

အရိုတ္တိရ်ပါဠိတော်နိဿယ

ဓမ္မစာအုပ်

သတ္တက နိပါတ်

ပဏ္ဍာသက

၁-နေဝင်

၁-ပဌမပိယသုတ်

နမော တဿ တဂဝတော အရတတော သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ သုတ္တံ=ဤပဌမပိယသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း။ မေ=တပည့်တော်သည်။ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယုမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ။ (ကထံ=အဘယ်သို့။ သုတံ=နာယုမှတ်သားထားအပ်သနည်းဟူမူ။) ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌။ ဇေတဝနေ=ဇေတဝန်မည်သော။ ဝါ=ဇေတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်တော်ဖြစ်သော။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ်သူဌေး၏။ (ခိုကိုးရာမဲ့သူ လူဆင်းရဲတို့အား ထမင်းရိက္ခာ ပေးတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့် အနာထပိဏ်ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော သုဒတ္တမည်သော သူဌေး၏) အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌။ ဝါ=ထိုတရားဟောခြင်းငှာ ရဟန်းတို့ကို မိန့်ခေါ်သင့်ရာ အရပ်ဒေသ၊ အချိန်ကာလ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ “ဘိက္ခဝေါ=ရဟန်းတို့။” ဣတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ။ “ဘဒန္တေ=အရှင်ဘုရား။” ဣတိ=ဤသို့။ တေ ဘိက္ခု=(စုဝေးနေသော။) ထိုရဟန်းတို့သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို။ ဝါ=အမိန့်စကားတော်ကို။) ပစ္စသေသာသံ=ရှေ့ရှုနာယုကြကုန်ပြီ။ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ ဧတံ=ဤတရား စကားတော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တဟိ=ခုနစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ [အဋ္ဌကထာဒီကာအဖွင့်အတိုင်း တိတိကျကျ ပြန်ဆိုထားအပ်သော သမန္နာဂတပုဒ် အနက်များကို ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၉၈) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၃၇၄) ဝါစာသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဗြဟ္မစာရိနံ=သီတင်းသုံးဖော်ရဟန်းတို့၏။ (ဧကုဒ္ဒေသတာစသည်၊ တန်းတူညီသောအကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြသော သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့၏) အပ္ပိယော စ=မချစ်ခင်အပ်သူသည် လည်းကောင်း။ အမနာပေါ စ=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သူသည် လည်းကောင်း။ ဝါ=မမြတ်နိုးအပ်သူသည် လည်းကောင်း။ အဂရ စ=အလေးဂရ မပြုထိုက်သူသည်လည်းကောင်း။ အဘာဝနိယော စ=မချီးမွမ်းထိုက်သူသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ခုနစ်ပါးကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ သဗြဟ္မစာရိနံ=တို့၏။ အပ္ပိယော စ=လည်းကောင်း။ အမနာပေါ စ=လည်းကောင်း။ အဂရ စ=ကောင်း။ အဘာဝနိယော စ=ကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=ဤသာသနာတော်က။ ဘိက္ခု=သည်။ လာဘကာမောစ=ပစ္စည်းလာဘ်ကို လိုလားသည်လည်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သက္ကာရကာမောစ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစုမှုကို လိုလားသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ အနဝညတ္တိကာမော စ=သူတပါးတို့၏ အထင်မသေး လေးစားမှုကို လိုလားသည်လည်း။ ဝါ=အထင်ကြီးခံရငြား၊ ကျော်ကြားမှုကို လိုလားသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ အဟိရိကောစ=အကုသိုလ် ဒုစွရိတ်ကို မစက်ဆုပ်သည်လည်းကောင်း။ အနောတ္တပ္ပိစ=အကုသိုလ် ဒုစွရိတ်ကြောင့် မကြောက်လန့်သည်လည်းကောင်း။ ပါပိစ္ဆောစ=ယုတ်မာသော အလိုရမ္မက်လောဘရှိသည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စ=မှားယွင်းသော အယူရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ပ။

သဗြဟ္မစာရိနံ=တို့၏။ ပိယော စ=ချစ်ခင်အပ်သူသည်လည်းကောင်း။ မနာပေါ စ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သူသည် လည်းကောင်း။ ဝါ=မြတ်နိုးအပ်သူသည်လည်းကောင်း။ ဂရ စ=အလေးဂရပြုထိုက်သူသည်လည်းကောင်း။ ဘာဝနိယော စ=ချီးမွမ်းထိုက်သူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ လာဘကာမော စ=လည်း။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ သက္ကာရကာမော စ=လည်း။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ အနဝညတ္တိကာမော စ=လည်း။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ ဟိရိမာ စ=အကုသိုလ် ဒုစွရိတ်ကို ရှက်ခြင်း၊ စက်ဆုပ်ခြင်းသဘောရှိသည်လည်းကောင်း။ ဩတ္တပ္ပိ စ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောင့် ကြောက်လန့်တတ်သည်လည်းကောင်း။ အပ္ပိစ္ဆော စ=နည်းသော လိုချင်မက်မောမှုရှိသည်

လည်းကောင်း။ ဝါ=လိုချင်မက်မောမှု မရှိသည်လည်းကောင်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စ= မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘာဝနိယော စ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) ပဌမံ= ပဌမသုတ်တည်း။

၂-ဒုတိယ ပိယသုတ်

၂။ အနောတ္တပ္ပိ စ=ကောင်း။ ဣဿုကီ စ=ဠုစုတတ်သည်လည်းကောင်း။ (သုတပါးတို့ ပစ္စည်းလာဘ် ပေါများမှု၊ တရိုတသေပြုစုချီးမြှောက်ခံရမှု စသည် တို့၌ ဠုစုတတ်သည်လည်းကောင်း)။ မစ္ဆရီ စ=(အာဝါသ၊ ကုလစသည်တို့ကို) ဝန်တိုတတ်သော သဘောရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဟိရိမာ စ=ကောင်း။ ဩတ္တပ္ပိ စ=ကောင်း။ အနိဿုကီ စ=မဠုစုတတ်သည်လည်းကောင်း။ အမစ္ဆရီ စ=ဝန်တိုတတ်သောသဘော မရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ) ဒုတိယံ=တည်း။

၃-သံဝိတ္တဗလသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဗလာနိ=ဗိုလ်တို့သည်။ ဝါ=(ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကြောင့်) မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားသတ္တိတို့သည်။ ဣမာနိ သတ္တံ=ဤ(၇)မျိုးတို့တည်း။ သတ္တံ=(၇)မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ် တို့နည်းဟူမှု။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=အသဒ္ဓိယ အကုသိုလ် ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသောသဒ္ဓါဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း။ ဝီရိယ ဗလံ=ဝီရိယဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောသဇ္ဇအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဝီရိယစွမ်းအားလည်းကောင်း။ ဟိရိဗလံ=ဟိရိဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=အဟိရိကအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဟိရိစွမ်းအားလည်း ကောင်း။ ဩတ္တပ္ပဗလံ=ဩတ္တပ္ပဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=အနောတ္တပ္ပ အကုသိုလ် ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဩတ္တပ္ပစွမ်းအားလည်းကောင်း။ သတိဗလံ= သတိဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=မုဋ္ဌဿစွအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲ သော သတိစွမ်းအားလည်းကောင်း။ သမာဓိဗလံ=သမာဓိဗိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဥဒ္ဓစ္စအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော သမာဓိစွမ်းအားလည်း ကောင်း။ ပညာဗလံ=ပညာဗိုလ်လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=အဝိဇ္ဇာကြောင့် မလှုပ် မယိုင် ခိုင်မြဲသော ပညာစွမ်းအားလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလာနိ= တို့သည်။ ဣမာနိ သတ္တံ=တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ)။

သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ဝီရိယံ=ဝီရိယမည်သော။ ဗလံ စ=ဗိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ဟိရိ=ဟိရိမည်သော။ ဗလံ စ=ကောင်း။ ဩတ္တပ္ပိယံ =ဩတ္တပ္ပမည်သော။ ဗလံ စ=ကောင်း။ သတိဗလံ စ=ကောင်း။ သမာဓိ=သမာဓိ

မည်သော။ ဗလံ စ=ကောင်း။ ဝေ=စင်စစ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့်။ ဝါ=စင်စစ် ဧကန်အမှန်ဖြစ်သော။ သတ္တမံ=(၇)ခုမြောက်သော။ ပညာ=ပညာမည်သော။ ဗလံ စ=ဗိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။

ဧတေဟိ(ဗလေဟိ)=ဤဗိုလ်တို့ဖြင့်။ ဝါ=ဤစွမ်းအားသတ္တိတို့ဖြင့်။ ဗလဝါ= စွမ်းအားသတ္တိရှိသော။ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သုခံ= ချမ်းသာစွာ။ ဇီဝတိ=အသက်ရှင်၏။ ဝါ=အသက်မွေးရ၏။ ယောနိသော= အကြောင်းမှန်၊ နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်။ ဓမ္မံ=သစ္စာလေးပါးတရားကို။ ဝိစိနေ= စူးစမ်းဆင်ခြင်နိုင်၏။ [ဝိစိနာတိ-၌ တိ ကို ပြု၍ “ဝိစိနေ”ဟု ဖြစ်၏။] ပညာယ=ဝိပဿနာနှင့် တကွသော မဂ်ပညာဖြင့်။ အတ္တံ=သစ္စာလေးချက်အနက် သဘောကို။ ဝိပဿတိ=အထူးရှုမြင်နိုင်၏။ ပဇ္ဇောတဿ=ဆီမီး၏။ နိဗ္ဗာနံ ဣဝ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကဲ့သို့။ (တထာ=ထိုအတူ။ တဿ=ထိုဗိုလ်(၇)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏)။ စေတသော=နောက်ဆုံးစုတိစိတ်၏။ ဝိမောက္ခော =ဝတ္ထုအာရုံတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄-ဝိတ္ထတဗလသုတ်

၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်ဟူသည်။ ဝါ=သဒ္ဓါစွမ်းအားဟူ သည်။ ကတမဉ္ဇ=အဘယ်နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဝ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=က။ အရိယသာဝကော=အရိယာသူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်သည်။ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်။ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရား ရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဗောဓိ= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို။ သဒ္ဓဟတိ=ယုံကြည်၏။ ဝါ=ကြည်ညို၏။ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့။ သဒ္ဓဟတိ=ယုံကြည်သနည်းဟူမူ။) သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရား သည်။ ဣတိပိ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည်အဖြစ်တည်းဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း။ အရဟံ=အရဟံမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်ခပ်င်း၊ ကျန်ကြွင်းမရှိ၊ သိမြင်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ= သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။ ပ။

သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=နတ်လူတို့၏ ဆရာ ဖြစ်တော်မူခြင်းတည်းဟူ သော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ=သတ္တာဒေဝမနုဿာနံ မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကိုယ် တော်တိုင် သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့် သိစေတော်မူခြင်းတည်း ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ ဗုဒ္ဓေါ=ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=(ဣဿရိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ သိရီ၊ ကာမ၊ ပယတ္တတည်း

ဟူသော) ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း။ ဘဂဝါ=ဘဂဝန္တမည်တော်မူ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (သဒ္ဒ ဟတိ=ယုံကြည်၏။ ဝါ=ကြည်ညို၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤတထာဂတ ဗောဓိ ကို ယုံကြည်ကြည်ညိုမှုသဒ္ဓါတရားကို။ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါစွမ်းအားဟူ၍။ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏။ [ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂) ဝိတ္ထတသုတ် အနက်ကိုကြည့်၍ ပေယျာ လဖော် အနက်ဆိုပါ။]

။ပ။ အရိယသာဝကော=သည်။ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို။ ပဟာနာယ=ပယ်သတ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ကုသလာနံ= ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့ကို။ ဥပသမ္ပဒါယ=ပြီးစီးပြည့်စုံစေခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ ဝါ=ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အာရဒ္ဓဝီရိယော=မတွန့်မဆုတ် အားထုတ်အပ်သောဝီရိယရှိသည်။ ထာမဝါ=ဝီရိယစွမ်းအားရှိသည်။ ဒဠပရက္ကမော =မြို့မြို့သောလုံ့လရှိသည်။ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တရား တို့ကြောင့်။ ဝါ=တရားတို့ကို ရာဘိက္ခဝေ=တို့။ [ဤပုဒ်အနက် ရှင်းလင်း ချက်ကို ဒသကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၇)ပဉ္စမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၃၀၈၊ ၃၀၉) ပဌမနာထသုတ်ကြည့်] အနိက္ခိတ္တဓုရော=(အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မရသေးသမျှ) မလျှော့ချအပ်သော ဝီရိယရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ ဣဒံ=ဤဝီရိယကို။ (အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်း၊ ကုသိုလ်တရား တို့ကို ရရှိခြင်းငှာ မတွန့်မဆုတ်အားထုတ်အပ်သော ဤဝီရိယကို။) ဝီရိယဗလံ =ဝီရိယဗိုလ်ဟူ၍။ ဝါ=ဝီရိယ စွမ်းအားဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

အရိယသာဝကော=သည်။ ဟိရိမာ=ရှက်ခြင်းသဘောရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ကာယဒွါရ ဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကိုလည်း ကောင်း။ ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဝစီဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကိုလည်းကောင်း။ မနောဒုစ္စရိတေန=မနောဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်မနောကံသုံးပါး ကိုလည်းကောင်း။ ဟိရိယတိ=ရှက်တတ်၏။ ဝါ=စက်ဆုပ်တတ်၏။ ပါပကာနံ= ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တရားတို့သို့။ သမာပတ္တိယာ= ရောက်ခြင်းကို။ ဟိရိယတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို ရှက်ခြင်း စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းသဘောကို။ ဟိရိဗလံ=၍။ ဝုစ္စတိ။ပ။ အရိယ သာဝကော=သည်။ ဩတ္တပ္ပိ=ကြောက်လန့်တတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ကာယ ဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကြောင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန=ကြောင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ ဩတ္တပ္ပတိ=ကြောက်လန့်

တတ်၏။ ပါပကာနံ = ကုန်သော ။ပ။ သမာပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းကြောင့်။
ဩတ္တပ္ပတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤကာယဒုစ္စရိတ် အစရှိသော အကုသိုလ်
တို့ကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်းသဘောကို။ ဩတ္တပ္ပဗလံ=၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

အရိယသာဝကော=သည်။ သတိမာ=သတိရှိသည်။ ပရမေန=မြတ်သော။
သတိနေပက္ကေန=သတိ, ပညာနှင့်။ ဝါ=သတိ၏ ထက်မြက်သန့်ရှင်း ရဲရင့်သည်
အဖြစ်နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။ [ဤနေရာ၌ သတိနေပက္ကပုဒ်၏
တရားကိုယ်အရကောက်ပုံနှင့်စပ်၍ အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာတို့အဆိုအမိန့် နှစ်မျိုး
ကွဲပြားပုံကို ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၄) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲ
နိဿယ စာမျက်နှာ (၁၈) ဝိတ္ထတသုတ်ကြည့်။] စိရကတမ္ပိ=(မိမိနှင့် သူတပါး
တို့) ကြာမြင့်စွာကာလကုန်းက ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျင့်ဝတ် ဖြည့်ကျင့်ခဲ့
ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးတို့ ကြာမြင့်စွာသော ကာလတုန်းက
ကိုယ်ဖြင့်ပြုလုပ်အပ်ခဲ့ဖူးသော ကျင့်ဝတ်ဖြည့်ကျင့်ခဲ့ခြင်းသဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော
ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုလည်းကောင်း။ စိရဘာသိတမ္ပိ=(မိမိနှင့်
သူတပါးတို့) ကြာမြင့်စွာက နှုတ်ဖြင့်မြှက်ဆိုအပ်ခဲ့ဖူးသော ပါဠိသင်ယူပို့ချ
ဟောပြောခဲ့ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=မိမိနှင့်သူတပါးတို့ ကြာမြင့်စွာက နှုတ်ဖြင့်
မြှက်ဆိုအပ်ခဲ့ဖူးသော ပါဠိသင်ယူပို့ချ ဟောပြောခြင်း သဘောအားဖြင့်ဖြစ်သော
ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုလည်းကောင်း။ သရိတာ=(တကြိမ် တခါ)
အောက်မေ့အမှတ်ရသည်။ ဝါ=တကြိမ်တခါ အောက်မေ့ အမှတ်ရမှု သတိ
သမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေသည်။ အနုဿရိတာ=အထပ်ထပ် အောက်မေ့ အမှတ်ရနေ
သည်။ ဝါ=အထပ်ထပ်အောက်မေ့အမှတ်ရမှု သတိ သမ္မောဇ္ဈင်ကို ဖြစ်စေသည်။
ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤစိရကတ စိရဘာသိတတို့ကို အောက်
မေ့ အမှတ်ရမှု သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို။ သတိဗလံ=သတိဗိုလ်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

အရိယသာဝကော=သည်။ ကာမေဟိ=ဝတ္ထု, ကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသောကာမ
တို့မှ။ ဝိဝိစ္စေဝ=ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ စတုတ္ထံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် လေးခု
မြောက်သော။ ဈာနံ=ဈာန်သို့။ ဝါ=ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ=ရောက်၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။
ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဈာန်လေးပါးကို။ သမာဓိဗလံ=
သမာဓိဗိုလ်ဟူ၍။ ဝါ=၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၃)သုတ်နှင့် စတုတ္ထ
နိပါတ် စာပိုဒ်(၁၆၃) အသုဘသုတ်နိဿယအတိုင်း ပေယျာလဖော်၍ အနက်
ဆိုပါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့ ပညာဗလံ=ပညာဗိုလ်ဟူသည်။ ဝါ=ပညာစွမ်းအားဟူသည်။
ကတမဉ္ဇ=ဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤ။ အရိယသာဝကော=သည်။ ပညဝါ=
ပညာရှိသည်။ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ=ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထိုးထွင်း
သိနိုင်သော။ [ဥဒယ=ဖြစ်ခြင်း+အတ္ထ=ပျက်ခြင်း+ဂါမိနိ=ထိုးထွင်းသိနိုင်သော]

အရိယာယ=ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော။ နိဗ္ဗေမိကာယ= (လောဘအတုံးအခဲ စသည်ကို) ဖြိုခွဲနိုင်သော။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်။ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ=ဝဋ်ဒုက္ခ၊ ကိလေသာဒုက္ခတို့ကို ကုန်ခန်းစေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခ၊ ကိလေသာဒုက္ခ ကုန်ဆုံးခြင်းသို့ ရောက်စေနိုင်သော။ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာနှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာကို။ (ဥဒယတ္ထ ဂါမိနိ အစရှိသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာကို။) ပညာဗလံ=ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ [သမ္မာဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာပုဒ်အဖွင့် အစုံအလင်ကို နဝက နိပါတ် ပဌမဆုံးသုတ်၌ ရေးအံ့]။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-သံခိတ္တနေသုတ်

၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နောနိ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့သည်။ (မဆင်းရဲသူ လူချမ်းသာ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာတို့သည်။) ဣမာနိ သတ္တ=တို့တည်း။ပ။ သဒ္ဓါဓနံ=ယုံကြည် ကြည်ညိုခြင်းဟူသော ဥစ္စာလည်းကောင်း။ သီလဓနံ=သီလ ဟူသော ဥစ္စာလည်းကောင်း။ ဟိရီဓနံ=ရှက်ခြင်း စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော ဥစ္စာလည်းကောင်း။ ဩတ္တပ္ပဓနံ=ကြောက်လန့်ခြင်းဟူသော ဥစ္စာလည်းကောင်း။ သုတဓနံ= ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော တရားတည်းဟူသောဥစ္စာလည်းကောင်း။ စာဂဓနံ =စွန့်ကြဲမှုကုသိုလ်ဟူသော ဥစ္စာလည်းကောင်း။ ပညာဓနံ=ပညာဟူသော ဥစ္စာ လည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နောနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ သတ္တ=တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

သဒ္ဓါဓနံ=ယုံကြည် ကြည်ညိုခြင်းဟူသော ဥစ္စာသည်လည်းကောင်း။ သီလ ဓနံ=သီလဥစ္စာသည်လည်းကောင်း။ ဟိရီ=ရှက်ခြင်းဟူသော။ ဓနံ=ဥစ္စာသည် လည်းကောင်း။ ဩတ္တပ္ပိယံ=ကြောက်လန့်ခြင်းဟူသော [ဩတ္တပ္ပံ ဧဝ ဩတ္တပ္ပိယံ] ဓနံ=ကောင်း။ သုတဓနဉ္စ=ကောင်း။ စာဂေါ=စွန့်ကြဲမှုကုသိုလ်ဟူသော။ ဓနံ စ=ဥစ္စာ သည်လည်းကောင်း။ ဝေ=ဖြင့်။ ပညာ=ပညာဟူသော။ သတ္တမံ=သော။ ဓနံစ=သည်လည်းကောင်း။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။) [ထိုသဒ္ဓါ၊ သီလ စသောတရား တို့ကို သူတော်ကောင်းဥစ္စာ(၇)ပါးဟု ခေါ်၏။]

ဣတ္ထိယာ ဝါ=မိန်းမမူလည်းဖြစ်သော။ ပုရိသဿ ဝါ=ယောက်ျားမူလည်း ဖြစ်သော။ ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ဧတေ နော=ထိုသူတော်ကောင်းဥစ္စာ (၇)ပါးတို့သည်။ အတ္ထိ=ရှိကုန်အံ့။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (သူတော်ကောင်းဥစ္စာ ခုနစ်ပါးရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) အဒလိဒ္ဓေါတိ=ဥစ္စာမမဲ့၊ မဆင်းရဲသူဟူ၍။ ဝါ= ပစ္စည်းဥစ္စာ ကြွယ်ဝချမ်းသာသူဟူ၍။ အာဟု=(ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့) မိန့်ဆို တော်မူကြကုန်၏။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဇိပိတံ=အသက်ရှင်ခြင်းကို။ အမောဃံ= အကျိုးမပြီး အချည်းနှီးမဟုတ်ဟူ၍။ (အာဟု=မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။)

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ သူတော်ကောင်းဥစ္စာ (၇)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဥစ္စာမမဲ့၊ မဆင်းရဲသူဖြစ်ခြင်း၊ အချည်းနှီး အသက်ရှင်ခြင်း မဟုတ် မူ၍ အသက်ရှင်ရကျိုးနပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။) ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာ ဘုရားတို့၏။ သာသနံ=အဆုံးအမ၊ ဩဝါဒကို။ သရံ(သရန္တော)=သတိရသော။ မေဓာဝီ=ပညာရှိသည်။ သဒ္ဓန္ဓ=သဒ္ဓါတရားကိုလည်းကောင်း။ သီလဉ္စ=သီလကို လည်းကောင်း။ ပသာဒဉ္စ=ရတနာသုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဓမ္မဒဿနဉ္စ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိမြင်သောဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း။ အနုယုဉ္စေထ=အထပ်ထပ် အားထုတ်သင့်၏။ ဝါ=အားထုတ်မနား ဖြစ်ပွားစေ သင့်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) ပဉ္စမံ။ [ဤနောက်ဆုံးဂါထာမှာ စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၂) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ဒုတိယတွဲနိဿယစာအုပ် စာမျက်နှာ (၁၅၀) ဒုတိယပုညာဘိသန္ဓသုတ်၌ ပါခဲ့၏။ ထိုသုတ်အဖွင့် အဋ္ဌကထာအတိုင်း အနက် ပေးထားသည်။]

၆-ဝိတ္ထတနေသုတ်

၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သီလဓနံ=သီလဥစ္စာဟူသည်။ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်း ဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=က။ အရိယသာဝကော= သည်။ ပါဏာတိပါတာ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ။ [အခြားသော အနက် ပေးနည်းများနှင့် ရှင်းလင်းချက်ကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၁) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် နှိပ်သော ပထမတွဲ နိဿယစာအုပ် စာမျက်နှာ(၄၇၄) ဥပေါသထသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။] ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ သုရာမေရယမဇ္ဇ ပမာဒဋ္ဌာနာ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ခြင်းမှ။ ပဋိဝိရတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ ဣဒံ=ဤပါဏာတိပါတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို။ သီလဓနံ=သီလ ဥစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုတဓနံ=သုတဥစ္စာဟူသည်။ ကတမဉ္စ=မူ။ပ။ အရိယ- သာဝကော=သည်။ ဗဟုသုတော=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတရှိ သည်။ ဝါ=များစွာ ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ် ရှိသည်။ သုတဓရော=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတကို မမေ့မပျောက်နှုတ်ရောက် ဆောင်ထား၊ မှတ်သားနိုင်သည်။ သုတသန္နိစယော=(စိတ်နှလုံးတည်းဟူသော သေတ္တာအတွင်း၌) မပျက်မယွင်း ထည့်သွင်းသိုမှီး သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတ ရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ယေ တေ ဓမ္မာ=အကြင် ပရိယတ္တိတရားတော်တို့သည်။ အာဒိကလျာဏာ= အစ၌ ကောင်းမွန်ကုန်သည်။ မဇ္ဈေကလျာဏာ=အလယ်၌ကောင်းမွန်ကုန်သည်။ ပရိယောသာနကလျာဏာ=အဆုံး၌ ကောင်းမွန်ကုန်သည်။ သာတ္ထာ=(သတိ

ပဋ္ဌာန်၊ သဗ္ဗပုဓာန် အစရှိသော) အနက်သဘောနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်။ သဗ္ဗနာ= (အက္ခရာ၊ ပုဒ်၊ ဝါကျစသော) သဒ္ဒါနှင့်ပြည့်စုံကုန်သည်။ ဝါ=သိထိလ၊ ဓနိတ အစရှိသော အက္ခရာနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်။ [သိထိလ၊ ဓနိတအစရှိသော အက္ခရာ အသံနှင့် ပြည့်စုံပီသစွာ ဟောကြားအပ်ကုန်သည်ဟူလို] ကေဝလပရိပုဏ္ဏာ= အားလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံကုန်သည်။ ပရိသုဒ္ဓါ=ထက်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းစင် ကြယ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကုန်၍။) ဗြဟ္မစရိယံ=သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူ အပ်သော မြတ်သောအကျင့်ကို။ အဘိဝဒန္တိ=ဟောဖော်ညွှန်ပြကုန်၏။ [ဤ နေရာ၌ သာတ္ထ၊ သဗ္ဗနာ၊ ကေဝလပရိပုဏ္ဏာ၊ ပရိသုဒ္ဓဟူသော လေးပုဒ်တို့၌လည်း အာဒိ ကလျာဏာ စသည်တို့ကဲ့သို့ပင် "ယေ တေ ဓမ္မာ" ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် "သာတ္ထာ သဗ္ဗနာ" စသည်ဖြင့် ပဋ္ဌမာဗဟုဝစ် ယောဝိဘတ်နှင့်ချည်း ရှိသင့် ကြောင်းနှင့် ထိုလေးပုဒ်တို့ ဗြဟ္မစရိယံ၏ဝိသေသန မဖြစ်သင့်ကြောင်းကို စတုက္က နိပါတ်စာပိုဒ်(၂၂) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ဒုတိယတွဲ နိဿယစာအုပ် စာမျက်နှာ (၆၁) ဒုတိယဥရုဝေလသုတ်၌ အကျယ်တဝင့် ရေးခဲ့ပြီ။]

အဿ=ထိုအရိယသာဝကသည်။ တထာရူပါ=ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော။ (ထိုသို့ အာဒိကလျာဏ အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံ၍ သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော ဗြဟ္မစရိယကို ဟောဖော်ညွှန်ပြခြင်း သဘောရှိကုန်သော)။ ဓမ္မာ=သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားတော်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ဗဟုသုတာ= များစွာ ကြားနာ သင်မှတ်ထားအပ်ပြီးကုန်သည်။ ဓတာ=အာဂုံနှုတ်တက်၊ အရ ကျက်မှတ်၊ ဆောင်ထားအပ်ကုန်သည်။ ဝစသာ=နှုတ်ဖြင့်။ ပရိစိတာ= ဆည်းပူး ရွတ်အံအပ်ကုန်သည်။ မနသာ=စိတ်ဖြင့်။ အနုပေက္ခိတာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်အပ်ကုန်သည်။ ဒိဋ္ဌိယာ=ပညာဖြင့်။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ=(အကြောင်းအကျိုး အားဖြင့်။) ကောင်းစွာရှင်းလင်း ထိုးထွင်းသိအပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤသုံးဖြာ ပိဋကတ်ပရိယတ်ဟူသော ဥစ္စာကို။ (ဤနှုတ်တက် ဆောင်မှတ်၊ အထပ်ထပ်ဆင်ခြင်၊ ဉာဏ်အမြင်ရှင်း၊ ထိုးထွင်းသိအပ်ပြီးသော ပရိယတ်တရားတည်းဟူသော ဥစ္စာကို။) သုတဓနံ=သုတဥစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ ပ။

အရိယသာဝကော=သည်။ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန=ကင်းသောဝန်တို့မှအညစ် အကြေးရှိသော။ [မစ္ဆေရ=ဝန်တို့မှဟူသော + မလ=အညစ်အကြေး။] စေတသာ= စိတ်ဖြင့်။ မုတ္တစာဂေါ=လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်ကြဲမှုရှိလျက်။ ပယတပါဏိ= ဆေးကြောအပ်ပြီးသော လက်ရှိလျက်။ ဝေါသဂ္ဂရတော=စွန့်လွတ်လျှုဒါန်းခြင်း၌ မွေ့လျော်လျက်။ ယာစယောဂေါ=တောင်းရမ်းအလျှုခံခြင်းငှာ သင့်လျော်လျက်။ ဝါ=တောင်းရမ်းအလျှုခံသူတို့နှင့် ယှဉ်တွဲမှုရှိလျက်။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော=ပေး လျှုခြင်း ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း၌ မွေ့လျော်လျက်။ အဂါရံ=အိမ်၌။ အဇ္ဈာဝသတိ= နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤ(ဝန်တို့မှ အညစ်အကြေး ကင်းဝေးစွာဖြင့်)

လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်လွတ်လှူဒါန်းမှု ကုသိုလ်စေတနာကို။ စာဂဓနံ=စွန့်ကြဲမှု ဥစ္စာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ဥဂ္ဂသုတ်

၇။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဥဂ္ဂေါ=ဥဂ္ဂမည်သော။ ရာဇမဟာမတ္တော=(ပဿေနဒိကောသလမင်း၏) အမတ်ကြီးသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏။) တေန=(မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏။ ဝါ=သွား၏။ ဝါ=ရောက်လာပြီ။ ဝါ=သွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ရောက်လာပြီး၍။ ဝါ=သွားပြီး၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသီန္ဒော=ထိုင်နေပြီးသော။ ဥဂ္ဂေါ=သော။ ရာဇမဟာမတ္တော=သည်။ ဘဂဝန္တံ=ကို။/ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ။)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ အတ္တရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချိုးထိုက်ပါပေစွာ။ ဘန္တေ=ရား။ အဗ္ဗုတံ=မဖြစ်စဖူး အသစ်အထူးဖြစ်ပါပေစွာ။ ဘန္တေ=ရား။ ရောဟဏေယျော=ရောဟဏသုဋ္ဌေး၏ မြေးဖြစ်သော။ [ရောဟဏဿ အပစ္စံ ရောဟဏေယျော] အယံ မိဂါရော=ဤမိဂါရသုဋ္ဌေးသည်။ ယာဝ=အလွန်ပင်။ အဗော စ=မြှုပ်နှံသိမ်းဆည်း၊ ပစ္စည်းဓန၊ ပေါကြွယ်ဝလည်း ပေါကြွယ်ဝပါပေ၏။ ယာဝ=ပင်၊ မဟာဒ္ဓနောစ=နေ့စဉ်သုံးစွဲစရာများစွာသော ဥစ္စာလည်း ရှိပါပေ၏။ ယာဝ=ပင်၊ မဟာဘောဂေါ စ=များစွာသော ငါးဖြားအာရုံ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံ ဘဏ္ဍာလည်း ရှိပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။)

ဥဂ္ဂ=ဥဂ္ဂ။ ပန=ယင်းသို့ဖြစ်လျှင်။ (ယင်းသို့ အလွန်ပင် အမု၊ မဟာဒ္ဓန၊ မဟာဘောဂဖြစ်လျှင်။) ရောဟဏေယျော=သော။ မိဂါရော=မိဂါရသုဋ္ဌေးသည်။ ကိဝအဗော=အဘယ်မျှလောက် မြှုပ်နှံသိမ်းဆည်း ပစ္စည်းဓန ပေါကြွယ်ဝပါသနည်း။ ကိဝမဟာဒ္ဓနော=အဘယ်မျှလောက် နေ့စဉ်သုံးစွဲစရာ များစွာသောဥစ္စာ ရှိပါသနည်း။ ကိဝမဟာဘောဂေါ=အဘယ်မျှလောက် များစွာသော ငါးဖြားအာရုံ ကာမဂုဏ် စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံဘဏ္ဍာ ရှိပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ။)

ဘန္တေ=ရား။ ဟိရညဿ=ရွှေ၏သာလျှင်၊ (ငွေကိုထည့်မတွက်သေးဘဲ ရွှေချည်းသက်သက်ပင်)။ သတသဟဿာနံ=အသိန်းတို့၏။ သတံ=တရာပါတည်း။ [တနည်း-သတသဟဿာနံ သတံ=တကုဋေပါတည်း။] ရူပိယဿ=ငွေ၏ မူကား။ ဝါ=ငွေဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော (စလောင်း၊ သောက်ရေခွက်၊ အခင်း၊ အရုံ အစရှိသော) အသုံးအဆောင်၏မူကား။ (ပမာဏသင်္ခါနေ=အတိုင်းအတာပမာဏကို

ရေတွက်ပြခြင်း၌။) ဝါဒေါ=(ဤရွှေဤမျှဟု)ပြောဆိုဖွယ်စကားသည်ပင်။ ကော
ပန အတ္ထိ=အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း။ (နတ္ထိဝေ=မရှိတော့သည်သာပါတည်း။)
ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။)

ဥဂ္ဂ=ဥဂ္ဂ။ ဧတံ ဓနံ=ထိုရွှေငွေဥစ္စာသည်။ အတ္ထိခေါ=ရှိပေသည်သာ။ ဧတံ
(ဓနံ)=ထိုရွှေငွေဥစ္စာသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဟံ=ငါသည်) န
ဝံဒါမိ=မဆို။ [ဝဒါမိတိ-၌ ဣတိသဒ္ဒါပိုသည်ဟု ယူဆ၏] ဥဂ္ဂ=ဥဂ္ဂ။ စခေါ=
သို့သော်လည်း။ တံ ဧတံ ဓနံ=ထိုရွှေငွေဥစ္စာသည်။ အဂ္ဂိနာ=မီးနှင့်လည်းကောင်း။
ဥဒကေန=ရေနှင့်လည်းကောင်း။ ရာဇူဟိ=မင်းတို့နှင့်လည်းကောင်း။ စောရေဟိ=
သူခိုး၊ ဓားပြတို့နှင့်လည်းကောင်း။ အပ္ပိယေဟိ=မချစ်ခင်အပ်ကုန်သော။ ဝါ=
မုန်းစရာဖြစ်ကုန်သော။ ဒါယာဒေဟိ=အမွေခံဆိုးတို့နှင့်လည်းကောင်း။ သာဓာရဏံ
=ဆက်သွယ်နေ၏။ ဥဂ္ဂ=ဥဂ္ဂ။ သတ္တ=ခုနစ်မျိုးကုန်သော။ ဣမာနိ ဓနာနိ=ဤ
ဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့သော ဥစ္စာတို့သည်။ အဂ္ဂိနာ=မီးနှင့်လည်းကောင်း။ ပ။
ဒါယာဒေဟိ=ကောင်း။ အသာဓာရဏာနိ=မဆက်သွယ်ကုန်။ သတ္တ=ခုနစ်မျိုး
တို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ သဒ္ဓါဓနံ=ကောင်း။ ပ။ ပညာဓနံ=
ကောင်းတည်း။ ဥဂ္ဂ=ဥဂ္ဂ။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဣမာနိ ဓနာနိ=ဤဥစ္စာတို့သည်။ ပ။

[ဒုတိယဂါထာအနက်] ဣတ္ထိယာ ဝါ=သော။ ပုရိသဿ ဝါ=သော။
ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ဧတေ ဓနာ=တို့သည်။ အတ္ထိ=အံ့။ သ(သော)=ထို
ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (သူတော်ကောင်းဥစ္စာခုနစ်ပါးရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဝေ=စင်စစ်
ဧကန် အမှန်ပင်။ လောကေ=သတ္တလောက၌။ မဟဒ္ဒနော=များသောဥစ္စာရှိသူ
မည်သည်။ ဒေဝမာနုသေ=နတ်လူအပေါင်း၌။ ဝါ=နတ်လူအပေါင်းတွင်။
အဇေယျော=ရန်သူတို့က မအောင်အပ်၊ မအောင်နိုင်သူသည်။ (မီး၊ ရေ စသော
အပြင်ရန်သူနှင့် လောဘ၊ ဒေါသစသော အတွင်းရန်သူတို့က မအောင်နိုင်
မလွှမ်းမီနိုင်သူသည်။) ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ သူတော်
ကောင်းဥစ္စာ ခုနစ်ဖြာရှိသူသည်သာလျှင် များသောဥစ္စာ ရှိသူမည်၍ တွင်းပြင်
နှစ်တန် ရန်သူတို့က မအောင်မြင်နိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်)။ ပ။ သတ္တမံ။

၈-သံယောဇနသုတ်

၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သံယောဇနာနိ=သံယောဇဉ်တို့သည်။ ဝါ=မိမိ
ကိန်းအောင်းရာ သတ္တဝါကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော အနှောင်အဖွဲ့တရား
တို့သည်။ ဣမာနိ သတ္တ=တို့တည်း။ ပ။ အနုနယသံယောဇနံ=ကာမရာဂသံယော
ဇဉ်လည်းကောင်း။ (အာရုံတို့၌ သတ္တဝါတို့ကို ထပ်တလဲလဲ ဆွဲဆောင်တတ်သော
ကာမရာဂဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ လည်းကောင်း) [ဝိသယေသု သတ္တေ အနု
အနု နေတီတိ အနုနယော] ပဋိပသံယောဇနံ=ပဋိပသံယောဇဉ်လည်းကောင်း။
(ဒေါသဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း) ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ=ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်

လည်းကောင်း၊ (၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း) ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ=ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်လည်းကောင်း။ (ရတနာသုံးဖြာ အကျင့် သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းဟူသော အနှောင် အဖွဲ့လည်းကောင်း)

မာနသံယောဇနံ=မာနသံယောဇဉ်လည်းကောင်း။ (သေယျမာန်သုံးမျိုး၊ သဒိသမာန်သုံးမျိုး၊ ဟိနမာန်သုံးမျိုးအားဖြင့် ကိုးမျိုးသော မာန်မာနဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း။) ဘဝရာဂသံယောဇနံ=ဘဝရာဂသံယောဇဉ်လည်း ကောင်း။ (ရူပ အရူပ ဥပပတ္တိဘဝ၌ တပ်မက်တတ်သော လောဘဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း။ ဝါ=ရူပ အရူပဈာန်ဟူသော ကမ္မဘဝ၌ တပ်မက် သော လောဘဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း။) အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ=အဝိဇ္ဇာ သံယောဇဉ်လည်းကောင်း။ (သစ္စာလေးတန်၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဟူသော ရှစ်ပါးသောဌာနတို့၌ မသိခြင်းမောဟဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း။) (ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း။) [ရှစ်ပါးသောဌာနအပြည့်အစုံကို ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၃) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲ နိဿယစာအုပ် စာမျက်နှာ(၆၄၂) နိဗ္ဗေဓိက သုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဟာနသုတ်

၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တန္တံ=ခုနစ်ပါးကုန်သော။ သံယောဇနာနံ= သံယောဇဉ်တို့ကို။ ဝါ=အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို။ ပဟာနာယ=(တဒင်္ဂိကိစ္ဆာမှန်အားဖြင့်) ပယ်သတ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမုစ္ဆေဒါယံ=အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ=(သာသန၊ မဂ္ဂအားဖြင့် နှစ်ပါးသော) မြတ်သော အကျင့်ကို၊ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်၏။ ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တန္တံ=ကုန်သော။(သံယောဇနာနံ=တို့ကို။ ပဟာနာယ=လည်းကောင်း။ သမုစ္ဆေ ဒါယံ=ကောင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို။ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်သနည်းဟူမူ။) အနုနယ သံယောဇနဿ=ကာမရာဂသံယောဇဉ်ကို။ ပဟာနာယ=ကောင်း။ သမုစ္ဆေဒါယံ= ကောင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ ဝုဿတိ=အပ်၏၊ ပဋိဗ္ဗသံယောဇနဿ=ကို၊ ပဟာ နာယ=ကောင်း၊ သမုစ္ဆေဒါယံ=ကောင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို။ ဝုဿတိ=၏။ ဒိဋ္ဌိ သံယောဇနဿ=ကို။ ပဟာနာယ=ကောင်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ= ကုန်သော။ ဣမေသံ သံယောဇနာနံ = ဤသံယောဇဉ်တို့ကို။ ပဟာနာယ = ကောင်း။ပ။ ဝုဿတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စခေါ=ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးရခြင်း၏ အကျိုးကား။ ယတော =အကြင့်ကြောင့်။ ဝါ=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်။ ဝါ=ရဟန်းမှာ။ အနုနယသံယောဇနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပဟိနံ=ပယ်သတ်အပ်ပြီးသည်။ [တနည်း- ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ (စိတ္တသန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှ) အနုနယ၊ သံယောဇနံ=

သည်။ ပဟိနံ=ကင်းကွာသည်။ ဥစ္ဆန္တမူလံ=(အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတဏှာအမြစ်အရင်းရှိသည်။ တာလာဝတ္ထု ကတံ=(လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍)အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင် ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်။ ဝါ=ထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာစိတ်အစဉ်ရှိသည်။ [အဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၁) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၃၄၉)ဝေရဉ္စသုတ်လည်းကြည့်] အနဘာဝံကတံ=နောက်၌ဖြစ်ခြင်း မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်။ အာယတိံ=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မံ=ဖြစ်ခြင်း သဘောမရှိသည်။ ဟောတိံ=ဖြစ်၏။ ပဋိဃသံယောဇနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပဟိနံ =သည်။ပ။အနုပ္ပါဒဓမ္မံ=သည်။ ဟောတိံ=၏။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပဟိနံ=သည်။ပ။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပဟိနံ=သည်။ပ။ အနုပ္ပါဒ ဓမ္မံ=သည်။ ဟောတိံ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တတော=ထို့ကြောင့်။ ဝါ=ထိုအခါ၌) အယံ ဘိက္ခု=ဤ ရဟန်းကို။(သံယောဇနံ ခုနစ်ပါးတို့ကို ပယ်သတ်ပြီးသော ဤရဟန်းကို) တဏှံ= တဏှာကို။ အစ္ဆန္တိ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်ပြီးပြီဟူ၍ လည်း ကောင်း။ သံယောဇနံ=သံယောဇနံကို၊ ဝိဝတ္တယိ=(အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ) ဆွဲနှုတ် စွန့်ပစ်ပြီးပြီဟူ၍လည်းကောင်း။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်အားဖြင့်။ ဝါ=မှန်ကန် သော အကျင့်ဖြင့်။ မာနာဘိသမယာ=ကိုးပါးသောမာနကို ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ ဝါ=ကိုးပါးသောမာနကို သိမြင်ခြင်းကြောင့်။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏။ အန္တံ=အဆုံး ကို။ ဝါ=မဖြစ်လုံးလုံး ကုန်ဆုံးအောင်။ အကာသိ=ပြုပြီးပြီဟူ၍လည်းကောင်း။ ဝုစ္စတိံ=ဆိုအပ်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)နဝမံ။

၁၀ (စာပိုဒ်)။ ၁၀-မစ္ဆရိယသုတ်။ ။ဣဿာသံယောဇနံ=ဣဿာ သံယောဇနံလည်းကောင်း။(သူတပါးတို့၏ လာဘာသတ္တာရ စသည်တို့၌ ငြါစုခြင်း သဘောဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်း)။ မစ္ဆရိယသံယောဇနံ=မစ္ဆရိယ သံယောဇနံလည်းကောင်းတည်း။ (အာဝါသ၊ ကုလစသည်တို့၌) ဝန်တိုလျှို့ဝှက် သူ၏ အဖြစ်ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက် သုတ်တည်း။ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ ဓနဝဂ္ဂေါ=ဓနဝဂ်တည်း။

၂-အနုသယဝဂ်

၁-ပဌမ အနုသယသုတ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနုသယာ=အနုသယတို့သည်။ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ ကိန်းတတ်သော အကိန်းတရားတို့သည်။ ဝါ=အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ် သတ်အပ်သေးသည်အဖြစ်ကြောင့် သင့်လျော်သောအကြောင်းကို ရလသော် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော အကိန်းတရားတို့သည်။ဣမေ သတ္တံ=ဤ(၇)ပါးတို့တည်း။

သတ္တ=(၇)ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ကာမရာဂါနသယော
 =ကာမရာဂါနသယလည်းကောင်း။ ဝါ=ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ စွဲမက်သော
 လောဘဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်း။ ဝါ=လိုလားတတ်၊ စွဲမက်တတ်
 သော လောဘဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်း။ ပဋိဃာနသယော=ပဋိဃာ
 နသယလည်းကောင်း။ ဝါ=ဒေါသဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်း။ ဒိဋ္ဌာန
 သယော=လည်းကောင်း။ ဝါ=၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာ အယူဟူသော အင်္ဂါတရား
 လည်းကောင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာနသယော=ကောင်း။ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ
 စသည်တို့၌ မဝေခွဲနိုင်ခြင်းသဘောဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်း။ 'မာနာန
 သယော=ကောင်း။ ဝါ=သေယျမာန်သုံးမျိုး အစရှိသော ကိုးမျိုးသော မာန်မာန
 ဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်း။ ဘဝရာဂါနသယော=ကောင်း။ ဝါ=ရူပ
 အရူပကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝတို့၌ စွဲမက်သော လောဘဟူသော အင်္ဂါတရား
 လည်းကောင်း။ အဝိဇ္ဇာနသယော=အဝိဇ္ဇာနသယလည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=သစ္စာ
 လေးတန်၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဟူသော ရှစ်ဌာနတို့၌ မသိခြင်းမောဟ
 ဟူသော အင်္ဂါတရားလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနုသယာ=အနု
 သယတို့သည်။ ဝါ=အင်္ဂါတရားတို့သည်။ ဣမေ သတ္တ=တည်း။ ဣတိ
 (အဝေါစ)ပဌမံ။ ဒုတိယံ။

၃-ကုလသုတ်

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ=အကြောင်းတို့နှင့်။
 သမန္နာဂတံ=ပြည့်စုံသော။ ကုလံ=လူဒါယကာထံသို့။ ဝါ=လူဒါယကာအိမ်သို့။
 အနုပဂန္တာ ဝါ=ရှေးကမသွားရောက်ဖူးသေး၍လည်း။ ဝါ=ရှေးကမသွားရောက်
 ဖူးသေးလျှင်လည်း။ ဥပဂန္တံ=သွားရောက်ခြင်းငှာ။ နအလံ=မသင့်လျော်။ ဥပဂန္တာ
 ဝါ=(အကြောင်းတခုခုကြောင့်) သွားရောက်မိ၍လည်း။ ဝါ=မိလျှင်လည်း။
 ဥပနိသီဒိတံ=(အိမ်တွင်းဝင်ရောက်) ထိုင်နေခြင်းငှာ။ နာလံ=မသင့်လျော်။
 ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်။
 သမန္နာဂတံ=သော။ ကုလံ=သို့။ အနုပဂန္တာ ဝါ=လည်း။ ဥပဂန္တံ=ငှာ။ နာလံ=
 မသင့်လျော်သနည်း။ ဥပဂန္တာ ဝါ=လည်း။ ဥပနိသီဒိတံ=ငှာ။ နာလံ=မသင့်လျော်
 သနည်းဟူမူ။)

(ကုလာနိ=လူဒါယကာတို့သည်) မနာပေန=စိတ်နှလုံး၌ သက်ရောက်သော
 ကိုယ်နှုတ်အမှုအရာဖြင့်။ ဝါ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် ကိုယ်နှုတ်အမှုအရာဖြင့်။ န
 ပစ္စုဋ္ဌန္တိ=(ထိုင်နေရာမှ) မထကြကုန်။ ဝါ=ခရီးဦး မကြိုဆိုကြကုန်။ မနာပေန
 =ဖြင့်။ န အဘိဝါဒေန္တိ=ရှိမခိုးကြကုန်။ မနာပေန=ဖြင့်။ အာသနံ=နေရာထိုင်ခင်း
 ကို။ န ဒေန္တိ=မပေးကြကုန်။ အဿ=ထိုရဟန်းအတွက်။ သန္တံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု
 ထင်ရှားရှိနေပါသော်လည်း။ ပရိဂဟန္တိ=(လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို)လျှို့ဝှက်ထားကြကုန်၏။

ဗဟုကံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု အများအပြားပင်။ (သမာနမ္ပိ=ဖြစ်ပါသော်လည်း) ထောက်
 =အနည်းငယ်မျှကိုသာ။ ဒေန္တိ=ပေးလှူကြကုန်၏။ ပဏီတံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု မွန်မွန်
 မြတ်မြတ်သည်။ (သမာနမ္ပိ=ဖြစ်ပါသော်လည်း) လူခံ=အညံ့စားကိုသာ။ ဒေန္တိ=
 ၏။ အသက္ကစ္စံ=ရိုသေသမှု ကိုယ်တိုင်မပြုစေချင်။ ဝါ=သူတပါးကို စေခိုင်းသမှု၊
 မလေးမစားပြု၍။ ဒေန္တိ=၏။ သက္ကစ္စံ=ရိုသေသမှု ကိုယ်တိုင်ပြုစေချင်။ ဝါ=ကိုယ်
 တိုင်ပြုငြား လေးစားသောအားဖြင့်။ နော ဒေန္တိ=မပေးလှူကြကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းတို့နှင့်။ သမန္နာဂတံ=
 သော။ ကုလံ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ပ။ အလံ=သင့်လျော်၏။ပ။ မနာပေန=
 ဖြင့်။ ပစ္စုဒ္ဓန္တိ=(ထိုင်နေရာမှ) ထပေးကြကုန်၏။ ဝါ=နေရာမှ ထ၍ ခရီးဦး
 ကြိုဆိုကြကုန်၏။ပ။ အဿ=ထိုရဟန်းအတွက်။ သန္တိ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု ထင်ရှား
 ရှိလသော်။ န ပရိဂုဟန္တိ=(လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) လျှို့ဝှက်မထားကြကုန်။ ဗဟုကံ=
 လှူဖွယ်ဝတ္ထုအများအပြားသည်။ (သမာနမ္ပိ=ဖြစ်လျှင်လည်း) ဗဟုကံ=အများ
 အပြားပင်။ ဒေန္တိ=ပေးလှူကြကုန်၏။ပဏီတံ=သည်။ (သမာနမ္ပိ=ဖြစ်လျှင်လည်း)
 ပဏီတံ=မွန်မြတ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကိုသာ။ ဒေန္တိ=၏။ပ။ အသက္ကစ္စံ=၍။ နော
 ဒေန္တိ=ပေးလှူကြသည်မဟုတ်။ပ။ တတိယံ။

၄-ပုဂ္ဂလသုတ်

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ=(၇)ဦးကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့
 သည်။ အာဟုနေယျာ=လေးစားကြည်ဖြူ၊ အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်
 သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်ကုန်၏။ ပါဟုနေယျာ=ဝေးနယ်ရပ်ခြား၊
 ဧည့်သည်များဖို့၊ သီးခြားစီမံထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပင် အလှူခံခြင်းငှာ
 ထိုက်တော်မူကုန်၏။ ဒက္ခိဏေယျာ=တမလွန်ဘဝအကျိုးကို မျှော်ကိုးယုံကြည်၍
 ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်ကုန်၏။ အဗ္ဗလိကရဏီယာ=
 လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးသမှု ပြုထိုက်ကုန်၏။ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏။
 အနတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲသာလွန် မြင့်မြတ်သောသူမရှိသော။ ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံး
 ဖြစ်သော။ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု၊ မျိုးစေ့စု၏၊ ကြီးထုမြင့်မား၊ ဖွံ့ထွား
 ပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူ၏။

သတ္တ=(၇)ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။
 ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ=ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။
 ဝါ=အရူပသမာပတ်နှင့် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် ရူပကာယ၊

၁။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဒ် ဝစနတ္ထ။ ။ဤသုတ်ဋီကာနှင့် မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊
 ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ်ဋီကာ (၈၄)တို့၌ “ဥဘတော ဥဘယထာ၊ ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ
 ဝိမုတ္တာတိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ဧကဒေသသရူပေကဿသနယေန” ဟု ဖွင့်၏။

နာမကာယဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။ ပညာဝိမုတ္တော=ပညာဝိမုတ္တ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=

ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ(၄၁)၌လည်း “ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဒွေ ဝါရေ ဝိမုတ္တောတိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော” စသည်ဖြင့် ဖွင့်၏။

ဥဘတော ဥဘယထာ=နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင်။ ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ=နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့်။ ဝိမုတ္တော=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဧကဒေသသရူပေက သေသနယေန=တစိတ်တပိုင်း ရပ်သွင်တူ တခုကြွင်းပြုနည်းအားဖြင့်။ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တော=ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

အရူပသမာပတ်ကို ရသောအခါ ထိုအရူပသမာပတ်ဖြင့် နိဝရဏကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာလိုက်(ဝိက္ခမ္ဘန ပြုလိုက်)၏။ ယင်းသို့ ပယ်ခွာခြင်းတည်းဟူသော လွတ်မြောက်ပုံ လွတ်မြောက်နည်း(ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ)ဖြင့် ဦးစွာပဋ္ဌမတကြိမ် ကိလေသာတို့မှ လွတ် မြောက်၏။ ထို့နောက် အရူပသမာပတ်ကို အခြေခံပြု ဝိပဿနာရှု၍ အရဟတ္တမဂ်ကို ရသောအခါ ထိုအရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာအားလုံးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ အပြီးအပြတ် ပယ်သတ်လိုက်(သမုဇ္ဈေဒပြုလိုက်)၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ခြင်းတည်းဟူသော လွတ် မြောက်ပုံ လွတ်မြောက်နည်း(သမုဇ္ဈေဒဝိမောက္ခ)ဖြင့် ဒုတိယတကြိမ် ထပ်မံ၍ ကိလေသာ တို့မှ လွတ်မြောက်ပြန်၏။ ဤသို့အားဖြင့် “ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ=ဝိက္ခမ္ဘန၊ သမုဇ္ဈေဒဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့်။ (ဒွေ ဝါရေ=ဝိက္ခမ္ဘန တကြိမ်၊ သမုဇ္ဈေဒ တကြိမ်အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိတိ) ဝိမုတ္တော=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော=ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ မည်၏။ ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍-

ဥဘတော ဥဘယထာ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဝိမုတ္တော=နှစ်ကြိမ်လွတ်မြောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော=နှစ်ပါး သော အဖို့တို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဤသို့ ဝိဂြိုဟ်နှစ်မျိုး ပြုပြီးနောက် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တတပုဒ်တည်းဖြင့် ထိုဝိဂြိုဟ်အနက် နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင် နိုင်အောင် “ဥဘတောဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော” ဟူ၍ ဧကဒေသသရူပေကသေသဝိဂြိုဟ်အစစ် ပြုသင့်သည်။

ဒွိဟိ ဘာဂေဟိတိ ဝိက္ခမ္ဘန သမုဇ္ဈေဒဘာဂေဟိ၊ ဒွေ ဝါရေတိ ကိလေသာနံ ဝိက္ခမ္ဘနသမုဇ္ဈိန္ဒနဝသေန ဒွိက္ခတ္တံ။ ပုဂ္ဂလပညတ် အနုဋီကာ၊ ၄၇။

ထေရဝါဒသုံးမျိုး။ ။ဤနေရာ၌ အဘယ်ကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တခေါ်ဆို ရသည်ဟူသော ပြဿနာနှင့်စပ်၍ ပုဂ္ဂလပညတ်အဋ္ဌကထာ(၄၁)၌ ထေရဝါဒသုံးမျိုး ပြထား၏။ ၎င်းသုံးမျိုးကား-

(၁) အရူပသမာပတ်ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပိမောက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ မဂ်ဖြင့် သမုဇ္ဈေဒ ဝိမောက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း ဤသို့အားဖြင့် နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ကြိမ်

(အရူပသမာပတ်မပါ) အရဟတ္တမဂ်ပညာဖြင့်သာ ကိလေသာအားလုံးမှ လွတ်

တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာခေါ်သည်။

(၂) ရူပကာယ၊ နာမကာယဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ခေါ်သည်။ (၃) အရူပသမာပတ်ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနုဝိမောက္ခ အားဖြင့် တကြိမ် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်၍ မဂ်ဖြင့် သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခအားဖြင့် တကြိမ် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ခေါ်သည်။ ဤသို့ ထေရဝါဒ သုံးမျိုးရှိရာတွင် ယခုပြထားသော ဧကဒေသ သရူပေကသေသ ဝစနတ္ထ ရှင်းလင်းချက်၌ ပထမ၊ တတိယ ထေရဝါဒနှစ်မျိုးသာ ပါဝင်နိုင်၍ ဒုတိယ ထေရဝါဒ မပါဝင်နိုင်။ ထို့ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာသာကေများဖြင့် ဆက်လက်ရှင်းလင်း ပြဦးမည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာအဖွင့်။ ။ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ ၃-၄၆၈ ၌ “ဥဘ

တောဘာဂဝိမုတ္တာတိ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဒွေဝါရေ ဝိမုတ္တာ”ဟူ၍ပင် အစချီ၍ ဖွင့်၏။ ထိုဋီကာအလို ဥဘတောဘာဂ (နှစ်ပါးသောအဖို့)ဟူသည် ရူပကာယ(ရုပ် အပေါင်း)နှင့် နာမကာယ (နာမ်အပေါင်း)ဟူသော အဖို့နှစ်ပါးတည်း။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် ရူပကာယ၌ တပ်မက်သော ရူပတဏှာကို အရူပဈာန်ဖြင့် ပယ်ခွာ၏ (ဝိက္ခမ္ဘနုပြု၏။) ထို အရူပ ဈာန်ဖြင့်ပင် နိဝရဏကိလေသာတည်းဟူသော နာမကာယတချို့ကိုလည်း ပယ်ခွာ၏။ ထို့ကြောင့် အရူပဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ရူပကာယမှလည်းကောင်း၊ နာမကာယ တချို့မှ လည်းကောင်း ဝိက္ခမ္ဘနုအားဖြင့် လွတ်မြောက်၏။

ထို့နောက် အရူပဈာန်ကို အခြေခံပြု ဝိပဿနာရှု၍ အရဟတ္တမဂ်ကို ရသောအခါ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာအားလုံးဟူသော နာမကာယကို အကြွင်းမဲ့ အပြီးသတ် ပယ်သတ်လိုက် (သမုစ္ဆေဒ ပြုလိုက်)၏။ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် နာမကာယမှ သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ရူပကာယနာမကာယဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ ဝိက္ခမ္ဘနုတကြိမ်၊ သမုစ္ဆေဒ တကြိမ်အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိတိ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာဟု ခေါ်၏။ ဤနည်း၌ကား ထေရဝါဒသုံးမျိုးလုံး ပါဝင်နိုင်၏။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ဝစနတ္ထ တနည်း။ ။ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာတိ ဥဘယ

ဘာဂေဟိ ဥဘယဘာဂတော ဝိမုတ္တာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထောတိ ဒေသေတိ “အရူပ သမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော ဝိမုတ္တာ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂေန နာမကာယတော”တိ ဣမိနာ။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ပဝါရဏာသုတ်ဋီကာ၊ ၂၉၁။

ဤအဖွင့်အလို “ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တာ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ”ဟု ဝစနတ္ထ ပြုပြီးလျှင် “ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ=နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့်။ ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ= နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ။ ဝိမုတ္တာ=လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ်”ဟူ၍ “ဥဘောဟိ ဂေဟိ” ပုဒ်ကို အာဂုတ္တိနည်းအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်အနက်ပြန်ဆိုရ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

အရူပသမာပတ်ဖြင့် ရူပကာယမှ လွတ်မြောက်၍ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာ ဟူသော နာမကာယမှ လွတ်မြောက်ရကား ထိုရဟန္တာအရှင်မြတ်သည် အရူပသမာပတ်

မြောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ကာယသက္ခိ* = နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ (အရူပါဝစရဈာန် ဖဿကို တွေ့ထိရရှိပြီးနောက် တဆက်တည်းပင် အလယ်မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါးဟူ သော နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။)

နှင့် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့ဖြင့် ရူပကာယ၊ နာမကာယဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာမည်၏ဟု ဆိုလို ၏။ ဤနည်း၌လည်း ထေရဝါဒသုံးမျိုးလုံး ပါဝင်နိုင်၏။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာတိ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တာ၊ အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပ ကာယတော ဝိမုတ္တာ၊ မဂ္ဂေန နာမကာယတော။ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ (ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း "သင်္ခေပတော ပန" စသည်ဖြင့် ဤအတိုင်းပင် ဖွင့်၏။) ဒွိဟိ ဘာဂေဟိတိ ကရဏေ နိဿက္ကေစေတံ ဗဟုဝစနံ၊ အာဂုတ္တိအာဒိဝသေန အယံ နိယမော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အာဟာ "အရူပသမာပတ္တိယာ" တိ အာဒိ။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဒီ.ပါထိက ဝဂ်၊ သမ္ပသာဒနိယသုတ်ဋီကာ၊ ၇၂။

ဥဘတော ဘာဂဝိမုတ္တပုဒ် အနက်(၃)နည်း ပြန်ဆိုခြင်း။ ။ပြခဲ့သောအဖွင့် များနှင့်အညီ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဒ်ကို အနက်(၃)နည်း ပြန်ဆိုနိုင်၏။ ဥဘတော- ဘာဂဝိမုတ္တာ = ဝိက္ခမ္ဘန သမုစ္ဆေဒဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနတကြိမ်၊ သမုစ္ဆေဒတကြိမ်အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိတိ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝါ = ဝိက္ခမ္ဘန သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိတိ ရူပကာယ နာမကာယဟူသော နှစ်ပါး သော အဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ [တတိယအနက်ကို နိဿယခန်းအတိုင်း ဆိုလေ။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်အရေအတွက်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉)နှင့် ပရိယာယနိပုရိယာယ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တခွဲခြားပုံကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၅)၌ ရေးထားပြီ။]

*၁။ ကာယသက္ခိငါးယောက်နှင့် ခြောက်ယောက်။ ။ဖဋ္ဌန္တံ = တွေ့ထိရရှိ အပ်ပြီးသော အရူပါဝစရဈာန်တို့၏ အဆုံးကာလ၊ အခြားမဲ့ကာလ၌သာလျှင်။ ဝါ = အရူပ ဈာန်တို့ကို တွေ့ထိရရှိပြီးသည်နှင့် တဆက်တည်းသာလျှင်။ သစ္စိကတော = နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ ဣတိ = ထို့ကြောင့်။ ကာယသက္ခိ = ကာယသက္ခိ မည်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

ရှေးဦးစွာ အရူပါဝစရဈာန်ဖဿကို (သို့မဟုတ်) သမာပတ်ရှစ်ပါးဟူသော ဈာန် ဖဿကို တွေ့ထိရရှိ၏ (အရူပဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏ဟုလို) ထို့နောက် သမာပတ်မှ ထပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် တဆက်တည်းပင် သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စသည်ဖြင့် ရှု၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသည်ဟု ဆိုလို၏။ ကာယေန နာမကာယေန သက္ခိ ကာယ သက္ခိ = နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဤ၌ နာမကာယဟူသည် အလယ်မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါးတည်း။ ထို့ကြောင့် အလယ်မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါးတည်း ဟူသော

ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်၏ အခြားမဲ့၌ အလယ်မဂ်ဖိုလ်(၆) ပါးသို့ ရောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ပြီးသည်အဖြစ်ကြောင့် အလယ်မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=(အားလုံးစုံ လွတ်မြောက်သည်မဟုတ်သေးဘဲ) သဒ္ဓါတရားသက်သက်ဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=သဒ္ဓါတရားဖြင့် နိဗ္ဗာန်၌ ကောင်းစွာသက်ဝင်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဓမ္မာနုသာရီ=(ရှေ့ဆောင် ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့် ဖြစ်သော)ပဌမမဂ်ပညာတရားသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=ပညာကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။ သဒ္ဓါနုသာရီ=(ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနအနေအားဖြင့်ဖြစ်သော)

နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော (သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ စ၍ အရဟတ္တမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင်သော) အလယ်သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခြောက်ဦးကို ကာယသက္ခိဟု ခေါ်၏။

ယင်းသို့ ကာယသက္ခိဟု ခေါ်ဆိုထိုက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်(၆)ဦးသည် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် မဖြစ်မီကပင် သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရရှိထားရ၏။ ရှစ်ပါးလုံး မရသေးစေကာမူ အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်အထိ ရရှိထားရ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် အရူပါဝစရဈာန် သမာပတ်လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ဝင်စားရာမှသော် လည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာမှသော်လည်းကောင်း ထပြီးနောက် ကာယ သက္ခိပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သမာပတ်ငါးမျိုးရှိသည့်အလျောက် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ငါးယောက်ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏။ (အရူပသမာပတ်နှင့် နိရောဓ သမာပတ်ဟူသော သမာပတ်ငါးမျိုးသာ ကာယသက္ခိနှင့် သက်ဆိုင်သည်။)

ဖုဋ္ဌန္တံ သစ္စိကတောတိ(သစ္စိကရောတိတိ) ကာယသက္ခိ၊ သော ဈာနဖဿံ ပဌမံ ဖုသတိ၊ ပစ္စာ နိရောဓံ နိဗ္ဗာန်ံ သစ္စိကရောတိ။ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ အခြားသုတ္တန် အဋ္ဌကထာတို့၌ “သစ္စိကရောတိ”တွင် အဆုံးသတ်၏။ ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ(၄၂)၌မူ “သစ္စိကရောတိတိပိ ကာယသက္ခိ”ဟု အဆုံးသတ်ထားပြီး “ပိ” သဒ္ဓါပင် အပိုပါနေလေသေး၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား “သော ဈာနဖဿံ”စသော ဝါကျသည် “ဖုဋ္ဌန္တံ သစ္စိကတော”ကို ရှင်းလင်းဖွင့်ပြသော ဝါကျသာ ဖြစ်၏။ ကာယသက္ခိခေါ်ဆိုခြင်း၏အကြောင်းတမျိုး(နောက်တနည်း) ဖွင့်ပြသောဝါကျ မဟုတ်။ ယင်းသို့မဟုတ်ကြောင်းမှာ ဝါကျ၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ထင်ရှားနေသည့်အပြင် “ဖုဋ္ဌာနန္တရကာလမေဝ သစ္စိကာတဗ္ဗံ သစ္စိကတော သစ္စိကရဏုပါယေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တေနာဟ “သော ဈာနဖဿန္တိအာဒိ”ဟူ၍ ရှေ့နောက်အဋ္ဌကထာဝါကျများကို ဆက်သွယ်၍ ကျမ်းတက်ပြထားသော ပါထိကဝဂ်ဋီကာ(၇၃)အဖွင့်ကလည်း သက်သေခံ လျက် ရှိပါ၏။ ထို့ကြောင့် ပိသဒ္ဓါမပါသင့်ကြောင်း သတိပြုသင့်ပါသည်။

ပဌမမဂ်သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။
 ဝါ=သဒ္ဓါကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပဓာနထားလျက် အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ
 သော သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း။)
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ အာဟုနေယျာ=
 ကုန်၏။ပ။ [ဒိဋ္ဌိပုတ္တ စသည်တို့ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ
 စာအုပ်စာမျက်နှာ (၁၈၇)ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၉)သုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။] စတုတ္ထ။

၅-ဥဒကူပမာသုတ်

၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ(၇)ဦးကုန်သော။ ဥဒကူပမာ=ရေဟူသော ဥပမာ
 ရှိကုန်သော။ ဝါ=ရေဖြင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းအပ်ကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်
 တို့သည်။ ဝါ=တို့ကို။ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌။ သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်၏။
 သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏။ ဝါ=သိမြင်အပ်ကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်
 သော။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဥဒကူပမာ=ကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။
 ဝါ=တို့ကို။ လောကသ္မိံ=၌။ သန္တော=ထင်ရှားရှိကုန်သနည်း။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်
 ကုန်သနည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ=ဤသတ္တလောက၌။ ဧကဇ္ဇော=အချို့သော။ ပုဂ္ဂလော=
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သကိံ=တကြိမ်သာလျှင်။ နိမုဂ္ဂေါ=နစ်မြုပ်သည်။ (သမာနော=
 ဖြစ်လသော်။) နိမုဂ္ဂေါဝ=နစ်မြုပ်နေတော့သည်သာလျှင်။ (မြစ်ရေပြင်အထက်သို့
 ပြန်၍ ပေါ်တက်မလာနိုင်တော့ဘဲ အမြဲမသွေ နစ်မြုပ်နေတော့သည်သာလျှင်။)
 ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣမေ=ဤသတ္တလောက၌။
 ဧကဇ္ဇော=သော။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင်အထက်)ပေါ်တက်ပြီး၍။
 ဝါ=ပေါ်တက်ပြီးမှ။ နိမုဒ္ဓတိ=နစ်မြုပ်သွား၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ဣမေ=၌
 ။ပ။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင်အထက်)ပေါ်တက်၍။ ဝါ=ပေါ်တက်လျက်။ ဌိတော=
 မကူးမခပ် ရပ်တန့်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။

ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင်အထက်)ပေါ်တက်၍။ ဝိပဿတိ=ကူးခပ်သွားသင့်
 သော အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်၏။ ဝိလောကောတိ=ကူးခပ်သွားသင့်သောအရပ်
 မျက်နှာကို ရှု၏။ပ။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=၍။ ပတရတိ(သွားထိုက်သောအရပ်သို့ရှေ့ရှု)
 ကူးခပ်သွား၏။ပ။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=၍။ (ဝိလောကောတွာ=သွားသင့်သောအရပ်ကို
 ကြည့်ရှုပြီး၍။ ပတရိတွာ=သွားသင့်သောအရပ်သို့ ကူးခပ်သွားပြီး၍) ပတိဂါ-
 ဓပုတ္တော=(ခါးပမာဏမျှ ရေရှိရာ) တနေရာရာ၌ ထောက်တည်မှီနေခြင်းသို့
 ရောက်သည်။ ဝါ=ထောက်တည်မှီနေရာတခုခုသို့ ရောက်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။
 ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=၍။ တိဇ္ဇော=ကူးခပ်သွားသည်။ (ဟုဝဂ္ဂာ=ဖြစ်၍။) ပါရဂံတော=
 ကမ်းတဖက်သို့ ရောက်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဗြာဟ္မဏော=ဗြာဟ္မဏ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်
 သည်။ ဝါ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာ

ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဟုတွာ)ထလေ=ကြည်းကုန်းထက်၌။ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်နေ၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အဘယ်
 နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ သကိ=သာလျှင်။ နိမုဂ္ဂေါ=သည်။
 (သမာနော=သော်။) နိမုဂ္ဂေါဝ=နစ်မြုပ်နေတော့သည်သာလျှင်။ ဟောတိ=ဖြစ်
 သနည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသတ္တလောက၌။ ဧကစ္စော=သော။ ပုဂ္ဂလော=
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဧကန္တကာဠကေဟိ=စင်စစ်ဧကန် မည်းညစ်ကုန်သော။ အကုသ-
 လေဟိ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော ဓမ္မေဟိ=နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားတို့နှင့်။ သမန္နာ-
 ဂတော=ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်း
 အရာအားဖြင့်။ (ဤသို့ ဧကန္တကာဠကအကုသိုလ် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားတို့နှင့်
 ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်။) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (မက္ခလိဂေါသာလ စသည်ကဲ့သို့
 သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သကိ=တကြိမ်သာလျှင်။ နိမုဂ္ဂေါ=(ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော မြစ်ရေ
 ထဲ၌) နစ်မြုပ်သည်။ (သမာနော=သော်။) နိမုဂ္ဂေါဝ=(အမြဲမသွေ) နစ်မြုပ်နေ
 တော့သည်သာလျှင်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=ပေါ်တက်ပြီး၍။
 ဝါ=ပေါ်တက်ပြီးမှ။ နိမုဒ္ဓတိ=နစ်မြုပ်သွားသနည်းဟူမူ။ ဝါ=နစ်မြုပ်သွားသည်
 မည်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စော=သော။ ပုဂ္ဂလော=သည်။
 ဥမ္မုဒ္ဓတိ=(ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော မြစ်ရေပြင်အထက်သို့) ပေါ်တက်လာ၏။ (ကိန္တိ=
 အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။
 ဥမ္မုဒ္ဓတိ=ပေါ်တက်လာသနည်းဟူမူ။) ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။
 ဓမ္မေသု=တရားတို့၌။ ဝါ=တရားတွေထဲက။ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားမည်သည်။ ဝါ=
 ရတနာသုံးတန် ကံ၊ ကံ၏အကျိုး စသည်တို့၌ ယုံကြည်ခြင်းသဘောတရား
 မည်သည်။ သာဓု=ကောင်းလှပေ၏။ ကုသလေသု=ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တို့၌။
 ဝါ=က။ ဟိရိ=ဟိရိတရားမည်သည်။ ဝါ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကို စက်ဆုပ်ခြင်း
 ရှက်ခြင်း သဘောတရားမည်သည်။ သာဓု=၏။

ကုသလေသု=ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တို့၌။ ဝါ=က။ ဩတ္တပုံ=ဩတ္တပုတရား
 မည်သည်။ ဝါ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်းသဘောတရား
 မည်သည်။ သာဓု=၏။ ကုသလေသု=ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တို့၌။ ဝါ=က။
 ဝီရိယံ=လုံ့လဝီရိယမည်သည်။ သာဓု=၏။ ကုသလေသု=ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=
 တို့၌။ ဝါ=က။ ပညာ=ပညာမည်သည်။ သာဓု=၏။ ဣတိ=ဤသို့သောအခြင်း

၁။ ဧကန္တကာဠကေဟိ။ ။ဧက=တခုသော+အန္တ=အဖို့။ ဘက်။ “ဧကန္တေန=
 တခုသောအဖို့အားဖြင့်။ ဝါ=တဖက် သတ်, တသမတ်တည်းအားဖြင့်။ ကာဠကော=
 မည်းညစ်ကုန်သော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အကုသိုလ်တရားတို့တည်း။ ဧကန္တကာဠကော=
 တရားတို့” ဟူ၍ ဝစနတ္ထပြု။

အရာအားဖြင့်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါဟိရိ အစရှိသည်တို့ ကောင်းမွန်ပုံကို ဆင်ခြင် စဉ်းစား၍ ထိုသဒ္ဓါဟိရိ စသော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပွားခြင်းဖြင့်) ဥမ္မုဇ္ဇတိ= (ဝဋ်ဒုက္ခမြစ်ရေပြင်အထက်သို့)ပေါ်တက်လာ၏။

တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ သာ သဒ္ဓါ=ထိုသဒ္ဓါတရားသည်(သဒ္ဓါ၏ ကောင်းမွန် ပုံကို ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုသဒ္ဓါတရားသည်။) နေဝ တိဋ္ဌတိ= မတည်တံ့လည်း မတည်တံ့။ နော ဝမုတိ=မတိုးလည်း မတိုးတက်။ ဟာယတိ-ယေဝ=ဧကန်ဆုတ်ယုတ်သည်သာတည်း။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ သာ ဟိရိ=ထို ဟိရိသည်။ (ဟိရိ၏ ကောင်းမွန်ပုံကို ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုဟိရိတရားသည်။) နေဝ တိဋ္ဌတိ=တံ့။ နော ဝမုတိ=တက်။ ဟာယတိယေဝ= တည်း။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ တံ ဩတ္တပ္ပံ=ထိုဩတ္တပ္ပသည်။ (ဩတ္တပ္ပ၏ ကောင်းမွန်ပုံကို ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုဩတ္တပ္ပသည်။) နေဝ တိဋ္ဌတိ=တံ့။ ပ။ တံ ဝီရိယံ=ထိုဝီရိယသည်။ (ဝီရိယ၏...သည်)။ ပ။ တဿ=၏။ သာ ပညာ=ထိုပညာသည်။ (ပညာ၏... သည်)။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဤသို့ သဒ္ဓါဟိရိ စသည်တို့ဖြစ်ရုံမျှဖြစ်၍ မတည်တံ့၊ မတိုးပွား၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းအားဖြင့်သာလျှင်။) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည် (ဒေဝဒတ် စသည်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။) ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ=(ဝဋ်ဒုက္ခ မြစ်ရေပြင် အထက်) ပေါ်တက်ပြီး၍။ ဝါ=ပေါ်တက်ပြီးမှ။ နိမုဇ္ဇတိ=နစ်မြုပ်သွား၏။ ဝါ= နစ်မြုပ်သွားသည်မည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ=(မြစ်ရေ ပြင်အထက်) ပေါ်တက်၍။ ဝါ=ပေါ်တက်လျက်။ ဌိတော=မကူးမခပ် ရပ်တန့် နေသူမည်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ပ။ နေဝ ဟာယတိ=မဆုတ်ယုတ် လည်း မဆုတ်ယုတ်။ နော ဝမုတိ=မတိုးပွားလည်း မတိုးပွား။ ဌိတာ=ရပ်တန့် နေသည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ ဟိရိစသည်တို့ ဖြစ်ပြီး၍ မဆုတ်ယုတ်၊ မတိုးပွား၊ ရပ်တန့်နေခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ပက္ခိကဘတ်၊ သလာကဘတ်၊ ဝဿာဝါသိကသင်္ကန်း လှူဒါန်းမှုကုသိုလ်ကို တိုးတက်ပြုလုပ်ရန် မစွမ်းဆောင် နိုင်သော အခါ၌လည်း ယင်းကုသိုလ်မှ ယုတ်လျော့မသွားမှု၍ စွမ်းဆောင်သော အခါ၌လည်း ယင်းကုသိုလ်ကို တိုးတက်မပြုလုပ်သော အင်္ဂါရိကလူပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တိုးတက်ပြုလုပ်ရန် မစွမ်းဆောင်သောအခါ၌လည်း ပါဠိသင်ယူမှု၊ ဓုတင်ဆောင်မှု ကုသိုလ်မှ မယုတ်လျော့မှု၍ စွမ်းဆောင်သောအခါ၌လည်း ယင်းကုသိုလ် တိုးတက်အောင် အားထုတ်မှုမရှိသော အင်္ဂါရိက ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ =(ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော မြစ်ရေပြင်အထက်)ပေါ်တက်၍။ ဝါ=ပေါ်တက်လျက်။ ဌိတော=မကူးမခပ် ရပ်တန့်နေသူမည်သည်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင် အထက်) ပေါ်တက်၍။ ဝိပဿတိ=ကူးခပ်သွားသင့်သော အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်သနည်း။ ဝိလောကေတိ=ကူးခပ်သွားသင့်သော အရပ်မျက်နှာကို ရှုသနည်း ဟူမူ။ပ။ ကုသလေသု=ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တို့၌။ ပညာ=သည်။ သာဓု=၏။ တ္တတိ=ဖြင့် (ဥမ္မုဒ္ဓိတိ=၏။) သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တိဏ္ဍံ=သုံးပါးကုန်သော။ (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော) သံယောဇနာနံ=သံယောဇဉ်တို့၏။ ဝါ=အနှောင်အဖွဲ့တို့၏။ ပရိက္ခယာ=ကုန်ခန်း ခြင်းကြောင့်။ သောတာပန္နော=သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ သွန်ချစွန့်ပစ်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၈၇) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၅၁၉) ပဌမသိက္ခာသုတ်လည်း ကြည့်] အဝိနိပါတဓမ္မော=မိမိ ကိုယ်ကို အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖောက်ပြန်စွာ ကျရောက်စေတတ်သော (သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ အစရှိသော အကုသိုလ်တရား)သဘော မရှိသူသည်။

နိယတော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော နိယာမတရားဖြင့် အထက်မဂ် ရရန် ကိန်းသေမုချ မြဲသောသူသည်။ ဝါ=အောက်ထစ်ဆုံး(၇)ဘဝမှ နောက်၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် မြဲသောသူသည် (ခုနစ်ဘဝအတွင်း၌ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် စံခြင်းသဘောအားဖြင့် မြဲသောသူသည်)။ သမ္မောဓိပရာယဏော=အထက်မဂ် သုံးပါးတည်းဟူသော နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော တရားထူးရှိသူသည်။ ဝါ=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော ဖြစ်ရာမှီရာ ရှိသူသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ ဟိရိစသော ကုသိုလ်တရားဖြစ်ပွား၍ သံယောဇဉ်သုံးမျိုး ကုန်ခန်းလျက် သောတာ ပန် ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ= (ဝဋ်ဒုက္ခတည်းဟူသော မြစ်ရေပြင်အထက်သို့) ပေါ်တက်၍။ ဝိပဿတိ=(နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော)ကူးခပ်သွားသင့်သော အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်၏။ (ဝါ=ကြည့် သည် မည်၏) ဝိလောကေတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=၍။ ပတရတိ= (သွားထိုက်သောအရပ်သို့ ရှေ့ရှု)ကူးခပ်သွားသနည်းဟူမူ။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည်။ တိဏ္ဍံ=ကုန်သော။ သံယောဇနာနံ=တို့၏။ ပရိက္ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်း ကြောင့်။ ရာဂဒေါသမောဟာနံ=ရာဂဒေါသမောဟတို့၏။ တနုတ္တာ=နည်းပါး ကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ သကဒါဂါမိ=သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=တကြိမ် တခါသာ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာရောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ သကိဒေဝ=တကြိမ်သာလျှင်။ တ္တမံ လောကံ=ဤလူ့ပြည်သို့။ အာဂန္တာ= ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာ၍။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏။ အန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားကို။

ဝါ=နောက်ထပ်မဖြစ်လုံးလုံး ကုန်ဆုံးခြင်းကို။ ကရောတိ=ပြု၏။ [တနည်း-
ဒုက္ခဿ၊ ဝဋ်ဒုက္ခ၏။ အန္တံ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ ကရောတိ=မျက်မှောက်
ပြု၏။] ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဤသို့
သဒ္ဓါဟိရိ စသော ကုသိုလ်တရားဖြစ်ပွား၍ သံယောဇဉ်သုံးမျိုး ကုန်ခန်းခြင်းနှင့်
ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်း
အားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(ဝဋ်ဒုက္ခ မြစ်ရေပြင်အထက်သို့)
ပေါ်တက်၍။ ပတရတိ=(သွားထိုက်သောနိဗ္ဗာန်အရပ်သို့) ကူးခပ်သွားသည်
မည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=အားဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင်
အထက်) ပေါ်တက်၍။ (ဝိလောကေတွာ=သွားသင့်သောအရပ်ကို ကြည့်ရှုပြီး၍။
ပတရိတွာ=သွားသင့်သောအရပ်၌ ကူးခပ်သွားပြီး၍) ပတိဂါဓပုတ္တော=(ခါး
ပမာဏမျှ ရေရှိရာ) တနေရာရာ၌ ထောက်တည်မှီနေခြင်းသို့ ရောက်သည်။
ဝါ=ထောက်တည်မှီနေရာ တခုခုသို့ ရောက်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ပ။
သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပဉ္စန္ဒံ=ငါးမျိုးကုန်သော။ (ကာမရာဂ၊ ပဋိဃနှင့် သီလ၊
ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာအားဖြင့် ငါးမျိုးကုန်သော) ဩရမ္ဘာဂိယာနံ အောက်ကာမဓာတ်သို့
ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော။ ဝါ=အောက်ကာမဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော။
ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေစေတတ်ကုန်သော [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်
(၃၇) တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၈၇) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ
(၁၆၀)လည်းကြည့်] သံယောဇနာနံ=သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့တို့၏။ ပရိက္ခယာ=
ကုန်ဆုံးခြင်းကြောင့်။

ဩပပါတိကော=(သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံ၌) ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေတည်နေသော
ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တတ္ထ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာဘုံ၌။ (ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေတည်နေရာ
ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံ၌) ပရိနိဗ္ဗာယိ=ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံသည်။ ဝါ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း
ချုပ်ငြိမ်းသည်။ တသ္မာ လောကာ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံမှ။ အနာဝတ္တိဓမ္မော=
ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာခြင်းသဘော မရှိသည်။ ဟောတိ=၏။
ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဖြင့်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါဟိရိစသော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပွား၍
ဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်ငါးမျိုးကုန်ဆုံးခြင်းကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာပြည်၌
ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေတည်နေ၍ ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေမနေလာတော့ဘဲ ထိုသုဒ္ဓါ
ဝါသဗြဟ္မာဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။
ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(ဝဋ်ဒုက္ခ မြစ်ရေပြင်အထက်သို့)ပေါ်တက်၍။ (ဝိလောကေတွာ=သွား
သင့်သောနိဗ္ဗာန်အရပ်ကို ကြည့်ရှုပြီး၍။ ပတရိတွာ=သွားသင့်သောနိဗ္ဗာန်အရပ်သို့
ကူးခပ်သွားပြီး၍) ပတိဂါဓပုတ္တော=(အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဘဝတည်းဟူသော ခါး
ပမာဏမျှ ရေရှိရာ) တနေရာ၌ ထောက်တည်မှီနေခြင်းသို့ ရောက်သည်။ ဝါ=
(အနာဂါမ် ဘဝဟူသော) ထောက်တည်မှီနေရာသို့ ရောက်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(မြစ်ရေပြင် အထက်)ပေါ်တက်၍။ တိဇ္ဈော=ကူးခပ်သွားသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)ပါရဂံတော= ကမ်းတဖက်သို့ရောက်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဟုတွာ=၍) ထလေ=ကြည်းကုန်းထက်၌။ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်နေသနည်းဟူမူ။ပ။ သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏။ ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်။ အနာသဝံ=အာသဝမရှိသော။ စေတောဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=သမာဓိသို့လည်းကောင်း။ ပညာဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောအရဟတ္တဖိုလ်ပညာကိုလည်း ကောင်း။ ဝါ=သို့လည်းကောင်း။ ဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော မျက်မှောက် အတ္တဘော၌ပင်။ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်။ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ (အဘိညာယ)=သိ၍။ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍။ [တနည်း-အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်။ သစ္စိကတွာ=၍] ဥပသမ္ပဇ္ဇေ= ရောက်၍။ ဝါ=ရ၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဖြင့်။(ဤသို့ သဒ္ဓါဟိရိစသော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပွား၍ အာသဝမရှိသော စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ကိုယ်တိုင်သိမြင် ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုနေခြင်းအားဖြင့်)ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥမ္မုဒ္ဓိတွာ=(ဝဋ် ဒုက္ခမြစ်ရေပြင်အထက်သို့)ပေါ်တက်၍၊ တိဇ္ဈော(အားလုံးသောကိလေသာ ရေ အလျဉ် ကို) ကူးခပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ပါရဂံတော=(နိဗ္ဗာန်ဟူသော) တဖက်ကမ်းသို့ရောက်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဗြာဟ္မဏော=သည်။(ဟုတွာ=၍) ထလေ=နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကြည်းကုန်းထက်၌။ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်နေ၏။ပ။ပဉ္စမံ။

၆-အနိစ္စာနုပဿီသုတ်

၁၆။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤငါဘုရားသာသနာတော်၌။ ဧကစ္စော= သော။ ပုဂ္ဂလော=သည်။ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု=အားလုံးစုံသော တေဘူမကသင်္ခါရ တရားတို့၌။ အနိစ္စာနုပဿီ=အနိစ္စဟူ၍ ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုသည်။ အနိစ္စသည်= အနိစ္စဟု ရှုမှတ်သော သညာရှိသည်။ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ=အနိစ္စဟူ၍ ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) သတတံ=အခါခပ်သိမ်း။ သမိတံ=(ရှေ့စိတ် နှင့် နောက်စိတ်) ဆက်စပ်မိအောင်။ [“သမိတံ(သံ+တတံ) သမုပဂတံ ဃဋိတံ= ဆက်စပ်ကပ်မိသည်။ ဝါ=ဆက်စပ်ကပ်မိအောင်”ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏] အဗ္ဗော ကိဏ္ဍံ=အခြားသောစိတ်နှင့် မရောမစပ် အကြားမလပ်အောင်။ စေတသာ= ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်။ အဓိမုစ္စမာနော=ခိုင်မြဲစွာဆုံးဖြတ်လျက်။ (သံသယကင်းပျောက် ၍ စွဲမြဲစွာ သက်ရောက်ဆုံးဖြတ်လျက်) ပညာယ=ဝိပဿနာပညာဖြင့်။ ပရိယော ဂါဟမာနော=သက်ဝင်ဆိုက်ရောက်လျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် (အားလုံးစုံသော တောဘူမကသင်္ခါရတို့၌ အနိစ္စဟု ရှုလျက်၊ အခါခပ်သိမ်း ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် ခိုင်မြဲစွာဆုံးဖြတ်လျက်၊ ဝိပဿနာ ပညာဖြင့် သက်ဝင်ဆိုက်ရောက်လျက်နေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်)အာသဝါနံ=တို့၏။ ခယာ=ကြောင့်။ပ။ဝိဟရတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (အာသဝကိလေသာ မရှိသော စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ကိုယ်တိုင်သိမြင် ဆိုက်ရောက်မျက်မှောက်ပြု၍နေသော ဤ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်)အာဟုနေယျော=လေးစားကြည်ဖြူ၊ အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်၏။ ပါဟုနေယျော=ထိုက် တော်မူ၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးကား။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန=နောက်ထပ်။ အပရံစ=အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်တဦးကို လည်း။ အဟံ=ငါသည်။ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူဦးအံ] ဣဓ=၌။ ဧကဇ္ဈော= သော။ ပုဂ္ဂလော။ပ။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ (အားလုံးသော တောဘူမကသင်္ခါရတို့၌ အနိစ္စဟု ရှုလျက်၊ အခါခပ်သိမ်း ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် ခိုင်မြဲစွာ ဆုံးဖြတ်လျက်၊ ဝိပဿနာပညာဖြင့် သက်ဝင်ဆိုက်ရောက်လျက်နေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ဝါ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အပုဗ္ဗံ=ရှေ့လည်းမကျ။ အစရိမံ=နောက်လည်းမကျ။ [တနည်း- အပုဗ္ဗံ အစရိမံ=ရှေ့နောက်မကျ တပြိုင်နက်တည်းသော ခဏ၌သာလျှင်။] အာသဝပရိယာဒါနဉ္စ=(အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) အာသဝကိလေသာ ကုန်ခန်းခြင်းသည် လည်းကောင်း။ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ=(ပရိနိဗ္ဗာန စုတိစိတ်ဖြင့်) ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ကုန်ခန်းခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒုတိယော= နှစ်ယောက်မြောက်သော။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။(အာသဝ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ ဤနှစ်ထွေ၏ တပြိုင်နက် ကုန်ခန်းချုပ်ပျောက်ခြင်းကြောင့် ဇီဝိတသမသီသီ^၁ မည်သော ဤရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။)။ပ။

၁။ သီသနုစ်မျိုးနှင့် သမသီသီပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုး။ ။သမံ=ညီမျှသော။ သီသံ= ဦးခေါင်း=ဦးခေါင်းပမာ အချုပ်အခြာပဓာနတရား။ ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိတော်(၉၉)၌ “သီသန္တိ တေရသ သီသာနိ၊ ပလိဗောဓသီသဉ္စ တဏှာ။ပ။ သံကိလေသသီသဉ္စ အဝိဇ္ဇာ။ပ။ ပဝတ္တသီသဉ္စ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ” စသည်ဖြင့် သီသ(၁၃)ပါး ဟောတော်မူရာတွင် ကိလေသသီသနှင့် ပဝတ္တသီသဟူသော သီသနုစ်မျိုးသာ ဤနေရာနှင့်ဆိုင်၏။ ထိုနုစ်ပါး တို့တွင် ကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းပမာ အချုပ်အခြာပဓာနဖြစ်သောအဝိဇ္ဇာကို ကိလေသ သီသ ဟု ခေါ်၏။ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အချုပ်အခြာ ပဓာနဖြစ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေကို ပဝတ္တသီသ (ဝဋ်သီသ)ဟု ခေါ်၏။ သမသီသံ ယဿ အတ္တိတိ သမသီသီ=တူညီမျှသော အချုပ် အခြာ ပဓာနတရားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ထိုသမသီသီပုဂ္ဂိုလ်သည် သုံးဦး (သို့မဟုတ်) လေးဦး ရှိ၏။ ထိုလေးဦးမှာ-

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဓ=ဤ။ ဧကစ္စော။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ [အကျယ်ဖွင့်အနက်ကို ယခင်ကအတိုင်းဆိုပါ။] ပဉ္စန္ဒ=ကုန်သော။ပ။

(၁) ရောဂသမသီသီ။ ။ပုဂ္ဂိုလ်တဦးသည် မျက်စိရောဂါ စသောရောဂါတခုခု စွဲကပ်နေချိန်တွင် “ငါသည် ဤရောဂါ မပျောက်မီမှာပင် အာသဝကင်းပျောက်၍ အရဟတ္တဖိုလ်ရောက်ရမည်” ဟူသော အဓိဋ္ဌာန်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာတရား ပွားများ အားထုတ်လေရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် တချိန်တည်းပင် ထိုရောဂါလည်း ပျောက်သွား၏။ ယင်းသို့ရောဂါပျောက်ကင်းခြင်းနှင့် အာသဝကိလေသာ ကုန်ခန်းခြင်းတို့ တပြိုင်နက် တချိန်တည်းဖြစ်ခြင်း၊ ကြိုကြိုက်တိုက်ဆိုင်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို(ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် တချိန်တည်းပင် ရောဂါ ကင်းပျောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို) ရောဂသမသီသီဟု ခေါ်၏။ “ရောဂဝသေန သမသီသီ ရောဂသမသီသီ၊ ဧသ နယော သေသေသုပိ” ဟု ဋီကာ ဝစနတ္ထပြု၏။ ရောဂဝသေန= ရောဂါ၏အလိုကျအားဖြင့်။ ဝါ=ရောဂါနှင့် စပ်သောအားဖြင့်။ သမသီသီ=သမသီသီ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝါ=ယင်းရောဂါနှင့် ချုပ်ချိန်ကာလ တူညီမျှသော ကိလေသသီသ ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။

(၂) ဝေဒနာသမသီသီ။ ။ဝေဒနာတခုခု ခံစားရင်းပင် ဝိပဿနာအားထုတ်ရာ ထိုဝေဒနာ ပျောက်ကင်းခြင်းနှင့် အာသဝကုန်ခန်းခြင်းတို့ တပြိုင်နက် တချိန်တည်း ဖြစ်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေဒနာသမသီသီဟု ခေါ်၏။ ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ၌ ဤဝေဒနာသမသီသီကို ထည့်၍ သမသီသီပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးဟု ရေတွက်ပြ၏။ သို့သော် ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၃၇)နှင့် သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဂေါဓိကသုတ် အဖွင့် (၁၆၉)၌မူ ဝေဒနာသမသီသီကို မပြတော့ဘဲ သမသီသီသုံးမျိုးဟုသာ မိန့်ဆို၏။ ဝေဒနာသမသီသီကို ရောဂသမသီသီနှင့် တပေါင်းတည်းထားလိုဟန် တူ၏။

(၃) ဣရိယာပထ သမသီသီ။ ။ပုဂ္ဂိုလ်တဦးကား စကြိုသွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း စသော ဣရိယာပုတ်တခုခုကို စွဲမြဲစွာပြုပြီးလျှင် “ငါသည် ဤဣရိယာပုတ်ကို မမျက်မီ အချိန်အတွင်းမှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရမည်ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ဝိပဿနာ အားထုတ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် တချိန်တည်းပင် ထိုဣရိယာ ပုတ်လည်း ပျက်သွား၏။ ယင်းသို့ ဣရိယာပုတ်ပျက်ခြင်းနှင့် အာသဝကုန်ခန်းခြင်းတို့ ပြိုင်တူကြိုကြိုက် တိုက်ဆိုင်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဣရိယာပထသမသီသီဟု ခေါ်၏။ “ဣရိယာပထဝသေန သမသီသီ ဣရိယာပထသမသီသီ၊ ဧသ နယော သေသဒ္ဓယေပိ” ဟု သံယုတ်ဋီကာ ဝစနတ္ထပြု၏။

(၄) ဇိဝိတသမသီသီ။ ။ “ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အာသဝပရိယာ ဒါနဉ္စ ဟောတိ ဇိဝိတပရိယာဒါနဉ္စ၊ အယံ ဝုစ္စတံ ပုဂ္ဂလော သမသီသီ” ဟူသော ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော် (၁၁၆)။ “ယဿ စေတံ သီသဒ္ဓယံ သမံ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆတိ၊ သော ဇိဝိတသမသီသီ နာမ” ဟူသော ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ(၃၈)တို့နှင့်အညီ

[ယခင် ဥဒကူပမာသုတ်ကြည့်]။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီမည်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်ကို မကျော်

အာသဝကိလေသာ ကုန်ဆုံးချုပ်ပျောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက်တချိန်တည်းပင် အသက် ဇီဝိတိန္ဒြေလည်း ကုန်ဆုံးချုပ်ပျောက်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို (သို့မဟုတ်) ကိလေသသိသခေါ် အဝိဇ္ဇာနှင့် ပဝတ္တသိသခေါ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ ပြိုင်တူချုပ်ပျောက်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဇီဝိတသမသိသိဟု ခေါ်၏။ ရိုက်နှက်သတ်ဖြတ်မှု ပယောဂကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိ အလိုအလျောက်သော်လည်းကောင်း သေခါနီးဆဲဆဲတွင် ရဟန္တာဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။

ဤဇီဝိတသမသိသိပုဂ္ဂိုလ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နှင့် ယခင် ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်တို့၌-အာသဝပရိယာဒါန (အာသဝကိလေသာ ကုန်ဆုံးချုပ်ပျောက် ခြင်း)နှင့် ဇီဝိတပရိယာဒါန(အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကုန်ဆုံးခြင်း)တို့သည် ပြိုင်တူ(အပုဗ္ဗအစရိမ) ဖြစ်သည်ဟု ဟောတော်မူသည်။ အဋ္ဌကထာ၌ “တေ သိသဒ္ဓယံ=ဤ ပဝတ္တသိသနှင့် ဇီဝိတသိသနှစ်မျိုးသည်။ သမံ=အချိန်ကာလအားဖြင့် ထပ်တူညီမျှ အတူတကွ။ ဝါ= တပြိုင်နက်။ ပရိယာဒါနံ=ကုန်ဆုံးခြင်းသို့။ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏” ဟု အနက်ဆိုပါ။ အဋ္ဌကထာမှ “သမံ” ပုဒ်သည် ပါဠိတော်မှ “အပုဗ္ဗ အစရိမံ” ပုဒ်နှင့် အနက်အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

သိသနှစ်ခု ပြိုင်တူချုပ်ပျောက်ပုံ။ ။ အမှန်အားဖြင့်ကား ကိလေသသိသခေါ် အဝိဇ္ဇာအမှူးပြုသော အာသဝ ကိလေသာတို့ ချုပ်ဆုံးမှု(အာသဝကိလေသ ပရိယာဒါန) နှင့် ပဝတ္တသိသဖြစ်သော အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေချုပ်ဆုံးမှု(ဇီဝိတပရိယာဒါန)တို့သည် ပြိုင်တူ (အပုဗ္ဗ အစရိမ) ဖြစ်ကြသည်မဟုတ်ပါ။ အချိန်ကာလ ကွာခြားပါ၏။ ကွာခြား ပုံမှာ-

အာသဝကိလေသ ပရိယာဒါနသည် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ (အရဟတ္တမဂ် ကြောင့် အာသဝကိလေသာတို့ ချုပ်ဆုံးကြရ၏။) ထို့ကြောင့်အရဟတ္တမဂ်စိတ်ဖြစ်ချိန် (အရဟတ္တမဂ္ဂစိတ္တက္ခဏ)တုန်းက အာသဝကိလေသာတို့ ချုပ်ဆုံးခဲ့ကြ၏။ ဇီဝိတ ပရိယာဒါနသည်ကား စုတိစိတ်ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ (စုတိစိတ်ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ချုပ်ရ၏။) ထို့ကြောင့် စုတိစိတ်ဖြစ်ခိုက်(စုတိစိတ္တက္ခဏ)ကျမှ ဇီဝိတိန္ဒြေ ချုပ်ဆုံး၏။ သို့ဖြစ်၍ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ဖြစ်ပြီးနောက်မှ စုတိစိတ်ဖြစ်ရသကဲ့သို့ပင် ကိလေသ ပရိယာဒါန ဖြစ်ပြီးနောက်မှသာ ဇီဝိတပရိယာဒါန ဖြစ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပရိယာဒါန နှစ်ခုသည် အချိန်ကာလအားဖြင့် ကွာခြားပါ၏။

သို့သော် မဂ်စိတ်ဝါရ (မဂ်စိတ်အလှည့်အကြိမ်)တည်းဟူသော ကိလေသပရိယာ ဒါနစိတ်ဝါရနှင့် စုတိစိတ်တည်းဟူသော ဇီဝိတပရိယာဒါနစိတ်ဝါရနှစ်ခုတို့၏ အကြား ၌ အခြားသော မည်သည့်စိတ်ဝါရမျှ (မည်သည့်စိတ်အသိုင်းအဝိုင်းမျှ) ခြားကွယ်မှု မရှိချေ။ ကိလေသပရိယာဒါနစိတ်ဝါရ ဖြစ်ပြီးသည်နှင့်တဆက်တည်းပင် ဇီဝိတ

လွန်မီ အကြားကာလ၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက်

ပရိယာဒါနစိတ်ဝါရ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ "ဝါရသမတာယ" ဟူသော ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ထိုစိတ်ဝါရ နှစ်ခုတို့သည် တချိန်တည်းပြိုင်တူ ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်ဘဲလျက် တချိန်တည်း၊ တဇာတည်း ပြိုင်တူ(ဝါရသမ)ဖြစ်သည်ဟု ထင်ရ လောက်အောင် စိတ်ဖြစ်ပုံ လျင်မြန်လှ၏။ ယင်းသို့ စိတ်ဖြစ်ပုံ လျင်မြန်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်ဝါရနှစ်ခုတို့ ပြိုင်တူဖြစ်ကြသောကြောင့် ပြခဲ့သော သီသနှစ်ခုသည်လည်း (ဝါ= အာသဝကိလေသာ အားလုံးနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်း) ပြိုင်တူချုပ်ကြသည်။

အဋ္ဌကထာ။ ။ကထမိဒံ (သီသဒ္ဓယံ) သမံ ဟောတိ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံ အားဖြင့် သီသနှစ်ခု ပြိုင်တူချုပ်သနည်း။ ဝါရသမတာယ=စိတ်ဝါရနှစ်ခု ပြိုင်တူဖြစ် ကြခြင်းအားဖြင့် (သီသနှစ်ခု ပြိုင်တူချုပ်ကြသည်)။ ပေါ်လွင်အောင် ဥပမာပြရသော် လက်နက်ကိုင် စစ်သားနှစ်ယောက် ပြိုင်တူရောက်လာသောကြောင့် သူခိုးနှစ်ယောက် ပြိုင်တူထွက်ပြေးသွားကြသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကိလေသပရိယာဒါန မဂ်စိတ်ဝါရနှင့် ဇီဝိတ ပရိယာဒါန စုတိစိတ်ဝါရဟူသော စိတ်ဝါရနှစ်ခု ပြိုင်တူဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ပဝတ္တသီသနှင့် ကိလေသသီသဟူသော သီသနှစ်ခုလည်း ပြိုင်တူချုပ်ကြသည်ဟု အလွယ် တကူ မှတ်ရာ၏။

ကိလေသပရိယာဒါန စိတ်ဝါရနယ်ပယ်။ ။ဤနေရာဝယ် ကိလေသပရိယာ ဒါနဝါရဟု ဆိုရာ၌ ကိလေသာတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေတတ်သော မဂ်စိတ်ကို ကိလေသ- ပရိယာဒါနဟု ခေါ်၍ ထိုမဂ်စိတ်နှင့် တဆက်တည်းကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဇောဝါရများကိုလည်း ကိလေသပရိယာဒါန ဝါရဟုပင် ခေါ်ဆိုရ၏။ ဘာကြောင့်နည်း။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်များ ဖြစ်ပြီးမှသာ ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းကိစ္စလည်း ပြီးစီး ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဆက်လက်ရှင်းပြပါဦးမည်-

အရဟတ္တမဂ် ဖြစ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ကိလေသာအားလုံး ကုန်ဆုံးချုပ်ပျောက် သွားသည် မှန်သော်လည်း ထိုကိလေသာအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင်ပယ်သတ်ခြင်းကိစ္စ (ကိလေသပရိယာဒါနကိစ္စ)သည်ကား ထိုအရဟတ္တမဂ် ဖြစ်ခိုက်၌ လုံးဝဥသံ ပြီးစီး သွားပြီဟု မဆိုနိုင်သေး။ "ဝိမုတ္တသ္မိံ ဝိမုတ္တမီတိ ဉာဏံ ဟောတိ" ဟူသော ပါဠိ တော်နှင့်အညီ ငါ၏စိတ်သည် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီ" ဟူ၍ ပြန်လည်စဉ်းစား ဆင်ခြင် သိမြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်များ ဖြစ်ပြီးမှသာ ထိုကိလေသပရိယာဒါန ကိစ္စသည် လုံးဝဥသံ ပြီးစီးသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ ဥပမာပြရသော်-

ရန်သူကိုသတ်လိုက်၍ သေသွားသော်လည်း ထိုရန်သူ သေသွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရန်သူကိုသတ်ခြင်းကိစ္စသည် လုံးဝဥသံ ပြီးသွားပြီဟု မဆိုနိုင်သေး။ ထိုရန်သူကို မြေမြှုပ်ပြီးမှသာ (သို့မဟုတ်) မီးရှို့ပြီးမှသာ "ကိုင်း...ဒီကောင်ကိစ္စတော့ ပြီးပြီ၊ အောင်ပြီ၊ အေးပြီ" ဟု စိတ်နှလုံး ခုံးခုံးချရလောက်အောင် ကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးတော့၏။ ဤ၌လည်း ထိုဥပမာနှင့်အတူပင် ဖြစ်၏။

သက်တမ်း ထက်ဝက်သို့ မရောက်မီကာလ၌လည်းကောင်း၊ သက်တမ်းထက်ဝက် သို့ ရောက် နေဆဲကာလ၌လည်းကောင်း ဤသို့အားဖြင့် သက်တမ်းထက်ဝက်ကို

သို့ဖြစ်ရကား ရိုက်နှက်သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းစသော အကြောင်းတခုခုကြောင့် သေလု ဆဲဆဲ အချိန်ရောက်မှ ရဟန္တာဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်၌ ယခုမှ သောတာပတ္တိမဂ်ကစ၍ မဂ် လေးပါးကို ရသည်ဖြစ်လျှင် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိနောင် ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိငါးခု၊ သကဒါမိမဂ္ဂဝီထိနောင် ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိငါးခု၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဝီထိနောင် ငါးခု၊ အရဟတ္တ မဂ္ဂဝီထိနောင် လေးခုအားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိ(၁၉)ဝီထိ ဖြစ်ရာတွင် (၁၉) ကြိမ် မြောက် နောက်ဆုံးပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ၏အဆုံး၌ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိခေါ်သော ဘဝင်သို့ သက်ရောက်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။ ယင်းသို့ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရာ၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိများသည် မဂ်စိတ်နှင့် တဆက်တည်းကဲ့သို့ဖြစ်၍ မဂ်စိတ်၏ နောက်လိုက် သဘောတူ စိတ်အသိုင်း အဝိုင်းများဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် များ ဖြစ်ပြီးမှသာ မဂ်၏ ကိလေသပရိယာဒါနကိစ္စလည်း ပြီးစီးသောကြောင့်လည်းကောင်း ပစ္စဝေက္ခဏာဇောဝါရများကိုလည်း ကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေတတ်သော မဂ်စိတ် ၏ ဝါရ (ကိလေသပရိယာဒါနဝါရ)ဟု ခေါ်ဆိုထိုက် ပေ၏။

စိတ်ဖြစ်မှု လျင်မြန်ပုံ။ ။ဤနေရာဝယ် သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (ပ-၁၆၉)၌ “စိတ္တာနံ ပန လဟုပရိဝတ္တိတာယ အာသဝက္ခယော စ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ ဧကက္ခဏေ ဝိယ ပညာယတိ” ဟု မိန့်ဆို၏။ လက်ဖျောက်တချက်တီးအချိန်အတွင်း (သို့မဟုတ် တစက္ကန့်အတွင်း) စိတ်ပေါင်း ကုဋေတသိန်းခန့်အထိ အလွန်များပြားလှစွာ ဖြစ်နိုင် ချုပ်နိုင်လောက်အောင် စိတ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်သည် လျင်မြန်လှသောကြောင့် ထို တစက္ကန့် အချိန်ကာလကလေးကိုပင် အပုံပေါင်း (အစိတ်အမြွှာပေါင်း) ကုဋေတသိန်း ခန့်မျှ ပုံခွဲ(စိတ်မြွှာခွဲ)သော် အာသဝပရိယာဒါန ဖြစ်သည်မှစ၍ ဇီဝိတပရိယာဒါန ဖြစ်သည်အထိ(သို့မဟုတ်) အရဟတ္တမဂ်စိတ်ဖြစ်သည်မှစ၍ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိစိတ် ဖြစ် သည်အထိ အချိန်ကာလသည် ထိုကုဋေတသိန်းသော အစိတ်အမြွှာထဲမှ မပြောလောက် ဖွယ် အနည်းငယ်သော အစိတ်အမြွှာမျှသာ ဖြစ်၍ ဥပမာပြု၍ မရနိုင်လောက်အောင် အလွန်အလွန် လျင်မြန်တိုတောင်းလှ၏။ ထို့ကြောင့် သံယုတ်အဋ္ဌကထာ မိန့်ဆိုသည့် အတိုင်း အာသဝက္ခယ (အာသဝပရိယာဒါန)နှင့် ဇီဝိတပရိယာဒါနတို့သည် အတူတကွ တဇကတည်း ပြိုင်တူဖြစ်ကြသည်မဟုတ်ဘဲလျက် စိတ်ဖြစ်ပုံ လျင်မြန်သောကြောင့် ပြိုင်တူဖြစ်သကဲ့သို့ ထင်ရပေသည်။

ဋီကာပါဠိစာမူများ။ ။ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ (၃၄)၌ “ဣမာယ ဝါရစုတိ- သမတာယ=ဤကိလေသပရိယာဒါနဝါရနှင့် စုတိစိတ်တို့ ထပ်တူညီမျှ ပြိုင်တူဖြစ် ကြသည် အဖြစ်ကြောင့်။ ကိလေသပရိယာဒါန ဇီဝိတပရိယာဒါနာနံ=ကိလေသာ ချုပ်ငြိမ်း ခြင်းနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းတို့၏။ အပုဗ္ဗာစရိမတာ=ရှေ့မရောက်၊ နောက်မကျ ပြိုင်တူညီမျှ ကုန်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရာ၏။ ထိုမူလဋီကာ

မကျော်လွန်မီ သုံးမျိုးသော ကာလအပိုင်းအခြား၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော သုံးမျိုးသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခုဝေ=တို့၊

ဘာသာဋီကာ (၄၉၀)၌မူ “ဣမာယ ဝါရစုတိသမတာယ=ဤကိလေသ ပရိယာဒါနဝါရ၊ ဇီဝိတပရိယာဒါနဝါရတို့၏ စုတိအားဖြင့် ညီမျှကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟု အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ သို့သော် ဇီဝိတပရိယာဒါနဟူသည် စုတိစိတ်ပင် ဖြစ်၏။ ဇီဝိတပရိယာဒါနဝါရက တခြား၊ စုတိစိတ်က တခြားမဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ဝါရစုတိပုဒ်သည် ဒွန်ပုဒ်သာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆ၏။ ဤနေရာ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၌မူ “ဣမာယ ဝါရဂုတ္တိယာ သမတာယ (ဤဝါရနှစ်ခုဖြစ်ပုံ ပြိုင်တူကျသည် အဖြစ်ကြောင့်) ကိလေသပရိယာဒါန ဇီဝိတပရိယာဒါနာနံ=တို့၏။ သမတာ=အတူတကွ ပြိုင်တူကျသည် အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏။” ဟူ၍ ပါဠိရှိ၏။

ဇီဝိတသမသီသီပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်။ ။ပြခဲ့သော ဋီကာတို့ကို နည်းမှီး၍ “ဇီဝိတဝသေန သမသီသီ ဇီဝိတသမသီသီ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။ “ဇီဝိတဝသေန=ပဝတ္တသီသမည်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အလိုကျအားဖြင့်။ ဝါ=ပဝတ္တသီသမည်သော ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် ဆက်သွယ်စပ်ဆိုင်သောအားဖြင့်။ သမသီသီ=သမသီသီဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ ဝါ=ယင်းဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် ချုပ်ချိန်ကာလ ပြိုင်တူကျသော ကိလေသသီသရိသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း” စသည် အနက်ဆို။ ဝိထိသုံးချက်စု ဘာသာဋီကာ၌မူ “ဇီဝိတေန သမံ အဝိဇ္ဇာသီသံ ယဿာတိ ဇီဝိတသမသီသီ” ဟု ဝစနတ္ထပြုတော်မူ၏။

ဝါဒတမျိုး။ ။စကြိုသွားခြင်း စသော ဣရိယာပုထ်တခုခုဖြင့် ဝိပဿနာအားထုတ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး ထိုဣရိယာပုထ်ဖြင့်ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဣရိယာပထသမသီသီဟုလည်းကောင်း၊ ရောဂါတခုခု စွဲကပ်၍ ထိုရောဂါဖြစ်နေစဉ်အတွင်းမှာပင် ဝိပဿနာအားထုတ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး ထိုရောဂါဖြင့်ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရောဂသမသီသီဟုလည်းကောင်း ခေါ်ကြောင်းကို ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ(၃၇)နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ (ပ-၃၉)တို့၌ ဖွင့်၏။ ယင်းအဖွင့်ကို သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၆၉ (ဂေါမိကသုတ်)၌ ကေစိဝါဒအဖြစ်ဖြင့် ပြ၍ ထိုဣရိယာပုထ်၊ ထိုရောဂါဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မြောက်မြားစွာပင် ဇီဝိတသမသီသီ ဖြစ်ကုန်ရာ၏ဟု သံယုတ်ဋီကာ မိန့်ဆိုထားသည်။

ထိုကေစိဝါဒအတိုင်းဆိုလျှင် ဣရိယာပထသမသီသီ၊ ရောဂသမသီသီနှစ်ပါးနှင့် ဇီဝိတသမသီသီတို့ ရောထွေးကုန်မည် ဖြစ်သည့်အပြင် ဣရိယာပုထ်ပျက်ခြင်း၊ ရောဂါဝေဒနာ ပျောက်ကင်းခြင်းနှင့် ပြိုင်တူညီမျှ ထပ်တူကျသော သီသရိသည်ဟု ဆိုရာ၌ အဘယ်သီသကို ဆိုလိုပါသနည်း။ ပဝတ္တသီသကို ဆိုလိုပါသလော။ ကိလေသ သီသကို ဆိုလိုပါသလောဟု တွေးတောစရာလည်း ရှိ၏။

၁။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦး။ ။အန္တရာ=အကြားကာလ၌ +ပရိနိဗ္ဗာယီ=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသောပုဂ္ဂိုလ်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးမှာ-

တတိယော=သုံးယောက်မြောက်သော။ အယံပုဂ္ဂလော=ဤအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အာဟုနေယျော=၏။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စော။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပဉ္စန္ဒံ=ကုန်သော။ပ။ ပရိက္ခယာ=ကြောင့်။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယိ=ဥပဟစ္စပရိ

(၁) သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံတွင် တဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်၏ (ပဋိသန္ဓေတည်နေပြီးသည်၏) အခြားမဲ့၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်[ဤ၌ “ဥပပန္နံ ဝါ သမနန္တရာ” ဟူသော ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်(၁၁၉)ကိုပင် “သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံ တဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌” ဟု တိုက်ရိုက်မြန်မာပြန်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအနိစ္စာနုပဿိသုတ် အဋ္ဌကထာမှ “နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေ” ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း “သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံ တဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ခါစခဏ (ဖြစ်ခါစ အခိုက်အတန့်ကာလ)၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်” ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏။]

(၂) သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက်သို့ မရောက်မီ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော ဒုတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။

(၃) ယင်းသက်တမ်းထက်ဝက်သို့ ရောက်၍ ထိုထက်ဝက်ကို မကျော်လွန်မီအတွင်း၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော တတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲရာ၏။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၈၈) ဒုတိယသိက္ခာသုတ် အဋ္ဌကထာ(၂၁၈)၌ မဟာကပ်သက်တမ်းတထောင်ရှိသော အဝိဟာဘုံသား ဗြဟ္မာကို နမူနာပြု၍ ထိုအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်သုံးမျိုး ခွဲထားပုံမှာ-

(၁) အဝိဟာဘုံ၌ ဖြစ်၍ ထိုဖြစ်ရာနေ၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ အကယ်၍ ထိုနေ၌ ရဟန္တာမဖြစ်နိုင်သေးလျှင် ပဌမမဟာကပ်တရာ၏ အထက်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ [ဤ၌ “ပဌမဿ ကပ္ပသတဿ မတ္တကေ=ပဌမမဟာကပ်တရား၏အထက်” ဟူသည် ပဌမမဟာကပ် တစ်ရာတိတိပြည့်မြောက်သည်မှစ၍ မဟာကပ်နှစ်ရာမပြည့်မီ (၁၉၉ ကမ္ဘာကျော်ကျော်ကာလ) အချိန်အတွင်း (ရဟန္တာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်)ဟု ဆိုလို၏။ ဤ၌ မတ္တကသဒ္ဓါသည် ပူရဏအနက်ဟော “မ” ပစ္စည်းနှင့် သဘောတူ၏။ ပထမအကြိမ်ရိုက် စာအုပ် ဘာသာပြန်ကို ပြင်ထားသည်။]

(၂) ယင်းအချိန်အတွင်း၌ ရဟန္တာ မဖြစ်စွမ်းနိုင်သေး၍ မဟာကပ်နှစ်ရာတို့၏ အထက်၌ (သို့မဟုတ် မဟာကပ်နှစ်ရာတိတိပြည့်မြောက်သည်မှစ၍ မဟာကပ် ၃၉၉ ကျော်ကျော်ကာလအချိန်အတွင်း၌) ရဟန္တာဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုတိယအန္တရာ ပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။

(၃) ထိုအချိန်တိုင်အောင်ပင် ရဟန္တာ မဖြစ်နိုင်သေး၍ မဟာကပ်လေးရာတို့၏ အထက်၌ (သို့မဟုတ် ထိုမဟာကပ်လေးရာတိတိပြည့်သည်မှစ၍ မဟာကပ်ငါးရာကို

နိဗ္ဗာယီအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီးမှ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသောအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်းထက်ဝက်ကို ကျော်လွန်ပြီး၍လည်းကောင်း၊ သေခါနီး ရောက်၍လည်းကောင်း ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသောအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စတုတ္ထော=လေးယောက်မြောက်သော။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤဥပဟစ္စ ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပုညက္ခေတ္တံ=၏။ ပ။

အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်း မရှိဘဲ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ [သင်္ခါရ=ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်မှု လုံ့လပယောဂ]ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စမော= ငါးဦးမြောက်သော။ အယံပုဂ္ဂလော=ဤအသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ပ။ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ=သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းနှင့်တကွ အားဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသောအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ခက်ခဲ လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းရှိသော ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။

ဥဒ္ဓံသောတော=အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ် အလျဉ်ရှိသော။ ဝါ=အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာအလျဉ်၊ ဝဋ်ဒုက္ခအလျဉ်ရှိသော။ အကနိဋ္ဌဂါမီ=အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ သွားရောက်တတ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ [တိက နိပါတ်စာပိုဒ် (၈၈) ဒုတိယသိက္ခာသုတ် နိဿယလည်းကြည့်။] ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တမော=(၇)ယောက်မြောက်သော။ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤဥဒ္ဓံသောတ အကနိဋ္ဌ ဂါမီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဆဋ္ဌံ။

၇-ဒုက္ခာနုပဿီသုတ်

၁၇။ ဒုက္ခာနုပဿီ=(ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော) ဆင်းရဲဒုက္ခဟု အဖန်ဖန် ရှုသည်။ ဒုက္ခသညီ=ဒုက္ခဟု ရှုမှတ်တတ်သောသညာရှိသည်။ ဒုက္ခ ပဋိသံဝေဒီ= မကျော်လွန်မီ အတွင်း၌) ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် တတိယအန္တရာ ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။

၁။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ။ ။ဥပဟစ္စ(အတိက္ကမိတ္တာ)=(သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၏ သက်တမ်း ထက်ဝက်ကို) ကျော်လွန်၍။ ဥပဟစ္စ (ဥပဂန္ဓာ)=(သေခါနီးကာလသို့) ရောက်၍-ဟူ၍ ဥပဟစ္စသဒ္ဓါအတွက် အနက်နှစ်မျိုးရ၏။ ထို့ကြောင့် အကယ်၍ မဟာကပ်တထောင် သက်တမ်းရှိသော အဝိဟာဘုံသား ဗြဟ္မာဖြစ်လျှင် မဟာကပ်ငါးရာ ကျော်လွန်စ အချိန်မှစ၍ မဟာကပ်တထောင် သက်တမ်းစေခါနီး (ကွယ်လွန်ခါနီး) အချိန်အတွင်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ် မည်၏။

ဒုက္ခဟု ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိသည်။ (ဟုတွာ)။ပ။ ပရိယောဂါဟမာနော=လျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ပ။ သတ္တမံ။

၁၈(စာပိုဒ်)။ ၈-အနတ္တာနုပဿီသုတ်။ ။သဗ္ဗေသု=(ကသိုဏ်းစသော ပညတ်နှင့်တကွ) အားလုံးကုန်သော။ ဓမ္မေသု=စတုဘူမကတရားတို့၌။ ဝါ= တေဘူမကတရားတို့၌။ အနတ္တာနုပဿီ=အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုသည်။ ဝါ=(အလို ဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော) အနှစ်သာရ အသက်ရှင် အတ္တကောင် မဟုတ်ဟု အဖန်ဖန်ရှုသည်။ အနတ္တသညီ=အနတ္တဟု ရှုမှတ်တတ်သော သညာ ရှိသည်။ ဝါ=သည်။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၁၉(စာပိုဒ်)။ ၉-နိဗ္ဗာနသုတ်။ ။နိဗ္ဗာနေ=နိဗ္ဗာန်၌။ သုခါနုပဿီ= သုခဟုဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုသည်။ သုခသညီ=သုခဟု ရှုမှတ်တတ်သော သညာ ရှိသည်။ပ။ နဝမံ။

၁၀-နိဒ္ဒသဝတ္ထုသုတ်

၂၀ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ=နောက်ထပ်ဆယ်နှစ်မရှိသော ရဟန်း စသည်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်း၏အကြောင်းတို့သည်။ ဝါ=နောက်ထပ်ဆယ်နှစ် မရှိ သော ရဟန်း၊ အနှစ်(၂၀)မရှိသောရဟန်း၊ အနှစ်(၃၀)မရှိသောရဟန်း၊ အနှစ်

၁။ နိဒ္ဒသဝတ္ထု။ ။နတ္ထိ ဒါနိ ဣမဿ ဒသာတိ နိဒ္ဒသော။ ဣမဿ=ဤ ရဟန်းမှာ။ ဒါနိ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံရာ ယခုအခါ၌။ ဒသ=နောက်ထပ်ဆယ်နှစ်တို့သည်။ နတ္ထိ=မရှိတော့ကုန်။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ နိဒ္ဒသော=နိဒ္ဒသ မည်၏။ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆယ်နှစ်(ဆယ်ဝါ)ရှိသောအခါ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလျှင် နောက်ထပ် ဆယ်နှစ်နေရတော့မည် မဟုတ်သောကြောင့် နိဒ္ဒသမည်၏။ အနှစ်(၂၀) ရှိသောအခါ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နောက်ထပ် အနှစ်(၂၀)နေရတော့မည် မဟုတ် သောကြောင့် နိဗ္ဗိသမည်၏။

ထို့အတူပင် အနှစ်(၃၀) အနှစ်(၄၀) အနှစ်(၅၀) ရှိသောအခါ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်သည်လည်း နိတ္ထိံသ နိစ္စတ္တာလီသ၊ နိပ္ပညာသမည်၏။ ထို့ကြောင့် “နိဒ္ဒသော အာဒိ ယေသန္တိ နိဒ္ဒသာဒယော” ဟု အာဒိသဒ္ဒါနှင့်တကွ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံတွဲ ရ၏။ ယေသံ=အကြင်နိဗ္ဗိသ အစရှိသောရဟန်းတို့မှာ။ နိဒ္ဒသော=ဆယ်နှစ်မရှိသော ရဟန်းဟူသော။ အာဒိ=အဦးအစ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အတ္ထိ=ရှိ၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ တေ=ထိုနိဗ္ဗိသ အစရှိသော ရဟန်းတို့သည်။ နိဒ္ဒသာဒယော=နိဒ္ဒသာဒိတို့ မည်၏။

နိဒ္ဒသာဒိနံ ဝတ္ထုနိ ကာရဏာနိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ=ဆယ်နှစ်မရှိသောရဟန်း အစရှိသည် တို့၏ အကြောင်းတရားများ။ ဝါ=ဆယ်နှစ်မရှိသော ရဟန်း စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း၏ အကြောင်းတရားများ။ [နိဒ္ဒသာဒိဝတ္ထုနိဟု ဆိုလိုလျက် အာဒိသဒ္ဒါကို ချေထားသည်။]ယင်းအကြောင်းတရားများကို “သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတိ” စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ (၇)မျိုး ဟောတော်မူ၏။

(၄၀)မရှိသောရဟန်း၊ အနှစ်(၅၀)မရှိသောရဟန်းဟု ပြောဆိုခြင်း၏အကြောင်း တို့သည်။ ဣမာနိ=သတ္တံ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=ဤသာသနာတော်က။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သိက္ခာသမာဒါနေ' =သိက္ခာသုံးပါးကို ကောင်းစွာသာလျှင် ခံယူဖြည့်ကျင့်ခြင်း၌။ ဝါ=သိက္ခာသုံးပါးကို ကောင်းစွာသာလျှင် အစမှစ၍ စောင့်ထိန်းဖြည့်ကျင့်ခြင်း၌။ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော=(မြဲမြဲထန်သည်း) အားကြီးသောဆန္ဒ

နိန္ဒဝ၊ နိရုဇ္ဈစသည်။ ။အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်ကား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန် စံပြီးလျှင် နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေနေရတော့မည် မဟုတ်သောကြောင့် ဆယ်နှစ်သာမက (၉)နှစ်လည်း နေရတော့မည်မဟုတ်။ (၈)နှစ်လည်း နေရတော့မည်မဟုတ်။ တမုဟုတ်၊ တစက္ကန်မျှပင် နေရတော့မည်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် နိန္ဒဝ (၉ နှစ် မရှိသောရဟန္တာ)။ နိရုဇ္ဈ (ရှစ်နှစ်မရှိသောရဟန္တာ) စသည်ဖြင့်လည်း ဆိုနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

သို့ဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့် နိဒ္ဒသဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် ဤသုတ်ကို 'ဟောတော် မူရပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား-တိတ္ထိယတို့၏ အယူဝါဒ၌ ဆယ်နှစ် (ဆယ်ဝါ)ရရှိသောအခါ၌ ကွယ်လွန်သွားသော နိဂဏ္ဌကို နောက်ထပ်ဆယ်နှစ် မနေရ လတ္တံ့ဖြစ်သောကြောင့် နိဒ္ဒသဟု/ခေါ်သတတ်၊ ထို့အတူ အနှစ်(၂၀) စသည်ရှိသော အခါ၌ ကွယ်လွန်သွားသော နိဂဏ္ဌကိုလည်း နိဗ္ဗိသ၊ နိတ္တိသ၊ နိစ္စတ္တာလီသ၊ နိပ္ပညာသ ဟု ဆိုကြသတတ်။

သို့သော် နောက်ထပ်ပဋိသန္ဓေနေရဦးမည့်ပုဂ္ဂိုလ်မှန်သမျှကို နိဒ္ဒသ စသည်ဖြင့် မဆိုထိုက်ရကား သာမာန်ပုထုဇဉ်ကို မဆိုထားဘိ သေကွပုဂ္ဂိုလ်များကိုပင် နိဒ္ဒသ စသည်ဖြင့် မဆိုထိုက်။ ထို့ကြောင့် တိတ္ထိယတို့ စကားမှားယွင်းကြောင်းနှင့် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များကိုသာ နိဒ္ဒသ စသည်ဖြင့်ခေါ်ဆိုထိုက်ကြောင်း ပြတော်မူလိုသောကြောင့် နိဒ္ဒသဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် ဤသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်။

ဤ၌ အပ္ပဋိသန္ဓိကဘာဝ (နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေ မနေရခြင်းဟူသောအကြောင်း) သည် ပရိနိဗ္ဗာန်စံသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် နိဒ္ဒသစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်း၏ ယခုလက်ငင်း တိုက်ရိုက်မျက်မှောက် (ပစ္စုက္ခ)အကြောင်းများ ဖြစ်၍ ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော "သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒတာ" စသော အကြောင်းများကား ယင်းသို့ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၏ ပရမ္ပရ (ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ) အကြောင်းများဖြစ်သည်ဟု ဋီကာတို့ ဖွင့်တော်မူကြသည်။ အပ္ပဋိသန္ဓိကဘာဝေါ ဟိဿ ပစ္စုက္ခတော ကာရဏံ၊ ပရမ္ပရာယ ဣတရာနိ၊ ယာနိ ပါဠိယံ အာဂတာနိ။

၁။ သိက္ခာသမာဒါနံ ။ သမ္ပဒေဝ အာဒါနံ သမာဒါနံ ။ သမ္ပဒေဝ=ကောင်းစွာ သာလျှင်။ ဝါ=ဧကန်ကောင်းစွာ။ အာဒါနံ=ခံယူခြင်း။ ဝါ=ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ သိက္ခာယ= (သိက္ခာသုံးပါးကို) သမာဒါနံ သိက္ခာသမာဒါနံ။ ဤနည်းအလို အာပုဗ္ဗံ အိဓာတ်သည် ထုံးစံအတိုင်း ဂဟဏတ္ထထည်း။

ရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အာယတံ စ=နောင်လာလတ္တံ့သော နေ့ရက် စသည် တို့၌လည်း။ သိက္ခာသမာဒါနေ=၌။ အဝိဂတပေမော=မကင်းကွာသော ချစ်ခင်မှု ရှိသည်။ ဝါ=မကင်းမကွာ မြဲစွာသက်ဝင်သော လိုချင်ဆန္ဒရှိသည်။ ဒိ၊ ပါထိကဝဂ် ဋီကာ၊ ၂၅၉-၌ “နိဝိဋ္ဌ အတ္ထိတာ အဝိဂတပေမတာ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ “နိဗဒ္ဓဘတ္ထိတာ” ဟု ပါ၌ရှိ၏။ ဟောတိ=၏။ ဓမ္မနိသန္တိယာ=တောဘူမကတရား တို့ကို အနိစ္စစသည်ဖြင့် ကောင်းစွာရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာ၌၊ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော=သည်။ အာယတံ စ=၌လည်း။ ဓမ္မနိသန္တိယာ=၌။ အဝိဂတပေမော= သည်။ ဝါ=သည်။ ဟောတိ=၏။

ဣစ္ဆာဝိနယေ^၂=လိုလားတပ်မက်သောတဏှာကို ပယ်ခွာခြင်း၌။ (ဘင်္ဂါနု- ပဿနာဉာဏ်အစွမ်းဖြင့် ပြီးစီးသောတဏှာအလိုရမ္မက်ကို ပယ်ခွာခြင်းကိစ္စ၌)။ ပ။ ပဋိသလ္လာနေ=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းနေထိုင်ခြင်း၌။ (အပေါင်းအသင်း၊ ကိလေသာ၊ ဤနှစ်ဖြာကင်းရှင်း၍ တပါးတည်း ကိန်းအောင်းနေထိုင်ခြင်း၌)။ ပ။ ဝိရိယာရမ္ဘေ=ကာယိက၊ စေတသိက ဝိရိယနှစ်ပါးကို အားထုတ်ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၌ ။ ပ။ သတိနေပက္ကေ^၃=သတိနှင့်သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ပညာ၌၊ ဝါ=သတိနှင့် သမ္မဇဉ် ဉာဏ်ပညာကို ဖြစ်စေခြင်း၌။ ဝါ=သတိ သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ပညာဖြင့် အဘိက္ကန္တ၊ ပဋိက္ကန္တစသော ကိစ္စခပ်သိမ်းကို ပြုလုပ်ခြင်း၌။ ပ။ ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓေ=မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိကို

(တနည်း) သမာဒါနံ၌ အာဥပသာရကို အာဒိအနက်ဟော၊ ဒါဓာတ်ကို ရက္ခဏ အနက်ဟောကြံ၍ “အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒါနံ ရက္ခဏံ အာဒါနံ=အစမှ စ၍ ထိန်းသိမ်း ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ သမ္မဒေဝ အာဒါနံ သမာဒါနံ=ကောင်းစွာသာလျှင် အစမှစ၍ ထိန်းသိမ်း ဖြည့်ကျင့်ခြင်း” စသည်ဖြင့် ဝစနတ္ထပြု။

၁။ ဓမ္မနိသန္တိ။ ။ နိသာမနံ နိဇ္ဈာနံ နိသန္တိ=ရှုမှတ်ခြင်းသဘောတည်း ဟူသော ဝိပဿနာ။ [နိ+သမ+တိ] ဓမ္မာနံ (အနိစ္စာဒိဝသေန သမ္မဒေဝ) နိသန္တိ ဓမ္မနိသန္တိ။

၂။ ဣစ္ဆာဝိနယေ။ ။ “ဣစ္ဆာဝိနယေတိ တဏှာဝိနယေ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ “တဏှာဝိနယေတိ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏာနုဘာဝသိဒ္ဓေ တဏှာဝိက္ခမ္ဘနေ=တောဘူမက ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အပျက်ကိုရှုသောဉာဏ်(ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်)အစွမ်းကြောင့် ပြီးစီးသော တဏှာပယ်ခွာခြင်း၌” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ဒိ၊ ပါထိကဝဂ်ဋီကာ (၂၅၉)၌မူ “တဏှာဝိနယနေတိ ဝိရာဂါနုပဿနာဒိဝိပဿနာဉာဏာနုဘာဝသိဒ္ဓေ တဏှာဝိက္ခမ္ဘနေ” ဟု ပါ၌ရှိ၏။

၃။ သတိနေပက္ကေ။ ။ နိပကဿ ဘာဝေါ နေပက္ကံ=ကိလေသာတို့ကို ခြောက်ခန်း စေတတ်သော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ပညာ။ သတိ စ နေပက္ကံ သတိနေပက္ကံ=သတိနှင့် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ပညာ၊ ဝါ=သတိနှင့် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ကို ပြုလေ့(ဖြစ်စေလေ့)ရှိခြင်း၊ ဝါ=သတိသမ္မဇဉ်ဉာဏ်ဖြင့် (အဘိက္ကန္တ ပဋိက္ကန္တ စသောကိစ္စ အားလုံးကို) ပြုလေ့ရှိခြင်း။

ထိုးထွင်းမြင်သိရရှိခြင်း၌။ တိဗ္ဗစ္ဆန္တော=သည်။ အာယတိံ စ=၌လည်း။ ဒိဋ္ဌိ ပဋိဝေဓေ=၌။ အဝိဂတပေမော=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဒသမံ။ ဒုတိယော =သော။ အနုသယဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၃-ဝဇ္ဇိသတ္တကဝဂ်

၁-သာရန္တဒသုတ်

၂၁။(ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤသာရန္တဒသုတ်ကို)ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=တိုင်း။ မေ=တပည့်တော်သည်။ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယုမှတ်မိထား အပ်ပါပြီ။ (ကထံ=အဘယ်သို့။ သုတံ=နာယုမှတ်မိထားအပ်သနည်းဟူမှ) ဧကံ= တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဝေသာလိယံ= ဝေသာလီမြို့အနီး၌။ သာရန္တဒေ=သာရန္တဒမည်သော။ (သာရန္တဒ မည်သော နတ်ဘီလူးအုပ်စိုးတည်နေရာဌာန၏ အဖြစ်ကြောင့် သာရန္တဒမည်သော)စေတီယေ =စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်း၌၊ (လူတို့လေးမြတ် ပူဇော်အပ်သဖြင့် ခေါ်မှတ်နာမည် စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်း၌) ဝါ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတော်၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သမ္ပဟုလာ=များစွာကုန်သော။ လိစ္ဆဝီ=လိစ္ဆဝီမင်းတို့ သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်

၁။ သာရန္တဒေ စေတီယေ။ ။သာရန္တဒမည်သော နတ်ဘီလူး ပိုင်ဆိုင်သော စေတီဘုံနန်းနတ်ကွန်းကို သာရန္တဒဟု ခေါ်၏။ ဌာနိဖြစ်သော နတ်ဘီလူး၏ သာရန္တဒ ဟူသော နာမည်ကို ဌာနနတ်ကွန်း၌ တင်စား၍ ဌာနပစာရအားဖြင့် စေတီ နတ်ကွန်းကို သာရန္တဒဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒေဝါယတနဘာဝေန=နတ်၏နေရာဌာန(နတ်ကွန်း)၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဣဋ္ဌကာဟိ= အုတ်တို့ဖြင့်။ စိယတေ=စီအပ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ စိတံ=စိတမည်၏။ ထို့နောက် “စိတမေဝ စေတီယံ”ဟု သွတ္တ၌ ဣယပစ္စည်းဆင့်၍ “စေတီယံ”ဟု ရုပ်ပြီး၏။ စေတီယံ=အုတ်တို့ဖြင့် စီအပ်သော နတ်ကွန်း။ (တနည်း) စေတပုဒ်၊ ဣယပစ္စည်း။ စေတသိ ကရိယတေတိ စေတီယံ=စိတ်၌ထားအပ်သော (ဝါ=လူအများက အလေး အမြတ်ပြုအပ်၊ ပူဇော်အပ်သော)နတ်ကွန်း။

ဤသို့အားဖြင့် ဘုရားမပွင့်မီ ရှေးအခါက နတ်၏နေရာဌာနဖြစ်သော နတ်ကွန်း (နတ်ဘုရားကျောင်း)ကို “သာရန္တဒ စေတီယံ”ဟု ခေါ်ခဲ့၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ လက် ထက်တော်အခါ၌လည်း ထိုနေရာ၌ မြတ်စွာဘုရားအား ကျောင်းဆောက်လှူဒါန်းထား သောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကျောင်းတော် ဖြစ်နေသော်လည်း ရှေးအခေါ်အဝေါ်အတိုင်း အတွင်ရဋ္ဌိ၊ ဘူတပုဗ္ဗဂတိကနည်းအားဖြင့် သာရန္တဒစေတီယံ (သာရန္တဒနတ်ကွန်း)ဟုပင် ခေါ်သည်။ [ဋီကာ၌ “စိတတ္တာ”ဟု ပါ၌ရှိစေ]။

မူ၏) တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ဂမိသု=သွားကြကုန်၏။ ဝါ=ရောက်လာကြကုန်၏။ ဝါ=ကုန်ပြီ။ ဥပသင်္ဂမိတွာ=သွားကြပြီး၍။ ဝါ=ရောက်လာကြပြီး၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာရှိခိုးကြပြီး၍။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌။ နိသိဒ္ဓိသု=ထိုင်နေကြကုန်ပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေကြကုန်သော။ တေ လိစ္ဆဝိ=ထိုလိစ္ဆဝိမင်းတို့ကို။ ဘဂဝါ=သည်။ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့=အဝေါစ=ဟူမူ)

လိစ္ဆဝိ=လိစ္ဆဝိမင်းတို့။ ဝေါ=သင်တို့အား။ သတ္တ=(၇)မျိုးကုန်သော။ အပရိဟာနိယေ^၁=မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း (တိုးတက်ကြောင်း) ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို။ (အဟံ=ငါသည်။) ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ တံ=ထိုအပရိဟာနိယတရား (၇)ပါးကို။ (တုမှေ=သင်တို့သည်။) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ [သုန္ဒရအနက်တည်း။] ဝါ=စွဲစွဲမြဲမြဲ မှတ်မှတ်သားသား။ [ဒဠိကမ္မအနက်တည်း။] ဝါ=ငါ၏စေခိုင်းတိုက်တွန်းချက်ဖြင့်။ [အာဏတ္တိအနက်။] သုဏာထံ=နာယူကြကုန်လော။ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော။ (အဟံ=ငါသည်။) ဘာသိသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) ဧဝံဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ တေ လိစ္ဆဝိ=ထိုလိစ္ဆဝိမင်းတို့သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို။) ပစ္စသောသံ= ရှေ့ ရိုသေစွာ နာယူကြကုန်ပြီ။ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ။ ဘဂဝါ= သည်။ ဧတံ=ဤတရားစကားတော်ကို။ အဝေါစ=ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ။)

☞ လိစ္ဆဝိ=တို့။ သတ္တ=(၇)မျိုးကုန်သော။ အပရိဟာနိယာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့ဟူသည်။ ကတမေ စ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ လိစ္ဆဝိ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္စ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး။ ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ အဘိဏ္ဍံ=အမြဲမပြတ်။ သန္နိပါတာ=စည်းဝေးကြကုန်သည်။ သန္နိပါတဗဟုလာ=အကြိမ်များစွာ စည်းဝေးခြင်းရှိကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့ငြားအံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့။ (တာဝ=ထိုမျှလောက်သောကာလပတ်လုံး။) ဝဇ္ဇိနံ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏။ ဝါ=တို့မှာ။ ဝါ=တို့သည်။ ဝုဒ္ဓိယေဝ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းကိုသာလျှင်။ ဝါ=ခြင်းသည်သာ

၁။ အပရိဟာနိယေ ဓမ္မေ။ ။ “အပရိဟာနိယေတိ အပရိဟာနိကရေ ဝုဒ္ဓိဟေတု ဘူတေတိ အတ္ထော” ဟူ၍ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် (၁၁၄)၌ ဖွင့်၏။ ၎င်း၏ဋီကာ (၁၁၄)အဖွင့်များမှာ-

အပရိဟာနာယ ဟိတာ အပရိဟာနိယာ=မဆုတ်ယုတ်ခြင်း၏ စီးပွားဖြစ်သော တရားများ။ “အပရိဟာနာ+တ္တယ” ဟု တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ကြိရာ၏။ (တနည်း) န ပရိဟာယန္တိ ဧတေဟိတိ အပရိဟာနိယာ=မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း(တိုးတက်ကြောင်း) တရားများ။ ဤနောက်နည်း၌ ပရိဟာနိယာ၌ ပရိရှေးရိုသော ဟာဓာတ် အနိယပစ္စည်းဟု ကိတ်ပုဒ်ကြိ၊ နိ၌ ဤကို ရသေ့ပြု။

လျှင်။ ပါဠိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်သည်။ ဝါ=မချွတ်ကေန် ရရှိသည်။ (ဟောတိ=
ဖြစ်၏။) ပရိဟာနိ=ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို။ ဝါ=သည်။ ပါဠိကင်္ခါ=သည်။ ဝါ=သည်။
နော(ဟောတိ)=မဖြစ်။ပ။

ဝဇ္ဇိ=တို့သည်။ သမဂ္ဂါ=ညီညွတ်ကြကုန်လျက်။ သန္နိပတိဿန္တိ=စည်းဝေး
ကြကုန်အံ့။ သမဂ္ဂါ=လျက်။ ဝုဋ္ဌဟိဿန္တိ=(အစည်းအဝေးမှ) ထကြကုန်အံ့။
[အကယ်၍ အစည်းအဝေးမှ တပြိုင်နက် မထကြဘဲ တချို့က နောက်ချန်နေရစ်
ခဲ့ကြလျှင် “ငါတို့ကတော့ အပြင်စကားလောက်သာ ကြားရသည်။ ယခုမှ
အတွင်းကျသည့် လျှို့ဝှက်ဆုံးဖြတ်ချက်ချတာ ဖြစ်လိမ့်မည်” ဟူ၍ အစည်းအဝေးမှ
ပဌမဦးစွာ ထသွားကြသောသူတို့က နောက်ချန်နေရစ်ခဲ့သော သူတို့အပေါ်၌
ထင်မြင်ယူဆနိုင်သည်။ (တနည်း) သမဂ္ဂါ=လျက်။ ဝုဋ္ဌဟိဿန္တိ=(ရန်သူနှိမ်နင်း
တိုက်ခိုက်ခြင်းငှာ) ထသွားကြကုန်အံ့။ ဤသို့လည်း အနက်ဖွင့်သေးသည်။]

သမဂ္ဂါ=ကုန်လျက်။ ဝဇ္ဇိကရဏိယာနိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့ကို။
ကရိဿန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်အံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့၊ (တာဝ=လုံး)။ပ။လိစ္ဆဝိ=တို့သည်။
အပညတ္တံ=ရှေး၌ မပညတ်အပ်သော စည်းမျဉ်းဥပဒေကို။ (ရှေးက မပညတ်
မသတ်မှတ်အပ်သော ကင်းခွန်၊ လယ်ယာခွန်ကောက်ခြင်း၊ ဒဏ်ငွေဆောင်စေခြင်း
ဟူသော စည်းမျဉ်းဥပဒေကို။) န ပညာပေဿန္တိ=မပညတ်ကုန်အံ့။ ပညတ္တံ=
ရှေးကသတ်မှတ်ပညတ်ငားအပ်ပြီးသော စည်းမျဉ်းဥပဒေကို။ န သမုစ္ဆိန္တိဿန္တိ
=မဖောက်ဖျက်ကုန်အံ့။ ယထာပညတ္တေ=ပညတ်အပ်၊ ပညတ်အပ်ခဲ့မြဲတိုင်းကုန်
သော။ ပေါရာဏေ=ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော။ ဝဇ္ဇိဓမ္မေ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏ တရားဥပဒေ
တို့ကို။ သမာဒါယ=ကောင်းစွာလက်ခံနာယူကြကုန်၍။ ဝတ္တိဿန္တိ=ကျင့်သုံးကြ
ကုန်အံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့။ (တာဝ=လုံး)။ပ။

လိစ္ဆဝိ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္ဇ=လုံး။ ဝဇ္ဇိ=တို့သည်။ ဝဇ္ဇိနံ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏။ ယေ
တေ ဝဇ္ဇိမဟာလ္လကော=အကြင် သက်ရွယ်ကြီးပြင်း ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ ဝါ=အကြင်
ဝဇ္ဇိမင်းအဘိုးကြီးတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။) တေ(ဝဇ္ဇိမဟာလ္လကေ)=ထို
သက်ရွယ်ကြီးပြင်း ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ သက္ကရိဿန္တိ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစု
ကြကုန်အံ့။ ဂရံ ကရိဿန္တိ=အလေးဂရုပြုကြကုန်အံ့။ [တနည်း--ဂရံ=အလေး
ဂရုပြုသူ၏ အဖြစ်ကို။ (ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ=ကိုယ်စီကိုယ်င ဖြစ်စေကြကုန်၍။)
ကရိဿန္တိ=ပြုကြကုန်အံ့။] မာနေဿန္တိ=မြတ်နိုးကြကုန်အံ့။ ဝါ=စိတ်ဖြင့် အစဉ်
ချစ်ခင်ကြကုန်အံ့။ ပူဇေဿန္တိ=(ပူဇော်ဖွယ်ပစ္စည်းဖြင့်) ပူဇော်ကြကုန်အံ့။ စ=
ဤမျှမကသေး။ တေသံ=ထိုသက်ရွယ်ကြီးပြင်း ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏။ (ဝစနံ=စကားကို။)
သောတဗ္ဗံ=နာယူထိုက်၏ဟူ၍။ မညိဿန္တိ=ထင်မြင်မှတ်သား သိနားလည်ထား
ကြကုန်အံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့။ (တာဝ)။ပ။

ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ ယာ တာ ကုလိတ္တိယော=အကြင်အမျိုးတို့၏ အိမ်ရှင်မ

တို့သည်လည်းကောင်း။ ယာ တာ ကုလကုမာရိယော=အကြင်အမျိုးတို့၏ အပျိုစင်
 တို့သည်လည်းကောင်း။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။) တာ=ထိုအမျိုးတို့၏ အိမ်ရှင်မနှင့်
 အပျိုစင်တို့ကို။ ဩကဿ=အတင်းအဓမ္မ ဆွဲခေါ်ကြကုန်၍။ [အဝ+ကဿ+
 တွာ။ တွာကိုချေ။] ပသယု=လွမ်းဖိနှိပ်စက်ကြကုန်၍။ န ဝါသေသန္တိ=(ဇနီး
 အဖြစ်ဖြင့် သိမ်းပိုက်၍ မိမိတို့အိမ်၌) မနေထိုင်စေကြကုန်အံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့။
 (တာဝ=လုံး)။ ပ။ [ပသယု-၌ ပပုဗ္ဗ သဟဓာတ် တွာပစ္စည်း။ “မဟ ဒဘောဟိ
 ဓ္မယုဇ္ဇန္တဒါ စ” သုတ်ဖြင့် တွာပစ္စည်းကို ယုပြု။ ဓာတွန်ဟကို ချေ၍ ပဂ္ဂယုကဲ့သို့
 ရုပ်ပြီးစေ။]

လိစ္ဆဝိ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္စ=လုံး။ ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ ဝဇ္ဇိနံ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏။
 အဗ္ဘန္တရာနိစေဝ=မြို့တွင်း၌ တည်ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဗာဟိရာနိ စ=
 မြို့အပြင်အပ၌ တည်ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ယာနိ တာနိ ဝဇ္ဇိစေတိယာနိ=
 အကြင်ဝဇ္ဇိစေတီတို့သည်။ (အကြင်ဝဇ္ဇိတိုင်းပြည်၌ ကိုးကွယ်ပူဇော်အပ်သောနတ်စင်
 နတ်ကွန်း နတ်သစ်ပင် နတ်ဘုရားကျောင်းတို့သည်။) (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) တာနိ
 (ဝဇ္ဇိစေတိယာနိ)=ထိုဝဇ္ဇိစေတီတို့ကို။ ပ။ စ=ဤမျှမကသေး။ တေသံ (ဝဇ္ဇိစေတီ
 ယာနံ)=ထိုဝဇ္ဇိစေတီတို့အား။ ဝါ=တို့၏။ ဒိန္နုပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ပေးဆက်အပ် ဖူးသော။
 ကတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ပြုလုပ်အပ်ဖူးသော။ ဓမ္မိကံ=တရားနှင့်ယှဉ်သော။ ဗလီ=ပူဇော်
 ပသဖွယ်ကို။ နော ပရိဟာပေသန္တိ=မဆုတ်ယုတ်စေကြကုန်အံ့။ ပ။

လိစ္ဆဝိ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္စ=လုံး။ ကိန္တိ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းနည်းလမ်း
 ဖြင့်။ အနာဂတာ=မကြွလာကုန်သေးသော။ အရဟန္တာ စ=ရဟန္တာအရှင်မြတ်
 တို့သည်လည်း။ ဝိဇိတံ=ငါတို့နိုင်ငံသို့။ အာဂစ္ဆေယျံ=ကြွလာကြကုန်ရာအံ့နည်း။
 အာဂတာ=ကြွလာကြကုန်ပြီးသော။ အရဟန္တာ စ=လည်း။ ဝိဇိတေ=ငါတို့နိုင်ငံ၌။
 ဖာသံ=ချမ်းသာစွာ။ ဝိဟရေယျံ=သီတင်းသုံးနေထိုင်ကြပါကုန်အံ့နည်း။ ဣတိ=
 ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍။ ဝဇ္ဇိနံ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ [သုသံဝိဟိတာ-၌ စပ်]
 ဝါ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏။ [ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ-၌ စပ်]အရဟန္တာသု=ရဟန္တာတို့၌။ ဓမ္မိကာ
 =တရားနှင့်ယှဉ်သော။ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=မလိုလားအပ်သော အနှောင့်အယှက်
 ဘေးရန်ကို တားဆီးတတ်၍ လိုလားအပ်သော အကျိုးစီးပွားကို လုံခြုံစေတတ်

၁။ ဓမ္မိကာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ။ ။ရက္ခာ=စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဝါ=အစောင့်
 အရှောက်။ ယထာ အနိစ္စိတံ နာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အာဝရတိတိ အာဝရဏံ။ ယထာ=
 အကြင်သို့သောနည်းဖြင့် (တားဆီးလသော်)။ အနိစ္စိတံ=အလိုမရှိအပ်သော အနှောင့်
 အယှက် အဖျက်အဆီးသည်။ နာဂစ္ဆတိ=မလာရောက်နိုင်။ ဧဝံ=ဤအလိုမရှိအပ်သော
 အနှောင့်အယှက် အဖျက်အဆီး မလာရောက်နိုင်အောင် (ယာ ရက္ခာ=အကြင်အစောင့်
 အရှောက်သည်)။ အာဝရတိ=တားဆီးတတ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ (သာ ရက္ခာ=ထို
 အစောင့်အရှောက်သည်)။ အာဝရဏံ=အဝရဏမည်၏။ အာဝရဏံ=အလိုမရှိအပ်သော

သော အစောင့်အရှောက်ကို။ သုသံဝိဟိတာ=ကောင်းစွာ စီစဉ်အပ်ပြီးသည်။
ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့ငြားအံ့။ လိစ္ဆဝိ=တို့။ (တာဝ=လုံး)။ပ။

လိစ္ဆဝိ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္စ=လုံး။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ အပရိဟာနိယာ=
မဆုတ်ယုတ်အင် စည်ပင်တိုးတက်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား
တို့သည်။ ဝဇ္ဇိသု=ဝဇ္ဇိမင်းတို့၌။ ဌဿန္တိ=တည်မြဲကုန်အံ့။ သတ္တသု=(၇)ပါးကုန်
သော။ အပရိဟာနိယေသု=ကုန်သော။ ဣမေသု ဓမ္မေသု စ=ဤတရားတို့၌လည်း။
ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ သန္တိဿိဿန္တိ=တွေ့မြင်အပ်ကုန်ငြားအံ့။ လိစ္ဆဝိ=လိစ္ဆဝိမင်းတို့။
တာဝ=ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး။ (ထိုမျှလောက် ဤအပရိဟာနိယတရား
(၇)ပါးတို့သည်လည်း ဝဇ္ဇိမင်းတို့၌ တည်မြဲကြ၍၊ ဤအပရိဟာနိယတရား(၇)ပါး
တို့၌လည်း ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို တွေ့မြင်အပ်ကုန်သမျှ ကာလပတ်လုံး) ဝဇ္ဇိနံ=တို့၏။
ဝါ=တို့မှာ။ ဝါ=တို့သည်။ ဝုဒ္ဓိယေဝ=သာလျှင်။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဝဿကာရသုတ်

၂၂။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏
အနီး၌။ ဂိဇ္ဈကုဋေ=ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော။ (လင်းတနှင့်တူသော အထွတ်ရှိသည်၏
အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော။ဝါ=အထွတ်တို့၌ လင်းတတို့ တည်ရှိကုန်သည်
အဖြစ်ကြောင့် ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော)။ပဗ္ဗတေ=တောင်ပေါ်၌။ ဝါ=တောင်ပေါ်
ကျောင်း၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန
=ထိုအခါ၌။ (ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး
နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) မာဂဓော=မဂဓတိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အစိုးရမင်း

အနှောင့်အယှက် အဖျက်အဆီး မလာရောက်နိုင်အောင် တားဆီးတတ်သော စောင့်
ရှောက်မှု (ရက္ခာ)။

ယထာ ဣစ္ဆိတံ န နဿတိ၊ ဧဝံ ဂေါပါယတိတိ ဂုတ္တိ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုး
စီးပွား မပျက်စီးအောင် လုံခြုံစေတတ်သော စောင့်ရှောက်မှု (ရက္ခာ)။ အာဝရဏဉ္စ
တံ ဂုတ္တိစာတိ အာဝရဏဂုတ္တိ၊ ရက္ခာ ဧဝ အာဝရဏဂုတ္တိ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=စောင့်
ရှောက်မှုသည်ပင် တားဆီးတတ်၊ လုံခြုံစေတတ်သောအရာ။ ဝါ=တားဆီးတတ်၊
လုံခြုံစေတတ်သော စောင့်ရှောက်မှု။

ထိုရက္ခာဝရဏဂုတ္တိဟု ဆိုရာ၌ စစ်တပ်ဖြင့် ဝိုင်းရံစောင့်ရှောက်မှု(ရက္ခာ)သည်
ရဟန်းတို့အတွက် ဓမ္မိကာရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ မဖြစ်နိုင်။ ကျောင်းဝင်းခြံအတွင်း၌ လူဆိုး
များ ဝင်ပြီး သစ်ပင်မခုတ်အောင်၊ ကျောင်းဝင်းထဲက သားကောင်နှင့်ငှက်များကို မုဆိုးတို့
မသတ်ဖြတ် မပစ်ခတ်နိုင်အောင်၊ ကျောင်းရေကန်တို့၌ တံငါများ ငါးမဖမ်း နိုင်အောင်
စောင့်ရှောက်ခြင်းသည်သာလျှင် ရဟန်းတို့အတွက် ဓမ္မိကာရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ ဖြစ်၏။
အာဝရဏနှင့် ဂုတ္တိပုဒ်တို့ကို ဘာဝသာဓန ဝစနတ္ထလည်း ပြုနိုင်ပါ၏။ ပြုလတ္တံ့သော
အနယဗျသနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့်လည်း နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါ။

ဖြစ်သော။ ဝေဒေဟိ ပုတ္တော=ဝေဒေဟိမိဖုရား၏ သားဖြစ်သော။ အဇာတသတ္တု
=အဇာတသတ်မည်သော။ (မဖွားမီကပင် အဖ၏ရန်သူ ဖြစ်လတ္တံ့ဟု နိမိတ်ဖတ်
ကြားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့် အဇာတသတ်မည်သော)။ ရာဇာ=မင်းသည်။
ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ အဘိယာတုကာမော=လွှမ်းမိုးနှိမ်နင်းဖို့ရာ သွားခြင်းငှါ လိုလား
သည်။ ဟောတိ=၏။

သော=ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ (ဤသို့ ဒေါသအမျက်
ပြင်းစွာထွက်၍)။ အာဟာ=ကြိုးဝါးပြောဆို၏။ (ကိန္တိ=သို့။ အာဟာ=ဟူမူ)။
အဟံ=ငါသည်။ ဧဝံ=ဤမျှလောက်။ မဟိဒ္ဓိကေ=(စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းဟူသော)
ကြီးသော မင်းတန်ခိုးရှိကုန်သော။ ဧဝံ=ဤမျှလောက်။ မဟာနဘာဝေ=(ဆင်မြင်း
အတတ် စသည်တို့၌ တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်ခြင်းဟူသော)ကြီးသောအာနဘော်
အစွမ်းသတ္တိ ရှိကုန်သော။ ဣမေ ဝဇ္ဇိ=ဤဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ ဥစ္ဆေဇ္ဇာမိ (မြူးနွယ်
ဆက်စပ်, အမြစ်ပြတ်အောင်) ဖြတ်ပစ်လိုက်မည်။ ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ ဝိနာ
သေသာမိ=(မမြင်လုံးလုံး, အစတုံးအောင်) ချေမှုန်းဖျက်ဆီးပစ်လိုက်မည်။
ဝဇ္ဇိ=တို့ကို။ အနယဗျသနံ^၂=မကြီးပွားခြင်း, ဆွေမျိုးပျက်စီးခြင်းသို့။ အာပါ
ဒေသာမိ=ရောက်စေမည်။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာဟာ=ကြိုးဝါးပြောဆို၏)။

၁။ ဥစ္ဆေဇ္ဇာမိ ဝိနာသေသာမိ။ ။ဥစ္ဆေဇ္ဇာမိတိ ဥစ္ဆိန္တိသာမိ၊ ဝိနာသေသာမိတိ
အဒဿနံ နယိသာမိ (အဋ္ဌကထာ)။ ဥစ္ဆိန္တိသာမိတိ ဥဗ္ဗုလဝသေန ကုလသန္တတိ
ဆိန္တိသာမိ။ ဋီကာ။

ဥစ္ဆေဇ္ဇာမိ၌-ဥ+ဆိဒ+သာမိ။ “ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟော” သုတ်၌ သပစ္စယ
သဒ္ဓါပိုဖြင့် ဖြစ်စေ, “လဘာဝသစ္စိဒတိဒရဒါနံ စွင်” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၆ (တျာဒိ
ကဏ္ဍ) ၂၆ သုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ရုပ်စီရင်ပါ။ ဥစ္ဆေဇ္ဇိသာမိ(သျှာ) ဥစ္ဆိန္တိသာမိ (က)
မူကွဲပါဠိများ ရှိသေး၏။ ၎င်းပါဠိများ၌ “တထာ ကတ္တရိစ” သုတ်ဖြင့် ဓာတွန်ဒနှင့်
တကွ ဒိဝါဒိယ ပစ္စည်းကို ပြေ။ ဒွေဘော်လာ။

၂။ အနယဗျသနံ။ ။အနယဗျသနန္တိ အဝစိ စေဝ ဉာတိဗျသနဉ္စ (ဤသုတ်
အဋ္ဌကထာ)။ အနယဗျသနန္တိ ဧတ္ထ န အယောတိ အနယော၊ အဝစိယာ ဧတံ နာမံ၊
ဟိတဉ္စ သုဓဉ္စ ဝိယဿတိ (ဝိယသတိ) ဝိက္ခိပတိတိ ဗျသနံ၊ ဉာတိပါရိဇညာဒီနံ
ဧတံ နာမံ။ ဒီ၊မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၀၆။

“အယနံ ဝဗုနံ အယော=ကြီးပွားခြင်း” ဟု ဤသုတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာဝစနတ္ထပြုသည်။
တိကနိပါတ်စာပိုဒ်-၇၀(နှာ-၁၇၁)အကုသလမူလသုတ်၊ အနယဗျသနပုဒ်တုန်းကမူ
“ပုညတမ္ပတော ဧတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အယော ဝစိ=ကောင်းမှုကံကြောင့်ဖြစ်သော ကြီးပွား
ခြင်း” ဟု ကတ္တုသင်္ခေ ဝစနတ္ထ ပြုခဲ့သည်။ ဣဓာတ် အပစ္စည်းတည်း။ န အယော
အနယော=မကြီးပွားခြင်း။

အထခေါ=ဌ်။ပ။ မဂမဟာမတ္တံ=မဂမင်း၏ အမတ်ကြီးဖြစ်သော။ ဝါ= မဂတိုင်းနိုင်ငံ၌ အမတ်ကြီးဖြစ်သော။ ဝဿကာရံ=ဝဿကာရမည်သော။ ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားကို။ အာမန္တေသိ=အမိန့်ပေးပြောဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ =ဟူမူ)။ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား။ ဧဟိ=လာပါလော။ တံ=သင်သည်။ ယေန=အကြင် အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည် (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမ=သွားချေပါလော။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ မမ=ငါ၏။ ဝစနေန=စကားဖြင့်။ ဝါ=လျှောက်ထားချက်ဖြင့်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပါဒေ=ခြေတော်တို့ကို။ သိရသာ=ဦးခေါင်းဖြင့်။ ဝန္တာဟိ=ရှိခိုးချေပါလော။ (ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏)။ အပ္ပါဗာဓံ=(ပြင်းထန်ခံခက်, လွန်နှိပ်စက်ငြား) ရောဂါအကြီးစား မရှိသည်အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း။ အပ္ပါတင်္ကံ=(ဆင်းရဲငြိုငြင်,

ဟိတသုခံ ဝိယသတိ ဝိက္ခိပတိတိ ဗျသနံ ဝိနာသော=စီးပွားချမ်းသာကို ပစ်လွှင့် ဖျက်ဆီးတတ်သော ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု (ဆွေမျိုးပျက်စီးခြင်း စသည်)။ ဝိပုဗ္ဗ အသဓာတ် ယုပစ္စည်းတည်း။ ဤနေရာ၌ ဘူဝါဒီ အသဓာတ်ဖြင့် ဗျသတိ(ဝိယသတိ)ဟု လည်းကောင်း၊ ဒိဝါဒီ အသုဓာတ်ဖြင့် ဗျဿတိ (ဝိယဿတိ)ဟုလည်းကောင်း ရုပ်နှစ်မျိုး တွေ့ရ၏။ [ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ် အဋ္ဌကထာ (၂၁၁)။ ၎င်းဋီကာ (၂၄၆)။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၊ ပ (၁၉၄)သာရတ္ထဋီကာ၊ တ(၄၇၄-၅)တို့၌လည်း ကြည့်ပါ။ ထိုတွင် သံယုဂ်ဖြင့် “ဗျဿန”ဟု မရှိဘဲ “ဗျသန”ဟု သံယုဂ်မဲ့သာရှိသောကြောင့် ဘူဝါဒီ အသဓာတ်ဖြင့် “ဗျသတိ ဝိယသတိ”ဟု ရှိခြင်းက ကောင်းသည်ဟု ယူဆ၏။

၁။အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ကံ။ ။ခန္ဓာကိုယ်၏ တနေရာမှာ ဖြစ်နေသော်လည်း တကိုယ်လုံးကို (ဣရိယာပုထ်လေးပါးလုံးကို) သံပြားဖြင့် ဖွဲ့ပတ်ထားသကဲ့သို့ ချုပ်ကိုင် တတ်သော ဝိသဘာဂဝေဒနာကို အာဗာဓ ခေါ်သည်ဟု သီလက္ခန္ဓသုဘသုတ် အဋ္ဌကထာ (၃၁၈)နှင့် ဥဒါန်း သုပ္ပဝါသာသုတ် အဋ္ဌကထာ(၁၁၀)တို့၌ ဖွင့်၏။ ဝိသဘာဂါ =သုခဝေဒနာနှင့် သဘောမတူ(ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်)သော +ဝေဒနာ=ရောဂါဝေဒနာ။ ဧတေန ဗလဝရောဂေါ အာဗာဓော နာမာတိ ဒဿေတိ။ သီလက္ခန္ဓဋီကာ၊ ၃၈၅။

အာတင်္ကောတိ ကိစ္ဆဇီဝိတကရော ရောဂေါ(အဋ္ဌကထာ)။ ဧတေန ဒုဗ္ဗလော အပ္ပမတ္တကော ရောဂေါ အာတင်္ကောတိ ဒဿေတိ (သီလက္ခန္ဓဋီကာ)။ ဤအဖွင့်များ အတိုင်း နိဿယအနက်ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

“ကာယံ ဂါဠာ ဟုတွာ ဗာဓတိ ဝိဇ္ဇေတိတိ အာဗာဓော=ခန္ဓာကိုယ်ကို လွန်မင်း ပြင်းထန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ရောဂါဝေဒနာ”ဟု ယင်းဋီကာဝစနတ္ထ ပြု၏။ အာပုဗ္ဗ ဗာဓောတိ အပစ္စည်း။ “ဂါဠာ ဟုတွာ”ဖြင့် အာဥပသာရ၏ အနက်ကိုပြု၏။ အာတင်္ကံပုဒ်ကိုလည်း “အာတင်္ကံတိ ကိစ္ဆေန ဇီဝတိ ဧတေနာတိ အာတင်္ကော=(ယင်း ရောဂါစွဲကပ်သူ၏) ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ အသက်ရှင်ကြောင်းဖြစ်သော ရောဂါ ဝေဒနာ”ဟု ဝစနတ္ထ ပြုသင့်၏။ အာ+တင်္ကံ ကိစ္ဆဇီဝနေ+အပစ္စည်း။

အသက်ရှင်ရေး) ရောဂါအသေးအဖွဲ့မရှိသည်အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း။ လဟုဋ္ဌာနံ= (အိပ်ရာထိုင်ရာ၊ ထိုနှစ်ဖြာမှ)လျှင်စွာပေါ့ပါး၊ ထသွားနိုင်ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဗလံ=ခန္ဓာကိုယ်အင်အားကိုလည်းကောင်း။ ဖာသုဝိဟာရံ= ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရခြင်းကိုလည်းကောင်း (လျောင်းထိုင်ရပ်သွား၊ ဣရိယာပုထ်လေးပါးတို့၌ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရခြင်းကိုလည်းကောင်း။) (ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို) ပုစ္ဆမေးချေပါလော။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့လျှောက်၍၊ ဝန္တသိ=ရှိခိုးရမည်နည်း။ ပုစ္ဆသိ=မေးမြန်းရမည်နည်းဟူမူ။) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ မာဂဓော=သော။ ဝေဒေဟိပုတ္တော=သော။

နတ္ထိ အာဗာဓော ယသ္မာတိ အပ္ပါဗာဓော=ဝိသဘာဂဝေဒနာ မရှိသောပုဂ္ဂိုလ် (မြတ်စွာဘုရား။) အပ္ပသဒ္ဓါ အဘာဝအနက်ဟောတည်း။ အပ္ပါဗာဓေ သာဝေါ အပ္ပါဗာဓံ=ယင်းဒေနာမရှိသူ၏အဖြစ် (ယင်းဝေဒနာမရှိခြင်း)ဟူ၍ ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဣပစ္စည်းဆင့်ရာ၏။

တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရန် ပါဠိဝါကျများ။ ။ဤပါဠိတော်၌ "အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတကံ။ပ။ ပုစ္ဆတိ"ဟူ၍ ဘာဝတဒ္ဓိတ်တာပစ္စည်း မပါသော်လည်း ယခင် သီလက္ခန္ဓာ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်များမှာမူ "အာဗာဓောတိ ဝိသဘာဂဝေဒနာ ပုစ္ဆတိ။ပ။ တဿာ အဘာဝံ ပုစ္ဆတိ ဝဒတိ။ပ။ နိဂ္ဂေလညဘာဝဉ္စ ပုစ္ဆတိ ဝဒတိ"စသည်ဖြင့် ဘာဝပစ္စည်း၏ အနက်အဖွင့်များသာ ဖြစ်၏။ တချို့ပါဠိတော်များ၌ကား တာပစ္စည်းပင် တိုက်ရိုက်ပါနေသေး၏။ ဥပမာ-

အပ္ပါဗာဓတဉ္စ ပုစ္ဆေယျ။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် သုနက္ခတ္တသုတ်(၄၁)။ အဟံ တိက္ခဝေ ဘုဉ္စမာနော အပ္ပါဗာဓတဉ္စ သဉ္စာနာမိ အပ္ပါတကံတဉ္စ လဟုဋ္ဌာနဉ္စ ဗလဉ္စ ဖာသုဝိဟာရဉ္စ။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် ကကစူပမသုတ်။ ၁၇၅။

အခြားသော သမာသ်ဝစနတ္ထများ သင့်၊ မသင့်။ ။ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ (ပ-၁၀၀)အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ(၃-၁၃)- "ကစ္စိ ဘောတော ဂေါတမဿ စ သာဝကာ နဉ္စ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတကံ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရော"ဟူသော ဝါကျဝယ် နပုလ္လိင် ပဌမာဝိဘတုန္တဖြစ်သော "အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတကံ"တို့၌ အဗျယိဘော သမာသ် နာမည်တပ်၍ "အာဗာဓေ သာဝေါ အပ္ပါဗာဓံ"ဟု ဝစနတ္ထ ပြုတော်မူကြ၏။ သို့သော် အပ္ပသဒ္ဓါသည် အဗျယမဟုတ်သောကြောင့် အဗျယိဘော သမာသ်မဖြစ်နိုင် (နပုံကေတ် မငဲ့နိုင်)။

တဖန် "အာဗာဓေ သပ္ပံ (အဘာဝေါ) အပ္ပါဗာဓော"ဟု တပျုရိသ် သမာသ် ဝစနတ္ထပြုပြန်လျှင်လည်း အာဗာဓဟူသော နောက်ပုဒ်၏လိင်သို့လိုက်၍ ဩကာရန္တ ပုလ္လိင်ရုပ် ဖြစ်သွားသောကြောင့် နဂိုရှိရင်း အဋ္ဌကထာဝါကျမှ အပ္ပါဗာဓံဟူသော နပုလ္လိင်ရုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်နေပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ယခင်ကဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဣပစ္စည်းဆင့်မှသာ သဒ္ဓါနည်း မှန်ကန်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အဇာတသတ္တု=သော။ ရာဇာ=မင်းသည်။ ဘဂဝတော=၏။ ပါဒေ=တို့ကို။ သိရသာ=ဖြင့်။ ဝန္တတိ=ရှိခိုးပါ၏။ (ဣတိ=ဤသို့လျှောက်၍။ ဝန္တာဟိ=ရှိခိုးချေပါလော။) [ပုစ္ဆတိတိ-၌ ဣတိကို ဤနေရာ၌ယူ၍ အနက်ပေးသည်။] (ဘဂဝတော=၏။ အပ္ပါဗာဓံ=ကောင်း။ အပ္ပါတကံ=ကောင်း။ပ။ ဖာသုဝိဟာရံ=ကောင်း။ ပုစ္ဆတိ=မေးလိုက်ပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့ လျှောက်၍။ (ပုစ္ဆ=မေးချေပါလော) [ရှင်တော်မြတ်ဘုရား...ဝေဒေဟိမိဖုရား၏ သားဖြစ်သော မာဂဇဘုရင် အဇာတသတ်သည် ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ ခြေတော်တို့ကို ဦးခေါင်းဖြင့် ရှိခိုးလိုက်ပါ၏ဟု လျှောက်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်တို့ကို အသင် ရှိခိုးချေပါလော။ ဘုရင်အဇာတသတ်သည် ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ အပ္ပါဗာဓံ။ပ။ ဖာသုဝိဟာရကို မေးမြန်းလိုက်ပါ၏ဟု လျှောက်၍ အပ္ပါဗာဓံ။ပ။ ဖာသုဝိဟာရကို အသင် မေးမြန်းချေပါလောဟူလို။]

ဝေဉ္စ=ဤသို့လည်း။ ဝဒေဟိ=လျှောက်ထားလိုက်ပါဦးလော။ (ကိန္တိ=သို့။ ဝဒေသိ=လျှောက်ထားရမည်နည်းဟူမူ) ဘန္တေ=ရှင်တော်မြတ်ဘုရား။ပ။ ဝဇ္ဇိ=တို့ကို။ အဘိယာတုကာမော=ငှာလိုလားနေပါ၏။ သော=ထိုအဇာတသတ်မင်းသည်။ ဧဝံ=သို့။ အာဟ=ကြိုးဝါးပြောဆိုနေပါ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ အာဟ=ဟူမူ)။ပ။ အာပါဒေသာမိ=မည်။ ဣတိ=သို့ (အာဟ=ကြိုးဝါးပြောဆိုနေပါ၏။ ဣတိစ=ဤသို့လည်း။ ဝဒေဟိ=လျှောက်ထားပါဦးလော) ယထာ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ တေ=သင့်အား။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဗျာကရောတိ=မိန့်ကြားတော်မူ၏။ (တထာ=ထိုမိန့်ကြားတော်မူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ထိုမိန့်ကြားတော်မူလိုက်သည့်အတိုင်း) တံ=ထိုစကားကို။ သာဓုကံ=ကောင်း စွာ။ ဥဂ္ဂဟေတွာ=မှတ်ယူ၍။ မမ=ငါ့အား။ အာရောစေယျာသိ=ပြန်ကြား သံတော်ဦး တင်ပါလော။

(ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်။ အာရောစေယျာသိ=သံတော်ဦးတင်ရမည်နည်းဟူမူ) ဟိ=အကြံကြောင့်။ တထာဂတာ=မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ ဝိတထံ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို။ န ဘဏန္တိ=မိန့်ကြားတော်မူကြကုန်။ ဣတိ (တသ္မာ)=ထို့ကြောင့်။ (အာရောစေယျာသိ=သံတော်ဦးတင်ပါလော။ ဣတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=အမိန့်ပေးပြောဆိုပြီ) [မဂဓမဟာမတ္တံ အာမန္တေသိ-သို့ ပြန်စပ်သည်။ "နဟိ"၌ ဟိသဒ္ဒါ ကာရဏအနက်ဟောတည်း။]

(တနည်း) တံ=ထိုစကားကို။ သာဓုကံ=စွာ။ ဥဂ္ဂဟေတွာ=၍။ မမ=ငါ့အား။ အာရောစေယျာသိ=လော။ ဟိ=ပြန်ကြား သံတော်ဦး တင်သင့်လှပေ၏။ တထာဂတာ=တို့သည်။ ဝိတထံ=ကို။ န ဘဏန္တိ=ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=အမိန့်ပေးပြောဆိုပြီ) [ဤနည်း၌ ဟိသဒ္ဒါ ဒဠိကာရဏအနက်ဟောတည်း။]

ဘော=အိုအရှင်မင်းမြတ်။ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ။ ဣတိခေါ=ဤသို့ပင်။ မဂဓမ္မဟာမတ္တော=သော။ ဝဿကာရော=သော။ ဗြာဟ္မဏော=သည်။ မာဂဓဿ=သော။ ဝေဒေဟိပုတ္တဿ=သော။ အဇာတသတ္တဿ=သော။ ရညော=မင်း၏။ (ဝစနံ=အမိန့်စကားကို)ပဋိဿုတွာ=ရှေ့ရှုနာယူပြီး၍။ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံပြီး၍။ ။ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ သမ္မောဒိ=တညီတညွတ်တည်း နှီးနှောမိပြီ။ (ကျန်းမာသာရေး စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြော နှီးနှောမိပြီ) သမ္မောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်သင့် ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော။ [တနည်း-သမ္မောဒနိယံ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော] သာရဏီယံ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော။ ဝါ=အမြဲမသွေ ကြာမြင့်စွာဖြစ်တည်နေစေသင့်သော။ ကထံ=စကားကို။ ဝီတိသာရေတွာ=ပြီးဆုံးစေပြီး၍။ ဧကမန္တံ=ဌ်။ နိသီဒိ=ပြီ။ပ။ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယစာမျက်နှာ(၁၄၃) လည်းကြည့်။]

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ မာဂဓော=သော။ ဝေဒေဟိပုတ္တော=သော။ အဇာတသတ္တု=သော။ ရာဇာ=သည်။ ဘောတော ဂေါတမဿ=အရှင်ဂေါတမ၏။ ပါဒေ=တို့ကို။ သိရသာ=ဖြင့်။ ဝန္တတိ=ရှိခိုးလိုက်ပါ၏။ အပ္ပါဗာဓံ=ကောင်း။ပ။ ပုစ္ဆတိ=မေးမြန်းလိုက်ပါ၏။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ပ။ အာပါဒေဿာမိ=မည်။ ဣတိ(အာဟာ=၏။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [ဘဂဝန္တံ တေဒ ဝေါစ-သို့ ပြန်စပ်သည်]

☞ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ (ဝဿကာရပုဏ္ဏားက မြတ်စွာဘုရားကို လျှောက်ထားရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပိဋ္ဌိတော=နောက်၌။ ဝါ=နောက်က။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဗီဇယမာနော=ယပ်ခတ်လျက်။ ဌိတော=တည်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ=အရှင်အာနန္ဒာကို။ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူသနည်းဟူမူ) အာနန္တံ=အာနန္ဒာ။ ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ တေ=သင်သည်။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါသနည်း။ ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့သည်။ အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်။ သန္နိပါတာ=စည်းဝေးကြကုန်၏။ သန္နိပါတဗဟုလာ=အကြိမ်များစွာ စည်းဝေးခြင်းရှိကြကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)

☞ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဝဇ္ဇိ=တို့သည်။ အဘိဏှံ=ပြတ်။ သန္နိပါတာ=ကုန်၏။ သန္နိပါတဗဟုလာ=ကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ မေ=တပည့်တော်သည်။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္တံ=အာနန္ဒာ။ ယာဝကီဝဉ္ဇ=လုံး။ပ။ အာနန္တံ=နှာ။ ကိန္တိ=သို့။ တေ=

သင်သည်။ သုတံ=သနည်း။ ဝဇ္ဇိ=တို့သည်။ သမဂ္ဂါ=ကုန်လျက်။ သန္နိပတန္တိ=စည်းဝေးကြကုန်၏။ပ။ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (သုတံ=သလော။ ဣတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ဝဇ္ဇိ=တို့သည်။ သမဂ္ဂါ=လျက်။ သန္နိပတန္တိ=၏။ပ။ ကရောန္တိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ မေ=သည်။ သုတံ=ပါပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။ န ပညာပေန္တိ=မပညတ်ကြကုန်။ပ။ နသမုစ္ဆန္တန္တိ=မဖောက်ဖျက်ကြကုန်။ပ။ ဝတ္တန္တိ=ကျင့်သုံးကြကုန်၏။ပ။ ဖာသံ=စွာ။ ဝိဟရေယျံ=နည်း။ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍။ ဝဇ္ဇိနံ=တို့သည်။ ဝါ=တို့၏။ အရဟန္တေသု=တို့၌။ပ။ သုသံဝိဟိတာ=ကောင်းစွာစီစဉ်အပ်ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (သုတံ=လော။ ဣတိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ကိန္တိ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်၊ အနာဂတာ=မကြွလာကုန်သေးသော။ အရဟန္တောစ=တို့သည်လည်း။ပ။ ဝိဟရေယျံ=နည်း။ ဣတိ=စား၍။ ဝဇ္ဇိနံ=တို့သည်။ ဝါ=တို့၏။ အရဟန္တေသု=တို့၌။ ဓမ္မိကာ=သော။ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ=ကို။ သုသံဝိဟိတာ=အပ်ပြီ။ [ဤအရှင်အနန္ဒ၏ အဖြေဝါကျ၌ “ဘဝိဿတိ” ပါ၌ ရှိနေလေ၏။ စကားအဓိပ္ပာယ် ပျက်စီးသွားစေသောကြောင့် မလိုလားအပ်သော ပါဠိသာတည်း။ သုတ်မဟာဝါ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်(၆၃)နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ] 'ဣတိ=သို့။ ဧတံ=ကို။ မေ=သည်။ သုတံ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြီ)။ပ။ သုသံဝိဟိတာ=သည်။ ဘဝိဿတိ=ငြားအံ့။ အာနန္ဒ=နှာ။ (တာဝ=လုံး)ဝဇ္ဇိနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့သည်။ ဝုဒ္ဓိယေဝ=လျှင်။ ပါဠိကင်္ခါ(ဟောတိ)။ပ။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (အရှင်အာနန္ဒာကို မေးမြန်းပြီး၍ ဝဇ္ဇိမင်းတို့ အပရိဟာနိယတရား (၇)ပါးနှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကို မိန့်မြွက်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌) ဘဂဝါ=သည်။ မဂဓမဟာမတ္တံ=သော။ ဝဿကာရံ=သော။ ဗြာဟ္မဏံ=ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ။(ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ အဟံ=ငါသည်။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ [ဣဒံကား အနက်မရှိ နိပါတ်မျှသာ] ဝေသာလိယံ=၌။ သာရန္ဒဒေ=သော။ စေတိယေ=၌။ ဝိဟရာမိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ တတြ=ထိုသာရန္ဒဒေစေတီ၌။ ဝါ=ထိုသာရန္ဒဒေစေတီဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ အဟံ=သည်။ ဝဇ္ဇိနံ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့အား။ သတ္တ=၇-ပါးကုန်သော။ အပရိဟာနိယေ=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မေ=ဤတရားတို့ကို။ ဒေသေသိ=ဟောကြားတော်မူခဲ့ပြီ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ယာဝကီဝဉ္ဇ=လုံး။ပ။ ပရိဟာနိ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပါဠိကင်္ခါ=သည်။ နော=(ဟောတိ)မဖြစ်။ ဣတိ=သို့။ (အာမန္တေသိ=ပြီ)။

☞ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ ဧကမေကေန=တပါးတလေ၊ တပါးတလေ ဖြစ်သော။ အပရိဟာနိယေန=သော။ ဓမ္မေနပိ=တရားနှင့်သော်မှပင်။ သမန္နာ-

ဂတာနံ=ပြည့်စုံကုန်သော။ ဝဇ္ဇိနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့သည်။ ပုဒ္ဓိယေဝ=လျှင်။
 ပါဠိကင်္ခါ=သည်။ (ဟောတိ=၏) ပရိဟာနိ=ကို။ ဝါ=သည်။ ပါဠိကင်္ခါ=သည်။
 နော(ဟောတိ)=မဖြစ်။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ အပရိဟာနိယေဟိ=ကုန်
 သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတာနံ=ကုန်သော။ ဝဇ္ဇိနံ=တို့၏။ ဝါ=
 တို့မှာ။ ဝုဒ္ဓိယာ ဧဝ=ကြီးပွားမှု၏သာလျှင်။ ဝါ=ကြီးပွားမှုကိုသာလျှင်။ ပါဠိကင်္ခါ
 တာယံ=အလိုရှိအပ်သည်အဖြစ်၌။ ဝါဒေါ=ပြောဆိုဖွယ်စကားသည်။ ကော ပန
 (အတ္ထိ)=အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း။ (နတ္ထိဧဝ=မရှိတော့သည်သာတည်း)။

ဘော ဂေါတမ=မ။ စ=လျော်မလျော်၊ သင့်မသင့် နှိုင်းချင့်စဉ်းစားရသော်
 ကား။ မာဂဓေန=သော။ ဝေဒေဟိပုတ္တေန=သော။ အဇာတသတ္တုနာ=အဇာတသတ်
 မည်သော။ ရညာ=မင်းသည်။ ဥပလာပနာယ=ချော့မော့ပြောနည်း၊ ပစ္စည်း
 ပေးနှင်း သိမ်းသွင်းခြင်းကို။ အညတြ=ကြည့်ဖယ်ထား၍လည်းကောင်း။ မိထုဘောဒါ
 =အချင်းချင်း စိတ်ဝမ်းကွဲအောင် သွေးခွဲခြင်းကို။ အညတြ=ကောင်း။ ယုဒ္ဓဿ=
 (ရှေ့တိုက်ရိုက်) စစ်တိုက်ခြင်းဖြင့်။ နှလုံးရည်အားကိုး၍ နည်းပရိယာယ် သုံးသင့်
 လျက် မသုံးဘဲ လက်ရုံးရည်အားကိုးဖြင့် ဆင်ကန်းတောတိုး စစ်တိုက်ခြင်း
 တမျိုးတည်းဖြင့် ဟူလို။ အဘိမုခ ယုဒ္ဓေနာတိ အဘိမုခံ ဥဇုကမေဝ သင်္ဂါမကရ-
 ဇောန။ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်ဋီကာ၊ ၁၂၄။ ယုဒ္ဓဿ-၌ သာမိဝိဘတ်ကို ကရိဏ်း
 အနက်၌သက်] ဝဇ္ဇိ=ဝဇ္ဇိမင်းတို့ကို။ အကရဏီယာ=ပြုချင်တိုင်းမပြုအပ် မပြု
 နိုင်ကုန်။ (ဝဇ္ဇိ တယောက်တလေကိုမျှ မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း ပြုချင်တိုင်း ပြုလုပ်
 မရနိုင်ပါကုန်) [ယဒိဒံ အနက်မရှိ]

ဟန္တစ=ကိုင်း...တော်ကြဦးစို့ (စကားပြော ရပ်ကြဦးစို့)။ ဘော ဂေါတမ=
 အရှင်ဂေါတမ။ ဒါနိ=ယခု။ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်။ ဂစ္ဆာမ=သွားကြကုန်တော့
 အံ့။ မယံ=တို့သည်။ ဗဟုကိစ္စာ=များသောကေန်ပြုဖွယ်ကိစ္စ ရှိပါကုန်၏။
 ဗဟုကရဏီယာ=များသော ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းရှိပါကုန်၏။ ဣတိ=
 ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏာ=ဣန္ဒြား=ဒါနိ=ယခုအခါ၌၊ ယဿ
 (ဂမနဿ)=အကြင်သွားခြင်း၏။ ကာလံ=အချိန်အခါကို။ တံ=သင်သည်။
 မညသိ=သိ၏။ (တံ ဂမနံ=ထိုသွားခြင်းကို။ ကရောဟိ=သင့်၏ အလိုဆန္ဒ
 အတိုင်း ပြုပါလော) ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) အထခေါ=ထိုအခါ၌။
 (မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌)။ ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။
 ဝါ=သည်။ ဘာသိတံ=မိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော တရားစကားတော်ကို။ အဘိ
 နန္ဒိတွာ=အလွန်နှစ်သက်၍။ ဝါ=အလွန်နှစ်သက်စွာ လက်ခံနာယူ၍။ အနုမော
 ဒိတွာ=အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဠာယ=ထ၍။
 ပက္ကာမိ=ဖဲခွာသွားပြီ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ) ဒုတိယံ။

၃-ပဌမသတ္တကသုတ်

၂၃။ တကြ ခေါ=ထိုအခါ၌ပင်။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=အမိန့်ရှိ သိစေတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဝေါ=သင်တို့အား။ သတ္တ=ကုန်သော။ပ။ သမဂ္ဂါ=ကုန်လျက်။ ဝုဋ္ဌဟိဿန္တိ=(အစည်းအဝေးမှ) ထကြကုန်အံ့။ ဝါ=(အလဇ္ဇီအသင်းအပင်း နှိပ်ကွပ်ခြင်းငှာ) ထသွားကြကုန်အံ့။ သမဂ္ဂါ=ကုန်လျက်။ သံဃာကရဏီယာနိ=သံဃာ၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့ကို။ ကရိဿန္တိ=ပြုကုန်အံ့။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ အပ္ပညတ္တံ=ရှေး၌ မပညတ်အပ်သော အဓမ္မိကကတိကဝတ်နှင့် သိက္ခာပုဒ်ကို။ န ပညာပေဿန္တိ =မပညတ်ကြကုန်အံ့။ ပညတ္တံ=ပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို။ န သမုစ္ဆိန္တိဿန္တိ=မဖောက်ဖျက်မကျူးလွန်ကြကုန်အံ့။ ယထာပညတ္တေသု=ပညတ်အပ် ပညတ်အပ်ပြီးသမျှကုန်သော။ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့၌။ သမာဒါယ =ကောင်းစွာ လက်ခံနာယူကြကုန်၍။ ဝတ္တိဿန္တိ=ကျင့်သုံးကြကုန်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=

၁။ အဓမ္မိက ကတိကဝတ်။ ။မပြုလုပ်သင့်သော စည်းကမ်းကျင့်ဝတ်ကို အဓမ္မိက ကတိကဝတ်ဟု ခေါ်၏။ ဥပမာအားဖြင့်-ယော ဣမမှာ အာဝါသာ ပဌမံ ပက္ကမိဿတိ။ တံ မယံ အရဟတံ ဇာနိဿာမ=ဤကျောင်းမှ ဦးစွာပဌမ ထွက်သွားသော ရဟန်းကို ရဟန္တာဟု အသိအမှတ်ပြုကြစတမ်း (စတုတ္ထပါရာဇိက ဝိနိတဝတ္ထု ပါဠိ၊ ၁၄၄)။ ယေ အရဟန္တာ။ တေ ဣမသို့ ဝိဟာရေ ဝသန္တ။ စီဝရာဒိနိ စ ဂဏန္တ =ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသာ ဤကျောင်း၌ နေကြစေကုန်။ ဤသင်္ကန်း စသည်တို့ကို ယူကြစေကုန်။ ဤနှစ် ဝါတွင်း၌ ဤကျောင်းရှိ ရဟန်းအားလုံး အာရညကင်ခုတင်စသော ခုတင်ဆောင်ချည်း ဖြစ်ကြစတမ်း။ ဤကတိကဝတ် စည်းကမ်းများမှာ တင်းကြပ်ပြင်းထန်လွန်းသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း လိုက်နာနိုင်မည်မဟုတ်သော အဓမ္မိက ကတိကဝတ်များတည်း။ ၎င်းတို့ကို မပြုလုပ်ရ။

ဤနှစ် ဝါတွင်း၌ ရဟန်းအားလုံး ပါဠိအဋ္ဌကထာများ သင်ယူပို့ချမှု မပြုလုပ်ကြစတမ်း၊ ရှင်ရဟန်း ပြုမပေးကြစတမ်း၊ တဝါတွင်းလုံး စကားမပြောကြစတမ်း၊ ရှိသမျှသံဃ်လာဘ်ကို ကျောင်းတိုက်ပြင်ဘက်ရှိ ရဟန်းများကိုလည်း ပေးကြစတမ်း။ ဤကတိကဝတ်များမှာ အလွန်ညံ့ဖျင်းသေးသိမ်လှ၏။ ၎င်းတို့ကိုလည်း မပြုလုပ်ရ။ စကားမပြော တုဏှိဘော ကျင့်ဝတ်ဖြစ်သော မူဂဗ္ဗတ (တိတ္ထိယဗ္ဗတ)ကျင့်ဝတ်ကို ကျင့်လျှင်ကား ဒုက္ကဋ်အာပတ် သင့်စေရန် ဝိနည်းမဟာဝါ ပဝါရဏက္ခန္ဓက၌ ပညတ်တော်မူ၏။ ထို့ပြင် "သုံးလတိတိ ဖလသမာပတ်ဖြင့် တပါးတည်း ကိန်းအောင်း နေတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားအထံတော်သို့ (ဆွမ်းပို့ရဟန်းမှတပါး) မည်သည့်ရဟန်းမျှ မသွားရ၊ သွားသောရဟန်းကို ပါစိတ်အာပတ်ဒေသနာ ပြောကြားခိုင်းရမည်" ဟူသော ပါရာဇိက နိသီဒနသန္ဓတသိက္ခာပုဒ်(၃၃၆) သာဝတ္ထိမြို့ သံဃာ၏ ကတိကဝတ်သည် အပညတ္တသိက္ခာပဒကို ပညတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

တို့။ (တာဝ=ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး) ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏။ ဝါ=တို့မှာ။ ဝါ=တို့သည်။ ဝုဒ္ဓိယေဝ(ဝုဒ္ဓိဇေ)=သီလအစရှိသောဂုဏ်တို့ဖြင့် ကြီးပွားမှုကိုသာ လျှင်။ ဝါ=သည်သာလျှင်။ ပါဠိကင်္ခါ=သည်။ (ဟောတိ=၏) ပရိဟာနိ=သီလ အစရှိသော ဂုဏ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို။ ဝါ=သည်။ နော (ဟောတိ)=မဖြစ်။ပ။

ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့သည်။[သတ္တရိဿန္တိ-စသည်၌စပ်] ထေရာ=ထေရ်ဖြစ်ကုန် သော။ ဝါ=(သီလ စသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် သာသနာတော်၌) မြဲမြံခိုင်ခံ့သည်အဖြစ် သို့ ရောက်ကုန်သော။ ဝါ=ထေရ်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော သီလအစရှိသော အသေက္ခဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ ရတ္တညူ=(ရဟန်းဖြစ်ပြီးရာ အချိန်အခါမှ စ၍ များစွာသောည၌တို့ကို သိကုန်သော။ [ဧကကနိပါတ်၊ ဧတဒဂ္ဂဝဂ်၊ စာပိုဒ် (၁၈၈)သုတ်လည်းကြည့်] စိရပဗ္ဗဇိတာ=ရဟန်းပြုပြီး၍ ကြာမြင့်စွာသော ကာလ ရှိကုန်သော။ သံဃပိတရော=သံဃာ၏ဘခင် ဖြစ်ကုန်သော (သံဃာ၏ဘခင် အရာ၌ တည်ကုန်သော)။ သံဃပရိဏာယကာ=သံဃာကို ဦးဆောင်တတ်ကုန် သော (သံဃာ၏ဘခင်အရာ၌ တည်ခြင်းကြောင့် သံဃာကို ဦးဆောင်လျက် သိက္ခာသုံးပါးတို့၌ ကျင့်သုံးစေတတ်ကုန်သော)။ ယေ တေ ဘိက္ခုနံ=အကြင် ရဟန်းတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ=ထိုထေရ်ရဟန်းတို့ကို။ပ။ စ=ဤမျှ မကသေး။ တေသံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ရဟန်းတို့၏။ (ဝစနံ=စကားကို)။ပ။

ဘိက္ခုနံ=တို့သည်။ ပေါနောဘဝိကာယ=နောက်ထပ် ဘဝအကျိုးကို ပေးခြင်း အလေ့ရှိသော။ [ပုနဗ္ဗဝဿ ဒါနံ ပုနဗ္ဗဝေါ=နောက်ထပ်ဘဝသစ်အကျိုးကို ပေးခြင်း။ (ဒါနဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေ၏) ပုနဗ္ဗဝေါ သီလံ အဿာ တဏှာ ယာတိ ပေါနောဘဝိကာ] ဥပ္ပန္နာယ=ဖြစ်ပေါ်လာသော။ တဏှာယ=တဏှာ၏။ ဝသံ=အလိုသို့။ န ဂစ္ဆိဿန္တိ=မလိုက်ကုန်ငြားအံ့။ [ပစ္စည်းလေးပါး ရရှိလိုမှု ကြောင့် အလုပ်အကျွေး ဒါယံကာ ဒါယိကာမတို့နောက်သို့ ခြေရာတလျှောက် တကောက်ကောက်လိုက်၍ တရွာမှ တရွာသို့ လှည့်လည်နေခြင်းအားဖြင့် တဏှာ ၏ အလိုသို့ လိုက်သူမဟုတ်ကြကုန်အံ့ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တာဝ=ထိုတဏှာ ၏ အလိုသို့ မလိုက်သမျှ ကာလပတ်လုံး) ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ပ။

ဘိက္ခုနံ=တို့သည်။ အာရညကေသု=တော၌ဖြစ်ကုန်သော။ (အောက်ထစ်ဆုံး အားဖြင့် ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန်ငါးရာဝေးသော တော၌ ဖြစ်ကုန်သော) သေနာသနေသု=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့၌။သာပေက္ခာ=ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့။ပ။ ဘိက္ခုနံ=တို့သည်။ ပစ္စတ္တညေဝ=မိမိ မိမိသန္တာန်၌ သာလျှင်။ဝါ=ကိုယ်စီကိုယ်င အသီးသီးသာလျှင်။သတိ=သတိကို။ ဥပဋ္ဌာပေဿန္တိ =စွဲကပ်တည်စေကုန်အံ့။ဝါ=ဖြစ်စေကြကုန်အံ့။(ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဥပဋ္ဌာပေဿန္တိ =ဟူမူ) ကိန္တိ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်။ အနာဂတာ=မကြွ လာကုန်သေးသော။ ပေသလာ=ချစ်အပ်သော သီလရှိကုန်သော။ ဝါ=သီလကို

ချစ်မြတ်နိုးကုန်သော။ သဗြဟ္မစာရီစ=သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့သည်လည်း။ အာဂစ္ဆေယျံ=ကြွလာကြကုန်အံ့နည်း။ အာဂတာ=ကြွလာကြကုန်ပြီးသော။ ပေသလာ=ကုန်သော။ သဗြဟ္မစာရီစ=လည်း။ ဖာသံ=စွာ။ ဝိဟရေယျံ=နည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (သတိ=သတိကို။ ဥပဋ္ဌာပေဿန္တိ=ကုန်အံ့)။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) တတိယံ။

၄-ဒုတိယသတ္တကသုတ်

၂၄။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ နကမ္မာရာမာ^၁=လုပ်ငန်းကိစ္စ အသစ်၌သာ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ (ဂန္ထဓုရ၊ ဝိပဿနာဓုရ၌ မပျော်မွေ့ဘဲ သင်္ကန်းချုပ် ဆိုးခြင်း စသည်နှင့် ကျောင်းဆောက်ခြင်း စသော အသစ်တိုးချဲ့ပြုလုပ်ဖွယ်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စ၌သာ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်) ဝါ=လုပ်ငန်းကိစ္စအသစ် ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ နကမ္မရတာ=လုပ်ငန်းကိစ္စသစ်၌ ပျော်မွေ့သူမဟုတ်ကုန်သည်။ ကမ္မာရာမတံ=လုပ်ငန်းကိစ္စသစ်၌ ပျော်မွေ့ခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို။ ဝါ=လုပ်ငန်းကိစ္စသစ်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို။ န အနုယုတ္တာ=အားမထုတ်ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့။ ဘိက္ခုဝေ=တို့။ (တာဝ=လုံး)။ပ။ န ဘဿာရာမာ=(မိန်းမ ယောက်ျားတို့ ရုပ်အဆင်း လှ မလှ စသည်ထွေပြား) စကားပြောဆိုခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူမဟုတ်ကုန်သည်။ ဝါ=စကားပြောဆိုခြင်းဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ န ဘဿ ရတာ=စကားပြောဆိုခြင်း၌ ပျော်မွေ့သူမဟုတ်ကုန်သည်။ ဘဿာရာမတံ= စကားပြောဆိုခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ကို။ ဝါ=ကို။ န အနုယုတ္တာ= ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ။ပ။

န နိဒ္ဒါရာမာ=အိပ်ခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ပ။ န သင်္ကဏိ- ကာရာမာ=အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် ပေါင်းစုနေထိုင်ခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ဝါ=သည်။ န သင်္ကဏိကရတာ=အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် ပေါင်းစု နေထိုင်ခြင်း၌ ပျော်မွေ့သူ မဟုတ်ကုန်သည်။ သင်္ကဏိကာရာမတံ=ကို။ န အနုယုတ္တာ=ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ။ပ။ န ပါပိစ္ဆာ=ယုတ်မာသောလောဘ အလို ရမ္မက် မရှိကုန်သည်။ (မိမိ၌ ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်းငှာ လိုလားခြင်း

၁။ ကမ္မာရာမ။ ။ကမ္မ=လုပ်ငန်းအသစ်။ (အသစ်တိုးချဲ့ ပြုလုပ်ဖွယ်လုပ်ငန်း ကိစ္စတည်း)။ အာရမဏံ အာရာမော=ပျော်မွေ့ခြင်း။ ကမ္မေ (နဝကမ္မေ) အာရာမော အသာတိ ကမ္မာရာမော=လုပ်ငန်းကိစ္စသစ်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ။ (တနည်း) အာရမိတ- ဗ္ဗောတိ အာရာမော=ပျော်မွေ့ဖွယ်။ ကမ္မံ အာရာမော ဧတသာတိ ကမ္မာရာမော=လုပ်ငန်း သစ်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသောသူ။ ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄)ဘဒ္ဒကသုတ်အဋ္ဌကထာ (နှာ-၉၆)နှင့် ယင်းဋီကာ (၉၆)အဖွင့်တည်း။ ဘာသ+ဏျဖြင့် “ဘာသနံ ဘာသံ= စကားပြောခြင်း” စသည်ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ။

တည်းဟူသော ယုတ်မာသော လောဘအလိုရမ္မက်ရှိသော ဒုဿီလ မဟုတ်ကုန်သည်) ပါပိကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော။ ဣတ္ထာနံ=လောဘ အလိုရမ္မက် တို့၏။ ဝသံ=အလိုသို့။ နဂတာ=မလိုက်ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ=ကုန်အံ့။ပ။

န ပါပမိတ္တာ=(သဒ္ဓါတရားမရှိသူ စသော) ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ န ပါပသဟာယာ=ယုတ်မာသောအဖော်သံဟဲရှိသူမဟုတ်ကုန်သည်။ နပါပသမ္ပဝင်္ကာ=ယုတ်မာသူတို့၌ ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသူ မဟုတ်ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ=အံ့။ပ။ ဩရမတ္တကေန=အနည်းငယ်မျှပမာဏရှိသော။ (သီလပါရိသုဒ္ဓိ၊ ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၏ အဖြစ်တို့တွင် တပါးပါးမျှ အနည်းငယ်ပမာဏရှိသော)ဝိသေသာဓိဂမေန=တရားထူးကို ရခြင်းဖြင့်။ ဝါ=ရအပ်သောတရားထူးဖြင့်။ အန္တရာ=(အရဟတ္တဖိုလ်မရောက်မီ)အကြားကာလ၌။ ဝေါသာနံ=အပြီးသတ်ငြား ရပ်နားခြင်းသို့။ န အာပဇ္ဇိဿန္တိ=မရောက်ကြကုန်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တာဝ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်မရောက်မီစပ်ကြား မရပ်နားသမျှကာလပတ်လုံး) ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့မှာ။ ဝါ=တို့သည်။ ဝုဒ္ဓိဝေ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-တတိယ သတ္တကသုတ်

၂၅။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ သဒ္ဓါ=(ပသာဒသဒ္ဓါ၊ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါဟူသော) သဒ္ဓါတရားရှိကုန်သည်။ [(က) ဗုဒ္ဓေါ၊ ဓမ္မော၊ သံဃောဟူသော စကားကို သူတပါးထံမှ ကြားရုံမျှဖြင့် ကြည်ညိုသော ပသာဒသဒ္ဓါ။ (ခ) ရတနာသုံးပါးဂုဏ်တော်တို့၌ မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲစွာ သက်ဝင်စူးစိုက်လျက် မျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်ရသကဲ့သို့ ယုံကြည်သော ဩကပ္ပနသဒ္ဓါတို့နှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်] ဘဝိဿန္တိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တာဝ=ထိုသဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသမျှ ကာလပတ်လုံး)။ပ။ ဟိရိ မန္တော=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကို ရှက်ခြင်း စက်ဆုပ်ခြင်း ရှိကုန်သည်။ပ။

ဩတ္တပ္ပိနော=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောင့် ကြောက်လန့်တတ်ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ။ပ။ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ် ရှိကုန်သည်။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယာ=အားထုတ်အပ်ပြီးသော ကာယိကစေတသိက ဝီရိယရှိကုန်သည်။ပ။ သတိမန္တော=သတိရှိကုန်သည်။ (စိရကတ၊ စိရဘာသိတတို့ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အမှတ်ရသော သတိရှိကုန်သည်) [စိရကတနှင့် စိရဘာသိတတို့ကို စာပိုဒ်(၄)ဝိတ္ထတဗလသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ ၂၂ ကြည့်]။ပ။ ပညဝန္တော=ပညာရှိကုန်သည်။(ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ပိုင်းခြားယူငင် သိမြင်သောပညာနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်)ဘဝိဿန္တိ။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆-ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ်

၂၆။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို။ ဝါ=သတိဟူသော ချီးမွမ်းအပ်ကောင်းမြတ်သော ဗောဇ္ဈင်္ဂတရားကို။ ဘာဝေဿန္တိ=ဖြစ်ပွား

စေကြကုန်အံ့။ပ။ [သမ္မောဇ္ဈင်္ဂပုဒ်၏ ဝစနတ္တကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၄၊ ၄၁၂)သုတ်တို့၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တာဝ=ထိုသတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂကို ဖြစ်ပွားစေသမျှ ကာလပတ်လုံး)။ပ။ ဘိက္ခူ=တို့သည်။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ=ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂကို။ ဝါ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာဟူသော ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သောဗောဇ္ဈင်ကို။ပ။ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ=ကို။ဝါ=ဝီရိယဟူသော ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သောဗောဇ္ဈင်ကို။ပ။ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ=ကို။ ဝါ=ဥပေက္ခာဟူသော ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သောဗောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေဿန္တိ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-သညာသုတ်

၂၇။ ဘိက္ခူ=တို့သည်။ အနိစ္စသည်=အနိစ္စသညာကို။ ဝါ=(တောဘူမကသင်္ခါရတို့၌) မမြဲဟု ရှုမှတ်သော သညာကို။ ဝါ=တောဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုတတ်သော ဝိပဿနာနှင့်တကွ ဖြစ်သောသညာကို။ ဘာဝေဿန္တိ=အံ့။ပ။ အနတ္တသည်=ကို။ ဝါ=(တောဘူမကသင်္ခါရတို့၌) ခိုင်မြဲသောအနှစ်သာရ အတ္တကောင် မဟုတ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာကို။ပ။ အသုဘသည်=ကို။ ဝါ=(မိမိ၏ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ်ကောင်၌) မတင့်တယ်ဟု ရှုမှတ်သောသညာကို။ ဝါ=(ဥဒ္ဓုမာတကံ စသော)မတင့်တယ်သော အာရုံ၌ဖြစ်သောသညာကို။ပ။ အာဒိနဝသည်=ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြစ်အနာရောဂါကို ရှုမှတ်သောသညာကို။ပ။ ပဟာနသည်=(တဒင်္ဂပဟာနံစသော) ကိလေသာ ပယ်သတ်ခြင်းသဘော၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သညာကို။ပ။ ဝိရာဂသည်=(တဒင်္ဂဝိရာဂ အစရှိသော) ကိလေသာကင်းကွာ ပျက်စီးခြင်းသဘော၌ အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ ဝါ=ကိလေသာအားလုံးတို့ ပျက်စီးရာ နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ပ။ နိရောဓသည်=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သောသညာကို။ ဝါ=သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သညာကို။ ဘာဝေဿန္တိ။ပ။

၈-ပဌမပရိဟာနိသုတ်

၂၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ သေဓဿ=သေက္ခဖြစ်သော။ ဝါ=သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆဲဖြစ်သော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ ပရိဟာနာယ=အထက်ဂုဏ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ (ဓမ္မာ=တရားတို့သည်။ သေဓဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ ပရိဟာနာယ=ငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဟူမူ) ကမ္မာရာမတာ=လုပ်ငန်းကိစ္စ အသစ်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=လုပ်ငန်းကိစ္စ အသစ်တိုးချဲ့ပြုလုပ်ခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ [စာပိုဒ်-၂၄၊ နာ ၆၇ ဒုတိယ သတ္တကသုတ်လည်းကြည့်။]

ဘဿာရာမတာ=စကားပြောဆိုခြင်းဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ ဝါ=စကားပြောဆိုခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ နိဒ္ဒါရာမတာ=သည်လည်းကောင်း။ သင်္ဂဏိကာရာမတာ=ကောင်း။ ဣန္ဒြိယေသု=(စက္ခုအစရှိသော) ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌။ အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ=(သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် လုံခြုံစွာ) ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒ္ဓါရအပေါက် မရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဘောဇနေ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌။ ဝါ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်နှင့်တကွသော ပစ္စည်းလေးပါး၌။ အမတ္တညုတာ=(ခံယူခြင်း သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်းအတာပမာဏကို မသိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။

သံဃေ=ရဟန်းသံဃာ၌။ ယာနိ သံဃကရဏီယာနိ=အကြင်သံဃာ၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ တတြ (သံဃကရဏီယေသု)=ထိုသံဃာ၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့၌။ သေခေါ=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ပဋိသန္ဓိကွတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ပဋိသန္ဓိကွတိ=နည်းဟူမူ) သံဃေ=၌။ ရတ္တညု=ကုန်သော။ စိရပဗ္ဗဇိတာ=ကုန်သော။ ဘာရဝါဟိနော=သံဃာတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နေကုန်သော။ (ဖြစ်ပေါ်လာသော သံဃာကိစ္စတို့ကို ပြီးမြောက်အောင် ထုတ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် သံဃာတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နေကုန်သော) ထေရာ=ထေရ်တို့သည်။ သန္တိ ခေါ ပန=ရှိကုန်သည်သာ။ တေ=ထိုထေရ်တို့သည်။ တေန=ထိုမိမိ၏ ထေရ်ကြီးဂုဏ်အဆင့်အတန်းအားလျော်သော လုပ်ငန်းကိစ္စဖြင့်။ ဝါ=ကိစ္စကြောင့်။ ပညာယိဿန္တိ=ထင်ရှားကြကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (ပဋိသန္ဓိကွတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍) အတ္တနာ=ကိုယ်တိုင်။ တေသု=ထိုသံဃာ၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့၌။ ယောဂံ=ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပြုလုပ်ခြင်းသို့။ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

[ဆိုလိုရင်းမှာ-သံဃာတာဝန်ဆောင် ဖြစ်တော်မူသော ထေရ်တို့သည် မိမိတို့ဂုဏ်အဆင့်နှင့် လျော်သော သံဃာကိစ္စကို ဆောင်ရွက်တော်မူကြခြင်းကြောင့် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားကြလိမ့်မည်။ ယင်းသို့ ထေရ်ကြီးများ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသလို ငါလဲပဲ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလိမ့်မည်ဟု ယူဆကာ(ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလိုမှုကြောင့်) ထိုသံဃာကိစ္စတို့၌ ကြိုးစားအားထုတ် ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုလိုရင်း စဉ်းစားမိသည်။]

(တနည်း) တေသု=တို့၌။ ယောဂံ=သို့။ ယံ အာပဇ္ဇတိ=အကြင်ရောက်၏။ တံ အာပဇ္ဇနံ=ထိုရောက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း။ [သံဝတ္တန္တိ-၌စပ်။ ကမ္မာရာမတာ-စသော ပုဒ်များကိုလည်း သံဝတ္တန္တိ၌ စပ်ပါ။] ဘိက္ခုဝေ=တို့။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ သေခဿ=သော။ ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ပ။ အပရိဟာနာယ=အထက်ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ။ ပ။ န ကမ္မာရာမတာ=လုပ်ငန်းကိစ္စအသစ်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူမဟုတ်သည်

အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ပ။ ဂုတ္တုဒ္ဓါရတာ=...အပေါက်ရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဘောဇနေ=ဌ။ မတ္တညုတာ=...သိသူ၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ပ။အတ္တနာ=ကိုယ်တိုင်။ တေသု=တို့ဌ။ ယောဂံ=သို့။ န အာပဇ္ဇတိ =မရောက်။[တနည်း-ယောဂံ=သို့။ ယံ န အာပဇ္ဇတိ=အကြင်မရောက်။ တံ အနာပဇ္ဇနံ=ထိုမရောက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း။ပ။ အဋ္ဌမံ။]

၉-ဒုတိယ ပရိဟာနိသုတ်

၂၉။ ဥပါသကဿ=ဥပါသကာ ဒါယကာ၏။ ပရိဟာနာယ=ရှိပြီးဂုဏ်မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ပ။ ဘိက္ခုဒသနံ^၁=ရဟန်းသံဃာကို ဖူးမြင်ခြင်းငှာ။ (ဂမနံ=သွားခြင်းကို)။ ဟာပေတိ=ယုတ်လျော့စေ၏။ သဒ္ဓမ္မဿ- ဝနံ=သူတော်ကောင်းတရား ကြားနာခြင်းအလုပ်ကို။ ပမဇ္ဇတိ=မေ့လျော့၏။ အဓိသီလေ=လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော ငါးပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလဌ။ န သိက္ခတိ= မဖြည့်ကျင့်။ ထေရေသု=ဆယ်ဝါပြည့်မီ၊ ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဘိက္ခုသု စေဝ= ရဟန်းတို့ဌလည်းကောင်း။ နဝေသု=ငါးဝါမကြွယ်၊ သီတင်းငယ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဘိက္ခုသု စ=ရဟန်းတို့ဌလည်းကောင်း။ မဇ္ဈိမေသု=ငါးဝါစပျိုး၊ ကိုးဝါတိုင်မှတ်၊ သီတင်းလတ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဘိက္ခုသု စ=ကောင်း။ အပ္ပသာဒဗဟုလော=များ သော မကြည်ညိုခြင်းရှိသည်။ ဟောတိ=၏။

ဥပါရမ္မစိတ္တော=ကဲ့ရဲ့ဖိနှိပ်၊ အပြစ်တင်လိုစိတ်ရှိသည်။ ရန္တဂဝေသီ=ဂုဏ်သိန် လစ်ဟာ၊ အပြစ်အနာ အပေါက်အကြားကို ရှာဖွေသည်။ [ရန္တ=အပေါက်] (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) ဓမ္မံ=တရားကို။ သုဏာတိ=ကြားနာ၏။ ဣတော=ဤသဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမ၊ အယူဝါဒမှ။ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပ မိစ္ဆာအယူဝါဒဌ။ ဒက္ခိဏေယျံ=မြတ်သောအလှူ ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဂဝေသတိ=ရှာမှီး၏။ စ=ထို့ပြင်။ တတ္ထ=ထို ပြင်ပမိစ္ဆာအယူဝါဒဌ။ ပုဗ္ဗကာရံ=ရှေးဦးစွာ အလှူဒါန ပြုလုပ်မှုကုသိုလ်ကို။ ကရောတိ=ပြု၏။ပ။ န ဟာပေတိ=မယုတ်လျော့စေ။ပ။ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ပ။ ပသာဒဗဟုလော=များသောကြည်ညိုမှု ကုသိုလ် ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ အနုပါရမ္မစိတ္တော=ကဲ့ရဲ့ဖိနှိပ် အပြစ်တင်လိုစိတ်မရှိသည်။ န ရန္တဂဝေသီ=...မရှာဖွေသည်။ (ဟုတွာ)။ပ။ ဣတော=မှ။ ဗဟိဒ္ဓါ=ဌ။ ဒက္ခိဏေယျံ=ကို။ န ဂဝေသတိ=မရှာမှီး။ စ=ထို့ပြင်။ ဣမံ=ဤသဗ္ဗညု မြတ်စွာ

၁။ ဘိက္ခုဒသနံ ဟာပေတိ။ ။ဘိက္ခုသံဃဿ ဒဿနတ္ထာယ ဂမနံ ဟာပေတိဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း ဘိက္ခုဒသနံ-၌ အံဝိဘတ်ကို တဒတ္တ- သမ္ပဒါနံ အနက်ဟောကြံ၍လည်းကောင်း၊ ဂမနံ-ဟူသော ပါဌသေသ ထည့်စွက်၍ လည်းကောင်း အနက်ပြန်ဆိုထားပါသည်။ “ဘိက္ခုဒသနံ=ရဟန်းသံဃာ ဖူးမြင်ခြင်းကို။ ဟာပေတိ=၏။”ဟုလည်း အနက်ပေးသင့်သည်ဟု ယူဆ၏။

ဘုရားသာသနာတော်၌။ ပုဗ္ဗကာရံ=ကို။ ကရောတိ။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ကုန်၏။
ဣတိ=(အဝေါစ)။

ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ဤစုဏ္ဏိယစကားပြေ
တရားဒေသနာတော်ကို။ အဝေါစ=ဟောကြားတော်မူပြီ။ သုဂတော=ကောင်းသော
စကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ကို။ ဝတ္တာန=ဟော
ကြားတော်မူပြီး၍။ အထ=ဟောကြားတော်မူပြီးသည်မှနောက်၌။ သတ္တာ=နတ်၊
လူတို့၏ ဆရာသခင် ဘုရားရှင်သည်။ အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုး တခြားတပါး
သော။ ဧတံ=ဤသီကုံးဖွဲ့စပ် ဂါထာမြတ်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြန်ပြီ။ (ကိန္တိ=
သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)။

ယော ဥပါသကော=အကြင်ဥပါသကာဒါယကာသည်။ ဘာဝိတတ္တာနံ=
(သမထဝိပဿနာတို့ဖြင့်) တိုးပွားစေအပ်သော စိတ်ရှိသော ရဟန်းတော်တို့ကို။
ဒဿနံ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ။ (ဂမနံ=သွားခြင်းကို) ဟာပေတိ=ယုတ်လျော့စေ၏။
[ဘာဝိတော အဘိဝဓိတော အတ္တာ စိတ္တံ ယေသံ ဘိက္ခုနန္တိ ဘာဝိတတ္တာ]
အရိယဓမ္မာနံ=အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ ဟောကြားအပ်သောတရားတော်တို့ကို။
သဝနဉ္စ=ကြားနာခြင်း အလုပ်ကိုလည်း။ (ပမဇ္ဇတိ=မေ့လျော့နေ၏) အဓိသီလေစ
=၌လည်း။ န သိက္ခတိ=မဖြည့်ကျင့်။ ဘိက္ခုသု=ရဟန်းတော်တို့၌။ (ထေရ
နဝ မဇ္ဈိမဖြစ်သော ရဟန်းတော်တို့၌) အပ္ပသာဒေါ စ=မကြည်ညိုခြင်းသည်
လည်း။ (ကြည်ညိုခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဒေါသ ဒေါမနဿ မာန်မာန
အကုသိုလ်သည်လည်း)ဘိယျော ဘိယျော=လွန်စွာ လွန်စွာ။ ပဝမုတိ=တိုးပွား၏။
ဥပါရမ္မကစိတ္တော=ရှိသည်။ (ဟုတွာ စ=ဖြစ်၍လည်း) သဒ္ဓမ္မံ=သူတော်ကောင်း
တရားကို။ သောတံ=နာယူခြင်းငှာ။ ဣဣတိ=လိုလား၏။

ယော ဥပါသကော=သည်။ ဣတော=ဤသဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံး
အမ အယူဝါဒမှ။ ဗဟိဒ္ဓါစ=အပြင်အပ မိစ္ဆာအယူဝါဒ၌လည်း။ အညံ=(ဗုဒ္ဓနှင့်
ဗုဒ္ဓသာဝကမှ) တပါးတခြားသော။ ဒက္ခိဏေယျံ=မြတ်သောအလှူခံယူထိုက်သော
ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဂဝေသတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။ တတ္ထေဝ=ထိုမိစ္ဆာအယူဝါဒ၌သာလျှင်။
ပုဗ္ဗကာရံ=ကို။ ကရောတိ=၏။ သုဒေသိတေ=မြတ်စွာဘုရား ကောင်းစွာ ဟော
ကြားတော်မူအပ်ကုန်သော။ ပရိဟာနိယေ=ရှိပြီးဂုဏ်မှ ဆုတ်ယုတ်ကြောင်းဖြစ်
ကုန်သော။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဧတေ ဓမ္မေ=ဤတရားတို့ကို။ သေဝမာနော=မှီဝဲ
သော။ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားစေသော။ သော ဥပါသကော=ထိုဥပါသကာ
ဒါယကာသည်။ သဒ္ဓမ္မာ=သူတော်ကောင်းတရားတော်မှ။ ပရိဟာယတိ=ဆုတ်
ယုတ်၏။

ယော ဥပါသကော=သည်။ ဘာဝိတတ္တာနံ=တို့ကို။ ဒဿနံ=ငှာ။(ဂမနံ=ကို)
န ဟာပေတိ=မဆုတ်ယုတ်စေ။ အရိယဓမ္မာနံ=တို့ကို။ သဝနဉ္စ=ကိုလည်း။

(န ပမဇ္ဇတိ=မမေ့လျော့)အဓိသီလေ စ=ဌ်လည်း။ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ အဿ (ဥပါသကဿ)=ထိုဥပါသကာဒါယကာ၏။ (သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌။ ဝါ=သန္တာန်၌) ဘိက္ခုသု=တို့၌။ ပသာဒေါ စ=ကြည်ညိုမှုကုသိုလ်တရားသည်လည်း။ ဘိယျော ဘိယျော=လွန်စွာ လွန်စွာ။ ပဝနုတိ=၏။ပ။

ယော ဥပါသကော=သည်။ ဣတော=မှ။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ အညံ=သော။ ဒက္ခိဏေယျံ=ကို။ န ဂဝေသတိ=မရှာမှီး။ စ=ထို့ပြင်။ ဣဓေ=ဤမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌သာလျှင်။ ပုဗ္ဗကာရံ=ကို။ ကရောတိ=၏။ သုဒေသိတေ=ကုန်သော။ အပရိဟာနိယေ=မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဒေတေ ဓမ္မေ=တို့ကို။ ဝေဝမာနော=သော။ သော ဥပါသကော=သည်။ သဒ္ဓမ္မာ=မှ။ န ပရိဟာယတိ=မလျော့ကျ။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) နဝမံ။

၃၀(စာပိုဒ်)။၁၀-ဝိပတ္တိသုတ်။ ။ဥပါသကဿ=၏။ ဝိပတ္တိယော=ပျက်စီးကြောင်းတရားတို့သည်။ ဣမာ သတ္တ=ဤ(၇)ပါးတို့တည်း။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥပါသကဿ=၏။ သမ္ပဒါ=ပြည့်စုံကြောင်းတရားတို့သည်။ ဣမာ သတ္တ။ ပ။ ဒသမံ။

၃၁(စာပိုဒ်)။၁၁-ပရာဘဝသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥပါသကဿ=၏။ ပရာဘဝါ=ပျက်စီးကြောင်းတရားတို့သည်။ ဣမေ သတ္တ=ဤ(၇)ပါးတို့တည်း။ ပ။ သမ္ပဝါ=ဖြစ်ထွန်းကြီးပွားကြောင်း တရားတို့သည်။ ပ။ ဧကာဒသမံ=(၁၁)ခုမြောက်သုတ်တည်း။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော။ ဝဇ္ဇိသတ္တကဝဂ္ဂေါ=ဝဇ္ဇိသတ္တကဝဂ်တည်း။

၄-ဒေဝတာဝဂ်

၁-အပ္ပမာဒဂါရဝသုတ်

၃၂။ အထ ဓေါ=ထိုအခါ၌။ အညတရာ=တယောက်သော။ ဒေဝတာ=နတ်သည်။ အဘိက္ကန္တာယ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော။ ဝါ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်သန်းခေါင်၌၊ ဝါ=ညဉ့်အလယ်ပိုင်း မဇ္ဈိမယာမ်၌။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ=အလွန်နှစ်သက်ဖွယ် တင့်တယ်သောကိုယ်အရေအဆင်းရောင် ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင်ကုန်စင် အောင်။ ဝါ=အားလုံးလောက်နီးပါးဖြစ်သော။ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၂၈) ဟတ္ထက သုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယစာမျက်နှာ (၅၉၈)လည်း ကြည့်]။ ဧတဝနံ=ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်ကို။ ဩဘာသေတွာ (ကိုယ် အရောင်၊ တန်ဆာရောင်တို့ဖြင့်) ထိန်ထိန်လင်းစေ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ [စာပိုဒ်(၇) ဥဂ္ဂသုတ် (ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ-၂၆)လည်းကြည့်]။ ပ။ အဋ္ဌာသိ=ရပ်ပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ ဋ္ဌိတာ=ရပ်ပြီးသော။ သာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်သည်။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတဒဝေါစ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ)။ ပ။

သတ္တဂါရဝတာ=မြတ်စွာဘုရား၌ အလေးဂရုပြုသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဓမ္မဂါရဝတာ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး၌ အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ သံဃဂါရဝတာ=သံဃာတော်၌ အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ သိက္ခာဂါရဝတာ=သိက္ခာသုံးပါး၌ အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ သမာဓိဂါရဝတာ=သမာဓိ၌ယ...ကောင်း။ အပ္ပမာဒဂါရဝတာ=(ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌)မမေ့လျော့ကြောင်း သတိတရား၌...ကောင်း။ ပဋိသန္ဓာဂါရဝတာ=အာမိသ၊ ဓမ္မ၊ နှစ်ဌာနဖြင့် လောကတံထွာ ပျူငှာဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှု၌ အလေးဂရုပြုသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်းတည်း။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ဘိက္ခုနော=၏။ အပရိဟာနာယ=ရရှိပြီး ဂုဏ်တို့မှ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ ဣတိ(အဝေါစ)။

သာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်သည်။ ဣဒံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ သတ္တာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သမနုညော=(ထိုနတ်၏စကားကို) ကောင်းစွာ ခွင့်ပြုတော်မူခြင်းရှိသည်။ ဝါ=သဘောတူတော်မူသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ [အနုဇာနနံ အနုညာ၊ သမ္မာ အနုညာ ယဿ သတ္တုနောတိ သမနုညော]အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်သည်။ 'မေ=ငါ့အား။ သတ္တာ=သည်။ သမနုညော=ကောင်းစွာ ခွင့်ပြုခြင်း ရှိတော်မူ၏။ ဝါ=သဘောတူတော်မူ၏။' ဣတိ=ဤသို့ သိနားလည်၍။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ အဘိဝါဒေတွာ=၍။ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။ တတ္ထေဝ=ထိုရပ်၍လျှောက်ထားရာအရပ်၌ပင်လျှင်။ အန္တရဓာယိ=ကွယ်ပျောက်သွားပြီ။

အထ ခေါ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ တဿာ ရတ္တိယာ=ထိုည၌၏။ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ရတ္တိ=ဤည၌။ အညတရာ=သော။ ပံ။ ဩဘာသေတွာ=၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အဟံ=ငါသည်။ (အမှီ=ရှိတော်မူ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ရောက်လာပြီး၍။ မံ=ငါ့ကို။ ပ။ အပရိဟာနာယ=ငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သာ ဒေဝတာ=သည်။ ဣဒံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ ဣဒံ=ဤစကားကို။ ဝတွာ=လျှောက်ပြီး၍။ မံ=ငါ့ကို။ ပ။ အန္တရဓာယိ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

[ဂါထာ] သတ္တဂရု=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော။ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ အလေးဂရုပြုသော။ ဓမ္မဂရု=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော။ ဝါ=လောကုတ္တရာတရား၌ အလေးဂရုပြုသော။ သံဃေ စ=ရဟန်းသံဃာ၌လည်း။ တိဗ္ဗဂါရဝေါ=ကြီးမားထက်သန်သော

အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်ရှိသော။ သမာဓိဂရု=သမာဓိဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ် ရှိသော။ အာတာပိ=ပြင်းထန်သောလုံ့လဝီရိယရှိသော၊ (ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာ ပူပန် ခြောက်ခန်းစေတတ်သော လုံ့လ ဝီရိယရှိသော)။ သိက္ခာယ=သိက္ခာသုံးပါး ဌ်။ တိဗ္ဗဂါရဝေါ=ကြီးမားထက်သန်သော အလေးဂရုပြုသူ၏ အဖြစ်ရှိသော။ ဝါ=ကြီးမားထက်သန်သော အလေးဂရုပြုခြင်းရှိသော။

အပ္ပမာဒဂရု=မမေ့မလျော့ကြောင်း သတိတရားဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ် ရှိသော။ ပဋိသန္တာရဂါရဝေါ=အာဓိသမ္မ နှစ်ဌာနဖြင့် လောကတံထွာ ပျူငှာ ဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှု၌ အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်ရှိသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ပရိဟာနာယ=ရရှိပြီးဝတ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ။ အဘဗ္ဗော=မထိုက်။ နိဗ္ဗာနသေဝ=နိဗ္ဗာန်၏သာလျှင်။ သန္တိကေ=အနီး၌။ (စရတိ=လှည့်လည်နေ၏။) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)။ ပဌမံ။

၂-ဟိရိဂါရဝသုတ်

၃၃။ ဟိရိဂါရဝတာ=ဒုစွရိတ်အကုသိုလ်ကို ရှက်ခြင်း၊ စက်ဆုပ်ခြင်းသဘော၌ အလေးဂရုပြုသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဩတ္တပ္ပဂါရဝတာ=ဒုစွရိတ် အကုသိုလ်ကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်းသဘော၌ အလေးဂရုပြုသူ၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ ပ။ အန္တရဓာယိ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်)။

[ဂါထာ] သတ္တုဂရု=သော။ ပ။ သိက္ခာယ=ဌ်။ တိဗ္ဗဂါရဝေါ=သော။ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ် စက်ဆုပ်ခြင်း၊ ကြောက်လန့်ခြင်းသဘောနှင့် ပြည့်စုံသော။ သပ္ပတိသော=(အလေးဂရုပြုထိုက်သူတို့၏) အဆုံးအမ အမိန့် စကား လေးစားနာယူခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဝါ=(အလေးဂရုပြုထိုက်သူတို့ကို) အမှီအခိုအကြီးအကဲအရာ၌ထားခြင်း၊ ရိသေတုပ်ကွ ဦးနှိမ်ချခြင်းရှိသော။ [ပဉ္စက နိပါတ် စာပိုဒ်(၉) အဂါရဝသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲနိဿယ စာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၃)လည်းကြည့်] သဂါရဝေါ = အလေးဂရုပြုထိုက်သူတို့၌ အလေးဂရုပြုသောသူ၏ အဖြစ်ရှိသော။ (ဘိက္ခု=သည်) ပရိဟာနာယ=ငှာ။ အဘဗ္ဗော=မထိုက်။ နိဗ္ဗာနသေဝ=လျှင်။ သန္တိကေ=ဌ်။ (စရတိ=၏) ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-ပဌမသောဝစဿတာသုတ်

၃၄။ သောဝစဿတာ=ဆိုဆုံးမလွယ်ကူသူ လူလိမ္မာ၏ 'ယဉ်ကျေးလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာရှိသည်၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဆိုဆုံးမလွယ်ကူသူ လူလိမ္မာ၏ ယဉ်ကျေးလေးစားမှု အပြုအမူ စေတနာသည်လည်းကောင်း။ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၉၅)သုတ် ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ စာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၀၀) ဒေါဝစဿတာပုဒ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်] ကလျာဏမိတ္တ-

တာ=(သဒ္ဓါတရားရှိသူ စသော) ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်သည် လည်းကောင်းတည်း။ပ။

[ဂါထာ] သတ္ထုဂရု=သော။ပ။ ကလျာဏမိတ္တော=(သဒ္ဓါတရားရှိသူ စသော) ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသော။ သုဝစော=လွယ်ကူသော ဆိုဆုံးမစကားရှိသော။ သပ္ပတိသော=သော။ပ။ သန္တိကေ=ဌ်။ (စရတိ)ဣတိ(အဝေါစ)တတိယံ။

၄-ဒုတိယသောဝစသတာသုတ်

၃၅။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤ စကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစံ=လျှောက် ထားသနည်းဟူမူ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်။ ဘာသိတဿ=ဟောတော်မူအပ်သော။ ဣမဿ = (သတ္ထုဂါရဝတာ အစရှိသော) ဤတရားစကားတော်၏။ အတ္ထံ=အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝိတ္တာရေန=အကျယ်တဝင့် အားဖြင့်။ အာဇာနာမိ=သိပါ၏။ (ကထံ=အဘယ်သို့။ အာဇာနာမိ=သိသနည်း ဟူမူ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=ဤသာသနာတော်က။ ဘိက္ခု =ရဟန်းသည်။ အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်ကလည်း။ သတ္ထုဂါရဝေါ=မြတ်စွာဘုရား ၌ အလေးဂရုပြုသောသူ၏ အဖြစ်ရှိသည်။ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစား ခြင်း ရှိသည်။ သတ္ထုဂါရဝတာယ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်၌။ ဝဏ္ဏဝါဒီ စ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသည်လည်း။ ဟောတိ =ဖြစ်၏။ စ=ထိုမျှမကသေး။ အညေ=မိမိမှတပါးတခြားကုန်သော။ ယေ ဘိက္ခု =အကြင်ရဟန်းတို့သည်။ န သတ္ထုဂါရဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိကုန်။ တေ စ=ထိုရဟန်းတို့ကိုလည်း။ သတ္ထုဂါရဝတာယ=အဖြစ်၌။ သမာ-

၁။ သတ္ထုဂါရဝေါ သတ္ထုဂါရဝတာ။ ။ဂရုနော ဘာဝေါ ဂါရဝံ=အလေးဂရုပြု တတ်သောသူ၏အဖြစ်။ ဝါ=အလေးဂရုပြုတတ်သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရိုသေ လေးစားမှုအပြုအမူ။ သတ္ထရိ ဂါရဝံ ယဿ ဘိက္ခုဿာတိ သတ္ထုဂါရဝေါ=မြတ်စွာ ဘုရား၌ ရိုသေလေးစားမှုအပြုအမူရှိသော ရဟန်း။ သတ္ထုဂါရဝံဿ ဘာဝေါ သတ္ထု ဂါရဝတာ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားမှု အပြုအမူရှိသော ရဟန်း၏အဖြစ်။ (မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားမှု အပြုအမူမင်တည်း)။

တနည်းအားဖြင့် “သတ္ထရိ ဂါရဝံ သတ္ထုဂါရဝံ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားမှု အပြုအမူ။ သတ္ထုဂါရဝမေဝ သတ္ထုဂါရဝတာ” ဟူ၍ တာပစ္စည်းအနက် မရှိသော်လည်း ကြံပါ။

ဒပေတိ=ကောင်းစွာခံယူကျင့်သုံးစေ၏။ စ=ထိုမျှမကသေး။ အညေ=ကုန်သော။
ယေ ဘိက္ခု=တို့သည်။ သတ္တဂါရဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားခြင်း
ရှိကုန်၏။ တေသံ=ထိုရဟန်းတို့၏။ ဝဏ္ဏံ စ=ချီးမွမ်းဖွယ်ရုဏ်ကိုလည်း။ ဘူတံ=
ထင်ရှားရှိသည်ကို။ တစ္ဆံ=ဟုတ်မှန်သည်ကို။ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌။
ဘဏတိ=ပြောဆို၏။ပ။

အတ္တနာ စ=လည်း။ သုဝစော=လွယ်ကူသော ဆိုဆုံးမစကားရှိသည်။ သော-
ဝစဿတာယ=၌။ ဝဏ္ဏဝါဒီ စ=သည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သေး။ အညေ=
ကုန်သော။ ယေ ဘိက္ခု=တို့သည်။ န သုဝစော=လွယ်ကူသော ဆိုဆုံးမစကား
မရှိကြကုန်။ တေ စ=လည်း။ သောဝစဿတာယ=၌။ သမာဒပေတိ=၏။ပ။
အတ္တနာ စ=လည်း။ ကလျာဏမိတ္တော=(သဒ္ဓါတရားရှိသူ စသော) ကောင်းသော
မိတ်ဆွေရှိသည်။ပ။ တစ္ဆံ=ကို။ ကာလေန=၌။ ဘဏတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။
(အာဇာနာမိ=သိပါ၏။) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝတာ=သည်။ သံခိတ္တေန=
ဖြင့်။ပ။ ဝိတ္တာရေန=ဖြင့်။ အာဇာနာမိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အာဝေါစ=လျှောက်
ထားပြီ။)

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ။ သာဓု သာဓု=ကောင်းပါပေ၏။ ကောင်းပါပေ၏။
သာရိပုတ္တ=တြာ။ မယာ=ငါသည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဘာသိတဿ=သော။
ဣမဿ=၏။ အတ္တံ=ကို။ ဧဝံ=ဤသို့ အသင်လျှောက်ထားအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း။
ဝိတ္တာရေန=ဖြင့်။ တွံ=သင်သည်။ အာဇာနာသိ=သိသည်မှာ။ သာဓု ခေါ=
ကောင်းလှပါပေ၏။ [တနည်း-တွံ=သင်သည်။ ယံ အာဇာနာသိ=အကြင်သိ၏။
တေ=သင်၏။ တံ အာဇာနနံ=ထိုသိခြင်းသည်။ သာဓုခေါ=ပေ၏။] သာရိပုတ္တ=
တြာ။ ဣစ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ဘာသိတဿ=သော။
ဣမဿ=၏။ အတ္တော=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို။ ဧဝံ=ဤငါမိန့်ဆိုအပ်ပြီးသည့်
အတိုင်း။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော=မှတ်သင့်မှတ်ထိုက်၏။ ဝါ=မှတ်ရမည်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ
=မိန့်တော်မူပြီ။) စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမပိတ္တသုတ်

၃၆။ဘိက္ခုဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ=အကြောင်း
အင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ မိတ္တော=မိတ်ဆွေကို။ သေဝိတဗ္ဗော=
မှီဝဲပေါင်းဖက်ဆက်ဆံထိုက်၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=
ကုန်သော။ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ မိတ္တော=ကို။ သေဝိတဗ္ဗော
=နည်းဟူမူ။) (မိတ္တော=မိတ်ဆွေသည်။) ဒုဒ္ဒဒံ=ပေးစွန့်နိုင်ခဲ့သော အဘိုးတန်
ပစ္စည်းဥစ္စာဘဏ္ဍာကို။ ဒဒါတိ=ပေးစွန့်၏။ ဒုက္ကရံ=ခက်ခဲစွာ ပြုလုပ်အပ်သော
လုပ်ငန်းကိစ္စကို။ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏။ ဒုက္ခမံ=ခက်ခဲစွာ ချုပ်တည်း သည်းခံ
အပ်သောအရာကို။ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲ့သောအရာကို။ ခမတိ=ချုပ်တည်းသည်းခံ၏။

ဂုယံ=မိမိ၏ လျှို့ဝှက်သင့်သော စကားကို။ ဝါ=မိမိ၏ လျှို့ဝှက်ချက်ကို။ အဿ=ထိုမိမိမိတ်ဆွေအား။ အာဇိကရောတိ=ဖွင့်ဖော်ပြောပြ၏။ အဿ=ထိုမိမိမိတ်ဆွေ၏။ ဂုယံ=လျှို့ဝှက်ပြောဆိုအပ်သော အကြောင်းအရာကို။ ပရိဂူဟတိ=(အခြားသူတို့အား မပြောမကြား) လျှို့ဝှက်ဖုံးအုပ်ထား၏။ အာပဒါသု=ဘေးရန်အန္တရာယ်တို့၌။ ဝါ=ဘေးအန္တရာယ် တွေ့ကြုံရာအခါတို့၌။ ဝါ=ဘေးအန္တရာယ်တို့ကြောင့်။ န ဇဟာတိ=စွန့်ပစ်မထားခဲ့။ ခိဏေန=မိမိမိတ်ဆွေ၏ စီးပွားဥစ္စာကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်။ နာတိမညတိ=မိမိမိတ်ဆွေကို အထင်သေးငြား မောက်ကြွားမှု မပြု။ (မိမိမိတ်ဆွေ၌ အထင်သေး အရေးမစိုက်ခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးငြား မောက်ကြွားခြင်း မပြု)။ပ။

[ဂါထာ]ယော မိတ္တော=အကြင်မိတ်ဆွေသည်။)ဒုဒ္ဒဒံ=ကို။ ဒဒါတိ=ပေးငြားအံ့။ ဒုက္ကရဇ္ဇာပိ=ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော လုပ်ငန်းကိုလည်း။ ကုဗ္ဗတိ=ပြုလုပ်ငြားအံ့။ အထောပိ=ထိုမှတပါးလည်း။ အဿ=ထိုမိမိမိတ်ဆွေ၏။ ဝါ=သည်။ ဒုရတ္တာနိ=(မကြည်မသာ)မကောင်းစွာပြောဆိုအပ်ကုန်သော။ ဒုက္ခမာနိစ=ခက်ခက်ခဲခဲ ချုပ်တည်းသည်းခဲအပ်သော နာကျည်းခဲပြင်းဖွယ် စကားတို့ကိုလည်း။ ခမတိ=ငြားအံ့။ [ဥစ္စန္ဓေတိ ဥတ္တာနိ၊ ဒုဋ္ဌ ဥတ္တာနိ ဒုရတ္တာနိ။ ဒုက္ခေန ခမီယန္ဓေတိ ဒုက္ခမာနိ။]

ဂုယုဉ္စ=မိမိ၏ လျှို့ဝှက်သင့်သောစကားကိုလည်း။ တဿ=ထိုမိမိ၏ မိတ်ဆွေအား။ အက္ခာတိ=ဖွင့်ဖော်ပြောပြငြားအံ့။ အဿ=ထိုမိမိမိတ်ဆွေ၏။ ဂုယုဉ္စ=လျှို့ဝှက်ပြောဆိုအပ်သော အကြောင်းအရာကိုလည်း။ ပရိဂူဟတိ=ငြားအံ့။ပ။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ယမိ ပုဂ္ဂလေ=အကြင်မိတ်ဆွေပုဂ္ဂိုလ်၌။ ဧတာနိ ဌာနာနိ=ဤ(၇)မျိုးသောအကြောင်းတရားတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ=ရှိကုန်အံ့။ တထာဝိဓော=ထိုသို့သဘောရှိသော။ (ထိုခုနစ်မျိုးသော အကြောင်းတရားတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း သဘောရှိသော)။ မိတ္တော=မိတ်ဆွေဖြစ်သော။ သော ပုဂ္ဂလော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ မိတ္တကာမေန=မိတ်ဆွေအဖြစ်ကို လိုလားသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (မိတ်ဆွေအဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းသင်းချဉ်းကပ်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ဘဇိတဗ္ဗော=ပေါင်းသင်းချဉ်းကပ်သင့်၏။ ဣတိ(အဝေါစ)ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယ မိတ္တသုတ်

၃၇။ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းကို။ ပနုဇ္ဈမာနေနပိ=(ထိုရဟန်းက မိမိကို) နှင်ထုတ်အပ်ပါသော်လည်း။ အပိ=မလွဲဧကန် အမှန်တကယ်ပင်။ မိတ္တော=

၁။ ပနုဇ္ဈမာနေနပိ။ ။ နဝက နိပါတ်စာပိုဒ်(၆) သေဝနာသုတ် အဋ္ဌကထာ (၂၆၁)၌ “အပိ ပနုဇ္ဈမာနေနာတိ အပိ နိက္ကမိယမာနေန”ဟု ဖွင့်၏။ ပ+နုဒ+ယ+မာန-ဖြင့် ပနုဇ္ဈမာန-ဟု ရုပ်ပြီး၏။

မိတ်ဆွေ ဖြစ်အောင်။ သေဝိတဗ္ဗော=မိဝဲထိုက်၏။ ဘဇိတဗ္ဗော=ဆည်းကပ်ထိုက်၏။ ပယိရပါသိတဗ္ဗော=ထပ်တလဲလဲ အမြဲချဉ်းကပ် မှီခိုထိုက်၏။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။(ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=ကို။ မိတ္တော=အောင်။ သေဝိတဗ္ဗော=သနည်း။ ဘဇိတဗ္ဗော=နည်း။ ပယိရပါသိတဗ္ဗော=ထိုက်သနည်းဟူမူ)။

(ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဗြဟ္မစာရိနံ=သီတင်းသုံးဖော်တို့၏) ပိယောစ=ချစ်ခင်အပ်သည်လည်းကောင်း။ မနာပေါစံ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဂရ စ=အလေးဂရုပြုထိုက်သည်လည်းကောင်း။ ဘာဝနိယော စ=ချီးမွမ်းထိုက်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ဘိက္ခု=သည်)။ ဝတ္တာ စ=(ကျွမ်းကျင်စွာ) ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဝစနက္ခမော စ=ပြောဆိုဆုံးမမှုကို ခံနိုင်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ပြောဆိုဆုံးမသြဝါဒစကားကို လိုက်နာပြုကျင့်တတ်သည်လည်းကောင်း။ ဂမ္ဘီရံ=သိမ်မွေ့နက်နဲ ခက်ခဲသော။ ကထံ=တရားစကားကို။ (ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်နှင့်စပ်သော တရားစကားကို။ ဝါ=သစ္စာလေးရပ်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် စပ်ဆိုင်သောတရားစကားကို)။ ကတ္တာ စ=ပြောဆိုသမှု ပြုလုပ်တတ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ အဋ္ဌာနေ=အရာဋ္ဌာန မဟုတ်သည်၌။ (စေခိုင်းတိုက်တွန်းသင့်သော အရာဋ္ဌာနမဟုတ်သော အကျိုးမဲ့လုပ်ငန်းကိစ္စ၌)။ နော စ နိယောဇေတိ=မစေခိုင်း မတိုက်တွန်းလည်း မစေခိုင်း မတိုက်တွန်း။ပ။

[ဂါထာ] (ယော ပုဂ္ဂလော=အကြင်ရဟန်းဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ပိယော စ=(သီတင်းသုံးဖော်တို့၏) ချစ်ခင်အပ်သူသည်လည်းကောင်း။ ဂရ စ=(သီတင်းသုံးဖော်တို့၏) အလေးဂရုပြုထိုက်သူသည်လည်းကောင်း။ ဘာဝနိယော စ=(သီတင်းသုံးဖော်တို့၏) ချီးမွမ်းထိုက်သည်လည်းကောင်း။ ဝတ္တာ စ=(ကျွမ်းကျင်စွာ) ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဝစနက္ခမော စ=လည်းကောင်း။ ဂမ္ဘီရံ=သော။ ကထံ=ကို။ ကတ္တာ စ=ကောင်း။ အဋ္ဌာနေ=၌။ နော စ နိယောဇေတော=မစေခိုင်း မတိုက်တွန်းသည်လည်းကောင်း။ (ဟောတိ=၏။)

တ္ထစ=၌။ ယမိ ပုဂ္ဂလေ=အကြင်ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်၌။ ဧတာနိ ဌာနာနိ=ဤ(၇) မျိုးသော အကြောင်းတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ=ရှိကုန်အံ့။ မိတ္တကာမေန=မိတ်ဆွေအဖြစ်ကို လိုလားသောသူသည်။(ထိုခုနစ်မျိုးသောအကြောင်းတရားနှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို မိတ်ဆွေအဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံလိုသော သူသည်) [ဘဇိတဗ္ဗော-၌ စပ်]။ နာသိယမာနေနအပိ=(ထိုရဟန်းက မိမိကို) နှင်ထုတ်အပ်ပါသော်လည်း။ အတ္ထကာမာနုကမ္ပတော=ထိုရဟန်းက အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတတ်၊ ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်။ (အတ္ထကာမာနုကမ္ပကော=အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတတ်၊ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတတ်သော)။

တထာဝိဓော=သော။ သော ပုဂ္ဂလော=ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို။ မိတ္တော=မိတ်ဆွေ
ဖြစ်အောင်။ ဘဇိတဗ္ဗော=ဆည်းကပ်ထိုက်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဆဋ္ဌ။

၇-ပဌမပဋိသမ္ဘိဒါသုတ်

၃၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ န စိရသေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်။
စတသော=လေးပါးကုန်သော။ ပဋိသမ္ဘိဒါ=ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကို။ ဝါ=အတ္တ၊
ဓမ္မ၊ နိရုတ္တိ၊ ပဋိဘာန်တို့၌ ခွဲခြမ်းသိမြင်သော ဉာဏ်တို့ကို။ ဝါ=တို့သို့။
[ပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏ်လေးမျိုးတို့၏ အကျဉ်းချုပ် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်ကို စတုက္က
နိပါတ်စာပိုဒ်(၁၇၂)ဝိဘတ္တိသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ဒုတိယတွဲနိဿယ
စာအုပ် စာမျက်နှာ(၃၄၁)၌ ရေးခဲ့ပြီ။] သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ
=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍။ သမ္ဘိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။
ဝါ=ရ၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်၏။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။
သတ္တဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။
န စိရသေဝ=လျှင်။ပ။ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်သနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ ဣဒံ=ဤသဘောသည်(ဤ ငါ၏
စိတ်အစဉ်၌ ယခုဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောသည်။) မေ=ငါ၏။ စေတသော=
စိတ်၏။ လီနတ္တံ=တွန့်ဆုတ်သည်၏အဖြစ်တည်း။ ဝါ=တွန့်ဆုတ်ခြင်းသဘော
တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း။ ပဇာနာတိ=
သိ၏။ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိစိတ်အစဉ်၌။ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌။ သံခိတ္တံ=အာရုံ၌ တွန့်ဆုတ်
ကျုံ့ဝင်သော။ ဝါ=တွန့်ဆုတ်ပျင်းရိသော။ စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း။ (ထိနမိဒ္ဓနှင့်
တကွဖြစ်သော စိတ်ကိုလည်း။)မေ=ငါ၏။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ သံခိတ္တံ=သော။ စိတ္တံ=
စိတ်တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ ဗဟိဒ္ဓါ=
အပြင်အပ ကာမဂုဏ် အာရုံငါးပါးတို့၌။ ဝိက္ခိတ္တံ=ပျံလွင့်ပြေးသွားသော။ စိတ္တံ
ဝါ=စိတ်ကိုလည်း။ မေ=ငါ၏။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ ဝိက္ခိတ္တံ=သော။ စိတ္တံ=တည်း။
ဣတိ=သို့။ပ။

တဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ [တနည်း--တဿ=ထိုရဟန်း၏။ သန္တာနေ=စိတ်
အစဉ်၌] ဝေဒနာ=ဝေဒနာတို့သည်။ ဝိဒိတာ=(ဝိပဿနာဉာဏ်၌) ထင်ရှားကုန်
လျက်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ (ဖြစ်ပေါ်ဥပါဒ်ကုန်၏။) ဝိဒိတာ=(ဝိပဿနာ ဉာ
ဏ်၌)ထင်ရှားကုန်လျက်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ=(ဋီ ခဏ၌) တည်တံ့နေကုန်၏။ ဝိဒိတာ
=ကုန်လျက်။ အဗ္ဘတ္တံ=ချုပ်ခြင်းသို့ (ဘင် ခဏ၌ ချုပ်ခြင်းသို့) ဂစ္ဆန္တိ= ရောက်
ကုန်၏။ [ဥပါဒ် ဋီ ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး၌ ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ပုံ တည်တံ့ပုံ
ချုပ်ပုံတို့သည် ရဟန်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာကုန်၏ဟု ဆိုလိုသည်။
နောက်ထပ် အနက်ပေးနည်းနှင့် ရှင်းလင်းချက်တို့ကို စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၁)

သမာဓိဘာဝနာသုတ်ကြည့်ပါ။] သညာ=သညာတို့သည်။ ဝိဒိတာ=ကုန်လျက်
။ပ။ ဝိတက္ကာ=ဝိတက်တို့သည်။ ဝိဒိတာ=ကုန်လျက်။ပ။

ပန=ထိုမှတစ်ပါး။ အဿ=ထိုရဟန်းသည်။ သပ္ပါယာသပ္ပါယေသု=လျောက်
ပတ်ကုန်၊ မလျောက်ပတ်ကုန်သော။ ဝါ=ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်၊ ကျေးဇူးမပြု
တတ်ကုန်သော။ ဟိနပ္ပဏီတေသု=ယုတ်ညံ့ကုန်၊ မြင့်မြတ်ကုန်သော။ ကဏ္ဍ-
သုက္ကသပ္ပတိဘာဂေသု=မည်းညစ်သောတရား၊ ဖြူစင်သောတရားများဖြစ်၍
အချင်းချင်း တားမြစ်ကန့်ကွက် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖို့ရှိကုန်သော။ [ပဉ္စကနိပါတ်
စာပိုဒ်(၁၄၁)အဝဇာနာတိသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲ နိဿယ
စာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၆၅)၌ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ရေးခဲ့ပြီ] ဓမ္မေသု=ကုသိုလ်
အကုသိုလ်တရားတို့၌။ နိမိတ္တံ=အကြောင်းကို (ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ ဖြစ်ခြင်း
၏ အကြောင်းကို။) သံဂုဟိတံ=ကောင်းစွာမှတ်ယူအပ်သည်။ သုမနသိကတံ=
ကောင်းစွာ စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားအပ်သည်။ သူပဓာရိတံ=ကောင်းစွာ ဆောင်
ကပ် မှတ်ထားအပ်သည်။ ပညာယံ=ပညာဖြင့်။ သုပ္ပတိဝိဒ္ဓံ=ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း
သိမြင်အပ်သည်။ ဟောတိ။ပ။ သတ္တမံ။

၉၉(စာပိုဒ်)။ ၈-ဒုတိယပဋိသန္ဓိဒါသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ သမန္နာ-
ဂတော=သော။ သာရိပုတ္တော=သာရိပုတြာသည်။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ပ။ တဿ
=ထိုသာရိပုတြာမှာ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမဝသသုတ်

၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဝသေ=မိမိအလို၌။
ဝတ္တေတိ=ဖြစ်စေ၏။ ဝါ=လိုက်ပါစေ၏။ ဘိက္ခုစ=ရဟန်းသည်ကား။ စိတ္တဿ
=စိတ်၏။ ဝသေန=အလိုဖြင့်။ နော ဝတ္တတိ=မဖြစ်။ ဝါ=လိုက်ပါပြုလုပ်ရသည်
မဟုတ်။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ သမာဓိကုသလော^၁=သမာဓိ၌ ကျွမ်းကျင်သည်။

၁။ သမာဓိကုသလော။ ။ဤသမာဓိသည် လောကီသမာဓိဖြစ်သည်။ ဤ
သမာဓိကား လောကုတ္တရာသမာဓိ ဖြစ်သည်။ ဤသမာဓိကား သဝိတက္ကသဝိစာရ
သမာဓိ၊ ဤသမာဓိကား အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တသမာဓိ၊ ဤသမာဓိကား အဝိတက္က
အဝိစာရသမာဓိ၊ ဤသမာဓိကား ဟာနဘာဂိယံသမာဓိ၊ ဤသမာဓိကား ဌတိဘာဂိယ
သမာဓိ၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် သမာဓိအမျိုးအစားကို ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို
သမာဓိကုသလဟု ခေါ်၏။(တနည်း) ထိုသမာဓိကို ဖြစ်ပေါ်လာစေတတ်သော အစီအစဉ်
၌ ကျွမ်းကျင်သောပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း သမာဓိ ကုသလဟု ခေါ်၏။

သမာဓိကုသလတာတိ ဧကဝိဓာဒိဗောဒေန အနေကဘောဒေ သမာဓိမိ “အယမေဝံ-
ဝိဓော သမာဓိ၊ အယမေဝံဝိဓော သမာဓိ” တိ ဆေကဘာဝေါ၊ သမာဓိပရိစ္ဆေဒက
ပညာယေတံ အဓိဝစနံ၊ သမာဓိဥပ္ပါဒနဝိဓာနေပိ ဆေကဘာဝေါ သမာဓိကုသလတာ။
ပဋိသန္ဓိဒါမင်္ဂ အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၂၁၄။

(သမာဓိအမျိုးအစား ခွဲခြားသိမြင် ကျွမ်းကျင်သည်)။ ဝါ=သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်သော အစီအစဉ်၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ သမာဓိဿ=ဈာန်သမာဓိကို။ သမာပတ္တိကုသလော=ဝင်စားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ သမာဓိဿ=ဝင်စားအပ်သော ဈာန်သမာဓိကို။ ဌိတိကုသလော=(အလိုရှိ သလောက် အစဉ်မပြတ်) တည်တံ့စေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ သမာဓိဿ=ဝင်စားအပ်သော ဈာန်သမာဓိ၏။ ဝါ=ဝင်စားအပ်သော ဈာန်သမာဓိမှ။ [နိဿက္ကတ္ထေ ဝါ သာမိဝစနံ ကတံ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၂၁၅] ဝုဋ္ဌာနကုသလော=(သတ်မှတ်ထားသည့်အချိန်အတွင်း) ထခြင်း၊ ရပ်နားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။

သမာဓိဿ=ဈာန်သမာဓိ၏။ ကလျာဏကုသလော=ကောင်းမွန် ရှင်လန်းစွမ်းဆောင်နိုင်သည်အဖြစ်၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ [ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၄)ဟိမဝန္တသုတ် စသည်၌ “ကလ္လိတကုသလော”ဟု ရှိသည်။ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၄၆၂)]။ သမာဓိဿ = ဈာန်သမာဓိ၏။ ဂေါစရကုသလော=(ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံနှင့် ဆွမ်းခံရွာတည်းဟူသော) ကျက်စားရာ၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ သမာဓိဿ = (ပဌမဈာန်သမာဓိ အစရှိသော) အောက်အောက်ဈာန်သမာဓိကို။ အဘိနိဟာရကုသလော=အထက်အထက်ဈာန်သမာဓိအဆင့်ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ နဝမံ၊ ဒသမံ။

၁၁-ပဌမနိဒ္ဒသသုတ်

၄၂။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကို ညီညာစွာ ပြင်ဝတ်၍။ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြုံရုံ၍။ သာဝတ္ထိ=သာဝတ္ထိမြို့သို့။ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ။ ပါဝိသိ=ဝင်တော်မူပြီ။ အထ ခေါ=၌။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=အရှင်သာရိပုတြာ၏။ ဝါ=မှာ။ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။

တာဝ=(မရိဗိုဇ်ကျောင်းတိုက်သို့ မသွားဘဲ) ပဌမဦးဆုံး။ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့၌။ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ။ စရိတံ=သွားခြင်းငှာ။ အတိပ္ပဂေါခေါ=အလွန်စောပေသေး၏။ အဟံ=ငါသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အညတိတ္ထိယာနံ=သာသနာပ အယူဝါဒရှိသူ ဖြစ်ကုန်သော။ (မြတ်စွာဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသောအယူဝါဒ ရှိကုန်သော။) ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=ပရိဗိုဇ်တို့၏။ အာရာမော=ကျောင်းတိုက်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ယံနုန ဥပသင်္ကမေယျံ=သွားရပါမူ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်း

သည်။ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)။ အထ ခေါ=စဉ်းစားပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ တေန=၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားပြီး၍။ အညတိတ္ထိယေဟိ=ကုန်သော။ တေဟိ ပရိဗ္ဗာဇကောဟိ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့နှင့်။ သဒ္ဓိ=အတူတကွ။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၂) ဝဿကာရသုတ်၊ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ-၆၂ ကြည့်]။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (ပရိဗိုဇ်ကျောင်းတိုက်သို့ အရှင်သာရိပုတြာ ကြွရောက်၍ ထိုင်နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်။ သန္နိသိန္နာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြကုန်စဉ်။ သန္နိပတိတာနံ=စုဝေးရောက်ရှိနေကြကုန်စဉ်။ [တနည်း-တေန ခေါ ပန သမယေန=၌။ သန္နိသိန္နာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြကုန်သော။ သန္နိပတိတာနံ=စုဝေးရောက်ရှိနေကြကုန်သော။ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=တို့၏] အန္တရာ=အရှင်သာရိပုတြာ ကြွလာတော်မမူမီ အကြားကာလ၌။ အယံ ကထာ=ဤစကားသည်။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်လာပြီ။ (ကာ ကထာ=အဘယ်စကားသည်။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်လာသနည်းဟူမူ)။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့။ ယော ကောစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော ရဟန်းသည်။ ဒွါဒသဝဿာနိ=(၁၂)နှစ်တို့ ပတ်လုံး။ ပရိပုဏ္ဏံ=ပြည့်စုံစွာ။ ပရိသုဒ္ဓံ=ဖြူစင်စွာ။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို။ စရတိ=ကျင့်အံ့။ (တဿ=ထိုရဟန်းအား) နိဒ္ဒသော=ဆယ်နှစ်စသည်မရှိသော (နောက်ထပ်ဆယ်နှစ်၊ ဆယ့်တနှစ်၊ ဆယ့်နှစ်နှစ် စသည်နေရတော့မည် မဟုတ်သော)။ ဘိက္ခုတိ=ရဟန်းဟူ၍။ ဝစနာယ=ပြောဆိုခြင်းငှာ။ အလံ=သင့်လျော်၏။ ဣတိ=ဤသို့သော စကားသည်။ (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ)။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယဿာ သာရိပုတ္တော=သည်။ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့သည်။ ဘာသိတံ=ပြောဆိုအပ်သောစကားကို။ နေဝ အဘိနန္ဒိ=မနှစ်သက်လည်း မနှစ်သက်။ ဝါ=နှစ်သက်ကြည်ဖြူ မနာယူလည်း မနာယူ။ နပ္ပဋိက္ခောသိ=(ကန့်ကွက် ဟန့်တား) မပယ်ရှားလည်း မပယ်ရှား။

အနဘိနန္ဒိတွာ=မနှစ်သက်လည်း မနှစ်သက်မူ၍။ အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ= မပယ်ရှားလည်း မပယ်ရှားမူ၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ=ဥဋ္ဌာယ၊ ထပြီး၍။ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာခဲ့ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစား၍။ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာခဲ့သနည်းဟူမူ) ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ သန္တိကေ=အထံတော်မှောက်၌။ ဝါ=အထံတော်မှောက် ရောက်သောအခါကျမှ။ ဘာသိတဿ=ပရိဗိုဇ်တို့ ပြောဆိုအပ်သော။ ဧတဿ=ဤစကား၏။ အတ္ထံ=အဖြစ်မှန် အနက်သဘောကို။ (အဟံ=ငါသည်) အာဇာနိဿာမိ=ကွဲပြားခြားနားစွာ သိရပေအံ့။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစား၍။ (ပက္ကာမိ=ပြီ)။

အထ ခေါ=ဖဲခွာခဲ့ပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ စရိတွာ=လှည့်လည်ပြီး၍။ ပစ္စာဘတ္တံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးရာ ကာလမှနောက်၌။ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရာ

ဌာနမှ ပြန်လာခဲ့ပြီးသည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်)။ပ။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။
 ဣမ=ဤသာဝတ္ထိမြို့၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ပ။ ပါဝိသိ=ဝင်ခဲ့ပါပြီ။ ဘန္တေ
 =ရား။တဿ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ။ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟော
 သိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ အဟောသိ)။ပ။ တေန=၌။ ဝါ=သို့။ ယံနုန ဥပသင်္ကမေယျံ=
 လေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ)ဘန္တေ=ရား။ အထ
 ခေါ=၌။ အဟံ=သည်။ပ။ ဥပသင်္ကမိ=သွားရောက်ခဲ့ပါပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွား
 ရောက်ပြီး၍။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ တေန ခေါ ပန သမယေန=(ပရိဗိုဇ်ကျောင်းသို့
 တပည့်တော်သွားရောက်ခဲ့ရာ) ထိုအခါ၌။ပ။ သန္နိပတိတာနံ=စဉ်။ အန္တရာ=
 တပည့်တော် မသွားရောက်မီ အကြားကာလ၌။ အယံ ကထာ။ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ=သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနယာ
 ပိဋကတ် ဤသာသနာတော်မြတ်၌။ ဝါ=တုတ်စားမပါ၊ တရားဖြင့်သာ ဆုံးမရာ
 ဤသာသနာတော်မြတ်၌။ ဧဝလံ=သက်သက် (သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္တတာ
 အစရှိသောအကြောင်းတရားမဖက် သက်သက်)။ ဝဿဂဏနမတ္ထေန=(ရဟန်း
 ဘဝ၏ ဆယ်နှစ်၊ ဆယ့်နှစ်နှစ်စသော) နှစ်အချိန်ကာလကို ရေတွက်ခြင်းမျှ
 ဖြင့်။ နိဒ္ဒသော=ဆယ်နှစ် စသည်မရှိသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းဟူ၍။ ပညာပေတံ=
 ခေါဆိုသတ်မှတ် ပညတ်ခြင်းငှာ။ သက္ကာနုခေါ=တတ်ကောင်းပါ၏လော။ ဣတိ
 =ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ။ ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ=၌။ပ။ ပညာပေတံ=ငါ။ န
 ခေါ သက္ကာ=မတတ်ကောင်းသည်သာ။ သာရိပုတ္တ=တြာ။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်
 သော။ ဣမာနိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ=ဤနိဒ္ဒသဝတ္ထုတို့ကို။ ဝါ=နောက်ထပ်ဆယ်နှစ်
 မရှိသော ရဟန်းစသည်ဖြင့် ပြောဆိုရခြင်း၏ ဤအကြောင်းတရားတို့ကို။
 မယာ=ငါသည်။ သယံ=ကိုယ်တော်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ=ထူးသောသဗ္ဗညုတ
 ဉာဏ်တော်ဖြင့် သိ၍။ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍။ ပဝေဒိတာနိ=သိစေတော်
 မူအပ်ကုန်ပြီ။ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ ကတမာနိ=အဘယ်
 မည်ကုန်သော။ သတ္တ=ကုန်သော။ (ဣမာနိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ=တို့ကို။ မယာ=သည်။
 သယံ=လျှင်။ပ။ ပဝေဒိတာနိ=အပ်ကုန်သနည်းဟူမူ) [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၂၀)
 ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၅၀၊၅၁)နိဒ္ဒသဝတ္ထုသုတ်ကြည့်]။ပ။ သာရိပုတ္တ=တြာ။
 သတ္တ=ကုန်သော။ ဣမာနိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ=တို့ကို။ မယာ=သည်။ပ။ ပဝေဒိတာနိ=
 ကုန်ပြီ။

သာရိပုတ္တ=တြာ။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေဟိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုဟိ=
 တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=သည်။ ဒွါဒသ=(၁၂)နှစ်ကုန်သော။
 ဝဿာနိ=နှစ်တို့ပတ်လုံး။ ပရိပုဏ္ဏံ=စွာ။ ပရိသုဒ္ဓံ=စွာ။ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို။ စေ
 စရတိ=အကယ်၍ကျင့်အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ကျင့်သည်ဖြစ်လျှင်လည်း။ တဿ

ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်းအား) နိဒ္ဒသော=နိဒ္ဒသမည်သော။ ဘိက္ခုတိ=ရဟန်းဟူ၍။
ဝစနာယ=ငှာ။ အလံ=၏။ စတုဗ္ဗိသတိ=(၂၄)နှစ်သော။ ဝဿာနိ=လုံး။ပ။
ဆတ္တိသတိ=(၃၆)နှစ်သော။ ဝဿာနိ=လုံး။ပ။ အဋ္ဌစတ္တာရီသံ=(၄၈)ခုသော။
ဝဿာနိ=လုံး။ပ။ စေ စရတိ=အံ့။ (ဧဝံသတိပိ=လျှင်လည်း။ တဿ ဘိက္ခုနော=
အား) နိဒ္ဒသော=နိဒ္ဒသမည်သော။ ဝါ=ဆယ်နှစ်စသည်မရှိသော။ ဘိက္ခုတိ=၍။
ဝစနာယ=ငှာ။ အလံ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ကောဒသမံ။

၁၂-ဒုတိယနိဒ္ဒသသုတ်

၄၃။ ဘဂဝါ=သည်။ ကောသမ္ဗိယံ=ကောသမ္ဗိမြို့အနီး၌။ ယောသိတာရာမေ=
ယောသိတသူဌေး၏ အာရာမိ၌။ ဝါ=ယောသိတကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=၏။
အထ ခေါ်=၌။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ပ။ ကောသမ္ဗိ=
ကောသမ္ဗိမြို့သို့။ ပိတ္တာယ=ငှာ။ ပါဝိသိ=ဝင်ပြီ။ပ။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ။ ဣဓ=
ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ=ရတနာသုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသော
သဒ္ဓါတရားရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဟိရိမာ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကို ရှက်ခြင်း
စက်ဆုပ်ခြင်းသဘောရှိသည်။ဟောတိ=၏။ ဩတ္တပ္ပိ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောင့်
ကြောက်လန့်တတ်သည်။ပ။ ဗဟုသုတော=များစွာကြားနာ သင်မှတ်ထားအပ်
သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်ရှိသည်။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော
ကာယိက စေတသိကပီရိယရှိသည်။ပ။ သတိမာ=သတိရှိသည် (စိရကတ၊ စိရ
ဘာသိတတို့ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အမှတ်ရသော သတိရှိသည်)။ပ။ [စိရကတ
နှင့် စိရဘာသိတတို့ကို စာပိုဒ်(၄)ဝိတ္ထတဗလသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၂)
ကြည့်] ပညဝါ=ပညာရှိသည်။ (ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ပိုင်းခြား
ယူငင် သိမြင်သော ပညာရှိသည်) ဟောတိ။ပ။ ဒွါဒသမံ။ စတုတ္ထော=သော။
ဒေဝတာဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၅-မဟာယညဝဂ်

၁-သတ္တဝိညာဏဋ္ဌိတိသုတ်

၄၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော=ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ တည်ရာ
အကြောင်းတို့သည်။ ဣမာ သတ္တ=ဤ (၇)မျိုးတို့တည်း။ သတ္တ=(၇)မျိုးတို့

၁။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ ။ဒိ၊ မဟာဝဂ္ဂ။ မဟာနိဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ(၉၉)၌
“ဝိညာဏံ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ ဝိညာဏပတိဋ္ဌာနသေသတံ အဓိဝစနံ” ဟု
ဖွင့်၍ ထို၏ဋီကာ (၁၁၄)၌ “ဝိညာဏပတိဋ္ဌာနသဟာတိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ဧတရဟိ
ပတိဋ္ဌာနကာရဏဿ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “ဝိညာဏဋ္ဌိတိ=ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏
တည်ရာအကြောင်း” ဟု မြန်မာပြန်ဆိုသည်။ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ဟောတော်မူထား

ဟူသည်။ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နာနတ္တကာယာ= ကိုယ်ခန္ဓာ၌ မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်အဖြစ်ရှိကုန်သော။ (တဦးနှင့်တဦး အဆင်း၊ ပုံသဏ္ဍာန် စသည်အားဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ မတူထူးခြား ကွဲပြားသည် အဖြစ် ရှိကုန်သော)ဝါ=မတူထူးခြားကွဲပြားသော သဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိကုန်သော။ [တချို့သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ခန္ဓာသည် ဖြူသောအဆင်းရှိ၍ တချို့မှာ မည်းနက် သောအဆင်းရှိ၏။ တချို့မှာ ကြုံလိုပိန်ချုံး၍ တချို့မှာဝဖြိုး၏။ တချို့မှာ အရပ်ပု၍ တချို့မှာ အရပ်ရှည်၏။ ဤသို့အားဖြင့် အရောင်အဆင်းနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် တဦးနှင့်တဦး မတူကြ။ လူများ၌ အမွှာပူးညီနောင်ဖြစ်၍ ထိုအဆင်းသဏ္ဍာန် အားလုံး တထပ်တည်း တူညီနေစေကာမူ မျက်စိကြည့်ပုံ၊ စကားပြောပုံ၊ ပြုံးရယ် ပုံ၊ သွားပုံ၊ လာပုံ စသော အမူအရာများကား ကွဲပြား ခြားနားကြသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းကဲ့သို့ ကိုယ်ခန္ဓာပေါ်ပေါက်ပုံ၊ တည်ဆောက်ပုံ မတူထူးခြား ကွဲပြား ကြကုန်သောဟူလို]

နာနတ္တသညီနော^၁=ပဋိသန္ဓေသညာ၌ မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်အဖြစ် ရှိကုန်သော။ ဝါ=မတူထူးခြား ကွဲပြားသော သဘောရှိသော ပဋိသန္ဓေသညာ

သညီအတိုင်းပင် နာနတ္တကာယနာနတ္တသညီ အစရှိသော သတ္တဝါ(၇)မျိုးကို ဝိညာဏဋ္ဌိတိ (ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ တည်ရာအကြောင်း)ဟု ခေါ်၏။

ဋီကာဖွင့်သည့်အတိုင်း ပရမတ်တရားကိုယ်အနက် ဖော်ပြရသော် ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ဟူသည် ထိုပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ တည်ရာအကြောင်း(သဟဇာတ၊ နိဿယစသော တည်ရာအကြောင်း) ဖြစ်သော ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရဟူသောခန္ဓာများ ဖြစ်၏။ ဘုံအားဖြင့် ခွဲခြားပြရလျှင် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ရုပ်ဝေဒနာသညာသင်္ခါရဟူသော ခန္ဓာလေးပါး ဖြစ်၍ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရဟူသော ခန္ဓာသုံးပါး ဖြစ်၏။ ထိုခန္ဓာလေးပါး၊ သုံးပါးကိုပင် နာနတ္တကာယ နာနတ္တသညီ စသည်ဖြင့် (၇)မျိုး ခွဲခြားကာ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ဟူသော နာမည်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

၁။ နာနတ္တကာယ နာနတ္တသညီ။ ။နာနာ (ဝိသဒိသာနံ) ဘာဝေါ နာနတ္တံ= (သတ္တဝါတို့ တဦးနှင့်တဦး) မတူ ထူးခြားကွဲပြားကုန်သည်၏အဖြစ်။ မတူထူးခြား ကွဲပြားခြင်းသဘော။ နာနတ္တံ ကာယေ ဧတေသန္တိ နာနတ္တကာယာ=ကိုယ်ခန္ဓာ၌ အချင်း ချင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်အဖြစ်ရှိသော သတ္တဝါများ။ (တနည်း) နာနာ(ဝိသဒိ သော) အတ္တာ(သဘာဝေါ) ယဿ ကာယဿာတိ နာနတ္တော=မတူသောသဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာ။ နာနတ္တော ကာယော ဧတေသန္တိ နာနတ္တကာယာ=မတူသော သဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသောသတ္တဝါများ။

နာနတ္တံ သညာယံ နာနတ္တသညာ=ပဋိသန္ဓေသညာ၌ မတူကုန်သည်၏အဖြစ် (မတူခြင်းသဘော)။ တနည်း-နာနတ္တာ သညာ နာနတ္တသညာ=မတူသောသဘောရှိသော သညာ။ နာနတ္တသညာ ဧတေသံ အတ္ထိတိ နာနတ္တသညီနော^၁=ပဋိသန္ဓေသညာ၌ မတူ ထူးခြားသည်အဖြစ်ရှိသောသတ္တဝါများ။ ဝါ=မတူထူးခြားသော သဘောရှိသော ပဋိသန္ဓေ သညာရှိသော သတ္တဝါများ။

ရှိကုန်သော။ [တံချို့သတ္တဝါများမှာ ပဋိသန္ဓေနေစဉ်က တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေသညာ (တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေစိတ်)ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ကြသော တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြ၍ တချို့မှာ ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ၊ တချို့မှာ အဟိတ်ပဋိသန္ဓေဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ကြသော ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့အားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော ပဋိသန္ဓေသညာရှိကြကုန်သောဟူလို] သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်။ သန္တိ=ရှိကြကုန်၏။

သေယျထာပိ=(မည်သည့်သတ္တဝါများဖြစ်သည်ကို) ဥပမာ သာဓက ညွှန်ပြရသော်ကား။ မနုဿာ စ=လူတို့သည်လည်းကောင်း။ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော။ ဒေဝါ စ=(ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိ) နတ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော။ ဝိနိပါတိကာ^၁စ=ဝိနိပါတိကဖြစ်သော ယက္ခ၊ ယက္ခိနိ၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည်လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=ချမ်းသာအစုအဝေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ လျောကျခြင်းရှိသော ယက္ခ၊ ယက္ခိနိ၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် လည်းကောင်းတည်း။ အယံ=ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်။ (ဤနာနတ္ထကာယ၊ နာနတ္ထ

၁။ ဝိနိပါတိကာ။ ။ဥတ္တရမာတာ၊ ပိယကံရမာတာ စသော ယက္ခိနိ(နတ်ဘီလူးမ)များနှင့် ဝေမာနိကပေတ(ဗိမာန်ရှိသော ပြိတ္တာ)တို့ကို ဝိနိပါတိက-ဟု ခေါ်၏။ ထိုဝိနိပါတိကတို့သည် နတ်များကဲ့သို့ ဘုန်းကံတန်ခိုးကြီးမားကြသည် မဟုတ်ဘဲ နံချာချာလူတန်းစား ဆင်းရဲသားများပမာ တန်ခိုးရှိန်ဝါ နည်းပါးကြ၍ အဝတ်နှင့် အစားအစာရှားပါးကြ၏။ တချို့မှာမူ လဆုတ်ရက်ပိုင်း၌ ဒုက္ခခံ၍ လဆန်းရက်ပိုင်း၌ သုခ ခံစားကြရ၏။ ထို့ကြောင့်-

သုခသမုဿယတော ဝိရူပံ နိပတနံ ဝိနိပါတော=ချမ်းသာအစုအဝေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ လျောကျခြင်း၊ ဝိနိပါတော ဧတေသံ အတ္တိတိ ဝိနိပါတိကာ=ချမ်းသာအစုအဝေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ လျောကျခြင်းရှိသော သတ္တဝါများ။ သတိပိ ဒေဝဘာဝေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ အဘာဝတော-ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ ထိုသတ္တဝါများသည် နတ်အမျိုးအစားများပင် ဖြစ်သော်လည်း အောက်တန်းကျသော နတ်အငယ်စားမျှသာ ဖြစ်၍ နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားကြရသူများ မဟုတ်သောကြောင့် ပြခဲ့သော ဝစနတ္ထအရ ထိုသတ္တဝါတို့ကို ဝိနိပါတိကဟု ခေါ်သည်။

(တနည်း) ဝိနိပါတ၌ ဝိသဒ္ဓါသည် ပဋိသေခအနက်ကို ဟော၏။ နိပါတ=သက်ရောက်ခြင်း။ အပါယေသု ဂတော နတ္ထိ နိပါတော ဧတေသန္တိ ဝိနိပါတိကာ=အပါယ်ဘုံသားတို့၌ အကျုံးဝင်လျက် ပါဝင်သက်ရောက်ခြင်းမရှိသော သတ္တဝါများ(အပါယ်လေးပါးမှ အလွတ်ဖြစ်သော သတ္တဝါများ)။ ထိုဝိနိပါတိကတို့တွင် တချို့မှာ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်၍ တရားထူးပင် ရနိုင်သောကြောင့် ပိယကံရမာတာ၊ ဥတ္တရမာတာယက္ခိနိကဲ့သို့သော ဝိနိပါတိကတို့မှာ သောတာပန်များပင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ လူနှင့် ဝိနိပါတိကတို့၌ တိဟိတ်၊ ဒွိဟိတ်၊ အဟိတ်ဟူ၍ ပဋိသန္ဓေသညာ သုံးမျိုးရှိ၍ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိ နတ်တို့၌ကား တိဟိတ်နှင့် ဒွိဟိတ်သာရှိ၍ အဟိတ်မရှိ။

သညီဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်းသည်)ပဌမာ=ရှေးဦးစွာသော။ ဝိညာဏ ဌိတိ= ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ တည်ရာအကြောင်းမည်၏။

(တနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့။ မနဿာ သေယျထာပိ=လူတို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဧကစ္စေ=ကုန်သော။ ဒေဝါ စ သေယျထာပိ=(ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိ) နတ်တို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဧကစ္စေ=ကုန်သော၊ ဝိနိပါတိကာစ သေယျထာပိ=... တွာတို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ နာနတ္တကာယာ=ကုန်သော။ နာနတ္တသညီနော= ကုန်သော။ သတ္တာ=တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ အယံ=သည်။ ပဌမာ=သော။ ဝိညာဏဌိတိ=မည်၏။ [ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏။ နောက်ဝါကျများ၌ လည်း ဤအတိုင်းပင်တည်း]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ နာနတ္တကာယာ=ကိုယ်ခန္ဓာ၌ မတူထူးခြားသည်အဖြစ် ရှိကုန်သော။ ဝါ=ကုန်သော။ ဧကတ္တသညီနော=တူညီသောသဘောရှိသော

၁။ နာနတ္တကာယ ဧကတ္တသညီ။ ။ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာတို့တွင် ဗြဟ္မ ပါရိသဇ္ဇဗြဟ္မာတို့ထက် ဗြဟ္မပုရောဟိတ ဗြဟ္မာတို့က ခန္ဓာကိုယ်အရွယ်အစား ကျယ် ပြန့်ကြီးမား၏။ ၎င်းတို့ထက် မဟာဗြဟ္မာတို့က သာ၍ ခန္ဓာကိုယ်အရွယ်အစား ကြီး မားပြန့်၏။ သို့သော် ထိုပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာသုံးမျိုးလုံးပင် ရူပါဝစရ ပဌမဈာန် ဝိပါက်ဖြင့်ချည်း ပဋိသန္ဓေနေသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေသညာမှာမူ ပထမဈာန် ဝိပါက် တီဟိတ် ပဋိသန္ဓေသညာတမျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းပဌမဈာန် ဗြဟ္မာ တို့သည် ကာယမှာ နာနတ္တဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေသညာမှာမူ ဧကတ္တဖြစ်သောကြောင့် နာနတ္တ ကာယ ဧကတ္တသညီ မည်ကုန်၏။

ဧကော သဒိသော အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿာ သညာယာတိ ဧကတ္တာ=တူသော သဘောရှိသော (သညာ)။ ဧကတ္တာ သညာ ဧကတ္တသညာ၊ သာ ဧတေသံ အတ္တိတိ ဧကတ္တသညီနော=တူသောသဘောရှိသော ပဋိသန္ဓေသညာရှိသော သတ္တဝါများ။

ဋီကာပါဌ်ချင်း တိုက်ဆိုင်ပြင်သင့်။ ။ဤဒုတိယ ဝိညာဏဌိတိ၏ နာနတ္တ- ကာယကို ဖွင့်ရာ၌ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ယခင် မဟာနိဒါနသုတ် ဋီကာတို့၌ “သဘာဝ- တော ဥဠာရတရော” စသည်ဖြင့် ပါဌ်ရှိ၏။ သဘာဝတော-နေရာ၌ ပဘာဝတော(အရောင် အဆင်းအားဖြင့်)ဟုလည်းကောင်း၊ သဘာဝေနပိ-နေရာ၌ “ပဘာဝသေနပိ”ဟု လည်း ကောင်း၊ သဘာဝဝေမတ္တေ-နေရာ၌ “ပဘာဝေမတ္တေ”ဟုလည်းကောင်း ပါဌ်ရှိသင့်၏။ သာရတ္ထဋီကာ။ပ-၂၄၄ (လောကဝိဒူဂုဏ်တော်အဖွင့်)နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။

အပါယ်လေးဘုံသားများလည်း ဒုတိယာဝိညာဏဌိတိပင်။ ။ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောများမှာ အရွယ်အစားအမျိုးမျိုးရှိ၏။ တချို့ငရဲသားများမှာ ခန္ဓာကိုယ်တဂါဂုတ်လောက် ကြီးမား၍ တချို့မှာ ယူနောဝက် လောက်၊ တယူနောလောက် ကြီးမား၏။ ငရဲသားဒေဝဒတ်၏ ခန္ဓာကိုယ်မှာမူ ယူနော တရာလောက်ရှိ၏။ တိရစ္ဆာန်တို့၏ခန္ဓာကိုယ်မှာလည်း မျက်မြင်အတိုင်း ကြီးကြီး ငယ်ငယ် အရွယ်အစား အမျိုးမျိုးရှိ၏။

ပဋိသန္ဓေသညာရှိကုန်သော။ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။
သေယျထာပိ=သော်ကား။ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တာ=ပဌမဈာန်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော။
ဗြဟ္မကာယိကာ=ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော။
ဝါ=ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာတို့၏ နေရာဘုံဌာန၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့
ပေတည်း။ အယံ=ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်။ (ဤနာနတ္တကာယ၊ ဧကတ္တသညီ
သတ္တဝါအပေါင်းသည်) ဒုတိယာ=နှစ်ခုမြောက်သော။ ဝိညာဏဋီတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကတ္တကာယာ=(တဦးနှင့်တဦး အရွယ်ပမာဏအားဖြင့်)
ကိုယ်ခန္ဓာ၌ တူညီသည်အဖြစ်ရှိကုန်သော။ ဝါ=(အရွယ်ပမာဏအားဖြင့်) တူညီ
သော သဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိကုန်သော။ နာနတ္တသညီနော=မတူထူးခြား
သော သဘောရှိသော ပဋိသန္ဓေသညာရှိကုန်သော။ (တချို့ ဗြဟ္မာတို့မှာ ဒုတိယ
ဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေသညာရှိသူများဖြစ်၍ တချို့မှာ တတိယဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ
သညာရှိသောကြောင့် မတူ ထူးခြားကွဲပြားသော ပဋိသန္ဓေသညာရှိကုန်သော)
သတ္တာ=တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ သေယျထာပိ=ကား။ အာဘဿရာ^၂=

ပြိတ္တာများ၌ တချို့မှာ အတောင်(၆၀)လောက်၊ တချို့မှာ အတောင်(၈၀)လောက်
ရှိ၏။ တချို့မှာ လှပ၍ တချို့မှာ အရုပ်ဆိုး၏။ ကာလကဋိကအသုရာများလည်း
အရွယ်အစား အမျိုးမျိုးပင် ရှိ၏။ ဒီဃပိဋကမည်သော ကျောက်ကုန်းရှည်ပြိတ္တာများမှာ
ယူဇနာ(၆၀)လောက်အထိ ကြီးမား၏။ ထိုအပါယ်ဘုံသားအားလုံးပင် အဟိတ်ဝိပါက်
ဖြင့်ချည်း ပဋိသန္ဓေနေကြသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေသညာမှာမူ အကုသလဝိပါက် အဟိတ်
တမျိုးတည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် အပါယ်လေးဘုံသားတို့သည် နာနတ္တကာယ
ဧကတ္တသညီမည်သော ဒုတိယဝိညာဏဋီတိ၌ ပါဝင်ကြသည်။ (အဋ္ဌကထာ)

၁။ ဗြဟ္မကာယိကာ။ ။ဋီကာ၌ “ဗြဟ္မကာယေ ပဌမဈာနနိဗ္ဗတ္တေ ဗြဟ္မသမူဟေ၊
ဗြဟ္မနိကာယေ ဝါ ဘဝါတိ ဗြဟ္မကာယိကာ” ဟု နှစ်နည်းဖြင့်၏။ ဗြဟ္မာနံ ကာယော
သမူဟောတိ ဗြဟ္မကာယော=(ပဌမဈာန်ကြောင့် ဖြစ်သော) ဗြဟ္မာတို့၏အပေါင်း။
ဗြဟ္မကာယေ ဘဝါ ဗြဟ္မကာယိကာ=ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ဖြစ်သော၊ ပါဝင်သော
ဗြဟ္မာများ။ “သမူဟနိဝါသ ဝါစကော ဟိ အယံ ကာယသဒ္ဓေါ” ဟူသော ဣတိဂုတ်
အဋ္ဌကထာ (၂၄၂)နှင့်အညီ ဤပဌမနည်း၌ ကာယသဒ္ဓါ သမူဟအနက်ဟောတည်း။

ဋီကာ ဒုတိယနည်း၌ ကာယသဒ္ဓါ နိဝါသ(နေရာဘုံဌာန)အနက်ဟောဟု သိစေ
လိုသောကြောင့် “ဗြဟ္မနိကာယေ ဝါ” ဟု နိကာယသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သည်ဖြစ်တန်ရာ၏။
ဗြဟ္မာနံ ကာယော နိကာယော(နိဝါသော)တိ ဗြဟ္မကာယော(ပဌမဈာန်ကြောင့်ဖြစ်သော)
ဗြဟ္မာတို့၏နေရာ ပဌမဈာန်ဘုံဌာန။ ဗြဟ္မကာယေ ဘဝါ ဗြဟ္မကာယိကာ=ယင်းဘုံ
ဌာန၌ ဖြစ်သော ဗြဟ္မာများ။

၂။ အာဘဿရာပုဒ်စကတ္ထံ။ ။သရီရတော သရတိ ဝိဿရတိတိ သရာ=
ခန္ဓာကိုယ်မှ တလက်လက်ယှက်ထွေးပြေးသွားသော (အရောင်)။ အာဘာ သရာ စတေသံ

အာဘဿရမည်ကုန်သော။ (ခန္ဓာကိုယ်မှ ဝင်းဝင်းစက်စက် တလက်လက် ယှက်ထွေး ပြေးသွားသော အရောင်ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် အာဘဿရ မည်ကုန်သော) ဝါ=ပရိတ္တာဘ၊ အပ္ပမာဏာဘ၊ အာဘဿရ မည်ကုန်သော။ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့ ပေတည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧကတ္တကာယာ=ကုန်သော။ ဧကတ္တသညီနော=(စတုတ္ထဈာန် ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေသညာချည်းသာဖြစ်၍) တူညီသော သဘောရှိသော ပဋိသန္ဓေ သညာရှိကုန်သော။ သတ္တာ=တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ သေယျထာပိ=ကား။ သုဘကိဏ္ဍာ=သုဘကိဏ္ဍမည်ကုန်သာ။ (ကောင်းမွန် တင့်တယ်သောကိုယ်

ဗြဟ္မာနန္တိ အာဘဿရ=ယင်းသို့သောအရောင်ရှိသော ဗြဟ္မာများ။ ပရိတ္တာဘ၊ အပ္ပမာ-ဏာဘ၊ အာဘဿရဟူ၍ ဗြဟ္မာသုံးမျိုးရှိရာတွင် အာဘဿရ ဗြဟ္မာတမျိုးကိုသာ တိုက်ရိုက်နာမည်တပ်ယူလိုက်ခြင်းသည် ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒနည်း (အမြတ်ဆုံး၊ အထက်တန်း အကျဆုံးအဆင့်မှနေ၍ ပိုင်းကန့်ယူသောနည်း)တည်း။ယင်းသို့ယူလိုက်ခြင်းဖြင့် အောက် အဆင့်ဖြစ်သော ပရိတ္တာဘ၊ အပ္ပမာဏာဘ ဗြဟ္မာတို့ကိုလည်း ယူပြီး ဖြစ်တော့၏။

၁။ သုဘကိဏ္ဍာပုဒ်ရုပ်ပြီး။ ။ဘာသဒ္ဓါသည် ပဘာသဒ္ဓါကဲ့သို့ အရောင်အဆင်း အနက်ဟောတည်း။ သုန္တရာ ဘာ (ပဘာ) သုဘာ=ကောင်းသောအရောင်။ (သို့မဟုတ်) သောဘနာ ဘာ သုဘာ=တင့်တယ်သောအရောင်။ သုဘာယ ကိဏ္ဍာ သုဘာကိဏ္ဍာ= ကောင်းသောအရောင်ဖြင့် ရောပြွမ်းသောဗြဟ္မာများ။ ဤသို့အားဖြင့် “သုဘာကိဏ္ဍာ”ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာ၌ အာကို ရဿပြု၍လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံး ဇာကို ဟပြု၍လည်း ကောင်း “သုဘကိဏ္ဍာ”ဟု ဖြစ်သည်။ ဤကား ဋီကာနည်းတည်း။

အဋ္ဌကထာ၌ကား “သုဘောန ဝေါကိဏ္ဍာ ဝိကိဏ္ဍာ၊ သုဘောန သရီရပ္ပဘာဝဏ္ဏေန ဧကဋ္ဌနာတိ ‘အတ္ထော’ ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၌ ဋီကာကဲ့သို့ “သုဘာယ”ဟု ဣတ္ထိလိင် ဖြင့် မဆိုဘဲ “သုဘောန”ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ပြဆိုထားခြင်းကြောင့် ဋီကာ၌ကဲ့သို့ သုပုဒ်နှင့် ဘာပုဒ် တွဲစပ်ထားသော ကမ္မဓာရယသမာသ် မကြံရတော့ဘဲ သုဘဓာတ် အပစ္စည်းဟု ကိတ်ပုဒ်ကြံရမည်။ သုဘ ဒိတ္တိမိ၊ သောဘတိတိ သုဘော၊ သုဘောန ကိဏ္ဍာ သုဘာကိဏ္ဍာ၊ သုဘောန=မလှုပ်မယှက် တခဲနက် ကျစ်လျစ်သိပ်သည်း တင့်တယ်သော ကိုယ်အရောင်အဆင်းဖြင့်။ ကိဏ္ဍာ=ရောယှက်နေသော ဗြဟ္မာတို့တည်း။ (သို့မဟုတ်) သုဘောန=တင့်တယ်သောကိုယ်အရောင်အဆင်းဖြင့်။ ကိဏ္ဍာ=မကွဲမပျက် တခဲနက် ရောယှက်လုံးခဲနေသော ဗြဟ္မာတို့တည်းဟု အနက်ဆို။ ဤအဋ္ဌကထာနည်းအလို နဂိုမူလတည်းကပင် “သုဘ”ဟု ရဿဖြင့် ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ကိဏ္ဍာ၌ အဆုံး ဇာကို ဟပြုရုံသာရှိတော့သည်။

အဋ္ဌကထာယံ ပန နိစ္စလာယ ဧကဋ္ဌနာယ ပဘာယ သုဘောတိ ပရိယာယဝစနန္တိ “သုဘောန ဩကိဏ္ဍာ ဝိကိဏ္ဍာ”တိ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ ဧတ္တာပိ အန္တိမဏကာရဿ ဟကာရကရဏံ ဣတ္ထိတဗ္ဗမေဝ။ ဋီကာ။

အရောင်အဆင်းနှင့် ရောပြွမ်းသည် အဖြစ်ကြောင့် သုဘကံဏှ မည်ကုန်သော) ဝါ=ပရိတ္တသုဘ၊ အပ္ပမာဏသုဘ၊ သုဘကံဏှ မည်ကုန်သော။ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့ ပေတည်း။ အယံ=ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်။ စတုတ္ထာ=လေးခုမြောက်သော။ ဝိညာဏဋီတိ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ [သမတိတ္တမာ၊ အတ္တင်္ဂမာ၊ အမနသိကာရာတို့၌စပ်] ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော။ [ရူပသညာနံ၊ ပဋိဗသညာနံ၊ နာနတ္တသညာနံ-တို့၌ စပ်] ရူပသညာနံ=ရူပဈာန်၌ ယှဉ်သောသညာ၊ ကသိုဏ်းရုပ်အမည်ရှိသော အာရုံတို့ကို။ ဝါ=(၁၅)ပါးသော ရူပဈာန်နှင့်တကွ ရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းပညတ်တို့ကို၊ ဝါ=တို့၏။ သမတိတ္တမာ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှုံ့မှန်းစက်ဆုပ် ကင်းချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ ပဋိဗသညာနံ=ပဉ္စဝတ္ထုနှင့် ပဉ္စာရုံတို့ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆယ်ပါးသော ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်သညာတို့၏။ [ဧကက နိပါတ် စာပိုဒ်(၄၃၅)ကြည့်] အတ္တင်္ဂမာ=ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။

နာနတ္တသညာနံ=အထူးထူးသော သဘောရှိသော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို။ ဝါ=အထူးထူးသောသဘောရှိသော အာရုံ၌ဖြစ်သော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို။ အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ အနန္တော=(ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော)အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော။ အာကာသော=ကောင်းကင်တည်း။ ဣတိ=ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများ အားထုတ်ခြင်းကြောင့်။ အာကာသာနဉ္စာယဟနူပဂါ = အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသို့ ရောက်ကုန်သော။ သတ္တာ=ဗြဟ္မာသတ္တဝါတို့သည်။ သန္တိ=၏။ အယံ=ဤအာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်းသည်။ ပဉ္စမာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အားလုံးစုံသော။ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို။ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ကောင်းကင် ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ သမတိတ္တမ္မ=လွန်မြောက်ပြီး၍။

ဝေဟပိလ်နှင့် သုဒ္ဓါဝါသ စသည်။ ။ဝေဟပိလ် ဗြဟ္မာများသည် ဤစတုတ္ထဝိညာဏဋီတိ၌ ပါဝင်၏။ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့ကိုကား ဤစတုတ္ထဝိညာဏဋီတိနှင့် စတုတ္ထ သတ္တာဝါသတို့၌ ပါဝင်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏဋီတိ သတ္တာဝါသတို့၌ လုံးဝမပါဝင်ဟုလည်းကောင်း အဋ္ဌကထာ၌ ဝါဒနှစ်မျိုး ပြ၏။ အသညသတ်နှင့် နေဝသညာ နာသညာယတနတို့သည် သတ္တာဝါသ၌သာ ပါဝင်၏။ အသညသတ်သည် သညာဝိညာဏ် လုံးဝမရှိခြင်း၊ နေဝသညာနာသညာယတနသည် နေဝဝိညာဏ၊ နာဝိညာဏ ဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဝိညာဏဋီတိ၌ မပါဝင်။

အနန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော။ ဝိညာဏံ=ပဌမာရပွဝိညာဏ်တည်း။
ဣတိ= ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများ အားထုတ်ခြင်းကြောင့်။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဂါ
= ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံသို့ ရောက်ကုန်သော။ သတ္တာ=ဗြဟ္မာသတ္တဝါတို့သည်။
သန္တိ=၏။ အယံ=ဤဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်းသည်။ ဆဋ္ဌာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သံဗ္ဗသော=အားဖြင့်။ ဝါ=အားလုံးစုံသော။ ဝိညာဏဉ္စာ-
ယတနံ=ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏အာရုံဖြစ်သော ပဌမာရပွ-
ဝိညာဏ်ကို။ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာ
အာရုံရှိသောစျာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရပွဝိညာဏ်ဟူသော
တည်ရာအာရုံကို။ သမတိက္ကမ္မ=၍။ ကိဉ္စိ=(ပဌမာရပွဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ်
စိုးစဉ်း၊ ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်သည်။ နတ္ထိ=မရှိတော့။ ဣတိ=ခြင်းကြောင့်။
အာကိဉ္စညာယတနပဂါ=အာကိဉ္စညာယတနဘုံသို့ ရောက်ကုန်သော။ သတ္တာ=
တို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ အယံ=ဤအာကိဉ္စညာယတနပဂါ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါ
အပေါင်းသည်။ သတ္တမာ=(၇)ခုမြောက်သော။ ဝိညာဏဉ္စိတိ=မည်၏။ပ။ ပဌမံ။

၂-သမာဓိပရိက္ခာရသုတ်

၄၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သမာဓိပရိက္ခာရာ^၁=မဂ်သမာဓိ၏အကြောင်း
အဆောက်အဦတို့သည်။ ဝါ=မဂ်သမာဓိ၏ အခြံအရံ အသိုင်းအဝိုင်းတို့သည်
(မဂ်သမာဓိကို သဟဇာတ အစရှိသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကာ ခြံရံ
သိုင်းဝိုင်း စီမံပြုလုပ်တတ်သော တရားတို့သည်။) ဣမေ သတ္တ=ဤ(၇)ပါးတို့
တည်း။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သောဉာဏ်အမြင်လည်းကောင်း။

၁။ သမာဓိပရိက္ခာရာ။ ။ပရိက္ခာရသဒ္ဒါသည် (၁) သမ္ဘာရ (အကြောင်း
အဆောက်အဦဟူသော) အနက်။ (၂) ပရိဝါရ (အခြံအရံ အသိုင်းအဝိုင်းဟူသော)အနက်
တို့ကို ဟော၏။ ထိုတွင် ဤ၌ ပါဠိတော်ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော
(၇)ပါးသော မဂ်တရားတို့ကို အကြောင်းအဆောက်အဦ(ပရိက္ခာရ)ဟုလည်းကောင်း၊
အခြံအရံအသိုင်းအဝိုင်း (ပရိက္ခာရ)ဟု လည်းကောင်း ခေါ်၏။

မှန်၏။ထို(၇)ပါးတို့သည် မဂ္ဂသမ္မာသမာဓိ ဖြစ်ပွားခြင်း ပြည့်စုံခြင်း၏အကြောင်း
အဆောက်အဦ(သမာဓိပရိက္ခာရ)လည်း ဖြစ်ကြ၏။ [ဖလံ ပရိကရောတိ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ
ပရိက္ခာရော (သမ္ဘာရော၊ ကာရဏံ)=အကျိုးတရားကို ပြုလုပ်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သော
တရားအပေါင်း (အကြောင်းအဆောက်အဦများ။)]

ယင်း (၇)ပါးတို့သည်ပင် ပရိကရောန္တိ အဘိသင်္ခရောန္တိတိ ပရိက္ခာရာ=(မဂ္ဂသမ္မာ
သမာဓိကို သဟဇာတ အစရှိသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကာ) ခြံရံသိုင်းဝိုင်း
စီမံပြုလုပ်တတ်သောကြောင့် မဂ္ဂသမ္မာသမာဓိ၏ အခြံအရံအသိုင်းအဝိုင်း (သမာဓိ
ပရိက္ခာရ)လည်း ဖြစ်ကြ၏။

ဝါ=မှန်ကန်စွာ သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်အမြင်လည်းကောင်း။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ=
 ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သောအကြံအစည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ယှဉ်ဘက်တရား
 တို့ကို နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြောင့်မှန်စွာ တင်ပို့တတ်သော အကြံအစည်လည်းကောင်း။
 သမ္မာဝါစာ=ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ပြောဆိုကြောင်းတရားလည်းကောင်း။
 ဝါ=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း တရားလည်းကောင်း။ သမ္မာကမ္မန္တော=ချီးမွမ်း
 အပ်၊ ကောင်းမြတ်သော ပြုလုပ်ကြောင်း တရားလည်းကောင်း။ ဝါ=မှန်ကန်စွာ
 ပြုလုပ်ကြောင်း တရားလည်းကောင်း။ သမ္မာအာဇီဝေါ=ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်း
 မြတ်သော အသက်မွေးကြောင်းတရားလည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ သမ္မာဝါယာ
 မော=ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သောဝီရိယလည်းကောင်း။ ဝါ=မှန်ကန်သော
 ဝီရိယလည်းကောင်း။ သမ္မာသတိ=ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်သောအမှတ်ရမှု
 လည်းကောင်း။ ဝါ=မှန်ကန်သော အမှတ်ရမှုလည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသည်
 တို့ပင်တည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=(သမ္မာဒိဋ္ဌိ
 အစရှိသော) ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့သည်။ ယာ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ=အကြင်
 စိတ္တဿေကဂ္ဂတာကို။ ဝါ=အကြင် စိတ်တည်ကြည်ခြင်း သဘောတရားကို။
 (အကြင်စိတ်၏တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်အဖြစ်တည်းဟူသော တည်ကြည်
 ခြင်း သဘောတရားကို) ပရိက္ခတာ=ခြံရံသိုင်းဝိုင်းအပ်ပြီ။ (ခြံရံသိုင်းဝိုင်း၍
 သဟဇာတ စသော ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုအပ်ပြီ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=
 ဤစိတ္တဿေကဂ္ဂတာကို။ အရိယော=ကိလေသာအပြစ်ကင်း၍ သန့်ရှင်းဖြူစင်
 သော။ သမ္မာသမာဓိ=သမ္မာသမာဓိမည်၏ဟူ၍။ ဝါ=ချီးမွမ်းအပ်၊ ကောင်းမြတ်
 သော တည်ကြည်သော သဘောတရားဟူ၍။ ဝါ=စိတ်ကို အာရုံ၌ မှန်ကန်
 တည်ငြိမ်စွာ ထားကြောင်း သဘောတရားဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။
 သဥပနိသော^၁ ဣတိပိ=ပူးကပ်မှီတွယ်အပ်သော အခြံအရံ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့်
 တကွဖြစ်သော တရားဟူ၍လည်း။ ဝုစ္စတိ=၏။ သပရိက္ခာရော ဣတိပိ=

၁။ သဥပနိသော။ ။ သဥပနိသောကို သဥပနိဿယော (မှီရာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်
 တကွဖြစ်သော တရား)ဟု ဖွင့်၏။ ဥပေစ္စ နိဿိယတီတိ ဥပနိသာ=ပူးကပ်၍
 မှီတွယ်အပ်သော အခြံအရံ အသိုင်းအဝိုင်း တရားအပေါင်း။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော
 ခုနစ်ပါးသော မဂ်တရားများတည်း။) သဟ ဥပနိသာယ ယော ဝုစ္စတီတိ သဥပနိသော
 =ပူးကပ်မှီတွယ်အပ်သော အခြံအရံအပေါင်းနှင့်တကွဖြစ်သော သမ္မာသမာဓိ။

ဤသုတ်ဋီကာ၌ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော် ဇနဝသဘသုတ် အဋ္ဌကထာ(၂၃၈)နှင့်
 ထို၏ဋီကာ (၂၁၅)တို့ကို ရောစပ်ယူပြီး ဖွင့်ထား၏။ သဟကာရိကာရဏဘူတော
 (အကျိုးတရားတို့ကို အတူတကွ ပြုလုပ်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းဖြစ်သော)
 ဓမ္မသမူဟော ဣဓ "ဥပနိဿယော"တိ အဓိပ္ပေတော။

အကြောင်း အဆောက်အဦနှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားဟူ၍လည်း။ ဝုစ္စတိ=၏။
ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယ။

၃-ပဌမအဂ္ဂိသုတ်.

၄၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဂ္ဂိ=မီးတို့သည်။ ဣမေ သတ္တ=ဤ(၇)မျိုးတို့တည်း။ပ။
ရာဂဂ္ဂိ=ရာဂမီးလည်းကောင်း။ (သတ္တဝါတို့ကို လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ရာဂ
တည်းဟူသော မီးလည်းကောင်း) ဒေါသဂ္ဂိ=ဒေါသမီးလည်းကောင်း။ မောဟဂ္ဂိ=
မောဟမီးလည်းကောင်း။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ^၁=ပူဇော်ထိုက်သော မိဘဟူသော မီး
လည်းကောင်း။ (အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူပူဇော်မှု ပြုထိုက်သော မိဘ
ဟူသော မီးလည်းကောင်း) ဂဟပတဂ္ဂိ^၂=အိမ်ရှင်လင်ယောက်ျားဟူသော မီး
လည်းကောင်း။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ^၃=အလှူခံထိုက်သော ရဟန်းသံဃာ မီးလည်း
ကောင်း။ (လှူဖွယ်ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ခံယူထိုက်သော ရဟန်းသံဃာဟူသော

၁။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ။ ။အာနေတွာ ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနံ=(ပူဇော်ဖွယ်ပစ္စည်း
ဝတ္ထုတို့ကို အဝေးမှပင်) ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူပူဇော်ခြင်း။ (တနည်း) အာဒရေန
ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနံ=ရိုသေစွာ ပေးလှူပူဇော်ခြင်း။ အာဟုနံ အရဟန္တိတိ အာဟု
နေယျာ=ယင်းသို့သော ပေးလှူပူဇော်မှု ပြုထိုက်သော ကျေးဇူးရှင်မိဘများ။

ယင်းမိဘတို့သည် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟမီးများကဲ့သို့ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် လောင်
ကျွမ်းသော မီးများမဟုတ်ကုန်။ သို့သော် ထိုမိဘများကို ဒုက္ခရောက်အောင် နှိပ်စက်
ကလူ ပြုမှုသော သားဆိုးသမီးဆိုးတို့ ငရဲ စသည်၌ လားရောက်ကြခြင်းကြောင့်
မိဘတို့သည် လောင်ကျွမ်းခြင်း၏အကြောင်း (သားသမီးဆိုးတို့ ငရဲမီးအလောင်ခံရ
ခြင်း၏အကြောင်း)များ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် မိဘတို့ကို မီးအဖြစ် တင်စား၍
ကာရဏပစာရအားဖြင့် "အာဟုနေယျဂ္ဂိ"ဟု ဟောတော်မူသည်။

၂။ ဂဟပတဂ္ဂိ။ ။အိမ်ရှင်လင်ယောက်ျားကို ဂဟပတိဟု ခေါ်၏။ အိပ်ရာ
နေရာ အဝတ်တန်ဆာ စသည် ပေးကမ်းခြင်းကြောင့် ကျေးဇူးကြီးမားသော ထိုလင်
ယောက်ျားကို ကြည်ဖယ်ကျော်လွှား၍ အခြားယောက်ျားတို့နှင့် မေထုန်ပျော်မြူး လွန်ကျူး
သော မိန်းမတို့ ငရဲ စသည်၌ လားရောက်ခြင်းကြောင့် ရှေးနည်းအတိုင်း လောင်ကျွမ်း
ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုဂဟပတိခေါ် လင်ယောက်ျားကို ဂဟပတဂ္ဂိဟု ဟော
တော်မူသည်။

၃။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ။ ။ "ဒက္ခတော ဣဏော"ဟူသော သဒ္ဒနိတိ၊ ကိတ် ၁၃၄၅
သုတ်နှင့်အညီ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ ဣဏပစ္စည်းဖြင့် ဒက္ခိဏ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ဒက္ခိဏ ဝဗ္ဗန္တိ
ဧတေဟိ ဟိတသုခါနီတိ ဒက္ခိဏာ=စီးပွားချမ်းသာတို့ တိုးပွားကြောင်းဖြစ်သော (ဆွမ်း၊
သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးဟူသော) ပစ္စည်းလေးပါး။ ဒက္ခိဏံ အရဟတိတိ
ဒက္ခိဏေယျာ=ထိုပစ္စည်းလေးပါးကို ခံယူထိုက်သော ရဟန်းသံဃာ။ ထိုရဟန်းသံဃာ
သည်လည်း သရဏဂုံ သီလ စသော ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားအောင် ဟောကြားတော်မူကြ
သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ နှစ်ဖြာလုံးအတွက် ကျေးဇူးကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ

မီးလည်းကောင်း)ကဋ္ဌဂ္ဂိ=ထင်းမီးလည်းကောင်း။ (ထင်းမှဖြစ်သော ပကတိ ရိုးရိုးမီးလည်းကောင်းတည်း) ဣတိ(အဝေါစ) တတိယံ။

၄-ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ်

၄၇။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ ဥဂ္ဂတသရီရဿ=ဥဂ္ဂတသရီရမည်သော (မြင့်မတ်ခိုင်မာ အနှစ်သာရဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်နှင့် စီးပွားဥစ္စာရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ဥဂ္ဂတသရီရမည်သော)။ ဗြာဟ္မဏဿ=ပုဏ္ဏားသည်။ [ဥဂ္ဂတသရီရ၌ သရီရသဒ္ဒါဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကိုသာမက ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ဆက်စပ်သော ဘောဂ(စီးပွားဥစ္စာ)ကိုလည်း ယူရ၏။]မဟာယညော=ကြီးစွာသော ယဇ်ပူဇော်ပွဲကို။ ဝါ=သည်။ ဥပက္ခဋ္ဌော=အသင့်စီစဉ်ပြင်ဆင်ထားအပ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [အဘယ်သို့ စီစဉ်ထားအပ်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ပဉ္စဥသဘာသတာနိ” စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏။]

ယညတ္တာယ=သတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းငှာ။ ပဉ္စဥသဘာသတာနိ=နွားလားဥသဘာ ငါးရာတို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ထုဏှပနိတာနိ=ယဇ်တိုင်သို့ ဆွဲဆောင်ယူငင်ထားအပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ [ထုဏှ=ယဇ်တိုင်။]ယညတ္တာယ=ငှာ။ ပဉ္စ ဝစ္ဆတရသတာနိ=နွားပျိုနွားလတ် (နွားသိုး) ငါးရာတို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ပ။ ယညတ္တာယ=ငှာ။ ပဉ္စဝစ္ဆတရိသတာနိ=နွားပျိုမ၊ နွားလတ်မ (နွားမတမ်းမ)ငါးရာတို့ကို။[ဝစ္ဆတရပုဒ် ရုပ်ပြီးပုံကို စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၉၈) အတ္တန္တပသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ပ။ ပဉ္စအသေတာနိ=ဆိတ်ငါးရာတို့ကို။ပ။ ပဉ္စဥရဗ္ဗသတာနိ=သိုးငါးရာတို့ကို။ [ထို့နောက် ဤသတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၂) ဝဿကာရသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၇)ဥဂ္ဂသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ (၂၆၊ ၆၂)ကြည့်]။ပ။

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ အဂ္ဂိဿ=(အသစ်ဖြစ်သော) မင်္ဂလာမီးကို။ အာဒါနံ=ယဇ်ပူဇော်ဖို့ရာ ယူခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ယူပဿ=ယဇ်တိုင်ကို။ ဥဿာပနံ=စိုက်ထူခြင်းသည်လည်းကောင်း။ မဟပ္ပလံ=များသောအရင်းခံ အကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ မဟာနိသံသံ=များသောအကျိုးဆက်ရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာကို။ မေ=အကျွန်ုပ်သည်။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ အဂ္ဂိဿ=ကို။ အာဒါနံ=ကောင်း။ပ။ မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=သော။ ဧတံ=ကို။ မယာပိ=ငါသည်လည်း။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဖြစ်ကြရကား ယင်းပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်မှု စသည်ပြုသော လူမိုက်များလည်း ငရဲ စသည်၌ လားရောက်ကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ရဟန်းသံဃာကို ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ-ဟု ဟောတော်မူသည်။

ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ ဥဂ္ဂတသရီရော=သော။ပ။ တတိယမ္ပိ= သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ ဘောတောစေဝ ဂေါတမဿ=အရှင်ဂေါတမ၏လည်းကောင်း။ အမှာကဉ္စ=အကျွန်ုပ်တို့၏ လည်းကောင်း။ တယိဒံ=ထိုကြားအပ်ဖူးသောအကြောင်းအရာသည်။သဗ္ဗေန=(တဦး၏) ကြားအပ်ဖူးသမျှ အကြောင်းအရာအားလုံးစုံနှင့်။ သဗ္ဗံ=(တဦး၏)ကြားအပ်ဖူးသမျှ အကြောင်းအရာအားလုံးသည်။ သမေတိ=တထပ်တည်းကျ တူညီမျှနေပါ၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [ယဒိဒံပုဒ် အနက်မရှိ။]

ဧဝံ=ဤသို့။ ပုတ္တော=ပုဏ္ဏားက လျှောက်အပ်လသော်။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော =အရှင်အာနန္ဒာသည်။ဥဂ္ဂတသရီရံ=ဥဂ္ဂတသရီရမည်သော။ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ) ဗြာဟ္မဏံ= ပုဏ္ဏား။ တထာဂတာ=မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့ကို။ ဧဝံ=ဤသို့။ န ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ= မမေးလျှောက်ထိုက်ကုန်။ (ကိန္တိ=သို့။ န ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ=မမေးလျှောက်ထိုက်ကုန် သနည်းဟူမူ) ဘောဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ အဂ္ဂိဿ=ကို။ အာဒါနံ=လည်းကောင်း။ပ။ မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤ အကြောင်းကို။ မေ=သည်။ သုတံ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (န ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ=မမေးလျှောက် ထိုက်ကုန်)။

ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏား။ ဧဝံ ခေါ်=ဤသို့သာ။ တထာဂတာ=တို့ကို။ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ= မေးလျှောက်ထိုက်ကုန်၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ=ဟူမူ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ အဂ္ဂိ=(အသစ်ဖြစ်သော) မင်္ဂလာမီးကို။ အာဒါတုကာ- မော=(ယဇ်ပူဇော်ဖို့ရာ)ယူခြင်းငှာ အလိုရှိပါ၏။ယူပံ=ယဇ်တိုင်ကို။ ဥဿာပေတု- ကာမော=စိုက်ထူခြင်းငှာ အလိုရှိပါ၏။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာ ဘုရားသည်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ သြဝဒတု=ဆုံးမတော်မူပါ။ ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝါ=သည်။ မံ=ကို။ အနုသာသတု=သွန်သင်တော်မူပါ။ ယံ=ယင်းသို့ ဆုံးမ သွန်သင်ခြင်းသည်။ မမ=အကျွန်ုပ်၏။ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်ကြာသော ညဉ့်နေ့ ပတ်လုံး။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာလည်းကောင်း။ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့သာ။ (ပုစ္ဆိတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)အထ ခေါ်=ဤ။ပ။ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ အဟံ=သည်။ပ။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ မံ=အကျွန်ုပ်ကို။ သြဝဒတု=မူပါ။ပ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏား။ အဂ္ဂိ=(အသစ်ဖြစ်သော) မင်္ဂလာမီးကို။ အာဒေန္တော= ယဇ်ပူဇော်ခြင်းငှာ ယူသော။ ယူပံ=ကို။ ဥဿာပေန္တော=စိုက်ထူသော။ (ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ယညာ=ယဇ်ပူဇော်ခြင်းလုပ်ငန်းကိစ္စမှ။ ဝါ=ယဇ်ပူဇော်ရာအခါမှ။ ပုဗ္ဗေဝ=ရှေးဦးအစ ပဌမ၌ပင်လျှင်။ အကုသလာနိ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။

ဒုက္ခဒြိယာနိ^၁ = ဒုက္ခဖြစ်ပွားခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ = ဒုက္ခကို ဖြစ်ပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဒုက္ခဝိပါကာနိ = ဒုက္ခဟူသော အကျိုးဝိပါက်ရှိကုန်သော။ တီဏိ = သုံးမျိုးကုန်သော။ သတ္တာနိ = လက်နက်တို့ကို။ ဝါ = လက်နက်ကဲ့သို့ ညှဉ်းပန်း သတ်ဖြတ်တတ်သောတရားတို့ကို။ ဥဿာပေတိ = စိုက်ထောင်ထား၏။ ကတမာနိ = အဘယ်မည်ကုန်သော။ တီဏိ = ကုန်သော။ (သတ္တာနိ = တို့ကို။ ဥဿာပေတိ = စိုက်ထောင်ထားသနည်းဟူမူ)။

ကာယသတ္တံ = ကာယကံလက်နက်ကို လည်းကောင်း။ ဝါ = လက်နက်ကဲ့သို့ ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်တတ်သော ကာယကံကိုလည်းကောင်း။ ဝစီသတ္တံ = ဝစီကံလက်နက်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ = လက်နက်ကဲ့သို့ ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်တတ်သော ဝစီကံကိုလည်းကောင်း။ မနောသတ္တံ = မနောကံ လက်နက်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ = ကောင်း။ ဥဿာပေတိ = ၏။ [ကာယသတ္တံ = ကိုယ်လက်နက်။ ဝစီသတ္တံ = နှုတ်လက်နက်။ မနောသတ္တံ = စိတ်လက်နက် - ဟုလည်း ဆိုလိုကဆိုပါ] ဗြာဟ္မဏ = ဣန္ဒြား။ အဂ္ဂိ = ကို။ ပ။ ယညာ = မှ။ ပုဗ္ဗေဝ = ပင်လျှင်။ ဧဝံ = ဤသို့။ စိတ္တံ = စိတ်ကို။ ဥပ္ပါဒေသိ = ဖြစ်စေပြီ (ကိန္တိ = သို့။ ဥပ္ပါဒေသိ = နည်းဟူမူ) ဧတ္တကာ = ဤမျှအရေအတွက် ပမာဏရှိကုန်သော။ ဥသဘာ = နွားလားဥသဘာတို့ကို။ ယညတ္တာယ = ယဇ်ပူဇော်ခြင်းငှာ။ ဟညန္တု = သတ်အပ်ကုန်လော။ ဧတ္တကာ = ကုန်သော။ ဝစ္ဆတရာ = နွားပျို နွားသိုး နွားလတ်တို့ကို။ ယညတ္တာယ = ငှာ။ ဟညန္တု = သတ်အပ်ကုန်လော။ ပ။ ဝစ္ဆတရိယော = နွားပျိုမ၊ နွားလတ်မတို့ကို။ ပ။ အဇာ = ဆိတ်ကိုကို။ ပ။ ဥရဗ္ဘာ = သိုးတို့ကို။ ယညတ္တာယ = ငှာ။ ဟညန္တု = လော။ ဣတိ = သို့။ (စိတ္တံ = ကို။ ဥပ္ပါဒေသိ)။

သော = ထိုသူသည်။ (ယဇ်ပူဇော်ခြင်းငှာ နွားလား ဥသဘာ စသည်တို့ကို သတ်လိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာစေသော ထိုသူသည်) (အဟံ = ငါသည်) ပုညံ = ကောင်းမှုကို။ ကရောမိ = ပြုလုပ်၏။ ဣတိ = ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူးနေပါသော်လည်း။ ဝါ = ပါးစပ်က ပြောနေပါသော်လည်း။ အပုညံ = မကောင်းမှုကိုသာ။ ကရောတိ = ပြုလုပ်နေ၏။ (အဟံ = သည်) ကုသလံ = ကုသိုလ်ကို။ ကရောမိ = ပြုလုပ်ပါ၏။ ဣတိ = သော်လည်း။ အကုသလံ = အကုသိုလ်ကိုသာ။ ကရောတိ = ပြုလုပ်နေ၏။ (အဟံ = သည်) သုဂတိယာ = သုဂတိဘဝ၏။ ဝါ = သုခ၏ ဖြစ်ရာ လူနတ်ဘဝ၏။ မဂ္ဂံ = လမ်းခရီးကို။ ပရိယေသာမိ = ရှားမှီးပါ၏။ ဣတိ = သော်လည်း။ ဒုဂ္ဂတိယာ =

၁။ ဒုက္ခဒြိယာနိ။ ။ ဥပုဗ္ဗ ဣဇာတ် အပစ္စည်း။ ဒလော။ ဣကို ဧပြေ။ ဧကို အယပြု၍ ဥဒယ-ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဒကို ခြေပြုလျှင် ဥဒြယ-ဟု ဖြစ်၏။ ဒုက္ခဿ ဥဒြယော ဝမိ စတေသံ သတ္တာနန္တိ ဒုက္ခဒြိယာနိ = ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ပွားခြင်းရှိသော (ဝါ = ဒုက္ခကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သော) လက်နက်များ။ ဒုကနိပါတ်ဋီကာ (နှာ-၆၆) စာပိုဒ် (၁၉၂-၂၀၀)၌ ဖွင့်သည်။ ဥဒယ-၌ ဥဒိဇာတ် မကြံသင့်။

အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘဝ၏။ ဝါ=ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာ အပါယ်ဘုံဘဝ၏။ မဂ္ဂ=လမ်းခရီးကိုသာ။ ပရိယေသတိ=ရှာမှီးနေ၏။ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ အဂ္ဂိ=ကိုပ။ ယညာ=မှ။ ပုဗ္ဗေဝ=လျှင်။ အကုသလံ=သော။ ဒုက္ခဒြယံ=သော။ ဒုက္ခဝိပါကံ=သော။ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော။ ဣဒံ မနောသတ္တံ=ဤစိတ်လက်နက်ကို။ ဝါ=ဤမနောကံလက်နက်ကို။ ဥဿာပေတိ=စိုက်ထူ၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော နှုတ်လက်နက်စိုက်ထောင်ပုံကား။ပ။ ဇဝံ=ဤသို့။ ဝါစံ=စကားကို။ ဘာသတိ=ပြောဆို၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဘာသတိ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) ဧတ္တကာ=ကုန်သော။ ဥသဘာ=တို့ကို။ပ။ ဥရဟ္တာ=တို့ကို။ ယညတ္တာယ=ငှာ။ ဟညန္တု=သတ်အပ်ကုန်လော။ ဣတိ=သို့။ (ဝါစံ=ကို။ ဘာသတိ=၏) သော=ထိုပြောဆိုသောသူသည်။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ် ကိုယ်လက်နက်စိုက်ထောင်ပုံကား။ပ။ ယညာ=မှ။ ပုဗ္ဗေဝ=လျှင်။ ယညတ္တာယ=ငှာ။ ဥသဘာ=နွားလားတို့ကို။ ဟန္တု=သတ်ခြင်းငှာ။ သယံ=မိမိကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာ။ သမာရမ္ဘတိ=ကြိုးစားအားထုတ်၏။ ယညတ္တာယ=ငှာ။ ဝစ္ဆတရာ=တို့ကို။ ဟန္တု=ငှာ။ သယံ=လျှင်။ ပဌမံ=စွာ။ သမာရမ္ဘတိ=၏။ [ဤဝါကျတို့၌ ဥသဘာ, ဝစ္ဆတရာ-စသည်တို့၏ ပဌမာယောဝိဘတ်ကို ဒုတိယာအနက်၌သက်။ သို့မဟုတ် ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသကြံပါ]။ပ။ သော=ထိုသူသည်။ (ဥသဘာစသည်တို့ကို ယဇ်ပူဇော်ရန် ကိုယ်တိုင် ရှေးဦးစွာ သတ်ခြင်းငှာ အားထုတ်သော ထိုသူသည်)။ပ။ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော။ ဣမံ ကာယသတ္တံ=ဤကိုယ်လက်နက်ကို။ပ။ တိဏိ=ကုန်သော။ ဣမာနိ သတ္တာနိ=ဤလက်နက်တို့ကို။ပ။

☞ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ တယော=သုံးမျိုးကုန်သော။ ဣမေ အဂ္ဂိ=ဤမီးတို့ကို။ ပဟာတဗ္ဗာ=ပယ်ထိုက်ကုန်၏။ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ=ရှောင်ရှားထိုက်ကုန်၏။ န သေဝိတဗ္ဗာ=မမှီဝဲထိုက်ကုန်။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ တယော=ကုန်သော။ (အဂ္ဂိ=တို့ကို။ ပဟာတဗ္ဗာ=ပယ်ထိုက်ကုန်သနည်း။ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ=နည်း။ န သေဝိတဗ္ဗာ=နည်းဟူမူ) ရာဂဂ္ဂိ=ရာဂမီးကိုလည်းကောင်း။ ဒေါသဂ္ဂိ=ကောင်း။ မောဟဂ္ဂိ=ကောင်း။ (ပဟာတဗ္ဗာ=ပယ်ထိုက်ကုန်၏။ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ န သေဝိတဗ္ဗာ=ကုန်)။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်။ အယံ ရာဂဂ္ဂိ=ဤရာဂမီးကို။ ပဟာတဗ္ဗာ=ပယ်ထိုက်သနည်း။ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ=ရှောင်ရှားထိုက်သနည်း။ န သေဝိတဗ္ဗာ=မမှီဝဲထိုက်သနည်းဟူမူ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ရတ္တော=တပ်မက်သောသူသည်။ ရာဂေန=ရာဂသည်။ အဘိဘူတော=လွမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်။ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်။ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်။ ဒုစ္စရိတံ=မကောင်းသဖြင့်

ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကို။ စရတိ=ပြုကျင့်၏။ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်။ ဝါ=ဝစီ ဒွါရဖြင့်။ပ။ မနသာ=စိတ်ဖြင့်။ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်။ပ။ သော=(ဒုစွရိတ်အကုသိုလ် ပြုကျင့်သော) ထိုသူသည်။ပ။ စရိတွာ=ပြုကျင့်ပြီး၍။ပ။

ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏။ ဘောဒါ=ပျက်စီးခြင်းတည်းဟူသော။ မရဏာ=သေခြင်းမှ။ ဝါ=သေသည်မှ။ ပရံ=နောက်၌။ ဝါ=နောက်ဖြစ်သောဘဝ သစ် ခန္ဓာကိုယူခြင်း၌။ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌။ [တနည်း-ကာယဿ=ဥပါဒိန္န ကိုယ်ခန္ဓာ၏ တည်တံ့ကြောင်းဇီဝိတိန္ဒြေ၏။ ဘောဒါ=ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော။ မရဏာ=စုတိစိတ်မှ။ ပရံ=နောက်၌။ ဝါ= နောက်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၌] အပါယံ=သုခ၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကောင်းမှု ကုသိုလ်မှ ကင်းသော။ ဝါ=လိုချင်ဖွယ်အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော သုခမှ ကင်းသော။ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာတည်ရာဖြစ်သော။ ဝါ=ပျက်စီးသောအကု သိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဘဝဖြစ်သော။ ဝိနိပါတံ=မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော။ ဝါ=ကိုယ်အင်္ဂါ ခြေ၊ လက် ပျက် စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော။ နိရယံ=သာယာဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရှိရာ ငရဲသို့။ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏။ ဝါ=လားရောက်၏။ တဿာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ ငရဲသို့လားရောက်ကြောင်း တရား၏အဖြစ်ကြောင့်။) အယံ ရာဂဂ္ဂိ=ကို။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဒုဋ္ဌော=ဒေါသဖျက်ဆီးအပ်သော သူသည်။ ဝါ=ဒေါသ ကြီးသောသူသည်။ ဒေါသေန=ဒေါသသည်။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ မူဠော=တွေဝေ သောသူသည်။ ဝါ=မောဟကြီးသောသူသည်။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တဿာ=ထို့ ကြောင့်။ (ထိုသို့ ငရဲသို့ လားရောက်စေတတ်သော တရား၏အဖြစ်ကြောင့်။) အယံ မောဟဂ္ဂိ=ကို။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ တယော=ကုန်သော။ ဣမေ အဂ္ဂိ= တို့ကို။ ပဟာတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ပ။ န သေဝိတဗ္ဗာ=ကုန်။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ တယော=ကုန်သော။ အဂ္ဂိ=မီးတို့ကို။ သက္ကတွာ=ရိုသေ သမှု ကောင်းစွာပြု၍။ ဂရံ ကတွာ=အလေးဂရုပြု၍။ မာနေတွာ=မြတ်နိုးကော်ရော် ၍။ ပူဇေတွာ=ပူဇော်၍။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ သုခံ=ချမ်းသာအောင်။ ပရိဟာတဗ္ဗာ =ပြုစုစောင့်ရှောက်ထိုက်ကုန်၏။ ကတမေ တယော=အဘယ်သုံးမျိုးသော မီး တို့ကိုနည်း။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ=ပူဇော်ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော မီးကိုလည်း ကောင်း။ ဂဟပတဂ္ဂိ=အိမ်ရှင်ကဲ့သို့ လှည့်လည်ဆောင်ရွက်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော မီးကိုလည်းကောင်း။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ=အလှူခံထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော မီးကိုလည်းကောင်းတည်း။

၁။ ပရိဟာတဗ္ဗာ။ ။ပရိဟာတဗ္ဗာ၌ ပရိပုဗ္ဗဟရဓာတ်မှ ဓာတွန် ရ်ကိုချေ၍ ဟ၏အကို ဒိဃပြုဟု ကြံသင့်၏။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ပရိဟာတဗ္ဗာတိ ပရိဟရိတဗ္ဗာ ဟူ၍ သိသျှာမူအတိုင်းရှိမှ ကောင်း၏။ ယခုစာမူ၌ကား သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၌ ပဟာတဗ္ဗာ-ဟု ရှိနေ၏။"

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ=ပူဇော်ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မီးဟူသည်။ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ယဿ=အကြင်သားသမီး၏။ ဝါ=အကြင်သားသမီးမှာ။ မာတာတိ ဝါ=အမိဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ပိတာတိ ဝါ=အဘဟု ခေါ်ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ တေ=ထိုကျေးဇူးရှင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ (တဿ=ထိုသားသမီး၏။) အယံ=ဤကျေးဇူးရှင် မိဘနှစ်ပါးကို။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ=ပူဇော်ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မီးဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ မိဘနှစ်ပါးကို အာဟုနေယျဂ္ဂိဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ဟိ=အကြင်ကြောင့်။ အတော=ထိုမိဘနှစ်ပါးမှ။ ဝါ=ကြောင့်။ အယံ=ဤသားသမီးသည်။ အာဟုတော=(မသေမပျောက်)ရောက်လာ၏။ သမ္ပုတော=(ချမ်းသာစွာ) ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ ကျေးဇူးရှင် မိဘနှစ်ပါးကြောင့် သားနှင့်သမီးတို့ မသေမပျောက် ချမ်းသာစွာ သတ္တလောက၌ ဆိုက်ရောက် ဖြစ်ပေါ်လာသည် အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ မိဘနှစ်ပါးကို ပူဇော်ထိုက်သောမီးဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ မိဘနှစ်ပါးကို ပူဇော်ခံထိုက်သောမီးဟု ခေါ်ဆို အပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်။ အယံ အာဟုနေယျဂ္ဂိ=ဤပူဇော်ခံထိုက်သော မိဘ ဟူသော မီးကို။ သက္ကတွာ=၍။ ပ။ သုခံ=အောင်။ ပရိဟာတဗ္ဗော=ပြုစု စောင့်ရှောက်ထိုက်၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ဂဟပတဂ္ဂိ=ဂဟပတိ မီးဟူသည်။ ကတမော စ=အဘယ် နည်း။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ယဿ=အကြင်အိမ်ရှင် ယောက်ျား ၏။ ဝါ=အကြင်အိမ်ရှင်ယောက်ျားမှာ။ ပုတ္တာတိ ဝါ=သားသမီးများဟု ဆိုအပ် သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဒါရာတိ ဝါ=မယားများဟု ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန် သော။ ဒါသာတိ ဝါ=ကျွန်များဟု ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ပေသာတိဝါ =အစေခံများဟု ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ကမ္မကရာတိ ဝါ=အလုပ်သမား များဟု ဆိုအပ်သူလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ တေ=ထိုအခြေအရံ ဖြစ်သူတို့သည်။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ (တဿ=ထို အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏) အယံ= ဤသားမယားစသော အခြေအရံလူအပေါင်းကို။ ဂဟပတဂ္ဂိ=ဂဟပတိ မီးဟူ၍။

၁။ ယဿ တေ ဟောန္တိ ပုတ္တာတိ ဝါ။ ပ။ ဂဟပတဂ္ဂိ။ ။ ယခင် ပဌမအဂ္ဂိ သုတ် အဋ္ဌကထာ၌ "ဂဟပတိတိ ပန ဂေဟသာမိကော ဝုစ္စတိ" ဟု ဖွင့်ဆိုသော ကြောင့် အိမ်ရှင်လင်ယောက်ျားကို "ဂဟပတဂ္ဂိ" ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ ဝိဂြိုဟ်ကိုလည်း "ဂဟပတိ စ သော အဂ္ဂိ ဓာတိ ဂဟပတဂ္ဂိ=အိမ်ရှင်လင်ယောက်ျားဟူသော မီး။ ဂဟပတိ ဧဝ အဂ္ဂိ ဂဟပတဂ္ဂိ=အိမ်ရှင် လင်ယောက်ျားသည်ပင် မီး" ဟု ဆိုအပ်၏။

ဝါ=အိမ်ရှင်ကဲ့သို့ လှည့်လည်ဆောင်ရွက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော မီးဟူ၍။
ဝုစ္စတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။(ထိုသို့ သား၊ မယားစသော အခြေ အရံ
အပေါင်းကို ဂဟပတိမီးဟု ဆိုအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) အယံ ဂဟပတဂ္ဂိ =
ဤဂဟပတိမီးကို။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ=ဒက္ခိဏေယျမီးဟူသည်။ ကတမော စ=
အဘယ်နည်းဟူမူ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ယေ တေ သမဏ-
ဗြာဟ္မဏာ=အကြင်ရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ ပရပ္ပဝါဒါ=(မြတ်စွာဘုရား
အဆုံးအမ အယူဝါဒမှ)တပါး တခြားသောအယူဝါဒမှ။ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်
ကြကုန်လျက်။ ခန္တိသောရစ္စေ=သည်းခံခြင်း၊ တင့်တယ်သောကာယကံ၊ ဝစီကံ
တို့၌ မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ်၌။ နိဝိဋ္ဌာ=သက်ဝင်တည်နေကြကုန်လျက်။ ဧကံ=
တခုသော။အတ္တာနံ=မိမိစိတ်ကို။ ဒမေန္တိ=ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းဖြင့် ဆုံးမကြ
ကုန်၏။ပ။ သမေန္တိ=ရာဂစသည်တို့ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းအားဖြင့် ငြိမ်းအေးစေ
ကုန်၏။ပ။ ပရိနိဗ္ဗာပေန္တိ=ရာဂစသည်တို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း
စေကုန်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ အယံ=ဤသမဏဗြာဟ္မဏကို။ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ=
အလှူခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မီးဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့
သမဏဗြာဟ္မဏကို ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်)။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။အယံ ပန ကဋ္ဌဂ္ဂိ=ဤထင်းမီးကိုကား။ ကာလေန ကာလံ
=သင့်လျော်သောအခါတိုင်း အခါတိုင်း၌။ ဝါ=ရံခါရံခါ၌။ ဥဇ္ဇလေတဗ္ဗော=
တောက်စေထိုက်၏။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗော=လျစ်လျူရှုထိုက်
၏။ ကာလေန ကာလံ=၌။ နိဗ္ဗာပေတဗ္ဗော=ငြိမ်းသတ်စေထိုက်၏။ ကာလေန

ဤခုတိယအဂ္ဂိသုတ်၌ကား ပါဠိတော်မှာပင် “ယဿ တေ ဟောန္တိ ပုတ္တာတိ ဝါ”
စသည်ဖြင့် ပုတ္တ ဒါရ ဒါသ စသည်တို့ကိုလည်း ပဟပတဂ္ဂိ-ဟုခေါ်ကြောင်းတမျိုး
ပြောင်း၍ ဟောတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဟောတော်မူရာ၌ ဆိုလိုသည်မှာ-

စား၊ ဝတ်၊ နေရေး ပြဿနာတို့ကို ဦးဆောင်၍ ဖြေရှင်းပေးသော အိမ်ရှင်လင်
ယောကျ်ား(အိမ်ထောင်ဦးစီး)တည်းဟူသော ဂဟပတိကိုသာ ဂဟပတဂ္ဂိဟု ခေါ်သည်
မဟုတ်သေး။ အတုံတဖန် ပြန်လှန်ကျေးဇူးဆပ်သည့် အနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဝတ္တရားကို
ကျေပွန်အောင် ဆောင်ရွက်ပြုစုကြသော ပုတ္တဒါရ စသော အခြေအရံအပေါင်းကိုလည်း
ဂဟပတဂ္ဂိခေါ်သည်ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤခုတိယအဂ္ဂိသုတ်အဋ္ဌကထာ၌-

အယံ ဝုစ္စတိ ဗြာဟ္မဏ ဂဟပတဂ္ဂိတိ အယံ ပုတ္တဒါရာဒိဂဏော ယသ္မာ ဂဟပတိ
ဝိယ ဂေဟသာမိကော ဝိယ ဟုတွာ အဂ္ဂတိ ဝိစရတိ၊ တသ္မာ ဂဟပတဂ္ဂိတိ ဝုစ္စတိ-
ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ အဂ္ဂတိ ဝိစရတိတိ အဂ္ဂိ=လှည့်လည်တတ်သောသူ။ ဂဟပတိ
ဝိယ ဂေဟသာမိကော ဝိယာတိ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်(အိမ်ထောင်ဦးစီး)ကဲ့သို့သောသူ။
ဂဟပတိ ဟုတွာ အဂ္ဂိ ဂဟပတဂ္ဂိ(အိမ်ရှင်မဟုတ်သော်လည်း)အိမ်ရှင်ကဲ့သို့ပင် ဝတ္တရား
ကျေပွန်အောင် လှည့်လည်ဆောင်ရွက်ပြုစုတတ်သော ပုတ္တဒါရ စသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း။

ကာလံ=၌။ နိက္ခိပိတဗ္ဗော=မငြိမ်းသတ်ဘဲ ထားမြဲထားထိုက်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တော=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်လသော်။ ဥဂ္ဂတ-
သရီရော=ဥဂ္ဂတသရီရမည်သော။ ဗြာဟ္မဏော=သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။
ဧတံ=ဤစကားကို။ အံဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တံ=သို့။ အဝေါစ=မူ) ဘော
ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလား နှစ်သက်အပ်ပါပေ၏။
ဝါ=အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ။ အဘိက္ကန္တံ=၏။ ဝါ=၏။
[ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၆)သုတ်လည်းကြည့်]။ပ။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကို အစပြု၍။
[တနည်း-အဇ္ဇတံ=ယနေ့ကို။ ဝါ=ယနေ့၌ဖြစ်သော ကြည်ညိုမှု စသည်ကို။
အဂ္ဂေ=အဦးအစကို။ ကတွာ=ပြု၍] ပါဏုပေတံ=အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်
လျက်။ ဝါ=အသက်ထက်ဆုံး ဆည်းကပ်လျက်။ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာ
ဟူ၍။ ဂတံ=သဘောပေါက်သိမြင်သော။ ဥပါသကံ=သိတင်းသည် ဒါယကာ
ဟူ၍။ မံ=အကျွန်ုပ်ကို။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဓာရေတု=
အသိ အမှတ်ပြုတော်မူပါ။ [ဤသုတ်၌ သရဏံ ဂတန္တိ-ဟူ၍ ဣတိသဒ္ဒါပို
နေသည်]။

ဘော ဂေါတမ=မ။ ဒသာဟံ(ဒသော+အဟံ)၊ ထိုအကျွန်ုပ်သည်။ ပဉ္စ-
ဥသဘသတာနိ=နွားလားဥသဘ ငါးရာတို့ကို။ မုဉ္ဇာမိ=(အနှောင်အဖွဲ့မှ) လွတ်
ပါ၏။ (တေသံ=ထိုနွားလားဥသဘငါးရာတို့အား) ဇီဝိတံ=အသက်ကို။ ဒေမိ=
လှူပါ၏။ ပဉ္စဝစ္ဆတရသတာနိ=နွားပျို၊ နွားလတ် ငါးရာတို့ကို။ မုဉ္ဇာမိ=၏။
(တေသံ=ထိုနွားပျို နွားလတ် ငါးရာတို့အား) ဇီဝိတံ=ကို။ ဒေမိ=၏။ ပဉ္စဝစ္ဆတ-
ရိသတာနိ=တို့ကို။ မုဉ္ဇာမိ=၏။(တာသံ=ထိုနွားပျိုမ၊ နွားလတ်မတို့အား)။ပ။
ပဉ္စအဇေသတာနိ=ဆိတ်ငါးရာတို့ကို။ မုဉ္ဇာမိ=၏။(တေသံ=ထိုဆိတ်ငါးရာတို့အား)
။ပ။ (တေ=ထိုနွားလား ဥသဘ စသည်တို့သည်)။ ဟရိတာနိ=စိမ်ရှင်လန်းဆန်း
ကုန်သော။ တိဏာနိ စေဝ=မြတ်တို့ကိုလည်း။ ခါဒန္တံ=ခဲစားကြပါစေကုန်သတည်း။
သီတာနိ=အေးမြကုန်သော။ ပါနိယာနိ စ=သောက်ရေတို့ကိုလည်း။ ပိဝန္တံ=
သောက်ကြပါစေကုန်သတည်း။ နေသံ=ထိုသတ္တဝါတို့၏။ သီတော=အေးသော။
ဝါတော စ=လေပြေလေညင်းသည်လည်း။ ဥပါဝါယတံ=(ကိုယ်အပူ ငြိမ်းပျောက်
အောင်) ပွတ်သပ်တိုက်ခတ်ပါစေသတည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမသညာသုတ်

၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တံ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမာ သညာ=ဤသညာတို့
သည်။ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ကုန်သည်။ ဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ
အလေ့အလာ ပြုအပ်ကုန်သည်။ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) မဟာပူလာ=
(လောကုတ္တရာသုခဟူသော) မြတ်သောအကျိုးရှိကုန်သည်။ မဟာနိသံသာ

(လောကုတ္တရာ သုခဟူသော) မြတ်သောအာနိသင် ရှိကုန်သည်။ အမတောဂဓာ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထောက်တည်ရာရှိကုန်သည်။ ဝါ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၌ သက်ဝင်ကုန်သည်။ အမတပရိယောသာနာ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အပြီးသတ် တရား ရှိကုန်သည်။ (အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အပြီးသတ် အထွတ်အထိပ်ပန်းတိုင် ရှိကုန်သည်) ဟောန္တိ = ဖြစ်ကုန်၏။

သတ္တ = (၇)ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမာ = အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ အသုဘသညာ = (မိမိ၏ သက်ရှိ ခန္ဓာကိုယ်ကောင်၌) မတင့်တယ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာ လည်းကောင်း။ ဝါ = (ဥဒ္ဓုမာတက စသော) မတင့်တယ်သော အာရုံ၌ဖြစ်သော သညာလည်းကောင်း။ မရဏသညာ = သေခြင်းသဘောကို အာရုံပြု ရှုမှတ်သော သညာလည်းကောင်း။ ဝါ = သေခြင်းသဘောကို အာရုံပြု ရှုတတ်သောညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သညာလည်းကောင်း။ အာဟာရေ = အစာအာဟာရ၌။ ပဋိကူလသညာ = စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာလည်းကောင်း။ သဗ္ဗလောကေ = (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ ဓာတ်သုံးပါးဟူသော) အားလုံးသောလောက၌။ အနဘိရတသညာ = မမွေ့လျော်ခြင်းသဘောအားဖြင့် ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာသညာ လည်းကောင်း။

အနိစ္စသညာ = (ခန္ဓာငါးပါးတို့၌) မမြဲဟု ရှုမှတ်သော သညာလည်းကောင်း။ အနိစ္စေ = မမြဲသောခန္ဓာငါးပါး၌။ ဒုက္ခသညာ = ဆင်းရဲဟု ရှုမှတ်သော သညာ လည်းကောင်း။ ဒုက္ခေ = ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး၌။ အနတ္တသညာ = ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အသက်ရှင်အတ္တကောင်မဟုတ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာလည်းကောင်း။ ဝါ = ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အသက်ရှင်အတ္တကောင် မရှိဟု ရှုမှတ်သော သညာ လည်းကောင်း။ (ဣတိ = ဤသည်တို့တည်း) ဘိက္ခဝေ = တို့။ သတ္တ = ကုန်သော။ ဣမာသညာ = ဤသညာတို့သည်။ ပ။ အမတပရိယောသာနာ = ကုန်သည်။ ဟောန္တိ = ကုန်၏။ ဣတိ = ဤသို့။ (အဝေါစ = မိန့်တော်မူပြီ)။ ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယသညာသုတ်

၄၉။ “အသုဘသညာ ဘိက္ခဝေ။ ပ။ အမတပရိယောသာနာတိ = အသုဘသညာ ဘိက္ခဝေ။ ပ။ အမတပရိယောသာနာ” ဟူ၍။ ဣတိ = ဤသို့သော။ ဧတံ = ဤစကား ကို။ (မယာ = ငါသည်) ဝုတ္တံ = ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ ဧတံ = ဤစကားကို။ ကိဉ္ဇ = အဘယ်အနက်သဘောကို။ ပဋိစ္စ = ရည်ရွယ်၍။ ဝုတ္တံ = ဟောတော်မူအပ်သနည်း ဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့။ အသုဘသညာပရိစိတေန = အသုဘဈာန်သညာ

၁။ အသုဘသညာပရိစိတေန။ ။ တကိုယ်လုံးကို အသုဘဟု ဖြစ်သော(ရှုသော) သညာနှင့် တကွဖြစ်သောဈာန်ကို အသုဘသညာ ခေါ်သည်ဟုဖွင့်၏။ “အဇ္ဈတ္တံ အရူပ သညီ” ၌ကဲ့သို့ သညာသီသေန ဈာန် ဝဒတိ = သညာကို ခေါင်းတပ်၍ ဈာန်ကို အသုဘ သညာဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ အသုဘသညာယ ပရိစိတံ ပရိဘာဝိတံ အသုဘသညာ ပရိစိတံ။

သည် စည်ပင်ပွားများစေအပ်သော။ ဝါ=အသုဘဈာန်သညာဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်
သော။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ ဗဟုလံ=အကြိမ်များစွာ။ ဝိဟရတော=နေသော။
ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ ဝါ=ရဟန်းမှာ။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ
=မေထုနအကျင့်သို့ ရောက်ခြင်းမှ။ ဝါ=၌။ ပတိလီယတိ=(တဖက်သော်နံဘေး
ဖြင့်) ပုန်းကွယ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ပတိကုဋတိ=တွန့်ရှုံ့သွား၏။ ပတိဝတ္တတိ=
ဆုတ်နစ်သွား၏။ န သမ္ပသာရိယတိ=မပြန့်ပွား။

(တနည်း) ပတိလီယတိ=တွန့်ရှုံ့သွား၏။ ပတိကုဋတိ=ဖဲခွာသွား၏။ ပတိ-
ဝတ္တတိ = ဆုတ်နစ်သွား၏။ (တတော ဧဝ=ထိုသို့ ဆုတ်နစ်သွားသည်အဖြစ်
ကြောင့်ပင်) န သမ္ပသာရိယတိ=မပြန့်ပွား။ (မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ=ခြင်း၌)
ဥပေက္ခာ ဝါ=(တပ်မက်မှုကင်း) လျစ်လျူရှုခြင်း သဘောသည်လည်းကောင်း။
ပါဠိကုလျတာ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ သဏ္ဍာတိ=တည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုက္ကုဋပတ္တံဝါ=ကြက်တောင်သည်လည်းကောင်း၊ နှာရဒဒ္ဓုလံ
ဝါ=အကြောပိုင်း(အကြောပြတ်)သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ခြစ်ခွာ၍ စွန့်ပစ်ထား
အပ်သော အကြောဖတ်သည်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂိမ္မိ=မီး၌၊ ပက္ခိတ္တံ=ထည့်အပ်သည်၊
(သမာနံ=ဖြစ်လသော်)ပတိလီယတိ သေယျထာပိ=(တဖက်ဖက်၌) ပုန်းကွယ်နေ
သလို ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ပတိကုဋတိ သေယျထာပိ=တွန့်ရှုံ့သွားသကဲ့သို့၊ ပတိဝတ္တတိ
သေယျထာပိ=ဆုတ်နစ်သွားသကဲ့သို့၊ နသမ္ပသာရိယတိသေယျထာပိ=မပြန့်ပွား
သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ ခေါ=ဤအတူပင်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အသုဘသညာပရိစိတေန=သော။ စေတသာ=ဖြင့်။ ဗဟုလံ=
စွာ။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ မေထုနဓမ္မ
သမာပတ္တိယာ=ခြင်းနှင့်။ သစေ အနုသန္တဟတိ=အကယ်၍ အဆက်မပြတ်
ဖြစ်နေအံ့။ ဝါ=အကယ်၍ အစဉ်မပြတ်ဆက်စပ်နေအံ့။ (မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ=

အသုဘသညာပရိစိတေနာတိ သကလံ ကာယံ အသုဘန္တိ ပဝတ္တာယ သညာယ
သဟဂတဇ္ဈာနံ အသုဘသညာ၊ တေန ပရိစိတေန ပရိဘာဝိတေန။ မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊
ဒု-၃၂၁ (မာရတဇ္ဇနိယသုတ်)။

၁။ ပတိလီယတိ။ပ။ န သမ္ပသာရိယတိ။ ။မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာပုဒ်ကို
အပါဒါန်အနက်ပေးခိုက်၌ 'ပတိလီယတိ-စသော ကိရိယာသုံးပုဒ်၌စပ်။ ထို့ကြောင့်
"မေထုနဓမ္မေန သမဂီဘာဝတော" ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ သို့သော် န သမ္ပသာရိယတိ
-၌ စပ်လျှင်ကား ဘုမ္မတ္ထဆိုမှသာ အဓိပ္ပာယ်ရှိ၏။

ပဋိလီယတိတိ ဧကပသေန နိလီယတိ နိလိနံ ဝိယ ဟောတိ၊ ပဋိကုဋတိတိ
သကံစတိ၊ ပဋိဝတ္တတိတိ နိဝတ္တတိ၊ န သမ္ပသာရိယတိတိ န ဝိသရတိ၊ အဘိရတိ
ဝသေန န ပက္ခန္တတိတိ အတ္ထော၊ အထဝါ ပဋိလီယတိတိ သကံစတိ တတ္ထ
ပဋိကုလတာယ သဏ္ဍိတတ္တာ၊ ပဋိကုဋတိတိ အပသက္ကတိ န ဥပသက္ကတိ၊ ပဋိဝတ္တတိတိ
နိဝတ္တတိ၊ တတော ဧဝ နသမ္ပသာရိယတိတိ။ သာရတ္ထဋီကာ၊ ဒု-၁၇၈။

၌) အပ္ပဋိကုလျတာ=စက်ဆုပ်ဖွယ်မဟုတ်သည်အဖြစ်သည်။ ဝါ=နှစ်သက်ဖွယ်၏ အဖြစ်သည်။ သစေ သဏ္ဍာတိ=အကယ်၍ တည်နေငြားအံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မပြတ်ဖြစ်နေ၊ တည်နေသည် ဖြစ်လသော်) ဘိက္ခုနာ=ရဟန်း သည်။ မေ=ငါသည်။ အသုဘသညာ=အသုဘဈာန်သညာကို။ အဘာဝိတာ= ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည် မမည်။ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးဟု မခေါ်နိုင်။ မေ=ငါ၏။ ပုဗ္ဗေန=ရှေးဖြစ်သော မဖြစ်ပွားစေအပ်သေးရာအခါနှင့်။ (သဒ္ဓိံ=တကွ)အပရံ= နောက်ဖြစ်သော ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးရာ အခါ၌။ ဝိသေသော=ထူးခြားချက်သည်။ နတ္ထိံ=မရှိ။ မေ=ငါသည်။ ဘာဝနာဗလံ=အသုဘသညာ ဘာဝနာစွမ်းအားသို့ (အသုဘသညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၏ အားအစွမ်းသို့။ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော အသုဘသညာ၏ အားအစွမ်းသို့) အပ္ပတ္တံ=မရောက်အပ်သေး။ ဣတိ=ဤသို့။ ဧတံ=ဤသဘောကို။ (အသုဘသညာကို မဖြစ်ပွားစေသေးခြင်း၊ ရှေ့နောက် ကာလ၌ ထူးခြားချက်မရှိခြင်း၊ ဘာဝနာဗလသို့ မရောက်သေးခြင်းဟူသော ဤသဘောကို။) ဝေဒိတဗ္ဗံ=သိသင့်၏။ ဝါ=သိနိုင်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=ဤ ငါဘုရား မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း။ [ဟသဒ္ဓါ အနက်မရှိ။] (ဘိက္ခု=ရဟန်း သည်။) တတ္ထံ=ထိုအသုဘသညာကို မဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော= ကောင်းစွာခွဲခြားသိနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုသို့မဟုတ်မှု၍။ အသုဘသညာ ပရိစိတေန=သော။ စေတသာ=ဖြင့်။ ဗဟုလံ=စွာ။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ= သည်။ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ=မှ။ ဝါ=၌။ သစေ ပတိလီယတိ=အကယ်၍ နံဘေးတဖက်ဝယ် ပုန်းကွယ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်အံ့။ သစေ ပတိကုဋတိ=အကယ်၍ တွန့်ရှုံ့သွားအံ့။ သစေ ပတိဝတ္တတိ=အကယ်၍ ဆုတ်နစ်သွားအံ့။ သစေ န သမ္မသာရိယတိ=အကယ်၍ မပြန့်ပွားအံ့။ ဥပေက္ခာ ဝါ=လည်းကောင်း။ ပါဠိကု- လျတာ ဝါ=ကောင်း။ သစေ သဏ္ဍာတိ=အကယ်၍ တည်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်။) ဘိက္ခုနာ=သည်။ မေ=ငါသည်။ အသုဘ သညာ=ကို။ သုဘာဝိတာ=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီ။ မေ=ငါ၏။ ပ။ ဝိသေ သော=သည်။ အတ္ထိံ=၏။ မေ=သည်။ ဘာဝနာဗလံ=သို့။ ပတ္တံ=ရောက်အပ်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ ဧတံ=ဤသဘောကို။ (အသုဘသညာကို ကောင်းစွာ ဖြစ်ပွားစေ ပြီးခြင်း၊ ရှေ့နောက်ကာလ၌ ထူးခြားချက်ရှိခြင်း၊ ဘာဝနာဗလသို့ ရောက်ခြင်း ဟူသော ဤသဘောကို။) ဝေဒိတဗ္ဗံ=၏။

ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=ဤမိန့်တော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ (ဘိက္ခု=သည်။) တတ္ထံ=ထိုအသုဘသညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော=သည်။ ဟောတိ =၏။ “အသုဘသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာတိ=အသုဘ သညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ယံ တံ=

အကြင်စကားကို။ (မယာ=ငါသည်။) ဝုတ္တံ=မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။ ဧတံ=ဤစကားကို။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို။ (အသုဘသညာပရိစိတစိတ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာနေသော ရဟန်းမှာ မေထုန်အကျင့်သို့ ရောက်ခြင်းမှ တွန့်ဆုတ်သွားခြင်းနှင့် ဥပေက္ခာသဘော၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောတည်နေခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို။) ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ=ငါသည်။) ဝုတ္တံ=မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

“မရဏသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာတိ=မရဏသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။အမတပရိယောသာနာ”ဟူ၍။ ဣတိ=သော။ ဧတံ=ဤစကားကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မရဏသညာပရိစိတေန=မရဏသညာသည် စည်ပင်ပွားများစေအပ်သော။ ဝါ=မရဏသညာဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော။ [ဤ၌ မရဏဈာန်သညာ-ဟု ဈာန်မထည့်ရ။] စေတသာ=ဖြင့်။ ဗဟုလံ=စွာ။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=၏။ဝါ=မှာ။ စိတ္တံ=သည်။ ဇိဝိတနိကန္တိယာ=အသက်၌ တပ်မက်တွယ်တာမှုတဏှာမှ။ ဝါ=ဏှာ၌။ ပတိလီယတိ။ပ။ (ဇိဝိတနိကန္တိယာ=၌။)ဥပေက္ခာ ဝါ။ပ။ မေ=ငါသည်။ ဘာဝနာဗလံ=မရဏသညာဘာဝနာစွမ်းအားသို့။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်။) တတ္ထ=ထိုမရဏသညာကို မဖြစ်ပွားစေသေးခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍။ပ။(ဘိက္ခု=သည်။) တတ္ထ=ထိုမရဏသညာကို ဖြစ်ပွားစေပြီးခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော။ပ။

“အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာတိ=အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အာဟာရေ=အစာအာဟာရ၌။ ပဋိကူလသညာပရိစိတေန=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုမှတ်သော သညာသည် စည်ပင်ပွားများစေအပ်သော။ စေတသာ။ပ။ ရသတဏှာယ=အရသာ၌ တွယ်တာသော တဏှာမှ။ ဝါ=၌။ ပတိလီယတိ။ပ။ (ရသတဏှာယ=၌။) ဥပေက္ခာ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ဘာဝနာဗလံ=အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ ဘာဝနာအားအစွမ်းသို့။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်။) တတ္ထ=ထိုအာဟာရေ ပဋိကူလသညာကို မဖြစ်ပွားစေသေးခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော ဟောတိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍။ပ။ တတ္ထ=ထိုအာဟာရေပဋိကူလသညာကို ဖြစ်ပွားစေပြီးခြင်းကိစ္စ၌။ပ။

“သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာတိ=သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညာ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အမတပရိယောသာနာ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဗ္ဗလောကေ=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ ဓာတ်သုံးပါးဟူသော) အားလုံးသောလောက၌။ အနဘိရတသညာပရိစိတေန=မပျော်မွေ့ခြင်းသဘောအားဖြင့် ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာသညာသည် စည်ပင်ပွားများစေအပ်သော။ ဝါ=ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်သော။ စေတသာ=ဖြင့်။ ဗဟုလံ=စွာ။ ဝိဟရတော=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။လောကစိတြေသု=

(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပအားဖြင့် သုံးမျိုးသော) ဆန်းကြယ်သော လောကတို့၌။ ဝါ=တို့မှ။ ပတိလိယတိ။ပ။ မေ=သည်။ ဘာဝနာဗလံ=သဗ္ဗလောကေ အနဘိ-
ရတသညာ ဘာဝနာအား အစွမ်းသို့။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်) တတ္ထ=ထိုသဗ္ဗလောကေ
အနဘိရတသညာကို မဖြစ်ပွားစေသေးခြင်းကိစ္စ၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=၍။ပ။
(ဘိက္ခု) တတ္ထ=ထိုအနဘိရတသညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္ပဇာနော
ဟောတိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနိစ္စသညာပရိစိတေန=အနိစ္စသညာသည် စည်ပင်ပွားများ
စေအပ်သော။ ဝါ=အနိစ္စသညာဖြင့် ထုံမွမ်းထားအပ်သော။ စေတသာ=ဖြင့်။ပ။
လာဘ+သက္ကာရ+သိလောကေ=ပစ္စည်းလာဘ်+ပူဇော်သက္ကာရနှင့်+ အကျော်
အစောမှ။ ဝါ=၌။ ဝါ=သာမာန်ရိုးရိုး ရအပ်သောပစ္စည်းလာဘ်+အထူးတလည်
ကောင်းစွာ စီမံပြုလုပ်အပ်သော ပစ္စည်း+အကျော်အစောမှ။ ဝါ=၌။ပ။ ဘာဝနာ
ဗလံ=အနိစ္စသညာ ဘာဝနာအစွမ်းသို့။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနိစ္စေ=မမြဲသော ခန္ဓာငါးပါး၌။ ဒုက္ခသညာပရိစိတေန=
ဒုက္ခဟု ရှုမှတ်သော သညာသည် စည်ပင်ပွားများစေအပ်သော။ ဝါ=သော။
စေတသာ။ပ။ အာလံသျှေ=ပျင်းရိသူ၏အဖြစ်၌လည်းကောင်း။ ကောသဇ္ဇေ=
စက်ဆုပ်ဖွယ် တွန့်ဆုတ်သူ၏ အဖြစ်၌လည်းကောင်း။ [ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ
ကုသီတော (ကု+သဒ+အ၊ ဒကို တပြု) ကုသီတဿ ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ]
ဝိဿဋ္ဌိယေ=ဝီရိယကို စွန့်လွှတ်သူ၏အဖြစ်၌ လည်းကောင်း။ [ဝီရိယံ ဝိဿဇ္ဇ
တီတိ ဝိဿဋ္ဌော။ ဝိဿဋ္ဌဿ ဘာဝေါ ဝိဿဋ္ဌိယံ]။

ပမာဒေ=သတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်း၌လည်းကောင်း။ အနနယောဂေ=
ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား မကြိုးစားအားမထုတ်ခြင်း၌လည်းကောင်း။ အပစ္စဝေက္ခဏာယ=
ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မရှုမဆင်ခြင်ခြင်း၌ လည်းကောင်း။ ဘိက္ခဝေ
=တို့။ ဥက္ခိတ္တာသိကေ=(ခုတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ) ချီမြှောက်ချိန်ရွယ်မိုးထားအပ်သော
သန်လျက်ဓားရှိသော။ ဝါ=ခုတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ သန်လျက်ကို ချီမြှောက်ချိန်ရွယ်မိုး
ထားသော၊ ဝဓကေ သေယျထာပိ=လူသတ်သမား၌ကဲ့သို့။ တိဗ္ဗာ=ကြီးမား ထက်
သန်သော။ ဘယသညာ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ရှုမှတ်သောသညာသည်။ ပစ္စုပဋိ
တာ=ရှေ့ရှုစွဲကပ်တည်နေသည်။ ဝါ=ရှေ့ရှုပေါ်လွင်ထင်လာသည်။ ဟောတိ=၏။

(တနည်း) ဗဟုလံ=စွာ။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ=
သည်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥက္ခိတ္တာသိကေ=သော။ ဝဓကေ=၌။ တိဗ္ဗာ=သော။
ဘယသညာ=သည်။ ပစ္စုပဋိတာ=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။
ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ အာလံသျှေ=၌လည်းကောင်း။ ကောသဇ္ဇေ=ကောင်း။ပ။
အပစ္စဝေက္ခဏာယ=ကောင်း။ တိဗ္ဗာ=သော။ ဘယသညာ=သည်။ ပစ္စုပဋိတာ=
သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။

အပစ္စဝေက္ခဏာယ=၌ လည်းကောင်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥက္ခိတ္တာသိကေ=
 သော။ ဝဓကေ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့။ တိဗ္ဗာ=သော။ ဘယသညာ=သည်။
 ပစ္စုပဋိတာ=သည်။ သစေ န ဟောတိ=အကယ်၍ မဖြစ်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 (ဧဝံ သုတိ=ဤသို့မဖြစ်သည် ဖြစ်လသော်) ဘိက္ခုနာ=သည်။ မေ=ငါသည်။
 အနိစ္စေ=၌။ ဒုက္ခသညာ=ကို။ အဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးမမည်။ပ။ ဘာဝနာ
 ဗလံ=အနိစ္စဒုက္ခသညာ ဘာဝနာအား အစွမ်းသို့။ အပ္ပတ္တံ=မရောက်အပ်သေး။
 ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤသဘောကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ပ။

သဝိညာဏကေ=စိတ်ဝိညာဏ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဣမသ္မိံ ကာယေ စ=
 (ခန္ဓာငါးဝ) ဤကိုယ်ကာယ၌လည်းကောင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ=မိမိကိုယ်ကာယ၏ အပြင်
 အပ၌ ဖြစ်ကုန်သော။ သဗ္ဗနိမိတ္တေသု စ=(၆-မျိုးအဖုံဖုံ) အားလုံးစုံသော
 အာရုံနိမိတ်တို့၌လည်းကောင်း။ အဟင်္ဂါရ+မမင်္ဂါရ+မာနာပဂတံ=ငါငါဟု
 အယူမှားမှု ပြုတတ်သော ဒိဋ္ဌိ + ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု တွယ်တာပြုမှုတတ်သော
 တဏှာ+၉-မျိုးသော မာနတို့မှ ကင်းကွာသော။ ဝိဓာသမတိက္ကန္တံ^၁=သုံးမျိုးသော
 မာနတို့ကို ကျော်လွန်သော။ သန္တံ=ငြိမ်သက်သော။ (ကိလေသာ ကင်းဝေး၍
 ငြိမ်းအေးသော) သုဝိမုတ္တံ^၂=ကောင်းစွာလွတ်မြောက်သော (တဒင်္ဂဝိမုတ္တိစသော
 ငါးမျိုးသောလွတ်မြောက်ခြင်းတို့ဖြင့် ကောင်းစွာလွတ်မြောက်သော) မာနသံ=
 စိတ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒုက္ခေ=၌။ အနတ္တသညာပရိစိတေန=သော။ပ။သဗ္ဗနိမိတ္တေသု
 =တို့၌လည်းကောင်း။ အဟင်္ဂါရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ=သော။ ဝိဓာသမတိက္ကန္တံ

၁။ဝိဓာသမတိက္ကန္တံ။ ။ဝိဓာသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ မာနဟူသောအနက်ကို
 ဟော၏။ (သေယျာဒိဝသေန) ဝိဝိဓေန အကာရေန ဒဟတိ ဥပဒဟတီတိ ဝိဓာ=
 (သေယျ၊ သဒိသ၊ ဟီနအားဖြင့်) အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆောင်ကပ်
 မှတ်ထားတတ်သော (ဝါ=မြှောက်ပင့်ထားတတ်သော) မာန-ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဤသုတ်
 ဋီကာနှင့် ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ(၄၇၇)ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ်ဋီကာ(၁၉၁)
 တို့ကို နည်းမှီးသည်။

မာနသုံးမျိုးနှင့် မာနကိုးမျိုး။ ။ထိုမာနသည် သေယျမာန်၊ သဒိသမာန်၊
 ဟီနမာန်ဟူ၍ သုံးမျိုးဖြစ်၏။ ထို့နောက် မာနကိုးမျိုးဟူရာ၌ကား သေယျပုဂ္ဂိုလ်၌
 သေယျမာန်၊ သဒိသမာန်၊ ဟီနမာန်ဟူ၍ သုံးမျိုး၊ ထို့အတူ သဒိသပုဂ္ဂိုလ်၊ ဟီနပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၌လည်း သေယျမာန်၊ သဒိသမာန်၊ ဟီနမာန်ဟူ၍ သုံးမျိုးစီပင် ရှိသောကြောင့်
 ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ခွဲခြား၍ မာန (၉)မျိုး ပွားသွားသည်။

၁။သုဝိမုတ္တံ။ ။သုဝိမုတ္တန္တိ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တိဟိ သုဠု ဝိမုတ္တံ-ဟူသော အဋ္ဌကထာ
 ၌ ငါးပါးသော ဝိမုတ္တိဟူသည် တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ၊ သမုစ္ဆေဒ ဝိမုတ္တိ၊
 ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ၊ နိဿရဏ ဝိမုတ္တိတို့တည်း။

=သော။ သန္တံ=သော။ သုဝိမုတ္တံ=သော။ မာနသံ=သည်။ 'သစေ န ဟောတိ= အကယ်၍ မဖြစ်ငြားအံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မဖြစ်သည်ရှိသော်) ဘိက္ခုနာ=သည်။ပ။ဘာဝနာဗလံ=ဒုက္ခေအနတ္တသညာ ဘာဝနာအားအစွမ်းသို့။ အပ္ပတ္တံ=သေး။ ဣတိ=သို့။ ဧတံ=ကို။ ဝေဒိတဗ္ဗံ=၏။ ဣတိ=ဤသို့ (ဘိက္ခု= သည်)။ တတ္ထ=ထိုဒုက္ခေ အနတ္တသညာကို မဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော= သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍။ပ။ သုဝိမုတ္တံ=သော။ မာနသံ=သည်။ သစေဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။(ဧဝံသတိ= ဤသို့ဖြစ်သည်ရှိသော်) ဘိက္ခုနာ=သည်။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်)။ တတ္ထ=ထိုဒုက္ခေ အနတ္တသညာကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၌။ သမ္မဇာနော=သည်။ဟောတိ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-မေထုနသုတ်

၅၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဇာဏုသောဏိ=ဇာဏုသောဏိမည်သော။ (ဇာဏုသောဏိမည်သော ပုရောဟိတ်ရာထူးရှိသော အမျိုး၌လည်း ပေါက်ဖွား၍ ဘုရင့်ထံမှ ဇာဏုသောဏိ ပုရောဟိတ်ရာထူးကိုလည်း ရရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် ဇာဏုသောဏိမည်သော) ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်။ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၇) ဥဂ္ဂသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၂၂)ဝဿကာရသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၆၊၆၂)ကြည့်] ။ပ။ ဘဝမ္ဗိ ဂေါတမော=အရှင် ဂေါတမသည်လည်း။ ဗြဟ္မစရိ=(မေထုန်ရှောင် လတ်) အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သောသူဟူ၍။ (ဗြဟ္မစရိယဝါသံ=မြတ်သောအကျင့် ကို ကျင့်သုံးခြင်းကို)ပဋိဇာနာတိ နော=ဝန်ခံပါသလော။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ အခဏ္ဍံ=အကျိုးအပြတ်မရှိအောင်။ အစ္ဆိန္ဒံ=အပေါက် မရှိအောင်။ အသဗလံ=အကြောင်အကျားအကွက်မရှိအောင်။ အကမ္မာသံ= အပြောက်အစက်မရှိအောင်။ ပရိပုဏ္ဏံ=ပြည့်စုံစွာ။ ပရိသုဒ္ဓံ=ဖြူစင်စွာ။ ဗြဟ္မစရိယံ =(မေထုန်ရှောင်လတ်) မြတ်သောအကျင့်ကို။ စရတိ=ကျင့်၏။ ဣတိ=ဤသို့ သော။ ယံတံ=အကြင်စကားကို။ ဝဒမာနော=ပြောဆိုသူသည်။ သမ္မာ=ဟုတ်မှန် စွာ။ ဝဒေယျ=ပြောဆိုလိုငြားအံ့။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ တံ=ထိုစကားကို။ မမေဝ (မံဧဝ)=ငါဘုရားကိုသာလျှင်။ ဝဒမာနော=ပြောဆိုလသော်။ ဝါ=ပြောဆိုပါမှ။ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ။ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်မည်နိုင်၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဏား။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ အဟံ=ငါဘုရားသည်။ အခဏ္ဍံ= အောင်။ပ။ စရာမိ=ကျင့်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ ဗြဟ္မစရိယဿ=မြတ်သောအကျင့်၏။ ခဏ္ဍမ္ဗိ=အကျိုး အပြတ်ဟူသည်လည်းကောင်း။ ဆိဒ္ဓမ္ဗိ=အပေါက်ဟူသည်လည်းကောင်း။ သဗလမ္ဗိ =အကြောင်အကျားကွက်ဟူသည်လည်းကောင်း။ ကမ္မာသမ္ဗိ=အပြောက်အစက်

ဟူသည်လည်းကောင်း။ ကိံ ပန=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဣမ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စော=အချို့သော။ သမဏောဝါ=ရသေ့ရဟန်းသည် ၊ လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ပုဏ္ဏားသည်လည်းကောင်း။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ ဗြဟ္မစာရီ=(မေထုန်ရှောင်လတ်)အကျင့်မြတ်ကိုကျင့်သောသူဟူ၍။ ပဋိဇာနမာနော=ဝန်ခံသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) [တနည်း-ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဣမ=ဤ။ သမ္မာ=စွာ။ ဗြဟ္မစာရီ=ဟူ၍။ ပဋိဇာနမာနော=ဝန်ခံသော။ ဧကစ္စော=သော။ သမဏော ဝါ=ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ကောင်း] မာတုဂါမေန=မိန်းမနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိံ=ဖိုမနှစ်ဦး နှစ်ဦးတို့ ပျော်မြူးတွေ့ရောက်အပ်သော မေထုန်အကျင့်သို့။ ဝါ=ဖိုမနှစ်ဦးနှစ်ဦးတို့ ပျော်မြူးတွေ့ရောက်ခြင်းသို့။ နဟေဝ သမာပုဇ္ဇတိ=မရောက်သည်သာ။

အပိစ=သို့သော်လည်း။ မာတုဂါမဿ=မိန်းမ၏။ ဥစ္ဆာဒန+ပရိမဒ္ဒန+နာပန+သမ္မာဟနံ=နဲ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆုပ်နယ်ပေးခြင်း+ရေချိုးပေးခြင်း+လက်ခြေတို့ကို ဆွဲဆန့်ပေးခြင်းကို။ သာဒိယတိ=ကျေနပ်နှစ်သက် လက်ခံ၏။ သော=ထိုရဟန်း၊ ပုဏ္ဏားသည်။ တံ=ထိုနဲ့သာ ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း စသည်ကို။ အဿာဒေတိ=သာယာပျော်မွေ့၏။ တံ=ထိုနဲ့သာ ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း စသည်ကို။ နိကာမေတိ=လိုလား၏။ တေနစ=ထိုနဲ့သာ ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်း စသည်ဖြင့်လည်း။ ဝိတ္တိံ=နှစ်သက်ခြင်းသို့။ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဣဒမ္ဗိ=ဤမိန်းမ၏ ဥစ္ဆာဒန စသည်ကို သာယာပျော်ပါး လိုလားနှစ်သက်ခြင်းသည်လည်း။ ခေါ=စင်စစ်ဧကန် အမှန်တကယ်ပင်။ ဗြဟ္မစရိယဿ=မြတ်သောအကျင့်သီလ၏။ ခဏ္ဍမ္ဗိ=အကျိုးအပြတ်လည်း မည်၏။ ဆိဒ္ဓမ္ဗိ=အပေါက်လည်း မည်၏။ သဗလမ္ဗိ=အကြောင်အကျားအကွက်လည်း မည်၏။ ကမ္မာသမ္ဗိ အပြောက်အစက်လည်း မည်၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ အယံ=ဤရဟန်းပုဏ္ဏားကို။ (မာတုဂါမ၏ ဥစ္ဆာဒန စသည်ကို သာယာနေသော ဤရဟန်းပုဏ္ဏားကို) မေထုနေန=မေထုန်ငယ်အကျင့်နှင့်။ သံယောဂေန=ယှဉ်ခြင်းဖြင့်။ သံယုတ္တော=ယှဉ်လျက်။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော

၁။ သမ္မာဟနံ ပရိမဒ္ဒနံ-ဟူသော ဋီကာအဖွင့်။ ။ပါဠိတော်မူရင်း၌ ပရိမဒ္ဒနပုဒ်တိုက်ရိုက်ပါနေပြီး ဖြစ်ပါလျက် ဤသုတ်ဋီကာ၌ “သမ္မာဟနံ ပရိမဒ္ဒနံ”ဟူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ(ပ-၈၃)သံဝဏ္ဏနာပါဠိကို ယူပြထား၏။ ထိုဋီကာတို့ လက်ထက်က ပါဠိတော်၌ ပရိမဒ္ဒနပုဒ်မပါ၍ ယင်းသို့ဖွင့်ခြင်းဖြစ်နိုင်၏။ နိဿယခန်း၌ကား “ဟတ္ထ-ပါဒါဒိနံ အာကမုန ပရိကမုနသင်္ခါတေန သမ္မာဟနေန”ဟူသော ဒုကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ။ နှာ-၂၈ (စာပိုဒ်-၃၄ သုတ်) အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားပါသည်။

အကျင့်သီလကို။ အပရိသုဒ္ဓိ=မသန့်မရှင်း။ စရတိ=ကျင့်၏ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ဆို
 အပ်၏။ (သော=ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဇာတိယာ=ဘဝဖန်ခါ ခန္ဓာအသစ်
 ထပ်တလဲလဲဖြစ်ခြင်းမှ လည်းကောင်း။ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမှလည်းကောင်း။
 ဇရာယ=ခန္ဓာဟောင်းမြင်း အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းမှလည်းကောင်း။ မရဏေန=ခန္ဓာ
 ပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှ လည်းကောင်း။ သောကေဟိ=ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်း
 တို့မှလည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း။
 ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲတို့မှလည်းကောင်း။ ဒေါမနသေဟိ=စိတ်ဆင်းရဲတို့မှ
 လည်းကောင်း။ ဥပါယာသေဟိ=ပြင်းထန်စွာ စိတ်ပူပန်ခြင်းတို့မှ လည်းကောင်း။
 န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်။ ဒုက္ခသ္မာ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်
 မြောက်။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ပုံနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော မေထုန်ငယ်တမျိုး ပြု
 ကျင့်ပုံကား။ ဣဓေ=ဤ။ ဧကဇ္ဈော=သော။ပ။ ပဋိဇာနမာနော=သည်။ (ဟုတွာ=၍။
 ဝါ=ကြောင့်) မာတုဂါမေန=နှင့်။ သဒ္ဓိ=ကွ။ ဒွယံ ဒွယသမာပတ္တိ=သို့။ နဟေဝ
 သမာပဇ္ဇတိ=မရောက်သည်သာ။ မာတုဂါမဿ=၏။ပ။ နပိ သာဒိယတိ=
 ကျေနပ်နှစ်သက် လက်မခံလည်း လက်မခံ။ အပိစ=သို့သော်လည်း။ မာတုဂါမေန
 =နှင့်။ သဒ္ဓိ=အတူတကွ။ သဗ္ဗဂ္ဂတိ=ရယ်ဖွယ်စကား ပြောကြားရယ်မော၏။
 ဝါ=ကိလေသာအလိုသဘောဖြင့် ကျယ်စွာရယ်မောပြောဆို၏။ [ဋီကာ၌မူ
 အဋ္ဌကထာကို မဖွင့်တော့ဘဲ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ (ပ-၈၃)အတိုင်း ပါဠိတော်ကို
 တံနည်း ဖွင့်ပြထား၏။ နောက်အနက်မှာ ဋီကာဖွင့်အနက် ဖြစ်၏။] သံကီဠ
 တိ=ကျီစယ်ပျော်ပါး ကစား၏။ ဝါ=ခန္ဓာကိုယ်လက် ရောယှက်ထိပါး ကစား၏။
 သံကေလာယတိ=ကျယ်လောင်စွာ ရယ်မော၏။ ဝါ=မာတုဂါမကိုသာ ကျင့်နာ
 ခင်မင် အစဉ်ယုယနေ၏။

[ဤနေရာ၌ အနည်းငယ်ပေယျာလဖော်၍ အနက်ပြန်ဆိုဦးမည်။] သော=
 ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ=ထိုမာတုဂါမနှင့် ရယ်ဖွယ်စကား ပြောကြားရယ်မော
 နေရခြင်း စသည်ကို။ အဿာဒေတိ=၏။ တံ=ကို။ နိကာမေတိ=၏။ တေန
 စ=ထိုမာတုဂါမနှင့် ရယ်ဖွယ်စကား ပြောကြားရယ်မောခြင်း စသည်ဖြင့်လည်း။
 ဝိတ္တိ=သို့။ အာပဇ္ဇတိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဣဒမ္ဘိ=ဤမာတုဂါမနှင့် ရယ်ဖွယ်
 စကား ပြောကြားရယ်မောခြင်း စသည်ကို သာယာခြင်းသည်လည်း။ ခေါ=အမှန်
 တကယ်ပင်။ ဗြဟ္မစရိယဿ=၏။ ခဏ္ဍမ္ဘိ=အကျိုးအပြတ်လည်း မည်၏။ ဆိဒ္ဓမ္ဘိ
 =မည်၏။ သဗလမ္ဘိ=မည်၏။ ကမ္မာသမ္ဘိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ အယံ=ဤ
 ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို (ဤမာတုဂါမနှင့် ရယ်ဖွယ်စကား ပြောကြားရယ်မောခြင်း
 စသည်ကို သာယာပျော်ပါး လိုလားနှစ်သက်နေသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို။) မေထု
 နေန=နှင့်။ သံယောဂေန=ဖြင့်။ သံယုတ္တော=လျက်။ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို။ အပရိ

သုဒ္ဓံ=မသန့်မရှင်း။ စရတိ=ဟူ၍။ ပုစ္ဆတိ=၏။ (သော=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားသည်။) ဇာတိယံ=မှလည်းကောင်း။ ပ။ ဥပါယာသေဟိ=ကောင်း။ န ပရိမုစ္ဆတိ=မလွတ်မြောက်။ ပ။ ဝဒါမိ=၏။ [နောက်၌ ဤနည်းမှီ၍ ပေယျာလဖော်လေ။]

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော မေထုန်ငယ်တမျိုး ပြုကျင့်ပုံကား။ ဣဓ=ဤ၊ ဧကစ္စော။ ပ။ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ=သို့။ နပဟဝ သမာပတ္တတိ=သည်သာ။ မာတုဂါမဿ=၏။ ပ။ နပိ သာဒိယတိ=ကျေနပ်နှစ်သက် လက်မခံလည်း လက်မခံ။ မာတုဂါမေန=နှင့်။ သဒ္ဓိ=ကွ။ နပိ သဉ္ဇူတိ=ရယ်ဖွယ်စကား မပြောကြား မရယ်မောလည်း မရယ်မော။ နပိ သံကီဠတိ=ကျီစယ်ပျော်ပါး မကစားလည်း မကစား။ နပိ သံကောလာယတိ=ကျယ်လောင်စွာ မရယ်မောလည်း မရယ်မော။ အပိစ=လည်း။ မာတုဂါမဿ=၏။ စက္ခံ=မျက်စိကို။ စက္ခနာ=မိမိ၏ မျက်စိဖြင့်။ ဥပနိဇ္ဈာယတိ=စူးစိုက်ကြည့်ရှု၏။ ပေက္ခတိ=သေချာစေ့ငှ၏။ သော=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားသည်။ တံ=ထိုသို့ မျက်နှာချင်းဆိုင် ကြည့်နေခြင်းကို။ အဿာဒေတိ=၏။ တံ=ကို။ နိကာမေတိ။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ဣဒံပိ=ဤ မျက်နှာချင်းဆိုင် ကြည့်နေရသည်ကို သာယာခြင်းသည်လည်း။ ခေါ=ပင်။ ဗြဟ္မစရိယဿ=၏။ ခဏ္ဍမ္ပိ=မည်၏။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ အယံ=ဤ ရဟန်းပုဏ္ဏားကို (ဤ မာတုဂါမကို မျက်နှာချင်းဆိုင် ကြည့်နေခြင်းကို သာယာသော ရဟန်းပုဏ္ဏား ကို)။ ပ။ ဒုက္ခသွာ=မှ။ န ပရိမုစ္ဆတိ=မလွတ်မြောက်။ ဣတိ=သို့။ (အဟံ=သည်။) ဝဒါမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဓ=ဤ။ ဧကစ္စော။ ပ။ နပဟဝ သမာပတ္တတိ=သာ။ ပ။ နပိ သာဒိယတိ=မခံ။ ပ။ နပိ သံကောလာယတိ=မော။ မာတုဂါမဿ=၏။ စက္ခံ=ကို။ စက္ခနာ=ဖြင့်။ နပိ ဥပနိဇ္ဈာယတိ=စူးစိုက် မကြည့်လည်း မကြည့်။ နပိ ပေက္ခတိ=သေချာစေ့ငှ မရှုလည်း မရှု။ အပိစ=လည်း။ တိရောကုဋ္ဌဝါ=နံရံ၏တဖက်၌သော်လည်းကောင်း။ တိရောပါကာရံ ဝါ=တံတိုင်း၏ တဖက်၌သော်လည်းကောင်း။ ဟသန္တိယာ ဝါ=ရယ်နေသည်သော်လည်း ဖြစ်သော။ ဘဏန္တိယာ ဝါ=စကားပြောနေသည်သော်လည်း ဖြစ်သော။ ဂါယန္တိယာ ဝါ=သီချင်းဆိုနေသည်သော်လည်း ဖြစ်သော။ ရောဒန္တိယာ ဝါ=ငိုနေသည်သော်လည်း ဖြစ်သော။ မာတုဂါမဿ=မိန်းမ၏။ သဒ္ဓံ=အသံကို။ သုဏာတိ=ကြားရ၏။ ဝါ=နားထောင်၏။ သော=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားသည်။ တံ=ထိုမိန်းမ၏အသံကို။ အဿာဒေတိ=၏။ တံ=ထို မိန်းမအသံကို။ နိကာမေတိ=၏။ တေန စ=ထိုအသံဖြင့်လည်း။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ဣဒံပိ=ဤမိန်းမအသံကို သာယာနှစ်သက်နေခြင်းသည်လည်း။ ခေါ=ပင်။ ခဏ္ဍမ္ပိ=မည်၏။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ အယံ=(မိန်းမအသံကို သာယာနှစ်သက်နေသော) ဤရဟန်းပုဏ္ဏားကို။ ပ။ ဝဒါမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဓ=ဤ။ ပ။ ရောဒန္တိယာ ဝါ=သော။ မာတုဂါမဿ=၏။ သဒ္ဓံ=ကို။ နပိ သုဏာတိ=ကြားလည်းမကြား။ 'ဝါ=နားလည်း

မထောင်။ အပိစ=လည်း။ အသေ=ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်၏။ (မေထုန်ရှောင်လတ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သူဟု ဝန်ခံသော ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်၏။) ပုဗ္ဗေ=ရှေး၌။ (အကျင့်မြတ်ကို ခံယူကျင့်သုံးမှု မပြုမီ ရှေး၌) မာတုဂါမေန=နှင့်။ သဒ္ဓိ=ကွ။ ယာနိ တာနိ ဟသိတလပိတကီဠိတာနိ=အကြင် ရယ်ရွှင်ခဲ့ပုံ၊ စကားပြောဆိုခဲ့ပုံ၊ ကစားမြူးတူးခဲ့ပုံတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) တာနိ=ထိုရယ်ရွှင်ခဲ့ပုံ၊ စကားပြောခဲ့ပုံ၊ ကစားမြူးတူးခဲ့ပုံတို့ကို။ အနုဿရတိ=အထပ်ထပ်အောက်မေ့ အမှတ်ရ နေ၏။ သော=ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ=ထိုမာတုဂါမနှင့် အတူတကွ ရယ်ရွှင် ခဲ့ဖူးခြင်း စသောအမှုအရာကို။ အဿာဒေတိ=၏။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြိယ။ ဣဒမ္ပိ= ဤမာတုဂါမနှင့်အတူ ရယ်ရွှင်ခဲ့ဖူးခြင်း စသည်ကို သာယာခြင်းသည်လည်း။ ခေါ=ပင်။ ဗြဟ္မစရိယဿ=၏။ ခဏ္ဍမ္ပိ=၏။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြိယ။ အယံ=ဤ ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (မာတုဂါမနှင့်အတူ ရယ်ခဲ့ စကားပြောခဲ့၊ ပျော်မြူးခဲ့သည်ကို သာယာသော ဤရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြိယ။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဒေ=၌။ပ။ ယာနိ တာနိ ဟသိတလပိတ ကီဠိတာနိ=တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) တာနိ=တို့ကို။ နပိ အနုဿရတိ= အထပ်ထပ် မအောက်မေ့လည်း မအောက်မေ့။ အပိစ=လည်း။ ဂဟပတိ ဝါ= အိမ်ရှင်ယောက်ျားကို လည်းကောင်း။ ဂဟပတိပုတ္တံ ဝါ=အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏ သားကိုလည်းကောင်း။ ပဉ္စဟိ=ရူပါရုံ စသား ဝါးပါးကုန်သော။ ကာမဂုဏေဟိ= ကာမဂုဏ်တို့သည်။ ဝါ=ဝတ္ထုကာမ အစုအဝေးတို့သည်။ ဝါ=ဝတ္ထုကာမအနှောင် အဖွဲ့တို့သည်။ ဝါ=တို့နှင့်။ ဝါ=တို့ဖြင့်။ [“တို့သည်”ဟု အနက်ပေးခိုက် “သမပ္ပိတံ” ၌စပ်။ တို့နှင့်ဟုအနက်ပေးခိုက် သမင်္ဂီဘူတံ၌စပ်။ တို့ဖြင့်ဟု အနက် ပေးခိုက် ကတ္တာပော ပရိစာရယမာနံ-၌စပ်။ တဖန် တို့သည်ဟု အနက်ပေးခိုက် ကံပော ပရိစာရယမာနံ၌စပ်။] သမပ္ပိတံ=ကောင်းစွာဆိုက်ရောက်အပ်လျက်။ သမင်္ဂီဘူတံ= ပြည့်စုံသူဖြစ်လျက်။ ပရိစာရယမာနံ=မြူးတူးပျော်ပါး ကစားနေသည်ကို။ ဝါ= ဝန်းကျင်ပတ်ပတ် ချဉ်းကပ်ပြုစုအပ်သည်ကို။ ပဿတိ=တွေ့မြင်၏။

သော=(တွေ့မြင်သော) ထိုရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ=ထိုအိမ်ရှင်ယောက်ျားနှင့် သားတို့ ကာမဂုဏ်ခံစားနေသည်ကို။ ဝါ=ထိုအိမ်ရှင်ယောက်ျားနှင့် သားတို့ ခံစားအပ်သော ကာမဂုဏ်ကို။ အဿာဒေတိ=၏။ တံ=ကို။ နိကာမေတိ=၏။ တေနစ=ထိုကာမဂုဏ် ခံစားနေကြခြင်းဖြင့်လည်း။ ဝါ=ထိုခံစားအပ်သော ကာမ ဂုဏ်ဖြင့်လည်း။ ဝိတ္တိ=သို့။ အာပဇ္ဇတိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြိယ။ ဣဒမ္ပိ=ဤသို့ အိမ်နေလူတို့ ကာမဂုဏ် ခံစားနေသည်ကို ကြည့်ရှုပြီး သာယာနှစ်သက် အားကျ နေခြင်းသည်လည်း။ပ။ ကမ္မာသမ္ပိ=မည်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြိယ။ အယံ=(ဤသို့ အိမ်နေလူသားတို့ ကာမဂုဏ်ခံစားနေသည်ကို သာယာနှစ်သက် အားကျနေသော) ဤရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ဒုက္ခသွာ=မှ။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်။ ဣတိ=သို့။ ဝဒါမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ပုနစပရံ=ကား။ ဣဓ=ဤ။ ပရိစာရယမာနံ=ကို။ နပိ
 ပဿတိ=မတွေ့မြင်လည်း မတွေ့မြင်။ အပိစ=လည်း။ အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော။
 ဒေဝနိကာယံ=နတ်အပေါင်းကို။ ဝါ=နတ်ပြည်ကို။ ပဏိဓာယ=တောင့်တ၍။
 ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို။ စရတိ=ကျင့်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တောင့်
 တ၍။ စရတိ=ကျင့်သံနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်။ ဣဓိနာ သီလေန ဝါ=ဤ
 သီလဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဤငါးပါးသီလ၊ ဥပုသ်သီလ စသည်ကို ခံယူ

၁။ ဗြဟ္မစရိယံပုဒ်နှင့် ဗြဟ္မစရိယေနပုဒ်အနက် ထူးခြားချက်။ ။

(၁) အာကာရဝန္တ ဝါကျ၌ “ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ” ဟု လည်းကောင်း၊ (၂) အာကာရ
 ဝါကျအတွင်း၌ “ဗြဟ္မစရိယေန” ဟုလည်းကောင်း ဗြဟ္မစရိယနှစ်ပုဒ်ပါ၏။ ထိုနှစ်ပုဒ်
 တို့တွင် ပဉ္စက နိပါတ်စာပိုဒ်(၂၀၆)ဝိနိဗန္ဓသုတ်၌ “ဗြဟ္မစရိယန္တိ မေထုနဝိရတိ” ဟူသော
 အဖွင့်သည် (၂) ဗြဟ္မစရိယေနပုဒ်၏ အဖွင့်ဖြစ်၏။ သီလ၊ ဝတ၊ တပ၊ ဗြဟ္မစရိယ
 ဟူသော ပုဒ်လေးပုဒ်တို့၏ အနက်ထူးခြားချက်ကို ပြဖို့လိုသောကြောင့် ယင်းသို့ဖွင့်ခြင်း
 ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်-

(၁) ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ-၌ ဗြဟ္မစရိယသဒ္ဒါဖြင့် အာကာရဝါကျအတွင်း၌ရှိသော
 သီလ၊ ဝတ၊ တပ၊ မေထုနဝိရတိဟူသော ဗြဟ္မစရိယလေးမျိုးလုံးကို ယူ၍ (၂)
 ဗြဟ္မစရိယေနသဒ္ဒါဖြင့်မူ မေထုနဝိရတိ တမျိုးကိုသာ ယူရမည်ကို သတိပြုရာ၏။
 ယင်းသို့ သတိပြု၍ (၁) အာကာရဝန္တဝါကျ၌ “ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို။
 စရတိ=ကျင့်၏” ဟူ၍ သာမညမျှသာ အနက်ဆိုပါ။ ပဉ္စကနိပါတ်နိဿယ၊ ပထမ
 အကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲ စာအုပ်၌မူ မေထုနဝိရတိအနက်ကို (၂) ဗြဟ္မစရိယေန-၌
 ရေးရမည့်အစား (၁) ဗြဟ္မစရိယံ-၌ လွဲမှား ရေးထားခဲ့မိ၏။ ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုကြပါကုန်။

၂။ သီလ၊ ဝတ၊ တပ ဗြဟ္မစရိယ လေးမျိုး ထူးခြားချက်။ ။ဤလေးမျိုး
 တို့၏ ထူးခြားချက်ကို ပဉ္စကနိပါတ်တုန်းကလည်း ဖွင့်ခဲ့၏။ သို့သော် ထိုအဖွင့်မှာ
 “ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု” ဟူသည်နှင့်အညီ ဘိက္ခုနှင့်ဆိုင်သော ဒေသနာတော်ဖြစ်၍
 ဘိက္ခုအတွက် ဖွင့်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤမေထုနသုတ်၌မူ “ဣဓေကဇ္ဇော သမဏော ဝါ
 ဗြာဟ္မဏော ဝါ” ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် သမဏဗြာဟ္မဏအားလုံးနှင့်ဆိုင်သော
 ထူးခြားချက်အဖွင့် ဖြစ်ရမည်။

(၁) ယမနိယမာဒိသမာဒါနဝသေန သီလံ=ငါးပါးသီလဟူသော ယမသီလ၊ ဥပုသ်
 သီလဟူသော နိယမသီလ စသည်တို့ကို ခံယူဆောက်တည်မှုအနေအားဖြင့် သီလ
 မည်၏။ အဝိတိက္ကမဝသေန ဝတံ=(ဆောက်တည်ထားအပ်သော ထိုယမနိယမသီလ
 စသည်ကို) မလွန်ကျူးသည့်အနေအားဖြင့် ဝတမည်၏။

(၂) ဥဘယမ္ပိ ဝါ သီလံ=တနည်းကား ထို ယမနိယမသီလ စသည်ကို ဆောက်
 တည်ခြင်းနှင့် မလွန်ကျူးခြင်း နှစ်မျိုးလုံးသည် သီလမည်၏။ ဒုက္ကရစရိယဝသေန
 ပဝတ္တိတံ ဝတံ=ခက်ခဲစွာ ပြုကျင့်အပ်သော အကျင့်၏ အနေအားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော
 အကျင့်သည် ဝတမည်၏။

ဆောက်တည်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဣမိနာ ဝတေန ဝါ=ဤ ကျင့်ဝတ်
ဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဤဆောက်တည်ထားအပ်သော ထိုသီလ ကို
မကျူးလွန်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဣမိနာ တပေန ဝါ=ဤခက်ခဲ ပြင်းထန်
ပင်ပန်းခံ၍ ကျင့်ကြံခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဣမိနာ ဗြဟ္မစရိယေန
ဝါ=ဤမေထုန်ရှောင်လတ် အကျင့်မြတ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ ဒေဝေါ ဝါ=
နတ်မင်းသည်သော်လည်း။ ဘဝိဿာမိ=ဖြစ်ရပေလိမ့်အံ့။ ဒေဝညတရော ဝါ=
မထင်မရှား နတ်သားတယောက်ယောက်သည်သော်လည်း။ ဘဝိဿာမိ=အံ့။
ဣတိ=ဤသို့ တောင့်တ၍။ (စရတိ=ကျင့်၏)။

သော=ထိုဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်များသည်။ တံ=ထိုနတ်ပြည်
လောက နတ်ဘဝကို။ အဿာဒေတိ=၏။ တံ=ထိုနတ်ပြည်လောက နတ်ဘဝကို။
နိကာမေတိ=၏။ တေန စ=ထိုနတ်ပြည်လောက နတ်ဘဝဖြင့်လည်း။ ဝိတ္တိ=
သို့။ အာပဇ္ဇတိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဈား။ ဣဒမ္ဘိ=ဤနတ်ဘဝကို သာယာခြင်း
သည်လည်း။ ခေါ=ပင်။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဈား။ အယံ=(နတ်ပြည်နတ်ဘဝကို
သာယာနေသော) ဤရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။ ဝဒါမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဇ္ဈား။ ယာဝဂီဝဉ္ဇ=အကြင်မျှလောက်သောကာလပတ်လုံး။ အဟံ
=ငါသည်။ သတ္တန္တံ=ခုနစ်မျိုးကုန်သော။ ဣမေသံ မေထုနသံယောဂါနံ=ဤ
မေထုန် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းတို့တွင်။ ဝါ=ဤမေထုန် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ

(၃) တံ တံ အင်္ဂိစ္စသမ္ပတတော ဝါ နိဝတ္တိလက္ခဏံ သီလံ=တနည်းကား
ထိုထို မပြုသင့်သောကိစ္စဟု သမုတ်အပ်သော အမှုမှ ဆုတ်နစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော
အကျင့်သည် သီလမည်၏။ တံတံသမာဒါနဝတော ဝေသဘောနေကိစ္စကရဏာဒိ
ဝိသေသပုဋိပတ္တိ ဝတံ=ထိုထို သီလဆောက်တည်ထားခြင်းရှိသောသူ၏ အသွင်အပြင်ကို
ယူခြင်း၊ ဘောဇဉ်ကိစ္စကို ပြုခြင်း အစရှိသော ထူးခြားသောအကျင့်ပုဋိပတ်သည် ဝတ
မည်၏။ သဗ္ဗထာပိ ဒုက္ကရစရိယာ တပေါ=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ခက်ခဲစွာ
ပြုအပ်သော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်းသည် တပမည်၏။ မေထုနဝိရတိ ဗြဟ္မစရိယံ=
မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ဗြဟ္မစရိယမည်၏။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
မဟာဋီကာ (ပ-၈၄)အဖွင့်တည်း။ ယခင် ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၀၆) ဝိနိဗန္ဓသုတ်အဖွင့်နှင့်
လည်း ယှဉ်တွဲကြည့်ပါ။

၁။ မေထုနသံယောဂ။ ။မိထုနာနံ ဣဒန္တိ မေထုနံ=ရာဂထလာ ညီညာတူမျှ
အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်။ ဝါ=မေထုန်အကျင့်။ မေထုနဝသေန သံယောဂေါ
မေထုနသံယောဂေါ=မေထုန်အကျင့်အနေအားဖြင့် ပေါင်းဖက်ဆက်ဆံခြင်း။ ဖိုမနုစဉ်း
တို့၏ အင်္ဂါဇာတ်ချင်း ပူးယုတ်ဆက်ဆံခြင်း(မေထုန်မှီဝဲခြင်း)ကို မေထုန သံယောဂဟု
ဆိုလို၏။ ၎င်းကို မေထုန်ကြီးဟုလည်း ခေါ်၏။

သို့သော် ဤသုတ်ဋီကာ ယင်းမေထုန်ကြီးကို မေထုနသံယောဂဟု မဆိုလို။
မေထုန်ငယ် (၇)မျိုးကိုသာ ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် မေထုနသံယောဂေါ ဝိယာတိ မေထုန

ခြင်းနှင့် တူသော မေထုန်ငယ်တို့တွင်။ အညတရ ညတရ မေထုနသံယောဂံ= တမျိုးမျိုးသော မေထုန် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းကို။ အတ္တနိ=မိမိ၌။ (ငါဘုရား၌) အပ္ပဟီနံ=မပယ်အပ်သေးသည်ကို။ သမနုပသသိ=မြင်တွေ့တော်မူပြီ။ ဗြာဟ္မဏ= ဣား။ တာဝ=ထိုသို့မြင်တွေ့နေသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး။ အဟံ=ငါသည်။ သဒေဝကေ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ သမာရကေ=မာရ်မင်းအမှူးထား၊ ဝသဝတ္တိဘုံသား နတ်အပေါင်း နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော။ သဗြဟ္မကေ=(၂၀)သော ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ လောကေ=ဩကာသလောက၌လည်းကောင်း။ [တိက နိပါတ် စာပိုဒ်(၆၄) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ (၄၀၉) ဝေနာဂပုရ သုတ်လည်းကြည့်]။

သဿမဏဗြာဟ္မဏိယာ=သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ ဝါ=ဤသာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရဟန်းပုဏ္ဏား, မကောင်းမှု တို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ, မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ သဒေဝမနုဿာယ=သမ္မုတီနတ်တည်း ဟူသော လူမင်း, ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သောလူတို့နှင့် လည်း တကွဖြစ်သော။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်း၌လည်းကောင်း။ အနုတ္တရံ= သူထက်သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော။ ဝါ=သာလွန်မြင့်မြတ်ဆုံးသော တရားဖြစ်သော။ သမ္မာသမ္ဗောဓိ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို။ (အမှားမပါ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်ရှင်းလင်း ထိုးထွင်းသိမြင်သော အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို။ ဝါ=ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော အရဟတ္တမဂ်

သံယောဂေါ=မေထုန်အနေအားဖြင့် ပေါင်းဖက်ဆက်ဆံခြင်းနှင့်တူသော မေထုန်ငယ် အကျင့် (၇)မျိုး။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (ပ-၈၃)ကို နည်းစိုးရေးသည်။

သမ္မာသမ္ဗောဓိ။ ။ သမ္မာ=မဖောက်မပြန် (မလွဲကောက်) အမှန်အတိုင်း+သံ (သယံ ဧဝ)=ကိုယ်တိုင်သာလျှင် +ဗောဓိ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ ဝါ=အားလုံးသောတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်။ သမ္မာ အဝိပရိတာကာရေန သယမေဝ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သဗ္ဗမေဓေ ဝါ ဗုဇ္ဈတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ သမ္မာသမ္ဗောဓိ။ ဤနည်း၌ သမ္မာသဒ္ဓါသည် အဝိပရိတ (မဖောက် ပြန် မမှားယွင်းဟူသော)အနက်ကိုဟော၍ သံသဒ္ဓါသည် သာမံ=သယံ(ကိုယ်တိုင် ဟူသော) အနက်ကိုဟော၏။

(တနည်း) ပသတ္တာ သုန္ဒရာ စ ဗောဓိ သမ္မာသမ္ဗောဓိ=ချီးမွမ်းအပ် ကောင်းမြတ်သော ဗောဓိဉာဏ်(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ပင်တည်း) ဤနည်း၌ သမ္မာ သဒ္ဓါသည် ပသတ္တ (ချီးမွမ်းအပ်ဟူသော) အနက်ကိုဟော၍ သံသဒ္ဓါသည် သုန္ဒရ အနက်ဟော၏။

ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိကို) အဘိသမ္မုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိမြင်တော် မူပြီ။ဝါ=ရောက်တော်မူ ရတော်မူပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ နေဝ ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော် မမူသည်သာတည်း။

☸ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယတော စ=အကြင်အခါ၌ကား။ အဟံ=သည်။ သတ္တန္တံ= ကုန်သော။ပ။ န သမနုပသိ=မတွေ့မမြင်တော်မူရပြီ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ အထ= (မတွေ့မမြင်တော်မူရရာ) ထိုအခါ၌။ အဟံ=သည်။ပ။ ပစ္စညာသိ=ဝန်ခံတော် မူပြီ။ ပန=ထိုမျှမကသေး။ မေ=ငါ့မှာ။ ဒဿနံ=ပြန်၍ ဆင်ခြင်သိမြင်တတ်သော။ ဉာဏဉ္စ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်လည်း။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဟူမူ)မေ=ငါ၏။ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိသည်။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်သည်။ အကုပ္ပါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကြောင့် မပျက်စီးသော တရားပေတည်း။ အယံ=ဤယခုလက်ရှိ ဘဝခန္ဓာသည်။ အန္တိမာ=နောက်ဆုံးဖြစ်သော။ ဇာတိ= ဘဝခန္ဓာပေတည်း။ ဒါနိ=ယခု။ ပုနဗ္ဗဝေါ=နောက်ထပ်ဖြစ်မည့် ဘဝသစ်သည်။ နတ္ထိ=မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်။ ဥဒပါဒိ= ပြီ။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ပ။ သတ္တမံ။

၈-သံယောဂသုတ်

၅၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သံယောဂဝိသံယောဂံ=(မိန်းမနှင့် ယောက်ျားတို့)ယှဉ်တွဲ ပေါင်းဖက်ခြင်းနှင့် မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းကို ပြီးစီးစေတတ်သော။ ဝါ=(မိန်းမနှင့် ယောက်ျားတို့) ယှဉ်တွဲ ပေါင်းဖက်ကြောင်းနှင့် မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာကြောင်းဖြစ် သော။ ဓမ္မပရိယာယံ=သဘောတရားဟူသော မူရင်းအကြောင်းကို။ ဝါ= မူရင်း အကြောင်းဖြစ်သော သဘောတရားကို။(အဟံ=ငါသည်) -ဝေါ=သင်တို့အား။ ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ တံ=ထိုဓမ္မပရိယာယကို။ (တုမေ=သင်တို့သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ သုဏာထ။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၁)သာရန္တဒသုတ်ကြည့်]

၁။ သံယောဂ ဝိသံယောဂံ။ပ။ ဒေသေသာမိ။ ။ဤလောက၌ မိန်းမ ယောက်ျားတို့ နှစ်ဦး နှစ်ဦး ယှဉ်တွဲလျက် ယှဉ်တွဲလျက် နေထိုင်ကြ၊ လုပ်ကိုင်စားသောက် ကြ (သံယောဂဖြစ်ကြ)၏။ ယင်းသို့ သံယောဂ ဖြစ်ကြခြင်း၏အကြောင်းကား အဘယ် နည်း။ ထို့ပြင် မိန်းမနှင့် ယောက်ျားတို့ မယှဉ်မတွဲ တခြားစီလည်း ကွဲကွာ သွားကြ (ဝိသံယောဂလည်း ဖြစ်ကြ)သေး၏။ ယင်းသို့ ဝိသံယောဂဖြစ်၍ မိန်းမ ယောက်ျားဘဝကို လွန်မြောက်သွားကြ၏။ ထိုသို့ ကွဲကွာသွားခြင်း (ဝိသံယောဂ ဖြစ်ခြင်း)၏အကြောင်း ကား အဘယ်နည်း။ ထိုသံယောဂ ဝိသံယောဂဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မူရင်း သဘောတရား(ဓမ္မပရိယာယ)ကို ငါဟောတော်မူအံ့ဟူလို။

သံယောဂ=ယှဉ်တွဲပေါင်းဖက် ဆက်ဆံခြင်း။ ဝိသံယောဂ=မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်း။ သံယောဂဝိသံယောဂဿ သာဓကော သံယောဂဝိသံယောဂေါ=ယှဉ်တွဲခြင်း၊ ကွဲကွာခြင်း

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သံယောဂေါ=(မိန်းမနှင့် ယောက်ျားတို့) ယှဉ်တွဲပေါင်းဖက်ခြင်းကို ပြီးစီးစေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော။ ဝါ=ယှဉ်တွဲ ပေါင်းဖက်ကြောင်းလည်း ဖြစ်သော။ ဝိသံယောဂေါ=(မိန်းမနှင့်ယောက်ျားတို့)မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းကို ပြီးစီးစေတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော။ ဝါ=မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာကြောင်းလည်း ဖြစ်သော။ သော ဓမ္မပရိယာယော=ထိုသဘောတရားဟူသော မူရင်းအကြောင်းဟူသည်။ ဝါ=ထိုမူရင်းအကြောင်းဖြစ်သော သဘောတရားဟူသည်။ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထိ=မိန်းမသည်။ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိသန္တာန်၌။ (မိမိသန္တာန်၊ မိမိခန္ဓာအစဉ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တံ) ဣတ္ထိန္ဒြိယံ=ဣတ္ထိန္ဒြေဟူသော ဘာဝရုပ်ကို လည်းကောင်း။ (မိန်းမ၏ လိင်၊ နိမိတ္တ၊ ကုတ္တ၊ အာကပ္ပတို့၌ စိုးမိုးအုပ်စိုးအကြီးအကဲဖြစ်သော အမမျိုးစေ့ ဘာဝရုပ်ကိုလည်းကောင်း) ဣတ္ထိကုတ္တံ=မိန်းမ၏ အပြုအမူကိုလည်းကောင်း၊ (ဗန်း စကောငယ် စသည်တို့ဖြင့် ကစားခြင်း စသော မိန်းမအပြုအမူကိုလည်းကောင်း) ဣတ္တာကပ္ပံ=(မိန်းမလို ဝတ်ခြင်း၊ ခြံရံခြင်း စသော) မိန်းမ၏ အသွင်အပြင်ကိုလည်းကောင်း။ ဣတ္ထိဝိဓံ=မိန်းမ၏မာန်မာနကိုလည်းကောင်း။ ဣတ္ထိစ္ဆန္တံ=မိန်းမ၏အလိုဆန္ဒကိုလည်းကောင်း။ ဣတ္ထိဿရံ=

ကို ပြီးမြောက်စေတတ်သော မူရင်းအကြောင်းတရား(ဓမ္မပရိယာယ)၊ သာဓကဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေ၏။ သို့မဟုတ် သာဓကပုဒ်ကျေသည်နှင့် အဓိပ္ပာယ်တူသော ကရဏသာဓကဝိဂြိုဟ် ပြုလိုလျှင်-

သံယုဇ္ဇတိ ဧတေန ဓမ္မပရိယာယေနာတိ သံယောဂေါ=ယှဉ်တွဲကြောင်းဖြစ်သော မူရင်းအကြောင်းတရား (ဓမ္မပရိယာယ)။ ဝိသံယုဇ္ဇတိ ဧတေန ဓမ္မပရိယာယေနာတိ ဝိသံယောဂေါ=မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာကြောင်းဖြစ်သော မူရင်းအကြောင်းတရား (ဓမ္မပရိယာယ)ဟူ၍ ဝစနတ္ထသော်လည်း ပြုပါ။ ဓမ္မ=သဘောတရား ဟူသော။ ပရိယာယ=မူရင်းအကြောင်း။ (သို့မဟုတ်) ဓမ္မပရိယာယ=မူရင်းအကြောင်း ဖြစ်သော တရားသဘော။ သံယောဂဝိသံယောဂန္တိ သံယောဂဝိသံယောဂသာဓကံ။ ဓမ္မပရိယာယန္တိ ဓမ္မကာရဏံ။ အဋ္ဌကထာ။

မသင့်လျော်သော အနက်ပြန်ဆိုခြင်း။ ။ “သံယောဂဝိသံယောဂံ=မေထုန်အကျင့်နှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ မေထုန်အကျင့်နှင့် မယှဉ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ ဝါ=မေထုန်အကျင့်နှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ မေထုန်အကျင့်နှင့် မယှဉ်ခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော။ ဓမ္မပရိယာယံ=တရားဒေသနာကို” ဟူ၍ အနက်ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ ယင်းသို့ အနက်ပြန်ဆိုရာ၌ မေထုန်အကျင့်နှင့် ယှဉ်ခြင်းဟူသည် မေထုန်မှီဝဲခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအနက်ပြန်ဆိုချက်ကို စိစစ်လိုက်သောအခါ “မေထုန်မှီဝဲခြင်း၊ မမှီဝဲခြင်းတည်းဟူသော တရားဒေသနာ၊ (သို့မဟုတ်) မေထုန်မှီဝဲခြင်း၊ မမှီဝဲခြင်းကို ပြီးမြောက်စေသော တရားဒေသနာ” ဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်နေသောကြောင့် အလွန်မသင့်လျော်သော အနက် ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

မိန်းမ၏ အသံကိုလည်းကောင်း။ ဣတ္ထာလင်္ကာရံ=မိန်းမ၏ အဆင်တန်ဆာကို လည်းကောင်း။ မနသိကရောတိ=နှလုံးသွင်း၏။ ဝါ=စိတ်ဝင်စား၏။

သာ=ထိုမိန်းမသည်။ တတ္ထ=ထိုဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ဣတ္ထိကုတ္တ စသည်တို့၌။ ရဇတိ= တပ်မက်၏။ တတြ=ထိုဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ဣတ္ထိကုတ္တစသည်တို့၌။ အဘိရမတိ=ပျော်မွေ့ ၏။ သာ=ထိုမိန်းမသည်။ တတ္ထ=တို့၌။ ရတ္တာ=တပ်မက်သည်။ တတြ=တို့၌။ အဘိရတာ=ပျော်မွေ့သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပ၌။ ပုရိသိန္ဒြိယံ= ပုရိသိန္ဒြေဟူသော ဘာဝရုပ်ကိုလည်းကောင်း။ (ယောကျ်ား၏ လိင်၊ နိမိတ္တ၊ ကုတ္တ၊ အာကပ္ပတို့၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော အဖိုမျိုးစေ့ ဘာဝရုပ်ကို လည်းကောင်း။) ပုရိသကုတ္တံ=ယောကျ်ား၏ အပြုအမူကိုလည်းကောင်း။ (ရထား ငယ်၊ ထွန်ငယ် စသည်တို့ဖြင့် ကစားခြင်းစသော ယောကျ်ား၏ အပြုအမူကို လည်းကောင်း)။ ပုရိသာကပ္ပံ=(ယောကျ်ားလို ဝတ်ပုံ ရုံပုံစသော) ယောကျ်ား၏ အသွင်အပြင်ကို လည်းကောင်း။ ပုရိသဝိမံ=ယောကျ်ား၏ မာန်မာနကို လည်း ကောင်း။ ပုရိသစ္ဆန္တံ=ယောကျ်ား၏ အလိုဆန္ဒကိုလည်းကောင်း။ ပုရိသဿရံ= ယောကျ်ား၏ အသံကိုလည်းကောင်း။ ပုရိသာလင်္ကာရံ=ယောကျ်ား၏ အဆင် တန်ဆာကိုလည်းကောင်း။ မနသိကရောတိ=၏။

သာ=ထိုမိန်းမသည်။ တတ္ထ=ထိုပုရိသိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ ရဇတိ=၏။ တတြ= ထိုပုရိသိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ အဘိရမတိ=၏။ သာ=ထိုမိန်းမသည်။ တတ္ထ=ထို ပုရိသိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ ရတ္တာ=သည်။ တံတြ=တို့၌။ အဘိရတာ=သည်။ (ဟုတွာ =၍) ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပ၌။ သံယောဂံ=ယောကျ်ားနှင့် ပေါင်းသင်းခြင်းကို။ အာကခံတိ=လိုလား၏။ စ=ထိုမျှမကသေး။ အသာ=ထိုမိန်းမ၏။ သံယောဂ ပစ္စယာ=ယောကျ်ားနှင့် ပေါင်းသင်းရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ယံ သုခံ=အကြင်ကိုယ်ချမ်းသာမှု သုခဝေဒနာသည်လည်းကောင်း။ ယံ သောမနဿံ =အကြင်စိတ်ချမ်းသာမှု သောမနဿဝေဒနာသည်လည်းကောင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= ဖြစ်၏။ တဉ္စ=ထိုသုခသောမနဿ ဝေဒနာကိုလည်း။ အာကခံတိ=လိုလား၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထတ္ထေ=မိန်းမ၏အဖြစ်၌။ ဝါ=မိန်းမဘဝ၌။ အဘိရတာ= ပျော်မွေ့ကြကုန်သော။ သတ္တာ=အမသတ္တဝါတို့သည်။ ပုရိသေသု=ယောကျ်ားတို့၌။ သံယောဂံ=ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းသို့။ ဂတာ=ရောက်ကြကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့်။ (ဤသို့ ဣတ္ထိန္ဒြေ ဣတ္ထိကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးသွင်း တပ်မက်ပျော်မွေ့ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်) ဣတ္ထိ=မိန်းမသည်။ ဣတ္ထတ္ထံ=မိန်းမ၏အဖြစ်ကို။ ဝါ=မိန်းမဘဝကို။ နာတိဝတ္တတိ =မကျော်လွန်နိုင်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ ပုရိသိန္ဒြိယံ=ပုရိ သိန္ဒြေဟူသော ဘာဝရုပ်ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ မနသိကရောတိ=၏။ သော=ထို ယောကျ်ားသည်။ တတ္ထ=ထိုပုရိသိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ ရဇတိ=၏။ တတြ=ထိုပုရိ

သိန္ဓြေ စသည်တို့၌။ အဘိရမတိ=ပျော်မွေ့၏။ သော=ထိုယောက်ျားသည်။ တတ္ထ=ထိုပုရိသိန္ဓြေ စသည်တို့၌။ ရတ္တော=တပ်မက်သည်။ တတြ=တို့၌။ အဘိရတော=ပျော်မွေ့သည်။ (ဟုတွာ=၍) ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ပ။ သော=သည်။ တတ္ထ=ထိုဣတ္ထိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ ရဇ္ဇတိ=၏။ပ။ သော=သည်။ တတ္ထ=ထိုဣတ္ထိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ ရတ္တော=သည်။ပ။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ သံယောဂံ=မိန်းမနှင့် ပေါင်းသင်းခြင်းကို။ အာကင်္ခတိ=လိုလား၏။

စ=ထိုမျှမကသေး။ အဿ=ထိုယောက်ျား၏။ သံယောဂပစ္စယာ=မိန်းမနှင့် ပေါင်းသင်းရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုရိသတ္ထေယောကျာ်းအဖြစ်၌။ ဝါ=ယောက်ျားဘဝ၌။ အဘိရတာ=ပျော်မွေ့ကြကုန်သော။ သတ္တာ=အဖိုသတ္တဝါတို့သည်။ ဣတ္ထိသု=မိန်းမတို့၌။ သံယောဂံ=သို့။ ဂတာ=ရောက်ကြကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့်။ (ဤသို့ ပုရိသိန္ဓြေ ပုရိသကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးသွင်း တပ်မက်ပျော်မွေ့ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်) ပုရိသော=သည်။ ပုရိသတ္တံ=ယောက်ျား၏ အဖြစ်ကို။ ဝါ=ယောက်ျားဘဝကို။ နာတိဝတ္တတိ=မကျော်လွန်နိုင်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့်။ (ဤသို့ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဓြေ၊ ဣတ္ထိကုတ္တ၊ ပုရိသကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးသွင်း တပ်မက်ပျော်မွေ့ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်) သံယောဂေါ=(မိန်းမ ယောက်ျားတို့) ယှဉ်တွဲ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းကြောင့်။ ဝိသံယောဂေါ=(မိန်းမ ယောက်ျားတို့) မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထိ=သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ=ကို လည်းကောင်း။ပ။ ဣတ္ထာလင်္ကာရံ=ကောင်း။ န မနသိကရောတိ=နှလုံးမသွင်း။ ဝါ=စိတ်မဝင်စား။ သာ=ထိုမိန်းမသည်။ တတ္ထ=ထိုဣတ္ထိန္ဒြေ စသည်တို့၌။ နရဇ္ဇတိ=မတပ်မက်။ပ။ နာဘိရမတိ=မပျော်မွေ့။ သာ=သည်။ တတ္ထ=တို့၌။ အရတ္တာ=မတပ်မက်သည်။ တတြ=တို့၌။ အနဘိရတာ=မပျော်မွေ့သည်။ (ဟုတွာ=၍)။ပ။ သာ=သည်။ တတ္ထ=ထိုပုရိသိန္ဓြေ စသည်တို့၌။ န ရဇ္ဇတိ=မတပ်မက်။ပ။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ သံယောဂံ=ယောက်ျားနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းကို။ နာကင်္ခတိ=မလိုလား။ အဿာ=ထိုမိန်းမ၏။ သံယောဂပစ္စယာ=ယောက်ျားနှင့် ပေါင်းသင်းရခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထတ္ထေ=၌။ အနဘိရတာ=မပျော်မွေ့ ကုန်သော။ သတ္တာ=တို့သည်။ ပုရိသေသု=တို့၌။ ဝိသံယောဂံ=မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းသို့။ ဂတာ=ရောက်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ကြောင့်။ (ဤသို့ ဣတ္ထိန္ဒြေ ဣတ္ထိကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ မတပ်မက် မပျော်မွေ့ခြင်း စသော အကြောင်းကြောင့်။)ဣတ္ထိ=သည်။ ဣတ္ထတ္တံ=ကို။ အတိဝတ္တတိ=ကျော်လွန်၏။

(မိန်းမဘဝ၌ စက်ဆုပ်ငြီးငွေ့ မပျော်မွေ့သော ဗလဝဝိပဿနာဖြင့် အရိယမဂ်သို့ ရောက်၍ ကျော်လွန်၏)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ကြောင့်။ (ဤသို့ပုရိသိန္ဒြေ၊ ပုရိသကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ မတပ်မက် မပျော်မွေ့ခြင်း စသောအကြောင်းကြောင့်။) ပုရိသော =သည်။ပုရိသတ္တံ=ကို။ အတိဝတ္တတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ကြောင့်။ (ဤသို့ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ၊ ဣတ္ထိကုတ္တ၊ ပုရိသကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံး မသွင်းခြင်း၊ မတပ်မက် မပျော်မွေ့ခြင်း အစရှိသောအကြောင်းကြောင့်) ဝိသံယောဂေါ=(မိန်းမ ယောက်ျားတို့) မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သံယောဂေါ=(မိန်းမယောက်ျားတို့) ယှဉ်တွဲပေါင်းဖက်ခြင်းကို ပြီးစီးစေတတ်သည် လည်းဖြစ်သော။ ဝါ=သော။ ဝိသံယောဂေါ=(မိန်းမယောက်ျားတို့) မယှဉ်မတွဲ ကွဲကွာခြင်းကို ပြီးစီးစေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော။ ဓမ္မပရိယာယော=တရား သဘောဟူသော မူရင်းအကြောင်းဟူသည်။ ဝါ=မူရင်းအကြောင်းဖြစ်သော တရား သဘောဟူသည်။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤသို့ ဣတ္ထိန္ဒြေ ပုရိသိန္ဒြေ၊ ဣတ္ထိကုတ္တ ပုရိသကုတ္တ စသည်တို့၌ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ တပ်မက်ပျော်မွေ့ခြင်း စသည်နှင့် နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ မတပ်မက် မပျော်မွေ့ခြင်း စသည်ပင်တည်း။) ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) အဋ္ဌမံ။

၉-ဒါနမဟာပွလသုတ်

၅၂။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ စမ္မာယံ=စမ္မာမြို့အနီး၌။ (စကားပင်များစွာ ပေါက်ရောက်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့် စမ္မာမည်သော မြို့၏အနီး၌။) ဂဂ္ဂရာယ=ဂဂ္ဂရာမည်သော။ (ဂဂ္ဂရာမည်သော မိဖုရားသည် တူးအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဂဂ္ဂရာမည်သော။) ပေါက္ခရဏိယာ= ရေကန်၏။ တီရေ=ကမ်းနား၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထခေါ= ထိုအခါ၌။ သမ္ပဟုလာ=များစွာကုန်သော။ စမ္မေယျကာ=စမ္မာမြို့သားဖြစ်ကုန် သော။ ဥပါသကာ=သီတင်းသည်ဒါယကာတို့သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အာယသ္မာသာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်။(အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) [ထို့နောက် စာပိုဒ်-၂၁၊ နှာ-၅၄ သာရန္တဒသုတ်ကြည့်]။ပ။ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ=အရှင် သာရိပုတြာကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစံ=လျှောက်ကုန်ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစံ။)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ နော(အမေဟိ)=တပည့်တော်တို့သည်။ [သုတာ၏ အပုတ္တ ကတ္တားတည်း။] ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ သမ္ပုခါ=အထံတော် မှောက်၌။ ဝါ=အထံတော်မှောက်က။ ဓမ္မိကထာ=တရားရှိသောစကားသည်။ ဝါ=တရားစကားသည်။ ဝါ=ကို။ စိရသုတာ^၁=ကြားနာအပ်ပြီး၍ ကြာမြင့်သော

၁။စိရသုတာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အဘိဓေယျတ္ထ။ ။သုယိတ္တာတိ သုတာ= ကြားနာအပ်ပြီးသော တရားစကား(ဓမ္မိကထာ)။ စိရံ သုတာယ ယဿာ ဓမ္မိယာ

အခါကာလရှိပါပြီ။ ဝါ=မကြားနာရသည်မှာ ကြာမြင့်လှပါပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏။ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်။ ဘဂဝတော=၏။ သမ္မုခါ=၌။ ဓမ္မိ=တရားရှိသော။ ဝါ=တရားနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ကထံ=စကားကို။ သဝနာယ=ကြားနာခြင်းငှာ။ (ဩကာသံ=အခွင့်ကို။) လဘောယျာမ=ရလိုပါကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့(အဝေါစံ=လျှောက်ကုန်ပြီ။) [တနည်း-ဘန္တေ=ရား။ မယံ=တို့သည်။ ဘဂဝတော=၏။ သမ္မုခါ=၌။ ဓမ္မိ=သော။ ကထံ=ကို။ သဝနာယ=ငှာ။ (ဩကာသံ=ကို။) လဘောယျာမ=ရပါကုန်မူကား။ သာဓု=ကောင်းပါ၏။ ဣတိ အဝေါစံ။]

အာဝုသော=ဒါယကာတို့။ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်။ (ထိုသို့တရားနာခွင့် ရလိုကြပါလျှင်။ ဝါ=ထိုသို့ တရားနာခွင့် ရလိုကြခြင်းကြောင့်။) တုမှေ=သင်တို့ သည်။ ဥပေါသထေ=ဥပုသ်ဖြစ်သော။ တဒဟု=ထိုနေ့၌။ အာဂစ္ဆေယျာထ=လာခဲ့ ကြကုန်လော။ (တုမှေ=သင်တို့သည်။) ဘဂဝတော=၏။ သမ္မုခါ=၌။ ဓမ္မိ=သော။ ကထံ=ကို။ သဝနာယ=ငှာ။ (ဩကာသံ=ကို။) အပ္ပေဝ နာမ လဘောယျာထ= ရတန်ကောင်းကုန်ရာပါ၏။ ဝါ=ရကောင်း ရကြပါလိမ့်မည်။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစံ=မိန့်တော်မူပြီ။) ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ စမ္ပေယျကာ=ကုန်သော။ ဥပါသကာ=တို့သည်။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ= အရှင်သာရိပုတြာ၏။ (ဝံစနံ=စကားကို။) ပဋိဿုတွာ=ရှေ့ရ ရှိသေစွာ နာယူ ကြကုန်၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထကြကုန်၍။ အာယသ္မန္တ သာရိပုတ္တံ=ကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသေစွာ ရှိခိုးကြပြီး၍။ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြုကြပြီး၍။ ပက္ခမိသု=ဖဲခွာသွားကြပြီ။

အထခေါ=ဖဲခွာသွားကြပြီးသည်မှ နောက်၌။ စမ္ပေယျကာ=ကုန်သော။ ဥပါသကာ=တို့သည်။ ပ။ ဧကမန္တံ=၌။ အဋ္ဌသု=ရပ်နေကြကုန်ပြီ။ အထခေါ= ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=သည်။ စမ္ပေယျကေဟိ=စမ္မာမြို့သား ဖြစ်ကုန်သော။ တေဟိ ဥပါသကေဟိ=ထိုသီတင်းသည် ဒါယကာတို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ= အတူတကွ။ ပ။ [စာပိုဒ်(၇) စာမျက်နှာ(၂၆)ဥဂ္ဂသုတ်ကြည့်] ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတံ= ဤစကားကို။ ဝါ=ဤအကြောင်းအရာကို။ အဝေါစံ=လျှောက်ထားမေးမြန်းပြီ။ (ကိန္တိံ=သို့။ အဝေါစံ=ဟူမူ)။

ကထာယာတိ စိရသုတာ-ဟု ဘိန္နာဓိကရဏဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ဝစနတ္ထပြု၍ “စိရသုတာ=ကြားနာအပ်ပြီးသော တရားစကား၏ ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော တရားစကား (ဓမ္မိကထာ)” ဟူ၍ ဝိဂြိုဟ်နက်ဖြစ်၏။ မကြားနာရသည်မှာ ကြာလှပါပြီဟု အဖြောင့် ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်။ မာသဇာတော (ပုတ္တော)၊ အစိရပက္ခန္တော(ဘဂဝါ)၊ သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတော (ဘဂဝါ)တို့နှင့် အတူတူဖြစ်သည်။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စဿ=အချို့သောသူ၏။ တာဒိသံယေဝ=ထိုအခြားသူ၏ အလှူဒါနကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာ ဖြစ်သော။ ဝါ=ထိုအခြားသူ၏ အလှူဒါနနှင့် ဒါနချင်း တူသည်သာဖြစ်သော။ ဒါနံ=အလှူဒါနကို။ (လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော အလှူဒါနကို) ဝါ=သည်။ ဒိန္နံ= ပေးလှူအပ်သည်။ (သမာနံ=ဖြစ်ပါလျက်) န မဟာပုလံ=များသော ကံတူမှုရင်း အကျိုးရှိသည် မဟုတ်သည်။ န မဟာနိသံသံ=များသော ဆင့်ပွားအကျိုး

၁။ဒါနံ ဒိန္နံ မဟာပုလံ မဟာနိသံသံ။ ။ဤ၌ ဒါနပုဒ်ကို ဒိန္နံ၌ စပ်သော အခါ “ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို။ ဒိန္နံ=ပေးလှူအပ်သည်” ဟု အနက်ပြန်ဆို၍ ဒါနပုဒ်အရ လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ယူရ၏။ သို့သော် ထိုဒါနပုဒ်ကို “မဟာပုလံ မဟာနိသံသံ” တို့၌ စပ်သောအခါ၌ကား “ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုသည်၊ မဟာပုလံ=များသော ကံတူမှုရင်း အကျိုးရှိသည်” စသည်ဖြင့် အနက်ပြန်ဆိုရစေကာမူ လှူဖွယ်ဝတ္ထုသည် ဒါနပုဒ်၏ ဆိုလိုရင်းအနက် မဟုတ်သေး။ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်ဖြင့် တိတိကျကျ စိစစ်ပြောရလျှင် နာနက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း မဖြစ်နိုင်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုသည် တမလွန်ဘဝအတွက် မဟာပုလံ မဟာနိသံသံကို ဖြစ်စေနိုင်သည်မဟုတ်။ လှူဖွယ်ဝတ္ထုကြောင့်ဖြစ်သော ဒါန ကုသိုလ်စေတနာသည်သာလျှင် နာနက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့် မဟာပုလံ မဟာနိသံသံကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “မဟာပုလံ မဟာနိသံသံ” တို့၌စပ်ခိုက် ဒါနပုဒ်အရ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဒါနကုသိုလ်စေတနာကို ယူရ၏။ အာရုံအကြောင်း ဖြစ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ ဒါနဟူသော နာမည်ကို အာရမ္မဏိက အကျိုးဖြစ်သော စေတနာအပေါ်၌ တင်စားမှည့်ခေါ်ခြင်းကြောင့် ကာရဏူပစာရဟု ဆိုသည်။

ဤနေရာ၌ ဒါနပုဒ်ကို-ဒိယတေ စေတနာတိ ဒါနံ (ပေးလှူကြောင်းစေတနာ)ဟု ဝစနတ္ထုပြုလျှင် ကာရဏူပစာရ ကြံစရာမလိုတော့ဘဲ ဒါနပုဒ်အရ တိုက်ရိုက်ပင် ဒါနစေတနာကို ယူနိုင်ပေ၏။ သို့သော် ပါဠိတော် ဝါကျကို အနက်ပြန်ဆိုသောအခါ ဒိန္နံပုဒ်၌ စပ်ခိုက် ဒါနံအရ လှူဖွယ်ပစ္စည်းဝတ္ထုအနက်ကို ယူခဲ့ပြီးမှ မဟာပုလံ မဟာနိသံသံတို့၌ စပ်ခိုက်၌မူ ဒါနစေတနာကို ယူနေရလျှင် ဒါနပုဒ်၏ အနက်သည် ဟိုနေရာတမျိုး၊ သည်နေရာတမျိုး နှစ်မျိုးဖြစ်၍ အနက်ပေး ရှုပ်ထွေးစရာရှိ၏။ ယင်းသို့ ရှုပ်ထွေးမှုမဖြစ်ရအောင် ကာရဏူပစာရ ကြံရခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ယခုပြခဲ့သည့်အတိုင်း မဟာပုလံ မဟာနိသံသံတို့၌ စပ်ခိုက် ဒါနကုသိုလ် စေတနာကို ယူရခြင်းမှာလည်း ဆိုလိုရင်းအနက်အဓိပ္ပာယ် တိတိကျကျ ဖြစ်စေလိုသော ကြောင့်သာ ဖြစ်၏။ သူသူ၊ ငါငါ လောကပြောရိုးပြောစဉ် ပြောနေကျအတိုင်း စကားပြောသောအခါ၌မူ ယင်းသို့ တိတိကျကျ စိစစ်ပြောနေဖွယ်မလိုပါ။ ထို့ကြောင့်ပင် ပါဠိတော်၌ “ဒါနံ ဒိန္နံ မဟာပုလံ ဟောတိ=လှူဖွယ်ပစ္စည်းကို လှူလျှင် အများကြီး အကျိုးရှိ၏” ဟူ၍ လောကပြောရိုးပြောစဉ်အတိုင်း ဟောတော်မူပြီးလျှင် “ဒါနံ ဒေတိ။ပ။ အန္တံ ပါနံ ဝတ္ထံ ယာနံ” စသည်ဖြင့် ဆွမ်း၊ ဖျော်ရည်၊ အဝတ်၊ ယာဉ် စသော

အာနိသင် ရှိသည်မဟုတ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤအကြောင်းသည်။ (ဤသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့သောသူ၏ အလှူဒါနမှာ အခြားဒါနလောက် လှူဖွယ်ပစ္စည်းဝတ္ထု (ဒေယျဓမ္မ)တို့ကိုသာ ဒါနပုဒ်၏ ဟောနက် သရုပ်သကောင်အဖြစ် ထုတ်ပြတော်မူပါသည်။

တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရန် အလားတူပါဠိ။ ။ဤနေရာ၌ အလားတူပါဠိသာဓက အနည်းငယ်မျှ ထုတ်ပြရသော်-ဒွေမေ ပိဏ္ဏပါတာ သမသမဖလာ သမဝိပါကာ (နှစ်မျိုးသော ဆွမ်းတို့သည် ထပ်တူညီမျှ အကျိုးရရှိကုန်၏။ တူညီသော အကျိုးဝိပါက် ရှိကုန်၏။) အတိဝိယ အညေဟိ ပိဏ္ဏပါတေဟိ မဟပူလတရာ မဟာနိသံသတရာ (အခြားသော လှူဒါန်းအပ်သမျှ ဆွမ်းအားလုံးတို့ထက် အလွန်အကဲပင် သာလွန်များပြား သော အကျိုးအာနိသင် ရရှိကုန်၏။)။ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်ပါဠိ။၁၁၂။

ဤပါဠိတော်၌ ပိဏ္ဏပါတပုဒ်၏ ဆိုလိုရင်းအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အတိအကျဖော်ပြ ရလျှင် “ပိဏ္ဏပါတောတိ တဗ္ဗိသယံ ဒါနမယပုညမာဟ” ဟူသော ထိုသုတ်ဋီကာ (၁၇၂)နှင့်အညီ ဆွမ်းကိုသာ ပိဏ္ဏပါတဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ထိုဆွမ်းကို လှူဒါန်းမှု ကုသိုလ်စေတနာကိုပါ ကာရဏပစာရအားဖြင့် ပိဏ္ဏပါတဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် “ဒွေ=နှစ်မျိုးကုန်သော။ ဣမေ ပိဏ္ဏပါတာ=ဤဆွမ်းလှူဒါန်းမှု ကုသိုလ်တို့သည်” ဟူ၍ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း တိကျသောအနက်ပြန်ဆိုမှု ပြုလိုက ပြုနိုင်၏။ သို့သော် ပါဠိတော်၌မူ လောကပြောရိုးဆိုစဉ်အတိုင်း ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် “ဣမေ ပိဏ္ဏပါတာ=ဤလှူဒါန်းအပ်သော ဆွမ်းတို့သည်” ဟူ၍ သာမန်အနက် ပြန်ဆိုရုံမျှဖြင့် လုံလောက်ပါ၏။

ထို့ကြောင့်ပင် “ယတ္ထ စ ဒိန္န မဟပူလမာဟ” ဟူသော ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာ (၂၁၅)၌ “ဒိန္နံ ပရိစ္စတ္တံ အနာဒိဒေယျဓမ္မံ” ဟူ၍ ဒိန္နပုဒ်အတွက် ထမင်း စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထု(ဒေယျဓမ္မ)ဟူသော ပြောရိုးပြောစဉ်အနက်မျှကိုသာ ဖွင့်ထား ပါသည်။ [ယတ္ထ=အကြင်အရိယသံဃာ၌။ ဒိန္နံ=လှူဒါန်းအပ်သော ဆွမ်းစသော လှူဖွယ် ပစ္စည်းကို။ မဟပူလံ=များသော တမလွန်ဘဝ အကျိုးရှိ၏ဟူ၍။ အာဟု=ဟောတော်မူ ကုန်၏]။

ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှစ်နည်း။ ။ “ဒါနံ ဒတွာ” ဟူသော ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော် ၏ အဋ္ဌကထာ ၄၃၅-၌မူ (၁) ဒါနပုဒ်အတွက် လှူဖွယ်ဝတ္ထု(ဒေယျဓမ္မ)ဟူသော အနက်နှင့် ဒတွာ၌ ဒါဓာတ်၏ စွန့်ကြဲလှူဒါန်းခြင်းအနက်ကို ဖွင့်ရိုးဖွင့်စဉ်အတိုင်း ရှေးဦးစွာ ဖွင့်ပြ၏။ ဒါနံ ဒတွာတိ ဒေယျဓမ္မံ စဇိတွာ။ [ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို။ ဒတွာ=စွန့်ကြဲလှူဒါန်းပြီး၍။]

(၂) ထို့နောက် ဒါနပုဒ်အတွက် ဒါနစေတနာ(ပေးလှူကြောင်းကုသိုလ်စေတနာ) ဟူသော အနက်နှင့် ဒတွာ၌ ဒါဓာတ်အတွက် “သောဓန=ဖြူစင်အောင် သုတ်သင်ခြင်း။ ဝါ=ဖြူစင်စေခြင်း” ဟူသော အနက်ကို ဒုတိယနည်းအနေဖြင့် ဖွင့်ပြ၏။ ယာယ ဝါ စေတနာယ သော ဒိယျတိ၊ သာ စေတနာ ဒါနံ၊ ဒတွာတိ တံ စေတနံ ပရိယောဒါပေတွာ

များသောအကျိုးအာနိသင် မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်) သိယာ နုခေါ်= ဖြစ်နိုင်ပါသလော။ ဘန္တေ=ရား။ ပန=ထို့အပြင်။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ တာဒိသံယေဝ=သော။ ဒါနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ဒိန္နံ=သည်။ (သမာနံ=လျက်။) မဟာပွလံ=များသော ကံတူမူရင်းအကျိုးရှိသည်။ မဟာနိသံသံ=များသော(ထပ်ဆင့် တိုးတက်) အကျိုးဆက်အာနိသင်ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤအကြောင်း သည် (ဤသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှူဒါနမှာ အခြားအလှူ ဒါနထက် များသော အကျိုးအာနိသင်ရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။) သိယာ နုခေါ်=ဖြစ်နိုင်ပါသလော။ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မေးမြန်း လျှောက်ထားပြီ။)

သာရိပုတ္တံ=သာရိပုတြာ။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ တာဒိသံယေဝ=သော။ ဒါနံ=ကို။ ဝါ=သည်။ ဒိန္နံ=သည်။ (သမာနံ=လျက်။) န မဟာပွလံ=သည်။ န မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤအကြောင်းသည်။ သိယာ=ဖြစ်နိုင် ပါ၏။ သာရိပုတ္တံ=တြာ။ ပန=ထို့အပြင်။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ ပ။ မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤအကြောင်းသည်။ သိယာ=ဖြစ်နိုင် ပါ၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ယေန= အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ တာဒိသံယေဝ=သော။ ပ။ န မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှူဒါနမှာ အခြားအလှူဒါန လောက် များသောအကျိုးအာနိသင်မရှိခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်) ကော နုခေါ်=အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်။ (ထိုသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှူဒါနမှာ အခြားအလှူဒါနလောက် များသောအကျိုးအာနိသင် မရှိခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်။) ကော နုခေါ်= အဘယ်ပါနည်း။ ဘန္တေ=ရား။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ တာဒိသံယေဝ။ ပ။ မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော ဟေတု=သည်။ (ထိုသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှူဒါနမှာ အခြားအလှူဒါနထက် များသောအကျိုးအာနိသင် ရှိခြင်း၏အကြောင်းသည်။) ကောနုခေါ်=နည်း။ သော ပစ္စယော=သည်။ (ထိုသို့ ဒါနချင်းတူပါလျက် အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလှူဒါနမှာ အခြားအလှူဒါနထက် များသောအကျိုးအာနိသင်ရှိခြင်း ၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) ကောနုခေါ်=နည်း။ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေး လျှောက်ပြီ)

ဝိသုဒ္ဓိ ကတွာ။ [ဒါနံ=ပေးလှူကြောင်း ကုသိုလ်စေတနာကို။ ဒတွာ=ဖြူစင်အောင် သုတ်သင်၍။ ဝါ=ဖြူစင်စေ၍] ဤအင်္ဂုတ္တိရ်ပါဠိတော်၌လည်း အဋ္ဌကထာ အထူးမဖွင့် သော်လည်း တချို့နေရာ၌ ဤဒုတိယနည်းကိုလည်း အသုံးပြုခဲ့ ရ၏။ ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၇၉) ဂိဟိသုတ် နိဿယကြည့်။

သာရိပုတ္တ=တြာ။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စော=အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သာပေခေါ=(မရက်မရော နှမြော) ငဲ့ကွက်သော တဏှာနှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဒါနံ=အလှူဒါနကို (လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို)။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ ပတိဗဒ္ဓစိတ္တော=(ဒါန၏အကျိုးဝိပါက်၌) ဖွဲ့နှောင်တွယ်တာသောစိတ် ရှိသည်။ (ဟုတွာ=၍) ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ သန္နိမိပေခေါ=(နှောင်ရေး၊ နောင်တာ သုံးစားရာဖို့) ဥစ္စာပစ္စည်း သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း၌ ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိသည်။ (ဟုတွာ) ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ ဣမံ=ဤဒါန၏အကျိုးဖြစ်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာကို။ ပေစ္စ=နှောင်တမလွန်ဘဝသို့ ရောက်၍။ ဝါ=ရောက်လသော် [ပ+ဣ+တွာဖြင့် ပေစ္စဟု ရုပ်ပြီး၏။] ပရိဘုဒ္ဓိဿာမိ=သုံးဆောင်ခံစားပေအံ့။ ဣတိ=ဤသို့ တမလွန်နှောင်ရေး မျှော်ခေါ်တွေး၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သမဏဿ ဝါ=ရဟန်း သူတော်ကောင်းအားလည်း ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏဿဝါ=ဗြာဟ္မဏသူတော်ကောင်းအားလည်းကောင်း။ တံ= ထိုသို့သော။ (ထို သာပေခဒါန၊ ပတိဗဒ္ဓစိတ္တဒါန စသည်ဖြစ်သော) ဒါနံ= အလှူဒါနကို။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ [အလှူဒါန၏ သရုပ် သကောင်ဖြစ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုများကို ပြလို၍ “အနံ ပါနံ” စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏။] အနံ= ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း။ ပါနံ=အဖျော်ရည်ကိုလည်းကောင်း။ ဝတ္ထံ= အဝတ်သင်္ကန်းကိုလည်းကောင်း။ ယာနံ=ယာဉ်ကိုလည်းကောင်း။ (ထီး၊ ဖိနပ်၊ လှည်း၊ ရထား၊ ပေါင်းချုပ်၊ ထမ်းစင် အစရှိသော လမ်းခရီး အသုံးအဆောင် ဖြစ်သော ယာဉ်ကိုလည်းကောင်း။) မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ=ပန်း၊ နံသာ၊ နံသာ ပျောင်းကိုလည်းကောင်း။ သေယျာ၊ အာဝသထ၊ ပဒီပေယျံ=အိပ်ရာခင်း၊ နေရာအိမ်၊ မီးထွန်းစရာ မီးစာ၊ မီးခွက်ဆီကိုလည်းကောင်း။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ [ပဒီပေ ဧတဗ္ဗံ နေတဗ္ဗန္တိ၊ ပဒီပေယျံ။ ပဒီပေ=မီးထွန်းခြင်းကိစ္စ၌။ ဧတဗ္ဗံ နေတဗ္ဗံ=ဆောင်ယူထိုက်သော မီးစာ၊ မီးခွက်တည်း။ ဣတိ ပဒီပေယျံ]။

သာရိပုတ္တ=တြာ။ တံ=ထို ငါမိန့်ဆိုအပ်မည့် စကားကို။ (တွံ=သင်သည်) ကိံ မညသိ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်သနည်း။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စော=သည်။ ဧဝရူပံ= ဤသို့သဘောရှိသော။ (ဤသို့ ငဲ့ကွက်သော တဏှာနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းစသော သဘောရှိသော) ဒါနံ=အလှူကို။ ဒဒေယျ=ပေးလှူရာပါသလော။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=ပေးလှူရာပါ၏ဘုရား။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။

သာရိပုတ္တ=တြာ။ တတြံ=ထိုအလှူဒါန ပေးလှူကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဝါ=ထိုပေးလှူကြရာ၌။ ယွာယံ=(ယော အယံ) အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သာပေခေါ

၁။ တတြံ၏ စွဲနက်။ ။ “ဣဓေကစ္စဿ တာဒိသံယေဝ ဒါနံ ဒိန္နံ န မဟပူလံ ဟောတိ။ပ။ မဟာနိသံသံ” ဟူ၍ မေးလျှောက်ခဲ့သော အရှင်သာရိပုတြာ၏

=သည်။ပ။ သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ ဒါနံ=ထိုအလှူဒါနကို။ ဒေတိယံ=ပေးလှူ
 ပြီး၍။ ကာယဿ=၏။ [စာပိုဒ် (၄၇) ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ်၊ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ
 (၉၉)ကြည့်] စာတုမဟာရာဇိကာနံ=စာတုမဟာရာဇ် မည်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=
 နတ်တို့၏။ သဟဗျတံ=အတူတကွ ဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်သို့။
 ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်သို့
 လားရောက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) တံကမ္မံ=ထိုကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကို။ [ကမ္မံ
 အရ အကြောင်းကံကိုသာမယူဘဲ ထိုအကြောင်းကံ၏ အကျိုးတိုင်အောင် ကာရဏူ
 ပစာရအားဖြင့် ယူရသည်] တံ ဣဒ္ဓိံ=ထိုကုသိုလ်ကံအကျိုး ပြီးစီးပြည့်စုံမှုကို။
 ဝါ=ထိုပြီးစီးပြည့်စုံသော ကုသိုလ်ကံအကျိုးကို။ တံ ယသံ=ထိုအခြံအရံပြည့်စုံမှုကို။
 တံ အာဓိပစ္စံ=ထိုအကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ကို။ ဝါ=ထိုအကြီးအကဲ၏ဖြစ်ကြောင်း
 ဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကံအကျိုးကို။ ခေပေတွာ=ကုန်ခန်းစေပြီး၍။ အာဂါမိ=ဤလူ့ဘဝ
 သို့ ပြန်လာသူသည်။ ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ၏အဖြစ်သို့။ ဝါ=ဤလူ့ဘဝသို့၊ အာဂန္တာ
 =ပဋိသန္ဓေ တည်နေပြန်လာသည်၊ ဟောတိ=၏။ [ထိုစာတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်
 ၌သော်လည်းကောင်း၊ အထက်အထက် သုဂတိဘုံဘဝ၌သော် လည်းကောင်း
 မဖြစ်နိုင်တော့၍ အောက်ဘုံဘဝသို့သာ ပြန်လာရတော့သည်ဟုလို]။

သာရိပုတ္တံ=တြာ။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓေ=ဤလောက၌။ ဧကေစ္စော=သည်။
 သာပေက္ခော=သည်။ (ဟုတွာ=၍) ဒါနံ=ကို။ နဟော ဒေတိယံ=ပေးလှူသည်
 မဟုတ်။ ပတိဗဒ္ဓစိစ္စော=သည်။ (ဟုတွာ)ဒါနံ=ကို။ န ဒေတိယံ=ပေးလှူသည်
 မဟုတ်။ သန္နိမိပေက္ခော=သည်။ (ဟုတွာ)ဒါနံ=ကို။ န ဒေတိယံ=ဟုတ်။ ဣမံ=ကို။
 ပေစ္စ=၍။ ပရိဘုဒ္ဓိဿာမိ=အံ။ ဣတိ=၍။ ဒါနံ=ကို။ န ဒေတိယံ=ဟုတ်။ အပိစ ခေါ=
 အဟုတ်အမှန်ကား။ ဒါနံ=ပေးလှူခြင်း မည်သည်။ သာဟု=ကောင်း၏။ ဣတိ=
 ဤသို့ သဘောပေါက် သိနားလည်၍။ ဒါနံ=အလှူကို။ ဒေတိယံ=ပေးလှူ၏။ပ။

[ဤနေရာ ပါဠိတော်စာအုပ်၌ အလွန်အကျွံ ပေယျာလံ မြှုပ်ထား၏။
 နတ်ပြည်ခြောက်ထပ် အစဉ်အတိုင်း ပေယျာလ ဖော်ရလိမ့်မည်။ ရှေးဦးစွာ
 တာဝတိံသာ ဝါကျကို ဖော်ဆိုရသော် “အပိစ ခေါ သာဟု ဒါနံန္တိ ဒါနံ
 ဒေတိ”၏ အဆုံး၌ “သော တံ ဒါနံ ဒေတိ သမဏဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ
 အနံ ပါနံ ဝတ္ထံ”စသည်ဖြင့် ပေယျာလဖော်လာခဲ့ပြီးလျှင် “ကာယဿ ဘေဒါ
 ပရံ မရဏာ”၏ နောက်၌ “တာဝတိံသာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ၊
 သော တံ ကမ္မံ ခေပေတွာ တံ ဣဒ္ဓိံ။ပ။ အာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တံ”ဟူ၍
 တာဝတိံသာဝါကျကို အဆုံးသတ်ရ၏။ ထို့နောက် ယာမာဝါကျအတွက်-

အမေးပုစ္ဆာ၌ ဒါနံပြုကြသော ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးကို (သို့မဟုတ်) ဒါနံပြုပုံ အမျိုးမျိုးကို
 ရည်ညွှန်းထား၏။ ထိုရည်ညွှန်းအပ်သော အနက်သည်ပင် တကြ၏ စွဲနက်ဖြစ်သည်ဟု
 စဉ်းစားမိ၏။

“ဣမ ပန သာရိပုတ္တ ဧကစ္စော နဟောဝ ခေါ သာပေခေါ ဒါနံ ဒေတိ။ပ။ န ‘ဣမံ ပေစ္စ ပရိဘုဒ္ဓိဿာမီ’တိ ဒါနံ ဒေတိ”ဟု ဖော်ပြပြီးနောက်- “နပိ ‘သာဟု ဒါနန္တိ ဒါနံ ဒေတိ၊ အပိစ ခေါ ဒိန္နပုဗ္ဗံ ကတပုဗ္ဗံ’စသည်ဖြင့် တိုက်ရိုက်ရှိသည့်အတိုင်း ဆိုခဲ့ပြီးလျှင် “ကာယဿ ဘောဒါ ပရံ မရဏာ”၏ နောက်၌ “ယာမာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”စသည်ဖြင့် ဖော်ဆိုရာ၏။ ထို့နောက် တုသိတာဝါကျ စသည်၌လည်း “တုသိတာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ...နိမ္မာနရတီနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ.....ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”ဟု ဖော်ဆိုရာ၏။]

ဒါနံ=မည်သည်။ သာဟု=၏။ ဣတိ=၍။ ဒါနံ=ကို။ နပိ ဒေတိ=လှူသည်လည်း မဟုတ်။ အပိစ ခေါ=ကား။ (ဣဒံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနမည်သည်) ပိတုပိတာမဟေဟိ=ငါ၏ အဘ၊ အဘိုးတို့သည်။ ဒိန္န ပုဗ္ဗံ=ပေးလှူအပ်ခဲ့ဖူးသော မျိုးရိုးစဉ်လာ ကျင့်ဝတ်ပေတည်း။ ကတပုဗ္ဗံ=ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးသော မျိုးရိုးထုံးတမ်းလုပ်ငန်းပေတည်း။ (အဟံ=ငါသည်) ပေါရာဏံ=ရှေး၌ဖြစ်သော။ ကုလဝံသံ=အမျိုးအနွယ်ကို။ ဝါ=မျိုးနွယ်စဉ်ဆက် မပျက်ကွက်ခဲ့သော ဒါနကျင့်ဝတ်ကို။ ဟာပေတုံ=(ငါ၏လက်ထက် ပျက်ကွက်)ဆုတ်ယုတ်စေခြင်းငှာ။ န အရဟာမိ=မထိုက်။ ဣတိ=ဤသို့ မျိုးနွယ်ကျင့်ဝတ်ကို ထိန်းသိမ်းလို၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ပ။ [ဤဝါကျမှာ ယာမာဝါကျဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ယာမာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”ဟု ပြောင်းလဲ၍ ဆိုပါ။]

(ဣဒံ ဒါနံ=မည်သည်) ပိတုပိတာမဟေဟိ=တို့သည်။ပ။ န အရဟာမိ=မထိုက်။ ဣတိ=၍။ ဒါနံ=ကို။ နပိ ဒေတိ=ပေးလှူသည်လည်းမဟုတ်။ အပိစ ခေါ=ကား။အဟံ=သည်။ပစာမိ=ချက်ပြုတ်၏။ ဝါ=ချက်ပြုတ်၍ စားသောက်၏။ ဣမေ=ဤသမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည်။ န ပစန္တိ=မချက်ပြုတ်ကြကုန်။ ဝါ=ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည် မဟုတ်ကုန်။ ပစန္တော=ချက်ပြုတ်စားသောက်သော ငါသည်။ အပစန္တာနံ=ချက်ပြုတ်မစားကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား။ ဒါနံ=အလှူဒါနကို။ အဒါတုံ=မပေးမလှူခြင်းငှာ။ နအရဟာမိ=မထိုက်။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ [ဤဝါကျမှာ တုသိတာဝါကျဖြစ်၍ “တုသိတာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”ဟုဆို]။ပ။

အဟံ=သည်။ ပစာမိ=၏။ ဣမေ=တို့သည်။ န ပစန္တိ=ကုန်။ပ။ အဒါတုံ=ငှာ။ နာရဟာမိ=မထိုက်။ ဣတိ=၍။ ဒါနံ=ကို။ နပိ ဒေတိ=ဟုတ်။ အပိစ ခေါ=ကား။ ပုဗ္ဗကာနံ=ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော။ တေသံ ဣသိနံ=ထိုရသေ့တို့၏။ တာနိ မဟာယညာနိ=ထိုကြီးစွာသော ပေးလှူခြင်းတို့သည်။ (ထောပတ်၊ ဆိဦး နို့ဓမ်း၊ ပျားရည်၊ ကင်လဲ စသည်တို့ဖြင့် ပြီးစီးအောင်မြင်သော ထိုအလှူပွဲကြီးတို့သည်။) အဟေသံ ယထာ=ရှိခဲ့ဖူး ဖြစ်ခဲ့ဖူးကုန်သကဲ့သို့။ သေယျထိဒံ=အဘယ်

ရသေ့တို့၏ နည်းဟူမူ။ အဋ္ဌကဿ=အဋ္ဌကရသေ့၏လည်းကောင်း။ ဝါမကဿ= ဝါမကရသေ့၏လည်းကောင်း။ ဝါမဒေဝဿ=ဝါမဒေဝရသေ့၏လည်းကောင်း။ ဝေဿာမိတ္တဿ=ဝေဿာမိတ္တ ရသေ့၏လည်းကောင်း။ ယမဒဂ္ဂိနော=ယမဒဂ္ဂိ ရသေ့၏လည်းကောင်း။ အင်္ဂီရဿဿ=အင်္ဂီရဿရသေ့၏ လည်းကောင်း။ ဘာရ ဒ္ဒါဇဿ=ဘာရဒ္ဒါဇရသေ့၏လည်းကောင်း။ ဝါသေဋ္ဌဿ=ဝါသေဋ္ဌရသေ့၏ လည်းကောင်း။ ကဿပဿ=ကဿပရသေ့၏လည်းကောင်း။ ဘဂုနော=ဘဂု ရသေ့၏လည်းကောင်းတည်း။

[တနည်း--သေယျထိဒံ=အဘယ်ရသေ့တို့၏။ တာနိ မဟာယညာနိ=တို့သည်။ အဟေသံ ယထာ=ရှိခဲ့ဖူးကုန်သကဲ့သို့နည်းဟူမူ။ အဋ္ဌကဿ=၏လည်းကောင်း ။ပ။ ဘဂုနော=၏လည်းကောင်း။ တာနိ မဟာယညာနိ=ထိုအလှူပွဲကြီးတို့သည်။ အဟေသံယထာ=ကဲ့သို့။]

ဧဝံ=ဤအတူ။ မေ=ငါ၏။ အယံ ဒါနသံဝိဘာဂေါ=(ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ် တို့၌) ဤလှူဖွယ်ဝတ္ထု ဝေဖန်ခွဲခြမ်းလှူဒါန်းခြင်းသည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ပ။ [ဤဝါကျမှာ နိမ္မာနရတိ ဝါကျဖြစ်၍ “ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ”၏ နောက်၌ “နိမ္မာနရတိနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”ဟု ဆိုပါ။]

ပုဗ္ဗကာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ဣသိနံ=တို့၏။ပ။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့။ ဣတိ= ၍။ နပိ ဒေတိ=မဟုတ်။ အပိစ ခေါ=ကား။ ဣမံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနကို။ ဒဒတော=ပေးလှူသော။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ ပသိဒတိ= ကြည်လင်ရွှင်လန်း၏။ (မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။) အတ္တမနတာ=ရွှင်လန်းနှစ်သက် သော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်သည်။ ဝါ=ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သောစိတ် ရှိသူ၏အဖြစ်သည်။ သောမနဿံ=စိတ်ချမ်းသာမှု သောမနဿဝေဒနာသည်။ ဥပဇာယတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစား၍။ ဝါ=ဤသို့ စိတ်ကြည်လင် ရွှင်လန်းလို၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ပ။ [ဤကား ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ ဝါကျ တည်း။ “ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ”ဟုဆို။]

အပိစ ခေါ=ကား။ စိတ္တာလင်္ကာရံ+စိတ္တပရိက္ခာရံ=သမထဝိပဿနာစိတ်၏ အဆင်တန်ဆာ+သမထဝိပဿနာစိတ်၏ အခြံအရံဖြစ်သော။ ဒါနံ=အလှူဒါန ကို။ ဒေတိ=၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ ဒါနံ=ကို။ အနံ=ကိုလည်းကောင်း။ ပါနံ=ကောင်း။ပ။ ပဒီပေယျံ=ကောင်း။ သမဏဿ ဝါ=ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ=ကောင်း။ ဒေတိ=၏။ပ။ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော။ (ဤသို့ စိတ္တာ လင်္ကာရံ၊ စိတ္တပရိက္ခာရသဘောရှိသော။) ဒါနံ=ကို။ ဒဒေယျ=၏လော။ ဣတိ (အဝေါစ=ပြီ။) ဧဝံ ဘန္တေ=ရား။ (ဣတိ အဝေါစ=ပြီ)။ပ။ [ထို့နောက် ပါဠိတော်စာအုပ် စာမျက်နှာ(၄၄၄) ရှစ်ခုမြောက်စာကြောင်း “အပိစ ခေါ” စသည်သို့ သွားအံ့။]

အပိစ ခေါ=ကား။ စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရံ=သော။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ ဒါနံ=ထိုအလှူဒါနကို။ (ထိုစိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရဒါနကို။) ဒတွာ=ပေးလှူပြီး၍။ ပ။ ဗြဟ္မကာယိကာနံ=ပဌမဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဗြဟ္မာဘဝသို့ ရောက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ပ။ တံ အာဓိပစ္စံ=ကို။ ခေပေတွာ=၍။ အနာဂါမိ=ဈာန်အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ဈာန်၏အစွမ်းကြောင့် အောက်ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေ ပြန်မလာတော့သော သောတာပန် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) ဣတ္ထတ္ထံ=ဤကာမဘုံသားအဖြစ်သို့။ အနာဂန္တာ=ပဋိသန္ဓေတည်နေပြန်မလာတော့သည်။ ဟောတိ=၏။

သာရိပုတ္တံ=သာရိပုတြာ။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=၏။ ပ။ န မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုမဟပွလ မဟာနိသံသ မဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းသည်။) အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤသာပေက္ခဒါန စသည်ပင်တည်း။ ဝါ=ဤ

၁။ ဈာန်အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ ။ဤနေရာ၌ အနာဂါမိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို အနာဂါမ်ဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ဈာန်ရရှိထားသော သောတာပန်, သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးကို အနာဂါမ်ဟု ဆိုလို၏။ ယင်းသို့ဆိုလိုရခြင်း၏ အကြောင်းကား-

ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့သည် ကာမရာဂ အစရှိသော အဇ္ဈတ္တသံယောဇဉ်ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်ရသေး၍ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ နေလိုသောဆန္ဒ မကုန်သေးစေကာမူ ဈာန်မလျော့ကျဘဲ ကွယ်လွန်လျှင် ဗြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်ကြလိမ့်မည်။ ဗြဟ္မလောကဂတာ ဟေဋ္ဌာ အရိယာ နောပပဇ္ဇရေ-ဟူသည်နှင့်အညီ ဗြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်ပြီးသောအရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်အောက်ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ မနေလာတော့ဘဲ အထက်အထက်ဘုံ၌ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံကြတော့မည် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဈာန်ရ သောတာပန်, သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့သည် (ဤကာမဘုံသို့ မပြန်လာခြင်းသဘောအားဖြင့်) အနာဂါမိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ထပ်တူညီမျှ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးကို ဈာန် အနာဂါမ်ဟု ခေါ်သည်။

သဇ္ဈာနကော အပရိဟိနဇ္ဈာနော ကာလကတော ဗြဟ္မလောကုပဂေါ ဟုတွာ ဝဇ္ဈဇ္ဈာသယော စေ၊ ဥပရူပရိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နိဗ္ဗာယတီတိ အာဟာ "အနာဂါမိသဘာဂေါ" တိ၊ ယတော သော ဈာနာနာဂါမိတိ ဝုစ္စတိ။ ပုဂ္ဂလပညတ် မူလဋီကာ။ ၄၉။

ဈာနာနာဂါမိတိ အသမုစ္ဆိန္ဒဇ္ဈာသံယောဇနောပိ ရူပဘဝေ ဥပုဇ္ဇိတွာ အနာဝတ္တိဓမ္မမဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ ကထာဝတ္ထု အနုဋီကာ၊ ၈၇။

ဈာနဝသေန ဟိ ဟေဋ္ဌာ န အာဂစ္ဆတီတိ ဈာနာနာဂါမိ။ တိကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၊ ၁၉၃။ (စာပိုဒ် ၉၅၊ သရဒသုတ်)။

ငဲ့ကွက်သောတဏှာနှင့်တကွ ပေးလှူခြင်းစသည်ပင်တည်း။) သော ပစ္စယော=ထို အကြောင်းပစ္စည်းသည်။ (ထိုမဟာပွလ မဟာနိသံသ မဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း ပစ္စည်းသည်။) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤသာပေက္ခဒါန စသည်ပင်တည်း။) သာရိပုတ္တ=တြာ။ ပန=ထို့အပြင်။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဣဓ=ဤ။ ဧကစ္စဿ။ပ။ မဟာနိသံသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်း ဟိတ်သည်။ (ထိုမဟာပွလ မဟာနိသံသဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်။) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤစိတ္တာလင်္ကာရ စိတ္တပရိက္ခာရဒါန စသည်ပင် တည်း။ ဝါ=ဤသမထဝိပဿနာစိတ်၏ အဆင်တန်ဆာ အခြံအရံဖြစ်သော ဒါန စသည်ပင်တည်း။) ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်။) နဝမံ။

၁၀-နန္ဒမာတာသုတ်

၅၃။(ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤနန္ဒမာတာသုတ်ကို။) မေ=တပည့်တော် သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း။ သုတံ=နာယူ မှတ်သားထားအပ်ပါပြီ။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ အာယသ္မာ စ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည် လည်းကောင်း။ အာယသ္မာ စ မဟာ မောဂ္ဂလ္လာနော=အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်သည်လည်းကောင်း။ မဟတာ=(အရေ အတွက်အားဖြင့်) များစွာသော။ ဝါ=(ဂုဏ်အားဖြင့်) မြင့်မြတ်သော။ ဘိက္ခု သံယေန=ရဟန်းအပေါင်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အံ့တူတကွ။ ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ=ဒက္ခိဏာ ဂိရိဇနပုဒ်၌။ စာရိကံ=ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီခြင်းကို။ ဝါ=ခရီးဒေသစာရီ ကြွချီ ခြင်းဖြင့်။ စရန္တိံ=ကြွချီတော်မူကြကုန်၏။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (အရှင်သာရိပုတြာနှင့် အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်တို့ ရဟန်းသံဃာနှင့် အတူတကွ ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပုဒ်၌ ခရီး ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူကြရာ ထိုအခါ၌) ဝေဠုကဏ္ဍကီ=ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့သူ ဖြစ်သော။ နန္ဒမာတာ=နန္ဒမာတုမည်သော။ ဝါ=နန္ဒ၏ မယ်တော်ဖြစ်သော။ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏။ ပစ္စုသသမယံ= မိုးသောက်ထ အချိန်၌။ ပစ္စုဋ္ဌာယ=စောစောထ၍။ ပါရာယနံ=ပါရာယန တရားတော်ကို။ (ဇရာမရဏ၏ ဟိုမှာဘက်ကမ်း၊ နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်း ဆိုက်ရောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် ပါရာယနမည်သော တရားတော်ကို) သရေန=ချိုသာသောအသံဖြင့်။ ဘာသတိ=ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်နေ၏။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။(နန္ဒမာတာ ဥပါသိကာ၏ ပါရာယန တရားရွတ်ဆိုရာ ထိုအခါ၌) ဝေဿဝဏော=ဝေဿဝဏ်မည်သော။ မဟာရာဇာ= နတ်မင်းကြီးသည်။ ဧကနစိဒေဝ=တစုံတခုသာလျှင် ဖြစ်သော။ ကရဏီယေန= ပြုဖွယ်ကိစ္စဖြင့်။ ဥတ္တရာယ=မြောက်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသာယ=အရပ်မှ။ ဒက္ခိဏံ =တောင်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသံ=အရပ်သို့။ ဂစ္ဆတိ=သွားနေ၏။ ဝေဿဝဏော

=သော။ မဟာရာဇာ=သည်။ ပါရာယနံ=ကို။ သရေန=ချိုသာသောအသံဖြင့်။ ဘာသန္တိယာ=ရွတ်အံနေသော။ နန္ဒမာတာယ=နန္ဒမာတာမည်သော။ ဥပါသိကာယ =သီတင်းသည် ဒါယိကာမ၏။ (သဒ္ဓံ=အသံကို) အသောသိ ခေါ်=ကြားရသည် သာ။ သုတွာ=ကြားရ၍။ ဝါ=ကြားရခြင်းကြောင့်။ ကထာပရိယောသာနံ=တရား စကား၏ ပြီးဆုံးခြင်းကို။ အာဂမယမာနော=စောင့်ဆိုင်းလျက်။ အဋ္ဌာသိ=ရပ် နေပြီ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ပ။ ဘာသိတွာ=ရွတ်အံပြီး၍။ တုဏှိ=ဆိတ်ဆိတ်နေ သည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ အထခေါ=၌။ ဝေဿဝဏော=သော။ မဟာရာဇာ= သည်။ နန္ဒမာတုယာ=သော။ ဥပါသိကာယ=၏။ ကထာပရိယောသာနံ=ကို။ ဝိဒိတွာ=သိ၍။ “ဘဂိနိ=နမ။ သာဓု=ကောင်းပါပေ၏။ ဘဂိနိ=နမ။ သာဓု= ကောင်းပါပေ၏။” ဣတိ=ဤသို့။ အဗ္ဘာနုမောဒိ=ဝမ်းမြောက်နုမော် သာဓုခေါ်ပြီ။ “ဘဒြမုခ=ကောင်းသောမျက်နှာရှိသော အို-အမောင်။ ဝါ=ကြည်သာရွှင်ပျ နှုတ်ချို မြသည့် အို-အမောင်။ ဒေသော=ဤသာဓုခေါ်သော အမောင်သည်။ ကော ပန= အဘယ်သူပါနည်း။” ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ) ဘဂိနိ=နမ။ အဟံ=ငါ ပါတည်း။ တေ=သင်၏။ ဘာတာ=အစ်ကိုဖြစ်သော။ ဝေဿဝဏော=ဝေဿဝဏ် မည်သော။ မဟာရာဇာ=နတ်မင်းကြီးပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ= ပြန်ပြောပြီ)။

ဘဒြမုခ=ကောင်းသောမျက်နှာရှိသော နတ်မင်းကြီး။ သာဓု=ကောင်းပါပေ၏။ တေနဟိ=ထိုသို့ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီး ဖြစ်လသော်။ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ မေ=အကျွန်ုပ်သည်။ ယော အယံ ဓမ္မပရိယာယော=အကြင်ပါရာယန တရား ဒေသနာတော်ကို။ ဘဏိတော=ရွတ်ဆိုအပ်ပြီ။ ဣဒံ=(အကျွန်ုပ် ရွတ်ဆိုအပ်သော) ဤပါရာယန တရားဒေသနာတော်သည်။ တေ=အသင်နတ်မင်းကြီး၏ ဝါ= အသင်နတ်မင်းကြီးအတွက်။ အာတိထေယျံ=ဧည့်သည်တွက်တာ လက်ဆောင် ပဏ္ဏာသည်။ ဟောတု=ဖြစ်ပါစေလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ။) [အတိထိ+ဏေယျ။ အတိထိမှိ သာဓု အာတိထေယျံ=ဧည့်သည်၌ကောင်းသော (သင့်လျော်သော) လက်ဆောင်။ (တနည်း) အတိထိနော ဟိတံ အာတိထေယျံ ဧည့်သည်၏ စီးပွားဖြစ်သောလက်ဆောင်။]

ဘဂိနိ=နမ။ သာဓု=ကောင်းပြီ။ ဧတဉ္စေဝ=ဤပါရာယနတရားတော်သည် လည်း။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့အတွက်။ အာတိထေယျံ=သည်။ ဟောတု=လော။ သေဝ=နက်ဖြန်ခါ၌ပင်။ ဝါ=နက်ဖြန်ခါမှာပဲ။ သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနပုဗ္ဗမုခေါ်= အရှင်သာရိပုတြာ၊ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်အမျိုးရှိသော။ တိက္ခသံဃော=ရဟန်းအပေါင်း သည်။ အကတပါတရာသော=မဘုဉ်းပေးအပ်သေးသော နံနက်စာဆွမ်းရှိသည်။ ဝါ=နံနက်စာဆွမ်း မဘုဉ်းပေးရသေးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝေဠုကဏ္ဍကံ=

ဝေဠုကဏ္ဍကမ္ပိယသို့။ (တံတိုင်းအလိုက်၊ ဝါးပင်စိုက်၍၊ တံတိုင်းလုံခြုံ၊ ဝါးပင် ရုံထားသည် အဖြစ်ကြောင့် ဝေဠုကဏ္ဍကမည်သောမြို့သို့။) အာဂမိဿတိ= ကြွလာတော်မူလတ္တံ့။ [ပါတော အသိတဗ္ဗံ ဘုဒ္ဓိတဗ္ဗန္တိ ပါတရာသံ။ အကတံ အဘုတ္တံ ပါတရာသံ ယေန ဘိက္ခုသံဃေနာတံ အကတပါတရာသော။]

တဉ္စ ဘိက္ခုသံဃံ=ထိုရဟန်းသံဃာကိုလည်း။ ပရိဝိသိတွာ=ဆွမ်းဆက်ကပ် ကျေးမွေးပြီး၍။ မမ=ငါ့အား။ ဒက္ခိဏံ=(အသင်၏)အလှူဒါနကုသိုလ်ကို။ အာဒိ သေယျာသိ=အမျှပေးဝေပါလော။ တေဉ္စေဝ=ဤဒါနကုသိုလ် အမျှပေးခြင်း သည်လည်း။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့အတွက်။ အာတိထေယျံ=ဧည့်သည်တွက်တာ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာသည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်ပါလတ္တံ့။ ဣတိ(အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ။) အထ=ထိုမှနောက်၌။ နန္ဒမာတာ=သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ တဿာ ရတ္တိယာ= ထိုည၌၏။ အစွယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌။ သကေ=မိမိကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော။ နိဝေသနေ=နေအိမ်၌။ ပဏီတံ=မွန်မြတ်သော။ ခါဒနီယံ=ခဲဖွယ်ကိုလည်းကောင်း။ ဘောဇနီယံ=ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း။ ပဋိယာဒါပေသိ=စီစဉ်စေပြီ။

အထ ခေါ=စီစဉ်စေပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ အကတပါတရာသော=သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။)ယေန(ပဒေသေန)=အကြင်အရပ်၌။ဝေဠုကဏ္ဍကော=ဝေဠု ကဏ္ဍကမြို့သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။) တံ(ပဒေသံ)=ထိုအရပ်သို့။ (ထိုဝေဠု ကဏ္ဍက မြို့ ရှိရာအရပ်သို့။) အဝသရိ=ဆိုက်ရောက်ပြီ။ [တနည်း-ယေန (ဒိသာ ဘာဂေန)=အကြင်အရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေဠုကဏ္ဍကော=ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့ သို့၊ (အဝသရိတဗ္ဗော=ဆိုက်ရောက်အပ် ဆိုက်ရောက်နိုင်၏၊) တံ(တေန ဒိသာ ဘာဂေန)=ထိုအရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ (ဝေဠုကဏ္ဍကံ=ဝေဠုကဏ္ဍကမြို့သို့) အဝသရိ=ဆိုက်ရောက်ပြီ]

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ နန္ဒမာတာ=သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ အညတရံ= တယောက်သော။ ပုရိသံ=ယောက်ျားကို။ အာမန္တေသိ=ခေါ်ပြောပြီ။(ကိန္တိ=အဘယ် သို့။ အာမန္တေသိ=ခေါ်ပြောသနည်းဟူမူ) အမ္ဘော ပုရိသံ=အမောင်ယောက်ျား။ တံ=သင်သည်။ ဧဟိ=လာပါလော။ အာရာမံ=ကျောင်းတိုက်သို့။ ဂန္ဓာ=သွား၍။ ဘိက္ခုသံဃဿ=ရဟန်းသံဃာတော်အား။ ကာလံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်အခါကို။ အာရောစေဟိ=လျှောက်ထားချေပါလော။ (ကိန္တိ=သို့။ အာရောစေသိ=လျှောက် ထားရမည်နည်းဟူမူ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရားတို့။ ကာလော=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန် တန်ပါပြီ။ အယျာယ နန္ဒမာတုယာ=အရှင်မ နန္ဒမယ်တော်၏။ နိဝေသနေ= နေအိမ်၌။ ဘဝ္ဗံ=ဆွမ်းသည်။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးပါပြီ။ (ဘုဉ်းပေးရန် အဆင်သင့် ဖြစ်အောင် ပြင် ခင်ပြီးစီးပါပြီ) ဣတိ=ဤသို့။ (အာရောစေဟိ=လျှောက်ထား ချေပါလော။ ဝုတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=ခေါ်ပြောပြီ)။

ဧဝံ အယျေ =ကောင်းပါပြီ အရှင်မ။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ သော ပုရိ- သော=ထိုယောက်ျားသည်။ နန္ဒမာတုယာ=နန္ဒမယ်တော်ဖြစ်သော။ ဥပါသိကာယ

=သီတင်းသည် ဒါယိကာမ၏။ (ဝစနံ=စကားကို) ပဋိသုတွာ=ရှေ့ရှုနာယူ၍။
 အာရာမံ=ကျောင်းတိုက်သို့။ ဂန္ဓာ=သွား၍။ ဘိက္ခုသံဃဿ=အား။ ကာလံ=
 ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်အခါကို။ အာရောစေသိ=လျှောက်ထားပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာရော
 စေသိ=ဟူမူ)။ပ။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အာရောစေသိ=ပြီ) အထ ခေါ=၌။ပ။
 ဘိက္ခုသံဃော=သည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကို
 ကောင်းမွန်စွာပြင်ဝတ်၍။ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဝါ=
 ကိုင်ဆောင်ခြံရံ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ နန္ဒမာတုယာ=သော။ ဥပါသိကာယ=
 ၏။ နိဝေသနံ=နေအိမ်သည်။ (အတ္ထိ=၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဥပသင်္ကမိ=
 ကြွသွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ = ကြွသွားပြီး၍။ ပညတ္ထေ = ခင်းထားအပ်သော။
 အာသနေ=နေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။

အထ ခေါ=၌။ နန္ဒမာတာ=သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ သာရိပုတ္တ
 မောဂ္ဂလ္လာနပ္ပမုခံ=ရှိသော။ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းသံဃာတော်ကို။ ပဏိတေန=
 မွန်မြတ်သော။ ခါဒနိယေန=ခဲဖွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဘောဇနိယေန=ဘောဇဉ်
 ဖြင့် လည်းကောင်း။ သဟတ္တာ=မိမိလက်ဖြင့်။ ဝါ=ကိုယ်တိုင်။ သန္တပေသိ=
 ကောင်းစွာရောင့်ရဲနှစ်သက်စေပြီ။ ဝါ=ပြည့်စုံလုံလောက်စေပြီ။ သမ္ပဝါရေသိ=
 (တော်ပြီဟု)ကောင်းစွာ ငြင်းပယ်စေပြီ။ အထ ခေါ=၌။ပ။ အာယသန္တံ သာရိပုတ္တံ
 =အရှင်သာရိပုတြာကို။ ဘုတ္တာဝိ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးတော်မူသည်ကို။ ဩနိ
 တပတ္တပါဏိ=သပိတ်တော်မှ ဖယ်ထားအပ်ပြီးသော လက်ရှိတော်မူသည်ကို။
 (ဥတွာ=သိ၍)။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့်တခုသော နေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။
 ဩဏိတပတ္တပါဏိပုဒ်၏ ဆရာစဉ်ဆက် ဆုံးဖြတ်ချက်အမျိုးမျိုးကို ဒုတိယ
 အကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော အင်္ဂုတ္တိုရ်နိဿယ၊ တတိယတွဲ စာမျက်နှာ(၇၀)၌ ရေးသား
 ထားပြီ]

ဧကမန္တံ=၌။ နိသီဒန္တံ=ထိုင်နေပြီးသော။ နန္ဒမာတရံ=နန္ဒမယ်တော် ဖြစ်သော။
 ဥပါသိကံ=ကို။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်။ စတံ=ဤ
 စကားကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ) နန္ဒမာတေ=နန္ဒမယ်တော်။
 ကော=အဘယ်သူသည်။ တေ=သင့်အား။ ဘိက္ခုသံဃဿ=ရဟန်းသံဃာတော်၏။
 အဗ္ဘာဂမနံ=ရှေ့ရှုတိုက်ရိုက် ဆိုက်ရောက်လာတော်မူခြင်းကို။ အာရောစေသိ=
 ပြောကြားသနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဘန္တေ=အရှင်
 ဘုရား။ ဣစ=ဤနေအိမ်၌။ အဟံ=တပည့်တော်မသည်။ပ။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။
 ဘန္တေ=ရား။ အထ ခေါ=၌။ ဝေဿဝဏော=သော။ မဟာရာဇာ=သည်။ မမ=
 တပည့်တော်၏။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဒါနေ=(တပည့်တော်၏) ဆွမ်းလှူဒါန်း ဆက်
 ကပ်ခြင်းကိစ္စ၌။ ယဒိဒံ ပုညဉ္စ=အကြင် ပုဗ္ဗ မုဉ္ဇကုသိုလ်စေတနာသည်လည်း
 ကောင်း။ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပုညမဟီ စ (ပုညမဟာတီ စ) =အကြင်များစွာ

သော အပရကုသိုလ်စေတနာသည် လည်းကောင်း။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တံ=ထိုပုဗ္ဗ၊ မုဉ္ဇ၊ အပရကုသိုလ်စေတနာသည်။ ဝေဿဝဏဿ=သော။ မဟာရာဇဿ=၏။ သုခါယ=ချမ်းသာစီးပွားအလို့ငှာ။ ဟောတု=ဖြစ်ပါစေသတည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

နန္ဒမာတေ=နန္ဒမယ်တော်။ အတ္ထရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွာ။ နန္ဒမာတေ=တော်။ အဗ္ဗုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစွာ။ ဟိ=အကြောင်း မူကား။ ယတြ(ယာ တံ)=ယင်းသို့သောအသင်သည်။ (နတ်မင်းကြီးကဲ့သို့ တန်ခိုး အရှိန်ဝါမများ၊ လူသားဖြစ်သော အသင်သည်) ဧဝံမဟိဒ္ဓိကေန=ဤသို့ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော။ ဧဝံမဟေသက္ခေန=ဤသို့ကြီးသော အစွမ်းအာနော်ရီရှိသော။ ဒေဝပုတ္တေန=နတ်သားဖြစ်သော။ ဝေဿဝဏေန=ဝေဿဝဏ်မည်သော။ မဟာ ရာဇေန=နတ်မင်းကြီးနှင့်တကွ။ သမ္ဗုခါ=မျက်မှောက်၌။ ဝါ=မျက်မှောက် တိုက်ရိုက်ပင်။ သလ္လပိဿသိ နာမ=စကားပြောလိုက်ရပါပေပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ [ယတြ၌ တြပစ္စည်းကို ပဌမာအနက်ဟောကြံ၍ လည်း

၁။ ပုညံ ပုညမဟီ။ ။ “ပုညန္တိ ပုဗ္ဗစေတနာ စ မုဉ္ဇစေတနာ စ၊ ပုညမဟီတိ အပရစေတနာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်း ပုညအရ ပုဗ္ဗစေတနာနှင့် မုဉ္ဇစေတနာ ကိုလည်းကောင်း၊ ပုညမဟီအရ အပရစေတနာကိုလည်းကောင်း ယူ၍ အနက်ပြန်ဆို သည်။

မူကွဲပါ၌အမျိုးမျိုး။ ။ “ပုညမဟီ” နေရာ၌ ပုညမဟီတံ(သျှာ)ပုညမဟံ(ဣ) ဟူ၍ မူကွဲပါ၌များကို အောက်ခြေ၌ပြထား၏။ ထိုမူကွဲပါ၌တို့တွင် စည်ရှင်ဆရာတော်၏ ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဝိဇ္ဇကအဘိဓာန်၌ ပုညမဟာဟူသော ပါဠိကိုအတည်ပြု၍ မဟာသဒ္ဓါကို တေဇ(အစွမ်း) အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အပရစေတနာ အနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ဖွင့်ပြထား၏။

သို့သော် မဟာသဒ္ဓါကို တေဇအနက်ဟောဟု ဆိုခြင်းမှာ အလွန်ထူးခြား ဆန်းပြား လှ၏။ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် အဋ္ဌကထာကိုယ်တိုင်ပင် အထူးတလည် ဖွင့်ပြခဲ့လေရာ၏။ ယခုမူ “ပုညမဟီတိ အပရစေတနာ” ဟူ၍ သာမန်ရိုးရိုး အလွန်လွယ်ကူစွာ ဖွင့်ပြ ထား၏။ ထို့ပြင် မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ဒု၊ ၂၀၉ (စုဋ္ဌသစ္စကသုတ်)၌ “ပုညမဟီတိ မဟတိ ပုညဖလဝိဘူတိ သေတစ္ဆတ္တ မကုဋ္ဌစာမရာဒိ” ဟု ဖွင့်ထား၏။ ထိုဋီကာဝါကျ၌ မဟတိသဒ္ဓါကို တွေ့နေရသည့်ပြင် ထိုမဟတိနှင့် ပုညကို ရှေ့နောက်ပြန်ဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် ပုညမဟီနေရာ၌ ပုညမဟတိဟု ရှိသင့်မည်ထင်၏။

မဟတိ (မဟန္တိ)=များစွာသော+ပုည=အပရစေတနာဟူသော ကောင်းမှုကုသိုလ် ဟူ၍ ဝိသေသနပရနိပါတကမ္မဓာရယသမာသ်ကြံရာ၏။ ပုညံ စ တံ မဟတိစာတိ ပုညမဟတိ-ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ကောင်း၊ ယ သဒ္ဓါကိုလည်း နိယမကို မငဲ့သော အနိယမကြံ၍ လည်းကောင်း လွယ်ကူ အောင် အနက်ပြန်ဆိုသည်။

(တနည်း)ဟိ=အကြံနှင့်ကြောင့်။ ယတြိ(ယာ တံ)=အကြင်သင်သည်။ ဧဝံ မဟိဒ္ဓိကေန=သော။ ဧဝံမဟောသက္ခေန=သော။ ဒေဝပုတ္တေန=သော။ ဝေဿဝဏေန=သော။ မဟာရာဇေန=နှင့်တကွ။ သမ္ပုခါ=၌။ သလ္လပိဿသိ နာမ=ပြီ။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ တဿာ တေ=ထိုသင်၏။ တံ သလ္လပနံ=ထိုဝေဿဝဏ် နတ်မင်းကြီးနှင့် စကားပြောလိုက်ရခြင်းသည်) အစ္စရိယံ နန္ဒမာတေ=လက်ဖျစ် ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွာ နန္ဒမယ်တော်။ အဗ္ဗတံ နန္ဒမာတေ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်ပါပေစွာ နန္ဒမယ်တော်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ မေ=တပည့်တော်၏။ ဝါ=တပည့်တော်မှာ။ ဧသော=ဤသို့သော။ (ဤသို့ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးနှင့် ကိုယ်တိုင်တိုက်ရိုက် စကားပြောရခြင်းတည်းဟူသော) အစ္စရိယော=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်သော။ အဗ္ဗတော=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်သော။ ဓမ္မော ဧဝ=တဲရားသဘောသည်သာ။

၁။ ယတြိ ဟိ နာမ။ ပ။ သလ္လပိဿသိ။ ။ဤဝါကျကို နောက်တနည်း အနက် ပြန်ဆိုရာ၌ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ အထူးမဖွင့်သော်လည်း ဟိသဒ္ဓါ ကာရဏ အနက်ဟောကြံ၍လည်းကောင်း၊ ယတြိ၌ အနိယမ ယသဒ္ဓါ၏ နိယမကို ထည့်စွက်၍ လည်းကောင်း အကြောင်းအကျိုးပြန်လှန်၍ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်အောင် အနက်ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်အမှန်ဖြစ်သော်လည်း တကယ်စကားပြောစဉ်တုန်းကမူ ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းအကျိုး ပြန်နေသည်လည်းမဟုတ်။ နိယမ အနိယမ နှစ်မျိုးလုံးပါအောင် ပြောနေသည်လည်း မဟုတ်။ အစ္စရိယအဗ္ဗတ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း ပြမှန်း သိရုံလောက်သာ (ယတြိ ဟိ နာမ စသည်ဖြင့်)ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤဒုတိယအနက်ပေးနည်းမှာ ဆရာစဉ်ဆက် သုံးစွဲရိုးဖြစ်၍ အလေး ဂရုပြုသင့်သော ဆရာနည်းကျ အနက်ပေးနည်း ဖြစ်သည်။

အတိတ်အနက်ဟော အနာဂတ်ဝိဘတ်။ ။ပါဠိတော်၌ “သလ္လပိဿသိ” ဟု အနာဂတ် ဝိဘတ်ရှိသော်လည်း “ယဉ္ဇ ယတြာနံ” ဟူသော ပါဏိနိသဒ္ဓါကျမ်း စည်းကမ်းနှင့်အညီ ယတြသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အနာဂတ်ဝိဘတ်ကို အတိတ် အနက်၌ သက်ရသည်။ “နာမေ ဂရဟာဝိမှယေသု” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုအားဖြင့် ကား ဝိမှယအနက်ဟော နာမသဒ္ဓါရှိသောကြောင့် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်ရ၏။ မောဂ္ဂလ္လာန် စာကိုယ်နှင့် ယင်းနိဿယ၊ ၆(တျာဒိ) ကဏ္ဍ၊ ၃-သုတ်၌ ပြယုဂ် ဥဒါဟရဏ် စုံလင်စွာ ပြထား၏ ထို၌လည်း ကြည့်ကြကုန်။

ယတြိ ဟိ နာမာတိ ယော နာမ၊ နေဝ ဒက္ခတိတိ န အဒ္ဓသ၊ ယတြသဒ္ဓယုတ္တတ္တာ ပနေတံ အနာဂတဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဧဝရူပဉ္စိ ဤဒိသေသု ဌာနေသု သဒ္ဓလက္ခဏံ။ ဒိ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၆၀။

န ခေါ အတ္တိ=ရှိသည်မဟုတ်သေးပါ။ ဝါ=ဖြစ်သည်မဟုတ်သေးပါ။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ အညော=အခြားသော။ အစ္စရိယော=သော။ အဗ္ဗတော=သော။ ဓမ္မောပိ =တရားသဘောသည်လည်း။ အတ္တိ=ရှိပါသေး၏။ ဝါ=ဖြစ်ပါသေး၏။ ဘန္တေ= ရား။ ဣဓ=ဤအိမ်၌။ [ဣဓသဒ္ဒါကို အနက်မရှိ နိပါတ်သော်လည်း ဆိုသင့်၏။] မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ နန္ဒော နာမ=နန္ဒမည်သော။ ပိယော=ချစ်အပ်သော။ မနာပေါ =စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော။ ဧကပုတ္တကော=တယောက်တည်းသော သားငယ်လေးသည်။ (အတ္တိ=ရှိပါ၏။)

တံ=ထိုတယောက်တည်းသော သားငယ်လေးကို။ ရာဇာနော=ဘုရင်မင်း တို့သည်။ ကိသ္မိဒ္ဓိဒေဝ=တစုံတခုသာလျှင် ဖြစ်သော။ ပကရဏေ=အကြောင်း ကြောင့်။ ဩကဿ=ဆွဲငင်ခေါ်ဆောင်၍။ ပသယု=အနိုင်အထက် လွှမ်းမိုးနိုင်စက် ၍။ ဇီဝိတာ=ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဇီဝိန်မှ။ ဝေါရောပေသံ=ပယ်ခွင်းခဲ့ကြ ပါကုန်ပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ တသ္မိ ဒါရကေ=ထိုနန္ဒမည်သော သားငယ်ကလေးကို။ ဂဟိတေ ဝါ=ဖမ်းဆီးအပ်ပြီးမှာ လည်းကောင်း။ ဂယုမာနေ ဝါ=ဖမ်းဆီးအပ်စဉ် မှာ လည်းကောင်း။ ဝဇေ ဝါ=ညှဉ်းဆဲနိုင်စက်အပ်ပြီးမှာလည်းကောင်း။ ဝဇ္ဇ မာနေဝါ=ညှဉ်းဆဲနိုင်စက် အပ်စဉ်မှာလည်းကောင်း။ [ဝဇေနာတိ မာရဏေန ပေါထနေန ဝါ၊ ဝဓသဒ္ဒေါ ဟိ ဟိသနတ္ထော ဝိဟေဋ္ဌနတ္ထော စ။ စတုတ္ထနိပါတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၊ ၁၇၁(အကုသလမူလသုတ်)နှင့်အညီ ဤ၌ ဝဇေနှင့် ဝဇ္ဇမာန နှစ်ပုဒ်ကို ပေါထန ဝိဟေဋ္ဌန အနက်ဟောကြံပါ။] ဟတေ ဝါ=သတ်အပ်ပြီးမှာ လည်းကောင်း။ ဟညမာနေ ဝါ=သတ်အပ်စဉ်မှာလည်းကောင်း။ အဟံ=တပည့် တော်သည်။ စိတ္တဿ=စိတ်၏။ အညထတ္တံ=တုန်လှုပ်ချောက်ချားသည်အဖြစ်ကို။ (ငြိမ်သက်သော အပြားမှတပါး မငြိမ်မသက် လှုပ်ယှက်ချောက်ချားသောအပြား၏ အဖြစ်ကို) နာဘိဇာနာမိ=မသိပါ။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

နန္ဒမာတေ=တော်။ အစ္စရိယံ=စွာ။ နန္ဒမာတေ=တော်။ အဗ္ဗတံ=စွာ။ ဟိ= အကြောင်းမူကား။ ယတြ(ယာ တံ)=ယင်းသို့သော အသင်သည်။ (ယင်းသို့ သားငယ်မိခင်ဖြစ်သော အသင်သည်)စိတ္တုပ္ပါဒမ္ပိ=စိတ်ဓာတ်တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှု ဖြစ်ခြင်းမျှကိုသော်မှပင်။ ပရိသောဓေဿသိ နာမ=သုတ်သင်ပယ်ရှား မြစ်တား နိုင်ပါပေ၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) [စိတ်ဓာတ်တုန်လှုပ်ချောက်ချားရုံမျှကိုသော် မှပင် မဖြစ်အောင် သုတ်သင်ပယ်ရှား တားဆီးနိုင်ပေသေး၏။ ရင်ဘတ်ကို ထုရိုက်လူးလိုမိ၍ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းစသော ကိုယ်နှုတ်ဖောက်ပြားခြင်းကို ကား အဘယ်မှာ မသုတ်သင် မပယ်ရှားနိုင်အံ့နည်း။ သုတ်သင်ပယ်ရှားမြစ်တား နိုင်မည် ဧကန်ဖြစ်၏ဟူလို]

(တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)=အကြံနှင့်ကြောင့်။ ယတြ (ယာ တံ)=အကြင်သင် သည်။စိတ္တုပ္ပါဒမ္ပိ=မှပင်။ ပရိသောဓေဿသိ နာမ=ပေ၏။(တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။

တဿာ တေ=ထိုသင်၏။ စိတ္တုပ္ပါဒဿာပိ=စိတ်ဓာတ်တုန်လှုပ် ချောက်ချားမှု ဖြစ်ခြင်းမျှကိုသော်မှပင်။ တံ ပရိသောဓနံ=ထိုသုတ်သင်ပယ်ရှား ဖြစ်တားနိုင်ခြင်း သည်) အစ္ဆရိယံ နန္ဒမာတေ=တော်။ အဗ္ဗုတံ နန္ဒမာတေ=တော်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဤဒုတိယနည်း၌ “စိတ္တုပ္ပါဒမ္ပိ=ပင်။ ယံ ပရိသော ဝေဿသိ နာမ၊ အကြင်သုတ်သင်ပယ်ရှားဖြစ်တားနိုင်ပါပေ၏” ဟု ယံသဒ္ဒါကို ထည့်ဆိုလိုက ဆိုပါ။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ အစ္ဆရိယော=သော။ အဗ္ဗုတော=သော။ ဧသေဝ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်သာလျှင်။ (ဤသို့ တယောက်တည်းသော သားကလေး အသတ်ခံရခြင်းနှင့်စပ်၍ စိတ်ဓာတ်တုန်လှုပ်ချောက်ချားရုံမျှကိုပင် မဖြစ်အောင် ပယ်ရှားတားဆီးနိုင်ခြင်းတည်းဟူသော တရားသဘောသည် သာလျှင်)န ခေါ် အတ္ထိ=ရှိသည်မဟုတ်သေးပါ။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဓ=ဤအိမ်၌။ မေ=၏။ သာမိကော=လင်ယောက်ျားသည်။ ကာလင်္ကံတော=ကွယ်လွန်မှုကို ပြုပြီးသည်။ ဝါ=ကွယ်လွန်ပြီးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အညတရံ=တခုသော။ ယက္ခယောနိ=ဘုမ္မစိုး နတ်မျိုး၌။ ဥပပန္နော=ဖြစ်ပါပြီ၊ [တနည်း-ယက္ခယောနိ= ဘုမ္မစိုးနတ်မျိုးသို့။ ဥပပန္နော=ကပ်ရောက်ပါပြီ။ ဝါ=လားရောက်ပါပြီ]။

သော=ထိုလင်ယောက်ျားသည်။ မေ=တပည့်တော်အား။ ပုရိမေန=ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်သော။ ဝါ=ရှေးဘဝခန္ဓာကိုယ်နှင့် အလားတူဖြစ်သော။ တေနေဝ အတ္တ

၁။ယက္ခယောနိ ဥပပန္နော။ ။ဤဝါကျဝယ် ပဌမအနက်ပေးနည်း၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်ကို “တတိယာ သတ္တမိနဉ္စ” သုတ်ဖြင့် သတ္တမိအနက်၌သက်၊ ဥပပန္နော၌ ဥပသဒ္ဒါ ဓာတွတ္တာနဝတ္တကကြီး။ “ယက္ခယောနိ=ဘုမ္မစိုးနတ်မျိုးသို့၊ ဥပပန္နော=ကပ် ရောက်ပြီ။ ဝါ=လားရောက်ပြီ” ဟူသော ဒုတိယအနက်ပေးနည်း၌ကား မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၂(သျှာဒိ)ကဏ္ဍ၊ “ကမ္မေ ဒုတိယာ” သုတ်ဖြင့် (သို့မဟုတ် “ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ” ဟူသော သဒ္ဒါကြီးသုတ်ဖြင့်) ကံအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်၊ ဥပသဒ္ဒါကို ဥပဂမန အနက် ဟောကြီး၊ ရူပသိဒ္ဓိ “တတိယာ သတ္တမိနဉ္စ” သုတ်လည်းကြည့်လေ။

သတိပြုဖွယ်ရှိသည်မှာ-ယက္ခယောနိ ဥပပန္နော။ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပန္နော (ဥပပဇ္ဇတိ) စသည်ဖြင့် ဥပပန္နော ဥပပဇ္ဇတိ စသော ကိရိယာတို့၏ ယှဉ်ဘက်ပုဒ်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် ဖြင့် ယက္ခယောနိ စသည် အရှိများသော်လည်း တခါတရံ၌မူ ကာယဿ တောဒါ ပရံ မရဏာ မနုဿေသု ဥပပန္နော (ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိ၊ ဒေဝဒူတသုတ်၊ ၂၁၇)၊ သော တတော စုတော ဣဓူပပန္နော(ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ခန်းပါဠိများ) ဤသို့ စသည်ဖြင့် မနုဿေသု၊ ဣဓ “ဟူ၍ သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့်လည်း တွေ့ရသေး၏။ ဤနေရာ၌ ဥပပန္နောပုဒ်မှ ဥပသဒ္ဒါကို ယက္ခယောနိနှင့်တွဲ၍ “ယက္ခယောနိဥပ=ဘုမ္မစိုး နတ်မျိုး၌၊ ပန္နော=ဖြစ်ပြီ” ဟု အနက်ပြန်ဆိုကာ ဥပသဒ္ဒါကို ကမ္မပွဝစနိယမကြံသင့် ကြောင်းကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၉)တိကဏ္ဍသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။

ဘာဝေန=ထိုခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောဖြင့်ပင်လျှင်။ ဝါ=ထိုခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောကို ဖန်ဆင်း၍ပင်လျှင်။ ဥဒ္ဓသေသိ=ကိုယ်ထင်ပြပါပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ အဟံ=တပည့် တော်သည်။ တတောနိဒါနံ=ထိုကွယ်လွန်ပြီးသော လင်ယောက်ျား၏ ကိုယ်ထင် ပြခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ စိတ္တဿ=စိတ်၏။ အညထတ္တံ=ကို။ န အဘိဇာနာမိ=မသိပါ။ ဣတိ=သို့။(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။ ဟိ=အကြောင်း မူကား။ ယတြ(ယာ တံ)=ယင်းသို့သော အသင်သည်။ (ယင်းသို့ကွယ်လွန်ပြီးသော လင်ယောက်ျားကို တွေ့မြင်လိုက်ရသော အသင်သည်)။ စိတ္တုပ္ပါဒမ္ပိ=စိတ်ဓာတ် တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုဖြစ်ခြင်းမျှကိုသော်မှပင်။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ ဒေသော=ဤသို့သော။ (ဤသို့ကွယ်လွန် ပြီးသော လင်ယောက်ျားကို တွေ့မြင်လိုက်ရခြင်းကြောင့် စိတ်ဓာတ်တုန်လှုပ် ချောက်ချားရုံမျှပင်မဖြစ်အောင် ပယ်ရှားတားဆီးနိုင်ခြင်းတည်းဟူသော)အစ္စရိယော =သော။ အဗ္ဗုတော=သော။ ဓမ္မော ဧဝ=တရားသဘောသည်သာလျှင်။ န ခေါ အတ္ထိ=ရှိသည်မဟုတ်သေးပါ။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ ဒဟရသေဝ=ငယ်ရွယ်သေးသည်သာဖြစ်သော။ သာမိကဿ=လင်ယောက်ျား သည်။ ဒဟရာ=ငယ်ရွယ်သေးသော။ အဟံ=တပည့်တော်မကို၊ အာနိတာ=ထိမ်း မြားခေါ်ဆောင်အပ်ခဲ့ပါပြီ။ (တတော=ထိုအခါမှ။ ပဋ္ဌာယ=စ၍။ အဟံ=တပည့် တော်မသည်)။ သာမိကံ=လင်ယောက်ျားကို။ မနသာပိ=စိတ်ဖြင့်သော်မှပင်။ အတိစရိတာ=ကျော်လွန်ကျင့်ဖူး၏ဟူ၍။ (လင်ယောက်ျားကို ကျော်လွန်၍ အခြား ယောက်ျားတို့နှင့် မေထုန်လွန်ကျူး ပြုကျင့်ဖူး၏ဟူ၍) နာဘိဇာနာမိ=မသိပါ။ ကုတော=အဘယ်ကြောင့်။ ဝါ=အဘယ်မှာလျှင်။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်။ (အတိ စရိတာ=၍။ အဘိဇာနာမိ ပန=သိပါတော့အံ့နည်း)ဣတိ(အဝေါစ)။

နန္ဒမာတေ=နန္ဒမယ်တော်။ အစ္စရိယံ=စွာ။ နန္ဒမာတေ=တော်။ အဗ္ဗုတံ=စွာ။ ဟိ=အကြောင်းမူကား။ ယတြ(ယာ တံ)=ယင်းသို့သော အသင်သည်။ (ယင်းသို့ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်နေသူ အမျိုးသမီးမျှသာ ဖြစ်သော အသင်သည်) စိတ္တုပ္ပါဒမ္ပိ=ကျော်လွန်၍ ကျင့်လိုစိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းမျှကိုပင်။ ပရိသောဓေသသိ နာမ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ အစ္စရိယော= သော။ အဗ္ဗုတော=သော။ ဧသေဝ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်သာလျှင်။ (ဤသို့ လင်ယောက်ျားကို ကျော်လွန်၍ ကျင့်လိုစိတ်မျှပင် မဖြစ်အောင် သုတ်သင် ပယ်ရှား မြစ်တားနိုင်ခြင်း တရားသဘောသည်သာလျှင်) န ခေါ အတ္ထိ=ရှိသည် မဟုတ်သေးပါ။ မေ=မှာ။ အညော=အခြားသော။ အစ္စရိယော=သော။ အဗ္ဗုတော =သော။ ဓမ္မောပိ=တရားသဘောသည်လည်း။ အတ္ထိ=ရှိပါသေး၏။

ဘန္တေ=ရား။ ယဒါ=အကြင်အခါ၌။ အဟံ=သည်။ ဥပါသိကာ=ရတနာ သုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သော သီတင်းသည် ဒါယိကာမဟူ၍။(ဥပါသိကာ-

ဘာဝံ=သီတင်းသည် တပည့်ဒါယိကာအဖြစ်ကို) ပဋိဒေသိတာ=လျှောက်ထား
 ခဲ့ပါပြီ။ (တတော=ထိုအခါမှ။ ပဋ္ဌာယ=စ၍) ကိဉ္ဇိ=တစုံတခုသော။ သိက္ခာပဒံ=
 သိက္ခာပုဒ်သီလကို။ သဉ္ဇိစ္စ=လွန်ကျူးလိုသော စေတနာဖြင့်' စေ့ဆော်အားထုတ်၍။
 ဝိတိက္ကမိတာ=လွန်ကျူးခဲ့ဖူး၏ဟူ၍။ နာဘိဇာနာမိ=မသိရပါ။ ဣတိ(အဝေါစ=
 လျှောက်ပြီ)။ပ။ နန္ဒမာတေ=တော်။ အဗ္ဗုတံ=စွာ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်
 မူပြီ)။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ပ။ ဧသေဝ ဓမ္မော=လျှင်။ (ဤသို့သိက္ခာပုဒ်
 တစုံတခုကိုမျှ စေတနာဖြင့် မလွန်ကျူးခြင်း တရားသဘောသည်သာလျှင်) န
 ခေါ် အတ္တိ=ပါ။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဓ=ဤအိမ်၌။ [ပါဠိရှိနေ၍သာ သင့်လျော်
 သလို အနက်ပြန်ဆိုရခြင်း ဖြစ်၏။ အမှန်မှာ ဤနေရာမျိုး၌ ဣဓသဒ္ဒါကို
 အနက်မရှိ နိပါတ်ဟု ဆိုသင့်၏။] အဟံ=သည်။ ယံဝဒေ=အကြင်မျှလောက်
 သော ကာလပတ်လုံး။ အာကင်္ခါမိ=(ဈာန်သို့ရောက်၍နေခြင်းငှာ) အလိုရှိ၏။
 (တာဝဒေ=ထိုမျှလောက်သောကာလပတ်လုံး) ကာမေဟိ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ၊
 နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ။ ဝိဝိစ္စ ဧဝ=ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ အကုသလေဟိ=
 နိဝရဏအကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ဓမ္မေဟိ=တရားတို့မှ။ ဝိဝိစ္စဧဝ=လျှင်။သဝိတက္ကံ
 =ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ သဝိစာရံ=ဝိစာရနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။
 ဝိဝေကဇံ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ [ကျန်သော အနက်
 ပေးနည်းနှင့် ရှင်းလင်းချက်တို့ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၃)သုတ်နှင့် စတုက္ကနိပါတ်
 စာပိုဒ် (၁၆၃) အသုဘသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော။ ပဋ္ဌမံ=
 ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဋ္ဌမဖြစ်သော။ ဈာနံ=ဈာန်သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။
 ဝိဟရာမိ=နေနိုင်ပါ၏။

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို။ ဝုပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်။
 ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်သော။
 သမ္ပသာဒနံ=ကောင်းစွာကြည်လင်သော။ စေတသော=စိတ်၏။ ဧကောဒိဘာဝံ=
 မြတ်သည်ဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသောသမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော။ အဝိတက္ကံ=
 ဝိတက်လည်းမရှိသော။ အဝိစာရံ=ဝိစာရလည်းမရှိသော။ [ဝိဝေကဇံဟု စာ
 လွဲမှားရိုက်ထားသည်] သမာဓိဇံ=ပဋ္ဌမဈာန်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော။ ပီတိသုခံ=
 သော။ ဒုတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ဈာနံ=သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ
 =၍။ ဝိဟရာမိ။

ပီတိယာ=ပီတိကို။ ဝိရာဂါစ=စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ (ဝုပသမာ
 စ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) ဥပေက္ခိကာ=(သုခ၊ ဒုက္ခ၊ ဘက်မကျ
 အောင်) သင့်လျော်ညီမျှစွာ ရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာ ရှိသည်။ ဝါ=
 လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာရှိသည်။ (ဟုတွာ စ=ဖြစ်၍လည်း)

ဝိဟရာမိ=နေနိုင်ပါ၏။ [ဤ၌ ဝိဟရာမိ ကြိယာ၏ ကတ္တားက နန္ဒမာတာ အမျိုးသမီးဖြစ်သောကြောင့် ဥပေက္ခိကာ၊ သတာ၊ သမ္ပဇာနာ ဟု ဣတ္ထိလိင်ရုပ် ရှိသည်] သတာ=ဈာန်၏အာရုံကို အောက်မေ့အမှတ်ရသည်။ ဝါ=သတိရှိသည်။ သမ္ပဇာနာ=ဈာန်၏အာရုံကို ကောင်းစွာခွဲခြားသိသည်။ ဝါ=သမ္ပဇာန်ညာဏ်ပညာ ရှိသည်။ (ဟုတွာ စ=လည်း) ဝိဟရာမိ=နေနိုင်ပါ၏။ သုခဉ္စ=စေတသိကံသုခ၊ ကာယိကသုခကိုလည်း။ ကာယေန=နာမကာယဖြင့်။ (တတိယ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်) ပဋိသံဝေဒေမိ =ခံစားနိုင်ပါ၏။

ယံ=အကြင်တတိယဈာန်ကြောင့်။ တံ=ထိုတတိယဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အရိယာ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာ သူတော်ကောင်း တို့သည်။ အာစိက္ခန္တိ=ချီးမွမ်းစကားပြောကြားတော်မူကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာစိက္ခန္တိ=နည်းဟူမူ၊ အယံ=ဤ တတိယဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဥပေက္ခကော=လျစ်လျူရှုတတ်သော တကြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာရှိပါပေစွာ။ (ချမ်းမြေ့ ဂုဏ်အင်၊ စုံလင်ကဲမောက်၊ ထိပ်ဆုံးရောက်ရှိ၊ တတိယဈာန်သုခ၌ပင်၊ ခင်မင် မပြု၊ လျစ်လျူရှုနိုင်ပါပေစွာ) သတိမာ=သတိရှိပါပေစွာ။ (ပီတိထပ်ကာ၊ မဖြစ် လာအောင်၊ သေချာမြဲကြပ်၊ စွဲကပ်သောသတိရှိပါပေစွာ) သုခဝိဟာရိ= ချမ်းမြေ့ ကြည်သာ၊ နေလေ့ရှိပါပေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာစိက္ခန္တိ=ချီးမွမ်းစကား ပြော ကြားတော်မူကြကုန်၏) တတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် သုံးခုမြောက်သော။ တံ ဈာန်=ထိုဈာန်သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရာမိ=၏။

ပုဗ္ဗေဝ=(ဈာန်လေးပါးတို့၏) ရှေးဦးမဆွ ဥပစာရခဏ၌သာလျှင်။ သုခဿ= ကာယိကသုခကို။ ပဟာနာ စ=ပယ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ ဒုက္ခဿ= ကာယိကဒုက္ခကို။ ပဟာနာ စ=ကောင်း။ 'သောမနဿ ဒေါမနဿာနံ= သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာတို့၏။ အတ္တင်္ဂမာ စ=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ အဒုက္ခမသုခံ=ဒုက္ခလည်းမဟုတ်၊ သုခလည်း မဟုတ်သော။ ဝါ=ဒုက္ခလည်း မရှိ၊ သုခလည်း မရှိသော။ ဥပေက္ခာသတိပါရိ သုဒ္ဓိံ=ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သော သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော။ စတုတ္ထံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် လေးခုမြောက်သော။ ဈာန်=သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ= ၍။ ဝိဟရာမိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ပ။ ဒေသေ ဓမ္မော=(ဈာန်လေးပါးတို့ကို အလိုရှိသမျှ ကာလ ပတ်လုံး ဝင်စားနေနိုင်ခြင်း ဟူသော) ဤတရားသဘောသည်သာလျှင်။ န ခေါ် အတ္ထိ=ရှိသည်မဟုတ်သေးပါ။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရား သည်။ ပဉ္စ=ငါးမျိုးကုန်သော။ ဩရုတ္တာဂိယာနိ=အောက်ကာမဓာတ်သို့ ချည်းကပ် တတ်ကုန်သော။ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်ကုန်သော။ ယာနိ ဣမာနိ သံယောဇနာနိ=အကြင်သံယောဇနံ အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို။

ဒေသိတာနိ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ အဟံ=သည်။ တေသံ=ထိုဩရမ္ဘာ
ဂိယသံယောဇဉ်ငါးမျိုးတို့တွင်။ ကိဉ္ဇိ=တစုံတခုသော သံယောဇဉ်ကိုမျှ။ အတ္တနိ=
မိမိ၌။ အပ္ပဟိနံ=မပယ်အပ်သေးသည်ကို။ န သမနုပဿာမိ=မမြင်ရပါ။ ဣတိ
(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။

အထ ခေါ=၌။ပ။ ဥပါသိကံ=ကို။ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော။ ကထာယ=
စကားဖြင့်။ သန္တသေတွာ=(ပစ္စုပ္ပန် ကာမလွန် နှစ်တန်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်
မှောက်ထင်ထင် မြင်စေပြီး၍။ သမာဒပေတွာ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာ
လက်ခံနာယူစေပြီး၍။ သမုတ္တေဇေတွာ=(နာယူအပ်ပြီးသော တရားတို့၌)
ကောင်းစွာ အားတက် ထက်မြက်စေပြီး၍။ သမ္ပဟံသေတွာ=(ရပြီးဂုဏ်ထူး
ချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓါတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေပြီး၍။ အာသနာ=
ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာကြွသွားတော်မူပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။
(သုတံ=နာယူမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ)ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပဉ္စမော
=ငါးခုမြောက်သော။ မဟာယညဝဂ္ဂေါ=မဟာယညဝဂ်တည်း။ပ။

ပက္ကာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အစုအပေါင်းသည်၊ သမုတ္တော=ပြီးပြီ။

၆-အဗျာကတဝဂ်

၁-အဗျာကတသုတ်

၅၄။ အထ ခေါ=၌။ အညတရော=တပါးသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။
[ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၂၆) စာပိုဒ်(၇) ဥဂ္ဂသုတ်ကြည့်။] သော ဘိက္ခု=ထို
ရဟန်းသည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ=ပြီ။ (ကိန္တိ
အဝေါစ=ဟူမူ။) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။
သုတဝတော=အကြားအမြင်သုတရှိသော။ဝါ=အာဂမသုတ အဓိဂမသုတရှိသော။
ဝါ=ပရိယတ်တရားတော်ကို နာယူမှတ်သားပြီး၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု
သိမြင်ပြီးသူဖြစ်သော [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၅၁)သုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်
ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၃၈)၌ ကြည့်ပါ။] အရိယသာဝကဿ=အရိယာ
သူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်မှာ။ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ သူတော်ကောင်း
၏ တပည့်မှာ။ [တနည်း-အရိယသာဝကဿ=တပည့်၏။ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်
၌။] အဗျာကတဝတ္ထုသု^၁=(ဧကန်တကယ် စသည်ဖြင့်) မဖြေဆိုသင့်သော

၁။ အဗျာကတဝတ္ထု။ ။ဤပုဒ်၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာ၌ "အဗျာကတဝတ္ထုသုတိ
ဧကံသာဒိဝသေန အကထိတဝတ္ထုသု"ဟု ဖွင့်၏။ အနည်းငယ်ချဲ့၍ ရှင်းလင်းပြ
ရလျှင်-

ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ=သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်၌ ရှိသေးသလား
ဟု မေးလျှင် ထိုအမေးပုစ္ဆာပြဿနာသည် ဧကန်တကယ်ဖြေဆိုသင့်သော ပြဿနာ

အကြောင်းဝတ္ထုတို့၌။ ဝါ=ဧကန်တကယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခွဲစိတ်၍ လည်းကောင်း၊ ပြန်မေး၍လည်းကောင်း မဖြေဆိုသင့်သော အကြောင်းဝတ္ထုတို့၌။ ဝိစိကိစ္ဆာ=ယုံမှားတွေးတောခြင်းသည်။ ဝါ=မဝေခွဲနိုင်ခြင်းသဘောသည်။ နုပုဇွတ် =မဖြစ်။ သော ဟေတု=ထို (ဝိစိကိစ္ဆာ မဖြစ်ခြင်း၏) အကြောင်းဟိတ်သည်။ ကော နုခေါ်=အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=ထို (ဝိစိကိစ္ဆာ မဖြစ်ခြင်း၏) အကြောင်းပစ္စည်းသည်။ ကော=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ။)

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓာ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ချုပ်ခြင်းကြောင့်။ သုတဝတော=သော။ အရိယသာဝကဿ=မှာ။ အဗျာကတဝတ္ထုသု=တို့၌။ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်။ နုပုဇွတ်=မဖြစ်။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တထာဂတော=သတ္တဝါသည်။ မရဏာ=သေသည်မှ။ ပရံ=နောက်၌။ ဟောတိ=ရှိသေး၏။ ဝါ=မပျက်စီးသေး။ ဣတိ ဧတံ=ဤအယူသည်။ (သတ္တဝါသေသည်မှ နောက်၌ ရှိသေး၏ဟူသော ဤအယူသည်။) ဒိဋ္ဌိဂတံ=မိစ္ဆာအယူမျှသာတည်း။ [ဤအယူသည် မိစ္ဆာအယူ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)သက်သက်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ယင်းမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် (ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာဟူ၍) ယူဆပြောဆိုအပ်သော သတ္တဝါဆိုသည်မှာ(ယုံချီလိပ်မွေးစသည်ကဲ့သို့) တကယ် မရှိသော အရာသာဖြစ်သည်ဟူလို။] ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တထာဂတော=သည်။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ န ဟောတိ=မရှိတော့။ ဣတိ ဧတံ=ဤအယူသည်။ ဒိဋ္ဌိဂတံ=မိစ္ဆာအယူမျှသာတည်း။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တထာဂတော=သည်။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ ဟောတိ စ=တချို့လည်းရှိ၏။ န စ ဟောတိ=တချို့လည်း မရှိတော့။ ဣတိ ဧတံ=သည်။ ဒိဋ္ဌိဂတံ=တည်း။ ပ။ နေဝ ဟောတိ=ရှိသည်လည်း မဟုတ်။ န နုဟောတိ=

(ဧကံသဗျာကရဏီယ)လည်း မဟုတ်၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဖြေဆိုသင့်သောပြဿနာ (ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယ)လည်းမဟုတ်၊ မေးပုံက မသေချာသဖြင့် တဖန် ပြန်မေးပြီးမှ ဖြေဆိုရမည့် ပြဿနာ (ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏီယ)လည်းမဟုတ်၊ အမှန်အားဖြင့်ကား သေပြီးနောက်၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ရှိသည် မရှိဘူး စသော အယူအဆသည် လွဲမှားသော အယူ(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) သက်သက်မျှသာဖြစ်သည်။ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ယူဆအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ(တထာဂတ)ဆိုသည်မှာလည်း အမှန်မရှိ၊ တကယ်မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ယင်း အမေးပုစ္ဆာသည် မဖြေဆိုဘဲ ထားရမည့်ပြဿနာ (ဋ္ဌပနီယဗျာကရဏီယ)သာ ဖြစ်သည်။ “မာဟေဝံ အာဂုသော=ဒီလိုမပြောနဲ့ငါ့ရှင်” ဟု ငြင်းပယ်ပစ်ရမည့် ပြဿနာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် အမှန်တကယ်မရှိ၍ မဖြေဆိုသင့်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအကြောင်းအရာကို အဗျာကတဝတ္ထုဟု ခေါ်သည်။ [အဗျာကတ=မဖြေဆိုသင့်သော။ ဝတ္ထု=အကြောင်းဝတ္ထု (ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ စသည်ဖြင့် ယူဆအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အကြောင်းအရာ ဝတ္ထု)]

မရှိသည်လည်းမဟုတ်။ ဣတိ ဧတံ=သည်။ ဒိဋ္ဌိဂတံ=တည်း။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော။ ဝါ= အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတ မရှိသော။ ဝါ=ပရိယတ်တရားတော်ကို နာယုမှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုပြီးသူ မဟုတ်သော။ ပုထုဇ္ဇနော=အန္ဓပုထုဇဉ်သည်။ ဝါ=အဝိဇ္ဇာ လွှမ်းမိုး၍ အကန်းပကတိဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဒိဋ္ဌိ=(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို။ နပုဇာနာတိ=မသိ။ ဒိဋ္ဌိသမုဒယံ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ဖြစ်ကြောင်း တဏှာကို။ နပုဇာနာတိ=မသိ။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓံ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို။ ပ။ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိ =မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ပဋိပဒံ=သောတာ ပတ္တိမဂ်အကျင့်ကို။ နပုဇာနာတိ=မသိ။ တဿ=ထိုအန္ဓပုထုဇဉ်မှာ၊ (ထိုဒိဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ သမုဒယစသည်ကိုမသိသော အန္ဓပုထုဇဉ်မှာ)သာ ဒိဋ္ဌိ=ထို(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သည်။ ပဝဗုတိ=တိုးပွား၏။ သော=ထိုအန္ဓပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ထိုဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယ စသည်ကို မသိသောကြောင့် တိုးပွားသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရှိသော အန္ဓပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် သည်။) ဇာတိယာ=ကောင်း။ ပ။ ဝဒါမိ=၏။ [ဤသတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၀) ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၁၁၁)မေထုနသုတ်ကြည့်။]

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ စ=အရိယသာဝက၏ ထူးခြားပုံကား။ သုတဝါ=အကြား အမြင် သုတရှိသော။ ဝါ=သော။ အရိယသာဝကော=သည်။ ဒိဋ္ဌိ=ကို။ ပဇာနာတိ =သိ၏။ ပ။ တဿ=ထိုအရိယသာဝကမှာ။ (ထိုဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယ စသည်ကို သိသော အရိယသာဝကမှာ) သာ ဒိဋ္ဌိ=ထို(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်။ နိရုဇ္ဈတိ=ချုပ်၏။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ ပ။ ပရိမုစ္စတိ= လွတ်မြောက် ၏။ ပ။ ဝဒါမိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ “ဒိဋ္ဌိ ပဇာနာတိ” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ ဇာနံ(ဇာနန္တော)=သိသော။ (ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယ စသည်ကိုသိသော)ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=တိုင်း။ ပဿံ(ပဿန္တော) = မြင်သော။ (ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယစသည်ကိုမြင်သော) သုတဝါ=သော။ အရိယ သာဝကော=သည်။ တထာဂတော=သည်။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ ဟောတိ=၏။ ဣတိပိ=ဤသို့လည်း။ န ဗျာကရောတိ=မပြောကြား။ ပ။ န နဟောတိ=ဟုတ်။ ဣတိပိ=လည်း။ န ဗျာကရောတိ=ကြား။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဧဝံ=သို့။ ဝါ=တိုင်း။ ဇာနံ(ဇာနန္တော)=သော။ ဧဝံ=သို့။ ဝါ=တိုင်း။ ပဿံ(ပဿန္တော)=သော။ သုတဝါ=သော။ အရိယသာဝကော=သည်။ အဗျာကတဝတ္ထုသု=တို့၌။ အဗျာကရဏမဓ္မော=မပြောကြားခြင်း သဘောရှိ သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ ပဿံ(ပဿန္တော)=သော။ သုတဝါ=သော။ အရိယ သာဝကော=သည်။ အဗျာကတဝတ္ထုသု=တို့၌။ ဝါ=တို့ကြောင့်။ (ဒိဋ္ဌိဝသေန= မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အလိုကျအားဖြင့်။ ဝါ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းဖြင့်) န ဆမ္ပတိ=မတုန်လှုပ်။ န ကမ္ပတိ=မလှုပ်ရှား။ န ဝေဓတိ=မချောက်ချား။ သန္တာသံ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့။ န အာပဇ္ဇတိ=မရောက်။

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တထာဂတော=သည်။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ ဟောတိ= ရှိသေး၏။ ဝါ=မပျက်စီးသေး။ ဣတိ ဧတံ=ဤသို့ယူဆတွယ်တာမူသည်။ တဏှာ ဂတံ=ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော တဏှာမျှသာတည်း။ [ထို့နောက် “န ဟောတိ တထာ ဂတော ပရံ မရဏာ” တိ ခေါ် ဘိက္ခု တဏှာဂတမေတံ။ ဟောတိ စ န စ ဟောတိ။ပ။ န ပရံမုစ္စတိ ဒုက္ခသ္မာတိ ဝဒါမိ။ သုတဝါ စ ခေါ် ဘိက္ခု အရိယသာဝကော တဏှံ ပဇာနာတိ။ တဏှာသမုဒယံ ပဇာနာတိ။ပ။ န သန္တာသံ အာပစ္စတိ အဗျာကတဝတ္ထု။ ဤတိုင်အောင် တဏှာဂတ ဝါရပြီး၏။

ထို့နောက် “ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ” တိ ခေါ် ဘိက္ခု သညာဂတမေတံ။ န ဟောတိ တထာဂတော။ ပ။ န သန္တာသံ အာပစ္စတိ အဗျာကတဝတ္ထု။ သု-ဟူ၍ သညာဂတဝါရကိုလည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက်ဖော်ပြ ထားသော ဒိဋ္ဌိဝါရနှင့် ဝိပုဋ္ဌိသာရဝါရတို့ကို နည်းမှီး၍ မညီတဝါရ၊ ပပဋ္ဌိတဝါရ၊ ဥပါဒါနဂတဝါရတို့ကိုလည်းကောင်း ဖော်၍ဆိုပါ။]

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တထာဂတော=သည်။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ ဟောတိ= ၏။ ဣတိ ဧတံ=ဤသို့ယူဆမှတ်သားခြင်းသည်။ သညာဂတံ=ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ဖြစ်သော မှတ်သားခြင်းမျှသာတည်း။ [တဏှာဂတံ၊ သညာဂတံတို့၌ ဂတသဒ္ဒါ သည် ဒိဋ္ဌိဂတံ၌ကဲ့သို့ တဇ္ဇောမျှသာတည်း။]ပ။ ဣတိဧတံ=ဤသို့ယူဆ မှတ်ထင် သော သဘောတရားသည်။ မညိတံ= ဒိဋ္ဌိကိုမှီတွယ်လျက် အောက်မေ့မှတ်ထင် သော မာနမျှသာတည်း။ ဝါ=ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ထင်မြင်ယူဆသော တရားမျှသာ တည်း။ပ။ ဣတိ ဧတံ=ဤသို့ ယူဆချဲ့ထွင်တတ်သော တရား သည်။ ပပဋ္ဌိတံ= ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ဒုက္ခနယ်ချဲ့တရားမျှသာတည်း။ (ဝဋ်ဒုက္ခနယ်ပယ်ကို ချဲ့ထွင် တတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမျှသာတည်း။)ပ။ ဣတိ ဧတံ=ဤသို့ ယူဆစွဲလမ်းတတ်သော တရားသည်။ ဥပါဒါနဂတံ=ဒိဋ္ဌိပါဒါနံမျှသာတည်း။ (ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ စွဲလမ်း ဖမ်းယူတတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမျှသာတည်း။)ပ။ ဣတိ ဧသော=ဤသို့ယူဆတွေးတော မှသည်။ ဝိပုဋ္ဌိသာရော=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ဖောက်ပြန်စွာ တွေးတောပူပန်ခြင်းမျှ သာတည်း။

၁။ မညိတပုဒ်အဖွင့်နှစ်မျိုး။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ဒိဋ္ဌိနိသိတမာနောယေဝ ဒိဋ္ဌိ မညိတမေဝ ဝါ မညိတံ” ဟု နှစ်နည်းဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် (၁) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို မှီတွယ်လျက် “ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ” စသည်ဖြင့် အောက်မေ့မှတ်ထင်တတ် သော မာနကိုလည်း မညိတ (အောက်မေ့မှတ်ထင်တတ်သောတရား)ဟု ခေါ်၏။ (၂) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကိုယ်တိုင်ကပင် “ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ” စသည်ဖြင့် ထင်မြင်ယူဆ နေသည်ဖြစ်ရကား ယင်းသို့ ထင်မြင်ယူဆသော ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုလည်း မညိတ (ထင်မြင် ယူဆသော တရား)ဟု ခေါ်၏။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ အသုတဝါ=သော။ ပုထုဇ္ဇနော=သည်။ ဝိပုဋ္ဌိသာရံ= မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ဖောက်ပြန်စွာ တွေးတော ပူပန်ခြင်းသဘောကို၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရသမုဒယံ=ဝိပုဋ္ဌိသာရ၏ ဖြစ်ကြောင်းတဏှာကို၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရနိရောဓံ=ဝိပုဋ္ဌိသာရ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။ ဝိပုဋ္ဌိသာရနိရောဓဂါမိနိ=ဝိပုဋ္ဌိသာရ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ် သော။ ပဋိပဒံ=သောတာပတ္တိမဂ်အကျင့်ကို။ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။ တဿ=ထို အန္တပုထုဇဉ်မှာ။ (ဝိပုဋ္ဌိသာရ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရသမုဒယ စသည်ကို မသိသော ထိုအန္တ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ) သော ဝိပုဋ္ဌိသာရော=ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ဖောက်ပြန်စွာ တွေး တော ပူပန်ခြင်းသဘောသည်။ ပဝနုတိ=တိုးပွား၏။ သော=ထိုအန္တပုထုဇဉ် သည်။ (တိုးပွားသော ဝိပုဋ္ဌိသာရရှိသော ထိုအန္တပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ပ။ တဿ=ထိုအရိယသာဝကမှာ။ (ဝိပုဋ္ဌိသာရ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရသမုဒယ စသည်ကို သိသော ထိုအရိယသာဝကမှာ) သော ဝိပုဋ္ဌိသာရော=သည်။ နိရုဇ္ဈတိ၊ ချုပ်၏။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ (ထိုချုပ်သော ဝိပုဋ္ဌိသာရရှိသော အရိယသာဝက သည်)။ ပ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ "ဝိပုဋ္ဌိသာရံ ပဇာနာတိ" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း။ ဇာနိ (ဇာနန္တော)=သိသော။ (ဝိပုဋ္ဌိသာရ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရသမုဒယ စသည်ကိုသိသော) ဧဝံ=သို့။ ဝါ=တိုင်း။ ပဿံ(ပဿန္တော)= မြင်သော။ (ဝိပုဋ္ဌိသာရ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရသမုဒယ စသည်ကို မြင်သော) သုတဝါ= သော။ ပ။ [အယံ ခေါ် ဘိက္ခု ဟေတု-စသည်သို့ သွားအံ့] ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ သုတဝတော=သော။ အရိယသာဝကဿ= မှာ။ အဗျာကတဝတ္ထုသု=တို့၌။ ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်။ နပ္ပဇ္ဇတိ=မဖြစ်။ သော ဟေတု=ထိုဝိစိကိစ္ဆာမဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်။ အယံခေါ်=ဤသည် ပင်တည်း။ (ဤသို့ ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယ စသည်၊ တဏှာ၊ တဏှာသမုဒယ စသည်

၁။ အယံ ခေါ် ဘိက္ခု ဟေတု၊ အယံ ပစ္စယော။ ။ဤနေရာ၌ နိဿယ အနက် ကျယ်ဝန်းမသွားစေလို၍ "စသည်"ဟူ၍ (အာဒိသဒ္ဓါဖြင့်) ချုံးရေးထားသည်။ အပြည့်အစုံ ဖော်ပြရလျှင်ကား-

- (၁) ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိသမုဒယ၊ ဒိဋ္ဌိနိရောဓ၊ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ ဟူသော လေးပါး။
- (၂) တဏှာ၊ တဏှာသမုဒယ၊ တဏှာနိရောဓ၊ တဏှာနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါဟူသော လေးပါး။
- (၃) သညာ၊ သညာသမုဒယ၊ သညာနိရောဓ၊ သညာနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ ဟူသော လေးပါး။
- (၄) မညိတ၊ မညိတသမုဒယ၊ မညိတနိရောဓ၊ မညိတနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါဟူသော လေးပါး။
- (၅) ပပဋိတ၊ ပပဋိတသမုဒယ၊ ပပဋိတနိရောဓ၊ ပပဋိတ နိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါဟူသော လေးပါး။
- (၆) ဥပါဒါန၊ ဥပါဒါနသမုဒယ၊ ဥပါဒါန နိရောဓ၊ ဥပါဒါနနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဟူသော လေးပါး။
- (၇) ဝိပုဋ္ဌိသာရ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရ

တို့ကို သိ၍ ထိုဒိဋ္ဌိတဏှာ စသည်တို့ ချုပ်ခြင်းပင်တည်း။) သော ပစ္စယော=ထိုဝိစိ ကိစ္ဆာ မဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်။ အယံ=ဤသည်ပင်တည်း။ [ယခင် အတိုင်းပင် ဆိုပါ] ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ပုရိသဂတိသုတ်

၅၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တံ=(၇)ပါးကုန်သော။ ပုရိသဂတိယော စ=ယောကျ်ား၏ ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံတို့ကိုလည်း။ (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေ သာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ အနုပါဒါ(အနုပါဒါယ)=တစုံတခုသော တရားကို မစွဲလမ်းမယူငင်မူ၍။ ဝါ=တစုံတခုသောတရားကို စွဲလမ်းယူငင်တတ်သော

သမုဒယ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရနိရောဓ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရနိရောဓဂါမိနိပဋ္ဌိပဒါဟူသော လေးပါးအားဖြင့် (၄) ခုနစ်လီ (၂၈)ပါး ဖြစ်၏။ အရိယသာဝက၏ သန္တာန်ဝယ် အဗျာကတဝတ္ထုတို့၌ ဝိစိကိစ္ဆာမဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်၊ အကြောင်းပစ္စည်းဟူသည် ထို(၂၈)ပါးတို့ကို သိ၍ ထိုဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာ၊ သညာ၊ မညိတ၊ ပပဋ္ဌိတ၊ ဥပါဒါန၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရ ဟူသော (၇)ပါးတို့ ချုပ်ခြင်းပင်တည်း။ ထို(၂၈)ပါးတို့ကိုသိ၍ ထို(၇)ပါးတို့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် အဗျာကတဝတ္ထုတို့၌ ဝိစိကိစ္ဆာမဖြစ်တော့ဟူလို။

၁။ အနုပါဒါ စ ပရိနိဗ္ဗာနံ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာနှင့် မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ဒု-၆၂(ရထဝိနိတသုတ်)၌ “အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ နာမ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ” ဟူ၍ အနုပါဒါပုဒ်ကို “အပ္ပစ္စယ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုမူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌ပင် အနုပါဒါပုဒ်နှင့်စပ်၍ (၁) ဂဟဏူပါဒါနံ (၂) ပစ္စယူပါဒါနံဟု ဥပါဒါနံနှစ်မျိုးပြ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်-

(၁) ကာမုပါဒါနံစသော ဥပါဒါနံလေးမျိုးကို ဂဟဏူပါဒါနံဟုခေါ်၏။ [ဂဟဏ= မြဲမြံစွာဖမ်းယူတတ်သော ဥပါဒါနံ=ဥပါဒါနံတရား လေးပါး]

(၂) အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရ အစရှိသော အကြောင်းတရားများကို ပစ္စယူပါဒါနံဟု ခေါ်၏။ အတ္တနော ဖလံ ဥပါဒိယတိ ဥပါဒါနံဝသေန ဂဏှာတိတိ ဥပါဒါနံ။ အတ္တနော ဖလံ=မိမိ၏ အကျိုးကို။ ဥပါဒါနံဝသေန=မြဲမြံတင်းကြပ်စွာ ဆုပ်ကိုင်ထားသည့် အနေ အားဖြင့်။ ဝါ=မြဲမြံတင်းကြပ်စွာ ဆုပ်ကိုင်ထားသည်ဟု ဆိုရလောက်အောင်။ ဥပါဒိယတိ ဂဏှာတိ=ယူငင်တတ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဥပါဒါနံ=ဥပါဒါနံမည်၏။ ပစ္စယော စ သော ဥပါဒါနံဉာတိ ပစ္စယူပါဒါနံ=အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတရားတည်း ဟူသော ဥပါဒါနံ။

ယခင်ကပြခဲ့သော “အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ”ဟူသော အဖွင့်နှင့်အညီ ဤသုတ်၌ ဥပါဒါပုဒ်အရ ထိုပစ္စယူပါဒါနံကို ယူရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပစ္စယူပါဒါနံဟု ခေါ်သော အဝိဇ္ဇာ အစရှိသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သော အနုပါဒိ သေသနိဗ္ဗာန်ကို (ဝါ=အသင်္ခတ အမတဓာတ်ကို) အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာန်ခေါ်သည်ဟု လည်း ကောင်း၊ ထို အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာန်ကိုပင် အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန် ခေါ်သည်ဟု လည်းကောင်း

ဥပါဒါန်အကြောင်းမရှိမူ၍။ ပရိနိဗ္ဗာနဉ္စ=(ရုပ် နာမ် ဒုက္ခ ခပ်သိမ်း)ချုပ်ခြင်း သဘောကိုလည်း။ ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ တံ=ထို ငါဟောကြားမည့်

မှတ်အပ်၏။ [အပ္ပစ္စယ=အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတစ်ခုတစ်ခုမျှ မရှိသော။ ဝါ= အဝိဇ္ဇာအစရှိသော မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ ဖြစ်သည်မဟုတ်သော + ပရိနိဗ္ဗာန= ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်း(အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်)။] နတ္ထိ ပစ္စယော ယဿ ပရိနိဗ္ဗာနဿာတိ အပ္ပစ္စယံ၊ အပ္ပစ္စယဉ္စ တံ ပရိနိဗ္ဗာနဉ္စာတိ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ။ [ဤသုတ်အဆုံး၌လည်း ဆက်လက်၍ ရေးဦးမည်။ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံပုဒ်၏ အနက်မှာ နိဿယခန်းအတိုင်းပင်။]

ဂဟဏူပါဒါနံ နာမ ကာမုပါဒါနာဒိကံ စတုပ္ပိဓံ၊ ပစ္စယူပါဒါနံ နာမ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာတိ ဧဝံဝုတ္တပစ္စယာ။ ပ။ ပစ္စယူပါဒါနဝါဒိနော ပန အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ၊ ပစ္စယဝသေန အနုပ္ပန္နံ အသင်္ခတံ အမတဓာတုမေဝ အနုပါဒါပရိ နိဗ္ဗာနန္တိ ကထေန္တိ။ (ယခင်မူလပဏ္ဍိတကထာ)၊ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနန္တိ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနမာဟ။ ၎င်းမူလပဏ္ဍိတကထာ၊ ဒု-၁၁၈။

အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယာတိ ကိဉ္စိ ဓမ္မံ အဂ္ဂဟေတွာ အနုဝသေသေတွာ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ၊ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထဋီကာ၊ ပ-၁၉၃ (ဗဟိရနိဒါန်း အဆုံး)။

ဝိမတိဋီကာအဖွင့်။ ။ဝိမတိဋီကာ၊ ဒု-၃၀၀ (ပရိဝါ၊ စူဠသင်္ဂါမ)၌မူ ရဟန္တာတို့၏ နောက်ဆုံးဖြစ်သော စုတိစိတ် ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ခန္ဓာတို့ကို ပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုပြီးလျှင် ထိုခန္ဓာတို့သည် (အကြောင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အနုသယရှိကြသည်အဖြစ်ကြောင့်) နောက်ထပ် ဘဝသစ်ဖြစ်ဖို့အတွက် အနန္တရစသောပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူး မပြုနိုင်သည်သာ မက တဏှာ စသောအကြောင်းမှလည်း ကင်းကွာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာတို့၏ ထိုနောက်ဆုံးခန္ဓာတို့ကို အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာန် ခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။

န ပစ္စယော အပ္ပစ္စယော၊ (နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏) အကြောင်းအနန္တရစသော ပစ္စည်းမဟုတ်သော။ (တနည်း) နတ္ထိ ပစ္စယော ယဿာတိ အပ္ပစ္စယံ (နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏) အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာ စသည် မရှိသော+ပရိနိဗ္ဗာန=ရဟန္တာတို့၏ နောက်ဆုံးခန္ဓာဟူသော ပရိနိဗ္ဗာန်။ ဤဝိမတိဝါဒ၌ နောက်ဆုံး ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကို နိဗ္ဗာန်ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်းမှာ သင့် မသင့် စိစစ်ဖွယ် ဖြစ်နေလေ၏။ ဤအပ္ပစ္စယပုဒ်၌ ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်းလေးမျိုးကို “ပစ္စယ”ဟု မာတိကာ အကောက်၌ဆို၏။

အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယာတိ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ အကာရဏဘူတ ပရိနိဗ္ဗာ နတ္ထာယ။ ပရိနိဗ္ဗာနဉ္စ နာမ ဝိဏာသဝါနံ သဗ္ဗပစ္စိမာ စုတိစိတ္တကမ္မဇရူပသင်္ခါတာ ခန္ဓာ၊ တေ စ သဗ္ဗာကာရတော သမုစ္ဆိန္နာနုသယတာယ ပုနတ္တဝါယ အနန္တရာဒိပစ္စယာ န ဟောန္တိ၊ အညေဟိ စ တဏှာဒိပစ္စယေဟိ ရဟိတာ၊ တသ္မာ “အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိဋီကာ။

တရားကို။ (ထို ငါဟောကြားမည့် ပုရိသဂတိ ၇-ပါးနှင့် အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာန် တရားကို)။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၁)သာရန္တဒသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၅၄) ကြည့်။] ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ= ကုန်သော။ ပုရိသဂတိယော=ပုံတို့ဟူသည်။ ကတမာ စ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ ပဋိပန္နော=ကျင့်ကြံအားထုတ် သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ ပဋိပန္နော=သည်။ ဟောတိ=ဟူမူ။) ကမ္မံ=(ယခုဘဝ ခန္ဓာအတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော) ရှေးအတိတ်ဘဝ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံသည်။ ဝါ=ရှေးဘဝဟောင်းက အဝိဇ္ဇာ အစရှိသော ကမ္မဝဋ်ငါးမျိုးသည်။ (ရှေးဘဝဟောင်းက ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ ပြုစဉ်အခါ၌ ဖြစ်ခဲ့သော အခြံအရံနှင့်တကွသော အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ တည်းဟူသော ကမ္မဝဋ် ငါးမျိုးသည်။) နော စ အဿ= အကယ်၍ မဖြစ်ငြားအံ့။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ အယံ အတ္တဘာဝေါ=ဤယခု ဘဝ ခန္ဓာအတ္တဘောသည်။ (ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဗ္ဗာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ

၁။ နော စဿ နော စ မေ သိယာ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “နော စဿာတိ အတိတေ အတ္တဘာဝနိဗ္ဗတ္တကံ ကမ္မံ နော စေ အဘဝိဿ။ နော စ မေ သိယာတိ တေရဟိ မေ အယံ အတ္တဘာဝေါ န သိယာ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့် အဓိပ္ပာယ်အားလုံး ခြုံမိငုံမိအောင် ထည့်သင့်သော ပါဠိသေသ အနည်းငယ်ထည့်၍ နိဿယခန်း၌ အနက် ပြန်ဆိုထားပါသည်။ ဋီကာ၌ကား ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် (နာ-၅၀)ကို ယူဆောင်၍ ဖွင့်ပြထားသော ဥပရိပဏ္ဏာသဋီကာ၊ အာနန္ဓသပ္ပါယသုတ်အဖွင့်(၂၅၇)ကို ယူ၍ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြထား၏။

အတိတေ အတ္တဘာဝနိဗ္ဗတ္တကံ ကမ္မန္တိ “ပုရိမကမ္မဘဝသ္မိ မောဟော အဝိဇ္ဇာ၊ အာယူဟနာ သင်္ခါရာ၊ နိကန္တိ တဏှာ၊ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနံ၊ စေတနာ ဘဝေါ”တိ ဝေမာဂတံ သပရိက္ခာရံ ပဉ္စဝိဓံ ကမ္မဝဋ္ဌမာဟ။ ဤသုတ်ဋီကာ၊ ၁၇၆။

နော စဿ နော စ မေ သိယာတိ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာဒိကံ ဟေတုပဉ္စကံ နော စ အဿ၊ ဝိညာဏာဒိကံ ဣဒံ ဖလပဉ္စကံ ဝတ္တမာနံ နော စ မေ သိယာတိ အတ္ထော။ ပုဂ္ဂလပညတ် မူလဋီကာ။ ၃၈။

ထိုဋီကာအဖွင့်များနှင့်အညီ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝဟူ၍ ငါးမျိုးသော (ယခုဘက် အခြံအရံတံရားများနှင့်တကွ ငါးမျိုးသော) ကမ္မဝဋ်ကို ယခု ဘဝခန္ဓာ အတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော ရှေးအတိတ်ဘဝကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံ ခေါ်သည်ဟု သိရာ၏။ ထို၌ “ပုရိမကမ္မဘဝသ္မိ။ပ။ စေတနာ ဘဝေါ”ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ၎င်းအဋ္ဌကထာ (ပ-၂၂၃)၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ(၁၈၂)၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်(ဒု-၂၁၄)တို့၌ ကြည့်ကြကုန်။ နိဿယခန်း၌

အားဖြင့် ငါးမျိုးသော ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတရားတည်းဟူသော ဤ ယခုဘဝခန္ဓာ အတ္တဘောသည်) နော သိယာ=မဖြစ်နိုင်။

ကမ္မံ=(အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာအတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော) ယခုဘဝ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည်။ ဝါ=ယခုဘဝ၌ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအစရှိသော ကမ္မဝဋ်ငါးမျိုးသည်။ (ယခုဘဝဝယ် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံပြုစဉ်အခါ၌ ဖြစ်သော အခြံအရံနှင့်တကွသော အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ တည်းဟူသော ကမ္မဝဋ်ငါးမျိုးသည်) န ဘဝိဿတိ=ငါ့မှာ မဖြစ်လတ္တံ့ငြားအံ့။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ အတ္တဘာဝေါ=အနာဂတ်ဘဝ ခန္ဓာအတ္တဘောသည်။ (ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာအားဖြင့် ငါးမျိုးသောအနာဂတ် အကျိုးတရားတည်းဟူသော အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာအတ္တဘောသည်) န ဘဝိဿတိ= မဖြစ်တော့လတ္တံ့။

ယံ=အကြင်ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းသည်။ အတ္ထိ=ထင်ရှားရှိ၏။ (အစစ် အမှန် ပရမတ်သဘောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏) ယံ=အကြင်ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ ငါးပါး အပေါင်းသည်။ ဘူတံ=(အကြောင်းတရားကြောင့်) ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တံ=ထို ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို။ ဝါ=ထို ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါး၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂကို။ (အဟံ=ငါသည်)။ ပဟောမိ=ပယ်စွန့်အံ့။ (နောက်ထပ်တဖန် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မရှိအောင် ပယ်စွန့်အံ့) ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (ပဋိပဇ္ဇော =သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့ကျင့်၍။ ဝါ=ဤသို့ ကျင့်ကြံအားထုတ် ခြင်းကြောင့်) ဥပေက္ခံ=ဝိပဿနပေက္ခာ ကို။ ဝါ=သင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်း

ထိုဋီကာ အဖွင့်များလည်း ပါအောင် ဝါပေါက်၍လည်းကောင်း, လက်သည်းကွင်း၍ လည်းကောင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ ထို၌ ဝါပေါက်အနက်ပေးထားသော်လည်း အဋ္ဌကထာမှ အလွတ်ဋီကာနည်းမဟုတ်။

ဋီကာပါဠိစိစစ်ဖွယ်။ ။ဋီကာစာအုပ်၌ “တေရဟိ မေ အတ္တဘာဝေါ န သိယာတိ ဝိညာဏနာမရူပသဠာယတနဖဿဝေဒနာသဟိတံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ပဉ္စဝိခံ ဝိပါကဝဋ္ဌမာဟ” ဟူ၍ သဟိတဟူသော ပါဠိကိုတွေ့ရ၏။ ထိုပါဠိအတိုင်းဆိုလျှင် (အဖေနှင့်တကွဖြစ်သော သားဟုဆိုသကဲ့သို့) ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ်စသည်တို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော ငါးမျိုးသော ဝိပါကဝဋ်ဟု ဆိုလိုသော ထိုဋီကာဝါကျ၌ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် စသည်ကတိတ်တို့ ဝိပါကဝဋ် ငါးမျိုးက တခြားဟု အဓိပ္ပာယ်လွဲမှားနေသောကြောင့် ထို “သဟိတ” ပါဠိနေရာ၌ ယခင် ဥပရိပဏ်ဋီကာ(၂၅၇)အတိုင်း သင်္ခါတသဒ္ဒါဖြင့် ရှိမှသာ အဓိပ္ပာယ် မှန်ကန်မည်။

၁။ဝိပဿနပေက္ခာ။ ။ ‘ယဒတ္ထိ ယံ ဘူတံ၊ တံ ပဟောတိ၊ ဥပေက္ခံ ပဋိလဘာတိ’ တိ ဝေမာဂတာ ဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တဘူတာ ဥပေက္ခာ။ အယံ ဝိပဿနပေက္ခာ” ဟူ၍ အဋ္ဌသာလိနီ (၂၁၇) ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ-၁၅၆) တတိယဈာန်ခန်းတို့၌ ဝိပဿနပေက္ခာ၏

စသော လက္ခဏာကို မလျော့မထန် ပုံမှန် အလယ်အလတ် ရှုမှတ်ပေါ်လွင် သိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို။ ပဋိလဘတိ=ရ၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်။ ဘဝေ=အတိတ်ဖြစ်သော ဘဝခန္ဓာငါးပါး၌။ န ရစ္စတိ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲမက်။ သမ္ဘဝေ=အနာဂတ်ဖြစ်သော ဘဝခန္ဓာငါးပါး၌။ န ရစ္စတိ=မက်။ [သံ ပုန ဘဝိဿတိတိ သမ္ဘဝေါ=နောက်ထပ်ဖြစ်လတ္တံ့သော အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာ] ဥတ္တရိ=လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော။ သန္တံ=ငြိမ်းအေးသော။ ပဒံ= နိဗ္ဗာန်မည်သည်။ အတ္ထိ=ရှိ၏။ [အတ္ထုတ္တရိ=အတ္ထိ + ဥတ္တရိ] တံ=ထိုနိဗ္ဗာန်ကို။ သမ္မာ=ကောင်းမွန်မွန်ကန်စွာ၊ ပညာယ=ဝိပဿနာနှင့်တကွသော မဂ်ပညာဖြင့်။ ပဿတိ=မြင်၏။ စခေါ=ထိုသို့ပင်မြင်ပါသော်လည်း။ တံ ပဒံ=ထိုနိဗ္ဗာန်ကို။ အဿ=ထိုရဟန်းသည်။ သုဗ္ဗေန=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ သဗ္ဗံ= အားလုံးစုံအကုန်အစင်။ သန္တိကတံ=မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ [အချို့သော ကိလေသာတို့ကို မပယ်သတ်ရသေးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟအမိုက်မှောင်ကို ကုန်စင်အောင် မဖျက်ဆီးရသေးသောကြောင့်လည်းကောင်း ထိုနိဗ္ဗာန်ကို လုံးဝဥသယံ မျက်မှောက် မပြုနိုင်သေးဟူလို]။

တဿ=ထိုရဟန်းသည်။ သဗ္ဗေန=ဖြင့်။ သဗ္ဗံ=စင်။ မာနာနုသယော=မာနာ နုသယကို။ ဝါ=ကိုးမျိုးသောမာန်မာနဟူသော အကိန်းတရားကို။ ဝါ=သည်။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၇၊၂၈) စာပိုဒ်(၈) သံယောဇနသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၁၁) အနုသယသုတ်တို့လည်းကြည့်] ပဟိနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။ ဘဝရာဂါနုသယော=ဘဝရာဂါနုသယကို။ ဝါ=သည်။ပ။ သော=ထို ရဟန်း

သာဓကပါဠိကို ဤသုတ်ပါဠိတော်မှပင် ထုတ်ပြုဖွင့်ဆိုထား၏ ဖွင့်ဆိုထားပုံမှာ-
ညအခါ အိမ်အတွင်း၌ ဝင်လာသောမြွေဟောက်ကို မီးထွန်း၍ရှာကြသောအခါ ရှေးဦးအစပိုင်းကာလ၌ မြွေဟုတ်မဟုတ်သိရအောင် ကြောင့်ကြစိုက်၍ စူးစမ်းကြည့် ရှုရသော်လည်း ထိုသတ္တဝါ၏ လည်ပင်း၌ အရစ်(အရေး) သုံးခုကို မြင်ရ၍ မြွေမှန်း သေချာစွာ သိသွားသော အခါ၌ကား မြွေဟုတ်၊ မဟုတ်သိဖို့အတွက် ယင်းသို့ ကြောင့်ကြစိုက် စူးစမ်းကြည့်ရှုမှု မပြုတော့ဘဲ အလယ်အလတ် ပုံမှန်လောက်သာ ကြည့်ရှုရတော့သကဲ့သို့ ထိုအတူပင် ရှေးဦးစွာဝိပဿနာအလုပ်ကို အလွန်ကြိုးစားအား ထုတ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စတာအစရှိသော လက္ခဏာသုံးပါးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အလွန်ပေါ်လွင်စွာ ထင်မြင်ပြီးသောအခါ ထိုလက္ခဏာသုံးပါး ထင်မြင်ဖို့အတွက် အလွန်ကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ မလျော့မထန်ပုံမှန် အလယ် အလတ်လောက်သာ ထိုအနိစ္စတာ အစရှိသော လက္ခဏာသုံးပါးကို စူးစမ်းရှုမြင်သော (လျစ်လျူရှုသော) ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဝိပဿနပေက္ခာခေါ်သည်ဟု ထိုအဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်သည်။

သည်။(မာန၊ ဘဝရာဂ၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော အနုသယတို့ကို အကုန်အစင် မပယ် သတ်ရသေးသော ထိုရဟန်းသည်) ပဉ္စန္ဒ=ကုန်သော။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၅) ဥဒကူပမာ သုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၁၆) အနိစ္စာနုပဿီသုတ်တို့ကိုလည်း တွဲစပ်ကြည့်ပါ။ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၄၀၊ ၄၄)] အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=ပဌမ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဦးစွာ ပဌမ အကြားကာလ၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော ပဌမအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဒိဝသံ=တနေ့ပတ်လုံး။ သန္တတ္တေ=ပြင်းစွာမီးဖုတ် မြိုက်အပ်သော။အယောကပါလေ^၁=သေးငယ်သောသံချောင်းကို။(အပ်နဖားထွင်း စူးစသော သေးငယ်သော သံချောင်းကို) ဟညမာနေ=သံတူဖြင့်ထုရိုက်အပ် လသော်။ ပပဋိကာ=သံမီးပွားသည်။ နိဗ္ဗတ္တိတွာ=ပေါ်ထွက်လာပြီး၍သာလျှင်။ ဝါ=ပေါ်ထွက်လာပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက်သာလျှင်။ နိဗ္ဗာယေယျ သေယျထာပိ= ငြိမ်းပျောက်သွားရာသကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဘိက္ခု= သည်။ပ။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=သည်(သံမီးပွားလေးသည် ပေါ်ထွက်လာပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ချုပ်ငြိမ်းသွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဟောတိ=၏။ [ယခင်စာပိုဒ်(၁၆) အနိစ္စာနုပဿီသုတ်၊ နာ(၄၄၊၄၅)လည်းကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=၌ ။ပ။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ= ဒုတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက် မရောက်မီကာလတည်းဟူသော ဒုတိယအကြားကာလ၌ ကိလေသာခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းသော ဒုတိယ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒိဝသံ=လုံး။ သန္တတ္တေ=သော။ အယောကပါလေ=(ယခင်ကထက် ကြီးသော)သံချောင်းသံခဲကို။ ဟညမာနေ=သော်။ ပပဋိကာ=သည်။ နိဗ္ဗတ္တိတွာ= ပေါ်ထွက်လာပြီး၍။ ဥပ္ပတိတွာ=ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်၍။ နိဗ္ဗာယေယျ သေယျထာပိ=ငြိမ်ပျောက်သွားရာသကဲ့သို့ ။ပ။အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=ဒုတိယအန္တရာ

၁။ အယောကပါလ။ ။အယောကပါလပုဒ်ကို ပြန်ရိုး ပြန်စဉ်အတိုင်း မြန်မာ ပြန်ရလျှင် “သံအိုးကင်း”ဟု ပြန်ဆိုရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ဤ၌ “အာရကဏ္ဍက= အပ်နဖားထွင်းစူး၊ ဝိပုလိက=သင်စုန်းဓား၊ နခစ္ဆေဒန=လက်သည်းလှီးခါး” ဤသို့ အစရှိသော အငယ်စား သံချောင်းမှစ၍ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုးနှင့် လိုက်လျောစွာ တဆင့်ထက်တဆင့် ကြီးကြီးသွားသော သံချောင်းသံခဲတို့ကို အယောကပါလဟု ခေါ်၏။ အာရကဏ္ဍကာဒိဘောဒံ ခုဒ္ဒကမ္ပိ မဟန္တမ္ပိ အယောကပါလမေဝ။ ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၅၁။

ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ယခင်ကထက် ကြီးမားသော သံချောင်းမှ သံမီးပွားသည် ပေါ်ထွက်လာ၍ ကောင်းကင်သို့ပျံတက်ကာ ချုပ်ငြိမ်း သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက် မရောက်မီ ဒုတိယအကြားကာလ၌ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော ဒုတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ပ။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=တတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက် သို့ရောက်၍ ထိုထက်ဝက်ကို မလွန်မီကာလတည်းဟူသော တတိယအကြား ကာလ၌ ကိလေသာခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းသော တတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ အယောကပါလေ=(ယခင်ဒုတိယထက်ကြီးသော) သံချောင်းကို။ ဟညမာနေ=သော်။ ပ။ ဥပ္ပတိတွာ=၍။ တလံ=ကောင်းကင်အပြင် ကို။ အနုပဟစ္စ=ကျော်လွန်မတက်ရောက်မှု၍။ [တနည်း-တလံ=မြေအပြင် သို့။ အနုပဟစ္စ=မရောက်သေးမှု၍] နိဗ္ဗာယေယျ သေယျထာပိ=(ကောင်းကင်၌ သာလျှင်) ငြိမ်းပျောက်သွားရာသကဲ့သို့။ ပ။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ=တတိယ အန္တရာ ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ယခင်ကထက်ကြီးသော သံချောင်းမှ သံမီးပွား သည် ပေါ်ထွက်လာ၍ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်လျက် ထိုကောင်းကင်ပြင်ကို ကျော်လွန်မြင့်တက်မသွားမှု၍ မြေပြင်သို့ မရောက်မီ ငြိမ်းပျောက်သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက်သို့ရောက်၍ ထို ထက်ဝက်ကို မကျော်လွန်မီအကြားကာလ၌ ကိလေသာ ခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းသော တတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)ဟောတိ=၏။ ပ။

ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ=သည်။ ဟောတိ=၏။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၄၈)စာပိုဒ် (၁၆) အနိစ္စာနုပဿီသုတ်ကြည့်]။ ပ။ အယောကပါလေ=(ယခင် တတိယထက် ကြီးသော) သံချောင်းသံခဲကို။ ပ။ တလံ=ကောင်းကင်အပြင်ကို။ ဥပဟစ္စ=ကျော် လွန်တက်ရောက်၍။ [တနည်း-တလံ=မြေအပြင်သို့၊ ဥပဟစ္စ=ကျရောက်၍] နိဗ္ဗာယေယျ သေယျထာပိ=(မြေပြင်ရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက်) ငြိမ်းပျောက် သွားရာသကဲ့သို့။ ပ။ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ=အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ဝါ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာ ပြုရလျှင် ကား။ ဒိဝသံ=လုံး။ သန္တတ္ထေ=သော။ အယောကပါလေ=(ယခင် စတုတ္ထထက် ကြီးသော)သံချောင်းသံခဲကို။ ပ။ ပရိတ္ထေ=သေးငယ်သော။ တိဏပုဇ္ဇေဝါ=မြက်ပုံ ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ ကဋ္ဌပုဇ္ဇေ ဝါ=ထင်းပုံပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ နိပတေယျ=ကျရောက်ရာ၏။

သာ=ထိုသံမီးပွားသည်။ တတ္ထ=ထိုသေးငယ်သော မြက်ပုံ ထင်းပုံ၌။ အဂ္ဂိမ္မိ= မီးကိုလည်း။ ဇနေယျ=ဖြစ်စေရာ၏။ ဓူမမ္မိ=မီးခိုးကိုလည်း။ ဇနေယျ=၏။

အဂ္ဂိမ္မိ=လည်း။ ဇနေတွာ=ဖြစ်စေပြီး၍။ ဓူမမ္မိ=လည်း။ ဇနေတွာ=၍။ ပရိတ္တံ=သော။ တမေဝ တိဏပုဉ္ဇံ ဝါ=ထိုမြက်ပုံကိုသော်လည်းကောင်း။ တမေဝ ကဋ္ဌပုဉ္ဇံ ဝါ=ထိုထင်းပုံကိုသော်လည်းကောင်း။ ပရိယာဒိယိတွာ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ယူငင်လောင်ကျွမ်းစေ၍။ ဝါ=ကုန်ခန်းအောင် လောင်ကျွမ်းစေ၍။ အနာဟာရာ=လောင်စာမရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) နိဗ္ဗာယေယျ=ငြိမ်းပျောက်သွားရာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေမေဝံ=ပင်။ပ။ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိ=သည်။ ဟောတိ=၏။ [အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ထက်မြက်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရ(လုံ့လပယောဂ)ကို အလွန်မစိုက်ထုတ်ရဘဲ ကိလေသာအားလုံးကို လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်ခြင်းသည် သံမီးပွားကလေးက သေးငယ်သော မြက်ပုံထင်းပုံကို လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ လောင်ကျွမ်းစေနိုင်ခြင်းနှင့်တူ၏]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ အယောကပါလေ=(ယခင်ကထက် ကြီးသော) သံချောင်း သံခဲကို။ပ။ ဝိပုလေ=ပြန့်ပွားများပြားသော။ တိဏပုဉ္ဇေ ဝါ=ကောင်း။ပ။ သာ=ထိုသံမီးပွားသည်။ တတ္ထ=ထိုဝိပုလဖြစ်သော မြက်ပုံထင်းပုံ၌။ပ။ မဟန္တေ=ကြီးမားသော။ပ။ တတ္ထ=ထိုကြီးမားသော မြက်ပုံ ထင်းပုံ၌။ပ။ ဂစ္ဆမ္မိ=အစောင့်မရှိသောခြံတောကိုလည်း။ ဒဟေယျ=လောင်ရာ၏။ ဒါယမ္မိ=အစောင့်ရှိ၍ ဘေးမဲ့ပေးအပ်သော တောကိုလည်း။ ဒဟေယျ=၏။ ဂစ္ဆမ္မိ=လည်း။ ဒဟိတွာ=လောင်ပြီး၍။ ဒါယမ္မိ=လည်း။ ဒဟိတွာ=၍။ ဟရိတန္တံ ဝါ=စိမ်းစိုသော မြက်သစ်ပင်စသည်သို့သော်လည်းကောင်း။ပထန္တံ ဝါ=လမ်းမကြီးသို့သော်လည်းကောင်း။ သေလန္တံ ဝါ=တောင်သို့သော်လည်းကောင်း။ ဥဒကန္တံ ဝါ=ရေသို့သော်လည်းကောင်း။ [ဟရိတန္တံ, ပထန္တံ စသည်တို့၌ အန္တသဒ္ဒါအနက် သီးခြားမရှိ။ သုတ္တန္တံ, ဝနန္တံစသည်တို့၌ကဲ့သို့ ပဒဝစုနမ္ပုသာ] ရမဏိယံ=ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာဖြစ်သော။ (မြက်ပင်ခြံပုတ်, ထွေးရှုပ်မှုကင်း, သန့်ရှင်း လွန်စွာ, ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာဖြစ်သော)။ ဘူမိဘာဂံ ဝါ=ဟင်းလင်းပြင် မြေအဖို့သို့သော်လည်းကောင်း။ အာဂမ္မ=ရောက်၍။ အနာဟာရာ=သည်။ (ဟုတွာ) နိဗ္ဗာယေယျ=ငြိမ်းရာ၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္ထ=(၇)ပါးကုန်သော။ ပုရိသဂတိယော=ပုရိသဂတိတို့ဟူသည်။ ဣမာ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။(ဤ ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ

၁။ ဣမာ သတ္တ ပုရိသဂတိယော။ ။ပုရိသဿ ဂတိ ပုရိသဂတိ=ယောက်ျားမြတ်၏ ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ ဝါ=ယောက်ျားမြတ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာသောဉာဏ်။ ဤ၌ ပဌမ. ဒုတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိစသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်(၇)ဦးကို ပုရိသဟု ခေါ်၍ ယင်းပုရိသ၌ဖြစ်ပေါ်လာသော (ဝိပဿနာနှင့်တကွသော)အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် (၇)ပါးကို ပုရိသဂတိခေါ်သည်ကို ပါဠိတော်အတိုင်းသိနိုင်၏။ ထိုအကြောင်းကို ထင်ရှားအောင် ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဥပမာနှင့် ဥပမေယျတို့ကို ဆက်စပ်တိုက်ဆိုင်ပြရလျှင်-

စသော ယောက်ျားမြတ်တို့၏ ဝိပဿနာနှင့်တကွသော အရဟတ္တမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းတို့ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနုပါဒါ(အနုပါဒါယ)=၍။ ပရိနိဗ္ဗာန်=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောဟူသည်။ ကတမဉ္ဇ=အဘယ်နည်း ဟူမူ။ပ။ ပညာယ=ဖြင့်။ ပဿတိ=မြင်၏။ စ=ထို့အပြင်။ ဝါ=ထိုသို့မြင်ရာ၌လည်း။ တံ ပဒံ=ကို။ အဿ=သည်။ သဗ္ဗေန=ဖြင့်။ပ။ အဝိဇ္ဇာနုသယော=ကို။ ဝါ=သည်။ ပဟိနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ (မာန၊ ဘဝရာဂ၊ အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အနုသယတို့ကို အကုန်အစင် ပယ်ပြီးသော ထိုရဟန်းသည်)။ပ။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၄၁) စာပိုဒ်(၁၅) ဥဒကူပမာသုတ်ကြည့်] ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤစေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိ၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို။ အနုပါဒါ=၍။ ပရိနိဗ္ဗာန်=ခြင်းသဘောဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တ=

ဩရုတ္တဂိယ သံယောဇဉ်ငါးမျိုး ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ရှေးဦးစွာ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် အယောကပါလကို သံတူဖြင့် ထုရိုက်လိုက်ခြင်းကြောင့် သံမီးပွား ပေါ်ထွက်လာခြင်းနှင့် တူ၏။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက်ပင် ကိလေသာအားလုံး ကုန်ဆုံးချုပ်ငြိမ်းခြင်း (ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း)သည် သံမီးပွားကလေး ပေါ်ထွက်လာပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက် လောင်စာ ကုန်ဆုံးချုပ်ငြိမ်းသည်နှင့် တူ၏။ [ယင်းသို့ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ကိလေသာ အားလုံး ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်ပင် ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိဟု ခေါ်ဝေါ်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။]

ဤ၌ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို သံမီးပွားလေးနှင့် နှိုင်းခိုင်း၍ ကိလေသာကို လောင်စာနှင့် နှိုင်းခိုင်း၏။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ကိလေသာကို လောင်းကျွမ်းစေနိုင်သော (ဝိပဿနာနှင့်တကွသော) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို သံမီးပွားလေး၏ လောင်စာ လောင်ကျွမ်းစေနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိနှင့် နှိုင်းခိုင်းသည်ဟု သိနိုင်၏။ အန္တရာ၊ ဥပဟစုပရိနိဗ္ဗာယိတို့၏ ဥပမာ၌ လောင်စာကို တိုက်ရိုက်မပြသော်လည်း အသင်္ခါရ ပရိနိဗ္ဗာယိ စသည်တို့၌ “တိဏပုဇ္ဇေ ဝါ ကဋ္ဌပုဇ္ဇေဝါ”ဟု လောင်စာကို တိုက်ရိုက်ပြထား၏။ ကျန်သောဒုတိယ၊ တတိယ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ စသည်တို့ကိုလည်း ဤနည်းကိုမှီ၍ ဥပမာန ဥပမေယျ ဆက်စပ်ကြည့်ပါ။

၁။ အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာန်၌ ထပ်မံဆိုဖွယ်။ ။ “ကတမဉ္ဇ ဘိက္ခဝေ အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာန်” စသော ပါဠိတော်ကို ကြည့်လိုက်လျှင် ဘာကို အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန် ခေါ်သည်ဟု သိဖို့ခဲယဉ်း၏။ “အာသဝါနံ ခယာ။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ” ဟူသော ဝါကျကို ထောက်လျှင်ကား အရဟတ္တဖိုလ်ကို အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်၏။

ထို့ပြင် ဤသုတ်အစပိုင်းတုန်းက ဂဟဏုပါဒါနံ၊ ပစ္စယုပါဒါနံတို့၏ သာဓကအဖြစ် ထုတ်ပြခဲ့သော မူလပဏ္ဏာသ ရထဝိနိတသုတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း ဂဟဏုပါဒါနံ

ကုန်သော။ ပုရိသဂတိယောစ=တို့သည်လည်းကောင်း။ အနုပါဒါ=၍။ ပရိနိဗ္ဗာနဉ္စ=ခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း။ ဣမာ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဒုတိယံ။

၃-တိဿဗြဟ္မာသုတ်

၅၆။ [စာမျက်နှာ(၅၇)စာပိုဒ်(၂၂) ဝဿကာရသုတ်လည်းကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဒွေ=နှစ်ဦးကုန်သော။ ဒေဝတာ=နတ်တို့သည်။ အဘိက္ကန္တဝယ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော။ ဝါ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်သန်းခေါင်၌။ ဝါ=ညဉ့်အလယ်ပိုင်း မဇ္ဈိမယာမ်၌။ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာ=အလွန် နှစ်သက်ဖွယ်တင့်တယ်သော ကိုယ်အရေအဆင်းရောင် ရှိကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင်။ ဝါ=အားလုံးလောက် နီးပါးဖြစ်သော။ ဂိဇ္ဈကုဋ်=ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ကို။ ဩဘာသေတွာ

ဝါဒီ၊ ပစ္စယုပါဒါနဝါဒီဟု ဆရာနှစ်မျိုးထုတ်ပြုပြီးလျှင် အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနပုဒ်၌ ဂဟဏူပါဒါန်ကို ဥပါဒါန်ဟု ဆိုလိုသော ဂဟဏူပါဒါနဝါဒီဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် (ဥပါဒါန်လေးပါးတို့တွင် တပါးတလေဖြင့်သော်မှပင် မည်သည့်သင်္ခတတရားကိုမျှ မစွဲလမ်းမယူငင်မှု၍ဖြစ်သော) အရဟတ္တဖိုလ်ကို အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ခေါ်သည်ဟု မိန့်ဆိုထား၏။

[အနုပါဒါ (အနုပါဒါယ)=မည်သည့် သင်္ခတတရားကိုမျှ ဥပါဒါန်လေးပါးတို့ဖြင့် မစွဲလမ်း မယူငင်မှု၍+ပရိနိဗ္ဗာန=ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိစ္စ၏အဆုံး၌ (ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းပြီးနောက်) ဖြစ်ပေါ်လာသော အရဟတ္တဖိုလ်။ ဝါ=ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်။ ကိလေသာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ ဧတေနာတိ ပရိနိဗ္ဗာနံ]

ယင်းသို့ မိန့်ဆိုထားသော်လည်း အနုပါဒါသေသ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်မှသာ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးခြင်းကိစ္စသည် အပြီးအဆုံး အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သောကြောင့် ရဟန်းတော်တို့သည် ထိုအပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သော အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာသာလျှင် ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးတော်မူကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုရထဝိနီတသုတ်၌ အရှင်ပုဏ္ဏထေရ်သည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ဟောတော်မူလိုသည်မဟုတ်။ အနုပါဒါသေသနိဗ္ဗာန်ဟူသော အပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာန်ကိုသာ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ဟောတော်မူလို၏။

ထို့ကြောင့်ပင် ထိုရထဝိနီတသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ နာမ အပ္ပစ္စယပရိနိဗ္ဗာနံ” ဟုဖွင့်၍ ဤပုရိသဂတိသုတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း ထိုအတိုင်းပင် ဖွင့်ထား၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤပုရိသဂတိသုတ်၌လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ကို အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟု မယူမှု၍ (ဤသုတ်အစပိုင်းတုန်းက ရေးခဲ့သည့်အတိုင်း) စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိ၏ (ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်၏) အာရုံဖြစ်သော အနုပါဒါသေသနိဗ္ဗာန်တည်း ဟူသော အပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာန်ကိုသာ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ယူရမည်ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

=(ကိုယ် အရောင်၊ တန်ဆာရောင်တို့ဖြင့်) ထွန်းလင်းစေကြပြီး၍။ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၂၁) သာရန္တဒသုတ် စာမျက်နှာ(၅၄)ကြည့်]။ပ။ အဋ္ဌသု=ရပ်တည်နေကြကုန်ပြီ။ ဧကမန္တံ=ဌ်။ ဌိတာ=ရပ်နေသော။ ဧကော=တယောက်သော။ ဒေဝတာ=နတ်သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ။(ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=နည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဧတာ ဘိက္ခုနီယော=ထိုရဟန်းမတို့သည်။ (မိထွေးတော် မဟာပဇာပတိ ဂေါတမိ၏ အခြံအရံဖြစ်သော ထိုရဟန်းမငါးရာတို့သည်) ဝိမုတ္တာ=ကိလေသာအားလုံးတို့မှ လွတ်မြောက်ကြပါကုန်ပြီ။ (တဒဂံမုတ္တိ စသော လွတ်မြောက်သော တရားငါးပါးတို့ဖြင့် နိဝရဏ ကိလေသာအားလုံးတို့မှ လွတ်မြောက်ကြပါကုန်ပြီ) ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ အပရာ=အခြားတယောက်သော။ ဒေဝတာ=နတ်သည်။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဧတာ ဘိက္ခုနီယော=တို့သည်။ အနုပါဒိသေသာ=ဥပါဒါန်အကြွင်းအကျန်မရှိကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)။ သုဝိမုတ္တာ=ကိလေသာအားလုံးတို့မှ ကောင်းစွာလွတ်မြောက်ပါကုန်ပြီ။ (အကြွင်းအကျန်မရှိ ငါးမျိုးသော ဝိမုတ္တိတို့ဖြင့် ကိလေသာအားလုံးတို့မှ ကောင်းစွာလွတ်မြောက်ပါကုန်ပြီ။) ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ တာဒေဝတာ=ထိုနတ်တို့သည်။ ဣဒံ=ဤစကားကို။ အဝေါစံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ။ သတ္တာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သမနုညော=(ထိုနတ်တို့၏စကားကို) ကောင်းစွာ ခွင့်ပြုတော်မူခြင်း ရှိသည်။ ဝါ=သဘောတူတော်မူသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၇၄)စာပိုဒ်(၃၂) အပ္ပမာဒဂါရဝသုတ်လည်းကြည့်]။ပ။ အန္တရမာယိသု=ကွယ်ပျောက်ကုန်ပြီ။ပ။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (နတ်နှစ်ယောက်တို့က မြတ်စွာဘုရားကို လျှောက်ထားကြရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=

၁။ တဒဂံဝိမုတ္တိစသော ဝိမုတ္တိငါးမျိုး။ ။(၁) တဒဂံဝိမုတ္တိ=အနိစ္စာနုပဿနာ စသော အနုပဿနာ(၇)ပါး။ (တချို့နေရာ၌ ဒါနသီလနှင့် နာမရူပဝဝတ္တာန ဉာဏ် စသည်တို့လည်း တဒဂံဝိမုတ္တိပင်တည်း)။ (၂) ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ=သမာပတ်ရှစ်ပါး။ (၃) သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ=မဂ်လေးပါး။ (၄) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ=ဖိုလ်လေးပါး။ (၅) နိဿရဏဝိမုတ္တိ=နိဗ္ဗာန်။ (ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပဒါနသုတ္တဋ္ဌကထာ၊ ၁၉)

၂။ အနုပါဒိသေသာ။ ။ဥပါဒိယတိ အတ္တနော အာရမ္မဏံ ဂဏှာတိတိ ဥပါဒိ=မိမိ၏ အာရုံကို မြဲမြံစွာ ဖမ်းယူတတ်သောတရား (ကာမုပါဒါန်စသော ဥပါဒါန်တရား) ဟူသော သံယုတ်ဋီကာ(၃-၄၄၈) ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ဥပါဒိနှင့် ဥပါဒါနသဒ္ဓါတို့မှာ ဝေဝဇ်ပရိယာယ် စကားလှယ်တို့ပေတည်း။ ဥပါဒိ စ သော သေသောဇာတိ ဥပါဒိ သေသော=ကြွင်းကျန်သော ဥပါဒါန်(မပယ်သတ်ရသေးသော ဥပါဒါန်အကြွင်းအကျန်)။ နတ္ထိ ဥပါဒိသေသော ဧတာသံ ဘိက္ခုနီနန္တိ အနုပါဒိသေသာ=ဥပါဒါန်အကြွင်းအကျန် မရှိသော ဘိက္ခုနီများ။

ကြွလာတော်မူနေသည်ကို။ အဒ္ဓဿံ ခေါ်=မြင်ရသည်သာ။ ဒိသ္မာ=မြင်ပြီး၍။ ပ။
 အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ) မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=ဆင်းရဲကင်းလတ်၊
 အရှင်မြတ်မောဂ္ဂလ္လာန်။ ဧဟိ=ကြွလာတော်မူပါလော။ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=
 လ္လာန်။ (အာဂတံ=အရှင်၏ကြွလာတော်မူခြင်းသည်။) သ္မာဂတံ=ကောင်းသော
 ကြွလာတော်မူခြင်းပါတည်း။ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဣဓ=ဤဗြဟ္မာပြည်
 ၌။ အာဂမနာယ=ကြွလာတော်မူခြင်းငှာ။ ယဒိဒံ(ယော အယံ) ပရိယာယော=
 အကြင်အလှည့်အကြိမ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ ဣမံ ပရိယာယံ=ဤ ကြွလာဖို့
 အလှည့်အကြိမ်ကို။ (တံ=အရှင်မြတ်သည်။) စိရဿံ ခေါ်=ကြာမြင့်မှသာလျှင်။
 အကာသိ=ပြုပါပြီ။ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ (တံ=သည်။) နိသီဒံ=
 ထိုင်တော်မူပါ။ ဣဒံ=ဤကား။ ပညတ္တံ=အရှင်အတွက် ခင်းထားအပ်သော။
 အာသနံ=နေရာပါတည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်။)

အာယသ္မာ=မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ ပညတ္ထေ=ခင်းထားအပ်သော။
 အာသနေ=နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။ တိဿော=သော။
 ဗြဟ္မာပိ=ဗြဟ္မာသည်လည်း။ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ=ကို။ အဘိဝါဒေတွာ=
 ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသီဒိ=ပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသီန္တံ=ထိုင်နေပြီးသော။
 တိဿံ=တိဿမည်သော။ ဗြဟ္မာနံ=ဗြဟ္မာကို။ ပ။ အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ။
 (ကိန္တိ အဝေါစ) တိဿံ=တိဿ။ ဣတမေသာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ။ ပ။
 အနုပါဒိသေသော=တည်း။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဧဝံ=သော။ ဉာဏံ=သည်။
 ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ။) မာရိသ
 မောဂ္ဂလ္လာနံ=လ္လာန်။ ဗြဟ္မကာယိကာနံ=ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌
 အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့မှာ။ ပ။ အနုပါဒိသေသော=တည်း။
 ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဧဝံ=သော။ ဉာဏံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏။ ဣတိ
 (အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။

တိဿံ=တိဿ။ သဗ္ဗေသညေဝံ=အားလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော။ ဗြဟ္မ-
 ကာယိကာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ။ ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါသလော။ ဣတိ (အဝေါစ
 =မေးမြန်းတော်မူပြီ။) မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာနံ=လ္လာန်။ သဗ္ဗေသံ=အားလုံးကုန်သော။
 ဗြဟ္မကာယိကာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့မှာ။ ပ။ အနုပါဒိသေသော=တည်း။
 ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဧဝံ=သော။ ဉာဏံ=သည်။ န ခေါ် ဟောတိ=ဖြစ်သည်
 မဟုတ်ပါ။ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာနံ=န်။ ဗြဟ္မကာယိကာ=ကုန်သော။ ယေ တေ
 ဒေဝါ=အကြင် ဗြဟ္မာတို့သည်။ ဗြဟ္မေန=ဗြဟ္မာ၌ဖြစ်သော။ အာယုနာ
 =အသက်ဖြင့်။ ဝါ=အသက်ရှည်ခြင်းဖြင့်။ သန္တုဋ္ဌာ=ရောင့်ရဲကျေနပ်နေကုန်၏။
 ဗြဟ္မေန=သော။ ဝဏ္ဏေန=ကိုယ်အဆင်းရောင်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မေန=သော။
 သုခေန=ချမ်းသာဖြင့်လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မေန=သော။ ယသေန=အခြံအရံ

အကျော်အစောဖြင့်လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မေန=သော။ အာဓိပတေယျေန=အကြီး
 အကဲ၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=အကြီးအကဲပြုလုပ် အုပ်ချုပ်ခြင်းဖြင့်
 လည်းကောင်း။ သန္တုဋ္ဌာ=ကုန်၏။ တေ=ထိုဗြဟ္မာတို့သည်။ (ဗြဟ္မာ၏ အသက်
 အဆင်း စသည်ဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်နေကြသော ထိုဗြဟ္မာတို့သည်) ဥတ္တရိ=
 ထိုထက် လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော။ (ထိုဗြဟ္မာ၏ အသက်အဆင်း စသည် တို့ထက်
 လွန်ကဲ မြင့်မြတ်သော။) နိဿရဏံ=ကိလေသာတို့မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း
 မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို။ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း။ နပ္ပဇာနန္တိ=မသိ
 ကြကုန်။ တေသံ=ထိုမသိကြသော ဗြဟ္မာတို့မှာ။ပ။ ဉာဏံ=သည်။ န ဟောတိ=
 မဖြစ်ပါ။ပ။

မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ စခေါ=ထိုဉာဏ်ဖြစ်သော ဗြဟ္မာတို့ကို လျှောက်
 ရသော်ကား။ ဗြဟ္မကာယိကာ=ကုန်သော။ ယေ တေ ဒေဝါ=အကြင်ဗြဟ္မာ
 တို့သည်။ ဗြဟ္မေန=သော။ အာယုနာ=ဖြင့်။ အသန္တုဋ္ဌာ=မရောင့်ရဲ မကျေနပ်
 ကြပါကုန်။ ဗြဟ္မေန=သော။ ဝဏ္ဏေန=ဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ အာဓိပတေယျေန
 =လည်းကောင်း။ အသန္တုဋ္ဌာ=ကုန်။ တေ စ=(ထိုဗြဟ္မအာယု စသည်တို့ဖြင့်
 မရောင့်ရဲ မကျေနပ်ကြသော) ထိုဗြဟ္မာတို့သည်သာလျှင်။ ဥတ္တရိ=သော။
 နိဿရဏံ=ကို။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။ ပဇာနန္တိ=ကုန်၏။ တေသံ=ထိုဗြဟ္မာတို့မှာ။
 (ထိုဥတ္တရိ နိဿရဏကို အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း သိကြသော ထိုဗြဟ္မာတို့မှာ)
 ။ပ။ အနုပါဒိသေသော=တည်း။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဧဝံ=သော။ ဉာဏံ=သည်။
 ဟောတိ=၏။

မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။
 ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော=ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သည်။
 ဟောတိ=၏။ [စာပိုဒ်(၁၄) ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၃၁)ပုဂ္ဂလသုတ်ကြည့်] တမေန
 =ထိုရဟန်းကို။ (ထို ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းကို) တေ
 ဒေဝါ=ထိုဗြဟ္မကာယိက ဗြဟ္မာတို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏။
 (ကိန္တိ=သို့။ ဇာနန္တိ=နည်းဟူမူ) အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်မြတ်သည်။ ဥဘ
 တောဘာဂဝိမုတ္တော=ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်ကာလပတ်လုံး။
 အဿ=ထိုအရှင်မြတ်၏။ ကာယော=ခန္ဓာကိုယ်သည်။ ဌဿတိ=တည်ရှိလတ္တံ့။
 တာဝ=ထိုခန္ဓာကိုယ် တည်ရှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး။ နံ=ထိုအရှင်မြတ်ကို။
 ဒေဝမနုဿာ=နတ်လူတို့သည်။ ဒက္ခန္တိ=မြင်ကြရကုန်လတ္တံ့။ ကာယဿ=
 ခန္ဓာကိုယ်၏။ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းကြောင့်။ ဒေဝမနုဿာ=တို့သည်။ နံ=ထို
 အရှင်မြတ်ကို။ န ဒက္ခန္တိ=မမြင်ကြရကုန်တော့လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဇာနန္တိ
 =သိကြကုန်၏) မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ ဧဝမိ=ဤသို့သိခြင်းကြောင့်လည်း။
 (ဤသို့ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဖြစ်၍ ခန္ဓာကိုယ်ပျက်စီးခြင်းကြောင့် ထို အရှင်မြတ်

ကို တွေ့မြင်ကြရတော့မည်မဟုတ်သည်ကို သိခြင်းကြောင့်လည်း။)ပ။ ဉာဏံ=သည်။ ဟောတိ=၏။

မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာနံ။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်။ ပညာဝိမုတ္တော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=သည်။ ဟောတိ=၏။ တမေနံ=ထိုရဟန်းကို။ (ထိုပညာဝိမုတ္တ ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းကို)။ပ။ ပညာဝိမုတ္တော=ပေတည်း။ ယာဝ=လုံး။ပ။ ကာယသက္ခိ=နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ တမေနံ=ကို။ (ထိုကာယသက္ခိ သေက္ခရဟန်းကို)။ပ။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ ကာယသက္ခိ=တည်း။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ အနုလောမိကာနိ=အကျင့်ပဋိပတ်အား သင့်လျော်ကုန်သော။ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့ကို။ (မြို့ရွာ နယ်ကျွံ၊ အလွန်ဝေးကွာခြား၊ အစွန်အဖျားဖြစ်၍ လူသူတိတ်ဆိတ်သော အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့ကို) ပဋိသေဝမာနော=မှီခိုနေထိုင်လသော်။ ကလျာဏမိတ္တော=(သဒ္ဓါတရားရှိသူ စသော) ကောင်းသော မိတ်ဆွေတို့ကို။ ဘဇမာနော=ဆည်းကပ်လသော်။ ဣန္ဒြိယာနိ=သဒ္ဓါအစရှိသော ဝိပဿနာ ဣန္ဒြိယတို့ကို။ သမန္နာနယမာနော=ညီညီမျှမျှ ဆောင်ထားနိုင်လသော်။ [သစ္စိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယျ-တို့၌စပ်]။

ယဿ=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်၏။ ဝါ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော။ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ။ ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်။ သမ္ပဒေဝ=အကြောင်းမှန်နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်။ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ။ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာကြကုန်၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့။ ဝါ=ကို။ (အိမ်၌ နေထိုင်မှု၊ လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မား ကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်၊ နွားမွေး၊ ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့။ ဝါ=ကို။) ပုဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက်ကြကုန်၏။ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏။ [အနဂါရိယံပုဒ်နက် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂)ပဓာနသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။]

အနုတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးချွန် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော။ ဝါ=အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော။ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို။ ဝါ=သို့။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘော၌ပင်လျှင်။ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်လျှင်။ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်။ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။ ဝါ=ရ၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။ အပွေဝနာမ ဝိဟရေယျ= နေနိုင်တံ့ရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏။ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာနံ။ ဧဝံပိ=ဤသို့သိခြင်းကြောင့်လည်း။ (ဤသို့ ထိုအရှင်မြတ်သည် ကာယသက္ခိသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ အနုလောမိကသေနာသနကို မှီခိုနေထိုင်ခြင်း၊ ကလျာဏမိတ္တတို့ကို ဆည်းကပ်ခြင်း စသော အစီအစဉ်ဖြင့်

.ကျင့်ကြံ အားထုတ်လသော် ဗြဟ္မစရိယ ပရိယောသာနဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ယခုဘဝ၌ပင် ကိုယ်တိုင်သိ၍ မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရာသည်အဖြစ်ကို သိကြခြင်းကြောင့်လည်း)။ပ။

ဒိဋ္ဌိပုတ္တော=ဒိဋ္ဌိပုတ္တသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ [အကျယ်တဝင့် အနက်ကို ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၃၅)စာပိုဒ်(၁၄)ပုဂ္ဂလသုတ်အတိုင်းဆိုပါ။]။ပ။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော=သဒ္ဓါဝိမုတ္တ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဓမ္မာနုသာရိ=ဓမ္မာနုသာရိ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဧဝမိ=ဤသို့သိခြင်းကြောင့်လည်း။ (ဤသို့ ထိုအရှင်မြတ်သည် ဓမ္မာနုသာရိသောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ အနုလောမိကသေနာသနကို မှီခိုနေထိုင်ခြင်းစသော အစီအစဉ်ဖြင့် ကျင့်ကြံ အားထုတ်လသော် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကိုယ်တိုင်သိ၍ မျက်မှောက်ပြုနေနိုင်ရာ သည်အဖြစ်ကို သိကြခြင်းကြောင့်လည်း)။ပ။ အနုပါဒိသေသော=တည်း။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဉာဏံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အထခေါ=(တိဿဗြဟ္မာက လျှောက်ထားပြီးရာ) ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ တိဿဿ=တိဿမည်သော။ ဗြဟ္မာနော=ဗြဟ္မာ၏။ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်။ ဘာသိတံ=လျှောက်ထားအပ်သောစကားကို၊ အဘိနန္ဒိတွာ= အလွန်နှစ်သက်၍။ ဝါ=အလွန်နှစ်သက်စွာ လက်ခံနာယူ၍။ အနုမောဒိတွာ= အဖန်ဖန်ဝမ်းမြောက်၍။ပ။ 'ဧကမန္တံ=၌။ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ တိဿေန=တိဿမည်သော။ ဗြဟ္မာနာ=ဗြဟ္မာနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ ကထာသလ္လာပေါ=တရားစကားပြောကြားရခြင်းသည်။ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက်ပမာဏရှိသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ တံ သဗ္ဗံ= ထိုပြောကြားခဲ့သမျှ တရားစကား အားလုံးစုံကို။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ အာရောစေသိ=လျှောက်ထားပြီ။

မောဂ္ဂလ္လာန=မောဂ္ဂလ္လာန်။ ပန=ဖြည့်စွက်ဟောကြားဖွယ်ရာရှိသေးသည်ကား။ တေ=သင့်အား။ တိဿော=တိဿမည်သော။ ဗြဟ္မာ= ဗြဟ္မာသည်။ သတ္တမံ =(၇)ယောက်မြောက်သော။ အနိမိတ္တဝိဟာရိ=နိစ္စနိမိတ် စသည်မရှိသော ဗလဝ ဝိပဿနာဖြင့် နေလေ့ရှိသော။ ပုဂ္ဂလံ=ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (သဒ္ဓါနုသာရိမည်သောပုဂ္ဂိုလ် ကို)န ဒေသေတိ=မဟောကြား။ (ဣတိ=ဤသို့။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဂဝါ =ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ [ယံ ဘဂဝါ-၌ ဘဂဝါကို အနက်ပေးသည်] သတ္တမံ=သော။ အနိမိတ္တဝိဟာရိ=သော။ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ ယံ ဒေသေယျ=အကြင်ဟောကြားတော်မူရာ၏။ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ဧတဿ=ထိုဟောကြားတော်မူခြင်း၏။ ကာလော= အချိန်အခါ ပါတည်း။ သုဂတ=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ဧတဿ=ထိုဟောကြားတော်မူခြင်း၏။ ကာလော=တည်း။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာ

ဘုရား၏။ (ဓမ္မံ=တရားတော်ကို) သုတ္တာ=ကြားနာကြကုန်၍။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဓာရေဿန္တိ=စိတ်၌ ဆောင်ထားမှတ်သားကြရပါကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

မောဂ္ဂလ္လာန=မောဂ္ဂလ္လာန်။ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်။ ဝါ=ထိုသို့အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်။ (တံ=သင်သည်။ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤတရားကို) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ သုဏှာဟိ=နာယူလော။ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော။ (အဟံ=ငါသည်) ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ ပ။ ဘဂဝတော=၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စသောသိ=ရှေ့ရှုရိသေစွာ နာယူပြီ။ ဝါ=စကားတုန့်ပြန်နာခံပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ(ကိန္တိ အဝေါစ)။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ=(နိစ္စနိမိတ် အစရှိသော) အားလုံးသော အထည်ကိုယ်ဟန် ပုံသဏ္ဍာန်အရိပ် နိမိတ်တို့ကို။ အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်။ အနိမိတ္တံ=နိစ္စနိမိတ် အစရှိသော အထည်ကိုယ်ဟန် ပုံသဏ္ဍာန် အရိပ်နိမိတ် မရှိသော။ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲနိဿယစာမျက်နှာ(၄၃၄၊၄၃၅) ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃) နိဿယရဏီသုတ်လည်းကြည့်] စေတောသမာဓိ=အားကောင်းသော ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိသို့။ (ဗလဝဝိပဿနာ သမာဓိသို့) ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ တမေနံ=ထိုရဟန်းကို။ (အနိမိတ္တစေတော သမာဓိသို့ရောက်၍နေသော ထိုရဟန်းကို)။ ပ။ အပ္ပေဝနာမ ဝိဟရေယျ=ရာ၏။ ဣတိ (ဇာနန္တိ) မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဧဝံ=ဤသို့သိခြင်းကြောင့်။ (ဤသို့ ထိုအရှင်မြတ်သည် အနိမိတ္တစေတော သမာဓိသို့ ရောက်၍ နေခြင်းကြောင့် အနုလောမိကသေနာသနကို မှီခိုနေထိုင်ခြင်း စသော အစီအစဉ်ဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်လသော် ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာန အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကိုယ်တိုင်သိ၍ မျက်မှောက်ပြုနေထိုင်နိုင်ရာသည်အဖြစ်ကို သိကြခြင်းကြောင့်) တေသံ နဒဝါနံ=တို့မှာ။ ပ။ အနုပါဒိသေသော=တည်း။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဉာဏံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ။

၄-သီဟသေနာပတိသုတ်

၅၇။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလိမြို့အနီး၌။ မဟာဝနေ=မဟာဝုန်တော၌။ ဝါ=ကြီးစွာသောတော၌။ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်၌။ ဝါ=ကုဋ္ဌာဂါရသာလာကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သိဟော=သိဟမည်သော။ သေနာပတိ=စစ်သူကြီးသည်။ ပ။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၄)စာပိုဒ်(၇)ဥဂ္ဂသုတ်ကြည့်။] ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။

သန္တိဋ္ဌိကံ=(ယခုဘဝ၌ပင်)ကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်ခံစားနိုင်သော။ ဒါနဖလံ=အလှူဒါန၏ အကျိုးကို။ ပညာပေတံ=ဟောကြားသိစေခြင်းငှာ။ သက္ကာနုခေါ=တတ်နိုင်ပါသလော။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ။)

သီဟ=သီဟ။ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်။ ဝါ=ထိုသို့ အသင်မေးမြန်းခြင်းကြောင့်။ ဧတ္ထ=ဤအသင်၏ မေးခွန်း၌။ (အဟံ=ငါသည်။) တံ ဧဝ=သင့်ကိုသာလျှင်။ ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ=ပြန်မေးအံ့။ (အတ္ထော=ငါမေးအပ်သော အနက်သဘောသည်။) ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အကြင်သို့သောနည်းဖြင့်။ (ဗျာကရောန္တဿ=ဖြေဆိုသော။) တေ=သင့်အား။ ခမေယျ=နှစ်သက်သဘောကျရာ၏။ ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေရာ၏။ [တနည်း-တေ=သင်၏။ စိတ္တေ=စိတ်၌။ ခမေယျ=ရာ၏။] တထာ=ထိုနှစ်သက် သဘောကျသည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်။ နံ=ထိုငါမေးအပ်သော အနက်သဘောကို (တွံ=သင်သည်။) ဗျာကရေယျာသိ=ဖြေဆိုလော။ [သင်နှစ်သက်သလို ဖြေပါဟူလို။]

သီဟ=သီဟ။ တံ=ထိုငါမိန့်ဆိုအပ်မည့်စကားကို။ (တွံ=သင်သည်။) ကိမညသိ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်သနည်း။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ဒွေ=နှစ်ယောက်ကုန်သော။ ပုရိသာ=ယောက်ျားတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။ တေသု=ထို နှစ်ယောက်သောယောက်ျားတို့တွင်။) ဧကော=တယောက်သော။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ အသံဒွေါ=ရတနာမြတ်သုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားမရှိ။ မစ္ဆရိ=သဝန်တို့မရှိ၏။ (အာဝါသ၌ ဝန်တို့ခြင်းစသော ငါးမျိုးသော မစ္ဆရိယရှိ၏။) ကဒရိယော=စက်ဆုပ်ဖွယ်သတ္တဝါတည်း။ (ကြမ်းတမ်း ဆိုးသွမ်းသော ဝန်တို့မရှိသော စက်ဆုပ်ဖွယ် သတ္တဝါတည်း။) ပရိဘာသကော=(အလှူခံတို့ကို) ခြိမ်းခြောက်တတ်၏။ ဧကော=သော။ ပုရိသော=သည်။ သဒ္ဓေါ=ရတနာသုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသောသဒ္ဓါတရားရှိ၏။ ဒါနပတိ=အလှူရှင်တည်း။ (လှူဖွယ်ဝတ္ထု၏ အရှင်သခင်တည်း။) [ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၄) သီဟသေနာ ပတိသုတ် ဋီတိကြည့်။] အနုပ္ပဒါနရတော=ထပ်တလဲလဲလှူဒါန်းမှု၌ မွေ့လျော်၏။ပ။

အရဟန္တာ=ရဟန္တာအရှင်သူမြတ်တို့သည်။ အနုကမ္မန္တာ=ချီးမြှောက်တော်

၁။ ကဒရိယော။ ။ယထာကမ္မံ တာ တာ ဂတိယော အရတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ အရိယော (ကံအားလျော်စွာ ထိုထိုဘဝဂတိတို့သို့ လားရောက်တတ်သော သတ္တဝါ) ဟူသော စတုတ္ထနိပါတ်ဋီကာ (၃၀၆) ဝစနတ္တနှင့်အညီ အရိယသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ သတ္တဝါဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ အရဓာတ် ကျပစ္စည်းတည်း။ ကုစ္ဆိတော အရိယော ကဒရိယော=စက်ဆုပ်ဖွယ်သတ္တဝါ(ကြမ်းတမ်းဆိုးသွမ်းသော ဝန်တို့မစ္ဆရိယရှိသော သတ္တဝါ။) ကဒန္တံ ကဒသနံ-စသည်တို့၌ကဲ့သို့ "ကဒံ ကုဿ" သုတ်ဖြင့် ကုကို ကဒံပြု၍ ကဒရိယဟု ဖြစ်၏။ ကဒရိယောတိ ထဒ္ဓမစ္ဆရိယော၊ အဋ္ဌကထာ။

မူကြကုန်လသော်။ (တေသု=ထိုယောက်ျားနှစ်ယောက်တို့တွင်။) ကံ=အဘယ်
 ယောက်ျားကို။ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာ။ အနုကမ္ပေယျံ နုခေါ=ချီးမြှောက်တော်မူကြ
 ပါကုန်ရာသနည်း။ (ဘေးရန်ကင်းကွာ ကျန်းမာချမ်းသာစေရန် မေတ္တာဖြန့်သော
 အားဖြင့် ချီးမြှောက်တော်မူကြပါကုန်ရာသနည်း။ ဝါ=အခြားသော သီလရှိသော
 သီတင်းသုံးဖော် သူတော်ကောင်းတို့ကို နေအိမ်သို့ပင့်ခေါ်၍ ကြွလာခြင်းဖြင့်
 ချီးမြှောက်တော်မူကြပါကုန်ရာသနည်း။) [ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၈) သဒ္ဓသုတ်၌
 ဖွင့်သည်။] ယော သော ပုရိသော=အကြင်ယောက်ျားသည်။ အဿဒ္ဓေါ=မရှိပ။
 ပရိဘာသကော=တတ်၏။ (တံ ပုရိသံ ဝါ=ထိုယောက်ျားကိုသော်လည်း။ ပဌမံ
 =စွာ၊ အနုကမ္ပေယျံ=ချီးမြှောက်တော်မူကြပါကုန်သလော။) ယောသော ပုရိသော
 =သည်။ သဒ္ဓေါ=၏။ ဒါနပတိ=တည်း။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (တံ ပုရိသံ ဝါ
 =သော်လည်း။ ပဌမံ=စွာ။ အနုကမ္ပေယျံ=သလော။) ဣတိ=ဤသို့။ (ပုစ္ဆိ=
 မေးမြန်းတော်မူပြီ။)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ ပ။ ပရိဘာသကော=
 ၏။ အရဟန္တော=တို့သည်။ အနုကမ္ပန္တာ=ကုန်လသော်။ ကိံ=အဘယ်ကြောင့်၊
 တံ=ထိုယောက်ျားကို။ (အဿဒ္ဓ မစ္ဆရိ-စသည်မည်ငြား ထိုယောက်ျားကို။) ပဌမံ
 =စွာ။ အနုကမ္ပိဿန္တိ=ချီးမြှောက်တော်မူကြကုန်လတ္တံ့နည်း။

ဘန္တေ=ရား။ စ ခေါ=မလွဲဒဏ် အမှန်ကို လျှောက်ရလျှင်ကား။ ယော
 သော ပုရိသော=သည်။ သဒ္ဓေါ=၏။ ပ။ အရဟန္တော=တို့သည်။ အနုကမ္ပန္တာ=
 သော်။ တံယေဝ=ထိုယောက်ျားကိုသာလျှင်၊ (သဒ္ဓ ဒါနပတိ-စရှိမည်ငြား ထို
 ယောက်ျားကိုသာလျှင်။) ပဌမံ=စွာ။ အနုကမ္ပေယျံ=ချီးမြှောက်တော်မူကြကုန်
 ရာပါ၏။ (ဣတိ=သို့၊ ဝိဿဒ္ဓေသိ=ဖြေဆိုပြီ။)

သီဟ=သီဟ။ တံ=ကို။ (တွံ=သည်။) ကိံ မညသိ=နည်း။ အရဟန္တော=
 တို့သည်။ ဥပသင်္ဂမန္တာ=(ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားစေရန်) ကြွရောက် ချီးမြှောက်တော်
 မူကြကုန်လသော်။ (တေသု=ထိုယောက်ျားနှစ်ယောက်တို့တွင်) ကံ=အဘယ်
 ယောက်ျားထံသို့။ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာ။ ဥပသင်္ဂမေယျံ=ကြွရောက် ချီးမြှောက်တော်
 မူကြကုန်ရာပါသနည်း။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ အဿဒ္ဓေါ=မရှိပ။
 ပရိဘာသကော=၏။ (တံ ပုရိသံ ဝါ=ထိုယောက်ျားထံသို့သော်လည်း။ ပဌမံ=စွာ။
 ဥပသင်္ဂမေယျံ=ကြွရောက် ချီးမြှောက်တော်မူကြကုန်ရာပါသလော။) ယော
 သော ပုရိသော=သည်။ သဒ္ဓေါ=၏။ ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (တံ ပုရိသံ ဝါ=
 လည်း။ ပဌမံ=စွာ။ ဥပသင်္ဂမေယျံ=သလော။) ဣတိ(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ။)

ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ ပ။ ပရိဘာသကော=၏။
 အရဟန္တော=တို့သည်။ ဥပသင်္ဂမန္တာ=ကုန်လသော်။ ကိံ=အဘယ်ကြောင့်။ တံ=
 ထိုယောက်ျားထံသို့။ ပဌမံ=စွာ။ ဥပသင်္ဂမိဿန္တိ=ကြွရောက်ချီးမြှောက်ကြကုန်

လတ္တံ့နည်း။ ဘန္တေ=ရား။ စ ခေါ=မလွဲကေန်အမှန်ကား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ သဒ္ဓေါ=၏။ပ။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဥပသင်္ကမန္တာ=သော်။ တံယေဝ=ထိုယောကျ်ားထံသို့သာလျှင်။ ပဌမံ=စွာ။ ဥပသင်္ကမေယျံ=ကြွရောက်ချီးမြှောက်ကြကုန်ရာပါ၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

သီဟ=သီဟ။ တံ=ကို။ (တွံ=သည်)။ ကိ မညသိ=နည်း။ အရဟန္တာ=ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်။ ပဋိဂ္ဂဏန္တာ=(လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) အလှူခံကုန်လသော်။ (တေသု=ထိုယောကျ်ားနှစ်ယောက်တို့တွင်)။ ကဿ=အဘယ်ယောကျ်ား၏ (ဒေယျဓမ္မံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) ပဌမံ=စွာ။ ပဋိဂ္ဂဏေယျံန ခေါ=အလှူခံကုန်ရာအံ့နည်း။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ အဿဒ္ဓေါ=မရှိ။ ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ (တဿ ဝါ=ထိုယောကျ်ား၏သော်လည်း။ ဒေယျဓမ္မံ=ကို။ ပဋိဂ္ဂဏေယျံ=အလှူခံကြကုန်ရာအံ့လော)။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (တဿ ဝါ=ထိုယောကျ်ား၏သော်လည်း။ ဒေယျဓမ္မံ=ကို။ ပဋိဂ္ဂဏေယျံ=အံ့လော) ဣတိ(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ပဋိဂ္ဂဏန္တာ=အလှူခံတော်မူကုန်လသော်။ တဿ=ထိုယောကျ်ား၏။ (အဿဒ္ဓ မစ္စရီ စသည်မည်ငြား ထိုယောကျ်ား၏) (ဒေယျဓမ္မံ=ကို)။ ကိန္တိ=အဘယ်ကြောင့်။ [ဤနေရာ၌ “ကိ” ဟုသော်လည်းကောင်း, “ကိန္တိ” ဟုသော်လည်းကောင်း ရှိသင့်၏] ပဌမံ=စွာ။ ပဋိဂ္ဂဏိဿန္တိ=အလှူခံကုန်လတ္တံ့နည်း။ ဘန္တေ=ရား။ စ ခေါ=မလွဲကေန်အမှန်ကို လျှောက်ရသော်ကား။ပ။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ပဋိဂ္ဂဏန္တာ=သော်။ တသေဝ=ထိုယောကျ်ား၏သာလျှင်။ (သဒ္ဓ ဒါနပတိ-စရှိမည်ငြား ထိုယောကျ်ား၏သာလျှင်) (ဒေယျဓမ္မံ=ကို)။ ပဌမံ=စွာ။ ပဋိဂ္ဂဏေယျံ=အလှူခံကုန်ရာပါ၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။ပ။

အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေန္တာ=ဟောကြားတော်မူကုန်လသော်။ (တေသု=ထိုယောကျ်ားနှစ်ယောက်တို့တွင်)။ ကဿ=အဘယ်ယောကျ်ားအား။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေယျံ=ဟောကြားတော်မူကြကုန်ရာအံ့နည်း။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ (တဿ ဝါ=ထိုယောကျ်ားအားသော်လည်း။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေယျံ=ဟောကြားတော်မူကြကုန်ရာအံ့လော)။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (တဿ ဝါ=အားသော်လည်း။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေယျံ=အံ့လော။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)။ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေန္တာ=သော်။ ကိန္တိ=အဘယ်ကြောင့်။ တဿ=(အဿဒ္ဓ မစ္စရီ-စသည်မည်ငြား) ထိုယောကျ်ားအား။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေယျံ=ဟောကြားတော်မူ

ကြကုန်လတ္တံ့နည်း။ ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဓမ္မ=ကို။ ဒေသေန္တာ=သော်။ တသေဝ=(သဒ္ဓ၊ ဒါနပတိ-စရှိမည်ငြား) ထိုယောက်ျားအား သာလျှင်။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေယျ=ပါ၏။ ဣတိ(အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက် ထားပြီ)။ ပ။

(တေသု=ထိုယောက်ျားနှစ်ယောက်တို့တွင်)။ ကဿ=အဘယ်ယောက်ျား၏။ ကလျာဏော=ကောင်းသော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=ချီးမွမ်းအံ့သြ ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ် သတင်းသည်။ ဝါ=ချီးမွမ်းအံ့သြကျော်စောသံသည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆေယျ=ကျော်လွှမ်း ပျံ့နှံ့၍ တက်သွားရာသနည်း။ ယော သော ပုရိသော=အကြင်ယောက်ျားသည်။ ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ (တဿ ဝါ=ထိုယောက်ျား၏သော်လည်း။ ကလျာဏော= သော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆေယျ=ရာသလော)။ ယော သော ပုရိသော =သည်။ ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (တဿ ဝါ=၏သော်လည်း။ ကလျာဏော =သော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆေယျ=ရာသလော)။ ဣတိ (အဝေါစ= မေး)။ ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ ကိန္တိ=အဘယ်ကြောင့်။ တဿ=(အသဒ္ဓ၊ မစ္ဆရီ-စသည်မည်ငြား) ထိုယောက်ျား၏။ ကလျာဏော=သော။ ကိတ္တိ သဒ္ဓေါ= သည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆိဿတိ=ကျော်လွှမ်းပျံ့နှံ့၍ တက်သွားလတ္တံ့နည်း။ ပ။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆေယျ =ရာပါ၏။ (ဣတိ အဝေါစ)။ ပ။

(တေသု=ထိုယောက်ျားနှစ်ယောက်တို့တွင်) ကော=အဘယ်ယောက်ျားသည်။ ယံ ယဒေဝ (ယံ ယံ ဒေဝ) ပရိသံ=အကြင်အကြင် ပရိသတ်သို့။ ဥပသင်္ဂမေယျ= ဝင်ရောက်ငြားအံ့။ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ = မင်းပရိသတ်သို့သော် လည်းကောင်း။ ယဒိ ဗြာဟ္မဏပရိသံ=ပုဏ္ဏားပရိသတ်သို့သော်လည်းကောင်း။ ယဒိ ဂဟပတိ ပရိသံ=အိမ်ရှင်(အိမ်ထောင်ဦးစီး) ပရိသတ်သို့သော်လည်းကောင်း။ ယဒိ သမဏပရိသံ=ရဟန်းပရိသတ်သို့သော်လည်းကောင်း။ (ဥပသင်္ဂမေယျ= ဝင်ရောက်ငြားအံ့။ တံ တံ ပရိသံ=ထိုထိုပရိသတ်သို့) ဝိသာရဒေါ=ကင်းသော ကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိလျက်။ ဝါ=မကြောက်မရွံ့၊ ရဲဝံ့ကြည်လင်၊ ဉာဏ်ဖြင့်ရွှင်ပျ၊ သောမနဿရှိလျက်။ အမက္ခံဘူတော=အရှိန်အဝါမရှိသည် အဖြစ်သို့ ရောက်သူ မဟုတ်ဘဲ။ [မက္ခံ မက္ခံတံ နိတ္ထေဇတံ ဘူတော ပတ္တောတိ မက္ခံဘူတော။ န မက္ခံဘူတော အမက္ခံဘူတော] ဝါ=အရှိန်အဝါရှိသူအဖြစ်သို့ ရောက်လျက်။ ဝါ=မျက်ခွက်မျက်နှာ ကြည်သာရွှင်လန်းသူအဖြစ်သို့ ရောက်လျက်။ ဥပသင်္ဂ မေယျ=ဝင်ရောက်နိုင်ရာပါသနည်း။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ ပ။ ပရိဘာ သကော=၏။ (သော ပုရိသော ဝါ=ထိုယောက်ျားသည် သော်လည်း။ ဝိသာရဒေါ =လျက်။ အမက္ခံဘူတော=ဘဲ။ ဝါ=လျက်။ ဥပသင်္ဂမေယျ=ဝင်ရောက်နိုင်ရာပါ သလော)။ ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (သော ပုရိသော ဝါ=လည်း။ ဝိသာရဒေါ =လျက်။ အမက္ခံဘူတော=ဘဲ။ ဝါ=လျက်။ ဥပသင်္ဂမေယျ=လော) ဣတိ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ပုရိသော။ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ သော= (အဿဒ္ဓ မစ္ဆရီ စသည်မည်ငြား) ထိုယောကျ်ားသည်။ ယံ ယဒေဝ ပရိသံ= အကြင်အကြင်ပရိသတ်သို့။ ဥပသင်္ကမိဿတိ=ဝင်ရောက်လတ္တံ့ငြားအံ့။ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ=ကောင်း။ပ။ ယဒိ သမဏပရိသံ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမိဿတိ= ငြားအံ့။ (တံ တံ ပရိသံ=သို့) -ကိ=အဘယ့်ကြောင့်။ ဝိသာရဒေါ=လျက်။ အမက္ခဘူတော=ဘဲ၊ ဝါ=လျက်။ ဥပသင်္ကမိဿတိ=ဝင်ရောက်နိုင်လတ္တံ့နည်း။ ဘန္တေ=ရား။ စခေါ=စင်စစ်ကေနအမှန်ကို လျှောက်ထားရလျှင်ကား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ သော=ထိုယောကျ်ားသည်။ (သဒ္ဓ ဒါနပတိ-စရိမည်ငြား ထိုယောကျ်ားသည်) ယံ ယဒေဝ ပရိသံ=သို့။ ဥပသင်္ကမေယျ=ဝင်ရောက်ငြားအံ့။ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ=ကောင်း။ပ။ ယဒိ သမဏပရိသံ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမေယျ=ငြားအံ့။ (တံ တံ ပရိသံ=သို့) ဝိသာရဒေါ=လျက်။ အမက္ခဘူတော=ဘဲ၊ ဝါ=လျက်။ ဥပသင်္ကမေယျ=ဝင်ရောက် နိုင်ရာပါ၏။ (ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။ပ။

(တေသု=ထိုယောကျ်ားနှစ်ယောက်တို့တွင်)။ ကော=အဘယ်ယောကျ်ားသည်။ ကာယဿ=၏။ [စာပိုဒ်(၄၇) ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၉၉)ကြည့်]။ ပ။ သုဂတိ=သုခ၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သော။ ဝါ=ဒုက္ခမပါ သုခသို့သာ ရောက် ကြရာဖြစ်သော။ သဂ္ဂံ= ရူပါရုံအစရှိသော သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော။ ဝါ=မြတ်သော စိတ်ကြိုက် ရူပါရုံ စသည်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော။ လောကံ= နတ်ပြည် နတ်ဘဝသို့။ ဥပပဇ္ဇေယျ=လားရောက်ရပါသနည်း။ပ။ ပရိဘာသကော =၏။(သော ပုရိသော ဝါ=ထိုယောကျ်ားသည်သော်လည်း။ ဥပပဇ္ဇေယျ=ရာပါ သလော) ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ (သော ပုရိသော ဝါ=လည်း။ ဥပပဇ္ဇေယျ=လော) ဣတိ(အဝေါစ=မေး) ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ ပရိဘာသကော=၏။ ကိ=အဘယ့်ကြောင့်။ သော=ထိုယောကျ်ားသည်။ ကာယဿ=၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇိဿတိ=လား ရောက်လိမ့် လတ္တံ့နည်း။ ဘန္တေ=ရား။ စ ခေါ=အမှန်ကိုလျှောက်ရလျှင်ကား။ ယော သော ပုရိသော=သည်။ပ။ အနုပ္ပဒါနရတော=၏။ပ။ သော=ထိုယောကျ်ားသည်သာ လျှင်။ ကာယဿ=၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇေယျ=ရာပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သန္တိဋ္ဌိကာနိ=(ယခုဘဝ၌ပင်) ကိုယ်တိုင်တွေ့မြင်ခံစားနိုင်ကုန်သော။ ယာနိ 'ဣမာနိ ဒါနဖလာနိ=အကြင် ရှေ့ပိုင်းဒါနအကျိုး ခြောက်မျိုးတို့ကို။ အက္ခာတာနိ=ဟောကြားတော်မူအပ်ပါ ကုန်ပြီ။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဇတ္ထ=ဤရှေ့ပိုင်းဒါနအကျိုး ခြောက်မျိုးတို့၌။ [ဂစ္ဆာမိ-၌စပ်] ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၌။ သဒ္ဓါယံ=ယုံကြည်စိတ်ချမှု တစ်ခု တည်းဖြင့်သာ။ န ဂစ္ဆာမိ=လိုက်ပါသည်၊ လာရောက်သည်မဟုတ်ပါ။ ဝါ=

သိနားလည်ရသည် မဟုတ်ပါ။ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၇၇)ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၄) သီဟသေနာပတိ သုတ်လည်းကြည့်] (တနည်း) ဘဂဝတော=၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) သဒ္ဓါယ=ယုံကြည်၍သာ။ ဝါ=ယုံကြည်ခြင်းဖြင့်သာ။ န ဂစ္ဆာမိ=ပါ။ အဟမ္မိ=တပည့်တော်သည်လည်း။ တောနိ=ထိုရှေ့ပိုင်းဒါနအကျိုး ခြောက်မျိုးတို့ကို။ ဇာနာမိ=သိနားလည်ပါ၏။ [သဒ္ဓါယ-၌ တွာပစ္စည်း၊ နာဝိဘတ်နှစ်မျိုး ဖြစ်သင့်၏။]

ဘန္တေ=ရား။ အဟံ=သည်။ ဒါယကော=(နောက်သို့ မတွန့်ရဲဝံ့စွာ) ပေးလှူ တတ်သော။ ဒါနပတိ=အလှူရှင်ပါတည်း။ (လှူဖွယ်ပစ္စည်းဝတ္ထု၏ အရှင်သခင် ပါတည်း) (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) အရဟန္တော=ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့သည်။ အနုကမ္မန္တာ=(မေတ္တာဖြင့်) ချီးမြှောက်တော်မူကြကုန်လသော်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ပဌမံ=စွာ။ အနုကမ္မန္တိ=(မေတ္တာဖြင့်) ချီးမြှောက်တော်မူကြပါကုန်၏။ ဘန္တေ= ရား။ အဟံ=သည်။ ဒါယကော=သော။ ဒါနပတိ=ပါတည်း။ (တသ္မာ= ထို့ကြောင့်) အရဟန္တော=တို့သည်။ ဥပသင်္ကမန္တာ = ကြွလာတော်မူကြကုန် လသော်။ မံ=တပည့်တော်ထံသို့။ ပဌမံ=စွာ။ ဥပသင်္ကမန္တိ=ကြွလာတော်မူကြ ကုန်၏။ပ။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) အရဟန္တော=တို့သည်။ ပဋိဂ္ဂဏန္တာ= အလှူခံ တော်မူကြကုန်လသော်။ မယံ=တပည့်တော်၏။ (ဒေယျဓမ္မံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) ပဌမံ=စွာ။ ပဋိဂ္ဂဏန္တိ=အလှူခံတော်မူကြပါကုန်၏။ပ။ (တသ္မာ) အရဟန္တော= တို့သည်။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေန္တာ=ဟောကြားတော်မူကြကုန်လသော်။ မယံ=တပည့်တော်အား။ ပဌမံ=စွာ။ ဒေသေန္တိ=ဟောကြားတော်မူကြပါကုန် ၏။ပ။

(တသ္မာ)မယံ=၏။ ကလျာဏော=သော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=သည်။ အဗ္ဗဂ္ဂတော =ကျော်လွမ်းပျံ့နှံ့၍ တက်ပါပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဗ္ဗဂ္ဂတော=ကျော်လွမ်း ပျံ့နှံ့တက်သနည်းဟူမူ) သီဟော=သီဟမည်သော။ သေနာပတိ=စစ်သူကြီးသည်။ ဒါယကော=ပေးလှူတတ်သူပေတည်း။ ကာရကော=ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ် တတ်သူပေတည်း။ သံဃုပဋ္ဌာကော=သံဃာတော်၏ အလုပ်အကျွေးပေတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဗ္ဗဂ္ဂတော=ပါပြီ) ဘန္တေ=ရား။ အဟံ=သည်။ ဒါယကော= သော။ ဒါနပတိ=ပါတည်း။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ အဟံ=သည်) ယံ ယဒေဝ ပရိသံ=သို့။ ဥပသင်္ကမာမိ=ဝင်ရောက်အံ့။ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ=လည်းကောင်း။ပ။ ယဒိ သမဏပရိသံ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမာမိ=အံ့။ (တံ တံ ပရိသံ=သို့) ဝိသာရဒေါ=လျက်။ အမက္ခိဘူတော=ဘဲ။ ဝါ=လျက်။ (ဥပသင်္ကမာမိ=ဝင်ရောက် ရပါ၏)။ပ။ အဟမ္မိ=လည်း။ တောနိ=တို့ကို။ ဇာနာမိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ စ=တပည့်တော်မသိသော အကျိုးတရားကား။ ဘဂဝါ=သည်။ ယံ=အကြင်အကျိုးတရားကို။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ဧဝံ=ဤသို့။ အာဟာ=မိန့်

တော်မူ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ အာဟ = မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ) သီဟ = သီဟ။ ဒါယကော=သော။ ဒါနပတိ=သည်။ ကာယဿ=၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်ရ၏။ ဣတိ=သို့။(အာဟ=မိန့်တော်မူ၏) ဧတံ=ဤအကျိုးတရားကို။ (သေပြီးနောက်၌ နတ်ပြည်လားရောက်ခြင်းဟူသော ဤတမလွန်အကျိုးတရားကို) အဟံ=သည်။ န ဇာနာမိ=မသိပါ။ ဧတ္ထ စ ပန=ဤအကျိုးတရား၌ကား။ အဟံ=သည်။ ဘဂဝတော=၌။ သဒ္ဓါယ=ဖြင့်သာ။ ဂစ္ဆာမိ=လိုက်ပါရလော့ရောက်ရပါ၏။ ဝါ=သိနားလည်ရပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) သီဟ=သီဟ။ ဧတံ=(သေပြီးနောက် နတ်ပြည်လားရောက်ခြင်း ဟူသော) ဤတမလွန်အကျိုးတရားသည်။ ဧဝံ=ဤငါမိန့်ဆိုသည့်အတိုင်း အမှန်ပင်တည်း။ သီဟ=သီဟ။ ဧတံ=ဤတမလွန် အကျိုးတရားသည်။ ဧဝံ=ပင်တည်း။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၅-အရက္ခေယျသုတ်

၅၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ အရက္ခေယျာနိ=ကာကွယ်ဖုံးအုပ်ထားဖွယ်မလိုသော အကျင့်တရားတို့သည်။ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့ပေတည်း။ (တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားကို) တိဟိ စ=သုံးမျိုးသော အကြောင်းတို့ဖြင့်လည်း။ အနပဝဇ္ဇော=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲအပ်။ တထာဂတဿ=၏။ အရက္ခေယျာနိ=တရားတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ စတ္တာရိ=အဘယ်လေးပါးတို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တထာဂတော=သည်။ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော ကိုယ်အကျင့်ရှိတော်မူ၏။ မေ=ငါ၏။ ဣဒံ=ဤကာယဒုစွရိတ် အကုသိုလ်အမှုကို။ အညော=အခြားသောသူ တဦးတယောက်သည်။ မာ အညာသိ=မသိပါစေသတည်း။ ဣတိ=ဤသို့မသိစေလိုသော သဘောဖြင့်။ ယံ=အကြင်ကာယဒုစွရိတ် အကုသိုလ်အမှုကို။ တထာဂတော=သည်။ ရက္ခေယျ=ကာကွယ်ဖုံးအုပ်ထားရာ၏။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရားမှာ၊ တံ ကာယဒုစွရိတ်=ထို(ကာကွယ်ဖုံးအုပ်ထားဖွယ်ရာ) ကာယဒုစွရိတ်အကုသိုလ်အမှုသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တထာဂတော=သည်။ ပရိသုဒ္ဓဝစီသမာစာရော=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော နှုတ်အကျင့်ရှိတော်မူ၏။ မေ=ငါ၏။ ဣဒံ=ဤဝစီဒုစွရိတ် အကုသိုလ်အမှုကို။ ပရော=သည်။ မာ အညာသိ=တည်း။ ဣတိ=ဖြင့်။ ယံ=အကြင်ဝစီဒုစွရိတ် အကုသိုလ်အမှုကို။ တထာဂတော=သည်။ ရက္ခေယျ= ရာ၏။ တထာဂတဿ=မှာ။ တံ ဝစီဒုစွရိတ်=(ကာကွယ်ဖုံးအုပ်ထားဖွယ်ရာ) ထိုဝစီဒုစွရိတ်အကုသိုလ်အမှုသည်။နတ္ထိ=မရှိ။ပ။ ပရိသုဒ္ဓမနောသမာစာရော=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော စိတ်အကျင့်ရှိတော်မူ၏။ မေ=ငါ၏။ ဣဒံ=ဤမနော ဒုစွရိတ်

အကုသိုလ်အမှုကို။ပ။ တံ မနောဒုစွရိတ်=(ကာကွယ်ဖုံးအုပ်ထားဖွယ်ရာ) ထို မနောဒုစွရိတ် အကုသိုလ်အမှုသည်။နတ္ထိ။ပ။ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ= စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော အသက်မွေးမှုရှိတော်မူ၏။ မေ=ငါ၏။ ဣဒံ=ဤမိစ္ဆာဇီဝ အကုသိုလ်အမှုကို။ပ။ယံ=အကြင်မိစ္ဆာဇီဝ အကုသိုလ်ကို။ပ။ တထာဂတဿ=မှာ။ သော မိစ္ဆာဇီဝေါ=ထိုမိစ္ဆာဇီဝ အကုသိုလ်အမှုသည်။ ဝါ=ထိုယုတ်နိမ့်ညံ့ဖျင်း မသန့်ရှင်းသော အသက်မွေးမှု အကုသိုလ်သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ တထာဂတဿ=၏။ အရက္ခေယျာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့တည်း။ (ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရ။ပ။ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝ ဟူသော ဤလေးမျိုးတို့တည်း)။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ တိဟိ=သုံးမျိုးသောအကြောင်းတို့ဖြင့်။ (တထာဂတော=ကို) အနုပဝဇ္ဇော=မကဲ့ရဲ့မစွပ်စွဲအပ်သနည်း ဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သွာက္ခာတဓမ္မော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားမြတ်ရှိတော်မူ၏။ (စလယ် အဆုံး၊ သုံးပါးလုံးစုံ၊ ကောင်းခြင်းဂုဏ်နှင့်၊ ပြည့်စုံသေချာ၊ ကောင်းစွာဟောအပ်၊ တရားမြတ်ရှိတော်မူ၏)။ တတြ=ထိုကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရားတော်၌။ ဝတ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်။မံ=ငါဘုရားကို။ သမဏော ဝါ=ရသေ့ရဟန်းသည်လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ပုဏ္ဏားသည်လည်းကောင်း။ ဒေဝေါ ဝါ=နတ်သည်လည်းကောင်း။ မာရော ဝါ=မာန်နတ်သည်လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မာ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်လည်းကောင်း။ လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌။ ကောစိ ဝါ=တယောက်ယောက်သည်လည်းကောင်း။ ဣတိပိ=ဤအကြောင်း ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ တံ=အရှင်ဂေါတမသည်။ န သွာက္ခာတဓမ္မော=ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော တရားရှိသည် မဟုတ်ပါ။ ဝါ=ကောင်းမွန်မွန်ကန်စွာ တရားဓမ္မဟောပြုနိုင်သူမဟုတ်ပါ။ ဣတိ=ဤသို့။ သဟဓမ္မန=အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွသော စကားဖြင့်။ ပဋိစောဒေသတိ=အပြစ်တင် စောဒနာလိမ့်လတ္တံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတံ နိမိတ္တံ=(ဓမ္မနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော) ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို။ (လွဲမှားသော တရားဓမ္မနှင့် ထိုလွဲမှားချက်ကို ဖော်ပြ ပြစ်တင်မည့် စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအကြောင်းကို) အဟံ=ငါသည်။ န သမ နုပဿာမိ=မြင်တော်မမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=ငါဘုရားသည်။ ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤအကြောင်းကို။ အသမနုပဿဇ္ဇော=မြင်တော်မမူသည်။ (ဟုတွာ ဖြစ်၍။) ခေမပ္ပတ္တော=အနှောင့်အယှက်ကုန်ခန်း ငြိမ်းချမ်းသည်အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်။ အဘယပ္ပတ္တော=ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်။ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော=ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်။ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း ရဲတင်းရွှင်ပျသည် အဖြစ်ဟူသော သောမနဿသမ္ပယုတ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်။ ဝိဟရာမိ=နေတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ယထာ(ယံ ပဋိပဒံ)=အကြင် မဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် အကျင့် မြတ်ကို။ ပဋိပန္နာ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြကုန်သော။ မမ=ငါ၏။ သာဝကာ=တပည့်တို့သည်။ အာသဝါနံ=တို့၏။ ပ။ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၄၁)စာပိုဒ်(၁၅) ဥဒကူပမာသုတ်ကြည့်။] သာဝကာနံ= တပည့်တို့အား။ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ သာ ပဋိပဒါ =ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် အကျင့်မြတ်ကို။ မေ=ငါသည်။ သုပညတ္တာ=ကောင်းစွာဟော ကြားသတ်မှတ် ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ။ တတြ=ထိုကောင်းစွာဟောကြား ပညတ် အပ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် အကျင့်မြတ်၌။ ဝတ=စင်စစ်ကေန အမှန်အားဖြင့်။ မံ=ကို။ ပ။ လောကသ္မိံ=၌။ ကောစိ ဝါ=လည်းကောင်း။ သဟဓမ္မေန=ဖြင့်။ ပဋိစောဒေသတိ=အပြစ်တင်စောဒနာလတ္တံ့။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ပဋိစောဒေသ တိ=လတ္တံ့နည်းဟူမူ။)

ယထာ(ယံ ပဋိပဒံ)=ကို။ ပဋိပန္နာ=ကုန်သော။ တဝ=အရှင်ဂေါတမ၏။ သာဝကာ=တို့သည်။ ပ။ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏။ ဣတိပိ=ဤမည် ဤမည်သော အကြောင်းကြောင့်လည်း။ တေ=အရှင်ဂေါတမသည်။ သာဝကာနံ=တို့အား။ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ=သော။ သာ ပဋိပဒါ=ကို။ န သုပညတ္တာ=ကောင်းစွာဟောကြား သတ်မှတ်ပညတ်အပ်သည် မဟုတ်ပါ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ပဋိစောဒေသတိ= အပြစ်တင်စောဒနာလတ္တံ့) ဘိက္ခဝေ=တို့။ (အဟံ=ငါသည်။) ဧတံ နိမိတ္တံ= (ဓမ္မနှင့် ပုဂ္ဂလ ဟူသော) ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို။ (ကောင်းစွာ မပညတ်အပ်သော အကျင့်တရားနှင့် ထိုအကျင့်တရားကို ဖော်ပြ ပြစ်တင်မည့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဤအကြောင်းကို။) န သမနုပဿာမိ=မြင်တော်မမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=သည်။ ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို။ အသမနုပဿန္တော။ ပ။ ဝိဟရာမိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ မေ=ငါ၏။ အနေကသတာ=တရာမက များလှစွာကုန်သော။ ဝါ=ရာပေါင်းများစွာကုန်သော။ သာဝကပရိသာ=တပည့် ပရိသတ်တို့သည်။ ပ။ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏။ တတြ=ထိုသို့ နေကြရာ၌။ (ထိုသို့ ရာပေါင်းများစွာသော သာဝကပရိသတ်တို့ အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိပညာကို ကိုယ်တိုင်ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုနေကြရာ၌)။ ပ။ သဟဓမ္မေန=ဖြင့်။ ပဋိစောဒေသတိ=တ္တံ့။ (ကိန္တိ=သို့။ ပဋိစောဒေသတိ=ဟူမူ) ဣတိပိ=လည်း။ တေ=အရှင်ဂေါတမ၏။ အနေကသတာ=ကုန်သော။ သာဝကပရိသာ=တို့သည် ။ ပ။ န ဝိဟရန္တိ=မနေကြပါကုန်။ ဣတိ(ပဋိစောဒေသတိ=လတ္တံ့။) ဘိက္ခဝေ= တို့။ (အဟံ=သည်။) ဧတံ နိမိတ္တံ=ကို။ (ဤသို့ သာဝက ပရိသတ်တို့ အရဟတ္တ ဖိုလ်သမာဓိပညာကို မျက်မှောက်မပြုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားနှင့် ထို အကြောင်းတရားကို ညွှန်ပြပြစ်တင်မည့် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အကြောင်း

ကို)။ပ။ ဝိဟရာမိ=၏။ ဣမေဟိ တိဟိ=ဤသုံးမျိုးသော အကြောင်းတရား တို့ဖြင့်။ (တထာဂတော=ကို။) အနုပဝဇ္ဇော=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲထိုက်။ [သုံးမျိုးသော အကြောင်းတရားဟူသည်- (၁) တရားကို ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကောင်းစွာ မဟောကြားခြင်း။ (၂) နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါကို ကောင်းစွာမဟော ကြား မပညတ်ခြင်း။ (၃) သာဝကပရိသတ်တို့ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြု မနေနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်၏။ ထိုသုံးမျိုးတို့ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကို မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲထိုက် ဟူလို]။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆-ကိမိလသုတ်

၅၉။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ကိမိလာယံ=ကိမိလာမြို့ အနီး၌။ နိစုလဝနေ=ကျည်းပင်တော၌။ ဝိဟရတိ= သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ ကိမိလော=အရှင်- ကိမိလသည်။ပ။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၆)စာပိုဒ်(၇) ဥဂ္ဂသုတ်ကြည့်] ဘန္တေ= အရှင်ဘုရား။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား သည်။ ပရိနိဗ္ဗုတော=ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးလသော်။ သဒ္ဓမ္မော=သူတော်ကောင်း တရားသည်။ စိရဋ္ဌိတိကော=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်။ (ထိုသူတော်ကောင်းတရား ကြာမြင့်စွာ မတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်) ကော နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်။ (ထို သူတော်ကောင်းတရား ကြာမြင့်စွာ မတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ။)

ကိမိလ=ကိမိလ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ တထာဂတော=သည်။ ပရိ- နိဗ္ဗုတော=သော်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည် လည်းကောင်း။ ဘိက္ခုနိယော=ရဟန်းမ တို့သည် လည်းကောင်း။ ဥပါသကာ=သီတင်းသည် ဒါယကာတို့သည် လည်း ကောင်း။ ဥပါသိကာယော=သီတင်းသည်ဒါယိကာမတို့သည် လည်းကောင်း။ သတ္ထရိ=ဆရာမြတ်စွာဘုရား၌၊ အဂါရဝါ=ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိကုန်ဘဲ။ ဝါ= အလေးဂရုပြုထိုက်သူ၏ အရာ၌ မထားကြကုန်ဘဲ။ [ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၉) ပဌမ အဂါရဝသုတ်ကြည့်] အပ္ပတိဿာ=အဆုံးအမ အမိန့်စကား လေးစား နာယူခြင်း မရှိကြကုန်ဘဲ။ ဝါ=အမှီအခိုအကြီးအကဲ အရာ၌ထား၍ ရိုသေတုတ်ကွ ဦးနှိမ်ချခြင်း မရှိကြကုန်ဘဲ။ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏။

ဓမ္မေ=တရားတော်၌။ အဂါရဝါ=ဘဲ။ အပ္ပတိဿာ=ဘဲ။ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏။ သံဃော=သံဃာတော်၌။ပ။ သိက္ခာယ=သိက္ခာသုံးပါး၌။ပ။ သမာဓိသ္မိ=သမာဓိ ၌။ပ။ အပ္ပမာဒေ=မမေ့လျော့ကြောင်း သတိတရား၌။ပ။ ပဋိသန္တာရေ=အာမိသ၊ ဓမ္မ နှစ်ဌာနဖြင့် လောတံတွာ ပျူငှာဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှု၌။ပ။ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏။

ကိမိလ=ကိမိလ။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ တထာဂတေ=သည်။ ပရိနိဗ္ဗုတေ=သော်။ သဒ္ဓမ္မော=သည်။ စိရဋ္ဌိတိကော=သည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ရတနာ သုံးဖြာအကျင့်သိက္ခာနှင့် သမာဓိ၊ အပ္ပမာဒ၊ ပဋိသန္တာရ၌ မရိသေ မလေးစားခြင်း ပင်တည်း။) သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်။ အယံ=ဤသည်ပင် တည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ထို့အပြင်။ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ တထာ- ဂတေ=သည်။ ပ။ စိရဋ္ဌိတိကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော ဟေတု=သည်။ (ထိုသူတော်ကောင်းတရား ကြာမြင့်စွာတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော= အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=သည်။ ကော=နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ =မေးလျှောက်ပြီ)။ ပ။ သဂါရဝါ=ရိသေလေးစားသူ၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန် လျက်။ ဝါ=ရိသေလေးစားခြင်း ရှိကုန်လျက်။ ဝါ=အလေးဂရုပြုထိုက် သူ၏ အရာ၌ ထားကြကုန်လျက်။ သပ္ပတိဿာ=အဆုံးအမ အမိန့်စကား လေးစား နာယူခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်လျက်။ ဝါ=အဆုံးအမ အမိန့်စကား လေးစားနာယူ ခြင်း ရှိကုန်လျက်။ ဝါ=အမှီအခို အကြီးအကဲ အရာ၌ထား၍ ရိသေတုပ်ကွ ဦးနှိမ်ချခြင်း ရှိကြကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တိ=ကုန်၏။ ပ။ ကိမိလ=ကိမိလ။ ယေန =အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ တထာဂတေ=သည်။ ပရိနိဗ္ဗုတေ=သော်။ သဒ္ဓမ္မော =သည်။ စိရဋ္ဌိတိကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်း ဟိတ်သည်။ (ထိုသူတော်ကောင်းတရား ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်း၏အကြောင်း ဟိတ်သည်။) အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤသို့ ရတနာသုံးဖြာ အကျင့် သိက္ခာနှင့် သမာဓိ၊ အပ္ပမာဒ၊ ပဋိသန္တာရ၌ ရိသေလေးစားခြင်းပင်တည်း) သော ပစ္စယော=သည်။ အယံ=ပင်တည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၇-သတ္တဓမ္မသုတ်

၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ န စိရသေဝ=မကြာမြင့်မီ သာလျှင်။ ပ။ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ =ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ န စိရသေဝ=လျှင်။ ပ။ ဝိဟရေယျ=နေနိုင်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ= ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ=ရတနာမြတ်သုံးပါးတို့၌ ကြည်ညို သော သဒ္ဓါတရားရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ သီလဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလ ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ဗဟုဿုတော=များစွာကြားနာ သင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ပဋိသလ္လီနော=(ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြင့်) တပါးတည်း ကိန်းအောင်းသည်။ ဝါ=အာရုံများစွာ စိတ်ကိုခွာ၍ ကောင်းစွာ

သန့်စင် စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း ကိန်းအောင်းနေထိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။
[စာပိုဒ်(၄၃) ဒုတိယ နိဒ္ဒသသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၈၅)ကြည့်]သတ္တမံ။

၈-ပစလာယမာနသုတ်

၆၁။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘဂ္ဂေသု=ဘဂ္ဂမည်သော
ဇနပုဒ်၌။ ဝါ=ဘဂ္ဂတိုင်းပြည်၌။ [ဧကဝုဗ္ဗ အနက်ပြန်ဆိုရသော ဗဟုဝစနန္တပုဒ်
တည်း] သုသုမာရဂိရေ=သုသုမာရဂိရမြို့အနီး၌။(မိကျောင်းမည်သံ၊ အကြောင်း
ခံငြား၊ တည်ထောင်ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် သုသုမာရဂိရမည်သော မြို့
အနီး၌။ဝါ=မိကျောင်းပုံဟန်၊ သံဏ္ဍာန်တူဘိ၊ တောင်အနီးရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်
သုသုမာရဂိရမည်သော မြို့အနီး၌) မိဂဒါယေ=သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ
ဖြစ်သော။ ဘေသကဠာဝနေ=ဘေသကဠာ မည်သောတော၌။ (ဘေသကဠာ
မည်သောဘီလူးမသည် အုပ်စိုးတည်နေအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဘေသကဠာ
မည်သောတော၌)။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (ဘဂ္ဂတိုင်းပြည်၊ သုသုမာရဂိရမြို့
အနီးဝယ် သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ ဘေသကဠာတော၌ မြတ်စွာဘုရား
သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=အရှင်
မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်သည်။ မဂဓေသု=မဂဓတိုင်းပြည်၌။ ကလ္လဝါဠပုတ္တဂါမေ=
ကလ္လဝါဠပုတ္တရွာ၌။ ပစလာယမာနော=အိပ်ငိုက်လျက်။ [အက္ခိဒလာဒိနံ ပစလံ
ကရောတိတိ ပစလာယမာနော=မျက်လွှာစသည်တို့ကို တလှုပ်လှုပ် ပုတ်ခတ်မှု
ပြုလျက်] နိသိန္ဒော=ထိုင်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့်
တူသော။ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော။ (စုတိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးလုံး
ကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိဟူသော အယူမှားတို့မှ
ကင်းဝေးစင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော)။ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာအစရှိသော (၁၁)ပါးသော
အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော။ အတိက္ကန္တမာနုသကေန=လူတို့
မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကိုကျော်လွန်၍ မြင်နိုင်သော။(ရိုးရိုးလူတို့မြင်နိုင်သော အဆင်း
ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ်တို့ရူပါရုံနှင့် နံရံတောင်ခြားကွယ်သောရူပါရုံ ဝေးကွာ
လှစွာ၊ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်သော) စက္ခုနာ=အဘိညာဉ်မျက်စိဖြင့်။
အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ = အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ကို။ မဂဓေသု = ၌။
ကလ္လဝါဠပုတ္တဂါမေ=၌။ ပစလာယမာနံ=လျက်။ နိသိန္ဒံ=ထိုင်နေသည်ကို။
အဒ္ဓသာခေါ=မြင်တော်မူရပြီးသည်သာ။

ဒိသ္မာ=မြင်တော်မူပြီး၍။ပ။[စာပိုဒ်(၅၆၊ နှာ-၁၅၈)တိသသဗြဟ္မာသုတ်ကြည့်]
ဘေသကဠာဝနေ=၌။ အန္တရဟိတော=ကွယ်ပျောက်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)
မဂဓေသု=၌။ ကလ္လဝါဠပုတ္တဂါမေ=၌။ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ=

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၏။ သမ္ပုဓေ=ရှေ့မှောက်၌။ ပါတုရဟောသိ=ပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော။ အာသနေ=နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ နိသဇ္ဇေ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍။ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ=အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ)

မောဂ္ဂလ္လာနံ=မောဂ္ဂလ္လာန်။ တံ=သင်သည်။ ပစလာယသိ နော=အိပ်ငိုက်နေသလော။ မောဂ္ဂလ္လာနံ=နံ။ တံ=သည်။ ပစလာယသိ နော=လော။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဧဝံ ဘန္တေ=အိပ်ငိုက်နေသည်မှန်ပါ၏ဘုရား။ ဣတိ (အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ) မောဂ္ဂလ္လာနံ=နံ။ တသ္မာ=ထိုသို့ အိပ်ငိုက်နေသည်အဖြစ်ကြောင့်။ ယထာသည်ဿ=အကြင်သို့သော အမှတ်သညာရှိသည်ဖြစ်၍။ ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=သင်၏။ (သန္တာနေ=ခန္ဓာအစဉ်၌) တံ မိဒ္ဓံ=ထိုအိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းခြင်းသဘောသည်။ [မေဓတိ အကမ္မညဘာဝေန ဟိသတိတိ မိဒ္ဓံ (စေတသိက်နာမ်တရားအပေါင်းကို) နာမကျန်းမရွှင်လန်းအောင် နှိပ်စက်တတ်သောတရား] ဩက္ကမတိ=ဝင်ရောက်လာ၏။ (တံ=သင်သည်) တံ သညံ=ထိုအမှတ်သညာကို။ (ထို မိဒ္ဓဝင်ရောက်လာကြောင်း အမှတ်သညာကို) မာ မနသာကာသိ=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်မထားလင့်။ ဝါ=စိတ်နှလုံး၌ ဖြစ်ပေါ်မလာစေလင့်။ တံ သညံ=ကို။ ဗဟုလံ=အကြိမ်များစွာ။ မာ အကာသိ=မပြုလင့်။ ဝါ=မဖြစ်ပေါ်လာစေလင့်။ မောဂ္ဂလ္လာနံ=နံ။ ယံ(ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့မိဒ္ဓဝင်ရောက်ကြောင်း အမှတ်သညာကို စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်မထားမူ၍။ ဝိဟရတော=နေလျက်။ ဝါ=နေသော။ တေ=သင်သည်။ တံ မိဒ္ဓံ=ကို။ ပဟိယေထ=ပယ်အပ်ပယ်နိုင်ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုမိဒ္ဓကို ပယ်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့မိဒ္ဓဝင်ရောက်ကြောင်း အမှတ်သညာကို စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်မထားမူ၍။ ဝိဟရတော=နေလျက်။ ဝါ=နေသော။ တေ=သင်သည်။ တံ မိဒ္ဓံ=ကို။ နော စေ ပဟိယေထ=အကယ်၍ မပယ်အပ်(မပယ်နိုင်)ငြားအံ့။ မောဂ္ဂလ္လာနံ=နံ။ တတော=ထိုသို့ မပယ်နိုင်လသော်။ ဝါ=နိုင်ခြင်းကြောင့်။ တံ=သင်သည်။ ယထာသုတံ=နာယု နာယုအပ်ပြီးသမျှသော။ [ယော ယော သုတော ယထာသုတံ] ယထာပရိယတ္တံ=သင်ကြား၊ သင်ကြားအပ်ပြီးသမျှသော။ ဓမ္မံ=ပရိယတ်တရားကို။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ အနုဝိတက္ကေယျာသိ = အထပ်ထပ်ကြံစည်လော။ အနုဝိစာရေယျာသိ=အထပ်ထပ် ဆင်ခြင်သုံးသပ်လော။ မနသာ=စိတ်ဖြင့်။ အနုပေက္ခေယျာသိ=အထပ်ထပ် ရှုစားလော။ ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ကြားနာ သင်ယူအပ်ပြီးသမျှ

ပရိယတ္တိ ဓမ္မကို အထပ်ထပ် ကြံစည်သုံးသပ်ရှုစား၍။ ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=သင်သည်။ တံ မိဒ္ဓံ=ကို။ ပဟိယေထ=ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=သည်။ ဝိဇ္ဇတိ= ရှိ၏။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့။ ကြားနာ သင်ယူအပ်ပြီးသမျှ ပရိယတ္တိ ဓမ္မကို အထပ်ထပ် ကြံစည်သုံးသပ်ရှုစား၍။ ဝိဟရတော=နေလျက်။ ဝါ=နေသော။ တေ=သင်သည်။ တံ မိဒ္ဓံ=ကို။ နော စေ ပဟိယေထ=အကယ်၍ မပယ်အပ်နိုင် ငြားအံ့။ မောဂ္ဂုလ္လာန=န်။ တတော=သော်။ ဝါ=ကြောင့်။ တံ=သည်။ ပ။ ဝိတ္တာရေန=အကျယ်တဝင့်အားဖြင့်။ သဇ္ဈာယံ=ရွတ်အံ့ သရဇ္ဈာယံခြင်းကို။ ကရေယျာသိ=ပြုလော။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့။ ကြားနာသင်ယူအပ်ပြီးသမျှ ပရိယတ္တိဓမ္မကို အကျယ်တဝင့်ရွတ်အံ့၍။ ပ။ ဝိဇ္ဇတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ရွတ်အံ့၍။ ဝိဟရတော။ ပ။ ဥဘော=နှစ်ခုကုန်သော။ ကဏ္ဍသောတာနိ=နားရွက်တို့ကို။ အာဝိဇ္ဇေယျာသိ=ဆွဲငင်လိုက်လော။ ပါဏိနာ=လက်ဖြင့်။ ဂတ္တာနိ=ခန္ဓာကိုယ် တို့ကို။ အနုမဇ္ဇေယျာသိ=ပွတ်တိုက် သုံးသပ်လော။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့။ နားရွက်နှစ်ဖက်တို့ကို ဆွဲငင်မှုနှင့် ခန္ဓာကိုယ်တို့ကို ပွတ်တိုက်သုံးသပ်မှု ပြု၍။ ဝိဟရတော။ ပ။ ဝိဇ္ဇတိ=၏။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့...ပြု၍။ ဝိဟရတော။ ပ။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဥဒကေန=ရေဖြင့်။ အက္ခိနိ=မျက်လုံးတို့ကို။ အနုမဇ္ဇိတွာ=ပွတ် သပ်၍။ ဒိသာ=အရပ်မျက်နှာတို့ကို။ အနုဝိလောကေယျာသိ=လှည့်လည်ကြည့်ရှု လော။ နက္ခတ္တာနိ=နက္ခတ်တို့ကို။ တာရကရူပါနိ=ကြယ်တာရာ တို့ကို။ ဥလ္လော ကေယျာသိ=မော်ကြည့်လိုက်လော။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့။ ရေဖြင့် မျက်လုံး တို့ကို ပွတ်သပ်ခြင်း၊ အရပ်မျက်နှာတို့ကို လှည့်လည်ကြည့်ရှုခြင်း၊ နက္ခတ်တာရာ တို့ကို မော်၍ကြည့်ရှုခြင်းတို့ကိုပြု၍။ ပ။ အာလောကသညံ=(မိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက် နိုင်သော)အရောင်အလင်းဟု သိမှတ်မှုကို။ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌။ ကရေ- ယျာသိ=သွင်းပိုက်ထားလော။ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်စေလော။

ဒိဝါသညံ=နေ့ဟူသော အမှတ်သညာကို။ အဓိဋ္ဌဟေယျာသိ=မှတ်သားထား လော။ ဒိဝါ=နေ့၌။ (အာလောကသညံ=အရောင်အလင်းဟူသော အမှတ်သညာ ကို။ မနသိ=၌။ ကတာ ယထာ=သွင်းပိုက်ထားအပ်ခဲ့သကဲ့သို့) တထာ=ထို့အတူ။ ရတ္တိ=ည၌လည်း။ (အာလောကသညံ=ကို။ မနသိ=၌။ ကရေယျာသိ=လော)။ ရတ္တိ=ည၌။ (အာလောကသညံ=ကို။ မနသိ=၌။ ကတာ ယထာ=ကဲ့သို့) တထာ=တူ။ ဒိဝါ=နေ့၌လည်း။ (အာလောကသညံ=ကို။ မနသိ=၌။ ကရေယျာသိ =လော)။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝိဝဋ္ဌေန=ဟင်းလင်းဖွင့်လှစ်အပ်သော။ ဝါ=ထိနမိဒ္ဓ သည် မပိတ်ဆီးအပ်သော။ အပရိယောနဒ္ဓေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ နိဝရဏမမြှေးယှက် မပိတ်ဖုံးအပ်သော။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ သပ္ပဘာသံ=ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် အရောင်

အလင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဘာဝေယျာသိ=ဖြစ်ပွားစေပါလော
။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့။ အာလောကသညာ မနသိကာရ စသည်ကို
ပြု၍။ပ။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ တတော=သော်။ ဝါ=ကြောင့်။ တံ=သည်။ ပစ္စာ
ပုရေသညီ=ရှေ့ဘက်၊နောက်ဘက်သို့ ရှေ့ရှုကြွလှမ်းသည်ကို သိမှတ်သော
သညာရှိသည်။ (ရှေ့သွားသည်၊ နောက်ပြန် လှည့်လာသည်ကို သိမှတ်သော
သညာရှိသည်) ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ အန္တောဂတေဟိ=(အပြင်သို့ မပျံလွင့်ဘဲ) အတွင်း
၌သာ ဝင်ရောက်နေကုန်သော။ ဣန္ဒြိယေဟိ=(စက္ခုစသော ငါးပါးသော)
ဣန္ဒြေတို့ဖြင့် လည်းကောင်း။ အဗဟိဂတေန=အပြင်သို့ လွင့်ပါးမသွားသော။
မာနသေန=စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ စင်္ဂမံ=စင်္ကြံသွားခြင်းကို၊ အဓိဋ္ဌဟေယျာသိ=
ဆောက်တည်အားထုတ်ပြုလုပ်လော။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့ စင်္ကြံသွား၍။ဝိဟရတော။ပ။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ တတော=သော်။ ဝါ=ကြောင့်။ တံ=သည်။ ပါဒေ=
လက်ျာဘက်ခြေပေါ်၍။ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက်ခြေကို။ အစ္စာဓာယ=အနည်းငယ်
ပိုလွန်အောင်ထား၍။ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို မြီစွာစွဲကပ် အမှတ်ရနေသည်။
ဝါ=သတိရှိသည်။ သမ္မဇာနော=သမ္မဇဉ်ညာဏ်ပညာရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)
ဥဋ္ဌာနသညံ=အိပ်ရာမှ ထခြင်း၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို။ ဝါ=အိပ်ရာမှ
ထချိန်ကို ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်တတ်သော အမှတ်သညာကို။ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။
ကရိတွာ=သွင်းပိုက်ထား၍။ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍။ ဒက္ခိဏေန=လက်ျာဘက်
ဖြစ်သော။ ပဿေန=နံပါးဖြင့်။ သိဟသေယျ=ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်းနှင့်တူသော
အိပ်ခြင်းကို။ ကပ္ပေယျာသိ=ပြုလော။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ပဋိဗုဒ္ဓေန=အိပ်ရာမှနိုးလာလသော်။ ဝါ=နိုးလာသော။
တေ=သင်သည်။ [ပစ္စုဋ္ဌာတဗ္ဗံ-၌စပ်။] (အဟံ=ငါသည်။) သေယျသုခံ=
အိပ်ရာပေါ်၌ အိပ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကို။ ဝါ=အိပ်ရာ၏ အအေးငွေ့၊
အနွေးငွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကို။ အနုယုတ္တော=ထပ်တလဲလဲ ကြိုးစား
အားထုတ်လျက်။ န ဝိဟရိဿာမိ=မနေအံ့။ ပဿသုခံ=ဝဲယာနံပါးတို့ကို
ပြောင်းလှည့် စောင်းငဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကို။ အနုယုတ္တော=လျက်။
န ဝိဟရိဿာမိ=အံ့။ မိဒ္ဓသုခံ=အိပ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကို။ အနု
ယုတ္တော=လျက်။န ဝိဟရိဿာမိ=အံ့။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်းပိုက်၍။ ဝိပုညေဝ
=လျင်မြန်စွာသာလျှင်။ ပစ္စုဋ္ဌာတဗ္ဗံ=အိပ်ရာမှထသင့်၏။ ဝါ=ထရမည်။
မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဧဝံ ဟိ=ဤအတိုင်းပင် (ဤ ငါဟောကြားအပ်ပြီးသော
မိဒ္ဓပယ်သတ်ကြောင်း ကျင့်စဉ်အတိုင်းပင်။) တေ=သင်သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်
ကြံအားထုတ်ရမည်။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ မာနကိုချိုးနှိမ်၍ ဆွမ်းခံ
ကျင့်ဝတ်ပြုသင့်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌။ (တေ=သင်

သည်။) ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံး
သွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ။ အဟံ=ငါသည်။) ဥစ္စာ
သောဏ္ဍံ=မြင့်မောက်ထောင်လွှားသော မာနဟူသော နှာမောင်းကို။ ပဂ္ဂဟေတွာ=
မြှောက်ပင့်၍။ ကုလာနိ=ဒါယကာတို့ထံသို့။ န ဥပသင်္ဂမိဿာမိ=မသွားရောက်
အံ့။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။) မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ ဧဝံ=
ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်။ တေ=သင်သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။

မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဥစ္စာသောဏ္ဍံ=ကို။ ပ။ သစေ ဥပသင်္ဂ
မတိ=အကယ်၍ သွားရောက်ငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ သွားရောက်သည်
ဖြစ်လသော်။) မောဂ္ဂလ္လာန=နံ။ ကုလေသု=လူဒါယကာတို့၌။ ကိစ္စကရဏိယာနိ=
ဧကန်ပြုရမည့်ကိစ္စနှင့် အကြောင်းညီညွတ်မှ ပြုရမည့် လုပ်ငန်းတို့သည်။ ဟိ=
အမှန်တကယ်ပင်။ သန္တိ=ရှိကြကုန်၏။ ယေဟိ=ယင်း ကိစ္စလုပ်ငန်းတို့ကြောင့်။
မနုဿာ=လူတို့သည်။ အာဂတံ=မိမိတို့အိမ်သို့ ကြွရောက်လာသော။ ဘိက္ခု=
ရဟန်းကို။ န မနသိကရောန္တိ=နှလုံးစိတ်တွင်း မသွင်းမထည့် သတိမပြုမိကြ
တော့ကုန်။ တကြ=ထိုသို့ နှလုံးမသွင်းမိကြရာအခါ၌။ ဝါ=ထိုသို့ နှလုံး မသွင်းမိ
ကြသောကြောင့်။ ဘိက္ခုဿ=ရဟန်းမှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ အထင်လွဲမှား စဉ်းစား
မိခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။
ဟောတိ=ဖြစ်တတ်သနည်းဟူမူ။)

ဣဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ကောနာမ=အဘယ်မည်သောသူသည်။ [သု အနက်
မရှိ။] မံ=ငါ့ကို။ ဣမသ္မိံ ကုလေ=ဤအမျိုးဒါယကာထံ၌။ ပရိဘိန္တိ=(စိတ်ဝမ်း
ကွဲအောင်) ကုန်းတိုက် ခွဲခြားထားခဲ့လေသနည်း။ ဒါနိ=ယခု။ ဣမေ မနုဿာ=
ဤ လူဒါယကာတို့သည်။ မယိ=ငါ့အပေါ်၌။ ငိရတ္တရူပါ=(မုန်းတီးစိတ်ဝင်)
မခင်မင်မနှစ်သက်ခြင်း သဘောရှိကြလေကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့ အထင်လွဲမှား
စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်တတ်၏။) ဣတိ=ဤသို့ အထင်လွဲမှား
စဉ်းစားတွေးတောမိလသော်=[မကံဘာဝေါ-၌စပ်။] အဿ=ထိုရဟန်းမှာ။
အလာဘေန=အာမိသလာဘ်မရခြင်းကြောင့်။ မကံဘာဝေါ=အရှိန်ဝါကင်းကွာ
(စိတ်မချမ်းသာ)သည် အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) မကံဘူတဿ=အရှိန်
အဝါကင်းကွာ(စိတ်မချမ်းသာ)သည် အဖြစ်သို့ရောက်သောသူမှာ။ ဥဒ္ဒန္တံ=စိတ်
ပျံ့လွင့်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ) ဥဒ္ဒတဿ=စိတ်ပျံ့လွင့်သောသူမှာ။ အသံ
ဝရော=ဣန္ဒြေမစောင့်စည်းခြင်းသည်။ (ဟောတိ) အသံဝုတဿ=ဣန္ဒြေ မစောင့်
စည်းသောသူ၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ သမာဓိမှာ=(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်၌ ဖြစ်သော)
သမာဓိမှ။ အာရာ=ဝေးကွာ၏။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာနံ။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ အကန့်အသတ်ထား၍
စကားပြောသင့်သည် အဖြစ်ကြောင့်။) ဣဟ=၌။ (တေ=သည်။) ဧဝံ=၍။

သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ (ကိန္တိ သိက္ခိတဗ္ဗံ) အဟံ=ငါသည်။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထံ= ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူကြောင်းဖြစ်သောစကားကို။ န ကထေဿာမိ=မပြောဆိုအံ့။ ဣတိ=၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) [ဝိရုဒ္ဓံ ဂဏှာတိ ဧတာယာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ= ဝိဂ္ဂါဟိကာ စ သာ ကထာ စာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ]။ပ။ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဝိဂ္ဂါဟိကာယ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူကြောင်းဖြစ်သော။ (ဆန့်ကျင်ဘက် ပြုလုပ်ကြောင်းဖြစ်သော။) ကထာယ=ဖိနှိပ်စော်ကား ထိပါးပုတ်ခတ်စကားသည်။ သတိ=ဖြစ်လာလသော်။ ကထာဗာဟုလ္လံ=ပြန်လှန်ငြင်းပွား၊ စကားများသည် အဖြစ်သည်။ ပါဠိကံခံ=အလိုရှိအပ်သည်။ ဝါ=မချွတ်ဧကန် ဖြစ်လာသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ကထာဗာဟုလ္လေ=အဖြစ်သည်။ သတိ=ဖြစ်လာလသော်။ ဥဒ္ဒစ္စံ=သည်။ (ဟောတိ)။ပ။ သမာဓိမှာ=မှ။ အာရာ=၏။ပ။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ အဟံ=ငါသည်။ သဗ္ဗေဟေဝ=ကန်သတ်မထား အားလုံးတို့နှင့်ပင်။ သံသဂ္ဂံ=နှီးနှောရောယှက်ခြင်းကိုလည်း။ န ဝဏ္ဏယာမိ= မချီးမွမ်း။ မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ အဟံ=သည်။ သဗ္ဗေဟေဝ=ပင်။ န သံသဂ္ဂံ= မနှီးနှော မရောယှက်ခြင်းကိုလည်း။ န ဝဏ္ဏယာမိ=မချီးမွမ်း။ မောဂ္ဂလ္လာန= လ္လာန်။ အဟံ=ငါသည်။ သဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတေဟိ=အိမ်နေလူနှင့်တကွသော ရဟန်း တို့နှင့်။ သံသဂ္ဂံ=နှီးနှောရောယှက် ဆက်ဆံခြင်းကို။ န ဝဏ္ဏယာမိ=မချီးမွမ်း။

စ=ချီးမွမ်းဖွယ် သံသဂ္ဂကား။ အပ္ပသဒ္ဓါနီ^၁=နည်းပါးသော စကားသံရှိကုန် သော။ (ကျောင်းတိုက် ဥပစာ၊ သွားလာကြငြား၊ ခရီးသွားတို့၏ နည်းပါး သော စကားသံ ရှိကုန်သော) အပ္ပနိဂ္ဂေါသာနီ^၂=နည်းပါးသော အုတ်ကျက် ဆူညံ မြို့ရွာအသံရှိကုန်သော။ ဝိဇနဝါတာနီ^၃၊ အာရာမ်တွင်း သွားလာ လူများစွာ၏ ကိုယ်မှာ ပွတ်သပ် တိုက်ခတ်သော လေ မရှိကုန်သော။ မနုဿရာဟသေယျကာနီ^၄=လူတို့၏ ဆိတ်ကွယ်ပုန်းလျှိုး လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးအတွက်

၁။အပ္ပသဒ္ဓ၊ အပ္ပနိဂ္ဂေါသ။ ။အပ္ပသဒ္ဓန္တိ ဝစနသဒ္ဓေန အပ္ပသဒ္ဓံ၊ အပ္ပနိဂ္ဂေါသန္တိ နဂရနိဂ္ဂေါသသဒ္ဓေန အပ္ပနိဂ္ဂေါသံ။ ဝိနည်းမဟာဝါ၊ မဟာခန္ဓက အဋ္ဌကထာ၊ ၂၅၅။

အပ္ပသဒ္ဓါနီတိ ဝိဟာရူပစာရေန ဂစ္ဆတော အဒ္ဓိကဇနဿာပိ သဒ္ဓေန မန္တသဒ္ဓါနီ (တနုသဒ္ဓါနီ)စသည်။ ဒိ ပါထိကဝဂ်၊ ဥဒုမ္မရိကသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၇။

၂။ဝိဇနဝါတာနီ။ ။ဇနဿ ဝါတော ဇနဝါတော=လူအများ၏လေ။ လူတို့၏ ကိုယ်၌ ပွတ်သပ်တိုက်ခတ်လာသောလေ၊ ဇနဝါတတော ဝိဂတာနီ ဝိဇနဝါတာနီ= ဇနဝါတမှ ကင်းရှင်းသော သေနာသနများ၊ (သို့မဟုတ်) ဝိဂတော ဇနဝါတော ယတ္ထာတိ ဝိဇနဝါတာနီ=ကင်းသော ဇနဝါတရှိသော သေနာသနများ။

၃။ မနုဿရာဟသေယျကာနီ။ ။ရဟသိ ဘဝံ ရဟသံ=ဆိတ်ကွယ်ရာ၌ ဖြစ်သော (ပြုလုပ်အပ်သော)လုပ်ငန်း၊ လျှို့ဝှက်လုပ်ငန်း၊ ရဟပုဒ်၊ သပစ္စည်း၊ သလာ၊

သင့်လျော်ကုန်သော။ ပဋိသလ္လာနသာရပ္ပါနိ=(ကိုယ်စိတ်သန့်ရှင်း) တပါးတည်း ကိန်းအောင်းခြင်းငှာ သင့်လျော်ကုန်သော။ ယနိ တာနိ သေနာသနာနိ= အကြင်အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏) တထာရူပေဟိ =ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော။ သေနာသနေဟိ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့နှင့်။ သံသဂ္ဂံ=ရောယှက်မှီတင်း နေထိုင်ခြင်းကို။ (အဟံ=ငါသည်) ဝဏ္ဏယာမိ=ချီးမွမ်း တော်မူ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ တဏှာသင်္ခယ ဝိမုတ္တော=တဏှာအကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းရာနိဗ္ဗာန်၌ စိတ်ကိုစွန့်လွှတ်ထားသော။ အစ္စန္တနိဋ္ဌော^၁ = ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန် သော အပြီးသတ်နိဗ္ဗာန်တရားရှိသော။ ဝါ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော အပြီးသတ်စခန်း နိဗ္ဗာန်နန်းရှိသော။ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ^၂ =မပျက်မယိုင် မြဲခိုင် စွာ သာလျှင် ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ရှိသော။ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ=မပျက် မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင် မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သော။ အစ္စန္တ ပရိယောသာနော^၃ =ခိုင်မြဲသော အပြီးအဆုံးအထွတ်အထိပ်တရားထူး (အရဟတ္တ ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်)ရှိသော။ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့တွင်။ ဝါ=နတ်လူတို့ထက်။

ကပ်။ (သို့မဟုတ်) ရဟပုဒ်၊ ယပစ္စည်း၊ သလာ၊ ကပ် (ရဟသျ)၊ သျကို သပြု၊ 'ဒွေဘော်လာ။ ရဟဿဿ ယုတ္တာနိ အနုစ္ဆဝိကာနိ ရာဟဿေယျာနိ၊ (ဏေယျပစ္စည်း)၊ တာနိဧဝ ရာဟဿေယျကာနိ၊ (ကပစ္စည်းဆင့်)။

၁။ အစ္စန္တနိဋ္ဌော။ ။အန္တ=(ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းဟူသော) အဆုံးအပိုင်းအခြားကို + အတိ (အတိတာ)=ကျော်လွန်သော + နိဋ္ဌာ=အပြီးအဆုံး အထွတ်အထိပ် နိဗ္ဗာန်တရား။ အန္တံ အတိတာတိ အစ္စန္တာ၊ အစ္စန္တာ နိဋ္ဌာ ယဿ ဘိက္ခုနောတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌော သတတနိဋ္ဌော ဓုဝနိဋ္ဌော=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော အထွတ်အထိပ် နိဗ္ဗာန်တရားရှိသောရဟန်း။

၂။ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ။ ။ယောဂေဟိ ခေမော ယောဂက္ခေမော=ယောဂလေးပါး ဘေးရန်များဖြင့် ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ ယောဂက္ခေမော ယဿ ဘိက္ခုနော အတ္တိတိ ယောဂက္ခေမီ=ယင်းနိဗ္ဗာန်ရှိသောရဟန်း။ အစ္စန္တမေဝ=ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း အဆုံး အပိုင်း အခြားကို ကျော်လွန်၍သာလျှင်။ ဝါ=မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်စွာသာလျှင်။ ယောဂက္ခေမီ= ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ရှိသော ရဟန်းတည်း။ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ=ရဟန်း။

၃။ အစ္စန္တပရိယောသာနော။ ။မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တ ဖိုလ်နှင့် ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်ကို ဤ၌ ပရိယောသာန (အပြီးအဆုံး)ဟု ခေါ်၏။ အစ္စန္တံ ပရိယောသာနံ ယဿ ဘိက္ခုနောတိ အစ္စန္တပရိယောသာနော=ကုန်ဆုံး ပျက်စီးခြင်းအဆုံး အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်သော (မပျက်မယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော) အပြီးအဆုံး အထွတ်အထိပ် အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရားထူးရှိသောရဟန်း။

သေဋ္ဌော=ချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းမည်သည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်။ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှ ပမာဏရှိသော အကျင့် ပဋိပတ်ဖြင့်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါသနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)။

မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်။ သုတံ=ကြားနာမှတ်သားအပ်ဖူးသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=သို့။ သုတံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ဓမ္မာ=ဥပါဒါနကုန္တာငါးပါး အာယတနဓာတ်တရားတို့သည်။ အဘိနိဝေသာယ= စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းငှာ။ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ငါ့ဟာ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ၊ ငါ့ဟု စွဲမြဲစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းငှာ) နာလံ=မသင့်လျော်ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (သုတံ=ဖူးသည်။ ဟောတိ=၏။) မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ အဘိနိဝေသာယ=ငှာ။ နာလံ=ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ ဧဝံ စ=ဤအတိုင်းပင်။ ဧတံ=ဤတရားကို။ ဘိက္ခုနော=သည်။ သုတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော။ ဓမ္မံ=ဥပါဒါနကုန္တာငါးပါး အာယတနဓာတ်တရားကို။ အဘိဇာနာတိ=အထူးအားဖြင့် သိ၏။ (အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ ဉာတပရိညာဖြင့် အထူးအားဖြင့် သိ၏) သဗ္ဗံ=သော။ ဓမ္မံ=ကို။ အဘိညာယ=အထူးအားဖြင့် သိပြီး၍။ သဗ္ဗံ=သော။ ဓမ္မံ=ကို။ ပရိဇာနာတိ=ပိုင်းခြား၍ သိ၏။ (အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ တီရဏပရိညာဖြင့် ပိုင်းဖြတ်ခွဲခြား၍ သိ၏)

၁။ ဉာတပရိညာ။ ။ ဉာတ=ထင်ရှားအောင် + ပရိညာ=ပိုင်းဖြတ်ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်။ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ယင်းတို့၏ အကြောင်းနှင့်တကွ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်သည် ဉာတပရိညာမည်၏။ ဤကား ရုပ်၊ ဤကား နာမ်၊ ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ဝေဒနာသည် ဝေဒယိတ (ခံစားခြင်း) လက္ခဏာရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် တေဘူမကရုပ်နာမ်တို့ကို သိခြား၊ သီးခြားလက္ခဏာနှင့် ရသ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ပိုင်းဖြတ် ခွဲခြားသိသော ဉာဏ် (နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်) ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ စသော အကြောင်းကို ခွဲခြားသိသောဉာဏ် (ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)ကို လည်းကောင်း ဉာတပရိညာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိအားဖြင့် ခွဲလျှင် ဉာတပရိညာဟူသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်ရှိသော ဉာဏ်တည်း။

၂။ တီရဏပရိညာ။ ။ တီရဏ=ဆင်ခြင်သုံးသပ်သောအားဖြင့် + ပရိညာ=ခွဲခြားသိသောဉာဏ်။ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခွဲခြားသိသောဉာဏ်သည် တီရဏပရိညာမည်၏။ ကလာပသမ္မသနဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ် တိုင်အောင်သော ဉာဏ်တို့ကို တီရဏပရိညာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သာရတ္ထဋီကာ။ ဒု-၂၀။ ဝိမတိဋီကာ၊ ပ-၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ဒု-၂၄၁၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၄၃ စသည်တို့၌ ဖွင့်၏။

သဗ္ဗံ=သော။ ဓမ္မံ=ကို။ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိပြီး၍။ သုခံ ဝါ=သုခလည်း
ဖြစ်သော။ ဒုက္ခံ ဝါ=ဒုက္ခလည်းဖြစ်သော။ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ=ဒုက္ခလည်းမဟုတ်
သုခလည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာလည်းဖြစ်သော။ ယံကိဉ္စိ=ကြွင်းမဲ့ဥသံ
အားလုံးစုံသော။ (ယုတ်စွာအဆုံး စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော ပဉ္စဝိညာဏသမ္ပယုတ်
ဝေဒနာနှင့်တကွ အားလုံးစုံသော) ဝေဒနံ=ဝေဒနာကို။ ဝေဒိယတိ=ခံစားငြားအံ့။
သော=ထိုရဟန်းသည်။ တာသု ဝေဒနာသု=ထိုဝေဒနာတို့၌။ အနတ္တနုပဿီ=
အနိစ္စဟု အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဝိရာဂါနုပဿီ=သင်္ခါရတို့၏
ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းနှင့် သင်္ခါရအားလုံး ကုန်ဆုံးပျက်စီးရာ နိဗ္ဗာန်အဖြစ်အားဖြင့်

အဋ္ဌကထာ အဖွင့်စောဒနာဖွယ်။ ။ပြခဲ့သော ခွဲခြားသတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ
တတိယဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် စတုတ္ထဖြစ်သော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ရှိသော
ဉာတပရိညာအခိုက်၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုမှတ်သုံးသပ်မှု မဖြစ်သေး။ တီရဏ
ပရိညာအခိုက်ကျမှ ဖြစ်၏။ သို့ပါလျက် “အဘိဇာနာတိတိ အနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ၊ အနတ္တာတိ
ဉာတပရိညာယ အဘိဇာနာတိ=ဉာတပရိညာဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သိ၏”
ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုထားသည်မှာ ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာကို ထူးမခြားနား
ဖြစ်အောင် ရောယှက်ပြဆိုထားရာ ရောက်နေသည် မဟုတ်ပါလောဟု စောဒနာဖွယ်
ရှိ၏။

ဋီကာရှင်းလင်းချက်။ ။ယဒိပိ တတိယာ စတုတ္ထိတိ ဣဒံ ဝိသုဒ္ဓိဒ္ဓယံ
အဘိညာပညာ၊ တဿာ ပန သပ္ပစ္စယနာမရူပဒဿနဘာဝတော၊ သတိ စ ပစ္စယ
ပရိဂ္ဂဟေ သပ္ပစ္စယဿ နာမရူပဿ အနိစ္စတာ၊ အနိစ္စဿ ဒုက္ခတာ၊ ဒုက္ခဿ
အနတ္တတာတိ အတ္တတော လက္ခဏတ္တယံ သုပါကဋ္ဌမေဝ ဟောတိတိ အာဟာ “အနိစ္စံ
ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဉာတပရိညာယ အဘိဇာနာတိ”တိ။

မြန်မာပြန်ဆိုချက်။ ။တတိယ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် စတုတ္ထ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ
နှစ်ပါးသည် အမှန်တကယ်ပင် အဘိညာပညာ(ဉာတပရိညာ)သာ ဖြစ်ပေသေး၏။
သို့သော် ထိုအဘိညာပညာသည် အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော နာမ်ရုပ်ကို ရှုမြင်သော
ပညာဖြစ်သောကြောင့် နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို သိမ်းပိုက်ယူငင်မှု ဖြစ်လျှင်ပင်
အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၏ အနိစ္စအဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စဖြစ်
သော နာမ်ရုပ်၏ ဒုက္ခအဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၏ အနတ္တ
အဖြစ်သည် လည်းကောင်း ဤသို့အားဖြင့် အနက်သဘောအနေအားဖြင့် လက္ခဏာ
သုံးပါးသည် အလွန်ထင်ရှားသည်သာဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် “အနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ၊ အနတ္တ
ဟူ၍ ဉာတပရိညာဖြင့် သိသည်”ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်ဆို၏။

ဤသုတ်ဋီကာနှင့် မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ဒု-၂၁၈ (စုဋ္ဌတဏှာသင်္ခယသုတ်အဖွင့်)၌
ဤနေရာ စာမူများ ချို့ယွင်းလျက်ရှိနေသောကြောင့် သင့်မည်ထင်သလို ပြင်ဆင်ပြီး
ဘာသာပြန်ပြထားလိုက်ပါသည်။ ဤထက်ပိုကောင်းအောင် ဆက်လက် ကြံစည်ကြ
ပါကုန်။

ရှုလျက်။ (သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းဟူသော ခယဝိရာဂ^၁အားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ရှု၍၊ သင်္ခါရအားလုံးကုန်ဆုံးပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော အစ္စန္တဝိရာဂ^၂ အဖြစ်အားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ရှုလျက်)ဝိဟရတိ=နေ၏။

၁။ခယဝိရာဂနှင့် အစ္စန္တဝိရာဂ။ ။(၁) သင်္ခါရာနံ ဝိရဇ္ဇနံ ပလုဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ =သင်္ခါရတို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ ။ ၎င်းကို ခယဝိရာဂဟုခေါ်၏။ ခယသင်္ခါတော ဝိရာဂေါ ခယဝိရာဂေါ=(သင်္ခါရတို့၏) ကုန်ခန်းခြင်းဟူသော ပျက်စီးခြင်း။ (၂)သဗ္ဗသော သင်္ခါရာ ဝိရဇ္ဇန္တိ ပလုဇ္ဇန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိရာဂေါ=သင်္ခါရတို့၏ အကြွင်းမဲ့ကုန်ဆုံးပျက်စီးရာ နိဗ္ဗာန်။ ၎င်းကို အစ္စန္တဝိရာဂဟုခေါ်၏။

အစ္စန္တ=အဆုံးအပိုင်းအခြားကိုလွန်အောင်။ ဝါ=ကြွင်းမဲ့ဥသံအားလုံးစုံ +ဝိရာဂ= သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ဆုံးပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်။ အစ္စန္တမေတ္ထ တောသ္မိံ အဓိဂတေ သင်္ခါရာ ဝိရဇ္ဇန္တိ နိရဇ္ဇန္တိတိ အစ္စန္တဝိရာဂေါ နိဗ္ဗာနံ(ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ရောက်အပ်လသော် ကြွင်းမဲ့ဥသံ သင်္ခါရတို့ ပျက်စီးချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်)။ ဤသို့ပင် သာရတ္ထဋီကာ (ဒု-၂၄၆)၌ အစ္စန္တ ဝိရာဂပုဒ်ကို ဖွင့်ဆို၏။

သို့သော် ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ယခင်မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၌ကား “ယံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသော သင်္ခါရေဟိ ဝိရဇ္ဇနာ ဟောတိ၊ တံ နိဗ္ဗာနံ အစ္စန္တဝိရာဂေါ” ဟု ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်၌ “သင်္ခါရေဟိ ဝိရဇ္ဇနာ” ဟု ရှိနေသောကြောင့် “ပိတိယာ စ ဝိရာဂါ” ဟူသော တတိယ ဈာန်ခန်း၌ကဲ့သို့ ဝိရာဂသဒ္ဒါကို သမတိက္ကမန အနက်ဟောကြ၍ “ဝိရာဂ (အစ္စန္တဝိရာဂ)= သင်္ခါရတို့မှ အကြွင်းမဲ့လွန်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန်” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရပေလိမ့်မည်။

ထို့နောက် ဝိရာဂသဒ္ဒါတခုတည်း၌ ခယဝိရာဂနှင့် အစ္စန္တဝိရာဂအနက် နှစ်မျိုး လုံးပါဝင်နိုင်အောင် ဝိရာဂေါ စ ဝိရာဂေါစ ဝိရာဂေါ(သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း ဟူသော ခယဝိရာဂနှင့် သင်္ခါရအားလုံးကုန်ဆုံးပျက်စီးရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အစ္စန္တဝိရာဂ) ဟူ၍ ဧကသေသ်ကြံပါ။ သို့မဟုတ် “ဝိရာဂ ဝိရာဂ” ဟူ၍ ဝိရာဂသဒ္ဒါနှစ်ခုရှိသင့်လျက် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း (တူရာပေါင်းနည်း)အားဖြင့် ဝိရာဂသဒ္ဒါတခုတည်းပြုထားသည်ဟု သော်လည်း ကြံသင့်၏။

ထို့နောက် “ဝိရာဂတော အနုပဿန္တောတိ အတ္ထော” ဟူသော အဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်း ဝိရာဂတော အနုပဿတိတိ ဝိရာဂါနုပဿိ=ခယဝိရာဂ၊ အစ္စန္တဝိရာဂအားဖြင့် ရှုသော ရဟန်း(ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခယဝိရာဂအားဖြင့်ရှု၍၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အစ္စန္တဝိရာဂအားဖြင့် ရှုသောရဟန်း)ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ။ ။တတိယပါရာဇိက အာနာပါနကထာ အဖွင့် (၃၅)၌မူ “ဝိရာဂါနုပဿနာတိ တဒုဘယဒဿနဝသေန (ထိုဝိရာဂ နှစ်မျိုးကို ရှုခြင်းသဘောအားဖြင့်) ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ စ မဂ္ဂေါစ” ဟူ၍ ဝိရာဂသဒ္ဒါကို ကံအဖြစ် ဖြင့်ပြုထား၏။ ထိုအဖွင့်အလို ဝိရာဂံ အနုပဿတိတိ ဝိရာဂါနုပဿိ(ခယဝိရာဂ၊ အစ္စန္တဝိရာဂကို ရှုသောရဟန်း)ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “ဝိရာဂါနုပဿိ=ခယဝိရာဂကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ရှု၍ အစ္စန္တဝိရာဂနိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏” ဟု အနက်ဆိုပါ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၂၈၂။

နိရောဓာနုပဿီ=သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခန်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းနှင့် သင်္ခါရအားလုံး ကုန်ဆုံးချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်အဖြစ်အားဖြင့် ရှုလျက်။ (သင်္ခါရတို့၏ ကုန်ခန်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော ခယနိရောဓအားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှု၍။ သင်္ခါရအားလုံး ကုန်ဆုံးချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အစ္စန္တနိရောဓ အဖြစ်အားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလျက်) ဝိဟရတိ=နေ၏။

ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ=ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်တတ်သော ဝိပဿနာဖြင့်လည်းကောင်း။ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့်

သာရတ္ထဋီကာအဖွင့်။ ။အာရမ္မဏတော ဝါ ဝိပဿနာယ ခယဝိရာဂါနုပဿနာ ဝသေန ပဝတ္တိ တန္တိန္ဒာဘာဝတော အစ္စန္တဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန၊ မဂ္ဂဿ ပန အသမ္မောဟတော ခယဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန အာရမ္မဏတော အစ္စန္တဝိရာဂါနုပဿနာ ဝသေန ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဋီကာ။ ပ-၃၄၄။

ဤဋီကာဖွင့်အလို- “ဝိရာဂါနုပဿီ=ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခယဝိရာဂကို တိုက်ရိုက် အာရုံပြုသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အစ္စန္တဝိရာဂနိဗ္ဗာန်ကို ညွတ်ကိုင်သောအားဖြင့် လည်းကောင်းရှု၍။ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ခယဝိရာဂကို အသမ္မောဟ(မတွေ့မဝေသီနိုင်ခြင်း သဘော)အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အစ္စန္တဝိရာဂနိဗ္ဗာန်ကို တိုက်ရိုက်အာရုံပြုသော အားဖြင့် လည်းကောင်းရှုလျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏” ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ။ပဋိနိဿဂ္ဂသဒ္ဓါသည် ဝေါဿဂ္ဂ သဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ၏။ ဤနေရာ၌ ထိုနှစ်ပုဒ်လုံးပင် ပရိစ္စာဂ (စွန့်လွှတ်ခြင်း)အနက်နှင့် ပက္ခန္ဓန (ပြေးဝင်ခြင်း) အနက်တို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂ၊ ပက္ခန္ဓန ဝေါဿဂ္ဂ (သို့မဟုတ်-ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ၊ ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ)ဟု နှစ်မျိုးပွား၏။

ထိုတွင် ဝိပဿနာသည် ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့် ပယ်စွန့်သောကြောင့် ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂ (ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ)မည်၏။ ယင်းဝိပဿနာသည် နိဗ္ဗာန်သို့တိုက်ရိုက် အာရုံပြုပြေးဝင်နိုင်သည် မဟုတ်သော်လည်း ညွတ်ကိုင်သော အားဖြင့်ကား ပြေးဝင်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာသည် ပက္ခန္ဓနဝေါဿဂ္ဂ(ပက္ခန္ဓန ပဋိနိဿဂ္ဂ)မည်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ဝိပဿနာသည် အမည်နှစ်မျိုးရ၏။

ထို့အတူ အရိယမဂ်သည်လည်း ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် ပယ်စွန့်သောကြောင့် ပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂ (ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ)ဟုလည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက် အာရုံပြုသောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ပြေးဝင်သောကြောင့် ပက္ခန္ဓနဝေါဿဂ္ဂ (ပက္ခန္ဓနပဋိ နိဿဂ္ဂ)ဟုလည်းကောင်း အမည်နှစ်မျိုးရ၏။ [ဤနေရာ၌ ခန္ဓာ၌ ဆက်စပ်ငြိတွယ်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်သည်ကိုပင် ခန္ဓာကိုပယ်စွန့်သည်ဟုဆိုသည်]။

ပုရိမပုရိမဉာဏာနံ အနု အနု ပဿတိတိ အနုပဿနာ=ရှေးရှေးဉာဏ်တို့၏ နောက်နောက်၌ သင်္ခါရတို့ကို ရှုတတ်သောကြောင့် ဝိပဿနာသည် အနုပဿနာ မည်၏။ မဂ်ဉာဏ်သည်လည်း ဂေါတြဘုဉာဏ်၏နောက်၌ နိဗ္ဗာန်ကို ရှုတတ်သော ကြောင့် အနုပဿနာမည်၏။ ပဋိနိဿဂ္ဂေါယေဝ အနုပဿနာ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ။

ပြေးဝင်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရှုလျက်။ ဝါ=ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ညွတ်ကိုင်းသောအားဖြင့် ပြေးဝင် တတ်သော ဝိပဿနာဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ တိုက်ရိုက်အာရုံပြုပြေးဝင်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့်လည်း ကောင်း ရှေးရှေးညာဏ်တို့၏ နောက်နောက်၌ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။
 သော=ထိုရဟန်းသည်။ တာသု ဝေဒနာသု=တို့၌။ အနိစ္စာနုပဿီ=လျက်။ ဝိဟရန္တော=နေလသော်။ ဝိရာဂါနုပဿီ=လျက်။ ဝိဟရန္တော=သော်။ပ။ လောကေ =လောက၌။ ကိဉ္စိ=မည်သည့်သင်္ခါရတရားကိုမျှ။ န ဥပါဒိယတိ=တဏှာဖြင့် ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ မယူငင်မသုံးသပ်။ ဝါ=ဒိဋ္ဌိပရာမာသဖြင့် နိစ္စ စသည်ဖြင့် ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ မယူငင်မသုံးသပ်။ အနုပါဒိယံ(အနုပါဒိယန္တော)= တဏှာဖြင့် ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ မယူငင်မသုံးသပ်လသော်။ န ပရိတဿတိ=တဏှာဖြင့် မတုန် လှုပ်။ ဝါ=တဏှာဖြင့် မဆာလောင်မငတ်မွတ်။ အပရိတဿံ (အပရိတဿန္တော) =တဏှာဖြင့် မတုန်လှုပ်သည်။ ဝါ=သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ပစ္စတ္တံယေဝ= မိမိကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ကိလေသာခပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း၏။

ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်။ ဝါ=နောက်ထပ်ဖြစ်မည့်ဘဝသစ်ခန္ဓာသည်။ ခီဏာ= ကုန်ဆုံးပြီ။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို။ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံကို။ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးပြီ။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ (၁၆)ပါးကွဲပြားသော မဂ် ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသောအကျိုးငှာ။ ဝါ=ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ကိလေသာ ကုန်ခန်းစေခြင်း ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ အပရံ=နောက်ထပ် တမျိုး တခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်။ န (အတ္ထိ)=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ= ဤသို့။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ [“နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယ” နှင့်စပ်၍ ရေးသင့်သမျှကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။]မောဂ္ဂလ္လာန=လ္လာန်။ တဏှာ သင်္ခယဝိမုတ္တော=သော။ အစ္စန္ဒနိဋ္ဌော=သော။ပ။ သေဋ္ဌော=သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်း မည်သည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဧတ္တာဝတာ=ဤမျှ ပမာဏရှိသော အကျင့်ပဋိပတ် ဖြင့်။ (ဤသို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စ စသည်ဖြင့် အထူးသိခြင်း၊ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း စသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်။) ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) အဋ္ဌမံ။

ပုရိမပုရိမညာဏာနံ အနု အနု ပဿတိတိ အနုပဿီ=ရှေးရှေးညာဏ်တို့၏ နောက်နောက်၌ရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဋိနိဿဂ္ဂေဟိ အနုပဿီ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ=ပဋိ နိဿဂ္ဂမည်သော ဝိပဿနာ မဂ်တို့ဖြင့် ရှေးရှေးညာဏ်တို့၏ နောက်နောက်၌ရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ယခင် ပါရာဇိကဏ် တတိယပါရာဇိက အဋ္ဌကထာ (၃၅)၊ ၎င်းသာရတ္ထဋီကာ (၃-၂၄၆-၇) တို့ကို ရောစပ်၍ ရေးထားသည်။

၉-မေတ္တသုတ်

၆၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုညာနံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့မှ။ မာ ဘာယိတ္ထိ^၁=
မကြောက်ရွံ့ မတွန့်ဆုတ်ကြကုန်လင့်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုညာနိ=ကောင်းမှုတို့
ဟူသော။ [ဣတိသဒ္ဒါ=အကျေကြီးသည်။] ယဒိဒံ အဓိဝစနံ=အကြင်နာမည်သည်။
(အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ=ဤကောင်းမှုဟူသော နာမည်သည်။ သုခဿ=ကောင်းကျိုး
ချမ်းသာ၏။ အဓိဝစနံ^၂=နာမည်တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒိဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာ

၁။ မာ ဘိက္ခဝေ ပုညာနံ ဘာယိတ္ထိ။ ။မိမိသုံးစွဲလိုသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတခုခု
ကို မသုံးစွဲဘဲ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးအား ပေးလှူလိုက်ရမည်ကို နှမြောသည်။ ကြောက်ရွံ့
တွန့်ဆုတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒါနမပြုလိုကြ။ ထို့ပြင် ပြောချင်ရာပြော၊ လုပ်ချင်ရာလုပ်၍
စိတ်လွတ် ကိုယ်လွတ် ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေချင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်နှင့်နှုတ်ကို
ချုပ်တည်းရ၍ အနေကျဉ်းကျပ်သည်ဟု ယူဆဖွယ်ဖြစ်နေသော သီလဆောက်တည်မှု
ကုသိုလ်ကိုလည်း ကြောက်ရွံ့ကြ၏။

ရဟန်းဘဝ၌လည်း ဒိဃရတ္တံ ကာယဝစီသံယမော=ကိုယ်နှုတ်တို့ကို ရက်၊
လ၊ နှစ်များစွာ အကြာကြီး ထိန်းသိမ်းစောင့်စည်းရခြင်း။ ဝတ္တပဋိဝတ္တပုံရဏံ=အာစရိယ
ဝတ် စသော ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ဖြည့်ကျင့် ပြုလုပ်ရခြင်း။ ဧကသေယျာ=တဦးတည်း
အိပ်ရခြင်း။ ။ ဣန္ဒြိယဒမော=ကိလေသာ တိုးပွားစေတတ်သော ကြည့်ရှုဖွယ်၊ နားထောင်
ဖွယ် အာရုံတို့ကို မကြည့်မိအောင်၊ နားမထောင်မိအောင် မျက်စိ၊ နား စသော ဣန္ဒြေတို့ကို
ဆုံးမ နှိပ်ကွပ်ရခြင်း။ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရခြင်းဟူသော
အလုပ်များ ရှိ၏။ ထိုအလုပ်များကို ပြုလုပ်ရခြင်းကြောင့် ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေချင်ကြ
သူတို့မှာ အနေကျဉ်းကျပ်၍ ယခုလောလောဆယ် ချမ်းသာသုခလေး၏ အတား
အဆီးဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်သာမက-တမလွန်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟူသော
ဧရာမချမ်းသာကြီးများအထိ ပေးစွမ်းနိုင်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုဘို့အရေးကို ဝန်လေး
ကြ၊ ကြောက်ရွံ့ကြ၏။ ထို့ကြောင့် “မာ ဘိက္ခဝေ ပုညာနံ ဘာယိတ္ထိ=ကုသိုလ်
ကောင်းမှုပြုရမှာ မကြောက်ကြနဲ့ ရဟန်းတို့” ဟူ၍ အားပေးစကား မိန့်ကြားတော်မူသည်။

၂။ သုခဿေတံ ဘိက္ခဝေ အဓိဝစနံ ယဒိဒံ ပုညာနိ။ ။ကုသိုလ်ပုညသည်
ချမ်းသာသုခ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်၍ ချမ်းသာသုခသည် ပုည၏ အကျိုးတရား
ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပုညနှင့် သုခသည် တမျိုးတစား တခုတည်းသောတရား (တူညီ
သောတရား) မဟုတ်။ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားဖြစ်၍
အဖေနှင့် သားကဲ့သို့ တခြားစီသာတည်း။ သို့သော် မြတ်စွာဘုရားသည် “ရဟန်းတို့
ကောင်းမှုပုညဟူသော နာမည်သည် သုခ၏နာမည်ဖြစ်သည်။ (ပုညဟူသည် တခြား
မဟုတ်။ သုခပင်ဖြစ်သည်)ဟူ၍ အဘေဒေါပစာရအားဖြင့် ပုညနှင့် သုခကို မကွဲမပြား
တခုတည်းသော တရားအနေအားဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

ယင်းသို့ ဟောတော်မူခြင်းအားဖြင့် အားထုတ် ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်
ကောင်းမှုတို့၏ မဇ္ဈိမကန် ရရှိမည့်အကျိုးကို ကြားသိကြရ၍ မမေ့လျော့ မပေါ့ဆဘဲ

သော နေ့ညဉ့်ကာလပတ်လုံး။ ကတာနံ=ပြုလုပ်စုဆောင်းထားအပ်ကုန်သော။ ပုညာနံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၏။ ဣဋ္ဌံ=အလိုရှိအပ်သော။ ကန္တံ=နှစ်သက်အပ်သော။ ဝါ=စိတ်နှလုံး၌သက်ဝင်တတ်သော။ မနာပံ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော။ ဝိပါကံ=အကျိုးကို။ အဟံ=ငါသည်။ ဒိဃရတ္တံ=လုံး။ ပစ္စနဘူတံ=ကိုယ်တိုင်ခံစားအပ်ဖူးသည်ကို။ အဘိဇာနာမိ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူ၏။ ဝါ=ကိုယ်တွေ့မျက်မှောက် သိတော်မူ၏။ (အဟံ=ငါသည်)။ သတ္တဝသ္မာနိ=ခုနစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး။ မေတ္တစိတ္တံ=မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို။ (တိကံစတုက္ကဗျာနိက မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို) ဝါ=မေတ္တာစိတ်ကြီးမှူး အဦးပဓာနပြုသော မေတ္တာဗြဟ္မဝိဟာရသမာဓိကို။ ဘာဝေသိ=ဖြစ်ပွားစေတော်မူခဲ့ပြီ။

(အဟံ=သည်)။ သတ္တဝသ္မာနိ=လုံး။ မေတ္တစိတ္တံ=ကို။ ဘာဝေတွာ=ဖြစ်ပွားစေတော်မူပြီး၍။ သတ္တ=(၇)ခုကုန်သော။ သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ္ပေ=ပျက်ဆဲကပ်၊ တည်ဆဲကပ်တို့ပတ်လုံး။ ဝါ=ပျက်ဆဲသံဝဇ္ဇအသချေယျကပ်၊ ပျက်စီးပြီးပုံစံအတိုင်း တည်တံ့နေသော သံဝဇ္ဇဋ္ဌာယီအသချေယျကပ်၊ ဖြစ်ဆဲ တည်ထောင်ဆဲ ဝိဝဇ္ဇအသချေယျကပ်၊ ပြန်လည်တည်ထောင်ပြီးစီးသည့်ပုံစံအတိုင်း တည်တံ့ နေသော ဝိဝဇ္ဇဋ္ဌာယီအသချေယျကပ်တို့ပတ်လုံး။ [မဟာကပ်ပေါင်း (၇)ကပ်တို့ ကာလပတ်လုံးဟု ဆိုလို၏။ သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇဂဟဏေနေဝ ဟိ သံဝဇ္ဇဋ္ဌာယီ ဝိဝဇ္ဇဋ္ဌာယီနောပိ ဂဟိတာ။ ဋီကာ] ဣမံ လောကံ=ဤကာမဘုံဘဝသို့။ ပုန=တဖန်။ န အာဂမာသိ=ပြန်မလာခဲ့ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ လောကေ=ဩကာသလောကဘုံဌာနသည်။ သံဝဇ္ဇမာနေ=မီးလောင်ကျွမ်းပျက်စီးနေလသော်။ အဟံ=ငါသည်။ [သုဒါဟံ=သုဒံ+အဟံ။ သုဒံ အနက်မရှိနိပါတ်မျှ] အာဘဿရူပဂေါ=(ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့်) အာဘဿရဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ကပ်ရောက်သည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။ လောကေ=ဩကာသလောကဘုံဌာနသည်။ ဝိဝဇ္ဇမာနေ=ပြန်လည်တည်ဆောက်ဖြစ်ပေါ်လသော်။ (အဟံ=သည်။) သုညံ=သတ္တဝါဆိတ်သုဉ်းသော။ ဗြဟ္မဝိမာနံ=ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ့ဘုံဗိမာန်သို့။ ဥပပဇ္ဇာမိ=ပဋိသန္ဓေတည်နေကပ်ရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ (အဟံ=သည်)။ တတြ=ထိုပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌။ အဘိဘူ=အခြားသော ဗြဟ္မာတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးသော။ (အခြားသောဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇ၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတဗြဟ္မာတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးသော) အနဘိဘူတော=(ထိုအခြားဗြဟ္မာတို့က ဂုဏ်အားဖြင့်) မလွှမ်းမိုးနိုင်သော။ အညဒတ္ထု=စင်စစ်ကေန အမှန်တကယ်ပင်။ ဒသော=(အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းအရာတို့ကို) မြင်စွမ်း

လေးလေးစားစား ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုသင့်သည်ဟူ၍ ကုသိုလ်ပြုခြင်းကိစ္စ၌ တိုက်တွန်းတော်မူသည်။ ရဟန်းတို့ကို ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခြင်း၌ လေးစားမှုကို ဖြစ်စေတော်မူသည်ဟူ၍ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဣတိဂုဏ်အဋ္ဌကထာ (၇၁)၌ ဖွင့်သည်။

နိုင်သော။ (အဘိညာဉ်ညာဏ်ဖြင့် မြင်သင့်သမျှ အကြောင်းအရာတို့ကို မြင်နိုင်သော) ဝသဝတ္တိ=ငါ၏အလို၌ ဖြစ်စေနိုင်သော။ (အခြားသောဗြဟ္မာတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဣဒ္ဓိပါဒဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် မိမိစိတ်ကိုလည်းကောင်း ငါ၏အလိုကျဖြစ်စေနိုင်သော) မဟာဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာကြီးဖြစ်သော။ (အခြားသောဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇ၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတဗြဟ္မာတို့ထက် ကြီးမြတ်သော ဗြဟ္မာဖြစ်သော) ဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=ငါသည်။ ဆတ္တိသက္ခတ္တံ=(၃၆)ကြိမ်တိုင်တိုင်။ ဒေဝါနံ=တာဝတိံသာနတ်တို့၏။ ဣန္ဒော=အစိုးရသခင် ဘုရင်ဖြစ်သော။ သက္ကော=သိကြားမင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ စက္ကဝတ္တိ=စကြဝတေးမင်း ဖြစ်သော။ ဝါ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော ဘုရင်မင်းဖြစ်သော။ ဓမ္မိကော=ကုသိုလ်ကမ္မပထ တရားဆယ်ပါးရှိသော။ (ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော) ဓမ္မရာဇာ=တရားမင်းဖြစ်သော။ [ဓမ္မေန ဇာတော ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးဖြင့်ဖြစ်သော ဘုရင်မင်းဖြစ်သော] ဝါ=တရားဖြင့် ရအပ်သော မင်းအဖြစ်ရှိသော။ [ဓမ္မေန လဒ္ဓေါ ရာဇာ ရာဇဘာဝေါယဿာတိ ဓမ္မရာဇာ]။

စာတုရန္တော=သမုဒ္ဒရာလေးစင်းဟူသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော မြေအမြင်၏ အစိုးရသခင်ဘုရင်ဖြစ်သော။ [စတ္တာရော သမုဒ္ဒါ အန္တာ ပရိယောသာနာ ဇတိဿာ ပထဝိယာတိ စတုရန္တာ။ စတုရန္တာယ ပထဝိယာ ဣဿရော စာတုရန္တော] ဝိဇိတာဝိ=တွင်းပြင်နှစ်တန် ရန်သူအပေါင်းကို အောင်မြင်ပြီးသော။ (လောဘဒေါသစသော အတွင်းရန်သူနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဘုရင်ဟူသော အပြင်ရန်သူတို့ကို အောင်နိုင်ပြီးသော) ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော^၁=ခိုင်မြဲသည် အဖြစ်သို့ ရောက်သောတိုင်းနိုင်ငံ ဇနပုဒ်ရှိသော။ ဝါ=တိုင်းနိုင်ငံဇနပုဒ်၌ ခိုင်မြဲသည်

၁။ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။ သူခိုးဓားပြ သူပုန်သူကန် ဘေးရန်ကင်းရှင်းသောကြောင့် လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ပြေးလွှားပုန်းအောင်းရခြင်းမရှိ၍ လှုပ်ရှားမယိုင် မြဲခိုင်တည်ငြိမ်သော (အေးချမ်းသာယာသော) တိုင်းပြည်ဇနပုဒ်ကို ထာဝရဟု လည်းကောင်း၊ ထာဝရိယပ္ပတ္တဟု လည်းကောင်းခေါ်၏။ ထာဝရဿ-ဘာဝေါ ထာဝရိယံ=ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သော ဇနပုဒ်၏အဖြစ်။ ဝါ=ဇနပုဒ်၏ ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်ခြင်း၊ အေးချမ်းသာယာခြင်း။ ထာဝရိယံ ပတ္တော ထာဝရိယပ္ပတ္တော=ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော (ဇနပုဒ်)၊ ဇနပဒေါ ထာဝရိယပ္ပတ္တော အသို့ ရာဇိနီတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော=ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သည်အဖြစ်သို့ရောက်သော ဇနပုဒ်ရှိသော ဘုရင်မင်း။ (တနည်း) ထာဝရနှင့် ထာဝရိယပ္ပတ္တပုဒ်တို့အရ ဇနပုဒ်ကိုမယူဘဲ ဘုရင်မင်းကို ယူပြီးလျှင် "ဇနပဒေ ထာဝရိယပ္ပတ္တော ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော=ဇနပုဒ်၌ ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သည်အဖြစ်သို့ရောက်သော (မည်သူကမျှ ယိမ်းယိုင်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သော) ဘုရင်မင်း" ဟု သတ္တမိတပျုရိသ်လည်း ဖွင့်၏။

အဖြစ်သို့ရောက်သော။ သတ္တရတနာသမန္နာဂတော=(၇)ပါးသော ရတနာတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ရာဇာ=မင်းသည်။ အနေကသတက္ခတ္တံ=တရာမကအကြိမ် များပြား လှစွာ။ အံဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံဿ မယံ=ထိုငါ၏။ ဝါ=ထိုငါ့မှာ။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန် သော။ ဣမာနိ ရတနာနိ=ဤရတနာတို့သည်။ အဟောသံ=ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ ဖူး ကုန်ပြီ။ သေယျထိဒံ=ထိုရတနာ (၇)ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ။ [တနည်း -ဣဒံ(ဣမာနိ ရတနာနိ) = ဤရတနာ (၇)ပါးတို့ဟူသည်။ သေယျထာ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ]။ စက္ကရတနံ=စကြာယာဉ်ပျံရတနာ လည်းကောင်း။ (နှစ်ထောင်ကျွန်းငယ်၊ လေးသွယ်ကျွန်းကြီး၊ အသီးသီး၏၊ မငြီးဂုဏ်သိန်၊ စည်းစိမ် ဥစ္စာ၊ ရတနာကို၊ ဆောင်ကာမနှေး၊ ယူပေးနိုင်စွမ်း၊ အံ့မခန်းဘိ၊ စက်ဝန်းစကြာ၊ ယာဉ်ပျံရတနာလည်းကောင်း) [ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာသုဒဿနသုတ်ပါဠိတော် (၁၄၁)နှင့် မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ(၃၅)အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုသည်။]

ဟတ္ထိရတနံ=ဆင်ပျံရတနာလည်းကောင်း။ (နံနက်ကာလ၊ အခါမျှဖြင့်၊ သမုဒ္ဒအဆုံး၊ မြေပြင်လုံးကို၊ ပြီးဆုံးလှည့်လည်၊ အားစွမ်းရည်နှင့်၊ ကိုယ်ထည် ဖြူဆွ၊ ဇာနိယဟု၊ ထူးလှမှန်စွာ၊ ဆင်ပျံရတနာလည်းကောင်း)။ အဿရတနံ၊ မြင်းပျံရတနာလည်းကောင်း။ (နံနက်ကာလ၊ အခါမျှဖြင့်၊ သမုဒ္ဒအဆုံး၊ မြေပြင် လုံးကို၊ ပြီးဆုံးလှည့်လည်၊ အားစွမ်းရည်နှင့်၊ ကိုယ်ထည်ဖြူလျက်၊ မည်းနက် ဦးခေါင်း၊ ဂုဏ်ပေါင်းစုံလှ၊ ဝလာဟကဟု၊ အဿမှန်စွာ မြင်းပျံရတနာ လည်းကောင်း)။ မဏိရတနံ=ပတ္တမြားရတနာလည်းကောင်း။ (မှောင်ကြောင်း၊ လေးဖြာ၊ စုံညီညာသည့်၊ ယူနေထုတ်ချင်း၊ မှောင်မိုက်တွင်း၌၊ ထိန်လင်းဝေဖြာ၊ တေဇာအပြည့်၊ မဏိမှန်ငြား၊ ပတ္တမြားရတနာ လည်းကောင်း)။ ဣတ္ထိရတနံ၊ မိဖုရားရတနာလည်းကောင်း။ (ခြောက်ပြစ်ကင်းကွာ၊ ဆင်းရူပါတွင်၊ ဒေဝါဒေဝီ၊ မမိမမျှ၊ လူမကအောင်၊ လှပသိမ်မွေ့၊ ကိုယ်အတွေ့မှာ၊ လဲဝွမ်းဝါဟု၊ ချမ်းစို၊ အေးခါ၊ ကိုယ်နွေးစွာဖြင့်၊ ပူခါအေးအေး၊ မွှေးမွှေးကြူကြူ၊ စန္ဒကူပျံ၊ ကိုယ်ရနံနှင့် သန့်ပြန့်ခံတွင်း၊ ကြာနဲ့သင်း၏၊ သူမင်းဘုရင်၊ သူ့သခင်ကို၊ မြင်လျှင်မမေ့မ ထ၍ကြိုဆီး၊ ထိုင်ပြီးကြည်သာ၊ ပျူငှါငှါနှင့်၊ ဘယ်အရာကိစ္စ၊ သူပြုရဟု၊ နားဝချိုသာ၊ ဆိုကာချစ်ဖွယ်၊ စကားကြွယ်၍၊ ခင်တွယ်အစဉ်၊ သူ့ဘုရင်သာ၊ သူ့ကြင်ရာဟု၊ ထင်စွာစိတ်ထဲ၊ ဖောက်လွဲဖောက်ပြား၊ ယောက်ျားမကြူး၊ စိတ် မကူးသည့်၊ ထူးခြားသူပြင်၊ တုယှဉ်မရ၊ ပထမဟု၊ အဂ္ဂမဟောသိ၊ ဒေဝီထိပ်ထား၊ မိဖုရားရတနာလည်းကောင်း)။ ဂဟပတိရတနံ=သူကြွယ်ရတနာလည်းကောင်း။ (တယူနေပမာဏ၊ ရပ်ဒေသ၌၊ မြေခုပ်လျှိုး၊ ရွှေအိုးထင်လင်း၊ မြင်ခြင်းသတ္တိ၊ စွမ်းရည်ရှိသည့်၊ ဂဟပတိမှန်စွာ၊ သူကြွယ်ရတနာလည်းကောင်း)။ ပရိဏာယက- ရတနမေဝ=ရှေ့ဆောင်ဦးစီး သားကြီးရတနာပင်ဖြစ်သော။ (အဂ္ဂ မဟောသိ၊

ဒေဝီမှပင်၊ ဖွားသန့်စင်၍၊ ဘုရင်ကိစ္စ၊ မှန်သမျှကို၊ ကျနစီစဉ်၊ သွန်သင်ညွှန်
ကြား၊ ရှေ့သွားရှေ့ဆောင်၊ ထိပ်ခေါင်ဦးစီး၊ သားကြီး ရတနာပင် လျှင် ဖြစ်သော။
သတ္တမံ=(၇)ပါးမြောက် ရတနာသုညးကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထို့ပြင်။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ သူရာ=ရဲရင့်ကုန်သော။
ဝီရင်္ဂရူပါ^၁=ရဲရင့်သောသူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော လုံ့လဝီရိယသဘော ရှိကုန်
သော။ ဝါ=ဝီရိယချည်း၊ အတိပြီးသို့၊ ထန်သည်းရှိန်ဟုန်၊ တနေကုန်ခန်း၊
မပန်းမဟိုက်၊ စစ်တိုက်နိုင်ကုန်သော၊ ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာ၊ (ရင်ဆိုင်ချီတက်)
တဖက်စစ်သား ရန်သူများကို၊ ပယ်ရှားနှိမ်နင်း ဖြိုခွင်းနိုင်ကုန်သော။ ပရောသ
ဟသံ=တစ်ထောင်ထက်ကျော်လွန်သော။ (တထောင်ကျော်သော။) ပုတ္တာ=
သားတော်တို့သည်။ အဟေသံ=ရှိကုန်ပြီ။ သော=(စကြဝတေးမင်းဖြစ်သော)
ထိုငါသည်။ သာဂရပရိယန္တံ=သမုဒ္ဒရာအဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော။ (စကြဝဠာ
တောင်ဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်သော သမုဒ္ဒရာအဆုံးရှိသော) ဣမံ ပထဝီ=ဤ
မြေပြင်တစ်ခုလုံးကို။ အဒဏ္ဍေန=ဥစ္စာဒဏ်၊ လက်နက်ဒဏ်မရှိဘဲ၊ ဝါ=ဥစ္စာဒဏ်၊
လက်နက်ဒဏ်မရှိသော အောင်နိုင်ခြင်းဖြင့်။ အသတ္တေန=မားစသော လက်နက်
မရှိဘဲ။ ဝါ=မားစသောလက်နက်မကိုင်စွဲရသော အောင်နိုင်ခြင်းဖြင့်။ ဓမ္မေန=
ငါးပါးသီလတရားဖြင့်။ အဘိဝိဇီယ=လွှမ်းမိုးအောင်နိုင်၍။ အဇ္ဈာဝသိ= စိုးအုပ်
ပိုင်းခြား၍နေပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်)။

[ဂါထာ] သုခေသိနော=ချမ်းသာသုခကို ရှာမှီးကြသော သတ္တဝါအပေါင်း
တို့။ (တုမှေ=သင်တို့သည်။) ကုသလာနံ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ပုညာနံ=
ကောင်းမှုတို့၏။ ဝိပါကံ=အကျိုးဝိပါက်ကို။ ပဿ(ပဿထ၊)=ကြည့်ရှုကြကုန်
လော။ [ပဿထ-ဟု ဗဟုဝစ်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ဝစနဗျတ္တယ (ဝစနဝိပလ္လာသ)
နည်းအားဖြင့် "ပဿ"ဟု ဧကဝစ်ဖြင့် မိန့်ဆိုထားသည်။] ဘိက္ခဝေါ=ရဟန်း
တို့။ (အဟံ=ငါသည်။) သတ္တဝဿာနိ=(၇)နှစ်တို့ပတ်လုံး။ မေတ္တံ=မေတ္တာနှင့်

၁။ ဝီရင်္ဂရူပါ။ ။ဝီရာနံ အင်္ဂံ ဝီရင်္ဂ=ရဲရင့်သူ(သူရဲကောင်း)တို့၏ အကြောင်း
ဖြစ်သော လုံ့လဝီရိယ၊ ဝီရင်္ဂ ရူပံ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ ဝီရင်္ဂရူပါ= ရဲရင့်သူတို့၏
အကြောင်းဖြစ်သော ဝီရိယဟူသော သဘောရှိသော သားတော်များ။ နောက်ထပ်
ဝါပေါက်၍ အနက်ပေးထားသည်မှာ "ဝီရိယမယာ ဝိယ အင်္ဂါလာသုနော ဒိဝသမ္ပိ
ယုဇ္ဈန္တာ န ကိလမန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ"ဟူသော အဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်း ဖြစ်သည်။
ဤသုတ်အဋ္ဌကထာနှင့် ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ(၃၆)အလို
ရူပသဒ္ဒါ သဘာဝအနက်ဟောတည်း။ သီလက္ခန္ဓံ အဗ္ဗုဒ္ဓသုတ်အဋ္ဌကထာ(၂၂၃)၌မူ
ရူပသဒ္ဒါကို သရီရအနက်ဟောပြု၍ "ဝီရင်္ဂရူပါ=ရဲရင့်သူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော
လုံ့လဝီရိယအတိပြီးသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်သော" ဟူသော အနက်ကိုလည်း
ဖွင့်သေး၏။

ယှဉ်သော။ စိတ္တံ=ဈာန်စိတ်ကို။ ဝိဘာဝေတွာ=အထူးဖြစ်ပွားစေပြီး၍။ သတ္တ= ကုန်သော။ သံဝဋ္ဌဝိဝဋ္ဌကပ္ပေ=လုံး။ ဣမံ လောကံ=ဤကာမဘုံဘဝသို့။ န ပုနာဂမိ=နောက်ထပ်တဖန် မပြန်လာခဲ့ပြီ။

လောကမိ=ဩကာသလောက ဘုံဌာနသည်။ သံဝဋ္ဌမာနေ=သော်။ (အဟံ= ငါသည်။) အာဘဿရူပဂေါ=အာဘဿရဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေကပ် ရောက်သည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။ လောကသ္မိ=ဩကာသလောက ဘုံဌာနသည်။ ဝိဝဋ္ဌမာနေ=သော်။ သုညဗြဟ္မာပဂေါ=သတ္တဝါဆိတ်သုဉ်းသော ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ့ ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေကပ်ရောက်သည်။ အဟံ=ဖြစ်ပြီ။ [အဇ္ဇတ္တနိ ဣဝိဘတ်မှ ဣကိုချေ။ ဟူဓာတ်၏ ဦးကို ရသယပြု။ ဓာတ်၏အစ၌ အလာ၍ “အဟံ”ဟု ပြီး၏]။ (အဟံ=ငါသည်။) တဒါ=ထိုဘုရားလောင်းဖြစ်ခဲ့ရာ ရှေးအခါ၌။ ဝသဝတ္တိ=သော။ မဟာဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာကြီးသည်။ သတ္တက္ခတ္တံ=(၇)ကြိမ်တိုင်တိုင်။ အဟံ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ဆတ္တိသက္ခတ္တံ=တိုင်။ ဒေဝိန္ဒော=နတ်တို့၏ ဘုရင်သည်။ (ဟုတွာ =ဖြစ်၍) ဒေဝရဇံ=သိကြားနတ်မင်း၏ အဖြစ်ကို။ အကာရယံ=ပြုစေခဲ့ပြီ။

☞ (အဟံ=ငါသည်) ဇမ္ဗုမဏ္ဍာသံ^၁=သပြေပင်တောဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ကျွန်း၏။ ဝါ=ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း၏။ ဣဿရော=အစိုးရသခင် ဘုရင်ဖြစ်သော။

၁။ ဇမ္ဗုမဏ္ဍာသံ ဣဿရော။ ။ဤဝိသေသနပုဒ်ဖြင့် “ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း၏ အစိုးရ သခင်ဘုရင်”ဟု ဆိုထားခြင်းကြောင့် ယင်းဝိသေသနသည် ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း တကျွန်းတည်း ၏ အစိုးရမင်းဖြစ်သော ဧကရာဇ်ဘုရင်၏ ဝိသေသနသာ ဖြစ်သင့်၍ ကျွန်းကြီးလေးကျွန်း လုံး၏ ဘုရင်ဖြစ်သော စကြဝတေးမင်း၏ ဝိသေသနမဖြစ်သင့်ဟု ယူဆတော်မူကြဟန် ရှိ၏။ သို့သော် စုဏ္ဏိယစကားပြေဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့ပြီးသော ယခင် ပါဠိတော်ရင်း၌ စကြဝတေးမင်းဖြစ်တော်မူခဲ့ပုံသာပါရှိ၍ ဧကရာဇ်မင်း၊ ပဒေသရာဇ်မင်း ဖြစ်တော်မူခဲ့ပုံ မပါရှိခဲ့သောကြောင့် “ဇမ္ဗုမဏ္ဍာသံ ဣဿရော”ဟူသော ထိုဝိသေသနသည် “စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ”၏ ဝိသေသနသာဖြစ်ပါ၏။ ဤအင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌သာမက အခြားပါဠိတော် မြောက်မြားစွာတို့၌လည်း ထိုဝိသေသနကို စကြဝတေးမင်း၏ ဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူပါ၏။ နမူနာ တခုနှစ်ခုမျှ ပြရသော်-

- ရာဇာ အရဟသိ ဘဝိတုံ၊ စက္ကဝတ္တိ ရထေသဘော။
- ဓာတုရန္တော ဝိဇိတာဝိ၊ ဇမ္ဗုသဏ္ဍာသံ ဣဿရော။ (မဇ္ဈိမပဏ်၊ သေလသုတ်။ ၃၅၁)
- ဓာတုရန္တော ဝိဇိတာဝိ၊ ဇမ္ဗုမဏ္ဍာသံ (ဇမ္ဗုဒီပသ-သျာ) ဣဿရော။
- သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊ စက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလော။ (အပဒါန်။ ပ-၃၈၆။ ဗာကုလတ္ထေရာပဒါန်။)

ဇမ္ဗုမဏ္ဍာနှင့် ဇမ္ဗုသဏ္ဍာ။ ။မဏ္ဍိယတေတိ မဏ္ဍော၊ ဇမ္ဗုဟိ မဏ္ဍော ဇမ္ဗုမဏ္ဍော= သပြေပင်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ကျွန်း၊ သပြေပင်ကျွန်း(ဇမ္ဗုဒိပ်)။ ဇမ္ဗုသဏ္ဍာ

စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော။ ရာဇာ=မင်းသည်။ အဟံ= ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ မုဒ္ဒါဝသိတ္တော=ဦးထိပ်ထက်၌ အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းဖျန်းအပ်သော။ ဝါ=ဦးထိပ်ထက်၌ အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်သော။ ခတ္တိယော=အမျိုး ဇာတ်အားဖြင့် မင်းဖြစ်သော။ မနုဿာဓိပတိ=လူတို့၏ အကြီးအကဲဘုရင်သည်။ အဟံ=ပြီ။ [ဆန္ဒာနုရက္ခဏအတွက် "တိ" ဟု ဒီဃဖြင့် ရှိရသည်။]

အဒဏ္ဍေန=ဘဲ။ ဝါ=ဖြင့်။ အသဏ္ဍေန=ဘဲ။ ဝါ=ဖြင့်။ တ္ထမံ ပထဝီ=(သမုဒ္ဒရာ လေးစင်းအဆုံးရှိသော) ဤမြေပြင်တခုလုံးကို။ ဝိဇေယျ=အောင်နိုင်၍။ အသ္မိ ပထဝီမဏ္ဍလေ=ဤမြေပြင်၌။ ဓမ္မေန=မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါးဖြင့်။ ရဇ္ဇံ=မင်း အဖြစ်ကို။ ကာရေတွာ=ပြုစေ၍။ အသာဟသေန=အနိုင်အထက် လုယက်တိုက် ခိုက်ရခြင်း မဟုတ်သော။ သမေန=မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါးနှင့် ညီသော။ ဝါ= တရားနည်းလမ်းကျ၍ မျှတသော။ ကမ္မေန=စီမံအုပ်ချုပ် မင်းမူလုပ်ငန်းဖြင့်။ တံ=ထိုမြေပြင်တခုလုံးကို။ ဝါ=တမြေပြင်လုံးရှိ တိုင်းသူပြည်သားအပေါင်းကို။ အနုဿာသိ(အနုဿာသိ)=သွန်သင်ညွှန်ပြ ဆုံးမပြီ။ [သဟာသာ ဗလေန ပဝတ္တိတံ ကမ္မံ သာဟာသံ=ခွန်အားဖြင့် (အနိုင်အထက်) ဖြစ်စေအပ်သောအမှု၊ ဓားပြတိုက် အနုကြမ်းစီးခြင်း။]

အဟံ=ငါသည်။ [အဇာယိဟံ=အဇာယိ+အဟံ] မဟာဒ္ဓနေ=များသော နေ့စဉ် သုံးစွဲစရာ ဥစ္စာရှိသော။ [စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၉၇) မလ္လိကာဒေဝီ သုတ်ဋီကာ။ နှာ-၃၆၈ကြည့်။] မဟာဘောဂေ=များသော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံ ဘဏ္ဍာရှိသော။ အဓေ=ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝ၍ အစိုးရသော။ သဗ္ဗကာမေဟိ စ=အားလုံးစုံသော လိုလားနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံတို့နှင့်လည်းကောင်း။ သတ္တဟိ= (၇)ပါးကုန်သော။ ရတနေဟိ စ=ရတနာတို့နှင့်လည်းကောင်း။ သမ္ပန္နေ=ပြည့်စုံ သော။ ကုလေ=အမျိုး၌။ အဇာယိ=ဖြစ်ပြီ။

လောကေ=သတ္တလောက၌။ ဗုဒ္ဓါ=မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်။ သင်္ဂါဟကာ =(သတ္တဝါအပေါင်းကို) ချီးမြှောက်တော်မူကြကုန်၏။ တေဟိ=ထိုမြတ်စွာဘုရား တို့သည်။ (သတ္တဝါတို့ကို ချီးမြှောက်တော်မူကြသော မဟာကရုဏာသခင် ထိုမြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်။) ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာကို (ဤမေတ္တာဘာဝနာ ကုသိုလ်ကြောင့် ဗြဟ္မာ သိကြား စကြဝတေးမင်းဖြစ်ခဲ့ပုံ အကြောင်းအရာကို)

ဟုလည်း ပါ၌ရှိ၏။ ထိုပါ၌အလို သဏ္ဍသဒ္ဓါကို အပေါင်းအစု(သမူဟ) အနက်ဟော ကြ၍ "ဇမ္ဗုနံ သဏ္ဍော ဇမ္ဗုသဏ္ဍော=အပြေပင်အပေါင်း၊ သပြေပင်တောအုပ်၊ ဇမ္ဗု သဏ္ဍော ဧတ္ထ အတ္တိတိ ဇမ္ဗုသဏ္ဍော=သပြေပင်တောအုပ်ရှိသောကျွန်း။ ဝါ=ဇမ္ဗုဒိပ် ကျွန်း" ဟု ဝစနတ္ထ ပြုရာ၏။ မည်သည့်ပါ၌သာ မူရင်းဖြစ်သည်ကိုကား သိရန်မလွယ်ကူ။

တတ္ထ တတ္ထ ဇမ္ဗုဝနသဏ္ဍ မဏ္ဍိတတာယ ဇမ္ဗုဒိပေါ ဇမ္ဗုသဏ္ဍော (ဇမ္ဗုမဏ္ဍော) တိ ဝုစ္စတိ။ မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသဋီကာ၊ ၁၈၂။ (သေလသုတ်။)

ဝါ=ဤမေတ္တာသုတ်တရားဒေသနာတော်ကို။ သုဒေသိတံ=ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ။

သော=ဤမေတ္တာဘာဝနာ ကုသိုလ်တရားသည်။ မဟန္တဿ=ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သော စကြဝတေးမင်းစည်းစိမ်ချမ်းသာစသည်၏။ ဟေတု=အကြောင်းပေတည်း။ မေ=ငါ၏။ ပထဗျော=တမြေပြင်လုံး၏ အစိုးရသခင် ဘုရင်၏ အဖြစ်သည်။ န ဝိပဇ္ဇတိ=(ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူတို့ကြောင့်) မဖောက်ပြန်မပျက်စီး။ (အဟံ=ငါသည်) ပဟူတဝိတ္တုပကရဏော=များစွာသော နှစ်သက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဆင်တန်ဆာရှိသော။ [ဝိတ္တိ=နှစ်သက်ခြင်း၏ + ဥပကရဏ=အကြောင်း။] ပတာပဝါ=တန်ခိုးအရှိန်အဝါရှိသော။ (ရာထူးအာဏာ၊ ဥစ္စာအင်အား အရှိန်အဝါကြီးမားသော။) ရာဇာ=မင်းသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။ [ဟောတိ-ဟု နာမယောဂကြိယာ ရှိနေ၏။ သို့သော်- "ပထဗျော မေ" ဟူ၍ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်ခဲ့ပုံကို မေသဒ္ဓါ (အမှသဒ္ဓါ) ဖြင့် တိုက်ရိုက်ဟောသောကြောင့် "ဟောမိ" ဟု အမှယောဂကြိယာ ရှိသင့်၏။ ပထဝိယာ ဣဿရော ပထဗျော= တမြေပြင်လုံး၏ အစိုးရဘုရင်မင်း။ သို့သော် ဤနေရာ၌ မေ ဟူသော သမ္ပန်ပုဒ် ပါနေသောကြောင့် ပထဗျအရ ဘုရင်မင်းကိုသာမက ဘုရင်မင်း၏အဖြစ် (ဘုရင်မင်းရာထူး) တိုင်အောင် ဌာနုပစာရအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဘာဝပ္ပဓာနကြံ၍သော်လည်းကောင်းယူပါ။]

(အဟံ=ငါသည်) ဣဒ္ဓိမာ=ကြီးသောတန်ခိုးရှိသော။ ယသဝါ=များသော အခြံအရံ အကျော်အစောရှိသော။ ဇမ္ဗုမဏ္ဍဿ=၏။ ဣဿရော=အစိုးရသခင် ဘုရင်သည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။ ကော=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဧတံ=ဤမျှလောက် ကြီးမားခမ်းနားသော အကျိုးရရှိပုံကို။) သုတ္တာ=ကြားရ၍။ ဝါ=ကြားရလသော်။ နပုသိဒေယျ=ကြည်လင်ရွှင်ပျ သဘောမကျဘဲ ရှိနိုင်အံ့နည်း။ ကဏှာဘိဇာတိ ယောအပိ=မည်းညစ်ယုတ်နိမ့်သော အမျိုးဇာတ်ရှိသော သူသည် သော်မှလည်း။ (ပသိဒေယျ=ကြည်လင်ရွှင်ပျ သဘောကျနိုင်သည်သာတည်း)။

ဟိ=တိုက်တွန်းစကား မိန့်ကြားရသော်ကား။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ မေတ္တာဘာဝနာ ကုသိုလ်စေတနာကြောင့် ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော အကျိုးအမျိုးမျိုး ရရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်။) အတ္တကာမေန=မိမိ၏ စီးပွားချမ်းသာကို အလိုရှိသော။ မဟတ္တံ=မြင့်မြတ်သည်အဖြစ်ကို။ အဘိကဇံတာ=လိုလားတောင့်တသော။ ဗုဒ္ဓါနံ =မြတ်စွာဘုရားတို့၏။ သာသနံ=အဆုံးအမဩဝါဒကို။ သရံ (သရန္တော)= အောက်မေ့အမှတ်ရသောသူသည်။ [ပဋ္ဌမာဝိဘတ်ကို တတိယာ ကတ္တာအနက်၌ သိက်။] သဒ္ဓမ္မော=သူတော်ကောင်းတရားကို။ ဂရုကာတဗ္ဗော=အလေးဂရု ပြုသင့်ပြုထိုက်၏။ ဝါ=အလေးဂရုပြုရမည်။ ဣတိ=ဤသို့=(အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၁၀-ဘရိယာသုတ်

၆၃။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကိုပြင်ဝတ်၍။ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြံရံ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ်မည်သော။ ဂဟပတိဿ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏။ နိဝေသနံ=နေအိမ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။) တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍။ ပညတ္ထေ=ခင်းထားအပ်သော။ အာသနေ=နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။ တေန ခေါပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ပ။ နိဝေသနေ=နေအိမ်၌။ မနုဿာ=လူတို့သည်။ ဥစ္စာသဒ္ဓါ=မြင့်တက်သောအသံ ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မဟာသဒ္ဓါ=များပြားကျယ်လောင်သော အသံရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ အထ ခေါ=မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်မည်သော။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ပ။

☞ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ။ ကိ=အဘယ်ကြောင့်။ တေ=သင်၏။ နိဝေသနေ=နေအိမ်၌။ မနုဿာ=လူတို့သည်။ မစ္ဆဝိလောပေ=ငါးတို့ကို လုယက်သကဲ့သို့ ဝယ်ယူခြင်းကိစ္စ၌။ ဝါ=ငါးတို့ကို လုယက်ဝယ်ယူခြင်းကိစ္စ၌။ ဝါ=ငါးလုရာအရပ်၌။ ကေဝဇ္ဇာ မညေ=တံငါသည်တို့ကဲ့သို့။ ဝါ=တံငါသည်တို့နှင့်တကွ များစွာသော လူတို့ကဲ့သို့။ ဥစ္စာသဒ္ဓါ=ကုန်သည်လည်းကောင်း။ မဟာသဒ္ဓါ=ကောင်း။ (ဟောန္တိနု=ဖြစ်ကုန်သနည်း)။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ [မစ္ဆဝိလောပပုဒ် အဖွင့် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲနိဿယစာမျက်နှာ(၅၃) ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၀)နာဂိတသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ သုဇာတာ=သုဇာတာမည်သော။ အယံ ဃာရသုဏှာ=ဤအိမ်ချေးမကို။ အဗုကုလာ=ဥစ္စာကြွယ်ဝသောအမျိုးမှ။ အာနိတာ=ခေါ်ဆောင်အပ်ပါပြီ။ သာ=ထိုသုဇာတာသည်။ [သုဇာတာသည် နေဉ္စယသုဋ္ဌေး၏ သမီးဖြစ်၍ ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းအစ်မကြီး ဝိသာခါ၏ ညီမငယ်ဖြစ်သည်။ တိကနိပါတ်ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၊ သုဇာတာဇာတ်၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃-၃၃၃]။ သသံ=ယောက္ခမမိန်းမ၏ စကားကို။ နေဝ အာဒိယတိ=မနာယူ။ [တနည်း-သသံ=ယောက္ခမမိန်းမကို။ နေဝ အာဒိယတိ=(ယောက္ခမမိန်းမဟူ၍) မသွင်းယူ မရေတွက်။ (ယောက္ခမမိန်းမအတွက် ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်ရမည့် ဝတ္တရားများကို မပြုလုပ်မူ၍ ရိုသေလေးစားရမည့်ပုဂ္ဂိုလ်စာရင်း၌ ထည့်သွင်းရေတွက်မှု မပြုဟူလို)။ သာမိကံတိုင်အောင် ဤအတိုင်း အနက်နှစ်နည်းဆိုပါ]။

သုသုရံ=ယောက္ခမ ယောက်ျားစကားကို။ န အာဒိယတိ=မနာယူ။ သာမိကံ=လင်ယောက်ျားစကားကို။ န အာဒိယတိ=မနာယူ။ ဘဂဝန္တိ=မြတ်စွာဘုရား

ကိုလည်း န သက္ကရောတိ=ရိသေလေးစားမှု မပြု။ န ဂရံ ကရောတိ=အလေး
 ဂရုမပြု။ န မာနေတိ=မမြတ်နိုး။ န ပူဇေတိ=မပူဇော်။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။
 အထ ခေါ=၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သုဇာတံ=သုဇာတာမည်သော။
 ယရသုဏှံ=ကို။ “သုဇာတေ=သုဇာတာ။ ဧဟိ=လာခဲ့လော” ဣတိ=ဤသို့။
 အာမန္တေသိ=ခေါ်တော်မူပြီ။ ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့
 ပင်။ ပ။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို)။ ပဋိသုတွာ=
 ရှေ့ရှိသေစွာ နာယူ၍။ ပ။

သုဇာတေ=သုဇာတာ။ ပုရိသဿ=ယောက်ျား၏။ ဘရိယာယော=မယားတို့
 သည်။ ဣမာ သတ္တ=ဤ(၇)ဦးတို့တည်း။ သတ္တ=(၇)ဦးတို့ဟူသည်။ ကတမာ=
 အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဝဓကသမာ=လူသတ်သမားနှင့်တူသော မယား လည်း
 ကောင်း။ စောရိသမာ=ခိုးသူမနှင့်တူသော မယားလည်းကောင်း။ အယျသမာ=
 အရှင်သခင်နှင့်တူသော မယားလည်းကောင်း။ မာတာသမာ=အမိနှင့်တူသော
 မယားလည်းကောင်း။ ဘဂိနိသမာ=အစ်မ၊ ညီမနှင့်တူသော မယားလည်းကောင်း။
 သဒ္ဓိသမာ=မိတ်ဆွေမနှင့်တူသော မယားလည်းကောင်း။ ဒါသိသမာ=ကျွန်မနှင့်
 တူသော မယားလည်းကောင်းတည်း။ သုဇာတေ=သုဇာတာ။ ပုရိသဿ=၏။
 ဘရိယာယော=တို့သည်။ ဣမာ သတ္တ=တည်း။ တာသံ=ထို(၇)ဦးသော မယား
 တို့တွင်။ တံ=သင်သည်။ ကတမာ=အဘယ်မည်သော မယားနည်း။ ဣတိ=
 ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်း
 ချုပ်အားဖြင့်။ ဘာသိတဿ=ဟောကြားတော်မူအပ်သော။ ဣမဿ=ဤတရား
 စကား၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို။ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်တဝင့်အားဖြင့်။
 အဟံ=တပည့်တော်မသည်။ န ခေါ အာဇာနာမိ=မသိပါ။ ဘန္တေ=ရား။ သာဓု=
 တောင်းပန်ပါ၏။ ယထာ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဓမ္မေ=တရား
 တော်ကို။ ဒေသိယမာနေ=အကျယ်တဝင့် ဟောတော်မူအပ်လသော်)။ ဘဂဝတာ
 =သည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဘာသိတဿ=သော။ ဣမဿ=၏။ အတ္ထံ=ကို။
 ဝိတ္ထာရေန=ဖြင့်။ အဟံ=သည်။ ဇာနေယျံ=သိနိုင်လောက်ရာ၏။ တထာ=ထို
 တပည့်တော် သိနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ မေ=တပည့်တော်မအား။
 ဘဂဝါ=သည်။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတု=ဟောကြားတော်မူပါ။ ဣတိ=သို့။
 (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)။

သုဇာတေ=သုဇာတာ။ တေနဟိ=ထိုသို့ အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်။
 ဝါ=ထိုသို့ အသင်တောင်းပန်လျှင်။ (တံ=သင်သည်။ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤတရားကို)။
 သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ ဝါ=စွဲစွဲမြဲမြဲ မှတ်မှတ်သားသား။ သုဏှံဟိ=နာယူလော။
 မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌။ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော။ (အဟံ=ငါသည်)။

ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ(အပေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဧဝံ ဘန္တေ=ရား
။ပ။ ဘဂဝတော=၏။ (ဝစနံ=ကို)။ ပစ္စုသေသာသိ=ရှေ့ရှုရိသေဇ္ဇာ နာယူပြီ။
ဝါ=စကားတုံ့ပြန်နာခံပြီ။ပ။

[ဂါထာ] ယာ=အကြင်မယားသည်။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်
သော စိတ်ရှိ၏။ ဝါ=ဒေါသဖျက်ဆီးမုန်းတီးစိတ် ရှိ၏။ အဟိတာနုကမ္မိနိ=စီးပွား
ဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတတ်သည် မဟုတ်။ အညေသု=အခြားသော
ယောက်ျားတို့၌။ ရတ္တာ=တပ်မက်ခင်တွယ်တတ်၏။ ပတိ=လင်ကို။ အတိမညတေ^၁
=မထေမဲ့မြင်ပြု၏။ (အောက်ကျမာန၊ တင်စီးမာနဖြင့် မထေမဲ့မြင်ပြုတတ်၏)။
ဓနေန=ဥစ္စာဖြင့်။ ကိတာ=ဝယ်ယူအပ်သော မယားတည်း။ အဿ=ထိုဝယ်ယူသူ
လင်ယောက်ျားကို။ ဝဇာယ=သတ်ခြင်းငှာ။ ဥဿုကာ=ကြိုးစားအားထုတ်၏။
ပုရိသဿ=လင်ယောက်ျား၏။ ဧဝရူပါ=ဤသို့သဘောရှိသော။ သာ ဘရိယာ=
ထိုမယားကို။ ဝဇာတိ စ=လူသတ်သမားနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်းကောင်း။
ဘရိယာတိ စ=မယားဟူ၍လည်းကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ယာယ ဣတ္ထိယာ=အကြင်မယား၏။ သာမိကော=လင်ယောက်ျားသည်။
သိဝံ စ=အတတ်ပညာ တခုခုကိုလည်းကောင်း။ ဝဏိဇ္ဇန္ဓ=ကုန်ရောင်းခြင်းကို
လည်းကောင်း။ ကသိ စ=လယ်လုပ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ အဓိဋ္ဌဟံ(အဓိဋ္ဌဟန္တော)
=ကြိုးစားအားထုတ်ပြုလုပ်၍။ ဝါ=ပြုလုပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ ယံ ဓနံ=အကြင်
ပစ္စည်းဥစ္စာကို။ ဝိန္ဒတိ=ရ၏။ ယာ=အကြင်မယားသည်။ တဿ=ထိုဥစ္စာ၏။
(ထိုလင်ယောက်ျား ရှာဖွေရရှိထားအပ်သော ဥစ္စာ၏)။ အပ္ပမ္ပိ=အနည်းငယ်ကို
သော်မျှလည်း။ အပဟာတံ=ခိုးဝှက်ယူဆောင်ခြင်းငှာ။ ဣစ္ဆတိ=အလိုရှိ၏။
ပုရိသဿ=လင်ယောက်ျား၏။ ဧဝရူပါ=သော။ သာ ဘရိယာ=ထိုမယားကို။
ဧာရိတိစ=သူခိုးမဟူ၍လည်းကောင်း။ ဝါ=သူခိုးမနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍ လည်း
ကောင်း။ ဘရိယာတိ စ=ကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။

၁။ အတိမညတေ။ ။ အတိမညတေ (အတိက္ကမိတ္တာ မညတေ)=ကျော်လွမ်း
စီးနင်း၍ ထင်မြင်ယူဆ၏။ မထေမဲ့မြင်ပြု၏။ ဟိနောဟမသ္မိ=ငါက သူ့အောက်နိမ့်ကျ
သူ ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသော ဟိနမာန်သည် ဩမာန (အောက်ကျမာန) မည်၏။
ငါက သူ့အောက်ကျနေတော့ကော သူ့ကို ဘာအရေးစိုက်စရာ လိုသလဲဟု ထိုဩမာန
ဖြင့်လည်း လင်ယောက်ျားကို အထက်စီးနင်းသဘောထားတတ်၏။ မထေမဲ့မြင် ပြု
တတ်၏။ သေယျာဟမသ္မိ=ငါက သူ့ထက်မြတ်သည်။ သာလွန်သည်ဟု ယူဆသော
သေယျမာန်သည် အတိမာန (တင်စီးမာန)မည်၏။ သူ့ထက်သာတဲ့ ငါလို အထက်တန်း
စားက သူ့လိုအောက်တန်းစားကို ဘာအရေးစိုက်စရာလိုသလဲဟု ထိုအတိမာနဖြင့်လည်း
လင်ယောက်ျားကို အထင်သေးတတ်၊ မထေမဲ့မြင် ပြုတတ်၏။ အတိမညတေတိ
ဩမာနာတိမာနဝသေန အတိမညတိ။ အဋ္ဌကထာ။

☞ ယာ=အကြင်မယားသည်။ အကမ္မကာမာ=အိမ်မှုလုပ်ငန်း ကြိုးပမ်းပြုလုပ်ခြင်းငှာ အလိုမရှိ။ အလသာ=ပျင်းရိ၏။ မဟဂ္ဂသာ=အစားအစာ များစွာ စားတတ်၏။ ဝါ=အစားကြိုး၏။ [မဟန္တံ ဗသတီတိ မဟဂ္ဂသာ]။ ဖရသာ=စိတ်သဘော၊ နှုတ်အပြောအားဖြင့်လည်း ကြမ်းတမ်း၏။ စက္ကံ စ=ကိုယ်အမှုအရာ အားဖြင့်လည်း ခက်ထန်၏။ ဒုရတ္တဝါဒီနီ=မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကားကို ပြောဆိုတတ်၏။ ဝါ=ယုတ်မာညစ်ညမ်း ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆိုတတ်၏။ [ဒုဗ္ဗု ဥတ္တာ ဘာသိတာ ကထာ ဒုရတ္တာ၊ ဒုရတ္တံ ကက္ခဋ္ဌ ကထံ ဝဒတီတိ ဒုရတ္တဝါဒီနီ] ဥဋ္ဌာယကာနံ=ထကြွပြုလုပ် အားထုတ်သော လင်ယောက်ျားတို့ကို။ အဘိဘုယျ=လွမ်းဖိစီးနင်း၍၊ ဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ [တနည်း- ဥဋ္ဌာယကာနံ=တို့၏။ (ဥဋ္ဌာနသမ္ပတ္တိ=ထကြွလုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံမှုကို) အဘိဘုယျ=၍။ ဝတ္တတိ=၏]။ ပုရိသဿ=၏။ ဧဝရူပါ=သော။ သာ ဘရိယာ= ကို။ အယျာတိ စ=သခင်မနှင့်တူသော မိန်းမဟု လည်းကောင်း။ ဘရိယာတိစ= ကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။

ယာ=အကြင်မယားသည်။ သဗ္ဗဒါ=အခါခပ်သိမ်း။ ဟိတာနုကမ္မိနီ=လင်ကို စီးပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတတ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ မာတာ= အမိသည်။ ပုတ္တံ=သားသမီးကို။ အနုရက္ခတေ ဣဝ=အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက် သကဲ့သို့။ ပတိ=လင်ယောက်ျားကို။ အနုရက္ခတေ=အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်၏။ တတော=ထို့ကြောင့်။ အဿ=ထိုလင်ယောက်ျားသည်။ သမ္ဘတံ=စုဆောင်းထား အပ်သော။ ဓနံ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို။ ရက္ခတိ=စောင့်ရှောက်၏။ ပ။ မာတာတိစ= မိခင်နှင့်တူသော မိန်းမဟုလည်းကောင်း။ ပ။

ဇေဋ္ဌာ=ကြီးသော။ ဘဂီနီ=အစ်မသည်လည်းကောင်း။ ကနိဋ္ဌကာ=ငယ်သော။ ဘဂီနီ=နှမသည်လည်းကောင်း။ သကမ္မိ=မိမိ၏ မွေးချင်းဖြစ်သော။ ဘာတရိ= မောင်၌။ သဂါရဝါ=ရိုသေလေးစားခြင်းရှိသည်။ ဟောတိ ယထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ တထာ=ထို့အတူ။ ယာ=အကြင်မယားသည်။ သကမ္မိ=မိမိပိုင်ဆိုင်သော။ သာမိကေ=လင်ယောက်ျား၌။ သဂါရဝါ=သည်။ ဟိရိမနာ=အကုသိုလ် ဒုစွရိတ် ရှက်ခြင်းသဘောနှင့် ယှဉ်တွဲသောစိတ်ရှိသည်။ ဘတ္တဝသာနုဝတ္တိနီ=လင်၏ အလိုဆန္ဒသို့ အစဉ်လိုက်လျောလေ့ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဘဂီနီတိ စ= အစ်မ ညီမနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်းကောင်း။ ဘရိယာတိ စ=ကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။

စ=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=ဤလောက၌။ သခိ=သူငယ်ချင်းအမျိုးသမီးသည်။ စိရဿံ=အချိန်ကာလကြာမြင့်မှ။ အာဂတံ=မိမိထံမှောက် ရောက်လာသော။ သခါရံ=မိတ်ဆွေကို။ ဒိဿာန=တွေ့မြင်ရ၍။ ဝါ=တွေ့မြင်ရလသော်။ ပမောဒတိ ဣဝ=နှစ်သက်ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်သကဲ့သို့။ တထာ=ထို့အတူ။ ယာ=အကြင်

မယားသည်။ ပတိ=မိမိ၏လင်ယောက်ျားကို။ ဒိသ္မာန=၍။ ဝါ=သော်။ ပမောဒတိ
 =နှစ်သက်ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်၏။ ကောလေယျကာ=ဆွေကြီးမျိုးကြီး ရုဏ်
 အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ဝါ=ဆွေကြီးမျိုးကောင်း ပီသ၏။ [ကုလေန ကုလဂုဏေန
 သမ္ပန္နာ ကောလေယျာ၊ သာ ဧဝ ကောလေယျကာ] သီလဝတိ=သီလရှိ၏။
 ပတိဗ္ဗတာ=နတ်နှင့်မခြား လင်ကို ရိုသေလေးစား၏။ ဝါ=လင်အပေါ်၌ ဝတ္တရား
 ကျေပွန်၏။ [“ပတိဗ္ဗတာတိ ပတိဒေဝတာ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ပတိမိ ဝတံ
 ယဿာ ဘရိယာယာတိ ပတိဗ္ဗတာ=လင်အပေါ် ကျေပွန်သော ဝတ္တရား ရှိသော
 မယား]။ ပ။ သဒ္ဓိတိ စ=မိတ်ဆွေမနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်းကောင်း။
 ဘရိယာတိ စ=ကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။

ယာ=အကြင်မယားသည်။ အတ္တုဒ္ဓသန္တာ=(ပင်ကိုသဘောအားဖြင့်) ဒေါသ
 မထွက် ငြိမ်သက်အေးချမ်းသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) ဝဓဒဏ္ဍတဇ္ဇိတာ=သတ်ခြင်း
 ဖြင့် တုတ်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်အပ်သည်။ ဝါ=သတ်ပစ်လိုက်မည်ဟု တုတ်ကိုင်၍
 ခြိမ်းခြောက်အပ်သည်။ (သမာနာပိ)=ဖြစ်ပါသော်လည်း။) အဒုဋ္ဌစိတ္တာ=ဒေါသ
 သည် ဖျက်ဆီးအပ်သောစိတ်မရှိ။ ဝါ=ဒေါသခက်ထန် ဖောက်ပြန်မုန်းတီးသော
 စိတ်မရှိ။ ပတိနော=လင်ကို။ တိတိက္ခတိ=သည်းခံ၏။ အက္ခောမနာ=အမျက်
 ထွက်ခြင်း မရှိ။ ဘတ္ထုဝသာနုဝတ္တိနီ=လင်၏အလိုဆန္ဒသို့ အစဉ်လိုက်လျော၏။
 ပုရိသဿ=၏။ ဧဝရူပါ=သော။ သာ ဘရိယာ=ကို။ ဒါသိတိ စ=ကျွန်မနှင့်တူ
 သော မိန်းမဟူလည်းကောင်း။ ပ။

တ္တဓ=ဤလောက၌။ ယာ ဘရိယာ=အကြင်မယားကို။ ဝဓကာတိ စ=
 လူသတ်သမားနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်း။ ပဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ ယာ ဘရိယာ=
 ကို။ စောရိတိ စ=ခိုးသူမနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်းကောင်း။ အယျာတိ စ
 =သခင်မနှင့်တူသော မိန်းမဟူ၍လည်းကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။ ဒုဿီလရူပါ=
 သီလမရှိသူ၏ သဘောရှိကုန်သော။ ဖရုသာ=ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ကုန်သော။
 အနာဒရာ=(ယောက္ခမနှင့် လင်ယောက်ျား စသည်တို့၌) ရိုသေခြင်းမရှိကုန်သော။
 တာ ဘရိယာ=ထိုမယားသုံးယောက်တို့သည်။ ကာယဿ=ဥပါဒိန္န ကိုယ်ခန္ဓာ၏။
 ဘောဒါ=ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှ။ (ပရံ=နောက်၌။) နိရယံ=ငရဲသို့။
 ဝဇ္ဇန္တိ=သွားရောက်ကြရကုန်၏။

☸ စ=ထိုမှတပါး။ တ္တဓ=ဤလောက၌။ ယာ=အကြင်အမျိုးသမီးကို။ မာတာတိ
 စ=အမိနှင့်တူသော မိန်းမဟူလည်းကောင်း။ ဘဂိနိတိ စ=အစ်မ ညီမနှင့်တူသော
 မိန်းမဟူလည်းကောင်း။ သဒ္ဓိတိ စ=မိတ်ဆွေမနှင့်တူသော မိန်းမဟူလည်းကောင်း။
 ဒါသိတိ စ=ကျွန်မနှင့်တူသော မိန်းမဟူလည်းကောင်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။ သာ=ထို
 အမျိုးသမီးကို။ ဘရိယာတိ စ=မယားဟူ၍လည်း။ ပဝုစ္စတိ=၏။ သီလေ=သီလ၌။
 ဌိတတ္တာ=တည်သောသဘော ရှိကုန်သော။ စိရရတ္တသံဂုတာ=ကြာမြင့်စွာသော

နေ့ ညဉ့် ကာလပတ်လုံး ကိုယ်နှုတ် နှလုံး စောင့်သုံး ထိန်းချုပ်ကြကုန်သော။ တာ=ထိုမယားဟုခေါ်သော အမျိုးသမီးလေးဦးတို့သည်။ ကာယဿ=၏။ ဘေဒါ=မှ။ (ပရံ=ဌ်။) သုဂတိ=ကောင်းသောလားရာ လူနတ်ဘဝသို့။ ဝဇ္ဇိ=သွားရောက်ကြရကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

သုဇာတေ=သုဇာတာ။ ပုရိသဿ=လင်ယောက်ျား၏။ သတ္တ=(၇)ယောက်ကုန်သော။ ဣမာ ဘရိယာယော=ဤမယားတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။) တာသံ=ထိုမယား(၇)ယောက်တို့တွင်။ တံ=သင်သည်။ ကတမာ=အဘယ်မည်သော မယားနည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ။) ဘန္တေ=ရား။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကို အစပြု၍။ ဘဂဝါ=သည်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ သာမိကဿ=လင်ယောက်ျား၏။ ဒါသီသမံ=ကျွန်မနှင့်တူသော။ ဘရိယံ=မယားဟူ၍။ ဓာရေတု=မှတ်တော်မူပါ။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဒသမံ။

၁၁-ကောဓနသုတ်

၆၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တကန္တာ=ရန်သူတို့ ကြိုက်နှစ်သက်အပ်ကုန်သော။ သပတ္တကရဏာ=ရန်သူတို့၏ အကျိုးကို ပြုတတ်ကုန်သော။ ဝါ=ရန်သူတို့သည် ပြုလုပ်အပ်ကုန်သော။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ ကောဓနံ=အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော။ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမထံသို့လည်းကောင်း။ ပုရိသံ ဝါ=ယောက်ျားထံသို့လည်းကောင်း။ အာဂစ္ဆန္တိ=ဆိုက်ရောက်လာကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တ=ကုန်သော။ (ဓမ္မာ=တို့သည်။ အာဂစ္ဆန္တိ=နည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ=ဤလောကဌ်။ သပတ္တော=ရန်သူတယောက်သည်။ သပတ္တဿ=ရန်သူတယောက်၏။ ဧဝံ=ဤသို့သော မကောင်းကျိုးကို။ ဣစ္ဆတိ=လိုလား၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်မကောင်းကျိုးကို။ ဣစ္ဆတိ=လိုလားသနည်းဟူမူ။) အယံ=ဤငါ၏ ရန်သူသည်။ ဒုဗ္ဗဏ္ဍော=ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိသူသည်။ ဝါ=အဆင်းမလှ အရုပ်ဆိုးသူသည်။ အဿ=ဖြစ်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=ဪ-ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့သော အရုပ်ဆိုးမှုကို။ (ဣစ္ဆတိ=၏။) ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ အရုပ်ဆိုးမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တော=သည်။ သပတ္တဿ=၏။ ဝဏ္ဏဝတာယ=လှပသောအဆင်းရှိသည် အဖြစ်၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။ (ဣတိ=ဤသို့ မနှစ်သက်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ အရုပ်ဆိုးမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနော=စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသော။ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤယောက်ျားပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကောဓာဘိဘူတော=အမျက်ဒေါသသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်။ ကောဓပရေတော=အမျက်ဒေါသသည် အစဉ်လိုက်အပ်သည်။ ဝါ=

အမျက်ဒေါသသည် အလွန်အကဲ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်။ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုအမျက်ထွက်လေ့ရှိသော ယောက်ျားသည်။ သုနာတော=ကောင်းစွာ ရေချိုးအပ်ပြီးသည်။ သုဝိလိတ္ထော=(အမွှေးနံ့သာ) ကောင်းစွာလိမ်းကျံ အပ်ပြီး သည်။ ကပ္ပိတကေသမသု=ရိတ်ဖြတ်ပြုပြင်အပ်သော ဆံပင်မှတ်ဆိတ် ရှိသည်။ သြဒါတဝတ္ထဝသနော=ဖြူစင်သောအဝတ်ကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ ကိဉ္ဇာပိ ဟောတိ=အကယ်၍ကား ဖြစ်ပေ၏။ အထခေါ=ထိုသို့ပင်ဖြစ်ပါသော်လည်း။ သော=ထိုယောက်ျားသည်။ ကောဓာဘိဘူတော=အမျက်ဒေါသသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သည် (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဒုဗ္ဗဏ္ဏောဝ=အဆင်းမလှသည်သာလျှင်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တကန္ဓော=ရန်သူတို့ ကြိုက်နှစ်သက်အပ်သော။ သပတ္တ- ကရဏော=ရန်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ပြုတတ်သော။ ဝါ=ရန်သူတို့သည် ပြုလုပ်အပ်သော။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘော သည်။ (ဤအရပ်ဆိုး အဆင်းမလှခြင်း တရားသဘောသည်) ကောဓနံ=သော။ ဣတ္ထိ ဝါ=လည်းကောင်း။ ပုရိသံ ဝါ=ကောင်း။ အာဂစ္ဆတိ=၏။ [ရန်သူ တယောက်သည် မိမိ၏ ရန်သူတယောက် ရုပ်အဆင်းလှပနေသည်ကို မည်သည့် အခါမျှ မလိုလား၊ ရေမိုးချိုး ဖိလိမ်းဝတ်ဆင်၍ မည်မျှလောက်ပင် အလှပြင် ထားသော်လည်း အကြောင်းတခုခုကြောင့် ဒေါသထွက် စိတ်ဆိုးလာလျှင် ပြင်ဆင်ထားသမျှ အလှအပတွေ ပျက်ကုန်၏။ မျက်နှာကြီးနီရဲ၍ ကြောက်စရာ ကောင်းလောက်အောင် ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက် ဖြစ်လာ၏။ ယင်းသို့ ရုပ်ပျက် ဆင်းပျက် (ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာ) ဖြစ်လာခြင်းသည် မိမိရန်သူ၏ အကြိုက်ဖြစ်သည်။ ရန်သူ၏ အကျိုးပြုတရား ဖြစ်သည်။ ယင်းဒုဗ္ဗဏ္ဏတာတရားသည် ကောဓန ဣတ္ထိ ပုရိသထံသို့ ရောက်လာသည် (ထို့ကြောင့် ဒေါသထွက်အောင် ချုပ်တည်း ကြရမည်ဟုလို)]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန စပရံ=နောက်ထပ်တခြား တပါးသော တရားကား။ (စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသော မိန်းမယောက်ျားထံသို့ ဆိုက်ရောက်လာသော နောက်ထပ် အခြားသော တရားကား) သပတ္တော=သည်။ သပတ္တဿ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့သော မကောင်းကျိုးကို။ ဣတ္ထတိ=၏။ (ကိန္နိ ဣတ္ထတိ) အယံ=ဤငါ၏ရန်သူသည်။ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ။ သယေယျ=အိပ်စက်ရပါမူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ= ဤသို့ ဆင်းရဲစွာ အိပ်ရခြင်းကို။ (ဣတ္ထတိ) ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ဆင်းရဲစွာ အိပ်စက်ရမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=နည်း)။ ပ။ သုခ သေယျာယ=ချမ်းသာစွာ အိပ်စက်ရခြင်း၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။ (ဣတိ=ဤသို့ မနှစ်သက်သည် အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ဆင်းရဲစွာ အိပ်စက်ရမှုကို လိုလား ခြင်းသည်။ ဟောတိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနော=သော။ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ ကောဓာ
 ဘိဘူတော=သည်။ ကောဓပရေတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုအမျက်
 ထွက်လေ့ရှိသော ယောက်ျားသည်။ ဂေါနကတ္ထတေ=လက်လေးသစ်ထက် ရှည်
 သော အမွေးရှိသော ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။
 ပဋ္ဌလိကတ္ထတေ=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်ခြယ်အပ်သော သားမွေးအခင်းဖြင့်သော်
 လည်း ခင်းထားအပ်သော။ ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏေ=ဝံပိုင်မည်သော သား
 ကောင်အရေဖြင့်ပြီးသော မြတ်သောအခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။
 သဥတ္တရစ္ဆဒေ=နိမြန်းသော အိပ်ရာလွှမ်းအခင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။
 ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနေ=ခြေရင်းခေါင်းရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နိမြန်းသော
 ခြေအုံး ခေါင်းအုံးလည်းရှိသော။ ဤပုဒ်များနှင့်စပ်၍ ရေးသင့်သမျှကို ဒုတိယ
 အကြိမ်ရိုက်ပထမတွဲနိဿယစာမျက်နှာ(၄၁၅၊ ၄၁၆ စသည်)တိကနိပါတ်
 စာပိုဒ်(၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ ပလ္လင်္ကေ=အိပ်ခုတင်ပေါ်၌။ ကိဉ္ဇာပိ
 သေတိ=အကယ်၍ အိပ်နေရပေ၏။ အထ ခေါ=ထိုသို့ပင် အိပ်ရပါသော် လည်း။
 သော=ထိုယောက်ျားသည်။ ကောဓာဘိဘူတော=သည်။ (ဟုတွာ=၍) ဒုက္ခညေဝ
 =ဆင်းရဲစွာသာလျှင်။ သေတိ=အိပ်ရ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တကန္တော=သော။
 သပတ္တကရဏော=သော။ ဒုတိယော=သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤဆင်းရဲစွာ
 အိပ်ရခြင်းသဘောသည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ သပတ္တော=သည်။ သပတ္တဿ=၏။ ဧဝံ=
 ကို။ ဣစ္ဆတိ(ကိန္တိ=ကို။ ဣစ္ဆတိ=နည်းဟူမူ) အယံ=ဤငါ့ရန်သူသည်။ ပစုရတ္ထော
 =များသောအကျိုးစီးပွားရှိသူသည်။ န အဿ=မဖြစ်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=
 စွာ=ဣတိ=ဤသို့ ပစုရတ္ထမဖြစ်ခြင်းကို။ ဣစ္ဆတိ=၏။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။
 တံ=ထိုသို့ ပစုရတ္ထမဖြစ်ခြင်းကို လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=နည်း)။ပ။
 ပစုရတ္တတာယ=များသောအကျိုးစီးပွားရှိသူ၏ အဖြစ်၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။
 (ဣတိ=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ပစုရတ္ထမဖြစ်ခြင်းကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနော=သော။ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ ကောဓာ
 ဘိဘူတော=သည်။ ကောဓပရေတော=သည် (ဟုတွာ= ၍) အနတ္တံ=မကြီးပွား
 မတိုးတက်မှုကို။ ဂဟေတွာပိ=ယူငင်ရရှိပြီး၍လည်း။ ဝါ=ယူငင်ရရှိပြီးပါလျက်
 လည်း။ မေ=ငါသည်။ အတ္ထော=ကြီးပွားတိုးတက်မှုကို။ ဂဟိတော=ယူငင်ရရှိ
 အပ်ပြီးပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ မညတိ=မှတ်ထင်၏။ အတ္တံ=ကြီးပွားတိုးတက်မှုကို။
 ဂဟေတွာပိ=လည်း။ ဝါ=လည်း။ မေ=သည်။ အနတ္ထော=မကြီးပွား မတိုးတက်မှု
 ကို။ ဂဟိတော=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ မညတိ=၏။ တဿ=ထိုသူ၏။ ကောဓာဘိဘူ-
 တဿ=အမျက်ဒေါသသည် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍။ အညမညံ= အချင်းချင်း။
 ဝိပစ္စနိကာ=ဆန့်ကျင်ဘက်တို့သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍)။ ဂဟိတာ=

၂၀၂

ယူအပ်ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=(ကြီးပွား၊ မကြီးပွား)ဤတရားနှစ်ပါးတို့သည်။ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်ကြာသော နေ့ညဉ့်ကာလပတ်လုံး။ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလို့ငှာ။ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ပ။ တတိယော=သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်။ (ဤတိုးတက်ကြီးပွား အကျိုးစီးပွားရှိသူ မဖြစ်ခြင်းတရားသဘောသည်။ ဝါ=ဤပုဂ္ဂိုလ်မဖြစ်ခြင်း တရားသဘောသည်) ကောဓနံ=သော။ ဣတ္ထိ ဝါ။ပ။

ဘောဂဝါ=စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသူသည်။ န အဿ မဖြစ်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ=ဤသို့စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိခြင်းကို။ ဣစ္ဆတိ=လိုလား၏။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိခြင်းကို လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=နည်း)။ပ။ ဘောဂဝတာယ=စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသူ၏ အဖြစ်၌။ ဝါ= စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသူဖြစ်ခြင်း၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။ (ဣတိ=ဤသို့မနှစ်သက် သည် အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ စည်းစိမ်ဥစ္စာ မရှိမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနဿ=အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော။ ကောဓာဘိဘူတဿ =အမျက်ဒေါသသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ ကောဓပရေတဿ=အပ်သော။ အဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ=ဤယောက်ျားပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတာ=ထကြွ လုံ့လ ဝီရိယကြောင့် ရအပ်ကုန်သော။ ဤပုဒ်အဖွင့် အမျိုးမျိုးကို ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲနိဿယစာမျက်နှာ(၈၉) ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၁) အာဒိယသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။ ဗာဟာဗလပရိစိတာ=လက်ရုံးခွန်အားဖြင့် ဆည်းပူး စုဆောင်းထားအပ်ကုန်သော။ သေဒါဝက္ခိတ္တာ=ထွက်ကျယိုစီးစေအပ်သော ချွေးသီး ချွေးပေါက်ရှိကုန်သော။ ဝါ=ချွေးတဒီးဒီး ယိုစီးအောင် ကြိုးစားသဖြင့် ရရှိထားအပ်ကုန်သော။ ဓမ္မိကာ=(ဆယ်ပါးသောကုသိုလ် ကမ္မပထ)တရားနှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ ဓမ္မလဒ္ဓါ=(ကုသိုလ်ကမ္မပထ)တရားဖြင့် ရအပ်ကုန်သော။ ဝါ= ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား မပျက်ပြားစေဘဲ ရအပ်ကုန်သော။ ယေပိ တေ ဘောဂါ =အကြင်စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည်။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။

ကောဓာဘိဘူတဿ=အမျက်ဒေါသသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သောသူ၏။ တေပိ(ဘောဂေ)=ထိုစည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကိုလည်း။ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်။ ရာဇ ကောသံ=မင်းဘဏ္ဍာတိုက်အတွင်းသို့။ ပဝေသေန္တိ=ယူဆောင်သိမ်းသွင်းကြကုန် ၏။ပ။ သပတ္တကရဏော=သော။ စတုတ္ထော=သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤစည်းစိမ် ဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းသဘောတရားသည်။ပ။ အာဂစ္ဆတိ။ပ။ အယံ=ဤ ငါ့ရန်သူသည်။ ယသဝါ=အခြံအရံ အကျော်အစောရှိသူသည်။ န အဿ=ကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ=ဤသို့ အခြံအရံအကျော်အစောမရှိမှုကို။ (ဣစ္ဆတိ= ၏) ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ အခြံအရံအကျော်အစောမရှိမှုကို

လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=နည်း)။ပ။ ယသဝတာယ=အခြံအရံ အကျော် အစော ရှိသည်အဖြစ်၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။ (ဣတိ=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ အခြံအရံ အကျော်အစောမရှိမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနော=သော။ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ ကောဓာ ဘိဘူတော=သည်။ ကောဓပရေတော=သည်။ (ဟောတိ=၏) အဿ=ထိုအမျက် ထွက်လေ့ရှိသောသူ၏။ အပ္ပမာဒါဓိဂတော=မမေ့လျော့ခြင်းကြောင့် ရရှိအပ်သော။ ယောပိ သော ယသော=အကြင် အခြံအရံ အကျော်အစောသည်လည်း။ ဟောတိ =ရှိ၏။ ကောဓာဘိဘူတော=အမျက်ဒေါသသည် လွမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သူသည်။ တမှာပိ=ထိုအခြံအရံ အကျော်အစောမှလည်း။ ဓံသတိ=လျော့ကျ၏။ပ။ ပဉ္စမော =သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤအခြံအရံအကျော်အစော လျော့ကျ ပျက်စီးခြင်း သဘောတရားသည်။ပ။

မိတ္တဝါ=မိတ်ဆွေရှိသူသည်။ န အဿ=ကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ= ဤသို့ မိတ်ဆွေ မရှိခြင်းကို။ (ဣစ္ဆတိ=၏) ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ= ထိုသို့ မိတ်ဆွေမရှိမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=နည်းဟူမှု)။ ပ။ မိတ္တ- ဝတာယ=မိတ်ဆွေရှိသူအဖြစ်၌။ န နန္ဒတိ=မနှစ်သက်။ (ဣတိ=ဤသို့ မနှစ်သက်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့မိတ်ဆွေမရှိမှုကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနံ=အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော။ ကောဓာ- ဘိဘူတံ=အပ်သော။ ကောဓပရေတံ=အပ်သော။ ပုရိသပုဂ္ဂလံ=ကို။ (ပရိဝဇ္ဇန္တိ ၌စပ်) အဿ=ထိုအမျက်ထွက်လေ့ရှိသူ၏။ ယေပိ တေ မိတ္တာမစွာ=အကြင် မိတ်ဆွေ၊ သူငယ်ချင်း အပေါင်းအသင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေပိ တေ ဉာတိသာလောဟိတာ=အကြင်ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ= ရှိကုန်၏။ တေပိ=ထိုမိတ်ဆွေ၊ သူငယ်ချင်း၊ ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည်လည်း။ ကောဓာဘိဘူတံ=အမျက်ဒေါသလွမ်းမိုးအပ်သော ထိုယောက်ျားပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဝါ= အမျက်ဒေါသ လွမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သူဖြစ်၍။ ဝါ=ဖြစ်သောကြောင့်။ အာရကာ= ဝေးစွာ။ ပရိဝဇ္ဇန္တိ=ရှောင်ရှားကြကုန်၏။ပ။ ဆဋ္ဌော=(၆)ခုမြောက်သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤမိတ်ဆွေသားချင်း မရှိသူဖြစ်ခြင်း သဘောတရားသည်။ပ။

အယံ=ဤငါ၏ရန်သူသည်။ ကာယဿ=၏။ ပ။ နိရယံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျ= လားရောက်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ=ဤသို့ ငရဲလားရောက်ခြင်းကို။ ဣစ္ဆတိ=၏။ [စာပိုဒ်(၄၇) ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၉၉) ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ်လည်း ကြည့်။] ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ငရဲလားရောက်ခြင်းကို လိုလားခြင်း သည်။ (ဟောတိ=နည်း။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တော=သည်။ သပတ္တဿ=၏။ သုဂတိဂမနေ=ကောင်းသော လူနတ်ဘုံဘဝသို့လားရောက်ခြင်း၌။ နနန္ဒတိ=မနှစ်

သက်။ (ဣတိ= ထို့ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ငရဲလားရောက်မှုကို လိုလားခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောဓနော=သော။ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်။ ကောဓာဘိဘူတော=သည်။ ကောဓပရေတော=သည်။ (ဟုတွာ)ကာယေန=ဖြင့်။ ပ။ [ယခင် ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ်ကြည့်။] မနသာ=ဖြင့်။ ဒုစ္စရိတံ=ကို။ စရတိ=၏။ သော=ထို အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော သူသည်။ ကောဓာဘိဘူတော=သည်။ (ဟုတွာ) ကာယေန=ဖြင့်။ ဒုစ္စရိတံ=ကို။ စရိတွာ=၍။ ဝါစာယ။ ပ။ ကာယသ=၏။ ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ ပ။ သတ္တမော=(၇)ခု မြောက်သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤငရဲသို့ လားရောက်ခြင်း သဘောတရားသည်။ ပ။ ပုရိသံ ဝါ=လည်းကောင်း။ အာဂစ္ဆတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပတ္တကန္တာ=ကုန်သော။ သပတ္တကရဏာ=ကုန်သော။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ ကောဓနံ=သော။ ဣတ္ထိံ ဝါ=မိန်းမထံသို့လည်းကောင်း။ ပုရိသံ ဝါ=ကောင်း။ အာဂစ္ဆန္တိ=ရောက်လာကုန်၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

[ဂါထာ] ကောဓနော=အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော သူသည်။ ဒုဗ္ဗဇ္ဈော=သည်။ ဟောတိ=၏။ အထော=ထိုမှတစ်ပါး။ သော=ထိုအမျက်ထွက်လေ့ရှိသောသူသည်။ ဒုက္ခမ္ပိ=ဆင်းရဲစွာလည်း။ သေတိ=အိပ်စက်ရ၏။ အထော=ပါး။ အတ္ထံ=ကြီးပွားတိုးတက်မှုကို။ ဂဟေတွာန=ယူငင်ရရှိပြီး၍လည်း။ ဝါ=ယူငင်ရရှိပြီးပါလျက်လည်း။ အနတ္ထံ=မကြီးပွားမတိုးတက်မှုကို။ ဝါ=ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးမှုကို။ အဓိပဇ္ဇတိ=ရပြီ ရောက်ပြီဟု မှတ်ထင်၏။ တတော=ထို့ကြောင့်။ ကောဓနော=သော။ ကောဓာဘိဘူတော=သော။ ပုရိသော=သည်။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=ကာယဒွါရဟူသော ကာယဝိညတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဝစီဒွါရဟူသော ဝစီဝိညတ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝဓံ=သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲ သတ်ဖြတ်ခြင်းကို။ ကတွာန=ပြုလုပ်ပြီး၍။ ဓနဇာနိံ=ပစ္စည်းဥစ္စာဆုံးရှုံးခြင်းသို့။ နိဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

ကောဓ + သမ္ပဒ + သမ္ပတ္တော = အမျက်ဒေါသဟူသော + မူးရှူးကြောင်း တရားဖြင့် + မူးရှူးရမ်းကားသော သူသည်။ အာယသသျှံ = အခြံအရံ အကျော်အစော မရှိသည်အဖြစ်သို့။ နိဂစ္ဆတိ = ရောက်၏။ ကောဓနံ = အမျက်ထွက်လေ့ရှိသူကို။

၁။ အာယသသျှံ။ ။ထေရဂါထာပါဠိတော် စတုက္ကနိပါတ် သမ္ဘုတတ္ထေရဂါထာ၊ (၂၇၁-သီမူ)၌ “အာယသသျှံ ပပေါတိ”ဟု ရှိ၏။ ယသသဒ္ဓါသည် မနောဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်၍ သလာရီးထုံးစံရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သလာ၍ ဣပစ္စည်းသက် ဝုဒ္ဓိပြုလျှင် “အာယသသျှံ”ဟု ဖြစ်၏။ ဤအတိုင်းရှိမှသာ ပါဠိမှန်ကန်သည်ဟု ယူဆ၏။ ယခု စာမူ မြောက်မြားစွာတို့၌ကား “သျှံ”နေရာ၌ ကဏ္ဍနှင့် တာလုဇ ဆင့်လျက် “အာယသကျ”ဟူ၍ ကျဖြင့်ချည်း ရှိနေလေသည်။

ဉာတိမိတ္တာ=ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေတို့သည် လည်းကောင်း။ သုဟဇ္ဇာ စ=ကောင်းသော စိတ်နှလုံးရှိသော အဆွေခင်ပွန်းတို့သည်လည်းကောင်း ပရိဝဇ္ဇန္တိ=ရှောင်ရှားကြ ကုန်၏။ [သုန္ဒရံ ဟဒယံ ဒေတေသန္တိ သုဟဒါ၊ ယကိုချေ၊ သုဟဒါ ဧဝ သုဟဇ္ဇာ။]

ကောဓော=အမျက်ဒေါသသည်။ အနတ္ထဇနနော=(မိမိ၊ သူတပါးတို့၏။) အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ဝါ=မကြီးပွားမှု ဆုတ်ယုတ်မှုကို ဖြစ်စေ တတ်၏။ ကောဓော=သည်။ စိတ္တပ္ပကောပနော=စိတ်ကို ဖောက်ပြန် ပျက်စီး စေတတ်၏။ အန္တရတော=ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌။ ဝါ=စိတ်၌။ ဘယံ=ဘေးသည်။ (အမျက်ဒေါသက အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်စေခြင်းစသော ဘေးသည်။) ဇာတံ= ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ တံ=ထိုအကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်စေခြင်းစသော ဘေးကို။ ဝါ= ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းနှင့် မိမိစိတ်၌ပင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုးစီးပွားမဲ့ ဖြစ်စေခြင်း၊ စိတ်ဓာတ် ဖောက်ပြန် ပျက်စီးစေခြင်းစသောဘေးနှင့် ထိုဘေး၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဒေါသကို။ ဇနော=လူဗာလ အပေါင်းသည်။ နာဝဗုဇ္ဈတိ=မသိ။

ကုဒ္ဒေါ=အမျက်ထွက်သောသူသည်။ အတ္တံ=ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကို။ န ဇာနာတိ=မသိ။ ကုဒ္ဒေါ=သည်။ ဓမ္မံ=သမထဝိပဿနာတရားကို။ န ပဿတိ= မမြင်။ ယံ(ယသ္မိံ ကာလေ)=အကြင်အခါ၌။ ကောဓော=အမျက်ဒေါသသည်။ နရံ=သတ္တဝါကို။ သဟတေ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၏။ တဒါ=ထိုအခါ၌။ အန္တတမံ=ပညာ စက္ခု ကန်းအောင်ပြုတတ်သော အဝိဇ္ဇာ အမှိုက်မှောင်ထုသည်။ ဟောတိ=၏။

ယံ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ကုဒ္ဒေါ=အမျက်ဒေါသ ထွက်နေသော သူသည်။ ဒုက္ကရံ=ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပြုလုပ်ထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုတခုခုကို။ [ခဲယဉ်းစွာပြုလုပ်ထားအပ်၊ ရှာဖွေစုဆောင်းထားအပ်သောပစ္စည်း၊ အလွန်အဖိုး တန်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုတခုခုကို]။ သုကရံ ဝိယ=လွယ်ကူစွာပြုလုပ်ထားအပ်သော ပစ္စည်းကိုကဲ့သို့။ [လွယ်ကူစွာပြုလုပ်ထားအပ်၊ ရှာဖွေထားအပ်သောပစ္စည်း။

၁။ ယံ ကောဓော သဟတေ နရံ။ ။ယံ၌ ပဌမာဝိဘတ်သည် သတ္တမိ အနက်ဟောတည်း။ (တနည်း) ယံ(ယသ္မိံ)=အကြင်ကြောင့်။ ကောဓော=သည်။ နရံ=သတ္တဝါကို။ သဟတေ=၏ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်)။ တဒါ=အမျက်ဒေါသ လွှမ်းမိုး ဖိစီးရာ ထိုအခါ၌။ အန္တတမံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ [ဤနည်း၌ ယံသဒ္ဒါသည် ကာရဏဝစနနိပါတ်တည်း]။

(တနည်း) ကောဓော=သည်။ နရံ=ကို။ ယံ သဟတေ=အကြင်လွှမ်းမိုးဖိစီး၏။ တဒါ=ထိုအခါ၌။ ဧတံ=ဤအမျက်ဒေါသလွှမ်းမိုးဖိစီးခြင်းဟူသော။ အန္တတမံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ [ဤနည်း၌ ယံသဒ္ဒါ ကြိယာပရာမသနတည်း]။

(တနည်း)ယံ နရံ=အကြင်သတ္တဝါကို။ ကောဓော=သည်။ သဟတေ=၏။ တဒါ= ၌။ တဿ နရဿ=ထိုသတ္တဝါ၏။ အန္တတမံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ တတော စ= ထိုကြောင့်ပင်။ ကုဒ္ဒေါ=သည်။ အတ္တံ=ကို။ န ဇာနာတိ=မသိ။ ကုဒ္ဒေါ ဓမ္မံ န ပဿတိ။

အဖိုးမတန်သောပစ္စည်းကိုကဲ့သို့] ဥပရောဓေတိ=ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွားစေ၏။
 ဝါ=ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်၏။ [အဖိုးတန်သော မှန်ဗီရိ ပုဂံခွက်ယောက်တို့ကို
 ရိုက်ခွဲပစ်လိုက်၏။ နာရီ ယေဒီယို တယ်လီဗီးရှင်း စသည်တို့ကိုသော်လည်း
 ပေါက်ခွဲပစ်လိုက်၏။ အဖိုးမတန်သော အသေးအဖွဲပစ္စည်းကို ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့
 ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်၏။] တဿာ=ထို့ကြောင့်။ သော=ထိုဒေါသထွက်သောသူသည်။
 ပစ္စာ=(ဖျက်ဆီးပြီးသည်မှ) နောက်၌။ ကောဓေ=အမျက်ဒေါသသည်။ ဝိဂတေ=
 ကင်းပျောက်ပြေငြိမ်းလသော်။ [ကင်းပျောက်ပြေငြိမ်း၍ အသိစိတ်ဝင်လာလသော်
 ဟူလို]။ အဂ္ဂိဒမ္မောဝ=မီးလောင်အပ်သကဲ့သို့။ တပွတိ=ပူလောင်၏။

ယတော=အကြင်အခါ၌။ ကောဓော=အမျက်ဒေါသသည်။ ပတာယတိ=
 ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ [အဋ္ဌကထာ၌ “ယတော ပတာယတိတိ ယဒါ နိဗ္ဗတ္တတိ” ဟု
 ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ပတာယတိပုဒ်ကို ပတိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်ကြံပါ]။ ယေန=
 အကြင်ဒေါသဖြင့်။ မာဏဝါ=သတ္တဝါတို့သည်။ ကုဇ္ဈန္တိ=စိတ်ဆိုးကြကုန်၏။
 (တတော=ဒေါသဖြစ်ရာထိုအခါ၌။ တေန=ထိုဒေါသဖြင့်)။ ဓူမိ=မီးခိုးရှိသော။
 ပါဝကော=မီးသည်။ ဓူမံ=မီးခိုးကို။ ပဒသေတိ ဝိယ=ထင်ရှားဖော်ပြသကဲ့သို့။
 (တထာ=ထို့အတူ) ဒုမ္မကံယံ=မျက်နှာမသာ၊ အရှိန်အဝါမရှိသူ၏ အဖြစ်ကို။
 ဝါ=မျက်နှာရုပ်ဆင်း ပျက်ယွင်းရှိန်ဝါ ကင်းကွာသည်အဖြစ်ကို။ ပဒသေတိ=
 ထင်ရှားဖော်ပြ၏။

ကောဓေန=အမျက်ဒေါသသည်။ အဘိဘူတဿ=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။
 အဿ=ထိုလူမိုက်မှာ။ ဟိရီ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ရှက်ခြင်းသဘောသည်။ န
 ဟောတိ=မဖြစ်တော့။ ဝါ=မရှိတော့။ ဩတ္တပုံ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောက်လန့်
 ခြင်းသဘောသည်။ န ဟောတိ=တော့။ (အဿ=ထိုဒေါသထွက်သောသူ၏)။
 ဝစော=စကားသည်။ ဂါရဝေါ=အလေးဂရုပြုထိုက်သည်၏ အဖြစ်ရှိသည်။ ဝါ=
 လေးစားစွာပြောဆိုခြင်းရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်တော့။ [ဝါစော-ဟု ပုလ္လိင်
 ရုပ်မရှိ။ ထို့ကြောင့် ဝဋ္ဌ အာဒိယဖြင့် “ဝါစော” ဟု မရှိသင့်။ မနောဂိုဏ်းဝင်
 “ဝစော” ဟုသာ ရှိသင့်သည်]။ ကိဉ္ဇနံ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှသော။ ဒီပံ=ထောက်
 တည်မှီခိုရာသည်။ န ဟောတိ=မရှိတော့။ [ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ငါ၏ မှီခိုအား
 ထားရာ ဆရာမိဘဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထားစိတ်မရှိတော့ ဟူလို]။

(ကုဒ္ဒဿ=အမျက်ဒေါသထွက်သောသူ၏)။ တပနိယာနိ=(မျက်မှောက်၊
 တမလွန်၊ နှစ်တန်သော ဘဝ၌) ပူပန်စေတတ်ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=သမထ
 ဝိပဿနာတရားတို့မှ။ အာရကာ=ဝေးကုန်သော။ ယာနိ ကမ္မာနိ=အကြင်
 အကုသိုလ်အမှုလုပ်ငန်းတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ တာနိ(ကမ္မာနိ)=ထိုအကုသိုလ်
 အမှုလုပ်ငန်းတို့ကို။ (အဟံ=ငါသည်)။ အာရောစယိဿာမိ=ဟောကြားတော်
 မူအံ့။ ယထာတထံ=မဖောက်မပြန်မှန်ကန်သော။ တံ=ထိုငါဟောကြားအပ်သော

တရား စကားတော်ကို။ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ယထာတထံ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ။ ဝါ=လွဲချော်မသွားအောင်။ သုဏာထ=ကြားနာကြကုန်လော။

ဟိ=အကျယ်တဝင့်ဟောကြားတော်မူအံ့။ ကုဒ္ဒေါ=ဒေါသထွက် စိတ်ဆိုးသော သူသည်။ ပိတရံ=ဖခင်ကို။ ဟန္တိ=သတ်တတ်၏။ သမာတရံ=မိမိ၏ မိခင်ကို။ ဟန္တိ=သတ်၏။ ကုဒ္ဒေါ=သည်။ ဗြာဟ္မဏံ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှား မျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်ကို။ ဟန္တိ=၏။ ကုဒ္ဒေါ=သည်။ ပုထုဇ္ဇနံ= ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း။ ဟန္တိ=၏။

☸ ယာယ မာတု=အကြင်အမိသည်။ ပေါသော=သားသမီး သတ္တဝါအပေါင်း ကို။ ဘတော=မွေးမြူအပ်၏။ (ယာ မာတာ=အကြင်အမိသည်)။ ဣမံ လောကံ= (သားသမီးဟူသော) ဤလောကကို။ အဝေက္ခတိ=ကြည့်ရှု စောင့်ရှောက်၏။ ပါဏဒဒိ=အသက်ကိုပေးတတ်သူဖြစ်၍။ သန္တိ=ဖြစ်သော။ [ပါဏဒဒိ သန္တိ= အသက်ကိုပေးတတ်သူဖြစ်သော]။ တမ္ပိ=ထိုအမိကိုသော်လည်း။ ကုဒ္ဒေါ=အမျက် ထွက်သော။ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟန္တိ=သတ်၏။

တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ အတ္တပမာ=မိမိဟူသော ဥပမာရှိကုန်၏။ ဝါ=မိမိနှင့် တန်းတူညီထား သနားထိုက်ကုန်၏။ ဟိ=မှန်၏။ အတ္တာ=မိမိသည်။ ပရမော=အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်သော။ ပိယော=ချစ်ခင်အပ်သူပေတည်း။ ကုဒ္ဒေါ=အမျက် ထွက်သောသူသည်။ နာနာရူပေသု=အမျိုးမျိုးသော သဘောရှိသော အာရုံတို့၌။ မုစ္ဆိတော=တွေဝေမှူးရူးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ပုထု=အကြောင်း အမျိုးမျိုးတို့ ကြောင့်။ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို။ (အချစ်ဆုံးဖြစ်သော မိမိကိုယ်ကို)ဟန္တိ=သတ်၏။

(ကုဒ္ဒေါ=သည်)။ အသိနာ=သန်လျက်ဖြင့်။ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို။ ဟန္တိ= ထိုးခုတ်သတ်ဖြတ်၏။ မုစ္ဆိတာ=(ဒေါသလွမ်း၍) မှူးရမ်းကားသူတို့သည်။ ဝိသံ=အဆိပ်ကိုသော်လည်း။ ခါဒန္တိ=စားမျိုကြကုန်၏။ ရဇ္ဈယာ=ကြီးဖြင့် သော်လည်း။ ဗဇ္ဈ=လည်ပင်း၌ဖွဲ့ချည်၍။ မိယန္တိ=သေကြကုန်၏။ (ဆွဲကြီးချ၍ သေကြကုန်၏) ပဗ္ဗတာ=တောင်ပေါ်မှ။ (ပတိတွာပိ=ခုန်ချ၍လည်းကောင်း) ကန္တရေ=ချောက်ထဲ၌။ (ပတိတွာပိ=လည်းကောင်း)။ မိယန္တိ=သေကြကုန်၏။

(ကုဒ္ဒေါ=ဒေါသထွက်သောသူတို့သည်)။ ဘူနဟစ္စာနိ=ကြီးပွားတိုးတက်မှု ကို သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးခြင်းရှိကုန်သော။ အတ္တမာရဏိယာနိ=မိမိကိုယ်ကို သေစေ

၁။ဘူနဟစ္စာနိ။ ။ဘူဇာတ် တပစ္စည်း။ ဘိဒါဒိတော ဣန္ဒ အနုဤဏာ ဝါ- သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို ဤဏပြု၊ ဤကိုချေ၊ ဏကို နပြုလျှင် (လူန၊ ဝိလူနကဲ့သို့) ဘူန-ဟုဖြစ်၏။ ရူပသိဒ္ဓိကိုမှီး၍ ရုပ်စီရင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၅(ခါဒိ)ကဏ္ဍ၊ ဘိဒါဒိတော နော ဣတ္ထဝန္တုနံ(၁၅၀)သုတ်ဖြင့် တပစ္စည်းကို န ပြု၍ လူန-ဟု ရုပ်ပြီး သကဲ့သို့ နိရုတ္တိဒိပနီ။ နှာ(၅၀၀-၁)၌ ယင်းသုတ်ဖြင့်ပင် တ ပစ္စည်းကို န ပြု၍ ဘူန-ဟု ရုပ်ပြီးစေသည်။

တတ်ကုန်သော။ ကမ္မာနိ=ရက်စက်ကြမ်းတမ်း အမှုလုပ်ငန်းတို့ကို။ ကရောန္တာ
စ=ပြုကြပါကုန်လျက်လည်း။ နာဝဗုဇ္ဇန္တိ=(ကောင်းဆိုးနှစ်ပါး ခွဲခြားမထင်)မသိမြင်
ကြတော့ကုန်။ ပရာဘဝေါ=ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးမှုသည်။ ကောဓဇာတော= ဒေါသ
ကြောင့်ဖြစ်၏။

ဣတိ^၁=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အကြောင်းတို့ကြောင့်။ (“ကောဓနော
ဒုဗ္ဗဇ္ဈော ဟောတိ” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း ဒေါသ

ဟစ္စပုဒ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ “ကရမှာ ရိစ္စ” သုတ်၌ ဘစ္စပုဒ် ရုပ်ပြီးစေသကဲ့သို့ ဟန
ဓာတ် ရိစ္စပစ္စည်းဖြင့် ဟစ္စ-ဟု ပြီးစေရာ၏။ မောဂ္ဂလ္လာန် ခါဒိကဏ္ဍနိဿယ၌မူ
“ကိစ္စ ဗစ္စ ဘစ္စ ဘဗ္ဗလေယျာ” ဟူသော (၃၁)သုတ်ဖြင့် ယပစ္စည်းသက်ခြင်း ဟနဓာတ်
ကို ဟနပြုခြင်းဖြင့် ဟဗျ-ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဗျကို စပြု ဒွေဘော်လာ၍ ဟစ္စ-ဟု
ရုပ်ပြီးစေသည်။ ဘူယတေ ဝမုတေ ဘူနံ (၃၅)=ကြီးပွားခြင်း။ ဟနနံ ဟစ္စံ=သတ်ဖြတ်
ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဘူနဿ ဟစ္စံ ဃာတော စတေသံ ကမ္မာနန္တိ ဘူနဟစ္စာနိ။

၁။ ဣတာယံ။ ပ။ ဂဟာသယော။ ။ဤဂါထာ ပုဗ္ဗမုဒ္ဓိ “ဣတာယန္တိ
ဣတိ အယံ” ဟူ၍သာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ပါဠိတွေ့ရ၏။ ထိုတွေ့ရသော အဖွင့်မှာလည်း
ပဒစ္စေဒသံဝဏ္ဏနာမျှသာဖြစ်ပြီး ဣတိသဒ္ဓါအတွက် အဖွင့်ထူးမပါ။ ထို့ကြောင့်
အဋ္ဌကထာအလို ထိုဣတိသဒ္ဓါသည် (သဒ္ဓနိတိဖွင့်သလို) အလွန်ထူးခြားသော အနက်
တခုခုကို ဟောသည်ဟု ဆိုလိုဟန်မရှိပါ။ “ကောဓနော ဒုဗ္ဗဇ္ဈော ဟောတိ” စသည်ဖြင့်
ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အကြောင်းများကို ပြန်၍ ညွှန်ပြသော ရိုးရိုးနိဒဿနနှင့်
ကာရဏအနက်ကို ဟောသော ရိုးရိုးဣတိသဒ္ဓါမျှသာဖြစ်သည်ဟု ယူဆ၏။

ထိုဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အကြောင်းများမှာလည်း ဒေါသကြောင့် ရုပ်အဆင်း
မလု (ဒုဗ္ဗဏ္ဍတာ) ဖြစ်ရခြင်း၊ ဆင်းရဲစွာအိပ်စက်ရခြင်းစသည်နှင့် “ကုဒ္ဓေါ ဟိ ပိတရံ
ဟန္တိ” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော မိဘနှင့် ရဟန္တာကို သတ်ခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကိုမိမိ
သတ်ခြင်းစသော အလွန်ကြမ်းတမ်းသော ဖြစ်ရပ်များဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဂါထာ၏
ဆိုလိုရင်းမှာ-

“ကောဓနော ဒုဗ္ဗဇ္ဈော ဟောတိ” စသည်ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဖြစ်ရပ်အကြောင်း
များကြောင့် ဤဒေါသသည် သူ၏ပင်ကိုသဘော (ကောဓရူပ)အားဖြင့်ပင် “မစ္စုပါသ=
သေမင်း၏ ကျော့ကွင်း (သေစေတတ်သောတရား)” ဖြစ်သည်။ ထိုဒေါသသည် ခါးပိုက်
ထဲ၌ ကိန်းအောင်းနေသော မြွေပွေးကဲ့သို့ “ဂဟာသယ=ခန္ဓာကိုယ်လိုဏ်ဝှံ၌ ကိန်း
အောင်းနေသော မစ္စုပါသဖြစ်သည်ဟု” ဆိုလို၏။

မစ္စုနော ပါသော မစ္စုပါသော=သေခြင်းတရား၏ (သေမင်း၏) ကျော့ကွင်း၊
သေမင်းက ထောင်ထားအပ်သော ဒေါသတည်းဟူသော ကျော့ကွင်း (သေစေတတ်
သော ဒေါသ)။ ဤအတိုင်းပင် သေခြင်းက တခြား၊ ဒေါသတည်းဟူသော ကျော့ကွင်း
က တခြားဖြစ်၍ မစ္စုပါသတပုဒ်လုံးအရ ဒေါသဟူသော ကျော့ကွင်းကို ယူရသော
ဆဋ္ဌိတပျူရိသံသမာသံ ဝစနတ္ထပြုရာ၏။

ကြောင့် ရုပ်အဆင်း မလှမပဖြစ်ခြင်း၊ ဆင်းရဲစွာ အိပ်ခြင်းစသည်နှင့် မိဘနှင့် ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကိုမိမိ သတ်ခြင်းစသော အကြောင်းတို့ကြောင့်) အယံ=ဤဒေါသသည်။ ကောဓရူပေန=အမျက်ဒေါသ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝ အားဖြင့်။ ဂုဟာသယော=ခန္ဓာကိုယ်လိုက်ဂုဟူသော ကိန်းအောင်းရာဌာနရှိသော။ ဝါ=ခန္ဓာကိုယ်လိုက်၌ ကိန်းအောင်းသော။ မစ္စုပါသော=သေမင်း၏ ကျော

သဒ္ဓနီတိ ဖွင့်ပုံ။ ။ သဒ္ဓနီတိဓာတုမာလာ ဣဓာတ်ကိုပြဆိုရာ (နာ-၂)၌မူ ဤ သုတ်ဂါထာမှ ဣတိသဒ္ဓါကို ဣဓာတ် တိဝိဘတ်ကြ၍ “ဣတိဣတိ . စ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏။ တဂါထာလုံးကိုလည်း ဝေဝေ ဆာဆာဖွင့်ထား၏။ ထိုသဒ္ဓနီတိ၌ “မစ္စုပါသော” နေရာ၌ “မစ္စုဝေသော” ဟု တွေ့ရပြီး “ဒေသော ဟိ သရီရသင်္ခါတဂုဟာသယော မစ္စုရာဇာ စဝ ကောဓဝသေန ပမဒ္ဓန္တော သတ္တသန္တာနေ ဂစ္ဆတိတိ ဝတ္တဗ္ဗော” ဟု ဖွင့်ထားသောကြောင့် “မစ္စုဝေသော=မစ္စု+ဝေ+သော” ဟု ပုဒ်ဖြတ်စေလိုသည်မှာ ထင်ရှား၏။

ထို့ပြင် “တံ ဧဝရူပံ ‘မစ္စုရာဇာ’တိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထကရံ ကောဓံ” ဟု ဆက်လက် ဖွင့်ဆိုထားသောကြောင့် ထိုသဒ္ဓနီတိအလို ဒေါသကိုပင် “မစ္စု (မစ္စုရာဇာ)=သေမင်း” ဟု ဆိုလို၏။ သဒ္ဓနီတိနိဿယ၌မူ ယင်းသို့ ပုဒ်ဖြတ်ဘဲ “မစ္စုဝေသော=သေမင်း၏ ဝင်ရာနေရာဖြစ်သော” ဟု ဝိသဓာတ်ကြ၍ အနက်ပေးထား ၏။ သဒ္ဓနီတိအဖွင့်အတိုင်း ဂါထာအနက်ပေးလိုလျှင်-

အယံ=ဤဒေါသသည်။ ဒေသော=ဤတရားသည်။ ဂုဟာသယော=ခန္ဓာကိုယ် လိုက်ဂုဟူသော ကိန်းအောင်းရာဌာနရှိသော။ ဝါ=ခန္ဓာကိုယ်လိုက်၌ ကိန်းအောင်း သော။ မစ္စုဝေ=သေမင်းသည်သာလျှင်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ကောဓရူပေန=အမျက်ဒေါသ ၏ သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ=အမျက်ဒေါသ၏ အသွင်သဏ္ဍာန်အားဖြင့်။ ပမဒ္ဓန္တော= သတ္တဝါတို့ကို လွှမ်းမီ နင်းသတ်လျက်။ သတ္တသန္တာနေ=သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်၌။ ဣတိ(ပဝတ္တတိ)ဖြစ်၏။ ဟိတကာမော=မိမိစီးပွားကို အလိုရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ= ထိုသေမင်းဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမျက်ဒေါသကို။ ဒမေန=စိတ်ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ် ကြောင်း တရားဖြစ်သော။ ပညာဝီရိယေန=ပညာဝီရိယအားဖြင့်လည်းကောင်း။ ဒိဋ္ဌိယာ= မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့်လည်းကောင်း၊ သမုစ္ဆန္တေ=အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်သင့်၏။ ဝါ=အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်ရမည်” ဟု အနက်ဆို။

ဤဂါထာ၌ ရှေးနှစ်ပါဒကိုသာ သဒ္ဓနီတိ အထူးဖွင့်သည်။ နောက်နှစ်ပါဒအတွက် မှာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်းပင်တည်း။ ဤ၌ “တံ ဒမေန သမုစ္ဆန္တေ=ထိုကောဓအမျက်ကို ဒမမည်သော တရားဖြင့် ပယ်ဖြတ်ရမည်ဟုဆိုရာ၌ အဘယ်မည်သော ဒမတရားဖြင့် ပယ်ဖြတ်ရမည်နည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ပညာဝီရိယေန ဒိဋ္ဌိယာ” ဟု မိန့်တော် မူ၏။ ပညာ, ဝီရိယ, မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော သုံးပါးသော ဒမတရားဖြင့် ပယ်ဖြတ်ရမည် ဟုလို။

ကွင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပညာဝီရိယေန=ပညာနှင့် ဝီရိယလည်းဖြစ်သော။ (ဝိပဿနာပညာနှင့် ထို၏ယှဉ်ဘက် ကာယိကစေတသိက ဝီရိယလည်းဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိယာ=မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိလည်းဖြစ်သော။ ဒမေန=ဆုံးမနှိပ်ကွပ်ကြောင်းတရားဖြင့်၊ တံ=ထိုအမျက်ဒေါသကို။ သမုစ္ဆိန္ဒေ=အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်သင့်၏။

နော=ငါတို့မှာ။ ဒုမ္မကံယံ=(ဒေါသကြောင့်) မျက်နှာမသာ အရှိန်အဝါ မရှိသည် အဖြစ်သည်။ မာ အဟု=မဖြစ်ပါစေတည်း။ (ဣတိ=ဤသို့။ ပတ္တယမာနော=တောင့်တလျက်) [အဋ္ဌကထာ၌ ဗဟုဝစ်ရုပ် ရှိနေ၏။ ပဏ္ဍိတော၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် “ပတ္တယမာနော”ဟု ဧကဝစ် ရှိသင့်သည်ဟု ယူဆ၏] ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသည်။ ဧတံ အကုသလံ=ထိုဒေါသအကုသိုလ်ကို။ သမုစ္ဆိန္ဒေထယထာ=အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်သင့်သကဲ့သို့။ တထေဝ=ထိုအတူပင်။ ဓမ္မေ=သမထဝိပဿနာတရားတို့ကို။ သိက္ခေထ=ဖြည့်ကျင့်သင့်၏။

(တေ=ထိုပညာရှိတို့သည်)။ ကောဓံ=အမျက်ဒေါသကို။ ပဟန္တာန=ပယ်သတ်ကြကုန်၍။ ဝိတကောဓာ=ကင်းသောအမျက်ဒေါသရှိကုန်သည်။ အနာယာသာ=(ဒေါသထန်ပြင်း) ပင်ပန်းခြင်း မရှိကြကုန်သည်။ ဝိတလောဘာ=ကင်းသောလောဘ၊ ရှိကြကုန်သည်။ အနုဿုကာ=များပြားကိစ္စ၊ ကြောင့်ကြမလုပ်၊ အားမထုတ်ကြကုန်သည်။ ဒန္တာ=ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့ကြကုန်သည်။ အနာသဝါ=အာသဝကိလေသာ မရှိကြကုန်သည်။ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) ပရိနိဗ္ဗန္တိ=ကိလေသာဟူ အပူမသန်း ငြိမ်းချမ်းတော်မူကြကုန်၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧကာဒသမံ=(၁၁)ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ဆဋ္ဌော=ခြောက်ခုမြောက်သော။ အဗျာကတဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၇-မဟာဝဂ်

၁-ဟိရိသြတ္တပ္ပသုတ်

၆၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဟိရောတ္တပ္ပေ=ဟိရိသြတ္တပ္ပသည်။ ဝါ=အကုသိုလ် ခုစွရိတ်ရှက်ခြင်း၊ ကြောက်လန့်ခြင်း သဘောတရားသည်။ အသတိ=မရှိလသော်။ ဟိရောတ္တပ္ပဝိပန္နဿ၊ ပျက်စီးသော ဟိရိသြတ္တပ္ပရှိသောသူ၏။ ဝါ=သူမှာ။ ဣန္ဒြိယသံဝရော=ဣန္ဒြိယသံဝရသီလသည်။ ဝါ=ဣန္ဒြေကို ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်မှု သီလသည်။ (အဘိဇ္ဈာ၊ ဒေါမနဿအစရှိသော အကုသိုလ်မဝင်လာအောင် စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးဟူသော တံခါးပေါက်တို့ကို သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီး စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော သီလသည်) ဟတူပနိသော၊ (မိမိကိုယ်တိုင်ပင်) မျက်ဆီးအပ်သော မှီရာအကြောင်းရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣန္ဒြိယသံဝရေ=ဣန္ဒြိယသံဝရသီလသည်။ အသတိ=မရှိလသော်။ ဣန္ဒြိယသံဝရဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော ဣန္ဒြိယသံဝရ သီလရှိသောသူ၏။ ဝါ=သူမှာ။

သီလံ=(ပါတိမောက္ခ သံဝရ သီလ စသော) သီလအားလုံးသည်။ ဟတူပနိသံ= ဖျက်ဆီးအပ်သော မှီရာအကြောင်းရှိသည်။ ဟောတိ=၏။

သီလေ=သီလအားလုံးသည်။ အသတိ=မရှိလသော်။ သီလဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော သီလရှိသောသူ၏။ ဝါ=မှာ။ သမ္မာသမာဓိ=သမ္မာသမာဓိသည်။ ဝါ=မှန်ကန်စွာ အာရုံ၌စိတ်ကို တည်တည်တံ့တံ့ထားကြောင်း သဘောတရားသည်။ ဟတူပနိသော=သည်။ ဟောတိ=၏။ သမ္မာသမာဓိမှီ=သမ္မာသမာဓိသည်။ အသတိ=သော်။ သမ္မာသမာဓိဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော သမ္မာသမာဓိရှိသောသူ၏။ ဝါ=မှာ။ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ=ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်သည်။ ဝါ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း သိတတ်မြင်တတ်သော တရုဏဝိပဿနာသည်။ (နာမ ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်အစရှိသော ဉာဏ်လေးပါးတည်းဟူသော တရုဏဝိပဿနာသည်) ဟတူပနိသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။

ယထာဘူတဉာဏဒဿနေ=ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်သည်။ ဝါ=သည်။ အသတိ=သော်။ ယထာဘူတဉာဏဒဿနဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော ယထာဘူတဉာဏ်အမြင်ရှိသောသူ၏။ ဝါ=မှာ။ နိဗ္ဗိဒါ+ဝိရာဂေါ=ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ၌ ငြီးငွေ့ကြောင်း ဗလဝိပဿနာနှင့် +ရုပ်နာမ်သင်္ခါရမှ ကင်းကွာလွန် မြောက်ကြောင်း အရိယမဂ်သည်။ [ပဉ္စကုနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၄) ဒုဿီလသုတ်နှင့် ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၀) ဣန္ဒြိယသံဝရသုတ် ၄-၆ တို့၌ကြည့်] ဟတူပနိသော=သည်။ ဟောတိ=၏။ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေ=သည်။ အသတိ=သော်။ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂ ရှိသောသူ၏။ ဝါ = မှာ။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ = အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိနှင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်အမြင်သည်။ ဟတူပနိသံ=သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား။ ရုက္ခော=သစ်ပင်သည်။ သာခါပလာသဝိပန္နော=ပျက်စီးသောအကိုင်းအခက်၊ အရွက်ရှိသည်။ (အဿ= ဖြစ်ငြားအံ့) တဿ=ထိုသစ်ပင်၏။ (ပျက်စီးသော အကိုင်းအခက်၊ အရွက်ရှိသော ထိုသစ်ပင်၏) ပပဋိကာပိ=အပွေးသည်လည်း။ ပါရိပူရိ=ပြည့်စုံခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ=မရောက်။ တစောပိ=အခွံအခေါက်သည်လည်း။ ပါရိပူရိ=သို့။ န ဂစ္ဆတိ=မရောက်။ ဖေဂ္ဂပိ=အကာသည်လည်း။ ပ။ သာရောပိ=အနှစ်သည်လည်း။ ပါရိပူရိ=သို့။ န ဂစ္ဆတိ=မရောက်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိရောတ္တပ္ပေ=သည်။ သတိ=ဖြစ်ပေါ်လသော်။ ဟိရောတ္တပ္ပသမ္ပန္နဿ=ပြည့်စုံသော ဟိရိသြတ္တပ္ပရှိသောသူ၏။ ဝါ=မှာ။ ဣန္ဒြိယသံဝရော=သည်။ ဥပနိသသမ္ပန္နော=ပြည့်စုံသော မှီရာအကြောင်းရှိသည်။ ဝါ=မှီရာအကြောင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။ ဣန္ဒြိယသံဝရေ=သည်။ သတိ=သော်။ ဣန္ဒြိယသံဝရသမ္ပန္နဿ=ဣန္ဒြိယသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏။ ဝါ=

မှာ။ သီလံ=သီလအားလုံးသည်။ ဥပနိသသမ္ပန္နံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သီလေ=သည်။ သံတိ=သော်။ သီလသမ္ပန္နဿ=ပြည့်စုံသောသီလရှိသောသူ၏။ ဝါ=သီလနှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏။ပ။ ရုက္ခော=သည်။ သာခါပလာသသမ္ပန္နော=အကိုင်းအခက်၊ အရွက်နှင့်ပြည့်စုံသည်။ (အဿ=ဖြစ်ငြားအံ့)။ပ။ ပဌမံ။

၂-သတ္တသုရိယသုတ်

၆၆။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလီမြို့၌။ အဗ္ဗပါလိဝနေ=အဗ္ဗပါလီမည်သော ပြည့်တန်ဆာမ၏ သရက်ဥယျာဉ်တော၌။ ဝိဟရတိ=၏။ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၇)စာပိုဒ်(၁) ပဌမပိယသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့။ သင်္ခါရာ= သက်ရှိသက်မဲ့ သင်္ခါရတို့သည်။ (သက်ရှိဥပါဒိန္နကနှင့် သက်မဲ့အနုပါဒိန္နက ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည်) အနိစ္စာ=(ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်စီးခြင်းကြောင့်) မမြဲကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သင်္ခါရာ=တို့သည်။ အဓုဝါ=(ရေပွက်စသည်ပမာ) ကြာရှည်စွာ မတည်တံ့၊ မခိုင်ခံ့ကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သင်္ခါရာ=တို့သည်။ အနဿာသိကာ=အေးငြိမ်းသက်ကာ မှီခိုအားထားရာ ဖြစ်နိုင်ခြင်းမရှိကုန်။ (ခိုင်မြဲကြာရှည် မတည်တံ့ခြင်းကြောင့် အိပ်မက်ထဲ၌ သောက်ရသောရေ၊ လိမ်းကျံရသော စန္ဒကူးနံ့သာကဲ့သို့ အေးချမ်းသက်သာ အားထားရာဖြစ်နိုင်ခြင်း မရှိကုန်။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယာဝ စ=အလွန်အကဲပင်။ [ဣဒံ=အနက်မရှိ] သဗ္ဗသင်္ခါရေသု=အားလုံးသော သင်္ခါရတို့၌။ [ဣဒံကို အနက်ရှိကြ၍ “ဣဒံ (ဣမေသု) သဗ္ဗသင်္ခါရေသု=ဤအားလုံးသောသင်္ခါရတို့၌”ဟု သော်လည်း အနက်ဆိုပါ] နိဗ္ဗိန္ဒိတံ=ငြီးငွေ့ခြင်းငှာ။ ဝါ=ငြီးငွေ့သော ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ခြင်းငှာ။ အလမေဝ=သင့်လှပေ၏။ ဝိရဇ္ဈိတံ=မတပ်မက်ခြင်းငှာ။ ဝါ=မတပ်မမက် စက်ဆုပ်သော မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းငှာ။ အလံ=သင့်လှပေ၏။ ဝိမုစ္စိတံ=လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ။ ဝါ=ယင်းသင်္ခါရအားလုံးတို့မှ လွတ်မြောက်သောအရိယဖိုလ် ဖြစ်ခြင်းငှာ။ အလံ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သိနေရ=မြင်းမိုရ်မည်သော။ ပဗ္ဗတရာဇာ=တောင်မင်းသည်။ အာယာမေန=အလျားအားဖြင့်။ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ=ယူဇနာရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့ပေတည်း။ ဝိတ္တာရေန=အနံအားဖြင့်။ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ=ပေတည်း။ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ=ယူဇနာရှစ်သောင်း လေးထောင်တို့တိုင်အောင်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=မဟာသမုဒြား၌။ အဇ္ဈောဂါဠော=နစ်မြုပ်နေ၏။ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ=အောင်။ မဟာသမုဒ္ဒါ=မဟာသမုဒြားရေပြင်မှ။ အဗ္ဗဂ္ဂတော=ပေါ်တက်နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယံ (ယသ္မိံ သမယေ)=အကြင်အခါ၌။ [ဌဋိတို့အလို ဤယံသဒ္ဒါကို အနက်ပေးဖွယ်မလို။ အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ ဖြစ်သည်။] ကဒါစိကရဟစိ=ရံခါရံခါ၌။ ဒိဃဿ=ရှည်လျားသော။ အဒ္ဓုနော=အခါကာလ၏။ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌။ ဗဟူနိ=များစွာကုန်သော။ ဝဿာနိ=နှစ်တို့ပတ်

လုံး။ ဗဟူနိ=ကုန်သော။ ဝဿသတာနိ=နှစ်အရာတို့ပတ်လုံး။ ဗဟူနိ=ကုန်သော။
 ဝဿသဟဿာနိ=နှစ်အထောင်တို့ပတ်လုံး။ ဗဟူနိ=ကုန်သော။ ဝဿသတသဟ
 သာနိ=နှစ်အသိန်းတို့ပတ်လုံး။ ဒေဝေါ=မိုးသည်။ န ဝဿတိ=မရွာ။ သော
 သမယော=ထိုအခါကာလသည်။ ဟောတိ ခေါ=ရှိသည်သာ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 ပန=နှစ်ပေါင်းများစွာ မိုးမရွာခြင်း၏ မကောင်းကျိုးကား။ ဒေဝေ=မိုးသည်။
 အဝဿန္တေ=မရွာလဲသော်။ ယေကေစိ=အားလုံးကုန်သော။ ဝိဇဂါမဘူတဂါမာ=
 မျိုးစေ့ အပေါင်း၊ စိမ်းရှင်သော မြက်သစ်ပင်အပေါင်း ဖြစ်ကုန်သော။
 ဩသဓိတိဏ ဝနပ္ပတယော=ဩသဓိအပင်မျိုး၊ မြက်ပင်မျိုး၊ တောစိုးသစ်ပင်
 တည်းဟူကုန်သော။ (အသီးမှည့်၍ သေရသော ဝါး၊ ငှက်ပျောစသော ဩသဓိ
 အပင်မျိုး၊ အပြင်၌ အနှစ်ရှိသော ထန်းအုန်းစသော မြက်ပင်မျိုးနှင့် တောစိုး
 သစ်ပင် ဟူကုန်သော။) ဣမေ=ဤသစ်ပင်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) တေ=ထို
 အားလုံးသောသစ်ပင်တို့သည်။ ဥဿုသန္တိ=အလွန်ခြောက်သွေ့ကုန်၏။ ဝိဿုသန္တိ
 =အထူးခြောက်သွေ့ကုန်၏။ န ဘဝန္တိ=(လုံးဝဥသုံး) မရှိတော့ကုန်။ ဘိက္ခဝေ=
 တို့။ သင်္ခါရာ=တို့သည်။ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်ပင်၊ အနိစ္စာ=ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ
 =တို့၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်၊ ဧဝံ=ပင်။ အဓုဝါ=ကုန်။ ပ။ ဝိမုစ္စိတံ=ငှာ။ အလံ=၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယံ(ယသ္မိ သမယေ)=၌။ ကဒါစိ ကရဟစိ=ရံဖန်ရံခါ၌။ ပ။
 ဒုတိယော=နှစ်စင်းမြောက်သော။ သူရိယော=နေသည်။ ပါတုဘဝတိ= ထင်ရှား
 ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သော သမယော=(ဒုတိယနေထွက်ပေါ်လာရာ) ထိုအခါသည်။

၁။ ဩသဓိတိဏဝနပ္ပတိ။ "ဖလပါကာဝသာနေ ယော မရတော့သဓိ သာ
 ဘဝေ" ဟူသော အဘိဓာန်(၄၅၁)ဂါထာနှင့်အညီ အသီးမှည့်၍ သေရသော ငှက်ပျောပင်
 ကောက်ပင် စသည်တို့သည် ငှက်ပျောပင်သာမာန်၊ ကောက်ပင်သာမာန်ဟူသော အမျိုး
 ဇာတ်ကို ဆိုလိုမှု ဩသဓိမည်၏။ ထိုအပင်များ၏ ရောဂါပယ်ဖျောက်နိုင်သော
 ဂုဏ်သတ္တိအထူးကို ဆိုလိုမှု ဩသဓမည်၏။ "ကဒလိဩသဓိ" ဟူ၍ ဩသဓိသဒ္ဒါနှင့်
 တွဲ၍ ဆိုလျှင် ငှက်ပျောပင်သာမာန် (ငှက်ပျောပင်အားလုံး)နှင့် သက်ဆိုင်၏။ "ကဒလိ
 ဩသဓ" ဟူ၍ ဩသဓသဒ္ဒါနှင့် တွဲ၍ဆိုလျှင်ကား ငှက်ပျောဆေးတရနှင့်သာ ဆိုင်၏။
 အဘိဓာန်(၅၉၂) ဂါထာနိဿယ။

အတွင်း၌ အကာရှိ၍ အပြင်၌ အနှစ်ရှိသောထန်းအုန်း စသည်တို့ကို မြက်ပင်
 အမျိုးအနွယ်၌ထည့်၍ တိဏဟု ဆို၏။ အပြင်၌ အကာ၊ အတွင်း၌ အနှစ်ရှိသော
 ရှားပင်စသည်တို့ကို ရုက္ခဟု ခေါ်၏။ အလွန်ကြီးမား၍ တောစိုးဟု ခေါ်သော သစ်ပင်
 တို့ကို "ဝနဿ ပတိ ဇေဋ္ဌကော ဝနပ္ပတိ" ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ဝနပ္ပတိဟု ခေါ်၏။

တိဏရုက္ခေတိ ဧတ္ထ အန္တောဖေဂ္ဂူ ဗဟိသာရာ အန္တမသော တာလနာဠိကေရာ-
 ဒယောပိ တိဏာနေဝ။ အန္တောသာရာ ပန ဗဟိဖေဂ္ဂူ သဗ္ဗေ ရုက္ခာနာမ။ မဇ္ဈိမပဏိ၊
 ဝါသေဋ္ဌသုတ် အဋ္ဌကထာ=၂၉၉။

ဟောတိ ခေါ=ရိုသည်သာ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒုတိယဿ=နှစ်စင်းမြောက်သော။ သူရိယဿ=နေ၏။ ပါတုဘာဝါ=ထင်ရှားထွက်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်။ ယာကာစိ=ကြွင်းမဲ့ဥသံ့ အားလုံးစုံကုန်သော။ ကုန္ဒဒိယော=မြစ်ငယ်တို့သည် လည်းကောင်း။ ကုသောဗ္ဗာ=ရေအိုင်ငယ်တို့သည်လည်းကောင်း။ (သန္တိ=ရိုကုန်၏။) တာ=ထိုမြစ်ငယ်အားလုံးနှင့် ရေအိုင်ငယ်အားလုံးတို့သည်။ ဥသုဿန္တိ=ကုန်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတိယဿ=သုံးစင်းမြောက်သော။ပ။ ယာကာစိ=ကုန်သော။ မဟာနဒိယော=မြစ်ကြီးတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ရိုကုန်၏။)သေယျထိဒံ=ထိုမြစ်ကြီးတို့ဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ။ ဂင်္ဂါ=ဂင်္ဂါမြစ်လည်းကောင်း။ ယမုနာ=ယမုနာမြစ်လည်းကောင်း။ အစိရဝတီ=အစိရဝတီမြစ်လည်းကောင်း။ သရဘူ=သရဘူမြစ်လည်းကောင်း။ မဟီ=မဟီမြစ်လည်းကောင်းတည်း။ တာ=ထိုမြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့သည်။ပ။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်။ ယေ တေ မဟာသရာ=အကြင်ရေအိုင်ကြီးတို့သည်။(ဟောန္တိ=ရိုကုန်၏။) ယတော=ယင်းအိုင်ကြီးတို့မှ။ ဣမာ မဟာနဒိယော=ဤမြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့သည်။ ပဝတ္တန္တိ=စီးဆင်းကုန်၏။ သေယျထိဒံ=အဘယ်အိုင်ကြီးတို့မှ။ (ပဝတ္တန္တိ=စီးဆင်းကြကုန်သနည်းဟူမူ)။ အနောတတ္တာ=အနောတတ္တအိုင်မှ လည်းကောင်း။ သီဟပပါတာ=သီဟပပါတအိုင်မှ လည်းကောင်း။ ရထကာရာ=ရထကာရအိုင်မှလည်းကောင်း။ ကဏ္ဍမုဏ္ဍာ=ကဏ္ဍမုဏ္ဍအိုင်မှလည်းကောင်း။ ကုဏာလာ=ကုဏာလအိုင်မှ လည်းကောင်း။ ဆဒ္ဒန္တာ=ဆဒ္ဒန္တအိုင်မှလည်းကောင်း။ မန္ဒာကိနိယာ=မန္ဒာကိနိအိုင်မှလည်းကောင်း။ (ပဝတ္တန္တိ=စီးဆင်းကုန်၏)။ တာ=ထိုရေအိုင်ကြီး(၇)အိုင်တို့သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စမဿ=ငါးခုမြောက်သော။ သူရိယဿ=နေ၏။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ ယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနသတိရာ ရိုကုန်သော။ ဥဒကာနိပိ=ရေတို့သည်လည်း။ ဩဂစ္ဆန္တိ=ယုတ်လျော့ကျဆင်းကုန်၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ ဒွိယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာနှစ်ရာရိုကုန်သော။ ဥဒကာနိပိ=ရေတို့သည်လည်း။ဩဂစ္ဆန္တိ=ကုန်၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ တိယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာသုံးရာ ရိုကုန်သော။ ဥဒကာနိပိ=လည်း။ ဩဂစ္ဆန္တိ=၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ စတုယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာလေးရာ ရိုကုန်သော။ပ။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ သတ္တတာလမ္ပိ=ထန်းပင်(၇)ဆင့်မျှသာ ရှိတော့သည်လည်းဖြစ်သော။ ဥဒကံ=ရေသည်။ သဏ္ဍာတိ=တည်နေ၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ ဆတာလမ္ပိ=ထန်းပင်(၆)ဆင့်မျှသာ ရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ ပဉ္စတာလမ္ပိ=ထန်းပင်(၅)ဆင့်မျှသာ ရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ပ။

မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ ဒွိတာလမ္ပိ=ထန်းပင်နှစ်ဆင့်မျှသာ ရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=တည်နေ၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ်။ တာလ-

မတ္တမ္ပိ=ထန်းပင်တဆင့်မျှသာ ရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ သတ္တပေါရိသမ္ပိ=(၇)ခုသော ယောက်ျား လက်ခုပ်တဖောင် ပမာဏမျှ ရှိတော့သည်လည်းဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ ဆပေါရိသမ္ပိ=(၆)ခုသော ယောက်ျား လက်ခုပ် တဖောင်ပမာဏမျှရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=၏။ ပ။ ပေါရိသမ္ပိ=ယောက်ျားလက်ခုပ်တဖောင်ပမာဏမျှရှိတော့သည်လည်း ဖြစ် သော။ ပ။ အမုပေါရိသမ္ပိ=ယောက်ျားလက်ခုပ်တဖောင်၏ ထက်ဝက်မျှရှိတော့သည် လည်း ဖြစ်သော။ ဥဒကံ=သည်။ သဏ္ဍာတိ=၏။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ ကဋ္ဌိမတ္တမ္ပိ= ခါးပမာဏမျှ ရှိတော့သည်လည်းဖြစ်သော။ ပ။ ဇဏ္ဍုကာမတ္တမ္ပိ=ပုဆစ်ဒူးဝန်း ပမာဏမျှရှိတော့သည်လည်း ဖြစ်သော။ ပ။ ဂေါပုကမတ္တမ္ပိ=ခြေဖမျက်ပမာဏ မျှ ရှိတော့သည်လည်းဖြစ်သော။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ သရဒသမယေ=သရဒ ရာသီ တန်ဆောင်မုန်းလအခါ၌။ ထုလ္လုဖုသိတကေ=ကြီးသောမိုးပေါက်ရှိသော။ ဒေဝေ=မိုးသည်။ ဝဿန္တေ=ရွာသွန်းလသော်။ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုနေရာအရပ်၌။ ဂေါပဒေသု=နွားခြေရာခွက်တို့၌။ ဥဒကာနိ=ရေတို့သည်။ ဌိတာနိ=တည်နေ ကုန်သည်။ ဟောန္တိ သေယျထာပိ=ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ= ဤအတူပင်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုနေရာအရပ်၌။ ဂေါပုက- မတ္တာနိ=ခြေဖမျက်ပမာဏမျှသာရှိတော့ကုန်သော။ ဥဒကာနိ=တို့သည်။ ဌိတာနိ= ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စမဿ=သော။ သူရိယဿ= ၏။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တံ=လက်တဆစ် ပမာဏမျှလောက်ရှိသော။ ဥဒကမ္ပိ=ရေသည်သော်မှပင်။ န ဟောတိ=မရှိတော့။

။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဆဋ္ဌဿ=ခြောက်ခုမြောက်သော။ သူရိယဿ=၏။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်။ အယဉ္စ မဟာပထဝီ=ဤမြေကြီးသည်လည်းကောင်း။ သိနေရ=မြင်းမိုရ်တောင်မည်သော။ မဗ္ဗတရာဇာ စ=တောင်ဘုရင်မင်းသည် လည်းကောင်း။ ဓူမာယန္တိ=အခိုးထကုန်၏။ သံဓူမာယန္တိ=ပြင်းထန်စွာ အခိုးထ ကုန်၏။ သမ္ပဓူမာယန္တိ=လွန်မင်းပြင်းထန်စွာ အခိုးထကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကုမ္ဘကာရပါကော=အိုးလုပ်သမား (အိုးထိန်းသည်)၏ အိုးမီးဖုတ်ရာအရပ်သည်။ အာလေပိတော=မီးတိုက်အပ်သည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်)။ ပဋ္ဌမံ=မီး မတောက်လောင်မီ ရှေးဦးစွာ။ ဓူမေတိ သေယျထာပိ=အခိုးထသကဲ့သို့။ သံဓူ မေတိ သေယျထာပိ=ပြင်းထန်စွာ အခိုးထသကဲ့သို့။ သမ္ပဓူမေတိ သေယျထာပိ= လွန်မင်းပြင်းထန်စွာ အခိုးထသကဲ့သို့။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တမဿ=(၇)ခုမြောက်သော။ သူရိယဿ=နေ၏။ ပါတု ဘာဝါ=ကြောင့်။ အယဉ္စ မဟာပထဝီ=ကောင်း။ သိနေရ=သော။ ပဗ္ဗတရာဇာ

စ=ကောင်း။ အာဒိပုဏ္ဏိ=ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင်ကုန်၏။ ပဇ္ဇလန္တိ=မီးလျှံ
ထိန်ဝင်း ထွန်းလင်းနေကုန်၏။ ဧကဇာလာ=တလုံးတခဲတည်းသော မီးလျှံရှိကုန်
သည်။ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမိဿာ မဟာပထဝိယာ စ=ဤ
မြေကြီးကိုလည်းကောင်း၊ သိနေရဿ=မြင်းမိုရ်မည်သော၊ ပဗ္ဗတရာဇဿ စ=
တောင်ဘုရင်မင်းကိုလည်းကောင်း။ ဈာယမာနာနံ=မီးတောက်လောင်အပ်ကုန်
လသော်။ ဥယုမာနာနံ=မီးလောင်ကျွမ်းအပ်ကုန်လသော်။ အစ္စိ=မီးတောက်မီးလျှံ
သည်။ ဝါတေန=လေသည်။ ခိတ္တာ=ပစ်လွှင့်အပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ယာဝ
ဗြဟ္မလောကာပိ=ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင်လည်း။ ဂစ္ဆတိ=တက်သွား၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သိနေရဿ=သော။ ပဗ္ဗတရာဇဿ=တောင်ဘုရင်မင်းကို။
ဝါ=သည်။ ဈာယမာနဿ=မီးတောက်လောင်အပ်စဉ်။ ဥယုမာနဿ=မီးလောင်
ကျွမ်းအပ်စဉ်။ ဝိနဿမာနဿ=ပျက်စီးနေစဉ်။ မဟတာ=ကြီးစွာသော။ တေဇော
ခန္ဓေန=မီးပုံမီးလုံးသည်။ အဘိဘူတဿ=လွှမ်းမိုး ဖိစီးအပ်စဉ်။ [တနည်း-
ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဈာယမာနဿ=မီးတောက်လောင်အပ်သော၊ ဥယုမာနဿ=မီး
လောင်ကျွမ်းအပ်သော၊ ဝိနဿမာနဿ=ပျက်စီးနေသော။ မဟတာ=သော။
တေဇောခန္ဓေန=သည်။ အဘိဘူတဿ=လွှမ်းမိုး ဖိစီးအပ်သော။ သိနေရဿ=
သော။ ပဗ္ဗတရာဇဿ=တောင်ဘုရင်မင်း၏]။ ယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာတရာ
ရှိကုန်သော။ ကုဠာနိပိ=တောင်အထွတ်တို့သည်လည်း။ ပလုဇန္တိ=ပြတ်၍ပြတ်၍
ကျကုန်၏။ ဒွိယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာနှစ်ရာ ရှိကုန်သော။ ကုဠာနိပိ=လည်း။
ပလုဇန္တိ=ကုန်၏။ တိယောဇနသတိကာနိ=ယူဇနာသုံးရာရှိကုန်သော။ ကုဠာနိပိ=
ပလုဇန္တိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမိဿာ မဟာပထဝိယာ စ=ကိုလည်းကောင်း။ သိနေရဿ
=သော။ ပဗ္ဗတရာဇဿ စ=ကိုလည်းကောင်း။ ဈာယမာနာနံ=အပ်ကုန်လသော်။
ဝါ=အပ်ကုန်စဉ်။ ဥယုမာနာနံ=သော်။ ဝါ=စဉ်။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။
ဈာယမာနာနံ=မီးတောက်လောင်အပ်ကုန်သော။ ဥယုမာနာနံ=မီးလောင်ကျွမ်း
အပ်ကုန်သော။ ဣမိဿာ မဟာပထဝိယာ စ=ဤမြေကြီး၏ လည်းကောင်း။
သိနေရဿ=သော။ ပဗ္ဗတရာဇဿ စ=၏လည်းကောင်း]။ ဆာရိကာ=ပြာသည်။
နေဝ ပညာယတိ=မထင်ရှား။ မသိ=မီးသွေးသည်လည်း။ န ပညာယတိ=မထင်
ရှား။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပ္ပိဿ ဝါ=ထောပတ်ကိုလည်းကောင်း။ တေလဿ
ဝါ=ဆီကိုလည်းကောင်း။ ဈာယမာနဿ=မီးတောက်လောင်အပ်လသော်။
ဥယုမာနဿ=သော်။ ဆာရိကာ=သည်။ နေဝ ပညာယတိ သေယျထာပိ=မထင်
ရှားသကဲ့သို့။ မသိ=လည်း။ န ပညာယထိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုသို့မြေကြီး၊ မြင်းမိုရ်တောင်တို့ မီးလောင်ကျွမ်း
ရာ၌။ အယဉ္ဇ ပထဝီ=ဤမြေကြီးကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ဤမြေကြီးသည်လည်း

ကောင်း။ သိနေရ=မြင်းမိုရ်မည်သော။ ပဗ္ဗတရာဇာ စ=တောင်ဘုရင်မင်းကို လည်းကောင်း။ ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ ဥယျိဿန္တိ=မီးလောင်ကျွမ်းအပ်ကုန် လတ္တံ့။ ဝိနဿိဿန္တိ=ပျက်စီးကုန်လတ္တံ့။ န ဘဝိဿန္တိ=မရှိတော့ကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့မိန့်ဆိုအပ်သော ငါဘုရားစကားကို။ ဒိဋ္ဌပဒေဟိ=မြင်အပ်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်တရားရှိသော သောတာပန် အရိယသာဝကတို့ကို။ အညတြ=ကြည့်ဖယ် ထား၍။ (အညော=အရိယသာဝကမှတပါးသော)။ ကော=အဘယ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ မန္တာ=ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် သိမြင်နိုင်အံ့နည်း။ (အညော=အရိယသာဝက မှတပါးသော)။ ကော=အဘယ်ပုထုဇဉ်သည်။ သဒ္ဓါတာ=လက်ခံယုံကြည်နိုင်အံ့ နည်း။ [ကော မန္တာ=ငါဘုရားမိန့်ဆိုအပ်သော ထိုစကားကို လက်ခံယုံကြည်၍ ထိုအကြောင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် အဘယ်သူ သိမြင်နိုင်အံ့နည်း။ ယင်းသို့ ယုံကြည်အောင်လည်း အဘယ်သူ ပြောပြနိုင်အံ့နည်း။ ကော သဒ္ဓါတာ=ယုံ ကြည်အောင် ပြောပြလျှင်တော့ကော အရိယသာဝကကလွဲ၍ အဘယ်သူ ယုံ ကြည်အံ့နည်းဟူလို]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းအရာကား။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းအရာကို။ အဟံ=ငါသည်။ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့]။ ကာမေသု=ကာမဂုဏ်အာရုံ တို့၌။ ဝိတရာဂေါ=(ဈာန်ဖြင့်ပယ်ခွာခြင်းကြောင့်) ကင်းကွာသောတပ်မက်မှု ရာဂရှိသော။ တိတ္ထကရော=အယူဝါဒကို ပြုလုပ်တတ်သော။ (သုဂတိဘဝသို့ သက်ဆင်းရာ ဆိပ်ကမ်းတည်းဟူသော အယူဝါဒကို ပြုလုပ်တတ်သော)။ သုနေတ္တော နာမ=သုနေတ္တမည်သော။ (ကောင်းသောမျက်လုံးများ ရှိကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် သုနေတ္တမည်သော)။ သတ္တာ=ဆရာသည်။ အဟောသိ=ရှိခဲ့ဖူးပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုနေတ္တဿ=သုနေတ္တမည်သော။ သတ္တုနော=ဆရာမှာ။ အနေကာနိ=တပါးမက များစွာကုန်သော။ သာဝကသတာနိ=တပည့်အရာတို့ သည်။ [တနည်း-အနေကာနိ သာဝကသတာနိ=ရာပေါင်းများစွာသော တပည့် တို့သည်။ အဟောသံ=ရှိခဲ့ကုန်ပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုနေတ္တော=သုနေတ္တမည် သော။ သတ္တာ=ဆရာသည်။ သာဝကာနိ=တပည့်တို့အား။ ဗြဟ္မလောက သဟ ဗျတာယ=ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ အခြားသောဗြဟ္မာတို့၏ အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ ဓမ္မံ=ဗြဟ္မာ့ပြည်ရောက်ကြောင်းတရားကို။ ဒေသေသိ=ဟောကြားပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သုနေတ္တဿ=သုနေတ္တမည် သော။ သတ္တုနော=ဆရာသည်။ ပ။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေန္တဿ=ဟောကြားလသော်။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ=တို့သည်။ ဗြဟ္မလောကသဟဗျတာယ၊ ငှာ။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေန္တဿ=ဟောကြားသော။ သုနေတ္တဿ=သော။ သတ္တုနော= ဆရာ၏] သာသနံ=အဆုံးအမတရားကို။ သဗ္ဗေန=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာ

အားဖြင့်။ သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံအကုန်အစင်။ အာဇာနိသု=သိကြကုန်ပြီ။ ဝါ=သိသည့် အတိုင်း ဗြဟ္မာ့ပြည်လမ်းကြောင်း အကျင့်ကောင်းကို ကျင့်ကြံကြကုန်ပြီ။ တေ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၉၉)စာပိုဒ် (၄၇) ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ် ကြည့်] သုဂတိ=သုခ၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော။ ဗြဟ္မလောကံ=ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့။ ဥပပဇ္ဇိသု=ကပ်ရောက်ကြကုန်ပြီ။ ဝါ=လားရောက်ကြကုန်ပြီ။

ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သဗ္ဗေန=ဖြင့်။ သဗ္ဗံ=အစင်။ သာသနံ=အဆုံး အမတရားကို၊ န အာဇာနိသု=မသိကြကုန်။ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ (သုနေတ္တ ဆရာ၏ အဆုံးအမတရားကို အကုန်အစင် မသိကြသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ကာယဿ=၏။ ပံ။ အပ္ပေကစ္စေ=အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ= ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိမည်ကုန်သော။ ဝါ=သူတပါး ဖန်ဆင်းပေးအပ်သော စည်းစိမ် တို့၌ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ သဟဗျတံ= အတူတကွဖြစ်ဖက်အဖော် သဟဲအဖြစ်သို့။ ဥပပဇ္ဇိသု=ကပ်ရောက်ကြကုန်ပြီ။ ဝါ=လားရောက်ကြကုန်ပြီ။ အပ္ပေကစ္စေ=တို့သည်။ နိဗ္ဗာနရတီနံ=နိဗ္ဗာနရတီ မည်ကုန်သော။ ဝါ=စည်းစိမ်ကို ဖန်ဆင်းခြင်း၌ မွေ့လျော်မှု ရှိကုန်သော။ပ။ တုသိတာနံ=တုသိတာမည်ကုန်သော။ ဝါ=မိမိတို့ ဂုဏ်ကျက်သရေ ပြည့်စုံမှုကို နှစ်သက် ကျေနပ်ခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်ကုန်သော။ ဝါ=နှစ်သက်မှု ပီတိသည် ကပ်ရောက်အပ်ကုန်သော။ပ။

အပ္ပေကစ္စေ=တို့သည်။ ယာမာနံ=ယာမာမည်ကုန်သော။ ဝါ=ဒုက္ခမှကင်းကွာ ကုန်သော။ ပ။ တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာ မည်ကုန်သော။ ဝါ=၃၃-ယောက် သော ကောင်းမှုပြုဖက် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာဘုံဟူသော နေရာရှိကုန်သော။ပ။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=စာတုမဟာရာဇိ မည်ကုန်သော။ ဝါ=လေးယောက်သော နတ်မင်းကြီးရှိကုန်သော။ပ။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ=ခတ္တိယမဟာသာလမျိုးတို့၏။ ဝါ=များစွာသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော မင်းမျိုးတို့၏။ပ။ ဗြာဟ္မဏမဟာ သာလာနံ= များစွာသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားမျိုးတို့၏။ပ။ ဂဟပတိမဟာ သာလာနံ= များစွာသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော သူကြွယ်တို့၏။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇိသု။

☸ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌။ (သုနေတ္တမည်သော ဆရာကြီး၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာကျင့်ကြံကြသော တပည့်များစွာတို့ သုဂတိဘုံဘဝ အသီး သီးသို့ လားရောက်ကြရာထိုအခါ၌)သုနေတ္တဿ=သုနေတ္တမည်သော။ သတ္တုနော =ဆရာကြီး၏။ ဝါ=မှာ။ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ယော အဟံ=အကြင်ငါသည်။ အဘိသမ္ပရာယံ=နောင်တမလွန်ဒုတိယဘဝ၌။ သာဝကာနံ =တပည့်တို့နှင့်။ သမသမဂတိယော=တထပ်တည်းကျ တူညီမျှသော လားရာဘဝ ရှိသည်။ [သမာ ဟုတွာ သမာ သမသမာ၊ သမသမာ၊ ဂတိ ယဿ မေတိ

သမသမဂတိကော၊ ထို့နောက် ကကို ယပြု အသံ=ဖြစ်နေငြားအံ့။ ဧတံ= ဤသို့ ဖြစ်နေခြင်းသည်။ မေ=ငါ့အား။ န ပတိရူပံ=မသင့်လျော်။ အဟံ= ငါသည်။ ဥတ္တရိ=ပဌမဈာန်မှအထက်ဖြစ်သော တိကစတုတ္ထဈာန် တိုင်အောင်။ မေတ္တံ=မေတ္တာဈာန်ကို။ ယံနုန ဘာဝေယျ။ (ပဏီတဈာန်ဖြစ်အောင်) ဖြစ်ပွား စေရပါမူ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အထ ခေါ=ကြံစည်စဉ်းစားပြီးရာ ထိုအခါ၌။ သုနေတ္တော= သော။ သတ္တာ=သည်။ သတ္တဝသ္မာနိ=လုံး။ပ။ [စာပိုဒ် (၆၂) မေတ္တာသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၈၈)ကြည့်။ ဤသုတ်ကား ထိုသုတ်လို အဟံဟူသော ကတ္တား မထည့်ရခြင်းသာထူး၏။ အနည်းငယ်မျှသာ ရေးတော့အံ့] ဘာဝေသိ =ပြီ။ (သော=ထိုသုနေတ္တ မည်သော ဆရာကြီးသည်) သတ္တဝသ္မာနိ=လုံး။ပ။ ပုန=တဖန်။ နအာဂမာသိ=ပြန်မလာခဲ့ပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ လောကေ=သည်။ သံဝဇ္ဇမာနေ=သော်။ (သော=ထိုသုနေတ္တ ဆရာကြီးသည်) အဘာဿရူပဂေါ= သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=၌။ (သော=ထိုသုနေတ္တဆရာ ကြီးသည်) အဘိဘူ=သော။ 'အနဘိဘူတော=သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (သော= ထိုသုနေတ္တဆရာကြီးသည်) ဆတ္တိသက္ခတ္တိ=တိုင်။ပ။ အဿ=ထိုစကြဝတေးမင်း တရား၏။ ဝါ=မှာ။ သူရာ=ကုန်သော။ပ။ ပရောသဟသံ=သော။ ပုတ္တာ= တို့သည်။ အဟောသံ=ရှိကုန်ပြီ။ သော=ထို စကြဝတေးမင်းတရားသည်။ပ။ အဇ္ဈာဝသိ=ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုနေတ္တော=သုနေတ္တမည်သော။ သော ဟိ သတ္တာ=ထို ဆရာကြီးသည်သော်မှပင်၊ ဧဝံ=ဤမျှလောက်။ ဒိဃာယုကော=ရှည်သောအသက် ရှိသည်။ ဧဝံ=လောက်၊ စိရဋ္ဌိတိကော=ကြာမြင့်စွာတည်တံ့ခြင်းရှိသည်။ သမာနော =ဖြစ်ပါလျက်။ ဇာတိယာ=မှလည်းကောင်း။ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၁၁) စာပိုဒ်(၅၀)မေထုနသုတ်ကြည့်] ဥပါယာသေဟိ=ကောင်း။ အပရိမုတ္တော=မလွတ် မြောက်သည်၊ ဒုက္ခသ္မာ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ။ အပရိမုတ္တော=သည်။ အဟောသိနာမ= ဖြစ်ခဲ့ရလေဘိ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဟံ=ငါသည်)ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏။ ကိဿ ဟောတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ဇာတိဇရာ စသည်တို့မှ မလွတ် မြောက်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။) စတုနံ=လေးပါးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို။ အနနုဗောဓာ=မသိခြင်းကြောင့်။ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ=ထိုးထွင်း မသိခြင်းကြောင့်။ (တံ=ထိုသို့ ဇာတိဇရာ စသည်တို့မှ မလွတ်မြောက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။) ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ စတုနံ=လေးပါးကုန်သော။ (ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို။ အနနုဗောဓာ=ကြောင့်။ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ဇာတိဇရာ စသည်တို့မှ မလွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။)

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ အရိယဿ=ဖြူစင်သန့်ရှင်းအပြစ်ကင်းသော။ သီလဿ
 =မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလကို။ အနနဗောဓာ=မသိခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။
 အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ=ထိုးထွင်းမသိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ အရိယဿ=သော။
 သမာဓိဿ=မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောသမာဓိကို။ အနနဗောဓာ=ကောင်း။ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ
 =ကောင်း။ အရိယာယ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော။ ပညာယ=မဂ်ဖိုလ်နှင့်
 ယှဉ်သောပညာကို။ အနနဗောဓာ=ကောင်း။ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ=ကောင်း။ အရိယာယ=
 သော။ ဝိမုတ္တိယာ=ဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော
 ဖိုလ်တရားကို။ အနနဗောဓာ=ကောင်း။ အပ္ပဋ္ဌိဝေဓာ=ကောင်း။ (တံ=ထိုသို့ဇာတိ
 ဇရာ စသည်တို့မှ မလွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အရိယံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော။ တယံဒံ သီလံ=
 ထိုမဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောသီလကို။ (မယာ=ငါသည်။) အနဗုဒ္ဓံ=သိအပ်ပြီ။ ပဋ္ဌိဝိဒ္ဓံ=
 ထိုးထွင်းသိအပ်ပြီ။ အရိယော=သော။ သော အယံ သမာဓိ=ထိုမဂ်ဖိုလ်နှင့်
 ယှဉ်သော သမာဓိကို။ အနဗောဓော=သိအပ်ပြီ။ [အနဗုဒ္ဓေါ-ဟုရှိလျှင်ကောင်း
 ၏။] ပဋ္ဌိဝိဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိအပ်ပြီ။ အရိယာ=သော။ သာ အယံ ပညာ=ထို
 မဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ပညာကို။ ပ။ သာ အယံ ဝိမုတ္တိ=ထိုဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို။ ပ။
 ဘဝတဏှာ=ဘဝတို့၌ တပ်မက်သော တဏှာကို။ ဥစ္စန္ဒာ=ပယ်ဖြတ်အပ် ပြီးပြီ။
 ဘဝနေတ္တိ=ဘဝတဏှာကြီးသည်။ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုဘဝသို့ ဆွဲငင်
 ခေါ်ဆောင်တတ်သော တဏှာကြီးသည်။ ဝိဏာ=ကုန်ဆုံးပြီ။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။
 ပုနဗ္ဘဝေါ=နောက်ထပ်ဖြစ်မည့် ဘဝသစ်သည်။ နတ္ထိ=မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ=သို့။
 (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ဤစုဏ္ဍိယစကားပြေ တရားဒေသနာ
 တော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ သုဂတော=(ကောင်းသော စကားကို မိန့်ဆို
 တော်မူသော) မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ဤစုဏ္ဍိယစကားပြေ တရားဒေသနာ
 တော်ကို။ ဝတ္တာန=မိန့်တော်မူပြီး၍၊ အထ=မိန့်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌။ သတ္တာ=
 နတ်လူတို့၏ ဆရာသခင် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည်။ အပရံ=အခြားတံမျိုးသော၊
 ဧတံ=ဤသီကုံးဖွဲ့စပ်၊ ဂါထာတော်မြတ်ကို။ အဝေါစ=ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=
 သနည်း။)

သီလံ=မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလကိုလည်းကောင်း။ သမာဓိ=မဂ်ဖိုလ်နှင့်
 ယှဉ်သော သမာဓိကိုလည်းကောင်း။ ပညာစ=မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာကို
 လည်းကောင်း။ ဝိမုတ္တိစ=ဖိုလ်ဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်း။ အနတ္တရာ=သူ့ထက်ထူးကဲ
 သာလွန် မွန်မြတ်သောတရား မရှိကုန်သော။ ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံးတရားဖြစ်ကုန်
 သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောကုတ္တရာတရားတို့ကို။ ယသသိနာ=များသောအခြံ
 အရံ အကျော်အစောရှိတော်မူသော။ ဂေါတမေန=ဂေါတမနွယ်ဖွား ရှင်တော်မြတ်
 ဘုရားသည်။ အနဗုဒ္ဓါ=သိတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

ဣတိ=ဤသို့ပင်။ ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (ဣမေ . ဓမ္မေ=ဤလောကုတ္တရာ တရားတို့ကို။) အဘညာယ=သိတော်မူပြီး၍၊ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့အား။ ဓမ္မံ=တရားကို။ အက္ခာသိ=ဟောကြားတော်မူပြီ။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၏။ အန္တကရော=အဆုံးကိုပြုတော်မူသော။ (မိမိသန္တာန်၊ သူတပါး သန္တာန်၌ ကင်းပျောက် ပျက်သုဉ်း ကုန်ဆုံးခြင်းကို ပြုတော်မူသော။) စက္ခုမာ=ငါးပါးသော မျက်လုံးရှိတော်မူသော။ (ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ သမန္တနှင့် ဒိဗ္ဗာ၊ ပညာ၊ ငါးဖြာသောမျက်လုံးရှိတော်မူသော။) သတ္တာ=ဆရာသခင် ဘုရားရှင်သည်။ ပရိနိဗ္ဗုတော=ကိလေသာ ခပ်သိမ်း အပူငြိမ်းခြင်းဖြင့် ငြိမ်းအေးတော်မူပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃-နဂရောပမသုတ်

၆၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယတော=အကြင် အခါ၌။ ရညော=မင်း၏။ ပစ္စန္တိမံ=တိုင်းနိုင်ငံ၏ အစွန်အဖျား၌ တည်ရှိသော။ နဂရံ=မြို့သည်။ သတ္တဟိ=(၇) မျိုးကုန်သော။ နဂရပရိက္ခာရေဟိ=မြို့၏ အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=ကောင်းစွာစီစဉ်ဆင်ယင်ထားအပ်သည်။ ဟောတိ=၏။ (တနည်း) သတ္တဟိ=ကုန်သော။ နဂရပရိက္ခာရေဟိ=မြို့၏ အကာအကွယ် အရံအတားတို့ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=ကောင်းစွာ ကာကွယ်ရံတား စောင့်ရှောက်ထားအပ်သည်။ ဟောတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။ စတုန္တံ=လေးမျိုးကုန်သော။ အာဟာရာနံ=အစာအာဟာရတို့ကို။ နိကာမလာဘီ=မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ အကိစ္စလာဘီ=မပင်မပန်း ချမ်းသာစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ အကသိရလာဘီ=ပြန်ပြော ပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တတော=ထိုအခါ၌)ရညော=မင်း၏။ ပစ္စန္တိမံ=သော။ ဣဒံ နဂရံ=ဤမြို့ကို။ (ခုနစ်မျိုးသော နဂရပရိက္ခာရတို့ဖြင့် ဆင်ယင်ရံတား စောင့်ရှောက်ထားအပ်၍ လေးမျိုးသော အာဟာရတို့ကို လည်း အလိုရှိသလောက် လွယ်ကူပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသော ဤမြို့ကို) ဗာဟိရေဟိ=မြို့အပြင်၌ တည်ရှိနေကုန်သော၊ ပစ္စတ္တိကေဟိ=ဆန့်ကျင်ဘက်ကို

၁။ နဂရပရိက္ခာရ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ “နဂရပရိက္ခာရေဟိ သုပရိက္ခတန္တိ နဂရလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာတံ” ဟူ၍ ပရိက္ခာရသဒ္ဒါကို အလင်္ကာရ(အဲဆင်တန်ဆာ) အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ (ပ-၃၃)၌မူ သာဓကအဖြစ် ထုတ်ပြထားသော ဤသုတ်ပါဠိဝါကျကိုပင် ပရိက္ခာရောတိ ပန “သတ္တဟိ နဂရပရိက္ခာရေဟိ သုပရိက္ခတံ ဟောတိ” တိ အာဒိသု ပရိဝါရော ဝုစ္စတိ” ဟု လည်းကောင်း၊ ထို၏ဋီကာ (ပ-၆၃) ၌လည်း “နဂရပရိက္ခာရေဟိတိ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ ရက္ခဏကေဟိ” ဟူ၍ လည်းကောင်း ပရိဝါရ (အကာအကွယ် အရံအတား၊ အခြံအရံ အသိုင်း အဝိုင်း) အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထိုကြောင့် ဤသုတ်ဋီကာ၌လည်း “ပရိဝါရဝစနောပိ ဝဋ္ဌတိယေဝ” ဟု မိန့်သည်။

အလိုရှိ ကုန်သော။ [ပဋိပက္ခံ အတ္ထယန္တိ ဣစ္ဆန္တိတိ ပစ္စတ္တိကာ] ပစ္စာမိတ္တေဟိ=ရန်သူ တို့သည်။ အကရဏီယံ=အနိုင်တိုက်ခိုက်မှု မပြုအပ်၊ မပြုနိုင်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ= ဆိုအပ်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ နဂရပရိက္ခာ- ရေဟိ=တို့ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ရညော=မင်း၏။ ပစ္စန္တိမေ=နိုင်ငံ၏အစွန်အဖျား၌ တည်ရှိ သော။ နဂရေ=မြို့၌။ ဒေသိကာ=တံခါးတိုင်သည်။ ဂမ္ဘီရနေမာ=နက်သော မြေတွင်းခေါင်း(မြေဝင်) ရှိသည်။ ဝါ=မြေတွင်းခေါင်းထဲသို့ နက်ရှိုင်းစွာ စိုက် ဝင်သည်။ သုနိခါတာ=ကောင်းစွာစိုက်မြှုပ်ထားအပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အစလာ=လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသည်။ အသမ္ပဝေမိ=ယိမ်းယိုင်ခြင်း မရှိသည်။ ဟောတိ =၏။ အပ္ပန္တရာနံ=မြို့တွင်း၌ နေသောလူတို့၏။ ဝုတ္တိယာ=လုံခြုံခြင်းငှာလည်း ကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=မြို့အပြင်၌ ရှိသော ရန်သူတို့ကို။ ပဋိဃာတာယ=ကာကွယ် တားဆီးခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ရညော=မင်း၏။ ပစ္စန္တိမံ=သော။ နဂရံ=မြို့သည်။ ပဌမေန=ရှေးဦးစွာသော။ ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=ဤမြို့၏ အဆင်တန်ဆာ ဖြင့်။ (နက်သော မြေဝင်မြေစိုက်ရှိ၍ မယိမ်းမယိုင် ခိုင်မြဲသောတံခါးတိုင်ဟူသော ဤမြို့အဆင်တန်ဆာဖြင့်) ဝါ=ဤမြို့၏ အကာအကွယ် အရံအတားဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=ကောင်းစွာ စီစဉ်ဆင်ယင်ထားအပ်သည်။ ဝါ=ကောင်းစွာ ကာကွယ် ရံတား စောင့်ရှောက်ထားအပ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော နဂရပရိက္ခာရ တမျိုး ကား {တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန=နောက်ထပ်။ အပရံစ=အခြားသော နဂရပရိက္ခာရကိုလည်း။ အဟံ=ငါသည်။ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူဦးအံ့} ရညော=၏။ ပစ္စန္တိမေ=သော။ နဂရေ=၌၊ ပရိခါ=ကျုံးသည်။ (မြို့၏ ပတ်ပတ် လည်၌ တူးဖောက်ထားအပ်သော မြောင်းကြီးသည်) ဂမ္ဘီရာစေဝ=နက်လည်း

၁။ ဂမ္ဘီရနေမာ။ ။နေမသဒ္ဒါ၏ တွင်း၊ ကျင်းဟူသော အနက်ကို သက္ကတ အဘိဓာန်တို့၌လည်း ဖွင့်ထား၏။ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၆) သိလာယူပသုတ်၌လည်း ဤနေမသဒ္ဒါကို အာဝါဠသဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်ထားသည်။ ထိုကြောင့် ဤ၌ တိုင်စသည်တို့ စိုက်ဝင်အပ်သော မြေတွင်းခေါင်းကို နေမဟု ခေါ်၏။ ဂမ္ဘီရံ နေမံ ဒေဝိဿာ ဒေသိကာယာတိ ဂမ္ဘီရနေမာ=နက်သော (နက်ရှိုင်းစွာ စိုက်ဝင်အပ်သော) မြေတွင်းခေါင်းရှိသောတံခါးတိုင်။ ဝါ=မြေတွင်းခေါင်းထဲသို့ နက်ရှိုင်းစွာ စိုက်ဝင်သွားသော တံခါးတိုင်။

နေမံ ဝုစ္စတိ ထမ္ဘာဒီဟိ အနုပတ(အနုပဝိဋ္ဌ)ဘူမိပွဒေသောတိ အာဟာ "ဂမ္ဘီရ အာဝါဠာ"တိ၊ ဂမ္ဘီရံ ဘူမိ အနုပဝိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဋီကာ။ အနုပတပုဒ်နေရာ၌ အနုပဝိဋ္ဌ-ဟု ဒီ၊ပါထိကဝဂ်၊ ပါသာဒိကသုတ်ဋီကာ (၉၃)၌ ရှိသည်။

နက်သည်။ ဝိတ္တတာ စ=ကျယ်ပြန့်လည်း ကျယ်ပြန့်သည်။ ဟောတိ=၏။ အပ္ပန္နရာနံ=တို့၏။ ဂုတ္တိယာ။ပ။ ဒုတိယေန=နှစ်ခုမြောက်သော။ ဣမိနာ နဂရ ပရိက္ခာရေန=(နက်၍ ကျယ်ပြန့်သော ကျုံးတည်းဟူသော) ဤမြို့၏ အဆင် တန်ဆာဖြင့်။ ဝါ=ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=သည်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ရညော=၏။ ပစ္စန္နိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ ဥစ္စောစေဝ=မြင့်လည်းမြင့်သော။ ဝိတ္တတာ စ=ကျယ်ပြန့်လည်း ကျယ်ပြန့်သော။ အနုပရိယာယပထော=ပတ်ပတ်လည် လမ်းမကြီးသည်။ (တံတိုင်း၏ အတွင်း၌ တံတိုင်းနှင့်ယှဉ်ပြိုင် ရင်ဘောင်တန်းသွားသော ပတ်ပတ်လည်လမ်းမကြီးသည်) ဟောတိ=ရှိ၏။ {အနုပရိယေတိ ဧတေနာတိ အနုပရိယာယော၊ သောယေဝ ပထော အနုပရိယာယပထော=အစဉ်မပြတ် လှည့်ပတ်သွားကြောင်းဖြစ်သော လမ်းမကြီး} အပ္ပန္နရာနံ=တို့၏။ ဂုတ္တိယာ=ကောင်း။ပ။ တတိယေန=သုံးခုမြောက် သော။ ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=(မြင့်မတ်၍ ကျယ်ပြန့်သော ပတ်ပတ်လည် လမ်းမကြီး တည်းဟူသော) ဤမြို့၏ အဆင်တန်ဆာဖြင့်။ ဝါ=ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ= သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ သလာကဉ္စေဝ=ပစ်လွှတ်ရသော မြား၊ မှိန်း စသော လက်နက်လည်းဖြစ်သော။ ဇေနိကဉ္စ=အသွားတဖက် ဓားစသော ကြွင်းကျန် သမျှ လက်နက်အားလုံးလည်းဖြစ်သော။ ဗဟံ=များစွာသော။ အာဂုဓံ=လက်နက် သည်။ သန္တိစိတံ=စုဆောင်းထားအပ်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ စတုတ္ထေန=လေးခု မြောက်သော။ ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=(မြောက်မြားစွာ စုဆောင်းထားအပ် သော လက်နက်တည်းဟူသော) ဤမြို့၏ အဆင်တန်ဆာဖြင့်။ ဝါ=ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။

နဂရေ=မြို့၌။ ဗဟုဗလကာယော=များစွာသော စစ်သည်ဗိုလ်ပါအပေါင်း သည်။ ပဋိဝသတိ=နေထိုင်၏။ သေယျထိဒံ=အဘယ်စစ်သည်ဗိုလ်ပါအပေါင်း နည်းဟူမူ။ [တနည်း-ဣဒံ(အယံ ဗဟုဗလကာယော)=ဤများစွာသော စစ်သည် ဗိုလ်ပါအပေါင်းဟူသည်။ သေယျထာ=အဘယ်နည်းဟူမူ] ဟတ္ထာရောဟာ^၁= ဆင်စီးသူရဲ၊ ဆင်ဆရာ၊ ဆင်ဆရာဝန်၊ ဆင်ထိန်း စသည်တို့လည်းကောင်း။ အသာရောဟာ=မြင်းစီးသူရဲ၊ မြင်းဆရာ၊ မြင်းဆရာဝန်၊ မြင်းထိန်း စသည်တို့

၁။ ဟတ္ထာရောဟာ ရထိကာ နေဂ္ဂဟာ။ ။(၁) "ဟတ္ထိ" အာရောဟန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ"ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ဆင်ကို စီးတတ်သော (ဆင်စီး၍ စစ်တိုက် တတ်သော) ဆင်စီးသူရဲကိုလည်း ဟတ္ထာရောဟာ-ဟုခေါ်၏။ (၂) "ဟတ္ထိ" အာရော ဟာပယန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ"နှင့်အညီ ဆင်ကိုတက်စီးစေတတ်သော (ဝါ=ဆင်ကို တက်စီးခြင်းငှာ သင့်လျော်သည့် အခြေအနေရောက်အောင် စီစဉ်ပေးတတ်သော) ဟတ္ထာစရိယ၊ ဟတ္ထိဝေဇ္ဇ၊ ဟတ္ထိဗန္ဓ (ဟတ္ထိမေဏ္ဍ) စသည်တို့ကိုလည်း ဟတ္ထာရောဟာ ဟုခေါ်၏။ ထိုတွင်-

လည်းကောင်း။ ရထိကာ=ရထားစီးသူရဲ၊ ရထားလုပ်ဆရာ၊ ရထားနပန်းစွန်း
စောင့် စသည်တို့လည်းကောင်း။ ဓနုဂ္ဂဟာ=လေးသမားနှင့် လေးအတတ်သင်
ဆရာတို့လည်းကောင်း။ စေလကာ^၁=အောင်လံကိုင်လျက် ရှေ့ကတက်သွား၊
အလံကိုင်စစ်သားတို့လည်းကောင်း။

စလကာ=စစ်ဆင်ရေးမှူးတို့လည်းကောင်း။ (စစ်သည်များစွာ၊ နေသင့်ရာရပ်၊
သတ်မှတ်သောအား၊ လျှပ်ရှားစေတတ်သော စစ်ဆင်ရေးမှူးတို့ လည်းကောင်း)
ပိဏ္ဍဒါယကာ^၂=(အသားဆိုင်ကို ထိုးသုတ်သော သိန်းငှက်ကဲ့သို့) တဖက်

ဆင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်စီးသူရဲကိုလည်းကောင်း၊ သင်ပြပေးတတ်သော
ဆင်ဆရာကို ဟတ္ထာစရိယ ဟုခေါ်၏။ ဟတ္ထိဝေဇ္ဇ=ဆင်ဆေးကု ဆရာဝန်။
ဟတ္ထိဗန္ဓ=ဆင်ခြေစောင့်၊ ဆင်ထိန်း။ ထို့ပြင် ဆင်ကို မယော စသည် ကျွေးသောသူ
များလည်း ဟတ္ထာရောဟပင်တည်း။ ဟတ္ထိဗန္ဓနေရာ၌ ဟတ္ထိမေဏ္ဍဟု အဘိဓာန်
စသည်တို့၌ ရှိ၏။ ဟတ္ထိဗန္ဓာ နာမ ဟတ္ထိနံ ပါဒရက္ခကာ။ ဋီကာ၊ အသာရောဟလည်း
နည်းတူပင်။

ရထေ နိယုတ္တာ ရထိကာ=ရထား၌ယှဉ်သော (ရထားနှင့် ဆက်စပ်သော) သူများ
(ရထားစီးသူရဲစသည်)။ ဘီးကျွတ်မသွားအောင် လှည်းရထားတို့၏ ဝင်ရိုးအဖျား၌
တပ်ထားအပ်သော ကန်လန် (ဂလန်)ကို အာဏီ (နပန်းစွန်း)ဟု ခေါ်၏။ ၎င်းကို
စောင့်သောသူကို အာဏီရက္ခကဟု ခေါ်သည်။

ဓနု ဂဏ္ဍန္တိတိ ဓနုဂ္ဂဟာ=လေးကို ကိုင်စွဲသောသူ (လေးသမား)။ ဓနု ဂဏ္ဍာပေန္တိတိ
ဓနုဂ္ဂဟာ=လေးကို ကိုင်စွဲစေသောသူ။ ဝါ=လေးအတတ် သင်ပေးသော ဆရာ။

၁။ စေလကာ စလကာ။ ။စေလ=အဝတ် (အလံ)+အကဓာတ်+အပစ္စည်း။
စေလေန စေလပဋ္ဌာကာယ ယုဒ္ဓေ အကန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ စေလကာ=စစ်ပွဲ၌အလံဖြင့်
ရှေ့ကတက်သော အလံကိုင်စစ်သားများ။ ယထာ တထာ ဌိတေ သေနိကေ (အစီ
အစဉ်မရှိဘဲ အကွဲကွဲ အပြားပြား တည်ရှိနေသော စစ်သည်တို့ကို) ဗျူဟာကရဏ
ဝသေန (စစ်ဆင်မှု ပြုခြင်းအားဖြင့်)တတော တတော စလယန္တိ ဥစ္စာလေန္တိတိ စလကာ
(ထိုထို အရပ်မှ ရွှေ့ရှားစေသော သူများ) စလဓာတ် ဣပစ္စည်း။ ဤ ဝစနတ္ထနှင့်အညီ
ဘုရင်က ဤနေရာ၌ နေစေ။ ဟိ အမတ်ကြီးက ဤနေရာ၌ နေစေဟူ၍ စစ်တိုက်ရန်
နေရာယူစေသော စစ်ဆင်ရေးမှူးများကို စလက ဟုခေါ်၏။

၂။ ပိဏ္ဍဒါယကာ။ ။ပိဏ္ဍ=သမူဟ (အပေါင်းအစု)၊ ဤ၌ စစ်သားအပေါင်း
အစုကို ပိဏ္ဍဟု ခေါ်၏။ ဒယဓာတ် ဣပစ္စည်း။ ဒယဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော
တည်း။ ထိုကြောင့် “ပိဏ္ဍ=တဖက် စစ်တပ် အုပ်စုထဲသို့+ဒါယက=သွားရောက်
တတ်သူ”ဟု အကျဉ်းချုပ်အနက် ဖြစ်၏။ (သကုဏဂ္ဂိအာဒယောံ ဝိယ မံသပိဏ္ဍံ)
ပရသေနာသမူဟသင်္ခါတံ ပိဏ္ဍံ သာဟသိကတာယ ဆေဟာ ဆေတွာ ဒယန္တိ
ဥပုတိတွာ ဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဍဒါယကာ=(အသားဆိုင်ကို သိန်းငှက်ထိုးသုတ်သကဲ့သို့) တဖက်
စစ်သည်အတွင်းသို့ လျှပ်တပြက် အလျင်အမြန် ဝင်ရောက်ခုတ်ဖြတ်၍ ခုတ်ဖြစ်၍
ရံလွှားပြေးသွားတတ်သော သူရဲကောင်းများ။

စစ်သည်အုပ်စုထဲသို့ အံဆောတလျင် ဝင်ရောက်ခုတ်ဖြတ်၍ ခုတ်ဖြတ်၍ ခုံထွက် ပြေးလွှား ထွက်သွားတတ်သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။ ဝါ=မိမိ စစ်သည် အုပ်စုထဲ၌ စစ်သားတို့အတွက် ထမင်းနှင့်ရေကို ယူငင် ခုံလွှားပြေးသွား ပို့ဆောင် တတ်သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။ ဥဂ္ဂါ=အလွန်တက်ကြွကုန်သော။ (သတ္တိ၊ အရှိန်ဟုန်၊ လုံ့လဂုဏ် စသည်တို့ဖြင့် အလွန်တက်ကြွကုန်သော။) ဝါ=အလွန်ထင်ရှားကျော်စောကုန်သော။ ရာဇပုတ္တာ=(စစ်ပွဲကျက်စား) ဘုရင့် သားတော်တို့လည်းကောင်း။ ပက္ခန္တိနော=ရန်သူတပ်တွင်း ချင်းနင်း ပြေးဝင်တတ် သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။ (ရန်သူတပ်တွင်း အပြေးဝင်၍၊ လိုချင် ရာရာ၊ ရွေးကာသတ်လျက်၊ ခေါင်း၊ လက်နက်ကို၊ မပျက်ဆောင်နှင့်၊ ပေးသွင်း တတ်သော သူရဲကောင်းတို့ လည်းကောင်း)။

မဟာနာဂါ=ဆင်ပြောင်ကြီးကဲ့သို့ နောက်မဆုတ်တမ်း တိုက်ခိုက်စွမ်းနိုင် သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။ သူရာ=အဖော်မမှီး တဦးတည်းပင် ရဲဝံ့စွာ

တနည်း-ပိဏ္ဏ(ဇနသမ္ပဒ္ဒ)=အပြင်းအထန် ထိုးကြိတ် တိုက်ခိုက်နေသော စစ်သား အုပ်စုထဲ၌ +ဒါယက=သွားရောက်တတ်သူ။ (စစ်သားများအတွက် ထမင်းနှင့် သောက်ရေကို ယူငင်၍ ခုံပျံသကဲ့သို့ အလျင်အမြန် သွားရောက်ပို့ဆောင်တတ်သော သူရဲကောင်း) ပိဏ္ဏေ ဇနသမ္ပဒ္ဒေ ဒယန္တိ ဥပ္ပတန္တာ ဝိယ ဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဏဒါယကာ။ ဤနည်း၌လည်း ဋီကာတို့၌ ဒယဓာတ်ဖြင့်ပင် ဖွင့်ပြထားသည်။

အကယ်၍ ဒါယကကို ဒါဓာတ်ကြံပြီးလျှင် "ပိဏ္ဏ=ထမင်းကို +ဒါယက=ပေးပို့ တတ်သူ။ စစ်တပ်ထဲသို့ အလျင်အမြန်သွား၍ ထမင်းပေးပို့သူ" ဟု အနက်ဆိုလျှင်လည်း "ယေ ဝါ သင်္ဂါမမဇ္ဈေ ယောဓာနံ ဘတ္တပါနိယံ ဂဟေတွာ ပဝိသန္တိ" ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် လျော်သည်ဟုပင် ယူဆ၏။

၁။ ဥဂ္ဂါ ရာဇပုတ္တာ ပက္ခန္တိနော။ "ဥဂ္ဂါ"ကို "ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာ" ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၍ ၎င်းကို "ထာမဇေပရက္ကမာဒိဝသေန အတိဝိယ ဥဂ္ဂတာ၊ ဥဒဂ္ဂါတိ အတ္ထော" ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ထို၌ ဥဒဂ္ဂါပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ထားသောကြောင့် "ဥဂ္ဂါ=အလွန်တက်ကြွကုန် သော" ဟု အနက်ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ သီလက္ခန္ဓံ ဋီကာတို့၌ ဥဒဂ္ဂါပုဒ်ကို မတွေ့ရသော ကြောင့် "ဥဂ္ဂါ=အလွန်ထင်ရှားကုန်သော" ဟု ပြန်ဆိုကြကုန်၏။

ပက္ခန္တိဓာတ် ထိပစ္စည်းဖြင့် (အာဂါမိပုဒ်ကဲ့သို့) "ပက္ခန္တိ" ဟု ဖြစ်၏။ ယောဝိဘတ်ကို နောပြုလျှင် ဒဏ္ဍိနောကဲ့သို့ ပက္ခန္တိနော ဟု ဖြစ်၏။ ပက္ခန္တိ ပရသေနံ အနုပဝိ သန္တိတိ ပက္ခန္တိနော=တဖက်စစ်တပ်အတွင်းသို့ ချင်းနင်းပြေးဝင်တတ်သော စစ်သား များ။ ဤ၌ မည်သည့်ရန်သူ၏ ဦးခေါင်းနှင့် လက်နက်ကို ရအောင်ယူချေပါဟု စေခိုင်းသောအခါ မကြောက်မရွံ့ ရဲဝံ့စွာ တဖက်စစ်တပ်အတွင်းသို့ ချင်းနင်း ပြေး ဝင်၍ ထိုဦးခေါင်းကိုပင် ခုတ်ဖြတ်၍ လက်နက်နှင့်တကွ ရယူနိုင်သော သူရဲကောင်း များဟု ဆိုလို၏။

တိုက်ခိုက်နိုင်သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။ (ချုပ်ဝတ်တန်ဆာ၊ ဒိုင်းလွှား
 ကာဖြင့်၊ သမုဒ္ဒရာတွင်း၊ ချင်းနင်းဖြတ်ကာ၊ နောက်ပါမမှီး၊ တကိုယ်တည်းဖြင့်၊
 အပြီးအပိုင်၊ ရဲဝံ့စွာ တိုက်ခိုက်နိုင်သော သူရဲကောင်းတို့လည်းကောင်း။)
 စမ္မယောဓိနော=သားရေသင်တိုင်း၊ သားရေဒိုင်းတို့ဖြင့် စစ်တိုက်သော စစ်သူရဲ
 တို့လည်းကောင်း။ ဒါသကပုတ္တာ=(သခင်အပေါ်၌ အလွန်ချစ်ခင်သော)အိမ်ပေါက်
 ကျွန်၏သားဖြစ်သော စစ်သူရဲတို့လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ပဉ္စမေန= ငါးခုမြောက်
 သော။ ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=(များစွာသော စစ်သည်အပေါင်းဟူသော)
 ဤမြို့၏ အဆင်တန်ဆာဖြင့်။ ဝါ=ဖြင့်။ ပ။

နဂရေ=မြို့၌။ ပဏ္ဍိတော=ပင်ကိုယ်ဇာတိ ပညာရှိသော။ ဗျတ္တော=ပြုသင့်
 ပြုအပ် အရပ်ရပ်၌ နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်သော။ မေဓာဝီ=အရာဌာနတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်
 လာသော ပညာရှိသော။ အညာတာနံ=မိမိ မသိအပ် (မသိရ)သေးသော လူစိမ်း
 သူစိမ်းတို့ကို။ နိဝါရေတာ=(မြို့တွင်းသို့ မဝင်လာအောင်) တားဆီးတတ်သော။
 ဉာတာနံ=မိမိသိအပ်ပြီးသောသူတို့ကို (နေရပ်လိပ်စာ အကြောင်းရာဖုံဖုံ အားလုံး
 စုံကို ကျနစွာ သိရပြီးသောသူတို့ကို။) ပဝေသေတာ=မြို့တွင်းသို့ ဝင်စေတတ်
 (ဝင်ခွင့်ပေးတတ်)သော။ ဒေါဝါရိကော=တံခါးစောင့် တံခါးမှူးသည်။ ဟောတိ=
 ရှိ၏။ ပ။ ဆဋ္ဌေန=ခြောက်ခုမြောက်သော။ ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=(ပဏ္ဍိတ
 ဗျတ္တ စသည်ဖြစ်သော) ဤတံခါးမှူးဟူသော မြို့အဆင်တန်ဆာဖြင့်။ ဝါ=ဤ
 တံခါးမှူးဟူသော မြို့အကာအကွယ် အရံအတားဖြင့်။ ပ။

နဂရေ=၌။ ဥစ္စော စေဝ=သော။ ဝိတ္ထတော စ=သော။ ဝါသနလေပန-
 သမ္ပန္နော စ=အပေါက်အပြတ် အားလုံးတို့ကို ဖာထေး ဖုံးအုပ်တတ်သော
 အင်္ဂတေသုတ်လိမ်းခြင်းနှင့်လည်း ပြည့်စုံသော။ ဝါ=မြို့အပြင်ဘက်၌ သစ်ငှက်
 တံတိုင်းဟူသော အကာအကွယ်နှင့်လည်းကောင်း၊ တခဲနက် ချောမောပြေပြစ်
 သော အင်္ဂတေ လိမ်းကျမှုနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံလည်း ပြည့်စုံသော။
 ပါကာရော=တံတိုင်းသည်။ ဟောတိ=ရှိ၏။ ပ။ သတ္တမေန=(၇) ခုမြောက်သော။
 ဣမိနာ နဂရပရိက္ခာရေန=(တံတိုင်းဟူသော) ဤမြို့၏ အဆင်တန်ဆာဖြင့်။
 ဝါ=ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သတ္တဟိ=(၇)မျိုးကုန်သော။

၁။ ဝါသနလေပနသမ္ပန္နော။ ။ဝသဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ အတ္ထာဒန(ဖုံးအုပ်
 ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ထိုကြောင့် ဝါသနေန သဗ္ဗဝိဝရပဋိစ္စာဒနေန=အားလုံး
 သော အပေါက်အပြတ်ကို စပ်ဟပ် ဖုံးအုပ် ဖာထေးတတ် (ဖာထေးကြောင်းဖြစ်)သော။
 သုဓာလေပနေန=အင်္ဂတေသုတ်လိမ်းခြင်းနှင့်။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံသော ဟုဖွင့်၏။

တနည်း-ဗဟိ ဝါ ခါဏုပါကာရသင်္ခါတေန ဝါသနေန=မြို့အပြင်၌ သစ်ငှက်
 တံတိုင်းဟူသော အကာအကွယ် နှင့်လည်းကောင်း။ ယနမဋ္ဌေန စ သုဓာလေပနေန=
 တခဲနက် ပြေပြစ်သော အင်္ဂတေသုတ်လိမ်းမှုနှင့်လည်းကောင်း။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံသော။

ဣမေဟိ နဂရပရိက္ခာရေဟိ=ဤမြို့အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့်။ ဝါ=တို့ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ ဟောတိ။

ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ စတုန္ဒံ=ကုန်သော။ အာဟာရာနံ=တို့ကို။ နိကာမလာဘီ=သည်။ပ။ အကသိရလာဘီ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ရညော=၏။ ပစ္စန္ဒိမေ=သော။ နဂရေ=မြို့၌။ အပ္ပန္နရာနံ=မြို့တွင်းနေလူတို့၏။ ရတိယာ=ပျော်မွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အပရိတဿာယ=မကြောက်ရွံ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဖာသုဝိဟာရာယ=ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=တို့ကို။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း။ ဗဟံ=များစွာသော။ တိဏကဋ္ဌောဒကံ=မြက်၊ ထင်းသစ်သား၊ ရေသည်။ (ဆင်မြင်းစသည်တို့ စားခြင်း၊ အိမ်မိုးခြင်းငှာ သယ်ဆောင်ထားအပ်သော မြက်+အိမ်ဆောက်ခြင်း၊ ထမင်းချက်ခြင်း စသည်အကျိုးငှာ သယ်ဆောင်ထားအပ်သော သစ်သားထင်း+စက်ယန္တရားတို့ဖြင့် သွင်း၍ ရေကန်တို့၌ သိုလှောင်ထားအပ်သော ရေသည်) သန္နိစိတံ=ကြိုတင်စုဆောင်းထားအပ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အာဟာရတမျိုးကား။ပ။ သာလိယဝကံ=သလေးစပါးနှင့် မုယောစပါးသည်။ပ။ တိလ+မုဂ္ဂ+မာသ+အပရဏ္ဍံ=နှမ်း+ပဲနောက်+မာသမဲနှင့်+ ထိုမှကြွင်းသမျှ ပဲအားလုံးသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အာဟာရတမျိုးကား။ ရညော=၏။ ပစ္စန္ဒိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္နရာနံ=တို့၏။ ရတိယာ=လည်းကောင်း။ အပရိတဿာယ=ကောင်း။ ဖာသုဝိဟာရာယ=ကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=တို့ကို။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း။ ဗဟံ=သော။ ဘောသန္တံ=ဆေးသည်။ သန္နိစိတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ သေယျထိဒံ=ထိုများစွာသော ဆေးဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ။ သပ္ပိ=ထောပတ်လည်းကောင်း။ နဝနိတံ=ဆီးဦးလည်းကောင်း။ တေလံ=ဆီလည်းကောင်း။ မဓု=ပျားရည်လည်းကောင်း။ ဖာဏိတံ=တင်လဲလည်းကောင်း။ လောဏံ = ဆားလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စတုန္ဒံ=ကုန်သော။ ဣမေသံ အာဟာရာနံ=ဤ အစာအာဟာရတို့ကို။ နိကာမလာဘီ=သည်။ပ။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယတော=၌။ပ။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ နဂရပရိက္ခာရေဟိ=ဤမြို့အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့်။ သုပရိက္ခတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။စတုန္ဒံ=ကုန်သော။ဣမေသံ အာဟာရာနံ=ဤအာဟာရတို့ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ အရိယသာဝကော=အရိယာဖြစ်သော တပည့်သည်။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ သဒ္ဓမ္မေဟိ=သူတော်ကောင်းတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။

စ=ထို့ပြင်။ အာဘိစေတသိကာနံ=ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရဈာန်စိတ်၌ ဖြစ်ကုန်၊ မှီတည်ကုန်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ=ယခုမျက်မှောက် အတ္တဘော၌ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော။ စတုန္ဒံ=လေးပါးကုန်သော။ ဈာနာနံ=ရူပါဝစရဈာန်တို့ကို။ နိကာမလာဘိ=မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း ရနိုင်ခြင်း ရှိသည်။ ဝါ=အလိုရှိရာခဏ၌ပင် ဝင်စားနိုင်သည်။ အကိစ္ဆလာဘိ=မပင်မပန်း ချမ်းသာစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှား၍ ဝင်စားနိုင်သည်။ အကသိရလာဘိ=ပြန့်ပြောပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ= သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ပိုင်း၌ ထနိုင်ရပ်တန့်နိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ (တတော=ထိုအခါ၌) အယံ အရိယသာဝကော=ဤအရိယာတပည့်ကို။ မာရဿိ=မာရ်နတ်သည်။ (သတ္တဝါတို့ကို အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်စေလျက် ဂုဏ်သေ အောင် သတ်တတ်သော နတ်ယုတ်မာသည်) အကရဏီယော=အနိုင်ယူမှု မပြုနိုင် ဟူ၍။ ပါပိမတော=အကုသိုလ်ပါပ၊ အပြည့်အဝ အလွန်အကဲရှိသော မာရ်နတ် သည်။ အကရဏီယော=၍။ ဝုစ္စတိ။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ သဒ္ဓဓမ္မဟိ =သူတော်ကောင်းတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သည်။ ဟောတိ=နည်းဟူမှု။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရညော=၏။ ပစ္စန္နိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္တရာနံ=တို့၏။ ဂုတ္တိယာ=ကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=တို့ကို။ ပဋိယာတာယ=ကောင်း။ ဒေသိကာ= သည်။ ပ။ အသမ္ပဝေမီ=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=

၁။ မာရဿ ပါပိမတော။ ။သတ္တေ အနတ္တေ နိယောဇေန္တော(ဂုဏ်မာရဏေန) မာရေတိတိ မာရော=သတ္တဝါတို့ကို အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်ကပ်စေလျက် (ဂုဏ်ကို သတ်သော အားဖြင့်) သတ်တတ်သော နတ်ယုတ်မာ။ ပါပိမာတံ တသေဝ ဝေဝစနံ၊ သော ဟိ ပါပဓမ္မသမန္နာဂတတ္တာ “ပါပိမာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒိ၊ မဟာဝဂ်၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၄၅၊ ၂၃၆။

ပါပေါ ယဿ အတ္တိတိ ပါပိမာ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ရှိသောမာရ်နတ်။ ပါပပုဒ် ဣမန္တုပစ္စည်း၊ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ရှိသူဟု ဆိုရာ၌ မာရ်နတ်သည် သာမန်ရှိရုံမျှ မဟုတ်ဘဲ သူတပါးထက် အလွန်အကျူး အထူးရှိသူ ဖြစ်သောကြောင့် အတိသယ အသတ္တိအနက်ဟော ဣမန္တုပစ္စည်းတည်း။

အတ္တနော ဝိသယံ အတိတ္တမိတုံ ပဋိပန္နေ သတ္တေ မာရေတိတိ မာရော=မိမိ၏ ကာမနယ်ပယ်ကို ကျော်လွန်ခြင်းငှာ ကျင့်ကြံအားထုတ်သော သတ္တဝါတို့ကို သေစေတတ်သော နတ်ယုတ်မာ။ ပါပေ နိယောဇေတိ၊ သယံ ဝါ ပါပေ နိယုတ္တောတိ ပါပိမာ=(သတ္တဝါတို့ကို) မကောင်းမှု၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်သော နတ်ယုတ်မာ၊ (တနည်း) မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မကောင်းမှုအကုသိုလ်၌ ယှဉ်တွဲတတ်သော နတ်ယုတ်မာ။ သဂါထာဝဂ္ဂမာရသံယုတ် အဋ္ဌကထာ (သံ၊ ၄၊ ပ။-၁၅၅)။

တို့။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ အရိယသာဝကော=မြတ်စွာဘုရား၏ အရိယာတပည့်သည်။ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသည်။ (ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ၊ ပစ္စက္ခ သဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံသည်)

၁။ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ။ ။ဒါနသီလာဒိနံ ဖလံ သဒ္ဓဟိတွာ ဒါနာဒိပုညကရဏေ သဒ္ဓါ။ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါနာမ=ဒါနသီလစသည်တို့၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ဒါနစသော ကုသိုလ်ကို ပြုခြင်းကိစ္စ၌ ဖြစ်သောသဒ္ဓါသည် ဩကပ္ပနသဒ္ဓါမည်၏။ {ဩကပ္ပန=မလှုပ်မယိုင်ခိုင်မြဲစွာ သက်ဝင်ယုံကြည်သော+သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရား} မဂ္ဂေန အာဂတသဒ္ဓါ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ နာမ၊ ပသာဒသဒ္ဓါတိပိ ဧသာ ဧဝ=မဂ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါသည် ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ (တဆင့်ကြားမဟုတ်ဘဲ ကိုယ်တွေ့သိ၍ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါ) မည်၏။ ပသာဒသဒ္ဓါဆိုသည်မှာလည်း ဤ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါပင်ဖြစ်၏။ (ပသာဒသဒ္ဓါသည်လည်း မဂ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါဖြစ်၏) ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ။

ပဉ္စကနိပါတ်အဖွင့်စသည်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ချက်။ ။ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၃) ပဓာနိယဂံသုတ် အဋ္ဌကထာ၌မူ “ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော သံဃောတိ ဝုတ္တော အစလဘာဝေန ဩကပ္ပနံ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ နာမ=ဘုရားတရား သံဃာဟူသော စကားကို ပြောလိုက်လျှင် ထိုဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့၌ မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲစွာသက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းသည် ဩကပ္ပနသဒ္ဓါမည်၏” ဟု ဖွင့်ဆိုခဲ့၏။ စကားအသုံးအနှုန်း ကွဲသော်လည်း “ဒါနသီလာဒိနံ ဖလံ” စသော ယခင်အဖွင့်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင် ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ သို့သော် ဆက်လက်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရန်မှာ-

ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၈) စဝနသုတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ ပက္ခန္ဓနသဒ္ဓါ (ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ၊ သီ၊ သျာမူက္ခံ)ဟူ၍ ဤနဂရောပမသုတ်၌ကဲ့သို့ပင် သဒ္ဓါတရား နှစ်ပါးထုတ်ပြခဲ့၏။ ပဓာနိယဂံသုတ် အဋ္ဌကထာစသော အခြားသောအဖွင့်များ၌မူ “ပက္ခန္ဓနသဒ္ဓါ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ” ဟူ၍ မပြဘဲ အာဂမသဒ္ဓါ၊ အဓိဂမသဒ္ဓါ၊ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ၊ ပသာဒသဒ္ဓါ ဟူ၍ သဒ္ဓါတရားလေးမျိုးပြ၏။ ထိုတွင် “အရိယသာဝကာနံ ပဋိဝေဓေန အဓိဂတတ္တာ အဓိဂမသဒ္ဓါနာမ” ဟူသော ပဓာနိယဂံသုတ်အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ အရိယသာဝကတို့ သစ္စာလေးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောသဒ္ဓါတရား (မဂ်နှင့်ယှဉ်သော သဒ္ဓါတရား)သည် အဓိဂမသဒ္ဓါ ဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စက္ခသဒ္ဓါနှင့် အဓိဂမသဒ္ဓါတို့ အတူတူဖြစ်ကြောင်းသိနိုင်၏။ သို့သော် “ပသာဒသဒ္ဓါတိပိ ဧသာဧဝ” ဟု ဖွင့်ဆိုရာ၌ကား ယခင်အဖွင့်များနှင့်မတူတတ်။ စဝနသုတ်ဋီကာ၊ ပဓာနိယဂံသုတ် အဋ္ဌကထာစသော ယခင်အဖွင့်များ၌မူ မဟာကပ္ပိနမင်း စသည်တို့၏ သဒ္ဓါတရားကဲ့သို့ သူတပါးတို့ထံမှ ဘုရားအသံ၊ တရားအသံ၊ သံဃာဟူသော အသံတို့ကို ကြားရရုံမျှဖြင့် ကြည်ညိုသောသဒ္ဓါသည် ပသာဒသဒ္ဓါမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် ထိုအဖွင့်များအလို ပသာဒသဒ္ဓါကို မဂ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စက္ခသဒ္ဓါနှင့် တန်းတူထားလို့မဖြစ်နိုင်။ ထိုပသာဒသဒ္ဓါသည် အရိယာအဖြစ်သို့ မရောက်သေးခင်က မဟာကပ္ပိနမင်းစသော ပုထုဇဉ်များ၌ပင် ဖြစ်နိုင်သော သဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

ဟောတိ=၏။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဗောဓိ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို။ သဒ္ဓဟတိ=ယုံကြည်၏။ ဝါ=ကြည်ညို၏။ (ကိန္တိ သဒ္ဓဟတိ) [စာပိုဒ်(၄) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၀)ဝိတ္ထတဗလသုတ်ကြည့်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဒ္ဓေသိကော=သဒ္ဓါတရားဟူသော တံခါးတိုင်ရှိသော။ အရိယသာဝကော=သည်။ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို။ ပဗဟတိ=ပယ်စွန့်၏။ ကုသလံ=ကုသိုလ်ကို။ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ သာဝဇ္ဇံ=အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်ကို။ ပဗဟတိ=၏။ အနဝဇ္ဇံ=အပြစ်မရှိသောကုသိုလ်ကို။ ဘာဝေတိ=၏။ သုဒ္ဓံ=စင်ကြယ်အောင်။ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို။ ပရိဟရတိ=ဆောင်၏။ ဝါ=ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏။ ပဌမေန=ရှေးဦးစွာသော။ ဣမိနာ သဒ္ဓမ္မေန=(သဒ္ဓါတရား ဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ငှာလည်းကောင်း။ ဂမ္ဘိရာ စေဝ=နက်လည်းနက်သော။ ဝိတ္ထတာ စ=ကျယ်ပြန့်လည်း ကျယ်ပြန့်သော။ ပရိက္ခာ=ကျုံးသည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ရှိသကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေမေဝံ=ပင်။ပ။ [ယခင်စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလသုတ်ပင်ကြည့်]။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိရိပရိက္ခော=ဟိရိဟူသော ကျုံးရှိသော။ပ။ ဒုတိယေန=သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓမ္မေန=(ဟိရိဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဩတ္တပ္ပပရိယာယပထော=ဩတ္တပ္ပဟူသော ပတ်ပတ်လည်လမ်းမကြီးရှိသော။ပ။ တတိယေန=သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓမ္မေန=(ဩတ္တပ္ပဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။ [စာပိုဒ် (၆) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၄၊၂၅)ဝိတ္ထတဗလသုတ်လည်းကြည့်] သုတာဝုခော=(ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ်တရားဟူသော) သုတလက်နက်ရှိသော။ပ။ စတုတ္ထေန=သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓမ္မေန=(ပရိယတ္တိဓမ္မသုတဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရညော=၏။ ပစ္စန္တိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္တရာနံ=တို့၏။ ဂုတ္တိယာ=ကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=တို့ကို။ ပဋိဃာတာယ=ကောင်း။ ဗဟုဗလကာယော=သည်။ ပဋိဝသတိ သေယျထာပိ=နေသကဲ့သို့။ သေယျထိဒံ=နည်း။ ဟတ္ထာရောဟာ=ကောင်း။ပ။ ဒါသကပုတ္တာ=ကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေမေဝံ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝီရိယဗလကာယော=ဝီရိယဟူသော စစ်သည်အပေါင်းရှိသော။ပ။ ပဉ္စမေန=သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓမ္မေန=(ဝီရိယ ဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။

ပစ္စန္တိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္တရာနံ=တို့၏။ ဂုတ္တိယာ=ကောင်း။ ဗာဟိရာနံ=တို့ကို။ ပဋိဃာတာယ=ကောင်း။ ပဏ္ဍိတော=သော။ပ။ ပဝေသေတာ=သော။ ဒေါဝါရိကော=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ရှိသကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေမေဝံ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတိဒေါဝါရိကော=သတိဟူသော တံခါး

၀

မှူးရှိသော။ပ။ ဆဋ္ဌေန=(၆)ခုမြောက်သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓဗ္ဗေန=သတိဟူသော ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပညာ ဝါသနလေပနသမ္ပန္နော=အားလုံးသော အပေါက်အပြတ်တို့ကို စပ်ဟပ်ဖုံးအုပ် တတ်သော အင်္ဂုတေလိမ်းကျခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော ပညာဟူသော တံတိုင်းရှိသော။ အရိယသာဝကော=သည်။ပ။ သတ္တမေန=သော။ ဣမိနာ သဒ္ဓဗ္ဗေန=(ပညာ ဟူသော) ဤကောင်းမြတ်သော သူတော်ကောင်းတရားနှင့်။ပ။

အာဘိစေတသိကာနိ=ကုန်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ=ကုန်သော။ ကတ မေသံ=ကုန်သော။ စတုန္တံ=ကုန်သော။ ဈာနာနံ=တို့ကို။ နိကာမလာဘိ=သည်။ပ။ အကသိရလာဘိ=သည်။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရညော=၏။ ပစ္စန္ဓိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္တရာနံ=တို့၏။ ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ ပဋိ ဃာတာယ=ကောင်း။ ဗဟုံ=သော။ တိဏကဋ္ဌောဒကံ=သည်။ သန္နိစိတံ=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ အရိယ သာဝကော=သည်။ အတ္တနော=မိမိ၏။ ရတိယာ=ပျော်မွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ (ဈာန်ချမ်းသာဖြင့် ပျော်မွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း) အပရိတဿာယ=မကြောက် ရွံခြင်းငှာလည်းကောင်း။ (ဒုဂ္ဂတိဘေးတွေး၍ မကြောက်ရွံခြင်းငှာလည်းကောင်း) ဖာသုဝိဟာရာယ=လည်းကောင်း။ (မျက်မှောက်တမလွန်၊ နှစ်တန်သောဘဝ၌ ချမ်းသာစွာနေရခြင်းငှာ လည်းကောင်း) နိဗ္ဗာနဿ=နိဗ္ဗာန်သို့။ ဩက္ကမနာယ= ဆိုက်ရောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ကာမေဟိ=ဝတ္ထုကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ။ ဝိဝိစ္စဧဝ=ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် ပဌမ ဖြစ်သော။ ဈာနံ=ဈာန်သို့။ ဝါ=ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။ ဝါ=ရ၍။ ဝါ=ပြီးစီး စေ၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ပ။

နိဗ္ဗာနဿ=သို့။ ဩက္ကမနာယ=ကောင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရ တို့ကို။ ဝူပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်။ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့်။ နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။ ဝိဟရတိ=၏။ပ။ ဩက္က- မနာယ=ကောင်း။ ပီတိယာ=ပီတိကို။ ဝိရာဂါ စ=စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်လည်း ကောင်း။ပ။ ဝိဟရတိ=၏။ပ။ ပစ္စန္ဓိမေ=သော။ နဂရေ=၌။ အပ္ပန္တရာနံ=တို့၏။ ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ ပဋိဃာတာယ=ကောင်း။ ဗဟုံ=သော။ ဘေသဇ္ဇံ=သည်။ သန္နိစိတံ=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့။ သေယျထိဒံ=နည်းဟူမူ။ သပ္ပိ= ထောပတ်လည်းကောင်း။ပ။ လောဏံ=ဆားလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ အရိယသာဝကော=သည်။ အတ္တနော=၏။ ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ နိဗ္ဗာနဿ=သို့။ ဩက္ကမနာယ=ကောင်း။ ပုဗ္ဗေဝ=လျှင်။ သုခဿ=ကို။ ပဟာနာစ =ကောင်း။ [စာပိုဒ်(၅၃) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၄၀၊ ၁၄၁)နန္ဒမာတာသုတ် ကြည့်]။ပ။ ဝိဟရတိ=၏။ (အရိယသာဝကော=သည်။) အာဘိစေတသိကာနိ

=ကုန်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ=ကုန်သော။ စတုန္နံ=ကုန်သော။ ဣမေသံ
ဈာနာနံ=ဤ ရူပါဝံစရဈာန်တို့ကို။ပ။ တတိယံ။

၄-ဓမ္မညူသုတ်

၆၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရား
တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ အာဟုနေယျော=
လေးစား...မူထိုက်သည်လည်းကောင်း။ [စာပိုဒ်(၁၄) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ
(၃၁)ပုဂ္ဂလသုတ်ကြည့်]။ပ။ လောကဿ=၏။ အနတ္တရံ=သော။ ပုညက္ခေတ္တံ=
တော်မူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ သတ္တဟိ
=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ပ။
ပုညက္ခေတ္တံ=ကောင်း။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မညူစ=
ပါဠိတော်ဓမ္မကိုသိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ အတ္တညူစ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို
သိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ အတ္တညူစ=မိမိကိုယ်ကို သိသည်လည်း။ ဝါ=
မိမိ၏ အရည်အချင်းပမာဏကို သိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ မတ္တညူစ=
အတိုင်းအတာပမာဏကို သိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ကာလညူစ=သင့်လျော်
လျောက်ပတ်သော အခါကာလကို သိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ပရိသညူစ=
ပရိသတ်ကို သိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ပုဂ္ဂလပရောပရညူစ^၁=ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏
အမြတ်အယုတ်၊ အထက်အနံ့ကို သိသည်လည်း။ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
အမြတ်အယုတ်၊ အထက်အနံ့၊ မှီဝဲချဉ်ကပ်သင့်၊ မသင့်ကိုသိသည်လည်း။
ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကထဗ္ဗ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အဘယ်
အကြောင်းကြောင့်။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မညူ=ပါဠိတော်ဓမ္မကို သိသူမည်သည်။
ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=
သည်။ ဓမ္မ=ပါဠိတော်ဓမ္မကို။ ဇာနာတိ=သိ၏။ [ပါဠိတော်ဓမ္မဟူသည် အဘယ်

၁။ ပုဂ္ဂလပရောပရညူ။ ။ပရောပရ=ပရ+ဩပရဟု ပုဒ်ဖြတ်။ ပရ=မြတ်သော
ပုဂ္ဂိုလ်၊ ထက်မြက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝါ=မြတ်သည် ထက်မြက်သည်ဖြစ်၍ မှီဝဲချဉ်း
ကပ်သင့်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဩပရ=ယုတ်သော၊ နံ့သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝါ=ယုတ်သည် နံ့သည်
ဖြစ်၍ မချဉ်းကပ်သင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ပရောပရာနံ ဘာဝေါ ပရောပရံ=မြတ်ကုန်
ယုတ်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဖြစ်။ ဘောအနက်၌ ဏပစ္စည်းဟုကြံပါ။ ပုဂ္ဂလာနံ
ပရောပရံ ပုဂ္ဂလပရောပရံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မြတ်ကုန်ယုတ်ကုန် (ထက်ကုန်၊ နံ့ကုန်)
သည်တို့၏အဖြစ်။ ပုဂ္ဂလပရောပရံ ဇာနာတိတိ ပုဂ္ဂလပရောပရညူ။ ဤ၌ ပရောပရကို
“ပရ+အပရ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ အပရ၌ အ ကို ဩပြုသော နည်းလည်း ရှိသေး၏။
စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ်(၅)အနုသောတ သုတ်၌လည်းကြည့်။

နည်းဟုမေးဖွယ်ရှိ၍ “သုတ္တံ ဂေယျံ” စသည်မိန့်။ ဓမ္မကား ဇာနာတိ၏ သာမညကံ၊ သုတ္တံ ဂေယျံ စသည်ကား ဝိသေသကံ ဖြစ်သည်။] သုတ္တံ=သုတ်ကိုလည်းကောင်း။ ဂေယျံ=ဂေယျကိုလည်းကောင်း။ ဝေယျာကရဏံ=ဝေယျာကရဏကိုလည်းကောင်း။ ဂါထံ=ဂါထာကိုလည်းကောင်း။ ဥဒါနံ=ဥဒါန်းကိုလည်းကောင်း။ ဣတိဝုတ္တကံ=ဣတိဝုတ်ကိုလည်းကောင်း။ ဇာတကံ=ဇာတ်ကိုလည်းကောင်း။ အဗ္ဘတဓမ္မံ=အဗ္ဘတဓမ္မကိုလည်းကောင်း။ ဝေဒလ္လံ=ဝေဒလ္လကိုလည်းကောင်း။ ဇာနာတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မံ=ကို။ နော စေ ဇာနေယျ=အကယ်၍ မသိငြားအံ့။ သုတ္တံ=သုတ်ကိုလည်းကောင်း။ပ။ ဝေဒလ္လံ=ကောင်း။ နော စေ ဇာနေယျ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မသိသည် ဖြစ်လသော်) ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ (ဘိက္ခု=ကို) ဓမ္မညူတိ=ပါဠိတော်ဓမ္မကို သိသောသူဟူ၍။ န ဝုစ္စေယျ=မဆိုအပ်နိုင်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ ခေါ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍။ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မံ=ပါဠိတော်ဓမ္မကို။ ဇာနာတိ=၏။ သုတ္တံ=ကောင်း။ပ။ ဝေဒလ္လံ=ကောင်း။ ဇာနာတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ဘိက္ခု=ကို) ဓမ္မညူတိ=၍။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဣတိ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ဤအကြောင်းကြောင့်။ ဓမ္မညူ=ပါဠိတော်ဓမ္မကို သိသူမည်သည်။ ဟောတိ=၏။

ကထံ=အဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ (ဘိက္ခု=သည်) အတ္တညူ စ^၃=အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိသူ မည်သည်လည်း။ ဟောတိ=မူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ အယံ=ဤကား။ ဘာသိတဿ=ဟောကြားအပ်သော။ ဣမဿ=ဤသဒ္ဒါ၏။ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပါယ်တည်း။ အယံ=ဤကား။ ဘာသိတဿ=သော။ ဣမဿ=၏။ အတ္ထော=တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ဘာသိတဿ=ဟောကြားအပ်သော။ (သုတ္တဂေယျံ စသည်ဖြင့်လည်း ဟောကြားအပ်၍ မိမိအကျိုး၊ သူတပါးအကျိုးကိုလည်း သိအောင် ဖော်ပြဟောကြားအပ်သော) တဿ တဿေဝ=ထိုထို သဒ္ဒါ၏ပင်လျှင်။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ ဇာနာတိ=သိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ အယံ=ဤကား။ ဘာသိတဿ=သော။ ဣမဿ=၏။ အတ္ထော=တည်း။ အယံ=ကား။ ဘာသိတဿ=သော။ ဣမဿ=၏။ အတ္ထော=တည်း။ ဣတိ=သို့။ ဘာသိတဿ

၁။ အတ္တညူ။ ။တဿ တဿေဝ ဘာသိတဿ အတ္ထံ ဇာနာတိတိ အတ္တညူ။ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ္ဂ၊ သင်္ဂီတိသုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၂၁။ ဘာသိတဿာတိ သုတ္တဂေယျာဒိ ဘာသိတဿ စေဝ တဒညဿ စ အတ္တတ္ထပရတ္ထဗောဓကဿ ပဒဿ။ ၎င်းဋီကာ၊ ၂၅၇။ ဤအဖွင့်အတိုင်း ဘာသိတဿကို အနက်ပေးထားသည်။ ဤသုတ်ဋီကာ၌မူ “တဒညဿ သုတ္တပဒတ္ထဿ ဗောဓကဿ သဒ္ဒဿ” ဟု ရှိနေ၏။ စာရိုက်မှားနေခြင်းသာဟု ယူဆ၏။

=သော။ တဿ တဿေဝ=လျှင်။ အတ္တံ=ကို။ နော စေ ဇာနေယျ=အံ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မသိသည်ဖြစ်လသော်) ဣဓ=၌။ (ဘိက္ခု=ကို) အတ္တညုတိ=အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုသိသူဟူ၍၊ န ဝုစ္စေယျ=နိုင်။ပ။ ဣတိ=ဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။ ဓမ္မညု =မည်သည်လည်းကောင်း။ အတ္တညု=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။

ကထံ=ဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။ (ဘိက္ခု=သည်) အတ္တညုစ=မိမိကိုယ်ကို သိသူ မည်သည်လည်း။ ဟောတိ=ဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ (အဟံ=ငါသည်) သဒ္ဓါယ=သဒ္ဓါတရားအားဖြင့် လည်းကောင်း။ သီလေန=သီလ အားဖြင့် လည်းကောင်း။ သုတေန=ကြားနာ သင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိ ဓမ္မအားဖြင့်လည်းကောင်း။ စာဂေန=စွန့်ကြဲလှူဒါန်းမှု ကုသိုလ်အားဖြင့်လည်း ကောင်း။ ပညာယ=ကောင်း။ ပဋိဘာနေန=ညာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသော စကားအားဖြင့် လည်းကောင်း။ ဧတ္တကော=ဤမျှ အတိုင်းအတာပမာဏရှိသည်။ အမှိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို။ ဝါ=မိမိ၏ အရည်အချင်း ပမာဏကို။ ဇာနာတိ=သိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ (အဟံ=သည်) သဒ္ဓါယ=ကောင်း။ပ။ ပဋိဘာနေန=ကောင်း။ ဧတ္တကော=သည်။ အမှိ=၏။ ဣတိ=သို့။ အတ္တာနံ=ကို။ နော စေ ဇာနေယျ=အံ။ (ဧဝံ သတိ=သော်)။ပ။ ဣတိ=ဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။ ဓမ္မညု=မည်သည်လည်းကောင်း။ အတ္တညု=မည်သည်လည်းကောင်း။ အတ္တညု =ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ စိဝရ.... ကွာရာနံ=သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အိပ်ရာနေရာကျောင်း၊ လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦ ဖြစ်သော ဆေးတို့ကို။ [ပုဒ်နက် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂) ပဓာနသုတ်ကြည့်] ပဋိဂ္ဂဟဏာယ=ခံယူခြင်း၌။ ဝါ=ခံယူခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်း၊ ရှာမှီးခြင်း၊ ပေးစွန့်ခြင်း၌။ မတ္တံ=အတိုင်းအတာ ပမာဏကို။ ဇာနာတိ=သိ၏။ [ပဋိဂ္ဂဟဏေ-ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် လိင်္ဂဝိပလ္လာသအားဖြင့် ပဋိဂ္ဂဟဏာယ -ဟု ဣတ္ထိလိင်ပြောင်းလဲထားသည်ဟု ကြံရာ၏။ ထိုပဋိဂ္ဂဟဏ သဒ္ဓါဖြင့် ပရိဘောဂ၊ ပရိယေသန၊ ဝိဿဇ္ဇနတို့ကိုပါ (ဧကသေသနည်း သာမညနိဒ္ဒေသ နည်းအားဖြင့်) ယူရ၏။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ စိဝရ....ကွာရာနံ=တို့ကို။ ပဋိဂ္ဂဟဏာယ= ခံယူခြင်း၌။ မတ္တံ=ကို။ နော စေ ဇာနေယျ=ငြားအံ။ (ဧဝံ သတိ=သော်) ဣဓ=၌။ (ဘိက္ခု=ကို) မတ္တညုတိ=၍။ န ဝုစ္စေယျ=နိုင်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ အယံ=ဤအချိန်အခါသည်။ (တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ငါးဝါအတွင်း၊ မန္တပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဆယ်ဝါအတွင်း အချိန်အခါသည်) ဥဒ္ဒေသဿ=မြတ်စွာ ဘုရားစကားတော်ကို သင်ယူခြင်း၏။ ကာလော=အချိန်အခါတည်း။ အယံ=ဤ

အချိန်အခါသည်။ (တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဆယ်ဝါအတွင်း၊ မန္တပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဝါနှစ်ဆယ်အတွင်း အချိန်အခါသည်) ပရိပုစ္ဆာယ=အကျိုးအကြောင်း ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ကို မေးမြန်းသင်ယူခြင်း၏။ ကာလော=အချိန်အခါတည်း။ အယံ= ဤအချိန်အခါသည်။ (ဆယ်ဝါ၊ ဝါနှစ်ဆယ်ထက်ကျော်လွန်ရာ အခါသည်) ယောဂဿ=ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ခြင်း၏။ ကာလော=တည်း။ အယံ=သည်။ ပဋိ သလ္လာနဿ=တပါးတည်းကိန်းအောင်းနေထိုင်ခြင်း၏။ ကာလော=တည်း။ ဣတိ =ဤသို့။ ကာလံ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အချိန်အခါကို။ ဇာနာတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=ဤ။ ဘိက္ခု=သည်။ အယံ=ဤကား။ ခတ္တိယပရိသာ= မင်းပရိသတ်တည်း။ အယံ=ဤကား။ ဗြာဟ္မဏပရိသာ=ပုဏ္ဏားပရိသတ်တည်း။ အယံ=ဤကား။ ဂဟပတိပရိသာ=အိမ်ရှင်သူကြွယ် ပရိသတ်တည်း။ အယံ= ကား။ သမဏပရိသာ=ရဟန်းပရိသတ်တည်း။ တတ္ထ=ထိုထိုပရိသတ်၌။ ဧဝံ= ဤနည်းဤပုံ။ ဝါ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ=သွားရောက်ရာ (ချဉ်း ကပ်ရာ)၏။ [ဘောဟော တဗ္ဗပစ္စည်းတည်း] ဝါ=သွားရောက်ရမည်။ ဧဝံ= ဤသို့ဤပုံ။ ဝါ=၍၊ ဌာတဗ္ဗံ=ရပ်ရာ၏။ ဝါ=ရပ်ရမည်။ပ။ ကတ္တဗ္ဗံ=ပြုရာ၏။ ဝါ=ပြုရမည်။ပ။ နိသီဒိတဗ္ဗံ=ထိုင်ရာ၏။ ဝါ=မည်။ပ။ ဘာသိတဗ္ဗံ=ပြောဆို ရာ၏။ဝါ=မည်။ပ။ တုဏှိ=တိတ်ဆိတ်စွာနေသည်။ ဘဝိတဗ္ဗံ=ဖြစ်ရာ၏။ ဝါ= ဖြစ်ရမည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ပရိသံ=ပရိသတ်ကို။ ဇာနာတိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=ဤ။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်။ ဒုယေန=နှစ်မျိုးနှစ်စား အားဖြင့်။ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ဝိဒိတာ=သိအပ်ပြီးကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ [ဒွေ-ဥှစ်] အရိယာနံ=(ဘုရား အစရှိသော) အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို။ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာအလိုရှိသော။ ဧကော=တယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ အရိယာနံ=တို့ကို။ န ဒဿန- ကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုမရှိသော။ ဧကော=တယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့) ဒွေ=နှစ်ယောက်တို့တည်း။ (တေသု=ထိုနှစ်ယောက် တို့တွင်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အရိယာနံ=တို့ကို။ န ဒဿန- ကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာအလိုမရှိ။ ဧဝံ=ဤသို့ မလိုမရှိလသော်။ သော=ထိုမဖူးမြင် လိုသောပုဂ္ဂိုလ်ကို။ တေန အင်္ဂေန=(မဖူးမြင်လိုခြင်းဟူသော) ထိုအကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဂါရယော=ကဲ့ရဲ့ထိုက်၏။ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။

၁။ ဂါရယော ပါသံသော။ ။ဂါရယောပုဒ်သည် ဂရဟဓာတ် ကံဟော ဣ ပစ္စည်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဂါရယော၏ ဝုတ္တကံဖြစ်သော “သော” ပုဒ်ကို “သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို” ဟု ကံအနက်ပေးမှသာ သဒ္ဒစည်းကမ်းနှင့်ညီ၏။ အကယ်၍ ‘ကတ္တာ အနက်ပေးလိုလျှင်ကား “သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဂါရယော=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်။ ဟောတိ= ဖြစ်၏” ဟု ဟောတိပုဒ်ထည့်စပ်ပါ။ ပါသံသောပုဒ်ကား ပသံသာပုဒ် ဣပစ္စည်းဖြင့်

အရိယာနံ=တို့ကို။ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာအလိုရှိ၏။ ဧဝံ=ဤသို့ ဖူးမြင်
လိုလသော်။ သော=ထိုဖူးမြင်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တေန အင်္ဂေန=ထိုဖူးမြင်
လိုခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။ ပါသံသော=ချီးမွမ်းထိုက်၏။

အရိယာနံ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို။ ဒဿနကာမာ
=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိကုန်သော။ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ [ဒွေ-ဒွိစပ်] သဒ္ဓမ္မံ=
သူတော်ကောင်းတရားကို။ သောတုကာမော=နာယူခြင်းငှာအလိုရှိသော။ ဧကော=
တဦးလည်းကောင်း။ သဒ္ဓမ္မံ=ကို။ န သောတုကာမော=နာယူခြင်းငှာ အလိုမရှိ
သော။ ဧကော=ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့) ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း။ (တေသု=ထို
နှစ်ဦးတို့တွင်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ သဒ္ဓမ္မံ=ကို။ န သောတု ကာမော=နာယူ
ခြင်းငှာအလိုမရှိ။ ဧဝံ=ဤသို့အလိုမရှိလသော်။ သော=ထိုမနာယူလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်
ကို။ တေန အင်္ဂေန=ထိုမနာယူလိုခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။
ဂါရယော=၏။ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ သဒ္ဓမ္မံ=ကို။ သောတုကာမော=နာယူ
ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏။ ဧဝံ=ဤသို့အလိုရှိလသော်။ သော=ထိုအလိုရှိသောပုဂ္ဂိုလ်
သည်။ တေန အင်္ဂေန=ထိုနာယူလိုခြင်းဟူသောအကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=အကြောင်း
ကြောင့်။ ပါသံသော=၏။

သဒ္ဓမ္မံ=ကို။ သောတုကာမာ=နာယူခြင်းငှာအလိုရှိကုန်သော။ ပုဂ္ဂလာ=တို့
သည်။ ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း။ [နှစ်ဦးကိုပြလို၍ "ဧကော ဩဟိတသောတော"
စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏] ဧကော=တဦးသည်။ ဩဟိတသောတော=စွင့်ထောင်
ထားအပ်သော နားရှိလျက်။ (စွင့်ထောင်ထားအပ်သော ပဿာဒနား၊ ပညာနား
ရှိလျက်) ဓမ္မံ=တရားကို။ သုဏာတိ=နာယူ၏။ ဧကော=တဦးသည်။ အနော
ဟိတသောတော=စွင့်ထောင်ထားအပ်သော နားမရှိဘဲ။ ဓမ္မံ=ကို။ သုဏာတိ=
နာယူ၏။ [ဩဟိတ=အဝ+မာ+တ] (တေသု=ထိုနှစ်ဦးတို့တွင်) ယွာယံ=
ပုဂ္ဂလော=သည်။ ပ။ သုဏာတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့နားမစွင့်ထောင်ဘဲ နာယူလ
သော်။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ တေန အင်္ဂေန=(နားမစွင့်ထောင်ဘဲ နာယူခြင်း
ဟူသော) ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဂါရယော=ကဲ့ရဲ့ထိုက်၏။ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=
သည်။ ဩဟိတသောတော=စွင့်ထောင်ထားအပ်သော နားရှိလျက်။ ဓမ္မံ=ကို။
သုဏာတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့နားစွင့်ထောင်၍ နာယူလသော်။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်
သည်။ တေန အင်္ဂေန=(နားစွင့်ထောင်၍ နာယူခြင်းဟူသော) ထိုအကြောင်း
ကြောင့်။ ပါသံသော။

ပြီးသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။ "ပါသံသံ အရဟတီတိ ပါသံသော" ဟု ဝစနတ္ထပြုရ၏။
ပါသံသောသည် 'ကိတ်ပုဒ်မဟုတ်သောကြောင့် ၎င်းနှင့် တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော
'သော' ပုဒ်ကို 'သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်' ဟု ကတ္တားအနက်ပေးမှသာ သဒ္ဓစည်းကမ်း
နှင့် ညီညွတ်သည်။

ဒွေ ပုဂ္ဂလာ=နှစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဩဟိတသောတာ=ရှိကုန်လျက်။ ဓမ္မံ=ကို။ သုဏန္တိ=နာယူကုန်၏။ ဧကော=သည်။ သုတွာ=နာယူပြီး၍၊ ဓမ္မံ=ကို။ ဓာရေတိ=(မမေ့ပျောက်အောင်) မှတ်သားဆောင်ထားနိုင်၏။ပ။ န ဓာရေတိ=မမှတ်သားမဆောင်ထားနိုင်။(တေသု=ထိုနှစ်ဦးတို့တွင်)။ပ။ န ဓာရေတိ=နိုင်။ ဧဝံ=ဤသို့မမှတ်သား မဆောင်ထားနိုင်လသော်။ သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ တေန အင်္ဂေန=(မမှတ်သား မဆောင်ထားနိုင်ခြင်းဟူသော)ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဂါရယော=၏။ပ။ ဓမ္မံ=ကို။ ဓာရေတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ မှတ်သား ဆောင်ထားနိုင်လသော်။ သော=သည်။ပ။

{ “ဒွေ ပုဂ္ဂလာ သုတွာ ဓမ္မံ ဓာရေန္တိ” ဟူသော ဝါကျကို ယ၊ တ ဟူသော အနိယမနှင့် နိယမထည့်စွက်၍ အနက်ပေးအံ့ } . ယေ ပုဂ္ဂလာ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သုတွာ=နာယူကြပြီး၍။ ဓမ္မံ=ကို။ ဓာရေန္တိ=(မမေ့ပျောက်အောင်) ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်ကုန်၏။ တေ ပုဂ္ဂလာ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း။ ဧကော=သည်။ ဝောနံ=မှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပြီးသော တရားစကားတော်တို့၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ ဥပပရိက္ခတိ=စူးစိုက်၍ ကြံစည်စဉ်းစားနိုင်၏။ ဧကော=သည်။ပ။ န ဥပပရိက္ခတိ=စူးစိုက်၍ မကြံစည်မစဉ်းစားနိုင်။ (တ္ထတိ=ဤသို့) ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း။ (တေသု=ထိုနှစ်ဦးတို့တွင်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ န ဥပပရိက္ခတိ=နိုင်။ ဧဝံ=ဤသို့ စူးစိုက်၍ မကြံစည် မစဉ်းစားနိုင်လသော်။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ တေန အင်္ဂေန=(စူးစိုက်၍ မကြံစည် မစဉ်းစားနိုင်ခြင်းဟူသော) ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဂါရယော=၏။ပ။ ပါသံသော=၏။

ယေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ ဝောနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ အတ္ထံ=ကို။ ဥပပရိက္ခန္တိ=စူးစိုက်၍ကြံစည်စဉ်းစားနိုင်ကုန်၏။ တေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ ဒွေ=တည်း။ {နှစ်ဦးကိုပြလို၍ “အတ္ထမညာယ” စသည် မိန့်တော်မူ၏} ဧကော=သည်။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို။ အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအားလျော်သော သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာအကျင့်တရားကို ကျင့်၏။ [ဓမ္မံ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအား + အနု(အနုရူပ)=လျော်သော + ဓမ္မံ=အကျင့်တရားကို။ (အရိယမဂ်၏ ရှေ့ပိုင်းက ဖြစ်ခဲ့သော သီလဓုတင်မှစ၍ ဂေါတြဘုတိုင်အောင်သော သမထဝိပဿနာအကျင့်တရားကို + ပဋိပန္နော=ကျင့်၏] ဧကော=သည်။ပ။ န ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=ကို မကျင့်။ (တေသု=ထိုနှစ်ဦးတို့တွင်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ န ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=ကိုမကျင့်။ ဧဝံ=ဤသို့မကျင့်လသော်။ သော=ထိုမကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တေန အင်္ဂေန=(ဓမ္မာနုဓမ္မကို မကျင့်ခြင်းဟူသော) ထိုအကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=ကြောင့်။ ဂါရယော=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်။ (ဟောတိ=၏)။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့ကျင့်လသော်။ သော=ထိုဓမ္မာနုဓမ္မကို ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တေန အင်္ဂေန=ထို

ကျင့်ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်။ ဝါ=အကြောင်းကြောင့်။ ပါသံသော=ချီးမွမ်းထိုက်သည်။ (ဟောတိ)

အတ္တံ=ကို။ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ကို။ အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအား လျော်သော သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာအကျင့်တရားကိုကျင့်ကုန်သော။ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်။ အတ္တဟိတာယ=မိမိစီးပွားအလို့ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်လျက်။ ဝါ=ကျင့်၍။ ပရဟိတာယ=သူတပါးစီးပွားအလို့ငှာ။ နောပဋိပန္နော=မကျင့်သော။ ဧကော=တဦးသောပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ အတ္တဟိတာယစ=ငှာလည်း။ ပဋိပန္နော=ကျင့်လျက်။ ဝါ=၍။ ပရဟိတာယစ=ငှာလည်း။ ပဋိပန္နော=ကျင့်သော။ ဧကော=ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့)။ ဒွေ=နှစ်ဦးတို့တည်း။ (တေသု=တို့တွင်)။ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ အတ္တဟိတာယ=ငှာ။ ပဋိပန္နော=လျက်။ ဝါ=၍။ ပရဟိတာယ=ငှာ။ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်။ ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့အတ္တဟိတကိုသာကျင့်၍ ပရဟိတကို မကျင့်လသော်)သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တေန အင်္ဂေန=ထိုအကြောင်းကြောင့်။ (အတ္တဟိတကိုသာကျင့်၍ ပရဟိတကို မကျင့်ခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်)ဂါရယော(ဟောတိ)။

ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ အတ္တဟိတာယစ=ငှာလည်း။ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏။ ပရဟိတာယစ=လည်း။ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏။ ဧဝံ=ဤသို့ကျင့်လသော်။ သော=သည်။ တေန အင်္ဂေန=ထိုအကြောင်းကြောင့်။ (အတ္တဟိတ၊ ပရဟိတနှစ်မျိုးလုံးကို ကျင့်ခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းကြောင့်) ပါသံသော(ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်။ (ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရိယာနံ ဒဿနကာမ၊ အဒဿနကာမ စသည်အားဖြင့်)ဘိက္ခုနော=သည်။ ဒွယေန=ဖြင့်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်။ ဝါ=ဤအကြောင်းကြောင့်။ (ဤသို့အရိယာနံ ဒဿနကာမ၊ အဒဿနကာမစသော ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားသိခြင်းဖြင့်။ ဝါ=ခြင်းကြောင့်) ဘိက္ခု=သည်။ ပုဂ္ဂလပရောပရညာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမြတ်အယုတ်၊ အထက်အနံ့ကို သိသူမည်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ပါရိစ္ဆတ္တကသုတ်

၆၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌။ တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာဘုံသားဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ ပါရိစ္ဆတ္တကော=ပါရိစ္ဆတ္တကမည်သော။ (ထက်ဝန်းကျင်ပတ်ပတ်လည်၌ ထီးကဲ့သို့ ဖြန့်မိုးတည်နေသည်အဖြစ်ကြောင့် ပါရိစ္ဆတ္တကမည်သော။ ပရိသမန္တတော ဆတ္တံ ဝိယ တိဋ္ဌတိတိ ပါရိစ္ဆတ္တကော။ အဘိဓာန်ဋီကာ။ ၂၈ ဂါထာ) ကောဝိဇ္ဇာရော=ပင်လယ်ကသစ်ပင်သည်။ ပဏ္ဍုပလာသော=အရောင်ဖျော့တော့သော အရွက်ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (ပင်လယ်ကသစ်ပင်၏ အရောင်

ဖျော့တော့သော အရွက်ရှိရာ ထိုအခါ၌)။ တာဝတိံသာ=တာဝတိံသာဘုံသား
ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ အတ္တမနာ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်
ရှိကုန်သည်။ (ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သောစိတ် ရှိကြကုန်သည်)။
ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ)

ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ပါရိစ္ဆတ္တကော=သော။ ကောဝိဠာရော=သည်။ ပဏ္ဍုပလာ
သော=ရှိ၏။ ဒါနိ=ယခု။ [ဤ “ဒါနိ” ကို အနက်မရှိ နိပါတ်သော်လည်းကြံ
ပါ] န စိရသေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်။ ပန္နပလာသော=ကြွေကျသောအရွက်ရှိ
သည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အတ္တမနာ=ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=
ဖြစ်ကုန်၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိ သမယေ=၌။ပ။ ပန္နပလာသော=သည်။
ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (ပင်လယ်ကသစ်ပင်
၏ အရွက်ကြွေကျရာထိုအခါ၌)။ တာဝတိံသာ=ကုန်သော။ ဒေဝါ=တို့သည်။
အတ္တမနာ=ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=၏။ (ကိန္တိ ဟောန္တိ)ဒါနိ=၌။ ပါရိစ္ဆတ္တကော=
သော။ ကောဝိဠာရော=သည်။ ပန္နပလာသော=ရှိ၏။ နစိရသေဝ=လျှင်။
ဇာလကဇာတော^၂=ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်လာသော ထွက်ပြုစ အရွက်ကင်းအပွင့်
ကင်းရှိသည်။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့။ ဣတိ(အတ္တမနာ ဟောန္တိ)။ပ။

၂

ခါရကဇာတော=ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်လာသော ပီပြင်သော ပုရစ်ဖူးမည်သော
အရွက်လိပ်၊ အပွင့်လိပ်ရှိသည်။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့။ပ။ ကုဠုမလဇာတော=ကောင်း
စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အင်္ဂုတ္တိသည်။ပ။ ကောရကဇာတော=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်
လာသော အလွန်ဖောင်းကြွသော ပွင့်ခါနီးအင်္ဂုရင့်ရှိသည်။ပ။ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော=
ဝန်းကျင်ဥသံ့ အားလုံးစုံ ကားကားစွင့်စွင့် ပွင့်သည်။ ဘဝိဿတိ။ပ။
သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တသ္မိ သမယေ=ထို
အခါ၌)။ တာဝတိံသာ=ကုန်သော။ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ အတ္တမနာ=ကုန်သည်။
(ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍)။ ပါရိစ္ဆတ္တကဿ=သော။ ကောဝိဠာရဿ=၏။ မူလေ=

၁။ ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရော။ ။ “ပါရိစ္ဆတ္တကော ကောဝိဠာရေတိ
ပါရိစ္ဆတ္တကနာမကော ကောဝိဠာရပုပ္ဖေ” ဟူ၍ ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ(၁၅၈)၌ ပါရိစ္ဆတ္တက
ကို ဝိသေသနပြု၍ ဖွင့်သည်။

၂။ ဇာလက ခါရက။ ။ ပဌမဆုံးပေါ်ထွက်လာ၍ မပီပြင်သေးသော အကင်း
ကလေးမျှသာ ဖြစ်သော အရွက်အပွင့်ကို “ဇာလက” ဟု ခေါ်၏။ ဇာတံ သဗ္ဗာတံ
(ကောင်းစွာဖြစ်သော) ဇာလကံ (ပတ္တဇာလံ ပုပ္ဖဇာလဉ္စ) ယဿ ကောဝိဠာရဿာတိ
ဇာလကဇာတော။

ထိုဇာလကထက်ကြီး၍ ကောင်းစွာပီပြင်သော ပုရစ်ဖူးဟုခေါ်သော အရွက်လိပ်၊
အပွင့်လိပ်ကို ခါရကဟုခေါ်၍ ထိုခါရကထက်ကြီးသော အင်္ဂုကို ကုဠုမလ၊ ထို့ထက်
ကြီးသော ပွင့်ခါနီးအင်္ဂုကို ကောရကဟု ခေါ်၏။

အနီးအပါး၌။ ဝါ=အောက်၌။ ဒိဗ္ဗေ=နတ်၌ဖြစ်ကုန်သော။ စတ္တာရော မာသေ=လေးခုကုန်သော လတို့ပတ်လုံး။ ပဉ္စဟိ=ငါးပါးကုန်သော။ ကာမဂုဏေဟိ=ကာမဂုဏ်တို့သည်။ ဝါ=တို့နှင့်။ ဝါ=တို့ဖြင့်။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၁၃)စာပိုဒ် (၅၀) မေထုနသုတ် လည်းကြည့်]။ သမပ္ပိတာ=အပ်ကုန်လျက်။ သမံဂီဘူတာ=ကုန်လျက်။ [ဗဟုဝစ် အနက်ပြောင်းရုံမျှသာတူး၏] ပရိစာရေန္တိ=စက္ခု စသော ဣန္ဒြေတို့ကို ထိုထိုဤဤ လှည့်လည်စေကုန်၏။ ဝါ=မြူးတူးပျော်ပါး ကစားကြကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဗ္ဗပါလီဖုလ္လသမ္ဘဝန်းကျင်ဥသံ အားလုံးစုံ ကားကား စွင့်စွင့် ပွင့်သော။ ပါရိစ္ဆတ္တကသမ္ဘဝေ=သော။ ကောဝိဠာရသမ္ဘဝေ=၏။ သမန္တာ=ဝန်းကျင်ပတ်လည်အရပ်၌။ ဝါ=ဝန်းကျင်ပတ်လည် အရပ်သည်။ ပညာသယောဇနာနိယူဇနာငါးဆယ်တို့တိုင်အောင်။ အာဘာယ=အရောင်အလင်းသည်။ ဖုဋ္ဌံ=ဖြန့်အပ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အနုဝါတံ=လေစုံအရပ်သို့။ ဝါ=လေအောက်အရပ်သို့။ ယောဇနသတံ=ယူဇနာတရာတိုင်အောင်။ ဂန္ဓော=အနံ့သည်။ ဂစ္ဆတိ=သွား၏။ အယံ=ဤတန်ခိုးအာနုဘော်အစွမ်းသည်။ (ဤယူဇနာငါးဆယ်တိုင်အောင် အရောင်အလင်းဖြန့်ခြင်း၊ ယူဇနာတရာတိုင်အောင် အနံ့သွားရောက်ခြင်းဟူသော အစွမ်းသည်)။ ပါရိစ္ဆတ္တကသမ္ဘဝေ=သော။ ကောဝိဠာရသမ္ဘဝေ=၏။ အာနုဘာဝေါ=အစွမ်းအာနုဘော်တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ယသ္မိံ သမယေ=၌။ အရိယသာဝကော=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏အရိယာတပည့်သည်။ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ။ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွါ၍)။ အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့။ (အိမ်၌နေထိုင်မှု၊ လူ့အဆင့်အတန်းမြင့်မားကြီးပွားရေးကိုဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းဘဝသို့)။ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ=ဝင်ရောက်ခြင်းငှာ။ စေတေတိ=ကြံစည်အားထုတ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (အရိယသာဝက၏ ရဟန်းပြုရန် ကြံစည်အားထုတ်ရာ ထိုအခါ၌)။ တာဝတိံသာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့၏။ ပါရိစ္ဆတ္တကော=သော။ ကောဝိဠာရော=သည်။ (ပဏ္ဍုပလာသော ဣဝ=အရောင် ဖျော့တော့သော အရွက်ရှိသကဲ့သို့။ တထာ=ထိုအတူ)။ [ဒေဝါနံဝ=ဒေဝါနံ + ဣဝ]အရိယသာဝကော=သည်။ ပဏ္ဍုပလာသော=အရောင်ဖျော့တော့သော အရွက်ရှိသည်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယသ္မိံ သမယေ=၌။ အရိယသာဝကော=သည်။ ကေသမသံ့=ဆံပင်နှင့် မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်ကို။ ဩဟာရေတွာ=ရိတ်ပယ်၍။ ကာသာယာနိ=ဖန်ရည်ကိုသောက်တတ်ကုန်သော။ ဝါ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော။ ဝတ္တာနိ=အဝတ်တို့ကို။ အတ္ထာဒေတွာ=ဝတ်ရုံ၍။ အဂါရသ္မာ=မှ။ (နိက္ခမိတွာ=၍)။ အနဂါရိယံ=သို့။ ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။

တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (အရိယသာဝက၏ ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်ရာ ထိုအခါ၌) တာဝတိံသာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့၏။ ပါရိစ္ဆတ္တကော=သော။ ကောဝိဋ္ဌာရော=သည်။ (ပန္နပလာသော ဣဝ=ကြွေကျသောအရွက်ရှိသကဲ့သို့။ တထာ=ထိုအတူ) အရိယသာဝကော=သည်။ ပန္နပလာသော=ကြွေကျသော အရွက်ရှိသော ပင်လယ်ကသစ်ပင်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယသ္မိံ သမယေ=၌။ အရိယသာဝကော=သည်။ ကာမေဟိ= တို့မှ။ ဝိဝိဇ္ဇေဝ=သာလျှင်။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၄၀၊ ၂၃၂)စာပိုဒ်(၆၇) နဂရော ပမသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၅၃)နန္ဒမာတာသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (အရိယသာဝက၏ ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ နေရာ ထိုအခါ၌)။ ပ။ ကောဝိဋ္ဌာရော=သည်။ (ဇာလကဇာတော ဣဝ=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထွက်ပြုစ အရွက်ကင်း၊ အပွင့်ကင်းရှိသကဲ့သို့။ တထာ=တူ)။ အရိယသာဝကော=သည်။ ဇာလကဇာတော=.....ကင်းရှိသော ပင်လယ်ကသစ် ပင်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဒုတိယံ=သော။ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိံ သမယေ=၌။ (အရိယသာဝက၏ ဒုတိယဈာန်သို့ရောက်၍ နေရာ ထိုအခါ၌)။ ပ။ ကောဝိဋ္ဌာရော=သည်။ ခါရကဇာတော ဣဝ=... လိပ်ရှိသကဲ့သို့။ တထာ=တူ။ အရိယသာဝကော=သည်။ ခါရကဇာတော=...လိပ် ရှိသော ပင်လယ်ကသစ်ပင်နှင့်တူသည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယသ္မိံ သမယေ=၌။ အရိယသာဝကော=သည်။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏။ ဝယာ=ကြောင့်။ [စာမျက်နှာ (၄၁) စာပိုဒ်(၁၅) ဥဒကူပမာသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ဝိဟရတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိံ သမယေ=၌။ (စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာ ဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေရာ ထိုအခါ၌)။ ပ။ ကောဝိဋ္ဌာရော=သည်။ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော ဣဝ=ဝန်းကျင်ဥသံအားလုံးစုံ ကားကားစွင့်စွင့်ပွင့်သကဲ့သို့။ တထာ=တူ။ အရိယ သာဝကော=သည်။ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လော=... ပွင့်သော ပင်လယ်ကသစ်ပင်နှင့် တူသည်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မိံ သမယေ=ထိုအခါ၌။ (အရိယာတပည့်၏ စေတော- ဝိမုတ္တိပညာဝိမုတ္တိသို့ရောက်၍နေရာ ထိုအခါ၌) ဘုဗ္ဗာ=မြေ၌တည်ရှိနေကုန်သော။ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ သဒ္ဓံ=အသံကို။ အနုဿာဝေန္တိ=ကြားသိစေကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အနုဿာဝေန္တိ=ကြားသိစေကုန်သနည်းဟူမူ)။ ဣတ္ထန္နာမဿ။ ဤအမည်ရှိသော။ အာယသ္မတော=အရှင်မြတ်၏။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော=ဥပဇ္ဈာယ် ယူ အတူနေတပည့်ဖြစ်သော။ ဣတ္ထန္နာမော=ဤအမည်ရှိသော။ ဒေဝော အာယ- သ္မာ=ထိုအရှင်သည်။ အမုကမ္မာ=ထိုမည်သော။ ဂါမာဝါ=ရွာမှလည်းကောင်း။ နိဂမာ ဝါ=နိဂုံးမှလည်းကောင်း။ အဂါရသ္မာ=မှ။ ပ။ ပဗ္ဗဇိတော=သည်။ (ဟုတွာ =ဖြစ်၍)။ အာသဝါနံ=တို့၏။ ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ=သို့။ (အနုဿာဝေန္တိ=

ကုန်၏။ [ဤ၌ ချုံးထားသောဝါကျကို ချုံးထားသည့်အတိုင်းပင် အနက်ပြန်ဆို လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား "ဂါမာ ဝါ နိဂမာ ဝါ" ဟု ရွာနိဂုံးနှစ်မျိုး ပြထားသောကြောင့် ရွာမှထွက်ခွါ၍ ရဟန်းပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် နိဂုံးမှ ထွက်ခွာ ၍ ရဟန်းပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု နှစ်မျိုးကွဲပြားအောင် အနက်ဆိုမှသာ သဘာဝ ကျ၏။ ထို့ကြောင့်-

ဣတ္ထန္နာမဿ=သော။ အာယသ္မတော=၏။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော=သော။
ဣတ္ထန္နာမော=သော။ ဒေဝော အာယသ္မာ=သည်။ အမုကမ္မာ=သော။ ဂါမာ=
ရွာမှ။ အဂါရသ္မာ=မှ။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော်
လည်းကောင်း။ ဣတ္ထန္နာမဿ=သော။ အာယသ္မတော=၏။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော=
သော။ ဣတ္ထန္နာမော=သော။ ဒေဝော အာယသ္မာ=သည်။ အမုကမ္မာ=သော။
နိဂမာ=နိဂုံးမှ။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော်
လည်းကောင်း။ (သဒ္ဓံ=ကို။ အနုဿာဝေန္တိ=ကုန်၏။) [ဤအတိုင်းလည်း အနက်
ဆိုနိုင်၏။ နောက်၌လည်း ဤအတိုင်းပင်။]

ဘုမ္မာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့၏။ သဒ္ဓံ=အသံကို။ သုတွာ=ကြားကြကုန်
၍။ စာတုမဟာရာဇိကာ=စာတုမဟာရာဇိမည်ကုန်သော။ ဝါ=ကုန်သော။ [စာပိုဒ်
(၆၆)သတ္တသုရိယသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ (၂၁၉)လည်းကြည့်]။ ဒေဝါ=
တို့သည်။ သဒ္ဓံ=ကို။ အနုဿာဝေန္တိ=ကုန်၏။ (ကိန္တိ အနုဿာဝေန္တိ) ဣတ္ထန္နာမဿ
=သော။ အာယသ္မတော=၏။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော=သော။ ဣတ္ထန္နာမော=သော။
ဒေဝော အာယသ္မာ=သည်။ အမုကာ=သော။ ဂါမာ ဝါ=ကောင်း။ နိဂမာ ဝါ=
ကောင်း။ အဂါရသ္မာ။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ဣတိ=သို့။ (သဒ္ဓံ=
ကို။ အနုဿာဝေန္တိ=ကုန်၏။) စာတုမဟာရာဇိကာနံ=ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့၏။
သဒ္ဓံ=ကို။ သုတွာ=၍။ တာဝတိံသာ=ကုန်သော။ ဒေဝါ=တို့သည်။ ပ။ ယာမာ=
ယာမာမည်ကုန်သော။ ဒေဝါ။ ပ။ တုသိတာ=တုသိတာမည်ကုန်သော။ ပ။ နိမ္မာန
ရတိ=နိမ္မာနရတိမည်ကုန်သော။ ပ။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ=တ္တိမည်ကုန်သော။ ပ။
ဗြဟ္မကာယိကာ=ပဌမဈာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင်ဖြစ်ကုန်သော။
ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့သည်။ ပ။

[ဣတိဟ=ဣတိ+ဣဟ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်] ဣတိ=ဤသို့ ကြားသိစေကြခြင်း
ကြောင့်။ ဣဟ=ဤလောက၌။ တေန ခဏေန=ထိုခဏချင်းဖြင့်။ (လက်ဖျစ်
ဆယ်တွက် အချိန်ကာလဟူသော ထိုကြားသိစေရာ တခဏချင်းဖြင့်။) တေန
မုဟုတ္တေန = ထိုမုဟုတ်ချင်းဖြင့်။ (ဆယ်ခဏလယ အချိန်ကာလဟူသော ထို
ကြားသိစေရာ တမုဟုတ်ချင်းဖြင့်) ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ=ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင်။
သဒ္ဓေါ=သာဓုခေါ်သံသည်။ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ=ကျော်လွမ်း ပျံ့နှံ့တက်သွား၏။ အယံ=
ဤ တန်ခိုးအာနုဘော်အစွမ်းသည်။ (ချီးမွမ်းအံ့ဩ ကျော်စောသံ၏ မြေပြင်မှ

ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့တက်သွားခြင်းဟူသော ဤတန်ခိုးအာနုဘော်အစွမ်းသည်။) ဝိဏာသဝဿ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ အာနုဘာဝေါ=တန်ခိုးအာနုဘော် အစွမ်းပေတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။) ပဉ္စမံ။

၆-သတ္တဝသုတ်

၇၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ရဟောဂတဿ=ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ကပ်ရောက်တော်မူလျက်။ ပဋိသလ္လီနဿ=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းတော်မူသော။ ဝါ=အာရုံများစွာ စိတ်ကိုခွါ၍ ကောင်းစွာသန့်စင် စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း ကိန်အောင်းတော်မူသော။ [ပဋိ(ပဋိနိဝတ္တေတွာ)=အာရုံအများ ကျက်စားမှုမှ စိတ်ကို ခွဲခွါ၍ +သံ(သမ္မာ)=ကောင်းစွာ။ လီနဿ(နိလီနဿ)=ကိန်းအောင်းတော်မူသော] အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=အရှင်သာရိပုတြာ၏။ ဝါ=တြာမှာ။ ဧဝံ=ဤသို့။ စေတသော=စိတ်၏။ ပရိဝိတက္ကော=အကြံအစည်သည်။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဥဒပါဒိ=ဟူမူ။)

ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ကိ=အဘယ်ကို။ သတ္တတွာ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာ ပြု၍။ ဂရံကတွာ=အလေးဂရုပြု၍။ ဥပနိဿာယ=မှီခို၍။ ဝိဟရန္တော=နေထိုင်လသော်။ အကုသလံ=အကုသိုလ်ကို။ ပဇဟေယျ နုခေါ=ပယ်စွန့်နိုင်လေသနည်း။ ကုသလံ=ကုသိုလ်ကို။ ဘာဝေယျ နုခေါ=ဖြစ်ပွားစေနိုင်လေသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်။ (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပြီ။) အထ=ယင်းသို့ အကြံအစည်ဖြစ်ပြီးသည်မှနောက်၌။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ=တြာမှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခု=သည်။ သတ္တာရံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ သတ္တတွာ=၍။ ပ။ အကုသလံ=ကို။ ပဇဟေယျ=ပယ်စွန့်နိုင်၏။ ကုသလံ=ကို။ ဘာဝေယျ=ဖြစ်ပွားစေနိုင်၏။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မံ=တရားတော်ကို။ (လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို။) သတ္တတွာ=၍။ ပ။ ဘာဝေယျ=နိုင်၏။ ဘိက္ခု=သည်။ သံဃံ=သံဃာတော်ကို။ သတ္တတွာ=၍။ ပ။ သိက္ခံ=(သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သုံးဖြာသော) သိက္ခာကို။ သတ္တတွာ။ ပ။ သမာဓိံ=သမာဓိကို။ ပ။ အပ္ပမာဒံ=မမေ့လျော့မှုဟူသော သတိကို။ ဝါ=မမေ့လျော့ကြောင်းသတိကို။ ပ။ ပဋိသန္တာရံ=အာမိသ၊ ဓမ္မ၊ နှစ်ဌာနဖြင့်၊ လောကတံထွာ၊ ပျူဌာဝတ်ပြု ချီးမြှောက်မှုကို။ ပ။ ဘာဝေယျ=ဖြစ်ပွားစေနိုင်၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူခြင်းသည်။ (အဟောသိ)

အထခေါ=ယင်းသို့ ဆင်ခြင်တော်မူပြီးသည်မှ နောက်၌။ ပ။ မေ=ငါ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား(၇)ပါးတို့သည်။ (မြတ်စွာဘုရားကို အလေးဂရုပြု မှီခိုနေထိုင်၍ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်ခြင်းနှင့် ကုသိုလ်တရားကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊

တရားတော်ကို အလေးဂရုပြု မှီခိုနေထိုင်၍ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်ခြင်းနှင့် ကုသိုလ်တရားကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ အစရှိသော တရားခုနစ်ပါးတို့သည်။) ပရိသုဒ္ဓါ = ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ကုန်၏။ ပရိယောဒါတာ = ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြူစင်ကုန်၏။ အဟံ = ငါသည်။ ဣမေ ဓမ္မေ = ဤတရား(၇)ပါးတို့ကို။ ဂန္ဓာ = မြတ်စွာဘုရားထံသွား၍။ ဘဂဝတော = မြတ်စွာဘုရားအား။ အာရောစေယျံ = လျှောက်ထားရပါမူကား။ ယံနုနု = ကောင်းလေစွာ။ ဧဝံ = ဤသို့ လျှောက်ထားလသော်။ မေ = ငါ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ = တို့သည်။ ပရိသုဒ္ဓါ စေဝ = ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ကုန်သည်လည်း။ ဘဝိဿန္တိ = ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ ပရိသုဒ္ဓ သင်္ခါတတရောစ = အထူးသဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏ဟု ဟောကြားအပ်ကုန်သည်လည်း။ ဘဝိဿန္တိ = တို့။

သေယျထာပိ နာမ = ဥပမာပြုရသော်ကား။ ပုရိသော = ယောက်ျားသည်။ ပရိသုဒ္ဓံ = ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော။ ပရိယောဒါတံ = ထက်ဝန်းကျင် ဖြူစင်သော။ သုဝဏ္ဏနိက္ခံ = တနိက္ခအလေးချိန်ရှိသော ရွှေတုံးရွှေခဲကလေးကို။ အဓိဂစ္ဆေယျ = ရလေရာ၏။ တဿ = ထိုယောက်ျားမှာ။ ဧဝံ = ဤသို့သော အကြံအစည်သည်။ အဿ = ဖြစ်ရာ၏။ (ကိန္တိ = အဘယ်အကြံအစည်သည်။ အဿ = ဖြစ်ရာသနည်းဟူမူ) မေ = ငါ၏။ အယံ သုဝဏ္ဏနိက္ခော = ဤတနိက္ခအလေးချိန်ရှိသော ရွှေတုံးရွှေခဲကလေးသည်။ ပရိသုဒ္ဓေါ = ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်၏။ ပရိယောဒါတော = ထက်ဝန်းကျင်ဖြူစင်၏။ အဟံ = ငါသည်။ ဣမံ သုဝဏ္ဏနိက္ခံ = ကို။ ဂန္ဓာ = ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့ အထံသို့သွား၍၊ ကမ္မာရာနံ = ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့အား။ ယံနုနု ဒသေယျံ = ပြုရပါမူကောင်းလေစွာ။ ဧဝံ = ဤသို့ပြုသည် ရှိသော်။ မေ = ငါ၏။ အယံ သုဝဏ္ဏနိက္ခော = သည်။ သကမ္မာရဂတော = ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့၏ မီးဖိုသို့ရောက်သည်။ (ဟုတွာ = ဖြစ်၍) [သကမ္မာရဂတော၌ "သ" သည် အနက်မရှိနိပါတ်မျှသာ] ပရိသုဒ္ဓေါစေဝ = ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သည်လည်း။ ဘဝိဿတိ = တို့။ ပရိသုဒ္ဓ သင်္ခါတတရောစ = အထူးသဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်၏ဟု ပြောဆိုအပ်သည်လည်း။ ဘဝိဿတိ = တို့။ (ဣတိ = ဤအကြံအစည်သည်။ အဿ = ဖြစ်ရာ၏) ဧဝမေဝံ = ဤအတူပင်။ မေ = ငါ၏။ ဣမေ ဓမ္မာ။ ပ။ ပရိသုဒ္ဓ သင်္ခါတတရာ စ = ...ဟု ဟောကြားအပ်ကုန်သည်လည်း။ ဘဝိဿန္တိ = တို့။ ဣတိ = ဤသို့သော အကြံအစည်သည်။ (အဟောသိ = ပြီ)။

အထ = အကြံအစည် ဖြစ်ပြီးသည်မှ နောက်၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော = သည်။ သာယနသမယံ = ညနေချမ်းအခါ၌။ ပဋိသလ္လာနာ = အာရုံများစွာစိတ်ကို ခွါလျက် ငြိမ်သက်ကိန်းဝပ် ဗလသမာပတ်မှ။ ဝါ = သင်္ခါရသတ္တဝါ နိဗ္ဗာန်ကင်းဆိတ်၊ ကိုယ်စိတ်ရှင်းလင်း ဗလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်းမှ။ [ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၆၅) သရဘသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဝုဋ္ဌိတော = ထတော်မူပြီးသည်။ (ဟုတွာ = ၍) ယေန = အကြင်အရပ်၌။ ပ။ အဝေါစ = လျှောက်ပြီ။

(ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဣဓ=ဤအရပ်၌။ ရဟော
 ဂတဿ=လျက်။ ပဋိသန္ဓိနဿ=သော။ မယံ=တပည့်တော်၏။ ဝါ=တပည့်
 တော်မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ အထ=ယင်းသို့ အကြံအစည်ဖြစ်ပြီး
 သည်မှနောက်၌။ တဿ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ။ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်း
 သည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြန်ပြီ။ (ကိန္တိ အဟောသိ)။ ပ။ ပရိသုဒ္ဓသင်္ခါတတရာ
 စ=လည်း။ ဘဝိဿန္တိ=တ္တံ။ ဣတိ=ဤသို့သောအကြံအစည်သည်။ (အဟောသိ=
 ဖြစ်ပါပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ။ သာဓု
 သာဓု=ကောင်းပါပေ၏၊ ကောင်းပါပေ၏။ သာရိပုတ္တ=တြာ။ ဘိက္ခု=သည်။
 သတ္ထာရံ=ကို။ သက္ကတွာ။ ပ။ ပဇေယျ=နိုင်၏။ ကုသလံ=ကို။ ဘာဝေယျ=
 နိုင်၏။ သာရိပုတ္တ=တြာ။ ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မံ=ကို။ သက္ကတွာ။ ပ။ ဣတိ=သို့။
 (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူအပ်လသော်။ ပ။ ဘန္တေ=
 ရား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်။ ဘာသိ
 တဿ=ဟောတော်မူအပ်သော။ ဣမဿ=ဤတရားစကားတော်၏။ အတ္ထံ=
 အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်တဝင့် အားဖြင့်။ အဟံ=
 တပည့်တော်သည်။ အာဇာနာမိ=သိပါ၏။ [သိပုံကို ပြလို၍ “သော ဝတ” စသည်
 ကို ဆက်လျှောက်ထားတော်မူ၏] ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်။
 သတ္ထရိ=မြတ်စွာဘုရား၌။ အဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိသော။ (အလေးဂရု
 ပြုသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသော) သော ဘိက္ခု=
 ထိုရဟန်းသည်။ ဓမ္မံ=တရားတော်၌။ သဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်းနှင့်တကွ
 ဖြစ်သည်။ ဝါ=ရိုသေလေးစားခြင်းရှိသည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့
 ရိုသေလေးစားခြင်းဟူသော။ ဧတံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=ကို။ န
 ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်။ ဝါ=မရအပ်၊ မရနိုင်။ ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ဘိက္ခု=အကြင်
 ရဟန်း သည်။ သတ္ထရိ=၌။ အဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိ။ သော=ထိုရဟန်း
 သည်။ (မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသော ထိုရဟန်းသည်) ဓမ္မေပိ=
 ၌လည်း။ အဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိပါ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ သတ္ထရိ=၌။ အဂါရဝေါ=မရှိသော။ ဓမ္မေ=၌။ အဂါ
 ရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ဝတ=ဖြင့်။ သံဃေ=သံဃာတော်၌။ ပ။
 န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်။ ဝါ=နိုင်။ ဘန္တေ=ရာ။ ယောသော ဘိက္ခု=သည်။ သတ္ထရိ=၌။
 အဂါရဝေါ=မရှိ။ ဓမ္မေ=၌။ အဂါရဝေါ=မရှိ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ သံဃေပိ
 =သံဃာတော်၌လည်း။ အဂါရဝေါ=မရှိ။ ပ။ သိက္ခာယ=သိက္ခာသုံးပါး၌။ ပ။ သော
 =ထိုရဟန်းသည်။ (ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၌ ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသော
 ထိုရဟန်းသည်) သိက္ခာယပိ=၌လည်း။ အဂါရဝေါ=မရှိ။ ဘန္တေ=ရား။

ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ အဂါရဝေါ=သော။ပ။ သိက္ခာယ=၌။ အဂါရဝေါ=သော။
သော ဘိက္ခု=သည်။ သမာဓိသ္မိ=သမာဓိ၌။ပ။ သော=သည်။ သမာဓိသ္မိမ္ပိ=
လည်း။ အဂါရဝေါ။

ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ အဂါရဝေါ=သော။ပ။ သမာဓိသ္မိ=၌။
အဂါရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=သည်။ အပ္ပမာဒေ=၌။ သဂါရဝေါ=သည်။
ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ပ။ သမာဓိသ္မိ=၌။ အဂါရဝေါ=မရှိ။ သော=ထိုရဟန်းသည်။
(ရတနာသုံးဖြာ၊ သိက္ခာ၊ သမာဓိ၌ ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိသော ထိုရဟန်းသည်)
အပ္ပမာဒေပိ=၌လည်း။ အဂါရဝေါ။ မရှိ။ပ။ အပ္ပမာဒေ=၌။ အဂါရဝေါ=မရှိ။
သော=ထိုရဟန်းသည်။ (ရတနာသုံးဖြာ၊ သိက္ခာ၊ သမာဓိ၊ အပ္ပမာဒ၌ ရိုသေ
လေးစားခြင်း မရှိသော ထိုရဟန်းသည်) ပဋိသန္တာရေပိ=...မြောက်မှု၌လည်း။
အဂါရဝေါ=မရှိ။

ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ သဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်းနှင့်
တကွ ဖြစ်သော။ ဝါ=ရိုသေလေးစားခြင်းရှိသော။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မေ=
၌။ အဂါရဝေါ=ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသည်။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ ဣတိ=ဤသို့
ရိုသေလေးစားမှု မရှိခြင်းဟူသော။ ဧတံ ဌာနံ=သည်။ န ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်။
ဝါ=မဖြစ်နိုင်။ ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ဘိက္ခု=သည်။ သတ္တရိ=၌။ သဂါရဝေါ
=ရိုသေလေးစားခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ဝါ=ရိုသေလေးစားခြင်းရှိ၏။ သော=
ထိုရဟန်းသည်။ (မြတ်စွာဘုရား၌ ရိုသေလေးစားမှုရှိသော ထိုရဟန်းသည်)
ဓမ္မေပိ=၌လည်း။ သဂါရဝေါ=၏။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။
သဂါရဝေါ=သော။ပ။ အပ္ပမာဒေ=၌။ သဂါရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=သည်။
ပဋိသန္တာရေ=၌။ အဂါရဝေါ=သည်။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ပ။ သော=ထိုရဟန်း
သည်။ (ရတနာသုံးဖြာ၊ သိက္ခာ၊ သမာဓိ၊ အပ္ပမာဒ၌ ရိုသေလေးစားခြင်းရှိသော
ထိုရဟန်းသည်) ပဋိသန္တာရေပိ=၌လည်း။ သဂါရဝေါ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ သဂါရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=
သည်။ ဓမ္မေပိ=လည်း။ သဂါရဝေါ=သည်။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ ဣတိ=ဤသို့
ရိုသေလေးစားမှု ရှိခြင်းဟူသော။ ဧတံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=ကို။
ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။ ဝါ=ရအပ်ရနိုင်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ဘိက္ခု=သည်။ပ။
ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ သဂါရဝေါ=သော။ပ။ အပ္ပမာဒေ=၌။
သဂါရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ပဋိသန္တာရေပိ=၌လည်း။ပ။ ဝိဇ္ဇတိ=
၏။ ဘန္တေ=ရား။ ယော သော ဘိက္ခု=သည်။ သတ္တရိ=၌။ သဂါရဝေါ=၏။ပ။
အပ္ပမာဒေ=၌။ သဂါရဝေါ=၏။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ ပဋိသန္တာရေပိ=လည်း။
သဂါရဝေါ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာဇာနာမိ=သိပါ၏)။ ပ။ ဣမဿ=၏။
အတ္ထံ=ကို။ ဧဝံ=ဤလျှောက်ထားအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ ဝိတ္တာရေန=ဖြင့်။ အဟံ=
သည်။ အာဇာနာမိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

သာရိပုတ္တ=တြာ။ သာဓု သာဓု=၏။ သာရိပုတ္တ=တြာ။ မယာ=ငါသည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဘာသိတဿ=သော။ ဣမဿ=၏။ အတ္တံ=ကို။ ဧဝံ=ဤ အသင်လျှောက်ထားအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ တံ=သင်သည်။ အာဇာနာသိ=သိသည် မှာ။ သာဓု ခေါ=တကယ်ပင်ကောင်းမြတ်လှပါပေ၏။ [တနည်း-တံ=သင်သည်။ ယံ အာဇာနာသိ=အကြင်သိ၏။ တံ အာဇာနနံ=ထိုသိခြင်းသည်။ သာဓုခေါ=၏] သာရိပုတ္တ=တြာ။ ဝတ=ဖြင့်။ သတ္တရိ=၌။ အဂါရဝေါ=သော။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ဓမ္မေ=၌။ ပ။ [ပါဠိတော် စာမျက်နှာ(၄၉၂)အောက်ဆုံး စာကြောင်း သို့ သွားအံ့] သော=ထိုရဟန်းသည်။ ပဋိသန္တာရေပိ=၌လည်း။ သဂါရဝေါ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဒဋ္ဌဗ္ဗော=မှတ်သားထိုက်၏) သာရိပုတ္တ=တြာ။ မယာ=သည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဘာသိတဿ=ဟောကြားအပ်သော။ ဣမဿ=ဤတရားစကား၏။ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ ဧဝံ=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ ဝိတ္တာရေန=ဖြင့်။ (တုမေဟိ=သင်တို့သည်။) ဒဋ္ဌဗ္ဗော=မှတ်သားသင့်၏။ ဝါ=မှတ်သားရမည်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဆဋ္ဌ။

၇-ဘာဝနာသုတ်

၇၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘာဝနံ=ဘာဝနာတရားကို။ ဝါ=စီးဖြန်းကြိုးစား ဖြစ်ပွားစေအပ်သော တရားကို။ အနနုယုတ္တဿ=စီးဖြန်းကြိုးစား မဖြစ်ပွားစေဘဲ။ [တနည်း-ဘာဝနံ=ဘာဝနာအလုပ်ကို။ ဝါ=စီးဖြန်းကြိုးစား ဖြစ်ပွားစေခြင်းအလုပ်ကို။ အနနုယုတ္တဿ=စီးဖြန်းအားထုတ် မပြုလုပ်ဘဲ] ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ။ မေ=ငါ၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ အနုပါဒါယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုကျအားဖြင့် တစုံတခုသော သင်္ခတတရားကို မယူမူ၍။ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ။ ဝိမုစ္စေယျ=လွတ်မြောက်ပါမူကား။ အဟောတဝ=ဪ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့သော။ ဣတ္ထာ=အလိုဆန္ဒသည်။ ကိဉ္ဇာပိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=အကယ်၍ကား ဖြစ်ပေါ်လာရာပေ၏။ အထ ခေါ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်ပေါ်လာရာပါသော်လည်း။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ အနုပါဒါယ=၍။ အာသဝေဟိ=တို့မှ။ နေဝ ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်သည်သာ။

တံ=ထိုသို့=မလွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ။ အဘာဝိတတ္တာ=စီးဖြန်းကြိုးစား မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်ပေတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝစနိယံ=ဖြေဆိုအပ်လည်။ အဿ=ဖြစ်၏။ ကိဿ=အဘယ်တရားကို။ အဘာဝိတတ္တာ=စီးဖြန်းကြိုးစား မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ (န ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်သနည်း) စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော။ သတိပဋ္ဌာနာနံ=သတိပဋ္ဌာန်တို့ကိုလည်းကောင်း။ စတုန္နံ=ကုန်သော။ သမ္ပပ္ပဓာနာနံ=သမ္ပပ္ပဓာန်တို့ကိုလည်းကောင်း။ စတုန္နံ=ကုန်သော။ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ=ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း။ ပဉ္စန္နံ=ငါးပါးကုန်သော။ ဣန္ဒြိယာနံ=ဣန္ဒြိယတို့ကို

လည်းကောင်း။ ပဉ္စန္ဒ=ကုန်သော။ ဗလာနံ=ဗိုလ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ သတ္တန္ဒ= (၇)ပါးကုန်သော။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ=ဗောဇ္ဈင်တို့ကိုလည်းကောင်း။ အရိယဿ=ကိလေသာ အပြစ်ကင်း သန့်ရှင်းဖြူစင်သော။ အဋ္ဌဂီကဿ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းရှိသော။ မဂ္ဂဿ=မဂ်တရားကိုလည်းကောင်း။ အဘာဝိတတ္တာ=ကြောင့်။ န ဝိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာဝီ=ဖြစ်နိုင်လောက်ရာ ဥပမာပြရသော်ကား။ ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=ကြက်မ၏။ အဋ္ဌ ဝါ=ရှစ်လုံးသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဒသဝါ=ဆယ်လုံးသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဒွါဒသ ဝါ=(၁၂)လုံးသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ အဏ္ဏာနိ=ဥတို့သည်။ (အဿု=ရှိကုန်ရာ၏။) တာနိ=ထိုကြက်ဥတို့ကို။ [အဓိသယိတာနိ-စသည်၌စပ်။] ဝါ=ထိုကြက်ဥတို့သည်။ [အဿု-၌စပ်။] ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=မိခင်ကြက်မသည်။ သမ္မာ=ကောင်းစွာသာလျှင်။ (ခြေထောက်၊ နှုတ်သီး စသည်တို့ဖြင့် နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးမှုမပြုဘဲ ကောင်းစွာသာလျှင်။) န အဓိသယိတာနိ=(အတောင်တို့ကို ဖြန့်လျက်) အထက်၌ ဝပ်အပ်သည် မဟုတ်ကုန်သည်။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ န ပရိသေဒိတာနိ=(မကြာ မကြာ အပူငွေပေးလျက်) ထက်ဝန်းကျင်၌ ပူနွေးစေအပ်သည် မဟုတ်ကုန်သည်။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ န ပရိဘာဝိတာနိ=(သင့်လျော်သည့်အခါတိုင်းပင်) ထက်ဝန်းကျင်၌ ကြက်နံ့ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်သည်မဟုတ်ကုန်သည်။ အဿု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။

တဿာ ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=ထိုကြက်မမှာ။ {ဧဝံ ဣစ္ဆာ-၌စပ်။} မေ=ငါ၏။ ကုက္ကုဒ္ဓပေါတကာ=ကြက်ငယ်တို့သည်။ ပါဒနခသိခါယ ဝါ=ခြေသည်းဖျားဖြင့်လည်းကောင်း။ မုခတုဏ္ဏကေန ဝါ=နှုတ်သီးဖျားဖြင့်လည်းကောင်း။ အဏ္ဏာ-ကောသံ=ဥခွံကို။ ပဒါလေတွာ=ဖောက်ခွဲ၍။ သောတ္တိနာ=(ဘေးရန်ကင်းကွာ) ချမ်းသာသောအားဖြင့်။ ဝါ=ချမ်းသာစွာ။ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈေယျံ=ပေါက်ထွက်လာကုန်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=သြော်-ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့သော။ ဣစ္ဆာ=အလိုဆန္ဒသည်။ ကိဇ္ဇာပိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=အကယ်၍ကား ဖြစ်ရာပါပေ၏။ အထခေါ=ထိုသို့ပင်ဖြစ်ရာပါသော်လည်း။ တေ ကုက္ကုဒ္ဓပေါတကာ=ထိုကြက်ငယ်တို့သည်။ ပ။ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈေယျံ=ပေါက်ထွက်ခြင်းငှာ။ အဘဗ္ဗာဝ=မထိုက်ကုန်သည်သာ။

၁။ သေယျထာဝီ။ သေယျထာဝီ ဩပမ္မတ္ထေ နိပါတော၊ အပီတိ သမ္မာဝနတ္ထေ=သေယျထာဝါသဒ္ဓါသည် နှိုင်းခိုင်းမှု ဥပမာအနက်ဟောနိပါတ်ပုဒ်တည်း။ အပိသဒ္ဓါသည် သမ္မာဝနာအနက်ဟော နိပါတ်တည်း (အဋ္ဌကထာ)။ ဤ၌ သမ္မာဝနာဆိုသည်မှာလည်း ကဲ့ရဲ့မှု(ဂရဟာ)၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ချီးမွမ်းခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ဤသို့ ဤပုံ ဖြစ်လောက်ရာ၏ဟု ကြံဆခြင်း၊ ကြံဆ၍ ပြောခြင်း(ဝိကပ္ပန)အနက်ကို ဆိုလို၏။ အပိနာမ ဧဝံ သိယာတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော သမ္မာဝနတ္ထော(ဋီကာ)။

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ပေါက်ထွက်ခြင်းငှာ
 မထိုက်ကုန်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=
 အကြံကြောင့်။ ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=ကြက်မသည်။ အဏ္ဍာနိ=ဥတို့ကို။ သမ္မာ=စွာ။
 န အဓိသယိတာနိ=အထက်၌မဝပ်အပ်ကုန်။ သမ္မာ=စွာ။ န ပရိသေဒိတာနိ=
 ...ကျင့်၌ မပူဇွန်းစေအပ်ကုန်။ သမ္မာ=စွာ။ န ပရိဘာဝိတာနိ=...ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်
 ကုန်။ တထာ=ထို့ကြောင့်။ (တံ=ထိုသို့ ပေါက်ထွက်ခြင်းငှာ မထိုက်ကုန်သည်
 အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဘာဝနံ
 =ကို။ အနုယုတ္တဿ=ဘဲ။ ဝိဟရတော=သော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘာဝနံ=ဘာဝနာတရားကို။ ဝါ=ကို။ အနုယုတ္တဿ=စီးဖြန်း
 ကြိုးစားဖြစ်ပွားစေလျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=မှာ။ ပ။ ဝိမုစ္စေ
 ယျ=ကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ ဧဝံ=သော။ ဣတ္ထာ=သည်။ ကိဿာပိ န
 ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=အကယ်၍ကား မဖြစ်ရာပါပေ။ အထ ခေါ=ထိုသို့ပင် မဖြစ်ရာပါ
 သော်လည်း။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ စိတ္တံ=သည်။ အနုပါဒါယ=၍။ အာသဝေ
 ဟိ=တို့မှ။ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏။ တံ=ထိုသို့ လွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ ကိဿ
 ဟေတု=မူ။ ဘာဝိတတ္တာ=စီးဖြန်းကြိုးစား ဖြစ်ပွားစေအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့်
 ပေတည်း။ ဣတိ=သို့။ ဝစနိယံ=သည်။ အဿ=ဖြစ်၏။ ကိဿ=ကို။ ဘာဝိတတ္တာ
 =ကြောင့်။ (ဝိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်သနည်း။) စတုန္နံ=ကုန်သော။ပ။ မဂ္ဂဿ=
 လည်းကောင်း။ (ဘာဝိတတ္တာ=ကြောင့်။ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=၏။ ပ။ ဒွါဒသ ဝါ=
 ကုန်သော။ အဏ္ဍာနိ=တို့သည်။ (အဿု=၏။) တာနိ=တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။
 ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ အဓိသယိတာနိ=...၌ ဝပ်အပ်ကုန်သည်။ သမ္မာ
 =စွာ။ ပရိသေဒိတာနိ=...၌ ပူဇွန်းစေအပ်ကုန်သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ပရိဘာဝိတာနိ
 =...ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်ကုန်သည်။ အဿု=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ပ။ အဘိနိဗ္ဗိန္ဒိတံ=ငှာ။
 ဘဗ္ဗာဝ=ထိုက်ကုန်သည်သာ။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ပေါက်ထွက်
 ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=မူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ(ယသ္မာ)=
 အကြံကြောင့်။ ကုက္ကုဒ္ဓိယာ=သည်။ အဏ္ဍာနိ=တို့ကို။ သမ္မာ=စွာ။ အဓိသယိ
 တာနိ=၌ ဝပ်အပ်ကုန်ပြီ။ ပ။ သမ္မာ=စွာ။ ပရိဘာဝိတာနိ=ဖြင့်ထုံမွမ်းအပ်ကုန်
 ပြီ။ တထာ(တသ္မာ)=ထို့ကြောင့်။ (တံ=ထိုသို့ပေါက်ထွက်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သည်
 အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ ပလဂဏ္ဍဿဝါ^၁=လက်သမားဆရာ၏
 လည်းကောင်း။ ပလဂဏ္ဍန္တေဝါသိကဿဝါ=လက်သမားဆရာ၏ တပည့်၏

၁။ ပလဂဏ္ဍနှင့် ဝါသိဇဇူ ။လက်သမားတို့အသုံးပြုသော မျဉ်းကြိုးကို
 ပလ(ဖလ)ဟု ခေါ်၍ သစ်တုံး၌ပယ်ရှားပစ်ရမည့် အဖု, အမြစ်, အမျက်ကို ဂဏ္ဍဟုခေါ်

လည်းကောင်း။ ဝါသိဇဋ္ဌေ=ပဲခွပ်ရိုး၏ လက်ဆုပ်ကိုင်ရာဌာန၌။ အင်္ဂုလိပဒါနံ= လက်ချောင်းအရာတို့သည်။ ဒိဿန္တိ ဧဝ=ထင်ပေါ်နေကုန်သည်သာ။ အင်္ဂုဋ္ဌပဒံ= လက်မရာသည်။ ဒိဿတိ ဧဝ=ထင်ပေါ်နေသည်သာ။ စခေါ=ထိုသို့ပင် ထင်ပေါ်နေပါသော်လည်း။ အဿ=ထိုလက်သမားဆရာနှင့် တပည့်မှာ။ [ဧဝံ ဉာဏံ-၌စပ်] အဇ္ဇေ=ယနေ့။ မေ=ငါ၏။ ဝါသိဇဋ္ဌဿ=ပဲခွပ်ရိုး၏ လက်ဆုပ်ကိုင်ရာဌာန၏။ ဧတ္တကံ=ဤမျှပမာဏရှိသော နေရာသည်။ ခီဏံ=ကုန်သွားပြီ။ [ပွတ်တိုက်ဖန်များ၍ ပွန်းသွားပြီ၊ စားသွားပြီ ဟုလို]ဟိယျော=ယမန်နေ့က။ ဧတ္တကံ=သည်။ (ခီဏံ=ပြီ) ပရေ=ယမန်နေ့မတိုင်မီ ဟိုဘက်နေ့က။ ဧတ္တကံ(ခီဏံ=ပြီ) ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့သိသော။ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်။ နော ဟောတိ=ဖြစ်သည်မဟုတ်။ အထ ခေါ=အဟုတ်သော်ကား။ အဿ=ထိုလက်သမား ဆရာတပည့်မှာ။ [ဉာဏံ-၌စပ်] ခီဏေ=ကုန်သွားသော ပဲခွပ်ရိုးလက်ကိုင်ရာဌာန၌။ ခီဏန္တိ ဧဝ=ကုန်သွားပြီဟူ၍သာလျှင်။ ဉာဏံ=တွေ့၍ သိသောဉာဏ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဘာဝနံ=ကို။ အနုယုတ္တဿ=လျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ။ အဇ္ဇေ=ယနေ့။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ အာသဝါနံ=အာသဝတို့၏။ ဝါ=အာသဝတို့တွင်။ ဧတ္တကံ=ဤမျှပမာဏရှိသော အစိတ်အပိုင်းသည်။ ခီဏံ=ကုန်သွားပြီ။ ဟိယျော=က။ ဧတ္တကံ=ပိုင်းသည်။ ခီဏံ=ပြီ။ ပရေ=က။ ဧတ္တကံ=သည်။ ခီဏံ=ပြီ။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့ဆင်ခြင်၍ သိသော။ ဉာဏံ=ဉာဏ်သည်။ ကိဉ္ဇာပိ န ဟောတိ=အကယ်၍ကား မဖြစ်ပါပေ။ အထခေါ=ထိုသို့ပင် မဖြစ်ပါသော်လည်း။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ ခီဏေ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝ၌။ ခီဏန္တေ=ကုန်းခန်းသွားပြီဟူ၍သာလျှင်။ ဉာဏံ=စဉ်းစားဆင်ခြင်၍သိသော ဉာဏ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ ဝေတ္တဗန္ဓနဗဒ္ဒါယ=ကြိမ်ဟူသော ဖွဲ့နှောင်ကြိုးဖြင့် ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်အပ်လျက်။ သာမုဒ္ဒိကာယ=သမုဒ္ဒရာသို့ ရွက်၏။ ဂဏ္ဍံ ဟရတိတိ ဂဏ္ဍဟာရော=အဖုအဆစ်အမျက်ကို ပယ်ရှားတတ်သောသူ။ ပလေန ဂဏ္ဍဟာရော ပလဂဏ္ဍော=မျဉ်းကြိုးဖြင့် အဖုအဆစ် အမျက်ကို ပယ်ရှားတတ်သောသူ(လက်သမား)။ ဟာရဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေထားသည်။

ဝါသိဇဋ္ဌေတိ ဝါသိဇဏ္ဍကေ။ ။သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-၁၀၁(သုစိယရသိက္ခာပုဒ်)။ ဝါသိဇဋ္ဌေတိ ဝါသိဇဏ္ဍကဿ ဂဟဏဋ္ဌာနေ(ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗဋ္ဌာနေ)။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဋီကာ။ ဝါသိယာ=ပဲကွပ်၏။ ဝါ=မားမ၏။ ဇဋ္ဌာ=အရိုး။ ဝါ=အရိုး၏ လက်ဆုပ်ကိုင်ရာဌာန။ ကွစိသမာသန္တဂတာနမကာရန္တော-သုတ်ဖြင့် သမာသန္တ အပစ္စည်းသက်၍ “ဝါသိဇဋ္ဌ”ဟု ဖြစ်၏။ သက္ကဋ္ဌအင်္ဂုလိပဒါနံတို့၌ ဇဋ္ဌာသဒ္ဒါ၏ “branch =အကိုင်း၊ fibrous root=အမျှင်ပါသောအမြစ်”ဟူသော အနက်များကိုလည်း ပြထား၏။ ထိုအနက်များသည် ဤနေရာ၌ သင့်လျော်၏။

လွှင့်ကူးသွားသော။ နာဝါယ=လှေကို။ ဆမာသာနိ=(၆)လတို့ပတ်လုံး။ ဥဒကေ= ရေ၌။ ပရိယာဒါယ=အချိန်ကုန်လွန်စေပြီး၍။ ဟေမန္တိကေန=ဆောင်းရာသီအချိန် အခါဖြင့်။ ဝါ=အခါ၌။ ထလေ=ကြည်းကုန်း၌။ ဥက္ခိတ္တာယ=တင်ထားအပ်လ သော်။ [“ဥက္ခိတ္တာယ=တင်ထားအပ်သည်။ သမာနာယ=ဖြစ်လသော်” ဟုသော် လည်းဆိုပါ] ဝါတာတပပရေတာနိ=လေနေပူတို့အစဉ်မပြတ် တိုက်ခတ်ထိစပ် အပ်ကုန်သော။ ယာနိ ဗန္ဓနာနိ=အကြင်ကြိမ်နှောင်ကြီးတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန် ၏) တာနိ(ဗန္ဓနာနိ)=ထိုကြိမ်နှောင်ကြီးတို့သည်။ ပါဝုဿကေန=ရွာသွန်းသော။ မေဃေန=မိုးရည်ဖြင့်။ အဘိဝုဠာနိ=စိုစွတ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကုန်၍) အပ္ပကသိရေနေဝ=အခက်အခဲ မရှိသောအားဖြင့်သာလျှင်။ ပရိဟာယန္တိ=လျော့ လျည်းကုန်၏။ ပူတိကာနိ=ပုပ်ဆွေးကုန်သည်။ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ပ။ ဝိဟရတော =နေသော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ သံယောဇနာနိ=သံယောဇဉ်နှောင်ကြီးတို့ သည်။ အပ္ပကသိရေနေဝ=လျှင်။ ပဋိပ္ပဿမ္ပန္တိ=ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ ပူတိကာနိ= ကုန်သည်။ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ်

၈၂။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ မဟတာ=(အရေအတွက်အားဖြင့်)များစွာသော။ ဝါ=(အပ္ပိစ္ဆတာအစရှိသော ဂုဏ် အားဖြင့်) မြင့်မြတ်သော။ ဘိက္ခုသံဃေန=ရဟန်းအပေါင်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ ကောသလေသု=ကောသလဇနပုဒ်၌။ ဝါ=ကောသလတိုင်းနယ်ပယ်၌။ စာရိကံ= ခရီးရှည်လျားကြွသွားတော်မူခြင်းကို။ ဝါ=ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းဖြင့်။ စရတိ=ကြွသွားတော်မူ၏။ ဘဂဝါ=သည်။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပဇ္ဇော=အခွန်ရှည်သော ခရီးကိုကြွသွားတော်မူသည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်)အညတရသ္မိံ=တခုသော။ ပဒေသေ=အရပ်၌။ အာဒိတ္တံ^၁=မီးရောင်အဆင်းထွက်၊ ဝင်းဝင်းလက်နေသော။

၁။ အာဒိတ္တံ သမ္ပန္နလိတံ သဇောတိဘူတံ။ ။ အဂ္ဂိဝဏ္ဏေန အာဒိပ္ပတိတိ အာဒိတ္တော=မီးအရောင်ဖြင့် တောက်ပနေသော(မီးပုံကြီး)။ သမန္တတော ပဇ္ဇလတိတိ သမ္ပန္နလိတော=ပတ်ဝန်းကျင်၌ အရောင်ဝင်းဝင်းလက်နေသော(မီးပုံကြီး)။ သဟ ဇောတိနာ ယော(အဂ္ဂိက္ခန္ဓော) ဝတ္တတိတိ သဇောတိ၊ သဇောတိ ဟုတွာ ဘူတော သဇောတိဘူတော =အရောင်အလင်းနှင့်တကွဖြစ်၍ ဖြစ်သော (မီးပုံကြီး)။ “ပဏ္ဍကေ ဇောတိ နက္ခတ္တရံသိ- သုဂ္ဂိမ္ပိ ဇောတိ သော” ဟုသော အဘိဓာန်(၈၈၄)ဂါထာ၌ ပြထားသော ဇောတိ သဒ္ဓါ၏ အနက်များတွင် ဤနေရာ၌ ဇောတိသဒ္ဓါသည် အရောင်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ အာဒိတ္တန္တိ ပဒိတ္တံ(ဂဟိတအဂ္ဂိဝဏ္ဏံ)။ သမ္ပန္နလိတန္တိ သမန္တတော ပဇ္ဇလိတံ၊ အစိုဝိပျလိဂီနိ မုဉ္ဇန္တိ၊ သဇောတိဘူတန္တိ(သပ္ပဘံ) သမန္တတော ဥဋ္ဌိတာဟိ ဇာလာဟိ ဧကပ္ပဘာသမုဒယဘူတံ။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ပါရာမိကဏ် သုဒိန္နကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ၃-၈၅။

သမ္ပန္နလိတံ^၁=(မီးပွား၊ မီးလျှံ၊ လွတ်ထုတ်အံ့၍) ပတ်ပတ်ရံဝင်း၊ ထိန်ထိန်လင်း
နေသော။ သဇောတိဘူတံ=မီးလျှံ အရောင်အလင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၍ဖြစ်သော။
(မီးတောက်မီးလျှံ၊ ပတ်ပတ်ရံဝင်း တဆက်တည်းသော အရောင်အလင်းနှင့်တကွ
ဖြစ်၍ဖြစ်သော)မဟန္တံ=ကြီးစွာသော။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ=မီးပုံကို။ အဒ္ဒသာ=မြင်တော်မူပြီ။

ဒိသ္မာနံ=မြင်တော်မူပြီး၍။ မဂ္ဂါ=လမ်းမှ။ ဩက္ကမ္မံ=ဖဲခွါသက်ဆင်းတော်မူ၍။
အညတရသ္မိံ=တပင်သော။ ရက္ခမူလေ=သစ်ပင်အနီး၌။ ဝါ=သစ်ပင်အောက်၌။
ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော။ အာသနေ=နေရာထိုင်ခင်းပေါ်၌။ နိသိဒ္ဓိံ=ထိုင်နေ
တော်မူပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ နိသဇ္ဇေ=ထိုင်တော်မူပြီး၍။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့ကို။
အာမန္တေသိံ=အမိန့်ရှိသိစေတော်မူပြီ။ (ကိန္တိံ=အဘယ်သို့။ အာမန္တေသိံ=နည်းဟူမူ)
ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ တုမေ=သင်တို့သည်။ အာဒိတ္တံ=သော။ သမ္ပန္နလိတံ=သော။
သဇောတိဘူတံ=သော။ မဟန္တံ=သော။ အမံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ=ထိုမီးပုံကို။ ပဿထ
နော=မြင်ကြကုန်၏လော။ ဣတိ=ဤသို့။ အမန္တေသိံ=ပြီ။ ဧဝံ ဘန္တေ=မြင်ပါ၏
ဘုရား။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုငါမိန့်ဆိုအပ်မည့် အနက်သဘောကို။ (တုမေ=သင်
တို့သည်) ကိံ မညထ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း။ အာဒိတ္တံ=သော။
သမ္ပန္နလိတံ=သော။ သဇောတိဘူတံ=သော။ မဟန္တံ=သော။ အမံ=ထိုမည်သော။
အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ=ကို။ အာလိဂေတွာ=ပွေဖက်၍။ ယံ ဥပနိသိဒ္ဓေယျ ဝါ=အကြင်အနီး၌
မှီကပ်၍မူလည်း ထိုင်နေရာ၏။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ=အကြင်ပူးကပ်၍ မူလည်း
အိပ်ရာ၏။ ဝါ=သို့မဟုတ်။ မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒံ=နုနယ်ပျိုမျှစ်သော လက်ခြေ
ရှိသော။ ခတ္တိယကညံ ဝါ=မင်းမျိုး၌ ဖြစ်သော သတို့သမီးပျိုကိုလည်းကောင်း။
ဗြာဟ္မဏကညံ ဝါ=ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်သော သတို့သမီးပျိုကိုလည်းကောင်း။
ဂဟပတိကညံဝါ=အိမ်ရှင်လူတန်းစားမျိုး၌ ဖြစ်သော သတို့သမီးပျိုကို လည်း
ကောင်း။ အာလိဂေတွာ=၍။ ယံ ဥပနိသိဒ္ဓေယျ ဝါ=၏။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇေယျ
ဝါ=၏။ (တေသု=ထိုပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း နှစ်မျိုးတို့တွင်)
[“တေသု ဒွိသု အာလိဂေတွာ ဥပနိသိဒ္ဓန ဥပနိပဇ္ဇနေသု=ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေ
ဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းနှင့် သတို့သမီးပျိုကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း
အိပ်ခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးတို့တွင်” ဟူ၍သော်လည်း ဖော်ဆိုပါ] ကတမံ=အဘယ်
မည်သော ပွေဖက်ပူးကပ်၊ ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းသည်။ ဝရံ နုခေါ=ကောင်းမြတ်
သနည်း။ ဣတိ(အဝေါစံ=မေးတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒံ=သော။ ခတ္တိယကညံ ဝါ=လည်း
ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏကညံ ဝါ=ကောင်း။ ဂဟပတိကညံ ဝါ=ကောင်း။ အာလိ
ဂေတွာ=၍။ ယံ ဥပနိသိဒ္ဓေယျ ဝါ=ရာ၏။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ=ရာ၏။
ဧတဒေဝ=ထိုသတို့သမီးပျိုကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းသည်သာလျှင်။

ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ အာဒိတ္တံ=သော။ သမ္ပဇ္ဇလိတံ=သော။ သဇောတိဘူတံ=သော။ အမု=ထိုမည်သော။ မဟန္တံ=သော။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ=ကို။ အာလိင်္ဂေတွာ=၍။ ယံ ဥပနိသီဒေယျ ဝါ=၏။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ=၏။ ဧတံ=ဤမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဒုက္ခံ=ခက်ခဲသဖြင့် ခံအပ်ပါ၏။ ဝါ=အခံခက်လှပါ၏။ [ဒုက္ခေန ခမိယတေတိ ဒုက္ခံ] ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစုံ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကုန်ပြီ)။

[ဤ၌ “အာရောစယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ။ ပဋိဝေဒယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ” ဟူသော ဝါကျသည် နိဿယ ဝါကျဖြစ်၍ “တံ ကိဿ ဟေတု” သို့ မရောက်မီ “ယထာ ဧတဒေဝ။ပ။ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ” ဟူသော ဝါကျသည် အနိဿမဝါကျ ဖြစ်၏။ “ယထာ” အစချီသော အနိဿမ ဝါကျကို ဆုံးအောင်အနက်ပေးပြီးမှ “အာရောစယာမိ” စသည်ကို အနက်ပေးရမည်။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အာဒိတ္တံ=သော။ သမ္ပဇ္ဇလိတံ=သော။ သဇောတိဘူတံ=သော။ အမု=သော။ မဟန္တံ=သော။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ=ကို။ အာလိင်္ဂေတွာ=၍။ ယံ ဥပနိသီဒေယျ ဝါ=၏။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇေယျ ဝါ=၏။ ပါပဓမ္မဿ=ယုတ်မာသော သဘောရှိသော။ အသုစိသကံဿရသမာစာရဿ=မစင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့် အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့် ရှိသော။ [ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃) အာသံသသုတ် ကြည့်] ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တဿ=ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှုရှိသော။ အဿ မဏဿ=ရဟန်းမဟုတ်ပါဘဲလျက်။ သမဏပဋိညဿ=ရဟန်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိ သော။ အဗြဟ္မစာရိဿ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်။ ဗြဟ္မစာရိပဋိညဿ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသော။

အန္တောပူတိကဿ=အတွင်း၌ ညစ်ပုပ်သော မကောင်းမှုရှိသော။ အဝဿု တဿ=ရာဂစသည်တို့ဖြင့် ရွဲရွဲစိုသော။ ကသမ္ပုဇာတဿ=ဖြစ်ပွားနေသော ရာဂ စသော အမှိုက်ရှိသော။ တဿ ဒုဿီလဿ=ထိုသီလ မရှိသောသူအား။ ဝါ= သူ၏။ ဧတဒေဝ=ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းသည်သာ လျှင်။ ယထာ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်၏။ တံ=ထို အကြောင်းကို။ (ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်၏ အကြောင်းကို)အဟံ=ငါသည်။ ဝေါ=သင်တို့အား။ အာရောစယာမိ=ဟောကြားတော်မူအံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝေါ=သင်တို့အား။ တံ= ထိုအကြောင်းကို။ (အဟံ=ငါသည်) ပဋိဝေဒယာမိ၊ သိစေတော်မူအံ့။ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော်မူအံ့။ [ထို့နောက် “တံ ကိဿ ဟေတု” သို့ သွားအံ့]။

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်၍ ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=

ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=အကြင်ကြောင့်။ သော=ထိုဒုသိလသည်။ တတောနိဒါနံ =ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ရှိသော။ ဝါ=...ဟူသောအကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍။ ဝါ=ဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ=သေခြင်းသို့သော်လည်း။ နိဂစ္ဆေယျ=ရောက်ရာ၏။ မရဏမတ္တံ= သေနိုင်လောက်ခြင်း အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော။ ဝါ=သေလုနီးပါးဖြစ်သော။ ဒုက္ခံ ဝါ=ဆင်းရဲသို့သော်လည်း။ နိဂစ္ဆေယျ=၏။ တပ္ပစ္စယာ=ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက် ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ကာယဿ=၏။ ပ။ [စာပိုဒ် (၄၇၊ နှာ၉၉) ဒုတိယ အဂ္ဂိသုတ်ကြည့်] နိရယံ=သို့။ နတွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=မကပ် ရောက်နိုင်သည်သာ။ ဝါ=မလားရောက်နိုင်သည်သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မော= သော။ ပ။ ကသမ္ပုဇာတော=သော။ သော ဒုသိလော=ထိုသိလမရှိသောသူသည်။

၁။ တတောနိဒါနံ။ ။ “တံ နိဒါနံ ကာရဏံ အဿာတိ တတောနိဒါနံ” ဟု အကျဉ်းချုပ် ဝစနတ္ထပြု။ စွဲနက်နှင့်တကွ အကျယ်ဝစနတ္ထ ပြုလိုလျှင်ကား “တံ မဟတော အဂ္ဂိကုန္ဒဿ အာလိင်္ဂေတွာ ဥပနိသီဒနံ ဥပနိပဇ္ဇနံ ဝါ နိဒါနံ ကာရဏံ ယဿ မရဏဿ မရဏမတ္တဒုက္ခဿ ဝါတိ တတောနိဒါနံ” ဟု ဝစနတ္ထပြု။

နိဿယခန်း၌ အနက်သုံးမျိုး ပေးထားရာတွင် “တတောနိဒါနံ ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဝါ=.....၍” ဟူသော ဗဒ္ဓမ၊ ဒုတိယအနက်နှစ်မျိုး၌ “တတောနိဒါနံ” သည် အလုတ္တသမာသ်တည်း။ တတော၌ ပဌမာသိဝိဘတ်ကို တောပြုဟု ဋ္ဌဋီတို့ ဖွင့် ကြ၏။ ထုံးစံအတိုင်း တောပစ္စည်းဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါ၏။ ထိုတောမကျေသောကြောင့် အလုတ္တသမာသ်ဟု ဆိုသည်။

“တတောနိဒါနံ=...ဟူသော အကြောင်းကြောင့်” ဟူသော တတိယအနက်၌ကား တတောနိဒါနံသည် သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာတည်း။ ထို့ကြောင့် “တတော=ထိုမီး ပုံကြီးကို ပွေဖက်၍ ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းဟူသော။ နိဒါနံ=အကြောင်းကြောင့်” ဟု တပုဒ်စီ ခွဲ၍ အနက်ဆိုလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ “တတောနိဒါနံ ဟိ” ၌ ကာရဏတ္ထဇောတက ဟိသဒ္ဓါကို “နိဂစ္ဆေယျ” ၌စပ်။ တတောနိဒါနံကိုကား “မရဏံ မရဏမတ္တံ” တို့၌စပ်။

သမာသ်ပုဒ်ကြံသောနည်း၌ “တတောနိဒါနံ” သည် “မရဏံ မရဏမတ္တံ” တို့၏ ဝိသေသနဖြစ်သောကြောင့် ဒုတိယာဝိဘတျဉ္စပုဒ်ဖြစ်၏။ ထိုပုဒ်သည် တုလျာဓိကရဏ နာမဝိသေသနလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ကြိယာဝိသေသနလည်းဖြစ်နိုင်၏။ ဝါကျကြံသော နည်း၌ကား တတောနှင့် နိဒါနံနှစ်ပုဒ်လုံးပင် ပဌမာဝိဘတျဉ္စပုဒ်ချည်း ဖြစ်၏။ ထိုပဌမာ ဝိဘတ်များကို ဟိတ်အနက်၌ သက်ပါ။ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၂ (သျှာဒိကဏ္ဍ)၊ သဗ္ဗာဒိတော သဗ္ဗာ-ဟူသော (၂၃) သုတ်နှင့် ထိုနိဿယကိုကြည့်။

တတောနိဒါနန္တိ တံနိဒါနံ တံဟေတုကန္တိ ပစ္စတ္တဝစနဿ တောအာဒေသော ဝေဒိ တဗ္ဗော၊ သမာသေ စဿ လောပါဘာဝေါ။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၊ သုဒိန္နကဏ္ဍ။ ၁၇၇။

မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒံ=သော။ ခတ္တိယကညံ ဝါ=ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏ ကညံ ဝါ=ကောင်း။ ဂဟပတိကညံ ဝါ=ကောင်း။ အာလိင်္ဂေတွာ=၍။ ယံ ဥပနိသီ ဒတိ ဝါ=အကြင်အနီး၌ မှီကပ်၍မူလည်း ထိုင်နေအံ့။ ယံ ဥပနိပဇ္ဇတိ ဝါ= အကြင်ပူးကပ်၍မူလည်း အိပ်အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထိုဒုဿီလ၏။ တံ= ထိုသတို့သမီးပျိုကို ပွေဖက်ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ် ပင်။ ဒီဃရတ္တံ=ရည်စွာသော နေ့ ညဉ့်ပတ်လုံး။ အဟိတာယ=စီးပွားမဲ့အလိုငှာ။ ဒုက္ခာယ=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်းငှာ။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (တပုစ္စယာ=ထိုသတို့သမီး ပျိုကို ပွေဖက်ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်)။ ကာယဿ= ၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ တဿာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ မီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကြောင့် ငရဲသို့ မလားရောက်နိုင်မူ၍ သတို့သမီး ပျိုကို ပွေဖက်ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းကြောင့်သာလျှင် ငရဲသို့ လားရောက် နိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်။) တံ=ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ပူးကပ်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း သည်သာ ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ယခင်က “တံ ကိဿ ဟေတု”ဟူသော ပုစ္ဆာကို ပြန်၍အုပ်သော အဖြေဝိဿဇ္ဇနဝါကျထည့် ဆိုသည်]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုငါမိန့်ဆိုအပ်မည့် အနက်သဘောကို။ (တုမေ)ကိ မညထ=နည်း။ ဗလဝါ=အားကောင်းသော။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ ဒဏ္ဍာယ=ခိုင်ခံ့သော။ ဝါလရဇ္ဈယာ=သားမြီးကြီးဖြင့်။ (မြင်းမြီး၊ နွားမြီးတို့ဖြင့် ကျစ်အပ်သော သားမြီးကြီးဖြင့်)။ ဥဘော=နှစ်ဖက်ကုန်သော။ ဇဗ္ဗာ=ခြေသလုံး မြင်းခေါင်းတို့ကို။ ဝေဠေတွာ=ရစ်ပတ်၍။ ယံ ဗံသေယျ=အကြင်ပွတ်တိုက်ဆွဲ ငင်ရာ၏။ သာ(ဝါလရဇ္ဈ)=ထိုသားမြီးကြီးသည်။ ဆဝိ=အပေါ်အရေပါးကို။ ဆိန္ဓေယျ=ဖြတ်တောက်ရာ၏။ ဆဝိ=ကို။ ဆေတွာ=ဖြတ်တောက်ပြီး၍။ စမ္ပံ= အရေထူကို။ ဆိန္ဓေယျ=၏။ပ။ မံသံ=အသားကို။ပ။ နှာရံ=အကြောကို။ပ။ အဋ္ဌိ= အရိုးကို။ပ။ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ=ရိုးတွင်းခြင်ဆီကို။ အာဟာစွ=ထိခိုက်၍။ တိဋ္ဌေယျ= တည်ရာ၏။

ဝါ=သို့မဟုတ်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=များစွာသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော မင်းတို့၏လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ ဝါ=များသောဥစ္စာအနှစ်ရှိ သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လည်းကောင်း။ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ ဝါ=များသောဥစ္စာ အနှစ်ရှိသော အိမ်ရှင်သူကြွယ်တို့၏ လည်းကောင်း။ အဘိဝါဒနံ=ရှိခိုးဦးခိုက် ခြင်းကို။ (ဒုဿီလော=သီလမရှိသောရဟန်းသည်) ယံ သာဒိယေယျ=အကြင် လက်ခံသာယာရာ၏။ တေသု ဒွိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ (ခိုင်ခံ့သောသားမြီး ကြီးဖြင့် ခြေသလုံးမြင်းခေါင်းနှစ်ဖက်တို့ကို ရစ်ပတ်၍ ပွတ်တိုက်ဆွဲငင်ခြင်းနှင့် ခတ္တိယမဟာသာလာနံသည်တို့၏ ရှိခိုးမှုကို လက်ခံသာယာခြင်းဟူသော ထိုနှစ်မျိုး

တို့တွင်) ကတမံ=အဘယ်သည်။ ဝရံနုခေါ=ကောင်းမြတ်ပါသနည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ ပ။ အဘိဝါဒနံ=ကို။ ယံ သာဒိယေယျ=ရာ၏။ ဧတဒေဝ=ကိုလက်ခံသာယာခြင်းသည်သာလျှင်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ တိဋ္ဌေယျ=ရာ၏။ ဧတံ=ထိုခိုင်ခံ့သောသားမြီးကြီးဖြင့် မြင်းခေါင်းနှစ်ဖက်တို့ကို ရစ်ပတ်ဆွဲငင်ခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဒုက္ခံ=အခံခက်လှပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ အာဟစ္စ=၍။ တိဋ္ဌေယျ=၏။ ပါပဓမ္မဿ=သော။ အသုစိသင်္ကဿ ရသမာစာရဿ=သော။ ပ။ ကသမ္မုဇာတဿ=သော။ တဿ ဒုဿိလဿ=ထိုသီလမရှိသောရဟန်းအား။ ဝါ=၏။ ဧတဒေဝ=ထိုရစ်ပတ်ပွတ်တိုက်ဆွဲငင်ခြင်းသည်သာလျှင်။ ယထာ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်၏။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (ထိုခိုင်ခံ့သော သားမြီးကြီးဖြင့် ခြေသလုံးမြင်းခေါင်းနှစ်ဖက်တို့ကို ရစ်ပတ်၍ ပွတ်တိုက်ဆွဲငင်ခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်၏ အကြောင်းကို)။ အဟံ=သည်။ ဝေါ=သင်တို့အား။ အာရောစယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ အဟံ=သည်။ ဝေါ=သင်တို့အား။ ပဋိဝေဒယာမိ=အံ့။

ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုရစ်ပတ်ပွတ်တိုက် ဆွဲငင်ခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=အကြင်ကြောင့်။ သော=ထိုဒုဿိလသည်။ တတောနိဒါနံ=ထိုရစ်ပတ် ပွတ်တိုက် ဆွဲငင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဝါ=ရှိသည်ဖြစ်၍။ ဝါ=ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ=လည်း။ ပ။ တပုစ္စယာ=ထိုရစ်ပတ်ပွတ်တိုက် ဆွဲငင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ကာယဿ=၏။ ပ။ န တွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=သာ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မာ=သော။ အသုစိသင်္ကဿရ သမာစာရော=သော။ ပ။ ကသမ္မုဇာတော=သော။ သော ဒုဿိလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ ပ။ အဘိဝါဒနံ=ကို။ ယံ သာဒိယတိ=အကြင်လက်ခံသာယာ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထိုဒုဿိလ၏။ တံ=ထိုလက်ခံသာယာခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဒိဃရတ္တံ=လုံး။ အဟိတာယ=ငှာ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ။ ဟောတိ=၏။ (တပုစ္စယာ=ထိုရှိခိုးဦးခိုက်မှုကို လက်ခံသာယာခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်)။ ကာယဿ=၏။ ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တဿာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ခိုင်ခံ့သော သားမြီးကြီးဖြင့် မြင်းခေါင်းနှစ်ဖက်တို့ကို ရစ်ပတ်၍ ပွတ်တိုက်ဆွဲငင်ခြင်းကြောင့် ငရဲသို့ မလားရောက်နိုင်မူ၍ ခတ္တိယမဟာသာလာစသည်တို့၏ ရှိခိုးမှုကို လက်ခံသာယာခြင်း

ကြောင့်သာလျှင် ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ တံ=ထိုရစ်ပတ် ပွတ်တိုက် ဆွဲငင်ခြင်းသည်သာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတံ= ဖြစ်၏။ပ။

ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ တေလဓောတာယ=ဆီဖြင့်သွေးအပ်သော။ တိဏှာယ=ထက်လှစွာသော။ သတ္တိယာ=လုံဖြင့်။ ပစ္စောရသ္မိံ=ရှေ့ရှုတည့်တည့် ဖြစ်သော ရင်ဝရင်လယ်၌။ ယံ ပဟရေယျ=အကြင်ထိုးစိုက်ရာ၏။ ဝါ= သို့မဟုတ်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ပ။ အဉ္ဇလိကမ္ပံ=လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးခြင်းအမှုကို။ ယံ သာဒိယေယျ=ရာ၏။ တေသု ဒ္ဓိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ (ရင်ဝတည့်တည့် လုံဖြင့်ထိုးစိုက်ခံရခြင်းနှင့် လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးမှုကို သာယာခြင်း ဟူသော ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်)ကတမံ=အဘယ်သည်။ ဝရံ နုခေါ=သနည်း။ ဣတိ= သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ= ကောင်း။ပ။ ယံ သာဒိယေယျ=ရာ၏။ ဧတဒေဝ=ထိုလက်အုပ်ချီမိုးရှိခိုးမှုကို သာယာခြင်းသည်သာလျှင်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ= သော။ ပုရိသော=သည်။ပ။ ယံ ပဟရေယျ=ရာ၏။ ဧတံ=ဤရင်ဝအလယ်၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဒုက္ခံ=အခံခက်လှပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစံ=ဖြေကြား လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ပ။ ယံ ပဟရေယျ=ရာ၏။ ပါပဓမ္မဿ=သော။ အသုစိသင်္ကံသရသမာစာရဿ=သော။ ပ။ ကသမ္မုဇာ- တဿ=သော။ တဿ ဒုဿီလဿ=အား။ ဝါ=၏။ဧတဒေဝ=ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရခြင်းသည်သာလျှင်။ ယထာ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဝရံ= ကောင်းမြတ်၏။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့်ထိုးစိုက်ခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို)။ အဟံ=သည်။ ဝေါ=တို့အား။ အာရော စယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (အဟံ=သည်)။ ဝေါ=တို့ အား။ ပဋိဝေဒယာမိ=အံ့။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့်ထိုးစိုက် ခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတံ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=အကြင်ကြောင့်။ သော=ထိုဒုဿီလသည်။ တတောနိဒါနံ= ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဝါ=ဟူသော အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍။ ဝါ=ဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ=လည်း။ပ။ တပ္ပစ္စယာ=ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ကာယဿ။ပ။ နတေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မော=သော ။ပ။ ကသမ္မုဇာတော=သော။ သော ဒုဿီလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ပ။ အဉ္ဇလိကမ္ပံ=ကို။ ယံ သာဒိယတံ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=

ထိုဒုဿီလရဟန်း၏။ တံ=ထိုလက်ခံသာယာခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန် တကယ်ပင်။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ အဟိတာယ=ငှာ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ။ ဟောတိ=၏။ (တပုစ္စယာ=ထို အဉ္စလိကမ္မကို လက်ခံသာယာခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်)။ ကာယဿ= ၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ရင်ဝ၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရ ခြင်းကြောင့် ငရဲသို့ မလားရောက်နိုင်မူ၍ အဉ္စလိကမ္မကို လက်ခံသာယာခြင်း ကြောင့်သာ ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်သည်အဖြစ်ကြောင့်)။ တံ=ထိုရင်ဝ၌ လုံဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ပ။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ အာဒိတ္တေန=ရဲရဲ ပြောင် ပြောင်တောက်လောင်နေသော။ သမ္ပဇ္ဇလိတေန=သော။ သဇောတိဘူတေန= သော။ တတ္တေန=ပူလောင်လှစွာသော။ အယောပဋ္ဌေန=သံပြားဖြင့်။ ကာယံ= ခန္ဓာကိုယ်ကို။ ယံ သမ္ပလိဝေဋ္ဌေယျ=အကြင်ရစ်ပတ်ရာ၏။ ဝါ=သို့မဟုတ်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့သည်လည်းကောင်း။ပ။ သဒ္ဓါဒေယျံ=သဒ္ဓါတရား ဖြင့်ပေးလှူအပ်သော။ (ကံကံ၏အကျိုးနှင့် ရဟန်းသီလကို ယုံကြည်ကြည်ညို၍ ပေးလှူအပ်သော) စီဝရံ=သင်္ကန်းကို(ဒုဿီလော=သည်) ယံ ပရိဘုဇ္ဇေယျ= အကြင်ဝတ်ရုံသုံးစွဲရာ၏။ တေသု ဒ္ဓိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်(ထိုသံပူပြားဖြင့် ကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ခြင်း၊ သဒ္ဓါဒေယျသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးတို့တွင်။) ကတမံ= အဘယ်အမျိုးအစားသည်။ ဝရံ နုခေါ=နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးတော် မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့သည်လည်းကောင်း။ ပ။ စီဝရံ= ကို။ ယံ ပရိဘုဇ္ဇေယျ=ရာ၏။ ဧတဒေဝ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသုံးစွဲ ခြင်းသည်သာလျှင်။ ဝရံ=ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ ယံ သမ္ပလိဝေဋ္ဌေယျ=ရာ၏။ ဧတံ=ဤသံပူပြားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ရစ်ပတ် ခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဒုက္ခံ=ပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစံ=ဖြေ ကြားလျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ ယံ သမ္ပလိဝေဋ္ဌေယျ=ရာ၏။ ပါပဓမ္မဿ=သော။ ပ။ ကသမ္မဇာတဿ= သော။ တဿ ဒုဿီလဿ=အား။ ဝါ=၏။ ဧတဒေဝ=ထိုသံပူပြားဖြင့် ကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ခြင်းသည်သာလျှင်။ ယထာ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဝရံ=၏။ တံ= ထိုအကြောင်းကို။ (ထိုသံပူပြားဖြင့် ကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ခြင်းသာ ကောင်းမြတ်ခြင်း ၏ အကြောင်းကို။) အဟံ=သည်။ ဝေါ=တို့အား။ အာရောစယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ အဟံ=သည်။ ဝေါ=တို့အား။ ပဋိဝေဒ- ယာမိ=အံ့။

ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသံပူပြားဖြင့် ကိုယ်ကိုရစ်ပတ်ခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ကြောင့်။

သော=ထိုဒုဿီလသည်။ တတောနိဒါနံ=ထိုသံပူပြားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ဝါ=၍။ ပါ=အကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ။ပ။ တပုစ္စယာ = ထိုသံပူပြားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ န တွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=သာ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မော=သော။ပ။ ကသမ္မုဇာတော=သော။ သော ဒုဿီလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ = ကောင်း။ပ။ စီဝရံ=ကို။ ယံ ပရိဘုဉ္ဇတိ=အကြင်ဝတ်ရုံသုံးစွဲ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထို ဒုဿီလရဟန်း၏။ တံ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသုံးစွဲခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ပ။ (တပုစ္စယာ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသုံးစွဲခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။) ကာယသင်္ဃာ=၏။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ခန္ဓာကိုယ်ကို သံပူပြားဖြင့် ရစ်ပတ်ခြင်းကြောင့် ငရဲသို့မလားရောက်နိုင်မှု၍ သဒ္ဓါဒေယျသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်းကြောင့်သာ ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်။) တံ=ထိုသို့ ခန္ဓာကိုယ်ကို သံပူပြားဖြင့် ရစ်ပတ်ခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏။

။ပ။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ တတ္ထေန=သော။ အယောသင်္ကနာ=သံညှပ်ဖြင့်။ မုခံ=ပါးစပ်ပေါက်ကို။ ဝိဝရိတွာ=ဖွင့်၍။ အာဒိတ္တံ=ရဲရဲပြောင်ပြောင် တောက်လောင်သော။ သမ္ပုဇ္ဇလိတံ=သော။ (မီးပုံဥပမာကိုကြည့်)သဇောတိဘူတံ =သော။ တတ္တံ=ပူလောင်လှစွာသော။ လောဟာဝုဠံ=သံတွေခဲကို။ မုခေ=ခံတွင်း၌။ ယံ ပံက္ခိပေယျ=အကြင်ထည့်သွင်းရာ၏။ တံ=(ထည့်သွင်းအပ်သော) ထိုသံတွေခဲသည်။ တဿ=ထိုထည့်သွင်းခံရသောသူ၏။ ဩဋ္ဌမ္ပိ=နှုတ်ခမ်းကိုလည်း။ ဒဟေယျ=လောင်ရာ၏။ မုခမ္ပိ=ခံတွင်းကိုလည်း။ ဒဟေယျ=လောင်ရာ၏။ ဇိဝုမ္ပိ=လျှာကိုလည်း။ပ။ ကဏ္ဍမ္ပိ=လည်ချောင်းကိုလည်း။ပ။ ဥရမ္ပိ=ရင်ကိုလည်း။ပ။ အန္တမ္ပိ=အူမကိုလည်းကောင်း။ အန္တဝုဏ္ဏမ္ပိ=အူသိမ်ကိုလည်းကောင်း အာဒါယ=ယူ၍။ အစောဘာဂါ=အောက်အဖို့မှ။ နိက္ခမေယျ=ထွက်ရာ၏။

ဝါ=သို့မဟုတ်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့သည်လည်းကောင်း။ပ။ သဒ္ဓါဒေယျံ=သော။ ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်းကို။ (ဒုဿီလော=သီလ မရှိသောရဟန်းသည်) ယံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ=အကြင်ဘုဉ်းပေးရာ၏။ တေသု ဒ္ဓိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ (ထိုသံတွေခဲရဲရဲကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းနှင့် သဒ္ဓါဒေယျ ဆွမ်းကိုစားခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးတို့တွင်) ဣတမံ=အဘယ်အမျိုးအစားသည်။ ဝရံ နုခေါ=နည်း။ ဣတံ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ပ။ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်းကို။ ယံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ=အကြင်စားရာ၏။ တေဒေဝ=ဤသဒ္ဓါဒေယျဆွမ်းကိုစားခြင်းသည်သာလျှင်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော။ပ။ အစောဘာဂံ=အောက်အဖို့သို့။

နိက္ခမေယျ=ထွက်ရာ၏။ တေ=ဤသံတွေခဲရဲရဲကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းသည်။ ဟိ=ပင်။ ဒုက္ခ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစုံ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ အစောဘာဂံ=သို့။ နိက္ခမေယျ=ရာ၏။ ပါပဓမ္မဿ=သော။ပ။ ကသမ္မုဇာတဿ=သော။ တဿ ဒုဿီလဿ=အား။ ဝါ=၏။ ဧတ ဒေဝ=ထိုသံတွေခဲရဲရဲကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းသည်သာလျှင်။ ယထာ=ကြောင့်။ ဝရံ=၏။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (ထိုသံတွေခဲရဲရဲကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်၏အကြောင်းကို)။ ဝေါ(အဟံ) အာရောစယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (အဟံ)ဝေါ=သင်တို့အား။ ပဋိဝေဒယာမိ=အံ့။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသံတွေခဲရဲရဲကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းသာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=နည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ကြောင့်။ သော=ထိုဒုဿီလ ရဟန်းသည်။ တတောနိဒါနံ=ထိုထည့်သွင်းခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ တပ္ပစ္စယာ=ထိုထည့်သွင်းခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ န တွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မော=သော။ပ။ ကသမ္မုဇာတော=သော။ သောံ ဒုဿီလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာ သာလာနံ ဝါ။ပ။ ယံ ပရိဘုဂ္ဂတိ=အကြင်စား၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထိုဒုဿီလရဟန်း၏။ တံ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျဆွမ်းကိုစားခြင်းသည်။ ဟိ=ပင်။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ပ။ ဒုက္ခာယ=ငှာ။ ဟောတိ=၏။ (တပ္ပစ္စယာ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျ ဆွမ်းကို စားခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ကာယဿ=၏။ ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ သံတွေခဲ ရဲရဲကြီးကို ခံတွင်း၌ထည့်သွင်းခံရခြင်းကြောင့် ငရဲသို့မလားရောက်နိုင်မူ၍ သဒ္ဓါဒေယျ ဆွမ်းကိုစားခြင်းကြောင့် သာ ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်) တံ=ထိုသံတွေခဲရဲရဲကြီးကို ခံတွင်း၌ ထည့်သွင်းခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [“တံ ကိဿ ဟေတု”ကို ပြန်ဖုံးအုပ်သော “တသ္မာ တံ ဟောတိ”ကို ထည့်ပေးသည်]။

☸ ။ပ။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ သီသေ ဝါ=ဦးခေါင်း၌သော်လည်း။ ဂဟေတွာ=ကိုင်၍။ ခန္ဓေ ဝါ=လည်ကုပ်၌သော်လည်း။ ဂဟေတွာ=ကိုင်၍။ တတ္တံ=ပူလောင်လှစွာသော။ အယောမဉ္ဇံ ဝါ=သံညောင်စောင်းပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ အယောပီဌံ ဝါ=သံအင်းပျဉ်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ ယံ အဘိနိ သီဒါပေယျ ဝါ=အကြင်ထိုင်စေမှုလည်း ထိုင်စေရာ၏။ ယံ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ=အကြင်အိပ်စေမှုလည်း အိပ်စေရာ၏။ {တနည်း-တတ္တံ=သော။ အယော

မဉ္ဇ ဝါ=သံညောင်စောင်းကိုသော် လည်းကောင်း။ အယောပိဋ္ဌ ဝါ=သံအင်း ပျဉ်ကိုသော်လည်းကောင်း။ ယံ အဘိနိသီဒါပေယျ ဝါ=အကြင်ဖိ၍ ထိုင်စေမှု လည်း ထိုင်စေရာ၏။ ယံ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ=အကြင်ဖိ၍ အိပ်စေမှုလည်း အိပ်စေရာ၏။]

ဝါ=သို့မဟုတ်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့သည်လည်းကောင်း။ ပ။ မဉ္ဇပိဋ္ဌ=ညောင်းစောင်းအင်းပျဉ်ကို။ ယံ ပရိဘုဇ္ဇေယျ=အကြင်သုံးစွဲရာ၏။ တေသု ဒ္ဒိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ (ပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း သံအင်းပျဉ်၌ ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းနှင့် သဒ္ဓါဒေယျ ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ကို သုံးစွဲခြင်းဟူသော ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်) ကတမံ=သည်။ ဝရံ နုခေါ=နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ= မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ ပ။ မဉ္ဇပိဋ္ဌ= ကို။ ယံ ပရိဘုဇ္ဇေယျ=ရာ၏။ ဧတဒေဝ=ထိုသဒ္ဓါဒေယျညောင်စောင်းအင်းပျဉ် ကို သုံးစွဲခြင်းသည်သာလျှင်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ= သော။ ပုရိသော=သည်။ ပ။ ယံ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ=ရာ၏။ ဧတံ=ဤပူလောင် လှစွာသော သံညောင်းစောင်းအင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းသည်။ ဟိ=ပင်။ ဒုက္ခံ=ပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစုံ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ သီသေ ဝါ=လည်း။ ပ။ ယံ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ ဝါ=ရာ၏။ ပါပဓမ္မဿ=သော။ ပ။ ကသမ္ပဇာတဿ =သော။ တဿ ဒုဿီလဿ=အား။ ဝါ=၏။ ဧတဒေဝ=ဤပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း အင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရအိပ်ရခြင်းသည်သာလျှင်။ ယထာ= အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဝရံ=ကောင်းမြတ်၏။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ (ထို ပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို) အဟံ=သည်။ ဝေါ=တို့အား။ အာရော- စယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုအကြောင်းကို။ အဟံ=သည်။ ဝေါ=တို့အား။ ပဋိဝေဒယာမိ=အံ့။

၁။ အဘိနိသီဒါပေယျ အဘိနိပဇ္ဇာပေယျ။ ။ဤ၌ အဘိသဒ္ဓါကို (က) “ဖိ၍” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရသော အဘိဘဝနအနက်ဟော ကြံရသောနည်းနှင့် (ခ)အနက် မရှိ ပဒသောဘန ကြံသောနည်းဟု နှစ်နည်းဖြစ်၏။ ထိုတွင်(က)နည်း၌ အယောမဉ္ဇ အယောပိဋ္ဌတို့ကို အဘိ၌စပ်။ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ထုံးစံအတိုင်း ကံအနက်၌ပင်သက်။ (ခ)နည်း၌ကား ယင်းဒုတိယာဝိဘတ်ကို သတ္တမိအနက်၌သက်။

မဉ္ဇ သဟသာ အဘိနိသီဒီတိ မဉ္ဇ သဟသာ အဘိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ နိသီဒိ၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ၊ မဉ္ဇေ နိသီဒီတိ အတ္ထော။ အဘိတိ ဣဒံ ပန ပဒသောဘနတ္ထံ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ။ ပါစိတ်၊ ဝေဟာသကုဋိသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ၊ ၄၈။

ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း
 အင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရအိပ်ရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=
 ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ကြောင့်။ သော=ထိုဒုဿီလရဟန်းသည်။ တတော
 နိဒါနံ=ထိုပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း အင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရအိပ်ရ
 ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ=ကောင်း။ပ။ တပ္ပစ္စယာ=ထိုပူ
 လောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း အင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်။ ကာယဿ=၏။ပ။ န တွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=သာ။ ဘိက္ခဝေ=
 တို့။ စ=လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ပါပဓမ္မော=သော။ပ။
 ကသမ္ပုဇာတော=သော။သော ဒုဿီလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ။ပ။
 ယံ ပရိဘုဉ္ဇတိ=အကြင်သုံးစွဲ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထိုဒုဿီလ၏။ တံ=ထို
 သဒ္ဓါဒေယျ ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ကို သုံးစွဲခြင်းသည်။ ဟိ=ပင်။ ဒီဃရတ္တံ။ပ။
 (တပ္ပစ္စယာ=ထိုသုံးစွဲခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ကာယဿ=၏။ပ။
 ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း
 အင်းပျဉ်ပေါ်၌ ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းကြောင့် ငရဲသို့မလားရောက်နိုင်မူ၍ သဒ္ဓါဒေယျ
 ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ကို သုံးစွဲခြင်းကြောင့်သာ ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်သည်
 အဖြစ်ကြောင့်) တံ=ထိုပူလောင်လှစွာသော သံညောင်စောင်း အင်းပျဉ်ပေါ်၌
 ထိုင်ရ၊ အိပ်ရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏။

။ပ။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ (အညတရံ=တယောက်သော။ ပုရိသံ
 =ယောက်ျားကို) ဥဒ္ဓံပါဒံ=အထက်၌ ခြေထောက်ရှိအောင်။ ဝါ=ခြေထောက်မိုး
 မျှော်။ အဓောသိရံ=အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိအောင်။ ဝါ=ဦးခေါင်း စောက်ထိုး။
 ဥဒ္ဓံ ပါဒေါ ယဿာတိ ဥဒ္ဓံပါဒေါ။ တံ ဥဒ္ဓံပါဒံ။ အဓော သိရော ယဿာတိ
 အဓောသိရော။ တံ အဓောသိရံ] ဂဟေတွာ=ဆွဲကိုင်၍။ အာဒိတ္တာယ=သော။
 သမ္ပုဇ္ဇလိတာယ=သော။ သဇောတိဘူတာယ=သော။ တတ္တာယ=ပူပြင်းလှစွာ
 သော။ လောဟကုမ္ဘိယာ=သံရည်အိုးကြီးထဲ၌။ ယံ ပက္ခိပေယျ=အကြင်ပစ်ချရာ
 ၏။ သော=ထိုပစ်ချခံရသောသူသည်။ တတ္ထ=ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌။ ဖေဏုဒ္ဓေ
 ဟကံ=အမြှုပ်တစ်စီ ထစေ၍။ ဝါ=အကြိမ်များစွာ အမြှုပ်ထစေ၍။ ပစ္စမာနော=
 ကျက်လျက်။ သကိမ္ဘိ=တကြိမ်လည်း။ ဥဒ္ဓံ=အထက်သို့။ ဂစ္ဆေယျ=တက်သွားရာ
 ၏။ သကိမ္ဘိ=လည်း။ အဓော=အောက်သို့။ ဂစ္ဆေယျ=နစ်မြုပ်သွားရာ၏။ သကိမ္ဘိ
 =လည်း။ တိရိယံ=ဖိလာအရပ်သို့။ ဂစ္ဆေယျ=သွားရာ၏။ ဝါ=သို့မဟုတ်။ပ။
 ဝိဟာရံ =ကျောင်းကို။ ယံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ=အကြင်နေထိုင်သုံးစွဲရာ၏။

တေသု ဒွိသု=ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ (သံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းနှင့်
 သဒ္ဓါဒေယျကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်းဟူသော ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။) ကတမံ=သည်။

ဝရံ နုခေါ=နည်း=ဣတိ(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ပ။ ဝိဟာရံ=ကို။
ယံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ=ရာ၏။ ဧတဒေဝ=ဤသဒ္ဓါဒေယျကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်းသည်သာ
လျှင်။ဝရံ=ကောင်းမြတ်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော=သည်။ပ။
တိရိယံ=သို့။ ဂစ္ဆေယျ=ရာ၏။ ဧတံ=ဤသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းသည်။
ဟိ=ပင်။ ဒုက္ခံ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစုံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါ=သော။ ပုရိသော။ပ။ တိရိယံ=သို့။ ဂစ္ဆေယျ=ရာ၏။
ပါပဓမ္မဿ=သော။ပ။ ကသမ္မုဇာတဿ=သော။ တဿ ဒုဿီလဿ=အား။
ဝါ=၏။ ဧတဒေဝ=ဤသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းသည်သာလျှင်။
ယထာ=ကြောင့်။ ဝရံ=၏။ တံ=ထိုကောင်းမြတ်သည်အဖြစ်၏ အကြောင်းကို။
(အဟံ)ဝေါ=တို့အား။ အာရောစယာမိ=အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တံ=ထိုကောင်းမြတ်
သည် အဖြစ်၏အကြောင်းကို။ (အဟံ)ဝေါ ပဋိဝေဒယာမိ=အံ့။ ကိဿ ဟေတု=
ကြောင့်။ တံ=ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည်
အဖြစ်သည်။ (ဟောတိ=ဟူမူ။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ကြောင့်။ သော=ထိုဒုဿီလ
ရဟန်းသည်။ တတောနိဒါနံ = ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းဟူသော
အကြောင်းကြောင့်။ မရဏံ ဝါ။ပ။ တပ္ပစ္စယာ=ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချ
ခံရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ကာယဿ=၏။ပ။ န တွေဝ ဥပပဇ္ဇေယျ=
သည်သာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=ငရဲသို့ လားရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ပ။
ကသမ္မုဇာတော=သော။ သော ဒုဿီလော=သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ
ဝါ=တို့သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=တို့၏လည်းကောင်း။ ပ။ ဝိဟာရံ=ကို။ ယံ
ပရိဘုဉ္ဇတိ=အကြင်သုံးစွဲ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ=ထိုဒုဿီလရဟန်း၏။ တံ=
ထိုသဒ္ဓါဒေယျကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်းသည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဝါ=အကြင်
ကြောင့်။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ပ။ (တပ္ပစ္စယာ=ထို သဒ္ဓါဒေယျကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်း
ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။) ကာယဿ=၏။ပ။ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ တသ္မာ=ထို့
ကြောင့်။ (ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းကြောင့် ငရဲသို့ မလားရောက်မူ၍
သဒ္ဓါဒေယျကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်းကြောင့်သာ ငရဲသို့လားရောက် ရခြင်းကြောင့်။)
တံ=ထိုသံပူရည်အိုးကြီးထဲ၌ ပစ်ချခံရခြင်းသာ ကောင်းမြတ်သည် အဖြစ်သည်။
ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ဒုဿီလရဟန်းမှာ မီးပုံကြီးကို
ပွေဖက်ခြင်းကြောင့် ငရဲသို့ မလားရောက်ရမူ၍ သတို့သမီးပျိုကို ပွေဖက်ခြင်း
ကြောင့်သာလျှင် ငရဲသို့လားရောက်ခြင်း အစရှိသော ဟောတော်မူအပ်ခဲ့ပြီးသော
အကြောင်းကြောင့်။) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌။ (ဝေါ=သင်တို့သည်။) ဧဝံ=

ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ထိုက်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့
 နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ထိုက်သနည်းဟူမူ။) မယံ=ငါတို့
 သည်။ ယေသံ=အကြင်ဒါယကာတို့၏။ စိဝရပိဏ္ဍပါတသေနာသန ဂိလာန
 ပုစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ=သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အိပ်ရာနေရာကျောင်း၊ လူမမာ၏
 ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့်အကြောင်း
 အဆောက်အဦးဖြစ်သော ဆေးကို၊ ပရိဘုဒ္ဓာမ=သုံးစွဲမှီဝဲကြကုန်၏။ တေသံ=ထို
 ဒါယကာတို့၏။ တေ ကာရာ=ထိုကုသိုလ်တို့သည်။ (ပစ္စည်းလေးပါးကို လှူဒါန်း
 ခြင်းတည်းဟူသော ထိုကုသိုလ်စေတနာတို့သည်) မဟပုလာ=များသော ကံတူ
 မူရင်း အကျိုးရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မဟာနိသံသာ=များသော ထပ်ဆင့်
 တိုးတက် အကျိုးဆက်အာနိသင် ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ကုန်
 လတ္တံ့။

စ=ဤမျှမကသေး။ အမှာကံယေဝ=ငါတို့၏သာလျှင်။ အယံ ပဗ္ဗဇာ=ဤ
 ရဟန်းအဖြစ်သည်။ အဝဉ္ဇာ=အကျိုးမပြီး အချည်းနှီးမဟုတ်သည်။ ဝါ=မမြို့
 သည်။ သဖလာ=အကျိုးရှိသည်။ (မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ လောကီလောကုတ္တရာ
 အကျိုးရှိသည်။) သဥဒြယာ=(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ဖြင့်) ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းရှိသည်။
 ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ထိုက်၏။)
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်။ ဝေါ=သင်တို့သည်။ သိက္ခိ
 တဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ထိုက်၏။ ဝါ=ရမည်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အတ္တတ္ထံ=မိမိ၏
 အကျိုးကို။ (မိမိ၏ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး၊ တမလွန်အကျိုး၊ လောကီအကျိုး၊ လော
 ကုတ္တရာအကျိုးကို။) သမ္ပဿမာနေန=ကောင်းစွာ သိမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။
 အပ္ပမာဒေန=မမေ့လျော့ကြောင်း သတိတရားဖြင့်။ သမ္မာဒေတုံ=(သိက္ခာသုံးပါး
 ကို) ပြီးစီးပြည့်စုံစေခြင်းငှာ။ ဝါ=ပြီးစီးပြည့်စုံအောင် အားထုတ်ခြင်းငှာ။ အလမေဝ
 =သင့်လျော်သည်သာ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပရတ္ထံ=သူတပါး၏အကျိုးကို (သူတပါး၏
 ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးစသည်ကို။) သမ္ပဿမာနေန=သည်။ပ။ ဥဘယတ္ထံ=မိမိသူတပါး
 နှစ်ဦးသားလုံး၏ အကျိုးကို။ပ။ သမ္မာဒေတုံ=ငှာ။ အလမေဝ=သာ။ ဣတိ
 (အဝေါစ)။

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ဤအဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တန် တရားတော်
 ကို။ အဝေါစ=မိန့်မြွက်ဟောကြားတော်မူပြီ။ စပန=ထူးခြားချက်ကား၊ ဣမသ္မိ
 ဝေယျာကရဏသ္မိံ=ဤ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ် တရားတော်ကို။ ဘညမာနေ=ဟော
 တော်မူအပ်လသော်။ သဋ္ဌိမတ္တာနံ=(၆၀)အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော။ ဘိက္ခုနံ=
 ရဟန်းတို့၏။ ဥဏှံ=ပူသော။ လောဟိတံ=သွေးသည်။ မုခတော=ခံတွင်းမှ။
 ဥဂ္ဂဋ္ဌိံ=အံထွက်ပြီ။ သဋ္ဌိမတ္တာ=(၆၀)ပမာဏရှိကုန်သော။ ဘိက္ခု=တို့သည်။

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရား။ သုဒုက္ကရံ=အလွန်ခက်ခဲသဖြင့် ပြုအပ်ပါ၏။ ဘဂဝါ=ရား။ သုဒုက္ကရံ=၏။ ဣတိ=ဤသို့ လျှောက်ထားကြပြီး၍။

[ဤနေရာ၌ အဋ္ဌကထာ အထူးမဖွင့်သော်လည်း ထည့်သင့်သော ပါဠိသေသ ထည့်၍ အနက်ပြန်ဆိုလိုလျှင်- “ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရား။ အမှေဟိ=တပည့်တော် တို့သည်။ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ဤသိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော မြတ်သော အကျင့်ကို။ စရိတံ=ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှာ။ သုဒုက္ကရံ=၏။ ဘဂဝါ=ရား။ အမှေဟိ=တို့သည်။ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို။ စရိတံ=ငှာ။ သုဒုက္ကရံ=၏။ ဣတိ=၍” ဟူ၍ အနက်ပြန်ဆိုသင့်၏။]

သိက္ခံ=ရဟန်းသီလသိက္ခာကို။ (အဓိသီလသိက္ခာကို) ပစ္စက္ခာယ=ပယ်စွန့် ကြကုန်၍။ ဟိနာယ=ယုတ်နိမ့်သော လူတဝအကျိုးငှာ။ အာဝတ္တိံသု=ပြန်လည် သွားကြကုန်ပြီ။ သဠိမတ္တာနံ=ကုန်သော။ ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ စိတ္တာနိ=စိတ်တို့သည်။ အနုပါဒါယ=မစွဲလမ်းမဖမ်းယူကြကုန်မူ၍။ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုကျအားဖြင့် တစုံတခုသော လောကီသင်္ခတတရားကို “ငါ့ငါ့ဥစ္စာ” ဟု မစွဲလမ်းမဖမ်းယူကြ ကုန်မူ၍) အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ ဝိမုစ္စိံသု=လွတ်မြောက်ကြကုန်ပြီ။ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၃၁) ဒုတိယအနုရုဒ္ဓသုတ်လည်းကြည့်။] ဣတိ=သို့။ သတံ= နာယူ မှတ်သားထားအပ်ပြီ။ အဋ္ဌမံ။

၉-သုနေတ္တသုတ်

၇၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းအရာကား။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေး၌ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်းအရာကို။ အဟံ=ငါသည်။ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့။] ကာမေသု=ကာမဂုဏ်အာရုံ တို့၌။ ဝိတရာဂေါ=(ဈာန်ဖြင့် ပယ်ခွာခြင်းကြောင့်) ကင်းသော ရာဂရှိသော။ တိတ္ထကရော=အယူဝါဒကို ပြုလုပ်တတ်သော။ (သုဂတိဘဝသို့ သက်ဆင်းရာ ဆိပ်ကမ်းတည်းဟူသော အယူဝါဒကို ပြုလုပ်တတ်သော။) သုနေတ္တော နာမံ= သုနေတ္တ မည်သော။ (ကောင်းသော မျက်လုံးများ ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့် သုနေတ္တ မည်သော။) သတ္တာ=ဆရာသည်။ အဟောသိ=ရှိခဲ့ဖူးပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုနေတ္တဿ=သုနေတ္တမည်သော။ သတ္ထုနော=ဆရာ၏။ ဝါ=ဆရာမှာ။ အနေကာနိ=တဦးမက များစွာကုန်သော။ သာဝကသတာနိ= တပည့်အရာတို့သည်။ [တနည်း-အနေကာနိ သာဝကသတာနိ=ရာပေါင်းများ စွာသော တပည့်တို့သည်။] အဟေသံ=ရှိခဲ့ကုန်ပြီ။ သုနေတ္တော=သုနေတ္တ မည်သော။ သတ္တာ=ဆရာသည်။ သာဝကာနံ=တပည့်တို့အား။ ဗြဟ္မလောက သဟံဗျတာယ=ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ (အခြားသော ဗြဟ္မာတို့၏) အတူတကွ ဖြစ်ဖက် အဖော်သဟံ၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ ဓမ္မံ=(ဗြဟ္မာ့ပြည်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော)တရားကို။ ဒေသေသိ=ဟောကြားပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သုနေတ္တဿ=သော။ သတ္ထုနော
 =ဆရာသည်။ ဗြဟ္မလောကသဗျတာယ=ငှာ။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေန္တဿ=
 ဟောကြားစဉ်။ စိတ္တာနိ=စိတ်တို့ကို။ နပ္ပဿဒေသံ=မကြည်လင်စေကြကုန်။
 တေ=(စိတ်ကို မကြည်လင်စေသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ကာယဿ=၏။ပ။
 ဥပပဇ္ဇိသု=လားရောက်ကြကုန်ပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ=တို့သည်။ပ။ ပဿဒေ
 သံ=ကြည်လင်စေကြကုန်ပြီ။ တေ=(စိတ်ကို ကြည်လင်စေသော)ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့
 သည်။ ကာယဿ=၏။ပ။ [ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၉၉၊၁၆၈) စာပိုဒ်(၅၇)
 သီဟသေနာပတိသုတ်ကြည့်။] ဥပပဇ္ဇိသု=ကုန်ပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘူတပုဗ္ဗံ=
 ကား။ကာမေသု=တို့၌၊ ဝီတရာဂေါ=သော။ တိတ္ထကရော=သော။ မူဂပက္ခော
 နာမ=မူဂပက္ခမည်သော။ သတ္တာ=သည်။ အဟောသိ=ပြီ။ [ထို့နောက် "မူဂ-
 ပက္ခဿ ခေါ် ပန ဘိက္ခဝေ သတ္ထုနော အနေကာနိ သာဝကသတာနိ အဟောသံ
 ။ပ။ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇိသု၊ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အရနေမိ နာမ
 သတ္တာ အဟောသိ တိတ္ထကရော" စသည်ဖြင့် ဖော်ဆိုလေ]။ အရနေမိ နာမ=
 အရနေမိ မည်သော။ပ။ ကုဒ္ဒါလကော နာမ=ကုဒ္ဒါလကမည်သော။ပ။ ဟတ္ထိ-
 ပါလောနာမ=ဟတ္ထိပါလ မည်သော။ပ။ ☸

ယော=အကြင်သူသည်။ ကာမေသု=တို့၌။ ဝီတရာဂေ=ကင်းသော တပ်မက်မှု
 ရာဂရှိကုန်သော။ အနေကသတပရိဝါရေ=တရာမက များပြားလှသော အခြံအရံ
 ပရိသတ်ရှိကုန်သော။ သသာဝကသံဃေ=တပည့်အပေါင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်
 သော။ တိတ္ထကရေ=အယူဝါဒကို ပြုလုပ်ဟောကြားတတ်ကုန်သော။ သတ္တ=
 (၇)ဦး ကုန် သော။ ဣမေ သတ္တာရေ=ဤဆရာတို့ကို။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော=ဒေါသသည်
 ဖျက်ဆီး အပ်သော စိတ်ရှိသည်။ ဝါ=ဒေါသဖျက်ဆီး မုန်းတီးသော စိတ်ရှိသည်။
 (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အက္ခောသေယျ=ဆဲရေးငြားအံ့။ ပရိဘာသေယျ=ခြိမ်းခြောက်
 ငြားအံ့။ သော=ထိုသူသည်။ (ထိုခုနစ်ဦးသောဆရာတို့ကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သော
 လူမိုက်သည်။) ဗဟံ=များစွာသော။ အပုညံ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကို။ ပသဝေယျ
 =ရရှိနိုင်ပါသလော။ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေနိုင်ပါသလော။ ဣတိ=ဤသို့
 (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ။) ဧဝံ ဘန္တေ=မကောင်းမှုကိုရရှိနိုင်ပါ၏ဘုရား။ (ဣတိ=
 သို့။ အဝေါစံ=ဖြေကြားလျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယော=အကြင်သူသည်။ပ။ အပုညံ=ကို။ ပသဝေယျ=ရရှိ
 ရာ၏။ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေရာ၏။ ယော=အကြင်သူသည်။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နံ=သောတာပတ္တိ
 မဂ်ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဧကံ=တဦးသော။ ပုဂ္ဂလံ=သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်
 ကို။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော=သည်။ (ဟုတွာ)အက္ခောသတိ=ဆဲရေး၏။ ပရိဘာသတိ=
 ခြိမ်းခြောက်၏။ အယံ=ဤသူသည်။ (ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နပုဂ္ဂိုလ်တဦးကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်
 သော ဤသူသည်)။ တတော=ထိုတပည့်အပေါင်းနှင့်တကွသော ဆရာ (၇)ဦး

တို့ကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သောသူထက်။ ဗဟုတရံ=အထူးသဖြင့် များပြားသော။ အပုညံ=ကို။ ပသဝတိ=ရရှိ၏။ ဝါ=၏။ ကိဿ ဟေတု=ကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ ဆရာ(၇)ဦးတို့ကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သူထက် မကောင်းမှုအကုသိုလ် ရရှိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဗြဟ္မစာရီသု=သီတင်းသုံးဖော်ရဟန်းတို့၌။ (ဧကုဒ္ဒေသတာ စသည်၊ တန်းတူညီသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြသော သီတင်းသုံးဖော်ရဟန်းတို့၌) [ယထာမံ=ယထာ+ဣမံ] ဣမံ ယထာ=ဤဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းကို ကဲ့သို့။ (တထာ=ထိုအတူ)။ ဣတော=ဤငါဘုရားအဆုံးအမ တရားတော်မှ။ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်အပတ်တ္ထိယတို့၏ အဆုံးအမတရား၌။ ဧဝရူပိ=ဤသို့သဘော ရှိသော။ (ဤသဗြဟ္မစာရီတို့၌ ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းလောက် အကုသိုလ် အပြစ်ရရှိခြင်း သဘောရှိသော) အညံ=အခြားသော။ (သဗြဟ္မစာရီတို့၌ ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းမှ တပါးတခြားသော)၊ ခန္တိ=မိမိ၏ကုသိုလ်ဂုဏ်ကို တူးဖွဲ့ တတ်သော ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းကို။ အဟံ=ငါဘုရားသည်။ န ဝဒါမိ=ဟောတော်မမူ။ [ကျန်သောအနက်ပေးနည်းများကို ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၄) ဓမ္မိကသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲ နိဿယစာမျက်နှာ(၅၆၄)ကြည့်]။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ သဗြဟ္မစာရီပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းကဲ့သို့ ဂုဏ်ကို တူးဖွဲ့တတ်သော အပြစ်ကြီးသည့် အခြားသော ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်ခြင်းကို ငါဘုရားဟောတော် မမူသည်အဖြစ်ကြောင့်)။ တံ=ထိုသို့ ဆရာ(၇)ဦးတို့ကို ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သူထက် မကောင်းမှုအပြစ် ရရှိခြင်းသည်။(ဟောတိ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ် တဦးကို ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သောသူသည် သုနေတ္တအစရှိသော ဆရာ(၇)ဦးတို့ကို ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ဆဲရေးခြိမ်းခြောက်သောသူထက် မကောင်းမှု အကုသိုလ်အပြစ်ရရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်)။ ဣဟ=ဤငါဘုရား သာသနာတော်၌။ (ဝေါ=သင်တို့သည်)။ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည် နည်းဟူမူ)။ နော=ငါတို့၏။ သဗြဟ္မစာရီသု=တို့၌။ စိတ္တာနိ=ငါတို့၏စိတ်တို့ သည်။ ပဒုဋ္ဌာနိ=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သည်။ ဝါ=ဒေါသဖြစ်ပွား ပြစ်မှား ဖောက်ပြန်ကုန်သည်။ န ဘဝိဿန္တိ=မဖြစ်ကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်။ ဝေါ=သင်တို့သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၁၀-အရကသုတ်

၇၄။ အရကော=အရကမည်သော။ သတ္တာ=ဆရာသည်။ သာဝကာနံ= တပည့်တို့အား။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတိ=ဟော၏။ (ကိန္တိ=သို့၊ ဒေသေတိ=ဟူမူ)။ ဗြာဟ္မဏ=ဗြာဟ္မဏသုတော်ကောင်း။ မနုဿာနံ=လူတို့၏။ ဇီဝိတံ=အသက်သည်။ အပ္ပကံ=နည်းပါးလှ၏။ ပရိတ္တံ=တိုတောင်းလှ၏။ လဟကံ = (ဖြစ်မှုချုပ်မှုအားဖြင့်) လျင်မြန်လှ၏။ ဝါ=လျင်မြန်သော ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းရှိ၏။ ဗဟုဒုက္ခံ=များသောဆင်းရဲရှိ၏။ ဗဟုပါယာသံ=များသောပင်ပန်းခြင်း ရှိ၏။ မန္တာယံ=ပညာဖြင့်။ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ=သိသင့်သိထိုက်၏။ [တနည်း-မန္တာယံ=ပညာဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်ထိုက်၏။ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ=ပညာဖြင့် သိသင့်သိထိုက်၏။] ကုသလံ= ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို။ ကတ္တဗ္ဗံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော အကျင့် ကို။ စရိတဗ္ဗံ=ကျင့်သင့်ကျင့်ထိုက်၏။ ဇာတဿ=မွေးဖွားဖြစ်ပေါ်လာသော သူ၏။ အမရဏံ=မသေရခြင်းမည်သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။

ဗြာဟ္မဏ=ဗြာဟ္မဏသုတော်ကောင်း။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြရသော်ကား။ တိဏဂ္ဂေ=မြက်ဖျား၌။ ဥဿာဝဓိန္နု=ဆီးနှင်းပေါက်သည်။ သူရိယေ=နေသည်။ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ=တက်လာလသော်။ ခိပ္ပယေဝ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်။ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ= ပျောက်ပျက်သွား၏။ စိရဋ္ဌိတိကံ=ကြာမြင့်စွာတည်တံ့ခြင်းရှိသည်။ န ဟောတိ= မဖြစ်။ ဗြာဟ္မဏ=ကောင်း။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ မနုဿာနံ=လူတို့၏။ ဇီဝိတံ =အသက်သည်။ ဥဿာဝဓိန္နုပမံ=ဆီးနှင်းပေါက်ဟူသော ဥပမာရှိ၏။ ဝါ= ဆီးနှင်းပေါက်ဖြင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းအပ်၏။ ပရိတ္တံ=တိုတောင်းလှ၏။ ပ။ အမရဏံ =မသေရခြင်းမည်သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။

ဗြာဟ္မဏ=ကောင်း။ သေယျထာပိ=ဥပမာတနည်းကား။ ထုလ္လုဖုသိတကေ= ကြီးသော မိုးပေါက်ရှိသော။ ဒေဝေ=မိုးသည်။ ဝဿန္တေ=ရွာလသော်။ ဥဒက- ဗုဗ္ဗုဋ္ဌံ=ရေပွက်သည်။ ခိပ္ပယေဝ=လျင်။ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ=ကွဲပျက်သွား၏။ ပ။ မနုဿာနံ =တို့၏။ ဇီဝိတံ=သည်။ ဥဒကဗုဗ္ဗုဋ္ဌုပမံ=ရေပွက်ဥပမာရှိ၏။ ပ။ ဗြာဟ္မဏ= ကောင်း။ သေယျထာပိ=ဥပမာတနည်းကား။ ဥဒကေ=ရေ၌။ ဒဏ္ဍရာဇိ=တုတ်၏

၁။ မန္တာယံ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ။ ။ဤဝါကျကို အနက်နှစ်နည်းပြန်ဆိုထားရာတွင် ပထမနည်း၌ ကညာဒိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်ဖြစ်သော မန္တာသဒ္ဓါနောင် သ္ဗိဝိဘတ်ကို ယံပြု၊ ၎င်းသ္ဗိဝိဘတ်ကို ကရိဏ်းအနက်၌ သက်၊ ထို့ကြောင့် “မန္တာယံ=ပညာဖြင့်” ဟု အနက် ပေးခဲ့သည်။ ဒုတိယနည်း၌ကား မန္တဓာတ် ဣပစ္စည်း ဣအာရုမ်ဖြင့် “မန္တိယ” ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဣကို အာပြု၍ ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့် “မန္တာယံ” ဟူ၍ စိတ္တာဒိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ် ဖြစ်၏။ မန္တာယန္တိ ကရဏတ္ထေ ဧတံ ဘုမ္မဝစနန္တိ အာဟာ “မန္တာယ ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ၊ ပညာယ ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော” တိ၊ မန္တာယန္တိ ဝါ မန္တေယျန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ မန္တေတဗ္ဗံ မန္တာယ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဋီကာ။

အရေးအကြောင်းသည်။ (တုတ်ဖြင့် ရေးခြစ်အပ်သော အရေးအကြောင်းသည်) ခိပ္ပံယေဝ=လျှင်။ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ=ပျောက်ပျက်သွား၏။ပ။ ဒဏ္ဍရာဇူပမံ=တုတ်အရေး အကြောင်းဟူသော ဥပမာရှိ၏။ပ။ ပဗ္ဗတေယျာ=တောင်ပေါ်မှ စီးဆင်းလာသော။ နဒီ=မြစ်သည်။ ဒူရင်္ဂမာ=အဝေးသို့ စီးသွားသည်။ သီဃသောတာ=လျှင်မြန် သော ရေအလျဉ်ရှိသည်။ ဟာရဟာရိနီ=သယ်ဆောင်ဖွယ် သစ်ပင် ကျ။ ဝါး စသည်တို့ကို သယ်ဆောင်သွားတတ်သည်။(ဟောတိ=၏)။ [ဟာရ=သယ်ဆောင် ဖွယ်ရာတို့ကို +ဟာရိနီ=သယ်ဆောင်သွားတတ်သောမြစ်]။

ယံ=အကြင် ခဏ လယ မုဟုတ်ဟူသော အခိုက်အတန့်ကာလပတ်လုံး။ ဝါ=...ကာလအတွင်း၌။ သာ=ထိုတောင်ကျမြစ်ရေသည်။ အာဝတ္တတိ=ပြန် လည်ဆုတ်နစ်၏။ သော ခဏော ဝါ=(လက်ဖျစ်ဆယ်တွက်မျှသာ ကြာမြင့် သော) ထို ပြန်လည်ဆုတ်နစ်ရာ ခဏကာလသည်လည်းကောင်း။ သော လယော ဝါ=(ဆယ်ခဏမျှသာ ကြာမြင့်သော) ထိုပြန်လည်ဆုတ်နစ်ရာ လယကာလသည် လည်းကောင်း။ သော မုဟုတ္တောဝါ=(ဆယ်ခဏလယမျှသာ ကြာမြင့်သော) ထို ပြန်လည်ဆုတ်နစ်ရာ မုဟုတ်ကာလသည်လည်းကောင်း။ နတ္ထိ=မရှိ။ အထခေါ =စင်စစ်သော်ကား။ သာ=ထိုတောင်ကျမြစ်ရေသည်။ ဂစ္ဆတေဝ=(မရပ်မနား) သွားမြဲ သွားနေတော့သည်သာတည်း။ ဝတ္တတေဝ=စီးမြဲစီးတော့သည်သာတည်း။ သန္တတေဝ=သက်ဆင်းမြဲ သက်ဆင်းနေတော့သည်သာတည်း။ပ။ နဒီပဗ္ဗတေယျ။ ပမံ=တောင်ပေါ်မှ စီးဆင်းသောမြစ်ရေ ဥပမာရှိ၏။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ကောင်း။ သေယျထာပိ=ကား။ ဗလဝါ=အားကောင်းသော။ ပုရိ သော=သည်။ ဇိဝုဂ္ဂေ=လျှာဖျား၌။ ခေဋ္ဌပိဏ္ဍံ=တံတွေးပေါက်ကို။ သံယူဟိတွာ= ပေါင်းစု၍။ အကသိရေနေဝ=မခက်ခဲ မပင်ပန်းသောအားဖြင့်သာလျှင်။ ဝမေယျ= ထွေးဟက်ထုတ်ပစ်ရာ၏။ပ။ ခေဋ္ဌပိဏ္ဍူပမံ=(ထွေးဟက်အပ်သော)တံတွေးပေါက် ဥပမာရှိ၏။ပ။ ဒိဝသံ=တနေ့ပတ်လုံး။ သံတတ္ထေ=ပြင်းစွာ ပူလောင်သော။ အယောကဋ္ဌာဟေ=သံအိုးကင်း၌။ မံသပေသိ=အသားတစ်သည်။ ပက္ခိတ္တာ=ပစ်ချ အပ်သည်။ (သမာနာ=ဖြစ်လသော်) ခိပ္ပံယေဝ=လျှင်။ ပဋိဝိဂစ္ဆတိ=လောင်ကျွမ်း ပျောက်ပျက်သွား၏။ပ။ မံသပေသူပမံ=အသားတစ်ဥပမာရှိ၏။ (ပြင်းစွာပူသော သံအိုးကင်း၌ ပစ်ချအပ်၍ လျှင်မြန်စွာ လောင်ကျွမ်းချုပ်ပျောက်သွားသော သားတစ် ဥပမာရှိ၏)။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ကောင်း။ သေယျထာပိ=ကား။ ဝဇ္ဇာ=အသတ်ခံရမည်ဖြစ်သော။ ဂါဝိ=နွားမသည်။ အာဃာတနံ=နွားသတ်ရာဌာနသို့။ ဝါ=နွားသတ်ရုံသို့။ နိယမာနာ=ဆွဲငင်သွားအပ်လသော်။ ယံယဒေဝ ပါဒံ=အကြင် အကြင် ခြေ ထောက်ကို။ ဥဒ္ဓရတိ=ကြွလှမ်း၏။ (တေန တေန ပါဒေန=ထိုထိုကြွလှမ်းအပ် သမျှသော ခြေထောက်ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုထိုခြေထောက် ကြွလှမ်းခြင်းကြောင့်)။

ဝဿေ=အသတ်ခံရခြင်း၏။ သန္တိကေဝ=အနီး၌သာလျှင်။ ဝါ=နီးသည်ထက်
နီးလာသည်သာလျှင်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ မရဏဿ=သေခြင်း၏။ သန္တိကေဝ=
လျှင်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဂေါဝဇ္ဈပမံ=အသတ်ခံရတော့မည့် နွားဥပမာရှိ၏။
ပရိတ္တံ=၏။ပ။^၁ အမရဏံ=သည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဓမ္မံ=တရားကို။
ဒေသေတိ=အရကဆရာကြီးက ဟောကြား၏)။[“အရကော သတ္တာ သာဝကာနံ
ဧဝံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ” ဟူသော ဤသုတ်အစပိုင်းက ဝါကျသို့ ပြန်စပ်သည်]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအရကဆရာ၏ လက်ထက်
အချိန်အခါ၌။ မနုဿာနံ=လူတို့၏။ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏသည်။
သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်ခြောက်သောင်းတို့သည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။
[အာယုပ္ပမာဏံကိုဲ့၌ အဟောသိ-ဟု ဧကရုဏ်ကြိယာထားသည်] ပဉ္စဝဿ-
သတိကာ=အနှစ်ငါးရာအသက်ရှိသော။ ကုမာရိကာ=အမျိုးသမီးပျိုသည်။ အလံ
ပတေယျာ=လင်ပေးစားခြင်းငှာ သင့်လျော်သည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ [အလံ
ပတိနောတိ အလံပတိ=လင်အားသင့်လျော်သော အမျိုးသမီး။ အလံပတိ ဧဝ
အလံပတေယျာ]။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တေန ခေါ ပန သမယေန=၌။ သီတံ=ချမ်း
အေးခြင်းလည်းကောင်း။ ဥဏှံ=ပူအိုက်ခြင်းလည်းကောင်း။ ဇိယတ္ထာ=ထမင်း
ဆာခြင်းလည်းကောင်း။ ပိပါသာ=ရေငတ်ခြင်းလည်းကောင်း။ ဥစ္စာရော=ကျင်
ကြီးစွန့်ရခြင်းလည်းကောင်း။ ပဿာဝေါ=ကျင်ငယ်စွန့်ရခြင်းလည်းကောင်း။
ဣတိ =ဤသို့။ မနုဿာနံ=လူတို့၏။ ဆဋ္ဌေဝ=(၆)မျိုးသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော။
အာဗာဓာ=အနာရောဂါတို့သည်။ အဟောသံ=ရှိကုန်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အရကော=အရကမည်သော။ သော သတ္တာ=ထိုဆရာကြီး
သည်သော်မှပင်။ ဧဝံ=ဤမျှလောက်။ ဒိဿာယုကေသု=ရှည်သောအသက်ရှိကုန်
သော။ ဧဝံ=လောက်။ စိရဋ္ဌိတိကေသု=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းရှိကုန်သော။
ဧဝံ=လောက်။ အပ္ပါဗာဓေသု=နည်းသောအနာရောဂါ ရှိကုန်သော။ မနုဿေသု=
လူတို့၌။ ဝါ=လူတို့လက်ထက်၌။ သာဝကာနံ=တပည့်တို့အား။ “အပ္ပကံ ဗြာဟ္မဏ
။ပ။ ဇာတဿ အမရဏန္တိ=အပ္ပကံ ဗြာဟ္မဏ။ပ။ ဇာတဿ အမရဏံ” ဟူ၍။
ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=မရဏာနုဿတိတရားကို။ ဒေသေဿတိ နာမ=ဟောကြားခဲ့
ပါပေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတရဟိ=(ငါတို့ သင်တို့လက်ထက်ရောက်ရာ) ယခု
အခါ၌။ “အပ္ပကံ ဇီဝိတံ။ပ။ အမရဏန္တိ=အပ္ပကံ ဇီဝိတံ။ပ။ အမရဏံ” ဟူသော။
တံ=ထိုတရားစကားကို။ (ထိုသေခြင်းတရားကို အာရုံပြု သံဝေဂဖြစ်စေနိုင်သော
တရားစကားကို) ဝဒမာနော=ဟောပြောသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။
ဝါ=ကောင်းစွာ သံဝေဂဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင်။ ဝဒေယျ=ဟောပြောသင့်ပေ၏။
ဝါ=ဟောပြောနိုင်ပေ၏။ [လူတို့ အလွန်အသက်တိုခြင်း၊ အလွန်ရောဂါထူ
ပြောခြင်း စသော အန္တရာယ်တို့နှင့် အမြဲတွေ့ကြုံနေရသော ယခုလို အချိန်အခါ

မျိုး၌' သေခြင်းတရားကို ဟောကြားသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုအန္တရာယ်တို့ကို ညွှန်ပြ၍ သံဝေဂ ဖြစ်နိုင်လောက်အောင် ကောင်းကောင်းကြီး ဟောပြောနိုင်ပေ၏။ ဟောပြောသင့်ပေ၏ ဟူလို။]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌။ ယော=အကြင်သူသည်။ စိရံ= ကြာမြင့်စွာ=ဇီဝတိ=အသက်ရှည်၏။ သော=(ကြာမြင့်စွာ အသက်ရှည်သော) ထိုသူသည်။ ဝဿသတံ ဝါ=အနှစ်တရာပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း။ ဘိယျော= အနှစ်တရာထက် ပိုလွန်သော။ အပွံဝါ=အနည်းငယ်သော နှစ်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း။ ဝါ=အနည်းငယ်သော အနှစ် (၂၀)(၃၀)(၄၀)(၅၀)(၆၀) ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း။ ဇီဝတိ=အသက်ရှည်၏။ (တနည်း)သော=ထို အသက်ရှည်သောသူသည်။ ဝဿသတံ ဝါ=လည်းကောင်း။ အပွံ=အနည်းငယ်၊ ဘိယျောဝါ=အနှစ်တစ်ရာထက် ပိုလွန်သော နှစ်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း။ ဝါ=အနှစ်တရာထက် ၂၀, ၃၀, ၄၀, ၅၀, ၆၀ အပို အလွန်သော်လည်းကောင်း။ ဇီဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝဿသတံ=အနှစ်တရာပတ်လုံး။ ဇီဝန္တော=အသက်ရှည်သော သူသည်။ ဟေမန္တာနံ=ဆောင်းဥတုတို့၏။ ဥတုသတံ=ရာသီဥတုတစ်ရာ လည်းကောင်း။ ဂိမ္မာနံ=နွေဥတုတို့၏။ ဥတုသတံ=ကောင်း။ ဝဿာနံ=မိုးဥတုတို့၏။ ဥတုသတံ=ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့) တိဏိယေဝ=သုံးမျိုးသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော။ ဥတုသတာနိ=ရာသီဥတု အရာတို့ပတ်လုံး။ ဇီဝတိ=အသက်ရှည်၏။ [တနည်း-တိဏိယေဝ ဥတုသတာနိ=ရာသီဥတုသုံးရာတို့ ပတ်လုံးသာလျှင်။ ဇီဝတိ=၏ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တိဏိ ဥတုသတာနိ=ရာသီဥတုသုံးရာတို့ ပတ်လုံး။ ဇီဝန္တော=အသက်ရှည်သောသူသည်။ ဟေမန္တာနံ=ဆောင်းလတို့၏။ စတ္တာရိ မာသသတာနိ=လပေါင်းလေးရာတို့လည်းကောင်း၊ ဂိမ္မာနံ=နွေလတို့၏၊ စတ္တာရိ မာသသတာနိ=ကောင်း။ ဝဿာနံ=မိုးလတို့၏။ စတ္တာရိ မာသသတာနိ=ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့) ဒွါဒသယေဝ မာသသတာနိ=လပေါင်းတထောင် နှစ်ရာတို့ပတ်လုံးသာလျှင်၊ ဇီဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒွါဒသမာသသတာနိ=လပေါင်းတထောင်နှစ်ရာတို့ပတ်လုံး။ ဇီဝန္တော=သည်။ ဟေမန္တာနံ=ဆောင်းလခွဲတို့၏။ အဋ္ဌဒ္ဓမာသသတာနိ=လခွဲရှစ်ရာတို့လည်းကောင်း။ (တလထက်ဝက် ၁၅-ရက်ပေါင်း ရှစ်ရာတို့လည်းကောင်း) ဂိမ္မာနံ=နွေလခွဲတို့၏။ အဋ္ဌဒ္ဓမာသသတာနိ=ကောင်း။ ဝဿာနံ=မိုးလခွဲတို့၏။ 'အဋ္ဌဒ္ဓမာသသတာနိ=ကောင်း၊ (ဣတိ=သို့) စတုဝိသတိယေဝ=၂၄ မျိုးသာလျှင် ဖြစ်သော။ အဋ္ဌမာသသတာနိ=လခွဲအရာတို့ပတ်လုံး။ [တနည်း-စတုဝိသတိ-ယေဝ အဋ္ဌမာသသတာနိ=လခွဲတို့၏ နှစ်ထောင်လေးရာတို့ပတ်လုံးသာလျှင်] ဇီဝတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စတုဝိသတိ အဋ္ဌမာသသတာနိ=လခွဲပေါင်း

နှစ်ထောင်လေးရာတို့ပတ်လုံး။ ဇီဝန္တော=သည်။ ဟေမန္တာနံ=ဆောင်းညဉ့် နေ့တို့၏။ ဒွါဒသရတ္တိသဟဿာနိ=ညဉ့်နေ့ပေါင်းတသောင်းနှစ်ထောင်တို့သည်လည်းကောင်း။ [ရတ္တိသဒ္ဓါဖြင့် ဒီဝသကိုပါ ယူသည်]ဂိမှာနံ=နေ့ညဉ့်နေ့တို့၏။ ဒွါဒသရတ္တိသဟဿာနိ=ကောင်း။ ဝဿာနံ=မိုးညဉ့်နေ့တို့၏။ ဒွါဒသရတ္တိသဟဿာနိ=ကောင်း။ (ဣတိ=သို့) ဆတ္တိသံယေဝ ရတ္တိသဟဿာနိ=ညဉ့်နေ့တို့၏ သုံးသောင်းခြောက်ထောင်တို့ပတ်လုံးသာလျှင်၊ ဇီဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဆတ္တိသံ ရတ္တိသဟဿာနိ=ညဉ့်နေ့ပေါင်း သုံးသောင်းခြောက်ထောင်တို့ပတ်လုံး။ ဇီဝန္တော=သည်။ မာတုထညာယ=အမိနို့ရည်သောက်စို့ခြင်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွလည်းကောင်း။ ဘတ္တန္တရာယေန=ထမင်း၏အန္တရာယ်နှင့်။ ပါ=အနှောင့်အယှက် အန္တရာယ်တခုခုကြောင့် ထမင်းမစားရခြင်းနှင့်။ သဒ္ဓိံ=ကောင်း။ ဟေမန္တာနံ=ဆောင်းထမင်းတို့၏။ စတုဝိသတိဘတ္တသဟဿာနိ=ထမင်းအကြိမ်အထပ် နှစ်သောင်းလေးထောင်တို့လည်းကောင်း၊ ဂိမှာနံ=နေ့ထမင်းတို့၏။ စတုဝိသတိဘတ္တသဟဿာနိ=ကောင်း။ ဝဿာနံ=မိုးထမင်းတို့၏။ စတုဝိသတိဘတ္တ သဟဿာနိ=ကောင်း။ (ဣတိ=သို့) ဒွေသတ္တတိယေဝ ဘတ္တသဟဿာနိ=ခုနစ်သောင်း နှစ်ထောင်သော ဆွမ်းအကြိမ်အထပ်တို့ကိုသာလျှင်။ ဝါ=ဆွမ်း အကြိမ်အထပ်တို့၏ ခုနစ်သောင်း နှစ်ထောင်တို့ကိုသာလျှင်။ ဘုဉ္ဇတိ=စား၏။ [တနည်း-ဒွေသတ္တတိယေဝ=၇၂-လီသာလျှင် ဖြစ်သော။ ဘတ္တသဟဿာနိ=ထမင်းအထပ်အထောင်တို့ကို။ ဘုဉ္ဇတိ=စား၏။]

တတြ=ထိုသဒ္ဓိံ ဘတ္တန္တရာယေနဟူသော စကား၌။ ဣမေ=ဤပြဆိုအပ်လတ္တံ့သော အန္တရာယ်တို့ကား။ ဘတ္တန္တရာယာ=ထမင်း၏အန္တရာယ်တို့ပေတည်း။ ကပိမိဒ္ဓေါ=မျောက်၏အိပ်ခြင်းကဲ့သို့ မပျော်တပျော်အိပ်ခြင်းရှိသည်။ (ဟုတွာပိ=ဖြစ်၍လည်း) ဘတ္တံ=ထမင်းကို။ န ဘုဉ္ဇတိ=မစား။ ဒုက္ခိတော=ဖြစ်သောကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲရှိသည်။ ဝါ=ဒုက္ခရောက်နေသည်။ ဟုတွာပိ=လည်း။ ဘတ္တံ=ကို။ န ဘုဉ္ဇတိ=မစား။ ဗျာဓိတော=ဖြစ်သော မကျန်းမမာ ရောဂါရှိနေသည်။ ဟုတွာပိ။ပ။ ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်သုံးနေသည်။ ဟုတွာပိ။ပ။ အလာဘကေနပိ=ထမင်း မရခြင်းကြောင့်လည်း။ ဘတ္တံ=ကို။ န ဘုဉ္ဇတိ=မစား။ (ဣမေ=ဤပြဆိုအပ်ပြီးတို့ကား။ ဘတ္တန္တရာယာ=တို့ပေတည်း)။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဣတိ=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသော စကားတော်ဖြင့်။ (“ဧတရဟိ တံ ဘိက္ခဝေ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ” စသည်ဖြင့် ဤ ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော စကားဖြင့်။) မယာ=ငါဘုရားသည်။ ဝဿသတာယုကဿ=အနှစ်တရာ အသက်ရှည်သော။ မနုဿဿ=လူ၏။ အာယုပိ=အသက်ကိုလည်း။ ဝါ=အသက်၏ တိုတောင်းပုံ စသည်ကိုလည်း။ သင်္ခါတံ=ဟောကြား

တော်မူအပ်ပြီ။ အာယုပ္ပမာဏမ္ပိ=အသက်တမ်းပမာဏကိုလည်း။ ဝါ=အသက်ရှည်သမျှ နှစ်ကာလ အရေအတွက်ကိုလည်း။ သင်္ခါတံ=ရေတွက်ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ။ ဥတူပိ=(အသက်ရှည်သမျှ) ရာသီဥတု အရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ရေတွက် ဟောကြားအပ်ကုန်ပြီ။ သံဝစ္ဆရာပိ=(အသက်ရှည်သမျှ) နှစ်အရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ မာသာပိ=(အသက်ရှည်သမျှ) လအရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ အဒ္ဓမာသာပိ=(အသက်ရှည်သမျှ) လထက်ဝက် အရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ ရတ္တိပိ=(အသက်ရှည်သမျှ)ညဉ့်အရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ [ရတ္တိ-ဟု ဒိဃဖြင့် ဗဟုဝစ်ရှိသင့်၏] ဒိဝါပိ=(အသက်ရှည်မျှ) နေ့အရေအတွက်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ ဘတ္တာပိ=(အသက်ရှည်သမျှ စားအပ်သော) ထမင်းအကြိမ်အထပ်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ ဘတ္တန္တရာယာပိ=ထမင်းစားခြင်း၏ အန္တရာယ်တို့ကိုလည်း။ သင်္ခါတာ=ကုန်ပြီ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သာဝကာနံ=တပည့်တို့၏။ ဝါ=တပည့်တို့ကို။ ဟိတေသိနာ=စီးပွားကို ရှာမှီးတော်မူသော။ အနုကမ္မကေန=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတော်မူသော။ သတ္တာရာ=ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်။ အနုကမ္မ=ငဲ့ညှာ ထောက်ထား သနားမှုကို။ ဥပါဒါယ=စိတ်ဖြင့် သိမ်းပိုက်ယူငင်၍။ ဝါ=ဖြန့်၍။ [ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၃) ပဌမဓမ္မဝိဟာရီသုတ် ဋီဋ္ဌိ ဖွင့်ထားသည်။] ယံ=အကြင်တရားဟောခြင်း ကိစ္စကို။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏။ မယာ=ငါဘုရားသည်။ ဝေါ=သင်တို့အတွက်။ တံ=ထိုတရားဟောခြင်းကိစ္စကို။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတာနိ=ထိုနေရာဌာနတို့သည်။ ရုက္ခမူလာနိ=သစ်ပင်အနီး (သစ်ပင်အောက်)တို့ပေတည်း။ ဧတာနိ=ထိုနေရာဌာနတို့သည်။ သုညာဂါရာနိ=ဆိတ်ငြိမ်ရာကျောင်းတို့တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ (တုမှေ=သင်တို့သည်။) ဈာယထ=သမထဝိပဿနာတရား ရှုပွားကြကုန်လော။ (အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ဖြင့်ကသိုဏ်း အစရှိသော (၃၈)ပါးသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်ဖြင့် မမြဲခြင်းစသော သဘောအားဖြင့် ခန္ဓာအာယတန စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း စူးစိုက်၍ ရှုကြ ကြံကြကုန်လော။) မာ ပမာဒတ္ထ=မမေ့လျော့ကြကုန်လင့်။ ပစ္ဆာ=နောက်အခါ၌။ (သက်ရွယ်ကြီးရာ၊ ရောဂါကပ်စွဲ၊ သေပွဲဝင်လင့်၊ ခွင့်မသင့်ရာ၊ နောက်အခါ၌။) ဝိပ္ပဋိသာရိနော=မိမိပြစ်မှု အစွဲပြုကာဖောက်ပြန်စွာ တွေးတောပူပန်နေကြကုန်သည်။ ဝါ=(မေ့လျော့ ပေါ့ဆစွာ နေခဲ့မိလေခြင်းဟု) နောင်တရနေကြကုန်သည်။ မာ အဟုဝတ္ထ=မဖြစ်ကြကုန်လင့်။ အယံ=ဤစကားသည်။ (ဈာယထ မာ ပမာဒတ္ထ-အစရှိသော ဤစကားသည်) ဝေါ=သင်တို့အတွက်။ အမှာကံ=ငါတို့၏။ အနုသာသနီ=အဆုံးအမ ဩဝါဒတော်ပေတည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)ဒသမံ။ သတ္တမော=သော။ မဟာဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၈-ဝိနယဝဂ်

၁-ပထမဝိနယဓရသုတ်

၇၅။ ဘိက္ခုဝေ=ရဟန်းတို့။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဝိနယဓရော=ဝိနည်းစိုရ်မည်သည်။ ဝါ=ဝိနည်းကိုဆောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဝိနယဓရော=မည်သည်။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ။) အာပတ္တိ=အာပတ်ကို။ ဇာနာတိ=(အာပတ်ဟု)သိ၏။ [မည်သည့်ပြစ်မှု ကျူးလွန်လျှင် မည်သည့် အာပတ်သင့်သည်ဟု သိ၏ဟူလို။] အနာပတ္တိ=အာပတ် မဟုတ်သည်ကို။ ဝါ=အာပတ် မသင့်ရောက်ခြင်းကို။ ဇာနာတိ=(အာပတ် မဟုတ်ဟု) သိ၏။ [သူတပါးက မေထုန်မှီဝဲသွားသည်ကို မသိလိုက်ခြင်း၊ ခိုးလို၊ သတ်လိုစိတ် မရှိခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အာပတ်မသင့်ဟု သိ၏ဟူလို။]

လဟုကံ=အပေါ့စား အသေးစားဖြစ်သော။ ဝါ=ပေါ့ပါးသော ဝိနည်းကံဖြင့် စင်ကြယ်သော၊ အာပတ္တိ=အာပတ်ကို။ (ထုလ္လုစဉ်း၊ ပါစိတ်၊ ပါဠိဒေသနီ၊ ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသိတဟူသော အာပတ်ငါးမျိုးကို) ဇာနာတိ=(လဟုကံအာပတ်ဟု) သိ၏။ [အာပတ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဝတ္ထုနှင့်တကွ လဟုကံအာပတ်ငါးမျိုးကို ခွဲခြားသိ၏ဟူလို။] ဂရုကံ=ကြီးလေးသော၊ ဝါ=ကြီးလေးသော ဝိနည်းကံဖြင့် စင်ကြယ်သော။ အာပတ္တိ=(ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်ဟူသော) အာပတ်ကို။ ဇာနာတိ=(ဂရုကံ အာပတ်ဟု) သိ၏။ [မည်သည့် ပြစ်မှုကြောင့် မည်သည့် ဂရုကံအာပတ်သင့်သည်ဟု အကြောင်းရင်း ဝတ္ထုနှင့်တကွ ဂရုကံအာပတ်နှစ်မျိုးကို ခွဲခြားသိ၏ဟူလို။]

သီလဝါ=သီလရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော=ပါတိမောက် သီလတည်းဟူသော အပိတ်အဆီးဖြင့် ကာယဒွါရ၊ ဝစီဒွါရတို့ကို ပိတ်ဆို့ စောင့်စည်းလျက်။ [သံဝရ=အပိတ်အဆီးဖြင့် +သံဝုတ=ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းလျက်] ဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့်ပြည့်စုံလျက်။ အာစာရ+ဂေါစရ+သမ္ပန္နော=အကျင့် +ကျက်စားရာဌာနနှင့် +ပြည့်စုံလျက်။ (ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဆွမ်းစသည်အတွက် သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာဌာနနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံလျက်) ဝိဟရတိ=နေ၏။ အဏုမတ္တေသု=အဏုမြူပမာဏရှိကုန်သော။ ဝါ=အဏုမြူသဖွယ် အလွန်သေးငယ်ကုန်သော။ ဝဇ္ဇေသု=အကုသိုလ်အပြစ်တို့၌။ ဘယဒဿာဝီ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိလျက်။ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်။ (တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထို သိက္ခာပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍။ ဝါ=ဆောက်တည်၍။ သိက္ခာတိ=

ဖြည့်ကျင့်၏။ [တနည်း-သိက္ခာပဒေသု=သီလသိက္ခာ ကုသိုလ်အဖို့တို့၌။ (သိက္ခိ-တဗ္ဗ=ဖြည့်ကျင့်ဖွယ်ရာ သီလသိက္ခာအားလုံးကို) သမာဒါယ=၍။ သိက္ခတိ=၏။]

[“စတုန္နံ စာနာနံ။ပ။ လာဘီ”ဟူသောဝါကျကို စာပိုဒ် (၆၇၊နာ-၂၂၉) နဂရောပမသုတ်ကြည့်။ “အာသဝါနံ ခယာ”စသည်ကို စာပိုဒ်(၁၅၊နာ-၄၁)ဥဒကူ ပမာသုတ်ကြည့်။ အာစာရနှင့် ဂေါစရကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၇)သုတ်၌ရေးခဲ့ပြီ။ ဤသုတ် ဝိနည်းဓိုရ်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်း တရား (၇)ပါး ရေတွက်ရာ၌ “အာပတ္တိ ဇာနာတိ” စသော ဇာနာတိ (၄)ဝါကျဖြင့် အာပတ်ကိုသိခြင်းစသော တရား လေးပါး။ “သီလဝါ ဟောတိ။ပ။ သိက္ခာပဒေသု”ဟူသောဝါကျဖြင့် ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလနှင့်ပြည့်စုံခြင်းဟူသော တရား (၁)ပါး။ “စတုန္နံ။ပ။ အကသီရလာဘီ” ဝါကျဖြင့် ရူပါဝစရဈာန်လေးပါးနှင့်ပြည့်စုံခြင်းဟူသောတရား(၁)ပါး။ “အာသဝါနံ ခယာ။ပ။ ဝိဟရတိ” ဝါကျဖြင့် စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ကိုယ်တိုင်သိ၍ မျက်မှောက်ပြု ဆိုက်ရောက်နေခြင်းဟူသောတရား (၁)ပါးအားဖြင့် တရား (၇)ပါး ဖြစ်၏။ပ။ ဝိနယဓရော ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-ဒုတိယ ဝိနယဓရသုတ်

၂၇၆။ အဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဝါ=သည်။ ဥဘယာနိ=(ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ အားဖြင့်) နှစ်ပါးစုံကုန်သော။ ပါတိမောက္ခာနိ=ပါတိမောက်ပါဠိတို့သည်။ ဝိတ္တာရေန= အကျယ်ဖြစ်သော ဝိဘင်းပါဠိတော်နှင့်တကွ။ သွာဂတာနိ=ကောင်းမွန်ကျေပွန်စွာ နှုတ်၌ရောက်လာကုန်သည်။ သုဝိဘတ္တာနိ=ကောင်းစွာခွဲခြားဝေဖန်ထားအပ် ကုန်သည်။ (ပုဒ်ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း၊ ရောယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်း မရှိအောင် အသေးစိတ် အားဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား ကောင်းစွာခွဲခြား ဝေဖန်ထားအပ်ကုန်သည်။)။ သုပွဝတ္တိနိ =(သိလိုရာရာ စဉ်းစားလိုက်သမျှ ဌာနတိုင်း၌) ခိုင်မြဲကောင်းမွန် ကျေပွန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ရှိကုန်သည်။ သုတ္တသော=အကျယ် ဥဘတော ဝိဘင်းပါဠိ အားဖြင့်လည်းကောင်း။ အနုဗျဉ္ဇနသော=ခန္ဓကပရိဝါရ ပါဠိတော်အားဖြင့် လည်း ကောင်း။ (ဝိနည်းပညတ်ကို အသေးစိတ်ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော မဟာဝဂ္ဂ ခန္ဓက၊ စူဠဝဂ္ဂခန္ဓက၊ ပရိဝါရ ပါဠိတော်အားဖြင့်လည်းကောင်း)။ သုဝိနိစ္ဆိတာနိ= ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်အပ်(ဆုံးဖြတ်နိုင်)ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ပ။ [အနု အနု ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတိတိ အနုဗျဉ္ဇနံ]။

“ဥဘယာနိ ခေါ ပနဿ”အစချီသော ဝါကျကို ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ပါစိတ်ပါဠိတော် သြဝါဒသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ (၅၆)နှင့် ဝိနည်းမဟာဝါပါဠိတော်မဟာခန္ဓက ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗ ကထာ၏ အဋ္ဌကထာ (၂၇၂)တို့၌ သူ့နေရာနှင့်သူ တမျိုးစီ ဖွင့်ထား၏။ ဒုတိယံ။

၇၇(စာပိုဒ်)။ ၃-တတိယ ဝိနယဓရသုတ်။ ။ဝိနယေ=ဝိနည်း ကျင့်ဝတ် လက္ခဏာ၌။ ဌိတော=(လဇ္ဇီအဖြစ်ဖြင့်) ခိုင်မြဲတည်တံ့သည်။ အသံဟီရော=

(အယူအဆ ပြောင်းလဲအောင် ပရဝါဒီတို့က) မဆွဲဆောင်အပ် မဆွဲဆောင်နိုင်သည်။ ။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။ တတိယံ။

၄-စတုတ္ထဝိနယရေသုတ်

၇၈။ အနေကဝိဟိတံ=များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော။ (ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသ၊ သတ္တနိကာယအားဖြင့် များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော)။ ဝါ=အမည်အနွယ်စသောများသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားတို့နှင့်တကွ ချဲ့ထွင်အပ်သော။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို။ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်နှင့် တကွ ထိုခန္ဓာအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သော အမည်အနွယ်စသည်ကို။ အနုဿရတိ= (ခန္ဓာအစဉ်အတိုင်း) ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏။ ဝါ=(စုတိ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်) ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏။ သေယျထိဒံ=အဘယ်ပုဗ္ဗေနိဝါသကို။ (အနုဿရတိ=၍ အောက်မေ့သနည်း ဟူမူ)။

ဧကမ္ပိ ဇာတိံ=တခုသော ဘဝကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ပဋိသန္ဓေအစ၊ စုတိ အဆုံးရှိသော တခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း။ ဒွေပိ ဇာတိယော=နှစ်ခုကုန်သောဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ပဋိသန္ဓေအစ၊ စုတိအဆုံးရှိသော နှစ်ခုသောဘဝတို့၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်တို့ကို လည်း

၁။ အသံဟီရော။ ။ကြံချောင်းသည် ယာဝကာလိကဖြစ်၍ ဝိကာလ၌ စားကောင်း၊ မစုပ်ကောင်းသော အာဟာရဖြစ်၏။ သို့သော် အရည်သက်သက်မှာ သတ္တာဟကာလိကဖြစ်၍ အရည်ညှစ်ထားပြီးသော ကြံအဖတ်သက်သက်မှာ ယာဝဇီဝိကဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကတ်သီးကတ်သတ် ဆင်ခြေဆင်လက်တက်လိုသော ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးက “ကြံချောင်း၌ သတ္တာဟကာလိကနှင့်ယာဝဇီဝိက နှစ်မျိုးသာ ပါဝင်ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ယာဝကာလိကဟူ၍ လုံးဝမပါဝင်။ ထို့ကြောင့် ကြံချောင်းကို ဝိကာလ၌ စားကောင်း၊စုပ်ကောင်းသည် မဟုတ်လော” ဟု စောဒနာသောအခါ မကျွမ်းကျင်သော ရဟန်းမှာ ဝေလယ်လယ်ဖြစ်သွားပြီး “အင်း ဟုတ်တယ်။စားကောင်းတယ်” ဟူ၍ အယူအဆပြောင်းလဲသွားတတ်၏။ ယင်းသို့ အယူအဆပြောင်းလဲအောင် ပရဝါဒီတို့က ဆွဲဆောင်ခြင်းလှုပ်ရှားဖောက်ပြားစေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သော ရဟန်းကို အသံဟီရ-ဟုခေါ်၏။ သံဟရိတဗ္ဗော ပရဝါဒီနာ သံဟရိတုံ သက္ကုဏေယျောတိ သံဟီရော၊ န သံဟီရော အသံဟီရော။ ဟရဇာတ်မှ အ ကို ဤ ပြု။ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ၅(ခါဒီ)ကဏ္ဍ၊ ဧရသဒါနမိမ်ဝါ(၁၂၃)သုတ်ကြည့်။

ပရဝါဒံ ဂဏှာတိတိ “ဥစ္ဆုမ္ပိ ကသဋ္ဌံ ယာဝဇီဝိကံ၊ ရသော သတ္တာဟကာလိကော၊ တဒုဘယဝိနိမုတ္တော စ ဥစ္ဆု နာမ ဝိသုံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဥစ္ဆုပိ ဝိကာလေ ဝဇ္ဇတိတိ ပရဝါဒီနာ ဝုတ္တော တမ္ပိ ဂဏှာတိ။သာရတ္ထဋီကာ၊ ပ-၄၉ (စတုတ္ထဝိနယကထာဝဏ္ဏနာ)။

ကောင်း။ တိဿောပိ ဇာတိယော=သုံးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။
 ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ ဣတိ=ဤသို့။ သာကာရံ=(ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရစသော)
 အခြင်းအရာတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဝါ=မြင်ရုံမျှဖြင့် မည်သူမည်ဝါဟု သိနိုင်
 ကြောင်းဖြစ်သော 'ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရ စသည်တို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော။
 သဥဒ္ဓေသံ=ညွှန်ပြ ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော နာမဂေါတ္တနှင့်တကွဖြစ်သော။
 [ဝစနတ္ထကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။ အနေကပိဟိတံ
 =သော။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=ကို။ အနုဿရတိ=၏။

ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့်တူသော။ ဝိသုဒ္ဓေန= အယူ
 စင်ကြယ်ကြောင်းဖြစ်သော။ (စုတိ ပဋိသန္ဓေ နှစ်မျိုးလုံးကို မြင်ခြင်းကြောင့်
 ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ နဝသတ္တပါတဘာဝဒိဋ္ဌိ ဟူသော အယူမှားတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်
 ကြောင်းဖြစ်သော)။ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာအစရှိသော တဆယ့်တပါးသော အညစ်
 အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော။ အတိက္ကန္တမာနုသကေန= လူတို့မြင်နိုင်
 သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ မြင်နိုင်သော။ [ရိုးရိုးလူတို့ မြင်နိုင်သော အဆင်း
 ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ်တို့ရူပါရုံနှင့် တောင်နံရံခြားကွယ်သော ရူပါရုံ၊
 ဝေးကွာလှစွာ သေးငယ်စွာသော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်သော]။ စက္ခုနာ=အဘိညာဉ်
 မျက်စိဖြင့်။ စဝမာနေ=စုတေခါနီးကုန်သော။ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကို လည်း
 ကောင်း။ ဥပပဇ္ဇမာနေ=ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစ ဖြစ်ကုန်သော။ သတ္တေ=ကောင်း။ပ။
 သုဂတေ=ကောင်းသောဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော။ ဝါ=ဥစ္စာကြွယ်ဝ
 သုခသို့ ရောက်နေကြကုန်သော။ သတ္တေ=ကောင်း။ ဒုဂ္ဂတေ=ဆင်းရဲနွမ်းပါး
 သော ဘဝသို့ရောက်နေကြကုန်သော။ ဝါ=ဥစ္စာမဲ့မဲ့ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်နေ
 ကြကုန်သော။ သတ္တေ=ကောင်း။ ပဿတိ=မြင်၏။ ယထာကမ္မုပဂေ=မိမိတို့
 ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီးသီးကြောင့် ထိုထို ဘုံဘဝသို့
 လားရောက်ကြကုန်သော။ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်း။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ပ။
 စတုတ္ထံ။

၇၉(စာပိုဒ်)။ ၅-ပထမ ဝိနယဓရ သောဘနသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့။
 သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဝိနယ
 ဓရော=ဝိနည်းဓိုရ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ဝါ=သည်။ သောဘတိ=တင့်တယ်၏။ပ။ ပဉ္စမံ။
 အဋ္ဌမံ။

၉-သတ္တုသာသနသုတ်

၈၃။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ ဥပါလိ=အရှင်ဥပါလိသည်။ပ။
 ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏။မေ=တပည့်တော်အား။ ဘဂဝါ=
 မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်။ ဓမ္မံ=တရားကို။

ဒေသေတု=ဟောတော်မူပါ။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ယံ ဓမ္မံ=ယင်းတရားတော်ကို။ သုတွာ=ကြားနာပြီး၍။ ဧကော=တပါးတည်းသည်။ ဝုပကဋ္ဌော=အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်။ (ကိုယ်အားဖြင့် အပေါင်းအဖော်မှလည်းကောင်း၊ စိတ်အားဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လည်းကောင်း ကင်းကွာသည်။) ဝါ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်။ အပ္ပမတ္တော=ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌ မမေ့လျော့သည်။ အာတာပီ=ပြင်းထန်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်။ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန် လောင်ကျွမ်းခြောက်ခန်းစေတတ်သော ပြင်းထန်သော ဝီရိယရှိသည်။) ပဟိဝာတ္တော=(ကိုယ်နှင့် အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရေယျံ=နေလိုပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဥပါလိ=ဥပါလိ။ တံ=သင်သည်။ ယေ ဓမ္မေ=အကြင်တရားတို့ကို။ ဇာနေယျာသိ=သိနိုင်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဇာနေယျာသိ=သိနိုင်သနည်း ဟူမူ။) ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ=မချွတ်ဧကန် ဝဋ်ဒုက္ခ၌ ငြီးငွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဝိရာဂါယ=ရာဂစသော ကိလေသာတို့ ကင်းကွာ ပျက်စီးခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခ၌ မတပ်မက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ နိရောဓာယ=ရာဂစသော ကိလေသာတို့ အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ ဥပသမာယ=ကိလေသာတို့၏ ကင်းငြိမ်းခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အဘိညာယ=လက္ခဏာသုံးပါးသို့တင်၍ အထူးသိခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမ္မောဓာယ=သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိသော အရိယမဂ်အကျိုးငှာလည်းကောင်း။ နိဗ္ဗာနာယ=အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှာလည်းကောင်း။ န သံဝတ္တန္တိ=မဖြစ်ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဇာနေယျာသိ=သိနိုင်၏။)

ဥပါလိ=ဥပါလိ။ တံ=သင်သည်။ တေ ဓမ္မေ=ထိုတရားတို့ကို (ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါစသည်အကျိုးငှာ မဖြစ်ကုန်ဟု သိနိုင်သော ထိုတရားတို့ကို။) ဧကံသေန=တခုသောအဖို့အားဖြင့်။ ဝါ=စင်စစ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့်။ ဇာရေယျာသိ=မှတ်လော။ (ကိန္တိ=သို့။ ဇာရေယျာသိ=မှတ်ရမည်နည်းဟူမူ။) ဧသော=ဤတရားသည်။ (ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါစသည်အကျိုးငှာ မဖြစ်သော ဤတရားသည်။) ဓမ္မော=အပါယ်စသည်၌ မကျအောင် ကောင်းစွာ ဆောင်ထားတတ်သော တရားသည်။ န=မဟုတ်။ [သမ္မဒေဝ အပါယာဒီသု အပတနဝသေန ဇာရေတီတိ ဓမ္မော] ဧသော=ဤတရားသည်။ ဝိနယော=ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်တတ်သော တရားသည်။ န=မဟုတ်။ ဧတံ=ဤတရားသည်။ သတ္တုသာသနံ=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမသည်။ န=မဟုတ်။ ဣတိ=သို့။ (ဇာရေယျာသိ=မှတ်လော။) [ကိလေသေ ဝိနေတီတိ ဝိနယော]။

ဥပါလိ=ဥပါလိ။ စ=မှတ်သားရမည့်တရားကား။ တံ=သည်။ ယေ ဓမ္မေ=တို့ကို။ ဇာနေယျာသိ=သိနိုင်၏။ (ကိန္တိ ဇာနေယျာသိ) ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ(ဇာနေယျာသိ=၏။) ဥပါလိ=လိ။ တံ=သည်။ တေ ဓမ္မေ=တို့ကို။ (ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါ စသည်အကျိုးငှာ ဖြစ်ကုန်၏ဟု သိနိုင်သော ထိုတရားတို့ကို။) ဧကံသေန=ဖြင့်။ ဇာရေယျာသိ=လော။ (ကိန္တိ ဇာရေယျာသိ=မူ။) ဧသော=ဤတရားသည်။ (ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါ စသည် အကျိုးငှာဖြစ်သော ဤတရားသည်။) ဓမ္မော=အပါယ်စသည်၌ မကျအောင် ကောင်းစွာ ဆောင်ထား တတ်သော တရားတည်း။ ဧသော=သည်။ ဝိနယော=ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ် တတ်သော တရားတည်း။ ဧတံ=သည်။ သတ္ထုသာသနံ=တည်း။ ဣတိ ဇာရေ ယျာသိ=လော) ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)နဝမံ။

၁၀-အဓိကရဏသမထသုတ်

၈၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ အဓိကရဏာနံ=အဓိကရုဏ်းတို့၏။ (ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း၊ အနုဝါဒါဓိကရုဏ်း၊ အာပတ္တာဓိကရုဏ်း၊ ကိစ္စာဓိကရုဏ်းဟူသော အဓိကရုဏ်း လေးမျိုးတို့၏။) သမထာယ=ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ။ ဝုပသမာယ=အပြီးအပြတ် ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ။ အဓိကရဏသမထာ=အဓိကရုဏ်းတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ဝိနည်းကံ ဖြစ် ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်။ [ဝိနယကမ္မ=ဝိနည်းကံ။ ဝါ=ဝိနည်းတော်နှင့် အညီ ပြုလုပ်ခြင်း။ အဓိကရုဏ်းတို့ကို ပယ်ရှားငြိမ်းသတ်ခြင်း။] ဣမေ သတ္တ= ဤ(၇)မျိုးတို့တည်း။

သတ္တ=(၇)မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ သမ္မုခါဝိနယော= သမ္မုခါဝိနည်းတည်းဟူသော။ ဝါ=သံဃ၊ ဓမ္မ၊ ဝိနယ၊ ပုဂ္ဂလတို့၏ မျက်မှောက် ၌ အဓိကရုဏ်းလေးပါး ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံတည်းဟူသော။ ဒါတဗ္ဗော= ပေးထိုက်သော သမထလည်းကောင်း။ သတိဝိနယော=သတိဝိနည်းတည်းဟူ သော။ ဝါ=ပြန့်ပွားများပြားသော သတိရှိသော ရဟန္တာအား ပေးထိုက်သော စွပ်စွဲမှု ပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံတည်းဟူသော။ ဒါတဗ္ဗော=ပေးထိုက်သော သမထလည်းကောင်း။ အမုဋ္ဌဝိနယော=အမုဋ္ဌဝိနည်း တည်းဟူသော။ ဝါ= (ရှေးက ရူးသွပ်ဖူး၍ ယခု) မရူးသွပ် မတွေဝေခိုက်ဖြစ်သော ရဟန်းအား ပေးထိုက် သော စွပ်စွဲမှုပယ်ရှားကြောင်း ဝိနည်းကံတည်းဟူသော။ ဒါတဗ္ဗော=လည်း ကောင်း။ [ဤပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၀၂၊ ၂၃၀) သုတ်တို့၌ ရေးခဲ့ပြီ။]

ပဋိညာတကရဏံ=ဝန်ခံခြင်းကြောင့် ဆုံးဖြတ်မှုပြုလုပ်ခြင်းတည်းဟူသော။ ဝါ=အာပတ်သင့်မှု စသည်ကို ဝန်ခံအပ်ပြီးလသော် နောင်အခါ မကျူးလွန် အောင် စောင့်စည်းခိုင်းခြင်း၊ ပရိဝါသ်ပေးခြင်း စသည်အမှု ပြုလုပ်ခြင်းတည်း

ဟူသော၊ [ယင်းသို့ စောင့်စည်းခိုင်းခြင်း၊ ပရိဝါသ်ပေးခြင်း စသည်အနေအား
 ဖြင့် ဖြစ်သော ဝစီကံကို ပဋိညာတကရဏဟု ခေါ်ကြောင်း ကင်္ခါဒ္ဓိကာသစ်
 ၄၄၅-၌ဖွင့်သည်။]ဒါတဗ္ဗံ=ပေးထိုက်သောသမထလည်းကောင်း။ ယေဘုယျ
 သိကာ= ယေဘုယျသိကာမည်သော။ ဝါ=ဓမ္မဝါဒီရဟန်း အရေအတွက်များ
 သည် အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဆန္ဒမဲ့ခွဲ ဆုံးဖြတ်ခြင်းတည်းဟူသော။
 ဝါ=ဆန္ဒမဲ့ခွဲခြင်းဖြင့် ဓမ္မဝါဒီရဟန်းအရေအတွက် များပြားမှုကို အမှီပြု၍ ဝိဝါဒါ
 ဓိကရုဏ်း ငြိမ်းစေခြင်းတည်းဟူသော။ပ။ တဿပါပိယသိကာ=တဿပါပိယ
 သိကာကံ တည်းဟူသော။ ဝါ=(ဥပဝါဠရဟန်းကဲ့သို့) ထို အထူးယုတ်မာသော
 ရဟန်းအတွက် ပြုထိုက်သော နှိပ်ကွပ်မှုတည်းဟူသော။ပ။ တိဏဝတ္ထာရကော=
 တိဏဝတ္ထာရက ကံတည်းဟူသော။ ဝါ=မစင်ကို ဖုံးအုပ်ကြောင်း မြက်နှင့်
 အလားတူ အာပတ္တာဓိကရုဏ်း ဖုံးအုပ်ထားကြောင်း ဝိနည်းကံတည်းဟူသော။
 ဒါတဗ္ဗော=ပေးထိုက်သော သမထလည်းကောင်းတည်း။ပ။ အဋ္ဌမော=သော။
 ဝိနယဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၉-သမဏဝဂ်
 ၁-ဘိက္ခုညုတ်

၈၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=အကုသိုလ်တရား
 တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ဘိန္နတ္တာ=ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်။
 (ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။) ဘိက္ခု=ဘိက္ခုမည်သည်။ ဝါ=ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီး
 ပြီးသူမည်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ကတမေသံ = အဘယ်မည်ကုန်သော။
 သတ္တန္တံ=ကုန်သော။ (ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဘိန္နတ္တာ=ကြောင့်။ ဘိက္ခု=သည်။ ဟောတိ
 =နည်းဟူမှု။ အဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည်။
 ဝါ=ပရမတ်အနက်သဘောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း
 ၌ အသက်ရှင် အတ္တကောင်ဟု လွဲမှားစွာ ယူဆခြင်းသဘောသည်။ ဝါ=ကို။
 ဘိန္နာ=ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ ဝိစိကိစ္ဆာ=ဝိစိကိစ္ဆာသည်။
 ဝါ=ရတနာ သုံးဖြာ၊ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လော သို့လော တွေးတော
 ယုံမှားခြင်းသဘောသည်။ ဝါ=ကို။ပ။

၁။ ဘိန္နတ္တာ ဘိက္ခု ဟောတိ။ ။ဤပါဠိတော်ကိုကြည့်၍ ဘိက္ခုပုဒ်ကို
 ဘိဒဓာတ် ရူပစွည်း၊ ဒကို ခပြု၊ ကဒ္ဓေဘော်လာ၊ ရဿပြုဟု ရုပ်ပြီးစေရ၏၊ ဘိန္နတိ
 ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေတိ ဘိက္ခု (ဈာနဝိဘင်းပါဠိတော်၊ ၂၅၄)။ ထို့အပြင်
 သဒ္ဓနိတိဓာတုမာလာ (၃၆၉)၌လည်း-
 ဘိဒိ ဘိက္ခိ ဓာတုဝသာ၊ အထ ဝါ ဘယဝါစကံ
 ဘိသဒ္ဓံ ပုရိမံ ကတွာ ဣက္ခဓာတုဝသေနစ
 ဘိက္ခုသဒ္ဓဿ နိပ္ပတ္တိံ ကထယေယျ ဝိစက္ခဏော-ဟု မိန့်ဆို၏။

သီလဗ္ဗတပရာမာသော=နွားကျင့် ခွေးကျင့်စသော အလေ့အကျင့်ကို ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ကြောင်းအကျင့်ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်ယူဆမှုသည်။ ဝါ=ကို။ပ။ ရာဂေါ=တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း သဘောသည်။ပ။ ဒေါသော=စိတ်ဆိုး မုန်းတီးခြင်း သဘောသည်။ပ။ မောဟော=(သစ္စာလေးပါး စသည်တို့၌) အသိ မှားခြင်း တွေဝေခြင်း သဘောသည်။ပ။ မာနော=ထောင်လွှားမောက်ကြွားခြင်း သဘောသည်။ဝါ=ကို။ ဘိန္နော=ဖြူခွဲ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ဘိန္နတ္တာ=ကြောင့်။ပ။ [ဓမ္မကို ယူခိုက်၌ ကံအနက်ဟော ဖြစ်သောကြောင့် “ဘိန္နံ=ဖြူခွဲဖျက်ဆီးအပ်” ဟူ၍(အပ်)ဟူသော ကံအနက်သံပါစေရ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူခိုက်၌ကား ကတ္တာဟောဖြစ်သောကြောင့် “ဘိက္ခု=ဖြူခွဲ ဖျက်ဆီးပြီးသူ” ဟူ၍ ထို(အပ်)သံ မပါစေဘဲ အနက်ပြန်ဆိုရ၏။ နောက်သုတ်များ၌ “သမိတ၊ သမဏ” စသော ပုဒ်များ၌လည်း ဤနည်းတူပင်တည်း။]ပဌမံ။

၂-သမဏသုတ်

၈၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ သမိတတ္တာ=ငြိမ်းစေအပ်ပြီးကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် သည်) သမဏော=သမဏမည်သည်။ ဝါ=ငြိမ်းစေပြီးသောသူမည်သည်။ ဟောတိ=၏ [ကတမေသံ သတ္တန္တံ ? သတ္တာယဒိဋ္ဌိ သမိတာ ဟောတိ” စသည် ဖြင့် ဖော်ဆိုလေ။ “အရိယမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ပါပါနံ သမိတာဝီတိ သမဏော =အရိယမဂ်ဖြင့် ကြွင်းမဲ့ဥသံ အားလုံးစုံသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်(ရဟန္တာ)။ မူလပဏ်ဋီ၊ ဒု-၂၃၉၊ ဒုတိယံ။

၃-ဗြာဟ္မဏသုတ်

၈၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ဗာဟိတတ္တာ”= ပယ်ရှားမျောသွားစေအပ်ပြီးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

၁။ ဗာဟိတတ္တာ ဗြာဟ္မဏော။ ။ဗာဟိတတ္တာ (ဗာဟိတပါပတ္တာ)ဟူသော ဤအဖွင့်ကို ရှု၍ ဝစနတ္ထနှင့် ရုပ်ပြီးပုံကို အမျိုးမျိုးကြိတော်မူကြ၏။ သီလကွန်ဋီကာသစ်၊ ဒု-၂၀၈ (အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်)၌ ဗဟဓာတ်ကြီး၍ “ဗဟန္တိ ပါပေ ဗဟိကရောန္တိတိ ဗြာဟ္မဏာ= မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို အပပြုနှင့်ထုတ်တော်မူကြသော အရိယာသူတော်ကောင်း များ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ ထိုဋီကာအလို ဗဟကို ဗြဟ္မပြု၊ ဒီဃပြု၊ ယုပစုည်းကို အနပြု၊ နကို ထာပြု-ဟု ရုပ်ပြီးစေရာ၏။ ပါရာဇိကဏ်ဂဏ္ဍိသစ် (ဝေရဋ္ဌကဏ္ဍ၊ ၃၆၅)၌မူ ဗာဓဓာတ်ကြီး၍ “ဗာယိသု ပါပါနိတိ ဗြာဟ္မဏာ=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်သတ် တော်မူကြသော အရိယာသူတော်ကောင်းများ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ ယခင်နည်းကို မှီ၍ ရုပ်ပြီးစေ။

သည်) ဗြာဟ္မဏော=ဗြာဟ္မဏမည်သည်။ ဝါ=ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ် မည်သည်။ ဟောတိ=၏။ ကတမေသံ သတ္တန္တံ ? (အဿ=ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သည်။ ဝါ=ကို။ ဗာဟိတာ=ပယ်ရှားမျောသွား စေအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ။ပ။ တတိယံ။

၄-သောတ္တိယသုတ်

၈၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ နိဿုတတ္တာ=ပယ်ထုတ်အပ်ပြီးကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော=သည်။)

ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၊ ပ-၃၈၉-၌ “ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဝါဟေန္တိတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာ “ဗြာဟ္မဏာ” တွေဝ ပဌမံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ” ဟူသော ပါထိကဝဂ္ဂ၊ အဂ္ဂညသုတ် ပါဠိ (၇၇)တို့လည်း ထောက်၍ “ပါပေ ဝါဟယန္တိတိ ဗြာဟ္မဏာ = မကောင်းမှုတို့ကို မျောသွားစေတော်မူကြသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ” ဟု ဝစနတ္ထ ပြုပြီးလျှင် ဝဟဓာတ်၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်းကျေ၊ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဝကို ဗပြု၊ ဗာဟကို ဗြာဟ္မပြု၊ ယုကို အနပြု၊ ဏပြန်ဟု ရုပ်စီရင်တော်မူ၏။

မူလပဏ္ဏာသဋီကာအဖွင့်။ ။ ယခင်မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ဒု-၂၃၉(မဟာအဿပုရ သုတ်) အလိုအားဖြင့်ကား “ဗာဟိတပါပတ္တာ” ဟူသော ဟိတ်သည် ဗြာဟ္မဏသဒ္ဓါ၏ ဓာတွတ္တ၊ ပစ္စယတ္တဟူသော သဒ္ဓတ္တနှင့် ရုပ်ပြီးပုံအခြေအမြစ်ကို ဖွင့်ပြသောစကား မဟုတ်၊ သဒ္ဓတ္တနှင့် ရုပ်ပြီးပုံမှာ-

ဤနေရာ ဗြဟ္မသဒ္ဓါသည် အမြတ်ဟူသော သေဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏။ ထိုသေဋ္ဌ အနက်ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ဗြဟ္မမည်၏။ [ဗြဟ္မာ=မြင့်မြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား] ထို့နောက် “ဗြဟ္မတော အာဂတောတိ ဗြဟ္မာ” ဟူသော တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ နှင့်အညီ ထိုမြင့်မြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် ဗြဟ္မမည်၏။ [ဗြဟ္မာ=မြင့်မြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယ မဂ်တရား] အသမ္မောဟပဋိဝေဓဝသေန ဗြဟ္မံ အညာသီတိ ဗြာဟ္မဏော=မတွေ့ မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့် ထိုအရိယမဂ်ကို သိတော်မူပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။

ယင်းသို့ အရိယမဂ်ကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်းဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံတော်မူသော ကြောင့် ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဗာဟိတပါပတ္တာ ဗြာဟ္မဏော” ဟု မိန့်ဆိုသည်ဟု ဖွင့်ပြတော်မူ၏။ ဤ ဋီကာအလို ဗြဟ္မသဒ္ဓါပပဒ အဏဓာတ်၊ အဏဓာတ်သည် သိခြင်း အနက်ဟော သည်ဟု ကြံရာ၏။

သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မာ ဝုစ္စတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝံတော အာဂတောတိ ဗြဟ္မာ အရိယမဂ္ဂေါ၊ တံ အသမ္မောဟပဋိဝေဓဝသေန အညာသီတိ ဗြာဟ္မဏော၊ တံသမဂ္ဂိ တာယ ဟိဿ ပါပါနံ ဗာဟိတဘာဝေါ၊ တေနာဟ “ဗာဟိတပါပတ္တာ ဗြာဟ္မဏော” တိ။

သောတ္တိယော' = သောတ္တိယ မည်သည်။ ဝါ = ပယ်ထုတ်ပြီးသူ မည်သည်။ ဟောတံ = ဧ။ ကတမေသံ သတ္တန္တံ? (အသမ = ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ = သည်။ ဝါ = ကို။ နိဿတော = ထုတ်ပယ်အပ်ပြီးသည်။ ဟောတံ = ဧ။ ပ။ မာနော နိဿတော ဟောတံ။ ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-နာတကသုတ်

၈၉။ ဘိက္ခဝေ = တို့။ သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ = တို့၏။ ဝါ = တို့ကို။ နာတတ္တာ = ဆေးကြောသုတ်သင်အပ်ပြီးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော = ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

၁။ သောတ္တိယော။ ။ လောကီ သက္ကာတကျမ်းတို့ အလိုအားဖြင့် ဝေဒကျမ်းကို လေ့လာသော ဗြာဟ္မဏကို သောတ္တိယဟုခေါ်၏။ "ကြောတြိယံ ဣန္ဒြေဓိတေ" ဟူ၍ ပါဏိနိ၊ ၅၊ ၂၊ ၈၄။ သိဒ္ဓါန္တကော်မုဒီ၊ ၁၈၈၄-သုတ်ရှိ၏။ ထိုသုတ်အဖွင့်၌-

The word srotriyan is irregularly formed meaning 'who has studied the Chands' စသည်ဖြင့်- ကြောတြိယ(သောတ္တိယ)သဒ္ဓါသည် ဝေဒကျမ်းကို လေ့လာသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကရူဠိပုဒ် ဖြစ်သည်။ ပုဒ်ဇာတ် ပစ္စည်း အခြေအမြစ် စိစစ်ဖွယ်မလိုဟုလည်းကောင်း၊ တနည်းအားဖြင့် ဆန္ဒသ် သဒ္ဓါကို ကြောတြိယပြု။ ဃနိပစ္စည်း (ဣယနိပစ္စည်း)သက်၍ ကြောတြိယနိ (သောတ္တိယ)ရုပ်ပြီး သည်ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆို၏။ အဘိဓာန်နိဿယသစ် (၄၀၈) ဂါထာ၌မူ သုတိပုဒ်၊ ဣယပစ္စည်း၊ တမာဒိဂိုဏ်းဖြစ်သောကြောင့် သုတိကို သောတ္တိပြုဟူ၍ စိန္တာမဏိဋီကာ အလို ရုပ်ပြီးပုံကို ပြထား၏။

ပါဠိတော်အလို သောတ္တိယ။ ။ ဤသုတ်ပါဠိတော်နှင့် မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မဟာအသပူရသုတ်(၃၄၈)သောတ္တိယသဒ္ဓါကား ကိလေသာတို့ကို ပယ်ထုတ်ပြီးသော ရဟန္တာဟူသောအနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါဖြစ်၏။ ထို၏မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ၃-၂၂၄ ၌ "ကိလေသာနံ သုတတ္တာ သောတ္တိယော ဟောတံ၊ နိဿတတ္တာ အပဟတတ္တာ (အပဂတတ္တာ)တိ အတ္ထော"ဟု လည်းကောင်း၊ ထို၏မူလပဏ်ဋီ၊ ၃-၂၃၉ ၌လည်း "နိဿတတ္တာတိ သမုစ္ဆေဒပူဟာနဝသေန သန္တာနတော သဗ္ဗသော နိဟတတ္တာ၊ တေနာဟ 'အပဟတတ္တာ'တိ"ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏။

ထို့ကြောင့် သုဇာတ်ကို အပဟရဏ (ထုတ်ပယ်ခြင်း) အနက်ဟော ကြံ၍ "ကိလေသေ သုဏိ အပဟရိတိ သုတ္တော။ သုတ္တော ဧဝ သောတ္တိယော = ကိလေသာ တို့ကို ထုတ်ပယ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ဝစနတ္ထပြု။ သုတ္တပုဒ် ဣကပစ္စည်း။ ကကို ယ ပြု၍ သောတ္တိယပြီးသည်ဟု ကြံသင့်၏။ တနည်းအားဖြင့် ယခင် သိဒ္ဓါန္တကော်မုဒီ၌ ပြထားသော ပဌမနည်းကဲ့သို့ပင် ပုဒ်ပစ္စည်း အခြေအမြစ် စိစစ်မှု မပြုတော့ဘဲ သောတ္တိယသဒ္ဓါသည် ကိလေသာတို့ကို ထုတ်ပယ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော အနက်ကိုဟောသော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကရူဠိပုဒ်ဖြစ်သည်ဟုသော်လည်း ဆိုသင့်၏။

သည်။ နှာတကော=ဆေးကြောသုတ်သင်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။
(အဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။)။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သည်။ ဝါ=ကို။ နှာတာ=
ဆေးကြောသုတ်သင်အပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=ပ။ မာနော နှာတော ဟောတိ။ပ။
ပဉ္စမံ။

၆-ဝေဒရုသုတ်

၉၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ ဝါ=တို့ကို။ ဝိဒိတတ္တာ=
(ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့်)သိအပ်ပြီးကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်
သည်။)။ ဝေဒရု=ဝေဒရုမည်သည်။ ဝါ=လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် အကုသိုလ်
တရားတို့ကို ပယ်သတ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိပြီးသောပုဂ္ဂိုလ် မည်သည်။
ဟောတိ=၏။ပ။ (အဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။)။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သည်။
ဝါ=ကို။ ဝိဒိတာ=(ပယ်သတ်ခြင်းအားဖြင့်) ထိုးထွင်း သိအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ။
[စတုမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတေဟိ ဝေဒေဟိ အကုသလေ ဓမ္မေ ပဟာနာဘိသမယ
ဝသေန အဂစ္ဆိ ပဋိဝိဇ္ဈိတိ ဝေဒရု]။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-အရိယသုတ်

၉၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ [ဤနေရာ၌ ဆဋ္ဌိကံအနက်
မပေးရ]။ အာရကတ္တာ=ဝေးကွာကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ (ပုဂ္ဂလော=သည်)
အရိယော=အရိယမည်သည်။ ဝါ=ကိလေသာဝေးကွာသောပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်။
ဟောတိ=၏။ပ။ (အဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ)။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သည်။ အာရကာ=
ဝေးကွာသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ [အာရကာ သဒ္ဓါကို နိရုတ္တိနည်းဖြင့် အရိယ
ပြုသည်။] သတ္တမံ။

၈-အရဟာသုတ်

၉၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ အာရကတ္တာ=ကြောင့်။
(ပုဂ္ဂလော=သည်။)။ အရဟာ=ကိလေသာဝေးကွာသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်။
ဟောတိ=၏။ပ။ (အဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ။)။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ=သည်။ အာရကာ
=သည်။ ဟောတိ။ပ။ [အာရကာသဒ္ဓါ၌ အစအာဒိယကို ရသပြု၊ ကကိုလည်း
ဟပြု၍ (နိရုတ္တိနည်းဖြင့်)အရဟာ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ သာရတ္ထဋီကာ၊ ပ-၂၁၇။ပ။]
အဋ္ဌမံ။

ယသ္မာ ယံ ဆန္ဒဈေနမတ္ထေန အက္ခရစိန္တကာ သောတ္တိယံ ဝဏ္ဏယန္တိ၊ ဝေါဟာရ
မတ္တသောတ္တိယော သော၊ အရိယော ပန ဗာဟုဿဇ္ဇေန နိဿုတပါပတာယ စ
ပရမတ္တသောတ္တိယော ဟောတိ။ပ။ နိဿုတပါပကတ္တာပိ 'သောတ္တိယော' တိ အာဟုတိ။
သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒု၊ မဟာဝဂ်၊ သဘိယသုတ် အဖွင့်၊ ၁၅၆။

၉-အသဒ္ဓမ္မသုတ်

၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အသဒ္ဓမ္မာ=သူယုတ်မာတို့၏ တရားတို့သည်။ ဣမေ သတ္တ=ဤ(၇)ပါးတို့တည်း။ သတ္တ=(၇)ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ၊ အသဒ္ဓေါ=ရတနာသုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသောသဒ္ဓါတရားမရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ အဟိရိကော=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကို စက်ဆုပ်သောသဘော မရှိ သည်။ ဟောတိ=၏။ အနောတ္တပ္ပိ=အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ကြောင့် မကြောက်လန့် သည်။ ဟောတိ=၏။ အပ္ပဿုတော=နည်းပါးသော ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတရှိသည်။ ဝါ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရား နည်းပါး သည်။ ဟောတိ=၏။ ကုသိတော=ပျင်းရိသည်။ ဟောတိ=၏။ မုဋ္ဌဿတိ= ပျောက်လွင့်ကင်းကွာသော သတိရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ သည်။ ဟောတိ။ပ။ နဝမံ။

၉၄(စာပိုဒ်)။ ၁၀-သဒ္ဓမ္မသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သဒ္ဓမ္မာ=သူတော် ကောင်းတို့၏ တရားတို့သည်။ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၈၅) စာပိုဒ်(၄၃)ဒုတိယ နိဒ္ဒသသုတ်ကြည့်။] ဒသမံ။ နဝမော=၉-ခုမြောက်သော။ သမဏဝဂ္ဂေါ=တည်း။

၁၀-အာဟုနေယျဝဂ်

၉၅။ [စာမျက်နှာ(၄၁၊ ၄၂) စာပိုဒ်(၁၆) အနိစ္စာနုပဿိသုတ်ကြည့်။ ဤ၌ အနည်းငယ်မျှသာ ရေးတော့အံ့။] စက္ခုသ္မိ=စက္ခုပသာဒ၌။ အနိစ္စာနုပဿိ= ရှုလျက်။ အနိစ္စသညီ=ညာရှိလျက်။ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ=သိလျက်။ပ။

၉၆။ ၆၂။ စက္ခုသ္မိ=၌။ ဝယာနုပဿိ=ကုန်ခန်းခြင်းသဘောအားဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်။ ဝါ=ကုန်ခန်းခြင်းသဘောဟူ၍ အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝါ= ကုန်ခန်းခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ပ။ ဝယာနုပဿိ=ပျက်စီးခြင်းသဘော အားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝါ=လျက်။ ဝါ=လျက်။ပ။ ဝိရာဂါနုပဿိ=ကုန်ဆုံး ပျက်စီးခြင်းသဘောအားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝါ=လျက်။ဝါ=လျက်။ပ။ နိရောဓာနုပဿိ=ချုပ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝါ=လျက်။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿိ=စွန့်လွှတ်ပြေးဝင်ခြင်းသဘောအားဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝါ=လျက်။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သောတသ္မိ=သောတပသာဒ၌။ပ။ ဃာနသ္မိ=ဃာနပသာဒ၌။ပ။ ဇိဝှိယ= ဇိဝှိပသာဒ၌။ပ။ ကာယသ္မိ=ကာယပသာဒ၌။ပ။ မနသ္မိ=မနောဒ္ဓါရ၌။ပ။ ရူပေသု =ရူပါရုံတို့၌။ပ။ သဒ္ဓေသု=သဒ္ဓါရုံတို့၌။ပ။ ဂန္ဓေသု=ဂန္ဓာရုံတို့၌။ပ။ ရသေသု= ရသာရုံတို့၌။ပ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေသု=ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၌။ပ။ ဓမ္မေသု=ဓမ္မာရုံတို့၌။ပ။ စက္ခု ဝိညာဏေ=စက္ခုဝိညာဏ်၌။ပ။ မနောဝိညာဏေ=မနောဝိညာဏ်၌။ပ။

စက္ခုသမ္ပဿေ= စက္ခုဝတ္ထု၌မှီသော တွေထိမှုဖဿ၌။ပ။ သောတသမ္ပဿေ= သောတဝတ္ထု၌မှီသော တွေထိမှုဖဿ၌။ [ကာယသမ္ပဿတိုင်အောင် ဤအတိုင်း

ဆို]။ပ။ မနောသမ္ပယော=ဘဝင်စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော တွေထိမှုဖဿ၌။[မနော
သမ္ပယောတိ ဘဝင်္ဂသဟဇာတော ဖဿော။သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-၂၁၀။ သို့သော်
ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ဒု(နာ-၁၉၉) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ(၁၆၉)တို့၌မူ စက္ခုသမ္ပယ
စသော ဒွိပဉ္စဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ သမ္ပယ(၁၀)ပါးမှတပါး ကျန်သော လောကီယ
ဝိပါကဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသမ္ပယ(၂၂)ပါးကို မနောသမ္ပယဟု ဖွင့်၏]။ပ။
စက္ခုသမ္ပယဇာယ=စက္ခုသမ္ပယကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝေဒနာယ=ဝေဒနာ၌[မနော
သမ္ပယဇာယတိုင်အောင် ဤနည်းအတိုင်း ဆိုပါ]။

ရူပသညာယ=ရူပါရုံ၌ အာရုံပြုမှတ်သားခြင်းသဘော၌။ပ။ ဓမ္မသညာယ=
ဓမ္မာရုံ၌ အာရုံပြု မှတ်သားခြင်းသဘော၌။ပ။ ရူပသဇ္ဇေတနာယ=ရူပါရုံ၌ အာရုံပြု
၍ အားထုတ်လှုံ့ဆော်ခြင်းသဘော၌။ပ။ [ဓမ္မသဇ္ဇေတနာယတိုင်အောင် ဤနည်း
ပင်]။ပ။ ရူပတဏှာယ=ရူပါရုံ၌ တပ်မက်သောတဏှာ၌။ပ။ ရူပဝိတက္ကေ=ရူပါရုံ၌
ကြံစည်ခြင်းသဘော၌။ပ။ ရူပဝိစာရေ=ရူပါရုံ၌ လှည့်လည်သုံးသပ်ခြင်း သဘော၌
။ပ။ ဓမ္မဝိစာရေ=ဓမ္မာရုံ၌ လှည့်လည်သုံးသပ်ခြင်းသဘော၌။ပ။ ပဉ္စက္ခန္ဓေ=ငါးပါး
သောခန္ဓာ၌။ [ဤပါဠိကို သီသျှာစာမူတို့၌ မရှိဟု ပြထားသည်။ သို့သော်
ဤပါဠိပါမှသာ ဤဝဂ်၌ သုတ်ပေါင်း (၅၂၈)သုတ် ပြည့်မည်]။ပ။ ရူပက္ခန္ဓေ=
ရူပက္ခန္ဓာ၌။ပ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓေ=ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌။ပ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓေ=၌။ပ။ ဣတိ
(အဝေါစ)

[ဂါထာ]ဇတ္ထ=ဤအာဟုနေယျဝဂ်၌။ ဆဒ္ဓါရာရမ္မဏေသု စ=ခြောက်ပါး
သော ဒွါရ၊ခြောက်ပါးသော အာရုံတို့၌လည်းကောင်း။ (စက္ခု သောတံ စသော
ဒွါရခြောက်ပါး၊ ရူပါရုံစသော အာရုံခြောက်ပါးတို့၌လည်းကောင်း) ဝိညာဏေသု
စ=(စက္ခုဝိညာဏံ စသော) ဝိညာဏံခြောက်ပါးတို့၌လည်းကောင်း။ ဖဿ
သု စ= (စက္ခုသမ္ပယ စသော) ဖဿ ခြောက်ပါးတို့၌လည်းကောင်း။ ဝေဒနာသု
စ=(စက္ခုသမ္ပယဇာ ဝေဒနာ စသော) ဝေဒနာခြောက်ပါးတို့၌လည်းကောင်း။
ဒွါရဿ=ဒွါရ၏။ သုတ္တာ=သုတ်တို့သည်။ ဝိသု= အသီးအသီး။ အဋ္ဌ=ရှစ်သုတ်စီ
တို့သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ [ဝိညာဏံ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့၌ "စက္ခုဝိညာ-
ဏေ။ပ။ သောတဝိညာဏေ" စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စက္ခုသမ္ပယော။ပ။
စက္ခုသမ္ပယဇာယ ဝေဒနာယစသည်ဖြင့်လည်းကောင်း စက္ခုဒွါရစသည်နှင့် စပ်၍
ဟောတော်မူသောကြောင့် "ဒွါရဿ သုတ္တာ=ဒွါရ၏သုတ်များ" ဟု ခေါ်နိုင်၏။
"ရူပေသု။ပ။ သဒ္ဓေသု" စသော အာရုံခြောက်ပါး၏သုတ်များ အတွက် ကား
"ဒွါရ၏သုတ်များ" ဟု မခေါ်နိုင်။ သို့သော်များရာသို့လိုက်၍ "ဒွါရဿ သုတ္တာ" ဟု
မိန့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ကြံရာ၏။]

သညာ (သညာယ)=(ရူပသညာစသော) သညာခြောက်ပါး၌လည်းကောင်း။
သဇ္ဇေတနာ (သဇ္ဇေတနာယ)=(ရူပသဇ္ဇေတနာစသော) သဇ္ဇေတနာခြောက်ပါး၌

လည်းကောင်း။ တဏှာ(တဏှာယ)=(ရူပတဏှာစသော) တဏှာခြောက်ပါး၌
 လည်းကောင်း။ ဝိတက္ကေသု=(ရူပဝိတက်စသော) ဝိတက်ခြောက်ပါးတို့၌ လည်း
 ကောင်း။ ဝိစာရေ=(ရူပဝိစာရစသော) ဝိစာရခြောက်ပါး၌လည်းကောင်း။
 ဂေါစရဿ=အာရုံ၏။ ဝိသံ=အသီးအသီး။ အဋ္ဌ=ရှစ်သုတ်စီ၊ ရှစ်သုတ်စီတို့သည်။
 (ဟောန္တိ=၏) [ဤ၌ကား “ရူပသညာယ၊ ရူပသဉ္ဇေတနာယ၊ ရူပတဏှာယ”
 စသည်ဖြင့် ရူပါရုံစသော အာရုံခြောက်ပါးနှင့်စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော
 သုတ်များချည်းဖြစ်သောကြောင့် “အာရုံဂေါစရ၏သုတ်များ” ဟု ခေါ်နိုင်၏။]

ပဉ္စက္ခန္ဓေ=ခန္ဓာငါးပါး တပေါင်းတစု တခုတည်း၌။ အဋ္ဌ=ရှစ်သုတ်တို့သည်
 လည်းကောင်း။ [ပဉ္စက္ခန္ဓေ အနိစ္စာနုပဿီ၊ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဒုက္ခာနုပဿီ စသည်ဖြင့်
 ဟောတော်မူအပ်သော ရှစ်သုတ်တို့သည် လည်းကောင်းဟူလို] ပစ္စေကေ=
 (ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသော) တပါးစီ တပါးစီသောခန္ဓာ၌။ ဝိသံ=အသီး
 အသီး။ အဋ္ဌ=ရှစ်သုတ်စီ ရှစ်သုတ်စီတို့သည် လည်းကောင်း။ (ဟောန္တိ=ကုန်၏။)
 [ရူပက္ခန္ဓေ အနိစ္စာနုပဿီစသောရှစ်သုတ်၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓေ အနိစ္စာနုပဿီစသော
 ရှစ်သုတ်စသည်ဖြင့် ခန္ဓာတပါး တပါး၌ ရှစ်သုတ်စီ ရှစ်သုတ်စီ ဖြစ်ကုန်၏ဟူလို။]

[ဂါထာအဆုံး၌ “အာဟုနေယျေ စ ဝဂ္ဂိကေ” ဟူသော ပါဠိတို့ကို “သောဠ
 သသေတ္ထ” ၌ ဧတ္ထနှင့်တွဲစပ်၍ အနက်ပေးမည်။] အာဟုနေယျေ=အာဟုနေ
 ယျမည်သော။ ဧတ္ထ ဝဂ္ဂိကေ= ဤဝဂ်၌။ သောဠသသု= (၁၆)ပါးကုန်သော။
 မူလေသု=မူလတို့၌။ အနိစ္စံ=အနိစ္စာနုပဿနာကို လည်းကောင်း။ ဒုက္ခံ=
 ဒုက္ခာနုပဿနာကိုလည်းကောင်း။ အနတ္တာ=အနတ္တာနုပဿနာကို လည်းကောင်း။
 ဝယာ=ဝယာနုပဿနာကိုလည်းကောင်း။ [အနိစ္စာနုပဿနံ-စသည်ဖြင့်ဆိုလို
 လျက် အနုပဿနာပုဒ်ကို ချေထားသည်ဟုကြံပါ။] ဝယာ=ဝယာနုပဿနာကို
 လည်းကောင်း။ ဝိရာဂါ စ=ဝိရာဂါနုပဿနာကိုလည်းကောင်း။ နိရောဓာ=
 နိရောဓာနုပဿနာကိုလည်းကောင်း။ ပဋိနိဿဂ္ဂါ=ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာကို
 လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော) အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အနုပဿနာ
 =အနုပဿနာတို့ကို။ ကမံ= အစဉ်အတိုင်း။ ဝိသံ ဝိသံ=အသီးအသီး၊ ယောဇေ
 တွာန=ယှဉ်တွဲ၍။ သဗ္ဗေသု=အားလုံးသောပုဒ်တို့ကို။ သမ္ပိဏ္ဍိတေသု=ပေါင်းစပ်
 အပ်ကုန်လသော်။ ပဉ္စသတာနိ^၂=ငါးရာကုန်သော။ သုတ္တာနိ စ=သုတ်တို့သည်
 လည်းကောင်း။ အဋ္ဌဝိသတိ=(၂၈)ပါးသော။ သုတ္တာနိ စ^၂=ကောင်း။ ဟောန္တိ=

၁။ သောဠသသေတ္ထမူလေသု။ ။ဒွါရမူလ၊ အာရမ္မဏမူလမှစ၍ ဝိစာရမူလ
 တိုင်အောင် မူလဆယ်ပါး။ ထို့နောက် ပဉ္စက္ခန္ဓမူလ၊ ရူပက္ခန္ဓမူလ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓမူလ
 စသော ခန္ဓမူလခြောက်ပါးအားဖြင့် မူလ(၁၆)ပါးဖြစ်သည်။

၂။ ပဉ္စသတာနိ စ အဋ္ဌဝိသတိသုတ္တာနိ။ ။ဤအာဟုနေယျဝဂ်၌ သုတ်ပေါင်း
 (၅၂၈) သုတ်ရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို ရေတွက်ပြရသော်-

ဖြစ်ကုန်၏။ ဒသမော=ဆယ်ခုမြောက်သော။ အာဟုနေယျဝဂ္ဂေါ=အာဟုနေယျဝဂ်တည်း။

၁၁-ရာဂပေယျာလ

၆၂၃။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ရာဂဿ=ရာဂကို။ အဘိညာယ=ထူးခြားသော ဉာဏ်ဖြင့်သိခြင်းငှာ။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ =ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန် သော။ (ဓမ္မာ=တို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=သနည်းဟူမူ)။ သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ= သတိ သမ္မောဇ္ဈင်ကို လည်းကောင်း။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၆) ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ (၆၈) ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ်ကြည့်]။ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ=ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ကို လည်း ကောင်း။ (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရာဂဿ=ကို။ အဘိညာယ =ငှာ။ သတ္တ=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၆၂၄။ အနိစ္စသညာ=အနိစ္စသညာကို လည်းကောင်း။ ဝါ= ကိုလည်းကောင်း။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၆၉၊၁၀၂၊၁၀၃) စာပိုဒ်(၂၇)သညာသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၄၈)

စက္ခုသို့ အနိစ္စာနုပဿီ စသည်၊ စက္ခုသို့ ဒုက္ခာနုပဿီ စသည်ဖြင့် စက္ခုသို့ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီတိုင်အောင် စက္ခုနှင့် အနုပဿနာ ရှစ်မျိုး တွဲစပ်၍ စက္ခုဒွါရ၌ ရှစ်သုတ်၊ ထို့အတူ သောတနှင့်အနုပဿနာရှစ်မျိုး တွဲစပ်၍ သောတဒွါရ၌ လည်း ရှစ်သုတ်စသည်ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ဒွါရခြောက်ပါး၌ သုတ်ပေါင်း “၆ x ၈-လီ= ၄၈” သုတ်ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ရူပါရုံ၌ရှစ်သုတ်၊ သဒ္ဓါရုံ၌ရှစ်သုတ် စသည်ဖြင့် ရေတွက် လျှင် အာရုံခြောက်ပါး၌လည်း (၄၈)သုတ်ပင်ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး၊ ဖဿခြောက်ပါး၊ ဝေဒနာခြောက်ပါး၊ သညာခြောက်ပါး၊ သဗ္ဗေတနာခြောက်ပါး၊ တဏှာ ခြောက်ပါး၊ ဝိတက်ခြောက်ပါး၊ ဝိစာရခြောက်ပါးတို့၌လည်း (၄၈)သုတ်စီပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒွါရမူလမှစ၍ ဝိစာရမူလအထိ မူလဆယ်မျိုးအတွက် သုတ်ပေါင်း “၄၈ x ၁၀ လီ=၄၈၀” ဖြစ်၏။

ထို့နောက် ခန္ဓာငါးပါးလုံးကို မူလတရပြု၍ “ပဉ္စက္ခန္ဓေ အနိစ္စာနုပဿီစသည်၊ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဒုက္ခာနုပဿီ စသည်ဖြင့် ရှစ်သုတ်ဟောတော်မူ၏။ ထို့နောက် ခန္ဓာငါးပါးကို တပါးစီ၊ တပါးစီခွဲ၍ “ရူပက္ခန္ဓေ အနိစ္စာနုပဿီ စသည်၊ ရူပက္ခန္ဓေ ဒုက္ခာနုပဿီစသည် ဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ရှစ်သုတ်၊ ထို့အတူ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ရှစ်သုတ် စသည်ဖြင့် ခန္ဓာ တပါး တပါး၌ ရှစ်သုတ်စီ ရှစ်သုတ်စီ ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စက္ခန္ဓမူလ ရူပက္ခန္ဓမူလ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓမူလစသည်ဖြင့် ခန္ဓမူလ ခြောက်ပါးအတွက် “၆ x ၈ လီ=၄၈” သုတ် ဖြစ်၏။ ယခင်သုတ် (၄၈၀)နှင့် ယခု (၄၈) သုတ်ပေါင်းလျှင် (၅၂၈)သုတ် ဖြစ်သည်။

(၄၉)ပထမသညာသုတ်, ဒုတိယသညာသုတ်တို့ကြည့်။ အနတ္တသညာ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ နိရောဓသညာ=ကောင်း။ (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏)။ပ။

၆၂၆-၆၅၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရာဂဿ=ကို။ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိခြင်းငှာ။ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တ? သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ။ပ။ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ။ ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပရိညာယ ဣမေ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ။ (၄) ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပရိညာယ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တ? အနိစ္စသညာ အနတ္တသညာ။ပ။ ဣမေ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ။ (၅) ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပရိညာယ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တ? အသုဘသညာ မရဏသညာ။ပ။ ဣမေ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ။ (၆) ဤအတိုင်းပင် ယခင် အဘိညာယ(၃)သုတ်ကို ကြည့်၍ ပရိညာယအတွက်(၃) သုတ်ကို ပေယျာလဖော်ပုံကို သိပါ။ ပရိက္ခယာယ, ပဟာနာယ စသည်တို့အတွက် လည်း ဤအတိုင်းဖော်ဆိုပါ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရာဂဿ=ရာဂ၏။ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ရာဂကို။ ပဟာနာယ=ပယ်သတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏။ ဝယာယ= ကုန်ခန်းခြင်းငှာ။ပ။ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ။ပ။ ဝိရာဂါယ=ကင်းကွာ ပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ။ပ။ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို။ စာဂါယ =စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=တဖန် စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ဣမေ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ။ (၄-၃၀)

၆၅၃-၁၁၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒေါသဿ=ဒေါသကို။ အဘိညာယ= ငှာ။ သတ္တ ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ကတမေ သတ္တ? သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ။ပ။ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဘိညာယ(၃)သုတ်ဆိုပြီးနောက် ပရိညာယ, ပရိက္ခယာယ စသည် တို့အတွက်လည်း (၃)သုတ်စီဆိုပါ။ ထို့အတူ မောဟ, ကောဓ စသည်တို့ကို လည်း ရာဂ, ဒေါသတို့ကို နည်းမှီ၍ ပေယျာလဖော်ပါ။]

မောဟဿ=မောဟကို။ပ။ ကောဓဿ=စိတ်ဆိုးခြင်းကို။ပ။ ဥပနာဟဿ= ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို။ပ။ မက္ခဿ=သူတပါးဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်းကို။ပ။ ပဋ္ဌာသဿ= ကိုယ့်ထက်သာသူ, တန်းတူ ယှဉ်တူ, ဂုဏ်ပြိုင်မှုကို။ပ။ ဣဿာယ=ငြူစုခြင်း သဘောကို။ပ။ မစ္ဆရိယဿ=ဝန်တို့လျှို့ဝှက်သူ၏အဖြစ်ကို။ပ။ မာယာယ=မိမိ၏ အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်လှည့်ပတ်မှုကို။ပ။ သာဠေယျဿ=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်မှုကို။ ပါ=မိမိ၌မရှိသောဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာပြောဆိုတတ်သူ၏ အဖြစ်ကို။ပ။

ထမ္မဿ=ကောဓမာန၏အစွမ်းဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ခြင်းသဘောကို။ပ။ သာရမ္မဿ=သူထက် ထူးချွန် သာလွန်အောင် ပြုတတ်သောမာနကို။ပ။ မာနဿ =မာနကို။ ပါ=ထောင်လွှားမောက်မာခြင်းသဘောကို။ပ။ အတိမာနဿ=လွန်ကဲ သော မာနကို။ပ။ မဒဿ=မာန်ယစ်ခြင်းကို။ဝါ=မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်းကို။ပ။

ပမာဒဿ=သံတိလွတ်ကင်းမေ့လျော့ခြင်းကို။ အဘိညာယ=ငှာ။ သတ္တ ဓမ္မာ
ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ သတ္တ? သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂီ။ပ။

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ=ဤတရားတော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူ
ပြီ။ တေ ဘိက္ခု=ထိုတရားမှာ ရဟန်းတို့သည်။ အတ္တမနာ=နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်
သော စိတ်ရှိကြကုန်လျက်။ ဝါ=ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သောစိတ်
ရှိကြကုန်လျက်။ ဝါ=ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံ ရှိကြကုန်လျက်။ ဘဂဝတော=
မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝါ=သည်။ ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သောတရား စကား
တော်ကို။ အဘိနန္ဒု=ဝမ်းမြောက်စွာလက်ခံနာယူကြကုန်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (သုတံ
=နာယူမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ) ရာဂပေယျာလံ=ရာဂ၏ မြုပ်ကွက်သည်။ နိဋ္ဌိတံ
=ပြီးပြီ။

သတ္တကနိပါတပါဠိ=သတ္တကနိပါတ် ပါဠိတော်သည်။ ဝါ=တရား(၇)မျိုး
(၇)မျိုးတို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်းပါဠိတော်သည်။
နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

အဋ္ဌကနိပါတ် နိဿယ

ပဌမပဏ္ဏာသက

၁-မေတ္တာဝဂ်

၁-မေတ္တာသုတ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

၁။ [ဧဝံ မေ သုတ် စသည်ကို သတ္တကနိပါတ် ပဌမဆုံးသုတ်ကြည့်။]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ မေတ္တာယ=မေတ္တာမည်သော။ (အပ္ပနာအဆင့်သို့ ရောက်သော တိကစတုက္ကဇ္ဈာနိက မေတ္တာမည်သော) စေတောဝိမုတ္တိယာ^၁ = စေတောဝိမုတ္တိကို။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏစသည်တို့မှ ယှဉ်ဖက်စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်းတရားကို။ အာသေဝိတာယ=လေးလေးစားစား မှီဝဲသုံးစွဲအပ်ပြီးလသော်။ ဘာဝိတာယ=အပြည့်အစုံ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးလသော်။ ဗဟုလိက-

၁။ မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ။ ။ ဧကကနိပါတ် အပရအစ္စရာသံဃာတဝဂ်၊ စာပိုဒ် (၃၈၆)သုတ်၌ “စေတော ပဋိပက္ခတော ဝိမုစ္ဆတိ တောယာတိ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အပ္ပနာပုတ္တာ မေတ္တာ” ဟူ၍ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (ပ-၂၃၄) ဖွင့်ခဲ့၏။ ပဋိပက္ခတော ဝိမုစ္ဆတိ တောယာတိ ဝိမုတ္တိ၊ စေတသော ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ= ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏ စသည်တို့မှ (အထူးအားဖြင့် ဒေါသ ဗျာပါဒ ထကြွမှုအားလုံးတို့မှ) ယှဉ်ဖက်စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်းတရား။ ဤဝစနတ္ထနှင့်အညီ အပ္ပနာအဆင့်သို့ရောက်သော မေတ္တာ(တိကစတုက္ကဇ္ဈာန်နှင့် ယှဉ်သောမေတ္တာ)ကို မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ-ဟုခေါ်သည်။ ဤ၌ အထူးခွဲခြားထားသည်မှာ-

စေတောဝိမုတ္တိ ဟူသော ဂုဏ်ထူးမပါဘဲ မေတ္တာဟူ၍ သာမာန်ဆိုထားလျှင် ထိုအပ္ပနာမေတ္တာကိုသာမက ဥပစာရမေတ္တာ (ဥပစာရဈာန်အဆင့်မျှသာ ရှိသောမေတ္တာ) ကိုလည်း ယူနိုင်၏။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိဟူ၍ အထူးဆိုထားလျှင်ကား ထိုဂုဏ်ထူးနှင့်ဆီလျော်အောင် ဆန့်ကျင်ဘက်တို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်သော အပ္ပနာမေတ္တာကိုသာ ယူရသည်။ ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၇)သုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ (၃၆)တုန်းက ထိုဥပစာရမေတ္တာကို ပုဗ္ဗဘာဂမေတ္တာ (အပ္ပနာ၏ ရှေ့ပိုင်းမေတ္တာ)ဟုလည်း ဆိုခဲ့သည်။ မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာတိ ဧတ္ထ မေတ္တာတိ ဝုတ္တေ ဥပစာရောပိ အပ္ပနာပိ ဝဇ္ဇတိ၊ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဝုတ္တေ ပနံ အပ္ပနာဝ ဝဇ္ဇတိ။ သီလက္ခန္ဓံ အဋ္ဌကထာ၊ တေဝိဇ္ဇသုတ် (၃၃၇)နှင့် သုတ်မဟာဝါ အဋ္ဌကထာ၊ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် (၃၆၉) စသည်။

တာယ=ကြိမ်ဖန်များများ ဖြစ်ပွားစေမှု ပြုအပ်ပြီးလသော်။ ယာနီကတာယ^၁= အာဇာနည်မြင်း ကအပ်ပြီးသော ယာဉ်နှင့်တူအောင် ပြုလုပ်အပ်ပြီးလသော် (ကျွမ်းကျင်သော ယာဉ်မောင်းသမားသည် စီစဉ်အပ်သော အာဇာနည်မြင်း ကအပ်သော ယာဉ်နှင့်တူစွာ အလိုရှိတိုင်းဝင်စားနိုင်အောင် ပြုအပ်ပြီးလသော်)။

ဝတ္ထုကတာယ^၂=တည်မှီရာဌာနကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးလသော်။ (သမ္ပတ္တိအားလုံး တို့၏ တည်မှီရာဖြစ်အောင် ပြုကတော့သော တည်မှီရာဌာနကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးလ သော်) [မေတ္တာအကျိုး (၈)မျိုး၊ (၁၁)မျိုးကို သမ္ပတ္တိဟုခေါ်၏။] အနုဋ္ဌိတာယ^၃= (ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ အကြိမ်ကြိမ်ပြုခြင်းတို့ဖြင့်) အမြဲမပြတ် စွဲကပ်တည်နေစေအပ် ပြီးလသော်။ ပရိစိတာယ=ဝန်းကျင်ပတ်ပတ်အရပ်မျက်နှာအဖို့အားဖြင့် ဆည်းပူး ပွားများအပ်ပြီးလသော်။ (နဂိုမူလ ဖြစ်ပွားစေခြင်းအားလျော်အောင် ဝန်းကျင် ပတ်ပတ် အရပ်မျက်နှာ သတ္တဝါတို့၌ အာရုံပြု၍ ဆည်းပူးပွားများအပ်ပြီး လသော်။) [ဘာဝနာနုရူပံ စယံ-ဟူသော ဤသုတ်ဋီကာပါ၌ ရှိသည့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုသည်။ “ဘာဝနူပစယံ”ဟူ၍ စာအရိုများ၏] သုသမာရဒ္ဓါယ =အလွန်အမင်း ကောင်းစွာ အားထုတ်အပ်ပြီးလသော်။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ အာနိသံသာ=အကျိုးအာနိသင်တို့ကို။ ပါဠိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်ကုန်၏။ ဝါ=မချွတ် ဧကန် ရရှိနိုင်ကုန်၏။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ အာသေဝိတာယ=လေးလေး စားစား မှီဝဲသုံးစွဲအပ်ပြီးသော။ ဘာဝိတာယ=အပြည့်အစုံ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီး

၁။ ယာနီကတာ။ ။ အာဇာနီမြင်း ကအပ်သောယာဉ်သည် ကျွမ်းကျင်သော ရထားထိန်း (ယာဉ်မောင်းသမား) တစ်ဦးဦးက စီမံကွပ်ကဲ ထိန်းချုပ်မှုပြုထားပါက အလိုရှိရာ ခဏ၌ တက်စီးဖို့ရာ အဆင်သင့် ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ် ပွားများအပ်သော မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိသည်လည်း အလိုရှိရာခဏ၌ အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်အောင် အဆင်သင့်ဖြစ်နေသည်ဟူလို။ အယာနမ္ပိ ယာနံ ဝိယ ကတာ ယာနီကတာ=ယာဉ်မဟုတ်သော်လည်း ယာဉ်ကဲ့သို့ဖြစ်အောင် ပြုအပ်သော မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ။ အဘူတတဗ္ဗောအနက်၌ စိပစ္စည်း(ဤပစ္စည်း)သက်၍ ယာနီ ကတာဟု ရုပ်ပြီး၏။

၂။ ဝတ္ထုကတာ။ ။ဝတ္ထုကတာယာတိ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝတ္ထု ဝိယ ကတာယ (ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ။) ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေနာတိ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန၊ (ဤသုတ်ဋီကာ)။ ဝတ္ထုကတာယာတိ ယထာ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကတာယ(ဝိနည်းပရိဝါရ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၈၄)။ သမ္ပတ္တိနံ ယထာ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ (သာရတ္ထ၊ တ-၄၈၂)။ ဤအဖွင့်များနှင့် အညီ ဝတ္ထုကတာယပုဒ်ကို အနက်ပေးသည်။

၃။ အနုဋ္ဌိတာ။ ။အနုဋ္ဌိတာယာတိ အနု အနု ပဝတ္ထိတာယ၊ နိစ္စာဓိဋ္ဌိတာယာတိ အတ္ထော (ပရိဝါရအဋ္ဌကထာ) အနု အနု ပဝတ္ထိတာယာတိ ဘာဝနာဗဟုလိကာရေဟိ အနု အနု ပဝတ္ထိတာယ (သာရတ္ထ)။

သော။ပ။ သုသမာရဒ္ဒါယ=အပ်ပြီးသော။ မေတ္တာယ=သော။ စေတောဝိမုတ္တိယာ =စေတောဝိမုတ္တိ၏။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အာနိသံသာ=တို့ကို။ ပါဠိကင်္ခါ=ကုန်၏။]

ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ (အာနိသံသာ=တို့ကို။ ပါဠိကင်္ခါ=နည်းဟူမူ)(မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိလာဘီ=မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိကို ရရှိသောသူသည်) [ဤကတ္တာပုဒ်ကို ထည့်ဆိုလိုက ဆိုပါ။ သို့မဟုတ် "မေတ္တာ ဝိဟာရီ=မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိဖြင့် နေသောပုဂ္ဂိုလ်သည်" ဟုသော်လည်း ထည့်ဆို လိုက ဆိုပါ] သုခံ=ချမ်းသာစွာ။ သုပတိံ=အိပ်စက်ရ၏။ သုခံ=စွာ။ ပဋိဗုဇ္ဈတိံ=

၁။ သုခံ သုပတိံ။ ။မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ မရရှိသူတို့သည် ချမ်းသာစွာ အိပ်စက်မှု မပြုနိုင်ကြဘဲ လူးကာလိမ့်ကာ ဘယ်ညာဇဲစောင်း အမျိုးမျိုးပြောင်းလျက် မြင်မကောင်း ရှုမတော် အိပ်ဖော်လူများ အိပ်ပျက်ပြားအောင် ကယောင်ချောက်ချား ညည်းတွားဆူညံ သွားကြိတ်သံနှင့် ဟောက်သံ ထန်ပြင်း အိပ်စက်ခြင်းဖြင့် ဆင်းဆင်း ရဲရဲ အိပ်စက်ကြရကုန်၏။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ရရှိသူတို့ကား ယင်းသို့ ပုံပျက် ပန်းပျက် အိပ်စက်ကြသည်မဟုတ်ဘဲ-

(၁) သယနေ ပိဋ္ဌိပသာရဏာလက္ခဏာ သုပနာ=အိပ်ရာပေါ်၌ ကျောကုန်းဆန့်တန်း ခြင်း လက္ခဏာရှိသော အိပ်ခြင်း (အိပ်ပျော်အောင် အိပ်ခြင်းမဟုတ်သေးဘဲ လဲလျောင်း ရုံသာ လဲလျောင်းခြင်းဟု ဆိုလို၏။) (၂) ကိရိယာမယစိတ္တေဟိ အဝေါကိဏ္ဍ ဘဝင်္ဂပုဝတ္တိ လက္ခဏာ သုပနာ စ=ကိုယ်နှုတ်အမူအရာကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇောဝိထိစိတ်တို့နှင့် မရောနှောသော ဘဝင်္ဂစိတ်သာ ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော အိပ်ခြင်း (အိပ်ပျော်အောင် အိပ်ခြင်းဟု ဆိုလို၏)

ထိုအိပ်ခြင်းနှစ်မျိုးတို့တွင် မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ရရှိသူတို့သည် ဖြည်းညင်း သာယာစွာ လျောင်းစက်၍ ကိုယ်လက်အင်္ဂါတို့ကို ကောင်းမွန်သေသပ်စွာထားလျက် ပါသာဒိကဖြစ်သော (ကြည့်၍ တင့်တယ်သော) အမူအရာပုံသဏ္ဍာန်မျိုးဖြင့် အိပ်ကြ ရခြင်း၊ အိပ်ပျော်နေသော်လည်း ဈာန်သမာပတ်ဝင်စားနေသကဲ့သို့ မလှုပ်မယှက် ငြိမ်သက်တိတ်ဆိတ်စွာ အိပ်ကြရခြင်းကြောင့် ထိုအိပ်ခြင်းနှစ်မျိုးလုံးမှာပင် ချမ်းသာစွာ အိပ်စက်ရသည်ချည်း ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ။ ပ-၃၆၈ နှင့် ဤသုတ်ဋီကာ)

၂။ သုခံ ပဋိဗုဇ္ဈတိံ။ ။မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ မရရှိသူတို့သည် အိပ်ပျော်စဉ်ကပင် ဆင်းရဲစွာ အိပ်စက်ကြရ၍ နိုးသောအခါ၌လည်း ခန္ဓာကိုယ် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်ခြင်း ကြောင့် "ဒုက္ခဒုက္ခ" စသည်ဖြင့် ညည်းတွားခြင်း၊ ကိုယ်တဆန့်ဆန့်ငင်ခြင်း၊ ဟိုဘက် သည်ဘက် လူးလိမ့်ခြင်းဖြင့် ဆင်းရဲစွာ နိုးလာကြ၏။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ရရှိသူ ကား အိပ်ပျော်စဉ်ကပင် ချမ်းသာစွာ အိပ်ရခြင်းကြောင့် နိုးသောအခါ၌လည်း ခန္ဓာ ကိုယ်ပင်ပန်း၍ ညည်းတွားခြင်းစသော ဖောက်ပြန်ခြင်း အလျှင်းမရှိဘဲ ပဒုမ္မာကြာ ပန်း ပွင့်လာသကဲ့သို့ လန်းဆန်းချမ်းသာစွာဖြင့် ပွင့်လန်း နိုးကြားလာ၏။

နိုး၏။ ပါပကံ^၁ = ဆိုးဝါးသော။ သုပိနံ = အိပ်မက်ကို။ န ပဿတိ^၂ = မမြင်မက်။ မနုဿာနံ = လူတို့၏။ ပိယော = ချစ်မြတ်နိုးခံရသူသည် (လည်ပင်း၌ ဆွဲ၍ ရင်ခွင်၌ တွဲလဲကျနေသော ပုလဲသွယ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဦးခေါင်း၌ ပန်ဆင်ထားအပ်သော ပန်းကုံးကဲ့သို့လည်းကောင်း ချစ်မြတ်နိုးခံ ရသူသည်)။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အမနုဿာနံ = နတ်၊ ဘီလူးတို့၏။ ပိယော = သည်။ ဟောတိ = ၏။ (မေတ္တာဝိဟာရိ = မေတ္တာဖြင့် နေလေ့ရှိသူကို) [ဤကံပုဒ်ကိုလည်း ထည့်ဆိုလိုက ဆိုပါ] ဒေဝတာ = နတ်တို့သည်။ ရက္ခန္တိ = စောင့်ရှောက်ကြကုန်၏။ (မိဘတို့က သားသမီးကို စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်ကြကုန်၏) အဿ = ထို မေတ္တာဖြင့် နေလေ့ရှိသူ၏။ (ကာယေ = ကိုယ်ခန္ဓာ၌) အဂ္ဂိ ဝါ = မီးသည်လည်းကောင်း။ ဝိသံ ဝါ = အဆိပ်သည်လည်းကောင်း။ သတ္တံ ဝါ = ဓားလှံ စသော လက်နက်သည်လည်းကောင်း။ န ကမတိ^၂ မထိရောက်။ ဝါ = မဖျက်ဆီး။ (မေတ္တာဝိဟာရိ =

၁။ န ပါပကံ သုပိနံ ပဿတိ။ ။ အချို့သောသူတို့မှာ လူဆိုးသူခိုး ဓားပြများ ဝိုင်းရံခံရသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ခြင်္သေ့ သစ်ကျားစသော ဆိုးသွမ်းသောသားကောင်များ ကိုက်ခဲ ညှဉ်းဆဲခံရသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ချောက်ကမ်းပါးပြတ်ထဲသို့ လိမ့်ကျသွားသကဲ့သို့လည်းကောင်း ကြောက်လန့်ဖွယ်ရာအိပ်မက်ဆိုးများကို မြင်မက်ကြရ၏။ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ရရှိသူများကား ယင်းသို့သော အိပ်မက်ဆိုးများ မမြင်မက်တော့ဘဲ စေတီပုထိုး ရှိခိုးပူဇော်မှု ပြုရသကဲ့သို့ တရားနာရသကဲ့သို့သော အိပ်မက်ကောင်းများသာ မြင်မက်ကြရ၏။

၂။ မိလိန္ဒပဉ္စာ ရှင်းလင်းချက်။ ။ “သတ္တံ ဝါ န ကမတိ” နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကား- မေတ္တာ ဈာန်ဝင်စားနေသောပုဂ္ဂိုလ်၌ ရန်သူတို့၏လက်နက်များ မထိမှန် မစူးဝင်နိုင်ခြင်းသည် မေတ္တာဈာန်၏ တန်ခိုးဂုဏ်အစွမ်း သက်သက်မျှသာဖြစ်၍ မေတ္တာဈာန် ဝင်စားသောပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းမဟုတ်၊ ဥပမာအားဖြင့် သံချပ်အင်္ကျီကိုဝတ်၍ တိုက်ပွဲဝင်သော စစ်သား၌ မြားမစူးဝင်နိုင်ခြင်းသည် သံချပ်အင်္ကျီ၏ အစွမ်းသာဖြစ်၍ စစ်သား၏ အစွမ်းမဟုတ်၊ မိုးလုံလေလုံလိုက်ရုံထဲဝင်၍ မိုးခိုနေသောလူများ၌ မိုးမစွတ်ခြင်းသည် လိုက်ရုံ၏ အစွမ်းသာဖြစ်၍ လူ၏အစွမ်းမဟုတ်၊ အကယ်၍ သံချပ်အင်္ကျီကို ချွတ်လိုက်ပါက မြားစူးဝင်မည်သာဖြစ်၏။ လိုက်ရုံ၏အပြင်သို့ ထွက်လိုက်ပါက မိုးစွတ်မည်သာဖြစ်၏။ ထိုနည်းတူပင် ဝင်စားနေကျဖြစ်သော မေတ္တာဈာန်ကို မေ့လျော့၍ မဝင်စားမိလျှင် ထိုလက်နက်များ ထိမှန်စူးဝင်မည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် မေတ္တာဈာန် ဝင်စားလေ့ရှိသော ဘုရားအလောင်းတော်သာမ(သုဝဏ္ဏသျှမ်) သတို့သားသည် မေတ္တာဈာန်ကို မေ့လျော့၍ မဝင်စားမိသောကြောင့် ဝိဇ္ဇိယက္ခမင်းက ပစ်လိုက်သော မြား ထိမှန်စူးဝင်၍ မူးမေ့လဲကျသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ သာမော မဟာရာဇ ကုမာရော ဃဋံ ဥက္ကိပန္နော တသ္မိံ ခဏေ မေတ္တာဘာဝနာယ ပမေတ္တာ အဟောသိ။ မိလိန္ဒပဉ္စပါဠိ၊ မေတ္တာဘာဝနာ နိသံသပဉ္စ၊ ၁၉၅။

သူသည်) ဥတ္တရိ=(မေတ္တာသမာပတ်ထက်) သာလွန်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို။
 အပ္ပဋ္ဌိဝိဇ္ဇန္တော=ထိုးထွင်းမြင်သိ မရရှိနိုင်သေးလသော်။ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ=
 ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ လားရောက်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မေတ္တာယ=သော
 ။ပ။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ အာနိသံသာ=တို့ကို။ ပါဠိကင်္ခါ=ကုန်၏။ ဣတိ=
 ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

☸ စ=မေတ္တာ ဘာဝနာ၏အကျိုးကား။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ရဟန်း၊
 လူသား မှတ်မထားသည့် တပါးပါးသော အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ အပ္ပမာဏံ^၁
 =အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိသော။ [အကျဉ်းချုပ် အနက် ဖြစ်၏။ အကျယ်ဖွင့်
 အနက်ကား- "အပ္ပမာဏံ=ကြိမ်ဖန်များစွာ စီးဖြန်းပွားများခြင်းကြောင့် ပွားများမှု
 အနေအားဖြင့် ဤရွေ့ဤမျှဟု အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော။ ဝါ=အတိုင်း
 အတာ ပမာဏမရှိ များစွာသော သတ္တဝါတို့ကို အာရုံပြုခြင်းကြောင့် သတ္တဝါ

၁။ အပ္ပမာဏ မေတ္တာဈာန်။ ။အပ္ပမာဏ=အတိုင်းအတာပမာဏ မရှိသော
 မေတ္တာဈာန်ဟု ဆိုရာ၌-(၁)အပ္ပနာအဆင့်သို့ ရောက်သောမေတ္တာဟူသည် တကြိမ်မက
 အထပ်ထပ်ပွားများမှသာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အကြိမ်ကြိမ်၊ အထပ်ထပ်
 ပွားများအပ်သဖြင့် ဤရွေ့ဤမျှဟု အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှသော မေတ္တာဈာန်ဟု
 ဆိုလို၏။

(၂) ဤမေတ္တာဈာန်သည် အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှသော သတ္တဝါပညတ်ကို
 အာရုံပြု၏။ ထို့ကြောင့် အာရုံအနေအားဖြင့်လည်း အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိသော
 မေတ္တာဈာန်ဟု ဆိုလို၏။ (သို့မဟုတ်) အပ္ပမာဏံ အာရမ္မဏံ ယဿာတိ အပ္ပမာဏာ
 ရမ္မဏံ=အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော အာရုံရှိသော မေတ္တာဈာန်။ ဝါ=အတိုင်းအတာ
 ပမာဏမရှိ များပြားလှသော သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသော မေတ္တာဈာန်-ဟု
 ဝစနတ္ထပြု။ အပ္ပမာဏာရမ္မဏ-ဟုဆိုလိုလျက် အာရမ္မဏပုဒ်ချေထားသည်ဟု ကြံပါ။

(၃) ဥဒ္ဓုမာတကဘာဝနာသည် အလောင်းကောင်တခုလုံးကို အာရုံပြုသည် မဟုတ်၊
 အလောင်းကောင်၏ အလွန်အကဲ ဖူးဖူးရောင်သော နေရာကိုသာ ကွက်၍ အာရုံပြု၏။
 ထို့အတူ ဝိနိလက ဘာဝနာသည်လည်း ဖြူနီရောယုက် ညိုနက်မဲပုပ်သောနေရာကို
 ကွက်၍ အာရုံပြု၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အသုဘဘာဝနာစသည်တို့သည် ဆိုင်ရာ
 အာရုံကို အားလုံးစုံအာရုံပြုသည် မဟုတ်ဘဲ ထိုအာရုံ၏ တစိတ်တဖို့ တချို့ကိုသာ
 အာရုံပြု၏။ ဤမေတ္တာဈာန်ကား သတ္တဝါတဦးတည်းကိုပင် အာရုံပြုစေကာမူ ထို
 သတ္တဝါ၏ဦးခေါင်းပိုင်းကိုသာ ကွက်၍(သို့မဟုတ်) အလယ်ကိုယ်တပိုင်းကိုသာ ကွက်၍
 အာရုံပြုသည်မဟုတ်။ သတ္တဝါတကိုယ်လုံးကို အကြွင်းအကျန်မရှိ၊ အတိုင်းအတာ
 ပမာဏမရှိ၊ ဖြန့်လျက် အာရုံပြု၏။ ယင်းသို့ အာရုံပြုခြင်းအားဖြင့်လည်း အတိုင်း
 အတာ၊ အပိုင်းအကန် ပမာဏမရှိသော မေတ္တာဈာန်ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့အားဖြင့်
 အပ္ပမာဏပုဒ်၌ အနက်အဓိပ္ပာယ် သုံးမျိုးရသည်။

ပညတ်အာရုံအနေအားဖြင့်လည်း အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိသော။ ဝါ=အသုဘ ဘာဝနာစသည်တို့ကဲ့သို့ အာရုံ၏ တစိတ်တဖို့ တချို့ကိုသာ အာရုံပြုသည် မဟုတ်ဘဲ သတ္တဝါပညတ်အာရုံ၌ အကြွင်းအကျန် မရှိ၊ အတိုင်းအတာ မရှိ ဖြန့်လျက်အာရုံပြုခြင်းအားဖြင့်လည်း အတိုင်းအတာပမာဏ မရှိသော”ဟု ဆိုပါ။
 တနည်း- “အပ္ပမာဏံ=(ပွားများမှုအနေအားဖြင့် ဤရွေ့ဤမျှဟု) အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိအောင်” ဤသို့လည်း ကိရိယာဝိသေသနအနက် ဆိုနိုင်၏]

မေတ္တံ=မေတ္တာဈာန်ကို။ ပဋိဿတော=သတိမလပ် အထပ်ထပ် အမှတ်ရ လျက်။ ဘာဝယတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ ဥပဓိက္ခယံ=ကိလေသာဟူသော ဥပဓိတို့၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်ကို။ ပဿတော=ဆိုက်ရောက်ရှုမြင်သော၊ (မေတ္တာ ဟူသော နီးကပ်သော အခြေခံအကြောင်းရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အစဉ် အတိုင်း ဆိုက်ရောက်ရှုမြင်သော)။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဝါ=မှာ။ သံယောဇနာ =ဆယ်ပါးသော သံယောဇဉ်တို့သည်။ တနူ =အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ [မေတ္တာဈာန်ကို အခြေခံပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာ ရှုခြင်း ကြောင့် ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်၍ သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားအပ်၏ဟူလို]။

(တနည်း) ဥပဓိက္ခယံ= (ပဋိဿ စသော) ကိလေသာဟူသော ဥပဓိတို့၏ ကုန်ကြောင်း မေတ္တာဈာန်ကို။ ပဿတော=ရရှိသိမြင်သော။ (တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်

၁။ တနူ သံယောဇနာ။ပ။ ဥပဓိက္ခယံ။ ။နိဿယခန်း၌ ဤဝါကျကို ဤသုတ် အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်နှစ်နည်း ပြန်ဆိုထားသည်။ ဤသုတ် ဋီကာ၌မူ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာကို မဖွင့်တော့ဘဲ ဣတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဧကကနိပါတ်၊ မေတ္တာ ဘာဝနာသုတ် (၈၈-၈၉)မှ အဖွင့်ဝါကျများကို ထုတ်ပြထား၏။သို့သော် “ဥပဓိက္ခ ယော တိ ဟိ နိဗ္ဗာန် ဝုစ္စတိ” စသော ဝါကျများ မပါလာချေ။ ထိုဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုလျှင်-

“ဥပဓိက္ခယံ=ခန္ဓာစသော ဥပဓိတို့၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို။ ပဿတော=အောက်မဂ် ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဝါ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ သံယောဇနာ=ပဋိဿ စသော သံယောဇဉ်တို့သည်။ တနူ=နည်းပါးကုန်သည်။ ဟောန္တိ [တနူ (နည်းပါး) ဟူသော စကားနှင့်လျော်အောင် အောက်မဂ်ဉာဏ်ကိုသာ ယူဟန်တူသည်။ ဤသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ၌ကား နှစ်နည်းဖွင့်ပြရာတွင် ပဌမနည်း၌ ဥပဓိက္ခယပုဒ်အရ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ယူထားသောကြောင့် သံယောဇနပုဒ်အရလည်း သံယောဇဉ်ဆယ်ပါး လုံးကို ယူပြီးလျှင် တနူပုဒ်ကို ပဟိယန္တိဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “သံယောဇနာ=ဆယ်ပါး သော သံယောဇဉ်တို့သည်။ တနူ=အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ”ဟူ၍ နိဿယခန်း၌ ပဌမနည်း အနက်ပေးခဲ့၏။

၏။ ဝါ=မှာ)။ သံယောဇနာ=ပဋိဿ သံယောဇနံနှင့် ထို၏ယုဂ်ဘက် သံယောဇနံ တို့သည်။ တနု=နည်းပါးကုန်သည်။ ဟောန္တိ=၏။

အရိယော=ဖြူစင်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ [ပဟူတမရိယော-၌ အရိယောပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးသည်။]။ ဧကံ=တဦးတယောက်မျှသော။ ပါဏမ္မိ=သတ္တဝါကိုပင်လည်း။ အဒုဋ္ဌစိတ္တော=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်မရှိသည်။(မေတ္တာ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းစွာ ပယ်ခွါအပ်သော ဒေါသဗျာပါဒ ရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် ဒေါသမထွက်၊ အမျက်မငင်အပ်သော စိတ်ရှိသည်။)။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ စေ မေတ္တာယတိ=အကယ်၍ မေတ္တာပွားမှုကို ပြုလုပ်ငြား အံ့။ ဝါ=အကယ်၍ မေတ္တာကိုဖြစ်ပွားစေအံ့။ တေန=ထိုသို့ မေတ္တာပွားမှု ပြုလုပ် ခြင်းကြောင့်။ ကုသလီ=လွန်ကဲများပြားစွာ ကုသိုလ်ရှိသူသည်။ ဝါ=ဒေါသ ရန်ဘေး ကင်းဝေးသူသည်။ ဟောတိ=၏။

စိ =ထို့ထက် များပြားသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်ပွားစေပုံကား။ အရိယော= ဖြူစင်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ပါဏေ= သတ္တဝါတို့ကို။ မနသာ=မေတ္တာစိတ်ဖြင့်။ အနုကမ္မိ=ငဲ့ညှာစောင့်ရှောက် ချီး

၁။ စသဒ္ဓါ၏အနက်။ ။သဗ္ဗေ စ-၌ စသဒ္ဓါကို ဗျတိရေက အနက်ဟောဟု တ္တုတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်၏။ သတ္တဝါ တဦးတည်းကို အာရုံပြု၍ မေတ္တာပွားခြင်းဖြင့် ကုသိုလ်အမြောက်အမြား ဖြစ်ပွားစေသည်ထက် သတ္တဝါအားလုံးတို့ကို အာရုံပြု၍ မေတ္တာပွားခြင်းဖြင့် ကုသိုလ်အမြောက်အမြား ဖြစ်ပွားစေပုံကို ထွန်းပြသည်ကိုပင် ဗျတိရေက အနက်ဟောသည်ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။

သဿမေဓ စသော သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးမျိုး။ ။ဩက္ကာက ဘုရင်မင်းသည် သာကီဝင်မင်းမျိုးတို့၏ ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သော လက်ဦးအစ ပုဗ္ဗပုရိသ(အနွယ်ဦး ပုဂ္ဂိုလ်)ဖြစ်သည်ဟု သီလက္ခန်၊ အမ္မဋ္ဌသုတ် (၈၇)၌ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူ၏။ ထိုဩက္ကာကမင်းထက်ပင် ရှေးကျသော ဘုရင်မင်းတို့သည် တိုင်းသူပြည်သားများကို သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါးတို့ဖြင့် ချီးမြှောက်စောင့်ရှောက်ကြကုန်၏။ ထိုသင်္ဂဟဝတ္ထု လေးပါးမှာ-

- (၁) ရိပ်သိမ်းပြီးသော ကောက်စပါးမှ ဆယ်ဖို့တဖို့မျှသာ အခွန်ကောက်ယူခြင်း တည်းဟူသော သဿမေဓ။
- (၂) စစ်သူရဲကြီးများအား ခြောက်လတကြိမ် လစာရိက္ခာ ထုတ်ပေးခြင်းတည်းဟူသော ပုရိသမေဓ။
- (၃) လူဆင်းရဲတို့အား ငွေတထောင်၊ နှစ် ထောင်ကို အတိုးမဲ့ထုတ်ချေးခြင်းတည်းဟူသော သမ္မာပါသ။
- (၄) တာတ=ချစ်သား။ မာတုလ=ဦးရီး၊ ဦးလေး စသည်ဖြင့် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း ဟူသော ဝါစာပေယျ။ ဤလေးမျိုး ဖြစ်၏။

ထိုလေးမျိုးသော သင်္ဂဟဝတ္ထုတို့ဖြင့် ချီးမြှောက်စောင့်ရှောက်ခြင်းကြောင့် ဆန်ရေ စပါးပေါများကြွယ်ဝပြီး ခိုးသားဓားပြ ဘေးမခ၍ အေးမြ သာယာသောတိုင်းနိုင်ငံကို

မြောက်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ ပဟူတံ=(အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိ) များပြားစွာသော။ (သတ္တဝါ တဦးတည်းအပေါ် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပွား

“နိရဂ္ဂဋ္ဌ” ဟုခေါ်ဝေါ်ရ၏။ နတ္ထိ အဂ္ဂဋ္ဌာ ယတ္ထာတိ နိရဂ္ဂဋ္ဌ=တံခါးရွက်မရှိသောနိုင်ငံ။ အိမ်တံခါးမပိတ်ဘဲ စိတ်ချလက်ချ အေးချမ်းစွာနေထိုင်နိုင်သော နိုင်ငံဟုဆိုလိုသည်။

ဓမ္မိကဗြာဟ္မဏနှင့် အဓမ္မိကဗြာဟ္မဏများ။ ။ ထိုဩက္ကာကမင်းလက်ထက် မရောက်မီ ရှေးရှေးက ဣသိခေါ် ဗြာဟ္မဏ(ပုဏ္ဏား)တို့သည် သီလစောင့်ထိန်းမှု၊ ဣန္ဒြေချုပ်တည်းမှုနှင့်ပြည့်စုံ၍ ငါးပါးအာရုံကာမဂုဏ်တို့ကို ပယ်စွန့်ကာ ဝေဒမန္တန်ကို ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ မေတ္တာစသော ဗြဟ္မဝိဟာရ ဘာဝနာကို ပွားခြင်းဖြင့် တမလွန် အကျိုးစီးပွားကိုသာ ရှာကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက် လူရွာမစပ် တောရပ်မြိုင်ခွင် သစ်ပင်ရိပ်ကြီး ခိုမှီးနေထိုင်ကြကုန်၏။ ထိုဗြာဟ္မဏတို့သည် လူအများက သဒ္ဓါတရား ဖြင့် လှူဒါန်းသော အစားအဝတ်ဖြင့်သာ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်နေကြပြီး ရွှေငွေဆန်စပါး ကျွဲနွားစသော ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို ဘာတခုမျှ အလိုမရှိကြ။ ဘာတခုမျှ လက်ဝယ် မထားကြ။ မန္တန်သရဇ္ဈာယ်မှု ဘာဝနာပွားမှုကိုသာ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာ ပြုလုပ်သိုမှီး သိမ်းဆည်းထားကြကုန်၏။

သို့သော် ကာလကြာမြင့်၍ ဩက္ကာကမင်းလက်ထက်သို့ ရောက်လာသော အခါ ၌ကား ထိုဗြာဟ္မဏတို့သည် အကျင့်သီလ ယုတ်လျော့အားနည်း၍ မိမိတို့ စားဝတ် နေရေးကို အထင်သေးလာကြ၏။ တောင်းရမ်းရှာမှီး၍ ရရာ အစားအစာကို ဖြစ်သလို စားသောက်ရခြင်းနှင့် တောရပ်မြိုင်ရောက် သစ်ပင်အောက်တွင် ခိုဝင်မှီတင်း ဆင်းဆင်း ရဲရဲ မွဲမွဲတေတေ နေကြရသော မိမိတို့ဘဝကို အားမလို၊ အားမရကြ။ အလိုမပြည့်ဝ ကြတော့ကုန်။ ထိုဗြာဟ္မဏတို့သည် ထယ်ဝါခန့်ငြား တောက်ပြောင်စွာ ဝတ်စားနေထိုင် သူ လူကုံထံ သူဌေးသူကြွယ်တို့၏ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်တို့ကို အဘိဇ္ဈာ ဣဿာ အပြည့် ပါသော မျက်လုံးများဖြင့် ရှုစားကြလေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်း လူကုံထံတို့နှင့် တန်းတူရည်တူ စည်းစိမ် ခံစားလိုသော ထိုဗြာဟ္မဏတို့သည် ရှေးရှေးဗြာဟ္မဏ သူတော်စင်တို့ စီရင်ရေးသားခဲ့ကြသော အကျင့်သီလ ကုသိုလ်ဓမ္မဆိုင်ရာ ဝေဒကျမ်းဂန် မန္တန်တို့ကို ဖျက်ဆီး၍ မိမိတို့ ပစ္စည်းဥစ္စာလာဘ်လာဘရရှိမှုကိုသာ အလေးဂရ ပြုကာ အကုသိုလ်ဓမ္မဆိုင်ရာ စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သော ဂါထာမန္တန်တို့ကို အသစ်တီတွင် စီစဉ်ရေးသား ကြပြီးလျှင် ဩက္ကာကဘုရင်မင်းထံသို့ သွား၍ ထိုမန္တန်လက်သစ်တို့ကို ရှေးသူတော်ကောင်းတို့၏ ကျမ်းကြီးကျမ်းခိုင်ဖြစ်လေဟန် ကြံဖန်လှည့်စား ပြောကြား ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏။ ယင်းသို့ဖွင့်ဆိုကြရာ၌ ယခင်ပြဆိုခဲ့သော သဿမေဓ အစရှိသော လေးပါးတို့ကို သင်္ဂဟဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် မဖွင့်ဆိုကြတော့ဘဲ (ထက်အောက် ပြောင်းပြန် လှန်ပစ်လိုက်သကဲ့သို့) နွားမြင်းအစရှိသော သတ္တဝါတို့ကို သတ်၍ ပေးလှူပူဇော်ရာ ယည(ယဇ်)ဟု အဓိပ္ပာယ်ပြောင်းလဲ ဖွင့်ဆိုကြပြီးလျှင် “သဿမေဓနှင့် ဝါစာပေယျ ဟူသော နာမည်နှစ်ခုကိုလည်း “အဿမေဓနှင့် ဝါပေယျ” ဟု ဆင်တူရိုးမှား ပြုလုပ်

သော မေတ္တာဘာဝနာကုသိုလ်ထက် အတိုင်းအဆမရှိ များပြားစွာသော)။ ပုည= ကုသိုလ်ကို။ (၆၄-ခုသော မဟာကပ်တို့ပတ်လုံး အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင် သော ကုသိုလ်ကို)။ ပကရောတိ=ပြုလုပ်၏။ ဝါ=ဖြစ်စေ၏။

လျက် အဿမေဓ၊ ပုရိသမေဓ၊ သမ္မာပါသ၊ ဝါဗေယျ၊ နိရုဋ္ဌ-ဟု ယဇ်ငါးမျိုး သတ်မှတ်ကာ ဩက္ကာကမင်းကို ထိုယဇ်ပူဇော်မှု အလှူဒါနပြုလုပ်ရန် တိုက်တွန်းကြ ကုန်၏။ ယင်းသို့ တိုက်တွန်းရာ၌လည်း ထိုယဇ်ပူဇော်ခြင်းကြောင့် နောက်ဘဝ၌ ဥစ္စာစပါး ပေါများမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဆွေမျိုး(၇)ဆက်အထိ နတ်ပြည်၌ ခံစားရမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ မြဟ္မာ့ပြည်သွားရာ လမ်းကြောင်းလည်း ကောင်းမွန် သန့်ရှင်းမည် ဖြစ် ကြောင်း လိမ်လည်လှည့်စား ပြောကြားကြကုန်၏။ ဩက္ကာကမင်းသည်လည်း မိမိ၏ ဆရာများဖြစ်ကြသော သူတော်ကောင်းဟု ယုံကြည်လေးမြတ် ဆည်းကပ်ကိုးကွယ် ခံနေကြသော ထိုဗြာဟ္မဏတို့၏ စကားကို အဟုတ်တကယ်အမှန်၊ မြေကြီးလက်ခတ် မလွဲဟု စွဲမြဲယုံကြည်ကာ မြောက်မြားလှစွာသောနွားတို့ကို ကိုယ်တိုင်ပင်သတ်၍ ယဇ် ပူဇော်မှု ပြုလေ၏။ ရှေးရှေးဗြာဟ္မဏတို့က သက်သတ်လွတ် ယဇ်အလှူဒါန ပြုလုပ်၍ “ဂါဝေါ နော ပရမာ မိတ္တာ” စသည်ဖြင့် နွားတို့ကို မိဘဆွေမျိုးများကဲ့သို့ အမြင့်မြတ်ဆုံး မိတ်ဆွေအဖြစ် အမွမ်းတင်ပြောဆိုကာ သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲမှု မပြုခဲ့ကြသော်လည်း ယခုဗြာဟ္မဏတို့ကမူ ဖြူနီ ဝါရောင် ကမ္မလာတို့ကို ခြံ၍ ကိုယ်တိုင်ပင် နွားတို့ကို သတ်ဖြတ်စားသောက်ကြကုန်၏။ [သုတ္တနိပါတ်၊ ဗြာဟ္မဏဓမ္မိကသုတ် ၃၂၂-စသည်နှင့် ၎င်းအဋ္ဌကထာ၊ ၃-၄၈၊ ၄၉-စသည်မှ တချို့ကို ယူပြထားသည်]

ယဇ်ပူဇော်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက်များ။ ။ ထို အဿမေဓ-စသော ယဇ်ပူဇော်ခြင်း ဟူသည် အလွန်ကြီးကျယ်သော စားပွဲသောက်ပွဲ အလှူပွဲကြီးပင် ဖြစ်၏။ ယင်း အလှူပွဲကြီး ပြုလုပ်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးရှိကြ၏။ သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ကောသလ သံယုတ်၊ ၇၅ (ယညသုတ်)နှင့် ဧကကနိပါတ် မဟာသုပိနဇာတ်၊ စတုက္ကနိပါတ် လောဟကုဋ္ဌိဇာတ် စသည်တို့၌ ကောသလမင်းသည် ညဉ့်အခါ၌ “ဒု၊ သ၊ န၊ သော” ဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ် အသံကြီးများ ကြားရခြင်း၊ ထူးဆန်းသော အိပ်မက်များ မြင်မက်ခြင်းတို့ကြောင့် နောက်ထပ်အိပ်မပျော်နိုင်လောက်အောင် ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့် နေ၏။ ထို့ကြောင့် ကောသလမင်းသည် ဗြာဟ္မဏတို့၏ အကြံပေးချက်အရ အိပ်မက် ကုစားခြင်း အန္တရာယ်ကာကွယ်ခြင်းအကျိုးငှာ ဤယဇ်ပူဇော်မှု ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် အမှန်တကယ် ဗြာဟ္မဏတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်ကား အိပ်မက်ကုစား ပေးမည်ဟု လိမ်လည်လှည့်စား၍ စားလမ်းသောက်လမ်း ထွင်ခြင်းသာဖြစ်၏။ သို့သော် သီလက္ခန် ပါဠိတော်မှ ကုဋဒန္တပုဏ္ဏားနှင့် ဤအင်္ဂုတ္တိုရ် သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၇) ဒုတိယအဂ္ဂိ သုတ်မှ ဥဂ္ဂတသရီပုဏ္ဏားတို့ကား ယခင် ဩက္ကာကမင်းကဲ့သို့ပင် နတ်ပြည် မြဟ္မာ့ပြည် ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှုဖြစ်စေမည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် “အဂ္ဂိဿ အာဒါနံ ယူပဿ ဥဿာပနံ မဟာပူလံ

ယေ ရာဇိသယော=အကြင်ရသေ့ရဟန်းကဲ့သို့ တရားစောင့်သော ဘုရင်မင်းတို့သည် [ရာဇ+တ္တသိ]၊ သတ္တသဏ္ဍံ=သတ္တဝါ အပေါင်းအစုရှိသော။ ဝါ=

ဟောတိ မဟာနိသံသံ” ဟုလည်းကောင်း “အနုသာသတု ဓံ ဘဝံ ဂေါတမော၊ ယံ မမ အဿ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ” ဟုလည်းကောင်း ပုဏ္ဏားက လျှောက်ထား၍ မြတ်စွာဘုရားကလည်း “ကုသလံ ကရောမိတိ အကုသလံ ကရောတိ၊ သုဂတိယာ မဂ္ဂံ ပရိယေသာမိတိ ဒုဂ္ဂတိယာ မဂ္ဂံ ပရိယေသတိ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ မဟာနိပါတ် စန္ဒကုမာရဇာတ်မှ ဘုရင်နှင့် ပုဏ္ဏားတို့၏ ကြောက်လန့်ဖွယ် ယဇ်ပူဇော်ပုံကိုလည်း ကြည့်ကြလေကုန်။

အဿမေဓ စသည်တို့၏ ဝစနတ္ထ။ ။ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း အနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့် အဿမေဓ စသော ငါးပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြရာ၌ ပုဒ်နက်သိလောက်ရုံ အကျဉ်းချုပ်မျှ ဖွင့်ပြထား၏။ ထိုမှယူ၍ သင့်လျော်သလို မြန်မာပြန်ရသော်-

အဿံ ဧတ္ထ မေဓန္တိ ဝဓေန္တိတိ အဿမေဓော=မြင်းကို သတ်ရာ(သတ်၍ ပူဇော်ရာ) ယဇ်။ ဤ၌ မြင်းကို တိုက်ရိုက်ပြထားသော်လည်း ပုရိသမှတစ်ပါး အခြားသောသားကောင်များလည်း ပါဝင်၏။ ထိုအဿမေဓ ယဇ်ပူဇော်ရာ၌ (၁) ထိုယဇ်ကြီး၏ ရှေ့ပိုင်း နောက်ပိုင်း၌ ပူဇော်အပ်သော အခြံအရံ ယဇ်ငယ်နှစ်ခု ပါရှိစေရ၏။ (၂) ယဇ်တိုင် (၂၁)တိုင်လည်း ပါရှိစေရ၏။ (၃) အကုသိုလ်မလုပ်ရဲသူတို့အတွက် အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းလောက်အောင် အရပ်မျက်နှာတခုတည်း၌ပင် သားကောင်ပေါင်း (၅၉၇)တို့ကို သတ်ရ၏။ (၄) မြေကြီးနှင့် ပုရိသကို ချန်ထား၍ ကျန်သောလှူဒါန်းဖွယ် စည်းစိမ်ဥစ္စာ အားလုံးပါရ၏။ ဤမျှလောက် ကြီးကျယ်သော အလှူဒါနပွဲကို အဿမေဓဟုခေါ်၏။ ပုရိသံ ဧတ္ထ မေဓန္တိတိ ပုရိသမေဓော=ယောက်ျားကို သတ်ရာ(သတ်၍ ပူဇော်ရာ) ယဇ်။ ဤ၌ အခြံအရံယဇ်လေးမျိုးပါ၍ မြေကြီးနှင့်တကွ (အဿမေဓ၌ ပြဆိုခဲ့သမျှ) လှူဖွယ်ပစ္စည်းအားလုံး အသုံးပြုရသော ယဇ်တည်း။

သမ္မာ=ထန်းပိုးကျည်း။ သမ္မံ ဧတ္ထ ခိပန္တိတိ သမ္မာပါသော=ထန်းပိုးကျည်းကို ပစ်ရာယဇ်။ ဤယဇ်ကြီးပူဇော်သောအခါ ယဇ်ပူဇော်သမျှ နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ရှေးဦးစွာ လှည်းထန်းပိုးကျည်းကို ပစ်လိုက်ရ၍ ထိုထန်းပိုးကျည်းကျရာအရပ်၌ ဝေဒီဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ယဇ်ပလ္လင် (ယဇ်ပူဇော်ရာ မြေတလင်းပြင်) ပြုလုပ်ရ၏။ ထို့နောက် သရဿတီမြစ်ကမ်း၌ ဘုရင်တစ်ဦး မြေကြီးထဲ ကျွံကျနစ်မြုပ်ရာ နေရာမှစပြီး ပြောင်းပြန်သွားလျက် လှည်းများဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းသယ်ဆောင်ရသောယဇ်တိုင် စသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ရ၏။ ဤသမ္မာပါသယဇ်ကို သတြယာဂဟု ခေါ်သတတ်။ ယဇ်တိုင်များနှင့်တကွ နေ့ပေါင်းများစွာ ပြီးစီးရေးသော ယဇ်ကို သတြယာဂခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။ သတြယာဂ ပုဒ်နေရာ၌ သဗ္ဗယာဂစသည်ဖြင့် ပါဌ်အမျိုးမျိုးရှိ၏။

မန္တန်ဖြင့် စီမံထားအပ်သော ထောပတ်ပျားရည်ကို ဝါဟေုခေါ်၏။ ဝါဇံ ဧတ္ထ ပိဝန္တိတိ ဝါဇပေယျော=ထောပတ်ပျားရည်သောက်ရာ(သောက်၍ ပူဇော်ရာ) ယဇ်။

သတ္တဝါအပေါင်းဖြင့် ပြည့်နှက်နေသော၊ ပထဝီ=မြေအပြင်ကို၊ ဝိဇေတွာ=(တုတ်
ဓားမပါ တရားဖြင့်သာ) အောင်နိုင်ပြီး၍၊ အဿမေဓံ= အဿမေဓယဇ်အလှူဒါန

ဤယဇ်၌ အခြံအရံယဇ်တခုပါ၏။ သားကောင် (၁၂)ကောင်တို့ဖြင့် ပူဇော်ရ၏။
ဥသျှစ်သားယဇ်တိုင်နှင့် ရွှေငွေကျွဲနွားစသော လှူဖွယ်ပစ္စည်း (၁၇)မျိုး ပါရှိစေရ၏။
နတ္ထိ ဧတ္ထ အဂ္ဂဋ္ဌာတိ နိရဂ္ဂဋ္ဌော=တံခါးရွက် မရှိရာယဇ်။ မိမိတို့ရှိသမျှ ပစ္စည်းများကို
သိုဝှက်သိမ်းဆည်းမှု ပြုခွင့်မရအောင် ဘဏ္ဍာတိုက် စပါးကျိုတို့၌ တံခါးပေါက်တို့ကို
ဖွင့်လှစ်၍ ရှိသမျှအားလုံးစုံ အကုန်ပေးအပ်ပူဇော်ရသော ယဇ်တည်း။

အဿမေဓ စသောပုဒ်တို့၏ အနက်ပြန်ဆိုချက် စဉ်းစားဖွယ်။ ။ဤသုတ်
အဋ္ဌကထာ၌ အဿမေဓအစရှိသောပုဒ်တို့ကို သင်္ဂဟဝတ္ထုအနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့်
လည်းကောင်း၊ ယညအနက်ဟောအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးဖွင့်ပြ၏။ သဂါထာ
ဝဂ္ဂ ကောသလသံယုတ်အဋ္ဌကထာ။ ၁၃၃ (ယညသုတ်)၌လည်း နှစ်မျိုးပင် ဖွင့်ပြ၏။
ထိုတွင် သင်္ဂဟဝတ္ထုအနက်သည် ဤနေရာ၌ ယူရမည့်အနက်(အဓိပ္ပေတတ္ထ)မဟုတ်။
အဿမေဓစသောပုဒ်တို့၏ ရှေးနဂိုမူရင်းအနက်မှန်ကို သိစေခြင်းငှါသာ သင်္ဂဟဝတ္ထု
အနက်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-

ယခုအခါ ဗြာဟ္မဏလူမျိုးတို့သည် အဿမေဓအစရှိသော ပုဒ်တို့ကို ယည(ယဇ်
ပူဇော်ခြင်း)အနက်ဟော အဖြစ်ဖြင့် ပြောဆိုနေကြသည်မှာ မိမိတို့လိုရာ ဆွဲယူ၍
အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို ပြောပြနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို အဿမေဓ အစရှိသော
ပုဒ်တို့၏ ရှေးဟောင်းမူရင်းဇာစ်မြစ် တကယ့်အဖြစ်မှန်အနက်သည်ကား သင်္ဂဟဝတ္ထု
အနက်သာဖြစ်သည်ဟု သိစေရုံမျှကိုသာ ရည်ရွယ်၍ သင်္ဂဟဝတ္ထုအနက်ကို အဋ္ဌကထာ
ဆရာ ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပါ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ယူရမည့်
အနက် (အဓိပ္ပေတတ္ထ)မှာ သင်္ဂဟဝတ္ထုအနက်မဟုတ်။ ယညအနက်သာ ဖြစ်၏။
ထို့အပြင် ယညအနက်သည်သာ ပါဠိတော်ဂါထာမှ “ယဇမာနာ”ပုဒ်နှင့် လျော်သည်သာ
မက ပါဠိတော်ဂါထာ၌လည်း ထိုအဿမေဓစသော ယညငါးမျိုးကိုသာ သုဘာဝိတ
မေတ္တာစိတ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာ၍ ဟောကြားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် (နတ်ပြည်
ဗြဟ္မာ့ပြည်ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှုဟူ၍ ဘုရင်နှင့် ဗြာဟ္မဏ အဆက်ဆက်တို့
ယူဆထားအပ်သော) ထိုအဿမေဓစသော ယညငါးမျိုးတို့သည် သုဘာဝိတမေတ္တာ
စိတ်၏ (၁၆)ပုံ ပုံလျှင် တပုံမျှကိုပင် မမှီနိုင်ကုန်ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်သည်သာ
ပါဠိတော်ဂါထာ၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ဖြစ်၍ ထိုအနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုသာ ဤသုတ်
အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုထားသည်သာမက ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ယခင်ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ
(၉၀)၌လည်း-

“ဧဝံ တေ အဿမေဓာဒယော ယညာ မေတ္တာဿ စိတ္တဿ ဝုတ္တလက္ခဏေန
သုဘာဝိတဿ သောဠသိမ္မိ ကလံ နာနဘဝန္တိ” ဟူ၍ အဿမေဓစသော ယညနှင့်
မေတ္တာစိတ်ကို နှိုင်းခိုင်း ဖွင့်ပြထားသည်မှာ အလွန်ထင်ရှားပါ၏။ သို့ပါလျက်ပင်

ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=မြင်းကိုသတ်ရာ ယဇ်အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။ ပုရိသ
 မေဓံ=ပုရိသမေယေဇ် အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ယောက်ျားကိုသတ်ရာ
 ယဇ်အလှူဒါနကို လည်းကောင်း။ သမ္မာပါသံ=သမ္မာပါသ ယဇ်အလှူဒါနကို
 လည်းကောင်း။ ဝါ=ထမ်းပိုးကျည်းကိုပစ်ချရာ ယဇ်အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။
 ဝါဇပေယျံ=ဝါဇပေယျယဇ်အလှူဒါနကို လည်းကောင်း။ ဝါ=(မန္တန်ဖြင့် စီမံထား
 အပ်သော) ထောပတ်ပျားရည်ကိုသောက်ရာ ယဇ်အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။
 နိရုဂ္ဂဋ္ဌံ=နိရုဂ္ဂဋ္ဌယဇ် အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=(ဘဏ္ဍာတိုက်၊ စပါးကျီ
 စသည်တို့၌) တံခါးရွက်မရှိရာ ယဇ်အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း။ (ပစ္စည်းဥစ္စာ
 တို့ကို လျှို့ဝှက်ချင်းချန်မထားရဘဲ တံခါးရွက်ကို ဖွင့်လှစ်၍ အားလုံးစုံ အကုန်ပေး
 အပ် ပူဇော်ရာ ယဇ်အလှူဒါနကိုလည်းကောင်း) ယဇမာနာ=ပေးလှူပူဇော်ကြ
 ကုန်လျက်။ အနုပရိယဂါ^၁=လှည့်လည်နေထိုင်ကြကုန်ပြီ။

သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ တာရာဂဏာ ဧဝ=ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့
 သည်ပင်။ စန္ဒပွဘာ(စန္ဒပွဘာယ)=လအရောင်၏။ သောဠသိ=(၁၆)ခုမြောက်
 သော။ ကလမ္ပိ=အစိတ်တစိတ်ကိုသော်မျှလည်း။ န အဂ္ဂန္တိ ယထာ=မမှီမဆိုက်
 မထိုက်ကုန်သကဲ့သို့။ (တထာ=ထို့အတူ) တေသံ(ရာဇိသီနံ)=ထိုရသေ့ရဟန်း

ရှေးနိဿယနှင့် မြန်မာပြန် ဆရာတော်တို့သည် အဿမေဓေသောပုဒ်တို့၌ သင်္ဂဟ
 ဝတ္ထုအနက်ကိုယူ၍ ပြန်ဆိုရေးသားထားကြလေကုန်၏။ “ရာဇိသယောတိ ဣသိ
 သဒိသာ ဓမ္မိကရာဇာနော” ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ ဓမ္မိကရာဇ (တရားစောင့်သောမင်းများ)
 ဟု ဖွင့်ထားသောကြောင့် ထိုဓမ္မိကရာဇတို့သည် သားကောင်တို့ကို သတ်၍ ယဇ်ပူဇော်
 မှု ပြုလုပ်ကြမည် မဟုတ်ဟု ယူဆ၍ ထိုနိဿယနှင့် မြန်မာပြန်တို့၌ သင်္ဂဟဝတ္ထု
 အနက်ကို ပြန်ဆိုထားကြလေသလောဟု တွေးတောမိ၏။ သို့သော် ထိုဘုရင်တို့မှာ
 ကုသိုလ်လုပ်ငန်းဟု ယူဆ၍ အဿမေဓေသော ယဇ်ပူဇော်မှု ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် စစ်
 တိုက်ခြင်း စသော အခြားအကြောင်းတို့ကြောင့် ဓမ္မိကဂုဏ်ပုဒ် ပြုတ်ကျသွားမည်
 မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် အကယ်၍ သင်္ဂဟဝတ္ထုအနက်သာ ဤ၌ ယူရမည့်အနက် ဖြစ်ခဲ့
 သော် “အဿံ ဧတ္ထ မေဓန္တိ ဝဓေန္တိတိ အဿမေဓော” စသည်ဖြင့် ယညအနက်ကို
 အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ပြခြင်းသည် ဘာမျှ အကျိုးရှိတော့မည် မဟုတ်ကြောင်းလည်း စဉ်းစား
 ကြည့်ကြကုန်။

၁။ အနုပရိယဂါပုဒ် ရုပ်ပြီးပုံ။ ။ “အနုပရိယဂါတိ ဝိစရိသု” ဟု အဋ္ဌကထာ
 ဖွင့်၏။ အနု+ပရိ+ဂမု+အဇ္ဈတ္တနိဉံဝိဘတ်၊ ဓာတ်၏အစဉ် အလာ၊ ဂမ်ကို ဂါပြု၊
 ဉံဝိဘတ်ကိုချေ။ “မေဒဝဏ္ဏံဝ ပါသာဏံ ဝါယသော အနုပရိယဂါ” ဟူသော သုတ္တ
 နိပါတ် ပဓာနသုတ်(၃၄၃)၏ အဋ္ဌကထာ၊ ၃-၁၂၁-၌ “အနုပရိယဂါတိ ပရိတော
 ပရိတော အဂမာသိ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို၌မူ ဝါယသော ဟူသော ဧကရုစ်ကတ္တားရှိ
 သောကြောင့် အဇ္ဈတ္တနိ ဤဝိဘတ်ကို ချေရမည် ဖြစ်၏။

ကဲ့သို့ တရားစောင့်သော ဘုရင်မင်းတို့၏။ တေ=ထိုအသံမေမ အစရှိသော ယဇ်အလှူဒါနပွဲကြီးတို့သည်။ သုဘာဝိတဿ=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော။ မေတ္တာဿ=မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော။ စိတ္တဿ=စိတ်၏။ သောဠသိ=သော။ ကလမ္ပိ= အစိတ်တစိတ်ကိုသော်မျှလည်း။ နာနဘဝန္တိ=မမိုနိုင် မရောက်နိုင်ကုန်။ (အကျိုး ဝိပါက်ကြီးမား များပြားမှု အနေအားဖြင့် မမိုနိုင် မရောက်နိုင်ကုန်)

ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (မေတ္တာဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ပွားများ အားထုတ်သော အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သဗ္ဗပါဏဘူတာနံ=အားလုံးသော သတ္တဝါ တို့၌။ [ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကို ဘုမ္မတ္တ၌သက်] မေတ္တံသော=မေတ္တာကို ဖြစ်စေတတ် သော စိတ်အဖို့အစုရှိသူသည်။ ဝါ=မေတ္တာ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော မညှဉ်းဆဲ သော သူသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) န ဟန္တိ=(သတ္တဝါတဦးကိုမျှ ကိုယ်တိုင်လည်း) မညှဉ်းဆဲ မသတ်ဖြတ်။ န ဃာတေတိ=(သူတပါးကိုလည်း သတ္တဝါတို့ကို) မညှဉ်းဆဲ မသတ်ဖြတ်စေ။ န ဇိနာတိ=(ကိုယ်တိုင်လည်း သူတပါးကို) အနိုင် မယူ။ ဝါ=သူတပါးကို ဆုံးရှုံးနှစ်နာအောင် မပြုလုပ်။ [န ဇိနာတိ=သူတပါးထက် နှစ်ဆသုံးဆ စသည်တိုးပွား သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုခြင်းခုံခြင်း စသည်တို့ဖြင့် ကိုယ်တိုင်လည်း သူတပါးကို အနိုင်မယူ။ ဝါ=သူတပါးကို တရားရှုံးအောင် ပြုလုပ်သောအားဖြင့် တရားပြိုင်ဆိုင် အနိုင် မယူ ဟု ဋီကာဖွင့် အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏]

န ဇာပယေ= အခြားသော သူတဦးကိုလည်း သူတပါး ဆုံးရှုံးနှစ်နာအောင် မပြုလုပ်စေ။ [ဝယောဟာနိအနက်ဟော ဇာဓာတ်၊ ဣပယပစ္စည်း၊ တိဝိဘတ်ကို ဧပြု] (တတော ဧဝ=ထို့ကြောင့်ပင်) တဿ=ထိုမေတ္တာဖြင့် နေလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ကေနစိ=တစုံတယောက်သောသူနှင့်။ (သဒ္ဓိ=တကွ) ဝေရံ=အကုသိုလ် ရန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရန်သည်။ န(အတ္ထိ)=မရှိ။ [ရန်နှစ်မျိုး ထူးခြားချက်ကို နဝကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၇) ပဌမဝေရသုတ်၌ ရေးအံ့။ ဝေရံ တဿ န ကေနစိတိ တဿ ကေနစိ သဒ္ဓိ အကုသလဝေရံ ဝါ ပုဂ္ဂလဝေရံ ဝါ နတ္ထိ။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ]

၁။ မေတ္တံသော။ ။ “မေတ္တံသောတိ မေတ္တာယမာနစိတ္တကောဋ္ဌာသော (မေတ္တာကို ပြုတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သောစိတ် အဖို့အစုရှိသူ) ဟုတွာ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်ဖြင့် မေတ္တံသော-၌ မေတ္တာပုဒ်အရ မေတ္တာကိုသာမက မေတ္တာကို ဖြစ်စေတတ်သော (မေတ္တာ နှင့်ယှဉ်သော)စိတ်တိုင်အောင် ဖလူပစာရအားဖြင့် ယူပါဟု သိစေ၏။ မေတ္တာ အံသော ကောဋ္ဌာသော ယဿာတိ မေတ္တံသော-ဟူ၍ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံတွဲ။ တနည်းအားဖြင့်မူ ယင်းသို့ ဖလူပစာရမကြိဘဲ “မေတ္တာယမာနော အံသော စိတ္တကောဋ္ဌာသော ယဿာတိ မေတ္တာယမာနံသော” ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ အာယမာနကိုချေ၍ မေတ္တံသောပုဒ် ရုပ်ပြီးသည် ဟု ကြံပါ။ ဋီကာ၌မူ “မေတ္တာယ ဝါ အံသော အဝိဟောဋ္ဌနဋ္ဌေန အဝယဝဘူတောတိ မေတ္တံသော=မေတ္တာ၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော မညှဉ်းဆဲသောသူ” ဟူ၍ ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာအတိုင်း တပျူရိသံသမာသံဝစနတ္ထ ဖွင့်သေး၏။

(တနည်း)တဿ=မှာ။ ကေနစိ=မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ။ ဝေရံ=ဒေါသ ဟူသော အကုသိုလ်ရန်သည်။ န(အတ္ထိ)=မရှိ။ (တနည်း)တဿ=မှာ။ ကေနစိ= တစုံတယောက်သောသူနှင့်။ သဒ္ဓိံ=တကွ။ ဝေရံ=ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်မူခြင်းသည်။ န(အတ္ထိ)=မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ဝေရံ တဿ န ကေနစိတိ အကုသလဝေရံ တဿ ကေနစိပိ ကာရဏေန နတ္ထိ၊ ပုဂ္ဂလဝေရ သင်္ခါတော ဝိရောဓော ကေနစိ ပုရိသေန သဒ္ဓိံ တဿ မေတ္တာဝိဟာရိဿ နတ္ထိတိ။ ဣတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ။ ၉၁] ပဌမံ။

၂-ပညာသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ=ရံဟန်းတို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ ဣမေ ဟေတူ=ဤ အကြောင်းဟိတ်တို့သည်။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ ပစ္စယာ=ဤအကြောင်းပစ္စည်း တို့သည်။ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ=မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်၏ အဦးအစ ဖြစ်သော။ [ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ၊ တမေဝ အာဒိဗြဟ္မ စရိယိကာ] ပညာယ=ဝိပဿနာပညာကို။ ဝါ=၏။ အပ္ပဋိလဒ္ဓါယ=မရအပ်သေး လသော်။ ပဋိလာဘာယ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ပဋိလဒ္ဓါယ=ရအပ်ပြီး လသော်။ ဘိယျာဘာဝါယ=ထပ်တလဲလဲ တိုးတက်ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ လည်း ကောင်း။ ဝေပုလ္လာယ=ပြန်ပွားများပြားသည်အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း။ ဘာဝနာယ =ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စ၏။ ဝါ=ဖြစ်ပွားအောင် အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၏။ ပါရိပူရိယာ =ပြည့်စုံ လုံလောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးသော အကြောင်းဟိတ်၊ အကြောင်းပစ္စည်းတို့ဟူသည်။ ကတမေ =အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ [တနည်း-ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ကုန် သော။ ဟေတူ=အကြောင်းဟိတ်တို့သည်။ ကတမေ=ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပစ္စယာ=တို့သည်။ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ=သော။ ပညာယ=ကို။ ဝါ=၏။ အပ္ပဋိလဒ္ဓါယ=သော်။ ပဋိလာဘာယ=ကောင်း။ ပ။ ပါရိပူရိယာ=ကောင်း။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ] ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ=ဤသာသနာတော်၌။ ဝါ= ဤသာသနာတော်က။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ [ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ၌စပ်။ ထို့နောက် "ယတ္ထဿ" စသည်သို့ သွားအံ့]

ယတ္ထ=အကြင်ဆရာ၊ အကြင်သီတင်းသုံးဖော် ပုဂ္ဂိုလ်၌။ အဿ=ထိုရဟန်း ၏။ ဝါ=မှာ။ တိပွံ=အားကြီးသော။ ဟိရောတ္တပွံ=အရှက်အကြောက်သည်။ ပစ္စုပဋိတံ=ရှေ့ရှုစွဲကပ်တည်ရှိနေသည်။ ဝါ=ရှေ့ရှုစွဲကပ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပေမဉ္ဇီ=ချစ်ကျွမ်းဝင်ခြင်းသည်လည်း။ ဝါ=ချစ်ကျွမ်းဝင်ခြင်း သဘောအားဖြင့်

၁။ ပေမ၏တရားကိုယ်။ ။ ပေမ=ဂေဗာသီတပေမဟူသော ချစ်ခင်ခြင်းဟု အနက် ပြန်ဆိုရသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ချစ်ကျွမ်းဝင်ခြင်းသဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော

ဖြစ်သော ဂေဟသိတပေမနှင့်တူသော ခိုင်မြဲစွာ ဆည်းကပ်ဆက်ဆံခြင်းသည်
 လည်း။ ပစ္စုပဋိတံ=သည်။ ဂါရဝေါ စ=ရိသေလေးစားခြင်းသည်လည်း။
 (အလေးဂရ ပြုသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ရိသေလေးစားခြင်းသည်လည်း)
 ပစ္စုပဋိတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ တံ သတ္တာရံ=ထိုဆရာကို။ (အားကြီးသော
 ဟိရိသြတ္တပွနှင့် ပေမ ဂါရဝ စွဲကပ်တည်ရှိဖြစ်ပေါ်လာရာ ထိုဆရာကို) ဥပ
 နိဿာယ=မှီခို၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ အညတရံ= တပါးပါးသော။ ဂရုဋ္ဌာနိယံ=
 အလေးဂရ ပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အရာ၌တည်သော။ တံ သဗြဟ္မစာရိ ဝါ=
 ထိုသီတင်းသုံးဖော်ကိုသော်လည်း။ (အားကြီးသော ဟိရိသြတ္တပွနှင့်ပေမ ဂါရဝ
 စွဲကပ်တည်ရှိ ဖြစ်ပေါ်ရာ ထိုသီတင်းသုံးဖော်ကိုသော်လည်း) ဥပနိဿာယ=၍။
 ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အယံ ဟေတု=ဤအကြောင်းဟိတ်
 သည်။ (အားကြီးသော ဟိရိသြတ္တပွနှင့် ပေမဂါရဝတို့ စွဲကပ်တည်ရှိရာ ဆရာနှင့်
 ဂရုဋ္ဌာနိယဖြစ်သော သီတင်းသုံးဖော် တဦးဦးကို မှီခိုနေထိုင်ရခြင်းတည်း ဟူသော
 ဤအကြောင်းဟိတ်သည်)ပဋ္ဌမော=သော။ အယံ ပစ္စုပယော=ဤအကြောင်းပစ္စည်း
 သည်။ (အားကြီးသော ဟိရိသြတ္တပွနှင့် ပေမဂါရဝတို့ စွဲကပ်တည်ရှိရာ ဆရာနှင့်
 ဂရုဋ္ဌာနိယ သီတင်းသုံးဖော်တဦးဦးကို မှီခိုနေထိုင်ရခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း
 ပစ္စည်းသည်) အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ=သော။ ပညာယ=ကို။ ပ။ ပါရိပူရိယာ=
 ကောင်း။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။

ယတ္ထ=အကြင်ဆရာ၊ အကြင်သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်း၌။ အဿ=ထိုရဟန်း
 ၏။ ဝါ=မှာ။ တိဗ္ဗံ=သော။ ဟိရောတ္တပုံ=သည်။ ပ။ ဂါရဝေါစ=လည်း။ ပစ္စုပဋိ
 တော=သည်။ ဟောတိ=၏။ တံ သတ္တာရံ=ကို။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=
 နေထိုင်သော။ အညတရံ=သော။ ဂရုဋ္ဌာနိယံ=သော။ တံ သဗြဟ္မစာရိဝါ=လည်း။
 (ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=သော) သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေ=ထိုဆရာ၊
 ထိုသီတင်းသုံးဖော်တို့ထံသို့။ ကာလေန ကာလံ=သင့်လျော်သောအခါတိုင်း
 အခါတိုင်း၌။ ဝါ=ရံခါရံခါ၌။ [ကာလေန၌ ကရိုဏ်းဝိဘတ်နှင့် ကာလံ၌
 ဒုတိယာဝိဘတ်တို့ကို သတ္တမိ အနက်၌သက်] ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားရောက်၍။
 ဝါ=ချဉ်းကပ်၍။ [တနည်းအားဖြင့် ဤဝါကျတို့၌ "သော" ကစ၍ အနက်ပေးလို
 လျှင်-သော=ထိုရဟန်းသည်။ ယတ္ထ=၌။ အဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ တိဗ္ဗံ=သော။
 ဟိရောတ္တပုံ=သည်။ ပ။ ဂါရဝေါစ=လည်း။ ပစ္စုပဋိတော=သည်။ ဟောတိ=၏။

ဖြစ်သော ဂေဟသိတပေမနှင့်တူသော ခိုင်မြဲစွာ ဆည်းကပ်ဆက်ဆံခြင်း (ဒဋ္ဌဘတ္တိ)
 ကို ပေမဟု ဆိုလိုသည်။ ပေမန္တိ ဂေဟသိတပေမံ။ သုတ်ပါထေယျ အဋ္ဌကထာ၊
 ၂၄၆(ဒသုတ္တရသုတ်)။ ပေမန္တိ ဒဋ္ဌဘတ္တိ၊ တံ ပန ဝလ္လဘဝသေန ပဝတ္တမာနံ
 ဂေဟသိတ သဒိသံ ဟောတိတိ ဂေဟသိတပေမန္တိ ဝုတ္တံ။ ၎င်းဋီကာ၊ ၂၈၆။

တံ သတ္တာရံ=ကို။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=နေလသော်။ အညတရံ=သော။
ဂရုဋ္ဌာနိယံ=သော။ တံ သဗြဟ္မစာရိံ ဝါ=လည်း။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=
နေထိုင်လသော်။ တေ=ထိုဆရာ၊ ထိုသီတင်းသုံးဖော်တို့ထံသို့။ ကာလေန
ကာလံ=၌။ ဥပသင်္ကမိတွာ=၍]

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤပါဠိစကားသည်။ ကထံ=အဘယ်သို့ပါနည်း။
ဝါ=အဘယ်ပုံ အဘယ်နည်းဖြင့် ဤအနက်ကို ဟောရပါသနည်း။ ဣမဿ=ဤ
ပါဠိတော်စကားရပ်၏။ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကား။ ဝါ=အနက်အဓိပ္ပာယ်၊
အနုသန္ဓေ၊ ပုဗ္ဗာပရကား။ ကော=အဘယ်ပါနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ပရိပုစ္ဆတိ=
မေးမြန်း၏။ (ပါဠိ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အနုသန္ဓေ၊ ပုဗ္ဗာပရကို မေးမြန်း၏။)
ပရိပုစ္ဆတိ=အမေးပုစ္ဆာကို ကြံစည်ပြုလုပ်၏။ (ဤမည်၊ ဤမည်သောအကြောင်း
အရာကို မေးမြန်းမည်ဟု အမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာကို ကြံစည်စဉ်းစား၏။)
[ရှေ့နောက် အနက်အဓိပ္ပာယ်နှစ်ရပ် အဆက်အသွယ်ကို အနုသန္ဓေဟုခေါ်၍
ရှေ့နောက် စကားနှစ်ရပ် နှီးနှော တိုက်ဆိုင်ခြင်းကို ပုဗ္ဗာပရဟုခေါ်၏။ ဒုတိယ
အကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ (၁၈၄) ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်
(၄၈) လည်းကြည့်]

တဿ=ထိုမေးမြန်းလျှောက်ထားသော ရဟန်းအား။ တေ အာယသ္မန္တော=
ထိုအရှင်မြတ်တို့သည်။ အဝိဝဋ္ဌေဝ=အကျယ်တဝင့် မဖွင့်ပြအပ်သောအနက်
အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း။ ဝါ=ကွယ်ဝှက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း။ ဝိဝရန္တိ=
အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြကြကုန်၏။ (အခြားသောနေရာဌာန ကျမ်းဂန် အခန်းကဏ္ဍ
ပါဠိကို ဆောင်ပြ၍ အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြကြကုန်၏။)။ အနတ္တာနိကတဉ္စ=
ပေါ်လွင်အောင် မပြုအပ်သေးသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း။ ဥတ္တာနိကရောန္တိ=
(အသင့်ယုတ္တိကို ဖော်ပြသောအားဖြင့်) ပေါ်လွင်အောင်ပြုကုန်၏။ အနေကဝိဟိ
တေသု=များသောအပြား ရှိကုန်သော။ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယေသု=ယုံမှားတွေးတော
ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု စ=ခဲရာခက်ဆစ် ပါဠိပုဒ်
တို့၌လည်း။ ကင်္ခံ=ယုံမှားတွေးတောခြင်းကို။ ပဋိဝိနောဒေန္တိ=(မှန်ကန်စွာ
ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးသောအားဖြင့်) ပယ်ဖျောက်ကြကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ အယံ ဟေတု=ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ (မိမိ
ဆရာနှင့် သီတင်းသုံးဖော် အရှင်မြတ်တို့ကို အမေးပုစ္ဆာ မေးမြန်းလျှောက်ထား
ခြင်းနှင့် ထိုဆရာအရှင်မြတ်များထံမှ အဖြေစကား ကြားနာရခြင်းဟူသော ဤ
အကြောင်းဟိတ်သည်) ဒုတိယော=သော။ အယံ ပစ္စယော=ဤအကြောင်းပစ္စည်း
သည်။ (မိမိဆရာနှင့် ထံမှ အဖြေစကား ကြားနာရခြင်းဟူသော ဤ
အကြောင်းပစ္စည်းသည်) အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ=သော။ပ။ ပါရိပုရိယာ=
ကောင်း။ သံဝုတ္တတိ=၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်။ တံ ဓမ္မံ=ထိုတရားကို။ (မိမိဆရာနှင့် သီတင်းသုံးဖော်တို့က ဖြေဆိုဟောကြားအပ်သော ထိုတရားကို) သုတွာ=ကြားနာရ၍။ ကာယဝူပကာသေန စ = ကိုယ်အားဖြင့် အပေါင်းအဖော်တို့မှ ခွဲခွာခြင်းနှင့် လည်းကောင်း။ စိတ္တဝူပကာသေန စ=စိတ်အားဖြင့် ကိလေသာတို့မှ ခွဲခွာခြင်းနှင့် လည်းကောင်း(တ္ထတိ=ဤမည်သော) ဒွယေန=နှစ်မျိုးစုံသော။ ဝူပကာသေန=ခွဲခွာခြင်းနှင့်၊ သမ္မာဒေတိ=(မိမိကိုယ်ကို) ပြည့်စုံစေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ အယံ ဟေတု=ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ (နှစ်မျိုးစုံသော ဝူပကာသံနှင့် ပြည့်စုံစေခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းဟိတ်သည်) တတိယော=သော။ အယံ ပစ္စယော=သည်။ (နှစ်မျိုးစုံ...ဤအကြောင်းပစ္စည်းသည်)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။ (သော=ထိုရဟန်းသည်) သီလဝါ=သီလရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၅) စာမျက်နှာ (၂၇၅) ပဌမဝိနယဓရသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့။ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ အယံ ဟေတု=သည်။ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းဟိတ်သည်) စတုတ္ထော=သော။ အယံပစ္စယော=သည်။(ပါတိမောက္ခ...ပစ္စည်းသည်)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

(သော=ထိုရဟန်းသည်) ဗဟုသုတော=ရှိသည်။ပ။ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆) စာမျက်နှာ(၂၄) ဝိတ္ထတဓနသုတ်ကြည့်] ဒိဋ္ဌိယာ=ဖြင့်။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ=ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော။ အယံဟေတု=(ဗဟုသုတပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ ပဉ္စမော=သော။ အယံ ပစ္စယော=(ဗဟုသုတပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော) ဤအကြောင်းပစ္စည်းသည်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။(သော=ထိုရဟန်းသည်) အကုသလာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့ကို။ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၁)သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄)ဝိတ္ထတ ဗလသုတ်ကြည့်] အနိက္ခိတ္တဓရော=သည်။ (ဟုတွာ) ဝိဟရတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဆဋ္ဌော=ခြောက်ခုမြောက်သော။ အယံ ဟေတု=(အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်းဟူသော)ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ ဆဋ္ဌော=သော။ အယံ ပစ္စယော=သည်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

☞ (သော=ထိုရဟန်းသည်) သံဃဂတော=ရဟန်းသံဃာ ပရိသတ်သို့ ရောက်သည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) အနာနာကထိကော=အမျိုးမျိုးသော စကားကို မပြောဆိုသည်။ အတိရစ္ဆာနကထိကော=နတ်ပြည်နိဗ္ဗာန် လမ်းခရီး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖီလာဖြစ်သော စကားကို မပြောဆိုသည်။ (ရာဇကထာ၊ စောရကထာစသော တိရစ္ဆာနကထာကို မပြောဆိုသည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သာမံဝါ=ကိုယ်တိုင်သော်လည်း၊ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဘာသတိ=ပြောဟော၏။ ပရံ ဝါ=သူတပါးကိုသော်လည်း။ အဇ္ဈေသတိ=(တရားဟောရန်) တိုက်တွန်း၏။ အရိယံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော။ တုဏှိဘာဝံ ဝါ=တိတ်ဆိတ်စွာနေသူ ဖြစ်

ကြောင်း စတုတ္ထဈာန် ကိုလည်း၊ ဝါ=တိတ်ဆိတ်စွာ နေသောသူ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ စတုတ္ထဈာန်နှင့်တကွ ကြွင်းကျန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးကို နှလုံးသွင်းနေခြင်းကိုလည်း။ နာတိမညတိ=မထီမဲ့မြင်မပြု၊ ဝါ=မလေးမစား မပြုလုပ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတ္တမော=(၇)ခု မြောက်သော။ အယံ ဟေတု=ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ (သံဃပရိသတ်သို့ရောက်လသော် တိရစ္ဆာန်ကထာကို မပြောဘဲ ကိုယ်တိုင် တရားဟောခြင်း၊ သူတပါးကို တရားဟောရန် တိုက်တွန်းခြင်း၊ အရိယတုဏှိ ဘာဝကို မထီမဲ့မြင် မပြုခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းဟိတ်သည်)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

(သော=ထိုရဟန်းသည်) ပဉ္စသု=ငါးပါးကုန်သော။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓသု=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌။ ဝါ=ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီခန္ဓာတို့၌။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿိ=ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝိဟရတိ=နေသနည်းဟူမူ) ဣတိ=ဤသည်ကား။ (ဤဘူတရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်သည်ကား)ရူပံ=ရုပ်တည်း။ [တနည်း-ရူပံ=ရုပ်သည်။ ဣတိ=ဘူတရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စားသာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။(ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒါခဏ၌ ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသောလက္ခဏာအပြားအားဖြင့်)ရူပဿ=ရုပ်၏။ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ အာဟာရဟူသောအကြောင်းလေးပါးတို့ နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ဘဲ အပြီးအပြတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏ၌ ရုပ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း ချုပ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ရူပဿ=ရုပ်၏။ အတ္ထင်္ဂမော=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ။၏)

၁။အရိယ တုဏှိဘာဝ။ ။အရိယောတိ နိဒ္ဒေါသော ပရိသုဒ္ဓေါ(အညစ်အကြေးမတင် ဖြူသန့်စင်သော)ဟူ၍ ဋီကာဖွင့်၏။ တိတ္ထိယတို့၏ စကားမပြော တုဏှိဘော နေခြင်းကို မူဂဗ္ဗတ(လူဖျင်း လူအ အကျင့်)ဟု ခေါ်၏။ ထိုအကျင့်သည် တုဏှိဘာဝ ဖြစ်သည်ကား မှန်ပေ၏။ သို့သော် ထိုအကျင့်သည် အညစ်အကြေးမတင် ဖြူသန့်စင်သည် မဟုတ်သောကြောင့် တုဏှိဘာဝ (ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်း)သာ ဖြစ်၍ အရိယတုဏှိဘာဝ မဖြစ်။ စတုတ္ထဈာန်နှင့်တကွ ကြွင်းကျန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံး သွင်းခြင်းသည် သာလျှင် နိဒ္ဒေါသ ပရိသုဒ္ဓဖြစ်သောကြောင့် အရိယတုဏှိဘာဝ ဖြစ်၏။ ဤနေရာ၌ အထူးမှတ်ဖွယ်ရှိသေးသည်ကား-

“အရိယတုဏှိဘာဝေါ နာမ စတုတ္ထဈာန်၊ သေသကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရောပိ ဝဇ္ဇတိ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်၌ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ (အကောင်းမြတ်ဆုံးကို ညွှန်ပြသည့်အနေ) အားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကို ဆိုထားခြင်းဖြစ်၏။ ပဌမဈာန်စသည်ကိုလည်း အရိယတုဏှိဘာဝဟု ခေါ်နိုင်ပါ၏။(ဋီကာ) နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄)နန္ဒကသုတ်လည်းကြည့်။

ဣတိ=ဤသည်ကား။ (ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပေက္ခာ အားဖြင့် ငါးပါးသော တရားသည်ကား) ဝေဒနာ=ဝေဒနာတည်း။ [တနည်း- ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည်။ ဣတိ=ဤသုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿအားဖြင့် ငါးပါးမျှသာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ ဖဿ ဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ် ခဏ၌ ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာဟူသော ငါးမျိုးသောလက္ခဏာအပြား အားဖြင့်၊ ဝေဒနာယ=ဝေဒနာ၏။ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ နောက်ထပ်ဖြစ်ခြင်း မရှိသော အပြီးသတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏ၌ ဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း ချုပ်ပျောက် ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသောလက္ခဏာ အပြားအားဖြင့်) ဝေဒနာယ=၏။ အတ္တင်္ဂမော=သည်။ (ဟောတိ)

ဣတိ=ဤသည်ကား။ (ဤ ရူပသညာ၊ သဒ္ဓသညာ၊ ဂန္ဓသညာ၊ ရသသညာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ၊ ဓမ္မသညာအားဖြင့် ခြောက်ပါးသော တရားသည်ကား) သညာ= သညာတည်း။ [တနည်း-သညာ=သညာသည်။ ဣတိ=ဤရူပသညာ စသော အားဖြင့် ခြောက်ပါးမျှသာတည်း]။ပ။ [ဤပေယျာလကို စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၁)သမာဓိဘာဝနာသုတ် ကြည့်၍ဖော်ပါ]ဣတိ=ဤသည်တို့ကား။ (ဤဝေဒနာ သညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်ငါးဆယ်တို့သည်ကား) သင်္ခါရာ=သင်္ခါရ တို့တည်း။ [တနည်း-သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်။ ဣတိ=ဤဝေဒနာသညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်ငါးဆယ်တို့သာတည်း]။

။ပ။ဣတိ=ဤသည်ကား။ (ဤလောကီစိတ် ရှစ်ဆယ်တပါးသည်ကား) ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်တည်း။ [တနည်း-ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်သည်။ ဣတိ=ဤ စက္ခုဝိညာဏ် သောတဝိညာဏ် အစရှိသော လောကီဝိညာဏ်ရှစ်ဆယ်တပါး မျှသာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏ၌ ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာဟူသော ငါးမျိုးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ဝိညာဏဿ= ဝိညာဏ်၏။ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ) ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်။ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ နာမ်ရုပ်တို့ နောက်ထပ် မဖြစ်တော့ဘဲ အပြီးသတ်ချုပ်ခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏ၌ ဝိညာဏ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်းချုပ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသောလက္ခဏာ အပြားအားဖြင့်) ဝိညာဏဿ=ဝိညာဏ်၏။ အတ္တင်္ဂမော=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက် ခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏)ဣတိ=ဤသို့။ (ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ=လျက်။ ဝိဟရတိ =နေ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော=အယံ ဟေတု=(ဥပါ

ဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုနေခြင်းဟူသော)ဤအကြောင်းဟိတ်သည်။ အဋ္ဌမော=သော။ အယံ ပစ္စယော=(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ...ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း ပစ္စည်းသည်)။ပ။ သံဝတ္ထတိ။

တမေနံ=ထိုရဟန်းကို။ (မိမိ၏ဆရာနှင့် ဂရုဋ္ဌာနိယ သီတင်းသုံးဖော် တဦးဦးကို မှီခိုနေထိုင်ခြင်း အစရှိသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ထိုရဟန်းကို)သဗြဟ္မစာရီ= သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့၊ သမ္ဘာဝေန္တိ=ချီးမွမ်းကြကုန်၏။ (ကတံ=အဘယ်သို့။ သမ္ဘာဝေန္တိ=ချီးမွမ်းကြကုန်သည်ဟူမူ) အယံ အာယသ္မာ= ဤအရှင်သည်၊ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ-၌စပ်]ယတ္ထ=အကြင် မိမိ၏ဆရာ၊ အကြင်သီတင်းသုံးဖော်တို့၌။ အဿ=ထိုအရှင်၏။ ဝါ=မှာ။ တိဗ္ဗံ=သော။ ဟိရောတ္တပုံ=သည်။ ပစ္စုပဋိတံ=သည်။ တိဗ္ဗံ=သော။ ပေမဉ္ဇ=လည်း။ ပစ္စုပဋိတံ =သည်။ တိဗ္ဗော=အားကြီးသော။ ဂါရဝေါစ=လည်း။ ပစ္စုပဋိတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ တံ သတ္တာရံ=ထိုမိမိဆရာကို။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရတိ=၏။ အညတရံ=သော။ ဂရုဋ္ဌာနိယံ=သော။ တံ သဗြဟ္မစာရီ ဝါ=လည်း။ (ဥပနိဿာယ =၍။ ဝိဟရတိ=၏)

အဒ္ဓါ=မလွဲဧကန်အမှန်ပင်။ အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်သည်။ ဇာနံ^၁= သိသင့်သိထိုက်သော တရားကို။ ဇာနာတိ=သိ၏။ ပဿံ=မြင်သင့် မြင်ထိုက်သော တရားကို။ ပဿတိ=မြင်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (သမ္ဘာဝေန္တိ=ချီးမွမ်းကြကုန်၏။) (တနည်း) အဒ္ဓါ=ပင်။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ ဇာနံ (ဇာနန္တော)=သိလသော်၊ ဝါ=သိလျှင်။ ဇာနာတိ=မလွဲဧကန် အမှန်ပင် သိ၏။ ပဿံ(ပဿန္တော)= မြင်လသော်၊ ဝါ=မြင်လျှင်၊ ပဿတိ=မလွဲဧကန် အမှန်ပင်မြင်၏။ ဣတိ=သို့။ သမ္ဘာဝေန္တိ=ကုန်၏။ [ဤနောက်နည်း၌ ဆိုလိုသည်မှာ- “အယူအဆ လွဲမှားနေသူ

၁။ ဇာနံ ဇာနာတိ ပဿံ ပဿတိ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “ဇာနံ ဇာနာတိတိ ဇာနိတဗ္ဗကံ ဇာနာတိ၊ ပဿံ ပဿတိတိ ပဿိတဗ္ဗကံ ပဿတိ”ဟု ဖွင့်၏။ ထို အဖွင့်အလို ဇာနံ ၌ ဉာဓာတ် ကိယာဒိနာပစ္စည်းနှင့် အပစ္စည်း၊ ပဿံ၌ ဒိသဓာတ် အပစ္စည်း၊ ဇာနိတဗ္ဗောတိ ဇာနော၊ ပဿိတဗ္ဗောတိ ပဿော ဟု ကမ္မသာနေဝစနတ္ထပြု၊ ထိုအဋ္ဌကထာဖွင့်အတိုင်း ပဌမနည်း အနက်ပေးထားသည်။

ဒုတိယအနက်မှာ “ယထာ ဝါ ဧကစ္စော ဝိပရိတံ ဂဏုန္တော ဇာနန္တောပိ န ဇာနာတိ။ ပဿန္တောပိ န ပဿတိ၊ န ဝေမယံ၊ အယံ ပန ဇာနန္တော ဇာနာတိ၊ ပဿန္တော ပဿတိတိ ဝေမေတ္ထ ဒဋ္ဌဗ္ဗော”ဟူသော ဋီကာအတိုင်း ပြန်ဆိုထားအပ်သော အနက် ဖြစ်၏။ ယင်းဋီကာအဖွင့်ဝါကျများမှာလည်း မူလပဏ္ဍာသအဋ္ဌကထာ၊ ပ-၃၈၀ (မရပိဏ္ဍိကသုတ်)နှင့် သံယုတ်အဋ္ဌကထာ၊ တ-၃၃ (လောကန္တဂမနသုတ်)တို့မှ ယူထားသော အဖွင့်ဝါကျများဖြစ်၏။ ထိုအဋ္ဌကထာတို့၌ “ဇာနန္တော ဇာနာတိ ဝေ၊ ပဿန္တော ပဿတိ ဝေ”ဟု ဝေသဒ္ဓါပါသည်။

သည် သိပါသည် မြင်ပါသည်ဆိုသော်လည်း မလွဲကန် အမှန်တကယ်သိသည် မြင်သည်မဟုတ်၊ အလွဲလွဲ အမှားမှား သိနေ၏၊ မြင်နေ၏။ ဤရဟန်းကား ထိုကဲ့သို့မဟုတ်။ ထိုသူနှင့်လုံးဝမတူ၊ ဤရဟန်းသည် သိလျှင်လည်း အဟုတ် တကယ်ကိုပင် သိသည်၊ မှန်မှန်ကန်ကန် တိတိကျကျကိုပင် သိသည်။ မြင်လျှင် လည်း အဟုတ်တကယ် မြင်သည်၊ တိတိကျကျကိုပင် မြင်သည်”ဟု ဆိုလို၏။]

အယမ္ဗိ ဓမ္မော=ဤသဘောတရားသည်လည်း။ (ဤမိမိဆရာနှင့် ဂရုဋ္ဌာ နိယ သီတင်းသုံးဖော် တဦးဦးကို မှီခိုနေထိုင်ခြင်း သဘောတရားသည်လည်း) ပိယတ္တာယ=ချစ်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အဖြစ်ငှာလည်းကောင်း။ ဝါ=ချစ်မြတ်နိုး ခံရခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ ဂရုတ္တာယ=အလေးဂရုပြုထိုက်သူ၏ အဖြစ်ငှာ လည်းကောင်း။ ဘာဝနာယ=(မိမိသုံတပါး နှစ်ဦးသားတို့၏ စိတ်နှလုံး) တိုးပွား စေခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဝါ=သူ၏ဂုဏ်ကို ထုတ်ဖော်ချီးမွမ်းခြင်းငှာ လည်း ကောင်း။ သာမညာယ=ရဟန်းတရားအကျိုးငှာလည်းကောင်း။ (ရဟန်း၏ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားအကျိုးငှာလည်းကောင်း) ဧကီဘာဝါယ=စိတ် သဘော မကွဲမပြား တသားတည်း တညီတညွတ်တည်းဖြစ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ [ဧကီဘာဝါယာတိ နိရန္တရဘာဝတ္တာယ=အကြားအလပ် မရှိ၊ အကွဲအပြား မရှိသည်အဖြစ် (စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း)ဟူသောအကျိုးငှာ”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။]

ယတ္ထ=၌။ အဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ တိဗ္ဗံ=သော။ ဟိရောတ္တပုံ။ သည်။ ပ။ ဂါရဝေါစ=လည်း။ ပစ္စုပဋ္ဌိတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ တံ သတ္တာရံ=ကို။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=နေသော။ အညတရံ=သော။ ဂရုဋ္ဌာနိယံ=သော။ တံ သဗြဟ္မစာရိဝါ=လည်း။ ဥပနိဿာယ=၍။ ဝိဟရန္တော=နေသော။ အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်သည်။ တေ=ထိုဆရာ၊ ထိုသီတင်းသုံးဖော်တို့ထံသို့။ ကာလေန ကာလံ=၌။ ပ။ ပဿတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (သမ္ဘာဝေန္တိ=ကုန်၏။) အယမ္ဗိ ဓမ္မော=ဤသဘောတရားသည်လည်း။ (မိမိဆရာနှင့် သီတင်းသုံးဖော် တို့ထံ၌ အမေးပုစ္ဆာ မေးမြန်းလျှောက်ထားခြင်းနှင့် ထိုအရှင်မြတ်တို့ထံမှ အဖြေ စကား ကြားနာခြင်းဟူသော ဤသဘောတရားသည်လည်း။) ပိယတ္တာယ= ကောင်း။ ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်သည်။ တံ ဓမ္မံ=ထိုတရားကို။ (မိမိဆရာနှင့် သီတင်းသုံးဖော်တို့က ဖြေဆိုဟောကြားအပ်သော ထိုတရားကို) သုတွာ=၍။ ပ။ အယမ္ဗိ ဓမ္မော=ဤသဘောတရားသည်လည်း (နှစ်မျိုးစုံသော ဝူပကာသနှင့် မိမိကိုယ်ကို ပြည့်စုံစေခြင်းဟူသော ဤသဘောတရားသည်လည်း)။ ပိယတ္တာယ= ကောင်း။ ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ သီလဝါ=သည်။ (ဟုတွာ= ဖြစ်၍။) ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော=လျက်။ ပ။ ပဿတိ=၏။ ဣတိ=သို့။

(သမ္ဘာဝေန္တိ=ကုန်၏။) အယမ္ဗိ ဓမ္မော=လည်း။ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်လည်း။)။ပ။ အယံ အာယသ္မာ= သည်။ ဗဟုဿုတော=သည်။ပ။ အယမ္ဗိ ဓမ္မော=လည်း။ (ဗဟုဿုတ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤသဘောတရားသည်လည်း။)။ပ။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ အကုသလာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့ကို။ပ။ အယမ္ဗိ ဓမ္မော=(အာရဒ္ဓဝီရိယ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်းဟူသော) ဤသဘောတရားသည်လည်း။ပ။

အယံ အာယသ္မာ=သည်။ သံဃဂတော=သည်။ (သမာနော=သော်)။ပ။ အယမ္ဗိ ဓမ္မော=လည်း။ (သံဃပရိသတ်သို့ရောက်လသော် ကိုယ်တိုင် တရား ဟောခြင်း စသော ဤသဘောတရားသည်လည်း။)။ပ။ အယံ အာယသ္မာ=သည်။ ပဉ္စသု=ကုန်သော။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓသု=တို့၌။ပ။ အယမ္ဗိ ဓမ္မော=လည်း။ (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ တို့၌ အဖြစ်အပျက်ကို ချွင်းဟူသော ဤသဘောတရားသည် လည်း။)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ ဟေတု= ဤအကြောင်းဟိတ်တို့သည်။ (မိမိ၏ဆရာကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဂရုဋ္ဌာနိယ သီတင်းသုံးဖော် တဦးဦးကိုသော်လည်းကောင်း မှီခိုနေထိုင်ခြင်း အစရှိသော ဆိုအပ်ပြီးသော ဤအကြောင်းဟိတ်တို့သည်) အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ ပစ္စယာ= ဤအကြောင်းပစ္စည်းတို့သည် (မိမိ၏ဆရာ...ထိုင်ခြင်း အစရှိသော ဆိုအပ်ပြီး သော ဤအကြောင်းပစ္စည်းတို့သည်)အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ=သော။ပ။ သံဝတ္တန္တိ =ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-ပဌမအပ္ပိယသုတ်

၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မဟိ=တရားတော်တို့နှင့်။ပ။ [တချို့ကို ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၈၊ ၁၉)သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁) (၂)သုတ် ကြည့်]။ အပ္ပိယပသံသီ စ=(အများရှင်လူတို့၏)မချစ်အပ်သူကို ချီးမွမ်းလေ့ရှိသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရသူကို ချီးမွမ်းလေ့ရှိသည် လည်းကောင်း။ ပိယဂရဟိ စ=ချစ်မြတ်နိုးခံရသူကို ကဲ့ရဲ့လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း။ လာဘကာမော စ=လည်းကောင်း။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စ=လည်းကောင်း။ ဟောတိ= ၏။ပ။ န အပ္ပိယပသံသီ စ=မချစ်အပ်သူကို ချီးမွမ်းလေ့ မရှိသည်လည်းကောင်း။ န ပိယဂရဟိ စ=ချစ်မြတ်နိုးခံရသူကို ကဲ့ရဲ့လေ့ မရှိသည်လည်းကောင်း။ န လာဘကာမော စ=ပစ္စည်းလာဘ်ကို မလိုလားသည်လည်းကောင်း။ န သက္ကာရ ကာမော စ=လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။ တတိယံ။

၄-ဒုတိယအပ္ပိယသုတ်

၄။ အကာလညူ စ=စကားပြောသင့်ရာ အချိန်အခါကို မသိသည်လည်း ကောင်း။ ဝါ=စကားပြောသင့်ရာ အချိန်အခါကို မသိ၍ မပြောသင့်ရာအခါ၌

ပြောဆိုတတ်သည်လည်းကောင်း။ အမတ္တညူ စ=(ပစ္စည်း အလှူခံယူ သုံးဆောင်ခြင်းနှင့်စပ်၍) အတိုင်းအတာပမာဏကို မသိသည်လည်းကောင်း။ အသုစိစ=မစင်ကြယ်သော ကာယကံစသည် ရှိသည်လည်းကောင်း။ ဗဟုဘာဏီ စ=(အတိုင်းအတာမရှိ) စကားများစွာ ပြောဆိုလေ့ရှိသည်လည်းကောင်း။ သဗြဟ္မစာရိနံ=သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့ကို။ အက္ခောသက ပရိဘာသကော စ=ဆဲရေးတတ်, ဘေးကိုပြု၍ ခြိမ်းခြောက်တတ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ။ပ။ ကာလညူစ=စကားပြောသင့်ရာအချိန်အခါကို သိသည်လည်းကောင်း။ မတ္တညူစ=(ပစ္စည်းခံယူခြင်း သုံးစွဲခြင်းနှင့် စပ်၍) အတိုင်းအတာပမာဏကို သိသည်လည်းကောင်း။ သုစိစ=စင်ကြယ်သော ကာယကံစသည်ရှိသည် လည်းကောင်း။ န ဗဟုဘာဏီစ=အတိုင်းအတာမရှိ စကားများစွာ ပြောဆိုတတ်သူ မဟုတ်သည်လည်းကောင်း။ သဗြဟ္မ စာရိနံ=တို့ကို။ အနက္ခောသက ပရိဘာသကောစ=ဆဲရေးတတ်, ဘေးကို ပြု၍ ခြိမ်းခြောက်တတ်သူ မဟုတ်သည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမလောကဓမ္မသုတ်

၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေ လောကဓမ္မာ=ဤလောကခံတို့သည်။ ဝါ=ဤသတ္တလောက၏ မလွဲမသွေ တွေ့ကြုံရမည့် တရားတို့သည်။ လောကံ=သတ္တဝါအပေါင်းသို့။ အနုပရိဝတ္တန္တိ=အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါကုန်၏။ လောကော စ=သတ္တဝါအပေါင်းသည်လည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ လောကဓမ္မာ=ဤလောကခံတို့သို့။ အနုပရိဝတ္တတိ=အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါ၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးသော လောကခံတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ [တနည်း-ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ လောကဓမ္မာ=တို့သည်။ လောကံ=သို့။ အနုပရိဝတ္တန္တိ=အစဉ်တစိုက် / လိုက်ပါကုန်သနည်း။ လောကောစ=လည်း။ ကတမေ=ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ လောကဓမ္မာ=လောကခံတို့သို့။ အနုပရိဝတ္တတိ=အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါသနည်းဟူမူ]။

လာဘော စ=စီးပွားဥစ္စာရခြင်းလည်းကောင်း။ အလာဘော စ=စီးပွားဥစ္စာမရခြင်း လည်းကောင်း။ ယသော စ=အခြံအရံ အကျော်အစောရှိခြင်း လည်းကောင်း။ အယသော စ=အခြံအရံ အကျော်အစော ကင်းမဲ့ခြင်းလည်းကောင်း။ နိန္ဒာ စ=(သူတပါးတို့က) ကဲ့ရဲ့ခြင်းလည်းကောင်း။ ဝါ=(သူတပါးတို့၏) အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းလည်းကောင်း။ ပသံသာစ=(သူတပါးတို့က) ချီးမွမ်းခြင်းလည်းကောင်း။ ဝါ=(သူတပါးတို့၏) ချီးမွမ်းခံရခြင်းလည်းကောင်း။ သုခံစ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာချမ်းသာခြင်းလည်းကောင်း။ ဒုက္ခဉ္စ=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ လောကဓမ္မာ=တို့သည်။ပ။ အနုပရိဝတ္တတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

[ဂါထာ] လာဘော စ=လည်းကောင်း။ အလာဘော စ=လည်းကောင်း။ ယသာယသော စ=အခြံအရံ အကျော်အစောရှိခြင်း၊ အခြံအရံအကျော်အစော ကင်းမဲ့ခြင်းလည်းကောင်း။ နိန္ဒာ စ=ကောင်း။ ပသံသာ စ=ကောင်း။ သုခဉ္စ= ကောင်း။ ဒုခဉ္စ=ကောင်း။ ဣတိ=ဤသို့။ မနုဇေသု=လူတို့၌။ (အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုး ကုန်သော)။ ဧတေ ဓမ္မာ=ထိုလောကဓံတရားတို့သည်။ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်။ အသဿတာ=အစဉ်ထာဝရ မတည်တံ့ကုန်။ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ=ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်းသဘောရှိကုန်၏။ [တခါတရံ လာဘာနှင့်ရင်ဆိုင်ရ၍ တခါတရံ အလာဘာနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း၊ တခါတရံ ယုသပေါများ၍ တခါတရံ ယုသကင်းမဲ့ ခြင်း၊ တခါတရံ ချီးမွမ်းခံရ၍ တခါတရံ ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး တွေ့ကြုံဖြစ်ပေါ်နေသော ထိုလောကဓံတို့သည် သင်္ခါရတရားများပင် ဖြစ်သော ကြောင့် အနိစ္စ အသဿတာ ဝိပရိဏာမဓမ္မများ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟူလို။ နောက်သုတ် နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။]

စ=သတိပညာရှင်တို့၏ ထူးခြားချက်ကား။ သတိမာ=သတိရှိသော။ သုမေဓော =ကောင်းသောဉာဏ်မြင် ပညာရှင်ဖြစ်သော။ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ဧတေ=ထိုလောကဓံ ရှစ်ပါးတို့ကို။ ဥတွာ=သိ၍။ (လောက၌ မလွဲမသွေ တွေ့ ကြုံရသည့် လောကဓံတရားဖြစ်သည်ကိုသိ၍)။ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ=မတည်မမြဲ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော 'တရားများဟူ၍။ အဝေက္ခတိ= ကြည့်ရှုဆင်ခြင်၏။ [ဣဋ္ဌဿ=ဣဋ္ဌာ+အဿ] အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ (ယင်းသို့ ရှုဆင်ခြင်သော ထိုသတိပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၏)။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဣဋ္ဌာ=လိုလား နှစ်သက်အပ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ=လောကဓံအကောင်းတရားတို့သည်) (လာဘာ၊ ယုသ၊ ပသံသာ၊ သုခဟူသော လောကဓံအကောင်းတရားတို့သည်) န မထေန္တိ= မမွေ့နှောက်နိုင်ကုန်။ ဝါ=မတုန်လှုပ် မချောက်ချားစေနိုင်ကုန်။ (အဿ=ထို သတိပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်) အနိဋ္ဌတော=မလိုလား မနှစ်သက် အပ်သော လောကဓံ အဆိုးဝါး တရားကြောင့်လည်း။ ပဋိဃာတံ=ဆင်းရဲညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းခြင်းသို့။ ဝါ=ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသသို့။ န ဧတိ=မရောက်။ [ပဋိဟညတိတိ ပဋိဃာတော=ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ (ဆင်းရဲညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းခြင်း)။ ဝါ=ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော ဒေါသ]။

တဿ=ထိုသတိပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်၏။ [အနုရောဓာ ဝိရောဓာ-တို့၌စပ်] ဝါ=ထို သတိပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်။ [ဝိဓူပိတာ-၌စပ်]။ အနုရောဓာ=(လာဘာ၊ ယုသအစ ရှိသော လောကဓံအကောင်းတို့ကို) လိုက်လျောခင်မင် လိုချင်မှု အကုသိုလ်တို့ သည်လည်းကောင်း။ အထ=ထိုမှတပါး။ ဝိရောဓာဝါ=(အလာဘာ၊ အယုသ စသော လောကဓံ အဆိုးတို့ကြောင့်) ဒေါသလွှမ်းမိုး နွမ်းညှိုးပင်ပန်း စိတ် မချမ်းသာခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ဝိဓူပိတာ=(ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်)

ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သည်။ အတ္တင်္ဂတာ=(ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် တို့ကြောင့်) ချုပ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကုန်၍)။ နသန္တိ=မရှိ တော့ကုန်။

စ=ထိုမျှမကသေး။ (သော=ထိုသတိပညာရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ဘဝဿ= ဘဝ၏။ (လူ၊ နတ်ဘဝ စသော ဘဝခန္ဓာ၏)။ ပါရဂူ=အပြီးအဆုံး အထွတ် အထိပ်သို့ရောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဝိရဇံ= ကိလေသာမြို့ မရှိရာဖြစ်သော။ အသောက်=ပူဆွေးဝမ်းနည်းမှု မရှိရာဖြစ်သော။ ပဒံ=နိဗ္ဗာန်ကို။ (မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို။ ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ မဂ္ဂဖလဉာဏေနာတိ ပဒံ)။ ဥတွာ=သိပြီး၍သာလျှင်။ (တံ=ထိုဘဝ၏ အပြီး အဆုံးသို့ ရောက်သည် အဖြစ်ကို)။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ (ပြန်၍ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သိ၏)။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)။ ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယလောကဓမ္မသုတ်

၆။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ အသုတဝတော=အကြားအမြင်သုတမရှိသော။ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတမရှိသော။ ဝါ=ပရိယတ္တိတရားတော်ကို နာယူ မှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်သိမြင်ပြီးသူ မဟုတ် သော[ဇောက နိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁)သုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၃၈)ကြည့်]။ ပုထုဇ္ဇနဿ=အန္ဓပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်း။ ဝါ=အဝိဇ္ဇာလွှမ်းဖိ၍ အကန်းပကတိဖြစ်သောပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်း။ လာဘောပိ =ပစ္စည်းလာဘ်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အလာဘောပိ=ပစ္စည်းလာဘ် မရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယသောပိ=အခြံအရံ အကျော်အစောသည် လည်းကောင်း။ ဝါ=အခြံအရံ အကျော်အစောရှိခြင်းသည် လည်းကောင်း။ အယသောပိ=ကောင်း။ နိန္ဒာပိ=ကောင်း။ ပသံသာပိ=ကောင်း။ သုခမ္ပိ=ကောင်း။ ဒုက္ခမ္ပိ=ကောင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုတဝတော=အကြားအမြင်သုတရှိသော။ ဝါ=အာဂမသုတ၊ အဓိဂမသုတရှိသော။ ဝါ=ပရိယတ္တိတရားကို နာယူမှတ်သားပြီးသူ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်သိမြင်ပြီးသူဖြစ်သော။ အရိယသာဝကဿပိ= အရိယာတပည့်မှာလည်း။ (ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်မှာ လည်း။ ဝါ=အရိယာသူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်မှာလည်း)။ လာဘောပိ= ကောင်း။ ပ။ ဒုက္ခမ္ပိ=ကောင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုသို့ဖြစ်ရာ ၌။ (ထိုပုထုဇဉ်နှင့် အရိယသာဝကတို့၏ လာဘစသည်တို့ ဖြစ်ရာ၌) သုတဝတော =အကြားအမြင်သုတရှိသော။ အရိယသာဝကဿ=အရိယာတပည့်၏။ အသုတဝ တာ=အကြားအမြင်သုတမရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=အန္ဓပုထုဇဉ်နှင့်။ ဝိသေသော=

ထူးခြားချက်ကား။ ကော=အဘယ်နည်း။ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်း အပြုအမူသည်။ ကော=နည်း။ [အဓိကံ ပယသတိ ပယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားသော ကိုယ်နှုတ်စိတ်အမူအရာ။ အဓိ+ပ+ယသု+ဏ] နာနာကရဏံ=တသီးတခြားစီ ကွဲပြားအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားချက်သည်။ ကိ=အဘယ်နည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ။)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ နော=တပည့်တော်တို့၏။ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်။ ဘဂဝံမူလကာ^၁=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပင်ရင်းမူလရှိပါကုန်၏။ ဘဂဝံနေတ္တိကာ^၂=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထုတ်ဆောင် ညွှန်ပြတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏။ ဘဂဝံပဋိသရဏာ^၃=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာပုဂ္ဂိုလ်ရှိပါကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဝတ=ကြံစည်တွေးခေါ် အရှည်မျှော်၍။ သာဓု=တောင်းပန်ပါကုန်၏။ [ပါရာဇိကဏံ ဥပက္ခဋ္ဌသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ၌ “ဝတာတိ ပရိဝိတက္ကေ” ဟု ဖွင့်သည်ကိုထောက်၍ ဤနေရာ၌ သင့်လျော်အောင် ဝတသဒ္ဓါကို အနက်ပြန်ဆိုသည်] ဘာသိတဿ=ဟောတော်မူအပ်သော။ ဧတဿ=ဤတရားတော်၏။ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်။ ဘဂဝန္တံယေဝ=မြတ်စွာဘုရား၏သာလျှင်။ ပဋိဘာတု=အဖို့တွက်တာဖြစ်ပါစေလော။ [ဤပုဒ်၏ ကျန်သော အနက်ပေးနည်းများကို တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၆၉)အညတိတ္ထိယသုတ် ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၄၅၄၊ ၄၅၅) ကြည့်]

၁။ ဘဂဝံမူလကာ ဘဂဝံနေတ္တိကာ။ ဘဂဝါ မူလံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံမူလကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပင်ရင်းမူလ ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော တရားတော်များ။ သဒ္ဓနိတိ နာမ်ပိုင်း၌ “ဝန္တဿ တုလောပေါ နော နိဂ္ဂဟိတံ မူလာဒိသု” ဟူ၍ (၅၄၆)သုတ် တည်၍ “ဘဂဝန္တံ+မူလ” ၌ ဝန္တု၏ တကိုချေ၊ သံယုတ်အစဖြစ်သော နံကို နိဂ္ဂဟိတံပြု၊ ထို့နောက် သမာသန္တကပစ္စည်းဖြင့် ဘဂဝံမူလကဟု ရုပ်ပြီးစေ၏။ မောဂ္ဂလ္လာန်သမာသံ၊ ဋန္တန္တုန် (၅၇)သုတ်၌ကား နန္တုကို ဋုပြု (ဋုအနုဗန်ရှိသော “အ”ပြု) နိဂ္ဂဟိတံလာဟု ရုပ်စီရင်၏။ ဘဂဝါ နေတ္တိ ဧတေသံ ဓမ္မာနန္တိ ဘဂဝံနေတ္တိကာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ထုတ်ဆောင်ဟောပြတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော တရားတော်များ။

၂။ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ ။ပဋိသရန္တိ သမောသရန္တိ ဧတ္တာတိ ပဋိသရဏံ=ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ=မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော တရားတော်များ။ အားလုံးစုံကို အကုန်သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၌ ဖဿဝေဒနာ အစရှိသော စတုဘူမကတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံစုဝေး ထင်ပေါ်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ထို စတုဘူမက တရားတို့၏ စုဝေးရာဌာန ဖြစ်တော်မူ၏ ဟူလို။

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (သမ္မုခါ=မျက်မှောက်၌) သုတွာ=တရားတော်ကို ကြားနာကြရကုန်၍။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဓာရေသန္တိ=နှုတ်တက်ဆောင်ထား မှတ်သားကြပါကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တေနဟိ=ထိုသို့ အသင်တို့က တောင်းပန်ကြလျှင်။ ဝါ=ထိုသို့ တောင်းပန်ကြခြင်းကြောင့်။ (တုမေ=သင်တို့သည်။ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤတရားကို) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော။ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌။ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော။ ဘာသိသာမိ=ငါဟောတော်မူအံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိခေါ=ဤသို့ပင်။ တေ ဘိက္ခု=ထိုတရားနာ ရဟန်းတို့သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စသောသံ=ရှေ့ရူ ရိုသေစွာ နားထောင်ကြကုန်ပြီ။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဧတံ=ဤသို့သော တရားစကားတော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အသုတဝတော=သော။ ပုထုဇ္ဇနဿ=မှာ။ လာဘော=ပစ္စည်းလတ်သည်။ ဝါ=ပစ္စည်းလတ်ရခြင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာအံ့။ သော=ထိုပုထုဇ္ဇနသည်။ [“သော ဥပ္ပန္နလာဘော ပုထုဇ္ဇနော=ထိုဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စည်းလတ်ရှိသော ပုထုဇ္ဇနသည်” ဟု အကျယ်ဖွင့်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏] ဣတိ=ဤသို့။ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစား။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစားသနည်းဟူမူ) မေ=ငါ့မှာ။ အယံ လာဘော=ဤပစ္စည်းလတ်သည်။ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်လာပြီ။ စ=သို့သော်လည်း။ သော=ထိုပစ္စည်းလတ်သည်။ အနိစ္စော=မမြဲ။ (ကုန်ခန်းပြိုကွဲ အမြဲမတည်သောတရားပေတည်း) ဒုက္ခော=ဆင်းရဲဒုက္ခပေတည်း။ (မမြဲသောကြောင့် ဆင်းရဲဒုက္ခ အမှန်ပေတည်း) ဝိပရိဏာမဓမ္မော=ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်းသဘောရှိ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစား) (တသ္မာ=ထိုသို့ မစဉ်းစားခြင်းကြောင့်။ တံ လာဘံ=ထိုပစ္စည်းလတ်ကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း။ (ထိုပစ္စည်းလတ်၏ မမြဲဆင်းရဲ ပြောင်းလဲခြင်းဟူသော အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း) နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။

အလာဘော=ပစ္စည်းလတ် မရခြင်းသဘောသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာအံ့။ သော=ထိုပုထုဇ္ဇနသည်။ (ထိုဖြစ်လာသော အလာဘာရှိသော ပုထုဇ္ဇနသည်) ဣတိ=သို့။ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=စား။ (ကိန္တိ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=ဟူမူ) မေ=ငါ့မှာ။ အယံ အလာဘော=ဤပစ္စည်းဥစ္စာ မရခြင်းသည်။ ဥပ္ပန္နော=ပြီ။ စ=လည်း။ သော=ထိုပစ္စည်းဥစ္စာ မရခြင်းသဘောသည်။ အနိစ္စော=မမြဲ။ ဒုက္ခော=တည်း။ ဝိပရိဏာမဓမ္မော=ရှိ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=စား) (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်)။ တံ အလာဘံ=ထိုပစ္စည်းလတ် မရခြင်းသဘောကို) ယထာဘူတံ

=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း။ (မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်း ဟူသော အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း) နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။ ယသော=သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ= အံ့။ပ။ ဒုက္ခံ=သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=အံ့။ သော=ထိုပုထုဇဉ်သည်။ (ထိုဖြစ်ပေါ်လာသော ဒုက္ခရှိသော ပုထုဇဉ်သည်)ဣတိ=သို့။ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစား။ (ကိန္တိ န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ) မေ=ငါ့မှာ။ ဣဒံ ဒုက္ခံ=ဤဒုက္ခဝေဒနာသည်။ ဥပ္ပန္နံ= ဖြစ်လာပြီ။ စ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်လာပါသော်လည်း။ တံ=ထိုဒုက္ခဝေဒနာသည်။ပ။ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ=ရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ (န ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=စား)(တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ တံ ဒုက္ခံ=ထိုဒုက္ခဝေဒနာကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း။ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။

☞ တဿ=ထိုပုထုဇဉ်၏။ ဝါ=မှာ။ လာဘောပိ=ပစ္စည်းလာဘ်သည်လည်း။ ဝါ=ပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်းသည်လည်း။ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို။ ပရိယာဒါယ= ယူငင်၍။ ဝါ=ကုန်ဆုံးစေ၍။ ဝါ=ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တားဆီးလျက်။ တိဋ္ဌတိ= တည်၏။ အလာဘောပိ=သည်လည်း။ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို။ ပရိယာဒါယ= ၍။ တိဋ္ဌတိ=၏။ [ဧကကနိပါတ်တုန်းက “စိတ္တံ ပရိယာဒါယ”၏ အဖွင့်ကို ယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုသည်]။ပ။ သော=ထိုသုတမရှိသော ပုထုဇဉ်သည်။ ဥပ္ပန္နံ= ဖြစ်ပေါ်လာသော။ လာဘံ=ပစ္စည်းလာဘ်ကို။ ဝါ=ပစ္စည်းလာဘ်ရရှိခြင်းကို။ အနုရုဇ္ဈတိ=လိုလားနှစ်သက် တပ်မက်၏။ အလာဘော=ပစ္စည်းလာဘ်မရခြင်း ကြောင့်။ ပဋိဝိရုဇ္ဈတိ=ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းဆင်းရဲ၏။ [အနုရုဇ္ဈတိ-၌ ရုဓဇာတ်သည် ဣစ္ဆာအနက်ကို ဟော၍ ပဋိဝိရုဇ္ဈတိ-၌ ရုဓဇာတ်သည် ဝိရောဓ (ဆန့်ကျင်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသည် ဒေါသ ဒေါမနဿ ဖြစ်၍ ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းပင်တည်း]

ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်လာသော။ ယသံ=အခြံအရံ အကျော်အစောကို။ အနုရုဇ္ဈတိ=၏။ အယသေ=အခြံအရံ အကျော်အစောကင်းမဲ့ခြင်းကြောင့်။ ပဋိဝိရုဇ္ဈတိ=၏။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ပသံသံ=သူတပါးတို့၏ ချီးမွမ်းမှုကို။ အနုရုဇ္ဈတိ=၏။ နိန္ဒာယ= သူတပါးတို့၏ ကဲ့ရဲ့မှုကြောင့်။ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းကြောင့်။ ပဋိဝိရုဇ္ဈတိ=၏။ပ။ သော=ထိုသုတမရှိသော ပုထုဇဉ်သည်။ ဧဝံ=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့် အတိုင်း။ အနုရောဓဝိရောဓဿမာပန္နော=နှစ်သက်ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်း ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းခြင်းသို့ ရောက်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဇာတိယာ= ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမှလည်းကောင်း။ ဝါ=ဘဝဖန်ခါ ခန္ဓာအသစ် ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်ခြင်းမှလည်းကောင်း။ ဇရာယ=ခန္ဓာဟောင်းမြင်း အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းမှ လည်း ကောင်း။ မရဏေန=ခန္ဓာပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှလည်းကောင်း။ သောကေဟိ =ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်းတို့မှလည်းကောင်း။ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း တို့မှလည်းကောင်း။ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှလည်းကောင်း။ ဒေါမနဿဟိ =စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့မှလည်းကောင်း။ ဥပါယာသေဟိ=ပြင်းထန်စွာ စိတ်ပူပန်ခြင်း

တို့မှလည်းကောင်း။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်။ ဒုက္ခသွာ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးမှ။
န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်မြောက်။ ဣတိ=ဤသို့ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=
ဟောတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=ပုထုဇဉ်ထက် အရိယသာဝကတို့က သာလွန်ထူးခြားသော
အချက်ကား။ သုတဝတော=သော။ အရိယသာဝကဿ=မှာ။ လာဘော=သည်။
ဥပ္ပဇ္ဇတိ=အံ့။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ပဋိ သဗ္ဗိက္ခတိ=
ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ပဋိသဗ္ဗိက္ခတိ=ဟူမူ)။ပ။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ပ။
တဿ=ထိုအရိယသာဝက၏။ ဝါ=မှာ။ လာဘောပိ=လည်း။ စိတ္တံ=ကို။ ပရိယာ
ဒါယ=၍။ န တိဋ္ဌတိ=မတည်။ပ။သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။ ဥပ္ပန္နံ=သော။
လာဘံ=ကို။ နာနုရုဇ္ဈတိ=မလိုလား မနှစ်သက်တပ်မက်။ အလာဘော=ကြောင့်။
နပ္ပဋိဝိရုဇ္ဈတိ=ကိုယ်စိတ်မညှိုးနွမ်း မပင်ပန်း။ပ။ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်။
ဧဝံ=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ အနုရောဓ ဝိရောဓဝိပ္ပဟိနော=
ပယ်အပ်ပြီးသော လိုလားနှစ်သက်တပ်မက်မှု၊ ကိုယ်စိတ် ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းမှု
ရှိသည်။ ဝါ=လိုလားနှစ်သက်တပ်မက်မှုနှင့် ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်း ပင်ပန်းမှုကို
ပယ်ရှားပြီးသည်။(ဟုတွာ)။ပ။ ဒုက္ခသွာ=မှ။ ပရိမုစ္စတိ=လွတ်မြောက်၏။ ဣတိ=
ဤသို့။ (အဟံ=သည်) ဝဒါမိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်။
(ဤသို့လောကဓံတို့၏ မမြဲခြင်းစသောသဘောကို အရိယ သာဝကက သိ၍
ပုထုဇဉ်က မသိခြင်းစသည်သည်ပင်)

[အယံ ခေါ=ဤသို့ လောကဓံတို့၏ မမြဲခြင်းစသော သဘောကို အရိယ
သာဝကကသိ၍ ပုထုဇဉ်ကမသိခြင်း။ ။ ထိုလောကဓံတို့က ပုထုဇဉ်၏ ကုသိုလ်
စိတ်ကို ယူငင် ချေမှုန်းနိုင်၍ အရိယသာဝက၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို မယူငင်
မချေမှုန်းနိုင်ခြင်း ။ ၂=ပုထုဇဉ်သည် လာဘာယသ စသည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ
တပ်မက်ခင်တွယ်မှု အနုရောဓ အကုသိုလ်တရားများဖြစ်ပွား၍ အလာဘာ အယသ
စသည်နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ ကိုယ်စိတ်ညှိုးနွမ်းပင်ပန်းမှုဝိရောဓအကုသိုလ်
တရားများဖြစ်ပွားခြင်းကြောင့် ဇာတိရောဓသော ဝဋ်ဒုက္ခတို့မှ မလွတ်မြောက်ခြင်း
နှင့် အရိယသာဝကမှာ ထိုအနုရောဓ ဝိရောဓအကုသိုလ်များ မဖြစ်ပွားခြင်း
ကြောင့် ထိုဝဋ်ဒုက္ခတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း ။ ၃ ဟူသော အချက်(၃)ချက်သည်ပင်]

သုတဝတော=သော။ အရိယသာဝကဿ=၏။ အသုတဝတာ=သော။
ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်။ ဝိသေသော=ထူးခြားချက်ပေတည်း။ အယံ=ဤသည်ပင်။ အဓိပ္ပ
ယာသော။.....ပြုမူပေတည်း။ ဣဒံ=ဤသည်ပင်။ နာနာကရဏံ=ချက်ပေတည်း။
ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)ဆဋ္ဌံ။

၇-ဒေဝဒတ္တဝိပတ္တိသုတ်

၇။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဒေဝဒတ္တေ=ဒေဝဒတ်သည်။ အစိရပက္ကန္တေ= (သံဃာကိုသင်းခွဲကာ) ထွက်ခွာသွားပြီး၍ မကြာမြင့်မီ။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌။ ဂိဇ္ဈကုဋေ=ဂိဇ္ဈကုဋ်မည်သော။ ပဗ္ဗတေ=တောင်ပေါ်၌။ ဝါ=တောင်ပေါ်ကျောင်း၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌။ ဝါ=ဂိဇ္ဈကုဋ်ဟောင်ဝယ် သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဒေဝဒတ္တံ=ဒေဝဒတ်ကို။ အာရဗ္ဗံ=အကြောင်းပြု၍။ ဝါ=ရည်ရွယ်တော်မူ၍။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ကာလေန ကာလံ=ရံခါရံခါ၌။ ဝါ=သင့်လျော်သည့် အခါတိုင်း အခါတိုင်း၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=မိမိကိုယ်တိုင်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှုကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=စဉ်းစားဆင်ခြင်သည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်။) သာဓု=ကောင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသော။ ဘိက္ခု=သည်။ သာဓု=ကောင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ (တနည်း)ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသူသည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ ဧတံ=ဤသို့ အတ္တဝိပတ္တိံကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားသူဖြစ်ခြင်းသည်။ သာဓု=ကောင်း၏။ (တနည်း)ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသူသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါမူကား။ သာဓု=ကောင်း၏။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကာလေန ကာလံ=၌။ ပရဝိပတ္တိံ=သူတပါး၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှုကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=သည်။ (သမာနော=သော်)သာဓု=ကောင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ အတ္တသမ္ပတ္တိံ=မိမိကိုယ်တိုင်၏ ပြည့်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို။ပ။ ပရသမ္ပတ္တိံ=သူတပါး၏ပြည့်စုံဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ အသဒ္ဓမ္မေဟိ=သူယုတ်မာတရားတို့သည်။ အဘိဘူတော=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သိမ်းကြိုးယူငင်အပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသော။ ဝါ=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသော။ ဒေဝဒတ္တော=ဒေဝဒတ်သည်။ အာပါယိကော=အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့သည်။ ဝါ=အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ထိုက်သည်။ နေရယိကော=အဝီစိငရဲသို့ လားရောက်လတ္တံ့သည်။ ဝါ=အဝီစိငရဲ၌ ဖြစ်ထိုက်သည်။ ကပ္ပဋ္ဌော=(အဝီစိငရဲ၏ သက်တမ်း အာယုကပ်ဖြစ်သော) အန္တရကပ်ပတ်လုံး တည်နေရလတ္တံ့သည်။ အတေကိစ္ဆော=ကုစားနိုင်ခြင်း မရှိသည်။ ဝါ=အဝီစိငရဲသို့ မရောက်အောင် ကုစားတားဆီး၍ မရနိုင်တော့သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏။) [ဤအာပါယိကော စသောပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထနှင့် သာဓကကို

ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၂) ပုရိသိန္ဒြိယဉာဏသုတ် ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၆၂၅)ကြည့်။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ (အသဒ္ဓမ္မေဟိ =တို့သည်။ အဘိဘူတော=သော။ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=သော။ ဒေဝဒတ္တော= သည်။ ပ။ အတေကိစ္ဆော=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ လာဘောန=ပစ္စည်းလာဘ်သည်။ ဝါ=ပစ္စည်းလာဘ်ရရှိမှုကြောင့်ဖြစ်သော လောဘ မာန အစရှိသော အကုသိုလ်သည်။ အဘိဘူတော=သော။ ပရိယာဒိန္န စိတ္တော= သော။ ပ။ အတေကိစ္ဆော=သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ အလာဘောန =ပစ္စည်းလာဘ်မရရှိခြင်းသည်။ ဝါ=ပစ္စည်းလာဘ် မရခြင်းကြောင့် ဒေါသလွှမ်းမိုး နွမ်းညှိုး ပင်ပန်းဆင်းရဲမှုအကုသိုလ်သည်။ အဘိဘူတော=သော။ ပ။ အတေ ကိစ္ဆော=သည်။ (ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယသေန=အခြံအရံ အကျော်စော ပေါများမှုသည်။ ဝါ=အခြံအရံအကျော်အစော ပေါများမှုကြောင့်ဖြစ်သော လောဘ မာန အစရှိသော အကုသိုလ်သည်။ အဘိဘူတော။ ပ။ အယသေန=အခြံအရံ အကျော်အစော ကင်းမဲ့မှုသည်။ ဝါ=အခြံအရံ အကျော်အစောကင်းမဲ့မှုကြောင့် ဖြစ်သော ဒေါသလွှမ်းမိုး နွမ်းညှိုးပင်ပန်း မချမ်းသာမှု အကုသိုလ်သည်။ အဘိဘူတော။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သက္ကာရေန=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစု ခံရမှုသည်။ ဝါ= ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစု ခံရမှုကြောင့်ဖြစ်သော လောဘမာန စသောအကုသိုလ် သည်။ အဘိဘူတော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အသက္ကာရေန=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာ ပြုစု မခံရခြင်းသည်။ ဝါ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစု မခံရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဒေါသလွှမ်းမိုး နွမ်းညှိုးပင်ပန်း မချမ်းသာမှု အကုသိုလ်သည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပါပိစ္ဆတာယ=ယုတ်မာသော လောဘအလိုရမ္မက်ရှိသူ၏အဖြစ်သည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ ပါပမိတ္တတာယ=(သဒ္ဓါတရားမရှိသူစသော)ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်သည်။ ဝါ=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေတို့ကို ကြည်ဖြူနှစ်သက် လက်ခံ ပေါင်းသင်း စိတ်ကိုင်ညွှတ်ခြင်းဟူသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော အကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည်။ အဘိဘူတော။ ပ။ အတေကိစ္ဆော(ဟောတိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်လာသော။ လာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍။ ဝိဟရေယျ=နေပါမူကား။ သာဓု=ကောင်းလှပေ၏။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ အလာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ= ၍။ ဝိဟရေယျ=ကား။ သာဓု=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကိဉ္ဇ= အဘယ်မည်သော။ အတ္ထဝသံ=အကြောင်းထူးကို။ ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍။ ဥပ္ပန္နံ= ဖြစ်လာသော။ လာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရေယျ=နေသင့် သနည်း။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ အလာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရေယျ

=နေသင့်သနည်း။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ယသံ=ကို။ပ။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ပါပမိတ္တတံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရေယျ=သနည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ဥပ္ပန္နုလာဘကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း၏ အကျိုးကား။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ယံ လာဘံ=အကြင်ပစ္စည်းလာဘ်ကို။ ဝါ=အကြင်ပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော လောဘာ၊ မာန အစရှိသော အကုသိုလ်ကို။ အနဘိဘုယျ=မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်မူ၍။ ဝိဟရတော=နေသော။ အဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ [တနည်း-အဿ=ထိုရဟန်း၏၊ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌] ယံ (ယေ)အာသဝါ=(ကာမာသဝ အစရှိသော) အကြင်အာသဝ လေးပါးတို့သည်လည်းကောင်း။ ယံ (ယေ)ဝိဃာတ ပရိဋ္ဌာဟာ=အကြင်စိတ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာအပူမီးနှင့် ယင်းတို့၏အနာဂတ်အကျိုးဝိပါက် အပူမီးတို့သည်လည်းကောင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ [ဤဝါကျရှိ ရေးသင့်သမျှ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်တို့ကို ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၈)အာသဝသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။

ဥပ္ပန္နံ=သော။ တံ လာဘံ=ထိုပစ္စည်းလာဘ်ကို။ ဝါ=ကို။ အဘိဘုယျ=လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍။ ဝိဟရတော=နေသော။ အဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ [တနည်း-အဿ=ထိုရဟန်း၏။ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌] ဧဝံ=ဤသို့ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ နေခြင်းကြောင့်။ [ဧဝံသ=ဧဝံ+အဿ] တေ အာသဝါ=ထိုအာသဝလေးပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊ တေ ဝိဃာတပရိဋ္ဌာဟာ=ထိုစိတ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာအပူမီးနှင့် ယင်းတို့၏ အနာဂတ်အကျိုးဝိပါက်အပူမီးတို့သည်လည်းကောင်း။ န ဟောန္တိ=မဖြစ်တော့ကုန်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ဟိ=အလာဘကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း၏ အကျိုးကား။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ယံ အလာဘံ=အကြင်ပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်းကို။ ဝါ=...အကုသိုလ်ကို။ အနဘိဘုယျ=မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်မူ၍။ ဝိဟရတော=နေသော။ အဿ=မှာ။ ယံ(ယေ)အာသဝါ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟိ=ပါပမိတ္တတာကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း၏အကျိုးကား။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ယံ ပါပမိတ္တတံ= အကြင် ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်ကို။ ဝါ=...လေးပါးကို။ အနဘိဘုယျ။ပ။န ဟောန္တိ=ကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ဣဒံ=ဤမည်သော။ အတ္ထဝသံ=အကြောင်းထူးကို။ (ဥပ္ပန္နုလာဘ စသည်တို့ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်းကြောင့် ထိုရဟန်းသန္တာန်၌ အာသဝဝိဃာတ တရားဆိုးတို့ မဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအကျိုးကျေးဇူးတည်းဟူသော အကြောင်းထူးကို)။ပဋိစ္စ=၍။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ လာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရေယျ=နေသင့်၏။ ဝါ=နေရမည်။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ အလာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရေယျ=နေသင့်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ဥပ္ပန္နုလာဘ စသည်တို့ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်းကြောင့် ထိုရဟန်း သန္တာန်၌ အာသဝဝိဃာတ တရားဆိုးတို့ မဖြစ်ပေါ်လာတော့

သည် အဖြစ်ကြောင့်)။ ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌။ (ဝေါ=သင်တို့သည်)။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ။ မယံ=ငါတို့သည်)။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ လာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရိဿာမ=နေကုန်အံ့။ ပ။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ အလာဘံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရိဿာမ=နေကုန်အံ့။ ပ။ ဥပ္ပန္နံ=သော။ ပါပမိတ္တတံ=ကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ=၍။ ဝိဟရိဿာမ=ကုန်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ ဝေါ=သင်တို့သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တမံ။

၈-ဥတ္တရဝိပတ္တိသုတ်

၈။ ဧကံ=တခုသော။ သမယံ=အခါ၌။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=အရှင်ဥတ္တရသည်။ မဟိသဝတ္ထုသ္မိံ^၁ = မဟိသဝတ္ထုအရပ်၌။ သင်္ခေယျကေ=သင်္ခေယျကမည်သော။ ပဗ္ဗတေ=တောင်၌။ ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ=ပညောင်ပင်တောကျောင်း၌။ ဝိဟရတိ= သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုပညောင်ပင်တောကျောင်း၌။ ဝါ=ပညောင်ပင် တောကျောင်းဝယ် အရှင်ဥတ္တရ သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=သည်။ (သမာနော=သော်) သာဓု=သည်။ ဟောတိ။ ပ။ ပရသမ္ပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=သည်။ (သမာနော=သော်) သာဓု=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၁။ မဟိသဝတ္ထုသ္မိံ ။ပ။ ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ မဟိသဝတ္ထုပုဒ်ကို မဖွင့်ပြ။ မဟိသာနံ=ကျွဲတို့၏။ ဝတ္ထု=တည်နေရာ ဟု ပုဒ်နက်စဉ်းစားမိ၏။ ဝဋ္ဋဇာလိကာပုဒ်ကိုကား-

ဝဋ္ဋဇာလိကာယန္တိ ဧဝံနာမကေ ဝိဟာရေ။ သော ကိရ ဝဋ္ဋဝနေ နိဝိဋ္ဌတ္တာ ဝဋ္ဋဇာလိကာတိ သင်္ခေ ဂတော ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ဝဋ္ဋာနံ=ပညောင်ပင်တို့၏။ ဇာလံ သမ္ပဟော=အပေါင်းတည်း။ ဝဋ္ဋဇာလံ=ပညောင်ပင်အပေါင်း။ ဝါ=ပညောင်ပင်တော။ ထို့နောက် “ဝဋ္ဋဇာလံ ဧဝ ဝဋ္ဋဇာလိကာ” ဟု သုတ္တတဒ္ဒိတ်ဆင့်။ ဤနေရာ၌မူ ထိုပညောင်ပင်တောကိုသာမက ပညောင်ပင်တော၌ ဆောက်လုပ်ထားအပ် သော ကျောင်းတိုင်အောင် ဌာနုပစာရအားဖြင့် ယူရ၏။ ဝဋ္ဋပုဒ်နေရာ၌ ဝေ(မျောက် ငိုပင်)ဟုလည်း ပါ၍ရှိ၏။ သီဟိုဠ်မူပါ၌ ဖြစ်၏။ “DICTIONARY OF PALI PROPER NAMES” ၌လည်း ဝေဇာလိကာပါ၍ကိုသာ ဖွင့်ထား၏။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (အရှင်ဥတ္တရက ရဟန်းတို့ကို မိန့်ကြားတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ ဝေဿဝဏော=ဝေဿဝဏ်မည်သော။ မဟာရာဇာ =နတ်မင်းကြီးသည်။ ကေနစိဒေဝ=တစုံတခုသာလျှင်ဖြစ်သော။ ကရဏီယေန= ပြုဖွယ်ကိစ္စဖြင့်။ ဥတ္တရာယ=မြောက်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသာယ=အရပ်မှ။ ဒက္ခိဏံ =တောင်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသံ=အရပ်သို့။ ဂစ္ဆတိ=သွားနေ၏။ ဝေဿဝဏော= မည်သော။ မဟာရာဇာ=သည်။ အာယသ္မတော ဥတ္တရဿ=အရှင်ဥတ္တရသည်။ မဟိသဝတ္ထုသ္မိ=၌။ သဇ္ဇေယျကေ=သော။ ပဗ္ဗတေ=၌။ ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ=၌။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့အား။ “သာဓာဝုသော ဘိက္ခု။ပ။ ပရသမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတိတိ” = “သာဓာဝုသော ဘိက္ခု။ပ။ ပရသမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတိ” ဟူ၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေန္တဿ=ဟောကြားနေစဉ်။ (သဒ္ဓံ=တရားသံ ကို) အသောသိ ခေါ=ကြားရပြီးသည်သာ။

[တနည်း-ဝေဿဝဏော=သော။ မဟာရာဇာ=သည်။ မဟိသဝတ္ထုသ္မိ=၌။ သဇ္ဇေယျကေ=သော။ ပုဗ္ဗတေ=၌။ ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ=၌။ ဘိက္ခုနံ=တို့အား။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ ကာလေန ကာလံ=၌။ အတ္တဝိပတ္တိံ=ကို။ပ။ ပရသမ္ပတ္တိံ=ကို။ ပစ္စဝေက္ခိတာ=သည်။ (သမာနော=သော်) သာဓု=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေန္တဿ=ဟောကြားနေသော။ အာယသ္မတော ဥတ္တရဿ=အရှင်ဥတ္တရ၏။ (သဒ္ဓံ=တရားသံကို။) အသောသိ ခေါ=သည်သာ။]

အထ ခေါ=တရားသံကြားရရာ ထိုအခါ၌။ ဝေဿဝဏော=သော။ မဟာရာဇာ =သည်။ ဗလဝါ=အားကောင်းသော။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ သမိဋ္ဌိတံ= ကွေးထားအပ်ပြီးသော။ ဗာဟံ=လက်မောင်းကို။ ပသာရေယျ သေယျထာပိနာမ ဝါ=ဆန့်တန်းလိုက်ရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပသာရိတံ=ဆန့်တန်းအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=ကို။ သမိဋ္ဌေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ကွေးလိုက်ရာသကဲ့သို့ လည်း ကောင်း။ ဧဝမေဝံ=ဤနည်းအသွင် လျင်မြန်စွာပင်။ပ။ အန္တရဟိတော= ကွယ်ပျောက်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) တာဝတိံသေသု=တာဝတိံ သ မည်ကုန် သော။ ဒေဝေသု=နတ်တို့၌။ ပါတုရဟောသိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ အထ= ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှ နောက်၌။ ဝေဿဝဏော=သော။ မဟာရာဇာ= သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ ဣန္ဒော=အစိုးရသခင် ဘုရင်ဖြစ်သော။ သက္ကော=သိကြားမင်းသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။) တေန=ထို အရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ဂမိ=သွား၏။ ဝါ=သွားပြီ။ ဥပသင်္ဂမိတွာ=သွားပြီး၍။ ဒေဝါနံ = နတ်တို့၏။ ဣန္ဒံ = သော။ သက္ကံ = သိကြားမင်းကို။ ဧတံ = ဤ အကြောင်းအရာကို။ အဝေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)။

မာရိသ=အရှင်သိကြားမင်း။ ယဂ္ဂေ=အကျွန်ုပ်ပြောကြားပါ၏။ (တွံ=အရှင်သည်။) ဇာနေယျာသိ=သိပါလော။ ဒေသော အာယသ္မာ ဥတ္တရော=ဤအရှင်ဥတ္တရသည်။ ပ။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့အား။ “သာဓာဝုသော ဘိက္ခုပ။ ပရသမ္ပတ္တိပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတီတိ=သာဓာဝုသော ဘိက္ခုပ။ ပရသမ္ပတ္တိပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတိ” ဟူ၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတိ=ဟောနေပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=သံတော်ဦးတင်ပြီ။) အထ ခေါ=သံတော်ဦးတင်ရာ ထိုအခါ၌။ ပ။ ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ=၌။ အာယသ္မတော ဥတ္တရဿ=၏။ သမ္မုခေ=ရှေ့မှောက်၌။ ပါတုရဟောသိ=ပြီ။ အထ ခေါ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရာ ထိုအခါ၌။ ဒေဝါနံ=တို့၏။ ဣန္ဒော=သော။ သက္ကော=သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ ပ။ အာယသ္မန္တံ ဥတ္တရံ=အရှင်ဥတ္တရကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တရသောနေရာ၌။ အဋ္ဌာသိ=ရပ်နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ ဌိတော=ရပ်နေပြီးသော။ ပ။ အာယသ္မန္တံ ဥတ္တရံ=အရှင်ဥတ္တရကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ အဝေါစ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=သည်။ ဘိက္ခုနံ=တို့အား။ “သာဓာဝုသောပ။ ဟောတီတိ=” “သာဓာဝုသောပ။ ဟောတိ” ဟူ၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေသိ=ဟောကြားပြီ။ (ဣတိ=ဤသို့။ သုတံ=အကျွန်ုပ်ကြားခဲ့သောစကားသည်။) သစ္စံ ကိရ=မှန်ပါသလော။ (ဣတိ=သို့။) အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ ဣန္ဒ=ဘုရင်သိကြားမင်း။ ဧဝံ=အသင်ကြားအပ်သောစကား မှန်ပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ။) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဣဒံ=ဤအရှင်ဥတ္တရ ဟောကြားအပ်သော တရားသည်။ အာယသ္မတော ဥတ္တရဿ=၏။ သကံ=ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော။ ဝါ=ကိုယ်ပိုင်အသိဖြင့်ဖြစ်သော။ ပဋိဘာနံ ကိ ပန=ညဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော တရားပါလော။ ဥဒါဟု=သို့မဟုတ်။ အရဟတော=ကိလေသာတို့မှဝေးကွာ၍ ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော် မူထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=မမှားဧကန် အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင် စထွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော။ တဿ ဘဂဝတော=ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရား၏။ ဝစနံ ကိ ပန=တရားစကားတော်ပါလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဒေဝါနမိန္ဒ=နတ်တို့သခင် ဘုရင်သိကြားမင်း။ တေနဟိ=ထိုသို့ အသင်လျှောက်ထားခြင်းကြောင့်။ တေ=သင်အား။ ဥပမံ=ဥပမာကို။ ကရိဿာမိ=ပြုပေအံ့။ ဣမံ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော။ ဝိညု=ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော။ ပုရိသာ=ယောက်ျားတို့သည်။ ဥပမာယ=ဥပမာဖြင့်။ ဘာသိတဿ=မိမိပြောဆိုအပ်သောစကား၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို။ အာဇာနန္တိ=ကွဲကွဲပြားပြား ပိုင်းခြား၍ သိကြကုန်၏။

ဒေဝါနမိန္ဒ=မင်း။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ ဂါမဿ ဝါ=ရွာ၏ သော်လည်းကောင်း။ နိဂမဿ ဝါ=နိဂုံး၏ သော်လည်းကောင်း။ အဝိဒူရေ= အနီး၌။ မဟာဓညရာသိ=ကြီးစွာသော စပါးပုံသည်။ (အဿ=ရှိရာ၏)။ တတော =ထိုစပါးပုံကြီးမှ။ မဟာဇနကာယော=များစွာသော လူအပေါင်းသည်။ ဓညံ= စပါးကို။ ကာဇေဟိပိ=ထမ်းပိုးဆိုင်းထမ်း တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ ပိဋကေဟိပိ= တောင်းတို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဥစ္ဆင်္ဂေဟိပိ=ခါးပိုက်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ အဉ္ဇလိဟိပိ =လက်ခုပ်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ အာဟာရေယျ=သယ်ဆောင်ရာ၏။ ဒေဝါနမိန္ဒ= မင်း။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ မဟာဇနကာယံ=(စပါးသယ်ယူသော)ထို လူအပေါင်းကို။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားရောက်ချဉ်းကပ်၍။ (တုမေ=သင်တို့သည်။) ကုတော=အဘယ်နေရာက။ ဣမံ ဓညံ=ဤစပါးကို။ အာဟာရထ=ဆောင်ယူကြ ကုန်သနည်း။ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့။ ပုစ္ဆေယျနု =မေးငြားအံ့။ ဒေဝါနမိန္ဒ=နတ်တို့ သခင် ဘုရင်သိကြားမင်း။ (တံ=ထိုသို့မေးမြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။) ဗျာကရမာနော= ဖြေဆိုသော။ သော မဟာဇနကာယော=ထိုများစွာသော လူအပေါင်းသည်။ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ ဗျာကရမာနော=ဖြေဆိုလသော်။ သမ္မာ=ကောင်းမွန်မွန်ကန်စွာ။ ဗျာကရေယျ နုခေါ=ဖြေဆိုသည်မည်နိုင်ပါသနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=အရှင်ဥတ္တရက မေးမြန်းပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ အမုမှာ မဟာဓညရာသိမှာ=ထိုမည်သောစပါးပုံကြီး မှ။ အာဟာရာမ=ငါတို့ယူဆောင်ကြပါကုန်၏။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့သာ။ ဗျာကရ မာနော=ဖြေဆိုသော။ သော မဟာဇနကာယော=သည်။ [တနည်း-ဣတိခေါ= သာ။ သော မဟာဇနကာယော=သည်။ ဗျာကရမာနော=ဖြေဆိုလသော်] သမ္မာ= မွန်ကန်စွာ။ ဗျာကရေယျ=ဖြေဆိုသည် မည်နိုင်ပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ =သိကြားမင်းက ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။ ဒေဝါနမိန္ဒ=မင်း။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူ ပင်။ ယံ ကိဉ္စိ=အမှတ်မထား တရားစကား တမျိုးမျိုးကို။ သုဘာသိတံ= ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်ပြီ။ သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော။ တံ=ထိုဟောကြားအပ်သော တရား စကားဟူသမျှသည်။ အရဟတော=သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော။ တဿ ဘဂဝတော=၏။ ဝစနံ=တရားတော်ချဉ်းသာတည်း။ တတော=ထိုမြတ်စွာဘုရား ၏ တရားစကားတော်မှ။ ဥပါဒါယ ဥပါဒါယ=ယူ၍ယူ၍။ မယံ စ= ငါတို့သည် လည်းကောင်း။ အညေ စ=အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ဘဏာမ= ဟောကြားကြပါကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ (ဣဒံ=ဤအရှင်ဥတ္တရမိန့်ဆိုအပ်သော စကားသည်။) အစ္စရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွာ။ ဘန္တေ=ရား၊ (ဣဒံ=သည်) အဗ္ဗုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်ပါပေစွာ၊ အာယသ္မတာ ဥတ္တရေန=အရှင် ဥတ္တရသည်။ "ယံ ကိဉ္စိ သုဘာသိတံ။ပ။ ဘဏာမာတိ" = "ယံ ကိဉ္စိ သုဘာသိတံ

။ပ။ ဘဏာမ ဟူ၍။ ဝါ=ဟူသော။ ဣဒံ=ဤစကားကို။ ယာဝ=အလွန်အကဲ
 ပင်။ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာမိန့်ဆိုအပ်ပါပေ၏။ ဘန္တေ ဥတ္တရ=အရှင်ဥတ္တရ။
 ဧကံ=တခုသော။ သမယံ=အခါ၌။ [ဣဒံ အနက်မရှိ]ဒေဝဒတ္တေ=သည်။ [ယခင်
 ဒေဝဒတ္တ ဝိပတ္တိသုတ်အတိုင်းဆိုလေ]။ပ။ ။[ဤသုတ်အဆုံးမှ “ဧတ္တာဝတာ
 ဘန္တေ ဥတ္တရ စသည်သို့သွားတော့အံ့]။

ဘန္တေ ဥတ္တရ=အရှင်ဥတ္တရ။ မနုဿေသု=လူတို့၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့လည်း
 ကောင်း။ ဘိက္ခုနိယော=ရဟန်းမတို့လည်းကောင်း။ ဥပါသကာ=သီတင်းသည်
 ဒါယကာတို့လည်းကောင်း။ ဥပါသိကာယော=သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့
 လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့)။ စတဿော=လေးမျိုးကုန်သော။ ပရိသာ=
 ပရိသတ်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ ဧတ္တာဝတာ=ဤမျှအတိုင်းအတာပမာဏ
 ရှိသော စကားတော်အစဉ်ဖြင့်။ (ဤသို့ “သာဓု ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု”မှစ၍ “ဧဝံ
 ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတဗ္ဗံ”တိုင်အောင်သော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော
 စကားတော်အစဉ်ဖြင့်) ဥပဋ္ဌိတော=ဖြစ်ပေါ်လာသော။ အယံ ဓမ္မပရိယာယော=
 ဤတရားဒေသနာတော်သည်။ ဝါ=ဤ(တရားထူးရခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်သော
 ပရိယတ္တိတရားတော်သည်။ တာသု=ထိုပရိသတ်လေးမျိုးတို့တွင်။ (ထို ပရိသတ်
 လေးမျိုးထဲက) ကိသ္မိဋ္ဌိ=မည်သည့်ပရိသတ်၌မျှ။ န ဥပဋ္ဌိတော=ဖြစ်ပေါ်လာသည်
 မဟုတ်။ [မည်သည့် ပရိသတ်၌မျှ ဖြစ်ပေါ်လာသည် မဟုတ်။ မည်သည့်ပရိသတ်
 ကမျှ ဟောကြားသည်မဟုတ်။ မြတ်စွာဘုရား၌သာ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ မြတ်စွာဘုရား
 ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်သာဖြစ်သည်ဟူလို]။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=အရှင်ဥတ္တရသည်။ ဣမံ ဓမ္မ
 ပရိယာယံ=ဤတရားဒေသနာတော်ကို။ ဥဂ္ဂဏှတု=စိတ်ဖြင့် မှတ်သား သင်

၁။ ဥဂ္ဂဏှတု ပရိယာပုဏာတု ဓာရေတု။ ။သဝနမုခေန ဗျဉ္ဇနသော
 အတ္ထသော စ ဥပဓာရဏံ ဥဂ္ဂဏှနန္တိ အာဟာ “တုဏှိဘူတော နိသီဒိတွာ သုဏန္တော
 ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမာ”တိ။ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ ပရိယာပုဏာနန္တိ အာဟာ “ဝါစာယ သဇ္ဈာယံ
 ကရောန္တော ပရိယာပုဏာတိ နာမာ”တိ။ ဂန္ထဿ ပရိဟရဏံ ဓာရဏံ၊ တံ ပန ပရေသု
 ပတိဋ္ဌာပနံ ပါကဋံ၊ ဟောတိတိ အာဟာ “အညေသံ၊ ဝါစေန္တော ဓာရေတိ နာမာတိ။
 ဥပရိပဏံ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၇၅။ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၇၀။ (လောမသကင်္ဂိယဘဒ္ဒေကာရတ္တသုတ်)။

သုတ္တာ တုဏှိဘူတောဝ ပဂုဏံ ကရောန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမ၊ ပဒါနပဒံ ဃဋ္ဌေတွာ
 ဝါစာယ ပရိစိတံ ကရောန္တော ပရိယာပုဏာတိ နာမ၊ ဥဘယထာပိ ပဂုဏံ အာဓာရပုတ္တံ
 ကရောန္တော ဓာရေတိ နာမ၊ အတ္ထသံဟိတောတိ ကာရဏနိသီတော။ သံယုတ်
 အဋ္ဌကထာ၊ တ-၇၀။ မနသာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော “တုဏှိဘူတောဝ ပဂုဏံ
 ကရောန္တော”တိ ဝုတ္တော၊ ပဒါနပဒန္တိ ပဒဉ္စ အနုပဒဉ္စ။ ပုရိမံ ဟိ ပဒံ နာမ၊ တဒနန္တရံ
 အနုပဒံ။ပ။ကာရဏနိသီတောတိ လောကုတ္တရဓမ္မဿ ကာရဏသန္နိသီတော။
 ၎င်းဋီကာ၊ ၃-၈၈ (နိဒါနဝဂ်၊ စာပိုဒ်-၄၅၊ ဉာတိကသုတ်)။

ကြားပါလော။ (ကြားနာသမှု၊ အရင်းပြုကာသဒ္ဓါအနက် စိတ်သက်သက်ဖြင့်၊ လေ့ကျက်မှတ်သား၊ သင်ကြားပါလော။)။ ဘန္တေ=ရား။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=သည်။ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ=ကို။ ပရိယာပုဏ္ဏာတု=နှုတ်ဖြင့် မှန်မှန်ရွတ်အံပါလော။ ဘန္တေ=ရား။ အာယသ္မာ ဥတ္တရော=သည်။ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ=ကို။ ဓာရေတု=ပို့ချဟောကြားဆောင်ထားပါလော။ ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာဋီကာ အဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုသည်။ (တနည်း) ဥဂ္ဂဏတု=တိတ်ဆိတ်ငြိမ်လျက် စိတ်သက်သက်ဖြင့်၊ လေ့ကျက်မှတ်သား၊ သင်ကြားပါလော။ပ။ ပရိယာပုဏ္ဏာတု=ရှေ့နောက်ပုဒ်များ၊ မမှားဆက်လျက်၊ စဉ်မပျက်အောင်၊ နှုတ်တက်ဖန်ဖန်၊ ရွတ်အံပါလော။ပ။ ဓာရေတု=(ဘယ်ခါချိန်ရောက်၊ မမေ့ပျောက်အောင်) စိတ်ရှောက်နှုတ်ပါ၊ လေ့လာမှတ်သား၊ ဆောင်ထားပါလော။ သံယုတ်အဋ္ဌကထာဋီကာအဖွင့်အတိုင်း ပြန်ဆိုသည်။

ဘန္တေ=ရား။ အယံ ဓမ္မပရိယာယော=သည်။ အတ္ထသံဟိတော=(လောကုတ္တရာတရား၏)အကြောင်းနှင့် စပ်ယှဉ်ပါ၏။ ဝါ=(မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ နိဗ္ဗာန် ပရမတ် သုံးရပ်သော) အကျိုးစီးပွားနှင့်စပ်ယှဉ်ပါ၏။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကော=မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစဖြစ်ပါ၏။ (သိက္ခာသုံးပါးဖြင့် သွင်းယူအပ်သော အားလုံးသော သာသနာတော်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်၏အဦးအစဖြစ်ပါ၏)။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)။အဋ္ဌမံ။

၉-နန္ဒသုတ်

၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ကုလပုတ္တောတိ=မြင့်မြတ်သောအမျိုးကောင်းသားဟူသော စကားကို။ နန္ဒံ=နန္ဒကို။ ဝဒမာနော=ပြောဆိုလသော်။ သမ္မာ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ။ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်မည်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလဝါတိ=စွမ်းအားဗလရှိသောသူ ဟူသောစကားကို။ နန္ဒံ=နန္ဒကို။ ဝဒမာနော=သော်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပါသာဒိကောတိ=(ရုပ်ဝါအဆင်း ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်) ကြည်ညိုမှုကို ဖြစ်စေတတ်သောသူဟူသော စကားကို။ပ။ တိဗ္ဗရာဂေါတိ=ထူထဲအားကြီးသော ရာဂရှိသောသူဟူသော စကားကို။ [အရှင်နန္ဒ ရဟန္တာမဖြစ်မီအခိုက်တုန်းက ဖြစ်စဉ်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ အရှင်နန္ဒကို တိဗ္ဗရာဂေါဟု ဟောတော်မူသည် ဖြစ်လိမ့်မည်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အညတြ=အခြားသော ပြောဆိုဖွယ်အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့်။ ဝါ=အခြားအကြောင်းအမျိုးမျိုးကို ပြောဆိုနေခြင်းဖြင့်။ ကိ=အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ [အညတြ-၌ တြ ပစ္စည်းကို သဟာဒိယောဂအနက်၌သက်]နန္ဒော=နန္ဒသည်။ ဣန္ဒြိယေသု=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌။ ဝုတ္တဒ္ဓါရော=(သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့်လုံခြုံစွာ)ပိတ်ဆီးအင်သော ဒ္ဓါရအပေါက်ရှိ၏။ ဘောဇနေ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌။ မတ္တညျ=(ခံယူခြင်းသုံးဆောင်ခြင်းနှင့်စပ်၍) အတိုင်းအတာ

ပမာဏကိုသိ၏။ ဇာဂရိယံ=နိုးကြားသူ၏အဖြစ်ကို။ အနုယုတ္တော=ကြိုးစားအားထုတ်၏။ သတိသမ္ပဇေန=သတိသမ္ပဇေနှင့်။ ဝါ=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံကို အမှတ်ရသောသတိ၊ ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော သမ္ပဇေညဏ်နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ၏။ နန္ဒော=နန္ဒသည်။ ယေဟိ=ယင်းအကြောင်းတရား လေးပါးတို့ဖြင့်။ (ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ အစရှိသော ယင်းအကြောင်းတရား လေးပါးတို့ဖြင့်) ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ကို။ ပရိပုဏ္ဏံ=ပြည့်စုံစွာ။ ပရိသုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင်ဖြူစင်စွာ။ စရိတံ=ကျင့်ခြင်းငှာ=သက္ကောတိ=စွမ်းနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တကြ=ထိုလေးပါးသော အကြောင်းတရားတို့တွင်။ ဣဒံ=ဤယခု ဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့သော အကြောင်းတရားသည်။ နန္ဒဿ=နန္ဒ၏။ ဣန္ဒြိယေသု=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌။ ဂုတ္တဒွါရတာယ=လုံခြုံစွာ ပိတ်ဆီးအပ်သော ဒွါရရှိသည် အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ဂုတ္တဒွါရတာယ-၌ သတ္တမီဝိဘတ်သည် ပဌမအနက်ဟောတည်း။] ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=နန္ဒသည်။ ပုရတ္ထိမာ=အရှေ့ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကို။ ဝါ=သည်။ အာလောကေတဗ္ဗာ=ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်ရှုသင့်သည်။ ဝါ=ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်ရှုရမည်။ သစေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်အံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) နန္ဒော=နန္ဒသည်။ သဗ္ဗံ=သမ္ပဇေညဏ်ဖြစ်စေသင့်သမျှ အားလုံးစုံကို။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ=ကောင်းစွာအစဉ်မပြတ်ဆောင်ယူ၍။ ဝါ=စဉ်းစားဆင်ခြင် သမ္ပဇေညဏ်ဖြစ်စေ၍။ ပုရတ္ထိမံ=အရှေ့ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကို။ အာလောကေတိ=ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ အာလောကေတိ=ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်သနည်းဟူမူ)

☸ ဧဝံ=ဤသို့သမ္ပဇေညဏ်ဖြစ်စေ၍။ ပုရတ္ထိမံ=သော။ ဒိသံ=ကို။ အာလောကယတော=ရှေ့တည့်တည့်ကြည့်သော။ မေ=ငါ၏။ (သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌) အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ=အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿမည်ကုန်သော။ ဝါ=မတရား လိုချင်မှု ဝိသမလောဘနှင့် စိတ်ဆင်းရဲခြင်း သဘောဖြစ်ကုန်သော။ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်။ န အန္ဓာဿဝိဿန္တိ=အစဉ်မလိုက်ကုန်လတ္တံ့။ ဝါ = မဖိစီး မလွှမ်းမိုးကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ (အာလောကေတိ = ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်၏)(နန္ဒော=နန္ဒသည်) ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ အကုသိုလ် မဖြစ်ပေါ်လာအောင်။ တတ္ထ = ထိုအရှေ့အရပ်ကို ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်ရာ၌။ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင် သိမြင်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ ပုစ္ဆိမာ=အနောက်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသံ=ကို။ ဝါ=သည်။ အာလောကေတဗ္ဗာ=သည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ=သော်)

နန္ဒော=သံညံ။ သဗ္ဗံ=ကို။ စေတသာ=ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ=၍။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ ဥတ္တရာ=မြောက်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသာ=ကို။ ဝါ=သည်။ အာလောကေတဗ္ဗာ=သည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ=သော်) နန္ဒော=သည်။ သဗ္ဗံ=ကို။ စေတသာ=ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ ဒက္ခိဏာ=တောင်ဘက်ဖြစ်သော။ ဒိသာ=ကို။ ဝါ=သည်။ အာလောကေတဗ္ဗာ=သည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ=သော်) နန္ဒော=သည်။ သဗ္ဗံ=ကို။ စေတသာ=ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ=၍။ ဒက္ခိဏံ=သော။ ဒိသံ=ကို။ အာလောကေတိ=၏။ (ကိန္တိ အာလောကေတိ) ဧဝံ=ဤသို့ သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၍၊ ဒက္ခိဏံ=သော၊ ဒိသံ=ကို၊ အာလောကယတော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ ဥဒ္ဓံ=အထက်အရပ်ကို။ ဝါ=သည်။ ဥလ္လောကေတဗ္ဗာ=မော်၍ကြည့်ရှုသင့်သည်။ ဝါ=မော်ကြည့်ရမည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ) နန္ဒော=သည်။ သဗ္ဗံ=ကို။ စေတသာ=ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ=၍။ ဥဒ္ဓံ=ကို။ ဥလ္လောကေတိ=မော်ကြည့်၏။ (ကိန္တိ ဥလ္လောကေတိ)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ အဓော=အောက်အရပ်ကို။ သြလောကေတဗ္ဗာ=ငုံ၍ကြည့်သင့်သည်။ ဝါ=ရမည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ) နန္ဒော သဗ္ဗံ စေတသာ သမန္နာဟရိတွာ အဓော=ကို။ သြလောကေတိ=ငုံကြည့်၏။ (ကိန္တိ သြလောကေတိ)ဧဝံ=၍။ အဓော=ကို။ သြလောကယတော=ငုံကြည့်သော။ မေ=ငါ၏။ (သန္တာနေ=၌)။ပ။ န အန္ဓာဿဝိဿန္တိ=တ္တံ။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သြလောကေတိ=၏)။ နန္ဒော=သည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=အောင်။ တတ္ထ=ထိုအောက်အရပ်ကို ငုံကြည့်ရာ၌။ သမ္ပဇာနော=သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ နန္ဒဿ=သည်။ အနုဒိသာ=အထောင့်အရပ်မျက်နှာကို။ ဝါ=သည်။ အနုဝိလောကေတဗ္ဗာ=စောင်းငဲ့လှည့်ကြည့်သင့်သည်။ ဝါ=ရမည်။ သစေ ဟောတိ=အံ့။ (ဧဝံ သတိ=သော်)။ နန္ဒော=သည်။ သဗ္ဗံ=ကို။ စေတသာ=ဖြင့်။ သမန္နာဟရိတွာ=၍။ အနုဒိသံ=ကို။ အနုဝိလောကေတိ=စောင်းငဲ့လှည့်ကြည့်၏။ (ကိန္တိ=၍၊ အနုဝိလောကေတိ=နည်းဟူမူ) ဧဝံ=ဤသို့ သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၍၊ အနုဒိသံ=ကို၊ အနုဝိလောကယတော=စောင်းငဲ့လှည့်ကြည့်သော။ မေ=ငါ၏။ (သန္တာနေ=)။ပ။ န အန္ဓာဿဝိဿန္တိ=တ္တံ၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (အနုဝိလောကေတိ=၏) နန္ဒော=သည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿ အကုသိုလ်မဖြစ်ပေါ်အောင်။ တတ္ထ=ထိုအထောင့်အရပ်ကို စောင်းငဲ့လှည့်ကြည့်ရာ၌။ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင် သိမြင်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤအကြောင်းတရားသည်။ (ဤသို့ အရှေ့အရပ်မျက်နှာကို ရှေ့တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း စသောကိစ္စတို့၌ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿတို့ အစဉ်လိုက် မဖိစီးနိုင်အောင် စဉ်းစားဆင်ခြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ဖြစ်စေခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားသည်) နန္ဒဿ=၏။ ဣန္ဒြိယေသု=တို့၌။ ဝုတ္တဒ္ဓါရတံဘယ=သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တကြ=ထိုလေးပါးသော အကြောင်းတရားတို့တွင်။ ဣဒံ= ဤဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့သော အကြောင်းတရားသည်။ နန္ဒဿ=၏။ ဘောဇနေ =ဌ်။ မတ္တညုတာယ=အတိုင်းအတာပမာဏကို သိသည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ= ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ နန္ဒော=နန္ဒသည်။ ယောနိသော =သင့်လျော်သောအကြောင်းအားဖြင့်။ ဋ္ဌိတိယာ ယာပနာယစသည်ဖြင့် ဖော်ပြ လတ္တံ့သော အကြောင်းတို့တွင် ဆီလျော်သောအကြောင်းတရားဖြင့်-ဟူလို။ ပဋိသင်္ခါ(ပဋိသင်္ခါယ)=ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍။ အာဟာရံ=အစာအာဟာရကို။ အာဟာရေတိ=စားမျိုး၏။ ဒဝါယ=(ကလေးသူငယ်တို့ကဲ့သို့) မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်းငှါ။ နေဝ အာဟာရေတိ=စားမျိုးသည်မဟုတ်။ မဒါယ=(လက်ဝှေ့သမား၊ လက်ပန်းသမား စသည်တို့ကဲ့သို့) ခွန်အားမာန်၊ ယောကျ်ားမန်စသည်ဖြင့် မာန်တက်ထောင်လွှား ဝင့်ကြွားခြင်းငှာ။ န အာဟာရေတိ=စားမျိုးသည်မဟုတ်။ မဏ္ဍနာယ=(နန်းတော်သူ၊ ပြည့်တန်ဆာမတို့ကဲ့သို့) ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပြည့်ဖြိုး ခြင်းငှာ။ န အာဟာရေတိ=မဟုတ်။ ဝိဘူသနာယ=(ကျွမ်းသမား၊ ကချေသည်တို့ ကဲ့သို့) အရေအဆင်း ကြည်လင်ခြင်းငှာ။ န အာဟာရေတိ=မဟုတ်။

ဣမဿ ကာယဿ=ဤခန္ဓာကိုယ်၏။ ယာဝဒေဝ ဋ္ဌိတိယာ=အဆက်မပြတ် ခိုင်မတ်တည်တံ့နေရုံအကျိုးငှာသာလျှင်။ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=ဇီဝိတိန္ဒြေကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်စေရုံအကျိုးငှာသာလျှင်။ [တနည်း-ဣမဿ ကာယဿ =၏။ ယာဝဒေဝ ဋ္ဌိတိယာ=သာလျှင်။ ယာဝဒေဝ ယာပနာယ=ကာလကြာရှည် တည်နေနိုင်ရုံအကျိုးငှာသာလျှင်] ယာဝဒေဝ ဝိဟိသူပရတိယာ=ဆာလောင် မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲကင်းရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်။ ယာဝဒေဝ ဗြဟ္မစရိယာ နုဂ္ဂဟာယ=သာသန၊ မဂ္ဂ၊ နှစ်ပါးသော မြတ်သောအကျင့်ကို ချီးမြှောက်နိုင်ရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်။ အာဟာရေတိ=စားမျိုးမှီဝဲ၏။

(အဟံ=ငါသည်)။ ဣတိ=ဤသို့ အစာအာဟာရကို စားမျိုး မှီဝဲခြင်းဖြင့်။ ပုရာဏံ=အဟောင်းဖြစ်သော။ ဝေဒနဉ္စ=ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲဝေဒနာ ကိုလည်း။ ပဋိဟင်္ခါမိ=ပယ်ရှား တားဆီးအံ့။ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော။ ဝေဒနံ စ=အတိုင်းအဆမရှိ စားမိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲဝေဒနာကိုလည်း။ န ဥပ္ပါဒေသာမိ=မဖြစ်စေအံ့။ မေ=ငါ့မှာ။ ယာတြာ စ=ဤကိုယ်ခန္ဓာ ရှည်ကြာ ကာလ မျှတဖြစ်တည်နေခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဣရိယာပုထ်လေးပါး မပျက်ပြားဘဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်နေခြင်းသည်လည်းကောင်း။ အနဝဇ္ဇတာ စ=အပြစ် မရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ဖာသုဝိဟာရော စ=ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း သည်လည်းကောင်း။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်၍။ (အာဟာရေတိ=၏)။ [ဤပစ္စဝေက္ခဏာပါဠိ၏ နောက်ထပ်အနက်ဖွင့် အမျိုး မျိုးနှင့် ရှင်းလင်းချက်တို့ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၂၄၀) တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆)အပဏ္ဍကသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤအကြောင်းတရားသည်။ (ဤကာယဿ ဌိတိယာပနာ စသောအကြောင်းတို့တွင် ဆီလျော်သော အကြောင်းတရားဖြင့် အစာအာဟာရကို ဆင်ခြင်မှီဝဲ သုံးဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားသည်)။ နန္ဒဿ=၏။ ဘောဇနေ=၌။ မတ္တညုတာယ=အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုလေးပါးသော အကြောင်းတို့တွင်။ ဣဒံ=ဤဟောတော်မူအပ်လတ္တံ့သော အကြောင်းသည်။ နန္ဒဿ=နန္ဒ၏။ ဇာဂရိယာနုယောဂသ္မိ=နိုးကြားသူ၏အဖြစ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ သာသနာတော်၌။ နန္ဒော=နန္ဒသည်။ ဒိဝသံ=နေ့အချိန်၌။ စင်္ဂမေန=စင်္ကြံလျှောက်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ နိသဇ္ဇာယ=ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ အာဝရဏိယေဟိ=ကုသိုလ်စိတ်ကို တားဆီးတတ်ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=နိဝရဏတရားတို့မှ။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ပရိသောဓေတိ=သုတ်သင်၏။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏။ ပဌမံ=ပဌမပိုင်းဖြစ်သော။ ယာမံ=ယာမံ၌။ ပ။ ရတ္တိယာ=၏။ မဇ္ဈိမံ=အလယ်၌ဖြစ်သော။ ယာမံ=ယာမံ၌။ ပါဒေ=လက်ျာဘက်ခြေပေါ်၌။ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက်ခြေကို။ အစ္စာဓာယ=အနည်းငယ် ပိုလွန်အောင်ထား၍။ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို မြီစွာစွဲကပ် အမှတ်ရနေသည်။ ဝါ=သတိရှိသည်။ သမ္မဇာနော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသည်။ ဝါ=သမ္မဇေညဉာဏ်ပညာရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဥဋ္ဌာနသညံ=အိပ်ရာမှထခြင်း၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို။ ဝါ=အိပ်ရာမှထချိန်ကို ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်သော အမှတ်သညာကို။ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌။ ကရိတွာ=သွင်းပိုက်ထား၍။ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍။ ဒက္ခိဏေန=လက်ျာဘက်ဖြစ်သော။ ပဿေန=နံပါးဖြင့်။ သီဟသေယျံ=ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်း နှင့်တူသော အိပ်ခြင်းကို။ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။

ရတ္တိယာ=၏။ ပဇ္ဈိမံ=နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော။ ယာမံ=၌။ ပစ္စုဋ္ဌာယ=ထ၍။ ပ။ ပရိသောဓေတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤအကြောင်းတရားသည်။ (ဤသို့နေ့ပိုင်းအချိန်နှင့် ညဉ့်ပဌမယာမံ၌ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်းဖြင့် နိဝရဏတရားတို့မှ စိတ်ကိုသုတ်သင်ခြင်း၊ ညဉ့်မဇ္ဈိမယာမံ၌ သတိသမ္မဇေ မြီစွာယှဉ်လျက် ဥဋ္ဌာနသညာကိုဖြစ်စေ၍ လက်ျာဘက်စောင်းကာ ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်စက်ခြင်းမျိုးဖြင့် အိပ်စက်မှုပြုခြင်း၊ ညဉ့်၏ နောက်ပိုင်းယာမံ၌ အိပ်ရာမှထ၍ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်းထိုင်ခြင်းဖြင့် နိဝရဏတရားတို့မှစိတ်ကို သုတ်သင်ခြင်းသည်)။ နန္ဒဿ=၏။ ဇာဂရိယာနုယောဂသ္မိ=သည်။ ဟောတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=တို့တွင်။ ဣဒံ=သည်။ နန္ဒဿ=၏။ သတိသမ္မဇညသ္မိ=သတိသမ္မဇေသည်။ (ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို အမှတ်ရသော သတိနှင့် ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသော သမ္မဇေညဉာဏ်သည်)။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ

သာသနာတော်၌။ နန္ဒဿ=နန္ဒမှာ။ ဝေဒနာ=တို့သည်။ ဝိဒိတာ။ပ။ [ဤစာအုပ်
 စာမျက်နှာ(၈၀)သတ္တက နိပါတ်စာပိုဒ်(၃၈)ပဌမပဋိသမ္ဘိဒါသုတ်ကြည့်]။ ဘိက္ခဝေ
 =တို့။ ဣဒံ=ဤအကြောင်းတရားသည်။(ဝေဒနာသည် ဝိတက်တို့ကို ထင်ရှားစွာ
 ရှုမှတ် သိမြင်သော ဝိပဿနာသတိသမ္ပဇော်ဟူသော ဤအကြောင်းတရားသည်)
 နန္ဒဿ=၏။ သတိသမ္ပဇေသ္မိံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အည
 ကြ=ဖြင့်။ ကိံ=နည်း။ပ။ စရိတံ=ငှာ။ သက္ကောတိ=၏။ ဣတိ(အပေါ်စ)နဝမ်။

၁၀-ကာရုဏ္ဏဝသုတ်

၁၀။ [စာမျက်နှာ(၁၂၁)သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၂) ဒါနမဟပွလသုတ်လည်း
 ကြည့်]။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။
 ဘိက္ခု=ရဟန်းတပါးကို။ အာပတ္တိယာ=အာပတ်ဖြင့်။ စောဒေနိ=စွပ်စွဲ စောဒနာ
 ကြကုန်၏။ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ [ပဋိစရတိ၌စပ်]။ဝါ=ထိုရဟန်းကို။
 [စောဒိယမာနော၌စပ်]။ ဘိက္ခုဟိ=အခြားရဟန်းတို့က။ အာပတ္တိယာ=အာပတ်
 ဖြင့်။ စောဒိယမာနော=စောဒနာအပ်လသော်။ အညေန=အခြားသောအကြောင်း
 ဖြင့်။ ဝါ=အခြားသော စကားဖြင့်။ (စုဒိတကဖြစ်သော မိမိကို အခြေအမြစ်မရှိဘဲ
 စွပ်စွဲစောဒနာသည် အဖြစ်ကို ဖော်ပြသော အကြောင်းယုတ္တိဖြင့်၊ ဝါ=စုဒိတက
 ဖြစ်သော...ကို ဖော်ပြသောစကားဖြင့်)။ အညံ=အခြားသော အကြောင်းကို။
 ဝါ=အခြားသောစကားကို။ (စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က စုဒိတကဖြစ်သော မိမိ၏အပြစ်ကို
 ထင်ရှားဖော်ပြသောအကြောင်းကို။ ဝါ=...ကို ထင်ရှားဖော်ပြသော စောဒနာ
 စကားကို) ပဋိစရတိံ=ဖုံးကွယ်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ဝါ=ဖုံးကွယ်၏။ ဗဟိဒ္ဓါ=

၁။ အညေနညံ ပဋိစရတိံ။ ။အညေနညံ ၌ လက်သည်းကွင်းအနက်မှာ ဋီကာအဖွင့်ကို
 တိုက်ရိုက် တိတိကျကျ ပြန်ဆိုထားအပ်သော အနက်ဖြစ်၏။ ပဋိစရတိံ၌ ပတိသဒ္ဓါ
 သည် ပဋိစ္ဆာဒန (ဖုံးကွယ်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၍ စရဓာတ်သည် ပဝတ္တနအနက်ကို
 ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ပဋိစရတိံ=ဖုံးကွယ်သောအားဖြင့် ဖြစ်၏”ဟု ဋီကာအတိုင်း
 အနက်ပေးထားသည်။ (တနည်း) စရဓာတ်ကိုယ်တိုင်ပင် ပဋိစ္ဆာဒနအနက်ကို ဟောသည်
 ဟုလည်း ဖွင့်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ပတိဥပသာရမှာ ဓာတွတ္တာနုဝတ္တကမျှသာ ဖြစ်တော့၏။
 ဤဝါကျ၌-

စောဒကပုဂ္ဂိုလ်သည် စုဒိတကပုဂ္ဂိုလ်၏အပြစ်ကို အကြောင်းပြချက် ခိုင်လုံစွာ
 ဖော်ပြပြောဆို၏။ စောဒနာ၏။ စွဲချက်တင်၏။ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအကြောင်းပြ
 ချက်ကို (သို့မဟုတ်) စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုစောဒနာစကားကို “အညံ”ဟု ဆို၏။
 စုဒိတကပုဂ္ဂိုလ်ကား စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအပြစ်တင် စောဒနာမှု(စွဲချက်တင်မှု)ကို
 အခြေအမြစ်မရှိကြောင်း ယုတ္တိပြ၍ ပဋိစရတိံ=ဖုံးကွယ်၏။စုဒိတက၏ထိုအကြောင်း
 ယုတ္တိကို(သို့မဟုတ် ထိုစုဒိတကစကားကို) အညေနဟု ဆိုသည်။ ဤ၌ အညဝါဒက
 သိက္ခာပုဒ် ပါဠိအဋ္ဌကထာအတိုင်း အညေနညံပဋိစရဏ ပြုလုပ်ပုံမှာ-

အပြင်အပမှ။ ကထံ=အခြားသော အာဂန္တုက စကားအသစ်ကို။ အပနာမေတိ^၁ =ဆောင်ယူသွတ်သွင်း၏။ ကောပဉ္စ=အားနည်းသော အမျက်ဒေါသကို လည်းကောင်း။ ဒေါသဉ္စ=အားကြီးသော အမျက်ဒေါသကိုလည်းကောင်း။ အပ္ပစ္စယဉ္စ=ပီတိသောမနဿ မဖြစ်ကြောင်း မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း။ [နပစ္စေတိ ပီတိသောမနဿံ ဧတေနာတိ အပ္ပစ္စယော] ပါတုကရောတိ=ထင်ရှားဖော်ပြမှု ပြု၏။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (ထိုရဟန်းက အညေနညပဋိစရဏ စသည်ကို ပြုလုပ်ရာ ထိုအခါ၌)ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူသနည်းဟူမူ) ဘိက္ခုဝေ=တို့။ ဧတံ ပုဂ္ဂလံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (အညေနညပဋိစရဏ စသည်ပြုသော

“ငါ့ရှင်...အသင် အာပတ်သင့်တယ်” ဟု စောဒနာသောအခါ “ကော အာပန္နော=အဘယ်သူ သင့်သလဲ” ဟု ပြန်မေး၏။ “အာပတ်သင့်တဲ့သူဟာ အသင်ပဲ” ဟု ပြောသောအခါ “အဟံ ကိ အာပန္နော=တပည့်တော်မှာ အဘယ်အာပတ်သင့်တာလဲ” ဟု မေးပြန်၏။ ပါစိတ်အာပတ်သင့်သည်။ (သို့မဟုတ်) ဒုက္ခိန္ဒအာပတ်သင့်သည်ဟု ပြောသောအခါ “ကိသ္မိ အာပန္နော=ဘာကြောင့် သင့်တာလဲ” ဟု ဆိုပြန်လေ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖုံးကွယ်၏။ နောက်ထပ် ဖုံးကွယ်ပုံ နမူနာတံခွကား-

“ငါ့ရှင်ရဲ့ အိပ်ထဲမှာ ငွေတကျပ်မြင်တယ်၊ ဒီလို ငွေကိုင်တာဟာ မသင့်လျော်ဘူး” ဟု စောဒနာသောအခါ ‘အင်း ဟုတ်ပါတယ်၊ ငါ့ရှင်မြင်တာ မှန်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒါ ငွေမဟုတ်ဘူး။ ခဲပြားပါ’ ဟု ဖုံးကွယ်၏။

၁။ ဗဟိဒ္ဓါ ကထံ အပနာမေတိ။ ။ ဤဝါကျကို ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့် အတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၆၅)သရာသုတ်၊ စာပိုဒ်(၆၈)ကထာဝတ္ထုသုတ်အဖွင့်များနှင့် အဓိပ္ပာယ်တူသော်လည်း အနက်ပေးပုံ အနည်းငယ် ကွဲပြားခြားနား၏။ ဤနေရာ၌ ဆက်လက်၍ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ခုဒ္ဒကဝတ္ထုပိဘင်းအဋ္ဌကထာ (၄၉၃)အဖွင့်များကို ယူ၍ ပြရသော်-

“ငါ့ရှင်မှာ ဤမည်သော အာပတ်သင့်တယ်နော်” ဟု မေးသောအခါ “တပည့်တော် ပါဠိပုတ်မြို့ သွားခဲ့ပါတယ်” ဟု ရှောင်လွှဲဖြေဆို၏။ “မဟုတ်ဘူးလေ ပါဠိပုတ်မြို့ သွားတာကို မေးနေတာမဟုတ်ဘူး၊ ငါ့ရှင် အာပတ်သင့်တာကို မေးနေတာ” ဟု ထပ်မေးသောအခါ “ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို သွားပါတယ်” ဟု ဆိုပြန်လေ၏။ “ရာဇဂြိုဟ်မြို့ သွားသွား၊ ပုဏ္ဏားအိမ်သွားသွား၊ ငါ့ရှင်မှာ အဲဒီအာပတ်သင့်ပါသလား” ဟု ဆက်လက်မေးသောအခါ “ရာဇဂြိုဟ်မြို့ထဲက ဝက်သားဟင်း ရခဲ့ပါတယ်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် နားထိုင်းသောသူနှင့် စကားပြောရာသကဲ့သို့ မေးသည်ကို မဖြေဘဲ အခြားသော မစပ်မဆိုင် စကားများကို ဆောင်ယူသွတ်သွင်း ပြောဆိုသည်ကို “ဗဟိဒ္ဓါ ကထံ အပနာမေတိ” ဟု ဆိုလို၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) နိဒ္ဒမထ=ကြဉ်ဖယ်ထုတ်ကြကုန်လော။ (အာမိသသမ္ဘောဂ၊ ဓမ္မသမ္ဘောဂ စသည်မလုပ် ကြဉ်ဖယ်ထုတ်ကြကုန်လော)ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧတံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ နိဒ္ဒမထ=လော။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒေသာ ပုဂ္ဂလော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အပနေယျော=ကြဉ်ဖယ်ထုတ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။ ဝိသောဓိတေန=သုတ်သင်ဖယ်ရှားဖွယ်ရာဖြစ်သော၊ (အာပတ်အညစ်အကြေး ရောထွေးယှက်တင် သုတ်သင်ဖယ်ရှားစရာ အမှိုက်သရိုက်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသော) တေန ပရပုတ္တေန=ထို ပြင်ပစိမ်းကား သူတပါး၏သားဖြင့်။ (ငါဘုရားစကား နားမထောင်ခြင်း ကြောင့် ငါဘုရားမှတစ်ပါး တခြား သူစိမ်းကား၏သားဖြင့်) ဝေါ=သင်တို့အား။ ကိ=အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ [ထို့နောက် ဘိက္ခဝေနှင့် "ယာဝဿ ဘိက္ခူ အာပတ္တိ န ပဿန္တိ" ဝါကျကို အနက်ပေးအံ့]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်ကာလပတ်လုံး။ ဘိက္ခူ=ရဟန်း တို့သည်။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ အာပတ္တိ=အာပတ်ကို။ န ပဿန္တိ=မမြင်ကြ (မသိကြ)ကုန်သေး။ (တာဝ=ထိုမသိမြင်ကြသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး) အညေသံ =အခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒကာနံ=(အကျင့်သီလအားဖြင့်) ကောင်းကုန်သော။ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့၏။ အဘိက္ကန္တံ သေယျထာပိ=ရှေ့သို့ သွားခြင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ ပဋိက္ကန္တံ သေယျထာပိ=နောက်သို့ ပြန်လှည့်လာခြင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ အာလောကိတံ သေယျထာပိ=ရှေ့ရှုတူရှု ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့လည်း ကောင်း။ ဝိလောကိတံ သေယျထာပိ=စောင်းငဲ့၍ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။ သမိဉ္ဇိတံ သေယျထာပိ=လက်ခြေစသည်တို့ကို ကွေးခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ပသာရိတံ သေယျထာပိ=လက်ခြေစသည်တို့ကို ဆန့်တန်းခြင်းကဲ့သို့လည်း ကောင်း။ သံဃာဋီပတ္တစီဝရဏ ဓာရဏံ သေယျထာပိ=နှစ်ထပ်သင်္ကန်းကြီးနှင့် သပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို ကိုင်ဆောင်ဝတ်ရုံခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။

(တထာ=ထို့အတူ) ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဧကစ္စဿ=အချို့သော။ ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်၏။ အဘိက္ကန္တံ=ရှေ့သို့သွားခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ပဋိက္ကန္တံ= နောက်သို့ပြန်လှည့်လာခြင်းသည်လည်းကောင်း။ အာလောကိတံ=သည်လည်း ကောင်း။ ဝိလောကိတံ=ကောင်း။ သမိဉ္ဇိတံ=ကောင်း။ ပသာရိတံ=ကောင်း။ သဗ္ဗာဋီပတ္တစီဝရဏဓာရဏံ=ကောင်း။ တာဒိသံယေဝ=ထိုနည်းမခြား အလားတူပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာလျှင်။ (ရဟန်းကောင်းတို့၏ ထိုအဘိက္ကန္တံ စသည်မခြား အလားတူပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာလျှင်) ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [တံ ဘိက္ခူနံ အဘိက္ကန္တာဒိ ဝိယ ဒိဿတိတံ တာဒိသံ]။

စ ခေါ=သို့သော်လည်း။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ ဘိက္ခူ=အခြားရဟန်းတို့ သည်။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ (ရဟန်းကောင်းတို့၏ အဘိက္ကန္တံ စသည်မခြား အလားတူ အမှုအရာရှိသော ထိုရဟန်း၏) အာပတ္တိ=အာပတ်ကို။ ပဿန္တိ=

တွေ့မြင်ကြကုန်၏။ (တတော=ထိုအခါ၌) တမေနံ=ထိုရဟန်းကို။ (ဘိက္ခု=ရဟန်းကောင်းတို့သည်) ဧဝံ=ဤသို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏။ (ကထံ=အဘယ်သို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်သနည်းဟူမူ) အယံ=ဤရဟန်းသည်။ သမဏဒူသီ ဧဝံ=ရဟန်းဖျက် ရဟန်းဆိုးသာတည်း။ (အခြားရဟန်းတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒူသီလရဟန်းဆိုးသာတည်း) သမဏပလာပေါ ဧဝံ=(အနှစ်သာရ သီလကွာကင်း) ရဟန်းဖွဲအဖျင်းသာတည်း။ သမဏကာရဏ္ဍဝေါ ဧဝံ=ရဟန်း အမှိုက်သရိုက်သာတည်း။ (ရဟန်းရှင်ယောင် သွင်ဆောင်တုပ ဗာလသမိုက် ရဟန်းအမှိုက်သရိုက်သာတည်း) ဣတိ=ဤသို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏။

တမေနံ=ထိုရဟန်းကို။ ဣတိ=ဤသို့ သမဏဒူသီ-စသည်ဟူ၍။ ဝိဒိတွာ=သိကြကုန်၍။ ဗဟိဒ္ဓါ=ရဟန်းကောင်းတို့၏ အပြင်အပ၌။ ဝါ=ရဟန်းကောင်းတို့နှင့် မရောမယှက် အပြင်ဘက်ရောက်အောင်။ နာသေန္တိ=ဖယ်ထုတ်ဖျက်ဆီးကြကုန်၏။ (အာမိသသမ္ဘောဂ၊ ဓမ္မသမ္ဘောဂ စသည်မလုပ် ဖယ်ထုတ်ဖျက်ဆီးကြကုန်၏) ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ဖယ်ထုတ်ဖျက်ဆီးခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) (အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းဖွဲအဖျင်းသည်) အညေ=သူမှတပါး တခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒကေ=သီလအကျင့်အားဖြင့် ကောင်းကုန်သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ မာ ဒူသေသိ=မဖျက်ဆီးနိုင်ပါစေသတည်း။ ဣတိ=ဤသို့ မဖျက်ဆီးနိုင်စေလိုခြင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ဖယ်ထုတ်ဖျက်ဆီးခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြရသော်ကား။ သမ္ပန္နေ=(အသီးအနှံတို့နှင့်) ပြည့်စုံသော။ ယဝကရဏေ=မယောစပါးလယ်ခင်း၌။ ယဝဒူသီ=မယောအဖျက်ပင်သည်။ (မယောစပါးတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော မယောပင်သည်) ယဝပလာပေါ=မယောအဖျင်းပင်သည်။ ယဝကာရဏ္ဍဝေါ=မယောအမှိုက်ပင်သည်။ ဇာယေထ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏။ [ယာဝဿ-သို့သွားအံ့] ယာဝ=အကြင်မျှလောက် ကာလပတ်လုံး။ အဿ=ထိုမယောအဖျက်ပင်၏။ သိသံ=မယောစပါးအနှံသည်။ န နိဗ္ဗတ္တတိ=မပေါ်ထွက်သေး။ (တာဝ=ထိုမပေါ်ထွက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး) အညေသံ=အခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒကာနံ=ကောင်းမွန်ကုန်သော။ ယဝါနံ=မယောပင်တို့၏။ မူလံ သေယျထာပိ=အမြစ်ကဲ့သို့။ (တထာ=ထိုအတူ) တဿ=ထိုမယောအဖျက်ပင်၏။ မူလံ=အမြစ်သည်။ တာဒိသံယေဝ=ထိုကောင်းသော မယောပင်၏ အမြစ်ကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အညေသံ=ကုန်သော။ ဘဒ္ဒကာနံ=ကုန်သော။ ယဝါနံ=တို့၏။ နာဠိ သေယျထာပိ=ရိုးတံကဲ့သို့။ (တထာ=ထိုအတူ) တဿ=ထိုမယောအဖျက်ပင်၏။ နာဠိ=ရိုးတံသည်။ တာဒိသံယေဝ=ထိုကောင်းသော မယောပင်၏ ရိုးတံကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ=၏။ အညေသံ=ကုန်သော။

ဘဒ္ဒကာနံ=ကုန်သော၊ ယဝါနံ=တို့၏၊ ပတ္တံ သေယျထာပိ=အရွက်ကဲ့သို့။ (တထာ=တူ။ တဿ=ထိုမယောအဖျက်ပင်၏) ပတ္တံ=အရွက်သည်။ တာဒိသံ-ယေဝ=ထိုကောင်းသော မယောပင်၏အရွက်အသွင် တွေ့မြင်အပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ=၏။

စခေါ=သို့သော်လည်း။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ အဿ=ထိုမယောအဖျက်ပင်၏။ သီသံ= အနံ့သည်။ နိဗ္ဗတ္တတိ=ပေါ်ထွက်လာ၏။ (တတော=ထိုအခါ၌) တမေနံ=ထိုမယောအဖျက်ပင်ကို။ (မနဿာ=လူတို့သည်)ဧဝံ=ဤသို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏။ (ကထံ=အဘယ်သို့။ ဇာနန္တိ=သိကြကုန်သနည်းဟူမူ)အယံ=ဤမယောပင်သည်။ ယဝဒူသီ ဧဝံ=မယောအဖျက်ပင်သာတည်း။ ယဝ ပလာပေါ ဧဝံ=မယောအဖျင်းပင်သာတည်း။ ယဝကာရဏ္ဍဝေါ ဧဝံ=မယောအမှိုက်ပင်သာတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏)

(မနဿာ=တို့သည်) တမေနံ=ထိုမယောအဖျက်ပင်ကို။ ဣတိ=ဤသို့အဖျက်ပင်ဟူ၍။ ဝိဒိတွာ=သိကြ၍။ သမူလံ=အမြစ်နှင့်တကွ တပင်လုံးကို။ ဥပ္ပါဋ္ဌေတွာ=ဆွဲနုတ်၍။ ယဝကာရဏဿ=မယောလယ်ကွင်း၏။ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်ဘက်၌။ ဆဇ္ဇန္တိ=စွန့်ပစ်ကြကုန်၏။ တံ=ထိုသို့ စွန့်ပစ်ခြင်းသည်။ ကိဿဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း။ အညေ=အခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒကေ=ကောင်းကုန်သော။ ယဝေ=မယောစပါးတို့ကို။ မာ ဒူသေသိ=မဖျက်ဆီးစေသတည်း။ ဣတိ=ဤသို့ မဖျက်ဆီးစေလိုခြင်းကြောင့်ပေတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ယာဝ=လုံး၊ ဘိက္ခူ=အခြားရဟန်းတို့သည်။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ အာပတ္တိံ=ကို။ န ပဿန္တိ=မတွေ့မြင်ကြကုန်သေး။ (တာဝ=လုံး) အညေသံ=ကုန်သော။ ဘဒ္ဒကာနံ=ကုန်သော။ ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ အဘိက္ကန္တံ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ပဋိက္ကန္တံ သေယျထာပိ=ကောင်း။ပ။ သင်္ဃာဋီ ပတ္တစီဝရဓာရဏံ သေယျထာပိ=ကောင်း။ (တထာ=တူ) ဣဓ=၌။ ဧကစ္စသံ=သော။ ပုဂ္ဂလဿ=၏။ အဘိက္ကန္တံ=သည်လည်းကောင်း။ ပဋိက္ကန္တံ=ကောင်း။ပ။ သင်္ဃာဋီပတ္တစီဝရဓာရဏံ=ကောင်း။ တာဒိသံယေဝ=သာလျှင်။ ဟောတိ=၏။ စခေါ=သော်လည်း။ ယတော=၌။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ အဿ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ မဟတော=ကြီးစွာသော။ ဧညေရာသိဿ=စပါးပုံကို။ ဖုဏမာနဿ=လှေအပ်လွှင့်အပ်လသော်။ (မြင့်သောနေရာ၌ရပ်၍ လေပြင်းပြင်း၌ လှေအပ်လွှင့်အပ်လသော်) [ဖုဏိယမာနဿ-ဟု ဆိုလိုလျက် ယပစ္စည်းကိုချေ၍ “ဖုဏမာနဿ”ဟု ဆိုထားသည်ဟု ကြံရာ၏]တတ္ထ=ထိုစပါးပုံကြီး၌။ ယာနိ တာနိ ဧညာနိ=အကြင်စပါးတို့သည်။ ဒဠာနိ=ခိုင်ခံ့ကုန်၏။ သာရဝန္တာနိ=အနှစ်အဆန်ရှိကုန်၏။ တာနိ(ဧညာနိ)=ထိုစပါးတို့သည်။ (ခိုင်ခံ့၍ အနှစ်အဆန်ရှိသော ထိုစပါးတို့သည်) ဧကမန္တံ=တခုသောနေရာ၌။ ပုဗ္ဗံ=အစုအပုံ

သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ယာနိ တာနိ ဓညာနိ=အကြင်စပါးတို့သည်။ ဒုဗ္ဗလာနိ=အားမရှိကုန်သည်။ ပလာပါနိ=ဖွဲ့အဖျင်းတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) တာနိ ပန=ထိုစပါးဖျင်းတို့ကိုကား။ ဝါတော=လေသည်။ ဧကမန္တံ=ဌ်။ အပဝဟတိ=လွင့်ထုတ်လိုက်၏။ တမေနံ=ထိုစပါးဖွဲ့အဖျင်းကို။ သာမိကာ=ပိုင်ရှင်တို့သည်။ သမ္ပန္နိ=လွင့်ထုတ်သုတ်သင်ကြောင်းဖြစ်သော ဗန်းစကော အဝတ်စသည်ကို။ ဂဟေတွာ=ယူငင်ကြကုန်၍။ မတ္တာယ=အတိုင်းအတာ ပမာဏထက်၊ ဘိယျောသော=ပိုလွန်အောင်။ အပသမ္ပန္နိ=လွင့်ထုတ်သုတ်သင်ကြကုန်၏။ (အနှစ်အဆန် ရှိသော စပါးနှင့်တခြားစီဖြစ်အောင် အထပ်ထပ် ဖယ်ထုတ်သုတ်သင်ကြကုန်၏။)

ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုစပါးအဖျင်းတို့ကို လွင့်ထုတ်သုတ်သင်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။)(ပလာပေါ=စပါးအဖျင်းသည်။) အညေ=အခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒကေ=ကောင်းကုန်သော။ ဓညေ=စပါးတို့ကို။ မာ ဒူသေသိ=မဖျက်ဆီးပါစေသတည်း။ ဣတိ= ဤသို့ မဖျက်ဆီးစေလိုခြင်းကြောင့်။ (တံ=ထိုစပါးအဖျင်းတို့ကို လွင့်ထုတ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ကား။ ဥဒပါနပနာဠိယာ=ရေတွင်းမှ သွယ်တန်းအပ်သော ရေတံလျှောက်ဖြင့်။ [ဥဒပါန=ရေတွင်း+ပနာဠိ=မြောင်း၊ ပြွန်ချောင်း၊ ပိုက်လုံး]။ အတ္ထိကော=အလိုရှိသော။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ တိဏှံ=ထက်သော၊ ကုဠာရိ=ပုဆိန်ကို၊ ဝါ=ဓားမကြီးကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝနံ=တောသို့၊ ပဝိသေယျ=ဝင်ရာ၏၊ သော=ထိုယောက်ျားသည်၊ ယံ ယဒေဝ ရက္ခံ=အကြင်အကြင်သစ်ပင်ကို။ ကုဠာရိပါသေန=ပုဆိန်အနှောင့်ဖြင့်၊ ဝါ=ဓားမအနှောင့်ဖြင့်၊ အာကောဠေယျ=ရိုက်နှက်တီးခေါက်ရာ၏။ တတ္ထ=(တီးခေါက်အပ်သမျှသော) ထိုထိုသစ်ပင် အပေါင်းတွင်။ ယာနိ တာနိ ရက္ခာနိ=အကြင် သစ်ပင်တို့သည်။ ဒဠာနိ=ခိုင်ခံ့ကုန်၏။ သာရဝန္တာနိ=အနှစ်ရှိကုန်၏။ တာနိ=ထိုသစ်ပင်တို့သည်။ ကုဠာရိပါသေန=ဖြင့်။ အာကောဠိတာနိ=တီးခေါက်အပ်ကုန်လသော်။ ကက္ခဠံ=မာကျောသောအသံကို။ ပဋိနဒန္တိ=မြည်းဟီး ပေါ်ထွက်စေကုန်၏။ ပန=မကောင်းသောသစ်ပင်တို့၏ အသံမည်ပုံကား။ ယာနိ တာနိ ရက္ခာနိ=တို့သည်။ အန္တောပူတိန္နိ=အတွင်း၌ ပုပ်ဆွေးနေကုန်၏။ အဝသုတာနိ=ရေဖြင့် စွတ်စိုနေကုန်၏။ ကသမ္ပဇာတာနိ=ဖြစ်သောအမှိုက်သရိုက် ရှိကုန်၏။ တာနိ=ထိုသစ်ပင်တို့သည်။ပ။ ဒဒ္ဒရံ=ဆွေးမြည့် ကွဲအက်သံကို။ ပဋိနဒန္တိ=ကုန်၏။

တမေနံ=ထိုမာကျောသော အသံမြည်သော အနှစ်ရှိသစ်ပင်ကို။ မူလေ=အရင်း၌။ ဆိန္ဒတိ=ဖြတ်၏။ မူလေ=ဌ်။ ဆိန္ဒိတွာ=ဖြတ်ပြီး၍။ အဂ္ဂေ အဖျား၌။ ဆိန္ဒတိ=၏။ အဂ္ဂေ=ဌ်။ ဆိန္ဒိတွာ=၍။ အန္တော=အတွင်း၌။ သုဝိသောမိတံ=ကောင်းစွာ သုတ်သင်အပ်ပြီးဖြစ်အောင်။ ဝိသောဂေတိ=သုတ်သင်၏။ပ။

ဝိသောဓေတွာ=သုတ်သင်ပြီး၍၊ ဥဒပါနပနာဠိ=ရေတွင်းမှ သွယ်တန်းသော ရေတံ
 လျှောက်ကို၊ ယောဇေတိ=ပြုလုပ်သုံးစွဲ၏။ [တမေနံ ရုက္ခံ။ပ။ ဥဒပါနပနာဠိ
 ယောဇေတိဟူ၍ ရုက္ခံနှင့် ဥဒပါနပနာဠိ-ဟူသော ကံပုဒ်နှစ်ပုဒ် တွေ့ရ၏။
 ထိုတွင် ရုက္ခံသည် ပကတိကံ၊ ဥဒပါနပနာဠိသည် ဝိကတိကံတည်း။ ကဋ္ဌ
 အင်္ဂါရံ ကရောတိ ဝါကျနှင့်ယှဉ်ကြည့်။]

[ဂါထာ] သံဝါသာ=ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းဖြင့်။ [သ္မာဝိဘတ်ကို ကရိုဏ်း
 အနက်၌သက်။ သို့မဟုတ် နာဝိဘတ်ကို အာပြုဟုသော်လည်းကြံ]။ အယံ=
 ဤသူသည်။ ဝါ=ဤမည် ဤမည်သောသူသည်။ [ဝိစ္စာ ကြံသည်။]။ ပါပိစ္ဆော=
 ယုတ်မာသော အလိုရမ္မက်ရှိသူတည်း။ ကောဓနော=စိတ်ဆိုးသူ(ဒေါသကြီးသူ)
 တည်း။ မက္ခီ=သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်တတ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်
 ရှိသူတည်း။ [ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၆) ဝိဝါဒမူလသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်
 တတိယတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၄၉၁) ကြည့်]။ ထမ္မိ = ဒေါသမာနအစွမ်းဖြင့်
 ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ခြင်း ရှိသူတည်း။ စ=ထို့ပြင်။ ပဠာသီ=ကိုယ့်ထက်သာသူ၊
 တန်းတူယှဉ်တု၊ ဂုဏ်ပြိုင်ပြုတတ်သူတည်း။ ဝါ=သူတပါးဂုဏ်တို့ကို ကိုက်ဖြတ်
 ဖျက်ဆီး၍ မိမိဂုဏ်တို့နှင့်ညီမျှအောင် ပြုတတ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ရှိသူ
 တည်း။ [ပဇ္ဇကနိပါတ် စာပိုဒ်(၈၂) ဝိတရာဂသုတ်လည်းကြည့်]။ ဣဿုကီ=
 ငြူစွဲတတ်သူတည်း။ မစ္ဆရီ=(အာဝါသ၊ ကုလစသည်တို့၌) ဝန်တိုသောသဘော
 ရှိသူတည်း။ သဋ္ဌော=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သူတည်း။ ဝါ=မိမိ၌ မရှိသောဂုဏ်ကို
 အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာပြောဆိုတတ်သူတည်း။ [ယခင် ဝိဝါဒမူလသုတ်ကြည့်]
 ဣတိ=ဤသို့၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်)။ ဝိဇာနာထ=သိသင့်သိထိုက်ကုန်၏။
 ဝါ=သိနိုင်ကုန်၏။ ဝါ=သိကြကုန်လော။ [ဝိဇာနာထာတိ ဇာနေယျာထ ဟု
 ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဇေယျာထဝိဘတ်မှ ဇေယျကို ချေ၍ ဝိဇာနာထရုပ်ပြီးသည်ဟု
 လည်းကောင်း၊ ဇေယျာထဝိဘတ်ကိုလည်း အရဟအနက်ဟော။ (ဝါ) သတ္တိ
 အနက်၊ အာဏတ္တိအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း ကြံနိုင်၏။]

သော=ထိုသူသည်။ (ပါပိစ္ဆ ကောဓန စသည်ဖြစ်သော ထိုသူသည်)။
 ဇနဝတိ=လူသူအလယ်၌။ သန္တဝါစော=ငြိမ်သက်သိမ်မွေ့သောစကားရှိသည်။
 (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) သမဏော ဝိယ=ရဟန်းစစ်ရဟန်းကောင်းကဲ့သို့။ ဘာသတိ=
 ပြောဆို၏။ [ဇနာ ဒေတသ္မိံ ဂဏေ သန္တိတိ ဇနဝါ(ဇနဝန္တော)=လူအများရှိသော
 လူအပေါင်း။ တသ္မိံ ဇနဝတိ-ဟု ဝိဘတုန္တံ] ရဟော=ဆိတ်ကွယ်ရာ၌။ ကရဏံ
 =မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို။ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏။ ပါပဒိဋ္ဌိ=ယုတ်မာသော
 မိစ္ဆာအယူရှိ၏။ အနာဒရော=(ဘုရားအစရှိသည်တို့၌)ရှိသေလေးစားခြင်းမရှိ။

စ=ထို့ပြင်။(သော=ထိုသူသည်။) သံသပ္ပိ=မရပ်မတည် ထိုဤရွေ့လျား
 လှုပ်ရှားတတ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ မုသာဝါဒီ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို
 ပြောဆိုတတ်၏။ [တနည်း-စ=ထို့ပြင်။ သော=ထိုသူသည်။ မုသာဝါဒီ=မဟုတ်

မမှန်သောစကားကိုပြောဆိုလျက်။ သံသပ္ပိ=မရပ်မတည် ထိုဤရွေ့လျား လှုပ်ရှား တတ်၏။ တံ=ထိုမှသာဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဝါ=ထိုမှသာဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ ယုတ်မာခြင်း သဘောကို။ ယထာတထံ=ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း။ ဝိဒိတွာ=သိကြကုန်၍။ သဗ္ဗေ =အားလုံးကုန်သော။ (တုမှေ=သင်တို့သည်။)။ သမဂ္ဂါ=ညီညွတ်ကြကုန်သည်။ ဟုတွာန=ဖြစ်ကြကုန်၍။ နံ=ထိုမှသာဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇယာထ= ကြည့်ဖယ်ထုတ်ကြကုန်လော။ (အာမိသသမ္ဘောဂ၊ ဓမ္မသမ္ဘောဂ စသည်မလုပ် ကြည့်ဖယ်ထုတ်ကြကုန်လော။)။ [အဘိ+နိ+ဝဇ္ဇီ+အ+ဗျာထ။ ဝဇ္ဇီ စာဂေ။]

(တုမှေ=သင်တို့သည်။) ကာရဏ္ဍဝံ=(သီလပျက်ပြယ်) အမှိုက်သရိုက်သဖွယ် ဖြစ်သူကို။ နိဒ္ဒမထ=(အမှိုက်သရိုက်ကို လွှင့်ထုတ်သကဲ့သို့) မှုတ်လွှင့်ဖယ်ထုတ် ကြကုန်လော။ ကသမ္ပု=(ကြည့်ဖယ်ထုတ်အပ်) အမှိုက်ဖတ်သဖွယ် ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အပကာသထ=ဆွဲထုတ်ကြကုန်လော။ (ဘုရင်မှူးမတ်၊ ပရိသတ်ဂုဏ်ကြွယ်၊ ဗိုလ်ပုံအလယ်မှ၊ မဖွယ်မရာ၊ နုနာစွဲငြား၊ လူညံ့စားကို၊ ဖယ်ရှားဆွဲထုတ်သကဲ့သို့ ဆွဲထုတ်ကြကုန်လော။)။ အဿမဏေ=ရဟန်းအစစ်အမှန် မဟုတ်ကြပါဘဲလျက်။ သမဏမာနိနေ=(ရဟန်းအသွင်ဆောင်ခြင်းမျှဖြင့်) ရဟန်းအစစ်အမှန်ဟု မှတ်ထင် နေကြကုန်သော။ ပလာပေ=(အနှစ်သာရ သီလကွာကင်း) ရဟန်းဖွဲ့အဖျင်းတို့ကို။ တတော=ထိုသံဃာ့အာရာမ်ကျောင်းတိုက်မှ။ ဝါ=ထိုရဟန်းပရိသတ်မှ။ ဝါဟေထ =လွှင့်ထုတ်ဖယ်ရှားကြကုန်လော။

(တုမှေ=သင်တို့သည်။) ပါပိစ္ဆေ=ယုတ်မာသောအလိုရမ္မက်ရှိကုန်သော။ ပါပအာစာရဂေါစရေ=ယုတ်မာသောအကျင့်ဟူသော ကျက်စားရာ ရှိကုန်သော။ (ပလာပေ=ရဟန်းဖွဲ့အဖျင်းတို့ကို။) နိဒ္ဒမိတွာန=နှင်ထုတ်ကြပြီး၍။ ပတိဿတာ= အချင်းချင်း၏ ဩဝါဒစကားကို လေးစားနာယူကြကုန်သည်။ [ပတိဿတာတိ အညမညံ သဂါရဝါ သပ္ပတိဿာ-ဟူ၍ သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာ ဒု-၄၇-၌ ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် "ပတိဿုဏန္တိတိ ပတိဿတာ"ဟု ဝစနတ္ထပြုသင့်၏။ ပတိဿုတာ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဥကို အပြုထားသည်ဟုလည်း ကြံသင့်၏။]။ သုဒ္ဒါ= အကျင့်သီလအားဖြင့် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကြကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍။)။ သုဒ္ဒေဟိ= အကျင့်သီလ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောရဟန်းတို့နှင့်။ သံဝါသံ=(ဥပုသ် ပဝါရဏာစသည်ဖြင့်)အတူတကွ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းကို။ ကပ္ပယဝေါ=ပြု ကြကုန်လော။ တတော=ထိုအကျင့်သီလ စင်ကြယ်သူ အချင်းချင်းပေါင်းသင်း ဆက်ဆံခြင်းကြောင့်။ သမဂ္ဂါ=ဒိဋ္ဌိသီလတူမျှ ညီညွတ်ကြကုန်သည်။ နိပကာ= စဉ်ကာမြင့်လျက် ရင့်ကျက်သော ပညာရှိသူတို့သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍။)။ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၏။ အန္တံ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို။ ကရိဿထ= ကိုယ်တွေ့ဆိုက်ရောက် မျက်မှောက်ပြုကြကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ မေတ္တာဝဂ္ဂေါ=မေတ္တာဝဂ်တည်း။

၂-မဟာဝဂ်

၁-ဝေရဉ္ဇသုတ်

၁၁။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဝေရဉ္ဇာယံ= ဝေရဉ္ဇာမြို့အနီး၌။ နဋ္ဌေရုပုစိမန္တမူလေ=နဋ္ဌေရုမည်သော ဘီလူး၏ တမာပင်အနီး၌။ (နဋ္ဌေရုမည်သောဘီလူးသည် သိမ်းပိုက်အုပ်စိုးအပ်သော တမာပင်၏အောက်၌) ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (ဝေရဉ္ဇာ မြို့အနီးရှိ နဋ္ဌေရုတမာပင်အောက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝေရဉ္ဇော=(ဝေရဉ္ဇာမြို့၌ ဖွားမြင်၍) ဝေရဉ္ဇာမြို့သားဖြစ်သော၊ ဝါ=ဝေရဉ္ဇာမြို့ ဟူသော နေရာဌာနရှိသော။ ဗြာဟ္မဏော=ဥဒယမည်သော ပုဏ္ဏားသည်။ [ထို့နောက် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၆၊ ၆၂)သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇)ဥဂ္ဂသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၂၂) ဝဿကာရသုတ်ကြည့်။]။ပ။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီး (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=မူ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ မေ=အကျွန်ုပ်သည်။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးသနည်းဟူမူ) သမဏော=ရဟန်းတော်ဖြစ်သော။ ဂေါတမော=ရှင်ဂေါတမသည်။ ဇိဏ္ဏေ=ဇရာ စီးနင်း အိုမင်းကုန်သော။ (ဗျာဓိမပါ၊ ဇရာသက်သက်၊ နှိပ်စက်ယိုယွင်း အိုမင်း ကုန်သော)။ ဝုဗ္ဗေ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်ကုန်သော။ မဟလ္လကော=မွေးဖွားခဲ့ရာ၊ ကာလကြာပြီး၊ အဘိုးကြီးဖြစ်ကုန်သော။ အဒ္ဓဂတေ=ရှည်လျားသောကာလကို ကျော်လွန်ကုန်သော။ ဝါ=ကာလရှည်လျားအရွယ်သုံးပါးကို ကျော်လွန်ကုန်သော။ ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=(၆၇-နှစ်၊ စလစ်ချိန်ထောက်) နောက်ဆုံးအရွယ်သို့ ရောက် ကုန်သော။ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားတို့ကို။

[တနည်း-ဇိဏ္ဏေ=ကာလကြာညောင်း၊ ဆွေဟောင်းမျိုးဟောင်း၌ ဖြစ်ကုန် သော။ ဝါ=ရှေးအထက်ထက်၊ ဆွေမျိုးအဆက်ဆက်မှ ဆင်းသက်လာကုန်သော။ ဝုဗ္ဗေ=သီလစသော ဝုဏ်အားဖြင့် ကြီးမြင့်ကုန်သော။ မဟလ္လကော=စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော။ ဝါ=ပေါများသောစည်းစိမ်ဥစ္စာ ရှိကုန်သော။ အဒ္ဓဂတေ=ပုဏ္ဏားစည်းကမ်း၊ ကျင့်စဉ်လမ်းသို့၊ ဖြောက်တန်းမတ်မတ် ကျင့်သွား တတ်ကုန်သော။ ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=၆၇-နှစ်၊ စလစ်ချိန်ထောက်၊ နောက်ဆုံး အရွယ်သို့ ရောက်ကုန်သော။ ဗြာဟ္မဏော=တို့ကို။ ဤအနက်များဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၁၇၁) ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၉) ကြည့်]

န အဘိဝါဒေတိ ဝါ =ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်။ ဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု

၁။ န အဘိဝါဒေတိ ဝါ စသည်၌ ဝါသဒ္ဓါ၏အနက်။ ။ဤ၌ ဝါသဒ္ဓါသည် သမုစ္စည်း ဝိကပ်စသော ဟောရိုးဟောစဉ် အနက်ကို မဟော၊ ဝိဘာဝန အနက်ကို

မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝ ရှိ၏။ (ဒိသွာ=တွေ့မြင်၍။ ဝါ=တွေ့မြင်လသော်) န ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ=နေရာမှ ထထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်။ ဝါ=နေရာမှ ထထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏။ အာသနေန=နေရာဖြင့်။ န နိမန္တေတိ ဝါ=ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်။ ဝါ=ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကို သဘာဝရှိ၏။ [တနည်း-န အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ထင်၊ ဝါ=၏။ န ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်။ ဝါ=...မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝ ရှိ၏။ အာသနေန=ဖြင့်။ န နိမန္တေတိ ဝါ=ထင်။ ဝါ=၏။ ဒိသွာပုဒ် မထည့်ခြင်းမျှသာ ထူးသည်] ဣတိ=သို့။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။]

ဘော ဂေါတမ=မ။ တယိဒံ=ထိုအကျွန်ုပ်ကြားအပ်ဖူးသော အကြောင်းသည်။ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း ဟုတ်မှန်သည်သာတည်း။ (ကသွာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ) ဟိ=အကြောင့်ကြောင့်။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဇိဏ္ဏေ=ကုန်သော။ ဝုဗ္ဗေ=ကုန်သော။ မဟလ္လကေ=ကုန်သော။ အဒ္ဓဂတေ=ကုန်သော။ ဝယောအနုပ္ပတ္တေ=ကုန်သော။ ဗြာဟ္မဏေ=တို့ကို။ န အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ရှိလည်းမခိုး။ (ဒိသွာ=၍။ ဝါ=သော်)။ န ပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ=နေရာမှလည်းမထ။

ဟော၏၊ ဝိဘာဝနအနက်ဟူသည် ပင်ကို မူရင်းသဘောကို ထင်ရှားဖော်ပြခြင်းအနက်တည်း။ “ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ”၌ ဝါသဒ္ဓါသည် ရုပ်၏ပင်ကို နိစ္စ အနိစ္စ သဘောကို ထင်ရှားဖော်ပြသကဲ့သို့ ထို့အတူ “န အဘိဝါဒေတိ ဝါ” စသည်၌ ဝါသဒ္ဓါသည်လည်း ရှိခိုးမှု၊ ခရီးဦးကြိုဆိုမှု၊ နေရာဖြင့် ဖိတ်မန်မှု မပြုထိုက်ဟု မှတ်ထင်ခြင်း ယူဆခြင်းတည်းဟူသော ပင်ကိုမူရင်းသဘောကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြ သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ နိဿယခန်း၌ ထိုပင်ကို မူရင်းသဘော ဖော်ပြမှု ပေါ်လွင်အောင် (ဝါသဒ္ဓါ၏ဝိဘာဝနအနက် ပေါ်လွင်အောင်) ဋီကာဖွင့်သည့်အတိုင်း တိတိကျကျ အနက်ပြန်ဆိုထား၏။ သို့သော် “န အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ရှိမခိုးတတ်”ဟူ၍ (တတ်) ဟူသော အသုံးအနှုန်း ထည့်ပေးရုံမျှဖြင့်လည်း ပင်ကိုသဘော ပေါ်လွင်နိုင်ပါ၏။

ဧတ္ထ ဟိ ဝါသဒ္ဓေါ ဝိဘာဝနေ နာမ အတ္ထေ “ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ” တိ အာဒိသု ဝိယ (အဋ္ဌကထာ)။ ဝိဘာဝနေ နာမ အတ္ထေတိ ပကတိ ဝိဘာဝနသင်္ခါတေ အတ္ထေ၊ န အဘိဝါဒေတိ ဝါတိ အဘိဝါဒေတဗ္ဗန္တိ န သလ္လက္ခေတိ၊ ဧဝံ အသလ္လက္ခဏပကတိကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမုတိဋီကာ ပ-၆၇။

၁။ ဝိဘာဝနတ္ထမဟုတ်သော ဝါသဒ္ဓါ၏အနက်။ ။ “န သမဏော ဂေါတမော” အစချီသော ရှေးယခင်ဝါကျ၌ အသက်ကြီးသူတို့ကို မြတ်စွာဘုရားက ရှိမခိုးခြင်း စသော အလေ့အထ သဘာဝတို့ကို ပုဏ္ဏားက တဆင့်ကြားအနေဖြင့် ပြောပြနေခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုရှေးယခင်ဝါကျ၌ “န အဘိဝါ ဒေတိ ဝါ”စသည်၌ ဝါသဒ္ဓါသည် (အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း) ဝိဘာဝနအနက်ဟော ဖြစ်၏၊ တဖန် ထိုရှိမခိုးခြင်း

အာသနေန=နေရာဖြင့်။ န နိမန္တေတိ ဝါ=မဖိတ်မန်လည်း မဖိတ်မန်။ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း ဟုတ်မှန်သည်သာတည်း။) ဘောဂေါတမ=မ။ တယိဒံ=ထိုရှိခိုးမှုစသည်ကို မပြုခြင်းသည်။ န သမ္ပန္နမေဝ=မသင့်လျော်သည်သာတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ ယံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အဟံ=ငါဘုရားသည်။ အဘိဝါဒေယျံ ဝါ=ရှိခိုးမှုလည်း ရှိခိုးထိုက်၏။ ပစ္စုဋ္ဌေယျံ ဝါ=နေရာမှထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုမှုလည်း ကြိုဆိုထိုက်၏။ အာသနေန=နေရာဖြင့်။ နိမန္တေယျံ ဝါ=ဖိတ်မန်မှုလည်း ဖိတ်မန်ထိုက်၏။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (ရှိခိုးခြင်း စသည်ဖြင့် ငါက အရိုအသေပြုထိုက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ သဒေဝကေ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ သမာရကေ=မာရ်မင်းအမှူးထား၊ ဝသဝတ္တိဘုံသား နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ သဗြဟ္မကေ=(၂၀)သော ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော။ လောကေ=ဩကာသလောက၌လည်းကောင်း။ [နောက်ထပ် အနက်ဖွင့်အမျိုးမျိုးနှင့် ရှင်းလင်းချက် ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၄၀၉) တိက နိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။

သဿမဏဗြာဟ္မဏိယာ=သမဏဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ ဝါ=ဤသာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရဟန်းပုဏ္ဏား၊ မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသောရဟန္တာ၊ မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော။ သဒေဝမနုဿာယ=သမ္မုတိနတ်တည်းဟူသော လူမင်း၊ ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်း၌လည်းကောင်း။ အဟံ=ငါသည်။ န ပဿာမိ=မြင်တော်မမူ။ (အားလုံးစုံကို အဆီးအတားမရှိ သိမြင်နိုင်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ကြည့်ရှုပါလျက်ပင် မြင်တော်မမူ)။

(ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်။ န ပဿာမိ=မြင်တော်မမူသနည်းဟူမူ။) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ ဟိ=အကြင်ကြောင့်။ ယံ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဘိဝါဒေယျံ ဝါ=ရှိခိုးမှုလည်း ရှိခိုးလိုက်လေရာ၏။ ပစ္စုဋ္ဌေယျံ ဝါ=နေရာမှထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုမှုလည်း ကြိုဆိုလိုက်လေရာ၏။ အာသနေန=ဖြင့်။ နိမန္တေယျံ ဝါ=ဖိတ်မန်မှုလည်း ဖိတ်မန်လိုက်လေရာ၏။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ (ငါဘုရား၏ ရှိခိုးမှု၊ ခရီးဦးကြိုဆိုမှု၊ နေရာဖြင့် ဖိတ်မန်မှု အပြုခံရသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏)။ မုဒ္ဒါပိ=ဦးခေါင်းသည်သော်မှပင်။ ဝိပတေယျ=မြေ၌ ပြတ်

စသည်တို့ကို ပုဏ္ဏားက မိမိကိုယ်တိုင်ခိဋ္ဌ မြင်တွေ့ရသည့်အတိုင်း ပြောပြနေသော ဤယခု “န ဟိ ဘဝံ” အစချီသော ဝါကျ၌ကား ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိဘာဝနအနက်ဟော မဖြစ်သင့်၊ သမုစ္စည်းအနက်၊ အနိယမအနက်ဟောသာ ဖြစ်သင့်၏။

ကြွေကျလေရာ၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ငါဘုရား၏ ရှိခိုးမှုစသည် အပြစ်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်ဦးခေါင်း၏ မြေ၌ ပြတ်ကြွေကျလေရာသည်အဖြစ်ကြောင့်)။ (တံ=ထိုငါဘုရား၏ ရှိခိုးမှုစသော အရိုအသေပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အဟံ= ငါဘုရားသည်။ န ပဿာမိ=မြင်တော်မမူ။ ဣတိ=ဤသို့။ အဝေါစ=မိန့်တော် မူပြီ။)

ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ အရသရူပေါ^၁=သာမဂ္ဂီမည်သော သာယာဖွယ်အရသာ သဘောမရှိ၊ (ညီညွတ်သောသူတို့၏လုပ်ငန်း ဖြစ်သော ရှိခိုးခြင်း၊ ခရီးဦး ကြိုဆိုခြင်းစသော သာယာဖွယ်အရသာဟူသော သဘောမရှိ။) ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=ပုဏ္ဏားက ပြစ်တင်ပြောကြားလျှောက်ထားပြီ)။ ဗြာဟ္မဏံ =ပုဏ္ဏား။ ယေန ပရိယာယေန=အကြင်အကြောင်းဖြင့်။ မိ=ငါဘုရားကို။ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်။ အရသရူပေါ^၂=သာမဂ္ဂီ

၁။ ပုဏ္ဏား၏အလိုကျ အရသရူပ။ ။အဘိဝါဒန=ရှိခိုးခြင်း။ ပစ္စန္ဒာန=နေရာမှ ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း။ အဗ္ဗလိကမ္မ=လက်အုပ်ချိုခြင်း။ သာမိဓိကမ္မ=အရိုအသေပြုခြင်း ဟူသော လုပ်ငန်းတို့ကို လောက၌ သာမဂ္ဂီရသဟု ခေါ်၏။ အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြ ရသော်-ရှိခိုးခြင်း စသော ထိုလုပ်ငန်းတို့သည် တဦးနှင့်တဦး ညီညွတ်မှုရှိမှသာ ဖြစ်နိုင် ၏။ ရှိခိုးမှု စသည်ကို ပြုလုပ်သူနှင့် ပြုလုပ်ခံရသူ နှစ်ဦးလုံးအတွက် ထိုလုပ်ငန်းတို့သည် စားကောင်းသောက်ဖွယ်ကဲ့သို့ သာယာဖွယ်အရသာတမျိုးလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်-

သမဂ္ဂါနံ ကမ္မံ သာမဂ္ဂီ=ညီညွတ်သူတို့၏လုပ်ငန်း။ ရသီယတိ အဿာဒီယတိတိ ရသော=သာယာဖွယ်အရသာ။ သာမဂ္ဂီ စ သာ ရသော စာတိ သာမဂ္ဂီရသော= ညီညွတ်သူတို့၏ လုပ်ငန်းဖြစ်သော သာယာဖွယ်အရသာဟု ဝစနတ္ထပြု။ မြတ်စွာဘုရား ကို “အရသရူပေါ” ဟုကဲ့ရဲ့သော ပုဏ္ဏား၏အလိုအားဖြင့်လည်း အရသရူပေါ၌ ရသ (အရသာ)ဟူသည် ထိုရှိခိုးခြင်းစသော သာမဂ္ဂီရသပင်ဖြစ်၏။ ရူပသဒ္ဒါသည် သဘာဝ အနက်ဟောတည်း။ ရသော စ သော ရူပဇ္ဇာတိ ရသရူပံ=ရှိခိုးခြင်းစသော သာမဂ္ဂီ ရသ(သာမဂ္ဂီမည်သော အရသာ)ဟူသောသဘော။ နတ္ထိ ရသရူပံ ယဿာတိ အရသရူပေါ=သာမဂ္ဂီရသဟူသော သဘောမရှိသော ရဟန်းဂေါတမ။ ဤနေရာဝယ် ပါရာဇိကံဏိဂတ္ထိသစ်၊ ဒု-၁၀၇-၌ “ရသကား သမ္ပတ္တိရသ။ ဝါ=ကိစ္စရသ” ဟု မိန့်၏။ သို့သော် အဋ္ဌကထာဝယ် နောက်၌ ကာမသုခဿာဒသင်္ခါတာဟုလည်းကောင်း၊ ဋီကာ၌ အမ္မရသ (သရက်သီးအရသာ)ဖြင့် နှိုင်းခိုင်း၍ လည်းကောင်း ဖွင့်ထားသောကြောင့် ရသသဒ္ဒါကို သာယာဖွယ်အရသာ အနက်ဟောဟူသာ ဆိုသင့်ပါသည်။

၂။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်ကျ အရသရူပ။ ။ဤနေရာ၌ ရူပရသ စသောပုဒ်တို့ကို ရှေးဦးစွာ ရှင်းပြထားနှင့်ပါဦးမည်။ ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံစသော ကာမဂုဏ် အာရုံငါးမျိုးတို့ကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာတို့သည် စိတ်နှလုံးကို ကျေနပ်နှစ်သက် ရောင့်ရဲစေတတ်သော

မည်သော သာယာဖွယ်အရသာသဘောမရှိ။ (ဝတ္ထုနှင့်အာရုံစသောအကြောင်း တရားတို့၏ ပေါင်းဆုံညီညွတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမ သုခဟူသော

ကြောင့် (သရက်သီး၏ အရသာစသည်တို့ကဲ့သို့) သာယာဖွယ်အရသာများပင် ဖြစ် ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် “ရသီယန္တိ အဿာဒီယန္တိတိ ရသာ”ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့် အညီ ထိုတဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာတို့ကိုလည်း ရသ (သာယာဖွယ် အရသာ)ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်ကုန်၏။ အာရုံငါးမျိုး ရှိသောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ရူပရသ၊ သဒ္ဓရသ စသည်ဖြင့် ရသငါးမျိုး ဟောတော်မူ၏။

“ရူပါနံ ရသာ ရူပရသာ=ရူပါရုံတို့၏ သာယာဖွယ်အရသာများ” ဟူ၍ ဝစနတ္ထပြု။ ရူပါရုံတို့ကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿ ဝေဒနာတို့ကို ရူပရသ(ရူပါရုံတို့၏ သာယာဖွယ်အရသာ) ခေါ်သည်ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ထိုဋီကာဖွင့်အတိုင်း “ရူပါနံ ပရိဘောဂေန ဥပ္ပန္နာ ရသာ ရူပရသာ” ဟူ၍လည်း ဝစနတ္ထ ပြုတော်မူကြ၏။ သဒ္ဓရသစသော ပုဒ်တို့၌လည်း “သဒ္ဓါနံ ရသာ သဒ္ဓရသာ၊ (သို့မဟုတ်) သဒ္ဓါနံ ပရိဘောဂေန ဥပ္ပန္နာ ရသာ သဒ္ဓရသာ” စသည် ဆိုလေ။

ထိုရူပရသ၊ သဒ္ဓရသ စသည်တို့ကို “ကာမသုခဿာဒ” ဟုလည်းကောင်း၊ “သာမဂ္ဂိ ရသ” ဟုလည်းကောင်းခေါ်၏။ ကာမသုခ=ကာမဂုဏ်ချမ်းသာဟူသော+အဿာဒ= သာယာဖွယ်အရသာ။ ကာမေသု ဥပ္ပန္နံ သုခံ ကာမသုခံ=ကာမဂုဏ် အာရုံတို့၌ (အာရုံပြု ခံစားသောအားဖြင့်) ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ။ ဤဝစနတ္ထနှင့်အညီ ရူပါရုံ စသော ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို ခံစားသော အချိန်အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော တဏှာနှင့် ယှဉ်သော သုခဝေဒနာကို ကာမသုခ(ကာမချမ်းသာ)ဟု ခေါ်၏။ ထိုကာမသုခသည်ပင် သာယာဖွယ် အရသာဖြစ်သောကြောင့် အဿာဒလည်း မည်၏။ အဿာဒီယတေတိ အဿာဒေါ၊ ကာမသုခဉ္စ တံ အဿာဒေါစာတိ ကာမသုခဿာဒေါ=ကာမချမ်းသာ ဟူသော သာယာဖွယ်အရသာ။

သာမဂ္ဂါနံ ကမ္မံ သာမဂ္ဂီ။ သမဂ္ဂါနံ=ညီညွတ်သော ဝတ္ထုအာရုံစသော အကြောင်း တရားတို့၏။ ကမ္မံ=ညီညွတ်ပေါင်းစုံခြင်း အမှုတည်း။ သာမဂ္ဂီ=ခြင်းအမှု။ သာမဂ္ဂိယံ ဥပ္ပန္နာ ရသာ သာမဂ္ဂိရသာ။ သာမဂ္ဂိယံ=ဝတ္ထုအာရုံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ပေါင်းဆုံမှုကြောင့်။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ ‘ရသာ=ရူပရသ စသော သာယာဖွယ် အရသာငါးမျိုးတို့တည်း၊ (ရူပါရုံစသော ကာမဂုဏ်အာရုံငါးမျိုးတို့ကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာ ဟူသော သာယာဖွယ် အရသာငါးမျိုးတို့တည်း)။ သာမဂ္ဂိရသာ=...ငါးမျိုးတို့။

မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရူပရသစသော သာမဂ္ဂိရသငါးမျိုးတို့ကို ပယ်သတ်တော် မူပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းငါးမျိုး ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရားကို “အရသရူပ” ဟု ခေါ်ဝေါ်တော်မူအပ်၏။ အရသရူပပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်မှာ ယခင်ကအတိုင်းပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ရသး=သာယာဖွယ် အရသာဟူသော+ ရူပ=သဘော၊ နတ္ထိ ရသရူပံ

သာယာဖွယ်အရသာသဘော မရှိ) ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒမာနော=ပြောဆိုလသော်။
 ဝါ=ပြောဆိုသောသူသည်။ သမ္မာ=မှန်ကန်စွာ။ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်မည်နိုင်၏။
 [အတ္ထိခွေသ=အတ္ထိခေါ+ဒေသ]ဒေသ (ဒေသော) ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်
 (ငါဘုရားကို “အရသရူပ”ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်
 ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်) အတ္ထိ ခေါ=ရှိသည်သာ။ ဝါ=အမှန်တကယ်ပင်
 ရှိ၏။ [ထိုအကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ယေ တေ ဗြာဟ္မဏ”
 စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏]

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ ယေ တေ ရူပရသာ=အကြင်ရူပါရုံ၏ သာယာဖွယ်
 အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ (အကြင်ရူပါရုံ၏ သာယာဖွယ် အရသာဖြစ်သော
 တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာတို့သည်လည်းကောင်း) ဝါ=အကြင်
 ရူပါရုံကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿ
 ဝေဒနာဟူသော သာယာဖွယ် အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ တေ
 သဒ္ဓရသာ=အကြင် သဒ္ဓါရုံ၏ သာယာဖွယ်အရသာတို့သည် လည်းကောင်း။

ယသာတိ အရသရူပေါ=(ရူပရသာ၊ သဒ္ဓရသာစသော) သာယာဖွယ်အရသာ သဘော
 ငါးမျိုး ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား။ ဝါ=ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးတို့ကို ခံစားခြင်း
 ကြောင့်ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာဟူသော သာယာဖွယ်
 သာမဂ္ဂိရသာ ငါးမျိုး ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား။

ယေ တေ။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ကာမသုခဿာဒသင်္ခါတာ ရူပရသာ သဒ္ဓဂန္ဓရသာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ
 ရသာ။ပ။ ဝတ္ထာရမ္မဏာဒိသာမဂ္ဂိယဉ္ဇ ဥပ္ပန္နတ္တာ သာမဂ္ဂိရသာတိဝုစ္ဆန္တိ၊ (အဋ္ဌကထာ)
 ရူပပရိဘောဂေန ဥပ္ပန္နတဏှာသမ္ပယုတ္တသောမနဿဝေဒနာ ရူပတော နိဗ္ဗတ္တိတွာ
 ပာဒယတပွနတော အမ္မရသာဒယော ဝိယ ရူပရသာတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့်
 သာရတ္ထဋီကာ၊ ပ-၃၄၀။

ဝိမတိဋီကာ၏ သာမဂ္ဂိရသာနှင့် ရူပရသာစသည်။ ။မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်
 ကိုပြသော ဤနေရာ၌ ရူပတဏှာ၊ သဒ္ဓတဏှာ စသည်ကို သာမဂ္ဂိရသာဟုလည်းကောင်း၊
 ရူပရသာသဒ္ဓရသာ စသည်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆိုရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိမတိဋီကာ
 ဖွင့်ဆို၏။ ထိုဋီကာအလို “အရသရူပေါ”၌ ရသာပုဒ်နှင့် ကာမသုခဿာဒပုဒ်တို့အရ
 လည်း ရူပတဏှာ၊ သဒ္ဓတဏှာ စသည်ကိုပင် ယူရမည် ဖြစ်၏။ သို့သော် ရူပါရုံ၊
 သဒ္ဓါရုံ စသည်ကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ထိုတဏှာနှင့်ယှဉ်သော
 သောမနဿဝေဒနာကိုယူရန် ဖွင့်ဆိုသော သရတ္ထဋီကာ အလိုအားဖြင့်လည်း ထိုတဏှာ
 ပါပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပာယ် အတူတူပင်ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။

ရူပတဏှာဒိကဿေဝ သာမဂ္ဂိရသာဿ အဘာဝေန ဘဂဝါ “အရသရူပေါ” တိ
 ဒဿေတံ သာမဂ္ဂိရသာသဒ္ဓဿ ရူပရသာဒိသု ဝတ္ထနပ္ပကာရံ ဒဿေန္တော
 အာဟ “ဝတ္ထာရမ္မဏာဒိတိအာဒိ” ။ ဝိမတိဋီကာ၊ ပ-၆၈။

(အကြင်သဒ္ဓါရုံ၏ သာယာဖွယ် အရသာဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာတို့သည်လည်းကောင်း) ဝါ=အကြင်သဒ္ဓါရုံကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာဟူသော သာယာဖွယ် အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ တေ ဂန္ဓရသာ=အကြင်ဂန္ဓာရုံ၏ သာယာဖွယ်အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ (အကြင်ဂန္ဓာရုံ၏ သာယာဖွယ် အရသာဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာတို့သည် လည်းကောင်း) ဝါ=အကြင်ဂန္ဓာရုံကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာဟူသော သာယာဖွယ်အရသာတို့သည် လည်းကောင်း။ ယေ တေ ရသရသာ=အကြင်ရသာရုံ၏ သာယာဖွယ်အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ (အကြင်ရသာရုံ၏ သာယာ...ဝေဒနာတို့သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=အကြင်ရသာရုံကို သုံးဆောင်ခံစား...အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ တေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရသာ=အကြင်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ သာယာဖွယ်အရသာတို့သည်လည်းကောင်း (အကြင်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ သာယာ...ဝေဒနာတို့သည်လည်းကောင်း) ဝါ=အကြင်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို...အရသာတို့သည်လည်းကောင်း။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။

တေ=ထိုရူပရသစသည်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားမှာ၊ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။ [တနည်း-

၁။ တေ တထာဂတဿ ပုဒ်တို့၏ စာစပ်။ ။တေပုဒ်ကို ကံအနက်ပြန်ဆိုခိုက်၌ “တေ=ထိုရူပရသ စသည်တို့ကို။ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။ တေ=ထိုရူပရသ စသည်တို့ကို။ ဥစ္ဆန္တု=ပယ်ဖြတ်အပ်။ တေ=ထိုရူပရသစသည်တို့ကို။ တာလာဝတ္ထုကတာ=...ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ အနဘာဝံကတာ=အပ်ကုန်ပြီ” ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဆက်စပ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ စပ်ရာ၌ ထို “တေ” ပုဒ်သည် “ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ” ဟူ၍ ကံအနက် ပြန်ဆိုရသော ပဟီနာပုဒ်နှင့်သာဆိုင်၏။ “ကင်းကွာကုန်ပြီ” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရသော ပဟီနာပုဒ်နှင့်မဆိုင်။ ဥစ္ဆန္တုပုဒ်တစ်စိတ်နှင့်သာ ဆိုင်၏။ ဥစ္ဆန္တုမူလာဟူသော တပုဒ်လုံးနှင့် မဆိုင်။ ကမ္မဓာရယသမာသံ ဖြစ်သော တာလာဝတ္ထုကတာပုဒ်နှင့်သာ ဆိုင်၏။ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တာလာဝတ္ထုကတာပုဒ်နှင့် မဆိုင်။ အာယတီ အနုပ္ပါဒဓမ္မာပုဒ်၌လည်း မစပ်ရ။ ဤသို့အားဖြင့် ကံအနက်ပြန်ဆိုရသော တေပုဒ်နှင့် ဆိုင်ရာပုဒ်ကို ရွေးချယ်စပ်ပါ။

တေပုဒ်ကို ကတ္တားအနက်ပြန်ဆိုခိုက်၌ “တေ=ထိုရူပရသ စသည်တို့သည်။ ပဟီနာ=ကင်းကွာကုန်ပြီ။ ဥစ္ဆန္တုမူလာ=...ရှိကုန်၏။ တာလာဝတ္ထုကတာ=ထန်းပင်၏...အစဉ်ရှိကုန်၏။ အာယတီအနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ရှိကုန်၏ ဟုစပ်။

တထာဂတဿပုဒ်ကို ကတ္တားအနက်ပြန်ဆိုခိုက်၌ “တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။ ဥစ္ဆန္တု=ပယ်ဖြတ်အပ်။ တာလာဝတ္ထုကတာ=...ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ အနဘာဝံကတာ=ကုန်ပြီ” ဟု စပ်ပါ။ အာယတီ

တေ=ထိုရူပရသ စသည်တို့သည်။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ စိတ္တသန္တာ
နတော=စိတ်အစဉ်မှ။ ပဟီနာ=ကင်းကွာကုန်ပြီ။ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=(အရဟတ္တမဂ်
ဟူသောစားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ အမြစ်အရင်း ရှိကုန်၏။
တာလာဝတ္ထုကတာ=ထန်းပင်၏ တည်နေရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကွက်

အနုပ္ပါဒဓမ္မာဋ္ဌိကား မစပ်ရ။ တထာဂတဿပုဒ်ကို သမ္ပန်အနက် ပြန်ဆိုခိုက်၌
တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ စိတ္တသန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှ။ တထာဂတဿ=၏၊
ဝါ=မှာ၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=ရှိကုန်၏။ တာလာဝတ္ထုကတာ=စဉ်ရှိကုန်၏။ တထာဂတဿ=
၏၊ ဝါ=မှာ၊ အနဘာဝံ=နောက်၌ဖြစ်ခြင်းမရှိ၊ အာယတီအနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ကုန်၏။

၁။ တာလာဝတ္ထုကတာ။ ။ဤပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်း ဖွင့်၏။ ထိုတွင်
ပဌမနည်း၌ တာလဿ ဝတ္ထု တာလဝတ္ထု။ တာလဿ=ထန်းပင်၏။ ဝတ္ထု=တည်ရာ
ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကွက်တည်း။ တာလဝတ္ထု=ကွက်။ ထန်းပင်ကို အမြစ်ပါ မကျန်
ရအောင် ဆွဲနုတ်ထုတ်ပစ်လိုက်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ယခုအခါ ထိုထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော
မြေနေရာကွက်ကို တာလဝတ္ထုဟု ခေါ်၏။ ထို့နောက် “တာလဝတ္ထု ဝိယ နေသံ ဝတ္ထု
ကတန္တိ တာလဝတ္ထုဝတ္ထုကတာ” ဟု ဆိုလိုလျက် (ဩဋ္ဌမုခမုခ=ကုလားအုပ်၏ မျက်နှာ
ကဲ့သို့သော မျက်နှာရှိသောသူ-ဟူသော ပြယုဂ်၌ မုခတပုဒ်ကို ရှေ့၍ “ဩဋ္ဌမုခ” ဟု
ဆိုအပ်သကဲ့သို့) ဝတ္ထုတပုဒ်ကိုချေ။ လ၏ အကို ဒီဃပြု၍ တာလာဝတ္ထုကတာဟု
ဆိုထားသည်။

နေသံ=ထိုရူပရသ၊ သဒ္ဓရသ စသည်တို့၏။ ဝတ္ထု=တည်ရာ စိတ်အစဉ်ကို။
တာလဝတ္ထု ဝိယ=ထန်းပင်၏ တည်ရာဖြစ်ဖူးသော မြေနေရာကွက်ကဲ့သို့ ဖြစ်အောင်။
(ဝါ=ထိုမြေနေရာကွက်နှင့်တူအောင်)ကတံ=ပြုအပ်ပြီ။ ဣတိ=ထိုသို့ ထန်းပင်၏
တည်ရာဖြစ်ဖူးသော မြေနေရာကွက်ကဲ့သို့ ဖြစ်အောင် ပြုအပ်သော တည်ရာစိတ်အစဉ်
ရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်။ တေ=ထိုရူပရသ သဒ္ဓရသစသည်တို့သည်။ တာလာဝတ္ထုကတာ
=တာလာဝတ္ထုကတတို့မည်၏။ တာလာဝတ္ထုကတာ=ထန်းပင်၏တည်ရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသော
မြေနေရာကွက်ကဲ့သို့ ပြုအပ်သော တည်ရာစိတ်အစဉ်ရှိသော ရူပရသ သဒ္ဓရသ စသော
တရားများ။

ဥပမာနနှင့် ဥပမေယျတိုက်ဆိုင်ခြင်း။ ။ဤသို့ ဝစနတ္ထပြုရာ၌ (၁)ထန်းပင်။
(၂)ထန်းပင်၏တည်နေရာဖြစ်ဖူးသော မြေကွက်။ (၃)ထန်းပင်ကို အမြစ်ပါ မကျန်
ရအောင် ဆွဲနုတ်ထုတ်ပစ်လိုက်ခြင်းကြောင့် မြေကွက်လပ်သာကျန်တော့ခြင်းဟူ၍ ဥပမာန
သုံးမျိုးရှိ၏။ ထို့အပြင် (၁)ရူပရသ သဒ္ဓရသစသောတရားများ။ (၂) ထိုရူပ ရသ
စသည်တို့၏ တည်ရာကိန်းရာ စိတ်အစဉ်။ (၃) ရူပရသ စသည်တို့ကို အဝိဇ္ဇာ
တဏှာဟူသော အမြစ်ပါ မကျန်ရအောင် အရဟတ္တမဂ်စားဖြင့် ပယ်ဖြတ် ခုတ်ထွင်
လိုက်ခြင်းကြောင့် ထိုရူပရသစသည်တို့၏ တည်ရာစိတ်အစဉ်မျှသာ ကျန်ရစ်တော့ခြင်း
ဟူ၍ ဥပမေယျလည်း သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် (၁) ဥပမာနဖြစ်သောထန်းပင်နှင့်(၁)

ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာစိတ်အစဉ်ရှိကုန်၏။ ဝါ=(လည်ဆစ် လည်သီး ပြတ်လေပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်

ဥပမေယျဖြစ်သော ရူပရသ စသည်တို့တူ၏။ (၂) ဥပမာနဖြစ်သော မြေကွက်လပ်နှင့် (၂) ဥပမေယျဖြစ်သောရူပရသစသည်တို့၏ တည်ရာစိတ်အစဉ်တို့တူ၏။ (၃)ဥပမာနနှင့် (၃)ဥပမေယျသည် တူ၏-ဟူ၍ ဥပမာနနှင့် ဥပမေယျတို့ကို နှီးနှောတိုက်ဆိုင်ပါလေ။

ဒုတိယအဖွင့်တစ်မျိုး။ ။ဤဒုတိယအဖွင့်၌ တာလာဝတ္ထုပုဒ်ကို “တာလာ+အဝတ္ထု”ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ န ဝတ္ထု အဝတ္ထု။ ဝတ္ထု=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်နေရာ သည်။ န=မဟုတ်။ အဝတ္ထု=(လည်ဆစ်လည်သီး ပြတ်လေပြီး၍) အရွက်အသီး၊ စသည် တို့၏ တည်ရာမဟုတ်။ အဝတ္ထု စ တံ တာလောစာတိ အဝတ္ထုတာလော=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်။ ဤသို့ “အဝတ္ထုတာလော”ဟု ဆိုလိုလျက် အဝတ္ထုဟူသော ဝိသေသနပုဒ်ကို နောက်ကထားသော ကြောင့် တာလာ ဝတ္ထုဟု ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် “တာလာဝတ္ထု ဝိယ ကတာတိ တာလာဝတ္ထုကတာ”ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ယေ=အကြင် ရူပရသ စသည်တို့ကို။ တာလာဝတ္ထု ဝိယ=(လည်ဆစ် ပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ဖြစ်အောင်။ ကတာ=ပြုအပ်(ပယ်သတ်ဖျက်ဆီးအပ်)ပြီးကုန်ပြီ။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ တေ=ထိုရူပရသ စသည်တို့သည်။ တာလာဝတ္ထုကတာ=တာလာဝတ္ထုကတတို့ မည်၏။ တာလာဝတ္ထု ကတာ=အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ် ပြီးသော ရူပရသစသော တရားများ။ ဤဝစနတ္ထ၌ ရှင်းပြဖွယ်ရှိသေးသည်ကား-

လည်ဆစ် လည်သီး (လည်ပင်း) အဖြတ်ခံရသော ထန်းပင်သည် အရွက်အသီး စသည် မထွက်ပေါ်လာစေနိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ဘဝသို့ရောက်သွား၏။ ထန်းပင်ငုတ် အဖြစ်ဖြင့် ကျန်ရှိနေ၏။ ထိုကျန်ရှိနေသော ထန်းပင်ငုတ်နှင့် ရူပရသစသည်တို့ကို နှိုင်းခိုင်းထား၏။ သို့ဖြစ်လျှင် လည်ဆစ်ကို ဖြတ်ပစ်လိုက်ပြီးနောက် ထန်းပင်ငုတ် ကျန်ရှိနေသကဲ့သို့ ထို့အတူ ရူပရသစသည်တို့ကို ပယ်သတ်ပြီးတော်မူသော မြတ်စွာ ဘုရား(ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ)မှာလည်း ထိုရူပရသစသောတရားများ (ဝံဏှာနှင့်တကွသော သောမနဿဝေဒနာများ)ကျန်ရှိနေလေသလောဟု တွေးတောစောဒနာဖွယ် ရှိ၏။

သို့သော် ထန်းပင်ငုတ် ကျန်ရှိသည် မကျန်ရှိသည်ကို စဉ်းစားဖွယ် မလိုပါ။ ဆိုလိုသည်မှာလည်း လည်ဆစ်ကို ဖြတ်ပစ်လိုက်ခြင်းကြောင့် ထိုထန်းပင်ငုတ်သည် နောက်ထပ် မစည်ပင် မပေါက်ဖွားနိုင်တော့ဘဲ ထန်းပင်ငုတ်အဖြစ်ဖြင့် လုံးဝ ပျက်သုဉ်း သေဆုံးသွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ မြတ်စွာဘုရား၌လည်း အဝိဇ္ဇာတဏှာဟူသော လည်ဆစ် လည်သီးကို ဖျက်ဆီးပယ်သတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် နောက်ထပ် ဘဝခန္ဓာ အရွက်အသီး အကျိုးတရားများ မပေါ်ထွက်စေနိုင်လောက်အောင် ထိုရူပရသ စသည်တို့သည် လုံးဝ ပျက်သုဉ်းသေဆုံးသွားကြ၏။ ယင်းသို့ လုံးဝပျက်သုဉ်း သေဆုံးသွားအောင် မြတ်စွာ

ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ အနဘာဝံကတာ(အန + အဘာဝံကတာ) = နောက်၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ အာယတီ = နောင်အခါ၌။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ = မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။

ဘုရားသည် ထိုရူပရသစသည်တို့ကို ချေမှုန်းပယ်သတ် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးကုန်ပြီဟု ဆိုလိုသည်။ ဤနည်းကို ဝိမတိဋီကာ၌ နောက်ဆုံးကျမှ ဖွင့်သည်။

အထဝါ မတ္တကန္တိန္ဒတာလဿ ဌိတံ အဋ္ဌိတဉ္စ အမနသိကရိတွာ ပုန အနုပ္ပတ္တိ ဓမ္မတာသဒိသမတ္တံ ဥပမေတွာ တာလာဝတ္ထု ဝိယ ကတာတိ ဝိသေသန သမာသဝသေန (ကမ္မဓာရည်းသမာသံ အနေအားဖြင့်) အတ္ထဂ္ဂဟဏေပိ န ကောစိ ဒေါသော။ ဝိမတိဋီကာ၊ ပ-၆၈၊ ၆၉။

သာရတ္ထနှင့် အင်္ဂုတ္တိရိဋီကာ။ ။ဤဋီကာများကား ရူပရသ စသည်တို့ကို လည်ဆစ်ပြတ်ပြီးသော ထန်းပင်ငုတ်နှင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းရသော ဤနည်း၌ ထိုရူပ ရသ စသောပုဒ်တို့အရ တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာဟူသော အနက်ကို မယူလိုကြပေ။ အကယ်၍ ထိုအနက်ကိုယူလိုက်လျှင် ယခင်က ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လည်ဆစ်ပြတ်ပြီးနောက် ထန်းပင်ငုတ်အဖြစ်ဖြင့် ကျန်ရှိနေသကဲ့သို့ ထိုရူပရသ စသည်တို့သည်လည်း ဘုရားရဟန္တာတို့ သန္တာန်၌ ကျန်ရှိနေသေးသည်ဟူသော အပြစ် ဒေါသရောက်ဖွယ်ရှိရကား ယင်းအပြစ်ဒေါသကို ရှောင်ရှားလိုကြ၏။

ထို့ကြောင့် ဤနည်း၌ ယခင်ကကဲ့သို့ တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿဝေဒနာကို ရူပရသစသည်အဖြစ်ဖြင့် မယူကြတော့ဘဲ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော တရား အနေအားဖြင့် ဘုရားရဟန္တာတို့သန္တာန်၌ ရှေးကဖြစ်ခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့ကိုသာ ရူပရသ စသည်အဖြစ်ဖြင့် ယူတော်မူကြ၏။ လည်ဆစ်လည်သီးနှင့် တူသော အဝိဇ္ဇာတဏှာတို့ကို အရဟတ္တမဂ်ဓားဖြင့် ပယ်ဖြတ်ပြီးသောအခါ ရူပရသ စသည်ဟုခေါ်သော ထိုဖြစ်ပြီးသောကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့သည် ထန်းရွက် ထန်းသီး စသည်နှင့်တူသော အကျိုးဝိပါက်ခန္ဓာကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကြတော့ပေ။ ယင်းသို့ မစွမ်းနိုင်သော ထိုဖြစ်ပြီးကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့သည်သာ ထန်းပင်ငုတ်နှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် “တာလာဝတ္ထု ဝိယ ကတာတိ တာလာဝတ္ထုကတာ”ဟူသော ယခင် ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ထန်းပင်ငုတ်နှင့်တူအောင် ပြုအပ်သော ဖြစ်ပြီးကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တည်းဟူသော ရူပရသစသည်တို့ကို တာလာဝတ္ထုကတာခေါ်သည်ဟု ဖွင့်တော်မူ ကြသည်။

ရူပရသာဒိဝစနေန ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ ဟုတွာ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နာ ကုသလာကုသလဓမ္မာ ဂဟိတာ၊ တေ ဥပ္ပန္နာပိ မတ္တကသဒိသာနံ တဏှာဝိဇ္ဇာနံ မဂ္ဂသတ္ထေန ဆိန္ဒုတ္တာ အာယတီ တာလပတ္တသဒိသေ ဝိပါကက္ခန္ဓေ နိဗ္ဗတ္တတုံ အသမတ္တာ ဇာတာ။ တသ္မာ တာလာဝတ္ထု ဝိယ ကတာတိ တာလာဝတ္ထုကတာ ရူပရသာဒယောတိ။ ထိုဋီကာများ။

ဝိမတိဋီကာ၏ ကန့်ကွက်ချက်။ ။ဝိမတိဋီကာဆရာတော်ကား ထိုဖြစ်ပြီး ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ရူပရသ စသည်ခေါ်၏ဟူသော သာရတ္ထဋီကာစကားသည်

ဗြာဟ္မဏံ=ပုဏ္ဏား။ ယေန ပရိယာယေန=အကြင်အကြောင်းဖြင့်။ မံ=ငါ ဘုရားကို။ သမင်္ဂော ဂေါတမော=သည်။ အရသရူပေါ=သာမဂ္ဂိမည်သော

“တေ တထာဂတသာ ပဟီနာ” ဟူသော ပါဠိတော်၊ “ကာမသုခသာဒသင်္ခါတာ ရူပ ရသသဒ္ဓ။ပ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရသာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာတို့နှင့် မညီညွတ်ဟုလည်းကောင်း။ ဘုရားရဟန္တာအရှင်မြတ်များမှာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်တိုင်အောင် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၏ အကျိုးတရားများ ဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုဖြစ်ပြီး ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့ကို လည်ဆစ် ပြတ်ပြီးသော ထန်းပင်ငုတ်နှင့် မနှိုင်းခိုင်းသင့်ဟုလည်းကောင်း ကန်ကွက်ပြီးလျှင် (ယခင်က ထိုဝိမတိဋီကာဖွင့်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) တဏှာရာဂကိုပင် ရူပရသစသည်ဟု ခေါ်ဆိုသတ်မှတ်ကာ ထိုတဏှာရာဂတည်းဟူသော ရူပရသစသည်တို့သည် ထန်းပင်၏ လည်ဆစ်၊ လည်သီးနှင့်တူ၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဘုရားရဟန္တာတို့၏ စိတ်အစဉ်သည် တာလာဝတ္ထု(ထန်းပင်ငုတ်)နှင့်တူ၏ဟုလည်းကောင်း၊ ရူပရသစသော တဏှာရာဂတို့ကို ပယ်ဖြတ်လိုက်ပြီးသောအခါ ထိုရူပရသစသော တဏှာရာဂတို့၏ ကိန်းအောင်းခဲ့ရာ စိတ်အစဉ်သည်သာ (ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်အထိ) ကျန်ရှိနေခြင်းသည် လည်ဆစ်ကို ဖြတ် အပ်ပြီးသောအခါ ထန်းပင်ငုတ်အဖြစ် ကျန်ရှိနေခြင်းနှင့်တူ၏ဟု လည်းကောင်း ဥပမာန၊ ဥပမေယျ နှိုင်းခိုင်းလျက်-

“တာလာဝတ္ထု ဝိယ ယေသံ ဝတ္ထု ကတန္တိ တာလာဝတ္ထုကတာ” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသံဝစနတ္ထ ပြုတော်မူ၏။ ယေသံ=အကြင်ရူပရသ စသည်တို့၏။ ဝတ္ထု=တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော စိတ်အစဉ်ကို။ တာလာဝတ္ထု ဝိယ=ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ဖြစ်အောင်။ (လည်ဆစ်၊လည်သီး ဖြတ်အပ်ပြီး၍ အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်နှင့်တူအောင်)။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။ ဣတိ=ဤသို့ ထန်းပင်ငုတ်နှင့်တူအောင် ပြုအပ်ပြီးသော တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော စိတ်အစဉ်ရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်။ တေ= ထိုရူပရသစသည်တို့သည်။ တာလာဝတ္ထုကတာ=ကတတို့မည်၏။ ဤဝစနတ္ထအတိုင်း ပါဠိတော်၌ “တာလာဝတ္ထုကတာ=အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာအကြောင်းမဟုတ် သော ထန်းပင်ငုတ်နှင့်တူအောင် ပြုအပ်ပြီးသော တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော စိတ်အစဉ် ရှိကုန်၏” ဟု ဝိမတိဋီကာဖွင့် အနက်ဆိုရာ၏။

ဝိမတိဋီကာ၌ ယင်းသို့ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံအနက် ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း “အဝိရုဋ္ဌိဓမ္မတ္တာ ဝါ မတ္တကစ္ဆိန္ဒတာလော ဝိယ ကတာတိ တာလာဝတ္ထုကတာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာဝါကျ စာသွားအရှိအတိုင်း ဆိုလျှင်ကား တာလာဝတ္ထုပုဒ်ကို “မတ္တကစ္ဆိန္ဒ- တာလော ဝိယ” ဟုသာ (ဤမျှသာ) ဖွင့်ဆိုထားသောကြောင့် ရူပရသ စသည်ကို ထန်းပင် ငုတ် (တာလာဝတ္ထု) နှင့် နှိုင်းခိုင်းထားသည်ကိုသာ တွေ့ရပြီး စိတ်အစဉ်(စိတ္တသန္တာန)ကို ထန်းပင်ငုတ်နှင့် နှိုင်းခိုင်းထားသည်ကို မတွေ့ရ။ ထိုရူပရသ စသည်ကို အညပဒတ္တ အနေဖြင့် ပြထားသည်ကိုလည်း မတွေ့ရ။ ထို့ကြောင့် တာလာဝတ္ထုကတာ ပုဒ်၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသံအသွင်မမြင်ရဘဲ ဝိသေသနသမာသံ(ကမ္မဓာရယသမာသံ) အသွင်ကိုသာ

သာယာဖွယ် အရသာ သဘောမရှိ။ တူတိ=ဤသို့။ ဝဒမာနော=ပြောဆိုလသော်။ ဝါ=ပြောဆိုသောသူသည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော =ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို “အရသရူပ” ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်။) အယံ ခေါ်=ဤသည်ပင် တည်း။ (ဤရူပရသသဒ္ဓရသစသော သာမဂ္ဂီရသ၏ ငါဘုရားမှာ မရှိခြင်း ဟူသော အကြောင်းပင်တည်း) ဤ၌ “အရသရူပေါ” ကို ဘုရားအလိုတော်ကျ အနက်ပြန်ဆိုလျှင်-

[သမဏော ဂေါတမော=သည်။ အရသရူပေါ=သာမဂ္ဂီမည်သော သာယာ ဖွယ် အရသာသဘောမရှိ။ (အကျဉ်းချုပ်အနက်တည်း)။ ဝါ=ဝတ္ထုနှင့်အာရုံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံညီညွတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမသုခ ဟူသော သာယာဖွယ် အရသာသဘော ငါးမျိုးမရှိ။ (အကျယ်ဖွင့်အနက်တည်း)။ တနည်း-အရသရူပေါ=ရူပရသစသော ငါးမျိုးသော သာယာဖွယ် အရသာ သဘောမရှိ။ (အကျဉ်းချုပ်အနက်) ဝါ=ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံငါးပါးတို့ကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော သောမနဿ ဝေဒနာဟူသော သာယာဖွယ်အရသာသဘော ငါးမျိုးမရှိ။ (အကျယ်ဖွင့်အနက် တည်း) အောက်ခြေမှ ရှင်းလင်းချက်တို့နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်လေ။]

တွံ=သင်သည်။ ယံ ပရိယာယံ=အကြင်အကြောင်းကို။ (အကြင်ရှိခိုးခြင်း စသော သာမဂ္ဂီရသ၏ မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းကို။) သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍။ (မံ=ငါဘုရားကို) ဝဒေသိ=(အရသရူပ-ဟု) စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာ ယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (ထိုရှိခိုးခြင်းစသော သာမဂ္ဂီရသ၏ မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။ နော စ ခေါ် ဟောတိ=ငါဘုရားမှာ တကယ်ပင်မရှိ။ [အခြား သောသူတို့ကို ရှိခိုးသမှုပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်သောကြောင့် ထိုရှိခိုးမှု စသော သာမဂ္ဂီရသမရှိဟု ပြောဆိုဖွယ်အကြောင်းမရှိဟူလို]။ တနည်း-တွံ= သည်။

တွေမြင်နေရ၏။ သို့ပါလျက် ရှေးယခင် ပဌမနည်းအတိုင်း တာလာဝတ္ထုကတပုဒ်ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်အနက် ဖွင့်ဆိုထားသည်မှာ (ယခင်ကရေးခဲ့သည့်အတိုင်း) ထန်းပင် ငုတ်ကြီး ထင်ရှားရှိနေသကဲ့သို့ တဏှာရာဂတည်းဟူသော ရူပရသ စသည်တို့လည်း ဘုရားရဟန္တာသန္တာန်၌ ထင်ရှားရှိနေသည်ဟူသော အပြစ်ဒေါသ ရောက်ဖွယ်ရာ ရှိသော ကြောင့် ဖြစ်၏။

သို့သော် အဋ္ဌကထာစာရှိသည့်အတိုင်း ကမ္မဓာရယသမာသ် ဝစနတ္ထပင် ပြုမြဲပြု၍ အနက်အဓိပ္ပာယ်ယူဆပုံယူဆနည်းကိုလည်း ထိုဝိမတိဋီကာ၌ “အထဝါ မတ္ထကစ္ဆိန္ဒ တာလဿ ဋ္ဌိတံ အဋ္ဌိတဉ္စ” စသည်ဖြင့် ဆက်လက် ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဝိမတိဋီကာ၏ အဖွင့်ကိုလည်း ဤ၌ ရှင်းလင်းရေးသားခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ “ဒုတိယအဖွင့်တမျိုး” ဟု ခေါင်းစဉ် တပ်၍ ရေးထားခဲ့သည်ကို ပြန်ကြည့်ပါလေ။

ယံ ပရိယာယံ=ကို။ သန္ဓာယ=၍။ (မံ=ကို)။ ဝဒေသိ=အရသရူပဟု
စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော=ကို။ အမေသု=ငါဘုရားတို့၌။ နော စ
ခေါ ဝတ္တဗ္ဗော=မပြောဆိုသင့်သည်သာ။ ဝါ=တကယ်ပင် မပြောဆိုထိုက်]ဣတိ=
ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။)

ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ နိဗ္ဗောဂေါ=သာမဂ္ဂီမည်သော
သုံးဆောင်ခံစားမှုမရှိ။ (ညီညွတ်သောသူတို့၏ လုပ်ငန်းဖြစ်သော ရှိခိုးခြင်း စသော
သုံးဆောင်ခံစားမှု အစဉ်အလာမရှိ) ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=ပြစ်တင်
ပြောကြား လျှောက်ထားပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယေန ပရိယာယေန=အကြင်
အကြောင်းဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ နိဗ္ဗောဂေါ=သုံးဆောင်
ခံစားမှုမရှိ။ [မြတ်စွာဘုရား၏ ဆိုလိုရင်းကို ကိုယ်တော်တိုင် အကျယ်တဝင့်
ဟောတော်မူမည် ဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ နိဗ္ဗောဂပုဒ်၏အနက်ကို
သာမညမျှ အကျဉ်းချုပ်သာ ဆိုရသည်]ဣတိ=ဤသို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=
သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ ဒေ(ဒေသော)ပရိယာယော=ထိုအကြောင်း
သည်။ (ငါဘုရားကို “နိဗ္ဗောဂ” ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်
ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်) အတ္ထိ ခေါ=ရှိသည်သာ။ ဝါ=အမှန်တကယ်ပင်
ရှိ၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယေ တေ ရူပဘောဂါ=အကြင်ရူပါရုံတို့၌ ဆန္ဒရာဂဖြင့်
သုံးဆောင်ခံစားခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ တေ သဒ္ဓဘောဂါ=အကြင်
သဒ္ဓါရုံတို့၌ ဆန္ဒရာဂဖြင့် သုံးဆောင်ခံစားခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ
တေ ဂန္ဓဘောဂါ = အကြင်ဂန္ဓာရုံတို့၌...ကောင်း။ ယေ တေ ရသဘောဂါ=
အကြင်ရသာရုံတို့၌...ကောင်း။ ယေ တေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဘောဂေါ=အကြင် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ
တို့၌...ကောင်း။(သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ=ထိုရူပဘောဂစသည်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။
တထာဂတဿ=သည်။ ဝါ=မှာ။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော
ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်။ နိဗ္ဗောဂေါ=သုံးဆောင်ခံစားမှုမရှိ။ ဣတိ
=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော
ပရိယာယော= ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို “နိဗ္ဗောဂ” ဟု ပြောဆိုပါက
မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=
ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးတို့၌ ဆန္ဒရာဂဖြင့် သုံး
ဆောင် ခံစားမှုမရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းပင်တည်း) [နိဗ္ဗောဂေါကို မြတ်စွာ
ဘုရား အလိုတော်ကျ အနက်ဆိုလိုလျှင် “သမဏော ဂေါတမော=သည်။
နိဗ္ဗောဂေါ=ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးတို့၌ ဆန္ဒရာဂဖြင့် သုံးဆောင်ခံစားမှုမရှိ”
ဟု ဆိုပါ]

တွံ=သင်သည်။ ယံ ပရိယာယံ=အကြင်အကြောင်းကို။ (အကြင်ရှိခိုးခြင်း အစရှိသော သာမဂ္ဂိပရိဘောဂ၏ ငါဘုရားမှာ မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းကို။) သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍။ (မံ=ငါ့ကို)ဝဒေသိ=(နိဗ္ဗောဂဟူ၍)စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းကို။ (ထိုနိဗ္ဗောဂဟု စွပ်စွဲ ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ရှိခိုးခြင်း အစရှိသော သာမဂ္ဂိပရိဘောဂ၏ ငါဘုရားမှာ မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းကို)အမှေသု=ငါဘုရားတို့၌။ နော စခေါ ဝတ္တဗ္ဗော=မပြောဆိုထိုက် သည်သာ။ ဝါ=တကယ် မပြောဆိုထိုက်။ [ယခင်ကအတိုင်း “သော ပရိယာယော =သည်။ နော စ ခေါ ဝိဟာတိ=ငါဘုရားမှာ တကယ်ပင်မရှိ” ဟုလည်း ဆိုလိုက ဆိုပါ။ အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်း ဖွင့်ထားပါသည်] ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့် တော်မူပြီ)။

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ အကိရိယဝါဒေါ=မပြုလုပ်ထိုက်ဟု ပြောဆိုခြင်း ရှိ၏။ (အရွယ်ကြီးသူတို့ကို ရှိခိုးခြင်း ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းစသော မျိုးရိုးစဉ်လာ အကျင့်ကို မပြုလုပ်ထိုက်ဟု ပြောဆိုခြင်းရှိ၏)ဝါ=မပြုလုပ်ထိုက်ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=စွပ်စွဲပြောကြား လျှောက်ထားပြီ) ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား။ ယေန ပရိယာယေန=အကြင် အကြောင်းဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော=ရှင်ရဟန်းဖြစ်သော။ ဂေါတမော=ဂေါတမသည်။ အကိရိယဝါဒေါ= မပြုလုပ်ထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်းရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်မည်နိုင်၏။ ဧသ(ဧသော)ပရိယာယော =ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို အကိရိယဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန် စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)အတ္ထိ ခေါ=ရှိသည်သာ၊ ဝါ=အမှန်တကယ်ရှိ၏။

ဗြာဟ္မဏာ=ဏ္ဏား။ ဟိ=ငါဘုရားကို အကိရိယဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ဝါ=ငါဘုရားကို အကိရိယဝါဒ ရှိသူဟု အမှန်ပင် ပြောဆို သင့်၏။ အဟံ=ငါသည်။ ကာယဒုစ္စရိတဿ=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို လည်းကောင်း။ ဝါ=ကာယဒွါရမှဖြစ်သော မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော ပါဏာတိပါတစေတနာ အစရှိသော အကုသိုလ်ကာယကံ သုံးပါးကို လည်း ကောင်း။ ဝစီဒုစ္စရိတဿ=ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရမှ ဖြစ်သော မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော မုသာဝါဒ စေတနာအစရှိသော အကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကို လည်းကောင်း။ မနော ဒုစ္စရိတဿ=မနောဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=မနောဒွါရမှဖြစ်သော မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့် အပ်သော အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အကုသိုလ် မနောကံ သုံးပါးကိုလည်းကောင်း။ အကိရိယံ=မပြုထိုက်သည်အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=ဟောကြား၏။ အနေကဝိဟိတာနံ= များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိကုန်သော။ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော။

အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=(ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးမှ တပါးသော) တရားတို့ကို။ အင်္ဂိရိယံ=မပြုထိုက်ကုန်သည် အဖြစ်ကို။ ပဒါမိ=ဟောကြား၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣဏ္ဍား။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်။ အင်္ဂိရိယဝါဒေါ=ရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ၊ ဝဒေယျ=၏။ သော ပရိယာယော= ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို အင်္ဂိရိယဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးနှင့် များစွာသော အကုသိုလ်တို့ကို မပြုထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်း ဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း။ [ဤနေရာ၌လည်း မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်ကျ အနက်ပြန်ဆိုလိုလျှင် "သမဏော ဂေါတမော=သည်။ အင်္ဂိရိယဝါဒေါ =ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးနှင့် အကုသိုလ်အားလုံးတို့ကို မပြုထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်းရှိ၏။ ဝါ=မပြုထိုက်ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏" ဟု အနက်ဆိုပါလေ]။

တွံ=သင်သည်။ ယံ ပရိယာယံ=ကို။ (အသက် အရွယ်ကြီးသူတို့ကို အရိ အသေမပြုထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော အကြင်အကြောင်းကို) သန္ဓာယ=၍။ (မံ=ငါ့ကို)။ ဝဒေသိ=အင်္ဂိရိယဝါဒရှိသူဟု စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော =ထိုအကြောင်းသည်။ (အင်္ဂိရိယဝါဒရှိသူဟု စွပ်စွဲပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော သက်ကြီးရွယ်အို အရိအသေမပြုထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်း သည်)။ နော စခေါ ဟောတိ=ငါဘုရားမှာ တကယ်ပင် မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်း ရှိ၏။ (ရှိခိုးခြင်းအစရှိသော လောကအစဉ်အလာ ဓမ္မတာကို ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ ဟု ပြောဟောခြင်းရှိ၏)။ ဝါ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒ ရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။) ဗြာဟ္မဏ=ဣဏ္ဍား။ ယေန ပရိယာ ယေန=ဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ=ပယ်ဖြတ် ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းရှိ၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထို အကြောင်းသည်) အတ္ထိ ခေါ=သာ။ ဝါ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣဏ္ဍား။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဟောပြောရသော်ကား။ (ငါဘုရားကို ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကို ဟောပြောရသော်ကား)။ အဟံ=ငါသည်။ ရာဂဿ=ရာဂကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ် တို့၌ စွဲမက်ခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း။ ဒေါသဿ=ဒေါသကိုလည်းကောင်း။ (ဒေါသမူစိတ်နှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဒေါသကိုလည်းကောင်း)။ မောဟဿ=

(အကုသိုလ်စိတ်အားလုံးနှင့်ယှဉ်သော) မောဟကိုလည်းကောင်း။ ဥစ္ဆေဒံ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်သည်အဖြစ်ကို။ ဝါ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု။ ဝဒါမိ=ဟောကြား၏။ ပ။ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို။ (ရာဂ ဒေါသ မောဟံတို့မှ ကြွင်းကျန်သောတရားတို့ကို) ဥစ္ဆေဒံ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်ကုန်သည်အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ ပ။ သော ပရိယာယော=သည်။ (ငါဘုရားကို ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိသူဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း (ရာဂ အစရှိသော အကုသိုလ် အားလုံးကို ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း။) [ဤ၌ “ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ=ရာဂအစရှိသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏” ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား အလိုတော်ကျ အနက်ဆိုပါလေ]။

တွံ=သင်သည်။ ယံ ပရိယာယံ=အကြင်အကြောင်းကို။ (ရှိခိုးခြင်းစသော လောကအစဉ်အလာ ဓမ္မတာကို ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော အကြင်အကြောင်းကို)။ သန္ဓာယ=၍။ (မံ=ငါ့ကို) ဝဒေသိ=ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိသူဟု စွပ်စွဲ ပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်(ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိသူဟု စွပ်စွဲပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ရှိခိုးခြင်း စသော လောကအစဉ်အလာကို ပယ်ဖြတ် ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းသည်)။ နော စ ခေါ ဟောတိ= ငါဘုရားမှာ တကယ်ပင် မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်)။

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ ဇေဂုစ္ဆိ=စက်ဆုပ်တတ်၏။ (အသက်အရွယ်ကြီးသူ တို့ကို ရှိခိုးခြင်းအစရှိသော အမျိုးကောင်း စဉ်လာအကျင့်ကို စက်ဆုပ်တတ်၏)။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=အပြစ်တင်စကား ပြောကြား လျှောက်ထားပြီ)။ ပ။ ဒသ ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်(ငါဘုရားကို ဇေဂုစ္ဆိဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်။) အတ္ထိ ခေါ=သာ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣား။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဟောကြားရလျှင်ကား။ (ငါဘုရားကို ဇေဂုစ္ဆိဟု ပြောဆိုနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကို ဟောကြားရလျှင်ကား)။ အဟံ=ငါသည်။ ကာယ ဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကို လည်းကောင်း။ ဝါ=ကောင်း။ မနောဒုစ္စရိတေန=ကိုလည်းကောင်း။ ဇီဂုစ္ဆာမိ=စက်ဆုပ်တော်မူ၏။

အနေကဝိဟိတာနံ=ကုန်သော။ ပါပကာနံ=ကုန်သော။ အကုသလာနံ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ=လိမ္မာကျမ်းကျင် သိမြင်သူ၏ဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်မောဟကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တရားတို့သို့။ (ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးမှ တပါးသောတရားတို့သို့)။ သမာပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းကို။ ဇီဂုစ္ဆာမိ=စက်ဆုပ်တော်မူ၏။ ပ။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်။ (ငါဘုရားကို ဇေဂုစ္ဆိ-ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်

နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်။)။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဒုစ္စရိတ် သုံးပါးနှင့်အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း ပင်တည်း။)။ [ဤ၌လည်း “သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ဇေဂုစ္ဆိ=ဒုစ္စရိတ် သုံးပါးနှင့်အကုသိုလ်အားလုံးကို စက်ဆုပ်၏” ဟု မြတ်စွာဘုရားအလိုတော်ကျ အနက်ဆိုပါ။]

တွံ=သည်။ ယံ ပရိယာယံ=ကို။ (အသက်အရွယ် ကြီးသူတို့ကို ရှိခိုးခြင်း အစရှိသော အမျိုးကောင်းစဉ်လာအကျင့်ကို စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော အကြင် အကြောင်းကို)။ သန္ဓာယ=၍။ (မိ=ကို)။ ဝဒေသိ=ဇေဂုစ္ဆိ-ဟု ပြစ်တင် ပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (ဇေဂုစ္ဆိ-ဟု ပြစ်တင်ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ရှိခိုးခြင်းစသော အမျိုးကောင်းစဉ်လာအကျင့်ကို စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းသည်။) နော စ ခေါ ဟောတိ=ငါဘုရားမှာ တကယ်ပင် မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ ဝေနယိကော^၁ =ဖျက်ဆီးတတ်သူတည်း။ (ကြီး သူတို့ကို အရိုအသေပြုမှု လောကစဉ်လာအကျင့်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သူတည်း။)။ ဝါ=(ကြီးသူတို့ကို အရိုအသေ မပြုခြင်းကြောင့်) ဆုံးမနှိပ်ကွပ်ထိုက်သူတည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြစ်တင်စကား ပြောကြားလျှောက်ထားပြီ)။ ဗြာဟ္မဏာ= ဣား။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မိ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်း ဂေါတမသည်။ ဝေနယိကော^၂=ဝေနယိကမည်သူတည်း။ ဝါ=ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ တရားဟောတတ်သူတည်း။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ

၁။ ပုဏ္ဏားအလို ဝေနယိက။ ။ယော=အကြင် ရှင်ဂေါတမသည်။ လောက ဇေဋ္ဌကကမ္မံ=လောက၌ ကြီးသူကို အရိုအသေပြုမှုကို။ ဝါ=လောက၌ အမွန်အမြတ်ဟု သမုတ်အပ်သော အရိုအသေပြုမှုကို။ ဝိနယတိ ဝိနာသေတိ=ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ =ထို့ကြောင့်။ သော=ထိုရှင်ဂေါတမသည်။ ဝိနယော=ဝိနယမည်၏။ ဝိပုဗ္ဗ နိဓာတ်သည် ဝိနာသနအနက်ဟောတည်း။ ဝိနယော ဧဝ ဝေနယိကော=လောက ဇေဋ္ဌကကမ္မကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ရှင်ဂေါတမ။ ငဏိကပစ္စည်းအနက်မရှိ(သကတ္ထ) ဟူလို။

(တနည်း) ဝိနယနံ နိဂ္ဂဏနံ ဝိနယော=ဆုံးမနှိပ်ကွပ်ခြင်း။ ဝိနယံ နိဂ္ဂဟံ အရဟတိတိ ဝေနယိကော=ဆုံးမနှိပ်ကွပ်မှု အပြုခံထိုက်သော ရှင်ဂေါတမ။ ဝိပုဗ္ဗ နိဓာတ်သည် နိဂ္ဂဟအနက်ဟောဖြစ်၍ တဒ္ဓိတ်ဏိကပစ္စည်းသည် အရဟအနက်ဟော ဖြစ်သည်။

၂။ မြတ်စွာဘုရား အလိုတော်ကျ ဝေနယိက။ ။ ဝိနယနံ ဝုပသမနံ ဝိနယော= ငြိမ်းပျောက်ခြင်း။ ဝိနယာယ ဝုပသမာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ ဝေနယိကော=ရာဂစသော အကုသိုလ်တို့ ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ တရားဟောတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ဤ၌ တဒ္ဓိတ် ဏိကပစ္စည်းသည် ဓမ္မံ ဒေသေတိ အနက်ကိုဟော၏။

=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သေ ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ငါဘုရားကို ဝေဒနယိကဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထို အကြောင်းသည်)။ အတ္တိ ခေါ်=သာ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်ကား။ အဟံ=ငါသည်။ ရာဂဿ=ရာဂ၏လည်းကောင်း။ ဒေါသဿ=၏လည်းကောင်း။ မောဟဿ= ကောင်း။ ဝိနယာယ=ငြိမ်းပျောက်ကင်းကွာခြင်းငှာ။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေမိ =ဟောကြား၏။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ဝေဒနယိကော=(ရာဂစသော အကုသိုလ်တို့) ငြိမ်းပျောက်ကင်းကွာခြင်းငှာ တရားဟောကြား၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော= သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ဝဒေယျ=၏။သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်း ဟူသည်(ငါဘုရားကို ဝေဒနယိက-ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ အယံခေါ်=တည်း။ (ဤရာဂဒေါသ၊ မောဟတို့နှင့် အကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့ ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ တရားဟော ခြင်းဟူသော အကြောင်းပင်တည်း)။

တွံ=သည်။ ယံ ပရိယာယံ=ကို။ (ကြီးသူတို့ကို အရိုအသေပြုမှု လောက အစဉ်အလာအကျင့်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဟူသော အကြင်အကြောင်းကို။ ဝါ=ကြီးသူ တို့ကို အရိုအသေမပြုခြင်းကြောင့် ဆုံးမနှိပ်ကွပ်ထိုက်သည်အဖြစ်ဟူသော အကြင်အကြောင်းကို)။ သန္ဓာယ=၍။ (မံ=ကို)။ဝဒေသိ=ဝေဒနယိကဟု ပြစ်တင် ပြောဆို၏။ သောပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုဝေဒနယိကဟု ပြစ်တင် ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော အရိုအသေပြုမှု လောကအစဉ်အလာကို ဖျက်ဆီးခြင်း ဟူသော ထိုအကြောင်းသည်။ ဝါ=အရိုအသေ မပြုခြင်းကြောင့် ဆုံးမနှိပ်ကွပ် ထိုက်သည် အဖြစ်ဟူသော ထိုအကြောင်းသည်)။ နော စ ခေါ ဟောတိ=ရှိ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ တပဿီ^၁=ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော အကျင့်ရှိသူတည်း။ (အသက်အရွယ်ကြီးသူတို့ကို ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်

၁။ ပုဏ္ဏားအလို တပဿီ။ ။တပတိတိ တပေါ။ ယံ=အကြင် အရိုအသေ မပြုခြင်းအကျင့်သည်။ တပတိ=ကြီးသောသူတို့ကို ပူပန်စေတတ်နှိပ်စက်တတ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ တံ=ထိုအရိုအသေမပြုခြင်းအကျင့်သည်။ တပေါ=တပမည်၏။ တပေါ အဿ အတ္တိတိ တပဿီ=ကြီးသူတို့ကို ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော အရိုအသေမပြုခြင်း အကျင့်ရှိသူ။ တပပုဒ် သိပစုည်းဖြင့်ပြီးသော တဒ္ဒိတ်ပုဒ်တည်း။

(တနည်း) တပဿီ သဒ္ဒါသည် ကပဏပုရိသ(အထီးကျန်သူ=လှမွဲလှဆင်းရဲ) အနက်ကို ဟောသော ရှုဠိအနိပ္ပန္န ပါဠိပဒိကပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤနည်း၌ ကပဿီကို ဓာတ်ပစုည်း အခြေအမြစ် ဝိဝစ်၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုဖွယ်မလို။

သော အရိအသေမပြုခြင်း အကျင့်ရှိသူပေတည်း။) ဝါ=သူတော်အကျင့်၊ ဂုဏ်နှင့် ကင်းကွာ၊ နံချာလူမွဲ၊ လူဆင်းရဲပေတည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=စွပ်စွဲပြောဆိုပြီ) ။ပ။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ တပဿီ=တပဿီမည်သူပေတည်း။ ဝါ= သတ္တလောကကို ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်သော တရားဆိုးတို့ကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးသူတည်း။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ဝါ=သည်။ပ။ သေ ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (ငါဘုရားကို တပဿီဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)။ အတ္ထိ ခေါ=သာ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ပါပကော=ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလေ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မော=တရားတို့ကို။ တပနီယေ=(သတ္တလောကကို)ညှဉ်းပန်း လောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်ကုန်၏ဟူ၍။ အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ပ။ မနောဒုစ္စရိတံ= ကိုလည်းကောင်း။ တပနီယံ=ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်၏ဟူ၍။ အဟံ=ငါသည်။ ဝဒါမိ=၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=မှာ။ တပနီယာ=(သတ္တဝါအပေါင်းကို) ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူတိုက် တတ်ကုန်သော။ ပါပကာ=ကုန်သော။ အကုသလာ=ကုန်သော။ ဓမ္မော=တရား တို့ကို။ ဝါ=တရားတို့သည်။ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မော= ကုန်၏။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ အပြီးအပြတ် ပယ်သတ် ပြီးဖြစ်၍ နောက်ထပ်တဖန် ယင်းအကုသိုလ်တို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ တပဿီတိ=တပဿီမည်၏ဟူ၍။ဝါ=သတ္တဝါအပေါင်းကို ညှဉ်းပန်း လောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်သော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ အဟံ= ငါသည်။ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ဝါ=မှာ။ တပနီယာ= ကုန်သော။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မော=ကုန်၏။ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ ယေန ပရိယာယေန= ဖြင့်။ မံ=ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ တပဿီ=တပဿီ ဖြစ်သူတည်း။ ဣတိ။ပ။သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်။ (ငါဘုရားကို တပဿီ ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)

မြတ်စွာဘုရားအလိုတော် တပဿီ။ ။တပန္နိတိ တပါ=(သတ္တဝါအပေါင်း ကို) ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက်အပူတိုက်တတ်သော အကုသိုလ်များ။ တပေ အဿိ နိရဿိ ပဟာသိ ဝိဒ္ဓံသိတိ တပဿီ=ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်သတ်ဖျက်ဆီး တော်မူပြီးသော ရှင်တော်ဂေါတမ။ တပသဒ္ဓုပပဒ အသုဓာတ် ဒိဝါဒိယပစ္စည်း ကိပစ္စည်းဖြင့် “တပဿီ”ဟု ဖြစ်၏။ ဤကာရန္တပင်တည်း။ ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌ အသုဓာတ် အဗ္ဗတ္တနီ ဤဝိဘတ်ဖြင့်ပြီးသော “အဿိ”ကိုပင် နိဥပသာရစွက်၍ “နိရဿိ”ဟု ဖွင့်သည်။

အယံ ခေါ=တည်း။ (ဤတပနီယ၊ မည်သော အကုသိုလ်တို့ကို အပြီးအပြတ် ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်၍ နောက်ထပ်တဖန် ထိုအကုသိုလ်တို့ ငါဘုရား၌ မဖြစ်ပေါ် လာနိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းပင်တည်း)။ တွံ=သည်။ ယံ ပရိယာယံ=ကို။ (အသက်အရွယ်ကြီးသူတို့ကို အရိုအသေမပြုခြင်းဟူသော အကြင်အကြောင်းကို)။ သန္ဓာယ=၍။ မိ=ကို။ ဝဒေသိ=တပဿိဟု စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော= ထိုအကြောင်းသည်။ (တပဿိဟု စွပ်စွဲပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ကြီးသူတို့ကို အရိုအသေမပြုခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းသည်)။ နောစခေါဟောတိ=ငါဘုရား မှာ တကယ်ပင်မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဝံ ဂေါတမော=သည်။ အပဂဗ္ဗော'=(ကြီးသူတို့ကို အရိုအသေမပြုခြင်း ကြောင့်) နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေမှ ကင်းသူတည်း။ ဝါ=(နတ်ပြည် ပဋိသန္ဓေမှ

၁။ အပဂဗ္ဗော ဘဝံ ဂေါတမော။ ။ ဂဗ္ဘတော အပဂတောတိ အပဂဗ္ဗော= နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေမှ ကင်းသောသူ၊ (ကြီးသောသူတို့ကို အရိုအသေမပြုခြင်းကြောင့် နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေ မတည်နေထိုင်သောသူ)။ အပသဒ္ဓါသည် အပဂတ အနက်ကို ဟော၍ ဂဗ္ဘသဒ္ဓါသည် ပဋိသန္ဓေဟူသောအနက်ကိုဟော၏။ ဂဗ္ဗော ကုစ္ဆိဋ္ဌသတ္တေသု ကုစ္ဆိဋ္ဌဝရကေသု စ ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ ဂဗ္ဘသဒ္ဓါသည် ကုစ္ဆိဋ္ဌသတ္တ(အမိဝမ်း၌ တည်နေသော ကိုယ်ဝန်သူငယ်)။ ကုစ္ဆိ(ငမ်း)။ ဩဝရက(တိုက်ခန်း)ဟူ၍ အနက် သုံးမျိုးကို ဟောရာတွင် ဤနေရာ၌ ဂဗ္ဘသဒ္ဓါ၏ ပဋိသန္ဓေဟူသောအနက်သည် ကုစ္ဆိဋ္ဌသတ္တ အနက်ပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်၏။ သို့သော် အနိုက်အတန့်ကာလအားဖြင့် ကား ပဋိသန္ဓေနှင့် ကုစ္ဆိဋ္ဌသတ္တဟူ၍ အနက်နှစ်မျိုး ခွဲခြားနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သာရတ္ထဋီကာ၊ ၃-၁၄(သုဒိန္နကဏ္ဍ)၌-

တ္ထေ စ ဂဗ္ဘတိ အတ္တာဘာဝဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ ဂဗ္ဗော၊ ကလလာဒိအဝတ္ထော ဓမ္မပဗန္ဓော၊ တန္နိသိတတ္တာ ပန သတ္တသန္တာနော ဂဗ္ဗောတိ ဝုတ္တော၊ ယထာ "မဉ္ဇာ ဥက္ကဋ္ဌိ ကရောန္တိ" တိ-ဟူ၍ (၁)ကလလရေကြည် အစရှိသော အနိုက်အတန့် အားဖြင့် ဖြစ်သော တရားအဖွဲ့အစည်းကို မုချအားဖြင့် ဂဗ္ဘဟုခေါ်၍ (၂) ထိုတရားအဖွဲ့အစည်းကို အမှီတကဲပြု၍ ဖြစ်သော အမိဝမ်းအောင်း ကိုယ်ဝန်သတ္တဝါ ခန္ဓာအစဉ်ကို ဌာနပစာရ အားဖြင့် ဂဗ္ဘခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ပြင် ဝိမတိဋီကာ၊ ပ-၁၀၂(သုဒိန္နကဏ္ဍ)၌လည်း-

"ဂဗ္ဘဿာတိ ကလလရူပသဟိတဿ ပဋိသန္နိဝိညာဏဿ" ဟူ၍ ကလလ ရေကြည်ရုပ်နှင့်တကွသော ပဋိသန္နိဝိညာဏ်ကို ဂဗ္ဘခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဋီကာတို့ ဖွင့်ပြချက်နှင့်အညီ လူ့ပဋိသန္ဓေကို သာမက နတ်ပဋိသန္ဓေကိုလည်း တိုက်ရိုက်မုချအားဖြင့်ပင် ဂဗ္ဘဟုခေါ်နိုင်ပါသည်။

အပဂဗ္ဘသဒ္ဓါ၏ နောက်ထပ် ဝစနတ္ထများ။ ။ ဟိန္ဒူ ဂဗ္ဗော ယဿာတိ အပဂဗ္ဗော=ယုတ်နိမ့်သော ပဋိသန္ဓေရှိသောသူ။ [အပသဒ္ဓါ] ဟိန္ဒူအနက်ဟောတည်း။ ဤဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ (နတ်ပြည် ပဋိသန္ဓေမှ အပြင်အပ၌ ထိုတို့ပွယ်ခံရခြင်းကြောင့်)

အပြင်အပ ထုတ်ပယ်ခံရခြင်းကြောင့်)ယုတ်နိမ့်သော နောက်ဘဝပဋိသန္ဓေ ရရှိ မည့်သူပေတည်း။ ဝါ=ယုတ်နိမ့်သော အမိဝမ်းတိုက် ပဋိသန္ဓေတည်နေခဲ့ရခြင်း ရှိသူတည်း။ ဣတိ=ဤသို့(အဝေါစ=ပြစ်တင်စကား ပြောကြားပြီ)။ပ။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ အပဂဗ္ဘော=အပဂဗ္ဘ ဖြစ်သူတည်း။ ဝါ=ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။ပ။ ဒေသ ပရိယာယော=ထိုအကြောင်း သည်။ (ငါဘုရားကို အပဂဗ္ဘဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင် ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)။ အတ္တိ ခေါ်။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ လဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=၏။ဝါ=မှာ။ အာယတိ =နောင်အခါ၌။ ဂဗ္ဘသေယျာ^၁=(ဇလာဗုဇယောနိ အနေအားဖြင့်) အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်းရခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=...၌ကိန်းအောင်းရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကံကိလေသာကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ ပုနဗ္ဘဝါ- ဘိနိဗ္ဗတ္တိ=နောင်တဖန်ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ရခြင်းကိုလည်းကောင်း။ (အဣန္ဒြေ၊ သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိကယောနိ အနေအားဖြင့် နောင်တဖန် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ရ ခြင်းကိုလည်းကောင်း)။ ဝါ=...သစ်၌ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းကံ ကိလေသာ ကို လည်းကောင်း။ ဝါ=သည်လည်းကောင်း။ ပဟိနာ=ကုန်ပြီ၊ [တနည်း- ဂဗ္ဘသေယျာ^၂=ကိုယ်ဝန်သူငယ်၏ ကိန်းအောင်းခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သည်

နောင်အခါ၌ ယုတ်နိမ့်အောက်ကျသော အမိဝမ်းတိုက်ပဋိသန္ဓေ တည်နေရလတ္တံ့သောသူ (သို့မဟုတ်)ရှေးအတိတ်ကာလတုန်းက ယုတ်နိမ့်အောက်ကျသော ပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့ ရသူကို အပဂဗ္ဘခေါ်၏။ ဤကား ပုဣန္ဒြား၏ဆိုလိုရင်းအနက်တည်း။မြတ်စွာဘုရားသည် ကား နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေရတော့မည် မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “ဂဗ္ဘတော အပဂတောတိ အပဂဗ္ဘော”ဟူသော ယခင် ဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ နောက်ထပ်ဘဝအသစ် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းမှ ကင်းလွတ်တော်မူသော ရှင်တော်မြတ်ကို အပဂဗ္ဘဟု ဆိုလိုတော်မူ၏။

၁။ ဂဗ္ဘသေယျာ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ ။ ဂဗ္ဘ သေယျာ ဂဗ္ဘသေယျာ=အမိ ဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်းခြင်း (ဇလာဗုဇသတ္တဝါအဖြစ်ဖြင့် ကိန်းအောင်းခြင်း)။ပုနဗ္ဘဝေ= နောက်ထပ်ဘဝ အသစ်၌။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ=ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ=ခြင်း။

ဤ၌ “ဂဗ္ဘသေယျာ ပဟိနာ=အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်းရခြင်းကို ပယ်အပ်ပြီ” ဟုဆိုရာ၌ အမှန်တကယ်အားဖြင့်မူ ဂဗ္ဘသေယျာကိုပယ်သည်မဟုတ်။ ဂဗ္ဘသေယျာ၏ အကြောင်းကံ ကိလေသာကိုသာ ပယ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်း ခြင်းဟူသော အကျိုးတရား၏ ဂဗ္ဘသေယျာဟူသောအမည်ကို အကြောင်းကံကိလေသာ၌ တင်စားဆိုထားသော ဖလူပစာရစကားတည်း။ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိလည်း နည်းတူပင်တည်း။

၂။ဒုတိယနည်း။ ။ဒုတိယနည်းအနက်ပေးထားရာ၌ “ဂဗ္ဘဿ သေယျာ ဂဗ္ဘသေယျာ=ကိုယ်ဝန်သူငယ်၏ ကိန်းအောင်းခြင်း”ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ယင်းသို့ ဝစနတ္ထ

လည်းကောင်း၊ ပုနုဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ=နောင်တဖန် ဘဝသာလျှင်ဖြစ်သော အသစ်
 ဖြစ်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ ပဟိနာ=ကုန်ပြီ။ပ။
 အနုပ္ပါဒေဗ္ဗာ=ကုန်၏။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (ဂဗ္ဘသေယျာ၊ ပုနုဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိတို့ကို
 ပယ်ရှားပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ အဟံ=ငါသည်၊ အပဂဗ္ဘောတိ=ဘဝသစ်ပဋိသန္ဓေ
 တည်နေရခြင်းမှ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ ဗြာဟ္မဏ=
 ဣား။ တထာဂတဿ=သည်။ ဝါ=၏။ ဝါ=မှာ။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣား။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မိ=ကို။ သမဏော ဂေါတမော
 =သည်။ အပဂဗ္ဘော=အပဂဗ္ဗမည်၏။ ဝါ=ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေတည်နေခြင်းမှ
 ကင်းဝေးသူတည်း။ ဣတိ=သို့။ပ။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်
 (ငါဘုရားကို အပဂဗ္ဗဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏
 ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဤနောင်အနာဂတ်
 ဂဗ္ဘသေယျာ ပုနုဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိတို့ကို ပယ်ရှားပြီးခြင်းဟူသော အကြောင်းပင်
 တည်း)။ တံ=သင်သည်။ ယံ ပရိယာယံ=ကို။ (ကြီးသူတို့ကို အရိအသေမပြုခြင်း
 ကြောင့် နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓေမှ ကင်းခြင်းဟူသော အကြင်အကြောင်းကို)သန္ဓာယ=
 ၍။ (မိ=ကို)။ ဝဒေသိ=အပဂဗ္ဗဟု စွပ်စွဲပြောဆို၏။ သော ပရိယာယော=ထို
 အကြောင်းသည်။(အပဂဗ္ဗဟု စွပ်စွဲပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော နတ်ပြည် ပဋိသန္ဓေမှ
 ကင်းခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းသည်)။ နော စ ခေါ ဟောတိ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣား။ သေယျထာပိ=ကား။ ကုက္ကုဋ္ဌိယာ=၏။ [ဤစာအုပ်
 စာမျက်နှာ(၂၄၉)သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၁) ဘာဝနာသုတ်ကြည့်]။ပ။ တေသံ
 ကုက္ကုဋ္ဌောပကာနံ=ထိုကြက်ငယ်တို့တွင်။ ယော=အကြင်ကြက်ငယ်သည်။ ပဌမ
 တရံ=အထူးသဖြင့် ရှေးဦးစွာ။ ပါဒနခသိခါယ ဝါ=ကောင်း။ပ။ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇေယျ=
 ပေါက်ထွက်လာရာ၏။ သော=(အထူး ရှေးဦးအလျင် ပေါက်ကွဲထွက်လာသော)

ပြုရာ၌ ဂဗ္ဘဿ=ကိုယ်ဝန်သူငယ်၏။ သေယျာ=ကိန်းအောင်းခြင်းကို။ ပဟိနာ= ပယ်အပ်
 ပြီ”ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် သေယျာကိုသာ ပယ်သည်။ ဂဗ္ဗကို မပယ်ဟု အဓိပ္ပာယ်
 သက်ရောက်နေ၏။ သို့သော် ဝိညာဏဋ္ဌိတိ=ဝိညာဏ်၏တည်ခြင်းဟုဆိုရာ၌ ဝိညာဏ်က
 တခြား၊ ဋ္ဌိတိ(တည်ခြင်း)က တခြားကဲ့သို့ ဖြစ်နေသော်လည်း မကွဲပြားပါဘဲလျက်
 ကွဲပြားသကဲ့သို့ဆိုထားသော အဘောဒဘောဒုပစာရစကား ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏ်မှ
 တပါး ဋ္ဌိတိဟူ၍ သီးခြားမရှိ။ ဝိညာဏ်သည်ပင် ဋ္ဌိတိ ဖြစ်၏။ထို့အတူ “ဂဗ္ဗ၏ သေယျာ”
 ဟူ၍ ဂဗ္ဗကတခြား၊ သေယျာကတခြားကဲ့သို့ ဖြစ်နေသော်လည်း ဂဗ္ဗမှတပါး သေယျာ
 ဟူ၍ သီးခြားမရှိ။ ဂဗ္ဗသည်ပင် သေယျာ ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် သေယျာကိုသာ
 ပယ်သည်။ ဂဗ္ဗကိုမပယ်ဟု ဆိုရာမရောက်တော့ပေ။

ပုနုဗ္ဗဝေါ ဧဝ=နောက်ထပ်ဘဝသည်သာလျှင်။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ=အသစ်ဖြစ်ခြင်းတည်း။
 ပုနုဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ=ခြင်း။ ဧဝဖြင့် ပုနုဗ္ဗဝမဟုတ်သော အဘိနိဗ္ဗတ္တိကို ကန့်သတ်သည်။

ထိုကြက်ငယ်ကို။ ကိန္တိ=အဘယ်ဟူ၍။ ဝစနိယော=ပြောဆိုထိုက်သည်။ အဿ နုခေါ=ဖြစ်ရာပါသနည်း။ ဇေဋ္ဌောတိ ဝါ=အကြီးဟူ၍သော်လည်း။ ဝစနိယော= ပြောဆိုထိုက်သည်။ အဿ နုခေါ=ဖြစ်ရာပါသလော။ ကနိဋ္ဌောတိ ဝါ=အငယ် ဟူ၍သော်လည်း။ ဝစနိယော=သည်။ အဿ နုခေါ=ဖြစ်ရာပါသလော။ ဣတိ= သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ ဇေဋ္ဌောတိ= အကြီးဟူ၍။ ဝစနိယော=သည်။ အဿ=ဖြစ်ရာပါ၏။ (ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်။ ဇေဋ္ဌောတိ=ဟူ၍။ ဝစနိယော=သည်။ အဿ=ဖြစ်ရာသနည်းဟူမူ)။ ဘော ဂေါတမ=မ။ ဟိ=အကြောင့်ကြောင့်။ နေသံ=ထိုကြက်ငယ်တို့တွင်။ သော=ထို အထူးသဖြင့် ရှေးဦးအလျင်ပေါက်သော ကြက်ငယ်သည်။ ဇေဋ္ဌော=အကြီးဆုံး သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ (ဇေဋ္ဌောတိ=ဟူ၍။ ဝစနိယော =သည်။ အဿ=ဖြစ်ရာပါ၏။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဗြာဟ္မဏံ=ဣန္ဒြား။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ အဟံ=ငါသည်။ အဝိဇ္ဇာဂတာယ= အဝိဇ္ဇာ၌ဖြစ်သော။ (အဝိဇ္ဇာနယ်ပယ်အတွင်း၌ ဝင်ရောက်နေသော)။ အဏ္ဏ ဘူတာယ=(အဝိဇ္ဇာဟူသော) ဥဗ္ဗံအတွင်း၌ဖြစ်သော။ ပရိယောနဒ္ဒါယ=(အဝိဇ္ဇာ ဥဗ္ဗံသည်) မြှေးယှက်ရစ်ပတ်အပ်သော။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်းတွင်။ အဝိဇ္ဇာ ဣကောသံ=အဝိဇ္ဇာဖြင့် ပြီးသောဥဗ္ဗံကို။ ပဒါလေတွာ=ဖောက်ခွဲ၍။ ဧကောဝ= (အဖော်မမှီး) ငါတဦးတည်းသာလျှင်။ လောကေ=သတ္တလောက၌။ အနုတ္တရံ= သူထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော။ ဝါ=သာလွန်မြင့်မြတ်ဆုံးတရား ဖြစ်သော။ သမ္မာသမ္မောဓိ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို။ (မမှား ဧကန်၊ အမှန်ပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်ရှင်းလင်း၊ ထိုးထွင်းသိမြင်သော အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို)။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိတော်မူပြီ။ ဝါ= ရောက်တော်မူ၊ ရတော်မူပြီ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၁၆) သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၀) မေထုနသုတ်လည်းကြည့်]။

ထို့နောက် ဤနေရာ၌ လက်သည်းကွင်းဖြင့် လိုက်၍ အနက်ပေးလိုက လိုက်ပေးသင့်သော ယခင်ပါဠိများမှာ "အဝိဇ္ဇာဂတာယ၊ ပဇာယ၊ အဏ္ဏဘူတာယ၊ ပရိယောနဒ္ဒါယ" ဟူ၍ (၄)ပုဒ်ရှိ၏။ ထို(၄)ပုဒ်ကိုပါ လိုက်၍ အနက်ပေးလိုလျှင်-

ဗြာဟ္မဏံ=ဣန္ဒြား။ (အဝိဇ္ဇာဂတာယ=သော။ အဏ္ဏဘူတာယ=သော။ ပရိယော ဒ္ဒါယ=သော။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်းတွင်)။ အဟံ=ငါသည်။ (အဝိဇ္ဇာ ဥဗ္ဗံကို ဖောက်ခွဲထွက်လာသောငါဘုရားသည်)။ လောကဿ=သတ္တလောက အားလုံးထက်။ ဇေဋ္ဌော=အကြီးဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ (အရိယာအမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ရှေးဦးအလျင် ပေါက်ဖွားလာသောကြောင့် အကြီးဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တည်း)။ သေဋ္ဌော= အထူး ချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ (သီလစသော ဂုဏ်အားလုံးတို့ဖြင့်

တန်းတူ ရည်တူ မရှိသောကြောင့် အထူးချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။
[အဟံ ဟိ-၌ ဟိသဒ္ဓါ အနက်မရှိကြပါ။]

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။မေ=ငါ၏။ဝါ=ငါသည်။ ဝီရိယံ=ဝီရိယသည်။ (အနုတ္တရ
ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌအဖြစ်ကို ရရှိကြောင်းဖြစ်သော လေးပါးသော သမ္ပပ္ပဓာန ဝီရိယ
သည်။ ဝါ=...ရရှိကြောင်းဖြစ်သော အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ဝီရိယသည်။)။
ဝါ=ဝီရိယကို။ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်။ (အာရဒ္ဓတ္တာယေဝ=အားထုတ်
အပ်ပြီးသည်အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်) [ဤဟိတ်ပါဌ်ကို ထည့်ဆိုလိုက ဆိုပါ။]
အသလ္လီနံ=(ပျင်းရိသောအားဖြင့်)မတွန့်ဆုတ်သည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (မေ=
ငါ၏)။ သတိ=သတိသည်။ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည်။ (ဥပဋ္ဌိ
တတ္တာယေဝ=စွဲကပ်တည်နေသည် အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်)။ အသမ္မုဋ္ဌာ=
မလွတ်ကင်း မပျောက်ပျက်သည်။ (အဟောသိ=ပြီ)။ မေ=ငါ၏။ ကာယော=ရူပ
ကာယ၊ နာမကာယသည်လည်း။ ပဿဒ္ဓေါ=အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည်။
(ပဿဒ္ဓတ္တာယေဝ=အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည်အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်)။ အသာ
ရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သည်။ ဝါ=ပူလောင်ခြင်း မရှိသည်။
(အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ) စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်။ သမာဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်
တည်တံ့စွာ ထားအပ်သည်။ (သမာဟိတံတ္တာယေဝ=ကြောင့်သာလျှင်) ဧကဂ္ဂံ=
တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်။ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်။ (အဟောသိ=ပြီ)

၁။ ဝီရိယ အင်္ဂါလေးပါး။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁)အရေပျက်စီး
သွားသော်လည်း နောက်သို့မဆုတ် ကြိုးစားအားထုတ်သဖြင့် အရေ၌ ငဲ့ကွက်မှုမရှိခြင်း။
ထို့အတူ (၂)အကြော (၃)အရိုး (၄)အသားအသွေးတို့၌ ငဲ့ကွက်မှုမရှိခြင်းဟူ၍ ဝီရိယ၏
အကြောင်းအင်္ဂါလေးပါး ရှိ၏။ ထိုလေးပါးကို စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဝီရိယ (အင်္ဂါလေးပါး
နှင့် ပြည့်စုံသောဝီရိယ)ဟု ခေါ်သည်။

ကာမံ တစော စ နှာရ စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတု၊
ဥပသုဿတု နိဿေသံ၊ သရီရေ မံသလောဟိတံ။ (ဒုကနိပါတ်အင်္ဂုတ္တိုရ်
စာပိုဒ်(၅)ဥပညာတသုတ်စသည်နှင့်ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမတွဲ၊ အဝိဒူရေနိဒါနကထာ၊
နှာ - ၈၃ ဂါထာ)

အဋ္ဌကထာနှစ်ကျမ်း၏ အဖွင့်နှစ်မျိုး။ ။ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ဝီရိယံကို
“စတုသမ္ပပ္ပဓာနဘေဒံ ဝီရိယံ=လေးပါးသော သမ္ပပ္ပဓာန်အပြားရှိသောဝီရိယ”ဟု ဖွင့်၏။
ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ပ-၁၁၁ (ဝေရဋ္ဌကဏ္ဍ)၌မူ “စတုရင်္ဂ သမန္နာဂတံ ဝီရိယံ=
အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ဝီရိယ”ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအဋ္ဌကထာနှစ်ရပ် ပေါင်းစပ်
လိုက်သောအခါ “ဝီရိယံ အဟောသိ အသလ္လီနံ”ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဝီရိယသည်
သာမန်ဝီရိယမဟုတ်၊ ဝီရိယ၏ အကြောင်းအင်္ဂါလေးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသော သမ္ပပ္ပဓာန်
ဝီရိယ လေးမျိုးဖြစ်သည်ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိရပေသည်။

☸ ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ သော အဟံ=ထိုငါသည်။ ကာမေဟိ=တို့မှ။ ဝိဝိစ္စေဝ=သာလျှင်။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၄၀)သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၃) နန္ဒမာတာ သုတ်ကြည့်]။ပ။ “သော ဧဝံ သမာဟိတေ” စသည်သို့ သွားအံ့။ “ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ” စသောပုဒ်တို့၏ အကျယ်ဖွင့်အနက်များကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉)တိကဣန္ဒသုတ်ကြည့်။ ဤ၌ အကျဉ်းချုပ်မျှသာ အနက်ရေးမည်။

သော(အဟံ)=ထိုငါသည်။ (စတုတ္ထဈာန်ရရှိပြီးသော ထိုငါဘုံများသည်)။ ဧဝံ=ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အစီအစဉ်အတိုင်း။ ဝါ=ဤပဌမဈာန်ရခြင်း အစရှိသော အစဉ်အားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကိုရပြီး၍။ စိတ္တေ=စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်။ သမာဟိတေ=(စတုတ္ထဈာန် သမာဓိဖြင့်) အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထား အပ်ပြီးလသော်။ ဝါ=စတုတ္ထဈာန်သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်လသော်။ ပရိသုဒ္ဓေ=ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်လသော်။ ပရိယောဒါတေ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြူစင် လသော်။ အနဂံဏေ=ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေးမရှိလသော်။ ဝိဂတူပက္ခိလေသေ =စိတ်ကို ပူးကပ်နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂဒေါသ ကင်းကွာပြီးလသော်။ မုဒုဘူတေ =နူးညံ့စွာ ဖြစ်လသော်။ ကမ္မနိယေ=တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခံ့ လျောက်ပတ်လသော်။ ဌိတေ=ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်။ အာနေဉ္ဇပုတ္တေ=တုန်လှုပ် ခြင်း မရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်။

ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ^၁ = ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် အကျိုးငှာ။ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့

၁။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ။ ။ နိဝသိယိတ္တာတိ နိဝါသော၊ ပုဗ္ဗေ အတိတ ဇာတီသု နိဝါသော ပုဗ္ဗေနိဝါသော(ရှေးဘဝတို့၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်)ဟု အလုတ္တသတ္တမိတပျူရိသ်သမာသံ ဝစနတ္ထပြု။ ရှေးဘဝတို့၌ နေခဲ့ဖူး၍ မိမိသန္တာန်၌ အထပ်ထပ် ဖြစ်ခဲ့ချုပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာတို့ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသ ခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။ မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော (မိမိ၏ ရှေးဘဝဖြစ်စဉ်ဖြစ်သော) ခန္ဓာသာမက ထိုခန္ဓာနှင့် ဆက်စပ်သော အမည်အနွယ်စသော ပညတ်များလည်း ပုဗ္ဗေနိဝါသပင် ဖြစ်၏။

ဒုတိယနည်း။ ။ တနည်းအားဖြင့် ပုဗ္ဗေနိဝါသဟူသည် ရှေးဘဝ၌ နေအပ်ဖူးသော တရားများတည်း၊ ဂေါစရနိဝါသ (အာရုံပြုခြင်းဟူသောနေခြင်း)ဖြင့် နေအပ်(သိမြင်အပ်) သော တရားများ ဖြစ်၏။ ထိုပုဗ္ဗေနိဝါသသည်-

(၁) ရှေးရှေးဘဝတုန်းက မိမိကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်ကြားသိခဲ့ဖူး၊ ပါဝင်ပြုလုပ်ခဲ့ ဖူး၍ သဝိညာဏဝိညာတ (မိမိဝိညာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်ခဲ့၊ ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးသောတရား) ဟုခေါ်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသ၊ [မိမိ၏အမည်အနွယ်နှင့်တကွသော ဘဝဖြစ်စဉ်အကြောင်း အရာကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်သော ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီး၊ ပရိနိဗ္ဗာန် မစံသေးသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမည်အနွယ်နှင့်တကွသော ဘဝဖြစ်စဉ်အကြောင်း အရာများကိုလည်းကောင်း သဝိညာဏဝိညာတ ပုဗ္ဗေနိဝါသ-ဟု ဆိုလို၏။ ဥပမာ အားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ဘုရားလောင်းအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ခဲ့သော

ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သောဉာဏ် အကျိုးငှာ။ ဝါ=ရှေးဘဝ၌ - မိမိဝိညာဏ်၊ သူတပါးဝိညာဏ်ဖြင့် တွေ့ကြုံအာရုံပြုနေအပ်၊ ခွဲခြားသိမြင်အပ်သော တရားတို့ကို အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အကျိုးငှာ။ စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို။ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စီစဉ်ဇာတ်တော်များကို ပြန်လည်ဟောကြားရာ၌ ဘုရားအလောင်း၏ဝိညာဏ်ဖြင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးသော ဘုရားအလောင်းနှင့်တကွသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းများတည်း။]

(၂) ရှေးရှေးဘဝတုန်းက မိမိ မပါဝင်ခဲ့၍ မိမိ ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် မဟုတ်ဘဲ သူတပါးတို့ တွေ့မြင်ကြားသိ ပြုလုပ်ခဲ့ဖူး၍ ပရဝိညာဏဝိညာတ(သူတပါး ဝိညာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်ခဲ့ ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးသောတရား)ဟုခေါ်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသ။ ဥပမာအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင် ဘုရားလောင်းအဖြစ်ဖြင့် မပါဝင်ခဲ့သဖြင့် မြတ်စွာဘုရားဝိညာဏ်တော်ဖြင့် မသိခဲ့ဖူးသော အခြားသူတို့၏ ရှေးဘဝဇာတ်ကြောင်းများတည်း။ ထိုပရဝိညာဏ ဝိညာတပုဗ္ဗေနိဝါသသည်-

(က) ပရိနိဗ္ဗာန်မစံသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဘဝဖြစ်စဉ်ဖြစ်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသ၊
 (ခ) ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးသော ရှေးဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့် သာဝကတို့၏ ဘဝဖြစ်စဉ် ပုဗ္ဗေနိဝါသဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် (ခ)ပုဗ္ဗေနိဝါသသည် ထိုရှေးဘုရားရှင် စသည်တို့၏ ဝိညာဏ်ဖြင့် ကြုံတွေ့သိမြင်ခဲ့ ပြုကျင့်ခဲ့သော အကျင့်ပဋိပတ်များ ပါဝင်ရကား သီခါပတ္တ (ထိပ်တန်းအရောက်ဆုံးသော)ပုဗ္ဗေနိဝါသဖြစ်သောကြောင့် ထိုပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မေ့ခြင်းသည် အလွန်ခက်ခဲ၏။

ထို့ကြောင့် ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့သည် ဤသို့ဤပုံ ဝိပဿနာရှုတော်မူခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဤပုံ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပွားစေတော်မူခဲ့ကြသည်။ ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုတော်မူခဲ့ကြသည်။ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို ဤသို့ဤပုံ တရားဓမ္မ ဟောပြောဆုံးမတော်မူခဲ့ကြသည် စသည်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူကြပြီးသော ဘုရားရှင်တို့၏ ဖြစ်တော်စဉ် ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မေ့ခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်များသာ ပြုစွမ်းနိုင်သောအရာဖြစ်၏။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့်ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ပြုစွမ်းနိုင်(အောက်မေ့နိုင်)သော အရာမဟုတ်၊ ၎င်းကို ဆိန္ဒုဝဋ္ဌမကာနုဿရဏဟု ခေါ်၏။ [ဆိန္ဒု=ပြတ်ပြီးသော + ဝဋ္ဌမက=သံသရာ ခရီးရှိသော ရှေးဘုရားရှင်တို့နှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသာဝကတို့ကို + အနုဿရဏ=ဆင်ခြင်အောက်မေ့ခြင်း။]

ထို့အတူ ပရိနိဗ္ဗာန်မစံသေးသော ပရဝိညာဏဝိညာတဖြစ်သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရှေးဘဝဖြစ်စဉ် ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဘဝခန္ဓာအစဉ်အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ သီဟောက္ကန္တိကခေါ် ခြင်္သေ့ခုန်သကဲ့သို့ ခုန်ကျော် ခုန်ကျော်နည်းဖြင့် (က) ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မေ့ခြင်းသည်လည်း ဘုရားရှင်များသာ ပြုစွမ်းနိုင်သောအရာ ဖြစ်၏။ [ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၁၂၈။ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၃-၄၀ နှင့် ၎င်းတို့၏ဋီကာများကို မှီငြမ်းပြု ရေးသည်]၊ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ မဟာပဒါနသုတ်အဖွင့်(၃)၌မူ-

ပြုလုပ်တတ်သောစိတ်ကို။ အဘိနိန္ဒာမေသိ=ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ညွတ်စေပြီး။ (ဈာန်၏အာရုံမှ ခွဲခွာ၍ ပုဗ္ဗေနိဝါသသီသို့ ရှေ့စေလွှတ်လိုက်ပြီ)။

သော(အဟံ)=ထိုငါသည်။ (ပရိကမ်စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ညွတ်စေပြီး သော ထိုငါသည်)။ အနေကဝိဟိတံ^၁=များသောအပြားရှိသော။ (ဘဝံ, ယောနိ, ဂတိ စသည်ဖြင့် များသောအမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော)။ ဝါ=အမည်အနွယ် စသော များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားတို့နှင့်တကွ ချဲ့ထွင်ဖွင့်ပြအပ်သော။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ=(အခြားမဲ့ဘဝမှစ၍)ရှေးရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို။ ဝါ=(အခြားမဲ့ဘဝမှစ၍)ရှေးရှေးဘဝ၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်နှင့်တကွ ထိုခန္ဓာအစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သော အမည်အနွယ် စသည်ကို။ အနုဿရာမိ^၂ (ဘဝ အစဉ်အတိုင်း)ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏။ ဝါ=စိတ်ကို ညွတ်စေအပ်ပြီးရုံမျှ အခြားမဲ့ကာလ၌ပင် အောက်မေ့၏။ [စိတ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့

ကမ္မဝါဒိဖြစ်သော တိတ္ထိယခေါ် သာသနာပ ရသေ့တို့နှင့် ဗုဒ္ဓသာဝကပစ္စေကဗုဒ္ဓါ တို့သည် မိမိကိုယ်တိုင်၏ ဒိဋ္ဌကတသုတဖြစ်သော (ကိုယ်တိုင်မြင်ခဲ့, ပြုလုပ်ခဲ့, ကြားသိခဲ့သော)အာရုံများကိုသာ အောက်မေ့နိုင်ကုန်၏။ ဘုရားရှင်တို့ကား မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသားလုံး၏ ဒိဋ္ဌကတသုတအာရုံ အားလုံးကိုပင် အောက်မေ့နိုင်ကုန်၏ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာဋီကာများနှင့်အညီ-

ဘုရားမှတပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သဝိညာဏဝိညာတ ပုဗ္ဗေနိဝါသကိုသာ အောက်မေ့နိုင်ကြ၍ ဘုရားရှင်တို့သည်ကား သဝိညာဏဝိညာတ, ပရဝိညာဏ ဝိညာတ ပုဗ္ဗေနိဝါသနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် အောက်မေ့နိုင်သည်ဟု အချုပ်မှတ်သားထားသင့်ပေသည်။

၁။ အနေကဝိဟိတံ။ ။အနေကေ ဝိဟိတာ ဝိဓာ ပကာရာ ယဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသ သာတိ အနေကဝိဟိတောဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဝိဟိတသဒ္ဓါသည် ပကာရအနက်ဟော ဝိသေဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်း။

(တနည်း) ဝိဟိတ၌ ဝိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်သည်(ဝိပုဗ္ဗော ဓာ ကရောတုတ္ထေ)နှင့်အညီ ကရဏ(ပြုစီမံခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။ ပြုစီမံခြင်းဟူသည် ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝိဓိယတေ ပဝတ္တိယတေ=ဒေသနာအနေအားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်၏။ သံဝတ္တိယတေ=ချဲ့ထွင်ဖွင့်ပြအပ်၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဝိဟိတော=ဝိဟိတမည်၏။ အနေကေဟိ ပကာရေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟိတော အနေကဝိဟိတော”ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဝိမတိ ဋီကာ၌မူ “အနေကပွကာရဝိဟိတော”ဟု ဆိုလိုလျက် ပကာရပုဒ် ကျေသည်ဟု ဖွင့်၏။

၂။ အနုဿရာမိ။ ။ဤပုဒ်ကို အနက်နှစ်နည်းပေးရာတွင် ပဌမနည်း၌ အနုသဒ္ဓါ သည် အနုဂမန အနက်ဟောဖြစ်၍ ဒုတိယနည်း၌ အနုန္တရအနက်ဟောတည်း။ မြတ်စွာဘုရားသည် ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အလိုတော်ရှိသလို အောက်မေ့တော်မူမည်ဖြစ်သော ကြောင့် ထိုအနက်နှစ်မျိုးလုံးပင် မြတ်စွာဘုရားနှင့်သက်ဆိုင်၏။ ဒုတိယနည်းကား မြတ်စွာဘုရားနှင့်သာ သက်ဆိုင်၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, ဗုဒ္ဓသာဝကတို့နှင့် မသက်ဆိုင်။

ညွတ်စေအပ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက်ပင် ထိုပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မေ့၏။ ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် သိမြင်၏ဟူလို]။

သေယျထိဒံ=အဘယ်သို့သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို။ အနုဿရာမိ=ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့သနည်းဟူမူ။ ဝါ=ဟူမူ။ ဧကမ္မိ ဇာတိ= တခုသောဘဝကိုလည်းကောင်း။ (ပဋိသန္ဓေ အစ၊ စုတိအဆုံးရှိသော တခုသော ဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း)။ ဒွေပိ ဇာတိယော=နှစ်ခု ကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ (ပဋိသန္ဓေအစ၊ စုတိအဆုံးရှိသော နှစ်ခု သော ဘဝတို့၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်တို့ကိုလည်းကောင်း)။ တိဿောပိ ဇာတိယော=သုံးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ စတဿောပိ ဇာတိယော= လေးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ ပဉ္စပိ ဇာတိယော=ငါးခုကုန်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဒသပိ ဇာတိယော=ဆယ်ခုကုန်သော ဘဝတို့ကို လည်းကောင်း။ ဝိသမ္ပိ ဇာတိယော=နှစ်ဆယ်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ တိသမ္ပိ ဇာတိယော=သုံးဆယ်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ စတ္တာလီသမ္ပိ ဇာတိယော=လေးဆယ်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။ ပညာသမ္ပိ ဇာတိယော= ငါးဆယ်သော ဘဝတို့ကိုလည်းကောင်း။

ဇာတိသတမ္ပိ=ဘဝအရာကိုလည်းကောင်း။ ဇာတိသဟဿမ္ပိ=ဘဝအထောင် ကိုလည်းကောင်း။ ဇာတိသတသဟဿမ္ပိ=ဘဝအသိန်းကို လည်းကောင်း။ အနေကေပိ သံဝဇ္ဇကပ္ပေ=များစွာကုန်သော သံဝဇ္ဇကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ= များစွာကုန်သော ပျက်စီးဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ အနေကေပိ ဝိဝဇ္ဇကပ္ပေ=များစွာကုန်သော ဝိဝဇ္ဇကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=များစွာကုန်သော ဖြစ်ပွားဆဲ အသင်္ချေယျကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ အနေကေပိ သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ္ပေ= များစွာကုန်သော သံဝဇ္ဇကပ် ဝိဝဇ္ဇကပ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ (အနုဿရာမိ= ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ လျှောက်၍ အောက်မေ့၏)။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အနုဿရာမိ...၍ အောက်မေ့သနည်းဟူမူ။ အဟံ= ငါသည်)။ အမုတြေ=ထိုမည်သော သံဝဇ္ဇကပ်ဝယ် ထိုမည်သော ဘဝ၌။ (ထိုမည် သော သံဝဇ္ဇကပ်ဝယ် ထိုမည်သော ဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ သတ္တာဝါသ၊ သတ္တနိကာယ၌)။ ဧဝံနာမော=ဤသို့သော နာမည်ရှိသူသည်။ ဧဝံဂေါတ္ထော=ဤသို့သော အနွယ်ရှိသူသည်။ ဧဝံဝဏ္ဏော=ဤသို့သောအဆင်း ရှိသူသည်။ ဧဝံမာဟာရော=ဤသို့သော အစာအာဟာရရှိသူသည်။ ဧဝံသုဓ ဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ=ဤသို့သော သုဓဒုက္ခတို့ကို ခံစားသူသည်။ ဧဝံမာယုပရိယန္တော =ဤသို့သော အသက်အပိုင်းအခြားရှိသူသည်။ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ [အမုတြာသိ-၌ အာသိကို အနက်ပေးသည်]။ သော(အဟံ)=ထိုငါသည်။ တတော့=ထိုဘဝမှ။ (ထိုဘဝ၊ ထိုယောနိ၊ ထိုဂတိ၊ ထိုဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ ထိုသတ္တာဝါသ၊ ထိုသတ္တ

နိကာယမှ)။ စုတော=ရွှေလျောစုတော သေလွန်ပြီးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ အမုတြ=ထိုမည်သောဘဝ၌။ (ထိုမည်သော ဘဝ, ယောနိ, ဂတံ, ဝိညာဏဋ္ဌိတိ, သတ္တာဝါသ, သတ္တနိကာယ၌) ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။

တတြာပိ=ထိုဘဝ၌လည်း။ (ထိုမည်သော ဘဝ, ယောနိ...သတ္တနိကာယ၌ လည်း)။ အဟံ=ငါသည်။ ဧဝံနာမော=သည်။ပ။ ဧဝမာယုပရိယန္တော=သည်။ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ။ သော=ထိုငါသည်။ တတော=ထိုဘဝမှ။ (ထိုမည်သော ဘဝ...သတ္တနိကာယမှ) စုတော=စုတောသည်။ (ဟုတွာ=၍)ဣဓ=ဤယခုဘဝ၌၊ ဥပပန္နော=ဖြစ်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အနုဿရာမိ=...၍ အောက်မေ့၏)။

တနည်း-[အမုတြ ဥဒပါဒိ မှစ၍ အနက်တနည်း ပြန်ဆိုမည်] သော(အဟံ)= သည်။ တတော=မှ။ စုတော=သည်။ (ဟုတွာ=၍)။ အမုတြ=ဤသိဒ္ဓတ္ထ ဘဝသို့ မရောက်မီ အခြားမဲ့ လွန်ခဲ့ပြီးသော ထိုတုသိတာနတ်ဘဝ၌။ ဥဒပါဒိ= ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ (အဟံ=ငါသည်)။ တတြာပိ=ထိုတုသိတာ နတ်ဘဝ၌လည်း။ ဧဝံ နာမော=ဤ သေတကေတု အမည်ရှိသည်။ ဧဝံဂေါတ္တော=ဤတုသိတာနတ်တို့နှင့် တူသော အနွယ်ရှိသည်။ ဧဝံဝတ္ထော=ဤရွှေအဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းသောအဆင်း ရှိသည်။ ဧဝမာဟာရော=ဤနတ်သုဓာ အာဟာရရှိသည်။ ဧဝံသုခဒုက္ခပုဋိသံဝေဒီ =ဤနတ်ချမ်းသာနှင့်သင်္ခါရဒုက္ခကို ခံစားရသည်။ ဧဝမာယုပရိယန္တော=ဤလူ့ အရေအတွက်အားဖြင့် (၅၇)ကုဋေ, အနှစ်ခြောက်သန်း အသက်တမ်း အပိုင်း အခြားရှိသည်။ဝါ=ဤနတ်အရေအတွက်အားဖြင့် အနှစ်လေးထောင် အသက်တမ်း အပိုင်းအခြားရှိသည်။ အာသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ သော(အဟံ)=ထိုငါသည်။ တတော=ထို တုသိတာ နတ်ဘဝမှ။ စုတော=သည်။ (ဟုတွာ=၍)။ဣဓ=ဤမယ်တော်မာယာ မိဖုရားဝမ်းတိုက်၌။ ဥပပန္နော=စွဲပိုက်သန္ဓေတည်နေခဲ့ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့ (အနုဿရာမိ=...၍ အောက်မေ့၏)။

ဣတိ=ဤသို့။ သာကာရံ=(ဝဏ္ဏ အာဟာရအစရှိသော) အခြင်းအရာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော။ (မြင်ရရုံမျှဖြင့် မည်သူမည်ဝါဟု သိနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ဝဏ္ဏ, အာဟာရသုခဒုက္ခပုဋိသံဝေဒန အာယုပရိယန္တတို့နှင့်တကွဖြစ်သော)။ သဥဒ္ဒေသံ = ညွှန်ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော နာမဂေါတ္တနှင့်တကွဖြစ်သော။(သတ္တဝါ တဦး တယောက်ကို မြင်ရရုံမျှဖြင့် မသိနိုင်၍ သိအောင် ညွှန်ပြောဆိုကြောင်းဖြစ် သော အမည်အနွယ်နှင့်တကွဖြစ်သော)။ အနေကဝိဟိတံ=သော။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ= ကို။ အနုဿရာမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား။ မေ=ငါသည်။ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏။ ပဌမေ=ရှေးဦးစွာသော။ ယာမေ=ယာမ်၌။ ပဌမာ=ရှေးဦးစွာသော။ အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏ်ဝိဇ္ဇာ ကို။ဝါ=ဤပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သောညာဏ်ကို။ အဓိဂတာ=ရအပ်ပြီ။ [ထို့နောက် "ယထာ တံ။ပ။ ဝိဟာရတော"ဟုသော ဥပမာနဝါကျကို ရှေးဦးစွာ

အနက်ပေးပြီးမှ “အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ပ။ အာလောကော ဥပ္ပန္နော” ဟူသော ဥပမေယျဝါကျကို အနက်ပေးရမည်။ ယင်းသို့ အနက်ပေးရာ၌ ဥပမေယျ ဝါကျမှပုဒ်တို့ကို ဥပမာနဝါကျသို့ ဆောင်ယူ၍ အနက်ပေးသောအခါ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဝိဟတာကို ဝိဟညေယျ ဟုလည်းကောင်း၊ ဥပ္ပန္နာကို ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ဟုလည်းကောင်း အာချာတ်ကိရိယာပြောင်းလဲ၍ အနက်ပေးရမည်။ ယသ္မာ၊ တသ္မာစသော ထည့်သင့်သော ပုဒ်တို့ကိုလည်း အဋ္ဌကထာမှ ယူထည့်ပေးရမည်။

အပ္ပမတ္တဿ=မမေ့မလျော့ဘဲ။ အာတာပိနော=(ကိလေသာတို့ကို ပူပန် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော) ပြင်းထန်သော ဝီရိယရှိလျက်။ ပဟိတတ္တဿ=ရဲဝံ့ စွန့်စားစွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်။ (ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ကို ရခြင်းငှာ ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သောစိတ်ရှိလျက်) [ပဟိတ=စေလွှတ်ထားအပ်သော + အတ္တာ=စိတ်]။ ဝိဟရတော=နေသော။ အညဿ=ငါ့ကဲ့သို့သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးမှာ။ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ် ဝိဇ္ဇာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏။ တသ္မာ= ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို၊ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို၊ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=ဖျက်ဆီးအပ်ရာသကဲ့သို့၊ ဝါ=ကင်းပျောက် ပျက်စီးသွားရာသကဲ့သို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ အာလောကော=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏၊ တသ္မာ=ကြောင့်၊ တမော= အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=ကဲ့သို့။ ဝါ=ကဲ့သို့။ [ယထာ တံ-၌ တံသဒ္ဒါအနက်မရှိ]။

[ထို့နောက် “အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ပ။ ဥပ္ပန္နော” ဟူသော ဥပမေယျဝါကျတို့ကို အကျိုးအကြောင်း ပေါ်လွင်အောင် ဝါကျကိုရှေ့နောက်ပြန်ပြီး ယသ္မာ တသ္မာ ထည့်စွက်၍ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း အနက်ပေးမည်] ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဓေ=ငါ့မှာ။ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို သိတတ်သောဉာဏ်သည်။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသကို ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟ ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟတာ=ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ။ ဝါ=ကင်းကွာပျက်စီးပြီ။ [ဤ၌ “အဝိဇ္ဇာကို ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ” ဟုလည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာသည် ကင်းကွာ ပျက်စီးပြီ” ဟုလည်းကောင်း အဓိပ္ပါယ်ဆက်စပ်ပါ။ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဝိဟတာကို ဝိနဋ္ဌာ-ဟု ကတ္တာ အနက်ဖွင့်၍ ယခင်တိကဏ္ဍသုတ်ဋီကာ၌မူ “တမော ဝိဟတော ဝိဒ္ဓုဇ္ဇော” ဟု ‘ကံအနက်ဖွင့်ခဲ့သည်’ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်။ ဥပ္ပန္နော=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော= အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟတော=ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ။ ဝါ=ကင်းကွာ ပျက်စီးပြီ။

ဗြာဟ္မဏ=ဣဏ္ဍား။ ကုက္ကုဋ္ဌဇ္ဈာပကဿ=ကြက်ငယ်၏။ ဝါ=ကြက်ငယ်မှာ။ အဣဏ္ဍကောသမှာ=ဥခုံတွင်းမှ။ အဘိနိဗ္ဗိဒါ=ဖောက်ထွက်ခြင်းသည်။ (နှုတ်သီးနှင့် ခြေသည်းဖျားတို့ဖြင့် ဖောက်ထွက်၍ ကြက်အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်လာခြင်းသည်) ဟောတိ ဣဝ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ [ကုက္ကုဋ္ဌဇ္ဈာပကဿ+ဣဝ] တထာ=ထိုအတူ။ မေ=ငါဘုရား၏။ ဝါ=မှာ။ ပဌမာ=ရှေးဦးစွာသော။ အယံ အဘိနိဗ္ဗိဒါ=ဤ ဖောက်ထွက်ခြင်းသည်။ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိညာဏ်နှုတ်သီးဖြင့် ပုဗ္ဗေနိဝုတ္တ ခန္ဓာကို ဖုံးအုပ်တတ်သော အဝိဇ္ဇာဥခုံကို ဖောက်ထွက်၍ အရိယာအမျိုးဇာတ် အနေဖြင့် ဖြစ်လာခြင်းသည်) အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။

သော=ထိုငါသည်။ (စတုတ္ထဈာန်ကို ရရှိပြီးသော ထိုငါဘုရားသည်) ဧဝံ= တိုင်း၊ ဝါ=၍။ ပ။ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏။ စုတူပပါတညာဏာယ=စုတိပဋိသန္ဓေ ကို သိမြင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုညာဏ်အကျိုးငှာ။ ဝါ=စုတေခါနီးနှင့် ပဋိသန္ဓေ နေပြီးစ သတ္တဝါတို့ကို သိမြင်တတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုညာဏ်အကျိုးငှာ။ စိတ္တံ=ပရိကံစိတ်ကို။ ဝါ=ဒိဗ္ဗစက္ခုညာဏ်၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သော ကြိုတင်စိစဉ် ပြုလုပ်တတ်သောစိတ်ကို။ အဘိနိဗ္ဗာမေသိ=စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှုညွတ်စေပြီ။

သော=ထိုငါဘုရားသည်(ပရိကံစိတ်ကို စုတူပပါတသို့ ရှေ့ရှုညွတ်စေသော ထိုငါဘုရားသည်)။ ဒိဗ္ဗေန=နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သော ပသာဒစက္ခုနှင့် တူသော [ကျန်သောအနက်များကို ယခင် တိကဏ္ဍသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၃၆၆)ကြည့်]။ ဝိသုဒ္ဓေန=အယူစင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်သော။ (စုတိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးလုံးကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ နဝသတ္တ ပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ ဟူသော အယူမှားတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်သော)။ ဝါ=ဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော (၁၁)ပါးသော အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေး စင်ကြယ်သော။ အတိက္ကန္တမာနုသကေန=လူတို့ကိုယ်ပိုင်မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်သော။ (လူတို့ မြင်ရိုးမြင်စဉ် မြင်နိုင်သော ရူပါရုံကို ကျော်လွန်၍ နတ်ရူပါရုံနှင့် နံရံတောင်ခြားကွယ်နေသော ရူပါရုံ၊ ဝေးကွာလှစွာ သေးငယ်စွာ သော ရူပါရုံကို မြင်နိုင်သော)။ စက္ခုနာ=အဘိညာဉ် မျက်စိဖြင့်။ စဝမာနေ= စုတေခါနီးကုန်သော။ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဥပပဇ္ဇမာနေ= ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစ ဖြစ်ကုန်သော။ သတ္တေ=ကောင်း။ ဟီနေ=ယုတ်နိမ့် အောက်ကျကုန်သော။ (မောဟဆိုးတွက်၊ အကျိုးဆက်ကြောင့်၊ ညံ့လျက် ဇာတ်နေ၊

၁။ ဟီနေ ပဏီတေ။ ။ကုသိုလ်ကံမပြုမီ ရှေ့ပိုင်းက မောဟအဖြစ်များ၍ ညစ်နွမ်းသောကုသိုလ်ကံသည် ယုတ်နိမ့်သောဇာတ်(ဘဝ)အမျိုးပစ္စည်းဥစ္စာအညံ့စား စသည်တို့ကို ရရှိစေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယုတ်နိမ့်သော ဇာတ်စသည်တို့သည် မောဟ၏ အကျိုးများဖြစ်၏။ ယင်းအကျိုးများကြောင့် ရှုတ်ချဖွယ်ရာ ဟီနပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရသည်။ ထိုဟီနကို ပြောင်းပြန်ပြန်သောအားဖြင့် ချီးမွမ်းဖွယ် ပဏီတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရပုံကို သိပါလေ။

မျိုးဆွေဘောဂ၊ အစသွယ်သွယ်၊ ရှုတ်ချဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော။ သတ္တေ = ကောင်း။ [အဋ္ဌကထာအဖွင့် ဝါကျစာသွားနှင့် တထပ်တည်းတူနိုင်သမျှ တူအောင် လက်သည်းကွင်းအကျယ်ဖွင့် အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ အောက်ခြေအဓိပ္ပာယ် ခန်းမှ အဋ္ဌကထာဖွင့်ဝါကျနှင့်တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။]။ ပဏီတေ = မြင့်မြတ်ကုန် သော။ (အမောဟအကျိုးဆက်၊ ယှဉ်တွဲချက်ကြောင့်၊ မြင့်တက်ဇာတ်နေ၊ မျိုးဆွေ ဘောဂ၊ စသည်မြင့်မား၊ အထက်တန်းစားဖြစ်ကုန်သော)။ သတ္တေ = သတ္တဝါ တို့ကို လည်းကောင်း။

သုဝဏ္ဏေ = ကောင်းသော အဆင်းရှိကုန်သော။ (အဒေါသအကျိုးဆက် ယှဉ် တွဲချက်ကြောင့်နှစ်သက်စဖွယ် တင့်တယ်ဝင်းပ၊ အဆင်းလှကုန်သော)။ သတ္တေ = ကောင်း။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ = မကောင်းသော အဆင်းရှိကုန်သော။ (ဒေါသဆိုးတွက်၊ အကျိုးဆက်ကြောင့်၊ ရုပ်ပျက်အကျည်းတန်၊ ပုံစံဖျင်းအ၊ အဆင်းမလှကုန်သော)။ သုဂတေ = ကောင်းသောဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော။ ဝါ = ချမ်းသာ သုခသို့ ရောက်နေကြကုန်သော။ (အလောဘအကျိုးဆက်၊ ယှဉ်တွဲချက်ကြောင့်၊ တိုးတက်နေ၊ ကြွယ်ဝပြည့်တင်း၊ ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်နေကြကုန်သော)။ သတ္တေ = ကောင်း။ ဒုဂ္ဂတေ = ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောဘဝသို့ ရောက်နေကြကုန်သော။ ဝါ = ဥစ္စာမဲ့မဲ့ = ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်နေကြကုန်သော။ (လောဘညံ့ဆိုး၊ သူ့အကျိုး ကြောင့်၊ မဖြိုးစန၊ မွဲပြာကျ၍၊ မဝမလောက်၊ စားသောက်ညံ့ဖျင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းသို့

ဟိနေတိ မောဟနိဿန္တယုတ္တတ္တာ ဟိနာနံ ဇာတိကုလဘောဂါဒိနံ ဝသေန ဟိဋ္ဌိတေ ဩဟိဋ္ဌိတေ ဥညာတေ အဝညာတေ။ ပဏီတေတိ အမောဟနိဿန္တယုတ္တတ္တာ တဗ္ဗိပရီတေ။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၊ ၁-၁၃၃။

၂။ သုဝဏ္ဏေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ။ ။ သုန္ဒရော ဝဏ္ဏော ယေသန္တိ သုဝဏ္ဏာ = ကောင်းမွန် (လှပ)သော အဆင်းရှိသူများ။ ဝါ = လှပသောအသွင်သဏ္ဍာန်ရှိသူများ။ ဤ၌ ဝဏ္ဏသဒ္ဒါ သည် (၁)အဆင်း(၂)အသွင်သဏ္ဍာန်ဟူသော အနက်များကို ဟော၏။ ဒုဗ္ဗ ဝဏ္ဏော ယေသန္တိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ = မကောင်း(မလှပ)သော အဆင်းရှိသူများ။ ဝါ = မကောင်း(မလှ)သော အသွင်သဏ္ဍာန်ရှိသူများ။ သုဝဏ္ဏေတိ အဒေါသနိဿန္တယုတ္တတ္တာ တူဋ္ဌကန္တမနာပဝဏ္ဏ ယုတ္တေ၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေတိ ဒေါသနိဿန္တယုတ္တတ္တာ အနိဋ္ဌာကန္တအမနာပဝဏ္ဏယုတ္တေ၊ အဘိရူပေ ဝိရူပေတိပိ အတ္ထော။

၃။ သုဂတေ ဒုဂ္ဂတေ။ ။ သုန္ဒရံ ဂတိံ ဂတာ သုဂတာ = ကောင်းသောဂတိ(ဘဝ) သို့ ရောက်နေသူများ။ သုခံ ဂတာ သုဂတာ = ချမ်းသာသုခသို့ ရောက်နေကြ သူများ။ ဒုက္ခံ ဂတာ ဒုဂ္ဂတာ = ဆင်းရဲသောဘဝသို့ ရောက်နေကြသူများ။ ဝါ = ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေကြသူများ။ သုဂတေတိ သုဂတိဂတေ၊ အလောဘ နိဿန္တယုတ္တတ္တာ ဝါ အမေ မဟဒ္ဒနေ၊ ဒုဂ္ဂတေတိ ဒုဂ္ဂတိဂတေ၊ လောဘနိဿန္တယုတ္တတ္တာ ဝါ ဒလိဒ္ဒေ အပ္ပန္နပါနေ။

ရောက်နေကြကုန်သော)။ သတ္တေ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း။ ပဿာမိ= မြင်ရ၏။

ယထာကမ္မုပဂေ^၁=မိမိတို့ ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှသော ကံအသီး အသီးကြောင့် ထိုထိုဘုံဘဝသို့ လားရောက်နေကြကုန်သော၊ သတ္တေ=သတ္တဝါ တို့ကို။ ပဇာနာမိ=သိ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ပဇာနာမိ=သိသနည်းဟူမူ)။ ဘောန္တော=အိုအချင်းတို့။ ဝတ^၂=ဖြစ်မှဖြစ်ရလေခြင်း။ ဣမေ သတ္တာ=ဤ သတ္တဝါတို့သည်။ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်နှင့်။ သမန္နာ ဂတာ=ပြည့်စုံကြကုန်၏။ ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဝစီဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်နှင့်။ သမန္နာ ဂတာ=ကုန်၏။ မနောဒုစ္စရိတေန=မနောဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်နှင့်။ သမန္နာဂတာ= ကုန်၏။ အရိယာနံ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို။ ဥပ ဝါဒကာ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲဆဲရေးကြကုန်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ=လွဲမှားဖောက်ပြန်သော အယူရှိ ကြကုန်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ^၃=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ကောင်းစွာလက်ခံ ကျင့်သုံး အပ်သော ကံအမျိုးမျိုး ရှိကြကုန်၏။ ဝါ=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့် ကာယကံ စသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို ကောင်းစွာလက်ခံ ကျင့်သုံးစေကြကုန်၏။

၁။ ယထာကမ္မုပဂေ။ ။ယံ ယံ ကမ္မံ ယထာကမ္မံ=အကြင်အကြင်ဆည်းပူး အားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှသော ကံ။ ဝါ=ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှ ကံအသီးအသီး။ ယထာကမ္မံ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ ယထာကမ္မုပဂါ=ဆည်းပူးအားထုတ်အပ်ခဲ့သမျှ ကံ အသီး အသီးကြောင့် (ထိုထိုဘုံဘဝသို့)ကပ်ရောက်နေကြသူများ။

၂။ ဣမေ ဝတ ဘောန္တော-၌ ဝတ သဒ္ဓါ၏အနက်။ ။မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ၊ တုဝဋ္ဌကသုတ္တနိဒ္ဒေသ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ခန်းအဖွင့် (၃၃၃)၌ “ဝတာတိ အနုသောစန ဣန္ဒြေ နိပါတော”ဟု ဖွင့်၏။ အဘိဓာန် အဗျယဝဂ်(၁၁၉၂ ဂါထာ)၌ ဝတသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရမှ ခေဒအနက်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။

၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနာ။ ။သမာဒိယန္တေတိ သမာဒါနာနိ=လက်ခံကျင့်သုံး အပ်ကုန်သော(ကံများ)။ ကမ္မာနိ သမာဒါနာနိ ယေသန္တိ ကမ္မသမာဒါနာ=လက်ခံ ကျင့်သုံးအပ်(အားထုတ်အပ်)သော ကံအမျိုးမျိုး ရှိကြသူများ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝသေန)=မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအလိုကျအားဖြင့်။ ကမ္မသမာဒါနာ=...ရှိကြသူများတည်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကမ္မသမာဒါနာ=များ။

(တနည်း) သမာဒါပေန္တိတိ သမာဒါနာ=(သူတပါးတို့ကို)လက်ခံနာယူစေ၊ ကျင့်သုံး စေကြသူများ။ ကမ္မေသု သမာဒါနာ ကမ္မသမာဒါနာ=ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါး တို့ကို နာယူကျင့်သုံးစေကြသူများ။ နာယူကျင့်သုံးအောင် ဟောပြောတိုက်တွန်းကြ သူများ။ ထို့နောက် ယခင်ကအတိုင်း မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ကမ္မသမာဒါနာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မ သမာဒါနာဟု သမာသံတွဲ။ ဤဒုတိယနည်း၌ သမာဒါနပုဒ်၌ ကာရိတ်ဏာပေပစ္စည်း ကျေ၏။

တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ ကာယဿ=ဥပါဒိန္န ခန္ဓာကိုယ်၏။ ဘောဒါ=ပျက်စီးခြင်းတည်းဟူသော။ မရဏာ=သေခြင်းမှ။ ဝါ=သေသည်မှ။ ပရံ=နောက်၌။ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌။ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌။ [တနည်း-ကာယဿ=ဥပါဒိန္န ခန္ဓာကိုယ်၏ တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ၏။ ဘောဒါ=ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော။ မရဏာ=စုတိစိတ်မှ။ (သေခြင်းသဘောတရားဟူသော စုတိစိတ်မှ။ ဝါ=အသက်ကို ပယ်စွန့်တတ်သော စုတိစိတ်မှ)။ ပရံ=နောက်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၌] အပါယံ=သုခ၏ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကုံသိုလ်မှကင်းသော။ ဝါ=လိုချင်ဖွယ်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သုခမှ ကင်းသော။ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာတည်ရာ ဖြစ်သော။ ဝါ=ပျက်စီးသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဘဝဖြစ်သော။ ဝိနိပါတံ=မကောင်းမှုပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒမပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော။ ဝါ=ကိုယ်အင်္ဂါခြေလက်ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော။ နိရယံ=သာယာဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရှိရာငရဲသို့။ ဥပပန္နာ=ကပ်ရောက်ကြရကုန်ပြီ။ ဝါ=လားရောက်ကြရကုန်ပြီ။ (တနည်း)နိရယံ=...ငရဲ၌။ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြရကုန်ပြီ။

တနည်း-အပါယံ=သုဂတိဘဝမှ ကင်းကွာသော ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ်၊ လေးသွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း။ ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ဖြစ်ရာ ငရဲ၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ်၊ သုံးသွယ်သောဘဝသို့လည်းကောင်း၊ ဝိနိပါတံ=

၁။ ကာယဿ ဘောဒါ။ ။ ဤပါဠိကို နှစ်နည်းဖြင့်၏။ ထိုတွင် “ကာယဿ ဘောဒါတိ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓပရိစ္စာဂါ”ဟူသော ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ(ပ-၁၃၅)အဖွင့် ပဌမနည်းအရ (ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော) ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ်ကို ကာယဟု ခေါ်၏။ ထို့နောက် ဒုတိယနည်း၌-

“အထဝါ ကာယဿ ဘောဒါတိ ဇီဝိတိန္ဒြေယသုပစ္ဆေဒါ”ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် “ယေန တိဋ္ဌတိ၊ တဿ ဥပစ္ဆေဒေနေဝ ကာယော ဘိဇ္ဇတိတိ အာဟ ကာယဿ ဘောဒါတိ ဇီဝိတိန္ဒြေယဿ ဥပစ္ဆေဒါ”တိ-ဟူသော ဋီကာအဖွင့်များအတိုင်း ကာယပုဒ်အရ ဇီဝိတိန္ဒြေကိုယူရ၏။ ထိုသို့ယူရာ၌-

“ယေန=အကြင်ဇီဝိတိန္ဒြေဖြင့်။ (ကာယော=ဥပါဒိန္န ခန္ဓာကိုယ်သည်)။ ဓိဋ္ဌတိ=တည်တံ့နေ၏။ တဿ=ထိုဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ် တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ၏”ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ ဇီဝိတိန္ဒြေတည်တံ့နေမှသာ ကာယဟုခေါ်သော ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ် တည်တံ့၏။ ဇီဝိတိန္ဒြေ ပျက်စီးလျှင်ကား ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ်လည်း ပျက်စီးရတော့၏။ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ်တည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ရကား အကျိုးဖြစ်သော ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ်၏ကာယဟူသောနာမည်ကို အကြောင်း ဖြစ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ၌ တင်စား၍ ဖလူပစာရအားဖြင့် ကာယပုဒ်အရ ဇီဝိတိန္ဒြေကို ယူခြင်း ဖြစ်သည်။

စည်းစိမ်ချမ်းသာအစုအဝေးမှ ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာ ငရဲ၊ အသုရကာယ်၊ နှစ်သွယ်သော ဘဝသို့လည်းကောင်း။ နိရယံ=သာယာဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရှိရာ အဝီစိစသော ငရဲသို့လည်းကောင်း။ ဥပပန္နာ=ပြီ။ [ဤပုဒ်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်ကို ယခင် တိကဏ္ဍသုတ်နှင့် ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၃-၄၄)သုတ်တို့၌ ရေးခဲ့ပြီ။ နိရယံ ဥပပန္နာတိဟု ဣတိသဒ္ဓါပါနေ၏။ "ဣတိ=ဤသို့။ ပဇာနာမိ=၏" ဟု ဆိုလိုက ဆိုပါ။ သို့သော် မလိုအပ်ပါ။]

ဘောန္တော=အို-အချင်းတို့။ ဣမေ ဝါ ပန သတ္တာ=ဤသတ္တဝါတို့သည်ကား။ ကာယသုစရိတေန=ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်နှင့်။ သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကြကုန်၏။ ဝစီသုစရိတေန=ဝစီသုစရိတ် ကုသိုလ်နှင့်။ သမန္နာဂတာ=ကုန်၏။ မနော သုစရိတေန=နှင့်။ သမန္နာဂတာ=ကုန်၏။ အရိယာနံ=တို့ကို။ အနုပဝါဒကာ=မကဲ့ရဲ့ မစွပ်စွဲ မဆဲရေးကြကုန်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ=မှန်ကန်သော အယူရှိကြကုန်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကမ္မသမာဒါနာ=သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့် ကောင်းစွာခံယူ ကျင့်သုံးအပ်သော ကံအမျိုးမျိုး ရှိကုန်၏။ ဝါ=သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့် ကာယကံစသည်တို့၌ သူတပါးတို့ကို ကောင်းစွာ ခံယူကျင့်သုံးစေကြကုန်၏။ တေ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ ပ။ ပရံ=၌။ သုဂတိ= ကောင်းသော ဂတိဖြစ်သော။ လောကံ=လူ့ဘုံဘဝသို့လည်းကောင်း။ သုဂတိ= ကောင်းသော ဂတိဖြစ်သော [လိုက်ခဲ့] သဂ္ဂံ=ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ဖြင့် လွန်စွာ မြင့်မြတ်သော။ လောကံ=နတ်ဘုံဘဝသို့လည်းကောင်း။ ဥပပန္နာ=ကုန်ပြီ။ ဣတိ= သို့။ (ပဇာနာမိ=သိ၏)။ ဣတိ=သို့၊ ဒိဗ္ဗေန။ ပ။ သတ္တေ ပဇာနာမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဣန္ဒြား။ မေ=ငါသည်။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏။ မဇ္ဈိမေ=အလယ်ပိုင်း ဖြစ်သော။ ယာမေ=ယာမိ၌။ ဒုတိယာ=နှစ်ခုမြောက်သော။ အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤ စုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=ဤစုတိပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကို။ အဓိဂတာ=ရအပ်ပြီ။ အပ္ပမတ္တဿ=ဘဲ။ အာတာပိနော=လျက်။ ပဟိတတ္တဿ=(ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကိုရခြင်းငှာ)ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ ရဲဝံ့ စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိလျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ အညဿ =ငါကဲ့သို့သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးမှာ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=စုတူပပါတ ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ဖြစ်ပေါ်လာရာ၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ= အဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိအောင် ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့။ ဝါ=သို့။

ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=စုတူပပါတဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ရာ၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော=အဝိဇ္ဇာ အမှိုက်မှောင်ကို။ ဝါ= သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့။ ဝါ=သို့။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ မေ=ငါဘုရားမှာ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=စုတူပပါတဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဝါ=စုတိပဋိသန္ဓေကို သိတတ်သောဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်သည်။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ။ တသ္မာ=ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ

=အဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=စုတိပဋိသန္ဓေကို မသိမြင်အောင် ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟတာ=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=သည်။ ဥပ္ပန္နော=ပြီ။ တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော=ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟတော=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။

ဗြာဟ္မဏာ=ဣား။ ကုက္ကုဋ္ဌဇ္ဇာပကဿ=ကြက်ငယ်၏။ ဝါ=မှာ။ အဇ္ဈကောသမှာ=မှ။ အဘိနိဗ္ဗိဒါ=ဖောက်ထွက်ခြင်းသည်။ (နှုတ်သီးနှင့်...ခြင်းသည်)။ ဟောတိဣဝ=ကဲ့သို့။ တထာ=တူ။ မေ=ငါဘုရား၏။ ဝါ=မှာ။ ဒုတိယာ=နှစ်ခုမြောက်သော။ အယံ အဘိနိဗ္ဗိဒါ=ဤဖောက်ထွက်ခြင်းသည်။ (ဤစုတူပပါတကို ဖုံးအုပ်တတ်သော အဝိဇ္ဇာဟူသော ဥဒ္ဓံကို စုတူပပါတဉာဏ်ဟူသော နှုတ်သီးဖြင့် ဖောက်ထွက်၍ အရိယာအမျိုးဇာတ် အနေဖြင့် ဖြစ်လာခြင်းသည်)။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။

သော(အဟံ)=ထိုငါသည်။ ဧဝံ=တိုင်း။ ဝါ=၍။ စိတ္တေ=ဝိပဿနာ၏ အခြေခံစတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်။ သံမာဟိတေ=သော်။ ပ။ ကမ္မနိယေ=ဝိပဿနာအမှု၌ ခိုင်ခံ့လျောက်ပတ်လသော်။ ပ။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏။ ခယဉာဏာယ=အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ။ စိတ္တံ=ဝိပဿနာစိတ်ကို။ အဘိနိဗ္ဗာမေသိ=(အာသဝက္ခယဉာဏ်သို့) ရှေ့ရူညွတ်စေပြီ။ သော=ထိုငါသည်။ ဣဒံ=ဤတဏှာမှ တပါးသော တေဘူမကခန္ဓာငါးပါးသည်သာ။ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဒုက္ခသစ္စံ=ဒုက္ခသစ္စာအားလုံးကို)။ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း။ ဝါ=ဟုတ်မှန်စွာ။ အပ္ပညာသိ= ထိုးထွင်းသိပြီ။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့ မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်းဖြင့် သိပြီ)။

အယံ=ဤတဏှာသည်သာ။ ဒုက္ခသမုဒယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာတည်း။ ဣတိ=သို့။ (တဏှံ=ဒုက္ခကိုဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို)ယထာဘူတံ=တိုင်း။ ဝါ=စွာ။ အပ္ပညာသိ=ထိုးထွင်းသိပြီ။ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်းဖြင့် သိပြီ)။ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ။ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာတည်း။ ဝါ=ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာနိရောဓသစ္စာတည်း။ ဣတိ=သို့။ (နိဗ္ဗာနံ=ဒုက္ခနှင့်သမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကို)။ ပ။ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ=ဒုက္ခ၏ချုပ်ကြောင်းနိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာတည်း။ ဣတိ=သို့။ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို)။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။ ဝါ=စွာ။ အပ္ပညာသိ=ပြီ။ (သဘော...ပြီ)

ဣမေ=ဤလောဘဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ။ အာသဝါ=အာသဝတို့တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာသဝေ=အာသဝတရားတို့ကို)။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။ ဝါ=စွာ။ အပ္ပညာသိ=ပြီ။ (သဘော...ပြီ)။ အယံ=ဤတဏှာသည်သာ။ အာသဝ

သမုဒယော=အာသဝတို့၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာတည်း။ ဣတိ=သို့။(တဏှံ
 =အာသဝတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို)။ပ။ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည် သာ။
 အာသဝနိရောဓော=အာသဝတို့၏ချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာတည်း။ ဣတိ =သို့
 (နိဗ္ဗာန်=အာသဝနှင့် သမုဒယတို့၏ မဖြစ်ကြောင်းနိဗ္ဗာန်ကို)။ပ။ အယံ= ဤမဂ္ဂင်
 ရှစ်ပါးသည်သာ။ အာသဝနိရောဂေါမိနိ=အာသဝတို့၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့
 ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော။ မဂ္ဂသစ္စာတည်း။ ဣတိ=
 သို့။ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို)။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။
 ဝါ=စွာ။ အပ္ပညာသိ=ထိုးထွင်းသိပြီ။ (သဘော...ပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ဇာနတော=သစ္စာလေးပါးကိုသိသော။ ဧဝံ=ဤသို့။ ပဿတော=
 သစ္စာလေးပါးကိုမြင်သော။ တဿ မေ=ထိုငါဘုရား၏။[စိတ္တံ-၌စပ်]။ [တနည်း-
 တဿ မေ=ထိုငါဘုရားသည်။ ဝါ=ထိုငါဘုရား၏။ ဧဝံ=သို့။ ဇာနတော=သစ္စာ
 လေးပါးကို သိလသော်။ ဝါ=...ကိုသိသည်အဖြစ်ကြောင့်။ ဧဝံ=သို့။ ပဿတော=
 သစ္စာလေးပါးကို မြင်လသော်။ ဝါ=မြင်သည်အဖြစ်ကြောင့်]။ ကာမာသဝါပိ=
 ကာမာသဝမှလည်း။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ ဝိမုစ္စိတ္ထံ=ကင်းလွတ်ပြီ။ ဘဝါသဝါပိ=
 ဘဝါသဝမှလည်း။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ ဝိမုစ္စိတ္ထံ=ကင်းလွတ်ပြီ။ အဝိဇ္ဇာသဝါပိ=
 မှလည်း။ စိတ္တံ=သည်။ ဝိမုစ္စိတ္ထံ=ပြီ။ ဝိမုတ္တသ္မိံ=(အာသဝ ကိလေသာတို့မှ)
 ကင်းလွတ်ပြီးသောစိတ်၌။ (စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်)။ ဝိမုတ္တံ= အာသဝကိလေသာ
 တို့မှ ကင်းလွတ်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်။ အဟောသိ
 =ဖြစ်ပြီ။ [တနည်း-(စိတ္တံ=စိတ်သည်)။ ဝိမုတ္တသ္မိံ=အာသဝကိလေသာတို့မှ
 ကင်းလွတ်ပြီးလသော်။(စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်)။ ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာတို့မှ
 ကင်းလွတ်ပြီ။ ဣတိ=သို့။ ဉာဏံ=ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်သည်။ အဟောသိ=
 ဖြစ်ပြီ]

ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်။ ဝါ=ဘဝအသစ် ထပ်၍ဖြစ်ခြင်းသဘောသည်။ ခိဏာ
 =ကုန်ခန်းပြီ။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို။ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို။
 ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော(၁၆)ပါးသော မဂ်
 ကိစ္စကို။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ(၁၆)ပါး ကွဲပြားသောမဂ်ကိစ္စ
 ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော ကိလေသာ
 ကုန်ခန်းစေခြင်းကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ အပရံ=နောက်ထပ် တမျိုး
 တခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်။ န(အတ္ထိ)=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ=သို့။
 အပ္ပညာသိ=သိပြီ။ [တနည်း-ဣတ္ထတ္တာယ=ဤထူးထွေကွဲပြားခြားနားသော
 ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာအစဉ်၏အဖြစ်မှ။ အပရံ=နောက်ထပ် တခြားသော အနာဂတ်ခန္ဓာ
 အစဉ်သည်။ န(အတ္ထိ)=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ။ ဣတိ=သို့။ အပ္ပညာသိ=သိပြီ]။
 တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ မေ=ငါသည်။ ရတ္တိယာ=၏။ ပစ္စိမေ=နောက်ပိုင်း၌ ဖြစ်
 သော။ ယာမေ=ယာမိ၌။ တတိယာ=သုံးခုမြောက်သော။ အယံ ဝိဇ္ဇာ=ဤ
 အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော ဤအရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်ကို။ အဓိဂတာ=ရအပ်ပြီ။ အပ္ပမတ္တဿ=ဘဲ။ အာတာပိနော=လျက်။
 ပဟိတတ္တဿ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရခြင်းငှာ) ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ
 ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သောစိတ်ရှိလျက်၊ ဝိဟရတော=နေသော။ အညဿ
 =ငါကဲ့သို့သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးမှာ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ်
 ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=ရာ၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို။
 ဝါ=သစ္စာလေးပါးကို မသိမြင်အောင် ဖုံးကွယ်ထားတတ်သော မောဟကို။ ဝါ=
 သည်။ ဝိဟညေယျယထာ=ကဲ့သို့။ ဝါ=သို့။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=
 အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် အရောင်အလင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ=၏။ တသ္မာ=ကြောင့်။
 တမော=အဝိဇ္ဇာအမှိုက်မှောင်ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟညေယျ ယထာ=သို့။ ဝါ=သို့။
 ဧဝမေဝံ=ပင်။ မေ=ငါ့မှာ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ဝိဇ္ဇာ=အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ
 သည်။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပြီ။ တသ္မာ=ကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာကို။ ဝါ=သည်။
 ဝိဟတာ=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ အာလောကော=သည်။ ဥပ္ပန္နော=ပြီ။
 တသ္မာ=ကြောင့်။ တမော=ကို။ ဝါ=သည်။ ဝိဟတော=ပြီ။ ဝါ=ပြီ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား။ ကုက္ကုဋ္ဌောပကဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ အဏ္ဍကောသမှာ=မှ။
 အဘိနိဗ္ဗိဒါ=သည်။ (နှုတ်သီးနှင့်...ခြင်းသည်)။ ဟောတိ ဣဝ=ကဲ့သို့။ တထာ=
 တူ။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ တတိယာ=သုံးကြိမ်မြောက်သော။ အယံ အဘိနိဗ္ဗိဒါ
 =ဤဖောက်ထွက်ခြင်းသည်။ (ဤသစ္စာလေးပါးကို ဖုံးကွယ်ထားသော အဝိဇ္ဇာ
 ဥဒ္ဓံကို အာသဝက္ခယဉာဏ်ဟူသော နှုတ်သီးဖြင့် ဖောက်ထွက်၍ အရိယာ
 အမျိုးဇာတ်အနေအားဖြင့် ဖြစ်လာခြင်းသည်)။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ ဣတိ=သို့။
 (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ ဝေရဗ္ဗော=
 ဝေရဗ္ဗာမြို့သားဖြစ်သော။ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရား
 ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=
 လျှောက်သနည်းဟူမူ)ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဧဋ္ဌော=အကြီး
 ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ (အရိယာအမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ရှေးဦးအလျှင် ပေါက်ဖွားလာ
 သောကြောင့် သတ္တလောကထက် အကြီးဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း) ဘဝံ ဂေါတမော=
 သည်။ သေဋ္ဌော=အထူးချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ (သီလစသော
 ဂုဏ်အားလုံးတို့ဖြင့် တန်းတူရည်တူ ပုဂ္ဂိုလ် မရှိသောကြောင့် သတ္တလောကထက်
 အထူးချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း)။

ဘော၊ ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ အဘိက္ကန္တံ=အလွန်လိုလားနှစ်သက်အပ်ပါပေ၏။ ဝါ=အလွန်ကောင်းပါပေ၏။ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဘိက္ကန္တံ=ပေ၏။ ဝါ=၏။ [နောက်ထပ် အနက်ပေးပုံ အမျိုးမျိုးကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၆)သုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၁၄၅) ကြည့်]။ ဘော ဂေါတမ=မ။ နိက္ကုဇ္ဇိတံ=(တစုံတယောက်က) မှောက်၍ထားအပ်သော အိုးခွက်ကို။ ဝါ=(အလိုအလျောက်) မှောက်လျက်တည်နေသော အိုးခွက်ကို။ ဥက္ကုဇ္ဇေယျသေယျထာပိ ဝါ=လှန်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ပဋိစ္ဆန္တံ=မြက်သစ်ရွက်စသည်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားအပ်သော အရာဝတ္ထုကို။ ဝိဝရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ဖွင့်ဖော်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။ မုဋ္ဌဿ=အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေဝေနေသူအား။ ဝါ=မျက်စိလည်လမ်းမှားနေသူအား။ မဂ္ဂံ=လမ်းမှန်ကို။ အာစိက္ခေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ပြောပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။

စက္ခုမန္တော=မျက်စိအမြင် ရှိသူတို့သည်။ ရူပါနီ=မြင်စရာ အဆင်းရူပါရုံတို့ကို။ ဒက္ခန္တိ=မြင်ကြရကုန်လိမ့်မည်။ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူး၍။ အန္ဓကာရေ=အမိုက်မှောင်၌။ (၁၄-လဆုတ်၊ မိုးတိမ်အုပ်သည့်၊ တောရှုပ်မှောင်ရာ၊ သန်းခေါင်ခါဟု၊ လေးဖြာစုံခိုက်၊ အမိုက်တိုက်၌)၊ တေလပဇ္ဇောတံ=ဆီမီးတန်ဆောင် အလင်းရောင်ကို။ ဓာရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ညှိထွန်းဆောင်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်။ အနေကပရိယာယေန=တပါးမက များလှသော နည်းပရိယာယ်ဖြင့်။ ဓမ္မော=တရားတော်ကို။ ပကာသိတော=ထင်ရှားပြတော်မူအပ်ပါပေပြီ။

ဧသာဟံ(ဧသော+အဟံ)=ထိုအကျွန်ုပ်သည်။ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို။ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍။ (ကိုးကွယ်လည်းလျောင်း ပုန်းအောင်း မှီခိုရာဟူ၍)။ [သရဏံ=အပါယ်လေးဖြာ အိုနာသေရေး ပူဆွေးနေ့ည ငိုကြွေးရသည့် ဒုက္ခအဖန်ဖန် ဘေးရန်ပယ်ဖျောက် ချမ်းသာရောက်အောင် စောင့်ရှောက်ကယ်တင် အစဉ်အားထား ကိုးစားမှီခိုရာဟူ၍] ဂစ္ဆာမိ=ဆည်းကပ်ပါ၏။ ဝါ=သဘောပေါက် သိမြင်ပါ၏။ ဓမ္မဉ္စ=ဆယ်ပါးသော တရားတော်မြတ်ကို လည်းကောင်း။ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ=ရှစ်ပါးသော အရိယာရဟန်းသံဃာတော်ကို လည်းကောင်း။ (သရဏံ=၍။ ဂစ္ဆာမိ=၏)။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကိုအစပြု၍။ [“အဇ္ဇတံ+အဂ္ဂေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “အဇ္ဇတံ=ယနေ့ကို။ ဝါ=ယနေ့၌ ဖြစ်သော ကြည်ညိုမှုစသည်ကို။ အဂ္ဂေ=အဦးအစကို။ ကတွာ=ပြု၍”ဟု ကတွာပုဒ် ထည့်စွက်၍ တိကျစွာ အနက်ဆိုနိုင်၏။]ပါဏုပေတံ=အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်လျက်။ ဝါ=အသက်ထက်ဆုံး ဆည်းကပ်လျက်။ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍။ ဂတံ=သဘောပေါက် သိမြင်သော။ ဥပါသကံ=သိတင်းသည့် ဒါယကာဟူ၍။ ဓံ=အကျွန်ုပ်ကို။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဓာရေတု=သိမှတ်တော်

မူပါ။ (စိတ်၌ ဆောင်ကပ် အသိအမှတ် ပြုတော်မူပါ)။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ= လျှောက်ထားပြီ) ပဌမံ=တည်း။

၂-သီဟသုတ်

၁၂။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလီမြို့အနီး၌။ မဟာဝနေ=မဟာဝန်တော်၌။ ဝါ=ကြီးစွာ သော တော်၌။ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော ပြာသာဒ် ကျောင်းတော်၌။ ဝါ=ကုဋ္ဌာဂါရသာလာကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=သီးတင်းသုံး နေတော်မူ၏။ တေန ခေါ် ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (ဝေသာလီမြို့အနီးရှိ မဟာဝန်တော် ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌)။ သမ္ပဟုလာ=များစွာကုန်သော။ အဘိညာတာ အဘိ ညာတာ=ထင်ရှားကုန် ထင်ရှားကုန်သော။ [အဘိညာတာ အဘိညာတာ=ထူးခြား သော အမှတ်အသားဖြင့် သိအပ်ကုန်, ထူးခြားသော အမှတ်အသားဖြင့် သိအပ် ကုန်သော-ဟူ၍ သဒ္ဒတ္ထ ဖြစ်၏။ အဘိညာတာတိ ဒေသိသော စ ဒေသိသော စာတိ အဘိလက္ခဏာဝသေန ဉာတာ၊ တေနာဟ "ဉာတာ ပါကဋ္ဌာ" တိ။ စတုတ္ထ နိပါတ်စာပိုဒ်(၃၀) ပရိဗ္ဗာဇကသုတ်ဋီကာ ၂၇၇]။ လိစ္ဆဝီ=လိစ္ဆဝီမင်းတို့သည်။ သန္တာဂါရေ=လူသူများစွာ ချမ်းသာနားနေ အပန်းဖြေရာ မြို့လယ်ခန်းမဆောင်၌။ ဝါ=လိစ္ဆဝီအသင်း ဘုရင်မင်းတို့ မှခင်းကိစ္စ စီမံကြရာ လွှတ်ရုံး၌။ သန္နိသိန္နာ=

၁။ သန္တာဂါရပုဒ် အဖွင့်အမျိုးမျိုး။ ။ ဤပုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အဋ္ဌကထာ၌ နှစ်နည်း ဖွင့်၏။ ထိုတွင်-

(၁) သန္တာဂါရေတိ မဟာဇနဿ သန္တမ္ပနာဂါရေ၊ ဝိဿမနတ္ထာယ ကတေ အဂါရေ" စသည်ဖြင့် "သန္တာဂါရဟူသည် လူအများ အပန်းဖြေနားနေခြင်းငှာ မြို့အလယ်၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော အဆောက်အဦးဖြစ်၍ လေးဘက်လေးတန်မှ မြင်ရလောက်အောင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ခန်းမဆောင်ဖြစ်သည်။ အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာကြသော လူတို့သည် ရှေးဦးစွာ ထိုခန်းမဆောင်၌ အပန်းဖြေ နားနေပြီးမှ မိမိတို့ သွားလိုရာသို့ သွားကြသည်" ဟု ဖွင့်၏။

ဤ၌ ဖော်ပြထားသော ပါဠိဝါကျမှာ ဝိနည်းမဟာဝါ ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓက သာရတ္ထ ဋီကာ(၃၂၂)အတိုင်း ဖြစ်သည်။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ကား "သန္တမ္ပနာဂါရေ" ဟူသော ပါဠိ မပါလာ။ သန္တမ္ပန=သံ+ထဘိ+ယု။ သန္တမ္ပန္တိ ဝိဿမန္တိ ပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တမ္ပနံ (အပန်းဖြေ နားနေရာဖြစ်သော)။ သန္တမ္ပနဉ္စ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တမ္ပနာဂါရံ (အပန်းဖြေနားနေရာ ခန်းမဆောင် အဆောက်အဦ)ဟု ဆိုလိုလျက် "မ္ပန" ကို ချေ၍ သန္တာဂါရ ဖြစ်သည်ဟုကြံပါ။

(၂) တနည်း-ရာဇကုလာ ရဇ္ဇကိစ္စံ သန္တရန္တိ ကရောန္တိ ဝိစာရေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တရဏံ၊ သန္တရဏဉ္စ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တရဏာဂါရံ၊ (လိစ္ဆဝီမင်းမျိုးတို့ မင်းမှုကိစ္စကို စီစဉ်ပြုလုပ်

ပေါင်းစု ထိုင်နေကြကုန်လျက်။ သန္တိပတိတာ=တစုတဝေးတည်း ရောက်နေကြကုန်လျက်။ အနေကပရိယာယေန=တပါးမက များလှစွာသော အကြောင်း

ကြရာ အစည်းအဝေးခန်းမဆောင်။ ဝါ=လွတ်ရုံး)။ ထို့နောက် “ရဏ”ကို ချေ၍ သန္တာဂါရပုဒ် ပြီးသည်ဟု ကြံပါ။ သန္တရဏ=သံ+ထရ+ယု။

ရာဇကုလာနံ ရုဇ္ဇကိစ္စသန္တရဏတ္ထာယ ကတံ အဂါရန္တိပိ ဝဒန္တိယေဝ၊ တတ္ထ ဟိ နိသီဒိတွာ လိစ္ဆဝိရာဇာနော ရုဇ္ဇကိစ္စံ သန္တရန္တိ ကရောန္တိ ဝိစာရေန္တိ။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ။

ထိုသောသဇ္ဇကုန္ဒကဝိမတိဋီကာ (၁၈၈)၌မူ “သန္တာဂါရေတိ ရာဇကိစ္စဿ သန္တာရဏတ္ထာယ နိစ္ဆိန္ဒံ ကတွာ ဝိစာရဏတ္ထာယ ကတမဟာသဘာယ”ဟု စတုတ္ထ အက္ခရာဖြင့် ပါဠိရှိ၏။

ဋီကာအဖွင့်။ ။ဤသုတ်ဋီကာ၌မူ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာကို မဖွင့်ပြတော့ဘဲ မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ အဋ္ဌကထာ၊ သေခသုတ်အဖွင့် (၁၁)နှင့် သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (သဋ္ဌာယတနဝဂ် သဋ္ဌာယတနသံယုတ် စာပိုဒ်-၂၄၃) အဝသုတပရိယာယ သုတ်အဖွင့်(၈၆) ဝါကျများကိုယူ၍ (၄)နည်းဖွင့်ထား၏။ ထိုတွင်-

(၁) “သန္တာဂါရံ နာမ ဧကော မဟာသာလာဝ”စသည်ဖြင့် သန္တာဂါရဟူသည် ဧရာမ အဆောက်အဦကြီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စစ်တိုက်ထွက်သောအခါ စသည်တို့၌ ဘုရင်မင်းတို့သည် ယင်းအဆောက်အဦကြီး၌တည်နေ၍ “ဤရွှေ ဤမျှသော စစ်သား တို့က ရှေ့ကတက်ကြစေ၊ ဤရွှေဤမျှ စစ်သားတို့က နောက်ကတက်စေ ဘေးနှစ်ဖက် က ဤရွှေဤမျှ ချီတက်ကြစေ၊ ဤမျှလောက်က ဆင်စီးတက်၊ ဤမျှလောက်က မြင်းစီးတက်စေ”စသည်ဖြင့် “သန္တ(သန္တ)ကရောန္တိ မရိယာဒံ ဗန္တန္တိ=စစ်တိုက်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်ခွဲဝေပိုင်းခြား ကန်သတ်မှု ပြုကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ ပြုလုပ်ရာဌာန ဖြစ်သော ထိုအဆောက်အဦကြီး (ခန်းမဆောင်ကြီး)ကို သန္တာဂါရခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။

ဤ၌ သန္တ(သန္တ)ကို မရိယာဒံ-ဟုဖွင့်၏။ အမရကောသအဘိဓာန် ၂၃-ဝဂ် ၁၀၂- ဂါထာ၌လည်း (စတုတ္ထက္ခရာဖြင့်) သန္တာသဒ္ဓါသည် ပဋိညာအနက် မရိယာဒါအနက် တို့ကို ဟောသည်ဟုမိန့်၏။ ထို့ကြောင့် “သန္တ ကရောန္တိ မရိယာဒံ ဗန္တန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တာကရဏံ၊ သန္တာကရဏဉ္စ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တာကရဏာဂါရံ (စစ်မှုရေးရာ တာဝန်ခွဲဝေ ပိုင်းခြားကန်သတ်မှုပြုရာ ခန်းမဆောင်ကြီး)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ကရဏပုဒ် ချေ၍ သန္တာဂါရ-ဟု ဖြစ်၏။ အကယ်၍ နှစ် ကို နှစ် ပြုခဲ့သော် (ဒုတိယက္ခရာဖြင့်) သန္တာဂါရ ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုသင့်ရာ၏။ သီလက္ခန်ဋီကာသစ် ပ-၆၅-၌မူ “သန္တိ ကရောန္တိ”ဟုရှိ၏။

ဤနည်း၌ “သန္တာဂါရေ=စစ်သား ဤမျှ ရှေ့ကတက်စေ နောက်နေ ဘေးဘက် ဤမျှတက်ဟု ရေတွက်ကန်မှု ပိုင်းခြားပြုရာ ခန်းမဆောင်ကြီး၌”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(၂) နောက်တနည်းအဖွင့်ကား-စစ်တိုက်ရာမှ ပြန်လာကြသောမင်းတို့သည် မိမိတို့ နေအိမ်ကို နွားချေးသုတ်ခြင်း စသောလုပ်ငန်းများ မပြီးစီးမီ နှစ်ရက် သုံးရက်ကြာမျှ

ယုတ္တိဖြင့်။ ဗုဒ္ဓဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝဏ္ဏံ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို။ ဘာသန္တိ= ပြောဆိုနေကြကုန်၏။ ဓမ္မဿ=တရားတော်၏။ ဝဏ္ဏံ=ကို။ ဘာသန္တိ=၏။ သံဃဿ=သံဃာတော်၏။ ဝဏ္ဏံ=ကို။ ဘာသန္တိ=၏။

ထိုအဆောက်အဦး၌ အပန်းဖြေနားနေကြ၏။ ယင်းသို့နားနေရာ အဆောက်အဦးကို သန္တာဂါရဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့်-

သန္တမန္တိ ဝိဿမန္တိ ပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တမံ၊ သန္တမ္ဘ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တမ္ဘာဂါရံ (အပန်းဖြေ နားနေရာ အဆောက်အဦး)ဟု ဝစနတ္ထ ပြု။ မှကိုချေ၍ သန္တာဂါရဟုဖြစ်၏။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ၉၊ ၁၀၊ (သေခသုတ်)၌ “သန္တမန္တိတိ ဝိဿမန္တိ ပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တိ”ဟု ဖွင့်၏။ သံယုတ်ဋီကာ၊ ၃-၃၃၄-၅ ၌ကား ထိုအတိုင်းပင် ဖွင့်သော်လည်း သန္တမန္တိ နေရာ၌ သန္တရန္တိဟု ရှိ၏။ ဤနည်း၌ အဋ္ဌကထာအဖွင့် ပဌမနည်းအတိုင်းလည်း ရုပ်စီရင်နိုင်၏။ “သန္တာဂါရေ=စစ်တိုက်ပြန်လာ မင်းရာဇာတို့ ချမ်းသာနားနေ အပန်းဖြေရာ ခန်းမဆောင်၌”ဟု အနက်ဆိုပါ။

(၃) တနည်းကား-လိစ္ဆဝိမင်းတို့သည် စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ကြသော ဂံဏရာဇာများ ဖြစ်ကြသည့်အလျောက် အမှုကိစ္စတခုခု (ပြဿနာတခုခု) ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် တဦး တယောက်တည်း၏ အမိန့်အာဏာဖြင့် ပြီးပြတ်သည်မဟုတ်ဘဲ အားလုံး စုပေါင်း၍ အများဆန္ဒဖြင့် ဆုံးဖြတ်ကြ ပြီးပြတ်စေကြ၏။ ထို့ကြောင့် “သဟ=အတူတကွ စုပေါင်း၍+အတ္တာနုသာသနံ=တိုင်းပြည်ကိစ္စကို စီမံဆောင်ရွက်ရာ ဖြစ်သော+အဂါရံ= အစည်းအဝေး ခန်းမဆောင်။ ဝါ=လွှတ်ရုံး။ ဤသို့သော အနက်အရ “သန္တာဂါရ” ဟူသော ဝေါဟာရ ဖြစ်လာ၏။ ဤနည်း၌-

“သဟာတိ သန္တိဝေသဝသေန ဧကန္တံ၊ သဟ အတ္တာနုသာသနံ အဂါရန္တိ ဧတသ္မိ အတ္ထေ ဣကာရဿ န္တကာရံ ကတွာ သန္တာဂါရန္တိ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ”ဟူသော မဇ္ဈိမ ပဏ္ဏာသဋီကာ သံယုတ်ဋီကာတို့၌ ဣကို န္တပြုဟုသာ ရုပ်စီရင်ပုံပြု၏။ ကျန်ရုပ်စီရင်ပုံကို မပြု။ “သဟ အတ္တာနုသာသနာဂါရ”ဟု ဆိုလိုလျက် သဟကို သပြု။ ဣကို န္တပြု။ ချေသင့်သမျှ အားလုံးကိုချေ၍ သန္တာဂါရဟု ရုပ်ပြီးစေသင့်၏။ ဤ၌ “ဥပ္ပန္နံ ကိစ္စံ ဧကဿ ဝသေန နသိန္ဒြတိ (နဆိန္ဒြတိ)ဟူသော စကားကိုထောက်၍ အတ္တာနုသာသနံ၌ အတ္ထသဒ္ဒါကို ကိစ္စအနက် ဟောကြံပါ။

သီလက္ခန္ဓာဋီကာသစ်၌မူ “သဟ”၌ ဟကို ဓံ ပြု။ နိဂ္ဂဟိတံလာဟု ရုပ်စီရင်ပုံတမျိုး တွေ့ရ၏။ ထိုဋီကာသစ်အလို အတ္တာနုသာသနပုဒ်ကို ရုပ်စီရင်ရာ၌ ထည့်ဖွယ်မလိုဟု လည်းကောင်း သဟာဂါရပုဒ်မှ သန္တာဂါရ ဖြစ်လာသည်ဟု လည်းကောင်း ဆိုလိုဟန် ရှိ၏။ “သန္တာဂါရေ=လိစ္ဆဝိအသင်း ဘုရင်မင်းတို့ မှုခင်းကိစ္စများဆန္ဒဖြင့်တကွ ညီညာ စီမံ ဆုံးဖြတ်ရာ လွှတ်ရုံး၌”ဟု အနက်ဆို။ ဤနည်းသည် အဋ္ဌကထာ ဒုတိယနည်းနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တူ၏။

(၄) တနည်းကား-ယင်းခန်းမဆောင်၌ပင် အတူတကွ စည်းဝေးကြပြီးလျှင် “ဤ

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (လိစ္ဆဝိမင်းတို့က ရတနာမြတ် သုံးပါး၏ ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းပြောဆိုနေကြရာ ထိုအခါ၌)။ နိဂဏ္ဌသာဝကော= နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တ၏ တပည့် ပစ္စယဒါယကာဖြစ်သော။ သီဟော=သီဟမည်သော။ သေနာပတိ=စစ်သူကြီးသည်။ တသံ ပရိသာယံ=ထိုလိစ္ဆဝိမင်းပရိသတ်၌။ နိသိန္နော=ထိုင်နေသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အထ ခေါ=ထိုင်နေရာ ထိုအခါ၌။ သီဟဿ=သီဟမည်သော။ သေနာပတိဿ=စစ်သူကြီးမှာ။ ဧတံ=ဤသို့စဉ်းစား မိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ)။

နိဿံသယံ ခေါ=မလွဲဧကန် အမှန်ပင်။ သော ဘဂဝါ=ထိုရွှေဘုန်းတော် သခင် ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည်။ အရဟံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက် သော။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=မမှား ဧကန် အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော် မူသော သဗ္ဗညုရှင်တော်မြတ်သည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်ပါလိမ့်လတ္တံ့။ တထာဟိ= ထို့ကြောင့်သာလျှင် (ထိုသို့ အရဟန္တ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဖြစ်တော်မူခြင်းကြောင့်သာ လျှင်)။ သမ္မဟုလာ=ကုန်သော။ အဘိညာတာ အဘိညာတာ=ကုန်သော။ ဣမေ လိစ္ဆဝိ=ဤလိစ္ဆဝိမင်းတို့သည်။ သန္တာဂါရေ=၌။ပ။ သံဃဿ=၏။ ဝဏ္ဏံ=ကို။ ဘာသန္တိ=ကုန်၏။ အဟံ=ငါသည်။ အရဟန္တံ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူ ထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ=မမှားဧကန် အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စထွင် ကုန်စင် ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော။ တံ ဘဂဝန္တံ=ထိုရွှေဘုန်းတော်သခင် ရှင်တော်မြတ်ဘုရားကို။ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ။ ယံနုန ဥပသင်္ဂမေယျံ=

အချိန်၌ လယ်ထွန်သင့်သည်၊ ဤအချိန်၌ စိုက်ပျိုးသင့်သည်” စသည်ဖြင့် ဗရာဝါသ ကိစ္စ (အိမ်မှုရေးရာ)ကို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကြ၏။ ထို့ကြောင့် “ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ ဗရာဝါသံ သန္တရန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တရံ၊ သန္တရဉ္စ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တရာဂါရံ-ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ရကိုချေ၍ သန္တာဂါရံ-ဟု ဖြစ်၏။

‘ဧတ္ထ=ဤခန်းမဆောင်၌။ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ=အပေါက်အပေါက်ဖြစ်နေသော။ ဝါ= လစ်ဟာပျက်စီးနေသော။ ဗရာဝါသံ=အိမ်ရာထောင်မှ လူ့ကိစ္စကို။ သန္တရန္တိ= တိုင်ပင်စီစဉ်သောအားဖြင့် ဖာထေးဖုံးဖိကြကုန်၏” စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။ ဤ၌ “သန္တရန္တိတိ သမ္ဗန္တနဝသေန တိဋ္ဌန္တိ”ဟု မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ၌ရှိ၍ “ပဌမံ တတ္ထ သမ္ဗန္တနဝသေန သန္တရန္တိ ဝိစာရေန္တိတိ အတ္ထော”ဟု သံယုတ်ဋီကာအဖွင့် ဝါကျရှိ၏။

“သန္တာဂါရေ=လစ်လပ်ဟာကွက် ယွင်းပျက်သူငါ အိမ်ရေးရာကို ညီညာ တိုင်ပင် စီစဉ်ပိတ်ဆိုရာ ခန်းမဆောင်၌”ဟု အနက်ဆို။ ထရော အတ္ထာဒနေနနှင့် အညီ “ဝိတ်ဆို”ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ သီလက္ခန္ဓီကာသစ်၌ ရုပ်ပြီးပုံပြဝါကျ အားလုံး၌ပင် စတုတ္ထကွရာဖြင့် သန္တာဂါရံ-ဟုချည်း ရှိ၏။

သွားရပါမူ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ)။

အထ ခေါ်=စဉ်းစားပြီးရာ ထိုအခါ၌။ သီဟော=သီဟမည်သော။ သေနာ ပတိ=စစ်သူကြီးသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ နာဠုပုတ္တော=နာဠု၏သား(ဂျိန်း ဘုရား)ဖြစ်သော။ နိဂဏ္ဍော=တက္ကတွန်းသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထို အရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ နာဠုပုတ္တံ= နာဠု၏သားဖြစ်သော။ နိဂဏ္ဍံ=တက္ကတွန်းကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ= ပြောပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=ပြောသနည်းဟူမူ)။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ သမဏံ=ရှင်ရဟန်းဖြစ်သော။ ဂေါတမံ=ဂေါတမကို။ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ။ ဝါ=ဖူးမြင်ဖို့။ ဥပသင်္ကမိတံ=သွားရောက်ခြင်းငှာ။ ဣစ္ဆာမိ=အလိုရှိပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြောပြီ)။

သီဟ=သီဟ။ တံ=သင်သည်။ ကိရိယဝါဒေါ=(ကုသိုလ်အမှု)ပြုသင့်၏ဟု အယူဝါဒရှိသူသည်။ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်။ ကိ ပန=အဘယ်ကြောင့်။ အကိရိယဝါဒံ=(ကုသိုလ်ကောင်းမှု)မပြုသင့်ဟု အယူဝါဒရှိသော။ သမဏံ ဂေါတမံ=ရဟန်းဂေါတမကို။ ဒဿနာယ=ငှာ။ ဥပသင်္ကမိဿသိ=သွားလတ္တံ့ နည်း။ သီဟ=သီဟ။ ဟိ=မသွားသင့်သည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်၏။ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်။ အကိရိယဝါဒေါ=(ကုသိုလ်ကောင်းမှု) မပြုသင့်ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏။ အကိရိယာယ=(ကုသိုလ်ကောင်းမှု)မပြုခြင်းငှာ။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတိ=ဟော၏။ တေန=ထိုအကိရိယ ဝါဒတရားဖြင့်။ သာဝကော=တပည့်တို့ကို။ ဝိနေတိ စ=ဆုံးမလည်း ဆုံးမ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=ပြောပြီ)။

အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌။ သီဟဿ=သော။ သေနာပတိဿ=၏။ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို။ ဒဿနာယ=ငှာ။ ယော ဂမိယာဘိသင်္ခါရော=အကြင်သွား ခြင်းကိစ္စ၌ စီစဉ်ပြုလုပ် အားထုတ်မှုသည် (ဆင်ယာဉ် စသည်ကို ယှဉ်တပ် စေခြင်း ပန်းနံ့သာ စသည်တို့ကိုယူခြင်း စသည်ဖြင့် သွားဖို့အတွက် စီစဉ်ပြုလုပ် အားထုတ်မှုသည်)။ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ သော(ဂမိယာဘိသင်္ခါရော)=ထိုသွား ခြင်းကိစ္စ၌ စီစဉ်ပြုလုပ်အားထုတ်မှုသည်။ ပဋိပ္ပဿန္တိ=ငြိမ်းပျောက်ပြီ။ ဒုတိယမ္ပိ= နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ သမ္ပဟုလာ=ကုန်သော။ပ။ တတိယမ္ပိ=လည်း။ပ။

[ကိ ဟိ မေ ကရိဿန္တိ-စသည်သို့သွားအံ့]။ နိဂဏ္ဍော=တက္ကတွန်းတို့သည်။ ဝါ=တို့ကို။ အပလောကိတာ=ခွင့်ပန်ပြောကြားအပ်ကုန်သည် (သမာနာ ဝါ= ဖြစ်ကုန်သော်လည်းကောင်း)။ အနပလောကိတာ=ခွင့်မပန် မပြောကြားအပ်ကုန် သည်။ (သမာနာ ဝါ=ကောင်း)။ မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့အား။ ကိ=အဘယ်ကို (အဘယ်သို့သော ရာထူးဂုဏ်သိန် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေးကမ်းခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်းကို)။

ကရိယန္တိ=ပြုလုပ်နိုင်ကြကုန်လတ္တံ့နည်း။ အဟံ=ငါသည်။ နိဂဏ္ဍေ=တက္ကတွန်းတို့ကို။ အနပလောကေတွာဝ=ခွင့်မပန်ပြောမူ၍သာလျှင်။ အရဟန္တံ=သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ=သော။ တံ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဒဿနာယ=ငှာ။ ယံ နုန ဥပသင်္ကမေယျံ =သွားရပါမူ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ပြီ)။

အထ=စဉ်းစားပြီးသည်မှ နောက်၌။ သီဟော=သော။ သေနာပတိ=စစ်သူကြီးသည်။ ပဉ္စမတ္တေဟိ=ငါးလီအတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော။ ရထသတေဟိ=ရထားအရာတို့ဖြင့်။ [တနည်း-ပဉ္စမတ္တေဟိ၊ ရထသတေဟိ=ရထားငါးရာတို့ဖြင့်]။ ဒိဝဿ=နေ့၏။ ဒိဝါ=(မွန်းမတ်မတ်တည့်ရာ) နေ့လယ်အခါ၌။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဒဿနာယ=ငှာ။ ဝေသာလိယာ=ဝေသာလီမြို့မှ။ နိယျာသိ=ထွက်ခွာပြီ။ ယာနဿ=ယာဉ်၏။ ဘူမိ=သွားနိုင်လောက်ရာ မြေအရပ်သည်။ ယာဝတိကာ=အကြင်မျှလောက် အတိုင်းအတာရှိ၏။ (တာဝတိကံ=ထိုမျှလောက် အတိုင်းအတာရှိသော။ ဘူမိ=မြေအရပ်သို့။ ဝါ=မြေအရပ်တိုင်အောင်)။ ယာနေန=ယာဉ်ဖြင့်။ ဂန္ဓာ=သွားပြီး၍။ ယာနာ=ယာဉ်မှ။ ပစ္စောရောဟိတွာ=ဆင်းသက်၍။ ပတ္တိကောဝ=ခြေဖြင့်သွားသည်သာလျှင်။ ဝါ=ခြေကျင်သွားသည်သာလျှင်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။) အဂမာသိ=သွားပြီ။ [ထို့နောက် စာမျက်နှာ(၂၆) သတ္တက နိပါတ်စာပိုဒ်(၇) ဥဂ္ဂသုတ်ကြည့်]။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ မေ=တပည့်တော်သည်။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ သုတံ=သနည်းဟူမူ။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။) အကိရိယဝါဒေါ=၏။ ပ။ ဝိနေတိ စ=၏။ ဣတိ=သို့။ (သုတံ=ပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာဟံသု=နည်းဟူမူ)။ ပ။ ဝိနေတိ စ=၏။ ဣတိ (အာဟံသု=ပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း။ ဝါ=ဘယ်နှယ်ပါလဲ။ တေ=ထိုသူတို့သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝါ=သည်။ ဝုတ္တဝါဒိနော=ပြောဟောအပ်သော တရားစကားကိုပင် ထပ်မံပြောဟောသူတို့သည်။ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏လော)။

ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော စကားဖြင့်။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာဖြင့်။ န စ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ မပြောလည်း မပြောကြပါကုန်၏လော။ ဝါ=မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲကြပါကုန်၏လော။ ဓမ္မဿ=မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သော အနက်သဘော အကြောင်းတရားအား။ [ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ကာရဏအနက်ဟောတည်း]။ အနုဓမ္မံ=လျော်သောအနက်သဘော အကြောင်းတရားကို။ (သူတပါးတို့ ပြောဆိုအပ်သော လျော်သော အနက်သဘောဟူသော အကြောင်းတရားကို)။ ဗျာကရောန္တိစ=ပြောဆိုလည်း ပြောဆိုကြပါကုန်၏လော။ သဟဓမ္မိကော=သူတပါး

တို့ပြောဆိုအပ်သော အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွဖြစ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။
 ဝါဒါနုဝါဒေါ=အရှင်ဘုရားတို့၏ မူရင်းပြောစကားနှင့် နောက်ထပ်တဆင့်
 သူတပါးတို့ပြောအပ်သောစကားသည်။ ကောစိ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ (စိုးစဉ်း
 အနည်းငယ်သော စကားတခွန်းတလေမျှ)။ ဂါရယံ=ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်ဖြစ်သော။
 ဌာနံ=အကြောင်းသို့။ န စ အာဂစ္ဆတိ=မရောက်လည်း မရောက်ပါ၏လော။
 ဘန္တေ=ရား။ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ ဘဂဝန္တံ=
 မြတ်စွာဘုရားကို။ အနတ္တက္ခာတုကာမာ=လွှမ်းမိုးဖိစီး ပြောဆိုခြင်းငှာ အလိုမရှိ
 ပါကုန်။ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းငှာ အလိုမရှိပါကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (အပေါစ=
 လျှောက်ပြီ)။

သီဟ=သီဟ။ ယေန ပရိယာယေန=အကြင်အကြောင်းဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။
 သမဏော ဂေါတမော=သည်။ အင်္ဂိရိယဝါဒေါ=မပြုသင့်ဟူသော အယူဝါဒ
 ရှိ၏။ အင်္ဂိရိယာယ=မပြုခြင်းငှာ။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတိ=ဟော၏။
 တေန= ဖြင့်။ သာဝကော=တို့ကို။ ဝိနေတိစ=၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=ပြောဆို
 လသော်။ ဝါ=ပြောဆိုသူသည်။ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ။ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်
 မည်နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (မှန်ကန်စွာ ပြောဆို
 သည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)။ အတ္ထိ=ရှိ၏။ သီဟ=သီဟ။ ယေန
 ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ကိရိယ
 ဝါဒေါ=ပြုသင့်၏ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏။ [ဘာကိုပြုသင့်သည်ကို အကျယ်
 တဝင့် ဟောတော်မူမည် ဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ အကျဉ်းချုပ်မျှသာ အနက်ပြန်
 ဆိုရ၏]။ ကိရိယာယ=ပြုခြင်းငှာ။ ပ။ တေန=ထိုကိရိယဝါဒ တရားဖြင့်။
 သာဝကော=တို့ကို။ ဝိနေတိစ=၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော။ ပ။ သော ပရိယာ
 ယော=ထိုအကြောင်းသည်။ (မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထို
 အကြောင်းသည်)။ အတ္ထိ=၏။

သီဟ=သီဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ငါ့ကို။ သမဏော ဂေါ
 တမော=သည်။ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ=ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟူသော အယူဝါဒရှိ၏။ ဥစ္ဆေဒါ
 ယ=ပယ်ဖြတ်ခြင်းငှာ။ ပ။ တေန=ထိုဥစ္ဆေဒတရားဟောပြောခြင်းဖြင့်။ ပ။ ဇေဂုစ္ဆိ=
 စက်ဆုပ်တတ်၏။ ဇေဂုစ္ဆိတာယ=စက်ဆုပ်သည် အဖြစ်ဟူသောအကျိုးငှာ။
 ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ တေန=ထိုဇေဂုစ္ဆိတာ ဖြစ်ခြင်းငှာ တရားဟောခြင်း
 ဖြင့်။ ပ။ ဝေနယိကော=ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ တရားဟောကြားတတ်၏။ ဝိနယာ
 ယ=ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ -တေန=ထိုငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ
 တရားဟောခြင်းဖြင့်။ ပ။

တပဿိ=ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူတိုက်တတ်သော တရားဆိုးတို့ကို ပယ်
 ရှားဖျက်ဆီးပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ တပဿိတာယ=ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူ

၀၀၀

တိုက်တတ်သော တရားဆိုးတို့ကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးပြီးသူ၏ အဖြစ်မှာ။ ဓမ္မ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ တေန=ထိုတပဿိတာအကျိုးမှာ တရားဟောခြင်းဖြင့်။ပ။ အပဂဗ္ဘော=ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းမှကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ အပဂဗ္ဘတာယ=ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းမှ ကင်းသူ၏အဖြစ်မှာ။ ဓမ္မ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ တေန=ထိုအပဂဗ္ဘတာအကျိုးမှာ တရားဟောခြင်းဖြင့်။ပ။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ အဿာသကော=ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်တော်မူ၏။ ဝါ=ကြံကြံခိုင်မတ် ရပ်တည်ရာ(ရပ်တည်ကြောင်း) တရားရှိတော်မူ၏။ အဿာသာယ=ကြံကြံခိုင်မတ် ရပ်တည်နိုင်ခြင်းမှာ။ ဓမ္မ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ တေန=ထိုအဿာသအကျိုးမှာ တရားဟောခြင်းဖြင့်။ပ။

သီဟ=သီဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ပ။ ဝိနေတိ စ=၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်။ (အင်္ဂုရိယ ဝါဒရှိ၍ အင်္ဂုရိယအကျိုးမှာ တရားဟောပြောဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ။ သီဟ=သီဟ။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်ကား။ အဟံ=ငါသည်။ ကာယဒုစ္စရိတဿ=လည်းကောင်း။ [ဝေရဉ္စသုတ် စာမျက်နှာ (၃၅၅) ကြည့်]။ပ။ အကုသလာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့ကို။ အင်္ဂုရိယံ=ကို။ ဝဒါမိ=၏။ သီဟ=သီဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ပ။ဝိနေတိ စ=၏။ ဣတိ=သို့။ ဝဒမာနော=သော်။ ဝါ=သည်။ သမ္မာ=စွာ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ်=ဤသည်ပင်တည်း။ (ဒုစ္စရိတ်သုံးပါးနှင့် များစွာသော အကုသိုလ်တို့ကို မပြုထိုက်ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။

သီဟ=သီဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။

၁။အဿာသကော။ ။[ဝေနယိကော တပဿိ-ပုဒ်တို့ကို ဝေရဉ္စသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီး] အာပုဗ္ဗ သသဓာတ်သည် ရှုရှိုက်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ ဤ၌ ရှုရှိုက်ခြင်းဟူသည် ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "အဿာသနတ္တာယ သန္တမ္မနတ္တာယ" ဟု ဖွင့်သည်။ အဿသတိတိ အဿာသကော=ရှုရှိုက်နိုင်သူ။ ဝါ=ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်နိုင်သူ(ရှင်တော်ဂေါတမ)။

တနည်း-အဿသတိ စတ္ထ စတေန ဝါတိ အဿာသော=ရှုသာ ရှိုက်သာ သက်သာရာတရား (ကြံကြံခိုင်မတ် ရပ်တည်ရာတရား)။ ဝါ=ရှုရှိုက်နိုင်ကြောင်းတရား (ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်ကြောင်းတရား)။ အဿာသော ယဿ အတ္တိတိ အဿာသကော=ရှုသာရှိုက်သာ သက်သက်သာသာ ဖြစ်နိုင်ရာ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း (ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်ရာ ရပ်တည်ကြောင်း)တရားရှိသော ရှင်တော် ဂေါတမ။

သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်။ (ကိရိယဝါဒရှိ၍ ကိရိယအကျိုးငှာ တရားဟောပြောဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ ကတမော စ=ဟူမူ။ သီဟ=သီဟ။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်ကား။ အဟံ=ငါသည်။ ကာယသုစရိတဿ=ကာယသုစရိတ် ကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ကာယဒွါရမှ ဖြစ်သော ကောင်းစွာ ပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကိုလည်းကောင်း။ ဝစီသုစရိတဿ=ဝစီသုစရိတ် ကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ဝစီဒွါရမှဖြစ်သော ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကိုလည်းကောင်း။ မနောသုစရိတဿ=မနောသုစရိတ် ကုသိုလ်ကို လည်းကောင်း။ ဝါ=မနောဒွါရမှဖြစ်သော ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကိုလည်းကောင်း။ ကိရိယံ=ပြုထိုက်သည်အဖြစ်ကို။ ဝဒါမိ=၏။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ်=တည်း။ (သုစရိတ်သုံးပါးနှင့် များစွာသော ကုသိုလ်တို့ကိုပြုထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။

သီဟ=ဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ (ဥစ္ဆေဒဝါဒရှိ၍ ဥစ္ဆေဒ အကျိုးငှာ တရားဟောပြောဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်။) ကတမော စ=မူ။ သီဟ=ဟ။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်ကား။ အဟံ=သည်။ပ။[ဝေရဉ္စသုတ်ကြည့်]။ သော ပရိယာယော=ထိုအကြောင်းဟူသည်။ အယံ ခေါ်=တည်း။ (ရာဂ အစရှိသော များစွာသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ဖြတ်ထိုက်၏ဟု ပြောဟောခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။ သီဟ=ဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။ မံ=ကို။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ (စက်ဆုပ်တတ်သူဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ခြင်းငှာ တရားဟောပြောဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ ကတမော စ=မူ။ပ။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ်=တည်း။ (ဒုစွရိတ်သုံးပါးနှင့် များစွာသော အကုသိုလ်တို့ကို စက်ဆုပ်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။

သီဟ=သီဟ။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ (ဝေနယိကဖြစ်၍ ဝိနယအကျိုးငှာ တရားဟောပြော ဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူသည်)။ ကတမော စ=မူ။ပ။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ်=တည်း။(ရာဂအစရှိသော များစွာသော အကုသိုလ်တို့ ငြိမ်းပျောက်ခြင်းငှာ တရားဟောခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။ သီဟ=ဟ။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ (ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည် တပဿိဖြစ်၍ တပဿိဖြစ်ခြင်းငှာ တရား ဟောပြော

ဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ထိုအကြောင်း ဟူသည်။ ကတမော စ=မူ။ပ။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ= တည်း။ (တပနီယဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့ကို အပြီးအပြတ် ပယ်သတ်ပြီးခြင်း ဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။

သီဟ=သီဟ။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ (ရှင် ရဟန်းဂေါတမသည် အပဂစ္ဆဖြစ်၍ အပဂစ္ဆဖြစ်ခြင်းငှာ တရားဟောပြဆိုဆုံးမ၏ ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုသည်မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟူ သည်)။ ကတမော စ=မူ။ပ။ သော ပရိယာယော=သည်။ အယံ ခေါ=တည်း။ (နောင်အနာဂတ် ဂစ္ဆသေယျာ ပုနဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိတို့ကို ပယ်ရှားပြီးခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း)။ သီဟ=ဟ။ပ။ ဝဒေယျ=နိုင်၏။ သော ပရိယာယော= သည်။ (ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည် အသာသကဖြစ်၍ အသာသ အကျိုးငှာ တရားဟောပြ ဆုံးမ၏ဟု ပြောဆိုပါက မှန်ကန်စွာပြောဆိုသည် မည်နိုင်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းသည်)။ ကတမော စ=မူ။ သီဟ=သီဟ။ ဟိ=ထိုအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်ကား။ အဟံ=ငါသည်။ ပရမေန=လွန်မြတ်သော။ အသာသေန= ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်ရာ မဂ်လေးပါး ဖိုလ်လေးပါးတရားဖြင့်။ အသာသကော =ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်တော်မူ၏။ ဝါ=ကြံကြံခိုင်မတ် ရပ်တည်မှီခိုရာတရား ရှိတော်မူ၏။ (ပရမေန=သော။ အသာသေန=ဖြင့်)။ အသာသာယ=ကြံကြံခိုင် မတ်ရပ်တည်နိုင်ခြင်းငှာ။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေမိ=ဟောတော်မူ၏။ တေန=ထို အသာသအကျိုးငှာ တရားဟောခြင်းဖြင့်။ သာဝကော=တို့ကို။ ဝိနေမိစ=ဆုံးမ လည်း ဆုံးမတော်မူ၏။ သီဟ=ဟ။ ယေန ပရိယာယေန=ဖြင့်။မံ=ကို။ပ။ သော ပရိယာယော=ဟူသည်။ အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း။ (ငါ့ကိုယ်တိုင် လွန်မြတ် သော မဂ်ဖိုလ်ဟူသော အသာသတရားဖြင့် ကြံကြံခိုင်မတ် ရပ်တည်နိုင်သည် ဖြစ်၍ ထိုမဂ်ဖိုလ် အသာသတရားဖြင့် ကြံကြံခိုင်မတ်ရပ်တည်နိုင်ခြင်းငှာ တရား ဟောပြ ဆုံးမခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းပင်တည်း) ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ သီဟော= သော။ပ။ သီဟ=သီဟ။ (တွံ=သင်သည်) အနုဝိစ္စကာရံ=ဉာဏ်ဖြင့် စဉ်းစားနှိုင်း ချိန်၍ ပြုသင့်သောအမှုကို။ ကရောဟိ=ပြုလော။ တုမှာဒိသာနံ=သင်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဉာတမနုဿာနံ=ထင်ရှားသော လူတို့၏။ ဝါ=တို့မှာ။ အနုဝိစ္စကာရော=စဉ်းစားနှိုင်းချိန်၍ ပြုခြင်းသည်။ သာဓု=ကောင်းသည်။ ဟောတိ =ဖြစ်၏။ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ မံ=တပ်ည့်တော်ကို။ "အနုဝိစ္စကာရံ ခေါ။ပ။ သာဓု ဟောတိတိ=အနုဝိစ္စကာရံ ခေါ။ပ။ သာဓု

ဟောတိ''ဟူ၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ ယံ=အကြင်စကားကို။ အာဟာ=မိန့်တော်မူ၏။
 ဣမိနာပိ=(အနုဝိစ္စကာရံ ခေါ်-အစရှိသော)ဤစကားတော်ကြောင့်လည်း။ အဟံ=
 တပည့်တော်သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ မတ္တာယ=အတိုင်းအတာ
 ထက်။ ဘိယျောသော=ပိုလွန်အောင်။ အတ္တမနော=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော
 စိတ်ရှိသည်။ ဝါ=ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူဆောင်အပ်သော စိတ်ရှိသည်။
 အဘိရဒ္ဓေါ=အလွန်အားရ သဘောကျသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်ပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ ဟိ=ထူးခြားချက်တခုလျှောက်ရသော်ကား။ အညတိတ္ထိယာ=
 သာသနာပအယူရှိသူတို့သည်။ (မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသော
 အယူ ရှိသူတို့သည်) မံ=တပည့်တော်တည်းဟူသော။ သာဝကံ=တပည့်ကို။
 လဘိတွာ=ရ၍။ ဝါ=ရခြင်းကြောင့်။ ကေဝလကပ္ပံ=အားလုံးလောက်နီးပါး
 ဖြစ်သော။ ဝေသာလိံ=ဝေသာလိမြို့ထဲသို့။ ပဋ္ဌာကံ=အလံတံခွန်ကို။ (ဥက္ခိပိတွာ=
 မြောက်၍)။ သီဟော=သီဟမည်သော။ သေနာပတိံ=စစ်သူကြီးသည်။ အမှာကံ=
 ငါတို့၏။ သာဝကတ္ထံ=တပည့်အဖြစ်သို့။ ဥပဂတော=ရောက်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့
 ဟစ်အော် ကြွေးကြော်ကြကုန်၍။ ပရိဟရေယျံ=လှည့်လည်ကြကုန်ရာပါ၏။
 အထစ ပန=ထိုသို့ လှည့်လည်ကြကုန်ရာပါလျက်။ ဘဂဝါ=သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။
 အာဟာ=မိန့်တော်မူ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာဟာ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။
 သီဟံ=သီဟ။ အနုဝိစ္စကာရံ=ကို။ပ။ သာဓု=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=
 သို့။ အာဟာ=မိန့်တော်မူ၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဒေသာဟံ=ထိုတပည့်တော်သည်။
 ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ သရဏံ=ဟူ၍။ပ။
 သရဏံ=၍။ ဂတံ=သော။ ဥပါသကံ=၍။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ဘဂဝါ=သည်။
 ဓာရေတု=ပါ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

သီဟံ=သီဟ။ တေ=သင်၏။ ကုလံ=နေအိမ်သည်။ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာ
 သော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး။ နိဂဏ္ဌာနံ=တက္ကတွန်းတို့၏။ သြပါနဘူတံ''=ရေဆိပ်
 ရေကန်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါ၏။ (အဆင်သင့်သောက်နိုင်ရန် စီမံထားအပ်သော
 ရေဆိပ် ရေကန် ရေတွင်းကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါ၏)။ ယေန=ယင်းသို့ ဖြစ်နေခြင်း
 ကြောင့်။ ဥပဂတာနံ=(ဆွမ်းအကျိုးငှာ) ကပ်ရောက်လာကြကုန်သော။ နေသံ=

၁။ သြပါနဘူတံ။ ။ သြဂါဟေတွာ ဝိယတေ ဧတ္တာတိ သြပါနော သြပါနံ ဝါ
 =သက်ဆင်း၍ သောက်ရာရေဆိပ် (မြစ်နှင့် တဖက်ဆည်ကန် စသည်တို့၏ အားလုံး
 သော သူတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောရေဆိပ်)။ သြပါနော ဝိယ ဘူတန္တိ သြပါနဘူတံ=
 ရေဆိပ်နှင့်တူသောနေအိမ်။ သြပါနဘူတန္တိ ပဋိယတ္တဥပါနော ဝိယ ဌိတံ၊ (အဋ္ဌကထာ)။
 သြပါနံ ဝုစ္စတိ သြဂါဟေတွာ ပါတဗ္ဗတော နဒီတဋ္ဌာကာဒိနံ သဗ္ဗသာဓာရဏတိတ္ထံ၊
 သြပါနံ ဝိယ ဘူတောတိ သြပါနဘူတော၊ တေနာဟာ "ဥပါနဘူတော"တိ အာဒိ။
 သီလက္ခန္ဓိကာ၊ ၃၂၆။

ထိုတက္ကတွန်းတို့အား။ ပိဏ္ဍကံ=ဆွမ်းကို။ ဒါတဗ္ဗံ=ပေးသင့်၏ဟူ၍။ မညေယျာသိ=ထင်မြင်မှတ်သား သဘောထားပါလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝါ=သည်။ မံ=ကို။ "ဒီဃရတ္တံခေါ။ပ။ မညေယျာသိတိ=ဒီဃရတ္တံ ခေါ။ပ။ မညေယျာသိ"ဟူ၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ ယံ=အကြင်စကားကို။ အာဟ=မိန့်တော်မူ၏။ ဣမိနာပိ=(ဒီဃရတ္တံ ခေါ-အစရှိသော) ဤစကားတော်ကြောင့်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်တော်သည်။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ သုတံ=ဟူမူ)။ သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်။ မယုမေဝ=ငါ့အားသာလျှင်။ ဒါနံ=အလှူဒါနကို (လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော အလှူဒါနကို)။ ဒါတဗ္ဗံ=ပေးလှူသင့်၏။ မယံ=ငါ၏။ သာဝကာနံ ဧဝံ=တပည့်တို့အားသာလျှင်။ (ဒါနံ=ကို) ဒါတဗ္ဗံ=၏။ မယုမေဝ=လျှင်။ ဒိန္နံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူကြောင်းစေတနာသည်။ မဟပ္ပလံ=များသော အကျိုးရှိ၏။ အညေသံ=အခြားသောသူတို့အား။ ဒိန္နံ=သည်။ န မဟပ္ပလံ=များသောအကျိုးမရှိ။ မယံ=ငါ၏။ သာဝကာနံ ဧဝံ=လျှင်။ ဒိန္နံ=သည်။ မဟပ္ပလံ=၏။ အညေသံ=အခြားသောသူတို့၏။ သာဝကာနံ=တို့အား။ ဒိန္နံ=သည်။ န မဟပ္ပလံ=မရှိ။ ဣတိဧဝံ=ဤသို့။ အာဟ=ပြောဟောနေ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ သုတံ=ပါပြီ။

အထ စ ပန=ထိုသို့ပင် ကြားအပ်ဖူးပါသော်လည်း။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ဘဂဝါ=သည်။ နိဂဏ္ဍေသုပိ=တက္ကတွန်းတို့၌လည်း။ ဝါ=တို့အားလည်း။ ဒါနေ=ပေးလှူခြင်းကိစ္စ၌။ သမာဒပေတိ=နာယူကျင့်သုံးစေတော်မူ၏။ ဘန္တေ=ရား။ အပိစ=အမှန်တကယ်ကား။ ဧတ္ထ=ဤနိဂဏ္ဍတို့အား ပေးလှူခြင်းကိစ္စ၌။ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်။ ကာလံ=ပေးလှူသင့်ရာအခါကို။ ဇာနိဿာမ=သိပါကုန်အံ့။ ဝါ=သိ၍ ပေးလှူပါကုန်အံ့။ ဘန္တေ=ရား။ သောဟံ=သည်။ တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ ဘဂဝါ=သည်။ ဓာရေတု=ပါ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ သီဟဿ=သီဟမည်သော။ သေနာပတိဿ=စစ်သူကြီးအား။ အနုပုဗ္ဗိ^၁=အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော။ ဝါ=အစဉ်အတိုင်း

၁။ အနုပုဗ္ဗိ ကထံ။ ။ပါဠိတော်၌ "အနုပုဗ္ဗိ+ကထံ"ဟု တပုဒ် တဝိဘတ်စီဖြင့် ဝါကျရှုသော်လည်း ဒီ မဟာဝဂ္ဂဋီကာ မဟာပဒါနသုတ်(၆၆)နှင့် မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသဋီကာ ဥပါလိသုတ် (၃၅)တို့၌ "အနုပုဗ္ဗိယာ အနုပုဗ္ဗံ ကထေတဗ္ဗကထံ"ဟူ၍ တွေ့ရသော အဖွင့်ဝါကျအလို "အနုပုဗ္ဗိယာ အနုပုဗ္ဗံ"ဟူသော အဖွင့်ကို ထောက်သောအားဖြင့် "အနုပုဗ္ဗိကထာ"ဟု သမာသ်ဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ အဘိဓာန်(၄၂၉)ဂါထာအတိုင်း အနုပုဗ္ဗိသဒ္ဒါသည် ပဋိပါဠိ အနုက္ကမသဒ္ဒါတို့၏ ပရိယာယ်တည်း။ အနုပုဗ္ဗသဒ္ဒါနှင့်မူ ဣတ္ထိဇောတ

ဟောကြားသင့်သော။ ကထံ=တရားစကားတော်ကို။ ကထေသိ=ဟောကြားတော် မူပြီ။ သေယျထိဒံ=အဘယ်အနုပုဗ္ဗိကထာကိုနည်းဟူမူ။ ဒါနကထံ=ဒါနနှင့်စပ် သော တရားစကားကိုလည်းကောင်း။ သီလကထံ=သီလနှင့်စပ်သော တရား စကားကိုလည်းကောင်း။ သဂ္ဂကထံ=နတ်စည်းစိမ်နှင့်စပ်သော တရားစကားကို လည်းကောင်း။ ကာမာနံ=ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာကာမတို့၏။ အာဒိနဝံ=အပြစ် ကိုလည်းကောင်း။ (မမြဲခြင်းစသည်နှင့် သာယာဖွယ်နည်းပါး၍ ဒုက္ခသာများ ပြားခြင်းစသည်တို့က ဖျက်ဆီးအပ်သည်အဖြစ်ဟူသော အပြစ်ကိုလည်းကောင်း)။ ဝါ= လွန်လွန်ကဲကဲ ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း သဘောကိုလည်းကောင်း။ ဤဒုတိယနည်း အဖွင့်ဋီကာဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌, “အာဒိနံ ဝါတိ ပဝတ္တတိ(ဧတေနာ) တိ အာဒိနဝေါ” ဟု ဧတေနပါဌ်ပါသင့်၏။

ဩကာရံ=ယုတ်ညံ့အောက်ကျသည် အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း (ယုတ်နိမ့်သူ တို့သာ မှီဝဲအပ်သည်ဖြစ်၍ ယုတ်ညံ့အောက်ကျခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း)။ သံကိလေသံ=ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူတိုက်ခြင်း သဘောကိုလည်းကောင်း။ (ယင်းကာမတို့က သတ္တဝါတို့ကို သံသရာဘဝ၌ ညှဉ်းပန်းလောင်မြိုက် အပူ တိုက်ခြင်းသဘောကိုလည်းကောင်း)။ နေက္ခမ္မေ=ကာမမှ ထွက်မြောက်သော ရဟန်းအဖြစ်နှင့် စျာန်စသောတရား၌။ အာနိသံသံ=အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်ကို လည်းကောင်း။ ပကာသေသိ=ထင်ရှားပြတော်မူပြီ။

ယဒါ=အကြင်အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သီဟံ=သီဟမည်သော။ သေနာပတိံ=စစ်သူကြီးကို။ ကလ္လစိတ္တံ=ခုံကျန်းသော စိတ်ရှိသည်ကို လည်း က ဤပစ္စည်းပါခြင်းမျှသာ ထူး၏။ ပုဗ္ဗဿ အနုရူပါ အနုပုဗ္ဗိ=ရှေးအားလျော်သော သဘော။ ဝါ=အစဉ်။ အနုပုဗ္ဗိယာ ကထေတဗ္ဗာ ကထာ အနုပုဗ္ဗိကထာ=အစဉ်အားဖြင့် (အစဉ်အတိုင်း) ဟောကြားအပ်သော တရားဒေသနာ။ ဤသို့ အလယ်ပုဒ်ကျေသော တပျူရိသံ သမာသံ ဝစနတ္ထပြု။ နိဿယခန်း၌ကား စာရှိသည့်အတိုင်း တပုဒ်စီခွဲ၍ အနက်ပေးထားသည်။

၁။ ဩကာရံ သံကိလေသံ။ ။အဝကရီယတေတိ ဩကာရော=ယုတ်ညံ့အောင် ပြုအပ်သောသဘော၊ ယုတ်ညံ့သည်အဖြစ်၊ ယုတ်ညံ့ခြင်းသဘော၊ ဤသို့ဝစနတ္ထ ကြံရာ၏။

သံကိလေသံ၌ ကိလိသဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဝိဗာဓက (ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း) အနက်နှင့် ဥပတာပ (ပူလောင်စေခြင်း။ ဝါ=အပူတိုက် လောင်မြိုက်ခြင်း)အနက်တို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် သံကိလေသောတိ တေဟိ သတ္တာနံ သံသာရေ သံကိလိဿနံ (အဋ္ဌကထာ)၊ သံကိလိဿနန္တိ ဝိဗာဓကတာ ဥပတာပတာ စ (ပြခဲ့သော မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ဋီကာနှင့် ဤသုတ်ဋီကာ)အဖွင့်တို့ကို ရောစပ်၍ သံကိလေသံပုဒ်ကို နိဿယခန်း၌ အနက်ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

ကောင်း။ (အဿဒ္ဓိယ၊ စသည်ရောဂါ၊ ကင်းကွာရှင်လန်း၊ ခံကျန်းသောစိတ် ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း)။ ဝါ=(နောက်ထပ် ဟောကြားမည့် ဒေသနာတော်၏ တည်ရာ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းအားဖြင့်) ခိုင်ခံ့သော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်း ကောင်း။ [နောက်ထပ်ဟောကြားမည့်ဒေသနာတော်ကို လက်ခံယုံကြည် နားလည် သဘောပေါက်နိုင်လောက်အောင် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသောစိတ် ရှိသည်ဟူလို]။ မုဒုစိတ္တံ=နူးညံ့သောစိတ် ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ (ဒိဋ္ဌိမာန ထိုမှစ၍ ကိလေသာ မနှော နူးညံ့သောစိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း)။ ဝိနိဝရဏ စိတ္တံ=ကာမစ္ဆန္တစသော နိဝရဏကင်းကွာသော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တံ=တက်ကြွသော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ (ကောင်းမွန်မှန်ငြား အကျင့်တရား၌ ပြန့်ပွားများဘိ ပီတိပါမောဇ္ဇ တွဲယှဉ်ကြသဖြင့် တက်ကြွသော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း)။ ပဿန္နစိတ္တံ=(သဒ္ဓါလောက်လုံ ပြည့်စုံပြင်) ကြည်လင်သောစိတ် ရှိသည်ကိုလည်း ကောင်း။ အညာသိ=သိတော်မူပြီ။

(တနည်း) ကလ္လစိတ္တံ=(ကာမစ္ဆန္တရောဂါ၊ ကင်းစင်ကွာ၍) ကျန်းမာသောစိတ် ရှိသည်ကို လည်းကောင်း။ မုဒုစိတ္တံ=(ဗျာပါဒကင်းကွာ၊ မေတ္တာယှဉ်နှော) နူးညံ့ သော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ ဝိနိဝရဏစိတ္တံ=(ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ နှစ်ဝ ဆိတ်သုဉ်း) မပိတ်ဖုံးအပ်သော စိတ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တံ=(ထိန မိဒ္ဓ ကင်းစင်ပ၍ လုံ့လဝီရိယ မြှောက်ချီမသဖြင့်) တက်ကြွသော စိတ်ရှိသည် ကိုလည်းကောင်း။ ပဿန္နစိတ္တံ=(ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်းစင်ကွာ၍ သမ္မာပဋိပတ် အကျင့် မြတ်၌ ဆုံးဖြတ်သက်ဝင်) ကြည်လင်သောစိတ် ရှိသည်ကို လည်းကောင်း။ အညာသိ=သိတော်မူပြီ။

အထ=သိတော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌။ ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏။ သာမုက္ကံ သိကာံ=(အများမဆိုင်) ကိုယ်တော်တိုင်သာ ထုတ်ယူခြင်းရှိသော။ ဝါ=ကိုယ် တော်တိုင်သာ ထုတ်ယူဟောကြားတော်မူအပ်သော။ ယာ ဓမ္မဒေသနာ=အကြင် အရိယသစ္စာတရားဒေသနာတော်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တံ=ထိုအရိယာသစ္စာ တရားဒေသနာတော်ကို။ ပကာသေသိ=ထင်ရှားပြတော်မူပြီ။ [ထိုအရိယ သစ္စာ

၁။ သာမုက္ကံ သိကာံ ။ “သာမံ+ဥက္ကံသ+က္ကက” ဟုပုဒ်ခွဲ။ “သာမုက္ကံသိကာတိ သာမံ ဥက္ကံသိကာ အတ္တနာယေဝ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂဟိတာ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဖွင့်၍ ဝိမတိဋီကာ၊ ၃-၉၃(မဟာခန္ဓက ပဗ္ဗဇ္ဇာကထာ)၌ “သာမံ အတ္တနာဝ ဥက္ကံသော ဥက္ခိပနံ ဧတိဿန္တိ သာမုက္ကံသိကာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုထား၏။ သာမံ အတ္တနာဝ ဥက္ကံသော ဥက္ခိပနံ သာမုက္ကံသော=ကိုယ်တော်တိုင်သာလျှင် ထုတ်ယူခြင်း(ထုတ်ပြဟောကြားခြင်း)။ “သာမုက္ကံသော ဧတိဿံ အတ္ထိတိ သာမုက္ကံသိကာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်အစစ် ပြုရာ၏။ ဥက္ကံသော၌ ကသိဓာတ်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ယူခြင်းအနက်ကို ဟောသည်ဟု သိလက္ခန် ဋီကာသစ်၊ ၃-၂၈၀ (အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်)၌ ဖွင့်သည်။

တရား ဒေသနာတော်ဟူသည် အဘယ်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ဒုက္ခံစသည် မိန့်တော် မူ၏။ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာကိုလည်းကောင်း။ သမုဒယံ=သမုဒယသစ္စာကို လည်း ကောင်း။ နိရောဓံ=နိရောဓသစ္စာကို လည်းကောင်း။ မဂ္ဂံ=မဂ္ဂသစ္စာကို လည်း ကောင်း။ ပကာသေသိ=ထင်ရှားပြတော်မူပြီ။

သေယျထာပိ နာမ=ဥပမာမည်သည်ကား။ သုဒ္ဓံ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော။ အပဂတကာဠကံ=ကင်းသော အမည်းအညစ်ရှိသော။ ဝတ္ထံ=အဝတ်သည်။ သမ္မဒေဝ=ကောင်းစွာသာလျှင်။ ရဇနံ=ဆိုးရည်ကို။ (အညို အဝါ အနီ စသော အဆင်းရောင်ရှိသော ဆိုးရည်ကို)။ ပဋိဂ္ဂဏှေယျ သေယျထာပိ=စုပ်ယူရာသကဲ့သို့။ ဝါ=စုပ်ယူ၍ အဆင်းအရောင် တောက်ပြောင်ရာသကဲ့သို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူ ပင်။ သီဟဿ=သော။ သေနာပတိဿ=စစ်သူကြီး၏။ ဝါ=မှာ။ တသ္မိံ ယေဝ အာသနေ=ထိုထိုင်နေရာ၌ပင်လျှင်။ ဝီရဇံ=ကင်းသော ရာဂစသော မြူရှိသော။ ဝီတမလံ=ကင်းသောရာဂစသော အညစ်အကြေးရှိသော။ ဓမ္မစက္ခု=သစ္စာ လေးပါးတရားတို့၌ သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်မျက်စိသည်။ ဝါ= အောက်မဂ်တရား သုံးပါးတို့တွင် ပါဝင်သော သောတာပတ္တိ မဂ်မျက်စိသည်။ ဝါ=သမထဝိပဿနာတရားကြောင့်ဖြစ်သော သောတာပတ္တိမဂ်မျက်စိသည်။ ဝါ= သီလ သမာဓိ ပညာ၊ သုံးဖြာသော တရားအုပ်စုဖြစ်သော သောတာပတ္တိ မဂ် မျက်စိသည်။ ဥဒပါဒိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့သော အခြင်း အရာအားဖြင့်။ ဥဒပါဒိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဟူမူ)။ ယံကိဉ္စ=ကြွင်းမဲ့ ဥသု အားလုံးစုံသော၊ သင်္ခတတရားသည်၊ သမုဒယဓမ္မံ=ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိ၏။ သမ္ပံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ=ထိုဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသော သင်္ခတတရားသည်။ နိရောဓဓမ္မံ=ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏။ ဣတိ=ဤသို့သော အခြင်း

၁။ ဝီရဇံ ဝီတမလံ။ ။ဤပုဒ်တို့ကို အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးခဲ့ သည်။ ဋီကာအဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်ကား-

“ဝီရဇံ=အပါယဂမနိယဖြစ်သော ရာဂစသော မြူမှကင်းသော။ ဝီတမလံ=ဒိဋ္ဌိဝိစိ ကိစ္ဆာ အညစ်အကြေးမှ အကြွင်းမဲ့ကင်းသော။ (တနည်း) ဝီရဇံ=သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာမြူမှ ကင်းသော။ ဝီတမလံ=ပါဏာတိပါတ စသော ငါးမျိုးသော ဒုဿီလုစေတနာမှ ကင်းသော” ဤသို့ အနက်ဆို ပါ။

၂။ ဓမ္မစက္ခု။ ။စက္ခုတိ ပဿတီတိ စက္ခု။ ဓမ္မေသု စက္ခု ဓမ္မစက္ခု။ ဓမ္မမယံ ဝါ စက္ခု ဓမ္မစက္ခု-ဟု ဝစနတ္ထပြု။ စတုသစ္စသင်္ခါတေသု ဓမ္မေသု တေသံ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခုတိ ဓမ္မစက္ခု။ ဟေဋ္ဌိမေသု ဝါ တီသု မဂ္ဂဓမ္မေသု ဧကံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂသင်္ခါတံ စက္ခုတိ ဓမ္မစက္ခု။ သမထဝိပဿနာဓမ္မနိဗ္ဗတ္တတာယ သီလာဒိတီဝိဓ ဓမ္မက္ခန္ဓာတု တာယ ဝါ ဓမ္မမယံ စက္ခုတိပိ ဓမ္မစက္ခု။ သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-ဒုဂ္ဂ (မဟာဝါ- ဓမ္မစက္ခုပွဝတ္တနသုတ်အဖွင့်)။

အရာအားဖြင့် (ဤသို့ သင်္ခတတရား အားလုံးကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်း ကိစ္စအားဖြင့်)။ ဥဒပါဒိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပြီ။

အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌။ (သီဟစစ်သူကြီးမှာ ဓမ္မစက္ခု ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ ပြီးရာ ထိုအခါ၌)။ သီဟော=သော။ သေနာပတိ=သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော=မြင်အပ် ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရားရှိသည်။ ပတ္တဓမ္မော=ဆိုက်ရောက်အပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရား ရှိသည်။ ဝိဒိတဓမ္မော=သိအပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရား ရှိသည်။ ပရိယောဂါဋ္ဌဓမ္မော=ဝန်းကျင်ဥသံ အကုန်အစင် သက်ဝင်အပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါး တရားရှိသည်။ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော^၁=ကူးခပ်လွန်မြောက်အပ်ပြီး သော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသည်။ ဝါ=(၈)ပါးသော ယုံမှားမှုနှင့် (၁၆)ပါးသော ယုံမှားမှု ဟူသော ဝိစိကိစ္ဆာခရီးကြမ်းကို ကူးခပ်လွန်မြောက်ပြီးသည်။ ဝိဂတကထံကထော^၂ =ကင်းပြီးသော သို့လော သို့လော တွေးတောမှုရှိသည်။ သတ္တုသာသနေ=မြတ်စွာ ဘုရား အဆုံးအမတရားတော်၌။ ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း ရဲတင်း ရွှင်ပျသူ၏ဖြစ်ကြောင်း သောမနဿသမ္ပယုတ်ဉာဏ်ပညာသို့ ရောက်သည်။ [စတုက္က နိပါတ်စာပိုဒ်(၈)ဝေသာရဇ္ဇသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၁၉)၌ ရေးခဲ့ပြီ]။ အပရပုစ္စယော=သူတပါးတည်းဟူသော ယုံကြည် အားထားဖွယ် ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသူ မဟုတ်သည်။ ဝါ=တရားတော်ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် သိမြင်ပြီးသည်အဖြစ်ကြောင့် သူတပါး ပြောဟောမှုကိုသာ ပုံ၍ ယုံကြည်အားထားနေရသူ မဟုတ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ ဘုရားကို။ ဧတံ=ဤ စကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ= လျှောက်သနည်းဟူမူ)။ [အပရပုစ္စယပုဒ် ဝစနတ္ထကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် တတိယ တွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ (၄၄၄) ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၆) နကုလပိတုသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။

၁။ (၈)ပါး (၁၆)ပါးသော ယုံမှားဝိစိကိစ္ဆာ။ ။(၈)ပါးသော ယုံမှားမှုဟူသည် "သတ္တရိ ကင်္ခတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ" စသည်ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်(၂၂၅)၌ ဟောတော်မူ အပ်သော ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသော ရှစ်ပါးတို့၌ ယုံမှားမှုရှစ်မျိုးတည်း။ (၁၆)ပါးသော ယုံမှားမှုဟူသည် "အဟောသီ နခေါ အဟံ အတိတမဒ္ဓါနံ" စသည်ဖြင့် မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် သဗ္ဗာသဝသုတ်(၁၀)နှင့် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်(၂၆၅)၌ ဟောတော်မူအပ်သော ယုံမှားမှု(၁၆)မျိုးတည်း။

၂။ ဝိဂတကထံကထော။ ။ကထံ ကထံ-ဟူသော ပုဒ်နောင် တဒ္ဓိတ်ဏပံစွည်း သက်လျှင် ကထံကထာဟု ဖြစ်၏။ ကထမိဒံ ကထမိဒန္တိ ပဝတ္တတိတိ ကထံကထာ= ဤဟာ အဘယ်သို့လေနည်း၊ ဤဟာ အဘယ်သို့လေနည်းဟု ဖြစ်တတ်သော (ယုံမှား တတ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဝိဂတာ ကထံကထာ ယသာတိ ဝိဂတကထံကထော= ယင်းသို့သော ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်းပြီးသော သီဟစစ်သူကြီး။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခုသံဃေန=ရဟန်းသံဃာနှင့်။ သဒ္ဓိ=အတူတကွ။ သွာတနာယ=နက်ဖြန်ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်းငှာ။ [သွေ ဘဝေါ ဘတ္တပရိဘောဂေါ သွာတနော] ဝါ=နက်ဖြန်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ပုညပီတိပါမောဇ္ဇ အကျိုးငှာ [သွေ ဘဝိဿတံ သွာတနံ၊ ပုညဉ္ဇေဝ ပီတိပါမောဇ္ဇဉ္ဇ] မေ=တပည့် တော်၏။ ဘတ္တံ=ဆွမ်းကို။ အဓိဝါသေတု=လက်ခံတော်မူပါ။ ဣတံ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)။ ဘဂဝါ=သည်။ တုဏှိဘာဝေန=ဆိတ်ဆိတ်နေတော် မူသည် အဖြစ်ဖြင့်။ အဓိဝါသေသိ=မိမိ စိတ်အထက်၌ တက်ရောက်၍နေစေတော် မူပြီ။ ဝါ=လက်ခံတော်မူပြီ။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ သီဟော=သော။ သေနာပတိ=သည်။ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရား၏။ အဓိဝါသနံ=ဆွမ်း လက်ခံတော်မူခြင်းကို။ ဝိဒိတွာ=သိ၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။ ပဏ္ဏာမိ=ဖဲခွာသွားပြီ။ အထခေါ=၌။ ပ။ အညတရံ=တယောက်သော။ ပုရိသံ=ယောက်ျားကို။ အာမန္တေသိ=ပြောဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=နည်းဟူမူ)။ အဗ္ဗော ပုရိသ= အမောင်ယောက်ျား။ တံ=သင်သည်။ ဂစ္ဆ=သွားချေပါလော။ ပဝတ္တမံသံ=အလို အလျောက် ဖြစ်ပေါ်နေသောအသားကို။ (မိမိ၏ သေစေနိုင်သော လုံ့လပယောဂ မပါဘဲ ဖြစ်ပေါ်နေသဖြင့် အပ်စပ်သော အသားကို)။ ဇာနာဟိ=သိပါလော။ ဝါ=ဈေးသို့သွား၍ ဝယ်ပါချေလော။ ဣတံ=သို့။ (အာမန္တေသိ=ပြီ)။

အထ ခေါ=၌။ သီဟော=သော။ သေနာပတိ=သည်။ တဿာ ရတ္တိယာ= ထိုည၌၏။ အစူယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌။ သကေ=မိမိ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သော။ နိဝေသနေ=နေအိမ်၌။ ပဏီတံ=မွန်မြတ်သော။ ခါဒနိယံ=ခဲဖွယ်ကိုလည်း ကောင်း။ ဘောဇနိယံ=ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း။ ပဋိယာဒါပေတွာ=စီမံစေပြီး၍။ ဝါ=စီမံခိုင်းပြီး၍။ "ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ကာလော=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်ပါတည်း။ ဝါ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်တန်ပါပြီ။ ဘတ္တံ=ဆွမ်းသည်။ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးစီးပါပြီ။ ဣတံ =သို့။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ ကာလံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်အခါကို။ အာရောစာပေသိ=လျှောက်ထားစေပြီ။

အထ ခေါ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ= သင်းပိုင်ကိုပြင်ဆင်ကာဝတ်၍။ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူတော် မူ၍။ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြံရံ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ သီဟဿ=သော။ သေနာ ပတိဿ=၏။ နိဝေသနံ=နေအိမ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသကံမိ=ကြွသွားတော်မူ၏။ ဝါ=မူပြီ။ ဥပသကံမိတွာ=ကြွသွားတော် မူပြီး၍။ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော။ အာသနေ=နေရာ၌။ ဘိက္ခုသံဃေန= ရဟန်းအပေါင်းနှင့်။ သဒ္ဓိ=အတူတကွ။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (သီဟစစ်သူကြီး၏ နေအိမ်သို့ မြတ်စွာဘုရား ဆွမ်းဘုဉ်းပေး ကြွရောက်ရာ ထိုအခါ၌)။ သမ္ပဟုလာ=(အရေ အတွက်ငါးရာ) များစွာကုန်သော။ နိဂဏ္ဍာ=တက္ကတွန်းတို့သည်။ ဝေသာလိယံ= ဝေသာလီမြို့၌။ ရထိကာယ=လှည်းရထားလမ်းတခုမှ။ ရထိကံ=လှည်းရထား လမ်းတခုသို့လည်းကောင်း။ သိဃံာဠကေန=ခရီးလမ်းဆုံတခုမှ။ သိဃံာဠကံ= ခရီးလမ်းဆုံတခုသို့လည်းကောင်း။ (ဂန္ထာ=သွားကြ၍)။ ဗာဟာ=လက်မောင်းတို့ ကို။ ပဂ္ဂယု=မြောက်ပင်ကြကုန်၍။ ကန္တန္တိ=ဟစ်အော် မြည်တမ်းကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ကန္တန္တိ=နည်းဟူမူ)။

အဇ္ဇ=ယနေ့၊ သီဟေန=သီဟမည်သော။ သေနာပတိနာ=သည်။ ထူလံ= ကိုယ်ကောင်ကြီးမားသော။ ပသုံ=သားကောင်ကို။ (စိုင် ကျွဲ ဝက် ဟူသော သားကောင်ကို)။ ဝဓိတွာ=သတ်၍။ သမဏဿ ဂေါတမဿ=ရှင်ရဟန်းဂေါတမ ဖို့။ ဝါ=ရှင်ရဟန်းဂေါတမအတွက်။ ဘတ္တံ=ဆွမ်းကို။ ကတံ=စီမံချက်ပြုတ် ပြုလုပ်အပ်ပြီ။ သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ဇာနံ(ဇာနန္ဒော)=သိပါလျက်။ ဥဒ္ဓိဿ=မိမိကို ရည်စူး၍။ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်သော။ ဝါ=သတ်အပ်သော။ (သတ် သောအားဖြင့် ပြုလုပ်အပ် ဖြစ်စေအပ်သော)။ တံ မံသံ=ထိုအသားကို။ ပရိဘုဉ္ဇတိ =ဘုဉ်းပေး၏။ (သွာယံ=ထိုရှင်ဂေါတမသည်)။ ပဋိစ္စ=ထိုအသားကိုအစွဲပြု၍။ ကမ္မံ^၁=ထက်ဝက်သောပါဏာတိပါတကံသို့။ (ဖုသတိ=ရောက်၏)။ [ထိုပါဏာ

၁။ ပဋိစ္စ ကမ္မံ။ ။ဤပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌(၃)နည်းဖွင့်၏။ ထိုတွင်(၁) ပဋိစ္စ ကမ္မန္တိ သွာယံ တံ မံသံ ပဋိစ္စ တံ ပါဏဝဓကမ္မံ ဖုသတိ-ဟူသော ပဌမအဖွင့်အလို ပဋိစ္စကမ္မံသည် တဝါကျသီးသန့်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “သွာယံ ဖုသတိ”ဟူသော ပါဌသေသထည့်၍ နိဿယခန်း၌ အနက်ပေးခဲ့သည်။

(၂) အပရော နယော-ပဋိစ္စ ကမ္မန္တိ အတ္တာနံ ပဋိစ္စ ကတံ။ ဤအဖွင့်အလို ကမ္မသဒ္ဓါသည် ကတသဒ္ဓါကဲ့သို့ ကမ္မသာဓန အတိတကာလိကဖြစ်၏။ ကတ သဒ္ဓါကဲ့သို့ပင် ဝိသေသနပုဒ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကရိယိတ္တာတိ ကမ္မံ=ပြုလုပ်အပ် ပြီးသော။ (တံ မံသံ=ကို။ ပရိဘုဉ္ဇတိ=၏)ဟု ဝဓနတ္ထပြု၍ တံ မံသံ၏ ဝိသေသန ပြုလုပ်ကာ ဒုတိယနည်း အနက်ပေးခဲ့သည်။

(၃) အထဝါ ပဋိစ္စကမ္မန္တိ နိမိတ္တကမ္မဿေတံ အဓိဝစနံ (ပဋိစ္စကမ္မ ဟူသည် နိမိတ္တကမ္မ၏ အမည်ဖြစ်သည်) စသည်ဖြင့် တတိယနည်းဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်အလို-

သတ်သောသူနှင့် အသားစားသောသူတို့တွင် အသားစားသောသူသည်လည်း ပါဏာ တိပါတကံ၏ အမွေခံ(ကမ္မဒါယာဒ)ပင်ဖြစ်၏။ သတ်သောသူကဲ့သို့ပင် အသားစားသူ မှာလည်း ပါဏာတိပါတကံ ဖြစ်သည်ဟု နိဂဏ္ဍတို့ အယူရှိကြသည်။ (မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ အဋ္ဌကထာ၊ အာဇီဝကသုတ်၊ ၃၂)ထို့ကြောင့် ကိုယ်တိုင်သတ်ခြင်း သူတပါးကို သတ် နှိုင်းခြင်းတို့ကြောင့် ရရှိဖြစ်ပေါ်လာသော ပါဏာတိပါတကံ မဟုတ်ဘဲ အသားစားခြင်း

တိပါတ အကုသိုလ်ကံသည် အလျှူဒါယကာမှာတဝက်၊ အလျှူခံပုဂ္ဂိုလ်မှာ တဝက် ဖြစ်သည်ဟု နိဂဏ္ဌတို့ အယူရှိကြ၏။ ။ ဣတိ=သို့။ (ကန္တန္တိ=ကုန်၏)။

(တနည်း) သမဏော ဂေါတမော=သည်။ ဇာနံ(ဇာနန္ဒော)=လျက်။ ဥဒ္ဓိဿ =၍။ ကတံ=သော။ ပဋိစ္စ=မိမိကိုစွဲမှီရည်စူး၍။ ကမ္မံ=ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော။ တံ မံသံ=ကို။ ပရိဘုဉ္ဇတိ=၏။ (တနည်း) ဥဒ္ဓိဿ=၍၊ ကတံ=သော။ ပဋိစ္စကမ္မံ= အသားစားခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ပါဏာတိပါတ အကုသိုလ်ကံရှိရာ ဖြစ်သော။ တံ မံသံ=ကို။ ပရိဘုဉ္ဇတိ=ဘုဉ်းပေး၏။ ဣတိ=သို့။ ကန္တန္တိ=ကုန်၏။

အထ ခေါ=(နိဂဏ္ဌတို့က ဟစ်အော်မြည်တမ်းကြရာ) ထိုအခါ၌။ အည တရော=တယောက်သော။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ပ။ သေနာပတိဿ=၏။ ဥပကဏ္ဍကေ=နားအနီး၌။ အာရောစေသိ=ပြောကြားပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာရောစေသိ=နည်းဟူမူ)။ ဘန္တေ=အရှင်စစ်သူကြီး။ ယဇ္ဇေ=အကျွန်ုပ် ပြောကြားပါ၏။ [ဤပုဒ်၏အဖွင့်ကို ဆက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၄) ဓမ္မိကသုတ် ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော တတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၅၅၉)၌ ရေးခဲ့ပြီ]။ ဇာနေယျာသိ=သိပါလော။ သမ္ပဟုလာ=များစွာကုန်သော။ ဧတေ နိဂဏ္ဌာ=ထို တက္ကတွန်းတို့သည်။ ဝေသာလိယံ=၌။ ပ။ [ပဋိစ္စကမ္မံတိုင်အောင် အနက်ဆို]။ ဣတိ=သို့။ (ကန္တန္တိ=ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ အာရောစေသိ=ပြီ)။

အယျော=အမောင်။ အလံ=တော်ပြီ။ ဝါ=ဤနိဂဏ္ဌတို့စကားဖြင့် အဘယ် အကျိုးရှိအံ့နည်း။ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်။ တေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်တို့သည်။

ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ရရှိလာသော ပါဏာတိပါတကံကို နိမိတ္တကမ္မဟုခေါ်၏။ ထိုနိမိတ္တကမ္မကိုပင် ပဋိစ္စကမ္မဟု ခေါ်သည်။ တွန်သောခါကိုအကြောင်းပြု၍ (ထိုခါ တွန်သံကြောင့်) လာလာသမျှ ခါတို့ကို မုဆိုးက ဖမ်းယူသတ်ဖြတ်၍ ပါဏာတိပါတ ကံကို ရရှိရာ၌ “ပဋိစ္စ ကမ္မံ ဖုသတိ”ဟု စတုက္ကနိပါတ် တိတ္ထိရဇာတ်၌ ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းသကဲ့သို့တည်းဟု ဋီကာတို့ သာဓက ပြကြသည်။

ပဋိစ္စ လဒ္ဓမ္မံ(ဥပုန္နံ ဝါ) ကမ္မံ ပဋိစ္စကမ္မံ။ ပဋိစ္စ=အသားစားမှုကိုအကြောင်းပြု၍။ လဒ္ဓမ္မံ=ရအပ်သော။ (ဝါ=သို့မဟုတ်။ ဥပုန္နံ=ဖြစ်ပေါ်လာသော) ကမ္မံ=ပါဏာတိပါတ အကုသိုလ်ကံတည်း။ ပဋိစ္စကမ္မံ=...ကံ။ ပဋိစ္စကမ္မံ ဧတ္ထ အတ္တိတိ ပဋိစ္စကမ္မံ=အသား စားမှုကို အကြောင်းပြု၍ ရရှိဖြစ်ပေါ်လာသော ပါဏာတိပါတကံ ရှိရာဖြစ်သောအသား။ ဤသို့ အဿတ္တိ တဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ မံသကို ပဋိစ္စကမ္မဟုခေါ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဗုဒ္ဓိ (အသိဉာဏ်ပညာ)ကို ဗုဒ္ဓဟုခေါ်၍ ထိုဉာဏ်ပညာရှိသော ဘုရားကို “ဗုဒ္ဓံ အဿ အတ္တိတိ ဗုဒ္ဓေါ”ဟူသော ဝစနတ္ထအရ ဗုဒ္ဓဟု ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့တည်း။

နိမိတ္တကမ္မဿာတိ နိမိတ္တာဘာဝေန လဒ္ဓမ္မ ကမ္မဿ၊ န ကရဏကာရာပနဝသေန။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ-၂၄။ ဝိနည်းမဟာဝါဘောသဇ္ဇကန္တက သာရတ္ထဋီကာ-၃၂၇။ (ဤသုတ်ဋီကာ၌ ဤနေရာ စာပျက်နေ၏)။ နိမိတ္တကမ္မဿာတိ မံသခါဒန နိမိတ္တေန ဥပုန္နပါဏာတိပါတကမ္မဿ။ ၎င်းဝိမတိဋီကာ-၁၈၉။

ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး။ ဗုဒ္ဓဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ အဝဏ္ဏ
 ကာမာ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်ပြောဆိုခြင်းကို အလိုရှိကုန်၏။ ဓမ္မဿ=တရားတော်
 မြတ်၏။ အဝဏ္ဏကာမာ=ကုန်၏။ သံဃဿ=သံဃာတော်မြတ်၏။ အဝဏ္ဏ
 ကာမာ=ကုန်၏။ ဧတေ အာယသ္မန္တော=ထိုအရှင်တို့သည်။ တံ ဘဂဝန္တံ=ထို
 မြတ်စွာဘုရားကို။ အသတာ=ထင်ရှားမရှိသော။ တုတ္ထာ=အချည်းနှီးသော။ မုသာ=
 လွဲမှားသော။ အဘူတေန=တကယ်အစစ် အဖြစ်မှန်မဟုတ်သော။ (ဝတ္ထုနာ=
 အကြောင်းအရာဝတ္ထုဖြင့်)အပ္ပာစိက္ခိတံ=စွပ်စွဲပြောဆိုခြင်းငှာ။ န ဇီရိဒန္တိ^၁=မဆွေး
 မြေနိုင်ကြကုန်။ (မရိုးနိုင်ကြကုန်)။ ဝါ=အဆုံးမသတ်နိုင်ကြကုန်။ ဝါ=မရှက်
 ကြကုန်။ စ=မည်သို့ပင် စွပ်စွဲကြပါကုန်သော်လည်း။ မယံ=ငါတို့သည်။ ဇီဝိတ
 ဟေတုပိ=အသက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်သော်မှလည်း။ သဗ္ဗိစ္စ=သတ္တဝါ
 ဟူသော အမှတ်သညာနှင့်တကွ သတ်လိုသောစေတနာဖြင့် စေ့ဆော်အားထုတ်၍။
 ပါဏံ=သတ္တဝါကို။ ဇီဝိတာ=ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဇီဝိန်မှ။ န ဝေါရောပေ
 ယျာမ=မပယ်ခွင်းကြပါကုန်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြန်ပြောပြီ)။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (သီဟစစ်သူကြီး၏နေအိမ်သို့ မြတ်စွာဘုရားနှင့်
 ရဟန်းသံဃာ ကြွရောက်လာရာ ထိုအခါ၌)။ သီဟော=သော။ သေနာပတိ=
 သည်။ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗမုခံ=ဘုရားအမှူးရှိသော။ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းတော်အပေါင်းကို။
 ပဏီတေန=မွန်မြတ်သော။ ခါဒနီယေန=ခဲဖွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဘောဇနီ
 ယေန=ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ သဟတ္တာ=မိမိလက်ဖြင့်။ ဝါ=ကိုယ်တိုင်။
 သန္တပေသိ=ကောင်းစွာ ရောင့်ရဲနှစ်သက်စေပြီ။ ဝါ=ပြည့်စုံလုံလောက်စေပြီ။
 သမ္ပဝါရေသိ=(တော်ပြီဟု) ကောင်းစွာငြင်းပယ်စေပြီ။ အထ ခေါ=၌။ (မြတ်စွာ
 ဘုရားနှင့် ရဟန်းသံဃာကို ဆွမ်းကျွေးမွေးဆက်ကပ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌)။ သီဟော=
 သော။ သေနာပတိ=သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဘုတ္တာဝိ=ဆွမ်းဘုဉ်း
 ပေးပြီးတော်မူသည်ကို။ ဩနိတပတ္တပါဏီ=သပိတ်တော်မှ ဖယ်ထားအပ်ပြီးသော
 လက်ရှိတော်မူသည်ကို။ (ဥတွာ=သိ၍)။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသော
 နေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။

ဧကမန္တံ=၌။ နိသီန္တံ=ထိုင်နေပြီးသော။ သီဟံ=သီဟမည်သော။ သေနာပတိ=
 စစ်သူကြီးကို။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော။ ကထာယ=

၁။ ဇီရိဒန္တိ။ ။ဝိနည်းမဟာဝါ ဘောသဇ္ဇကုန္ဒကအဋ္ဌကထာ (၃၇၉)၌ “ဇီရိဒန္တိတိ
 ဇီရန္တိ၊ အပ္ပာစိက္ခန္တာ န ဇီရန္တိ၊ အပ္ပက္ခာနဿ အန္တံ န ဝတ္ထုတိ အတ္ထော” ဟု စာမူရှိ၏။
 ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ “အထဝါ လဇ္ဇနတ္ထေ ဣဒံ ဇီရိဒန္တိတိပဒံ(ဇီရန္တိတိပဒံ၊ သီသျာ
 စာမူ) ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န လဇ္ဇန္တိတိ အတ္ထော” ဟု နောက်ထပ်အဖွင့်တမ်းတိုးလားသည်။ ဤ၌
 ဇီရိဒန္တိ-ပုဒ်ကို “ဇရမရာနံ” စသော အာချာတ်သုတ် ကစွည်းဘာသာဋီကာ၌ ဇီရိဒဇာတ်
 တမ်းကြီး ကြီးဖွယ်ရှိသည်ဟုမိန့်၍ ရူပသိဒ္ဓိနိဿယ၌ ဇရဇာတ်ကို ဇီရိဒပြုဟု မိန့်သည်။

စကားဖြင့်။ သန္တုဿေတွာ=(ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် နှစ်တန်သော အကျိုးတရားတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်စေတော်မူပြီး၍။ သမာဒပေတွာ=(ကုသိုလ်တရားတို့ကို) ကောင်းစွာ လက်ခံနာယူစေတော်မူပြီး၍။ သမုတ္တေဇေတွာ=(နာယူအပ်ပြီးသောတရားတို့၌) ကောင်းစွာ အားတက်ထက်မြက်စေတော်မူပြီး၍။ သမ္ပဟံသေတွာ=(ရပြီးဂုဏ်ထူး ချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေပြီး၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ပက္ကာမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ။ ဣတိ=သို့။ (သုတံ=နာယူမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ)၊ ဒုတိယံ။

၃-အဿာဇာနိယသုတ်

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ရညော=ဘုရင်မင်း၏။ ဘဒ္ဒေါ=ကောင်းသော။ အဿာဇာနိယော=မြင်းအာဇာနည်သည်။ ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်းမဟုတ်သည်ကိုသိသော မြင်းလိမ္မာသည်။ ရာဇာရဟော=မင်းအားထိုက်တန်သည်။ ရာဇဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏အသုံးအဆောင်သည်။ ဝါ=မင်း၏အသုံးတော်ခံသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ရညော=မင်း၏။ အင်္ဂန္တေဝ=ခြေ လက် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းနှင့် တူ၏ဟူ၍သာလျှင်။ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါဟူ၍သာလျှင်။ သံခံ=ခေါ်ဆိုအပ်သည် အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ရညော=၏။ ဘဒ္ဒေါ=သော။ အဿာဇာနိယော=သည်။ ရာဇာရဟော=သည်။ ရာဇဘောဂ္ဂေါ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ရညော=၏။ အင်္ဂန္တေဝ=လျှင်။ သံခံ=သို့။ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ)။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဣဝ=ဤသတ္တလောက၌။ ရညော=၏။ ဘဒ္ဒေါ=သော။ အဿာဇာနိယော=သည်။ မာတိတော စ=အမိဘက်မှလည်းကောင်း။ ပိတိတော စ=အဖဘက်မှလည်းကောင်း။ ဥဘတော=နှစ်ဘက်လုံးတို့မှ။ သုဇာတော=(မျိုးရိုးသန့်စင်)ကောင်းစွာ ဖွားမြင်သည်။ ဝါ=မျိုးကွဲမစပ် သန့်ရှင်းသော ဇာတ်ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ယသံ ဒိသာယံ=အကြင်အရပ်၌။ (အကြင်သိန္နုမြစ်ကမ်းအရပ်၌)။ အညေ=အခြားကုန်သော။ ဘဒ္ဒေါ=ကောင်းကုန်သော။ အဿာဇာနိယာပိ=မြင်းအာဇာနည်တို့သည်လည်း။ ဇာယန္တိ=ပေါက်ဖွားကုန်၏။ တသံ ဒိသာယံ=(သိန္နုမြစ်ကမ်းဖြစ်သော)ထိုအရပ်၌ပင်။ ဇာတော=ပေါက်ဖွားသည်။ ဟောတိ=၏။

ပန=ထိုမှတပါး။ အဿ=ထိုမြင်းအာဇာနည်အား။ အလ္လံ ဝါ=စိုသောမြက်သော်လည်းဖြစ်သော။ သုက္ခံ ဝါ=ခြောက်သောမြက်သော်လည်းဖြစ်သော။ ယံဘောဇနံ=အကြင်စားဖွယ်ကို။ ဒေန္တိ=ပေးကြကုန်၏။ (သော=ထိုမြင်းအာဇာနည်သည်)။ တံ=ထိုစားဖွယ်ကို။ (မြက်ခြောက် မြက်စို ထိုထိုပေးသမျှစားဖွယ်ကို)။

အဝိကိရန္တော=ဖရိဖရဲမဖြန့်ကြိဘဲ။ သက္ကစ္စံယေဝ=(မညည်းမတွား) လေးလေး
 စားစားသာလျှင်။ ပရိဘုဉ္ဇတိ=စား၏။ ဥစ္စာရံ ဝါ=ကျင်ကြီးကိုလည်းကောင်း။
 ပဿာဝံ ဝါ=ကျင်ငယ်ကိုလည်းကောင်း။ အဘိနိသီဒိတံ ဝါ=ဖိ၍ထိုင်ခြင်းငှာ
 လည်းကောင်း။ အဘိနိပဇ္ဇိတံ ဝါ=ဖိ၍အိပ်ခြင်းငှာ လည်းကောင်း။ ဇေဂုစ္ဆိ=
 စက်ဆုပ်လေ့ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။

သောရတော=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်တင့်တယ်သော အကျင့်၌ ပျော်မွေ့သည်။
 ဝါ=အကျင့်ကောင်းသည်။ သုခသံဝါသော=(အခြားသောမြင်းတို့နှင့်) ချမ်းသာစွာ
 အတူတကွ နေထိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ အညေ=အခြားကုန်သော။
 အသေ=မြင်းတို့ကို။ န စ ဥဗ္ဗေဇေတာ=ထိတ်လန့်စေတတ်သည်လည်းမဟုတ်။
 (ကန်ကျောက်ခြင်း ကိုက်ခြင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းအားဖြင့် ထိတ်လန့်စေတတ်
 သည်လည်းမဟုတ်)။

ပန=ထိုမှတပါး။ အဿ=ထိုမြင်းအာဇာနည်၏။ ယာနိ သာဠေယျာနိ^၁=
 အကြင်စဉ်းလဲသည်၏ အဖြစ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ယာနိ ကုဠေယျာနိ=

၁။ သာဠေယျာနိ ကုဠေယျာနိ။ ။သဋ္ဌဿ ဘာဝေါ သာဠေယျံ=စဉ်းလဲသော
 မြင်းအာဇာနည်၏အဖြစ်။ ဝါ=မြင်းအာဇာနည်၏ စဉ်းလဲခြင်းသဘော။ ကုဠဿ ဘာဝေါ
 ကုဠေယျံ=မြင်းအာဇာနည်၏ ကောက်ကျစ်သည်၏အဖြစ်။ ဝါ=ကောက်ကျစ်ခြင်း
 သဘော။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝစနတ္ထပြု။

ဤသာဠေယျ စသော လေးပုဒ်တို့ဖြင့် အာဇာနည်မြင်းကို ယဉ်ကျေးအောင် မသင်
 ပြရသေးသည်အဖြစ်ကို ပြသည်ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်၏။ ထို့ကြောင့် လိမ်မာအောင်
 မသင်ပြရသေးသည်ဖြစ်၍ ရိုင်းစိုင်းခြင်း သဘောကို သာဠေယျစသည် ခေါ်သည်ဟု
 သိရ၏။ ပရမတ္ထသဘာဝတရားကိုယ် ကောက်ပြရလျှင်ကား ကာယုဇကတာ စိတ္တု
 ဇကတာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်း
 အရာထူးတို့ကို သာဠေယျ ကုဠေယျ ဇိမေယျ ဝကေယျ ခေါ်သည်ဟု ဋီကာမိန့်၏။

ထိုလေးပုဒ်တို့တွင် သဋ္ဌဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကုဠ ဇိမ္မ ဝကံတို့ဟူသည်လည်း
 အဘယ်နည်းဆိုသည်ကို ခွဲခြားပြသင့်၏။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ ကန္တရကသုတ်
 အဋ္ဌကထာ(၅)နှင့် ယင်း၏ဋီကာ (၄)တို့ကို ရောနှော ပေါင်းစပ်၍ ဖွင့်ပြထားသော
 ဤသုတ်ဋီကာမှ အကျဉ်းချုပ် ကောက်နုတ်ပြအံ့-

(၁) တနေရာရာ၌ ရပ်လိုသောအခါ လူတို့အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ရှိသောနေရာ၌
 ရပ်မည်။ (ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော နေရာအရပ်၌ရပ်မှ သင့်လျော်မည်)ဟု စိတ်မမွေးမြူ
 ဘဲ နဂိုစိတ်ရင်းအတိုင်း ရပ်လိုသောနေရာ၌သာ ရပ်သောအာဇာနည်မြင်းသည် သဋ္ဌ
 မည်၏။

(၂)ထို့ပြင် ပခုံးပေါ်မှ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို အောက်သို့ချလိုသောအခါ၌လည်း လူတို့
 အတွက် အန္တရာယ်ရှိသောနေရာ၌ချအံ့ဟု သဘောမထားဘဲ ချလိုသောအရပ်၌ချသော
 အာဇာနည်မြင်းသည် ကုဠ မည်၏။

အကြင်ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ယာနိ ဇိမေယျာနိ= အကြင်မဖြောင့်မတ်သည် အဖြစ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ယာနိ ဝကေယျာနိ= အကြင်ကောက်ကွေးသည်၏ အဖြစ်တို့သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။ (သော=ထိုအာဇာနည်မြင်းသည်)။ တာနိ=ထိုစဉ်းလဲ၊ ကောက်ကျစ်၊ မဖြောင့်မတ်၊ ကောက်ကွေးသည်အဖြစ်တို့ကို။ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန်အတိုင်း။ သာရထိဿ=ရထားထိန်းအား။ အာဝိကတ္တာ=(ဖုံးကွယ်မထား) ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ အဿ=ထိုမြင်းအာဇာနည်၏။ တေသံ=ထိုစဉ်းလဲ၊ ကောက်ကျစ်၊ မဖြောင့်မတ် ကောက်ကွေးသည်အဖြစ်တို့ကို။ သာရထိ=ရထားထိန်းသည်။ အာဝိနိမ္မဒနာယ=ဦးကျိုးမာန်ကင်း နှိမ်နင်းဆုံးမခြင်းငှာ။ ဝါယမတိ=ကြိုစားအားထုတ်၏။

ပန=ထိုမှတပါး။ ဝါဟိ=(အမိန့်စကားလေးစားနာယူ၍) ဝန်ကို ထမ်းဆောင်တတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ အညေ=အခြားကုန်သော။ အဿာ=မြင်းတို့သည်။ ကာမံ ဝဟန္တူ ဝါ=အကယ်၍ ထမ်းဆောင်ကြကုန်မူလည်း ထမ်းဆောင်ကြကုန်။ ကာမံ မာ ဝဟန္တူ ဝါ=အကယ်၍ မထမ်းဆောင်ကြကုန်မူလည်း မထမ်းဆောင်ကြကုန်။ အဟံ=ငါသည်။ ဧတ္ထ=ဤဝန်ထမ်းခြင်းကိစ္စနှင့် ကြုံတွေ့နေရာအရပ်၌။ ဝဟိဿာမိ=ဝန်ထမ်းဆောင်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့သော။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဥပ္ပါဒေတိ=ဖြစ်စေ၏။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဂစ္ဆန္တော=သွားလသော်။ ဥဇုမဂ္ဂေနေဝ=ဖြောင့်မတ်သော လမ်းဖြင့်သာလျှင်။ ဂစ္ဆတိ=သွား၏။ ယာဝ ဇိဝိတမရဏပရိယာဒါနာ=အသက်သေခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်သည်တိုင်အောင်။ ထာမဝါ=ကိုယ်ခွန်အားရှိ

(၃) ရံခါ ဝဲဘက်လမ်းကဖြစ်စေ၊ ရံခါ ယာဘက်လမ်း၊ ရံခါ အဖြောင့်လမ်းကဖြစ်စေ သွားလိုလသော် လူတို့အတွက် အန္တရာယ်ရှိသောလမ်းက သွားမည်ဟု သဘောမထားဘဲ သူ၏ နဂိုစိတ်ရင်းအတိုင်း သွားလိုသောလမ်းကသွားသော အာဇာနည်မြင်းသည်လည်းကောင်း ထို့ပြင် ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စွန့်လိုသောအခါ တံမြက်စည်းလှည်းထား၍ သပ်ရပ်ပြောင်စင်နေသဖြင့် လူသူအများ ကျက်စား ပျော်မွေ့ဖွယ်ကောင်းသော အရပ်၌ မစွန့်သင့်။ အကွယ်အကာရှိသည့် တနေရာသို့သွား၍စွန့်မှသာ သင့်လျော်မည်ဟူသော စိတ်ကို မမွေးမြူဘဲ ထိုပြောင်စင်သပ်ရပ်သောနေရာ၌ပင် ကျင်ကြီးကျင်ငယ် စွန့်သော အာဇာနည်မြင်းသည်လည်းကောင်း ဇိမ္မ မည်၏။

(၄) တနေရာရာ၌ သွားနေစဉ် လမ်းပေါ်မှ ဘေးဘက်သို့ဆင်း၍ ရပ်နားခြင်း၊ ရပ်နားပြီးနောက် တဖန် လမ်းပေါ်သို့တက်ခြင်းကိစ္စတို့ကို ပြုလုပ်သောအခါ လူတို့အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ရှိသောနေရာ၌ မပြုလုပ်ဘဲ မိမိပြုလုပ်လိုသောနေရာ၌သာ ဆင်းမှုရပ်နားမှု တက်မှုပြုလုပ်သော အာဇာနည်မြင်းသည် ဝက်မည်၏။ ကောင်းစွာ မသင်ပြရသေး၍ မယဉ်ကျေးသေးသော အာဇာနည်မြင်းသည် ထိုသာဠေယျ စသော သဘော(၄)မျိုးတို့ကို ရထားထိန်းအား မကွယ်မဝှက်ဘဲ ပင်ကိုယ်စိတ်ရင်းအတိုင်း ဖော်ပြ၏။

သည်။ ထာမံ=ကိုယ်ခွန်အားကို။ ဥပဒံသေတာ=ဖော်ပြတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။ ပ။ သံခံ=သို့။ ဂစ္ဆတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ အာဟုနေယျော=လေးစားကြည်ဖြူ အဝေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်သည်လည်းကောင်း။ ပ။ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏။ အနုတ္တရံ=မိမိထက် သာလွန်ထူးမြတ်သောသူမရှိသော။ ဝါ=ထူးကဲသာလွန် မြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်သော။ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျိုးစေ့စု၏ ကြီးထူမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု။ ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=ကောင်း။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သီလဝါ=သည်။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၇၅)သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၅) ပဌမဝိနယဓရသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ပန=ထိုမှတပါး။ အဿ=ထိုရဟန်းအား။ လူခံ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသည် သော်လည်းဖြစ်သော။ ပဏီတံဝါ=မွန်မြတ်သည်သော်လည်းဖြစ်သော။ ယံဘောဇနံ=အကြင်ဘောဇဉ်ကို။ ဒေန္တိ=ပေးလှူကြကုန်၏။ တံ=ထိုဘောဇဉ်ကို (ကြမ်းတမ်း ကောင်းမြတ် ဆက်ကပ်လှူသမျှ ထိုထိုအာဟာရဘောဇဉ်ကို)။ အဝိဟညမာနော=(စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒုက္ခဝေဒနာသည်) မနှိပ်စက်အပ်သည်။ ဝါ=စိတ်ဓာတ်မနွမ်း မပင်ပန်းသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ သက္ကစ္ဆယေဝ=(မညည်းမတွား) လေးလေးစားစားသာလျှင်။ ပရိဘုဉ္ဇတိ=ဘုဉ်းပေး၏။ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ မနောဒုစ္စရိတေန=ကောင်း။ [စာပိုဒ် (၁၁) ဝေရဉ္စသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၃၅၅၊ ၃၅၇)ကြည့်]။ ဇေဂစ္ဆိ=စက်ဆုပ်လေ့ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ အနေက ဝိဟိတာနံ=ကုန်သော။ ပ။ သမာပတ္တိယာ=ကို။ ဇေဂစ္ဆိ=သည်။ -ဟောတိ=၏။

သောရတော=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်တင့်တယ်သော သုစရိတ်အမှု၌ ပျော်မွေ့သည်။ သုခသံဝါသော=(အခြားသောရဟန်းတို့နှင့်) ချမ်းသာစွာ အတူတကွ နေထိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ အညေ=အခြားကုန်သော။ ဘိက္ခု=တို့ကို။ န ဥဗ္ဗေဇေတာ=မထိတ်လန့်စေတတ်။ (ခြိမ်းခြောက်ခြင်း ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းဖြင့် မထိတ်လန့်စေတတ်)။ ပန=ထိုမှတပါး။ အဿ=ထိုရဟန်း၏။ ယာနိ သာဠေယျာနိ=လည်းကောင်း။ ပ။ ယာနိ ဝကေယျာနိ=ကောင်း။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။ (သော=ထိုရဟန်းသည်)။ တာနိ=တို့ကို။ ယထာဘူတံ=တိုင်း။ သံတ္ထရိ ဝါ=ဆရာသခင်ဘုရားရှင်၌လည်းကောင်း။ ဝိညာသု=ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော။ သဗြဟ္မစာရီသု ဝါ=သီတင်းသုံးဖော်တို့၌လည်းကောင်း။ အာဝိကတ္တာ=သည်။ ဟောတိ=၏။

အဿ=ထိုရဟန်း၏။ တေသံ=တို့ကို။ သတ္တာ ဝါ=ဆရာသခင် မြတ်စွာဘုရားရှင် သည်သော်လည်းကောင်း။ ဝိညု=ပညာရှိဖြစ်သော။ သဗြဟ္မစာရီ ဝါ=သည်သော် လည်းကောင်း။ အဘိနိမ္မဒနာယ=ငှာ။ ဝါယမတိ=၏။

ပန=ထိုမှတပါး။ သိက္ခိတာ=သိက္ခာသုံးပါးကို ဖြည့်ကျင့်တတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ အညေ=တပါးတခြားကုန်သော။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ ကာမံ သိက္ခန္တု ဝါ=အကယ်၍ ဖြည့်ကျင့်မှုလည်း ဖြည့်ကျင့်ကြကုန်။ ကာမံ မာ သိက္ခန္တု ဝါ=အကယ်၍ မဖြည့်ကျင့်မှုလည်း မဖြည့်ကျင့်ကြကုန်။ ဧတ္ထ=(သိက္ခာသုံးဖြာ ဖြည့်ကျင့်ရာ) ဤမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌။ အဟံ=သည်။ သိက္ခိဿာမိ =ဖြည့် ကျင့်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့သော။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဥပ္ပါဒေတိ=ဖြစ်စေ၏။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဂစ္ဆန္တော=သွားလဲသော်။ ဥဇုမဂ္ဂေနေဝ=ဖြောင့်မတ်သောလမ်းဖြင့် သာလျှင်။ ဂစ္ဆတိ=သွား၏။ တတြ=ထို ဥဇုမဂ္ဂေနေဝ ဂစ္ဆတိ-ဟူသောစကား၌။ အယံ=ဤပြဆိုအပ်လတ္တံ့သည်ကား။ ဥဇုမဂ္ဂေါ=ဖြောင့်မတ်သော လမ်းပေတည်း။ ဣဒံ(အယံ ဥဇုမဂ္ဂေါ)=ဤဖြောင့်မတ်သော လမ်းဟူသည်။ သေယျထာ=အဘယ် နည်းဟူမူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်လည်းကောင်း။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ= မှန်ကန်သော တည်ကြည်မှုလည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=မှန်ကန်စွာ စိတ်ကို ကောင်း မွန်တည်တံ့အောင် အာရုံ၌ထားတတ်သော သဘောတရားလည်းကောင်းတည်း။

သရီရေ=ခန္ဓာကိုယ်၌။ တစော စ=အရေသည်လည်းကောင်း။ နှာရ စ= အကြောသည်လည်းကောင်း။ အဋ္ဌိ စ=အရိုးသည်လည်းကောင်း။ ကာမံ အဝသိဿတု=အကယ်၍ပင် ကြွင်းကျန်တော့စေကာမူ။ မံသလောဟိတံ=အသား အသွေးသည်။ ကာမံ ဥပသုဿတု=အကယ်၍ပင် ခြောက်ခန်းသွားစေကာမူ။ ယံ တံ (ဂုဏဇာတံ)=အကြင်အရဟတ္တမဂ် ဖိုလ် ဂုဏ်ထူးသို့။ ပုရိသထာမေန= ယောက်ျား၏ ဉာဏ်စွမ်းအားဖြင့်။ ပုရိသဝီရိယေန=ယောက်ျား၏ ဉာဏ်ဝီရိယဖြင့်။ ပုရိသပရက္ကမေန=ယောက်ျား၏ ဉာဏ် လုံ့လဖြင့်။ ပတ္တဗ္ဗံ=ရောက်အပ်ရောက် နိုင်၏။ တံ(ဂုဏဇာတံ)=ထိုအရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ဂုဏ်ထူးသို့။ အပါပုဏိတွာ= မရောက်သေးမူ၍။ ဝီရိယဿ=လုံ့လ၏။ သဏ္ဍာနံ=ရပ်တန့်ဆုတ်နစ်ခြင်းသည်။ န ဘဝိဿတိ=မဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ထက်သန်စွာဖြင့်။ အာရဒ္ဒဝီရိယော= အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟံရတိ=နေ၏။ ပ။ တတိယံ။

၄-အာဿခဋ္ဌကံသုတ်

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ အဿခဋ္ဌကံ စ= မြင်းကြမ်းမြင်းရိုင်းတို့ကိုလည်းကောင်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အဿဒေါသေ စ= မြင်း၏ အပြစ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဒေသေဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ အဋ္ဌ= ကုန်သော။ ပုရိသခဋ္ဌကံ စ = ကြမ်းတမ်း ရိုင်းစိုင်းသော ယောက်ျားတို့ကို

လည်းကောင်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပုရိသဒေါသေ စ=ယောကျာ်း၏ အပြစ်တို့ကို လည်းကောင်း။ ဒေသေသာမိ=အံ့။ တံ=ထို ငါဟောအပ်မည့် တရားတော်ကို (တုမှေ=သင်တို့သည်) သာဓုကံ=စွာ။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၁)သာရန္တဒသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ (၅၄)ကြည့်]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ အဿခဋ္ဌကော=မြင်းကြမ်းမြင်းရိုင်း တို့ဟူသည်လည်း။ ကတမေ စ=အဘယ်တို့နည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အဿ ဒေါသာ စ=မြင်း၏ အပြစ်တို့ဟူသည်လည်း။ ကတမေ စ=နည်း။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ ဣဓ=ဤသတ္တလောက၌။ ဧကစ္စော=အချို့သော။ အဿခဋ္ဌကော=သည်။ ပေဟိ=သွားလော။ ဣတိ=ဤသို့။ သာရထိနာ=ရထားထိန်းသည်။ ဝုတ္တော=ပြော ဆိုအပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဒ္ဓေါ=နှင်တံဖြင့် ထိုးအပ်သည်။ စောဒိတော= ရှေ့သို့မောင်းနှင်အပ်သည်။ သမာနော=ဖြစ်လသော်။ ပစ္ဆတော=နောက်၌။ ဝါ= နောက်သို့။ ပဋိက္ကမတိ=ပြန်ဆုတ်၏။ ပိဋ္ဌိတော=နောက်အဖို့ဖြင့်။ ဝါ=နောက် ဘက်ဖြင့်။ ဝါ=သို့။ ရထံ=ရထားကို။ ပဝတ္တေတိ=လည်သွားစေ၏။ ဝါ=လိမ့် သွားစေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသတ္တလောက၌။ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘော ရှိသော။ ဧကစ္စော=သော။ အဿခဋ္ဌကောပိ=မြင်းကြမ်း မြင်းရိုင်းသည်လည်း။ ဟောတိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ရှေ့သို့မောင်းနှင်အပ်ပါ လျက် နောက်သို့ပြန်ဆုတ်နစ်ခြင်း ရထားကို နောက်သို့ ပြန်လည်သွားစေခြင်း ဟူသော ဤအပြစ်သည်) ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အဿဒေါသော=မြင်းအပြစ် ပေတည်း။

[“ပိဋ္ဌိတော ရထံ ပဝတ္တေတိ”-ဟူသောဝါကျ၌ အဋ္ဌကထာမှ ပါဌသေသကို ထည့်၍ အနက်ပေးလိုလျှင်-ခန္ဓန္ဓိကေန=ပခုံးရိုးဖြင့်။ ယုဂံ=ထမ်းပိုးကို။ ဥပ္ပိဋ္ဌိတွာ =ဖိနှိပ်၍။ ပိဋ္ဌိတော=နောက်ဘက်အဖို့ဖြင့်။ ဝါ=သို့။ ရထံ=ကို။ ပဝတ္တေတိ=၏။ ဟုအနက်ဆိုပါ။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော မြင်းရိုင်းနှင့် မြင်းအပြစ် ကား။ ဣဓ=ဤ။ ဧကစ္စော=သော။ပ။ ပစ္ဆာ=နောက်၌။ ဝါ=နောက်သို့။ လဃံတိ= ခုန်ပေါက်၏။ (လဃိတွာ=ခုန်ပေါက်၍) ကုဗ္ဗရံ^၁=ရထားသန် ရထားသစ်သား

၁။ ကုဗ္ဗရံ ဟနတိ။ ။ဤ၌ ဘာကို ကုဗ္ဗရခေါ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ တိတိကျကျ မဖွင့်ပြ၊ သို့သော် ကုဗ္ဗရံ ဟနတိတိ ဒွေ ပစ္ဆိမပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ(နောက်ခြေထောက် နှစ်ချောင်းတို့ကို မြှောက်၍)တေဟိ ပဟရိတွာ ရထကုဗ္ဗရံ ဘိန္ဒုတိ(ထို နောက်ခြေထောက် နှစ်ချောင်းတို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ကန်ကျောက်၍ ရထား၏ ကုဗ္ဗရကို ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီး၏)ဟူ၍ ဖွင့်ပြထားရာ၌ “ဒွေ ပစ္ဆိမပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ”ဟူသော စကားကို ထောက်၍ မြင်း၏ နောက်ခြေထောက်နှစ်ချောင်းတို့ဖြင့် မြှောက်ပင့်ကန်ကျောက်နိုင်လောက်သော ရထား သစ်သားချောင်းကို ကုဗ္ဗရခေါ်သည်ဟု သိနိုင်လောက်ပါ၏။ ထို့ပြင်-

ချောင်းကို။ ဟနတိ=ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီး၏။ (နောက်ခြေထောက်နှစ်ဖက်တို့ဖြင့် မြှောက်ပင့်ရိုက်နှက်၍ ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီး၏) တိဒဏ္ဍံ=(ရထားဦးပိုင်းမှ) သုံးချောင်း

“ကုဗ္ဗရော တု ယဂန္ဓရော” ဟူသော အဘိဓာန်(၃၇၄)ဂါထာ၏ နိဿယသစ်၌လည်း ဤအဿခဋ္ဌကသုတ်ပါဠိ အဋ္ဌကထာ၌ လှည်းဘီး၏ ရှေ့ကပ်လျက်ရှိသော သစ်သားကို “ကုဗ္ဗရ” ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း မိန့်၏။ P.T.S မည်သော ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်၌လည်း The Pole of a carriage=ရထား၏ သစ်သားချောင်း၊ ရထားသန်၊ လှည်းသန်-ဟု ဖွင့်ဆိုပြီးလျှင် ဤသုတ် ပါဠိကိုလည်း ညွှန်ပြထား၏။ သက္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ကား The Pole of a carriage to which the yoke is fixed= ထမ်းပိုး၌ ဖွဲ့တပ်ထားအပ်သော ရထားသန် လှည်းသန်-ဟူ၍ တိတိကျကျ ဖွင့်ပြထား ၏။ ထို့ပြင် “သောဝဏ္ဏမယာ တေ ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော” ဟူသော ဂါထာ၏ အဖွင့် ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ(၂၅၆)၌-

ရထားကို လှပစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ရထားစီးသူများအတွက် လုံခြုံစေခြင်း ငှာလည်းကောင်း ဘေးနှစ်ဖက်တို့၌ ကာရံထားအပ်သော လက်ကိုင်ဝရံတာကို ဤ ဂါထာ၌ ကုဗ္ဗရခေါ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ အခြားနေရာများ၌မူ ရထိသာ (ရထားသန်)ကို ကုဗ္ဗရ ခေါ်သည်ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ပြ၏။ [ရထိသာ=ရထ+ဤသာ] လှည်းနှင့်ရထား များ၏ ကိုယ်ထည်၏အောက်၌ ထမ်းပိုးနှင့်ဝင်ရိုးတို့ကို ဆက်သွယ် ပေါင်းကူးပေးသော သစ်သားချောင်းနှစ်ခုကို လှည်းသန် ရထားသန်-ဟု ခေါ်၏။ ဤအဿခဋ္ဌကသုတ်၌ ရထားသစ်သားချောင်းကို ကုဗ္ဗရဟုဆိုရာ၌ ထိုရထားသန်လည်း ကုဗ္ဗရအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်-

ယခင်က ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြင်း၏ နောက်ခြေထောက် နှစ်ချောင်းဖြင့်မြှောက်၍ ကန်ကျောက်နိုင်လောက်သော ရထားသန်နှင့်တကွ အခြားသော ရထားသစ်သားချောင်း ကို ဤအဿခဋ္ဌကသုတ်၌ ကုဗ္ဗရဟု ဆိုသင့်ပါသည်။ “ရထိသာယ သတ္ထိံ ဥဿဒ္ဓိတွာ ရထိသံယေဝ အဇ္ဈောမဒ္ဒတိ” ဟူသော တတိယ အဿဒေါသမှ ရထိသာပုဒ်၌ကား ရထားသန်ဟူသောအနက်တမျိုးကိုသာ ယူရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကုဗ္ဗရနှင့် ရထိသာ သဒ္ဓါတို့အနက်ထပ်တူဖြစ်နေပါကလားဟု တွေးတောစောဒနာ ဖွယ်လည်း မရှိပါ။

ဤအဿခဋ္ဌကသုတ်၏ ရှေးနိဿယနှင့် မြန်မာပြန်တို့၌ကား ကုဗ္ဗရသဒ္ဓါကို ရထားဘီးအကွပ်ဟုလည်းကောင်း၊ တချို့ ဆရာတော်တို့ကမူ ရထားအုပ်ဆုံဟုလည်း ကောင်း ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ ထိုပြန်ဆိုထားအပ်သော အနက်များသည် “ဒွေ ပစ္စိမ ပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် မကိုက်ညီချေ။ ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာအဖွင့် များနှင့် အဘိဓာန်တို့၌လည်း ရထားဘီးအကွပ်ဟူသော အနက်မပါရှိချေ။ ရထားအုပ်ဆုံ ဟူသည်မှာလည်း ရထားသန်နှစ်ခုနှင့် ထမ်းပိုးတုံးကို ပူးတွဲချည်နှောင်ထားရာ ပစ္စည်း ဝတ္ထုဖြစ်၍ မြင်း၏နောက်ခြေထောက်များဖြင့် ကန်ကျောက်မှု မပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် မကိုက်ညီဟု ဆိုလိုပါသည်။ ထို့အပြင်-

သော တုတ်လုံတံကို။ ဘဉ္ဇတိ=ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီး၏။ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤ အပြစ် သည် (ဤနောက်သို့ ခုန်ပေါက်ခြင်း၊ ရထားသစ်သားချောင်းနှင့် ရထားဦး

ဤနေရာ၌သာမက “အာယု အနုပရိယာယတိ မဇ္ဈာနံ၊ နေမိဝ ရထကုဗ္ဗရံ” ဟူသော သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော်(၁၁၀)၌လည်း အဘိဓာန်များနှင့် အဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့် တို့၌ မပါဘဲ ကုဗ္ဗရသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို မှန်းဆပြန်ဆိုထားကြပုံမှာ-

နေမိ=ရထားဘီး၏ အကွပ်သည်။ ရထကုဗ္ဗရံ=ရထားပုံတောင်းသို့။ အနုပရိယာ ယတိ ဣဝ=အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့တည်း။ (၎င်းနိဿယ၊ ၁၃၂)။ ၎င်းပါဠိမြန်မာပြန်၌ လည်း ထိုနည်းတူပင်တည်း။ ယင်းသို့ ပြန်ဆိုထားရာ၌ ပုံတောင်းဟူသည် ရထားဘီး လှည်းဘီးတို့၌ ဝင်ရိုးလျှိုရာ အပေါက်နှင့် ဘီးဒေါက်တိုင်တို့၏ အကြားမှ ထိုဘီးဒေါက် တိုင်များ ထောက်ကန်ရာ ချက်မ(အုံကြီး) ဖြစ်၏။ ရထားဘီးအကွပ်သည် ထို ပုံတောင်းခေါ် ချက်မသို့ အစဉ်လိုက်သည်(ရစ်ပတ်နေသည်)ဟု ထိုနိဿယနှင့် မြန်မာပြန်တို့၌ ဆိုထား၏။ သို့သော် အကွပ်နှင့် ပုံတောင်း၏အကြား၌ ဒေါက်တိုင်များ ခြားနေသောကြောင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်လျက် အစဉ်လိုက်ခြင်း (ရစ်ပတ်ခြင်း) မဖြစ်နိုင် သည်သာမက ထိုအနက် ပြန်ဆိုချက်များသည် ထိုသံယုတ်ပါဠိ၏ အဋ္ဌကထာဋီကာ အဖွင့်နှင့်ပင် မကိုက်ညီချေ။ မကိုက်ညီပုံမှာ-

၎င်းအဋ္ဌကထာ(၁၆၁)၌ “နေမိဝ ရထကုဗ္ဗရန္တိ ယထာ ဒိဝသံ ဂစ္ဆန္တဿ ရထဿ စက္ကံနေမိ ကုဗ္ဗရံ အနုပရိယာယတိ (အနုပရိဝတ္တတိ)=တနေ့ပတ်လုံး သွားနေသောရထား ၏ ဘီးအကွပ်သည် ကုဗ္ဗရသို့အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့” ဟု ဖွင့်ဆိုထားရာ၌ ဒိဝသံ ဂစ္ဆန္တဿ ရထဿ (တနေ့လုံးသွားနေသော ရထား၏)ဟူ၍ အထူးဖော်ပြထား၏။ နိဿယနှင့် မြန်မာပြန်တို့ ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဘီးအကွပ်က ပုံတောင်းသို့ အစဉ်လိုက် သည်ဟု ဆိုလိုခဲ့သော် ရထားသွားနေသည်ဖြစ်စေ၊ မသွားဘဲရပ်နေသည်ဖြစ်စေ အစဉ်လိုက် (ရစ်ပတ်)နေသည်ချည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် “ဂစ္ဆန္တဿ ရထဿ” ဟူ၍ အထူးတလည် အဋ္ဌကထာဖွင့်ဖွယ် မလိုတော့ချေ။

ထို့ပြင် သံယုတ်ဋီကာ(၂၀၈)၌လည်း “နေမိဝါတိ နေမိသီသေန စက္ကံ ဝဒတိ=ဘီး အကွပ်ကို အဓိကထား၍ ခေါင်းတပ်ပြသောအားဖြင့် ရထားဘီးတခုလုံးကိုဆိုသည်” ဟု ဖွင့်ထားသောကြောင့် နေမိအရ အကွပ်ကိုသာမက (ထိုပုံတောင်းအပါအဝင်ဖြစ်သော) ရထားဘီးတခုလုံးကို ဧကဒေသူပစာရအားဖြင့် ယူရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မည်သည့် နည်းနှင့်မျှ ပုံတောင်းကို ကုဗ္ဗရဟု မဆိုနိုင်တော့ပေ။ သို့ဖြစ်လျှင် ထိုသံယုတ်ဂါထာ၌ အဘယ်ကို ကုဗ္ဗရခေါ်သနည်းဟုဆိုလျှင် ရထားဘီးနှင့် နီးနီးကပ်ကပ် ရှေ့ကသွားနေ ပြေးနေသော ရထားသန် ရထားသစ်သားချောင်းကိုပင် ကုဗ္ဗရခေါ်ရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ ကြောင့် ထိုသံယုတ်ပါဠိတော် ဂါထာ၏ အမှန်တကယ်ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်မှာ-

“တနေ့လုံးသွားနေသော ရထား၏ ဘီးသည် ရထားသန် ရထားသစ်သားနောက် သို့ အစဉ်လိုက်နေသကဲ့သို့ ထို့အတူ သွားနေသော အသက်သည်လည်း သတ္တဝါတို့

လုံတံသုံးချောင်းကို ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးခြင်းဟူသော အပြစ်သည်) ဒုတိယော=နှစ်ခု မြောက်သော။ အဿဒေါသော=မြင်း၏အပြစ်တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစ ပရံ=ကား။ပ။ ရထိသာယ=ရထားသံ၌။ ဝါ=ရထားသံ ဆီသို့။ သတ္ထိ=ပေါင်ကို။ ဥဿဇ္ဇိတွာ=ပစ်လွှတ်ရိုက်ခတ်၍။ ရထိသံယေဝ=ရထား သံကိုပင်။ အဇ္ဈောမဒ္ဒတိ=နင်းဖိ၏။ (ရှေ့ခြေနှစ်ချောင်းတို့ဖြင့် နင်းဖိ၏)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ဤရထားသံကို နင်းဖိခြင်းဟူသော အပြစ်သည်)တတိယော=သုံးခုမြောက်သော။ အဿဒေါသော=တည်း။ပ။ ဥမ္မဂ္ဂံ= လမ်းမဟုတ်သော အရပ်ကို။ ဂဏှတိ=ယူ၏။ ရထံ=ရထားကို။ ဥဗ္ဗဋ္ဌမံ=လမ်း မဟုတ်သော အရပ်သို့ ရောက်အောင်။(လမ်းမဟုတ်သော ကုန်းမြင့်အရပ် ဆူးရှိ သော အရပ်သို့ ရောက်အောင်) ကရောတိ=ပြု၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤ အပြစ်သည်။(ရထားကို လမ်းမဟုတ်သောအရပ်သို့ ရောက်စေခြင်းဟူသော ဤ အပြစ်သည်)စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ အဿဒေါသော။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ ပုရိမကာယံ=ရှေ့ပိုင်းကိုယ်ကို။ လဗံတိ= ခုန်လိုက်မြှောက်လိုက်၏။ ပုရိမေ=ရှေ့ဘက်ဖြစ်ကုန်သော။ ပါဒေ=ခြေတို့ကို။ ပဂ္ဂဏှတိ=မြှောက်ပင့်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ဤရှေ့ပိုင်း ကိုယ်နှင့် ရှေ့ခြေတို့ကို ခုန်မြှောက်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်) ပဉ္စမော=ငါးခု မြောက်သော။ အဿဒေါသော။ပ။ သာရထိ=ရထားထိန်းကို။ အနာဒိယိတွာ= မနာယူ မလေးစား အရေးမထားမှု၍။ ပတောဒလဋ္ဌိ=နှင်တံကြိမ်လုံးကို။ အနာဒိ ယိတွာ=ဂရုမစိုက်မှု၍။ ဒန္တေဟိ=သွားတို့ဖြင့်။ မုခါဓာနံ=နှုတ်သီးထိန်း ဇက် သံကွင်းကို။ ပိဓံသိတွာ=ကိုက်ဝါး၍။ ယေနကာမံ=အလိုရှိရာအရပ်သို့။ ပက္ကမတိ =သွား၏။ [တနည်း-ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ပက္ကမိတံ=သွားခြင်းငှာ။ ကာမံ= အလိုဆန္ဒသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ပက္ကမတိ= သွား၏]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ရထားထိန်းနှင့် နှင်တံ ကြိမ်လုံးကို ဂရုမစိုက်မှု၍ ဇက်သံကွင်းကို သွားဖြင့်ကိုက်ဝါးကာ အလိုရှိရာသို့ သွားခြင်းဟူသော ဤအပြစ်သည်) ဆဋ္ဌော အဿဒေါသော။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ နေဝ အဘိက္ကမတိ=ရှေ့သို့လည်းမသွား။ နော ပဋိက္ကမတိ=နောက်သို့လည်းမဆုတ်။ တတ္ထေဝ=ထိုနဂို မူလရပ်တည်ရာ ဌာန၌သာလျှင်။ ခိလဋ္ဌာယိ=ခိုင်မြဲစွာနစ်မြုပ်တည်နေသော သစ်သားငုတ် သံ ငုတ်ကဲ့သို့။ ဌိတော=(ခြေထောက်လေးဘက် မလှုပ်ယှက်ဘဲ) စွဲမြဲရပ်တည်နေ သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ရှေ့မတိုး နောက်မဆုတ်

နောက်သို့ အစဉ်လိုက်နေသည်”ဟူ၍သာ ဖြစ်၏။ ဤအတိုင်းသာ ဆိုလိုပါ၏။ နိဿယနှင့် မြန်မာပြန်တို့ အနက်ပြန်ဆိုထားသလို ရထားဘီး၏ အကွပ်က ရထားပုံ တောင်းသို့ အစဉ်လိုက်နေသည်ဟု မဆိုလိုပါ။

သစ်ငုတ် သံငုတ်ပမာ စွဲမြဲစွာ ရပ်နေခြင်းဟူသော ဤအပြစ်သည်) သတ္တမော= (၇)ခုမြောက်သော။ အဿဒေါသော။ပ။ ပုရိမေ=ရှေ့ဘက်ဖြစ်ကုန်သော။ ပါဒေ= ခြေတို့ကို။ သံဟရိတွာ စ=ခေါက်၍ ကွေး၍လည်းကောင်း။ ပစ္စိမေ=နောက်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော။ ပါဒေ=ခြေတို့ကို။ သံဟရိတွာ စ=ကောင်း။ တတ္ထေဝ=ထိုနဂို မူလနေရာ အရပ်၌သာလျှင်။ စတ္တာရော=လေးဘက်ကုန်သော။ ပါဒေ=ခြေတို့ကို။ အဘိနိသီဒတိ=ဖိ၍ ဝပ်နေ၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ခြေထောက်လေးချောင်းတို့ကို ခေါက်၍ ကွေး၍ ဖိလျက် ဝပ်ခြင်းဟူသော ဤအပြစ်သည်) အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော။ အဿဒေါသော=မြင်း၏အပြစ် တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ အဿခဋ္ဌင်္ဂါ=မြင်းကြမ်းမြင်းရိုင်း တို့ဟူသည်။ ဣမေ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အဿဒေါသာ စ=မြင်းအပြစ်တို့ဟူသည်လည်း။ ဣမေ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပုရိသခဋ္ဌင်္ဂါ=ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်းသော ယောက်ျားတို့ဟူသည်။ ကတမေ စ=နည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပုရိသဒေါသာ စ=ယောက်ျားအပြစ်တို့ဟူသည်လည်း။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ ဣမ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဘိက္ခု=တပါးသော ရဟန်းကို။ အာပတ္တိယာ=အာပတ်ဖြင့်။ စောဒေန္တိ=စွပ်စွဲစောဒနာကြကုန်၏။ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ ဘိက္ခုဟိ=ရဟန်းတို့က။ အာပတ္တိယာ=ဖြင့်။ စောဒိယမာနော=စွပ်စွဲစောဒနာအပ်လသော်။ (အဟံ=တပည့်တော်သည်) န သရာမိ=အမှတ်မရပါ။ (ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာဌာနကို အမှတ်မရပါ။ ဝါ=အာပတ် သင့်သည်ကို သတိမရပါ) ဣတိ=ဤသို့။ အသတိယာ=အမှတ်မရခြင်းဖြင့်။ နိဗ္ဗေဋ္ဌေတိ=ဖြေရှင်း၏။ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို အာပတ်ဖြင့် စွပ်စွဲမှုမှ လွတ်မြောက် စေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သော အဿခဋ္ဌင်္ဂါ=ထိုမြင်းကြမ်း မြင်းရိုင်းသည်။ ပေဟိ= သွားလော။ ဣတိ=ဤသို့။ သာရထိနာ=ရထားထိန်းက။ ဝုတ္တော=ဆိုအပ်သည်။ ဝိဒ္ဓေါ=သည်။ စောဒိတော=ရှေ့သို့မောင်းနှင်အပ်သည်။ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်။ ပစ္ဆတော=နောက်၌။ ဝါ=သို့။ ပဋိက္ကံဒတိ သေယျထာပိ=ပြန်ဆုတ်သကဲ့သို့။ ပိဋ္ဌိတော=ဖြင့်။ ရထံ=ကို။ ပဝတ္တေတိ သေယျထာပိ=လည်သွားစေသကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (အာပတ်ဖြင့် စောဒနာအပ်လသော် အမှတ်မရမှုဖြင့် ဖြေရှင်းသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ထိုမြင်းရိုင်းဥပမာရှိ၏ ဟူ၍။ (ရှေ့သို့ မောင်းနှင်အပ်ပါလျက် နောက်သို့ ပြန်ဆုတ်၍ ရထားကို

၁။ နသရာမိကြိယာ၏ကံပုဒ်။ ။န သရာမိတိ "မယာ တေဿ ကမ္မဿ ကတဋ္ဌာနံ န သရာမိ န သလ္လက္ခေမိတိ ဧဝံ အဿတိဘာဝေန နိဗ္ဗေဋ္ဌေတိ မောစေတိ"။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၊ ၄၉၂။

နောက်သို့ပြန်လည်သွားစေသော ထိုမြင်းရိုင်းဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=ငါသည်။
 ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=ဤသာသနာတော်၌။ ဧဝရူပေါ=ဤသို့
 သဘောရှိသော၊ ဧကစ္စော=အချို့သော။ ပုရိသခဋ္ဌကော်ပိ=ကြမ်းတမ်း ရိုင်းခိုင်း
 သော ယောက်ျားသည်လည်း။ ဟောတိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်
 သည်။ (အာပတ်ဖြင့် စောဒနာအပ်လသော် အမှတ်မရမှုဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းဟူသော
 ဤအပြစ်သည်)ပဋ္ဌမော=သော။ ပုရိသဒေါသော=ယောက်ျား၏ အပြစ်တည်း။

၂၅

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ပုရိသဒေါသကား။ ဘိက္ခု=
 ရဟန်းတို့သည်။ ပ။ စောဒကံယေဝ=စွပ်စွဲစောဒနာသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုပင်လျှင်။
 ပဋိပ္ပရတိ^၁=ဆန့်ကျင်ဘက်လှန် တုံ့ပြန်ပြောကြား ထိပါးပုတ်ခတ်၏။ (ကိန္တိ=
 အဘယ်သို့။ ပဋိပ္ပရတိ=ခတ်သနည်းဟူမူ) ဗာလဿ=မသိနားမလည်သူဖြစ်သော။
 (ဝတ္ထုနှင့်တကွသော အာပတ်ကိုလည်းမသိ စောဒနာပုံကိုလည်း နားမလည်၍
 လူဖျင်း လူအ ဖြစ်သော) အဗျတ္တဿ=ဝိနည်းမတတ် မနဲ့စပ် မကျွမ်းကျင်သော။
 တုယံ=သင်သည်။ ဝါ=သင်၏။ ဘဏိတေန=ပြောဆိုအပ်သော စကားဖြင့်။
 ကိနုခေါ=အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။ တံပိ=သင်လိုလူကသော်မှလည်း။ ဘဏိတဗ္ဗ
 =ပြောဆိုသင့်၏ဟူ၍။ မညသိ နာမ=မှတ်ထင်နေလေဘိ၏။ ဣတိ=သို့။
 ပဋိပ္ပရတိ=၏။

။ပ။ လဃံတိ သေယျထာပိ=ခုန်ပေါက်သကဲ့သို့။ ကုဗ္ဗရံ=ကို။ ဟနတိ
 သေယျထာပိ=ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့။ တိဒဏ္ဍံ=ကို။ ဘဉ္စတိ သေယျထာပိ=သို့။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်ကို ခုခံပြောကြားထိပါး
 ပုတ်ခတ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ထိုမြင်းရိုင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ (နောက်သို့
 ခုန်ပေါက်၍ ရထားသစ်သားချောင်းနှင့် ရထားဦး တုတ် လှံတံသုံးချောင်းကို
 ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးသော ထိုမြင်းရိုင်းနှင့် မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=ငါသည်။
 ဝဒါမိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (စောဒကကို ခုခံပြော
 ကြား ထိပါးပုတ်ခတ်ခြင်းဟူသော ဤအပြစ်သည်။) ဒုတိယော=သော။ ပုရိသ
 ဒေါသော=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ပ။ စောဒကဿေဝ=စောဒက၏သာလျှင်။
 (ဥပရိ=အပေါ်၌)ပစ္စာရောပေတိ=အတုံ့တဖန်ပြန်လှန် အပြစ်တင်၏။ (ကိန္တိ=
 သို့။ ပစ္စာရောပေတိ=နည်းဟူမူ) တံ=အသင်စောဒကသည်။ ဣတ္ထန္နာမံ=ဤ
 အမည်ရှိသော။ အာပတ္တိ=အာပတ်သို့။ အာပန္နော=ရောက်သူသည်။ အသိ=
 ဖြစ်၏။ တံ=အသင်စောဒကသည်။ ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာ။ တာဝ ပဋိကရောဟိ=
 ခ။ စောဒကံယေဝ ပဋိပ္ပရတိ။ ။စောဒကံယေဝ ပဋိပ္ပရတိတိ ပဋိဝိရဒ္ဓေါ
 ဟုတွာ ဖရတိ၊ ပဋိဘာဏိတဘာဝေန တိဋ္ဌတိ။ (ယခင်အဋ္ဌကထာ) ဖရတိတိ ဖုသတိ၊
 ဃဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ (၎င်းမူလဋီကာ-၂၂၇)

ကုစားနှင့်ပါဦးလော။ ဣတိ=သို့။ (ပစ္စာရောပေတိ=၏)။ပ။ အဇ္ဈောမဒ္ဒတိ သေယျထာပိ=နင်းဖိသကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို (စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်၌သာလျှင် ပြန်လှန်ပြစ်တင်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=၍။ (ရထားသန်ကိုပင် နင်းဖိသော ထိုမြင်းရိုင်းနှင့် မချွတ်တူစွာ ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍) အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=၏။ပ။ အယံ=ဤအဖြစ်သည်။ (စောဒကအပေါ်၌ သာ ပြန်လှန် အပြစ်တင်ခြင်းဟူသော ဤအဖြစ်သည်) တတိယော=သော။ ပုရိသ ဒေါသော=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ [ဤ၌ “အညေနည”စသည်ကို ဤ စာအုပ် စာမျက်နှာ(၃၃၄) စာပိုဒ်(၁၀) ကာရဏ္ဍဝသုတ်ကိုကြည့်] ဥမ္မဂ္ဂံ=ကို။ ဂဏှတိ သေယျထာပိ=ယူသကဲ့သို့။ ရထံ=ကို။ ဥဗ္ဗဠမံ=အောင်။ ကရောတိ သေယျထာပိ=သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (အညေနညပဋိစရဏ စသည်အမှု ပြုလုပ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ဟူ၍။ (ရထားကို လမ်းမဟုတ် သော နေရာသို့ ရောက်အောင် ဆွဲငင်သွားသော ထိုမြင်းရိုင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအဖြစ်သည်။(အညေနည ပဋိစရဏစသည် အမှုပြုလုပ် ခြင်းဟူသော ဤအဖြစ်သည်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ သံဃမဇ္ဈေ=သံဃာ ပရိသတ်အလယ်၌။ ဗာဟုဝိက္ခေပံ=လက်မောင်း ဆန့်တန်းမှုကို။ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏။ပ။ ပုရိမ ကာယံ=ကို။ လဗံတိ သေယျထာပိ=ခုန်ပေါက်မြှောက်လိုက်သကဲ့သို့။ ပုရိမေ= ကုန်သော။ပါဒေ=တို့ကို။ ပဂ္ဂဏှာတိ သေယျထာပိ=သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (သံဃာအလယ်၌ လက်မောင်းဆန့်တန်းမှုပြုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=၍။ (ရှေ့ပိုင်းကိုယ်နှင့် ရှေ့ဘက်ခြေတို့ကို ခုန်မြှောက်သော ထိုမြင်းရိုင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။ အယံ=ဤအဖြစ်သည်။ (သံဃာအလယ်၌ လက်မောင်း ဆန့်တန်းခြင်းအဖြစ်သည်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ သံဃံ=သံဃာတော်ကို။ ဝါ=သံဃာတော် စကားကို။ အနာဒိယိတွာ=မနာယူမလေးစား အရေးမထားမှု၍။ စောဒကံ= စောဒကပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဝါ=စောဒကစကားကို။ အနာဒိယိတွာ=၍။ သာပတ္တိကောဝ= အာပတ်နှင့်တကွဖြစ်သည်သာလျှင်။ (ဟုတွာ=၍)။ ယေန ကာမံ=သို့။ ပက္ကမတိ= ၏။ပ။ ဝိမံသိတွာ=၍။ ယေန ကာမံ=သို့။ ပက္ကမတိ သေယျထာပိ=ဖဲသွားသကဲ့ သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (သံဃာနှင့် စောဒကကို မနာယူ မလေးစား အရေးမထားမှု၍ အာပတ်နှင့်တကွဖြစ်လျက်ပင် သွားလိုရာသို့ သွားသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ တထူပမံ=ဟူ၍။ (ရထားထိန်းနှင့် နှင်တံကြိမ်လုံးကို ဂရုမစိုက်မှု၍ ဇက်သံကွင်းကို ကိုက်ဖြတ်၍ သွားလိုရာသွားသောထိုမြင်းရိုင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအဖြစ်သည်။ (သံဃာနှင့် စောဒက စကားကိုမနာယူမှု၍

အာပတ်နှင့်တကွဖြစ်လျက် သွားလိုရာသွားခြင်းဟူသော ဤအပြစ်သည်။ ဆဋ္ဌော ပုရိသဒေါသော။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ စောဒိယမာနော=သော်။ အဟံ=တပည့် တော်သည်။ အာပန္နော=အာပတ်သို့ရောက်သူသည်။ ဝါ=အာပတ်သင့်သူသည်။ နေဝ အမိ=မဟုတ်ပါ။ အဟံ=သည်။ အာပန္နော=သူသည်။ [တနည်း-အနာပန္နော=အာပတ်သို့ မရောက်သူသည်လည်း၊ ဝါ=အာပတ်မသင့်သူသည်လည်း] န ပန အမိ=မဟုတ်ပါ။ ဣတိ=ဤသို့ အာပတ်ကို ဖုံးကွယ်လိုသောသဘောဖြင့်။ ဝါ=ဤသို့သံဃာကို ညှဉ်းဆဲလိုသော သဘောဖြင့်။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ [အစဉ် “သော ဘိက္ခု” ဟူ၍ သောပုဒ်ပါခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဤဒုတိယ သောပုဒ် မပါလျှင် ကောင်း၏။ ဝိဘင်း ပါဠိ၌လည်း ထိုသောပုဒ် မပါ]။ တုဏှိဘာဝေန=ဆိတ်ဆိတ် နေသည်အဖြစ်ဖြင့်။ သံဃံ=သံဃာကို။ ဝိဟေဋ္ဌတိ=ညှဉ်းဆဲ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သော အဿဓဠကော=သည်။ပ။ နေဝ အဘိက္ကမတိ သေယျ ထာပိ=ရှေ့သို့လည်းမသွားသကဲ့သို့။ နော ပဋိက္ကမတိ သေယျထာပိ=နောက်သို့ လည်း မဆုတ်သကဲ့သို့။ တတ္ထေဝ=လျှင်။ ခီလဋ္ဌာယီ=သို့။ ဌိတော=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (ဆိတ်ဆိတ် နေခြင်းဖြင့် သံဃာကိုညှဉ်းဆဲသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ တထူပမံ=ဟူ၍။ (ရှေ့သို့ လည်းမသွား နောက်သို့လည်းမဆုတ် သစ်ငုတ် သံငုတ်ပမာ စွဲမြဲစွာရပ်နေသော ထိုမြင်းဥပမာရှိ၏ ဟူ၍)။ အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ= ဤအပြစ်သည်။ (ဤဆိတ်ဆိတ်နေသောအားဖြင့် သံဃာကိုညှဉ်းဆဲခြင်းဟူသော အပြစ်သည်)။ သတ္တမော=သော။ ပုရိသဒေါသော=တည်း။

၁။ ဤသုတ်နှင့်မတူသော ဝိဘင်းပါဠိစာမူ။ ။ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်းပါဠိတော် အဋ္ဌကနိဒ္ဒေသ(၄၀၂)၌ “နေဝါဟံ အာပန္နောမိ၊ န ပနာဟံ အနာပန္နောမိတိ တုဏှိဘူတော သံဃံ ဝိဟေသေတိ” ဟူ၍ ရှေ့၌ ပဋိသေဓမပါသော “အာပန္နော” ပါ၌ နှင့် နောက်၌ ပဋိသေဓနှင့်တကွသော “အနာပန္နော” ပါ၌တို့ကို တွေ့ရ၏။ “န ပနာဟံ” ဟူ၍ ပနသဒ္ဒါ ရှိနေသောကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိစာမူအတိုင်း ရှိသင့်ပါ၏။ ရှင်းပြပါဦးမည်-

မြင်းသည် ရှေ့သို့လည်းမသွား နောက်သို့လည်း မဆုတ်။ အရွဲတိုက်သည်သဘော ဖြင့် မလှုပ်မယှက်ရပ်နေသကဲ့သို့ ထို့အတူ ရဟန်းသည်လည်း “နေဝါဟံ အာပန္နော မိ=တပည့်တော် အာပတ်သင့်သူမဟုတ်ပါ။ န ပနာဟံ အနာပန္နောမိ=တပည့်တော် အာပတ်မသင့်သူလည်း မဟုတ်ပါ” ဟူ၍ သံဃာကို အရွဲတိုက်ညှဉ်းဆဲသည့် သူ၏ သဘောကို ဖော်ပြ၏။ “တပည့်တော် အာပတ်သင့်သူလည်း မဟုတ်ပါ။ အာပတ် မသင့်သူလည်း မဟုတ်ပါ” ဟု ဆိုမှလည်း ထိုရဟန်း၏ အရွဲတိုက်သည့် သဘောသည် သာ၍ ပေါ်လွင်ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် ပြခဲ့သော ဝိဘင်းပါဠိတော် စာမူသာ ကောင်းပါသည်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ စောဒိယမာနော=လသော်။ ဧဝံ=ဤသို့။ အာဟာ=ပြောဆို၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာဟာ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) အာယသ္မန္တော=အရှင်တို့။ တုမေ=အရှင်တို့သည်။ ကိ=အဘယ်ကြောင့်။ မယိ=တပည့်တော်၌။ အတိဗာဠံ=အလွန်ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ။ ဗျာဝဠာ နုခေါ=ကြောင့် ကြစိုက်နေကြပါကုန်သနည်း။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ယာဝ ဣဒါနိ=ယခု အခါ၌ပင်။ (ယခုချက်ချင်းပင်) [ဤယာဝသဒ္ဓါကို အချိန်ကာလပိုင်းခြား ကန့်သတ်မှု ပရိစ္ဆေဒ အနက်ဟောကြံလိုက ကြံနိုင်ပေ၏။ သို့သော် ဝိဘင်း ပါဠိတော်၌ ထိုယာဝသဒ္ဓါ မပါ။ သိက္ခံ=အဓိသီလ သိက္ခာကို။ ပစ္စက္ခာယ= ပယ်စွန့်၍။ ဟိနာယ=ယုတ်နိမ့်သော လူ့ဘဝအကျိုးငှာ။ အာဝတ္တိဿာမိ= ပြန်လည်သွားတော့အံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာဟာ=ပြော၏။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝတ္တာ= ပြောပြီး၍) သော=ထိုရဟန်းသည်။ သိက္ခံ=ကို။ ပစ္စက္ခာယ=၍။ ဟိနာယ=ငှါ။ အာဝတ္တိတ္တာ=ပြန်လည်သွားပြီး၍။ ဧဝံ=ဤသို့။ အာဟာ=၏။ (ကိန္တိ=သို့။ အာဟာ=မူ)။

အာယသ္မန္တော=တို့။ ဣဒါနိ=ယခုအခါ၌။ တုမေ=တို့သည်။ အတ္တမနာ= နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိကြကုန်သည်။ ဟောထ=ဖြစ်ကြကုန်လော။ ဣတိ=သို့။ (အာဟာ=၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သော အဿခဠကော=သည်။ပ။ အဘိနိသီဒတိ သေယျထာပိ=ဖိ၍ ထိုင်သကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (ကိ နုခေါ တုမေ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)။ တထူပမံ=ထိုမြင်းရိုင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ (ခြေထောက် လေးဘက်တို့ကို ကွေး ခေါက်လျက် ဖိထိုင်သော ထိုမြင်းရိုင်းဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤအပြစ်သည်။ (ကိ နုခေါ တုမေ-စသည်ဖြင့် အရွဲတိုက်ပြောဆိုခြင်း ဟူသော ဤအပြစ်သည်)။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော။ ပုရိသဒေါသော=တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပုရိသခဠကော=တို့ဟူသည်။ ဣမေ=တို့တည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပုရိသဒေါသာ စ=တို့ဟူသည်လည်း။ ဣမေ=တို့တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၅ - မလသုတ်

၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မလာနိ=အညစ်အကြေးတို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤ ရှစ်မျိုးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မန္တာ=ရွတ်ဖတ်သင်ယူအပ်သော အတတ်ပညာတို့သည်။ အသဇ္ဈာယ မလာ=မရွတ်အံ မလေ့ကျက်ခြင်းဟူသော (မေ့ပျောက်ကြောင်း)အညစ်အကြေး ရှိကုန်၏။ ဝါ=မရွတ်အံ မလေ့ကျက်ခြင်းကြောင့် မေ့ပျောက်ပျက်စီးကုန်၏။ [အသဇ္ဈာယော မလံ ဧတေသံ မန္တာနန္တိ အသဇ္ဈာယမလာ=မရွတ်အံ ခြင်းဟူသော အညစ်အကြေးရှိသော မန္တန် (အတတ်ပညာ)များ]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဃရာ=အိမ်တို့သည်။ အနုဋ္ဌာနမလာ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ မရှိခြင်းဟူသော (ပျက်စီးကြောင်း) အညစ်အကြေးရှိကုန်၏။ ဝါ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယဖြင့် မပြုပြင်ခြင်းကြောင့် ပျက်စီးကုန်၏။ [ဟောင်းနွမ်း ဆွေးမြည့်သော နေရာများကို အသစ်တဖန် မပြုပြင်ခြင်း ရေနံမသုတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ထကြွ လုံ့လ ဝီရိယဖြင့် မပြုပြင် မစောင့်ရှောက်ခြင်းကြောင့် အိမ်တို့သည် ပျက်စီး ကုန်၏ဟု ဆိုလို၏]။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကောသန္ဓံ=ပျင်းရိခြင်းသည်။ ဝါ=ပျင်းရိခြင်း ကြောင့် ကိုယ်လက်သုတ်သင် သန့်စင်မှုမပြုခြင်းသည်။ ဝဏ္ဏဿ=ကိုယ်အဆင်း ၏။ မလံ=ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပမာဒေါ= သတိပျောက်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းသည်။ ရက္ခတော=စီးပွားဥစ္စာ ထိန်းသိမ်း စောင့် ရှောက်သောသူ၏။ မလံ=အညစ်အကြေးတည်း။ (ပစ္စည်းဥစ္စာ မြန်စွာပျက်သုဉ်း ဆုံးရှုံးကြောင်း အညစ်အကြေးတည်း)။

(တနည်း) ပမာဒေါ=ဒွါရခြောက်ပေါက် စောင့်ရှောက်မှုကင်း မေ့လျော့ခြင်း သည်။ ရက္ခတော=ကိလေသာတရား မြစ်တားစောင့်ရှောက်သောရဟန်း၏။ မလံ= တားမနိုင် ဆီးမရ ပါပကိလေသာ ဝင်ရောက်လာသဖြင့် ဤသာသနာ ကျင့်သိက္ခာ မှ မြန်စွာစုတေ ရွေ့လျော့စေတတ်သော အညစ်အကြေး ဘေးအန္တရာယ်တည်း။ ဤသို့လည်း ရဟန်းအတွက် သီးသန့် အနက်ဆိုနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒုစ္စရိတံ=အခြားယောက်ျားနှင့် ဖောက်ပြား ပျော်ပိုက် ဒုစရိုက် အကုသိုလ်သည်။ ဣတ္ထိယာ=မိန်းမ၏။ မလံ=(ဒုက္ခရောက်ကြောင်း) အညစ် အကြေး ဘေးအန္တရာယ်တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မစ္ဆေရံ=မပေးရက်လို သဝန်တို့ ခြင်းသည်။ ဒဒတော=စွန့်ကြဲ ပေးကမ်း လှူဒါန်းသော သူ၏။ မလံ=အညစ် အကြေးတည်း (ကြံတိုင်းမပေါက် လှူမမြောက်သဖြင့် ခုနောက်စိုးစံ နိဗ္ဗာန် လူနတ် သုံးရပ်စီးပွား ဆီးတားညစ်ကြေး ဘေးအန္တရာယ်တည်း)။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ= တရားတို့သည်။ အသ္မိံ လောကေ စ=ဤယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌လည်းကောင်း။ ပရမိံ လောကေ စ=နောင်တမလွန်ဘဝ၌လည်းကောင်း။ မလာ=အညစ်အကြေး တို့တည်း။ (သုခစီးပွား ဆီးတားညစ်ကြေး ဘေးအန္တရာယ်တို့တည်း)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဝိဇ္ဇာ=မောဟအမိုက်တိုက်ဖြစ်သောအဝိဇ္ဇာသည်။ (သစ္စာ လေးပါး အစရှိသော ရှစ်ဋ္ဌာနတို့၌ မသိတတ်သောတရားဖြစ်၍ သံသရာဝဋ် ဒုက္ခ၏ မူရင်းဇာစ်မြစ်ဖြစ်သော ထူထဲသော မောဟ အမိုက်တိုက်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသည်)။ တတော မလာ=(မိမိမှ ကြွင်းသော) ထိုဆိုအပ်ပြီသော အကုသိုလ် အညစ်အကြေးအားလုံးထက်။ မလတရံ=သာ၍ ဆိုသွမ်း ညစ်နွမ်းသော အညစ် အကြေးတည်း။ အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာသည်။ ပရမံ=လွန်ကဲဆိုးသွမ်းဆုံးဖြစ်သော။

မလံ=အညစ်အကြေးတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မလာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=တို့တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

[ဂါထာ]မန္တာ=တို့သည်။ အသဇ္ဈာယမလာ=ရှိကုန်၏။ပ။ [မလိတ္ထိယာ=မလံ+ဣတ္ထိယာ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်]။ ဒုစ္စရိတံ=သည်။ ဣတ္ထိယာ=၏။ မလံ=တည်း။ပ။ ပါပကာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=အကုသိုလ်တရားတို့သည်။ အသ္မိ လောကေ စ=လည်းကောင်း။ ပရမိ လောကေ စ=ကောင်း။ ဝေ=စင်စစ်ကောက် အမှန်ပင်။ မလာ=အညစ်အကြေးမည်ကုန်၏။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ)ပဉ္စမံ။

၆ - ဒူတေယျသုတ်

၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဒူတေယျံ^၁=စေတမန်တို့၏ ဆောင်ယူပြုလုပ်ဖွယ် သတင်းစကားကို။ ဂန္တု=ဆောင်ယူသွားခြင်းငှာ။ အရဟတိ=ထိုက်၏။ [တနည်း-ဒူတေယျံ=စေတမန်တို့၏ လုပ်ငန်းဖြစ်သော သတင်းစကား အပို့သွားခြင်းအလုပ်သို့။ ဝါ=...အလုပ်ကို။ ဂန္တု=ရောက်ခြင်းငှာ။ ဝါ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာ။ အရဟတိ=ထိုက်၏]။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ ဒူတေယျံ=ကို။ ဂန္တု=ငှာ။ အရဟတိ=ထိုက်သနည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သောတာ စ=(သတင်းပေးသောသူ၏ စကားကို) နားထောင်တတ်သည်လည်းကောင်း။ သာဝေတာ စ=တဖန်ကြားသိစေတတ်သည်လည်းကောင်း။ (သတင်းစကားကို နာယူမှတ်သားပြီးနောက် "အသင်တို့ ပြောပြအပ်သောသတင်းစကားကား ဤမည်သောစကားပါတည်း" ဟု တဖန်ကြားသိစေတတ်သည်လည်းကောင်း) ဥဂ္ဂဟေတာစ=ကောင်းစွာ နာယူမှတ်သားတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဓာရေတာ စ (မမေ့ပျောက်အောင်)ကောင်းစွာ ဆောင်ထားနိုင်သည်လည်းကောင်း။

ဝိညာတာ စ=ထိုစကား၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကိုယ်တိုင်လည်း သိနားလည်သည်လည်းကောင်း။ [“ဝိညာတာတိ အတ္တနာ တဿ အတ္ထံ ဇာနိတာ”

၁။ ဒူတေယျံ ဂန္တုမရဟတိ။ ။ဒူတေယျန္တိ ဒူတကမ္မံ၊ ဂန္တုမရဟတိတိ တံ ဒူတေယျသင်္ခါတံ သာသနံ ဓာရေတွာ ဟရိတုံ အရဟတိ (အဋ္ဌကထာ)။ ဒူတာနံ ကမ္မံ ဒူတေယျံ၊ ဒူတာနံ=စေတမန်တို့၏။ ကမ္မံ=ပြုလုပ်ဖွယ် (ဆောင်ယူသွားဖွယ်) သတင်းစကားတည်း။ ဤသို့ အနက်ဆိုရာ၏။ စူဠဝါ ဝိမတိဋီကာ ၂၅၄ (သံဃဘောဒကက္ခန္ဓက)၌ကား “ဒူတေယျံ ဂန္တုန္တိ ဒူတကမ္မံ ပတ္တံ ဒူတကမ္မံ ကာတုန္တိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအလို ထုံးစံအတိုင်း “ဒူတာနံ=တို့၏။ ကမ္မံ=လုပ်ငန်းဖြစ်သော သဝဏ်စာလ္လာ သတင်းစကားအပို့သွားခြင်းတည်း” ဟု အနက်ဆို။ ထိုအဖွင့်အတိုင်း နိဿယခန်း၌ ဒူတိယနည်းအနက်ပေးထားသည်။

ဟူသော အဋ္ဌကထာ အောက်ခြေ(က)စာမူနှင့် စုဋ္ဌဝါသံဃဘောဒကက္ခန္ဓက သာရုတ္တဋီကာ(၄၁၇)အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုသည်။ ဝိညာပေတာ စ=သူတပါး ကိုလည်း သိနားလည်စေနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ သဟိတာ သဟိတသ=သင့် လျော်သောစကား မသင့်လျော်သောစကား၌။ (အကြောက်အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်၍ သင့်လျော်သောစကား၊ တကွမဖြစ်၍ မသင့်လျော်သောစကား၌။ ဝါ=အကျိုး စီးပွားနှင့်တကွဖြစ်၍ သင့်လျော်သောစကား၊ တကွမဖြစ်၍ မသင့်လျော်သော စကား၌) [သဟိတ=သဟ+က္ခတ=တကွဖြစ်သောစကား] ဝါ=ပြောဆိုရန် လိုအပ်သောစကား၊ မလိုအပ်သောစကား၌။ ဝါ=ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်သောလုပ်ငန်း၊ မလိုအပ်သောလုပ်ငန်း၌။ ကုသလော စ=ကျွမ်းကျင်သည်လည်းကောင်း။ နော စ ကလဟကာရကော=ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားမှု မပြုတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ =ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရား တို့နှင့်။ပ။ သာရိပုတ္တော=သာရိပုတြာသည်။ပ။

[ဂါထာ] ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥဂ္ဂဝါဒိနိ=ကြမ်းတမ်းစွာ ပြောဆိုတတ် သော။ ပရိသံ=ပရိသတ်သို့။ ပတွာ=ရောက်၍။ ဝါ=ရောက်လသော်။ ဝေ=စင်စစ် ဧကန်အမှန်ပင်။ န ဗျထတိ=မတုန်လှုပ်။ ဝစနဉ္စ=ပြောဆိုသင့်သမျှစကားကို လည်း။ န ဟာပေတိ=မယုတ်လျော့စေ။ ဝါ=မယုတ်ကုံလုံပြည့်စုံအောင်ပြောဆို ၏။ သာသနဉ္စ=သတင်းစကားကိုလည်း။ န ဆာဒေတိ=ဖုံးကွယ်မထား။ အသန္နိဒ္ဓဉ္စ=ယုံမှားသံသယမရှိအောင်လည်း။ ဝါ=သံသယကင်း ရှင်းလင်းတိကျစွာ လည်း။ ဘဏတိ=ပြောဆို၏။ ပုစ္ဆိတော=မေးမြန်းအပ်သည်။ (သိလိုသော အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျိုးငှာ မေးမြန်းအပ်သည်။ ဝါ=ဝန်ခံမှု ပဋိညာဉ်ရရှိခြင်းငှာ မေးမြန်းအပ်သည်) သမာနော စ=ဖြစ်သော်လည်း။ န ကုပ္ပတိ=စိတ်မဆိုး။ ဝေ=စင်စစ်။ တာဒိသကော=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော။ သ(သော)ဘိက္ခု= ထိုရဟန်းသည်။ပ။ အရဟတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ)ဆဋ္ဌ။

၇-ပဌမဗန္ဓနသုတ်

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ အာကာရေဟိ=အခြင်းအရာတို့ ဖြင့်။ ဝါ=အကြောင်းတို့ဖြင့်။ ဣတ္ထိ=မိန်းမသည်။ ပရိသံ=ယောက်ျားကို။ ဗန္ဓတိ= နှောင်ဖွဲ့၏။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ (အာကာရေဟိ=တို့ ဖြင့်။ ဗန္ဓတိ=နှောင်ဖွဲ့သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထိ=သည်။ ရုဏ္ဏေန=ငို ကြွေးခြင်းဖြင့်လည်း။ ပရိသံ=ကို။ ဗန္ဓတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣတ္ထိ=သည်။ ဟသိတေန=ရယ်ခြင်းဖြင့်လည်း။ပ။ ဘဏိတေန=စကားပြောဆိုခြင်းဖြင့်လည်း။ပ။ အာကပ္ပေန=ဝတ်ရုံခြင်းစသော အမှုအရာ အသွင်အပြင်ဖြင့်လည်း။ပ။ ဝန ဘဂေန=တောမှချိုးယူအပ်ခဲ့သော ပန်း သစ်သီး စသောလက်ဆောင်ဖြင့်လည်း။ပ။ ဂန္ဓေန=အနံ့ဖြင့်လည်း။ပ။ ရသေန=အရသာဖြင့်လည်း။ပ။ ဖဿေန=အတွေ့အထိ

ဖြင့်လည်း။ ပုရိသံ=ကို။ ဗန္ဓတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ
 အာကာရေဟိ=ဤအခြင်းအရာတို့ဖြင့်။ ဣတ္ထိ=သည်။ ပုရိသံ=ကို။ ဗန္ဓတိ=၏။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယေ(သတ္တာ)=အကြင်သတ္တဝါတို့ကို။ ဖဿေန=အတွေ့အထိဖြင့်။
 ဗဒ္ဒါ=ဖွဲ့နှောင်ချည်တုပ်အပ်ကုန်ပြီ။ ဝါ=ဖွဲ့နှောင်ချည်တုပ်ခံ ရကုန်ပြီ။ တေ သတ္တာ=
 ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ သုဗဒ္ဒါ=ကောင်းစွာဖွဲ့နှောင်ချည်တုပ် ခံရသူမည်ကုန်သည်။
 (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) သတ္တမံ။

၁၈(စာပိုဒ်)။ ၈-ဒုတိယဗန္ဓနသုတ်။ ။ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ ဣတ္ထိ
 =မိန့်မကို။ ဗန္ဓတိ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဟာရာဒသုတ်

၁၉။ [စာပိုဒ်(၁၁)ဝေရဉ္စသုတ် စာမျက်နှာ(၃၄၂)လည်းကြည့်] အထခေါ=၌။
 ပဟာရာဒေါ=ပဟာရာဒမည်သော။ အသုရိန္ဒော=အသုရိန်သည်။ ဝါ=အသုရာ
 တို့၏ အကြီးအမှူးသည်။ပ။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိသေစွာရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=၌။
 အဋ္ဌာသိ=ရပ်နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ ဌိတံ=ရပ်နေသော။ ပဟာရာဒံ=ပဟာရာဒ
 မည်သော။ အသုရိန္တံ=အသုရိန်ကို။ ဘဂဝါ=သည်။ ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာကို။
 အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=မေးတော်မူသနည်းဟူမူ)။

ပဟာရာဒ=ပဟာရာဒ။ အသုရာ^၃=အသုရာတို့သည်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=မဟာ
 သမုဒြာ၌။ အပိ ပန အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြပါကုန်၏လော။ ဝါ=ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်
 နေထိုင်ကြပါကုန်၏လော။ ဣတိ=ဤသို့။(အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ ဘန္တေ=
 အရှင်ဘုရား။ အသုရာ=တို့သည်။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြ
 ပါကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ဖြေကြား လျှောက်ထားပြီ)။ ပဟာရာဒ=
 ပဟာရာဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အစ္စရိယာ=အံ့ ဩဖွယ်ကောင်းကုန်သော။
 (လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချိုးထိုက်ကုန်သော)။ အဗ္ဘုတာ=မဖြစ်စဖူး အသစ်အထူး
 ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ=သဘောတရားတို့သည်။ ကတိ ပန=အဘယ်မျှရှိပါကုန်

၁။ အသုရပုဒ်၏ဝစနတ္ထ။ ။ပကတိဒေဝါ ဝိယ န သုရန္တိ န ဤသန္တိ န
 ဝိရောဓန္တိတိ အသုရာ=ပကတိ ရိုးရိုးနတ်တို့ကဲ့သို့ မအုပ်စိုးနိုင် မတင့်တယ် မတောက်
 ပြောင်နိုင်သော နတ်များ။ (တနည်း) ပကတိရိုးရိုးနတ်တို့ကို သုရဟု ခေါ်၏၊ သုရာနံ
 ပဋိပက္ခာတိ အသုရာ=ထိုသုရမည်သော ပကတိရိုးရိုးနတ်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်
 ကြသောကြောင့် ဝေပဝိတ္တိနှင့် ပဟာရာဒဝသုတို့ကို အသုရဟု ခေါ်၏။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊
 ၂၇၁။ ဒုဠဝါပါတိမောက္ခပနက္ခန္ဓက သာရတ္ထဋီကာ၊ ၄၂၈။ ဤ၌ သုရဓာတ်သည်
 ဘိတ္တိအနက်၊ ဣဿရိယ (ရိုးမိုး အုပ်စိုးခြင်း) အနက်တို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် န
 ဤသန္တိ(မရိုးမိုးနိုင်ကုန်)၊ န ဝိရောဓန္တိ (မထွန်းတောက်နိုင်ကုန်)ဟု ဖွင့်သည်။ ဤသုတ်
 ဋီကာ၌မူ ဤသန္တိ နေရာ၌ ကိဠန္တိဟုရှိ၏။

သနည်း။ (ကတိ=အဘယ်မျှရှိကုန်သော)။ ယေ=ယင်းသို့သော အံ့ဩဖွယ်တရား
သဘောတို့ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ=မြင်ကြကုန်၍ မြင်ကြကုန်၍။ အသုရာ=တို့သည်။
မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အဘိရမန္တိ=ပျော်ရွှေကြကုန်သနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=
မေးတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဗုတာ=ကုန်သော။
ဓမ္မာ=တို့သည်။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ပါတည်း။ (အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော)။ ယေ=ယင်း
အံ့ဩဖွယ်တရားသဘောတို့ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ=၍။ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်ရွှေကြ
ပါကုန်၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘန္တေ=
ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=မဟာသမုဒြာသည်။ အနုပုဗ္ဗနိန္ဒော=အစဉ်အတိုင်းနိမ့်သည်။
အနုပုဗ္ဗပေါဏော=အစဉ်အတိုင်းကိုင်းသည်။ အနုပုဗ္ဗပဗ္ဗာရော=အစဉ်အတိုင်း
ရှိုင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)။ အာယတကေနေဝ=လက်ဦးပဌမအစအားဖြင့်
ပင်။ ဝါ=လက်ဦးပဌမ ကမ်းစပ်ဒေသ စလျှင်စချင်းပင်။ ပပါတော=နက်ရှိုင်း
သည်။ (ကမ်းပါးပြတ် ကမ်းပါးစောက်ကဲ့သို့ နက်ရှိုင်းသည်)။ နဟောတိ=မဖြစ်။
ဝါ=မဟုတ်။

ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ အနုပုဗ္ဗနိန္ဒော=သည်။ပ။ အနုပုဗ္ဗ
ပဗ္ဗာရော=သည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ အာယတကေနေဝ=ပင်။
ပပါတော=သည်။ ယံ န ဟောတိ=အကြင်မဖြစ်။ ဘန္တေ=ရား။ အယမ္ဗိ=ဤ
သဘောတရားသည်လည်း။ (စလျှင်စချင်း နက်သည်မဟုတ်ဘဲ အစဉ်အတိုင်း
နက်သည်အဖြစ်ဟူသော ဤသဘောတရားသည်လည်း)။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။
ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အစ္စရိယော=အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော။ အဗ္ဗုတော=
မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်သော။ ဓမ္မော=သဘောတရားပါတည်း။ ယံ=ယင်း
အံ့ဩဖွယ်တရားသဘောကို။ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်ရွှေကြပါကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား။ ပုနစ=နောက်ထပ်လဲပဲ။ အပရံ=အခြားသော အံ့ဩဖွယ် တရား
သဘောကို။ (အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဘာသိဿာမိ=လျှောက်ပါအံ့)။ မဟာ
သမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဌိတဓမ္မော=စည်းကမ်းမလွဲ ခိုင်မြဲတည်တံ့ခြင်း သဘောရှိသည်။
(ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဝေလံ=(စည်းကမ်းဘောင်ဟူသော)ကမ်းကို။ နာတိဝတ္တတိ=
မကျော်လွန်ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဌိတဓမ္မော=သည်။ (ဟုတွာ
=၍)။ ဝေလံ=ကို။ ယံ နာတိဝတ္တတိ=အကြင်မကျော်လွန်ပါ။ ဘန္တေ=ရား။
အယမ္ဗိ=(ကမ်းကို မကျော်လွန်ခြင်းဟူသော) ဤတရားသဘောသည်လည်း။
မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ပုနစ=ပဲ။ အပရံ=ကို။ (အဟံ=သည်။ ဘာသိဿာမိ=အံ့)။
မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ မတေန=သေပြီးသော။ ကုဏပေန=(ဆင် မြင်းစသည်
တို့၏) အကောင်ပုပ်နှင့်။ န သံဝသတိ=အတူမနေ။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ မတံ=

သေပြီးသော။ ယံ ကုဏပံ=အကြင်အကောင်ပုပ်သည်။ ဟောတိ=ရှိ၏။ တံ=ထို
 အသေကောင်ပုပ်ကို။ ခိပ္ပမေဝ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်။ တီရံ=ကမ်းသို့။ ဝါဟောတိ=
 (ရေကို)ဆောင်ပို့စေ၏။ [ယင်းအကောင်ပုပ်ကို ရိုက်ခတ်သယ်ဆောင်သွားရန်
 သမုဒြာက ရေကိုစေခိုင်း၏ဟူလို]။ ထလံ=ကြည်းကုန်းထက်သို့။ ဥဿာရေတိ=
 ရောက်စေ၏။ ဝါ=တင်ပို့၏။ (လက်ဖြင့်ဆွဲ၍ ပစ်တင်လိုက်သကဲ့သို့ လှိုင်းဖြင့်
 ရိုက်ခတ်ပစ်တင်လိုက်၏)။ ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ မတေန=သော။
 ကုဏပေန=နှင့်။ ယံ နံ သံဝသတိ=အကြင်အတူမနေ။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ မတံ=
 သော။ ယံ ကုဏပံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ တံ=ကို။ ခိပ္ပမေဝ=လျှင်။ တီရံ=သို့။
 ယံ ဝါဟောတိ=အကြင်ဆောင်ပို့စေ၏။ ထလံ=သို့။ ယံ ဥဿာရေတိ=အကြင်
 ရောက်စေ၏။ ဘန္တေ=ရား။ အယံမ္ပိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (ဤအသေ
 ကောင်ပုပ်ကို ကုန်းပေါ်သို့ပစ်တင်ခြင်း တရားသဘောသည်လည်း)။ မဟာသမုဒ္ဒေ
 =၌။ တတိယော=သော။ပ။ ယံ=ယင်းအံ့ဩဖွယ်ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ=၍။ပ။

ယာ ကာစိ=အားလုံးစုံကုန်သော။ မဟာနဒိယော=မြစ်ကြီးတို့သည်။ (သန္တိ=
 ရှိကုန်၏)။ သေယျထိဒံ=ထိုမြစ်ကြီးတို့ဟူသည် အဘယ်နည်း။ [တနည်း-ဣဒံ
 (ဣမာ နဒိယော)=ဤမြစ်ကြီးတို့ဟူသည်။ သေယျထာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။
 ဂင်္ဂါ=ဂင်္ဂါမြစ်လည်းကောင်း။ ယမုနာ=ယမုနာမြစ်လည်းကောင်း။ အစိရဝတီ=
 အစိရဝတီမြစ်လည်းကောင်း။ သရဘူ=သရဘူမြစ်လည်းကောင်း။ မဟိ=မဟိ
 မြစ်လည်းကောင်းတည်း။ တာ=ထိုမြစ်အားလုံးတို့သည်။ မဟာသမုဒ္ဒံ=မဟာ
 သမုဒြာသို့။ ပတွာ=ရောက်ကြ၍။ ဝါ=ရောက်ကြလျှင်။ ပုရိမာနိ=ရှေး၌ဖြစ်ကုန်
 သော။ နာမဂေါတ္တာနိ=အမည်အနွယ်တို့ကို။ (ဂင်္ဂါ ယမုနာ စသောအမည်၊
 နဒိ နိန္ဒဂါ စသောအနွယ်တို့ကို)။ ဇဟန္တိ=စွန့်ကြဲကုန်၏။ မဟာသမုဒ္ဒေါတွေဝ=
 မဟာသမုဒြာဟူ၍သာလျှင်။ သံခံ=ခေါ်ဝေါ်အပ်ကုန်သည်အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆန္တိ=
 ရောက်ကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား။ ယာကာစိ=ကုန်သော။ မဟာနဒိယော=တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်
 ၏)။ပ။ ပတွာ=၍။ ပုရိမာနိ=ကုန်သော။ နာမဂေါတ္တာနိ=တို့ကို။ ယံ ဇဟန္တိ=
 အကြင်စွန့်ကုန်၏။ပ။ သံခံ=သို့။ ယံ ဂစ္ဆန္တိ=အကြင်ရောက်ကုန်၏။ ဘန္တေ=
 ရား။ အယံပိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့သည် မဟာ
 သမုဒြာသို့ရောက်လျှင် မိမိတို့၏ရှေးနာမည် အနွယ်ဟောင်းကိုစွန့်၍ မဟာသမုဒြာ
 ဟုသာခေါ်ဝေါ်အပ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်
 လည်း)။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ပ။ ယံ=ယင်း
 အံ့ဩဖွယ်ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ=၍။ပ။

☞ လောကေ=လောက၌။ ယာ စ သဝန္တိယော=အကြင်စီးသွားသောမြစ်ကြီး
 မြစ်ငယ်တို့သည်လည်း။ မဟာသမုဒ္ဒံ=သို့။ အပ္ပေန္တိ=စီးဝင်သက်ရောက်ကုန်၏။

အန္တလိက္ခာ=ကောင်းကင်မှ။ ယာ စ ဓာရာ=အကြင်မိုးရေ အယဉ်တို့သည်လည်း။ ပပတန္တိ=ကျကုန်၏။ တေန=ထိုစီးဝင်သော မြစ်ကြီးမြစ်ငယ်နှင့် ကောင်းကင်မှ ကျသော မိုးရေကြောင့်။ မဟာသမုဒ္ဒဿ=မဟာသမုဒ္ဒြာ၏။ ဦနတ္ထံ ဝါ=ယုတ်လျော့သည်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ပူရတ္ထံ ဝါ=ပြည့်သည်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ န ပညာယတိ=မထင်ရှား။ ဘန္တေ=ရား။ လောကေ=၌။ ယာ စ သဝန္တိယော=လည်း။ ပ။ အပ္ပေန္တိ=ကုန်၏။ ပ။ ပပတန္တိ=ကျကုန်၏။ ပ။ ယံ န ပညာယတိ=အကြင်မထင်ရှား။ ဘန္တေ=ရား။ အယမ္ဗိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (ထိုမြစ်ရေနှင့် မိုးရေအယဉ်ကြောင့် မဟာသမုဒ္ဒြာ၏ ယုတ်လျော့မှု ပြည့်မှု မထင်ရှားခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်လည်း)။ ပ။

မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဧကရသော=(အခြားအရသာမပါ) တခုတည်းသာ ဖြစ်သော အရသာရှိ၏။ လောဏရသော=ငံသောအရသာရှိ၏။ ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဧကရသော=ရှိသည်။ လောဏရသော=ရှိသည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ ဘန္တေ=ရား။ အယမ္ဗိ=ဤငံသောအရသာတခုတည်းသာ ရှိခြင်း သဘောတရားသည်လည်း။ ပ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဗဟုရတနော=များသောရတနာရှိ၏။ အနေကရတနော=တပါးမကများသော ရတနာရှိ၏။ တတြ=ထိုမဟာသမုဒ္ဒြာ၌။ ဣမာနိ ရတနာနိ=ဤရတနာတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ သေယျထိဒံ=ထိုရတနာတို့ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မုတ္တာ=ပုလဲလည်းကောင်း။ မဏိ=ပတ္တမြားလည်းကောင်း။ ဝေဠုရိယော=ကြောင်မျက်ရွဲလည်းကောင်း။ သင်္ခေါ=ခရုသင်းလည်းကောင်း။ သိလာ=ကျောက်သလင်းလည်းကောင်း။ ပဝါဠံ=သန္တာလည်းကောင်း။ ရဇတံ=ငွေလည်းကောင်း။ ဇာတရူပံ=ရွှေလည်းကောင်း။ လောဟိတကော=ပတ္တမြားနီလည်းကောင်း။ မသာရဂလ္လံ=ပတ္တမြားပြောက်(ဝါ=မြ)လည်းကောင်းတည်း။

ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဗဟုရတနော=များသော ရတနာရှိသည်။ အနေကရတနော=ရှိသည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ တတြ=ထိုမဟာသမုဒ္ဒြာ၌။ ပ။ မသာရဂလ္လံ=လည်းကောင်းတည်း။ ဘန္တေ=ရား။ အယံပိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (ဤများသောရတနာရှိခြင်း သဘောတရားသည်လည်း)။ ပ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ မဟတံ=ကြီးမားကုန်သော။ ဘူတာနံ=သတ္တဝါတို့၏။ အာဝါသော=နေရာသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တတြ=ထိုမဟာသမုဒ္ဒြာ၌။ ဣမေဘူတာ=ဤသတ္တဝါတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ တိမိ=တိမိမည်သောငါးကြီးသည်လည်းကောင်း။ တိမိဂံလော=တိမိဂံလမည်သော ငါးကြီးသည်လည်းကောင်း။ တိမိရပိဂံလော=တိမိရပိဂံလမည်သော ငါးကြီးသည်လည်းကောင်း။ အသုရာ=အသုရာတို့သည်လည်းကောင်း။ နာဂါ=နဂါးတို့သည်လည်းကောင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗာ=ဂန္ဓဗ္ဗတို့သည်လည်းကောင်း။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။

မဟာသမုဒ္ဒေ=မဟာသမုဒြာ၌။ ယောဇနသတိကာ=ယူဇနာတရာ ရှိကုန်
 သော။ အတ္တဘာဝါပိ=အတ္တဘောတို့သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=အတ္တဘောရှိသော
 သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း။ ဒွိယောဇနသတိကာ=ယူဇနာနှစ်ရာရှိကုန်သော။
 အတ္တဘာဝါပိ=လည်းကောင်း။ တိယောဇနသတိကာ=ယူဇနာသုံးရာရှိကုန်သော။
 အတ္တဘာဝါပိ=ကောင်း။ စတုယောဇနသတိကာ=ယူဇနာလေးရာရှိကုန်သော။
 အတ္တဘာဝါပိ=ကောင်း။ ပဉ္စယောဇနသတိကာ=ယူဇနာငါးရာရှိကုန်သော။ အတ္တ
 ဘာဝါပိ=တို့သည်လည်းကောင်း။ သန္တိ=ရှိကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေ=
 သည်။ မဟာတံ=ကုန်သော။ ဘူတာနံ=တို့၏။ အာဝါသော=သည်။ ယံ ဟောတိ=
 အကြင်ဖြစ်၏။ တတြ=ထိုမဟာသမုဒြာ၌။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ အယမ္ဗိ=ဤသဘော
 တရားသည်လည်း။ (ဤကြီးမားသော သတ္တဝါတို့၏ နေရာဖြစ်ခြင်း သဘော
 တရားသည်လည်း)။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ မဟာသမုဒ္ဒေ=၌။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။
 အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့ဟူသည်။
 ဣမေ ခေါ=ဤသည်တို့ပါတည်း။ ယေ=ယင်းအံ့ဩဖွယ်တရားရှစ်ပါးတို့ကို။
 ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ=၍။ ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြပါကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=
 လျှောက်ပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=ဤတရားဖြင့်
 ဆုံးမရာ မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌။ အပိ ပန အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြ
 ပါကုန်၏လော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ပဟာရာဒ=ဒ။ ဘိက္ခု=
 တို့သည်။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြပါကုန်၏။ ဣတိ=
 သို့။ (အဝေါစ=ဖြေကြားတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌။
 အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်။
 ကတိ ပန=အဘယ်မျှရှိပါကုန်သနည်း။ (ကတိ=အဘယ်မျှရှိကုန်သော) ယေ=
 ယင်းအံ့ဩဖွယ်တရားတို့ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ။ ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြပါကုန်
 သနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)။ ပ။ အဋ္ဌ=တို့ဟူသည်။ ကတမေ
 =နည်းဟူမူ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေ=သည်။ အနုပုဗ္ဗနိန္ဒော=သည်။ အနုပုဗ္ဗပေါ
 ဣကာ=သည်။ အနုပုဗ္ဗပဗ္ဗာရော=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။
 အာယတကောနေဝ=ပင်။ ပပါတော=သည်။ န ဟောတိ သေယျထာပိ=မဖြစ်
 သကဲ့သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌။
 အနုပုဗ္ဗသိက္ခာ=အစဉ်အတိုင်းဖြည့်ကျင့်ရသော သိက္ခာသုံးပါးသည်လည်းကောင်း။
 အနုပုဗ္ဗကိရိယာ=အစဉ်အတိုင်း ဆောက်တည်မှုပြုရသော စုတင်(၁၃)ပါးသည်
 လည်းကောင်း။ အနုပုဗ္ဗပဋိပဒါ=အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ရသော အနုပဿနာ(၇)ပါး
 စသည်သည်လည်းကောင်း။ (ဟောတိ=ရှိရ၏။) အာယတကောနေဝ=ဦးစွာပဋ္ဌမ

စလျှင် စချင်းပင်လျှင်။ (သီလဖြည့်ကျင့်မှု စသည်ကိုမပြုဘဲ အဦးအစ ပဋ္ဌမ
ကတည်းကပင်လျှင်) အညာပဋိဝေဓော=အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်းသည်။
န ဟောတိ=မဖြစ်။

ပဟာရာဒ=ဒ။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=ဌ်။ အနုပုဗ္ဗသိက္ခာ=ကောင်း။ပ။ အနုပုဗ္ဗ
ပဋိပဒါ=ကောင်း။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ရှိရ၏။ အာယတကေနေဝ=ပင်လျှင်။
အညာပဋိဝေဓော=သည်။ ယံ န ဟောတိ=အကြင်မဖြစ်။ ပဟာရာဒ=ဒ။
အယမ္ပိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း (ဤအနုပုဗ္ဗသိက္ခာ စသည်ရှိခြင်းနှင့်
စလျှင်စချင်းပင် အညာပဋိဝေဓ မဖြစ်နိုင်ခြင်း သဘောသည်လည်း) ဣမသ္မိံ
ဓမ္မဝိနယေ=ဌ်။ပ။ ယံ=ယင်းအံ့ဩဖွယ်တရားသဘောကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ။ပ။
အဘိရမန္တိ=ကုန်၏။

ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဌိတဓမ္မော=သည်။ (ဟုတွာ=၍)
ဝေလံ=ကို။ နာတိဝတ္တတိ သေယျထာပိ=မကျော်လွန်သကဲ့သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။
ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ မယာ=ငါသည်။ သာဝကာနံ=တပည့်တို့အား။ ယံ
သိက္ခာပဒံ=အကြင်သိက္ခာပုဒ်ကို။ ပညတ္တံ=ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ။ တံ (သိက္ခာ
ပဒံ)=ထိုပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကို။ မမ=ငါ၏။ သာဝကာ=(သောတာပန်
စသော) တပည့်တို့သည်။ ဇီဝိတဟေတုပိ=အသက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်
သော်မှလည်း။ နာတိတ္ထမန္တိ=မကျူးလွန်ကုန်။ ပဟာရာဒ=ဒ။ မယာ=သည်။
သာဝကာနံ=တို့အား။ ယံ သိက္ခာပဒံ=ကို။ ပညတ္တံ=ပြီ။ တံ(သိက္ခာပဒံ)=ကို။ပ။
ယံ နာတိတ္ထမန္တိ=အကြင် မကျူးလွန်ကြကုန်။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ပိ=(သိက္ခာ
ပုဒ်ကို မကျူးလွန်ခြင်းဟူသော) ဤသဘောတရားသည်လည်း။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မ
ဝိနယေ။ပ။ အဘိရမန္တိ=ကုန်၏။

ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ မတေန=သော။ ကုဏပေန=နှင့်။
န သံဝသတိ သေယျထာပိ=အတူမနေသကဲ့သို့။ပ။ တီရံ=သို့။ ဝါဟေတိ
သေယျထာပိ=ဆောင်ပို့စေသကဲ့သို့။ ထလံ=သို့။ ဥဿာရေတိ သေယျထာပိ=
ရောက်စေသကဲ့သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဝေမေဝံ=ပင်။ ယော သော ပုဂ္ဂလော=
အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဒုဿီလော=သီလမရှိ။ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိ
၏။ အသုစိသင်္ဂါယာမာစာရော=...ကျင့်ရှိ၏။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်
(၇၂)၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ် စာမျက်နှာ(၂၅၄)ကြည့်] ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တော=မူရှိ၏။
အဿမဏော=ဘဲလျက်။ သမဏပဋိညော=ခြင်းရှိ၏။ အဗြဟ္မစာရီ=လျက်။ ဗြဟ္မ
စာရီပဋိညော=ရှိ၏။ အန္တောပူတိ=ရှိ၏။ အဝဿုကော=စို၏။ ကသမ္မုဇာတော=
ရှိ၏။ တေန=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်နှင့်။ သံဃော=သံဃာသည်။ န သံဝသတိ=(ဥပုသ်
ကံဆောင်မှု စသည်ဖြင့်) မပေါင်းသင်း မဆက်ဆံ။ ခိပ္ပမေဝ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်။
သန္နိပတိတွာ=စည်းဝေး၍။ နံ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဥက္ခိပတိ=ထုတ်ပယ်၏။

သော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဘိက္ခုသံဃဿ=ရဟန်းသံဃာ၏။ မဇ္ဈေ=အလယ်၌။ သန္နိသိန္နော=ရောနှောနေထိုင်နေသည်။ ကိဉ္ဇာပိ ဟောတိ=အကယ်၍ ကား ဖြစ်နေပေ၏။ အထခေါ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်နေပါသော်လည်း။ သော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သံဃမှာ=ရဟန်းသံဃာမှ။ အာရကာဝ=ဝေးကွာတော့သည်သာ။ သံဃော စ=ရဟန်းသံဃာသည်လည်း။ တေန=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်မှ။ အာရကာဝ=ဝေးကွာတော့သည်သာ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ ယော သော ပုဂ္ဂလော=သည်။ ဒုဿီလော=သီလမရှိ။ပ။ ကသမ္ပုဇာတော=၏။ တေန=နှင့်။ သံဃော=သည်။ ယံ န သံဝသတိ=အကြင်မပေါင်းသင်း မဆက်ဆံ။ပ။ ယံ ဥက္ခိပတိ=အကြင်ထုတ်ပယ်၏။ပ။ သံဃောစ=လည်း။ တေန=မှ။ အာရကာဝ=သည်သာ။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (သံဃာသည် ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို အပေါင်းအသင်း မလုပ်ကြံ၍ ဖယ်ထုတ်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်လည်း) ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌။ပ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ ယာ ကာစိ=ကုန်သော။ မဟာနဒိယော=တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ပ။ နာမဂေါတ္တာနိ=တို့ကို။ ဇဟန္တိ သေယျထာပိ=စွန့်ကုန်သကဲ့သို့။ပ။ သံခံ=သို့။ ဂစ္ဆန္တိ သေယျထာပိ=ရောက်ကုန်သကဲ့သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ ခတ္တိယာ=မင်းမျိုးတို့လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားမျိုးတို့လည်းကောင်း။ ဝေဿာ=ကုန်သွယ်လယ်လုပ် လူတန်းစားမျိုးတို့လည်းကောင်း။ သုဒ္ဓါ=သူဆင်းရဲမျိုးတို့လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့) စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော။ ဣမေဝဏ္ဏာ=ဤအမျိုးတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ=ထိုအမျိုးလေးပါးတို့သည်။ တထာဂတပုဝေဒိတေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော။ ဓမ္မဝိနယေ=သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနယာပိဋကတ် ဤသာသနာတော်မြတ်၌။ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ။ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွါခဲ့ကြ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့။ (အိမ်၌နေထိုင်မှု၊ လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့) [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂) ပဓာနသုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗဇိတွာ=ဝင်ရောက်ကြပြီး၍။ ဝါ=ဝင်ရောက်ကြပြီးလသော်။ ပုရိမာနိ=ရှေးလူ့ဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော။ နာမဂေါတ္တာနိ=အမည်အနွယ်တို့ကို။ ဇဟန္တိ=စွန့်ကြဲကုန်၏။ သကျပုတ္တိယာ=သာကီဝင်မင်းသား ဘုရားသားတော်ဖြစ်ကြကုန်သော။ သမဏာတွေဝ=ရဟန်းတော်တို့ဟူ၍သာလျှင်။ သံခံ=ခေါ်ဝေါ်အပ်ကုန်သည်အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏။

ပဟာရာဒ=ဒ။ ခတ္တိယာ=ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏာ=ကောင်း။ပ။ ယံ ဇဟန္တိ=အကြင်စွန့်ကုန်၏။ပ။ သံခံ=သို့။ ယံ ဂစ္ဆန္တိ=အကြင်ရောက်ကုန်၏။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ=ဤတရားသဘောသည်လည်း။ (အမျိုးလေးပါးတို့ ရဟန်းပြုကြပြီး

လသော် ခတ္တိယ ဗြာဟ္မဏစသော ရှေးနာမည် အနွယ်ဟောင်းကို စွန့်၍ သမဏ သကျပုတ္တိယဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဟူသော ဤတရား သဘောသည်လည်း) ဣမသို့ ဓမ္မဝိနယေ=၌။ပ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ လောကေ=၌။ ယာ စ သဝန္တိယော=တို့သည်လည်း။ မဟာ သမုဒ္ဒံ=သို့။ အပေန္တိ=ကုန်၏။ပ။ န ပညာယတိ သေယျထာပိ=မထင်ရှားသကဲ့ သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ ဗဟူ=များစွာကုန်သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်း တို့သည်။ အနုပါဒိသေသာယာ=ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကမ္မဇရုပ်အကြွင်းအကျန်မရှိ သော။ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဓာတ်သဘောဖြင့်။ ဝါ= ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်းသဘောဖြင့်။ စေပိ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ=အကယ်၍ပင် ချုပ်ငြိမ်းကြစေ ကုန်ဦး။ ဝါ=အကယ်၍ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံကြစေကုန်ဦး၊ တေန=ထိုများစွာသော ရဟန်းတို့ ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကြခြင်း ကြောင့်။ ဝါ=ထိုပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော် မူကြခြင်းကြောင့်။ နိဗ္ဗာန ဓာတုယာ=အငြိမ်း ဓာတ်သဘော၏။ ဥိနတ္တံ ဝါ= ယုတ်လျော့သည်အဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ပူရတ္တံ ဝါ=ကောင်း။ န ပညာယတိ= မထင်ရှား။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဗဟူ=ကုန်သော။ ဘိက္ခု=တို့သည်။ပ။ ပူရတ္တံဝါ= ကောင်း။ ယံ န ပညာယတိ=အကြင်မထင်ရှား။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ=ဤ မထင်ရှားခြင်း သဘောတရားသည်လည်း။ပ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဧကရသော=သည်။ လောဏရ သော=သည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ= ပင်။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=ဤ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနယာပိဋကတ်၊ သာသနာတော် မြတ်သည်။ ဧကရသော=တခုတည်းသော အရသာရှိ၏။ ဝိမုတ္တိရသော= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသော အရသာရှိ၏။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်

၁။ ဧကရသော ဝိမုတ္တိရသော။ ။ဝိမုတ္တိရသန္တိ ဝိမုတ္တိဂုဏံ၊ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ အဂ္ဂဖလနိပ္ပါဒနတော၊ ဝိမုတ္တိကိစ္ဆံ ဝါ ကိလေသာနံ အစူန္တိ ဝိမုတ္တိသမ္မာဒနတော၊ ကေစိ ပန “ဝိမုတ္တိအဿာဒ”န္တိ ဝဒန္တိ။ (သီလက္ခန္ဓိကာဟောင်း ၂၄)။ ဝိမုတ္တိရသန္တိ အရဟတ္တဖလဿာဒံ။ စသည်။ သာရတ္ထဋီကာ။ ပ-၆၄) ဤသာရတ္ထဋီကာ၌ သီလက္ခန္ဓိ ကာဟောင်း၏ ကေစိဝါဒကို ပဌမဆုံးဖွင့်၏။

ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်။ ထို့နောက် (၁)အကျိုးဂုဏ်၊ (၂)သမ္ပတ္တိ=ပြည့်စုံခြင်း။ (၃)သာယာဖွယ် အရသာ-ဟူ၍ အနက်သုံးမျိုးကို ဟောသော ရသသဒ္ဒါဖြင့် “ဝိမုတ္တိသင်္ခါတော ရသော ယဿ ဓမ္မဝိနယဿာတိ ဝိမုတ္တိရသော”ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ “ဝိမုတ္တိရသော=ကိလေသာ တို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးဂုဏ်အာနိသင်ရှိသော ဓမ္မဝိနယ၊ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ပြည့်စုံမှု ရှိသော ဓမ္မ ဝိနယ။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော သာယာဖွယ် အရသာရှိသော ဓမ္မဝိနယ”ဟူ၍ ဝိဂြိုဟ်နက်ဆိုပါ။

ခြင်း အကျိုးဟူသော အရသာရှိ၏။ (တနည်း)ဧကရသော=တခုတည်းသော အကျိုးဂုဏ် အာနိသင်ရှိ၏။ ဝိမုတ္တိရသော=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသော အကျိုးဂုဏ် အာနိသင်ရှိ၏။ (တနည်း)ဧကရသော=တခုတည်းသော ပြည့်စုံမှု ရှိ၏။ ဝိမုတ္တိ ရသော=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိဟူသော ပြည့်စုံမှုရှိ၏။ (တနည်း)

သီလက္ခန္ဓာသစ်။ (ပ-၈၄၊ ၈၅)၌ကား ရသသဒ္ဓါကို ဂုဏ်နှင့် သမ္ပတ္တိအနက် ဟောယူခိုက်၌ “ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ဆဲ အရိယမဂ်။ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော အရိယဖိုလ်” ဟူ၍ ဝိမုတ္တိပုဒ် အရ မဂ်ဖိုလ်နှစ်မျိုးလုံးကို ယူထား၏။ “အဂ္ဂဗလနိပ္ပါဒနတော” ဟူသော ပါဠိနေရာ၌ “မဂ္ဂဗလနိပ္ပါဒနတော” ဟူ၍ တွေ့ရဟန် တူ၏။ သို့သော် သာရတ္ထိဒီကာ၌လည်း သီလက္ခန္ဓာဟောင်းကဲ့သို့ပင် အရဟတ္တဖိုလ် အနက်ဟော “အဂ္ဂဗလ” ပါဠိကိုသာ တွေ့ရပါ၏။

ရသသဒ္ဓါကို ကိစ္စအနက်ဟောယူခိုက်၌ “ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စနံ ဝိမုတ္တိ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဝိမုတ္တိယာ သမ္မာဒနံ ရသော ယသ္မာတိ ဝိမုတ္တိရသော=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှုကို ပြီးစီးစေခြင်းကိစ္စရှိသော ဓမ္မဝိနယ” ဟု ဝစနတ္ထပြု။ သမ္မာဒနပုဒ် အကျေကြီး။

ဤသုတ်ဋီကာ၌မူ “ဝိမုတ္တိရသောတိ ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စနရသော၊ သမ္မာ ဟိ သာသနသမ္ပတ္တိ ယာဝဒေဝ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တဿ ဝိမုတ္တိအတ္တာ” ဟူ၍ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ(၂၇၅)အတိုင်း ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်အလို ရသသဒ္ဓါကို ယခင် ပဌမ အနက်(၃)မျိုးဟော ကြံ၍ “ဝိမုတ္တိရသော=ကိလေသာတို့မှ စိတ်၏ လွတ်မြောက် ခြင်းဟူသော အရသာရှိ၏။ ဝါ=...ခြင်းဟူသော အရသာကို ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်၏။ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ စိတ်၏လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးဂုဏ် အာနိသင် ရှိ၏။ ဝါ=...ခြင်းဟူသော အကျိုးဂုဏ်အာနိသင်ကို ရရှိစေနိုင်၏။ ဝါ=...ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံမှုရှိ၏။ ဝါ=...ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံမှုကို ရရှိစေနိုင်၏” ဟု အနက်ပေးသင့်သည် ဟု ယူဆ၏။

ပါဠိတော်နှင့်ထပ်တူကျ ရသအနက်။ ။ဤသို့အားဖြင့် ထိုအဖွင့်ဋီကာများ အတိုင်း ရသသဒ္ဓါ၌ ကိစ္စအနက်နှင့်တကွ အနက်လေးမျိုးပြရသော်လည်း ဤသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ် ပါဠိတော်၌ “ဧကရသော ဇောဏရသော” ဟူ၍ သမုဒြာ၏ ငံသောအရသာနှင့် နှိုင်းခိုင်း ဟောထားတော်မူသောကြောင့် ဝိမုတ္တိရသော၌ ရသသဒ္ဓါကို အရသာအနက် ဟောယူခြင်းသည်သာ ပါဠိတော်နှင့်တထပ်တည်း တူညီပါသည်။

ဝိမုတ္တိရသတမျိုး။ ။အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ဧကကနိပါတ်(၃၃၅)သုတ်၌ အတ္ထရသ၊ ဓမ္မရသ၊ ဝိမုတ္တိရသဟူ၍ ရသ(၃)မျိုး ဟောထားတော်မူရာ၌ကား “ဝိမုတ္တိရသော နာမ အမတနိဗ္ဗာနံ” ဟူ၍ သင်္ခါရအားလုံးမှ လွတ်မြောက်ရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အရသာကို ဝိမုတ္တိရသ အဖြစ်ဖြင့် ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာ (၃၈၀)၌ ဖွင့်ထားတော်မူ၏။

ကေရသော=တခုတည်းသော ကိစ္စရှိ၏။ ဝိမုတ္တိရသော=ကိလေသာတို့မှ လွတ်
မြောက်မှုကို ပြီးစီးစေခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=သည်။
ကေရသော=ရှိသည်။ ဝိမုတ္တိရသော=ရှိသည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။
ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ=ဤတခုတည်းသော ဝိမုတ္တိရသ ရှိခြင်းသဘောသည်
လည်း။ ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ။ပ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ ဗဟုရတနော=ရှိသည်။ အနေက
ရတနော=ရှိသည်။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့=တကြ=ထိုမဟာသမုဒ္ဒါ။ပ။
မသာရဂလ္လံ=တည်း။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=သည်။
ဗဟုရတနော=သည်။ အနေကရတနော=သည်။ ဟောတိ=၏။ ထကြ=ထိုဓမ္မ
ဝိနယဉ္စ။ ဣမာနိ ရတနာနိ=ဤရတနာတို့သည်။ ဝါ=ဤများစွာသော နှစ်သက်မှု
ပီတိပါမောဇ္ဇကို ဖြစ်စေတတ်သော တရားတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) သေယျ
ထိဒံ=နည်း။ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော။ သတိပဋ္ဌာနာ=သတိပဋ္ဌာန်တို့
လည်းကောင်း။ ဝါ=သတိသာလျှင်ဖြစ်သော လွန်စွာ အာရုံ၌သက်ဝင်၍ တည်တတ်
ဖြစ်တတ်သော တရားတို့လည်းကောင်း။

စတ္တာရော=ကုန်သော။ သမ္ပပ္ပဓာနာ=သမ္ပပ္ပဓာန်တို့လည်းကောင်း။ ဝါ=
ကောင်းစွာ အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယတရားတို့လည်းကောင်း။ စတ္တာရော=
ကုန်သော။ ဣဒ္ဓိပါဒါ=ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့လည်းကောင်း။ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက်သော
ကုသိုလ် တရားအစုတို့လည်းကောင်း။ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၉၈)သုတ်
ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၉၇၊ ၉၈)လည်း ကြည့်]။
ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော။ ဣန္ဒြိယာနိ=ဣန္ဒြေတို့လည်းကောင်း။ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်စီး
အကြီးအကဲဖြစ်သော တရားတို့လည်းကောင်း။ ပဉ္စ=ကုန်သော။ ဗလာနိ=ဗိုလ်တို့
လည်းကောင်း။ ဝါ=(ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ်တို့ကြောင့်) မလှုပ်မယိုင် မြဲခိုင်
သော စွမ်းအားသတ္တိတို့လည်းကောင်း။ သတ္တ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ=
ဗောဇ္ဈင်တို့လည်းကောင်း။ ဝါ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အရိယ
သာဝက၏ အကြောင်းတရားတို့လည်းကောင်း။ အရိယော=ဖြူစင်သန့်ရှင်း
အပြစ်ကင်းသော။ ဝါ=ထိုထိုမဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့မှ
ဝေးကွာသော။ အဋ္ဌဂီကော=ရှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော။ မဂ္ဂေါ=မဂ်လည်း
ကောင်းတည်း။

ပဟာရာဒ=ဒ။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=သည်။ ဗဟုရတနော=ရှိသည်။ အနေက
ရတနော=ရှိသည်။ ယံ ဟောတိ=၏။ပ။မဂ္ဂေါ=တည်း။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ
=(များစွာသော ရတနာရှိခြင်းတည်းဟူသော) ဤတရားသဘောသည်လည်း။
ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ။ပ။ ပဟာရာဒ=ဒ။ မဟာသမုဒ္ဒေါ=သည်။ မဟာတံ=ကြီးမား
ကုန်သော။ ဘူတာနံ=တို့၏။ အာဝါသော=နေရာဌာနသည်။ ဟောတိ သေယျ-
ထာပိ=သို့။ တကြ=ထိုမဟာသမုဒ္ဒါ။ တိမိ=တိမိမည်သော ငါးကြီး လည်း

ကောင်း။ပ။ ဂန္ဓဗ္ဗာ=ဂန္ဓဗ္ဗနတ်တို့ လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့သော)။ ဣမေ ဘူတာ=ဤသတ္တဝါကြီးတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) မဟာသမုဒ္ဒေ=ဌ။ ယောဇန သတိကာ=ကုန်သော။ပ။

ပဟာရာဒ=ဒ။ ဧဝမေဝံ=ပင်။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=သည်။ မဟတံ=(ဂုဏ် အားဖြင့်) မြင့်မြတ်ကုန်သော။ ဘူတာနံ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ အာဝါသော=နေရာဌာန သည်။ ဟောတိ=၏။ တကြ=ထို “မဟတံ ဘူတာနံ” ဟူသော စကား၌။ ဣမေ= ဤဆိုအပ်လတ္တံ့သောအရာတို့ကား။ ဘူတာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပေတည်း။ သောတာပန္နော =သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=အရိယမဂ်ဟူသော ရေအလျဉ်သို့ ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ သောတာပတ္တိဖလသန္တိ ကိရိယာယံ = သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ ပဋိပန္နော=ကျင့်ဆဲဖြစ်သော သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။

သကဒါဂါမိ=သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=တကြိမ်သာလျှင် ဤလူ ရွာသို့ ပဋိပန္နောတည်နေလာရောက်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ သကဒါဂါမိ ဖလသန္တိကိရိယာယံ=သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ ပဋိပန္နော=

၁။ သောတာပတ္တိဖလသန္တိကိရိယာယံ ပဋိပန္နော။ ။အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် သရဏဂုံသုံးရပ် ဆည်းကပ်သော ဥပါသကာသည်လည်းကောင်း၊ အထက်တန်းကျဆုံး (အမြင့်မြတ်ဆုံး)အားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း သောတာပတ္တိ ဖလသန္တိကိရိယာယံ ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်မည်၏-စသည်ဖြင့် ဥပရိပဏ္ဏာသ ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂ သုတ်အဋ္ဌကထာ(၂၂၃)နှင့် ၎င်းဋီကာ(၄၁၀)တို့၌ ဖွင့်၏။ ယင်းသို့ဖွင့်ခြင်း၏ အကြောင်းကား-

ထိုဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ်၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် တကျိပ်လေးယောက်ရှိရာတွင် မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် မည်သည့်အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ထိုက်သည်ဟု သင့်လျော်သလို ခွဲပြုဖို့လို၏။ ထိုကြောင့် အောက်ထစ်ဆုံးနှင့်အထက်တန်းအကျဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ သောတာပတ္တိဖလ သန္တိကိရိယာယံ ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးခွဲပြုခြင်း ဖြစ်၏။ ဤပဟာရာဒသုတ်၌ကား “တတြိမေ ဘူတာ” ၌ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မဆိုလို၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် အောက်ထစ်ဆုံးနှင့်အထက်တန်းအကျဆုံးဟု နှစ်မျိုးခွဲရန် မလိုရကား သောတာ ပတ္တိဖလသန္တိကိရိယာယံပဋိပန္နပုန်အရ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ ယူရ၏။ ထို့အတူပင် ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်(၁၁၈)ဓမ္မာနုသာရီ၊ သဒ္ဓါနုသာရီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ပြရာ၌လည်း သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ သောတာပတ္တိဖလသန္တိကိရိယာယံပဋိပန္န ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ စာပိုဒ် (၅၉) (၆၀) ပုဂ္ဂလသုတ်တို့နှင့် နဝကနိပါတ် စာပိုဒ် (၉) ပုဂ္ဂလသုတ်လည်း ကြည့်။

သောတာပတ္တိဖလသန္တိကိရိယာယံ ပဋိပန္နောတိ သောတာပတ္တိဖလဿ အတ္တပစ္စက္ခ ကရဏာယံ ပဋိပန္နမာနော ပဌမမဂ္ဂဋ္ဌော၊ ယော အဋ္ဌမကောတိပိ ပုစ္ဆတိ။ ဋီကာ။

ကျင့်ဆဲဖြစ်သော သကဒါဂါမိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ အနာဂါမိ=အနာဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလာရောက်လေ့ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ အနာဂါမိဖလ သစ္စကိရိယာယ=အနာဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ ပဋိပန္နော=ကျင့်ဆဲဖြစ်သော အနာဂါမိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။ အရဟာ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ အရဟတ္တာယ=အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်ဆဲဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ပဟာရာဒ=ဒ။ အယံ ဓမ္မဝိနယော=သည်။ မဟတံ=ကုန်သော။ ဘူတာနံ= တို့၏။ အာဝါသော=သည်။ ယံ ဟောတိ=၏။ တကြ=၌။ ဣမေ=ကား။ ဘူတာ=တည်း။ ပ။ အရဟတ္တာယ=ငှာ။ ပဋိပန္နော=ကောင်းတည်း။ ပဟာရာဒ=ဒ။ အယမ္ဗိ=(မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နေရာဌာနဖြစ်ခြင်းဟူသော) ဤ တရား သဘောသည်လည်း။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော၊ အစ္စရိယော=သော၊ အဗ္ဗတော=သော၊ ဓမ္မော=တည်း၊ ယံ=ယင်းအံ့ဩဖွယ်တရား သဘောကို၊ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ။ ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ကြကုန်၏။ ပဟာရာဒ=ဒ။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌၊ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဗတာ= ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့ဟူသည်။ ဣမေ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။ ယေ=ယင်းအံ့ဩဖွယ်တရား ရှစ်ပါးတို့ကို။ ဒိသ္မာ ဒိသ္မာ။ ပ။ အဘိရမန္တိ=ပျော်မွေ့ ကြကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၁၀-ဥပေါသထသုတ်

၂၀။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌။ ပုဗ္ဗရာမေ=မြို့၏အရှေ့ဘက် အာရာမိ၌။ ဝါ=ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်၌။ မိဂါရမာတုပါသာဒေ=မိဂါရ၏မိခင် ဝိသာခါ၏ ပြာသာဒ်၌။ (မိဂါရသူဌေးသည် အမိအရာ၌ ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် မိဂါရ မိခင်မည်သော ဝိသာခါ၏ပြာသာဒ်၌။ ဝါ=မိဂါရမည်သော အကြီးဆုံးသော သား၏ မိခင်ဖြစ်သောကြောင့် မိဂါရမိခင်မည်သော ဝိသာခါ၏ ပြာသာဒ်၌)။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဥပေါသထေ=ဥပုသ်ဖြစ်သော။ တဒဟု=ထိုနေ့၌။ [သောယေဝ အဟော တဒဟော၊ တသ္မိံ တဒဟု။ သ္မိဝိဘတ်ကို ဥပြု]။ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော= ရဟန်းအပေါင်း ခြံရံအပ်လျက်။ နိသိန္နော=ထိုင်နေတော်မူသည်။ (ဩဝါဒပါတိ မောက်ကို ရွတ်ဆို ဟောပြတော်မူခြင်းငှာ ထိုင်နေတော်မူသည်)။ ဟောတိ=၏။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ ရတ္တိယာ =ညဉ့်သည်။ အဘိက္ကန္တာယ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးလသော်။ ပဌမေ= ပဌမဖြစ်သော။ ယာမေ=ယာမ်သည်။ နိက္ခန္ဓေ=လွန်ထွက်သွားပြီးလသော်။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဧကံသံ=တခုသော လက်ဝဲဘက်ပခုံး

ပေါ်၌။ ဥတ္တရာသင်္ဂံ=အပေါ်ရုံ ဧကသီကို။ ကရိတွာ=တင်ထား၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ အဇ္ဈလိ=လက်အုပ်ကို။ ပဏာမေတွာ=ချီမြှောက်၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=နည်းဟူမူ။)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ရတ္ထိ=ညဉ့်သည်။ အဘိက္ကန္တာ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပါပြီ။ ပဌမော=ပဌမဖြစ်သော။ ယာမော=ယာမ်သည်။ နိက္ခန္တော=လွန်ထွက်သွားပါပြီ။ ဘိက္ခုသံဃော=ရဟန်းအပေါင်းသည်။ စိရနိသိန္ဓော=ထိုင်နေပြီး၍ ကြာမြင့်သော ကာလရှိပါပြီ။ (ထိုင်နေရသည်မှာ ကြာပါပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့အား။ ပါတိမောက္ခံ=ပါတိမောက်ကို။ ဥဒ္ဓိသတု=ရွတ်ပြတော်မူပါ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တော=အရှင်အာနန္ဒာက လျှောက်အပ်လသော်။ ဘဂဝါ=သည်။ တုဏှိ=ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူသည်။ အဟောသိ=ပြီ။ ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=သည်။ [ဥဋ္ဌာယ, ကရိတွာ ပဏာမေတွာ, အဝေါစ တို့၌စပ်]။ ရတ္ထိယာ=ညဉ့်သည်။ အဘိက္ကန္တာယ=ညဉ့်အလယ်ယာမ်ကို လွန်ပြီးလသော်။ မဇ္ဈိမေ=အလယ်ပိုင်းဖြစ်သော။ ယာမေ=သည်။ နိက္ခန္တော=သော်။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ရတ္ထိ=သည်။ အဘိက္ကန္တာ=ညဉ့်အလယ်ယာမ်ကို လွန်ပါပြီ။ မဇ္ဈိမော=အလယ်ပိုင်းဖြစ်သော။ ယာမော=သည်။ နိက္ခန္တော=ပြီ။ ပ။

တတိယမ္ပိ=သုံးကြိမ်မြောက်လည်း [အဝေါစ-၌စပ်]အာယသ္မာ အာနန္ဒော=သည်။ ရတ္ထိယာ=ညဉ့်သည်။ အဘိက္ကန္တာယ=နောက်ပိုင်းယာမ်ကို လွန်ပြီးလသော်။ ပဇ္ဈိမေ=နောက်ဆုံး၌ ဖြစ်သော။ ယာမေ=ယာမ်သည်။ နိက္ခန္တော=ထွက်သွားပြီးလသော်။ အရဏေ=အရဏ်ဦးသည်။ ဥဒ္ဓယော=တက်လသော်။ ရတ္ထိယာ=ညဉ့်သည်။ နန္ဒိမုခိယာ =နှစ်သက်ဖွယ် အရပ်မျက်နှာရှိလသော်။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ရတ္ထိ=ညဉ့်သည်။ အဘိက္ကန္တာ=နောက်ပိုင်းယာမ်ကို လွန်ပါပြီ။ ပဇ္ဈိမော=သော။ ယာမော=သည်။ နိက္ခန္တော=ထွက်ပါပြီ။ အရဏံ=သည်။ ဥဒ္ဓယံ=တက်ပါပြီ။ ရတ္ထိ=ညဉ့်သည်။ နန္ဒိမုခိ=နှစ်သက်ဖွယ် အရပ်မျက်နှာ ရှိပါ၏။ ပ။ အာနန္ဒာ=

၁။ နန္ဒိမုခိ။ ။နန္ဒိမုခိယာတိ တုဋ္ဌ(တုဋ္ဌိ)မုခိယာ-ဟူ၍ ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် နန္ဒိပုဒ်ကို တုဋ္ဌပုဒ်နှင့် သာဓနချင်းတူမျှအောင် ဣပစ္စည်းကို ကံဟောကြံ၍ နန္ဒိတဗ္ဗန္တိ နန္ဒိ”ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြုရပေတော့မည်။ ထို့နောက် “နန္ဒိ မုခံ ယသ္မာ ရတ္ထိယာတိ နန္ဒိမုခိ” ဟု ဗဟုဗွိဟိသမာသံတွံ၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း။ နန္ဒိမုခိယာတိ သြဒါတ ဒိသာမုခတာယ တုဋ္ဌမုခိယာ=ဖြူသောအရပ်မျက်နှာရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် နှစ်သက်ဖွယ် အရပ်မျက်နှာရှိလသော်”ဟု ဝိမတိဋီကာ၊ ဒု (၂၆၁)ဖွင့်၏။

အာနန္ဒာ၊ ပရိသာ=ပရိသတ်သည်။ အပရိသုဒ္ဓါ=မသန့်ရှင်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ=အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်မှာ။ ဧတံ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဟောသိ=နည်းဟူမူ) ဘဂဝါ=သည်။ ကံ ပုဂ္ဂလံ၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်တော်မူ၍။ အပရိသုဒ္ဓါ အာနန္ဒ ပရိသာတိ = ပရိသတ် မသန့်ရှင်းဘူး အာနန္ဒာဟူ၍။ ဧဝံ = ဤသို့။ အာဟ နုခေါ=မိန့်တော်မူလေသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)။

အထ ခေါ=၌။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်သည်။ သဗ္ဗာဝန္တံ=အားလုံးစုံသော ရဟန်းအသီးသီးရှိသော။ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းအပေါင်းကို။ စေတသာ=ကိုယ်တော်၏စိတ်ဖြင့်။ စေတော=ရဟန်းသံဃာ၏စိတ်ကို။ ပရိစ္စ=ခွဲခြား၍၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ အကာသိ=သွင်းပိုက်ထားပြီ။ [တနည်း-မနသာကာသိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားပြီ] အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ ဒုဿီလံ=သီလမရှိသော၊ ပါပဓမ္မံ=ယုတ်မာသောသဘောရှိသော၊ အသုစိ=မစင်ကြယ်သော ကာယကံ စသည်ရှိသော၊ ဝါ=ကာယကံ စသည်အနေအားဖြင့် မစင်ကြယ်သော၊ သင်္ကံဿရသမာစာရံ=သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့် အောက်မေ့ မှတ်ထင်ထိုက်သော အကျင့်ရှိသော။ပ။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၂) အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၅၄)ကြည့်]။ ကသမ္ပဇာတံ=ရှိသော။ တံ ပုဂ္ဂလံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဘိက္ခုသံဃဿ=ရဟန်းအပေါင်း၏။ မဇ္ဈေ=အလယ်၌။ နိသိန္တံ=ထိုင်နေသည်ကို။ အဒ္ဓသာ=မြင်ရပြီ။

ဒိသ္မာန=မြင်ရပြီး၍။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ သော ပုဂ္ဂလော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်။(အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထိုအရပ်သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားပြီး၍။ တံ ပုဂ္ဂလံ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=မိန့်ဆိုသနည်းဟူမူ)။ အာပုသော=ငါ့ရှင်။ ဥဋ္ဌေဟိ=ထလော။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (တံ=သင့်ကို။ ဝါ=သင်သည်)။ ဒိဋ္ဌော=မြင်တော်မူအပ်ပြီးသည်။ အသိ=ဖြစ်၏။ တေ=သင့်မှာ။ ဘိက္ခုဟိ=ရဟန်းကောင်းတို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ သံဝါသော=(ဥပုသ်ပြုခြင်းစသည်ဖြင့်) ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံမှု (အခွင့်)သည်။ နတ္ထိံ=မရှိ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ)။ ဧဝံ=ဤသို့။ ပုတ္တော=မိန့်ဆိုအပ်လှသော်။ သော ပုဂ္ဂလော=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တုဏှိံ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ပ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌ (အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်က သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အထခိုင်းပါလျက် ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်က သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ဆိတ်ဆိတ်နေရာ ထိုအခါ၌)။

အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=သည်။ တံ ပုဂ္ဂလံ=ထိုဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဗာဟာယံ=လက်မောင်း၌။ ဂဟေတွာ=ဆွဲကိုင်၍။ ဒွါရကောဋ္ဌကာ=တံခါးမုခ်မှ။ ဗဟိ=အပြင်ဘက်သို့။ [တနည်း-ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကာ=အပြင်ဘက်ဖြစ်သော တံခါးမုခ်မှ။ (အတွင်းဘက် တံခါးမုခ်မှသာမက အပြင်ဘက် တံခါးမုခ်မှပင်)]။ နိက္ခာမေတွာ=ထွက်သွားစေ၍။ သူစိဗဒ္ဓိကံ=ကျည်ငယ်, ကျည်မကို။ဝါ။ မင်းတုပ် အငယ်နှင့် အထက်မင်းတုပ်အကြီးကို။ ဒတွာ=ပေး၍။ ဝါ=သွင်းလျှို၍။ ယေန= အကြင်အရပ်၌။ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ မယာ=တပည့်တော်သည်။ သော ပုဂ္ဂလော=ထို ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို။ နိက္ခာမိတော=ထွက်သွားစေအပ်ပြီးပါပြီ။ ပရိသာ=ရဟန်း ပရိသတ်သည်။ ပရိသုဒ္ဓါ=သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ပါပြီ။ပ။ မောဂ္ဂလ္လာန=မောဂ္ဂလ္လာန်။ အစ္စရိယံ=လက်ဖျက်ခတ်တီး အံ့ချိုးထိုက်ပါပေစွာ။ မောဂ္ဂလ္လာန=မောဂ္ဂလ္လာန်။ အဗ္ဗုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာဖြစ်ပါပေစွာ။ သော မောဗပုရိသော (ဈာန်နှင့် မဂ်ဖိုလ်၊ မသိုမမှီး) ထိုအချည်းနှီးသော ယောက်ျားသည်၊ ယာဝ ဗာဟာဂဟဏာပိ =လက်မောင်းကို ဆွဲကိုင်နှင့်ထုတ်ရခြင်းတိုင်အောင်သော်မှလည်း။ အာဂမိဿတိ နာမ=စောင့်ဆိုင်းနေလေတုံဘိ၏။ ဣတိ=သို့။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။

အထခေါ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့် တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ တုမှေဝ=သင်တို့ချည်းသာလျှင်။ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်ကို။ ကရေယျာထ=ပြုကြကုန်လော။ ပါတိမောက္ခံ=ပါတိမောက်ကို။ ဥဒ္ဓိသေယျာထ= ရွတ်ပြုကြကုန်လော။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနိ=၌။ အဟံ=ငါသည်။အဇ္ဇတဂ္ဂေ= ယနေ့ကိုအစပြု၍။ ဥပေါသထံ=ကို။ န ကရိဿာမိ=မပြုတော့အံ့။ ပါတိမောက္ခံ= ကို။ န ဥဒ္ဓိသိဿာမိ=မရွတ်ပြုတော့အံ့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယံ (ယေန ဌာနေန)= အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ(ယေန အဝကာသေန)=အကြင်အခွင့်အလမ်း ကြောင့်။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အပရိသုဒ္ဓါယ=မသန့်ရှင်းမစင် ကြယ်သော။ ပရိသာယ=ပရိသတ်၌။ ပါတိမောက္ခံ=ကို။ ဥဒ္ဓိသေယျာ=ရွတ်ပြု ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းသည်။ (ဤ မသန့်ရှင်းသော ပရိသတ်၌ ပါတိမောက် ရွတ်ပြုခြင်း၏ အကြောင်းသည်။)။ အဋ္ဌာနံ=မရအပ် မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း။ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း။ ဒေသော= အဝကာသော=ဤအခွင့်အလမ်းသည်။ အနဝကာသော=မရအပ် မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း။ ဝါ=မရှိနိုင်မဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း။ [အဋ္ဌာနပုဒ် ၏ ဝစနတ္ထကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၆၈)အဋ္ဌာနပါဠိနှင့် ဆက္ကနိဂါတ်စာပိုဒ် (၆၄)သီဟနာဒသုတ်ကြည့်။ ကျန်သောဝါကျများကို ပြီးခဲ့သော ပဟာရာဒသုတ် နိဿယပြန်ကြည့်] ဒသမံ။ မဟာဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

၃-ဂဟပတိဝဂ်

၁-ပဌမဥဂ္ဂသုတ်

၂၁။ [စာမျက်နှာ(၃၈၁)စာပိုဒ် (၁၂)သီဟသုတ်လည်းကြည့်]။ တကြ=ထို
 ကုဋ္ဌာဂါရသာလာကျောင်းတိုက်၌။ ဝါ=ထိုကုဋ္ဌာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်ဝယ်
 သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။
 အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 ဝေသာလိကံ=ဝေသာလီမြို့သားဖြစ်သော။ ဥဂ္ဂံ=ဥဂ္ဂမည်သော။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်
 သူကြွယ်ကို။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီး
 ထိုက်ကုန်သော။ အဗ္ဗုတေဟိ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=
 တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတံ=ပြည့်စုံ၏ဟူ၍။ ဓာရေထ=စိတ်၌ဆောင်ကပ်မှတ်ထား
 ကြကုန်လော။ ဣတိ=သို့။ (အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဘဂဝါ=သည်။ ဣဒံ=
 ဤစကားတော်ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ သုဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။
 (အကျိုးရှိ၊ ဟုတ်မှန်၊ ကြားနာခံခက်၊ မခံခက်ဟု၊ နှစ်ချက်ပေါင်းစပ်၊ ကောင်းမြတ်
 သော စကားကိုသာ ဆိုသင့်ရာအခါ၌ မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်)
 ဣဒံ=ဤစကားတော်ကို၊ ဝတ္တာ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီး၍။ အာသနာ=ထိုင်နေတော်မူရာ
 နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဝိဟာရံ=ကျောင်းတော်သို့။ ပါဝိသိ=ဝင်တော်မူပြီ။

အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌။ (ကျောင်းတော်သို့ မြတ်စွာဘုရား ဝင်တော်မူပြီးရာ
 ထိုအခါ၌)။ အညတရော=(အမည်အနွယ် မထင်မရှား) တပါးသော။ ဘိက္ခု=
 ရဟန်းသည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကို ပြင်ဆင်
 ကာ ဝတ်၍။ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဝါ=ကိုင်ဆောင်
 ခြံရံ၍။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဝေသာလိကဿ=ဝေသာလီမြို့သား ဖြစ်သော။
 ဥဂ္ဂဿ=ဥဂ္ဂမည်သော။ ဂဟပတိနော=အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏။ နိဝေသနံ=နေအိမ်
 သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ဥဂ္ဂသူကြွယ်၏ နေအိမ်ရှိရာ ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။
 ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွား၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွားပြီး၍။ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်
 သော။ အာသနေ=နေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။

အထ ခေါ်=ထိုအခါ၌။ ဝေသာလိကော=ဝေသာလီမြို့သား ဖြစ်သော။
 ဥဂ္ဂေါ=ဥဂ္ဂမည်သော။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။
 သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထိုအရပ်သို့။ ဥပသင်္ကမိ=
 သွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ တံ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းကို။ အဘိဝါဒေတွာ=
 ရိုသေစွာ ရိုခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်
 နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသီန္တံ=ထိုင်နေပြီးသော။ ဝေသာလိကံ=သော။ ဥဂ္ဂံ=သော။
 ဂဟပတိ=ကို။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ
 (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ။)

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်။ တံ=သင့်ကို=အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=ကုန်သော။ အဗ္ဗတေဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ၏ဟူ၍။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဗျာကတော=မိန့်ကြားတော်မူအပ်ပြီ။ ဂဟပတိ=ကြွယ်။ တံ=သင့်ကို။ ယေဟိ=အကြင်အစ္စရိယအဗ္ဗတတရားရှစ်ပါးတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ဟူ၍။ ဘဂဝတော=သည်။ ဗျာကတော=ပြီ။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဗတာ=ကုန်သော။ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ။)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ (အဟံ=တပည့်တော်ကို)။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=ကုန်သော။ အဗ္ဗတေဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ဟူ၍။ ဘဂဝတော=သည်။ ဗျာကတောတိ=မိန့်ကြားတော်မူအပ်သနည်းဟူ၍။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ န ဇာနာမိ=မသိပါ။ ဘန္တေ=ရား။ အပိစ=ယင်းသို့ မသိပါသော်လည်း။ မေ=တပည့်တော်မှာ။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ အစ္စရိယာ=ကုန်သော။ အဗ္ဗတာ=ကုန်သော။ ယေ ဓမ္မာ=အကြင်တရားတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ=ထင်ရှားရှိကုန်၏။ တံ (တေ ဓမ္မေ) =ထိုအစ္စရိယ အဗ္ဗတာ တရားရှစ်ပါးတို့ကို။ [ဝစနဝိပလ္လာသတည်း] (တနည်း) တံ=ထိုရှစ်ပါးအပြားရှိသော အစ္စရိယအဗ္ဗတာ တရားကို၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ သုဏောဟိ=နာယူလော။ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ ကရောဟိ=သွင်းပိုက်ထားလော။ (အဟံ=တပည့်တော်သည်) ဘာသိဿာမိ=ဟောပြုပါအံ့။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်။ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ဝေသာလိကံဿ=သော။ ဥဂ္ဂဿ=သော။ ဂဟပတိနော=၏။ (ဝစနံ=စကားကို) ပစ္စသောသိ= ရှေ့ရှုနာယူပြီ။ ဝါ=စကားတုံပြန် လက်ခံနာယူပြီ။ ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ယဒါ=အကြင်အခါ၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာ။ ဒုရတောဝ=အဝေး၌ပင်။ အဒ္ဒသံ=ဖူးမြင်ရပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ (တဒါ=ထိုအခါ၌)။ ဒဿနေန=ဖူးမြင်ရခြင်းနှင့်။ သဟ ဧဝံ=တပြိုင်နက်သာလျှင်။ မေ=တပည့်တော်၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ (ဘုရားဟုတ်သလော၊ မဟုတ်သလောဟု မတွေးတောဘဲ ဘုရားစင်စစ် ဧကန်ဖြစ်၏ဟု ဆုံးဖြတ်သောစိတ်သည်) ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၌။ ပသိဒိ=ကြည်လင်ပြီ။ ဝါ=ကြည်ကြည်လင်လင် ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်တော်မှာ။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အစ္စရိယော=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်သော။ အဗ္ဗတာ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်သော။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘော

သည်။ (မြတ်စွာဘုရား၌ သဒ္ဓါသက်ဝင် ကြည်လင်သောစိတ်ဟူသော ဤတရား သဘောသည်)။ သံဝိဇ္ဇတိ=ထင်ရှားရှိပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ သော အဟံ=ထိုတပည့်တော်သည်။ ပသန္တစိတ္တော=(သဒ္ဓါ သက်ဝင်)ကြည်လင်သောစိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာ ဘုရားကို။ ပယိရပါသိ=ဆည်းကပ်ပြီ။ တဿ မေ=ထိုတပည့်တော်အား။ ဘဂဝါ =သည်။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၂)သိဟသုတ်(နှာ-၃၉၃)ကြည့်။ မတူသောပုဒ်ကိုသာ ရွေး၍ အနက်ရေးအံ့] ယဒါ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ကလ္လစိတ္တံ=လည်း ကောင်း။ပ။ဝေမေဝံ=ပင်။ မေ=တပည့်တော်၏။ဝါ=တပည့်တော်မှာ။ တသ္မိယေဝ အာသနေ=လျှင်။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ သော အဟံ=သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော=သည်။ပ။ သတ္တုသာသနေ=၌။ ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော=သည်။ အပရပုစ္စယော=သည်။ (ဟုတွာ =ဖြစ်၍)။ တတ္ထေဝ=ထိုတရားနာရာနေရာ၌ပင်လျှင်။ ဗုဒ္ဓဉ္စ=မြတ်စွာဘုရားကို လည်းကောင်း။ ဓမ္မဉ္စ=တရားတော်ကိုလည်းကောင်း။ သံဃဉ္စ=သံဃာတော်ကို လည်းကောင်း။ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍။ အဂမာသိ=ဆည်းကပ် ပါပြီ။ ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမာနိ=မေထုန်ရှောင်မှု မြတ်သောအကျင့်ဟု ဆိုအပ်သော ငါးခုမြောက် သီလရှိကုန်သော။ သိက္ခာပဒါနိစ=သိက္ခာပုဒ် သီလတို့ကိုလည်း။ သမာဒိယိ=ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ခဲ့ပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=မှာ။ပ။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်။ (ဒိဋ္ဌဓမ္မ၊ ပတ္တဓမ္မ စသည်ဖြစ်၍ ရတနာ သုံးပါး တို့ကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်လျက် ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမ သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ခံယူ ဆောက် တည်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ တဿ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ။ စတသော=လေးယောက် ကုန်သော။ ကောမာရိယော=ပျိုမြစ်နုနယ် ငယ်ရွယ်စဉ်က လက်ထပ်ယူအပ်သော မယားဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ=အပျိုစင်မယားဖြစ်ကုန်သော။ [ကောမာရိတိ ကုမာရိကာလေ ဂဟိတာ၊ အယံ သေသဘရိယာနံ သေဋ္ဌာတိ ဝဒတိ။ သဂါထာ ဝဂ္ဂ သံယုတ် အဋ္ဌကထာ-၃၂] ပဇာပတိယော=ဇနီးတို့သည်။ အဟောသံ=ရှိခဲ့ပါ ကုန်ပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ အထခေါ=(ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမသိက္ခာပုဒ် ဆောက်တည်ရာ) ထိုအခါ၌၊ အဟံ=သည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ တာ ပဇာပတိယော=ထိုမယား တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေန=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပါပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ တာ ပဇာပတိယော=တို့ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝစံ=ပြောခဲ့ပါပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝစံ=ပြောခဲ့သနည်းဟူမူ)။

ဘဂိနိယော=နှမတို့။ မယာ=ငါသည်။ ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမာနိ=ကုန်သော။ သိက္ခာပဒါနိ=တို့ကို။ သမာဒိန္နာနိ=ခံယူဆောက်တည်အပ်ပြီးပါကုန်ပြီ။ ယာ= အကြင်နှမသည်။ ဣစ္ဆတိ=အလိုရှိ၏။ (ဤအိမ်၌သာလျှင် စည်းစိမ်ခံစားခြင်း ငှာသော်လည်းကောင်း၊ မိမိဆွေမျိုးအိမ်သို့ သွားခြင်းငှာသော်လည်းကောင်း

အလိုရှိ၏)သာ=ထိုနမသည်။ ဣဓေဝ=ဤအိမ်၌သာလျှင်။ ဘောဂေ စ=စည်းစိမ်
 တို့ကိုလည်း။ ဘုဉ္ဇတု=ခံစားလော။ ပုညာနိ စ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကိုလည်း။
 ကရောတု=ပြုလော။ သကာနိ=မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ ဖြစ်ကုန်သော။ ဉာတိကုလာနိ
 ဝါ=ဆွေမျိုးအိမ်တို့သို့သော်လည်း။ ဂစ္ဆတု=သွားလော။ ဝါ ပန=သို့မဟုတ်။
 (ဝေါ=သင်တို့မှာ)ပုရိသာဓိပ္ပာယော=အခြားယောက်ျား၌ အလိုဆန္ဒသည်။ဟောတိ
 =ရှိနေသေးအံ့။ (အဟံ=ငါသည်)။ ဝေါ=သင်တို့ကို။ ကဿ=အဘယ်ယောက်ျား
 အား။ ဒမ္မိ=ပေးရအံ့နည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝစံ=ပြောခဲ့ပါပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=တပည့်တော်က ပြောဆိုအပ်လသော်။
 ဇေဋ္ဌာ=အကြီးဆုံးဖြစ်သော။ သာ ပဇာပတိ=ထိုမယားသည်။ အယျပုတ္တ=အရှင့်
 သား။ မံ=အကျွန်ုပ်ကို။ ဣတ္ထန္တံမဿ=ဤအမည်ရှိသော။ ပုရိသဿ=ယောက်ျား
 အား။ ဒေဟိ=ပေးပါလော။ ဣတိ=ဤသို့။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ဧတံ=ဤစကား
 ကို။ အဝေါစ=ပြောဆိုပါပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ အထ ခေါ=ယင်းသို့ ပြောဆိုရာ
 ထိုအခါ၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ တံ ပုရိသံ=ထိုယောက်ျားကို။ ပက္ခော
 သာပေတွာ=ခေါ်စေ၍။ ဝါမေန=ဝဲဘက်ဖြစ်သော။ ဟတ္ထေန=လက်ဖြင့်။ ပဇာပတိ
 =မယားကို။ ဂဟေတွာ=ကိုင်၍။ ဒက္ခိဏေန=ယာဘက်ဖြစ်သော။ ဟတ္ထေန=ဖြင့်။
 ဘိင်္ဂါရံ=ရေကရားကို။ ဂဟေတွာ=ကိုင်၍။ တဿ ပုရိသဿ=ထိုယောက်ျားအား။
 ဩဏောဇေသိ^၁=လက်၌ ရေကို လောင်း၍ လှူဒါန်းလိုက်ပါပြီ။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=အံ့ဩဖွယ်ကောင်းပုံကား။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။
 ကောမာရိ=အပျိုစင်ဇနီးဖြစ်သော။ ဒါရံ=မယားကို။ ပရိစ္စဇန္တော=စွန့်လွှတ်လိုက်
 ရစဉ်။ စိတ္တဿ=စိတ်၏။ အညထတ္တံ=တမျိုးတဖုံ ပြောင်းလဲလှုပ်ရှား ဖောက်ပြား
 သည်အဖြစ်ကို။ နာဘိဇာနာမိ=မသိရ (မခံစားရ)ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်
 တော်၏။ ဝါ=မှာ။ တတိယော=သော။ပ။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်။
 (ဤအပျိုစင်မယားကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရ၍ စိတ်ဓာတ်ဖောက်ပြားမှု မရှိခြင်းဟူသော
 တရားသဘောသည်)သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်တော်၏။ ကုလေ=နေအိမ်၌။ ဘောဂါ=စည်းစိမ်
 ဥစ္စာတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ ခေါ ပန=ကိုယ်ပိုင်အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိပါကုန်၏။
 စ=ထိုသို့ပင် ကိုယ်ပိုင်အနေ ရှိပါကုန်သော်လည်း။ တေ=ထိုကိုယ်ပိုင်စီးပွားဥစ္စာ
 တို့ကို။ (မယား=တပည့်တော်သည်) သီလဝန္တေဟိ=သီလရှိကုန်သော။ ကလျာဏံ

၁။ ဩဏောဇေသိ^၁ ရုပ်ပြီးပုံ။ ။ P.T.S. အဘိဓာန်၌ နိဇောတ်ဖြင့် “နေဇယတိ၊
 အဝနေဇယတိ၊ အဝနေဇန” ဟု သက္ကံတရပ် ထုတ်ပြုပြီးလျှင် ပါဠိ၌မူ အဝမှ ဩသို့
 လည်းကောင်း၊ နငယ်မှ ဣကြီးသို့လည်းကောင်း ဓမ္မ ဩသို့လည်းကောင်း ပြောင်း၍
 စုရာဒိဏေပစ္စည်းဖြင့် ဩဏောဇေတိ၊ ဩဏောဇေသိ၊ ဩဏောဇန-ဟု ဖြစ်လာပုံကို
 ပြထား၏။

ဓမ္မောဟိ=ကောင်းသောသဘောရှိကုန်သော။ (သပ္ပရိသေဟိ=သူတော်ကောင်းတို့နှင့် တကွ) အပဋိဝိဘတ္တာ=(စိတ်ဖြင့်) မခွဲခြား မကန့်သတ်အပ်ပါကုန်။ ဝါ=မခွဲခြား မကန့်သတ်အပ်ဘဲ သုံးစွဲအပ်ပါကုန်၏။ (ဤမျှလောက်သာ ပေးလှူမည်။ ဤ ပစ္စည်းကိုသာ ပေးလှူမည်ဟု မခွဲခြား မကန့်သတ်အပ်ဘဲ အများဆိုင် သံဃိက သန္တကပြု၍ သုံးစွဲအပ်ပါကုန်၏)။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (ထိုပစ္စည်းတို့ကို သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မခွဲခြားမကန့်သတ်အပ်ဘဲ အများဆိုင်ပြု၍ သုံးစွဲခြင်း ဟူသော ဤသဘောတရားသည်) သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ထိုမှတပါး။ အဟံ=သည်။ ယံ ဘိက္ခံ=အကြင်ရဟန်းကို။ ပယိရုပါသာမိ=သွားရောက်ချဉ်းကပ်အံ့။ (တံ ဘိက္ခံ=ထိုရဟန်းကို)သက္ကစ္စံ ယေဝ =ရိသေစွာသာလျှင်။ ပယိရုပါသာမိ=သွားရောက်ချဉ်းကပ်ပါ၏။ အသက္ကစ္စံ=မရိ မသေ။ နောပယိရုပါသာမိ=သွားရောက်ချဉ်းကပ်သည် မဟုတ်ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ပ။အယံ ဓမ္မော=သည်။ (ရဟန်းထံသို့ ရိသေစွာသာလျှင် သွား ရောက်ချဉ်းကပ်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်) သံဝိဇ္ဇတိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်တော်အား။ သော အာယသ္မာ=ထိုအရှင်သည်။ ဓမ္မံ=တရားကို။ စေ ဒေသေတိ= အကယ်၍ ဟောကြားငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ဟောကြားသည် ဖြစ်လသော်။ အဟံ=သည်) သက္ကစ္စံယေဝ=လျှင်။ သုဏောမိ=နာယူပါ၏။ အသက္ကစ္စံ=မရိမသေ။ နော သုဏောမိ=နာယူသည် မဟုတ်ပါ။ မေ=အား။ သော အာယသ္မာ=သည်။ ဓမ္မံ=ကို။ နော စေ ဒေသေတိ= အကယ်၍ မဟောကြားငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မဟောကြားသည် ဖြစ် လသော်)အဟံ=သည်။ အဿ=ထိုရဟန်းအား။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေမိ=ဟောပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (ရဟန်း ဟောကြားအပ်သောတရားကို ရိသေစွာသာလျှင် နာကြားခြင်းနှင့် အကယ်၍ ရဟန်းက တပည့်တော်အား တရားမဟောခဲ့သော် တပည့်တော်က ရဟန်အား တရားဟောခြင်းဟူသော ဤ တရားသဘောသည်)။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ထိုမှတပါး။ မံ=တပည့်တော်ထံသို့။ ဒေဝတာ=နတ်တို့ သည်။ ဥပသင်္ကမိတွာ=လာရောက်ကြကုန်၍။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သုံကြွယ်။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဓမ္မော=တရားတော်ကို။ သွာက္ခာတော= (ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း) ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါ၏။ ဣတိ= ဤသို့။ ယံ အာရောစေန္ဒိ=အကြင်ပြောကြားကုန်၏။ (ဣဒံ=ဤပြောကြားခြင်း သည်) အနစ္စရိယံ=အံ့ဩဖွယ်မဟုတ်ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ= နတ်တို့က ပြောကြားအပ်လသော်။ အဟံ=သည်။ တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်တို့ကို။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝဒါမိ=ပြန်ပြောပါ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဝဒါမိ=ပြန်ပြော သနည်းဟူမူ)။

ဒေဝတာ=အိုနတ်တို့။ တုမှေ=သင်တို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ မြတ်စွာ
 ဘုရားသည် တရားတော်ကို ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီဟူ၍။
 ဝဒေယျာထ ဝါ=ပြောမူလည်း ပြောကြကုန်။ နော ဝါ ဝဒေယျာထ=မပြောဘဲ
 နေမူလည်း နေကြကုန်။ အထခေါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဘဂဝတာ=သည်။ ဓမ္မော
 =ကို။ သွာက္ခာတော=ပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဟံ=သည်။ ဝဒါမိ=ပြန်ပြောပါ၏။)
 ဘန္တေ=ရား။ ပန=အံ့ဩဖွယ်ကို လျှောက်ရသော်ကား။ မံ=တပည့်တော်ထံသို့။
 ဒေဝတာ=နတ်တို့သည်။ ယံ ဥပသင်္ကမန္တိ ဝါ=အကြင် လာရောက်မူလည်း
 လာရောက်ကြကုန်၏။ အဟံ=သည်။ ဒေဝတာဟိ=နတ်တို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူ
 တကွ။ ယံ သလ္လပါမိ ဝါ=အကြင်စကား ပြောမူလည်း ပြောလိုက်ရ၏။ အဟံ=
 သည်။ တတောနိဒါနံ=ထိုအကြောင်းကြောင့်။ (ထိုသို့ တပည့်တော်ထံသို့
 နတ်တို့လာခြင်း၊ နတ်တို့နှင့် တပည့်တော် စကားပြောလိုက်ခြင်းဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်) စိတ္တဿ=စိတ်၏။ ဥနူတိ=မြင့်မောက်ထောင်လွှား မာနပွား
 ခြင်းကို။ န အဘိ ဇာနာမိ=မသိရပါ။ ဝါ=မခံစားရပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။
 ဝါ=မှာ။ သတ္တမော= ခုနစ်ခုမြောက်သော။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (တပည့်တော်
 ထံသို့ နတ်တို့လာရောက်ခြင်းနှင့် နတ်တို့နှင့် တပည့်တော် စကားပြောလိုက်
 ရခြင်းကြောင့် စိတ်၏မြင့်မောက်ထောင်လွှား မာနပွားမှု မရှိခြင်းဟူသော ဤ
 တရားသဘောသည်)။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ပဉ္စ=ငါးမျိုးကုန်သော။ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ=အောက်ကာမဓာတ်သို့
 ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော။ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေစေတတ်
 ကုန်သော။ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၇)သုတ်လည်းကြည့်]။ ယာနိ ဣမာနိ
 သံယောဇနာနိ=အကြင်သံယောဇဉ် (အနှောင်အဖွဲ့)တို့ကို၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်၊ ဒေသိတာနိ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ အဟံ=သည်၊ တေသံ=
 ထိုဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်ငါးမျိုးတို့တွင်။ ကိဉ္စိ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော
 သံယောဇဉ်ကိုမျှ။ အတ္တနိ= မိမိသန္တာန်၌။ အပ္ပဟိနံ=မပယ်အပ်သေးသည်ကို။
 န သမနုပဿာမိ=မမြင်ရတော့ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=တပည့်တော်၏။ အဋ္ဌမော
 =ရှစ်ခုမြောက်သော။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (ဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ် ငါးမျိုး
 တို့တွင် စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော သံယောဇဉ်ကိုမျှ တပည့်တော်သန္တာန်၌ မပယ်
 သတ်ရသေးသည်ကို မမြင်ရတော့ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။
 သံဝိဇ္ဇတိ=ထင်ရှားရှိပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အစ္စရိယာ=
 ကုန်သော။ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိ=
 ထင်ရှားရှိပါကုန်၏။ စ=သို့သော်လည်း။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဝါ=ကို။
 [ကတမေဟိ စာဟံ-၌ အဟံ-ကို အနက်ဆိုသည်။ ထိုအဟံပုဒ်ကို "သည်"ဟု

ကတ္တားအနက်ပေးခိုက်၌ သမန္နာဂတော၌စပ်။ “ကို”ဟု ကံအနက်ပေးခိုက် ဗျာကတော၌စပ်]။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန် သော။ပ။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ၏ဟူ၍။ ဘဂဝတော=သည်။ ဗျာကတော ဣတိ =ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသနည်းဟူ၍။ အဟံ=သည်။ န ဇာနာမိ=မသိပါ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=ဥဂ္ဂသူကြွယ်က လျှောက်ပြီ)။

အထ=ဥဂ္ဂသူကြွယ်က လျှောက်ထားပြီးသည်မှနောက်၌။ သော ဘိက္ခု= သည်။ပ။ နိဝေသနေ=အိမ်၌။ ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်းကို။ ဂဟေတွာ=ခံယူ၍။ အာသနာ =ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ပက္ကာမိ=ကြွသွားပြီ။ အထ=ထိုမှ နောက်၌။ သော ဘိက္ခု=သည်။ ပစ္စာဘတ္တံ=ဆွမ်းစားပြီးသည်မှနောက်၌။ ပိဏ္ဍပါတ ပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရာအရပ်မှ ကြွသွားပြီးသည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်)။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ပ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော။ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ [အာရောစေသိ-၌စပ်]ဝေသာလိကေန=သော။ ဥဂ္ဂေန= သော။ ဂဟပတိနာ=သူကြွယ်နှင့်။ သဒ္ဓိံ=တကွ။ ကထာသလ္လာပေါ=စကား ပြောဆိုခြင်းသည်။ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိ၏။ တံ သဗ္ဗံ= (ဥဂ္ဂသူကြွယ်နှင့်တကွ ပြောဆိုအပ်ခဲ့သမျှသော) ထိုစကား အားလုံးစုံကို။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ အာရောစေသိ=လျှောက်ထားပြီ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ သာဓု သာဓု=ကောင်းပါပေစွာ ကောင်းပါပေစွာ။ ယထာ= အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ တံ=သင့်ကို။ ဗျာကရမာနော=ပြော ကြားသော။ ဝေသာလိကော=သော။ ဥဂ္ဂေါ=သော။ ဂဟပတိ=သည်။ သမ္မာ =ကောင်းမွန်မွန်ကန်စွာ။ ဗျာကရေယျ=ပြောကြားနိုင်ပါပေ၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ (တထာ=ထိုဥဂ္ဂသူကြွယ် ပြောကြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ထိုဥဂ္ဂ သူကြွယ် ပြောကြားသည့်အတိုင်း)။ ဝေသာလိကော=သော။ ဥဂ္ဂေါ=သော။ ဂဟပတိ=ကို။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=ကုန်သော။ အဗ္ဗုတေဟိ= ကုန်သော။ ဣမေဟေဝ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်ပင်လျှင်။ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံ၏ဟူ၍။ မယာ=ငါသည်။ ဗျာကတော=ပြောကြားတော်မူအပ်ပေပြီ။

(တနည်း)ဘိက္ခု=ရဟန်း။ သာဓု သာဓု=စွာ။ ယထာ (ယေ ဓမ္မေ)= အကြင်ရှစ်ပါးသော အံ့ဖွယ်တရားတို့ကို။ တံ=သင့်ကို။ ဗျာကရမာနော=ပြော ကြားသော။ ဝေသာလိကော=သော။ဥဂ္ဂေါ=သော။ ဂဟပတိ=သည်။သမ္မာ=စွာ။ ဗျာကရေယျ=ပေ၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဝေသာလိကော=သော။ ဥဂ္ဂေါ=သော။ ဂဟပတိ=ကို။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=ကုန်သော။ အဗ္ဗုတေဟိ= ကုန်သော။ ဣမေဟေဝ ဓမ္မေဟိ=ပင်လျှင်။ သမန္နာဂတော=၍။ မယာ=သည်။ ဗျာကတော=ပေပြီ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ စပန=အပြီးသတ် မှတ်သားဖွယ်ကား။ ဝေသာလိကံ=သော။ ဥဂ္ဂံ=သော။ ဂဟပတိ=ကို။ အဋ္ဌဟိ။ပ။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတံ=၍။ တံ=သင်သည်။ ဓာရေဟိ=မှတ်သားထားပေလော။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)ပဌမံ။

၂-ဒုတိယဥတ္တသုတ်

၂၂။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဝဇ္ဇိသု=ဝဇ္ဇိမည်သော ဇနပုဒ်၌။ ဝါ=ဝဇ္ဇိတိုင်းနယ်ပယ်၌။ ဟတ္ထိဂါမေ=ဟတ္ထိရွာ၌။ ဝိဟရတိ=၏။ တတြ=ထိုဟတ္ထိရွာ၌။ ဝါ=ထိုဟတ္ထိရွာဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူရာအခါ၌။ပ။ ဟတ္ထိဂါမကံ=ဟတ္ထိရွာသားဖြစ်သော။ ဥဂ္ဂံ=သော။ ဂဟပတိ=ကို။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ယဒါ=၌။ အဟံ=သည်။ နာဂဝနေ=ကံ့ကော်ပင်တော၌။ ပရိစရန္တော=မြူးထူးပျော်ပါးကစားနေစဉ်။ပ။ သုရာမဒေါစ=သေရည်ယစ်မူးခြင်းကိုလည်း (သေရည်သောက်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော မူးယစ်ခြင်းကိုလည်း)။ ပဟိယိ=ပယ်အပ်ပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=မှာ။ ပဌမော။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (မြတ်စွာဘုရား၌ သဒ္ဓါသက်ဝင် စိတ်ကြည်လင်ခြင်းနှင့် သုရာမဒကို ပယ်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ သံဝိဇ္ဇတိ=ထင်ရှားရှိပါ၏။

[ဆဋ္ဌ အစ္စရိယဓမ္မသို့ သွားအံ့] ဘန္တေ=ရား။ ပန=ပါး။ (မယာ=တပည့်တော်သည်) သံဃေ=ရဟန်းသံဃာကို။ နိမန္တိတေ=(ဆွမ်းဘုဉ်းပေးရန်) ပင့်ဖိတ်အပ်လသော်။ (မံ=တပည့်တော်ကို)။ ဒေဝတာ=နတ်တို့သည်။ ဥပသင်္ဂမိတွာ=လာရောက်ကြကုန်၍။ ယံ အာရောစေန္တိ=အကြင်ပြောကြားကြကုန်၏။ (ကိန္တိ=သို့။ အာရောစေန္တိ=ပြောကြားကုန်သနည်းဟူမူ)။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်၊ အသုကော=ထိုမည်သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော=... ပုဂ္ဂိုလ်တည်း [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄)ပုဂ္ဂလသုတ် စာမျက်နှာ(၃၁) ကြည့်]။ပ။ အသုကော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓါနုသာရီ=တည်း။ အသုကော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ သီလဝါ=သီလရှိ၏။ ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသောသဘောရှိ၏။ အသုကော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ ဒုဿိလော=သီလမရှိ။ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသောသဘောရှိ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (ယံ အာရောစေန္တိ=ကုန်၏)။ ဣဒံ=ဤသို့ နတ်တို့က ပြောကြားခြင်းသည်။ အနစ္စရိယံ=အံ့ဩဖွယ်မဟုတ်ပါ။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=အံ့ဩဖွယ်ကား။ အဟံ=သည်။ သံဃံ=သံဃာတော်ကို။ ပရိဝိသန္တော=ဆွမ်းလုပ်ကျွေးပြုစုလသော်။ ဣမဿ=ဤရဟန်းအား။ ထောက်=နည်းနည်း။ ဒေမိ=လှူအံ့။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော်လည်းကောင်း။ ဣမဿ=ဤရဟန်းအား။ ဗဟုကံ=များများ။ ဒေမိ=လှူအံ့။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော်လည်းကောင်း။ ဧဝံ=ဤသို့ မညီမျှသောအားဖြင့်။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ ဥပ္ပါဒေန္တော=ဖြစ်စေ၏ဟူ၍။ နာဘိဇာနာမိ=မသိရပါ။ ဘန္တေ=ရား။ အထခေါ=အမှန်

တကယ်ပင်။ အဟံ=သည်။ သမစိတ္တောဝ=ညီမျှသော စိတ်ရှိသည်သာလျှင်။ (လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ညီညီမျှမျှ ပြုလိုသော စိတ်ရှိသည်သာလျှင်)။ ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ဒေမိ=လှူပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ပ။ အယံ ဓမ္မော=ဤတရား သဘောသည်။ (ရဟန်းတော်များအား လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ညီညီမျှမျှဖြစ်စေသော စိတ်ဖြင့် လှူဒါန်းခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ပါး။ အဟံ=သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပဌမတရံ=ရှေးဦးစွာ။ ကာလံ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို။ သစေ ကရေယျံ=အကယ်၍ ပြုငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ကွယ်လွန်မှုပြုသည် ဖြစ်လသော်)။ ဘဂဝါ=သည်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ ဟတ္ထိဂါမကော=သော။ ဥဂ္ဂေါ=သော။ ဂဟပတိ=သည်။ ယေန (သံယောဇနေန)=အကြင်ဩရုမ္ဘာဂိယသံယောဇနံ ငါးမျိုးနှင့်။ သံယုတ္တော=ယှဉ်တွဲနေသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ပုန=တဖန်။ ဣမံ လောကံ=ဤကာမဘုံဘဝလောကသို့။ အာဂစ္ဆေယျ=လာရာ၏။ တံ သံယောဇနံ=(ဤ ကာမလောကသို့ တဖန် ပြန်လာကြောင်းဖြစ်သော) ထိုဩရုမ္ဘာဂိယသံယောဇနံ ငါးမျိုးသည်။ နတ္ထိ=(ဥဂ္ဂသူကြွယ်မှာ) မရှိတော့။ ဣတိဧဝံ=ဤသို့။ ယံ ဗျာက ရေယျံ=အကြင်ပြောကြားတော်မူရာ၏။ ဧတံ=ဤပြောကြားတော်မူခြင်းသည်။ အနစ္စရိယံ=အံ့ဩဖွယ်မဟုတ်ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ မေ=၏။ ဝါ=မှာ။ အဋ္ဌမော=သော။ပ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (ဤဩရုမ္ဘာဂိယသံယောဇနံငါးမျိုး မရှိခြင်း သဘောတရားသည်)။ သံဝိဇ္ဇတိ=၏။ပ။ ဒုတိယံ။

၃-ပထမဟတ္ထကသုတ် .

၂၃။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ အာဠဝိယံ=အာဠဝိမြို့အနီး၌။ အဂ္ဂါဠဝေ=အဂ္ဂါဠဝမည်သော။ ဝါ=အာဠဝိမြို့၌ မြတ်သော နေရာဌာနဖြစ်သော။ စေတိယေ=စေတီဘုံနန်းနတ်ကွန်း၌။ ဝါ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက် လုပ်အပ်သော ကျောင်းတော်၌။ ဝိဟရတိ=၏။ [အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေတိ အာဠဝိယံ အဂ္ဂစေတိယေ။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်အဋ္ဌကထာ (ဝိဂီသသံယုတ်) ၂၄၆]။ တတြ=ထိုအဂ္ဂါဠဝစေတီ၌။ ဝါ=ထိုအဂ္ဂါဠဝစေတီဝယ် သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟတ္ထကံ=ဟတ္ထကမည်သော (မင်းချင်းယောက်ျား တို့၏လက်မှ အာဠဝကဘီလူး၏ လက်သို့၊ အာဠဝကဘီလူး၏လက်မှ မြတ်စွာ ဘုရား၏ လက်သို့၊ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်တော်မှ မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏ လက်သို့ အဆင့်ဆင့် ကူးပြောင်းရောက်သွားတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဟတ္ထက မည်သော)။ အာဠဝကံ=အာဠဝကမင်းသားကို။ သတ္တဟိ=(၇)ပါး ကုန်သော။ အစ္စရိယေဟိ=ကုန်သော။ အဗ္ဗုတေဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတံ =ဟူ၍။ ဓာရေထ=မှတ်ထားကြကုန်လော။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ သတ္တဟိ အစ္စရိယေဟိ။ပ။ သမန္နာဂတံ=၍။ ဓာရေထ=ဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော။ အာဠဝကော=အာဠဝက
 မင်းသားသည်။ သုဒ္ဓေါ=ရတနာမြတ်သုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရား
 ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။ သီလဝါ=
 ငါးပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလရှိ၏။ပ။ ဟိရိမာ=ဒုစွရိတ်အကုသိုလ်တို့ကို ရှက်ခြင်း
 စက်ဆုပ်ခြင်းသဘောရှိ၏။ပ။ ဩတ္တပ္ပိ=ဒုစွရိတ်အကုသိုလ်ကြောင့် ကြောက်လန့်
 တတ်၏။ပ။ ဗဟုဿုတော=များစွာ ကြားနာသင်ယူမှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာ
 ပိဋကတ် ပရိယတ်ရှိ၏။ပ။ စာဂဝါ=စွန့်ကြဲ ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းရှိ၏။ ပညဝါ=
 ပညာရှိ၏။ (ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ပိုင်းခြားယူငင် သိမြင်တတ်သော
 ဝိပဿနာပညာရှိ၏)။ပ။

အာဝုသော=ဒါယကာဟတ္ထက။ တံ=သင့်ကို။ သတ္တဟိ=(၇)ပါးကုန်သော။
 ပ။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ဟူ၍။ ဘဂဝတာ=သည်။ ဗျာကတော=
 ဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ သတ္တဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ
 =တို့နှင့် (သမန္နာဂတော=၍။ ဘဂဝတာ=သည်။ ဗျာကတော=နည်းဟူမူ)
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။ သုဒ္ဓေါ=၏။ပ။ ပညဝါ
 =၏။ ဣတိ=သို့ (ဗျာကတော=ပြီ)အာဝုသော=ဒါယကာ။ တံ=ကို။ သတ္တဟိ။ပ။
 ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=၍။ ဘဂဝတာ=သည်။ ဗျာကတော
 =ပြီ။ ဣတိ (အဝေါစ)။

ဘန္တေ=ရား။ ကစ္စိ=ဘယ့်နယ်ပါလဲ။ ဧတ္ထ=ဤစကားကို မြတ်စွာဘုရား
 ပြောကြားတော်မူရာအရပ်၌။ ဩဒါတဝသနော=ဖြူသောအဝတ်ကို ဝတ်သော။
 ကောစိ=တစုံတယောက်သော။ ဂိဟိ=လူသည်။ န အဟောသိ=ရှိနေပြီး မဖြစ်ပါ
 သလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းလျှောက်ထားပြီ)။ အာဝုသော=
 ဒါယကာ။ ဧတ္ထ=၌။ ဩဒါတဝသနော=သော။ ကောစိ=သော။ ဂိဟိ=လူသည်။
 န အဟောသိ=ရှိနေပြီးမဟုတ်ပါ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ရဟန်းက ပြန်လည်
 ဖြေကြားပြီ)။ ဘန္တေ=ရား။ ဧတ္ထ=ဤစကားကို မြတ်စွာဘုရား ပြောကြားတော်
 မူရာအရပ်၌။ ဩဒါတဝသနော=သော။ ကောစိ=သော။ ဂိဟိ=သည်။ ယဒိ
 န အဟောသိ=အကယ်၍ ရှိနေပြီးမဟုတ်အံ့။ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ မဟုတ်သည်
 ဖြစ်လသော်)။ သာဝု=ကောင်းပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။
 ဘန္တေ=ရား။ ဣစ=ဤအရပ်၌။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=
 တပည့်တော်က ပြောဆိုအပ်လသော်။ ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကသည်။ မံ=တပည့်
 တော်ကို။ပ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ သာဝု သာဝု=ကောင်းပါပေစွာ ကောင်းပါပေစွာ။ ဘိက္ခု=
 ရဟန်း။ သော ကုလပုတ္တော=ထိုဟတ္ထက အမျိုးကောင်းသားသည်။ အပ္ပိစ္ဆော=
 လောဘအလိုရမ္ဘက်မရှိ။ (မိမိရရှိ သိမြင်အပ်သော တရားထူးကြောင့် ထင်ပေါ်

ကျော်ကြား အများသိမှုကို လိုလားသော လောဘအလိုရမ္မက်မရှိ) အတ္တနိ=မိမိ၌။ သန္တေယေဝ=ထင်ရှားရှိသည်သာ ဖြစ်သော။ ကုသလဓမ္မေ=ကုသိုလ်တရားကို။ ပရေဟိ=သူတပါးတို့သည်။ ဉာယမာနေ=သိအပ်လသော်။ န ဣစ္ဆတိ=ယင်းသို့ သိခြင်းကို အလိုမရှိ။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တေနဟိ=ထိုသို့ အလိုမရှိခြင်းကြောင့် ပင်လျှင်။ ယဒိဒံ (ယာအယံ) အပ္ပိစ္ဆတာ=အကြင်လောဘ အလိုရမ္မက်မရှိသည် အဖြစ်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ ဟတ္ထကံ=သော။ အာဠဝကံ=အာဠဝကမင်းသားကို။ တာယ အပ္ပိစ္ဆတာယ=ထိုလောဘအလိုရမ္မက်မရှိသည် အဖြစ်ဟူသော။ အဋ္ဌမေန= ရှစ်ခုမြောက်သော။ အစ္ဆရိယေန=သော။ အဗ္ဗုတေန=သော။ ဣမိနာပိ ဓမ္မေန= ဤတရားသဘောနှင့်လည်း။ သံမန္နာဂတံ=ဟူ၍။ တံ=သင်သည်။ ဓာရေဟိ= မှတ်လော။ ဣတိ(အဝေါစ)တတိယံ။

၄-ဒုတိယပာတ္ထကသုတ်

၂၄။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။ ပဉ္စမတ္ထေဟိ=ငါးခု အရေအတွက် ပမာဏရှိကုန်သော။ ဥပါသကသတေဟိ= (သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်ချည်းသာ ဖြစ်သော) အရိယာသာဝက ဥပါသကာ အရာတို့သည်။ [တနည်း-ပဉ္စမတ္ထေဟိ ဥပါသကသတေဟိ=အရိယာသာဝက ဥပါသကာ ငါးရာတို့သည်။] ပရိဝုတော=ခြံရံအပ်လျက်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌ ။ပ။ ဟတ္ထက=ဟတ္ထက။ တေ=သင်၏။ အယံ ပရိသာ=ဤပရိသတ်သည်။ မဟတိ=များလှပ၏။ ဟတ္ထက=ဟတ္ထက။ တံ=သင်သည်။ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ မဟတိ=များစွာသော။ ဣမံ ပရိသံ=ဤပရိသတ်ကို။ သင်္ဂဏှာသိ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော။ ယာနိ ဣမာနိ သင်္ဂဟဝတ္ထုနိ=အကြင်ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကို။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဒေသိတာနိ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ တေဟိ=ထိုသင်္ဂဟဝတ္ထုလေးမျိုးတို့ဖြင့်။ မဟတိ=သော။ ဣမံ ပရိသံ=ကို။ သင်္ဂဏှာမိ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ အဟံ=သည်။ ယံ=အကြင်ပရိသတ်ကို။ [ဇာနာမိ-၌စပ်] အယံ=ဤပရိသတ်ကို။ ဒါနေန=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းဖြင့်။ သင်္ဂဟေတဗ္ဗော=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းသင့်၏။ ဣတိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိ၏။ တံ=ထိုပရိသတ်ကို။ ဒါနေန=ဖြင့်။ သင်္ဂဏှာမိ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းပါ၏။

ယံ=အကြင်ပရိသတ်ကို။ အယံ=ဤပရိသတ်ကို။ ပေယျဝဇ္ဇေန=ချစ်ဖွယ်စကားကို ပြောဆိုခြင်းဖြင့်။ သင်္ဂဟေတဗ္ဗော=၏။ ဣတိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိ၏။ တံ=ကို။ ပေယျဝဇ္ဇေန=ဖြင့်။ သင်္ဂဏှာမိ=ပါ၏။ ယံ=ကို။ အယံ=ကို။ အတ္ထ

စရိယာယ=သူတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိစ္စအဝဝကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်။
 [ဤသုတ် အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးသည်။ အတ္ထသဒ္ဓါကို ကိစ္စအနက်
 ဟောကြံပါ] ဝါ=အကျိုးစီးပွားကို ပြောဆိုပြုကျင့်ခြင်းဖြင့်။ [စတုတ္ထနိပါတ်
 စာပိုဒ်(၃၂) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၉၁) သင်္ဂဟသုတ်
 အဖွင့်အနက်ဖြစ်သည်] သင်္ဂဟေတဗ္ဗော=၏။ ဣတိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိ၏။
 တံ=ကို။ အတ္ထစရိယာယ=ဖြင့်။ သင်္ဂဏှာမိ=၏။ ယံ=အကြင်ပရိသတ်ကို။
 ဇာနာမိ=သိ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိသနည်းဟူမူ) အယံ=ဤပရိသတ်ကို။
 သမာနတ္တတာယ=အတူစား၊ အတူသွား စသည်အားဖြင့် မခြားတန်းတူ ထားနိုင်
 သူ၏ အဖြစ်ဖြင့်။ သင်္ဂဟေတဗ္ဗော=၏။ ဣတိ=သို့။ (ဇာနာမိ=သိ၏)။ တံ=
 ထိုပရိသတ်ကို။ သမာနတ္တတာယ=ဖြင့်။ သင်္ဂဏှာမိ=၏။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ဆက်လက်၍ လျှောက်ထားဖွယ်ရှိသည်ကား။ မေ=တပည့်
 တော်၏။ ကုလေ=အိမ်၌။ ဘောဂါ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့သည်။ သံဝိဇ္ဇန္တိခေါ=ရှိပါ
 ကုန်၏။ ဒလိဒ္ဓဿ=လူမဲ့၊ လူဆင်းရဲ၏။ (ဝစနံ=စကားကို)။ တထာ=ထိုပစ္စည်း
 ဥစ္စာကြွယ်ဝသူ၏ စကားနှင့် အလားတူပင်။ သောတဗ္ဗံ=နာယူထိုက်၏ ဟူ၍။
 နော မညန္တိ=မအောက်မေ့ မမှတ်ထင်ကြကုန်။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=
 လျှောက်ပြီ)။ ဟတ္ထက=ဟတ္ထက။ သာဓု သာဓု=ကောင်းပါပေစွာ ကောင်းပါ
 ပေစွာ။ ဟတ္ထက=ဟတ္ထက။ တေ=သင်၏။ အယံ=(ဒါန၊ ပေယျဝဇ္ဇ အစရှိသော)
 ဤအကြောင်းလေးမျိုးသည်။ မဟတိ=များစွာသော။ ပရိသံ=ပရိသတ်ကို။
 သင်္ဂဟေတံ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းခြင်းငှာ။ ယောနိ=သင့်လျော်သော အကြောင်း
 ပေတည်း။

ဟတ္ထက=ဟတ္ထက။ အတိတံ=လွန်ခဲ့ပြီးသော။ အဒ္ဓါနံ=ကာလ၌။ ဝါ=ကာလ
 တုန်းက။ ယေကေစိ=အားလုံးသော သူတော်ကောင်းတို့သည်။ မဟတိ=သော။
 ပရိသံ=ကို။ သင်္ဂဟေသံ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းခဲ့ကြကုန်ပြီ။ သဗ္ဗေ=အားလုံး
 ကုန်သော။ တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်။ စတူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော။
 ဣမေဟေဝ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ=ဤသင်္ဂဟဝတ္ထုတို့ဖြင့်ပင်လျှင်။ မဟတိ=သော။
 ပရိသံ=ကို။ သင်္ဂဟေသံ=ကုန်ပြီ။ ဟတ္ထက=က။ အနာဂတံ=အနာဂတ်ဖြစ်သော။
 ဝါ=နောင်လာလတ္တံ့သော။ အဒ္ဓါနံ=၌။ ယေကေစိ=တို့သည်။ပ။ သင်္ဂဏှိဿန္တိ=
 ချီးမြှောက် သိမ်းသွင်းကြကုန်လတ္တံ့။သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ တေပိ=ထိုသူတော်ကောင်း
 တို့သည်လည်း။ပ။ သင်္ဂဏှိဿန္တိ=တ္တံ့။ ဟတ္ထက=က။ ဇတရဟိ=ဤ ယခုပစ္စုပ္ပန်
 ကာလ၌။ ယေကေစိ=တို့သည်။ပ။ သင်္ဂဏှန္တိ=ချီးမြှောက်သိမ်းသွင်းကြကုန်၏။
 သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ တေပိ=လည်း။ စတူဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟေဝ သင်္ဂဟ
 ဝတ္ထုဟိ = ပင်လျှင်။ပ။ သင်္ဂဏှန္တိ = ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ = မိန့်တော်
 မူပြီ)။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။ ဘဂဝတာ
 =မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော။ ကထာယ=စကားဖြင့်။ သန္ဓသိ
 တော=(ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သော အကျိုးတရားတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင်
 မြင်စေတော်မူအပ်ပြီးသည်။ သမာဒပိတော=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာ
 လက်ခံနာယူစေတော်မူအပ်ပြီးသည်။ သမုတ္တေဇိတော=(နာယူစေအပ်ပြီးသော
 ကုသိုလ်တရားတို့၌) ကောင်းစွာ အားတက် ထက်မြက်စေတော်မူအပ်ပြီးသည်။
 သမ္မဟံသိတော=(ရပြီးဂုဏ်ထူးချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်
 ရှင်လန်းစေတော်မူအပ်ပြီးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။
 ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရှိသေစွာရှိခိုးပြီး၍။
 ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။ ပက္ကာမိ=ဖဲသွားပြီ။

အထ ခေါ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။
 အစီရပက္ကန္တေ=ဖဲသွားပြီး၍ မကြာမြင့်သေးမီ။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=
 မိန့်ကြားတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အာမန္တေသိ=နည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 ဟတ္ထကံ=သော။ အာဠဝကံ=ကို။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။
 ဟတ္ထကော=သော။ အာဠဝကော=သည်။ အပ္ပိစ္ဆော=နည်းသော လောဘအလို
 ရမ္မက်ရှိ၏။ ဝါ=လောဘအလိုရမ္မက်မရှိ။ ဝါ=မိမိရရှိထားအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်
 တရားကြောင့် ထင်ပေါ်ကျော်ကြား လူသိများမှုကို အလိုမရှိ။ ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-မဟာနာမသုတ်

၂၅။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ သက္ကောသု=သက္ကဇနပုဒ်၌။
 ဝါ=သက္ကတိုင်းနယ်ပယ်၌။ ကပိလဝတ္ထုသ္မိ=ကပိလဝတ်မြို့တော်အနီး၌။ နိဂြော
 ဓာရာမေ=နိဂြောဓကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထခေါ
 =ထိုအခါ၌။ မဟာနာမော=မဟာနာမ်မည်သော။ သက္ကော=သာကီဝင်မင်းသည်။
 ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှအတိုင်းအတာ
 ရှိသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်။ ဥပါသကော=ဥပါသကာမည်သည်။ ဝါ=သီတင်း
 သည် ဒါယကာမည်သည်။ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။
 (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)။

မဟာနာမ=မဟာနာမ်။ ယတော=အကြင်ကြောင့်။ ဝါ=အကြင်အခါ၌။
 ဗုဒ္ဓံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ သရဏံ=ကိုးကွယ်အားထားရာဟူ၍။ ဂတော=ဆည်းကပ်
 သည်။ ဝါ=သဘောပေါက်သိမြင်သည် ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဓမ္မံ=တရားတော်
 မြတ်ကို။ (မဂ်လေးရပ်၊ ဖိုလ်လေးတန်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ်၊ ဆယ်ပါးသော တရား
 တော်မြတ်ကို)။ ပ။ သံဃံ=ရှစ်ပါးသော အရိယာသံဃာတော်ကို။ သရဏံ=၍။
 ဂတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ မဟာနာမ=မဟာနာမ်။ (တတော=ထို့ကြောင့်။
 ဝါ=ထိုအခါ၌။) ဣတ္တာဝတာ=ဤမျှ အတိုင်းအတာရှိသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်။

(ဤမျှ အတိုင်းအတာရှိသော ရတနာသုံးရပ် ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခြင်းဟူသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်)ဥပါသကော=ဥပါသကာမည်သည်။ ဝါ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ပန=ထိုမှတပါး။ ကိတ္တာဝတာ=...ဋီပတ်ဖြင့်။ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည်။ သီလဝါ=သီလရှိသူမည်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါသနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) မဟာနာမ=နာမ်။ ယတော=ကြောင့်။ ဥပါသကော=သည်။ ပါဏာတိပါတာ=သတ္တဝါအသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ။ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ်၌ အနက်ဖွင့် အမျိုးမျိုးရေးခဲ့ပြီ] ပဋိဝိရတော=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်သည်။ ဟောတိ=၏။ အဒိန္နာဒါနာ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းမှ။ ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ=ကာမဂုဏ်မထုန်အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်ခြင်းမှ။ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၁၈)သုတ်လည်းကြည့်]။ ပ။ မုသာဝါဒါ=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာကို ဟုတ်မှန် သောအားဖြင့် ပြောဆိုခြင်းမှ။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ။ ပ။ သုရာမေရယ မဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ခြင်းမှ။ ပဋိဝိရတော=သည်။ ဟောတိ=၏။ မဟာနာမ=နာမ်။ (တတော=ထို့ကြောင့်) ဧတ္တာဝတာ=...ဋီပတ်ဖြင့်။ (ထိုမျှအတိုင်းအတာရှိသော ငါးမျိုးသော ဝိရတိပဋိပတ်အကျင့်မြတ်ဖြင့်)။ ပ။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ)။

ဘန္တေ=ရား။ ကိတ္တာဝတာ=ဋီပတ်ဖြင့်။ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည်။ အတ္တဟိတာယ=မိမိ၏အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သူမည်သည်။ ပရဟိတာယ=သူတပါးအကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ။ နောပဋိပန္နော=ကျင့်သူမမည်သည်။ ဟောတိ=နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြီ)မဟာနာမ=နာမ်။ ယတော=အကြင့်ကြောင့်။ ဝါ=အကြင်အခါ၌။ ဥပါသကော=သည်။ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်။ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော=သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပရံ=သူတပါးကို။ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၌။ နော သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာမနာယူ မကျင့်သုံးစေ။ အတ္တနာဝ=လျှင်။ သီလသမ္ပန္နော=သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ။ ပ။

စာဂသမ္ပန္နော=စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းမှုနှင့်ပြည့်စုံသည်။ ပ။ စာဂသမ္ပဒါယ=စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌။ ပ။ အတ္တနာဝ=လျှင်။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့ကို။ ဒဿနကာမော=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ ပရံ=သူတပါးကို။ ဘိက္ခုနံ=တို့ကို။ ဒဿနေ=ဖူးမြင်ခြင်း၌။ နော သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ မနာယူ မကျင့်သုံးစေ။ ဝါ=မပြောဟော မတိုက်တွန်း။ အတ္တနာဝ=လျှင်။ သဒ္ဓမ္မံ=သူတော်ကောင်းတရားကို။ သောတုကာမော=နာယူခြင်းငှာ အလို

ရှိသည်။ပ။ သဒ္ဓမ္မသဝနေ=သူတော်ကောင်းတရားကို နာယူခြင်း၌။ပ။ အတ္တ
 နာဝ=လျှင်။ သုတာနံ=နာယူအပ်ပြီးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=သူတော်ကောင်းတရား
 တို့ကို။ ဓာရဏဇာတိကော=ဆောင်ထားခြင်းသဘောရှိသည်။ပ။ ဓမ္မဓာရဏာယ=
 သူတော်ကောင်းတရားကို ဆောင်ထားခြင်း၌။ပ။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။ အတ္ထုပပရိက္ခိ
 တာ=အနက်အဓိပ္ပါယ် အကြောင်းယုတ္တိမှန် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို စူးစမ်း
 ဆင်ခြင်တတ်သည်။ပ။ အတ္ထုပပရိက္ခာယ=...ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း၌။ပ။ အတ္တံ
 =အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မံ=ပါဠိကို။ အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မာနု
 ဓမ္မပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော သီလ သမထ
 ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ=...ကို
 ကျင့်ခြင်း၌။ပ။ မဟာနာမ=နာမ်။ (တတော=ကြောင့်။ ဝါ=၌) ဧတ္တာဝတာ=
 ဋီပတ်ဖြင့်။ (ကိုယ်တိုင်သာလျှင် သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံသူ စသည်ဖြစ်၍ သူတပါးကို
 ထိုကဲ့သို့ဖြစ်အောင် နာယူစေမှု မပြုခြင်းဟူသော ဤမျှအတိုင်းအတာ ပမာဏ
 ရှိသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်) ဥပါသကော=သည်။ အတ္တဟိတာယ။ပ။ ဟောတိ=
 ၏။ ဣတိ(အဝေါစ)

ဘန္တေ=ရား။ ကိတ္တာဝတာ=ဖြင့်။ ဥပါသကော=သည်။ အတ္တဟိတာယ=ငှါ။
 ပဋိပန္နော စ=ကျင့်သူမည်သည် လည်းကောင်း။ ပရဟိတာယ=ငှါ။ ပဋိပန္နောစ=
 ကောင်း။ဟောတိ=နည်း။ ဣတိ(အဝေါစ)။ပ။ အတ္တနာစ=ကိုယ်တိုင်ကလည်း။ပ။
 ပရစ္ဆ=သူတပါးကိုလည်း။ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ=၌။ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ နာယူ
 ကျင့်သုံးစေ၏။ ဝါ=ဟောပြောတိုက်တွန်း၏။ပ။ဧတ္တာဝတာ=(ကိုယ်တိုင်ကလည်း
 သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံသူ စသည်ဖြစ်၍ သူတပါးကိုလည်း ထိုသို့ဖြစ်အောင်
 ဟောပြောခြင်းဟူသော)ဤမျှပမာဏရှိသော အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်။ပ။ပဉ္စမံ။

၂၆(စာပိုဒ်)၊ ၆-ဇီဝကသုတ်။ ။ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။
 ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့၏အနီး၌။ ဇီဝကမ္မဝနေ=သမားတော်ဇီဝက၏ သရက်
 ဥယျာဉ်၌။ ဝိဟရတိ=၏။ အထခေါ=၌။ ကောမာရာဘဇ္ဇော=အဘယမင်းသား
 သည် ကောက်ယူမွေးမြူအပ်သော။ ဇီဝကော=သမားတော်ဇီဝကသည်။ပ။ ဇီဝက
 =ဇီဝက။ ယတော=ကြောင့်။ ဝါ=၌။ ဗုဒ္ဓံ=ကို။ သရဏံ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ပထမဗလသုတ်

၂၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလာနိ=ခွန်အားတို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့
 တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=
 တို့။ ဒါရကာ=သူငယ်တို့သည်။ ရုက္ခဗလာ=ငိုကြွေးခြင်းဟူသော ခွန်အားရှိကုန်
 ၏။ မာတုဂါမာ=မိန်းမတို့သည်။ ကောဗေလာ=အမျက်ဒေါသဟူသော ခွန်အား
 ရှိကုန်၏။ စောရာ=သူခိုးဓားပြတို့သည်။ အာဝုဗေလာ=လက်နက်ဟူသော
 ခွန်အားရှိကုန်၏။ ရာဇာနော=ဘုရင်မင်းတို့သည်။ ဣဿရိယဗလာ=အစိုးရသည်

အဖြစ်ဟူသော ခွန်အားရှိကုန်၏။ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ၏ဖြစ်ကြောင်း ဘုရင့်
 ရာထူးဌာနန္တရဟူသော ခွန်အားရှိကုန်၏။ ဗာလာ=လူမိုက်တို့သည်။ ဥဇ္ဈတ္တိဗလာ=
 ကဲ့ရဲ့ခြင်းဟူသော ခွန်အားရှိကုန်၏။ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိတို့သည်။ နိဇ္ဈတ္တိဗလာ=
 (အကြောင်းနည်းလမ်း ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည်ကို) တွေးကြံကြည့်ရှုခြင်း ဟူသော
 ခွန်အားရှိကုန်၏။ ဗဟုသုတာ=များသောအကြားအမြင်ရှိသူတို့သည်။ ပဋိသင်္ခါန
 ဗလာ=အဖန်ဖန်ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းဟူသော ခွန်အားရှိကုန်၏။ သမဏဗြာဟ္မဏာ
 =ရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့သည်။ ခန္တိဗလာ=သည်းခံခြင်းဟူသော ခွန်အား
 ရှိကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗလာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=တို့တည်း။ ဣတိ
 (အဝေါစ) သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယဗလသုတ်

၂၈။ အထ ခေါ=၌။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်။ ပ။
 သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ။ ခိဏာသဝဿ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသော။
 ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ ဗလာနိ=ညာဏ်စွမ်းအားတို့သည်။ ကတိနုခေါ=အဘယ်မျှ
 ရှိကုန်သနည်း။ (ကတိဟိ=အဘယ်မျှရှိကုန်သော)။ ယေဟိ ဗလေဟိ=ယင်း
 ညာဏ်စွမ်းအားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ခိဏာသဝေါ=ကုန်ခန်း
 ပြီးသော အာသဝရှိသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ မေ=ငါ့မှာ။ [တနည်း-မေ=
 ငါ၏။ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌။ အာသဝါ=အာသဝတို့သည်။ ခိဏာ=ကုန်ခန်း
 ကုန်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ အာသဝါနိ=အာသဝတရားတို့၏။ ခယံ=ကုန်ကြောင်း
 အရဟတ္တဖိုလ်ကို။ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေး
 တော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ ဗလာနိ=တို့
 သည်။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ပါတည်း(အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော) ယေဟိ ဗလေဟိ=
 ယင်းညာဏ်စွမ်းအားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော။ ပ။ ခယံ=ကို။ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံ
 ပါ၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးသော ညာဏ်စွမ်းအားတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့
 နည်းဟူမူ။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ခိဏာသဝဿ=သော။
 ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်။ [သုဒိဋ္ဌာ-၌စပ်။] သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ သင်္ခါရာ=
 တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ အနိစ္စတော=(ဖြစ်ပြီး ပြိုကွဲ)မမြဲသော
 သဘောတရား၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ ဝါ=မမြဲသောသဘောတရားဟူ၍။ ယထာ
 ဘူတံ=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်၊ နည်းမှန်အားဖြင့်။

၁။ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်၊ နည်းမှန်။ ။ ဤ၌ သမ္မာသဒ္ဓါကို “ဟေတုနာ နယေန”
 ဟူ၍ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်အဋ္ဌကထာ ၂၄၆ (ဒသုတ္တရသုတ်)၌ ဖွင့်၏။ ထိုတွင် “ဟေတု
 နာတိ အာဒိအန္တဝန္တတော အနစ္စန္တိကတော တာဝကာလိကတော နိစ္စပဋိပက္ခတော ဧဝ

ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့်။ သုဒိဋ္ဌာ=ကောင်းစွာရှုမြင်အပ်ပြီးကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=သည်။ပ။ သုဒိဋ္ဌာ=ကောင်းစွာ ရှုမြင်အပ်ပြီးကုန်သည်။ ယံ ဟောန္တိ=အကြင်ဖြစ်ကုန်၏။ [ယမိ-

မာဒိနာ ဟေတုနာ”ဟူသော ယင်းဋီကာ (၂၈၅)နှင့်အညီ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်ဟူသောအစ၊ ဘင်ဟူသောအဆုံးရှိသည်အဖြစ်ဟူသော (အာဒိအန္တဝန္တ)အကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ဘင် ခဏဟူသော အဆုံးအပိုင်း အခြားကို မလွန်သည်အဖြစ်ဟူသော (အနစ္စန္တိက)အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ အနိက်အတန်မျှ တည်တံ့ခြင်းဟူသော (တာဝကာလိက)အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ နိစ္စသဘော၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်းကိုလည်းကောင်း ဟေတု(အကြောင်းမှန်)ဟု ဆိုလို၏။ ထို့အပြင်-

ယခုပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတို့ကဲ့သို့ပင် အတိတ်၊ အနာဂတ် သင်္ခါရတို့သည်လည်း အနိစ္စ (မမြဲသောသဘောတရား) ဖြစ်ကုန်၏။ သင်္ခတ (အကြောင်းတရားတို့က ပေါင်းဆုံ၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သောတရား) ဖြစ်ကုန်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န (အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သောတရား)။ ခယံဓမ္မ (ကုန်ခန်းခြင်းသဘောရှိသောတရား)။ ဝယဓမ္မ (ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသောတရား)ဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့ကို နည်းမှီး၍ အတိတ်၊အနာဂတ် သင်္ခါရတို့ကို ရှုဆင်ခြင်းကို နယ(နည်းမှန်)ဟု ဆိုလိုသည်။

၁။ ယံသဒ္ဓါ၏အနက်နှင့် ပဌမခိဏာသဝဗလ။ ။ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ဒု-၂၂၉ ၌ ယန္တိ ဘာဝနပုံသကဝစနံ၊ ယေန ကာရဏေနာတိ ဝါ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏။ ထို၌ ယံသဒ္ဓါ၏ ဘာဝနပုံသက (ကြိယာဝိသေသန) အနက်ဟူသည် “ယံ ဟောန္တိ=အကြင်ဖြစ်ကုန်၏”ဟူ၍ ဟောန္တိကိရိယာနှင့် တွဲစပ်ပြန်ဆိုရသော ကိရိယာ ပရာမသနအနက်ကိုပင် ဆိုလိုသည်ဟု ယူဆပါ၏။ ထို့နောက် “ယေန ကာရဏေန” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ယံ=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ခိဏာ သဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=သည်။ပ။ သုဒိဋ္ဌာ=ကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဣဒမ္ပိ=ဤကောင်းစွာ ရှုမြင်ခြင်းဟူသော သဘောတရားသည်လည်း”ဟူ၍ အနက်ဆိုရ၏။ ဤဒုတိယနည်း၌ ယံသဒ္ဓါကို ကာရဏအနက်ဟောဟုဆိုသော်လည်း ကိရိယာ ပရာမသနအနက်နှင့် သဘောတူပင် ဖြစ်ပါ၏။ ထို့ကြောင့်-

အကြင်အကြောင်းကြောင့် ကောင်းစွာ ရှုမြင်အပ်ပြီးသည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤကောင်းစွာ ရှုမြင်ခြင်းသဘောသည်လည်း ခိဏာသဝဗလမည်၏”ဟုပင်ဆိုလို၏။ ဤကောင်းစွာ ရှုမြင်ကြောင်း (ရှုမြင်ခြင်း၏အကြောင်း)ဟူ၍ ရှုမြင်ခြင်းက တခြား၊ အကြောင်းက တခြားအားဖြင့် အကြောင်းအကျိုး ခွဲဖွယ်မလိုပါ။ ခွဲလျှင်လည်း အဘောဒဘောဒုပစာရဟု ကြံရပေလိမ့်မည်။ ဤ၌ ပဌမဖြစ်သော ခိဏာသဝဗလဟူသည် သင်္ခါရအားလုံးတို့ကို အနိစ္စဟု ကောင်းစွာရှုမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် မဂ်ဉာဏ်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ပါဠိတော် စာသားကို ကြည့်၍ သိနိုင်၏။

၌ ပိသဒ္ဓါ အနက်မရှိ။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဒမ္ပိ=ဤကောင်းစွာရှုမြင်ခြင်း သဘော
 တရားသည်လည်း။ (သင်္ခါရအားလုံးတို့ကို အနိစ္စဟု ကောင်းစွာရှုမြင်ခြင်းသဘော
 တရားသည်လည်း)။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ ဗလံ=ဉာဏ်စွမ်း
 အားသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏။ ယံ ဗလံ=ယင်းသို့သော ဉာဏ်စွမ်းအားသို့။
 အာဂမ္မ=ဆိုက်ရောက်၍။ ပ။ ဣတိ=ဤသို့။ အာသဝါနံ=တို့၏၊ ခယံ=ကို။
 ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ဉာဏ်စွမ်းအားကား။
 [တနည်း-ဘန္တေ=ရား။ ပုန=နောက်ထပ်၊ အပရံစ=အခြားသော ဉာဏ်စွမ်းအား
 ကိုလည်း။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဘာသိဿာမိ=လျှောက်ပါအံ့] ခိဏာ
 သဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=သည်။ ကာမာ=(ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသော)
 ကာမတို့သည်။ အင်္ဂါရကာသူပမာ=(လွန်စွာပူပြင်းခြင်းကြောင့်) မီးကျိုးတွင်း
 ဟူသော ဥပမာရှိကုန်၏။ ဝါ=မီးကျိုးတွင်း မီးကျိုးပုံနှင့် တူကုန်၏။ (ဣတိ=
 ဤသို့) ယထာဘူတံ=တိုင်း။ သမ္မာ=ဖြင့်။ ပညာယ=ဖြင့်။ သုဒိဋ္ဌာ=ကုန်သည်။
 ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ခိဏာသဝဿ။ ပ။ သုဒိဋ္ဌာ=ကုန်သည်။ ယံ
 ဟောန္တိ=အကြင်ဖြစ်ကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ 'ဣဒမ္ပိ=ဤကောင်းစွာ ရှုမြင်ခြင်း
 သည်လည်း။ (ဤသို့ ကာမတို့ကို မီးကျိုးတွင်းနှင့်တူ၏ဟု ရှုမြင်ခြင်းသည်လည်း)
 ခိဏာသဝဿ=၏။ ပ။ ပဋိဇာနာတိ=ဝန်ခံပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ ပုနစပရံ=ကား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ=
 သည်။ ဝိဝေကနိန္နံ=ဥပဓိအားလုံး ကင်းဆိတ်သုဉ်းသည့် နိဗ္ဗာန်၌ (ဖလသမာပတ်
 ဖြင့်)ညွတ်ယိမ်းသည်။ ဝိဝေကပေါဏံ=ဥပဓိအားလုံး ကင်းဆိတ်သုဉ်းသည့်
 နိဗ္ဗာန်၌ (ဖလသမာပတ်ဖြင့်)ကိုင်းသည်။ ဝိဝေကပဗ္ဗာရံ=ဥပဓိအားလုံး ကင်းဆိတ်
 သုဉ်းသည့် နိဗ္ဗာန်၌ (ဖလသမာပတ်ဖြင့်)ရှိင်းသည်။ [နိန္နံ=ညွတ်ယိမ်း။ ပေါဏံ=
 ကိုင်း။ ပဗ္ဗာရံ=ရှိင်း] ဝူပကဋ္ဌံ=ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာသည်။ [တနည်း-
 ဝိဝေကဋ္ဌံ=ကိလေသာတို့မှ ကင်းရှင်းဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့် တည်သည်။
 ဝါ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသောအားဖြင့် တည်သည်]

၁။ ဝိဝေကဋ္ဌံပါဠိ စိစစ်ချက်။ ။ ဤသုတ်ပါဠိတော်နှင့် ဒီပါထိကဝဂ် ဒသုတ္တရ
 သုတ်ပါဠိတော် (၂၄၃)၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် ယုဂနန္ဒဝဂ် ဗလကထာ (၃၅၅)တို့၌
 ဝိဝေကဋ္ဌံပါဠိကိုချည်း တွေ့ရသော်လည်း ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာသုညတသုတ်
 (၁၅၃)၌မူ ဝူပကဋ္ဌံပါဠိကို တွေ့ရ၏။ တဖန် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်
 အဋ္ဌကထာ၊ ၃-၂၃၀ ၌မူ ဝိဝေကဋ္ဌံ-ဟုပင် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိရှိပြီး "ဝိဝေကဋ္ဌံ
 ကိလေသေဟိ ဝဇ္ဇိတံ ဒုရိဘူတံ ဝါ"ဟု အဖွင့်ဝါကျတွေ့ရ၏။ ထိုအဖွင့်ဝါကျ
 အတိုင်းဆိုလျှင်-

နေက္ခမ္မာဘိရတံ=ကာမတို့မှထွက်ခွာသော ရဟန်းအဖြစ်၌ ပျော်မွေ့သည်။
 ဝါ=အိမ်အနှောင်အဖွဲ့မှ ထွက်ခွာသော ရဟန်းအဖြစ်၌ ပျော်မွေ့သည်။ သဗ္ဗ
 သော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အားလုံးစုံအကုန်အစင်။
 အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ=(ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက် အနေအားဖြင့်) အာသဝတို့၏ တည်ရာ
 အကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=ကိလေသာတရားတို့မှ။ ဝါ=တို့နှင့်။
 ဗျန္တိဘူတံ=ကင်းကွာသော အစွန်းအစရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်။ ဝါ=တစွန်း
 တစ၊ တစိတ်တဒေသမျှ မထိစပ်မရောနှောသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဝိဝေကနိန္ဒ-အစရှိသော ရှေ့ (၃)ပုဒ်တို့မှ ဝိဝေကသဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့် ဝိဝေကဋ္ဌပုဒ်
 မှ ဝိဝေကသဒ္ဓါ၏အနက်သည် တခြားစီဖြစ်နေလေ၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား ဤနေရာ
 ၌ ဝိဝေကသဒ္ဓါအားလုံး၏ အနက်သည် နိဗ္ဗာန်တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သင့်၏။ သို့ပါ
 လျက် ဝိဝေကဋ္ဌပုဒ်ကုမ္ပု ဝိဝေကသဒ္ဓါအနက်ဖွင့်ပုံ တမျိုးတဖုံဖြစ်နေသည်ကို ထောက်လျှင်
 ထိုအဖွင့်ဝါကျသည် ဝိဝေကဋ္ဌပါဠိ၏ အဖွင့်ဝါကျ မဖြစ်နိုင်၊ ထိုအဖွင့် ဝါကျသည်
 သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၈၃) သတ္တုသာသနသုတ် အဋ္ဌကထာ(နှာ-၉၀)မှ “ဝူပက
 ဌောတိ...ကိလေသေဟိ ဝူပကဌော...ဒူရိဘူတော” ဟူသော ဝူပကဋ္ဌပုဒ် အဖွင့်ဝါကျနှင့်
 အနည်းငယ်တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဤဒုတိယဗလသုတ်မှ ထိုအဖွင့်ဝါကျသည်လည်း
 ဝူပကဋ္ဌပုဒ်၏အဖွင့်ဝါကျသာ ဖြစ်သင့်၏။ ထိုအကြောင်းများကို ထောက်၍ ယခင်
 ပါဠိတော်အားလုံးနှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်ဝါကျတို့၌ ဝိဝေကဋ္ဌ ပါဠိနေရာ၌ ဥပရိပဏ္ဏာသ
 ပါဠိတော်အတိုင်း ဝူပကဋ္ဌပါဠိချည်းသာ တညီတညွတ်တည်း ရှိသင့်ပါသည်။

၁။ ဗျန္တိဘူတံ သဗ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ။ ။ဝိဂတံ အန္တံ ယဿ
 စိတ္တဿာတိ ဗျန္တံ=ကင်းကွာသော အစွန်းအစရှိသောစိတ်။ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဟုတွာ ဘူတံ
 ဗျန္တိဘူတံ=ကင်းသော အစွန်းအစရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သောစိတ်။ ဝါ=တစွန်းတစမျှ
 (တစိတ်တဒေသမျှပင်) မထိစပ် မငြိကပ်သော (မရောနှောသော)စိတ်။ အဘယ်တရား
 တို့နှင့် မထိစပ် မရောနှောသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “သဗ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ
 ဓမ္မေဟိ” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ အာသဝဋ္ဌာနိယတရားတို့နှင့် တစွန်းတစမျှ မထိစပ် မရောနှော
 ဟူလို။

ဗျန္တိဘူတန္တံ ဝိဂတန္တဘူတံ ဧကဒေသေနာပိ အနုလ္လိနံ ဝိသံယုတ္တံ (ဝိပုမုတ္တံ) ဝိသံသဋ္ဌံ။
 ဤသုတ်အဋ္ဌကထာနှင့် ပြခဲ့သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ။

တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသုတိ ဌာနိယာ၊ အာသဝါနံ ဌာနိယာ အာသဝဋ္ဌာနိယာ=အာသဝ
 တို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတရားများ၊ ထိုကိလေသာတရားတို့သည်
 အာသဝတို့နှင့် သမ္ပယောဂ (ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် တွဲဖက်)များ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်
 သမ္ပယောဂအနေအားဖြင့် အာသဝတို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို
 အာသဝဋ္ဌာနိယဟု ခေါ်သည်။ ဌာနိယာ၌ အနိယပစ္စည်းသည် အဓိကရဏအနက်
 ဟောတည်း။

(တနည်း)သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံကုန်သော။ အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ=အာသဝတို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တေဘူမကတရားတို့မှ။ ဗျန္တိဘူတံ=ကင်းကွာသော ညစ်ညမ်းယုတ်မာ တဏှာရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘန္တေ=ရား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ စိတ္တံ=သည်။ ပ။ ဓမ္မေဟိ=တို့မှ။ ဝါ=တို့နှင့်။ ဗျန္တိဘူတံ=သည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဒမ္ဗိ=ဤစိတ်၏ ဝိဝေကနိန္ဒ စသည်ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ ဗလံ=ညာဏ်စွမ်းအားသည်။ ဟောတိ=၏။ ယံ ဗလံ=ယင်းညာဏ်စွမ်းအားသို့။ ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ပုနစပရံ=ကား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=သည်။ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော။ သတိပဋ္ဌာနာ=သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးကုန်သည်။ သုဘာဝိတာ=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးကုန်သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ပ။ သုဘာဝိတာ=ကုန်သည်။ ယံ ဟောန္တိ=အကြင်ဖြစ်ကုန်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဒမ္ဗိ=ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်လည်း။ ပ။ ဣဒ္ဓိပါဒါ=ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ပ။ ဣဒမ္ဗိ=ဤဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်လည်း။ ပ။ ပဉ္စ=ငါးပါးကုန်သော။ ဣန္ဒြိယာနိ=ဣန္ဒြေတို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ဘာဝိတာနိ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးကုန်သည်။ ပ။

သတ္တံ=(၇)ပါးကုန်သော။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ=ဗောဇ္ဈင်တို့ကို။ ဝါ=တို့သည်။ ပ။ အရိယော=ဖြူစင်သန်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော။ အဋ္ဌဂီကော=ရှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော။ မဂ္ဂေါ=မဂ်ကို။ ဝါ=မဂ်သည်။ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်။ သုဘာဝိတော=ကောင်းစွာဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ ပ။ သုဘာဝိတော=သည်။ ယံ ဟောတိ=အကြင်ဖြစ်၏။ ဘန္တေ=ရား။ ဣဒမ္ဗိ=ဤ

(တနည်း) ဗျန္တိ(ဝိ+အန္တ)၌ အန္တသဒ္ဓါသည် လာမကအနက်ဟောတည်း။ ဤ၌ ထိုလာမကဖြစ်သော (ယုတ်ညံ့သော)တဏှာကို အန္တဟုခေါ်၏။ ဝိဂတော အန္တောယဿ စိတ္တဿာတိ ဗျန္တံ=ကင်းကွာသော ညစ်ညမ်းယုတ်မာ တဏှာရှိသောစိတ်။ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဟုတွာ ဘူတံ ဗျန္တိဘူတံ=(အာသဝဋ္ဌာနိယဖြစ်သော တေဘူမက တရားအားလုံးမှ) ကင်းကွာသော တဏှာရှိသောစိတ်။ ဤနောက်နည်း၌ တေဘူမကတရားများကို အာသဝဋ္ဌာနိယဟုဆိုသည်။ အန္တော ဝုစ္စတိ လာမကဋ္ဌေန တဏှာ၊ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဘူတန္တိ ဗျန္တိဘူတန္တိ အာဟာ “ဝိဂတန္တဘူတ” နှိ၊ နိတ္တုဏန္တိ အတ္ထော။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ပါထိကဝဂ်ဋီကာ၊ ၂၈၅။ ဤနောက်နည်း၌ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ “အထဝါ ဗျန္တိဘူတန္တိ ဝိဂတဝါယန္တိ အတ္ထော” ဟု ရှိနေ၏။ ဋီကာအတိုင်း “ဝိဂတန္တဘူတံ” ဟု သံဝဏ္ဏနာပါ၌ ရှိသင့်၏။

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ခိဏာသဝဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဗလာနိ=ဉာဏ်စွမ်းအားတို့ဟူသည်။ ဣမာနိ=ဤလျှောက်ထားအပ်ပြီးသော တရားတို့ပါတည်း။ ယေဟိ=ယင်း ဉာဏ်စွမ်းအားတို့နှင့်။ပ။ ပဋိဇာနာတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)။ အဋ္ဌမံ။

၉-အက္ခဏသုတ်

၂၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ခဏကိစ္စော=အခွင့်သာခိုက်၌သာ လုပ်ငန်းကိစ္စကို ပြုလုပ်နိုင်သော။ လောကော=လူအပေါင်း။ခဏကိစ္စော=သော။ လောကော= ပေါင်း။ ဣတိ=ဤသို့။ အသုတဝါ=အကြားအမြင် သုတမရှိသော။ ဝါ= အာဂမသုတအဓိဂမသုတမရှိသော။ ပုထုဇ္ဇနော=အန္တပုထုဇဉ်သည်။ ဘာသတိ= ပြောဆို၏။ စ=ထိုသို့ပင် ပြောဆိုပါသော်လည်း။ သော=ထိုအန္တပုထုဇဉ်သည်။ ခဏံ ဝါ=အခွင့်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=အခွင့်သာသည်ကိုလည်းကောင်း။ အက္ခဏံ ဝါ=အခွင့်မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=အခွင့်အလမ်းပိတ်သော သဘောကို လည်းကောင်း။ နော ဇာနာတိ=မသိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗြဟ္မစရိယ ဝါသာယ= မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းငှာ။ အက္ခဏာ=အခွင့် မဟုတ်သော သဘောတို့သည်။ ဝါ=အခွင့်အလမ်းပိတ်ပင်သော သဘောတို့သည်။ အသမယာ =အခွင့်အလမ်း မပွင့်စေသောသဘောတို့သည်။ ဣမေ အဋ္ဌ=ဤရှစ်ပါးတို့ တည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော။ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင်၊ ကိုယ်တိုင်စထွင်၊ ကုန်စင်းခပင်း၊ ကျန် ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော။ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး၊ စရဏ (၁၅)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော။ သုဂတော=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူသော။ လောကဝိဒူ=(သတ္တလောက၊ သင်္ခါရ လောက၊ သြကာသလောကဟူသော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူသော။

၁။ ခဏကိစ္စော လောကော။ ။ခဏေ ကိစ္စာနိ ကရောတိတိ ခဏကိစ္စော။ သြကာသံ လဘိတွာဝ ကိစ္စာနိ ကရောတိတိ အတ္ထော-ဟုအဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ခဏေ= အခွင့်သာခိုက် အခွင့်ရခိုက်၌။ [တနည်း-ခဏေ=အခွင့်သည်။ ဝါ=အခွင့်ရသည်။ သတိ=ဖြစ်လသော်] ကိစ္စာနိ=လုပ်ငန်းကိစ္စတို့ကို။ စသည်ဖြင့် အနက်ဆို။

သဒ္ဓနိတိသမာသံ “ဗဟုဗ္ဗိဟညပဒတ္ထေ”ဟူသော (၇၀၈)သုတ်၌ကား ထိုအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်အနက်ဖွင့်ဟုဆိုကာ “ခဏေ ကိစ္စံ ယဿ လောကဿ သော ခဏကိစ္စော=အခွင့်သာခိုက်၌ ပြုအပ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စရှိသော (လူအပေါင်း)ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသံဝစနတ္ထပြု၏။ ဤ၌ ခဏသမယနှစ်ပုဒ်လုံးပင် သြကာသ (အခွင့်) အနက်ကို ဟော၏။

အနုတ္တရော=သီလံ သမာဓိ ပညာ စသောဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် မိမိထက်သာလွန်
 သောသူ ရှိတော်မူသော။ ဝါ=သီလ သမာဓိ ပညာစသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် လူနတ်
 ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူသော၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ
 =ဆုံးမသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူသော။ [တနည်း-
 အနုတ္တရောပုရိသဒမ္မသာရထိ=ဆုံးမသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင်
 ဆုံးမတော်မူရာ၌ တန်းတူရည်တူ မှီသူကင်းအောင် စွမ်းဆောင်တော်မူသော]
 ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏။ သုတ္တာ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော။ ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာ
 လေးပါးတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင်သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့်သိစေ
 တော်မူသော။ ဘဂဝါ=(ဣဿရိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ သိရိ၊ ကာမ၊ ပယတ္တဟူသော)
 ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော။ တထာဂတော စ=မြတ်စွာ
 ဘုရားသည်လည်း။ ဣဓ လောကေ=ဤသတ္တလောက၌။ ဥပ္ပန္နော=ပွင့်ထွန်း
 တော်မူလာသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဩပသမိကော=ကိလေသာကင်းငြိမ်းမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်သော။ ပရိနိဗ္ဗာ
 နိကော=ကိလေသာချုပ်ငြိမ်းမှုကို ပြုလုပ်နိုင်သော။ သမ္မောဂေါမီ=(သစ္စာလေးပါး
 ကို သိတတ်သော)မဂ်ဉာဏ်လေးပါးသို့ ဆိုက်ရောက်သွားတတ်သော။ ဝါ=မဂ်
 ဉာဏ်လေးပါးသို့ ဆိုက်ရောက်အောင် ဟောကြားတော်မူအပ်သော။ သုဂတပု
 ဝေဒိတော=မြတ်စွာဘုရားသည် အမျိုးမျိုး သိစေတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မောစ=သစ္စာ
 လေးပါးတရားကိုလည်း။ ဒေသီယတိ=ဟောကြားအပ်၏။ အယဉ္ဇ ပုဂ္ဂလော
 =ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ နိရယံ=ငရဲ၌။ ဥပပန္နော=ဖြစ်နေသည်။ ဟောတိ=၏။
 [တနည်း-နိရယံ=ငရဲသို့။ ဥပပန္နော=ကပ်ရောက်(လားရောက်)နေသည်။
 ဟောတိ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤဘုရားပွင့်ချိန်အခါ၌ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ငရဲ၌ ဖြစ်နေ
 ခြင်းသည်။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်း
 ငှာ။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ အက္ခဏော=အခွင့်မဟုတ်သော သဘောမည်၏။
 ဝါ=အခွင့်အလမ်းပိတ်ပင်သော သဘောမည်၏။ အသမယော=အခွင့်အလမ်း
 မပွင့်စေသော သဘောမည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အက္ခဏကား။ ပ။ အယဉ္ဇ
 ပုဂ္ဂလော=လည်း။ တိရစ္ဆာနယောနိ=တိရစ္ဆာန်ဘဝ၌။ ဥပပန္နော=ဖြစ်သည်။
 ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤဘုရားဖြစ်ရာ ချိန်အခါ၌ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏
 တိရစ္ဆာန်ဘဝ၌ ဖြစ်နေခြင်းသည်။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=ငှာ။ ဒုတိယော=သော။
 အက္ခဏော=မည်၏။ အသမယော=၏။ ပ။ အယဉ္ဇ ပုဂ္ဂလော=လည်း။ ပေတ္တိ
 ဝိသယံ=ပြိတ္တာတို့ ဖြစ်ရာဘဝ၊ ဘုံ၌န၌။ ပ။ အယံ=ဤဘုရားပွင့်ရာ ချိန်အခါ၌
 ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ပြိတ္တာဘဝ၌ ဖြစ်နေခြင်းသည် (တတိယော)။ ပ။ အယံ စ. ပုဂ္ဂ
 လော=လည်း။ အညတရံ=တခုသော။ ဒီဃာယုကံ=ရှည်သောအသက်ရှိသော။

ဒေဝနိကာယံ=အသညသတ်ဗြဟ္မာ၊ အရူပဗြဟ္မာအပေါင်း၌။ ဥပပနော=သည်။
 ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤဘုရားပွင့်ချိန်၌ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အသည
 သတ်၊ အရူပဗြဟ္မာ ဖြစ်နေခြင်းသည်။ (စတုတ္ထော)။ [ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌
 “ဒိဃာယုကံ ဒေဝနိကာယန္တိ ဣဒံ အသညံ ဒေဝနိကာယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ” ဟူ၍
 ဤ စတုတ္ထအက္ခက၌ အသညသတ် ဗြဟ္မာတမျိုးသာ ယူထားသော်လည်း ဒီ၊
 ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ်အဋ္ဌကထာ နဝကအဖွင့်(၂၂၉)၌မူ “အညတရန္တိ
 အသညဘဝံ ဝါ အရူပဘဝံ ဝါ” ဟူ၍ အရူပဗြဟ္မာကိုလည်း ယူထား၏။

အယဉ္ဇ ပုဂ္ဂလော=လည်း။ ပစ္စန္တိမေသု=(ပတိရူပဒေသ၏)အစွန်အဖျား၌
 ဖြစ်ကုန်သော။ ဇနပဒေသု=ဇနပုဒ်တို့၌။ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်နေသည်။ ဟောတိ=
 ၏။ စ=ဤမျှမကသေး။ သော=(ပစ္စန္တိမဇနပုဒ်၌ ဖြစ်နေသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။
 အဝိညာတာရေသု=အလွန် မသိနားမလည်ကုန်သော။ မိလက္ခေသု=မိလက္ခလူရိုင်း
 မျိုးတို့၌။ ဟောတိ=၏။ ယတ္ထ=ယင်းဇနပုဒ်တို့၌။ (မိလက္ခလူရိုင်းတို့၏ ယင်း
 ပစ္စန္တိမဇနပုဒ်တို့၌)။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏လည်းကောင်း။ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမ
 တို့၏လည်းကောင်း။ ဥပါသကာနံ=ရတနာသုံးရပ် ဆည်းကပ်သော သီတင်း
 သည် ဒါယကာတို့၏လည်းကောင်း။ ဥပါသိကာနံ=ရတနာသုံးရပ် ဆည်းကပ်
 သော သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့၏လည်းကောင်း။ ဂတိ=ဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ သွား
 ရောက်ခြင်းသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤဘုရားပွင့်ချိန်၌
 မိလက္ခတို့နေရာ အစွန်အဖျားဇနပုဒ်၌ ဖြစ်နေခြင်းသည်။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=
 ငှါ။ ပဉ္စမော=သော။ အက္ခဏော=၏။ ပ။

အယဉ္ဇ ပုဂ္ဂလော=လည်း။ မဇ္ဈိမေသု=အလယ်ပိုင်း၌ဖြစ်ကုန်သော။ ဇန
 ပဒေသု=ပတိရူပဒေသဖြစ်သော ဇနပုဒ်တို့၌။ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်သည်။ ဟောတိ
 =၏။ စ=သို့သော်လည်း။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=လွဲမှားသော
 အယူရှိသည်။ ဝိပရိတဒဿနော=ဖောက်ပြန်သော အမြင်ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။
 (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဝိပရိတဒဿနော=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။
 ဒိန္နံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်း၏ အကျိုးသည်။ ဝါ=ပေးလှူကြောင်း ဒါန
 စေတနာ၏အကျိုးသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ယိဋ္ဌံ=ပူဇော်ဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုကို အကြီး
 အကျယ် ပေးလှူပူဇော်ခြင်း၏ အကျိုးသည်။ ဝါ=အကြီးအကျယ် ပေးလှူ
 ပူဇော်ကြောင်း စေတနာ၏အကျိုးသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။ ဟုတံ=ဧည့်သည်တို့အား
 ကောင်းနိုးရာရာ ပစ္စည်းဝတ္ထု ပေးကမ်းပြုစုခြင်း၏ အကျိုးသည်။ နတ္ထိ=မရှိ။
 သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ=ကောင်းစွာ ပြုအပ်၊ မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်ကုန်သော။
 ကမ္မာနံ=ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့၏။ ဖလံ=ထပ်ဆင့်တိုးတက်အကျိုးဆက်
 သည်လည်းကောင်း။ ဝိပါကော=ကံတူမှုရင်းအကျိုးသည်လည်းကောင်း။ နတ္ထိ=
 မရှိ။ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၁၈) ဝိပတ္တိသမ္ပဒါသုတ်လည်းကြည့်။]

အယံ လောကော=ဤယခု ပစ္စုပ္ပန်လောကသည်။ (ကံတရားဖြင့် ဟိုဘက် ဘဝမှ သေပြီး ပြောင်းရွှေ့လာရောက်အပ်သော ဤဘက်ဘဝဟူသည်)။ နတ္ထိ= မရှိ။ ပရောလောကော=ဟိုဘက်တမလွန်လောကသည်။ (ဤဘက်ဘဝမှ သေပြီး ၍ ပြောင်းရွှေ့သွားရမည့် ဟိုဘက်ဘဝဟူသည်)။ နတ္ထိ=မရှိ။ မာတာ=အမိ၌ ရိသေစွာပြုစုခြင်း၊ ခိုင်းစိုင်းစွာ ပြုမှုခြင်း၏ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးသည်။ နတ္ထိ။ ပိတာ=အဘ၌ ရိသေ၊ မရိသေ ပြုကျင့်ခြင်း၏ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးသည်။ နတ္ထိ။ ဩပပါတိကာ=သေပြီးမှနောက် ကပ်ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ သတ္တာ =သတ္တဝါတို့သည်။ နတ္ထိ=မရှိကုန်။

ယေ (သမဏဗြာဟ္မဏာ)=အကြင်ရဟန်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ ဣမဉ္ဇ လောကံ=ဤယခုမျက်မြင်လောကကိုလည်းကောင်း၊ ပရဉ္စ လောကံ=အခြားသော မျက်ကွယ်လောကကိုလည်းကောင်း။ သယံ=ကိုယ်တိုင်။ အဘိညာ=ထူးခြားသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူကြ၍။ သန္တိကတွာ=မျက်မှောက်ပြုကြကုန်၍။ ဝါ=ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် သိရှိကြကုန်၍။ ပဝေဒေန္တိ=ဟောပြောသိစေတော်မူကြ ကုန်၏။ သမ္ပဂ္ဂတာ=သီလ စသော နိဗ္ဗာန်လမ်းကြောင်းသို့ ဖြောင့်မှန်စွာ ကြွ သွားတော်မူကြကုန်သော။ သမ္မာပဋိပနာ=သီလ စသောအကျင့်ကို ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူကြကုန်သော။ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=ထိုရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့ သည်။ လောကေ=လောက၌။ နတ္ထိ=မရှိပါကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဝိပရိတ ဒဿနော=သည်။ ဟောတိ=၏။) ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤမိစ္ဆာအယူရှိသူ ဖြစ်နေခြင်းသည်။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=ငှာ။ ဆဋ္ဌော=ခြောက်ခုမြောက်သော။ အက္ခယော။ပ။

☞ စ=သို့သော်လည်း။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ။ ဇေဋ္ဌာ =ထုံထိုင်း ဖျင်းအသည်။ ဇေဋ္ဌမူဂေါ=ခံတွင်းမှ လျောကျသော အာရည်တံထွေး ရှိသည်။ သုဘာသိတ ဒုဗ္ဘာသိတဿ=ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်သောစကား၊ မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သောစကား၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ အညာ တံ=သိနားလည်ခြင်းငှာ။ အပ္ပဋိဗလော=စွမ်းနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ အယံ=ဤဒုပ္ပညပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နေခြင်းသည်။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=ငှာ။ သတ္တမော =သော။ပ။ လောကေ=သတ္တလောက၌။ အနုပ္ပန္နော=ပွင့်တော်မမူသည်။ ဟောတိ =၏။ပ။ န ဒေသီယတိ=မဟောကြားအပ်။ပ။ စ=ထိုမျှမကသေး။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ပညဝါ=ပညာရှိသည်။ အဇေဋ္ဌာ=ထုံထိုင်းဖျင်းအသူမဟုတ်သည်။ အနေဋ္ဌ မူဂေါ=ခံတွင်းမှ လျောကျသောအာရည်တံထွေးရှိသူမဟုတ်သည်။ပ။ အညာတံ= ငှာ။ပဋိဗလော=စွမ်းနိုင်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည်။ (ဘုရားမဖြစ်၊ ထိုခေတ်ကာလ၊ မဇ္ဈိမဟု၊ ဒေသရပ်ခွင်၊ ပညာရှင် ကြီး၊ ထီးထီးဖြစ်ရခြင်းသည်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းငှာ။ ခဏောစ=အခွင့်သည်လည်းကောင်း။ ဝါ=အခွင့်သာသော သဘောသည်လည်းကောင်း။ သမယောစ=အခွင့်အလမ်းသည်လည်းကောင်း။ ဝါ=အခွင့်အလမ်းပေးသော သဘောသည်လည်းကောင်း။ ဧကောဝ=တခုတည်းသာတည်း။ ဧကော=တခုသော ခဏ သမယဟူသည်။ ကတမော=အဘယ်နည်းဟူမူ။
 ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ=ငှာ။ ခဏောစ=ကောင်း။ သမယောစ=ကောင်း။ ဧကောဝ=တခုတည်းသာဟူသည်။ အယံ=ဤသည်ပင်တည်း။ ဝါ=ဤ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါဒိက နဝမဏေ' ပင်တည်း။ ဝါ=ဘုရားဖြစ်ရာ ချိန်ခါကာလ၊ မဇ္ဈိမဟု၊ ဒေသရပ်ခွင်၊ ပညာရှင်စစ် ဖြစ်ရခြင်းပင်တည်း။ ဣတိ=(အဝေါစ=မိန့်)။

၁။ အက္ခရာရှစ်ပါးနှင့် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါဒိက နဝမဏေ။ ။ဘုရားပွင့်တော်မူသော အခါဝယ် (၁) ငရဲ၌ ဖြစ်နေခြင်း၊ (၂) တိရစ္ဆာန်ဖြစ်နေခြင်း (၃) ပြိတ္တာဖြစ်နေခြင်း (၄) အသက်ရှည်သော အသညသတ်၊ အရူပဗြဟ္မာဖြစ်နေခြင်း၊ (၅)ပစ္စန္ဒိမဇနပုဒ် (ပစ္စန္ဒရစ်အရပ်)၌ မိလက္ခလူရိုင်း ဖြစ်နေခြင်း၊ (၆) မဇ္ဈိမဇနပုဒ်၌ ဖြစ်ရပါသော်လည်း မိစ္ဆာအယူရှိသူ ဖြစ်နေခြင်း၊ (၇) မဇ္ဈိမဇနပုဒ်၌ ဖြစ်ရပါသော်လည်း ဒုပ္ပညဖြစ်နေခြင်း၊ (၈) ဘုရားပွင့်တော်မူချိန် မဟုတ်သောအခါ၌ မဇ္ဈိမဒေသဝယ် ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နေခြင်းဟူ၍ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ဟောတော်မူပြီးသည့်အတိုင်း အက္ခရာရှစ်မျိုးကို ရေတွက်ရ၏။ အကျဉ်းဆောင်ပုဒ်ကား-

ဘုရားဖြစ်ခါ၊ ငရဲရွာ၊ ပြိတ္တာဖြစ်လေဘိ။
 တိရစ္ဆာန၊ အသညကြုံ၊ အရူဘုံ၊ ဖြစ်ကုန်တိုင်းစွန်ထည့်။
 အယုမှားဘိ၊ ဉာဏ်မရှိ၍၊ ဉာဏ်ရှိသော်ငြား၊ မြတ်ဘုရား၊
 တရားခေတ်မရှိ။
 ဤသည့်ရှစ်ခွင်၊ ရပ်ပစ်တွင်၊ မဂ္ဂင်ကင်းလေ၏။

န ခဏော အက္ခဏော။ ခဏော=အခွင့်သည်။ န=မဟုတ်။ အက္ခဏော=အခွင့်မဟုတ်။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကိုကျင့်ဘို့ အခွင့်မဟုတ်သော (အခွင့်အလမ်းကို ပိတ်ပင်သော) အဖြစ်ဆိုး (ဘဝဆိုး)ရှစ်မျိုးဟုဆိုလို၏။ ထိုရှစ်မျိုးကို ရှေးက ရပ်ပြစ်ရှစ်ပါးဟုခေါ်၏။ အပြစ်ရှိသော အရပ်ဟု ဆိုလို၏။ သို့သော် ငရဲဘုံစသော အရပ်ကိုသာ မယူရ။ ထိုအရပ်၌ ဖြစ်ရခြင်း(ဖြစ်ရသော ဘဝခန္ဓာ)တိုင်အောင် ယူမှသာ ပြည့်စုံ၏။

ထိုအက္ခရာရှစ်မျိုးကို ထောက်ဆ၍ နောက်ဆုံး (၉)ခုမြောက်ခဏ (အခွင့်ကောင်း) ကို ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါဒိကနဝမဏေဟုခေါ်သည်။ ထိုနဝမဏေ၌(၁)ဘုရားပွင့်တော်မူခြင်း၊ (၂) သစ္စာလေးပါးတရားဟောတော်မူခြင်း၊ (၃)မဇ္ဈိမဇနပုဒ်၌ ပညာရှိဖြစ်ခြင်းဟူ၍ အချက် (၃)ချက် ပါဝင်၏။ ထို (၃)ချက်တို့တွင် (၁)အချက်ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒကို ပဓာနထားကာ အာဒိသဒ္ဓါကို ဖြုတ်၍ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမဏေ-ဟုလည်း အလွယ်တကူ ခေါ်တော်မူကြ၏။

[ဂါထာ]ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ မနုဿလာဘံ=လူ့ဘဝကိုရခြင်းကို။ ဝါ=လူ့ဘဝဟူသော လာဘ်လာဘကို။ လဒ္ဓါန=ရကြ၍။ ဝါ=ရကြပါလျက်။ သဒ္ဓမ္မေ=(သစ္စာလေးပါးဟူသော)သူတော်ကောင်းတရားကို။ သုပ္ပဝေဒိတေ=ကောင်းစွာဟောကြား သိစေတော်မူအပ်ပါလျက်။ ခဏံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးရန်အခွင့်ကောင်းကို။ ဝါ=ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါဒိကနဝမဇဏကို။ နာဓိဂစ္ဆန္တိ=မရကြကုန်။ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ခဏံ=ကို။ အတိနာမေန္တိ=ကျော်လွန်သွားစေကြကုန်၏။

ဟိ=မကျော်လွန်စေသင့်ခြင်း၏အကြောင်းကား။ မဂ္ဂဿ=အရိယမဂ်၏။ အန္တရာယိကာ=အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော။ ဗဟူ=များစွာကုန်သော။ အက္ခဏာ=အရိယမဂ်၏အခွင့်အလမ်းမဟုတ်သော သဘောတရားတို့ကို။ (ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်)။ ဝုတ္တာ=ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ တထာဂံတာ=မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်။ လောကေ=သတ္တလောက၌။ ကဒါစိ ကရဟစိ=တရံတခါ တရံတခါ၌သာ။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ပွင့်ထွန်းတော်မူကြကုန်၏။ လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌။ ယံ=အကြင်မြတ်စွာဘုရား ထင်ရှားပွင့်တော်မူခြင်းကို။ သုဒုလ္လဘံ=အလွန်ခဲယဉ်းစွာရအပ်၏။ ဝါ=အလွန်ရခဲ၏။ တယိဒံ=ထိုမြတ်စွာဘုရား ထင်ရှားပွင့်တော်မူခြင်းသည်။ သမ္ဗုဒ္ဓိဘူတံ=မျက်မှောက်သူငါ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်နေပေပြီ။

(သုဒုလ္လဘော=အလွန်ရခဲသော)။ မနုဿပဋိလာဘောစ=လူ့ဘဝကိုရခြင်းသည်လည်းကောင်း။ (သုဒုလ္လဘာ=သော)။ သဒ္ဓမ္မဿ=သူတော်ကောင်းတရား သစ္စာလေးပါးကို။ ဒေသနာစ=ဟောကြားခြင်းသည်လည်းကောင်း။ (သမ္ဗုဒ္ဓိဘူတာ=ပေပြီ)။ တတ္ထ (တသ္မိံ ခဏေ)=ထိုအလွန်ရခဲသော အခွင့်ကောင်း၌။ အတ္ထကာမေန=မိမိ၏ စီးပွားချမ်းသာကို လိုလားသော၊ ဇန္တုနာ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါယမိတုံ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကြိုးစား အားထုတ်ကျင့်ခြင်းငှာ။ အလံ=သင့်လျော်လှပေ၏။

ကထံ=(ဆရာမမိုး)အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ သဒ္ဓမ္မံ=သူတော်ကောင်းတရား သစ္စာလေးပါးကို။ ဝိညော=(ရှင်းလင်းပိုင်ပိုင်)သိနိုင်ပါအံ့နည်း။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်)။ ဝေ=စင်စစ်။ [တနည်း-ဝေါ=သင်တို့၏]။ ခဏော=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကျင့်ရန် အခွင့်ကောင်းသည်။ ဝါ=ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါဒိက နဝမဇဏသည်။ မာ ဥပံစ္စဂါ=မကျော်လွန်သွားစေလင့်။ ဟိ=ကျော်လွန်သွားခြင်းကြောင့်ရရှိသော မကောင်းကျိုးကား။ ခဏာတိတာ=အခွင့်ကောင်းကို ကျော်လွန်သူတို့သည်။ နိရယမိ=ငရဲ၌။ သမပ္ပိတာ=လားရောက်ကြရကုန်သည်။ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍)။ သောစန္တိ=ပူဆွေးကြရကုန်၏။

(ပမတ္တစာရီ=မေ့လျော့ပေါ့ဆွာ သွားလာနေထိုင်သူသည်)။ ဣဓ=ဤလူလောက၌။ (ဣမံ ခဏံ=ဤအခွင့်ကောင်းကို။ လဘိတွာပိ=ရပြီးပါလျက်

လည်း) သဒ္ဓမ္မဿ=သူတော်ကောင်းတရား၏။ နိယာမတံ=အရိယမဂ်ဟူသော နိယာမတရားကို။ ဝါ=မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အရိယဖိုလ်အကျိုးပေးမှု မချွတ်မလွဲ ကိန်းသေမြဲသော အရိယမဂ်ကို။ [နိယာမော ဧဝ နိယာမတာ]စေ 'ဝိရာဇေတိ= အကယ်၍ လွဲချော်စေအံ့။ [နံကို အနက်မရှိကြ] (ဧဝံ သတိ=ဤသို့လွဲချော် သွားစေသည်ဖြစ်လသော်)။ အတိတတ္ထော=ကျော်လွန်သွားသော အကျိုးအမြတ် စီးပွားဥစ္စာရှိသော။ ဝါ=အကျိုးအမြတ် စီးပွားဥစ္စာမရရှိသော။ ဝါဏိဇော တူဝ =ကုန်သည်ကဲ့သို့။ (သော=ထိုအရိယမဂ်ကို လွဲချော်စေသော သူသည်)စိရတ္တံ= ကြာမြင့်စွာ။ အနုတပိဿတိ=နောင်တတဖန် ပုံပန်ရလတ္တံ့။ [အတိတံ=ကျော်လွန် သွားသော+အတ္တံ=အကျိုးစီးပွားဥစ္စာ]

အဝိဇ္ဇာနိဝုတော=အဝိဇ္ဇာသည် ပိတ်ဖုံးကာဆီးအပ်သော။ ပေါသော=ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ သဒ္ဓမ္မံ=သူတော်ကောင်းတို့၏ အရိယမဂ်တရားကို။ အပရာဓိတော= လွဲချော်သွားစေသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ ဇာတိမရဏ သံသာရံ=အထပ်ထပ် ဘဝခန္ဓာဖြစ်ခြင်း သေဆုံးပျက်စီးခြင်းဟူသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခကို။ ဝါ=အထပ်ထပ် ဘဝခန္ဓာဖြစ်ခြင်း သေဆုံးပျက်စီးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကို။ စိရံ=ကြာမြင့်စွာ။ ပစ္စနဘောဿတိ=တွေ့ကြုံ ခံစားရလတ္တံ့။

စ=သူမြတ်အပေါင်း အခွင့်ကောင်းကို မကျော်လွန်စေကြပုံကား။ ယေ= အကြင်သူတော်သူမြတ်တို့သည်။ မနုဿတ္တံ=လူ့အဖြစ်ကို၊ ဝါ=လူ့ဘဝကို။ လဒ္ဓါ =ရကြပြီး၍။ သဒ္ဓမ္မေ=သူတော်ကောင်းတရား သစ္စာလေးပါးကို။ သုပ္ပဝေဒိတေ= ကောင်းစွာဟောကြားသိစေအပ်လသော်။ သတ္ထု=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝစနံ= အဆုံးအမစကားတော်ကို။ အကံသုဝါ=ရှေးကလည်း လိုက်နာပြုကျင့်ခဲ့ကြ ကုန်ပြီ။ ကရိဿန္တိဝါ=နောင်အခါလည်း လိုက်နာပြုကျင့်ကြကုန်လတ္တံ့။ ကရောန္တိ ဝါ= ယခုလည်း လိုက်နာပြုကျင့်ကြကုန်၏။

လောကေ=လောက၌။ ယေ=အကြင်သူတော်ကောင်းတို့သည်။ ဗြဟ္မစရိယံ =မြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော။ အနတ္တရံ=သူထက်သာလွန်မြင့်မြတ်သောတရား မရှိသော။ တထာဂတပ္ပဝေဒိတံ=မြတ်စွာဘုရားဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော။ မဂ္ဂံ=အရိယမဂ်ကို။ ပဋိပဇ္ဇိသု=ကျင့်ကြကုန်ပြီ။ (တေ=ထိုသူတော်ကောင်းတို့ သည်)။ ခဏံ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်ရန် အခွင့်ကောင်းကို။ ပစ္စဝိဒံ=ထိုးထွင်း သိကြကုန်ပြီ။

ယေ သံဝရာ=အကြင်သီလသံဝရတို့ကို။ ဝါ=အကြင်ကိုယ်နှုတ်တို့ကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ကြောင်း သီလတို့ကို။ စက္ခုမတော=ငါးမျိုးသောမျက်လုံး ရှိတော်မူသော။ (ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ သမန္တနှင့် ဒိဗ္ဗ ပညာ=ငါးဖြာသော မျက်လုံးရှိတော် မူသော)။ အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ=နေမင်း၏ ဆွေမျိုးဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။

ဒေသိတာ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ (အတ္တကာမော=မိမိ၏စီးပွားချမ်းသာကို လိုလားသော။ ဇန္တု=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။) [ဤပုဒ်များကို ထည့်ဆိုလိုကဆိုပါ။ ကတ္တာပုဒ်ထည့်ရန်လိုအပ်၍ ထည့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။] သဒါ=အမြဲခပ်သိမ်း၊ တေသု=ထိုသီလသံဝရတို့၌။ ဂုတ္တော=စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းသည်။ သတော ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ သတိမလပ် အမှတ်ရသည်။ အနဝသုတော=ကိလေသာဖြင့် မစို့စွတ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဝိဟရေ=နေသင့်၏။

ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ မာရဓေယျပရာနဂေ=ကိလေသာမာရ်၏ တည်ရာ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခသို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သော။ [စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃) ပဓာနသုတ်ဋီကာ(နှာ-၂၃၈)၌ “မာရော ဓိယျတိ ဧတ္ထာတိ မာရဓေယျံ၊ ကိလေသာ မာရဿ ပဝတ္တိဋ္ဌာနဘူတံ” ဟု ဖွင့်ခဲ့သည်။] သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ အနုသယေ =အနုသယတို့ကို။ ဆေတွာ=ပယ်ဖြတ်ကြပြီး၍။ အာသဝက္ခယံ= အာသဝ တို့၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့။ ပတ္တာ=ရောက်တော်မူကြကုန်၏။ တေ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဝေ=စင်စစ်။ လောကေ=သတ္တလောက၌။ ပါရဂုံတာ=သံသရာ တဖက်ကမ်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းဆိုက်ရောက်တော်မူကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပေတည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ) နဝမံ။

၁၀-အနုရုဒ္ဓပဟာဝိတတ္ထသုတ်

၃၀။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည် ဘဂ္ဂေသု=ဘဂ္ဂမည်သော ဇနပုဒ်၌၊ ဝါ=ဘဂ္ဂတိုင်းပြည်၌။ သုသုမာရဂိရေ=သုသုမာရဂိရမြို့၌။ (မိကျောင်း မည်သံ၊ အကြောင်းခံငြား၊ တည်ထောင်ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် သုသုမာရဂိရ မည်သောမြို့၌။ ဝါ=မိကျောင်းပုံဟန်၊ သဏ္ဍာန်တူတိ၊ တောင်အနီးရှိသည်အဖြစ် ကြောင့် သုသုမာရဂိရမည်သောမြို့၌)။ မိဂဒါယေ=သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ ပေးရာဖြစ်သော။ ဘေသကဋ္ဌာဝနေ=ဘေသကဋ္ဌာမည်သောတော၌ (ဘေသ ကဋ္ဌာမည်သော ဘိလူးမသည် အုပ်စိုးတည်နေအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဘေသ ကဋ္ဌာမည်သောတော၌) ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (ဘဂ္ဂတိုင်း သုသုမာရဂိရ မြို့ဝယ် သားကောင်တို့အား ဘေးမဲ့ပေးရာ ဘေသကဋ္ဌာမည်သောတော၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။) အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်။ စေတီသု=စေတီတိုင်းပြည်၌၊ (စေတီမည်သော မင်းတို့၏ နေရာဌာန၏ အဖြစ် ကြောင့် စေတီမည်သော တိုင်းပြည်၌) ပါစိနဝံသဒါယေ=အရှေ့ဘက် ဝါးတော၌။ (မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးရာဌာနမှ အရှေ့ဘက်၌ တည်ရှိသော ဝါးတော၌)။ ဝိဟရတိ=၏။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ရဟောဂတဿ=ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ရောက် လျက်။ ပဋိသလ္လိနဿ=တပါးတည်းကိန်းအောင်းနေသော။ (အာရုံများစွာ၊ စိတ်ကို ခွာ၍၊ ကောင်းစွာသန့်စင်၊ စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း၊ ကိန်းအောင်းနေသော)

အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ=အရှင်အနုရုဒ္ဓ၏။ ဝါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါမှာ။ ဧဝံ= ဤသို့။ စေတသော=စိတ်၏။ ပရိဝိတက္ကော=အကြံအစည်သည်။ ဥဒပါဒိ= ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဟူမူ)။ အပ္ပိစ္ဆဿ=လောဘ အလိုရမ္မက်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။ (မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသော ဈာန်စသော ဂုဏ်၊ ဗာဟုဿစွဂုဏ်၊ ဓုတင်္ဂဂုဏ်တို့ကို အများမသိအောင် လျှို့ဝှက်ထားခြင်း၊ ပစ္စည်းတို့ကို ခံယူရာ၌ အတိုင်းအတာကို သိခြင်းအားဖြင့် လောဘအလိုရမ္မက် မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်) အယံ ဓမ္မော=ဤလောကုတ္တရာတရားကိုးပါးသည်။ (သမ္ပဒ္ဓတိ=ပြီးစီးထမြောက်၏)။ မဟိစ္ဆဿ=ကြီးမားများပြားသော လောဘအလို ရမ္မက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ န(သမ္ပဒ္ဓတိ)=မပြီးစီး မထမြောက်။

သန္တုဋ္ဌဿ=ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင် (ပစ္စည်းလေးပါး တို့၌ သန္တောသ သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်)။ အယံ ဓမ္မော=ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည်။ (သမ္ပဒ္ဓတိ=၏)။ အသန္တုဋ္ဌဿ= မရောင့်ရဲ မကျေနပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ န သမ္ပဒ္ဓတိ=မြောက်။ ပဝိဝိတ္တဿ=ဝိဝေက အပြားသုံးပါးတို့ဖြင့် ကင်းရှင်းဆိတ်ငြိမ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သာလျှင်။ (ကာယံ စိတ္တံ ဥပဓိဝိဝေကဟူသော ဝိဝေက အပြားသုံးပါးတို့ဖြင့် အခြွေအရံသတ္တဝါ၊ ကိလေသာ၊ ဥပဓိတို့မှ ကင်းရှင်းဆိတ်ငြိမ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သာလျှင်)။ [ပကာရေဟိ ဝိဝိတ္တော ပဝိဝိတ္တော]။ပ။ သင်္ဂဏိကာရာမဿ^၁= အခြွေအရံသတ္တဝါ၊ ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းဆုံရောနှောခြင်းဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ=အားထုတ်အပ်သော ကာယိက စေတသိက ဝီရိယနှစ်မျိုးရှိသော သူမှာသာလျှင်။ပ။ ကုသိတဿ=ပျင်းရိသော သူမှာ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတဿတိဿ=စွဲကပ်တည်နေသော(သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးဟူသော) သတိရှိသောသူမှာသာလျှင်။ပ။ မုဋ္ဌဿတိဿ=ပျောက်လွင့်သောသတိရှိသော သူမှာ။ပ။ သမာဟိတဿ=တည်ကြည်သောပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။ ဝါ=စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာထားသော သူမှာသာလျှင်။ပ။ အသမာဟိတဿ= မတည်ကြည်သောသူမှာ။ပ။ ပညဝတော=ကမ္မဿကတာ ပညာ၊ ဝိပဿနာပညာ ရှိသော သူမှာသာလျှင်။ ဒုပ္ပညဿ=ပညာမရှိသောသူမှာ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။

၁။ သင်္ဂဏိကာရာမ။ ။သံပုဗ္ဗ ဂဏဓာတ် ဣအာဂုံ ဣပစ္စည်း၊ ယကို ကပြု၍ ဣတ္ထိဇောတကအာပစ္စည်းဖြင့် သင်္ဂဏိကာ-ဟုဖြစ်၏။ သင်္ဂဏနံ သမောဓာနံ သင်္ဂဏိကာ=ပေါင်းဆုံရောနှောခြင်း။ အခြွေအရံသတ္တဝါ၊ ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းဆုံ ရောနှောခြင်း။ အာရမိတဗ္ဗောတိ အာရာမော=ပျော်မွေ့ဖွယ်။ သင်္ဂဏိကာ အာရာမော ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ သင်္ဂဏိကာရာမော=ပေါင်းဆုံရောနှောခြင်းဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ် ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။

န သမ္ပဇ္ဇတိ=မြောက်။ ဣတိ=ဤအကြံအစည်သည်။ (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ)။
 အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ စေတသာ=ကိုယ်တော်
 ၏စိတ်ဖြင့်။ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ=အရှင်အနုရုဒ္ဓ၏။ စေတောပရိဝိတက္ကံ=
 စိတ်အကြံအစည်ကို။ အညာယ=သိတော်မူ၍။ ဗလဝါ=အားကောင်းသော။
 ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ သမိဋ္ဌိတံ=ကွေးထားအပ်ပြီးသော။ ဗာတံ=လက်
 မောင်းကို။ ပသာရေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ဆန့်တန်းလိုက်ရာသံကဲ့သို့
 လည်းကောင်း။ ပသာရိတံ=ဆန့်တန်းထားအပ်ပြီးသော။ ဗာဟံ=ကို၊ သမိဇ္ဈေယျ
 သေယျထာပိနာမ ဝါ=ကွေးလိုက်ရာသံကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဧဝမေဝံ=ဤနည်း
 အသွင် လျှင်မြန်စွာပင်။ ဘဂ္ဂေသု=၌။ သုသုမာရဂိရေ=၌။ မိဂဒါယေ=သော။
 ဘေသကဋ္ဌာဝနေ=၌။ အန္တရဟိတော=ကွယ်ပျောက်တော်မူသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)
 စေတိသု=၌။ ပါစိနဝံသဒါယေ=၌။ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ=၏။ သမ္ပုဓေ=
 ရှေ့မှောက်၌။ ပါတုရဟောသိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတော်မူပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။
 ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော။ အာသနေ=နေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်တော်မူပြီ။
 အာယသ္မာပိ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်လည်း။ ပ။

အနုရုဒ္ဓ=အနုရုဒ္ဓါ။ သာဓု သာဓု=ကောင်းပါပေ၏၊ ကောင်းပါပေ၏။
 အနုရုဒ္ဓ=ဒ္ဓါ။ အပ္ပိစ္ဆဿ=မှာသာလျှင်။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ သမ္ပဇ္ဇတိ=၏။ ပ။
 ဒုပ္ပညဿ=မှာ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ န သမ္ပဇ္ဇတိ=မြောက်။ ဣတိ=ဤသို့
 သော။ ယံ တံ မဟာပုရိသဝိတက္ကံ=အကြင်မြတ်သောယောက်ျားတို့၏ အကြံ
 အစည်ကို။ တံ=သင်သည်။ ဝိတက္ကေသိ=ကြံစည်၏။ သော(မဟာပုရိသ
 ဝိတက္ကော)=ထိုသင်ကြံစည်အပ်သော မြတ်သော ယောက်ျားတို့၏ အကြံအစည်
 သည်။ သာဓု=ကောင်းပါပေ၏။

အနုရုဒ္ဓ=ဒ္ဓါ။ တေနဟိ=ငါတိုက်တွန်း၏။ (တနည်း) တေနဟိ=ထို(၇)မျိုး
 သော မဟာပုရိသဝိတက္ကံတို့ကို အသင်ကြံစည်နေခြင်းကြောင့်သာလျှင်။ တံ=
 သင်သည်။ အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခုမြောက်သော။ ဣမမ္ပိ မဟာပုရိသဝိတက္ကံ=ဤမဟာ
 ပုရိသဝိတက္ကံကိုလည်း။ ဝိတက္ကေဟိ=ကြံစည်ဦးလော။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။
 ဝိတက္ကေသိ=ကြံစည်ရမည်နည်းဟူမူ) နိပ္ပပဉ္စာရာမဿ=(တဏှာမာနဒိဋ္ဌိ ဟူ
 သော) ပပဉ္စတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။

၁။ နိပ္ပပဉ္စာရာမ, နိပ္ပပဉ္စရတိ။ ။သတ္တသန္တာနံ သံသာရေ ပပဉ္စေန္တိ ဝိတ္တာ
 ရေန္တိတိ ပပဉ္စာ=သတ္တဝါခန္ဓာအစဉ်ကို သံသာရာဝဋ်၌ ချဲ့ထွင်တတ်ကုန်သော တဏှာ
 မာနဒိဋ္ဌိတရားများ။ နတ္ထိ ပပဉ္စာ ယတ္ထ နိဗ္ဗာနေတိ နိပ္ပပဉ္စံ=ပပဉ္စတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်။
 နိပ္ပပဉ္စံ အာရာမော ယဿာတိ နိပ္ပပဉ္စာရာမော=ပပဉ္စတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော
 ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ နိပ္ပပဉ္စေ နိဗ္ဗာနေ ရတိ ယဿာတိ နိပ္ပပဉ္စရတိ=ပပဉ္စမရှိရာ
 နိဗ္ဗာန်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ။

ဝါ=သတ္တဝါခန္ဓာအစဉ်ကို သံသရာ၌ ချဲ့ထွင်တတ်ကုန်သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။ နိပ္ပပဉ္စရတိနော =ပပဉ္စတရားမရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။ ဝါ= သတ္တဝါခန္ဓာအစဉ်ကို သံသရာ၌ ချဲ့ထွင်တတ်ကုန်သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့မရှိရာ နိဗ္ဗာန်၌ ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာသာလျှင်။ အယံ ဓမ္မော=ဤလောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးသည်။ (သမ္ပဇ္ဇတိ=၏)။ ပပဉ္စာရာမဿ=ပပဉ္စတရားဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာရှိသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ 'ဝါ=သတ္တဝါခန္ဓာ... ဒိဋ္ဌိတို့ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ် ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ 'ပပဉ္စရတိနော=(တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဟူသော) ပပဉ္စတရားတို့၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ဝါ=သတ္တဝါခန္ဓာ...ဒိဋ္ဌိတို့၌ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ န သမ္ပဇ္ဇတိ=မြောက်။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဝိတက္ကေဟိ=ကြံစည်ဦးလော)။

အနုရုဒ္ဓံ=အနုရုဒ္ဓါ။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တံ=သင်သည်။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုး ကုန်သော။ ဣမေ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ=ဤမြတ်သောယောကျ်ားတို့၏ အကြံ အစည်တို့ကို။ ဝိတက္ကေဿသိ=ကြံစည်လတ္တံ့။ အနုရုဒ္ဓံ=ဒွါ။ တတော=ထိုအခါ၌။ တံ=သင်သည်။ ယာဝဒေ=အကြင်မျှလောက်သောကာလပတ်လုံး။ အာကခိဿသိ =(ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍နေခြင်းငှာ) 'အလိုရှိလတ္တံ့။ (တာဝဒေ=ထိုမျှလောက် သော ကာလပတ်လုံး)။ ကာမေဟိ=တို့မှ။ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၃) စာမျက်နှာ (၁၄၀) နန္ဒမာတာသုတ်ကြည့်]။ ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇံ=၍။ ဝိဟရိဿသိ=နေနိုင်လတ္တံ့။ အနုရုဒ္ဓံ=ဒွါ။ ယတော=၌။ တံ=သည်။ ပ။ ယာဝဒေ=လုံး။ အာကခိဿသိ= (ဒုတိယဈာန်သို့ ရောက်၍နေခြင်းငှာ) အလိုရှိလတ္တံ့။ (တာဝဒေ=လုံး)။ ဝိတက္က- ဝိစာရာနံ=တို့၏။ ဝုပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ပ။ ဒုတိယံ=သော။ ဈာနံ=သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇံ=၍။ ဝိဟရိဿသိ=လတ္တံ့။ ပ။

ယာဝဒေ=လုံး။ အာကခိဿသိ=(တတိယဈာန်သို့ ရောက်၍ နေခြင်းငှာ) အလိုရှိလတ္တံ့။ (တာဝဒေ=လုံး) ပီတိယာ=ကို။ ဝိရာဂါစ။ ပ။ ယာဝဒေ=လုံး။ အာကခိဿသိ=(စတုတ္ထဈာန်သို့ ရောက်၍နေခြင်းငှာ) အလိုရှိလတ္တံ့။ (တာဝဒေ= လုံး) ပုဗ္ဗေဝ=လျှင်။ သုခဿ=ကို။ ပဟာနာစ=ကောင်း။ ပ။ စတုတ္ထံ=သော။ ဈာနံ=သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇံ=၍။ ဝိဟရိဿသိ=လတ္တံ့။ ပ။

အနုရုဒ္ဓံ=ဒွါ။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တံ=သင်သည်။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ စ=တို့ကိုလည်း။ ဝိတက္ကေဿသိ=ကြံစည်လတ္တံ့။ အာဘိစေတသိကာနံ=ထူးချွန် လွန်ကဲသော ဥပစာရဈာန် စိတ်၌ ဖြစ်တည်မှီနေ ကုန်သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခံဝိဟာရာနံ=ယခုမျက်မှောက်အတ္တဘော၌ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ စတုန္ဒံ=လေးပါးကုန်သော။ ဣမေသဉ္စ ဈာနာနံ= ဤရူပါဝစရဈာန်တို့ကိုလည်း။ နိကာမလာဘိ=မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း ရနိုင်ခြင်း

ရှိသည်။ ဝါ=အလိုရှိရာခဏ၌ပင် ဝင်စားနိုင်သည်။ အကိစ္ဆလာဘီ=မပင်မပန်း ချမ်းသာစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှား၍ ဝင်စားနိုင်သည်။ အကသိရလာဘီ=ပြန်ပြောပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ= သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ပိုင်း၌ ထနိုင် ရပ်တန့်နိုင်သည်။ ဘဝိဿသိ=ဖြစ် လတ္တံ့။

အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ။ တတော=ထိုအခါ၌။ တုယံ=သင့်အား။ [ခါယိဿတိ=၌စပ်] သေယျထာပိ နာမ=ဥပမာမည်သည်ကား။ ဂဟပတိဿ ဝါ=အိမ်ရှင်သူကြွယ် အားလည်းကောင်း၊ ဝါ=၏လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တဿဝါ=အိမ်ရှင်သူကြွယ် ၏ သားအားလည်းကောင်း။ ဝါ=၏လည်းကောင်း။ နာနာရတ္တာနံ=(ညှိ ဝါ နိဖြူ အဆင်းရှိသော) အမျိုးမျိုးသော ဆိုးရည်တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော။ ဒုဿာနံ =အဝတ်ထည်တို့ဖြင့်။ ပူရော=ပြည့်နေသော။ ဒုဿကရဏ္ဍကော=အဝတ်ထည် သေတ္တာသည်။ (မနာပေါ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်သည်။ ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ခါယတိ သေယျထာပိ=ထင်ပေါ်လာသကဲ့သို့) ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်။ သန္တုဋ္ဌဿ =(သင်္ကန်း၌) ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်လျက်။ (သင်္ကန်း၌ ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်ခြင်း ဟူသော မဟာအရိယဝံသတရားဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်လျက်) [မဟာ=မြတ် သော။ အရိယဝံသ=အရိယာတို့၏ အဆက်အနွယ်တရား] ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=သင့်အားလည်း။ ဝါ=သင်၏လည်း။ [အစ၌လည်း တုယံ ပါခဲ့ပြီးဖြစ်၏] ပံသုကူလစီဝရံ=ပံ့ပိုးကူသင်္ကန်းသည်။ (မြူမှုန့်ပမာ ရွံ့ဖွယ်ရာအဖြစ်သို့ ရောက် သော သင်္ကန်းသည်) ရတိယာ=ပျော်မွေ့ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အပရိတဿာယ^၁ =တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မတုန်လှုပ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ဖာသုဝိဟာရာယ=ချမ်းသာ စွာ နေရခြင်းငှာလည်းကောင်း။ နိဗ္ဗာနဿ=နိဗ္ဗာန်သို့။ ဩက္ကမနာယ=သက် ရောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း။ (မနာပံ=နှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ်သည်။ ဟုတွာ= ဖြစ်၍။) ခါယိဿတိ=ထင်ပေါ်လာလတ္တံ့။ပ။

အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ။ တတော=၌။ တုယံ=အား။ သေယျထာပိနာမ=ကား။ ဂဟပတိ ဿ ဝါ=အားလည်းကောင်း။ ဝါ=၏လည်းကောင်း။ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ= ကောင်း။ အနေကသူပေါ=များစွာသော လက်ကော်ရ ပဲဟင်းစသည်ပါရှိသော။

၁။ အပရိတဿာယ။ ။အပရိတဿာယာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိပရိတဿနာဟိ အပရိတဿနတ္ထာယ-ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ တဏှာတဿနာ ဒိဋ္ဌိတဿနာနှစ်မျိုးပြ၏။ ထိုနှစ်မျိုးလုံးအတွက် သီလက္ခန် ဗြဟ္မဇာလသုတ် အဋ္ဌကထာ(၁၀၂)၌ ပရိတဿနာတိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ ဖန္ဒနာဟုလည်းကောင်း၊ ၎င်းဋီကာဟောင်း (၁၅၇)၌လည်း တာ ပန စိတ္တဿ ပုရိမာဝတ္ထာယ စလနံ ကမ္မနန္တိအာဟာ "ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ ဖန္ဒနာတိ-ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ၌ ဝိဇီဓာတ်သည် ဘယ၊ ကမ္မနအနက် နှစ်မျိုးဟောရာဝယ် ဤ၌ ကမ္မနအနက် ဟော ဖြစ်သင့်၏။"

အနေကဗျဉ္ဇနော=များစွာသော သားငါးဟင်းပါရှိသော။ ဝိစိတကာဠကော=ရွေး
ကောက် ဖယ်ထုတ်အပ်ပြီးသော မည်းနက်သော ဆန်လုံးခဲလုံး စသည်ရှိသော။
ဝါ=မည်းနက်သော ဆန်လုံးခဲလုံး စသည်ကို ရွေးကောက်ဖယ်ထုတ်ပြီးသော။
သာလိနံ=သလေးဆန်တို့၏။ သြဒနော=ထမင်းသည်။ (မနာပေါ=သည်။ ဟုတွာ
=၍။ ခါယတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့) ဧဝမေဝံ=ပင်။ သန္တုဋ္ဌဿ=ဆွမ်း၌ ရောင့်ရဲ
ကျေနပ်လွယ်လျက်။ (ဆွမ်း၌ ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်ခြင်းတည်းဟူသော မဟာ
အရိယဝံသ တရားဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်လျက်) ဝိဟရတော=နေသော။
တေ=သင့်အားလည်း။ ဝါ=သင်၏လည်း။ ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ=ခြေသလုံး
ကြွက်သားအစွမ်းအားဖြင့် သွားလာလှည့်ပတ်၍ ရအပ်သော တလုပ်စာ တလုပ်စာ
မျှသော ဘောဇနံသည်။ [စတုတ္ထနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၇) သန္တုဋ္ဌသုတ် ဒုတိယ
အကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၇၇၊ ၇၈)လည်းကြည့်] ရတိယာ=
ကောင်း။ပ။ သြက္ကမနာယ=ကောင်း။ (မနာပံ ဟုတွာ) ခါယိဿတိ။

။ပ။ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ=ကောင်း။ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တံ=အတွင်းအပြင် လိမ်းကျံ
ထားအပ်သော။ နိဝါတံ=လေမရှိသော။ ဝါ=လေလုံသော။ ဖုသိတဂ္ဂဋ္ဌံ=ထိမိ
စေ့စပ်သော တံခါးရွက်ရှိသော။ ပိဟိတဝါတပါနံ=ပိတ်အပ်ပြီးသော လေသာ
ပြုတင်းရှိသော။ ကုဋ္ဌဂါရံ=အထွတ် တပ်ဆင်ထားအပ်သော အိမ်သည်။ (မနာပံ
=သည်။ ဟုတွာ ခါယတိ သေယျထာပိ=သို့) ဧဝမေဝံ=ပင်။ သန္တုဋ္ဌဿ=အိပ်ရာ
နေရာကျောင်း၌ ရောင့်ရဲလွယ်လျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=သင့်အား
လည်း။ ဝါ=သင်၏လည်း။ ရုက္ခမူလသေနာသနံ=သစ်ပင်အနီး (သစ်ပင်အောက်)
ဟူသော အိပ်ရာနေရာသည်။ ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ သြက္ကမနာယ=ကောင်း။
(မနာပံ=သည်။ ဟုတွာ=၍။) ခါယိဿတိ=ထင်ပေါ်လာလတ္တံ့။

။ပ။ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဝါ=ကောင်း။ ဂေါနကတ္ထတော=လက်လေးသစ်ထက်
ရှည်သော အမွှေးရှိသော ကောဇောနက်ကြီးဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။
[ဂေါနက=ကောဇောနက် +အတ္ထတ] ပဋိကတ္ထတော=အဖြူရောင်သားမွှေးအခင်း
ဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။ ပဋ္ဌလိကတ္ထတော=အားလုံးစုံ ပန်းပြောက်
ခြယ်အပ်သော သားမွှေးအခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။ ကဒလိမိဂ
ပဝရပစ္စတ္တရဏော=ဝံပိုင်မည်သော သားကောင်၏အရေဖြင့်ပြီးသော မြတ်သော
အခင်းဖြင့်သော်လည်း ခင်းထားအပ်သော။ [ကဒလိ=ဝံပိုင် +မိဂ=သားကောင်၏
(အရေဖြင့်ပြီးသော)+ပဝရ=မြတ်သော၊ ပစ္စတ္တရဏ=အခင်းဖြင့် (ခင်းထားအပ်
သော)] သဥတ္တရစ္ဆဒေါ=နီမြန်းသော အိပ်ရာအပေါ်လွှမ်းအခင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊
ဥဘတောလောဟိတကူပမာနော=ခြေရင်းခေါင်းရင်းနှစ်ဖက်တို့၌ နီမြန်းသော
ခြေအုံး ခေါင်းအုံး နှစ်လုံးရှိသော။ ပလ္လကော=အပ်ခုတင်သည်။(မနာပေါ ဟုတွာ
ခါယတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့) [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၅) ဟတ္ထကသုတ်နှင့် ၎င်း

နိပါတ်စာပိုဒ်(၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်လည်းကြည့်။ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ (၂၉၆၊ ၄၁၆ စသည်)။ ဝေမေဝံ=ပင်။ သန္တုဋ္ဌဿ=အိပ်ရာ ထိုင်ခင်း၌ ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်လျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=လည်း။ တိဏသန္တာရကသယနာသနံ=မြက်သစ်ရွက် အခင်းတည်းဟူသော အိပ်ရာ ထိုင်ခင်းသည်။ ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ နိဗ္ဗာနဿ=သို့။ သြက္ကမနာယ=ကောင်း။ (မနာပံ ဟုတွာ) ခါယိဿတိ=တ္တံ။

အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တံ=သင်သည်။ပ။ အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ။ တတော=ထိုအခါ၌။ တုယံ=သင့်အား။ သေယျထာပိ နာမ=ဥပမာမည်သည်ကား ။ပ။ နာနာဘောသဇ္ဇာနိ=အမျိုးမျိုးသော ဆေးတို့သည်။ သေယျထိဒံ=ထိုအမျိုးမျိုး သော ဆေးတို့ဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ။ သပ္ပိ=ထောပတ်လည်းကောင်း။ နဝနိတံ=ဆီဦးလည်းကောင်း။ တေလံ=ဆီလည်းကောင်း။ မဓု=ပျားရည်လည်း ကောင်း။ ဖာဏိတံ=တင်လဲလည်းကောင်းတည်း။ (ဣမာနိ=ဤအမျိုးမျိုးသော ဆေးတို့သည်။ မနာပါနိ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်တို့သည်။ ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍။ ခါယန္တိ သေယျထာပိ=ထင်ပေါ်လာကုန်သကဲ့သို့) ဝေမေဝံ=ပင်။ သန္တုဋ္ဌဿ= ဆေး၌ ရောင့်ရဲလွယ်လျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ တေ=သင်အားလည်း။ ဝါ= သင်၏လည်း။ ပုတိမုတ္တဘောသဇ္ဇာနိ=နွားကျင်ပုပ်ဟူသောဆေးသည်။ [စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၇) သန္တုဋ္ဌသုတ်လည်းကြည့်] ရတိယာ=ကောင်း။ပ။ သြက္ကမနာယ= ကောင်း။ (မနာပံ=သည်။ ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ခါယိဿတိ=တ္တံ။

အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ။ တေနဟိ=ငါတိုက်တွန်း၏။ တံ=သင်သည်။ အာယတိကံ= နောင်လာလတ္တံ့ဖြစ်သော။ ဝဿာဝါသမ္ပိ=မိုးလံပတ်လုံးနေခြင်းကိုလည်း။ ဝါ= ဝါဆိုဝါကပ်ခြင်းကိုလည်း။ ဣမေဝံ=ဤနေရာဌာနပင် ဖြစ်သော။ စေတီသု= စေတီတိုင်းပြည်၌။ ပါစိနဝံသဒါယေ=၌။ ဝိဟရေယျာသိ=နေထိုင်လော့။ ဣတိ= ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ။ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်။ ဘဂဝတော=၏။ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စသေသာသိ=ရှေ့ရှုရုံသေစွာ နာယူပြီ။ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံ လျှောက်ထားပြီ။

အထ=ထိုမှနောက်၌။ ဘဂဝါ=သည်။ အယသ္မန္တံ အနုရုဒ္ဓံ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါကို။ ဣမိနာ သြဝါဒေန=ဤအဆုံးအမ သြဝါဒဖြင့်။ သြဝဒိတွာ=ဆုံးမပြီး၌။ပ။ ပါတုရဟောသိ=ပြီ။ [ဤနေရာ၌ ဣတိသဒ္ဓါမလိုသေးဘာဂဝါ=သည်။ ပညတ္ထေ= သော။ အာသနေ=၌။ နိသီဒိ=ပြီ။ ဘဂဝါ=သည်။ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ= ဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ=မဟာပုရိသ

ဝိတက်တို့ကို၊ (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။ တံ=ထိုရှစ်မျိုး
 သော မဟာပုရိသဝိတက် တရားတော်ကို။ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ။ သုဏှာထ=
 နာယူကြကုန်လော့။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ မဟာပုရိသဝိတက္ကာ=
 တက်တို့ဟူသည်။ ကတမေ စ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အပ္ပိစ္ဆဿ
 =လျှင်။ အယံ ဓမ္မော=သည်။ (သမ္ပဇ္ဇတိ=၏)။ပ။ ပပဉ္စရတိနော=မှာ။ အယံ
 ဓမ္မော=သည်။ န သမ္ပဇ္ဇတိ=မြောက်။

“အပ္ပိစ္ဆဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ မဟိစ္ဆဿာတိ=အပ္ပိစ္ဆဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။
 မဟိစ္ဆဿ ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤစကားကို။ (မယာ=ငါသည်)
 ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပြီ။ ဧတံ=ဤစကားကို။ ကိဉ္စ=အဘယ်အနက်သဘောကို။
 ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍။ ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ
 သာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ အပ္ပိစ္ဆော=လောဘ အလိုရမ္မက်မရှိသူ
 သည်။ သမာနော=ဖြစ်လျက်။ မံ=ငါ့ကို။ အပ္ပိစ္ဆောတိ=လောဘအလိုရမ္မက်
 မရှိသူဟူ၍။ (အညေ=အခြားသော သူတို့သည်) ဇာနေယျံ=သိကြစေကုန်
 သတည်း။ ဣတိ=ဤသို့အခြားသော သူတို့သိခြင်းကို။ န ဣစ္ဆတိ=အလိုမရှိ။
 သန္တုဋ္ဌော=ပစ္စည်းလေးပါးတို့၌ ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်သူသည်။ သမာနော=လျက်။
 မံ=ငါ့ကို။ သန္တုဋ္ဌောတိ=ရောင့်ရဲ ကျေနပ်လွယ်သူဟူ၍ (အညေ=တို့သည်)
 ဇာနေယျံ=တည်း။ ဣတိ=ခြင်းကို။ န ဣစ္ဆတိ=အလိုမရှိ။

ပဝိဝိတ္ထော=ဝိဝေကအပြား သုံးပါးတို့ဖြင့် ကင်းရှင်းဆိတ်ငြိမ်သူသည်။
 သမာနော=လျက်။ မံ=ငါ့ကို။ ပဝိဝိတ္ထောတိ=သူဟူ၍။ ဇာနေယျံ=သတည်း။
 ဣတိ=ဤသို့ အခြားသူတို့သိခြင်းကို။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော
 ဝီရိယရှိသူသည်။ သမာနော=လျက်။ မံ=ကို။ အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ=သူဟူ၍။
 (အညေ=တို့သည်) ဇာနေယျံ=တည်း။ပ။ ဥပဋ္ဌိတဿတိ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေ
 သော သတိရှိသူသည်။ပ။ သမာဟိတော=တည်ကြည်သူသည်။ပ။ ပညဝါ=
 ပညာရှိသူသည်။ပ။ နိပ္ပပဉ္စာရာမော=ပပဉ္စတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပျော်မွေ့
 ဖွယ်ရှိသူသည်။ သမာနော=လျက်။ မံ=ကို။ နိပ္ပပဉ္စာရာမောတိ=ရှိသူဟူ၍။
 (အညေ) ဇာနေယျံ=သတည်း။ ဣတိ=ကို။ နဣစ္ဆတိ=အလိုမရှိ။ “အပ္ပိစ္ဆဿာယံ
 ဘိက္ခဝေ။ပ။ မဟိစ္ဆဿာတိ=အပ္ပိစ္ဆဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ မဟိစ္ဆဿ” ဟူ၍၊ ဣတိ
 =ဤသို့သော။ ယံတံ=အကြင်စကားကို။ (မယာ=ငါသည်။) ဝုတ္တံ=ပြီ။ ဧတံ=ဤ
 စကားကို။ ဣဒံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သဘောကို။ (အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါ
 လျက် အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်ဟု အခြားသောသူတို့ မသိစေလိုခြင်း အစရှိသော ဤအနက်
 သဘောကို)ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍။(မယာ=ငါသည်)ဝုတ္တံ=မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။

သန္တုဋ္ဌဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အသန္တုဋ္ဌဿာတိ=သန္တုဋ္ဌဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။
 အသန္တုဋ္ဌဿ ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤစကားကို။ (မယာ) ဝုတ္တံ=

ပြီ။ ဧတံ=ဤစကားကို။ ကိဉ္ဇ=အဘယ်အနက် သဘောကို။ ပဋိစ္စ=၍။ ဝုတ္တံ=မူ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ ဣတရိတရ+စိဝရ+ပိဏ္ဍပါတ+သေနာ
 သန+ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇပရိက္ခာရေန=ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး တမျိုးမျိုးသော+
 သင်္ကန်း+ဆွမ်း+အပ်ရာနေရာကျောင်း+လူမမာ၏ ပစ္စည်းဖြစ်သော ဆေး အသုံး
 အဆောင်ဖြင့်။ သန္တုဋ္ဌော=ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်သည်။ ဟောတိ=၏။
 “သန္တုဋ္ဌဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အသန္တုဋ္ဌဿာတိ=သန္တုဋ္ဌဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။
 အသန္တုဋ္ဌဿ” ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ယံ တံ=ကို။ (မယာ)ဝုတ္တံ=ပြီ။ ဧတံ=
 ဤစကားကို။ ဣဒံ= ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သဘောကို။ (ကောင်းကောင်း
 ဆိုးဆိုး တမျိုးမျိုးသော သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အပ်ရာနေရာကျောင်း၊ ဂိလာန၏ ဆေး
 ပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍။
 ဝုတ္တံ=ပြီ။

“ပဝိဝိတ္တဿာယံ။ပ။ သင်္ကဏိကာရာမဿာတိ=ပဝိဝိတ္တဿာယံ။ပ။ သင်္ကဏိ
 ကာရာမဿ” ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမ=ဤသာသနာ
 တော်၌။ ပဝိဝိတ္တဿ=(ကာယ၊ စိတ္တ၊ ဥပဓိဝိဝေကဟူသော) ဝိဝေကအပြားသုံးပါး
 တို့ဖြင့် ကင်းရှင်းတိတ်ဆိတ်လျက်။ ဝိဟရတော=နေသော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။
 (သန္တိကံ=အထံသို့) [တနည်း-ဣမ=၌။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်။ ပဝိဝိတ္တဿ
 =လျက်။ ဝိဟရတော=နေစဉ်] ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ဘိက္ခု
 နိယော=ရဟန်းမတို့သည်လည်းကောင်း။ ဥပါသကာ=သီတင်းသည် ဒါယကာတို့
 သည်လည်းကောင်း။ ဥပါသိကာယော=သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့သည် လည်း
 ကောင်း။ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ရာဇမဟာမတ္တာ=မင်း၏
 အမတ်ကြီးတို့သည်လည်းကောင်း။ တိတ္ထိယာ=သာသနာပ အယူဝါဒရှိသူတို့သည်
 လည်းကောင်း။ တိတ္ထိယသာဝကာ=သာသနာပအယူဝါဒ ရှိသူတို့၏ တပည့်တို့
 သည်လည်းကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာရော=ရောက်လာကြကုန်သည်။ ဟောန္တိ=
 ဖြစ်ကုန်၏။

တတြ=ထိုဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ စသောပရိသတ်တို့အလယ်၌။ (ဋ္ဌိတော=တည်
 သော) ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဝိဝေကနိဇ္ဇေန=ဥပဓိအားလုံး ကင်းဆိတ်သုဉ်းသည့်
 နိဗ္ဗာန်၌ ဖလသမာပတ်ဖြင့် ညွတ်ယိမ်းသော။ ဝိဝေကပေါဏေန=.... မာပတ်ဖြင့်
 ကိုင်းသော။ ဝိဝေကပဗ္ဗာရေန=.... မာပတ်ဖြင့် ရှိုင်းသော။ [စာပိုဒ်(၂၈) ဒုတိယ
 ဗလသုတ်၌(နှာ-၄၅၀)ကြည့်] ဝုပကဋ္ဌေန=ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာသော။
 နေက္ခမ္မာဘိရတေန=.... မွေ့သော။ [ထို့နောက် ယခင်ဒုတိယ ဗလသုတ်အတိုင်း
 “ဗုဒ္ဓိဘူတေန သဗ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ ဓမ္မေဟိ” ဟူသော ပါဠိများ ပါရ
 မည် ဖြစ်၏။ ဥပရိပဏ္ဍာသပါဠိတော် မဟာသုညတသုတ်၊ နှာ (၁၅၃)နှင့်
 ယှဉ်ကြည့်ပါ] သဗ္ဗသော=ဖြင့်။ ဝါ=စင်။ အာသဝဋ္ဌာနိယေတိ=ကုန်သော။

ဓမ္မေဟိ=တို့မှ။ ဝါ=တို့နှင့်။ ဗုဒ္ဓိဘူတေန=သော။ စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်။ အညဒတ္ထု= စင်စစ်။ ဥယျောဇနိက ပဋိသံယုတ္တံယေဝ^၁=ပြန်သွားခိုင်းသောစကားနှင့် ဆက်စပ် သည်သာလျှင် ဖြစ်သော။ ကထံ=စကားကို။ ကတ္တာ=ပြုလုပ်ပြောဆိုတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို။ (ဝိဝေကနိန္ဒစိတ်ဖြင့် နေထိုင်၍ ပရိသတ်ကို ပြန်သွားခိုင်းခြင်းနှင့်စပ်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းဟူသော ဤ အနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ)ဝုတ္တံ=ပြီ။

☞ “အာရဒ္ဓဝီရိယဿာယံ။ပ။ ကုသိတဿာတိ=အာရဒ္ဓဝီရိယဿာယံ။ပ။ ကုသိတဿ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤစကားကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလသုတ်၊ ဤ စာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၁)ကြည့်]အနိက္ခိတ္တဓုရော=သည်။ (ဟုတွာ)ဝိဟရတိ=၏။ပ။ ဣဒံ=ဤဆိုအပ်ပြီး အနက်သဘောကို။ (အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ရရှိခြင်းငှာ မတွန့်မဆုတ် အားထုတ်လုံ့လ ဝီရိယရှိခြင်း ဟူသော ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ)ဝုတ္တံ=ပြီ။

“ဥပဋ္ဌိတဿတိဿာယံ။ပ။ မုဋ္ဌဿတိဿာတိ=ဥပဋ္ဌိတဿတိဿာယံ။ပ။ မုဋ္ဌဿတိဿ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ ဧတံ=ဤစကားကို။ပ။ အနုဿရိတာ =သည်။ ဟောတိ=၏။ [ယခင် ဝိတ္ထတဗလသုတ်ကြည့်] ဣဒံ=ဤဆိုအပ်ပြီး အနက်သဘောကို။ (စိရကတ စိရဘာသိတတို့ကို အောက်မေ့အမှတ်ရမှု သတိ

၁။ ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တံ။ ။ဤ၌ ဥယျောဇနိကပုဒ်သည် ဒုကမာတိကာ မူလဋီကာ(၅၅)နှင့် သီလက္ခန္ဓဋီကာဟောင်း (၁၂၈) ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ဖွင့်ပြထားသော နိယျာနိကပုဒ်ကဲ့သို့ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်၊ ကိတ်ပုဒ် နှစ်မျိုးဖြစ်နိုင်၏။ ထိုတွင် ဥယျောဇနိ ဝိဿဇ္ဇနံ ဧတဿ ဝစနဿ အတ္ထိတိ ဥယျောဇနိကံ=ပြန်လွတ်ခြင်း၊ ပြန်သွားခိုင်းခြင်း ရှိသောစကား။ “ဥယျောဇန+ဣက”ဟု ပုဒ်ပစ္စည်းခွဲရ၍ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။ နောက် တနည်းကား-

ဥယျောဇေတိ ဝိဿဇ္ဇေတိတိ ဝါ ဥယျောဇနိကံ=(နေရာကို) စွန့်ခွာစေသော (ပြန်သွား စေသော) စကား။ ကတ္တာဟော အနိယပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောကိတ်ပုဒ်တည်း။ ဤကို ရသယု။ ယကို ကပြု (ဥပရိပဏ္ဏာသဋီကာ။ ၃၂၆-ဝိဂြိုဟ်ဖြစ်သည်)။ ဤ၌ ဥယျော ဇနိက (ပြန်သွားစေသောစကား)ဟု ဆိုသော်လည်း အားလုံးပြန်သွားစေသော စကားချည်း မဟုတ်။ ပြန်သွားစေခြင်းနှင့် စပ်သော တရားစကားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဥယျောဇနိက ပဋိသံယုတ္တံ”ဟု မိန့်သည်။ ဥယျောဇနိကေန ပဋိသံယုတ္တာ ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တာ =(ကိုင်း အသင်တို့ပြန်သွားကြတော့ဟူ၍) အပြန်ခိုင်းသောစကားနှင့်စပ်သော တရား စကား။ ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တန္တိ ဂစ္ဆထ တုမှေတိ ဧဝံ ဥယျောဇနိကေန ဝစနေန ပဋိသံယုတ္တံ။ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၁၄။ ယသ္မာ န သဗ္ဗကထာ ဥယျောဇန- ဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တံ”န္တိ။ ၎င်းဋီကာ၊ ၃၂၆။

စွဲကပ် တည်ရှိနေခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ)ဝုတ္တံ=ပြီ။ သမာဟိတဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အသမာဟိတဿာတိ=သမာဟိတဿာယံ ဘိက္ခဝေ။ပ။ အသမာဟိတဿာ”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏။ပ။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို။(လေးပါးသော ရူပါဝစရဈာန် သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို)ပဋိစ္စ(မယာ)ဝုတ္တံ။

“ပညဝတော။ပ။ ဒုပ္ပညဿာတိ=ပညဝတော။ပ။ ဒုပ္ပညဿာ”ဟူ၍။ ဣတိ= ဤသို့သော။ပ။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို။ (ဥဒယတ္ထ ဂါမိနိစသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာပညာရှိခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ) ဝုတ္တံ=ပြီ။ “နိပ္ပပဇ္ဇာရာမံဿာယံ။ပ။ ပပဇ္ဇရတိနောတိ=နိပ္ပပဇ္ဇာရာမ ဿာယံ။ပ။ ပပဇ္ဇရတိနော”ဟူ၍။ ဣတိ=ဤသို့သော။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဝ= ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ ပပဇ္ဇနိရောဓေ= (တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဟူသော) သံသရာနယ်ချဲ့တရားတို့ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်၌။ ပက္ခန္ဓတိ= အာရုံပြုပြေးဝင်၏။ ပသီဒတိ=ကြည်လင်၏။ သန္တိဋ္ဌတိ=ကောင်းစွာတည်တံ့၏။ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် သက်ဝင်၏။ပ။ ဣဒံ=ကို။(ပပဇ္ဇနိရောဓ နိဗ္ဗာန်၌ ထိုရဟန်းစိတ်၏ အာရုံပြုပြေးဝင်ခြင်း စသော ဤအနက်သဘောကို)။ ပဋိစ္စ=၍။ (မယာ=ငါသည်။) ဝုတ္တံ=မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော် မူပြီ)။

‘အထခေါ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူပြီးရာ’ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ အာယတိကံ=သော။ ဝဿာဝါသမ္ပိ=လည်း။ စေတီသု=၌။ တတ္ထေဝ ပါစီနဝံသဒါယေ=ထိုအရှေ့ဝါးတော၌ပင်။ ဝိဟာသိ=သိတင်းသုံးနေပြီ။ အထခေါ=အရှေ့ဝါးတော၌နေရာ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ ဧကော=တပါးတည်းသည်။ ဝုပကဋ္ဌော=(ဝတ္ထုကိလေသာ နှစ်ဖြာသော) ကာမ တို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်။ အပ္ပမတ္တော=ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌ မမေ့ လျော့သည်။ အာတာပီ=ပြင်းထန်သောလုံ့လ ဝီရိယရှိသည်။ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်း ခြောက်ခန်းစေတတ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသည်)။ ပဟိတတ္တော= (ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်၌ ရဲဝံ့စွန့်စား စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဝိဟရန္တော=နေလသော်။

နစိရသေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်။ [ဝိဟာသိ, အပ္ပညာသိတို့၌စပ်] ယဿ= အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်၏။ ဝါ=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော။ အတ္တာယ= အကျိုးငှာ။ ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်။ သမ္ပ ဒေဝ=အကြောင်းမှန် နည်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်။ (ဇာတိ, ဇရာ, မရဏ အစရှိ သော ဒုက္ခတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ပွား၍ မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်အတိုင်း ရဟန်းတရားသိက္ခာများကို ပွားများအားထုတ်လိုခြင်းဟူသော အကြောင်းမှန်

နည်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်) [သမ္ပဒေဝပုဒ်ကို ပဗ္ဗဇ္ဇိဋ္ဌိစပ်]။ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ ဝါ=အိမ်ရာတည်ထောင် လှူဘောင်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာခဲ့ကြ၍) အနဂါရိယံ= ရဟန်းအဖြစ်သို့။ ဝါ=ဖြစ်ကို။ (အိမ်၌ နေထိုင်မှု လူအဆင့်အတန်း၊ မြင့်မား ကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်း အဖြစ်သို့။ ဝါ=ကို)။ ပဗ္ဗဇ္ဇိ=ဝင်ရောက်ကြကုန်၏။ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏။

အနုတ္တရံ=သူထက်ထူးချွန် လွန်မြတ်သောတရားမရှိသော။ ဝါ=အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော။ [တဒနုတ္တရံ=တံ+အနုတ္တရံ] ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ=မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို။ ဝါ=သို့။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တတော၌ပင်လျှင်။ ဝါ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ပင်လျှင်။ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်=အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးမြတ်သော ပစ္စင်္ဂေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်။ သစ္စိကတွာ=မျက်မှောက်ပြု၍။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။ ဝါ=ရ၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။ ဝိဟာသိ=နေပြီ။

ဇာတိံ=ပဋိသန္ဓေသည်။ ဝါ=ဘဝအသစ်၊ ထပ်ကာဖြစ်ရခြင်းသည်။ ခိဏာ= ကုန်ခန်းပြီ။ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို။ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ ကို။ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ။ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ ၁၆ ပါး ကွဲပြားသော မဂ် ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ [တိကနိပါတ်စာပုဒ် (၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၃၇၁)လည်းကြည့်]။ အပရံ= နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်။ န(အတ္ထိ)=ငါ့မှာမရှိတော့ ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ အဗ္ဘညာသိ=သိပြီ။ ပန=ထိုမျှမကသေး။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ =သည်။ အရဟတံ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်။ အညတရောစ=တပါးအပါအဝင် သည်လည်း။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ [ဣတိသဒ္ဓါမလို] အထခေါ=ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးရာ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ အရဟတ္တပုတ္တော= ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ တာယံ ဝေလာယံ=ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌။ ဣမာ ဂါထာယော=ဤဂါထာတို့ကို။ အဘာသိ=ရွတ်ဆိုပြီ။ (ကတမာ ဂါထာယော=အဘယ်ဂါထာတို့ကို၊ အဘာသိ=ရွတ်ဆိုတော်မူသနည်း ဟူမူ)။

[ဂါထာ] လောကေ=သတ္တလောက၌။ အနုတ္တရော=ကိုယ်တော်မြတ်ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သူရှိတော်မမူသော။ ဝါ=အမြင့်မြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူသော။ သတ္တာ=ဆရာသခင်ဘုရားရှင်သည်။ မမ=ငါ၏။ သင်္ကပုံ=အကြံအစည်ကို။ အညာယ=သိတော်မူ၍။ မနောမယေန=စိတ်ဖြင့် ကြွရောက်တော်မူလာသော။ ကာယေန=ကိုယ်တော်ဖြင့်။ (မံ=ငါ့ထံသို့)။ ဣဒ္ဓိယာ=တန်ခိုးတော်ဖြင့်။ ဥပသင်္ကမိ =ကြွရောက်တော်မူလာပြီ။

မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ ယထာ(ယော) သင်္ကပ္ပေါ=အကြင်(၇)မျိုးသော အကြံအစည် မဟာဝိတက်သည်။ အဟု=ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ (သတ္တာ=ဆရာမြတ်စွာ ဘုရားသည်)။ တုတော=ထို(၇)မျိုးသော မဟာဝိတက်ထက်။ ဥတ္တရီ=ပိုလွန်သော ရှစ်ခုမြောက် မဟာဝိတက်ကို၊ ဒေသယိ=ဟောကြားတော်မူပြီ၊ နိပ္ပပဉ္စရတော=(တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဟူသော) သံသရာနယ်ချဲ့တရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်၌ ပျော်မွေ့တော်မူသော။ ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ နိပ္ပပဉ္စံ=သံသရာနယ်ချဲ့တရား မရှိရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်ကို။ အဒေသယိ=ဟောတော်မူပြီ။

အဟံ=ငါသည်။ တဿ=ထိုမြတ်စွာဘုရား၏။ ဓမ္မံ=နိဗ္ဗာန်တရားကို။ အညာယ=သိ၍။ သာသနော=မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌။ ရတော=ပျော်မွေ့လျက်။ ဝိဟာသိ=နေရပြီ။ (မယာ=ငါသည်)။ တိဿော=သုံးပါးကုန်သော။ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိညာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ စုတူပပါတညာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ အာသဝက္ခယညာဏ်ဝိဇ္ဇာအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော)။ ဝိဇ္ဇာ=ညာဏ်ဝိဇ္ဇာတို့ကို။ အနုပ္ပတ္တာ=အစဉ်အားဖြင့် ရအပ်ရောက်အပ်ကုန်ပြီ။ ဗုဒ္ဓဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ သာသနံ=သာသနာတော်ကို။ ဝါ=အဆုံးအမတရား သိက္ခာသုံးပါးကို။ ကတံ=လိုက်နာပြုကျင့်အပ်ပြီ။ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ ပြီးပြည့်စုံအောင် ဖြစ်စေအပ်ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ) ဒသမံ။ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော။ ဂဟပတိဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၄-ဒါနဝဂ်၊ ၁-ပဌမဒါနသုတ်

၃၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဒါနာနိ=ပေးလှူခြင်းတို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ အာသဇ္ဇော=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် ရောက်လာ၍။ ဝါ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် လာရောက်တွေ့ကြုံ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့်။ ဒါနံ=(လှူဖွယ်ဝတ္ထုဟူသော) အလှူကို။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ (ပေးပါမည် လှူပါမည်ဟု ပြော၍ အချိန်ဆွဲမှု ပင်ပန်းနွမ်းနယ်စေမှု မပြုဘဲ တမုဟုတ်လောက်မျှ ထိုင်စေ၍ ရိုသေစွာပေးလှူ၏)။ ဘယာ=ကဲ့ရဲ့မှုဘေး၊ အပါယ်ဘေးကိုတွေး၍ ကြောက်ခြင်းကြောင့်။ (မပေးမလှူ ကပ်စေးနှံသူ၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှု မပြုသူဟု သူတပါးကဲ့ရဲ့မှုနှင့် အပါယ်ဘေးကို ကြောက်ခြင်းကြောင့်)။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ (ဧသော=ဤသူသည်)။ မေ=ငါ့အား။ အဒါသိ=(ဤမည်သော ဝတ္ထုကို) ပေးလှူခဲ့ဘူးပြီ။ ဣတိ=ဤသို့ သူ့ကျေးဇူးကို သတိရ၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ (ဧသော=ဤသူသည်)။ မေ=ငါ့အား။ ဒဿတိ=အတုံ့တဖန် ပြန်၍ ပေးလှူလိမ့်မည်။ ဣတိ=ဤသို့ မျှော်လင့်တောင့်တ၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။

ဒါနံ=ပေးလှူခြင်းမည်သည်။ သာဟု=ကောင်း၏။ (ဘုရား အစရှိသော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းအပ်သော ကျင့်စဉ်လမ်းကြောင်းဖြစ်၍ ကောင်း

၏။) ဣတိ=ဤသို့ နားလည်သဘောပေါက်၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ အဟံ= ငါသည်။ ပစာမိ=ချက်ပြုတ်စားသောက်၏။ ဣမေ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား။ န ပစန္တိ=ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသည် မဟုတ်ကုန်။ ပစန္တော=ချက်ပြုတ်စား သောက်သောငါသည်။ အပစန္တာနံ=ချက်ပြုတ်မစားကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား။ ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို။ အဒါတံ=မပေးမလှူခြင်းငှာ။ နအရဟာမိ=မထိုက်။ ဝါ= မလျော်ကန်။ ဣတိ=ဤသို့ ငဲ့ညှာထောက်ထား၍။ပ။ ဣမံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနကို။ ဒဒတော=ပေးလှူသော။ မေ=ငါ၏။ ကလျာဏော=ကောင်းသော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ =ချီးမွမ်းအံ့ဩကျော်စောသံသည်။ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ=နယ်ပယ်တဝှန်းကျော်လွှမ်းပျံ့နှံ့၍ တက်၏။ ဣတိ=ဤသို့သိ၍။ပ။ စိတ္တာလင်္ကာရ+စိတ္တပရိက္ခာရတ္ထံ=သမထ ဝိပဿနာ စိတ်၏ အဆင်တန်ဆာနှင့် + သမထဝိပဿနာစိတ်၏ အခြံအရံအကျိုး ငှာ။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနာနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ= တည်း။ ဣတိ(အဝေါစ)ပဌမံ။

၂-ဒုတိယဒါနသုတ်

၃၂။ သဒ္ဓါ=ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သော ယုံကြည်မှုသဘောတရားလည်း ကောင်း။ ဟိရိယံ=ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သော ရှက်ခြင်းသဘောတရားလည်း ကောင်း။ [ဟိရိ ဧဝ ဟိရိယံ၊ ဣပစ္စည်းသုတ္တ] ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော။ ဒါနံ=ပေးလှူကြောင်း အလောဘ လည်းကောင်း။ ဝါ=ပေးလှူကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း။ [ကုသလံ ဒါနန္တိ အလောဘော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အထဝါ စေတနာ ဒါနံ။ ဓမ္မသင်္ဂဏိ မူလဋီကာ၊ ၁၀၀] ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော။ ဧတေ ဓမ္မာ=ဤတရားသုံးပါးတို့သို့။ (သဒ္ဓါ၊ ဟိရိယံ၊ ကုသလဒါနဟူသော တရားသုံးပါးတို့သို့) သပ္ပရိသာနုယာတာ=သူတော် ကောင်းတို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်ကုန်၏။

ဟိ=မှန်၏။ ဧတံ=ဤတရားသုံးပါးကို။ ဒိဝိယံ=နတ်ပြည်သို့ လားရောက် စေတတ်သော။ [ဒိဝံ ဂမေတိတိ ဒိဝိယော၊ တံ ဒိဝိယံ] မဂ္ဂံ=လမ်းကြောင်းဟူ၍၊ ဝဒန္တိ=(ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့) မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ (ကဿာ=အဘယ့် ကြောင့်။ ဒိဝိယံ=သော။ မဂ္ဂံ=၍။ ဝဒန္တိ=မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်သနည်းဟူမူ) ဧတေန=ဤတရားသုံးပါးဖြင့်။ (သပ္ပရိသော=သူတော်ကောင်းသည်) ဒေဝ လောကံ=နတ်ပြည်သို့။ ဂစ္ဆတိ=သွား၏။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ ဧတံ=ကို။ ဒိဝိယံ =သော။ မဂ္ဂံ=၍။ ဝဒန္တိ=၏) ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်) ဒုတိယံ။

၃-ဒါနဝတ္ထုသုတ်

၃၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနဝတ္ထုနိ=ပေးလှူခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=တို့တည်း။ပ။ ဆန္ဒာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်။ ဒါနံ=ပေးလှူဖွယ်ဝတ္ထု ကို။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ ဒေါသာ=စိတ်ဆိုးခြင်းကြောင့်။ ဒါနံ=တွေ့ရာမြင်ရာ

ပေးစရာတစ်ခုခုကို။ 'ဒေတိ=အဆောတလျင် ယူငင်ပေး၏။ မောဟာ=မသိ နား
မလည်ခြင်းကြောင့်။ ဒါနံ=ပေးကမ်းဖွယ်တစ်ခုခုကို။ ဒေတိ=(လျော်မလျော် မချင့်
မြော်ဘဲ) ပေးလှူ၏။ ဘယာ=ကြောက်ခြင်းကြောင့်။ (ကဲ့ရဲ့မှုဘေး၊ အပါယ်
ဘေးနှင့် ထိုထိုရန်ဘေး တွေး၍ကြောက်ခြင်းကြောင့်) ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို။
ဒေတိ=၏။ (ဣဒံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနမည်သည်) ပိတုပိတာမဟေဟိ=ငါ၏အဘ
အဘိုးတို့သည်။ ဒိန္နပုဗ္ဗံ=ပေးလှူအပ်ခဲ့ဖူးသော မျိုးရိုးစဉ်လာ ကျင့်ဝတ်တည်း။
ကတပုဗ္ဗံ=ပြုလုပ်အပ်ခဲ့ဖူးသော မျိုးရိုးထုံးတမ်း လုပ်ငန်းပေတည်း။ (အဟံ=
ငါသည်) ပေါရာဏံ=ရှေး၌ဖြစ်သော။ ကုလဝံသံ=အမျိုးအနွယ်ကို။ ဝါ=မျိုးနွယ်
စဉ်ဆက် မပျက်ကွက်ခဲ့သော ဒါနကျင့်ဝတ်ကို။ ဟာပေတံ=(ငါ၏လက်ထက်
ပျက်ကွက်) ဆုတ်ယုတ်စေခြင်းငှာ။ န အရဟာမိ=မထိုက်။ ဝါ=မလျော်။ ဣတိ=
ဤသို့မျိုးနွယ်ကျင့်ဝတ်ကို ထိန်းသိမ်းလို၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။

အဟံ=ငါသည်။ ဣမံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနကို။ ဒေတော=ပေးလှူ၍။ ဝါ=
ပေးလှူခြင်းကြောင့်။ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နခန္ဓာကိုယ်၏။ ဘောဒါ=ပျက်စီးခြင်း
ဟူသော။ မရဏာ=သေခြင်းမှ။ ဝါ=သေသည်မှ။ ပရံ=နောက်၌။ ဝါ=နောက်
ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌။ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်
ခန္ဓာကိုယ်၌။ သုဂတိ=သုခ၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော။ ဝါ=ဒုက္ခမပါ သုခဒို့သာ
ရောက်ကြရာဖြစ်သော။ သဂ္ဂံ=ရူပါရုံစသော သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော။
ဝါ=မြတ်သော စိတ်ကြိုက်ရူပါရုံ စသည်တို့နှင့်တကွဖြစ်သော။ လောကံ=နတ်ပြည်
နတ်ဘဝသို့။ ဥပပဇ္ဇိဿာမိ=လားရောက်ရပေလိမ့်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့ မျှော်ခေါ်
တောင့်တ၍။ ဒါနံ=ကို။ ဒေတိ=၏။ ဣမံ ဒါနံ=ဤအလှူဒါနကို။ ဒေတော=
ပေးလှူသော။ မေ=ငါ၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ ပဿိဒေတိ=ကြည်လင်၏။ (မေ=
ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ) အတ္တမနတာ=မိမိ၏ ပင်ကိုမနော၊ နှစ်သက်သော စိတ်ရှိသည်
အဖြစ်သည်။ သောမနဿံ=စိတ်ချမ်းသာခြင်းသည်။ ဥပဇာယတိ=ဖြစ်၏။
ဣတိ=ဤသို့ စိတ်ကြည်လင် ရွှင်လန်းချမ်းမြေ့လို၍။ ဒါနံ ဒေတိ။ပ။ တတိယံ။

၄-ခေတ္တသုတ်

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌင်္ဂိသမန္နာဂတေ=ရှစ်ပါးသော အကြောင်းအင်္ဂါနှင့်
ပြည့်စုံသော။ ခေတ္တေ=လယ်၌။ ဝုတ္တံ=ကြံချစိုက်ပျိုးအပ်သော။ ဝိဇံ=မျိုးစေ့သည်။
မဟပွလံ=များသော စပါးအသီးဟူသော အကျိုးရှိသည်။ နဟောတိ=မဖြစ်။
မဟဿာဒံ=များသော သာယာဖွယ်ရာ ချိုဆိမ့်အရသာရှိသည်။ နဟောတိ=
မဖြစ်။ ဖာတိသေယျံ=စည်ပင်တိုးပွားသော ကိန်းရာတည်ရာ စပါးခြံ့ စပါးဖုတ်

၁။ ဖာတိသေယျံ။ ။ဖာတိ(ဝုမ္ဗိ)=စည်ပင်တိုးပွားသော။ သေယျာ=ကိန်းရာ
တည်ရာ။ ဤ၌ စပါးမျိုးစေ့(ဝိဇ)သည် ဝိဟိထမ္မ (စပါးခြံ့ စပါးရုံ စပါးဖုတ်)၌
ကိန်းရာတည်ရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိဟိထမ္မကို သေယျာ (ဝိဇ၏ ကိန်းရာတည်ရာ)ဟု

ရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ ကထံ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတေ=သော။ (ခေတ္တေ=ဌ။ ဝုတ္တံ=သော။ ဝီဇံ=သည်။ မဟပူလံ=သည်။ နဟောတိ=မဖြစ်သနည်း။ မဟသာဒံ=သည်။ နဟောတိ=နည်း။ ဖာတိသေယျံ=သည်။ နဟောတိ=မဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤလူလောက၌။ ခေတ္တံ=လယ်သည်။ ဥန္နာမ+နိန္နာမိ စ=မြင့်သောနေရာ+ နိမ့်သောနေရာရှိသည်လည်း။ ဝါ=မြင့်ချည်၊ နိမ့်ချည် မပြေညီသော မြေပြင်ရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ဥန္နမတိတိ ဥန္နာမော= မြင့်သောနေရာ၊ ကုန်းမြင့်။ နိန္နမတိတိ နိန္နာမော=နိမ့်သောနေရာ။ ချိုင့်ခွက် ချိုင့်ဝှမ်း။ ဥန္နာမော စ နိန္နာမော စ ဥန္နာမနိန္နာမာ၊ ဥန္နာမနိန္နာမာ ဧတဿ ခေတ္တဿ သန္တိတိ ဥန္နာမနိန္နာမိ။ ဒဏ္ဍိကဲ့သို့ ဤပစ္စည်းတည်း။ နပုလ္လိင်ဖြစ်သော ကြောင့် “ဥန္နာမနိန္နာမိ” ဟု ဣရဿပြုထားသည်] ပါသာဏသက္ခရိကဉ္စ=ကျောက် ဖျာကြီးကျယ်၊ သေးငယ်ကျောက်ခဲ၊ အိုးခြမ်းကွဲရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ [သက္ခရာ(ကဋ္ဌလ)=အိုးခြမ်းကွဲ။ သက္ခရာ ဂုဠဘောဒေစ ကဋ္ဌလေပိ စ ဒိဿတိ။ အဘိဓာန် ၉၂၅-ဂါထာ]။

ဦသရဉ္စ=ပေါက်သော ဆပ်ပြာမြေငံရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ [ဦသ= ဆားဆပ်ပြာမြေငံ၊ ဦသော ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ဦသရံ ခေတ္တံ] ဂမ္ဘီရသီတဉ္စ=နက်သော ထွန်ကြောင်းထွန်းရေးရှိသည်လည်း။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ [သီတာ (နဂံလမဂ္ဂ)= ထွန်ကြောင်းထွန်းရေး။ သီတာ တု ဟလပဒ္ဒတိ။ အဘိဓာန်၊ ၄၄၉-ဂါထာ]။ အာယသမ္ပန္နံ=ရေဝင်လမ်း(ရေဝင်ပေါက်)နှင့် ပြည့်စုံသည်။ န ဟောတိ။ အပါယ သမ္ပန္နံ=ရေထွက်လမ်း(ရေထွက်ပေါက်)နှင့် ပြည့်စုံသည်။ ပ။ မာတိကာသမ္ပန္နံ= မြောင်းငယ်၊ မြောင်းကြီးနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ပ။ မရိယာဒသမ္ပန္နံ=ကံသင်းရိုးနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဝါ=အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်နှင့် ပြည့်စုံသည်။ န ဟောတိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတေသု=ရှစ်ပါးသော

ဟောတော်မူသည်။ သန္တိဝေသပုဒ်နှင့်တွဲ၍ “ဝီဟိထမ္ပသန္တိဝေသ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ သုံးနှုန်း ထား၏။ [သန္တိဝေသ=စုဝေးနေသော။ ဝီဟိထမ္ပ=စပါးဖုတ်။ ဝီဟိထမ္ပသန္တိဝေသ=စပါး ဖုတ်အစုအဝေး] ဤ၌ “ထမ္မော ဂုမ္မော တိဏာဒီနံ” ဟူသော အဘိဓာန်(၄၅၄)ဂါထာနှင့် အညီ ထမ္ပသဒ္ဒါသည် ဂုမ္မ(ခြုံဖုတ်)ဂုမ္မ၊ ဂေါမ္မက(အပြွတ်)တို့၏ ပရိယာယ်တည်း။ တိုင်ဟော ထမ္ပသဒ္ဒါဖြင့် “ဝီဟိထမ္ပ” ဟု ပါဠိပျက်နေ၏။ ဖာတိ ဝုမ္မိ သေယျာ ယဿ ဝီဇသာတိ ဖာတိသေယျံ=စည်ပင်တိုးပွားသော ကိန်းရာတည်ရာ (စပါးရုံ)ရှိသော မျိုးစေ့။ န ဖာတိသေယျန္တိ သေယျာပိဿ န ဟောတိ ဝုမ္မိ၊ တဿ မဟန္တံ ဝီဟိထမ္ပသန္တိ ဝေသံ န ဟောတိ။ အဋ္ဌကထာ။

အကြောင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ သမဏဗြာဟ္မဏေသု=သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌။ ဒိန္နံ=ပေးလှူအပ်သော။ ဒါနံ=အလှူဒါနသည်။ မဟပွလံ=များသော ကံတူမူရင်းအကျိုးရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ မဟာနိသံသံ=များသော ဆင့်ပွား အကျိုးအာနိသင်ရှိသည်။ ဝါ=များသော ထပ်ဆင့်တိုးတက် အကျိုးဆက်ရှိသည်။ နဟောတိ=မဖြစ်။ မဟာဇုတိကံ=များသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်။ နဟောတိ=မဖြစ်။ မဟာဝိပ္ပါရံ=များသောကျယ်ပြန့်သော အကျိုးရှိသည်။ နဟောတိ=မဖြစ်။ ကထံ=ဖြင့်။ အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတေသု=ကုန်သော။ (သမဏ ဗြာဟ္မဏေသု=တို့၌။ ဒိန္နံ=သော။ ဒါနံ=သည်။ မဟပွလံ=သည်။ န ဟောတိ= နည်း။ပ။ မဟာဝိပ္ပါရံ=သည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်သနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤလောက၌။ သမဏဗြာဟ္မဏာ=သမဏဗြာဟ္မဏ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဝါ=ရဟန်းသူတော်ကောင်းအမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ =မှားယွင်းသောအယူရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါ=မှားယွင်းသော အကြံအစည်ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာဝါစာ=မှားယွင်းသောပြုလုပ်ကြောင်း သဘောတရားရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာကမ္မန္တာ=မှားယွင်းသောပြုလုပ် ကြောင်းသဘောတရား ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာအာဇီဝါ=မှားယွင်းသော အသက်မွေးကြောင်းသဘောတရားရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာဝါယာမာ= မှားယွင်းသော လုံ့လဝီရိယရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာသတိဇော=မှားယွင်း သော အမှတ်ရမှု သတိရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာသမာဓိဇော=မှားယွင်း သော တည်ကြည်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန် ၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ။ ခေတ္တံ=သည်။ အနန္တာမာနိန္ဒာမိ စ=မြင့်မောက် သောနေရာလည်းမရှိ၊ နိမ့်သောနေရာလည်း မရှိသည်လည်း။ ဝါ=မြင့်နိမ့်မရော၊ ညီညာသောမြေပြင်ရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ [န + ဥန္နာမ။ အ + နိန္ဒာမ + ဤ] အပါသာဏသက္ခရိကဉ္စ=ကျောက်ဖျာကြီးကျယ်၊ သေးငယ်ကျောက်ခဲ၊ အိုးခြမ်းကွဲ မရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ အနုသရဉ္စ=ပေါက်သောဆပ်ပြာ မြေခံမရှိသည် လည်း။ ဟောတိ=၏။ ဂမ္ဘီရသီတံ=နက်သော ထွန်ကြောင်းထွန်ရေးရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။

ဧဝမေဝံ=ပင်။ပ။ သမဏဗြာဟ္မဏေသု=ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့၌။ ဒိန္နံ= သော။ ဒါနံ=သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤ။ သမဏဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိကုန်သည် လည်းကောင်း။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါ=မှန်ကန်သောအကြံအစည် ရှိကုန်သည်လည်း ကောင်း။ သမ္မာဝါစာ=မှန်ကန်သော ပြောဆိုကြောင်းသဘောတရားရှိကုန်သည် လည်းကောင်း။ သမ္မာကမ္မန္တာ=မှန်ကန်သော ပြုလုပ်ကြောင်းသဘောတရား

ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ သမ္မာအာဇီဝါ=မှန်ကန်သော အသက်မွေးကြောင်း သဘောတရားရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ သမ္မာဝါယာမာ=မှန်ကန်သောလုံ့လ ဝီရိယရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ သမ္မာသတိနော=မှန်ကန်သော အမှတ်ရမှု သတိရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ သမ္မာသမာဓိနော=မှန်ကန်သော တည်ကြည်ခြင်း သဘောရှိကုန်သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ= ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဤဆိုအပ်ပြီးသော မှန်ကန်သောဉာဏ်အမြင် အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ မဟာဝိပွာရံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)။

[ဂါထာ] ယထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော။ စေတော=လယ်၌။ ဗိသေမ္ပဒါ=ပြည့်စုံအောင်မြင်သော မျိုးစေ့သည်။ ပဝုတ္တာ= ကြံချစိုက်ပျိုးအပ်သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်အံ့)။ ဒေဝေ=မိုးသည်။ သမ္မာဒယန္တမ္ပိ= ကောင်းစွာ ပြီးစီးစေလသော်။ ဝါ=ကောင်းစွာ ရွာသွန်းလသော်။ ဓညဿ=စပါး သီးနှံ၏။ သမ္ပဒါ=ပြည့်စုံအောင်မြင်ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

အနိတိသမ္ပဒါ=(အဖျက်ပိုးကောင်ဟူသော) ဘေးရန်မရှိခြင်းဟူသော ပြည့်စုံ ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ပဌမပြည့်စုံမှုဖြစ်၏။ ဝိရဠီ=စည်ပင်ပေါက်ရောက်မှုသည်။ သမ္ပဒါ=ဒုတိယပြည့်စုံမှုသည်။ ဘဝတိ=ဖြစ်၏။ ဝေပုလ္လသမ္ပဒါ=ပြန့်ပွားများပြား သည်အဖြစ်ဟူသော ပြည့်စုံမှုသည်။ ဟောတိ=တတိယပြည့်စုံမှုဖြစ်၏။ ဖလံ= ပြည့်စုံသောအသီးသည်။ ဝေ=စင်စစ်ဧကန် အမှန်ပင်။ သမ္ပဒါ=စတုတ္ထပြည့်စုံမှု သည်။ ဟောတိ=၏။ ဤတိယာ အဘာဝေါ အနိတိ=ဘေးရန်မရှိခြင်း။ အဘာဝ အဗျယီဘောသံမာသ်တည်း။ အနိတိ စ တံ သမ္ပဒါစာတိ အနိတိသမ္ပဒါ-ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ဧဝံ=ဤအတူ။ သမ္ပန္နသီလေသု=ပြည့်စုံသောသီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌။ ဒိန္နာ =ပေးလှူအပ်သော။ ဘောဇနသမ္ပဒါ=ပြည့်စုံသော ဘောဇဉ်အမျိုးမျိုးသည်။ သမ္ပဒါနံ =ကုသိုလ်၏ပြည့်စုံခြင်းသို့။ (ကာမ၊ မဟဂ္ဂုတ်၊ လောကုတ္တရာ သုံးဖြာ သော ကုသိုလ်၏ပြည့်စုံခြင်းသို့) ဥပနေတိ=ပို့ဆောင်၏။ (ကသ္မာ=အဘယ်

၁။ သမ္ပဒါနံပုဒ် ရုပ်အနေအထား။ ။ဤပုဒ်သည် ဒါဓါတ် ယုပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသောပုဒ်မဟုတ်။ ပဒဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “သမ္ပဒါနန္တိ တိဝိဓံ ကုသလသမ္ပဒံ” ဟု ဖွင့်သည်။ သို့သော် တညာဒိ ဂိုဏ်းဝင် သမ္ပဒါပုဒ်၌ အံဝိဘတ်ဖြင့် “သမ္ပဒါနံ” ဟု ရုပ်စီရင်ရိုးမရှိ။ ထို့ကြောင့် နံဝိဘက်ကို ဒုတိယာ ဧကဝုဓ် အံဝိဘတ်၏ ကံအနက်၌ သက်ဟု ကြံရာ၏။ သို့မဟုတ် ဧကဝုဓ် အံဝိဘတ်ဖြင့် သမ္ပဒံ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဝစနဝိပလ္လာသ ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသနည်း အားဖြင့် အံဝိဘတ်ကို နံဝိဘတ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ၍ “သမ္ပဒါနံ” ဟု ရုပ်ပြီးသည်ဟု သော်လည်း ကြံရာ၏။

ကြောင့်၊ သမ္ပဒါနံ=သို့။ ဥပနေတိ=ပို့ဆောင်သနည်းဟူမူ) ဟိ(ယသ္မာ)=
အကြင်ကြောင့်။ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်သော။ တံ ကမ္မံ=ထို
ကုသိုလ်ကောင်းမှုသည်။ သမ္ပန္နံ=ပြည့်စုံလုံလောက်၏။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။
သမ္ပဒါနံ=သို့။ ဥပနေတိ=ပို့ဆောင်၏။)

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ ဣဓ=ဤလောက၌။ သမ္ပဒံ=ကုသိုလ်၏ပြည့်စုံခြင်းကို။
ဝါ=ပြည့်စုံသောကုသိုလ်ကို။ အာကံခိ=အလိုရှိသောသူသည်။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံ
သော။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အတ္ထု=ဖြစ်ပါစေလော။ [သမ္ပန္နတ္ထုဇာတိ
သမ္ပန္နော အတ္ထု ဣဓ။ အဋ္ဌကထာ။ အဘယ်တို့နှင့် ပြည့်စုံရမည်နည်းဟု မေးဖွယ်
ရှိ၍ သမ္ပန္နပညေ စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏။] သမ္ပန္နပညေ=ပြည့်စုံသော ပညာ
ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို။ သေဝေထ=မှီဝဲဆည်းကပ်သင့်၏။ ဝါ=မှီဝဲဆည်းကပ်ရမည်။
ဝေံ=ဤသို့ မှီဝဲဆည်းကပ်လသော်။ သမ္ပဒါ=ကုသိုလ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းတို့သည်။
ဣဇ္ဇန္တိ=ပြီးစီးထမြောက်ကုန်၏။

ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=သုံးပါးသော အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ၊ (၁၅)ပါးသောအကျင့်
စရဏတို့နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်၌။ စိတ္တဿ=စိတ်၏။ သမ္ပဒံ=ချို့တဲ့မှုကင်း၊
ပြည့်စုံခြင်းကို။ လဒ္ဓါ=ရ၍။ ကမ္ပသမ္ပဒံ=ပြည့်စုံလုံလောက်သော ကုသိုလ်ကံကို။
ကရောတိ=ပြု၏။ အတ္ထသမ္ပဒံ စ=အကျိုးစီးပွား၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုလည်း။ ဝါ=
ပြည့်စုံသောအကျိုးစီးပွားကိုလည်း။ လဘတိ=ရ၏။

လောကံ=ခန္ဓာငါးပါးဟူသော လောကကို။ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်
သော ခန္ဓာငါးပါးကို။ ယထာဘူတံ=မမြဲခြင်းစသော အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း။
ဥတွာ=သိ၍။ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒံ=ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိသို့။ ပပ္ပုယျ=ရောက်
၍။ မဂ္ဂသမ္ပဒံ=ပြည့်စုံသော သောတာပတ္တိမဂ်သို့။ ဝါ=သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်
ပြည့်စုံခြင်းသို့။ အာဂမ္မ=ရောက်၍ သမ္ပန္နမာနသော=ပြည့်စုံသောစိတ်ရှိသည်။
(ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ အရဟတ္တံ=အရဟတ္တဖိုလ်သို့) ယာတိ=ရောက်၏။

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော။ မလံ=ကိလေသာအညစ်အကြေးကို။ ဩဓနိတွာ=
ခါတွက်ဖျက်ဆီး၍။ နိဗ္ဗာနသမ္ပဒံ=ပြည့်စုံသော နိဗ္ဗာန်သို့။ ပတွာ=ရောက်၍။
သဗ္ဗဒုက္ခေဟိ=အားလုံးသော ဝဋ်ဒုက္ခတို့မှ။ မုစ္ဆတိ=လွတ်မြောက်၏။ သာ=ထို
ဒုက္ခအားလုံးမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည်။ သဗ္ဗသမ္ပဒါ=မယုတ်ကဲ့လုံ အားလုံးစုံတို့
ပြည့်စုံခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၅-ဒါနုပပတ္တိသုတ်

၃၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနုပပတ္တိယော=လှူဒါန်းမှုကုသိုလ်ကြောင့် လှူ

၁။ ဒါနုပပတ္တိယော။ ။ဒါနေန ဥပပတ္တိ(နိဗ္ဗတ္တိ) ဒါနုပပတ္တိ=ဒါနုကြောင့်
ဖြစ်ခြင်း၊ ဒါနုမယကုသိုလ်ကို ဆည်းပူးအားထုတ် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် လူနတ်ဘဝတို့၌
ဖြစ်ခြင်း၊ ဥပပတ္တိယောတိ မနုဿေသု ဒေဝေသု စ နိဗ္ဗတ္တိယော။ ဋီကာ။

နတ်ဘဝတို့၌ ဖြစ်ခြင်းတို့သည်။ ဣမာ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုး
 တို့ဟူသည်။ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤလောက
 ၌။ ဧကဇ္ဇော=အချို့သောသူသည်။ သမဏဿ ဝါ=အားလည်းကောင်း။ [သတ္တက
 နိပါတ် စာပိုဒ်(၅၂) ဒါနမဟာပုလသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၂၆) ကြည့်]
 ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ=ကောင်း။ ဒါနံ=အလှူဒါနကို။ ဒေတိ=၏။ ပ။ သော=ထို
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ယံ=အကြင် အလှူ ဒါနကို။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ တံ=ထိုအလှူ
 ဒါနကို။ ဝါ=ထိုအလှူဒါနကြောင့် ရရှိမည့်အကျိုးကို။ ပစ္စာသီသတိ=မျှော်လင့်
 တောင့်တ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ခတ္တိယမဟာသာလေ ဝါ=ခတ္တိယမဟာသာလ စည်း
 စိမ်ရှင်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=များသောဥစ္စာနှစ် ရှိသော မင်းတို့ကို လည်း
 ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလေ ဝါ=ဗြာဟ္မဏ မဟာသာလစည်းစိမ်ရှင်တို့ကို
 လည်းကောင်း။ ဝါ=များသောဥစ္စာနှစ် ရှိသော ပုဏ္ဏားတို့ကိုလည်းကောင်း။
 ဂဟပတိမဟာသာလေ ဝါ=ဂဟပတိမဟာသာလ စည်းစိမ်ရှင်တို့ကို လည်း
 ကောင်း။ ဝါ=များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော အိမ်ရှင်သူဌေးသူကြွယ်တို့ကို လည်း
 ကောင်း။ ပဉ္စဟိ=ကုန်သော။ ကာမဂုဏေဟိ=တို့သည်။ ဝါ=တို့နှင့်။ ဝါ=တို့ဖြင့်။
 [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၀)မေထုနသုတ်(နာ--၁၁၃)ကြည့်]။ သမပ္ပိတေ=...။
 အပ်ကုန်လျက် [ဗဟုဝစ်အနက် ပြောင်းလဲပေးရုံမျှသာ ထူး၏]။ သမီဂီဘူတေ=
 ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ကုန်လျက်။ ပရိစာရယမာနေ=...သည်တို့ကို။ ဝါ=အပ်သည်
 တို့ကို။ ပဿတိ=မြင်ရ၏။ တဿ=မြင်ရသောထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့
 တောင့်တခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့တောင့်တခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ အဟံ=
 ငါသည်။ ကာယဿ=၏။ ဘောဒါ=ဟူသော။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ [ဤဒါနဝဂ်
 စာပိုဒ်(၃၃၊ နာ-၃၇၄) ဒါနဝတ္ထုသုတ်ကြည့်]။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့၏
 သော်လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ ဂဟပတိမဟာ
 သာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ သဟဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏အဖြစ်
 သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျံ=လားရောက်ရပါမူကား။ အဟော ဝတ=ဪကောင်းလေစွာ။
 ဣတိ=ဤသို့ တောင့်တခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)။

(တနည်း) ခတ္တိယမဟာသာလာနံ=တို့၏။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျံ=
 မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့ တောင့်တခြင်းသည်သော် လည်း
 ကောင်း။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ=တို့၏။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျံ=ကား။
 အဟောဝတ=စွာ။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ ဂဟပတိမဟာသာလာနံ=တို့၏။
 သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျံ=မူကား။ အဟောဝတ=စွာ။ ဣတိ'' ဝါ=ကောင်း
 (ဟောတိ=၏)။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ စိတ္တံ=ထိုစိတ်ကို။ (ခတ္တိယမဟာသာလ စသည်ကို တောင့်တ၍ ပြုအပ်သော ထိုဒါနမယ ကုသိုလ်စိတ်ကို)။ ဒဟံတိ=မိမိသန္တာန်၌ ထား၏။ (နောက်နောက်၌လည်း ယင်းသို့ တောင့်တသောအားဖြင့် ထား၏)။ တံ စိတ္တံ=ကို။ အဓိဋ္ဌာတိ=စွဲမြဲစွာထား၏။ တံ စိတ္တံ=ကို။ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ တံ စိတ္တံ=သည်။ ဟီနေ=ယုတ်နိမ့်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌။ ဝိမုတ္တံ=ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသည်။ ဝါ=စွန့်လွှတ်အပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဥတ္တရိ=အထက်ကာလ၌။ ဝါ=နောက်ကာလ၌။ အဘာဝိတံ=မဂ်ဖိုလ်အကျိုးငှာ မဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်)။ တတြ=ထိုခတ္တိယမဟာသာလစသော ဘဝ၌။ (ယင်းသို့ တောင့်တ၍ ကုသိုလ်ပြုလုပ်ကြောင်းဖြစ်သော ထိုခတ္တိယမဟာသာလစသော ဘဝ၌)။ ဥပပတ္တိယာ=ဖြစ်ခြင်းငှာ။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။

(သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်)။ ကာယဿ=၏။ ဘောဒါ=ဟူသော။ မရဏာ=မှ။ ပရံ=၌။ ခတ္တိယမဟာသာလာနံ ဝါ=တို့၏သော်လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာနံ ဝါ=ကောင်း။ပ။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ စ=ထိုသို့ပင် လားရောက်ပါသော်လည်း။ တံ=ထိုခတ္တိယမဟာသာလစသော ဘဝသို့ လားရောက်ခြင်းကို။ သီလဝတော=သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင်။ (ဥပပတ္တိ=လားရောက်ခြင်းဟူ၍။ အဟံ=ငါသည်)။ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။ ဒုဿီလဿ=သီလမရှိသူ၏။ (ဥပပတ္တိ=၍) နော ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ=တောင့်တသောစိတ်၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ သီလဝတော=သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ စေတောပဏိမိ=စိတ်၏ တောင့်တခြင်းသည်။ ဣဇ္ဈတိ=(တောင့်တသည့်အတိုင်း) ပြီးမြောက်အောင်မြင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=နောက်ထပ် ဒါနူပပတ္တိကား။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စော=သည်။ပ။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သုတံ=ကြားသိအပ်ဖူးသည်။ ဟောတိ=၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ ကြားသိအပ်ဖူးသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ စာတုမဟာရာဇိကာ=စာတုမဟာရာဇ်မည်ကုန်သော။ ဝါ=ကုန်သော။ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၆) သတ္တသူရိယသုတ်၌ စာတုမဟာရာဇိကာ၊ တာဝတိသာ-စသောပုဒ်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်နက်ရေးခဲ့ပြီးဖြစ်၏ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၁၉)]။ ဒေဝါ=နတ်တို့သည်။ ဒိဃာယုကာ=ရှည်သောအသက်ရှိကုန်၏။ ဝဏ္ဏဝဏ္ဏော=လှပသော အဆင်းရှိကုန်၏။ သုဗဟုလာ=များသောသုခ ရှိကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့ ကြားသိအပ်ဖူးသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ တောင့်တခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တောင့်တခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဟူမူ)။ အဟံ=ငါသည်။ ကာယဿ=၏။ပ။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=စာတုမဟာရာဇ်မည်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ သဟဗျတံ=သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျံ=မူကား။ အဟောဝတ=စွာ။

ဣတ္တိ=ဤသို့တောင့်တခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ သော=ထိုတောင့်တသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ စိတ္တံ=ထိုစိတ်ကို။ (စာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘဝကို တောင့်တ၍ ပြုအပ်သော ထိုဒါနမယကုသိုလ်စိတ်ကို)။ ဒဟတိ=၏။ပ။ တတြ=ထို စာတု မဟာရာဇ်နတ်ဘဝ၌။ ဥပပတ္တိယာ=ငှာ။ သံဝတ္တတိ=၏။ (သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ် သည်)။ ကာယဿ=၏။ ဘောဒါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ စ=သော်လည်း။ တံ= ထိုစာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘဝသို့ လားရောက်ခြင်းကို။ သီလဝတော=လျှင်။ပ။ ဣဇ္ဈတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=နောက်ထပ် ဒါနပပတ္တိကား။ ဣဓ=၌။ပ။တာဝတိံသာ= တာဝတိံသာ မည်ကုန်သော။ ဒေဝါ=တို့သည်။ပ။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ=ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တိ မည်ကုန်သော။ပ။ သော=ထိုတောင့်တသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ စိတ္တံ= ထိုစိတ်ကို။ (ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ဘဝကို တောင့်တ၍ ပြုအပ်သော ထိုဒါနမယ ကုသိုလ်စိတ်ကို)။ ဒဟတိ=၏။ပ။ တတြ=ထိုပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ဘဝ၌။ ဥပပတ္တိယာ=ငှာ။ သံဝတ္တတိ=၏။ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကာယဿ=၏။ ဘောဒါ။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ စ=လည်း။ တံ=ထိုပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ဘဝသို့ လားရောက်ခြင်းကို။ပ။ ဣဇ္ဈတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ကား။ပ။ ဗြဟ္မကာယိကာ=ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့သည်။ပ။ တံစိတ္တံ=ထိုစိတ်ကို။ (ဗြဟ္မာဘဝကို တောင့်တ၍ ပြုလုပ်အပ်သော ထိုဒါနမယကုသိုလ်စိတ်ကို)။ ဒဟတိ=၏။ပ။ တတြ=ထိုဗြဟ္မာဘဝ၌။ ဥပပတ္တိယာ=ငှာ။ပ။ စ=လည်း။ တံ=ထိုဗြဟ္မာဘဝသို့ လားရောက်ခြင်းကို။ သီလဝတော=သာလျှင်။ (ဥပပတ္တိ=လားရောက်ခြင်းဟူ၍)။ အဟံ=ငါသည်။ ဝဒါမိ=၏။ ဒုဿီလဿ=၏။ (ဥပပတ္တိ=၍) နော ဝဒါမိ=မမူ။ ဝီတရာဂဿ=ကင်းသော ကာမရာဂရှိသော သူ၏သာလျှင်။ (မဂ်ဖြင့်သော် လည်း ပယ်သတ်ခြင်း၊ သမာပတ်ဖြင့်သော်လည်း ပယ်ခွာထားခြင်းကြောင့် ကာမ ရုဏ်တို့၌ကင်းသော ရာဂရှိသောသူ၏သာလျှင်) ဥပပတ္တိ=၍။ ဝဒါမိ=၏။ သရာဂဿ=ကာမရာဂနှင့်တကွ ဖြစ်သောသူ၏။ ဥပပတ္တိ=၍။ နော ဝဒါမိ=မမူ။

၁။ ဝီတရာဂဿ နော သရာဂဿ။ ။ဒါနလောကံမျှဖြင့် ဗြဟ္မာဘဝ မရောက်နိုင်။ သို့သော် ဒါနသည် သမထ ဝိပဿနာစိတ်၏ အဆင်တန်ဆာ(အလင်္ကာရ) အခြံအရံ (ပရိဝါရ) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒါနဖြင့် နူးညံ့သောစိတ် ရှိသူသည် ဗြဟ္မ ဝိဟာရတို့ကို ဖြစ်ပွားစေ၍ ဗြဟ္မာပြည်၌ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝီတရာဂဿ နော သရာဂဿ-ဟု ဟောတော်မူသည်။ (အဋ္ဌကထာ)။

ဝီတရာဂဟု ဆိုရာ၌ ကာမရုဏ်တို့၌ တပ်မက်သောရာဂ (ကာမရာဂ)ကင်းသည်ဟု သာ ဆိုလိုသည်။ ဘဝရာဂကင်းသည်ဟု မဆိုလို။ ကာမရာဂ ကင်းခြင်းကြောင့် ဗြဟ္မာပြည်ရောက်သည် (ဋီကာ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝိတရာဂတ္တာ=တောင့်တသောစိတ်၏ ကင်းသောကာမရာဂ ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်။ သီလဝတော=၏။ စေတောပဏိဓိ=သည်။ ဣဇ္ဈတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒါနုပပတ္တိယော=တို့သည်။ ဣမာ အဋ္ဌ=တည်း။ ဣတိ(အဝေါစ) ပဉ္စမံ။

၆-ပုညကိရိယဝတ္ထုဃုတ်

၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုညကိရိယဝတ္ထုနိ^၁=ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှု တည်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု ကုသိုလ်တရားတို့သည်။ (အကြောင်းပစ္စည်းတို့ သည် ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှုလည်းဖြစ်၍ ထိုထိုပိယမနာပတာ အစရှိသော အကျိုးအာနိသင်တို့၏ တည်ရာအကြောင်းလည်း ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား တို့သည်)။ ဣမာနိ တီဏိ=ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ တီဏိ=သုံးမျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဒါနမယံ=ပေးလှူကြောင်း ကုသိုလ်စေတနာ ဟူသော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=ပုညကိရိယဝတ္ထုလည်းကောင်း။ [ဒါနမေဝ ဒါနမယံ] သီလမယံ=သီလကုသိုလ် စေတနာဟူသော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=လည်းကောင်း။ ဘာဝနာမယံ=သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာကုသိုလ်စေတနာဟူသော။ ပုညကိရိယ ဝတ္ထု=ကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ဧကစ္စဿ=အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဒါနမယံ=ဒါနကုသိုလ် စေတနာဟူသော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=ပုညကိရိယဝတ္ထုကို။ ဝါ=သည်။ ပရိတ္တံ=အနည်းငယ်မျှသာ။ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်သည်။ ဟောတိ=၏။ သီလမယံ=ဟူသော။ ပ။ ဘာဝနာမယံ=ဟူသော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=ကို။ နာဘိသမ္ဘောတိ=မဖြစ်စေ။ ဝါ=ကြိုးစားအားထုတ်မပြုလုပ်။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ပ။ မနုဿဒေါဘဂျံ^၂=လူတို့၌ ဘုန်းရှိန်နည်းမဲ့ လူဆင်းရဲအဖြစ်၌။ ဝါ=

၁။ ပုညကိရိယဝတ္ထု။ ။ဟေတုပစ္စယေဟိ ကတ္တဗ္ဗာတိ ကိရိယာ=(ဟေတု အာရမ္မဏ အစရှိသော) အကြောင်းပစ္စည်းတို့သည် ပြုလုပ်အပ်သော (ဖြစ်စေအပ်သော) တရားများ၊ ပုညာနိ စ တာနိ ကိရိယာ စာတိ ပုညကိရိယာ=ကောင်းမှုတည်းဟူသော ပြုလုပ်(ဖြစ်စေ)အပ်သော တရားများ။ ဝတ္ထုသဒ္ဒါသည် တည်ရာမှီရာ အကြောင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ ပိယမနာပတာ(ချစ်ဖွယ်မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်ခြင်း) အစရှိသော အကျိုးအာနိသင်တို့၏ တည်ရာမှီရာ အကြောင်းဟု ဆိုလို၏။ ပုညကိရိယာ စ တာ ဝတ္ထုနိစာတိ ပုညကိရိယဝတ္ထုနိ=အကြောင်းပစ္စည်းတို့သည် ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှု လည်း ဖြစ်၍ ပိယမနာပတာ အစရှိသော ထိုထို အကျိုးအာနိသင်တို့၏ တည်ရာ အကြောင်းလည်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တရားများ။

၂။ မနုဿဒေါဘဂျံ။ ။ဘဂသဒ္ဒါသည် ဘုန်းကျက်သရေဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ နတ္ထိ ဘဂံ ယဿာတိ ဒုဗ္ဗဂေါ=ဘုန်းကျက်သရေမင်္ဂလာမရှိသောသူ။ ဘုန်းကံ နည်းမဲ့ လူဆင်းရဲ။ ထို့နောက် ဘောအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ “ဒုဗ္ဗဂဿ ဘာဝေါ

လူတို့၌ ဘုန်းရှိန်နည်းမဲ့ လူဆင်းရဲဘဝ ငါးမျိုး၌။ ဥပပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏။ (ပဋိသန္ဓေ နေသောအားဖြင့် ဖြစ်၏။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=၌။ ဧကစ္စဿ=သည်။ ဒါနမယံ= သော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=ကို။ ဝါ=သည်။ မတ္တသော=အတိုင်းအတာ ပမာဏ

ဒေါဘဂျံ=ဘုန်းကျက်သရေမရှိသူ လူမဲ့ လူဆင်းရဲ၏အဖြစ်။ လူမဲ့ လူဆင်းရဲဘဝ။ ဤ၌ ပဉ္စဝိဓံ နိစကုလံ-ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ (၁) စဏ္ဍာလကုလ=ဒွန်းစဏ္ဍား မျိုး၊ (၂) ဝေနကုလ=နီးအလုပ်သမား အမျိုး (ဖျာ၊ စကော စသည် ရက်လုပ်သော အလုပ်သမားအမျိုး) (၃) နေံသာဒကုလ=မုဆိုး တံငါ အမျိုး၊ (၄) ရထကာရကုလ= ရထားသားရေ အလုပ်သမား၊ ဖိနပ်ချုပ် အလုပ်သမားမျိုး၊ (၅) ပုတ္တုသကုလ=မစင် ကျုံးသမားအမျိုး။ ဤငါးမျိုးကို “မနုဿဒေါဘဂျံ”ဟု ခေါ်၏။ မနုဿေသု ဒေါဘဂျံ မနုဿဒေါသဂျံ။

သုန္ဒရံ ဘဂံ ယဿာတိ သုဘဂေါ=ကောင်းသောဘုန်းကျက်သရေမရှိလာရုံသောသူ၊ သုဘဂဿ ဘာဂေါ သောဘဂျံ=ကောင်းမွန်မြိုးဝေ ဘုန်းကျက်သရေရှိသူ၏အဖြစ်။ “မနုဿသောဘဂျန္တိ မနုဿေသု သုဘဂဘာဝံ တိဝိကေလသမ္ပတ္တိ”ဟူသော အဋ္ဌကထာ နှင့် အညီ ခတ္တိယမဟာသာလ၊ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလ၊ ဂဟပတိမဟာသာလ ဟူသော ကြွယ်ဝချမ်းသာသော အမျိုး(၃)မျိုးကို မနုဿသောဘဂျံ-ဟု ခေါ်၏။

ဒုဗ္ဘဂနှင့် သုဘဂ။ ။ပါဠိ၌ ဒုဥပသာရသည် သက္ကတ၌ “ဒုရ်”ဟူ၍ “ရ်” အက္ခရာနှင့်တကွ ရှိရ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိ၌ ဒုပုဒ်ကို ဘဂသဒ္ဒါနှင့် သမာသံတွဲသော အခါ ပျောက်သွားသော “ရ်”အစား “ဗ်” ဒွေဘော်ရောက်၍ “ဒုဗ္ဘဂ”ဟု ရှိရ၏။ သို့သော် ထိုဒုဗ္ဘဂပုဒ်နောင် ကျပစ္စည်းသက်၊ ဒု၏ ဥကိုလည်း ဩပုဒ်ပြု၍ တဒ္ဒိတ်ပုဒ် လုပ်လိုက်သောအခါ၌ကား ထိုဒ်အက္ခရာပျောက်၍ “ဒေါဘဂျံ”ဟု ရှိရသည်။ နဂိုကပင် ရ် အက္ခရာ မပါသော သုဥပသာရနှင့် သမာသံတွဲရာ၌ကား ထို ဗ် အက္ခရာဆင့်ဖွယ် မလိုသောကြောင့် သုဘဂဟုသာ ရှိရသည်။

၁။ မတ္တသော ကတံ ဟောတိ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “မတ္တသော ကတန္တိ ပမာဏေန ကတံ၊ ထောက် န ဗဟု”ဟူ၍ ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်ဝါကျ၌ “ထောက် န ဗဟု” ဟူသော ပါဠိနှင့် စပ်၍ စဉ်းစားဖွယ်ရှိသည်မှာ-

ဒါနမယနှင့် သီလမယ ပုညကိရိယဝတ္ထုကို ပြုလုပ်အားထုတ်ပုံ (၃)မျိုး ဟော ထားရာ၌ တမျိုးနှင့်တမျိုး အဆင့်အတန်းကွာခြား၏။ (၁) ပရိတ္တံ ကတံ ဟောတိ (ထောက် မန္တံ ကတံ ဟောတိ)။ (၂) မတ္တသော ကတံ ဟောတိ။ (၃) အဓိမတ္တံ ကတံ ဟောတိ။ ဤသုံးမျိုးတို့တွင် (၁)သည် အညံ့စား၊ (၂)သည် အလတ်စား၊ (၃)သည် အမြတ်စားဟူ၍ တမျိုးနှင့် တမျိုး ကွာခြားပုံ ထူးခြားပုံမှာ သိသာလှပါ၏။ သို့သော် “ထောက် န ဗဟု”ဟူသော အဖွင့်ပါဠိအတိုင်းဆိုလျှင် အညံ့စားသည် ထောက်မန္တဖြစ်သလို အလတ်စားသည်လည်း ထောက်မန္တ ဖြစ်နေသောကြောင့် အညံ့စား

အားဖြင့်။ (မနည်း၊ မများ၊ အတိုင်းအတာ အကန့်အသတ်အားဖြင့်) ကတံ= သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ မနဿသောဘဂျံ=လူတို့၌ တင့်တယ်ဖြိုးဝေ ကျက် သရေ မင်္ဂလာရှိသူ အဖြစ်သို့။ ဥပပဇ္ဇတိ=(ပဋိသန္ဓေ တည်နေ) ကပ်ရောက်၏။ ဝါ=လားရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ဣဓ=၌။ပ။ အဓိမတ္တံ=လွန်ကဲသော ပမာဏ ရှိ အောင်။ ဝါ=သတ္တိစွမ်းအားကြီးမားအောင်။ ကတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ [ယခင်သုတ်လည်း ပြန်ကြည့်] ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုစာတု မဟာရာဇ် နတ်တို့တွင်။ စတ္တာရော=လေးဦးကုန်သော၊ မဟာရာဇာနော=နတ်မင်း ကြီးတို့သည်။ ဒါနမယံ=သော။ ပုညကိရိယဝတ္ထု=ကို။ အတိရေကံ=ပိုလွန်အောင်။ ကရိတွာ=ပြုလုပ်ခဲ့၍လည်းကောင်း။ ဝါ=ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ သီလမယံ=သော။ပ။ ကရိတွာ=ကောင်း။ စာတုမဟာရာဇိကေ=စာတုမဟာရာဇ် မည်ကုန်သော။ ဒေဝေ=အခြားသော နတ်တို့ကို။ ဒသဟိ=ဆယ်မျိုးကုန်သော။ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတရားတို့ဖြင့်။ အဓိဂဏ္ဍန္တိ=သာလွန်လွှမ်းမိုး၍ ယူကုန်၏။ ဝါ=သာလွန်ထူးခြား ကြီးမားကုန်၏။ [ဆယ်မျိုးသော ဌာနကို ပြလို၍ ဒိဗ္ဗေန အာယုနာ စသည် မိန့်]

ဒိဗ္ဗေန=နတ်၌ဖြစ်သော။ အာယုနာ=အသက်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဒိဗ္ဗေန= သော။ ဝဏ္ဏေန=အဆင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ သုခေန=ချမ်းသာဖြင့် လည်း ကောင်း။ပ။ ယသေန=အခြံအရံ အကျော်အစောဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ အာဓိပတေ ယျေန=အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲ ပြုလုပ်ရခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ ဒိဗ္ဗေဟိ=နတ်၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ရူပေဟိ=အဆင်း ရူပါရုံတို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ သဒ္ဓေဟိ=အသံတို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ ဂန္ဓေဟိ= အနံ့တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ပ။ ရသေဟိ=အရသာတို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဒိဗ္ဗေဟိ= ကုန်သော။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေဟိ=တွေ့ထိဖွယ်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ အဓိဂဏ္ဍန္တိ=သာလွန် လွှမ်းမိုး၍ ယူကုန်၏။ ဝါ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ဣဓ=၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုတာဝတိံသာ နတ်တို့တွင်။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ ဣန္ဒြော=အစိုးရသခင်ဘုရင်ဖြစ်သော။ သက္ကော =သိကြားမင်းသည်။ပ။ တာဝတိံသေ=တာဝတိံသာမည်ကုန်သော။ ဒေဝေ=နတ် တို့ကို။ပ။ ယာမာနံ=ယာမာမည်ကုန်သော။ပ။ တတြ=ထိုယာမာနတ်တို့တွင်။ သုယာမော=သုယာမမည်သော။ ဒေဝပုတ္တော=နတ်သားသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တတြ=ထိုတုသိတာနတ်တို့တွင်။ သဗ္ဗသိတော=သဗ္ဗသိတမည်သော။ ဒေဝ

နှင့် အလတ်စားသည် ထူးမခြားနား ဖြစ်နေလေ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ ထူးမခြားနား မဖြစ်ရလေအောင် "န ထောက် န ဗဟု (မနည်းလည်း မနည်း၊ မများလည်းမများ အလတ်စား)" ဟူ၍ နပဋိသေခ နှစ်ခုရှိသင့်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

ပုတ္တော=နတ်သားသည်။ပ။ တကြ=ထိုနိမ္မာနရတိနတ်တို့တွင်။ သုနိမ္မိတော= သုနိမ္မိတမည်သော။ ဒေဝပုတ္တော။ပ။ နိမ္မာနရတိ ဒေဝေ=နိမ္မာနရတိ နတ်တို့ကို ။ပ။တကြ=ထိုပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီမည်သောနတ်တို့တွင်။ ဝသဝတ္တီ=ဝသဝတ္တီ မည် သော။ ဒေဝပုတ္တော။ပ။ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီဒေဝေ=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်တို့ကို ။ပ။ဆဋ္ဌ။

၇-သပ္ပုရိသဒါနသုတ်

၃၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပ္ပုရိသဒါနာနိ=သူတော်ကောင်းတို့၏ ပေးလှူခြင်း တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ပ။ (သံပုရိသော=သူတော်ကောင်း သည်။) သုစိ=စင်ကြယ်သန့်ရှင်း အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသောစားသောက် ဖွယ်ကို။ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ ပဏီတံ=မွန်မြတ်ဖွယ်ရာ အရသာရှိသော စား သောက်ဖွယ်ကို။ ဒေတိ=၏။ ကာလေန=ပေးလှူသင့်ရာ အခါ၌။ ဒေတိ=၏။ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ်သော စားသောက်ဖွယ်ကို။ ဒေတိ=၏။ ဝိစေယျ=အလှူခံ

၁။ ဝိစေယျ ဒေတိ။ ။(၁) ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ ဖြစ်သော (၉၅) မျိုးသော ပါသဏ္ဍအယူရှိသူ (အကျင့်ပျက်, သီလမရှိသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်)တို့ကို ပယ်ရှား၍ သီလ, သမာဓိ စသော ဒက္ခိဏေယျဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဤသာသနာဝင် ရှင်ရဟန်းတို့ကိုသာ ရွေးကောက်၍ လှူဒါန်းခြင်းသည် ဒက္ခိဏေယျဝိစိနန (အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးချယ်လှူဒါန်းခြင်း) မည်၏။

(၂) အညံ့စား ပစ္စည်းတို့ကို ဖယ်ထား၍ အကောင်းမြတ်ဆုံးပစ္စည်းတို့ကို ရွေးချယ်၍ လှူခြင်းသည် ဒက္ခိဏာ ဝိစိနန (လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ရွေးချယ်လှူခြင်း)မည်၏။ သဂါထာ ဝဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၅၉ (သာဓုသုတ်)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာ။ ဤနေရာ၌ ပါသဏ္ဍ အယူတို့ကို မူလပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ၃-၁၂ (စုဋ္ဌသီဟနာဒသုတ်)နှင့် အဘိဓာန် နိဿယသစ် (၄၄၁) ဂါထာကြည့်။

ရွေးချယ်လှူရန် လိုအပ်, မလိုအပ်သော အလှူဒါနနှစ်မျိုး။ ။အလှူဒါန သည် (၁) ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူတို့ကို သနားကြင်နာ၍ လှူဒါန်းခြင်း (၂) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် တို့ကို ရိုသေစွာ ရှိခိုးဦးခိုက် ပူဇော်ကန်တော့၍ လှူဒါန်းခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုး တို့တွင် အမှတ်(၁) အလှူဒါန၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးချယ်စရာမလိုတော့ပါ။ ဆင်းရဲ နွမ်းပါးသော လူများသာမက ရွေး ဝက် ကြက် ငှက် စသော မြင်မြင်သမျှ သနားစရာ သတ္တဝါအားလုံးသည် ဤအမှတ်(၁) အလှူဒါန၏ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များချည်း ဖြစ်ပါ၏။

အမှတ်(၂) အလှူဒါနကား အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလ သမာဓိ စသော ဒက္ခိဏေယျ ဂုဏ်တို့ကို အာရုံပြုကာ ရိုသေစွာ ရှိခိုးဦးခိုက် ပူဇော်ကန်တော့ပြီး လှူဒါန်းရခြင်း ကြောင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးချယ်၍ လှူဒါန်းရမည့် အလှူဒါန ဖြစ်၏။ အကယ်၍ မရွေးချယ်ဘဲ လှူလျှင် ဆရာတော်ကြီးကိုလည်း ငှက်ပျောတစ်ဖီး, ကျောင်းသားကလေး

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ရွေးချယ်စိစစ်၍။ ဒေတိ=၏။ အဘိဏ္ဍ=အမြဲမပြတ်။ ဒေတိ=၏။ ဒဒံ(ဒဒန္တော)=ပေးလှူစဉ်။ စိတ္တံ=မိမိစိတ်ကို။ ပဿဒေတိ=ကြည်

ကိုလည်း ငှက်ပျောတစ်ဖီး(နွားထီး ငါးကျပ်၊ နွားမငါးကျပ်) ဝေငှပေးကမ်းခြင်းမျိုး ဖြစ်သဖြင့် မသိနားမလည်သူတို့၏ အလှူဒါန ဖြစ်၍ သပ္ပရိသဒါန မဖြစ်နိုင်၊ ရွေးချယ် လှူဒါန်းမှသာ ပညာရှိပီသ၍ သပ္ပရိသဒါန ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ရွေးချယ်ရာ၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၏ အပြင်အပ အယူလွဲမှား အကျင့်ပျက်ပြားသော ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရိုသေစွာ ရှိခိုးဦးခိုက် ပူဇော်ကန်တော့ ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ မဟုတ်သောကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရွေးမချယ် ဖယ်ထုတ်ရမည် ဖြစ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်စွဲမထားဘဲ ရဟန်းသံဃာ(အသင်းအဖွဲ့)ကို အာရုံပြု လှူဒါန်းရာ၌ မြတ်စွာ ဘုရား သာသနာတော်အတွင်းရှိ ရှင်သာမဏေများ အပါအဝင် ရဟန်းသံဃာအားလုံး သည် အမှတ်(၂) အလှူဒါန၏ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များချည်းဖြစ်၏။ ထိုအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ၌ ရဟန်းသံဃာ (အသင်းအဖွဲ့) အနေဖြင့် ဖယ်ထုတ်စရာ ဒုဿီလမရှိတော့ပေ။ ဘာကြောင့်နည်း? ဦးတိဿံ၊ ဦးနာဂ စသည်ဖြင့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မရည်ရွယ်ဘဲ(အာရုံမပြုဘဲ) ရဟန်းသံဃာကို ရည်ရွယ်လိုက်လျှင် ထိုရဟန်းသံဃာအနေဖြင့် သီလရှိသူချည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ (သံဃော ဟိ ဒုဿီလော နာမ နတ္ထိ။ ဥပရိပဏ်ဋ္ဌ၊ ၂၂၅)

ထို့အပြင် အရိယာ ဖြစ်တော်မူကြသော ရဟန်းသံဃာတော်အရှင်မြတ်တို့သည် အမှတ်(၁)အလှူဒါန၏ အလှူခံများကဲ့သို့ အမြဲတွေ့ရှိနိုင်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ မဟုတ်ကြ။ ကမ္ဘာပေါင်းမရေမတွက်နိုင်အောင် အချိန်ကာလ ကြာမြင့်မှသာ ဖြစ်ပေါ် ပွင့်ထွန်းတော်မူလာကြသော မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတော်အတွင်းကာလ၌သာ တွေ့ဆုံ ဖူးမြင်ရသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်မြတ်များ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မြတ် များသည် ပါဟုနေယျဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူကြသောကြောင့် တခါတရံ အရပ်ဝေးမှ လာကြသော ဧည့်သည်ကောင်း၊ ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေကောင်းပမာ ဖွယ်ဖွယ်ရာရာ ထိုက် ထိုက်တန်တန် ဧည့်ခံသင့် ပူဇော်လှူဒါန်းသင့်သော အလှူခံအရိယာသံဃာတော်များ ပေတည်း။ ထိုအရိယာသံဃာတော်တို့ကို ရွေးချယ်လှူဒါန်းလိုက်လျှင် မရေတွက်နိုင်အောင် အလွန်များပြားသော ကောင်းကျိုးချမ်းသာတို့ကို ရရှိနိုင်ခြင်းကြောင့် အမှန်တကယ်ပင် ရွေးချယ်လှူဒါန်းသင့်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ ထို့အပြင် လောဘ ဒေါသ စသည် ကင်းဝေးရန် ကျင့်ကြံအားထုတ်တော်မူကြသော ဘုရားတပည့် သီလ ရှိသော ပုထုဇဉ် သမ္မုတိသံဃာတော်များသည်လည်း အလွန်တွေ့ရခဲ ဖူးမြင်ရခဲသော ပုဂ္ဂိုလ်များပင် ဖြစ်သောကြောင့် ရွေးချယ်လှူဒါန်းထိုက်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များပင် ဖြစ်ကြပါ၏။

(၁)နှင့်(၂)အလှူဒါနနှစ်မျိုး နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖွယ်။ ။အမှတ်(၁) အလှူဒါန၌ ရံခါရံခါဝယ် စိတ်မပျက်အောင် ထိန်းချုပ်လှူဒါန်းကြရတတ်သေး၏ “ဒိဿန္တိ ဟေတ္ထ

လင်ရွှင်လန်းစေ၏။ ဒတွာ=ပေးလှူပြီး၍။ အတ္တမနော=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါတာ] (သပ္ပရိသော=သူတော်ကောင်းသည်) သုခေတ္တေသု=ကောင်းသော လယ်ယာမြေ ဖြစ်ကုန်သော။ (ကုသိုလ်ကောင်းမှု၊ မျိုးစေ့စု၏၊ ကြီးထုမြင့်မား၊

ဗြာဟ္မဏ ဒဏ္ဍပဟာရာပိ ဂလဂ္ဂါဟာပိ” ဟူသော သီလက္ခန်ပါဠိတော် ကုဋေဒန္တသုတ် (နာ-၁၃၇)နှင့်အညီ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တစ်ချို့သည် တည်ကြည်ငြိမ်သက်မှု၊ စည်းကမ်းသေဝပ်မှုမရှိသော လောဘလွန်ကံသူများ ဖြစ်တတ်ကြသောကြောင့် “သူပေးပါ၊ ငါ့ပေးပါ” စသော ဆူညံဆူညံ အသံဗလံများဖြင့် တိုးဝှေ့တိုက်ခတ် တောင်းရမ်းတတ် ကြသဖြင့် ထိုအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို တုတ်ဖြင့်ရိုက်နှက်ရခြင်း၊ လည်ပင်းဆွဲကိုင် ထုတ်ပစ် ရခြင်းများကို ပြုလုပ်ရတတ်၏။ ယင်းသို့သောအမှတ်(၁) အလှူဒါန၌ သီလရှိသော ရဟန်းသံဃာတော်များ ကြွရောက်အလှူခံတော်မမူကြကုန်၊ ထို့ကြောင့် အမှတ်(၁)အလှူ ဒါနထက် အမှတ်(၂) အလှူဒါနက သာလွန်မွန်မြတ်လှပေ၏။

ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏ အလှူဒါန။ ။ “တထေဝ ယာစကေ ဒိသ္မာ ဟိနဥက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမေ” စသော ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော်နှင့်အညီ ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် တောင်းရမ်းလာသူ အလှူခံတို့ကို အယုတ် အလတ် အမြတ် အဆင့်အတန်းမခွဲခြားဘဲ လှူဒါန်းတော်မူကြရာ၌ ထိုအလှူဒါနတို့သည် များသောအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်ခေတ်ကာလအတွင်း ပြုလုပ်သော အလှူဒါနမဟုတ်ဘဲ သာသနာတော်၏ အပြင်အပ အလှူဒါနများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုသာသနာတော် အပြင်အပ ကာလ၌ အလှူဒါန ပြုလုပ်ကြသော ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် ဒက္ခိဏေယျဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် တပါးတလေမျှ ရှာမရသဖြင့် အမှတ်(၁)အလှူဒါနဖြင့်သာ ရောင့်ရဲ တင်းတိမ်တော်မူကြရ၏။ ဝေလာမ ပုဏ္ဏား၏ (၇)နှစ် (၇)လ အလှူဒါနပွဲကြီးသည်လည်း ကောင်း၊ မျက်စိကို တောင်းရမ်း အလှူခံလာသော မျက်မမြင်ပုဏ္ဏားအိုအား မျက်လုံးအလှူ ပေးသော ဘုရားအလောင်းတော် သိဝိမင်းကြီး၏ အလှူဒါနသည်လည်းကောင်း၊ သားတော် သမီးတော်တို့ကို အခိုင်းအစေ ကျွန်ပြုရန် တောင်းခံလာသော ဇူဇကာပုဏ္ဏား အား သားတော်သမီးတော်တို့ကို လှူဒါန်းသော ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ အလှူဒါနသည် လည်းကောင်း အမှတ်(၁) အလှူဒါနချည်းသာ ဖြစ်၏။ ထိုအလှူဒါနတို့၌ အလှူပေး ပုဂ္ဂိုလ်ကို သီလရှိသူဟု သေချာမှချ ပြောနိုင်သော်လည်း အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကိုကား သီလ ရှိသူဟု သေချာမှချ မပြောနိုင်။ ထိုဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် မြတ်စွာဘုရား သာသနာ တော်၏ အပြင်အပကာလ၌ တခါတရံ ပွင့်ထွန်းတော်မူလာကြသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်များအား ရွေးချယ်လှူဒါန်းခွင့် (ဝိစေယျဒါန ပြုလုပ်ခွင့်) ရကြသဖြင့် ရိုသေစွာ ရှိခိုးဦးခိုက် ပူဇော်ကန်တော့ပြီး လှူဒါန်းရသော အမှတ်(၂)အလှူဒါန ဖြစ်နိုင်ပါသေး၏။ ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏ ဝိစေယျဒါနပြုလုပ်ပုံကို ပကိဏ္ဍကနိပါတ်၊ ဒသဗြာဟ္မဏ ဇာတ် (ဇာ၊ ၄၊ ၈-၃၆၁)ကြည့်။

ဖွဲ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်း ဖြစ်ကုန်သော) ဗြဟ္မစာရိသု= သိက္ခာသုံးရပ် အံကျင့်မြတ်ကို ကျင့်တော်မူကြသော ရဟန်းတော်တို့၌။ ဝါ= တို့အား။ သုစိ=စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော။ ဝါ=စင်ကြယ်သန့်ရှင်း အရောင်အဆင်း နှင့် ပြည့်စုံသော။ ပဏီတံ=မွန်မြတ်ဖွယ်ရာ အရသာရှိသော။ ကပ္ပိယံ=ရဟန်း တို့အား အပ်စပ်သော။ ပါနဘောဇနံ=သောက်ဖွယ် စားဖွယ်ဖြစ်သော။ ဒါနံ= လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို။ ကာလေန=ပေးလှူသင့်ရာ အချိန်အခါ၌။ အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်။ ဒဒါတိ=ပေးလှူ၏။

ဗဟုံ=များစွာသော။ အာမိသံ=လှူဖွယ် အာမိသပစ္စည်းဝတ္ထုကို။ စဇိတွာ= စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းပြီး၍။ ဝါ=ပြီးနောက်။ ဝိပုဋ္ဌိသာရီ=လှူပြီးအမှု၊ အစွဲ ပြုကာ၊ ဖောက်ပြန်စွာ တွေးကြံပူပန်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=စိတ်နှလုံး မသာမယာ ရှိနေသည်။ နေဝ အဿ=မဖြစ်သည်သာ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့ “သုစိ ပဏီတံ” စသည်ဖြင့် ပြဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း။ ဒိန္နာနိ=ပေးလှူအပ်ကုန်သော။ ဒါနာနိ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို။ ဝါ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာတို့ကို။ [တနည်း-ဒိန္နာနိ=ဖြူစင်အောင် သုတ်သင်အပ်ကုန်သော။ ဒါနာနိ=ပေးလှူ ကြောင်း စေတနာတို့ကို] ဝိပဿိနော=ဒါန၏အကျိုးကို အထူးအားဖြင့် သိမြင် ကြကုန်သော ပညာရှိတို့သည်။ ဝတ္ထုယန္တိ=ချီးမွမ်းတော်မူကြကုန်၏။

သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော။ (ရတနာသုံးတန်, ကံ, ကံ၏အကျိုးတို့၌ ယုံ ကြည်သော သဒ္ဓါတရားရှိသော) မေဓာဝီ=ပညာရှိသည်။ မုတ္တေန=ဝန်တို့နှမြော မရောမစပ် လွတ်လပ်ရှင်းလင်းသော။ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ= ဤသို့ “သုစိ ဒေတိ” စသော အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံစွာ။ ယဇိတွာ=လှူဒါန်း ပူဇော်ပြီး၍။ ပဏ္ဍိတော=(လှူဒါန်းပူဇော်သော) ထိုပညာရှိသည်။ အဗျာဗန္ဓံ= ကိုယ်စိတ်ဒုက္ခမရှိသော။ သုခံ=ချမ်းသာသုခရှိရာဖြစ်သော။ လောကံ=နတ်ဘုံဌာန နတ်ဘဝ၌။ ဥပပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-သပ္ပုရိသသုတ်

၃၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းသည်။ (စကြဝတေးမင်း၊ ဘုရားအလောင်း၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဘုရားတပည့်တံည်းဟူသော သူတော်ကောင်းသည်) ကုလေ=အမျိုး၌။ ဇာယမာနော=ဖြစ်ထွန်းလာလသော်။ ဗဟုနော=များစွာသော။ ဇနဿ=လူအပေါင်း၏။ အတ္ထာယ=ကြီးပွားခြင်းငှာ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ။ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [အဘယ်လူအပေါင်း၏ အကျိုးငှာ ဖြစ်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “မာတာပိတူနံ” စသည်ကို ဟောတော်မူ၏။]

မာတာပိတူနံ=မိဘတို့၏။ အတ္ထာယ=ငှာ။ပ။ ဟောတိ=၏။ ပုတ္တဒါရဿ= သားမယား၏။ အတ္ထာယ=ငှာ။ပ။ ဒါသ+ကမ္မကရ+ပေါရိသဿ=ကျွန်+အခ

ကြေးစား အလုပ်သမား+မိခိုအသက်မွေးသူ လူအပေါင်း၏။ပ။ မိတ္တာမစွာနံ= မိတ်ဆွေ, သူငယ်ချင်းတို့၏။ [အမာ သဟ ဘဝတီတိ အမစော=အတူတကွ ဖြစ်ဖက် သူငယ်ချင်း။ အမာနိပါတ်ပုဒ်နောင် အစွပစ္စည်းသက်]။ပ။ ပုဗ္ဗပေတာနံ= ရှေး၌ ကွယ်လွန်ပြီးသော ဆွေမျိုးတို့၏။ပ။ ရညော=မင်း၏။ပ။ ဒေဝတာနံ= နတ်တို့၏။ပ။ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ= တို့။ မဟာမေဃော=ကြီးစွာသောမိုးသည်။ သဗ္ဗသဿာနိ=အားလုံးသော ကောက် စပါးတို့ကို။ သမ္မာဒေန္တော=ပြည့်စုံစေလသော်။ ဗဟုနော=သော။ ဇနဿ=၏။ပ။ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။

[ဂါထာ] သပ္ပညော=ပညာရှိသည်။ ဃရံ=အိမ်၌။ အာဝသံ (အာဝသန္တော)= နေထိုင်လသော်။ ဝတ=စင်စစ်ကေန အမှန်ပင်။ ဗဟူနံ=များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏။ အတ္ထာယ=ကြီးပွားခြင်းငှာ။ (ဟောတိ=၏)။ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦးမဆွအစ၌ပင်။ မာတရံ=အမိကိုလည်းကောင်း။ ပိတရံ=အဘကိုလည်းကောင်း။ ရတ္တိန္ဒြိဝံ=ညဉ့်နေ့ ပတ်လုံး။ အတန္တိတော=ပျင်းရိခြင်းမရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ပုဗ္ဗေကတံ= ရှေးက ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော မိဘကျေးဇူးကို။ အနုဿရံ (အနုဿရန္တော)=အထပ်ထပ် အောက်မေ့ အမှတ်ရလျက်။ သဟဓမ္မေန^၁=(မိဘ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးဟူသော) အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု ပေးကမ်းပူဇော်ခြင်းဖြင့်။ ပူဇေတိ= ပူဇော်၏။ အနဂါရေ=အိမ်ရာမထောင်၊ ရဟန်းဘောင်၌။ ပဗ္ဗဇိတေ=ကပ်ရောက် ကြကုန်လျက်။ ဗြဟ္မစာရယော=သိက္ခာသုံးရပ်အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်တော်မူကြ သော ရဟန်းတို့ကို။ အပစေ=ပူဇော်၏။

၁။ ပူဇေတိ သဟဓမ္မေန။ ။ “သဟဓမ္မနာတိ သကာရဏေန ပစ္စယပူဇနေန ပူဇေတိ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်အရ “သဟဓမ္မေန=အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ် သော ပစ္စည်းဝတ္ထု ပေးကမ်းပူဇော်ခြင်းဖြင့်၊ ပူဇေတိ=ပူဇော်၏” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည် ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မသဒ္ဒါအကြောင်း (ကာရဏ) အနက်ဟောသည်ကိုလည်းကောင်း သိသာပါ၏။ သို့သော် အကြောင်းဟူသည် ဘာကို ဆိုလိုသည်။ ဘာကိုအကြောင်းဟု ခေါ်သည်ကိုကား အဋ္ဌကထာ မဖွင့်၍ မသိသာသေး။ မိမိစဉ်းစားမိသည်ကား-

မိဘက သားသမီးတို့အပေါ်၌ ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးဂုဏ်ကို အကြောင်း(ဓမ္မ)ဟု ခေါ်ဆိုသင့်၏။ ထို့နောက် “သဟဓမ္မေန ယံ(ပူဇနံ)ဝတ္တတီတိ သဟဓမ္မံ=အကြောင်း နှင့်တကွဖြစ်သော ပူဇော်ခြင်း” ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ထိုဝစနတ္ထအရ ဆိုလိုသည်မှာ-မိဘကို သားသမီးက ပစ္စည်းဝတ္ထုဖြင့် ပေးကမ်းပူဇော်ခြင်းသည် အကြောင်းမဲ့ ပူဇော်သည် မဟုတ်။ မိဘက ပြုခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးတည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာ ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့သောပူဇော်ခြင်းသည် အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ မိဘ၏ ကျေးဇူးတည်းဟူသော အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (အကြောင်းရှိသော) ပူဇော်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုရင်း စဉ်းစားမိပါသည်။

နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓေါ=စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်သော သဒ္ဓါတရားရှိသော။ ပေသလော= ချစ်အပ်သော သီလရှိသော သူတော်ကောင်းသည်။ ဓမ္မေ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို။ ဥတွာ=သိ၍။ (ဗြဟ္မစာရယော=တို့ကို)။ ပူဇေတိ=ပူဇော်၏။ သော=ထိုသူတော် ကောင်းသည်။ သဒ္ဓမ္မေ=သူတော်ကောင်းတရား၌။ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော=ကောင်းမွန် စွဲမြဲစွာ ရပ်တည်လျက်။ ရညော=မင်း၏။ ဟိတော=စီးပွားကို ပြုကျင့်သူသည် လည်းကောင်း။ ဒေဝဟိတော=နတ်တို့၏ စီးပွားကို ပြုကျင့်သူသည်လည်းကောင်း။ ဉာတိနံ=ဆွေမျိုးတို့၏။ ဟိတော=စီးပွားကို ပြုကျင့်သူသည် လည်းကောင်း။ သဒိနံ=မိတ်ဆွေတို့၏။ ဟိတော=ကောင်း။ သဗ္ဗေသံ=ကြွင်းကျန်သော သတ္တဝါ အားလုံးတို့၏။ ဟိတော=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ သ(သော)=(သတ္တဝါ အားလုံး တို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ပြုကျင့်သော)ထိုသူတော်ကောင်းသည်။ မစ္ဆေရမလံ= ဝန်တိုမှုအညစ်အကြေးကို။ ဝိနေယျ =ပယ်ဖျောက်ပြီး၍။ သိဝံ=ငြိမ်းချမ်းသော။ လောကံ=နတ်ပြည် နတ်ဘဝသို့။ ဘဇတေ=ကပ်ရောက်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) အဋ္ဌမံ။

၉-အဘိသန္ဓသုတ်

၃၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေ ပုညာဘိသန္ဓာ= ဤကောင်းမှု၏ အလျဉ်တို့သည်။ ဝါ=ဤကောင်းမှုတည်းဟူသော အဆက်မပြတ် စီးသွားတတ်သောမြစ်တို့သည်။ [စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၁) ပဌမပုညာဘိသန္ဓ သုတ်၌ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက် ရေးခဲ့ပြီ] ဣမေ ကုသလာဘိသန္ဓာ=ဤကုသိုလ် အလျဉ်တို့သည်။ ဝါ=ဤကုသိုလ်တည်းဟူသော အဆက်မပြတ် စီးသွားတတ် သော မြစ်တို့သည်။ သုခသာဟာရာ=ချမ်းသာသုခကို ဆောင်ကုန်သည်။ သော ဝဂ္ဂိကာ=အလွန်မြတ်သော ရူပါရုံ၊ အစရှိသော အကျိုးထူးတို့ကို ပေးတတ်ကုန် သည်။ သုခဝိပါကာ=ချမ်းသာသုခဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်။ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ =နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းငှာ ဖြစ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကုန်၍)။

ဣဋ္ဌာယ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလိုငှာ။ ကန္တာယ=နှစ်သက်ဖွယ် အကျိုးဝိပါက်အလိုငှာ။ မနာပါယ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော အကျိုး ဝိပါက်အလိုငှာ။ ဟိတာယ=စီးပွားအလိုငှာ။ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ [တနည်း -ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေ ပုညာဘိသန္ဓာ =တို့သည်။ ဣမေ ကုသလာဘိသန္ဓာ=တို့သည်။ သုခသာဟာရာ=ကုန်သည်။ပ။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ=သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ]။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ=ဤသာသနာတော်၌။ အရိယသာဝကော=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်။ ဝါ=အရိယာသူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်သည်။ ဗုဒ္ဓံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ သရဏံ=အားကိုးအားထားရာဟူ၍။

ဂတော=ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤ
 ဘုရားကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းသည်။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ ပုညာဘိ-
 သန္ဓော=ကောင်းမှုအလျဉ်သည်။ ဝါ=သည်။ ကုသလာဘိသန္ဓော= ကုသိုလ်
 အလျဉ်သည်။ သုခဿာဟာရော=ချမ်းသာသုခကို ဆောင်သည်။ပ။ သဂ္ဂသံဝတ္တ-
 နိကော=နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းငှာ ဖြစ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဣဋ္ဌာယ=
 ငှာ။ပ။ သုခါယ=ငှာ။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ပုညာဘိသန္ဓကား။ အရိယ
 သာဝကော=သည်။ ဓမ္မံ=တရားတော်မြတ်ကို။ (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၊ ဓမ္မက္ခန်ဟု၊
 ဆယ်တန်မှတ်သား၊ မြတ်တရားတော်ကို)သရဏံ=ဟူ၍။ဂတော=သည်။ ဟောတိ
 =၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤတရားတော်ကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ခြင်းသည်။
 ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ပ။ သံဃံ=အရိယာသံဃာတော်ကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စ=ငါးမျိုးကုန်သော။ ဣမာနိ ဒါနာနိ=(ပေးလှူကြောင်း
 စေတနာဟူသော) ဤအလှူဒါနတို့သည်။ မဟာဒါနာနိ=ကြီးမြတ်သောအလှူ
 ဒါနတို့သည်။ အဂ္ဂညာနိ=မြင့်မြတ်သော အလှူဒါနတို့ဟူ၍ သိအပ်ကုန်သည်။
 ရတ္တညာနိ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး သိအပ်ကုန်သည်။ ဝံသညာနိ=
 အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အဆက်အနွယ်တို့ဟူ၍ သိအပ်ကုန်သည်။
 ပေါရာဏာနိ=ရှေးဦးပေါက်ဖွား ယောက်ျားမြတ်တို့၏ ဥစ္စာတို့သည်။ အသံ
 ကိဏ္ဍာနိ=(မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ) သူတော်ကောင်းတို့ မပယ်စွန့်အပ်ကုန်
 သည်။ အသံကိဏ္ဍပုဗ္ဗာနိ=ရှေးကလည်း မပယ်စွန့်အပ်ဖူးကုန်သည်။ (ဟောန္တိ=
 ဖြစ်ကုန်၏။ တာနိ=ထိုအလှူဒါနတို့ကို) န သံကိယန္တိ=ယခုလည်း မပယ်စွန့်
 အပ်ကုန်။ န သံကိယိသန္တိ=နောင်အခါ၌လည်း မပယ်စွန့်အပ်ကုန်လတ္တံ့။ ဝိညုဟိ
 =ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော။ သမဏေဟိ=မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော
 ရဟန်းတို့သည်လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏေဟိ=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွား
 စေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာနိ=မကဲ့ရဲ့အပ်
 ကုန်။ ပဉ္စ=ငါးမျိုးသောဒါနတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ အရိယသာဝကော=သည်။ ပါဏာတိပါတံ=
 သတ္တဝါ၊ အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျော့ကျစေခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ဝါ=
 သတ္တဝါ အသက်ကို သတ်ခြင်းကို။ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ
 စာမျက်နှာ(၄၇၆) စသည် (တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ်)၌ အကျယ်
 တဝင့် ရေးခဲ့ပြီ] ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍။ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍။ ပါဏာတိပါတာ=
စေတနာမှ။ ဝါ=ခြင်းမှ။ ပဋိဝိရတော=အမြဲအစဉ်ရှောင်ကြဉ်သည်။ ဟောတိ=
 ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပါဏာတိပါတာ=မှ။ ပဋိဝိရတော=အမြဲအစဉ် ရှောင်
 ကြဉ်သော။ အရိယသာဝကော=သည်။ အပရိမာဏာနံ=အရေအတွက်ပမာဏ

မရှိကုန်သော၊ ဝါ=ရေတွက်မရအောင် များပြားလှကုန်သော။ သတ္တာနံ=သတ္တဝါ တို့အား။ အဘယံ=ဘေးမရှိခြင်းကို။ ဝါ=ဘေးမဲ့အလှူကို။ ဒေတီ=လှူ၏။ အဝေရံ =ရန်မရှိခြင်းကို။ ဒေတီ=၏။ အဗျာဗန္ဓု=ဆင်းရဲဒုက္ခ မရှိခြင်းကို။ ဒေတီ=၏။

အပရိမာဏာနံ=ကုန်သော။ သတ္တာနံ=တို့အား။ အဘယံ=ကို။ ဒတွာ= ပေးလှူပြီး၍ လည်းကောင်း။ အဝေရံ=ကို။ ဒတွာ=ကောင်း။ အဗျာဗန္ဓု=ကို။ ဒတွာ=ကောင်း။ အပရိမာဏဿ=အရေအတွက် ပမာဏမရှိသော။ ဝါ=သော။ အဘယဿ=ဘေးကင်းခြင်း၏လည်းကောင်း။ အဝေရဿ=ရန်မရှိခြင်း၏ လည်းကောင်း။ အဗျာဗန္ဓုဿ=ကောင်း။ ဘာဂီ=အဖို့ရှိသည်။ (အဖို့ဝေစုရရှိသည်) ဟောတီ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော။ ဣဒံ ဒါနံ=ဤစေတနာ ဒါနသည်။ (ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စေတနာဟူသော ဘေးမဲ့ အလှူဒါနသည်) မဟာဒါနံ=မြတ်သောအလှူဒါနသည်။ အဂ္ဂညံ=မြင့်မြတ်သော အလှူဒါနဟု သိအပ်သည်။ ရတ္တညံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး သိအပ် သည်။ ဝံသညံ=အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အဆက်အနွယ်ဟု သိအပ်သည်။ ပေါရာဏံ=ရှေးဦးပေါက်ဖွား ယောက်ျားမြတ်တို့၏ ဥစ္စာသည်။ အသံကိဏ္ဍံ= အပ်သည်။ အသံကိဏ္ဍပုဗ္ဗံ=အပ်ဖူးသည်။ (ဟောတီ=၏။ တံ ဒါနံ=ထိုဘေးမဲ့ အလှူဒါနကို) န သံကိယတိ=ယခုလည်း မပယ်စွန့်အပ်။ န သံကိယိဿတိ= အပ်လတ္တံ။ပ။ အပ္ပဋိကုဋ္ဌံ=မကဲ့ရဲ့အပ်။ ဝါ=မပယ်ရှားအပ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ= ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စေတနာဟူသော ဘေးမဲ့အလှူသည်။ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ပ။ သံဝတ္တတီ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော မဟာဒါနကား။ အရိယ သာဝကော=သည်။ အဒိန္နာဒါနံ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းကို။ ဝါ=ခိုးယူလုယက်ခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ဝါ=ခိုးယူ လုယက်ကြောင်း စေတနာကို။ ပဟာယ=၍။ အဒိန္နာဒါနာ=ခြင်းမှ။ ဝါ=မှ။ ပဋိဝိရတော=သည်။ ဟောတီ=၏။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရံ=ကာမဂုဏ် မေထုန် အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ကျင့်ခြင်းကို။ ဝါ=....ကျင့်ခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ပဟာယ=၍။ပ။ မုသာဝါဒံ=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ် ပယောဂကို သိစေကြောင်း စေတနာကို။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းကို။ပ။ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနံ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ကြောင်း စေတနာကို။[ယခင် တိကနိပါတ် ဥပေါသထသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၄၈၀)၌ ရေးခဲ့ပြီးတည်း]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ=မှ။ ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ် သော။ အရိယသာဝကော=သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဌမံ=ငါးခုမြောက်သော။

တ္တဒံ=ဤစေတနာဒါနသည်။ (ဤသေရည်အရက် သောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စေတနာဟူသော ဘေးမဲ့ အလှူဒါနသည်) မဟာဒါနံ=သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ=ဤသေရည်အရက်သောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း စေတနာဟူသော ဘေးမဲ့အလှူဒါနသည်။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော။ ပုညာဘိသန္ဓော=သည်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ ပုညာဘိသန္ဓာ=တို့သည်။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ =မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၁၀-ဒုစွရိတဝိပါကသုတ်

၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပါဏာတိပါတော=သတ္တဝါ၊ အသက်ကိုသတ်မှု အကုသိုလ်စေတနာသည်။ ဝါ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျောကျစေခြင်းဟူသော အကုသိုလ်စေတနာသည်။ အာသေဝိတော=ဦးစွာပဋ္ဌမ မှီဝဲအပ် (ဖြစ်စေအပ်)သည်။ ဘာဝိတော=တိုးပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတော=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်။(သမာနော=ဖြစ်လသော်) နိရယသံဝတ္တနိကော =ငရဲဘဝကို ဖြစ်စေတတ်၏။ တိရစ္ဆာနယောနိသံဝတ္တနိကော=တိရစ္ဆာန်ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပေတ္တိဝိသယသံဝတ္တနိကော=ပြိတ္တာဘဝကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ပါဏာတိပါတဿ=သတ္တဝါအသက်ကိုသတ်မှု အကုသိုလ်စေတနာ၏။ သဗ္ဗလ-ဟုသော=အားလုံးသော မကောင်းကျိုးတို့အောက် အပေါ့ဆုံး အသေးငယ်ဆုံး ဖြစ်သော။ [လဟု ဝေ လဟုသော။ သပစ္စည်းအနက်မဲ့တည်း။ သဗ္ဗေဟိ ဝိပါကေဟိ လဟုသော သဗ္ဗလဟုသော] ယော ဝိပါကော=အကြင်အကျိုးဝိပါက်သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။ တေန ဝိပါကေန=ထိုအပေါ့ဆုံး အကျိုး ဝိပါက်ဖြင့်။ ဝါ=ထိုအပေါ့ဆုံးအကျိုးဝိပါက်အနေအားဖြင့်၊ ပါဏာတိပါတော=သည်။) မနုဿ ဘူတဿ=လူဖြစ်သောသူ၏။ ဝါ=လူဖြစ်သောသူမှာ။ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော

၁။ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော။ ။ဤ၌ “အပ္ပါယုကဘာဝ သံဝတ္တနိကော”ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ်ကို ချေထားသည်ဟု (သို့မဟုတ်) ဘာဝပုဇာနဟု ကြံရ၏။ ထို့ကြောင့် အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော=တိုသောအသက်ရှိသူ၏အဖြစ် (ဝါ=အသက်တိုခြင်း)ကို ဖြစ်စေတတ်သည်”ဟု အနက်ပြန်ဆိုရ၏။

ဘောဂဗျသန သံဝတ္တနိကော-စသော ပါဠိများ စိစစ်ချက်။ ။ဤသုတ်ပါဠိတော်၌ “အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော”ဟူသော ဩကာရန္တပါဠိအတိုင်းပင် ဘောဂဗျသန သံဝတ္တနိကော၊ ဘောဒနသံဝတ္တနိကော၊ အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိကော၊ ဥမ္မတ္တကသံဝတ္တနိကော”ဟူ၍ ဩကာရန္တဖြင့်ချည်း ရှိနေ၏။ ဤသုတ်၌သာမက ဤသုတ်ကို သာမက အဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ပြထားသော ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်၊ ၄၄၇ (ဗာဝိသတိမဝဂ်။ အာသေဝန-ပစ္စယကထာ) ၌လည်း ဩကာရန္တဖြင့်ချည်းပင် ရှိနေလေပြန်၏။ သို့သော် ဤသုတ်ပါဠိတော်၏ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်အမှန်ကို စဉ်းစားကြည့်လျှင် ထိုပါဠိများ၏လိန်ကာရန်

=တိုတောင်းသော အသက်ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဝါ=အသက်တိုခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

မှားယွင်းနေကြောင်း သိသာပါ၏။ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်အကျဉ်းချုပ်မှာ- ရဟန်းတို့-ပါဏာတိပါတ, အဒိန္နာဒါနစသော အကုသိုလ်ကံ ငါးမျိုးသည်(ကြီးလေးသော အကျိုးဝိပါက်အနေအားဖြင့်) ငရဲတိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာဘဝကို ဖြစ်စေ၏။ အပေါ့ဆုံး အသေးငယ်ဆုံး(သဗ္ဗလဟုသ)အကျိုးဝိပါက်အနေအားဖြင့်ကား ပါဏာတိပါတအကုသိုလ်ကံသည် အသက်တိုခြင်း (အပ္ပါယုက)ကို ဖြစ်စေ၏။ အဒိန္နာဒါန အကုသိုလ်ကံသည် ဘောဂဗျသနကို ဖြစ်စေ၏။ပ။ သုရာမေရယပါနကံသည် ရူးသွပ် ခြင်းကို ဖြစ်စေ၏။ ဤအတိုင်းပင် ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ် အကျဉ်းချုပ် ဖြစ်၏။

ထိုဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်အတိုင်း “ယော သဗ္ဗလဟုသော။ပ။ ဝိပါကော” စသည်ကို အနက်ပြန်ဆိုသောအခါ “သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ အတ္ထိ=ရှိ၏။ တေန ဝိပါကေန=ထိုအပေါ့ဆုံး အသေးငယ်ဆုံး အကျိုးဝိပါက်ဖြင့်။ (အကျိုးဝိပါက် အနေအားဖြင့်) ပါဏာတိပါတော=သည်။ အပ္ပါယုက သံဝတ္တနိကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ အဒိန္နာဒါနံ=သည်။ ဘောဂဗျသနသံဝတ္တနိကံ=သည်။ ဟောတိ=၏” ဤသို့ စသည်ဖြင့် “ယော ဝိပါကော” ဟူသော အနိယမ၏ နိယမကို “တေန ဝိပါကေန” ဟု ကရိုဏ်းပါဠိ ပြုလုပ်ထည့်စွက်၍လည်းကောင်း၊ ပါဏာတိပါတော, အဒိန္နာဒါန စသော အရင်းခံ ပကတိကတ္တားကို ဆောင်ယူထည့်စွက်၍လည်းကောင်း အနက်ပြန်ဆိုရ၏။

ယင်းသို့သော ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို စဉ်းစားကြည့်လျှင် ပါဏာတိပါတောဟူသော မူရင်းပကတိကတ္တား၏ ပုလ္လိင်ဩကာရန္တနှင့် လျော်ညီအောင် “အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော” ဟု ပုလ္လိင်ဩကာရန္တဖြင့် ပါဠိရှိကြောင်း သိသာထင်ရှားသကဲ့သို့ “အဒိန္နာဒါနံ” ဟူသော မူရင်းပကတိကတ္တား၏ နပုလ္လိင်နိဂ္ဂဟိတန္တနှင့် လျော်ညီအောင် ဘောဂဗျသန သံဝတ္တနိကံ-ဟု နပုလ္လိင်နိဂ္ဂဟိတန္တဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိသုဏာဝါစာ, ဖရသာဝါစာ-ဟူသော မူရင်းပကတိကတ္တားအတိုင်း ဘောဒနသံဝတ္တနိကာ, အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိကာ-ဟု ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုရာမေရယ ပါနံ။ပ။ ဥမ္မတ္တက-သံဝတ္တနိကံ-ဟု လည်းကောင်း ရှိမှသာ မှန်ကန်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပါသည်။

နိဿယအနက်များ စိစစ်ချက်။ ။ရှေးဆရာများကမူ “ယော ဝိပါကော” ဟူသော အနိယမ၏ နိယမကို “ယော ဝိပါကော” ဟု ကတ္တားပုဒ်ပြုလုပ် ထည့်စွက်၍ “ယော ဝိပါကော=ထိုသဗ္ဗလဟုသ အကျိုးဝိပါက်သည်။ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘောဂဗျသနသံဝတ္တနိကော=သည်။ ဟောတိ=၏” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဩကာရန္တပါဠိ ရှိသည့်အတိုင်းပင် အနက်ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ သို့သော် ယင်းသို့ အနက်ပြန်ဆိုလျှင် ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ် ပျက်ပြယ်သွားမည် ဖြစ်၏။ ရှင်းပြပါဦးမည်-

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ အဒိန္နာဒါနံ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်မှု အကုသိုလ်စေတနာသည်။ အာသေဝိတံ=ဦးစွာပဌမ မှီဝဲအပ်သည်

ပါဏာတိပါတ အကုသိုလ်ကံ၏ သဗ္ဗလဟုသ အကျိုးဝိပါက်ကို ညွှန်ပြစမ်းပါဟု ဆိုလျှင် အပ္ပါယုက အကျိုးဝိပါက်ကလွဲ၍ အခြားညွှန်ပြစရာမရှိပါ။ အဒိန္နာဒါနကံ၏ သဗ္ဗလဟုသအကျိုးဝိပါက်မှာလည်း ဘောဂဗျသနဖြစ်ပါသည်ဟုသာ ညွှန်ပြရမည် ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် “သော ဝိပါကော=ထိုအပေါ့ဆုံး အသေးငယ်ဆုံး အပ္ပါယုကအကျိုး ဝိပါက်သည်။ အပ္ပာယုကသံဝတ္တနိကော=အပ္ပာယုက အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဟောတိ=၏။ အဒိန္နာဒါနကံ၏ အပေါ့ဆုံး အသေးငယ်ဆုံးဖြစ်သော ဘောဂဗျသန အကျိုးဝိပါက်သည် ဘောဂဗျသနသံဝတ္တနိကော=ဘောဂဗျသန အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဟောတိ=၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်နေသော ကြောင့် “ရွှေထိုးလျှင် ရွှေဖြစ်သည်”ဟု ဆိုသည့်သဖွယ် အနက်အဓိပ္ပာယ် ပျက်ပြယ် တော့မည် ဧကန်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “သော ဝိပါကော”ဟု ကတ္တားပုဒ် ပြုလုပ် ထည့်စွက်၍ အနက်မပြန်ဆိုသင့်သည်မှာ သိသာလှပါသည်။

ယုဆဖ္ဓယ်တဓိယျ။ ။ သို့သော် နဂိုရှိရင်းပါဠိကို ပြင်ဆင်ရန် အလိုမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များအလိုအားဖြင့်ကား ညံ့ဖျင်းနုချာသော လူ့ဘဝပဋိသန္ဓေအကျိုးကို သဗ္ဗလဟုသ ဝိပါကဟု ယူပြီးလျှင် ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန စသော အကုသိုလ် ကံတို့၏ ပကတုပနိဿပစ္စည်းကြောင့် ထိုညံ့ဖျင်းနုချာသော လူ့ဘဝ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ရရှိသည်။ ထိုညံ့ဖျင်းသော ပဋိသန္ဓေအကျိုးကြောင့် အပ္ပာယုက စသည်ဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုကာ “သော ဝိပါကော=ထိုညံ့ဖျင်းနုချာသော လူ့ဘဝပဋိသန္ဓေ အကျိုးဝိပါက်သည်။ အပ္ပာယုက၊ ဘောဂဗျသန။ပ။ ဥမ္မတ္တက အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေ၏”ဟူ၍ အနက်အဓိပ္ပာယ် ယူလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရှိရင်းပါဠိကို ပြင်စရာမလိုပါဟု ယုဆဖ္ဓယ်၊ ငြင်းဆိုဖွယ် ရှိ၏။

သို့သော် အကုသိုလ် ဥပဿာတက၊ ဥပပိဋကကံကြောင့် ဖြစ်ရသော ထိုအပ္ပာယုက စသော အကျိုးဝိပါက်တို့သည် အညံ့စား အောက်တန်းစား လူနုချာများမှာသာ ရှိသည် မဟုတ်၊ အထက်တန်းစား ပုဂ္ဂိုလ်များမှာလည်း ရှိသည်ပင် ဖြစ်၏။ လူ့ဘဝပဋိသန္ဓေ အကျိုးဟူသမျှသည် အညံ့စားဖြစ်ဖြစ် အကောင်းစားဖြစ်ဖြစ် ကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့် သာ ဖြစ်ရ၏။ ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ထို့ ကြောင့် လက်ရှိပါဠိကို မပြင်လိုသူတို့၏ ထိုအယူအဆသည် အဘိဓမ္မာသဘောနှင့် ဆန့်ကျင်၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား ပြခဲ့သော ပါဠိတော်ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်နှင့် စိစစ်ချက် သည် ယခုလက်ရှိ ပါဠိအမှားကို ပြင်ဆင်ရန်အတွက် အလွန်ခိုင်လုံသော သဘာဝ အကြောင်း ယုတ္တိဖြစ်ပါ၏။ သို့သော် ထို့ထက်ပို၍ ခိုင်လုံအောင် နောက်ထပ် အာဂမ အကြောင်း ယုတ္တိကို အချိန်အကုန်ခံ၍ ရှာဖွေရသေး၏။ ယင်းသို့ ရှာဖွေသောအခါ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ဥပါလိသုတ် အဋ္ဌကထာ (နှာ-၄၇)ဝါကျများကို တွေ့ရ၏။ ထိုဝါကျများ

။ပ။ ဗဟုလီကတံ=သည်။ (သမာနံ=ဖြစ်လသော်)။ နိရယသံဝတ္တနိကံ=တတ်၏။
။ပ။ ပေတ္တိဝိသယသံဝတ္တနိကံ=၏။ အဒိန္နာဒါနဿ=၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။

ကား ဤသုတ်ပါဠိတော်ဝါကျနှင့် ထပ်တူနီးပါး တူနေသည်သာမက ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ် အားဖြင့်ကား ဘာမျှ မကွဲမပြား၊ တသားတည်းတူညီနေသည်ကို တွေ့ရလေ၏။ ထို အဋ္ဌကထာ ဝါကျများမှာ-

ပါဏာတိပါတော နာမ နိရယသံဝတ္တနိကော ဟောတိ၊ တိရစ္ဆာနယောနိသံဝတ္တ နိကော၊ ပေတ္တိဝိသယသံဝတ္တနိကော၊ တထာ အဒိန္နာဒါနာဒိနိ၊ ပါဏာတိပါတော နိရယေ ပစ္စိတွာ မနုဿလောကံ အာဂတဿ ဝိပါကာဝသေသေန အပ္ပါယုက သံဝတ္တ နိကော ဟောတိ၊ အဒိန္နာဒါနံ အပ္ပဘောဂသံဝတ္တနိကံ၊ မိတ္တာစာရော ဗဟုသပတ္တ သံဝတ္တနိကော၊ မုသာဝါဒေါ အဘူတဗ္ဗက္ခာနသံဝတ္တနိကော၊ မဇ္ဇပါနံ ဥမ္မတ္တကဘာဝ သံဝတ္တနိကံ။ ဤအဋ္ဌကထာဝါကျများသည် မှားယွင်းနေသောပါဠိများကို ပြင်ဆင်ရန် အတွက် ပညာရှိတို့ လက်ခံယုံကြည် အတည်ပြုနိုင်လောက်အောင် အလွန်ခိုင်လုံသော အာဂမ အကြောင်းယုတ္တိ ဖြစ်ပါလေတော့၏။

“တေန ဝိပါကေန” ၌ ဝိဘတ်အနက်။ ။နိဿယခန်း၌ “တေန ဝိပါကေန= ထိုအပေါ့ဆုံး အကျိုးဝိပါက်ဖြင့်” ဟု ကရိုဏ်းအနက် ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ပြခဲ့သော ဥပါလိသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ “ဝိပါကာဝသေသေန” ၌လည်း ကရိုဏ်းအနက်ပင် ဖြစ်သင့် ၏။ ကရိုဏ်းနာဝိဘတ် သက်ထားသောကြောင့် ကရိုဏ်းအနက်ဟု ဆိုလိုက်ရသော်လည်း “စတုဓာ ပရမတ္ထတော” ၌ကဲ့သို့ အဘိန္နဝိသေသန အနက်သာဖြစ်ပါ၏။ ဤနေရာမျိုး၌ ပေတဝတ္ထု၊ ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာတို့၌ကား “ခါဒါမိ၊ ဥပပန္နာ” ဟူသော ကြိယာတို့၌ တိုက်ရိုက်စပ်ရသောကြောင့် ကရိုဏ်းအနက်၊ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏအနက်ဟူ၍ အနက် နှစ်မျိုး သဘောတူထား၍ ဖွင့်ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ယင်းအနက် နှစ်မျိုးတွင်-

(၁) တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန၊ မုသာဝါဒဿ စုဘယံ၊

ပုတ္တမံသာနိ ခါဒါမိ၊ ပုဗ္ဗလောဟိတ မက္ခိတာ။

[ပေတဝတ္ထု ပါဠိတော်၊ ၁၃၁]

မြန်မာပြန်။ ။ထိုပါဏာတိပါတကံ၊ မုသာဝါဒကံဟူသော ကံနှစ်မျိုး၏ အကျိုး ဝိပါက်နှစ်မျိုးဖြင့် ပြည်သွေးယိုထွက် လူးကပ်အပ်လျက် တပည့်တော်မ၏ သားငယ် အသားတို့ကို စားနေရပါ၏။ ဥဘယန္တိ ဥဘယဿာပိ ကမ္မဿ ဥဘယေန ဝိပါကေန၊ ကရဏတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ပစ္စတ္တဝစနံ။ ၎င်း အဋ္ဌကထာ၊ ၃၃။

(၂) ကေနာသိ ကမ္မဖလေနိဓူပပန္နာ (အကျိုးပေးခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သော အဘယ်ကံ၏ အကျိုးဖြင့် ဤနတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရပါသနည်း)၊ ဝိမာနဝတ္ထု ပါဠိတော်၊ ၅၁။ တတ္ထ ကမ္မဖလေနာတိ ကမ္မဖလေန ဝိပစ္စိတုံ အာရဒ္ဓေနာတိ ဝစနသေသော၊ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏေစေတံ ကရဏဝစနံ။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ။ ၁၄၇။

ထို့အပြင် “ကေန ကမ္မဖလေန=အဘယ်ကံ၏ အကျိုးဖြင့်” ဟူ၍ အကျိုးကို မေးမြန်းရာ၌ ကရိုဏ်းအနက်၊ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏအနက် ပြန်ဆိုသော်လည်း

ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ထိုအပေါ်ဆုံး အကျိုး ဝိပါကံဖြင့်။ အဒိန္နာဒါနံ=သည်။) မနုဿဘူတဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ ဘောဂဗျသန သံဝတ္တနိကံ=ပစ္စည်းဥစ္စာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော=ကာမဂုဏ် မေထုန် အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်မှု အကုသိုလ်စေတနာသည်။ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဿ=စေတနာ ၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။) တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော=သည်။) မနုဿဘူတဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ သပတ္တ +ဝေရ +သံဝတ္တနိကော=ရန်သူတို့နှင့်တကွ +ခိုက်ရန်ကို +ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ မုသာဝါဒေါ=မဟုတ်မမှန်သောအကြောင်းအရာကို ဟုတ်မှန် သောအားဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း အကုသိုလ်စေတနာသည်။ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုမှုအကုသိုလ်စေတနာသည်။ပ။ မုသာဝါဒဿ=၏။ သဗ္ဗလဟု သော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ မုသာဝါဒေါ=သည်။) အဘူတ +အပ္ပက္ခာန သံဝတ္တနိကော=မမှန်ကန်သော ပြစ်မှု ဖြင့် +စွပ်စွဲခံရခြင်းကို +ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပိသုဏာ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ပြု တတ်သော။ ဝါ=မိမိကို ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်၊ သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သည်း အမုန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော။ ဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကားပြောဆိုကြောင်း စေတနာသည်။ အာသေဝိတာ=သည်။ပ။ ဗဟုလိကတာ=သည်။ (သမာနာ=

အကြောင်းကံကို မေးမြန်းရာ၌ကား “ကေန=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ အဘယ် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံကြောင့်” ဟု ဟိတ်အနက်ဖွင့်၏။ ဥပမာအားဖြင့်-

ကေန တေ တာဒိသော ဝဏ္ဏော၊ ကေန တေ ဣဓ မိဇ္ဈတိ။ (ဝိမာနဝတ္ထု၊ ၁)။ ကေနာတိ စ ဟေတွတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ ကေန ဟေတုနာတိ အတ္ထော။ပ။ ကေန ကီဒိသေန ပုညဝိသေသေန ဟေတုဘူတေန ဒေဝတေ တဝ တောဒိသော။ပ။ သရီရဝဏ္ဏော ဇာတော။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ၊ ၁၄။

“ကေန ကမ္မေန” ဟု အကြောင်းကံကို မေးမြန်း၍ “တဿ နိဿန္ဓေန” ဟု အကျိုးကို ဖြေဆိုရာ၌ကား ဟိတ်အနက်ချည်း ပြန်ဆိုသင့်၏။ ဥပမာအားဖြင့် ခုဇ္ဈတ္တရာ ပန ဘန္ဓေ ကေန ကမ္မေန ခုဇ္ဈာ ဇာတာ=ခုဇ္ဈတ္တရာသည် အဘယ်အကုသိုလ်ကံ ကြောင့် အကုန်းမ ဖြစ်ရပါသလဲအရှင်ဘုရား၊ တဿ နိဿန္ဓေန ခုဇ္ဈာ ဇာတာ=ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်ကို ကုန်းဟန်ပြု၍ ပြောင်လှောင်ခဲ့မှုအကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကြောင့် အကုန်းမ ဖြစ်ရသည်။ (ပြောင်လှောင်ခဲ့မှု အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးခြင်းကြောင့် အကုန်းမ ဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုလို၏) တဿ=ထိုအကုသိုလ်ကံ၏။ နိဿန္ဓေန=အကျိုး ကြောင့်။ ဝါ=အကျိုးပေးခြင်းကြောင့်။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ၁၄၄။

သော်)။ပ။ ပိသုဏာယ=သော။ ဝါစာယ=...နာ၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ ပိသုဏာ=သော။ ဝါစာ=သည်) မနုဿဘူတဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ မိတ္တေဟိ=မိတ်ဆွေတို့နှင့်။ ဘေဒနသံဝတ္တနိကာ=စိတ်ဝမ်းကွဲပြားမှုကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဖရုသာ=ကြမ်းတမ်းသော။ ဝါ=မိမိနှင့်သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော။ ဝါစာ=စကားပြောဆိုကြောင်း စေတနာသည်။ပ။ ဖရုသာယ=သော။ ဝါစာယ=၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ ဖရုသာ=သော။ ဝါစာ=သည်) မနုဿဘူတဿ=၏။ ဝါ=မှာ။ အမနာပသဒ္ဒသံဝတ္တနိကာ=မနှစ်မြို့ဖွယ် အသံကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ (ခြိမ်းခြောက်ငေါက်ငမ်းသံ၊ ဆဲရေးတိုင်းထွာသံ စသော မနှစ်မြို့ဖွယ်အသံကိုသာ ကြားရစေတတ်သည်) ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သမ္မပ္ပလာပေါ=ပြန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာသည်။ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာသည်။ပ။ သမ္မပ္ပလာပဿ=၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။ (အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ သမ္မပ္ပလာပေါ=သည်။) အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိကော=သူတပါးတို့ လက်မခံ၊ မနာယူဖွယ် စကားကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဝါ=မိမိပြောစကားကို သူတပါးတို့ သက်သင့်မခံ၊ ပယ်လှန်ကန့်ကွက် ခံရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ သုရာမေရယပါနံ=သေရည်အရက်ကို သောက်ကြောင်း အကုသိုလ်စေတနာသည်။ပ။ သုရာမေရယပါနဿ=၏။ သဗ္ဗလဟုသော=သော။ ယော ဝိပါကော=သည်။(အတ္ထိ=၏။ တေန ဝိပါကေန=ဖြင့်။ သုရာမေရယပါနံ=

၁။ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိကော။ ။ဤ၌ “ဝါစာ”ဟူ၍ နဂိုမူလပုဒ်ရင်း၏ တူတူဇောတက အာပစ္စည်းဖြင့် တွေ့ရ၏။ ထိုအတိုင်းပင် “အနာဒေယျဝါစံ=သူတပါးတို့ လက်မခံ၊ မနာယူဖွယ်စကားကို။ သံဝတ္တေတိ=ဖြစ်စေ၏”ဟု ကြံ၍ အနက်ပေးထားသည်။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ၌မူ “အဂ္ဂဟေတဗ္ဗဝစနတံ သံဝတ္တေတိ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် “နတ္ထိ အာဒေယျဝါစာ ယဿာတိ အနာဒေယျဝါစော=သူတပါးတို့ လက်ခံ နာယူဖွယ်စကားမရှိသောသူ”ဟူ၍ ဗဟုဗွိဟိသမာသ်တွဲ၍ “ဝါစ”ဟု ရဿဖြင့် ပါ၌ ရှိရမည် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အနာဒေယျဝါစပုဒ်ကို ဘာဝပုဓာန၊ ဘာဝလောပ ကြံ၍ “အနာဒေယျဝါစံ (အနာဒေယျဝါစတံ) သံဝတ္တေတိတိ အနာဒေယျဝါစသံဝတ္တ နော၊ သော ဧဝ အနာဒေယျဝါစသံဝတ္တနိကော=သူတပါးတို့ လက်ခံနာယူဖွယ်စကား မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်”ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။

သည်) ဥမ္မတ္တကသံဝတ္တနိကံ=ရူးသွပ်သူ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ) ဒသမံ။ စတုတ္ထော=သော။ ဒါနဝဂ္ဂေါ။

၅-ဥပေါသထဝဂ်
၁-သံခိတ္တုပေါသထသုတ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဥပဝုတ္ထော=စောင့်ထိန်းအပ်သော။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော=အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါသထော=ဥပုသ်သီလသည်။ မဟပ္ပလော=များသော ကံတူမူရင်း အကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ မဟာနိသံသော=များသော ဆင့်ပွားအကျိုးအာနိသင် ရှိသည်လည်းကောင်း။ ဝါ=များသော ထပ်ဆင့်တိုးတက် အကျိုးဆက်ရှိသည်လည်းကောင်း။ မဟာဇုတိကော=များသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ မဟာဝိပ္ပါရော=များစွာကျယ်ပြန့်သောအကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=မေးဖွယ်ရှိသည်ကား။ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ ဥပဝုတ္ထော=သော။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော=သော။ ဥပေါသထော=သည်။ မဟပ္ပလော=လည်းကောင်း။ ပ။ မဟာဝိပ္ပါရော=ကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ အရိယသာဝကော=အရိယာတပည့်သည်။ ဣတိ=ဤသို့။ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသနည်းဟူမူ) ယာဝဇီဝံ=အသက်ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင်။ အရဟန္တာ=ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်။ ပါဏာတိပါတံ=ကို။ ပဟာယ=၍ [စာပိုဒ် (၃၉) အဘိသန္ဓသုတ် စာမျက်နှာ (၄၉၁) ကြည့်] ပါဏာတိပါတာ=မှ။ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်ကုန်လျက်။ ဝါ=ဆုတ်ခွာပြီးကာ၊ ကင်းရှင်းစွာ ပျော်မွေ့တော်မူကြကုန်လျက်။ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ် လည်းကြည့်] နိဟိတဒဏ္ဍာ=ချထားအပ်သော တုတ်ရှိကုန်လျက်။ ဝါ=သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ တုတ်မကိုင်ဆောင်ကြဘဲ။ နိဟိတသဏ္ဍာ=ချထား အပ်သော အခြားလက်နက်ရှိကြကုန်လျက်။ ဝါ=ဘဲ။ လန္တိ=မကောင်းမှုမှ ရှက်ကုန်လျက်။ ဒယာပန္နာ=သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သောမေတ္တာသို့ ဆိုက်ရောက်ကြကုန်လျက်။ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္မိနော=အားလုံးသော သတ္တဝါမှန်သမျှတို့ကို စီးပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားကြကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏။

အဟမ္မိ=ငါလဲပဲ။ အဇ္ဇ=ယနေ့။ ဣမဉ္စ ရတ္တိ=ဤညဉ့်၌လည်းကောင်း။ ဝါ=ဤညဉ့်ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ ဣမဉ္စ ဒီဝသံ=ဤနေ့၌လည်းကောင်း။ ဝါ=ဤနေ့ပတ်လုံးလည်းကောင်း။ ပ။ ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်လျက်။ နိဟိတဒဏ္ဍာ=ချထားအပ်သော တုတ်ရှိလျက်။ ဝါ=.... ငှာ တုတ်မကိုင်ဘဲ။ နိဟိတသဏ္ဍာ=ရှိလျက်။ ဝါ=ဘဲ။ လန္တိ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်မှ ရှက်လျက်။ ဒယာပန္နာ=သို့

ဆိုက်ရောက်လျက်။ သဗ္ဗပါဏာဘူတဟိတာနုကမ္မိ...သနားလျက်။ ဝိဟရာမိ...
 နေပါ၏။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=ဤဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ (ဤပါဏာတိပါတမှ
 ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတည်းဟူသော ဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း) အရဟတံ=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၏။ အနုကရောမိ=နောက်လိုက်အတု ပြုလုပ်ပါ၏။ (ဧဝံ ကရောန္တေန=ဤသို့
 နောက်လိုက်အတုပြုလုပ်သော) မေ=ငါသည်။ ဥပေါသထော=ဥပုသ်သီလကို။
 ဥပဂုတ္တော စ=စောင့်ထိန်းအပ်သည်လည်း ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့။
 (ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏) (သော=ထိုအရိယသာဝကသည်) ပဋ္ဌမေန=
 ရှေးဦးစွာသော။ ဣမိနာ အင်္ဂေန=(ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော)
 ဤဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်။ သမန္နာဂတော ဟောတိ။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ပ။ ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်။ ဒိန္နာဒါယီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်
 သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ ယူကုန်လျက်။ ဒိန္နပါဠိကံခီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော
 ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ အလိုရှိကြကုန်လျက်။ အထေနေန=မခိုးမဝှက်တတ်သော။
 (အထေနတ္တာ=မခိုးမဝှက်တတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) သုစိဘူတေန=စင်ကြယ်သည်
 ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အတ္တနာ=အတ္တဘောဖြင့်။ ဝိဟရန္တိ=နေတော်မူကြကုန်၏။ပ။
 ပဋိဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်လျက်။ ဒိန္နာဒါယီ=...သာယူလျက်။ [ဧကဝုစံအနက်
 ဆိုပါ] ဒိန္နပါဠိကံခီ=...လိုရှိလျက်။ပ။ ဝိဟရာမိ=၏။ (အဟံ=ငါသည်)ဣမိနာပိ
 အင်္ဂေန=လည်း။ (ဤအဒိန္နာဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်အင်္ဂါ
 ဖြင့်လည်း)။ပ။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့။ ဣတိ=သို့။ (ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=၏) (သော=ထို
 အရိယသာဝကသည်) ဒုတိယေန=နှစ်ခုမြောက်သော။ ဣမိနာ အင်္ဂေန=(အဒိန္နာ
 ဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။
 ဟောတိ=၏။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ အဗြဟ္မစရိယံ=မမြင့်မြတ်သော
 မေထုန်အကျင့်ကို။ ဝါ=မမြင့်မြတ်သူတို့၏ မေထုန်အကျင့်ကို။ ဝါ=မမြင့်မြတ်
 သော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဟူသော စေတနာကို။ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍။
 ဝါ=၍။ ဗြဟ္မစာရိနော (မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) မြတ်သောအကျင့်
 ကို ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။ အာရာစာရိနော=မေထုန်မှဝေးစွာ ကျင့်တော်မူကြ
 ကုန်၏။ ဂါမမေဗ္ဗာ=ရွာသူရွာသားတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော။ မေထုနာ=မေထုန်
 အကျင့်မှ။ ဝါ=ရာဂထလာ၊ ညိညာတူကြ၊ အဖိုအမတို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်မှ၊
 ဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ၊ အဇ္ဇေ=ယနေ။ပ။
 ဗြဟ္မစာရိ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပါ၏။ အာရာစာရိ=မေထုန်မှ ဝေးစွာ
 ကျင့်ပါ၏။ပ။ ဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(မေထုန်မှ ရှောင်
 ကြဉ်ခြင်း ဟူသော)ဤဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ပ။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ့။ ဣတိ=သို့။
 (ပဋိသန္ဓိက္ခတိ=၏)။ တတိယေန=သုံးခုမြောက်ဖြစ်သော။ ဣမိနာ အင်္ဂေန=

(မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်။ သမန္နာဂတော=သည်။ ဟောတိ=၏။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ မုသာဝါဒံ=ကို။ [စာပိုဒ်(၃၉) အဘိသန္ဓသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၄၉၂)ကြည့်]။ ပဟာယ=၍။ မုသာဝါဒါ= မှ။ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ [မုသာဝါဒပုဒ်၊ ပဋိဝိရတာပုဒ်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်စိစစ်ချက်၊ အနက်ပေးပုံ စိစစ်ချက်တို့ကို ယခင် တိက နိပါတ် ဥပေါသထသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ]။ သစ္စဝါဒိနော=မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူကြကုန်၏။ သစ္စသန္တာ=မှန်ကန်သော ရှေ့စကားနှင့် မှန်ကန်သော နောက်စကားကို အကြားမလပ် ဆက်စပ်တော်မူကြကုန်၏။ [တခါတရံမျှ ကြီးကြားကြီးကြား မမှန်သောစကားကို မပြောကြဟူလို]။ ထေတော=စကားအား ဖြင့် ခိုင်မြဲတည်တံ့ကုန်၏။ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သောစကား ရှိတော်မူကြကုန်၏။ ပစ္စယိကာ=ယုံကြည်သင့် ယုံကြည်ထိုက်ကုန်၏။ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း ကို။ အဝိသံ ဝါဒကာ=မလွဲချော်စေတတ်ကုန်။ အဟမ္မိ=ငါလဲပဲ။ ပ။ ပဋိဝိရတော =ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ သစ္စဝါဒိ=မှန်ကန်သောစကားကိုသာ ပြောဆိုပါ၏။ သစ္စ- သန္တာ=...ဆက်စပ်ပါ၏။ ထေတော=...တံ့ပါ၏။ ဝါ=၏။ ပစ္စယိကော=... ထိုက်ပါ၏။ လောကဿ=ကို။ အဝိသံဝါဒကော=မလွဲချော်စေတတ်ပါ။ (အဟံ= ငါသည်)။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤ ဂုဏ် အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ ပ။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ပ။ ပဋိဝိရတာ=ကုန်၏။ အဟမ္မိ= ပဲ။ ပ။ ပဋိဝိရတော=ပါ၏။ (အဟံ=သည်)။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(သေရည် အရက်သောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) 'ဤဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ ပ။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=၏)။ ပ။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဧကဘတ္တိကာ=တထပ်တည်း သော နံနက်စာဆွမ်းရှိတော်မူကြကုန်၏။ ဝါ=နေမွန်းမလွဲမီအတွင်း နံနက်ဆွမ်း တထပ်သာ ဘုဉ်းပေးတော်မူကြကုန်၏။ ရတ္တုပရတာ=ညဉ့်၌ စားခြင်းမှ ရှောင် ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ ဝိကာလဘောဇနာ=နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းမှ။ (နေ မဝင်မီအတွင်း နေမွန်းလွဲချိန်၌ ယာဝကာလိက ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကို စားခြင်းမှ)။ ဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြကုန်၏။ ပ။ ဧကဘတ္တိကော=...ဆွမ်း ရှိပါ၏။ ရတ္တုပရတော=...ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ ဝိကာလဘောဇနာ=မှ။ ဝိရတော=ရှောင် ကြဉ်ပါ၏။ (အဟံ=သည်)။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(ဝိကာလဘောဇနမှ ရှောင် ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်လည်း။ ပ။ ဆဋ္ဌေန=ခြောက်ခုမြောက်သော။ ဣမိနာ အင်္ဂေန=(ဝိကာလဘောဇနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤဂုဏ်အင်္ဂါ နှင့်။ သမန္နာဂတော=သည်။ ဟောတိ=၏။

[ထို့နောက် “နစ္စဂီတ” မှစ၍ “ဝိဘူသနဋ္ဌာနံ” တိုင်အောင် ပုဒ်ပေါင်းများစွာ ရှိသော်လည်း တဝိဘတ်ဆုံးသော သမာသ်ပုဒ် တပုဒ်တည်းသာဖြစ်သောကြောင့် မည်မျှပင် ရှည်လျားသော်လည်း အနက်ပေးသောအခါ ထုံးစံအတိုင်း ထိုသမာသ် ရှည်ကြီးကို တဆက်တည်း အနက်ပြန်ဆိုရတော့မည်ဖြစ်၏။ သို့သော် အနက် မှတ်၍ လွယ်ကူအောင် ဖြတ်တောက်နိုင်သလောက် ဖြတ်တောက်၍ အနက် ပြန်ဆိုပါမည်။]

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ နစ္စ=ကိုယ်တိုင်ကခြင်း၊ သူတပါး ကို အကခိုင်းခြင်း။ ဂီတ=ကိုယ်တိုင် သီချင်းဆိုခြင်း၊ သူတပါးကို သီချင်းဆို ခိုင်းခြင်း။ ဝါဒီတ=ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း၊ သူတပါးကိုတီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း။ ဝိဘူက ဒဿနံ=(သူတပါးတို့ အလိုအလျောက် ကပြ သီဆိုတီးမှုတ်နေသည်တို့ကို) မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဆူးပြောင့် တံကျင်သဖွယ် ဖြစ်သော ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း။ မာလာဂန္ဓ ဝိလေပန ဓာရဏ မဏ္ဍန ဝိဘူသနဋ္ဌာနံ=ပန်းပန်ခြင်း၊ နံ့သာနှင့် နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အသားအရေ လှပမွှေးကြိုင်အောင် လိမ်းကျံ ခြယ်လှယ်ခြင်း တို့၏ အကြောင်းရင်းစေတနာကို [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ-၄၈၁၊ ယခင်တိကနိပါတ် ဥပေါသထသုတ်လည်း ကြည့်ပါ။]။ ပဟာယ =၍။ နစ္စ ဂီတ ဝါဒီတ...ဋ္ဌာနာ=စေတနာမှ။ ပဋိဝိရတာ=ကုန်၏။ အဟမ္မိ= ပဲ။ပ။ ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်ပါ၏။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(နစ္စဂီတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) ဤဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ပ။

ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အရဟန္တာ=တို့သည်။ ဥစ္စာသယန မဟာသယနံ=မြင့် သောနေရာနှင့် အလျားအနံကြီးမားခမ်းနား ဆန်းကြယ်သောအိပ်ရာခင်းကို။ ဝါ =မြင့်သောနေရာ၊ အလျားအနံ ကြီးမားခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းနှင့် ၎င်းတို့အပေါ်၌ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းစက်ခြင်းကို ပဟာယ=၍။ ဥစ္စာသယန မဟာ သယနာ=မှ။ ပဋိဝိရတာ=ကုန်လျက်။ နိစသေယျံ=နိမ့်သောနေရာ၌ အိပ်ခြင်းကို။ မဉ္ဇကေ ဝါ=ညောင်စောင်းငယ်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ တိဏသန္တာရကေ ဝါ =မြက်အခင်းပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ သေယျံ=အိပ်ခြင်းကို။ ဝါ=ထိုင်ခြင်း လျောင်းစက်ခြင်းကို။ ကပ္ပေန္တိ ပြုတော်မူကြကုန်၏။ပ။ ကပ္ပေမိ=ပြုလုပ်ပါ၏။ (အဟံ=သည်)။ ဣမိနာပိ အင်္ဂေန=(ဥစ္စာသယနမဟာသယနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ဟူသော)ဤဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်လည်း။ အရဟတံ=တို့၏။ပ။ ဘဝိဿတိ=တ္တံ။ ဣတိ= သို့။(ပဋိသဉ္ဇိက္ခတိ=၏)။ (သော=ထိုအရိယသာဝကသည်)။ |အဋ္ဌမေန=ရှစ်ခု မြောက်သော။ ဣမိနာ အင်္ဂေန=ဥစ္စာသယန မဟာသယနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူ သော ဤဂုဏ်အင်္ဂါနှင့်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့အားဖြင့်။ (ဤသို့ ပါဏာတိ ပါတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအားဖြင့်)။ ဥပဂုတ္တော။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ)ပဋ္ဌမံ။

၂-ဝိတ္ထတူပေါသထသုတ်

၄၂။ ကိဝမဟပုလော=အဘယ်မျှလောက်များသော ကံတူမှုရင်းအကျိုးရှိသည် လည်းကောင်း။ ကိဝမဟာနိသံသော=အဘယ်မျှလောက်များသော ဆင့်ပွား အကျိုး ရှိသည်လည်းကောင်း။ ကိဝမဟာဇုတိကော=အဘယ်မျှလောက်များသော တောက်ပြောင်သော အကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ ကိဝမဟာဝိပွာရော=အဘယ် မျှလောက် များသော ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးရှိသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား။ ယော= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပဟူတရတ္တရတနာနံ=များစွာတပ်မက်ဖွယ် ရတနာရှိကုန် သော။ သောဠသန္တံ=(၁၆)ခုကုန်သော။ ဣမေသံ မဟာဇနပဒါနံ=ဤကြီးစွာသော ဇနပုဒ်တို့၏။ ဝါ=ဤကြီးစွာသော တိုင်းပြည်တို့၏။ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=အစိုးရ သူ၏အဖြစ်၊ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ရှိသော။ ဝါ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲပြုလုပ် ရခြင်းရှိသော။ ရန္တံ=(စကြဝတေး)မင်း၏အဖြစ်ကို။ ဝါ=စကြဝတေးမင်း၏ရာထူး ကို။ ကာရေယျ=ပြုလုပ်စေရာ၏။ ဝါ=တင်မြှောက်ခိုင်းရာ၏။ [ဤနေရာ၌ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်နှင့် ကာရိတ်ကံထည့်စွက်အနက်ပေးပုံကို ဒုတိယအကြိမ် ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နှာ-၄၈၅၊ တိကနိပါတ် ယခင်ဥပေါသထသုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

သေယျထိဒံ=အဘယ်ဇနပုဒ်ကြီး (၁၆)ခုတို့၏။ (ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=သော။ ရန္တံ=ကို။ ကာရေယျ=ရာသနည်းဟူမူ)။ အင်္ဂါနံ=အင်္ဂဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ [ဧကဝုဗ္ဗအနက်ဆိုရမည်] မဂဓာနံ=မဂဓဇနပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ ကာသိနံ= ကာသိဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ ကောသလာနံ=ကောသလဇနပုဒ်၏ လည်း ကောင်း။ ဝဇ္ဇီနံ=ဝဇ္ဇီဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ မလ္လာနံ=မလ္လဇနပုဒ်၏ လည်း ကောင်း။ စေတီနံ=စေတီဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ ဝင်္ဂီနံ=ဝင်္ဂဇနပုဒ်၏ လည်း ကောင်း။ ကုရူနံ=ကုရူဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ ပဉ္စာလာနံ=ပဉ္စာလဇနပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ မစ္ဆာနံ=မစ္ဆဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ သူရသေနာနံ=သူရသေနဇန ပုဒ်၏လည်းကောင်း။ အဿကာနံ=အဿကဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ အဝန္တီနံ= အဝန္တီဇနပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ ဂန္ဓာရာနံ = ဂန္ဓာရဇနပုဒ်၏ လည်းကောင်း။ ကမ္မောဇာနံ=ကမ္မောဇ ဇနပုဒ်၏လည်းကောင်း။ (ဣဿရိယာဓိပစ္စံ=သော။ ရန္တံ= ကို။ ကာရေယျ=ရာ၏)။

☞ ဧတံ=ဤဇနပုဒ်ကြီး (၁၆)ခုတို့၏ မင်းအဖြစ်ကို ပြုလုပ်ရခြင်းသည်။ အဋ္ဌင်္ဂ သမန္နာဂတဿ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါသထဿ=(တံရက် တည့်စွာ စောင့်ထိန်းအပ်သော) ဥပုသ်သီလ၏။ သောဠသိ=(၁၆)ခုမြှောက်သော။ ကလံ=အစိတ်တစ်စိတ်ကိုပင်။ န အဂ္ဂတိ=မထိုက်တန်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ် အကြောင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ မထိုက်တန်သည်အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်

သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မာနသကံ=လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ ရန္တံ=မင်း
 အဖြစ်သည်။ ဒိဗ္ဗံ=နတ်၌ဖြစ်သော။ သုခံ=ချမ်းသာကို။ ဥပနိဓာယ=ထောက်ဆ၍။
 ဝါ=ထောက်ဆလျှင်။ ကပဏံ=မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ် (အသေးအဖွဲ)မျှ
 သာတည်း။ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ နတ်ချမ်းသာကို ထောက်ဆလျှင်
 လူမင်းစည်းစိမ် ချမ်းသာဟူသည် မပြောပလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်မျှသာ
 ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ တံ=ထိုသို့ (၁၆)စိတ် စိတ်၍ တစိတ်မျှပင် မထိုက်တန်သည်
 အဖြစ်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။) [တံ ကိဿ ဟေတု-သို့ ပြန်စပ်၍ အနက်
 ပေးသည်။]

ဘိက္ခဝေ=တို့။ မာနသကာနိ=လူ၌ဖြစ်ကုန်သော။ ဝါ=လူအရေအတွက်
 ဖြစ်ကုန်သော။ ယာနိ ပညာသဝဿာနိ=အကြင်အနှစ်ငါးဆယ်တို့သည်။ (သန္တိ=
 ရှိကုန်၏)။ ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်ငါးဆယ်သည်။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=
 စာတုမဟာရာဇ်မည်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ ဧကော=တခုသာဖြစ်သော။
 ရတ္တိန္ဒြိဝေါ=ညဉ့်နေ့တည်း။ တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်ဖြင့်။ (ထိုစာတုမဟာရာဇ်
 နတ်တို့၏ညဉ့်ဖြင့်)။ တိသရတ္တိယော=(၃၀)သော ညဉ့်တို့သည်။ မာသော=တလ
 တည်း။ တေန မာသေန=ထိုလဖြင့်။ ဒွါဒသမာသိယော=(၁၂)လတို့သည်။
 သံဝစ္ဆရော=တနှစ်တည်း။ တေန သံဝစ္ဆရေန=ထိုနှစ်ဖြင့်။ ဒိဗ္ဗာနိ=နတ်ပြည်၌
 ဖြစ်ကုန်သော။ ပဉ္စဝဿသတာနိ=အနှစ်ငါးရာတို့သည်။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ=
 ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်းပမာဏပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယံ(ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်။ ဣဓ=ဤ
 လောက၌။ ဧကစ္စော=အချို့သော။ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း။
 ပုရိသော ဝါ=ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း။ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတံ=ရှစ်ပါးသော
 အကြောင်းဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို။ ဥပဝသိတွာ
 =စောင့်ထိန်းပြီး၍။ ကာယဿ=၏။ [စာပိုဒ်(၃၃)ဒါနဝတ္ထုသုတ်(၅၁-၄၇၄)ကြည့်]
 ။ပ။ သဟဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်သို့။ ဥပပဇ္ဇေယျ=
 ကပ်ရောက်ရာ၏။ ဝါ=လားရောက်ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=ဤကပ်ရောက်ခြင်း
 ဟူသောအကြောင်းသည်။ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤကပ်ရောက်ခြင်း
 ဟူသော အကြောင်းကို။ သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍။ “ဒိဗ္ဗံ=သော။ သုခံ=ကို။
 ဥပနိဓာယံ=၍။ မာနသကံ=သော။ ရန္တံ=သည်။ ကပဏံ=တည်း။” (ဣတိ=
 ဤသို့သော)။ ဧတံ=ထိုစကားကို။ (မယာ=ငါသည်)။ ဘာသိတံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ မာနသကာနိ=လူ၌ဖြစ်ကုန်သော။ ယာနိ ဝဿသတာနိ=
 အကြင်အနှစ်တရာတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ ဒေသော=ဤလူအရေအတွက်
 အနှစ်တရာသည်။ တာဝတိံသာနံ=တာဝတိံသာ မည်ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=နတ်
 တို့၏။ ဧကော=သော။ ရတ္တိန္ဒြိဝေါ=ညဉ့်နေ့တည်း။ တာယ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်

ဖြင့်။ (ထိုတာဝတိံသာနတ်ပြည်၏ ညဉ့်ဖြင့်)။ပ။ ဒိဗ္ဗံ=နတ်၌ဖြစ်သော။ ဝါ=နတ် အရေအတွက်ဖြစ်သော။ ဝဿသဟဿံ=အနှစ်တထောင်သည်။ တာဝတိံသာနံ= ကုန်သော။ ဒေဝါနံ=တို့၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ မာနသကာနိ=ကုန်သော။ယာနိ ဒွေဝဿသတာနိ=အကြင် အနှစ်နှစ်ရာတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။ ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်နှစ်ရာသည်။ ယာမာနံ=ယာမာမည်ကုန်သော။ပ။ ဒွေ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်နှစ်ထောင်တို့ သည်။ ယာမာနံ။ပ။ ယာနိ စတ္တာရိဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်လေးရာတို့သည်။ (သန္တိ)ဒေသော=ဤလူတို့အနှစ်လေးရာသည်။ တုသိတာနံ=တုသိတာ မည်ကုန် သော။ပ။ စတ္တာရိ ဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်လေးထောင်တို့သည်။ တုသိတာနံ။ပ။ 'ယာနိ အဋ္ဌဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ်ရှစ်ရာတို့သည်။ (သန္တိ) ဒေသော=ဤလူတို့ အနှစ်ရှစ်ရာသည်။နိမ္မာနရတိနံ=နိမ္မာနရတိမည်ကုန်သော။ပ။အဋ္ဌဝဿသဟဿာနိ =အနှစ်ရှစ်ထောင်တို့သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မာနသကာနိ=ကုန်သော။ ယာနိ သောဠသဝဿသတာနိ=အကြင်အနှစ် တထောင့်ခြောက်ရာတို့သည်။ (သန္တိ) [တနည်း:-သောဠသ=(၁၆)ခုကုန်သော။ ယာနိ ' ဝဿသတာနိ=အကြင် အနှစ် အရာတို့သည်။ သန္တိ=ရှိကုန်၏]။ ဒေသော=ဤလူတို့အနှစ် တထောင့်ခြောက်ရာ သည်။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ=ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိမည်ကုန်သော။ပ။ ဒိဗ္ဗာနိ=ကုန် သော။ သောဠသဝဿသဟဿာနိ=အနှစ်တသောင်း ခြောက်ထောင်တို့သည်။ပ။ ရဇ္ဇံ=သည်။ ကပဏံ=တည်း။ (ဣတိ=သော)။ ဧတံ=ဤ စကားကို။ (မယာ) ဘာသိတံ=ပြီ။ ဣတိ(အဝေါစ)။

[ဂါထာ] (ဥပေါသထိကော=ဥပုသ်စောင့်သောသူသည်) ပါဏံ=သတ္တဝါ၊ အသက်ကို။ န ဟညေ=မသတ်ရ။ ဝါ=မသတ်သင့်၊ မသတ်ထိုက်။ ဝါ=မသတ် ကောင်း။ [ဇယျဝိဘတ်ကို အာဏတ္ထိအနက်၊ အရဟအနက်ဟောကြံသည်] အဒိန္နံ စ=ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကိုလည်း။ န အာဒိယေ=မခိုးယူ မလုယက်ရ။ မုသာ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို။ န ဘာသေ=မပြောဆိုရ။ မဇ္ဇပေါ စ=သေရည်အရက် သောက်သောသူသည်လည်း။ နသိယာ= မဖြစ်ရ။ ဝါ=မဖြစ်သင့်။ အဗြဟ္မစရိယာ=မမြတ်သောအကျင့်ဖြစ်သော။ မေထုနာ= မေထုန်မှ။ ဝါ=ရာဂဝလ္လာ။ ညိညာတူကြ။ အဖိအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်မှ။ ဝိရမေယျ=ရှောင်ကြဉ်သင့်၏။ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ ရတ္တိံ=ညဉ့်၌ စားခြင်းကို လည်းကောင်း။ ဝိကာလဘောဇနံ=နေမဝင်မီ နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းကို လည်းကောင်း။ န ဘုဇ္ဇေယျ=မစားရ။

မာလံ=ပန်းကို။ န ဓာရေ=မပန်ဆင်ရ။ ဂန္ဓံ စ=နံသာလိမ်းကျံခြင်းကိုလည်း။ န အာစရေ=မပြုကျင့်ရ။ မဇ္ဇေ ဝါ=(တောင်ဆုပ်မျှရှည်လျားသော ခြေထောက် ရှိသော) အပ်စပ်သော ညောင်စောင်းခုတင်ပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ ဆမာယံ

ဝါ=(အင်္ဂုတေ သမံတလင်း ခင်းထားအပ်သော) မြေပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ သန္တတေ ဝါ=မြက်သစ်ရွက်ကောက်ရိုးအခင်းပေါ်၌သော်လည်းကောင်း။ သယေထ =အိပ်ရမည်။ ဟိ=ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ အမိန့်စကားကား။ ဒုက္ခန္တဂုနာ=ဝဋ် ဒုက္ခအဆုံး နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်တော်မူသော။ ဗုဒ္ဓေန=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပကာ သိတံ=ထင်ရှားဟောပြတော်မူအပ်သော။ ဧတံ ဥပေါသထံ=ဤဥပုသ်သီလကို။ (ပါဏာတိပါတ စသည်ကို မပြုကျင့်ပဲ စောင့်ထိန်းအပ်သော ဤဥပုသ်သီလကို) အဋ္ဌဂီကံ=ရှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါရှိ၏ဟူ၍။ အာဟု=ပညာရှိတို့ မိန့်တော် မူကြကုန်၏။

☞

စန္ဒော စ=လသည် လည်းကောင်း။ သူရိယော စ=နေသည်လည်းကောင်း။ ဥဘော=ထိုနှစ်စင်းလုံးတို့သည်။ သုဒဿနာ=သူငါထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်ကုန် လျက်။ ဩဘာသယံ=ထိန်ထိန်လင်းစေကုန်လျက်။ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရပ်တိုင်အောင်။ အနုပရိယန္တိ=လှည့်ပတ်သွားလာနေကုန်၏။ တမောနဒါ= အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ကုန်လျက်။ အန္တလိက္ခဂါ=ကောင်းကင်၌ သွားကြ ကုန်သော။ တေ=ထိုလနေတို့သည်။ ဒိသာဝိရောစနာ=အရပ်မျက်နှာအားလုံးတို့၌ တင့်တယ်တောက်ပကြကုန်လျက်။ နဘော=ကောင်းကင်၌။ ပဘာသန္တိ=အရောင် တဝင့်ဝင့် ထုတ်လွှင့်ကြကုန်၏။ ဝါ=အရောင်ဖြင့် ထိန်ထိန်လင်းနေကုန်၏။ [နောက်တနည်းကို တိကနိပါတ် ယခင်ဥပေါသထသုတ်ကြည့်]

ဧတသ္မိ အန္တရေ=ဤလ၊ နေ နှစ်စင်း ထွန်းလင်းလှည့်လည်ရာ ဌာနအတွင်း ၌။ ယံ ဓနံ=အကြင်ဥစ္စာသည်။ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။ မုတ္တာ=ပုလဲသည်လည်းကောင်း။ မဏိ=ပတ္တမြားသည်လည်းကောင်း။ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော။ ဝေဠုရိယဉ္ဇ= ပတ္တမြားကြောင်မျက်ရွဲသည်လည်းကောင်း။ သီဂီသုဝဏ္ဏံ=(ဦးချိုနှင့်တူစွာ ဖြစ်ပေါ် လာသောကြောင့်) သီဂီမည်သော ရွှေသည်လည်းကောင်း။ အထ=ထိုမှတပါး။ ကဉ္စနံ ဝါပိ=တောင်ခြေ၌ဖြစ်သော ကဉ္စနမည်သော ရွှေသည်လည်းကောင်း။ ယံ=အကြင်ရွှေကို။ ဇာတရူပန္တိ=မြတ်စွာဘုရား အဆင်းတော်နှင့်တူသော ဇာတရူပ ရွှေဟူ၍လည်းကောင်း။ ဟဋ္ဌကန္တိ=ခြာသတ္တဝါတို့ ထုတ်နုတ်ချီယူအပ်သော ဟဋ္ဌက ရွှေဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ (တံ=ထိုရွှေသည်လည်းကောင်း။ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏။)

သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ တာရာဂဏာ=ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့သည်။ စန္ဒပဘာ=လရောင်၏။ (သောဠသိ=၁၆-ခုမြောက်သော။ ကလံ=အစိတ်တစ်စိတ် ကို။ န အနုဘဝန္တိ ဣဝံ=မမီကုန်သကဲ့သို့။ တထာ=ထို့အတူ) [တာရာဂဏာဝ= တာရာဂဏာ+ဣဝံ။ ဤ၌ စလုံးနှင့် မရှိစေရ] တေ=ထိုပုလဲ ပတ္တမြားစသော ဥစ္စာတို့သည်။ အဋ္ဌဂုံပေတဿ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါ

သထသထ=ဥပုသ်သီလ၏။ သောဠသီ=သော။ ကလမ္ပိ=အစိတ်တစိတ်ကိုသော် မျှလည်း။ နာနုဘဝန္တိ=မမိနိုင်ကုန်။

တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်။ နာရီစ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း။ နရောစ= ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း။ သီလဝါ=သီလရှိသူသည်။ (ဟံတွာ=ဖြစ်၍) အဋ္ဌဂံပေတံ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို။ ဥပဝသထ=စောင့်ထိန်း၍။ သုခုဒြယာနိ=သုခအကျိုး ပွားတိုးကြောင်းဖြစ်ကုန်သော။ ပုညာနိ=ကုသိုလ်တို့ကို။ ကတွာန=ပြုလုပ်ကြကုန်၍။ အနိန္ဒိတာ=မကဲ့ရဲ့အပ် ကုန်ဘဲ။ ဝါ=ချီးမွမ်းခံကြရကုန်လျက်။ သဂ္ဂံ=နတ်ပြည်တည်းဟူသော။ ဌာနံ= ဘုံဌာနသို့။ ဥပေန္တိ=လားရောက်ကြကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဒုတိယံ။

၃-ဝိသာခါသုတ်

၄၃။ [ဤအဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၀) ဥပေါသထသုတ်၊ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ (၄၂၉)လည်းကြည့်] အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ မိဂါရမာတာ=မိဂါရမယ်တော်မည် သော။ (မိဂါရသူဌေးသည် အမိအရာ၌ ထားအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် မိဂါရ၏ မယ်တော်မည်သော။ ဝါ=မိဂါရမည်သော အကြီးဆုံးသား၏ မိခင်ဖြစ်သော ကြောင့် မိဂါရ၏မယ်တော်မည်သော)ဝိသာခါ=ဝိသာခါသည်။ ယေန=အကြင် အရပ်၌။ ပ။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေပြီးသော။ မိဂါရမာတရံ=မိဂါရမယ်တော်ဖြစ်သော။ ဝိသာခံ=ဝိသာခါကို။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဧတံ=ဤတရားစကားတော် ကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)။ ဝိသာခေ= ဝိသာခါ။ ဥပဝုတ္တော=စောင့်ထိန်းအပ်သော။ အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတော=သော။ ဥပေါသထော =သည်။ [စသည်ဆိုလေ။ ဝိသာခေ-ဟူသော အာလုပ်ပုဒ်မျှသာထူး၏]။ တတိယံ။

၄-ဝါသေဋ္ဌသုတ်

၄၄။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၃၈၁)စာပိုဒ် (၁၂)သီဟသုတ်ကြည့်]။ အထခေါ =ထိုအခါ၌။ ဝါသေဋ္ဌော=ဝါသေဋ္ဌမည်သော။ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည်။ ပ။ ဧကမန္တံ=ဋ္ဌ။ နိသိန္နံ=သော။ ဝါသေဋ္ဌံ=ဝါသေဋ္ဌမည်သော။ ဥပါသကံ=ကို။ ပ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တော=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ ဝါသေဋ္ဌော=သော။ ဥပါသကော=သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤ စကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)။ ဘန္တေ=အရှင် ဘုရား။ မေ=တပည့်တော်၏။ ပိယာ=ချစ်ခင်အပ်ကုန်သော။ ဉာတိ, သာလော ဟိတာ=ဆွေမျိုး, သားချင်းတို့သည်။ အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတံ=ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဥပေါသထံ=ဥပုသ်သီလကို။ ဥပဝသေယျံ=စောင့်ထိန်းကြကုန် ငြားအံ့။ မေ=၏။ ပိယာနံ=ကုန်သော။ ဉာတိသာလောဟိတာနမ္ပိ=တို့၏လည်း။ ဝါ=တို့မှာလည်း။ (သော ဥပေါသထဥပါသော=ထိုဥပုသ်သီလ စောင့်ထိန်း

ခြင်းသည်။ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး။ ဟိတာယ=စီးပွား အလို့ငှါ။ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှါ။ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။

ဘန္တေ=ရား။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ခတ္တိယာ=မင်းတို့သည်။ အဋ္ဌင်္ဂံ သမန္နာဂတံ=သော။ ဥပေါသထံ=ကို။ စေ ဥပဝသေယျံ=အကယ်၍ စောင့်ထိန်း ကြကုန်အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ စောင့်ထိန်းသည်ဖြစ်လျှင်လည်း)။ သဗ္ဗေသံ= အားလုံးကုန်သော။ ခတ္တိယာနဓိ=မင်းတို့မှာလည်း။ ဝါ=တို့၏လည်း။ ဒီဃရတ္တံ= လုံး။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ။ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဘန္တေ=ရား။ သဗ္ဗေ= ကုန်သော။ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတံ=သော။ ဥပေါသထံ= ကို။ စေ ဥပဝသေယျံ=ကုန်အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ=လျှင်လည်း)။ ပ။ ဘန္တေ=ရား။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဝေဿာ=ကုန်သည်၊ လယ်လုပ်လူတန်းစားတို့သည်။ ပ။ သဗ္ဗေ =ကုန်သော။ သုဒ္ဓါ=ကျွန်အစေခံ အစရှိသော လူဆင်းရဲတို့သည်။ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာ ဂတံ=သော။ ဥပေါသထံ=ကို။ စေ ဥပဝသေယျံ=အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ) သဗ္ဗေသံ= ကုန်သော။ သုဒ္ဓါနိပိ=မှာလည်း ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ။ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

ဝါသေဋ္ဌ=ဝါသေဋ္ဌ။ ဧတံ=ဤအသင်ပြောဆိုအပ်သောစကားသည်။ ဧဝံ= အသင်ပြောဆိုသည့်အတိုင်း မှန်လှပေ၏။ ဝါသေဋ္ဌ=ဝါသေဋ္ဌ။ ဧတံ=သည်။ ဧဝံ=ပေ၏။ ပ။ ဝါသေဋ္ဌ=ဋ္ဌ။ သဒေဝကော=အောက်ကာမာဝစရနတ်ပြည်ငါးထပ် ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော။ သမာရကော=သော။ သဗြဟ္မကော =သော။ လောကော=ဩကာသလောကသည်လည်းကောင်း။ [စာပိုဒ်(၁၁၊ ၅၁-၃၄၄) ဝေရဉ္စသုတ်ကြည့်]။ သဿမဏဗြာဟ္မဏီ=သော။ သဒေဝမနုဿာ=သော။ ပဇာ =သတ္တဝါအပေါင်းသည်လည်းကောင်း။ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတံ=သော။ ဥပေါသထံ= ကို။ စေ ဥပဝသေယျံ=အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ)သဒေဝကဿ=...ကွဖြစ်သော။ သမာရကဿ=သော။ သဗြဟ္မကဿ=သော။ လောကဿပိ=ဩကာသလောက ၏ လည်းကောင်း။ ဝါ=မှာလည်းကောင်း။ သဿမဏဗြာဟ္မဏီယာ=သော။ သဒေဝမနုဿာယ=သော။ ပဇာယပိ=၏လည်းကောင်း။ ဝါ=မှာလည်းကောင်း။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ။ အဿ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။

ဝါသေဋ္ဌ=ဋ္ဌ။ ဣမေ မဟာသာလာ=(ရှေ့နားမှာရှိသော) ဤအင်ကြင်းပင် ကြီး နှစ်ပင်တို့သည်။ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတံ=သော။ ဥပေါသထံ=ကို။ စေ ဥပဝ- သေယျံ=အံ့။ (ဧဝံ သတိပိ) ဣမေသမ္ပိ မဟာသာလာနံ=ဤအင်ကြင်းပင် နှစ်ပင် တို့၏လည်း။ (သော ဥပေါသထဥပဝါသော=ထိုဥပုသ်သီလ စောင့်ထိန်းခြင်းသည်) ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ။ အဿ=၏။ (တဿ=ထိုဥပုသ်သီလ စောင့်ထိန်းခြင်း၏)။ မနုဿာဂ္ဂတဿ=လူစင်စစ်ဖြစ်သောသူ၏။ ဒီဃရတ္တံ=လုံး။ ဟိတာယ=ငှာ။ သုခါယ=ငှာ။ ဘဝနေ=ဖြစ်ခြင်း၌။ ဝါဒေါ=ပြောဆိုဖွယ် စကား

သည်။ ကောပန အတ္ထိ=အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း (နတ္ထိ ဝေ=မရှိတော့သည်သာ တည်း)။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၄၅(စာပိုဒ်)။ ၅-ဗောဇ္ဈသုတ်။ ။အထ ခေါ=၌။ ဗောဇ္ဈာ=ဗောဇ္ဈာ မည်သော။ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်။ပ။ ဗောဇ္ဈေ=ဗောဇ္ဈာ။ ဥပဝုတ္ထော=သော။ အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတော=သော။ ဥပေါသထော။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆-အနုရုဒ္ဓသုတ်

၄၆။ ဧကံ=သော။ သမယံ=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ကောသမ္ဗိယံ=ကောသမ္ဗိမြို့ အနီး၌။ ယောသိတာရာမေ=ယောသိတာကျောင်းတိုက်၌။ ဝါ=ယောသိတာသူဌေး၏ အာရာမံ၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန= ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်။ ဒိဝါဝိဟာရံ=နေ့ပိုင်း အချိန်၌ သီးသန့်နေရာအရပ်သို့။ ဝါ=နေ့သန့်ရာအရပ်သို့။ ဂတော=ကြွရောက် လျက်။ ပဋိသလ္လီနော=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းတော်မူသည်။ ဝါ=အာရုံများစွာ၊ စိတ်ကိုခွာ၍၊ ကောင်းစွာသန့်စင်၊ စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း၊ ကိန်းအောင်းတော်မူ သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၁) ဥရဝေလသုတ်၊ ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲနိဿယစာမျက်နှာ (၅၀၊ ၅၁)လည်းကြည့်]။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သမ္ပဟုလာ=များစွာကုန်သော။ မနာပကာယိကာ= မနာပကာယိကာမည်ကုန်သော။ ဝါ=စိတ်ကြိုက်ရပ်သွင်ကို ဖန်ဆင်း၍ ပျော်မွေ့ သော နတ်အပေါင်း၌ဖြစ်ကုန်သော။ ဒေဝတာ=နိမ္မာနရတိ နတ်သမီးတို့သည်။ [ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၃) ဥဂ္ဂဟသုတ်လည်းကြည့်ပါ]။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိသု = ရောက်လာကြကုန်ပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ = ရောက်လာကြပြီး၍။ အာယသ္မန္တံ အနုရုဒ္ဓံ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာရှိခိုးကြပြီး၍။ ဧကမန္တံ=တခုသောအရပ်၌။ အဋ္ဌသု=ရပ်နေကြကုန်ပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ ဌိတာ= ရပ်နေကြကုန်သော။ တာ ဒေဝတာ=ထို (နိမ္မာနရတိ) နတ်သမီးတို့သည်။ အာယသ္မန္တံ အနုရုဒ္ဓံ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစုံ=လျှောက် ကြကုန်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစုံ=နည်းဟူမူ)။

ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓံ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါ။ မယံ မနာပကာယိကာ နာမ=တပည့်တော်မ တို့ မနာပကာယိကာမည်ကုန်သော။ ဒေဝတာ=နတ်သမီးတို့သည်။ တိသု= သုံးမျိုးကုန်သော။ ဌာနေသု=အကြောင်းအရာဌာနတို့၌။ ဣဿရိယံ=စိုးမိုးအုပ်စိုး နိုင်သည်အဖြစ်ကို။ ကာရေမ=ပြုစေနိုင်ပါကုန်၏။ ဝသံ=မိမိအလိုသို့။ ဝတ္ထေမ= လိုက်စေနိုင်ပါကုန်၏။ ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓံ=ဒွါ။ မယံ=တပည့်တော်မတို့သည်။ ယာဒိသကံ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော။ ဝဏ္ဏံ=အဆင်းကို။ အာကင်္ခါမ= (ရခြင်းငှာ) အလိုရှိကုန်အံ့။ တာဒိသကံ=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော။ ဝဏ္ဏံ=

ကို။ ဌာနသော=တခဏချင်းအားဖြင့်သာလျှင်။ ပဋိလဘာမ=ရကြပါကုန်၏။
 ယာဒိသကံ=သော။ သရံ=အသံကို။ (စကားသံ၊ သီချင်းသံ၊ အဆင်တန်ဆာ၏
 အသံကို) အာကင်္ခါမ=အံ့။ပ။ သုခံ=ချမ်းသာကို။ပ။ ဒေဝတာ=တို့သည်။ တိသု=
 ကုန်သော။ ဣမေသု ဌာနေသု=ဤအကြောင်းအရာဌာနတို့၌။ ဣဿရိယံ=ကို။
 ကာရေမ=ကုန်၏။ ဝသံ=သို့။ ဝတ္တေမ=ကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစုံ=
 လျှောက်ကုန်ပြီ)။

အထ ခေါ=၌။ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါမှာ။ ဧတံ=ဤသို့
 စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဟောသိ=နည်း
 ဟူမူ)။ ဣမာ ဒေဝတာ=ဤနတ်သမီးတို့သည်။ သဗ္ဗာဝ=အားလုံးတို့သည်ပင်။
 နီလာ=ညိုကုန်သည်။ နီလဝဏ္ဏာ=ညိုသောအဆင်းရှိကုန်သည်။ နီလဝဏ္ဏာ=
 ညိုသောအဝတ် ရှိကုန်သည်။ နီလာလင်္ကာရာ=ညိုသောအဆင်တန်ဆာရှိကုန်
 သည်။ အသု=ဖြစ်ပါကုန်မူကား။ အဟော ဝတ=ဪ ကောင်းလေစွာတကား။
 ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ပြီ)။ အထ ခေါ=စဉ်းစားမိရာ
 ထိုအခါ၌။ တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်သမီးတို့သည်။ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ=
 ၏။ စိတ္တံ=စိတ်ကို။ အညာယ=သိကြကုန်၍။ သဗ္ဗာဝ=အားလုံးတို့သည်ပင်။
 နီလာ။ပ။ နီလာလင်္ကာရာ=ကုန်သည်။ အဟောသု=ဖြစ်ကုန်ပြီ။ အထ ခေါ=
 ယင်းသို့ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌။ပ။ ပီတာ=ရွှေဝါဖြစ်ကုန်သည်။ ပီတဝဏ္ဏာ=ရွှေဝါ
 အဆင်းရှိကုန်သည် ။ပ။ ပီတာလင်္ကာရာ=ရွှေဝါရောင်အဆင်တန်ဆာရှိကုန်သည်။
 အသု=မူကား။ အဟော ဝတ=ကား။ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်။
 (အဟောသိ)။ပ။

သဗ္ဗာဝ=ပင်။ လောဟိတကာ=နီကုန်သည်။ လောဟိတကဝဏ္ဏာ=နီသော
 အဆင်းရှိကုန်သည်။ပ။ လောဟိတကာလင်္ကာရာ=ကုန်သည်။ အသု=ကား။
 အဟော ဝတ=ကား။ပ။ သဗ္ဗာဝ=ပင်။ သြဒါတာ=ဖြူကုန်သည်။ သြဒါတဝဏ္ဏာ=
 ဖြူသောအဆင်းရှိကုန်သည်။ပ။ သြဒါတာလင်္ကာရာ=ရှိကုန်သည်။ အသု=ကား။
 အဟော ဝတ=ကား။ ဣတိ=သည်။ (အဟောသိ)အထခေါ=၌။ပ။ သြဒါတာ
 လင်္ကာရာ အဟောသု=ကုန်ပြီ။

အထ ခေါ=၌။ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဧကာ စ=တယောက်သည်လည်း။
 ဂါယိ=သီချင်းဆိုပြီ။ ဧကာ စ=လည်း။ နစ္စိ=ကပြီ။ ဧကာ စ=လည်း။ အစ္စရံ=
 လက်ဝါးပြင်ကို။ ဝါ=လက်ခုပ်ကို။ ဝါဒေသိ=မြည်စေပြီ။ ဝါ=တီးပြီ။ သေယျ
 ထာပိ နာမ=ဥပမာပြုလျှင်ကား။ သုဝိနိတဿ=ကောင်းစွာတီးမှုတ်အပ်သော၊
 (ဆွဲငင်ခြင်း၊ လျှော့လျှော့ပြုခြင်း စသည်တို့ဖြင့် ကောင်းစွာတီးမှုတ်အပ်သော)
 သုပ္ပဋိပတာဋ္ဌိတဿ=ကောင်းစွာ အထပ်ထပ်တီးခေါက်အပ်သော။ (မတင်းလွန်း၊
 မလျော့လွန်း၍ အလယ်အလတ် အသံပမာဏ၌ တည်သည်အဖြစ်ကို သိခြင်းငှာ

ကောင်းစွာ အထပ်ထပ် တီးခေါက်အပ်သော) ကုသလေဟိ=(တီးခြင်းငှာ) ကျွမ်းကျင်သူတို့သည်။ သုသမန္နာဟာတဿ=ကောင်းစွာတီးမှုတ်အပ်သော။ ပဉ္စဂီကဿ=ငါးမျိုးသော အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါရှိသော။ တူရိယဿ=တူရိယာ၏။ သဒ္ဓေါ=အသံသည်။ ဝဂ္ဂု စ=သာယာနာပျော်ဖွယ်ကောင်းသည် လည်းကောင်း။ ရဇနိယော စ=စွဲမက်စေနိုင်သည်လည်းကောင်း။ ကမနိယော စ=နှစ်သက်ဖွယ်သည်လည်းကောင်း။ ပေမနိယော စ=ချစ်ခင်မှုကို ဖြစ်စေသည် လည်းကောင်း။ မဒနိယော စ=မာန်တက်ယစ်မှုးစေတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ သေယျ ထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့။

ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ တာသံ ဒေဝတာနံ=ထိုနတ်သမီးတို့၏။ အလင်္ကာ ရာနံ=တန်ဆာတို့၏။ သဒ္ဓေါ=သည်။ ဝဂ္ဂု စ=လည်းကောင်း။ ပ။ မဒနိယော စ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ အထ ခေါ=(နတ်သမီးတို့က သီဆိုကပြ တီးမှုတ်ကြရာ)ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ ဣန္ဒြိယာနိ=ဣန္ဒြေတို့ကို။ ဝါ=မျက်လွှာတို့ကို။ ဩက္ခိပိ=အောက်သို့ချပြီ။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ တာ

၁။ ပဉ္စဂီကဿ တူရိယဿ။ ။အင်္ဂါငါးပါးရှိသော တူရိယာ-ဟု ဆိုရာ၌ အင်္ဂါငါးပါးဟူသည် အာတတ၊ ဝိတထ၊ အာတတဝိတတ၊ သုသိရ၊ ဃနဟူသော ငါးမျိုးတည်း။ ထိုငါးမျိုးတို့တွင်-

(၁) မျက်နှာဝ တဖက်ကိုသာ သားရေဖြင့်ပိတ်၍ ကြက်အပ်သောကြောင့် ဧကတလ (မျက်နှာပြင် တဖက်သာရှိသော)တူရိယာသည် အာတတမည်၏။ ကုမ္ဘထူဏ(အိုးစည်)၊ ဒဒ္ဓရီ(စည်ပုပ်)စသော တဖက်ပိတ်တူရိယာကို ဆိုလို၏။ (၂) ဥဘယတလ(မျက်နှာပြင် နှစ်ဖက်ရှိသော) တူရိယာသည် ဝိတတမည်၏။ ဘာရီ (စည်ကြီး)၊ မုဒိဂံ (မုရိုးစည်)စသော တူရိယာများတည်း။ (၃) အားလုံးစုံ သားရေပိတ်၍ ကြက်အပ်သော တူရိယာသည် အာတတ ဝိတတမည်၏။ စတုရသမ္ပဏ (လေးထောင့် ရှိသော အမ္ပဏမည်သောစည်)၊ ပဏဝ(ထက်စည်)စသော လေးဘက်ပိတ်တူရိယာများတည်း။(၄) နံ့, ပလွေ, ခရသင်း စသော တူရိယာသည် သုသိရမည်၏။ (၅)ခွက်ခွင်း (လင်းကွင်း), မောင်း, ကြေးနောင်, ဝါးပတ္တလား, ဝါးလက်ခုတ်စသည်သည် ဃနမည်၏။

ထိုဃနမည်သော တူရိယာကို ဖွင့်ပြရာဝယ် ဤသုတ်ဋီကာနှင့် မူလပဏ္ဍာသဋီကာ၊ ဒု(၂၂၀)စသည်တို့၌ သမ္ပတာဠ (ဒဏ္ဍမယတာဠ)=သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော တူရိယာ (ဝါးပတ္တလား, ဝါးလက်ခုတ်စသည်)။ ကံသတာဠ=ကြေးဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော တူရိယာ (မောင်း, ကြေးနောင်, လင်းကွင်းစသည်)။ သိလာသလာကတာဠ=ကျောက်, သံပြားတို့ဖြင့် တီးခေါက်အပ်သော တူရိယာဟု ပြထားသည်။ အဋ္ဌသာလိနီ (၃၅၆)၌ လည်း "သမ္ပသဒ္ဓေါတိ ကံသတာဠ ကဋ္ဌတာဠသဒ္ဓေါ"ဟု ဖွင့်၏။ ထို၌ ကဋ္ဌတာလသည် သမ္ပတာဠနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ရာ၏။ ဤသုတ်ဋီကာ၌ "သိလာယ အယောပတ္တေန စ ဝါဒနတာဠ သိလာသလာကတာဠ"ဟူ၍ မူလပဏ္ဍာသဋီကာအတိုင်း ပါဠိမှန်ရှိစေရမည်။

ဒေဝတာ=တို့သည်။ “အယျော အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်။ န သာဒိယတိ=မသာယာ။” ဣတိ=ဤသို့ သိကြသောကြောင့်။ တတ္ထေဝ=ထိုနေရာ၌ပင်။ အန္တရဓာယိသု=ကွယ်ပျောက်ကြကုန်ပြီ။

အထ ခေါ=၌။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=သည်။ သာယနသမယံ=ညနေချမ်းအခါ၌။ ပဋိသလ္လ္လာနာ=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းတော်မူရာမှ။ ဝါ=အာရုံများစွာ၊ စိတ်ကိုခွါလျက်၊ ငြိမ်သက်ကိန်းဝပ်၊ ဖလသမာပတ်မှ၊ ဝုဋ္ဌိတော=ထတော်မူပြီးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ပ။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဣဓ=ဤအရပ်၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဒိဝါဝိဟာရံ=သို့။ ဂတော=ရောက်လျက်။ ပဋိသလ္လီနော=သည်။ ဟောမိ=ဖြစ်ပါ၏။ အထ ခေါ=၌။ပ။ ယေန=၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ (အသ္မိ=ရှိ၏)။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ ဧကမန္တံ=၌။ ဌိတာ=ရပ်နေကြကုန်သော။ တာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ မံ=တပည့်တော်ကို။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ တဿ မယံ=ထိုတပည့်တော်၏။ ဝါ=ထိုတပည့်တော်မှာ၊ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဟောသိ)။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ အထခေါ=၌။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဣန္ဒြိယာနိ=တို့ကို။ ဩက္ခိပိ=ပြီ။ပ။

ဘန္တေ=ရား။ ကတိဟိ=အဘယ်မျှ ပမာဏရှိကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်။ ကာယဿ=၏။ [စာပိုဒ် (၃၃) ဒါနဝတ္ထုသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၁၁) ဝေရဉ္စသုတ်၊ ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၃၇၅၊ ၃၇၆၊ ၄၇၄)ကြည့်]။ပ။ ဒေဝါနံ=နတ်တို့၏။ သဟဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏အဖြစ်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ နခေါ=လားရောက်ပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မေးမြန်းလျှောက်ထားပြီ) အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ၊ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်သနည်းဟူမူ)

အနုရုဒ္ဓ=ဒွါ၊ ဣဓ=ဤလောက၌။ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်။ [ပုဗ္ဗဋ္ဌာယိနိ စသည်၌ စပ်] မာတာပိတရော=သူမ၏ မိဘတို့သည်။ အတ္ထကာမာ=အကျိုးကို လိုလားကုန်သည်။ ဟိတေသိနော=စီးပွားကို ရှာမှီးလေ့ ရှိကုန်သည်။ အနုကမ္မကာ=ငဲ့ညှာထောက်ထား၊ သနားကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) အနုကမ္မံ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားမှုကို။ ဥပါဒါယ=အကြောင်းပြု၍။ (တံ=ထိုသူမကို) ယဿ ဘတ္တုနော=အကြင်လင်ယောက်ျားအား။ ဒေန္တိ=ထိမ်းမြား ပေးအပ်ကြကုန်၏။ ကဿ (ဘတ္တုနော)= ထိုလင်ယောက်ျား၏။ ပုဗ္ဗဋ္ဌာယိနိ=(အိမ်နေသူ လူအားလုံးတို့၏) ရှေးဦးစွာ အိပ်ရာမှ ထလေ့ရှိသူမသည်။ ဝါ=(လင်ယောက်ျားကို မြင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် မီးခဲကို နင်းမိသည်ပမာ ကပျာကယာ) ရှေးဦးစွာ ထိုင်နေရာမှ ထပေးလေ့ရှိသူမသည်။ ပစ္ဆာနိပါတိနိ၊ (အိမ်နေသူ လူအားလုံးတို့

အိပ်ပြီးသည့်) နောက်မှသာ အိပ်လေ့ရှိသူမသည်။ ကိကာရပဋိသာဝိနီ=ဘယ်ဟာ ဘယ်ဟာကို ပြုရမည်နည်းဟု မေးမြန်း၍ ပြုရမည့် ကိစ္စကို နာခံနေသူမသည်။ မနာပစာရိနီ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် အပြုအမူကိုသာ ပြုကျင့် လေ့ရှိသူမသည်။ ပိယဝါဒီနီ=ချစ်ဖွယ်စကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ရှိသူမသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘတ္တု=လင်ယောက်ျား၏။ မာတာတိ ဝါ=မိခင်ဟူသည်လည်း "ဖြစ်သော။ ပိတာတိ ဝါ=ဖခင်ဟူသည်လည်း ဖြစ်သော။ သမဏ ဗြာဟ္မဏာတိဝါ=ရဟန်း ပုဏ္ဏားတို့ ဟူသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ယေ တေ ဂရုနော=အကြင်အလေး ဂရုပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။ (မာတုဂါမော=သည်) တေ ဂရုနော=ထိုအလေးဂရုပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို။ သက္ကဏောတိ=ရိသေ သမ္ပကောင်းစွာ ပြုစု၏။ ဂရုံကရောတိ=အလေးဂရုပြု၏။ မာနေတိ=မြတ်နိုး၏။ ပူဇေတိ=ပူဇော်၏။ စ=ထို့အပြင်။ အဗ္ဘာဂတေ=မိမိထံမှောက် ရောက်လာကြ ကုန်သော။ (တေ ဂရုနော=ထိုအလေးဂရုပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို) အာသနော ဒကေန= နေရာ၊ ..ခြေဆေးရေဖြင့်။ ပဋိပူဇေတိ=ပူဇော်၏။

ဘတ္တု=၏။ ဥဏ္ဍာတိ ဝါ=သိုးမွေးလုပ်ငန်းဟူသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ကပ္ပိသာတိ ဝါ=ဝါချည်လုပ်ငန်းဟူသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ အဗ္ဘန္တရာ= အိမ်တွင်းရေးရာ ဖြစ်ကုန်သော။ ယေ တေ ကမ္မန္တာ=အကြင်လုပ်ငန်းတို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) (မာတုဂါမော=သည်) တတ္ထ=(သိုးမွေး ဝါချည်ဆိုင်ရာ) ထိုအိမ်တွင်း လုပ်ငန်းတို့၌။ ဒက္ခာ=ကျွမ်းကျင်သည်။ အနလသာ=မပျင်းရိသည်။ တတြုပါယာယ=(သိုးမွေး ဝါချည်ဆိုင်ရာ) ထိုအိမ်မှလုပ်ငန်း၌ ပြီးစီးစေနိုင် သော အကြောင်း ဥပါယ်ဖြစ်သော၊ ဝိမံသာယ=(ဤအချိန်၌ ဤလုပ်ငန်း ပြုလုပ် သင့်၏ဟု)စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာနှင့်၊ သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံသည်။ ကာတုံ=ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ခြင်းငှါ။ အလံ=စွမ်းနိုင်သည်။ သံဝိဓာတုံ=စီမံ ခန့်ခွဲခြင်းငှါ၊ ဝါ=သူတပါးတို့ကို စေခိုင်းခြင်းငှါ။ အလံ=စွမ်းနိုင်သည်။ ဟောတိ =၏။

ဘတ္တု=လင်ယောက်ျား၏။ အဗ္ဘန္တရာ=အိမ်တွင်းနေသူဖြစ်သော။ ဒါသာ တိ ဝါ=ကျွန်းများဟု ဆိုအပ်သူ လူအပေါင်းလည်း ဖြစ်သော။ ပေဿာတိ ဝါ=အစေခံများဟု ဆိုအပ်သူ လူအပေါင်းလည်း ဖြစ်သော။ ကမ္မကရာတိဝါ= အလုပ်သမားများဟု ဆိုအပ်သူ လူအပေါင်းလည်း ဖြစ်သော။ ယော သော အန္တောဇနော=အကြင်အတွင်းသူ အတွင်းသား လူအများသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။) တေသံ=ထိုအတွင်းသူ အတွင်းသားတို့၏။ ကတဉ္စ=ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော လုပ်ငန်း ကိုလည်း။ ကတတော=ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော လုပ်ငန်းအဖြစ်အားဖြင့်။ ဝါ=ပြုလုပ် အပ်ပြီး လုပ်ငန်းဟူ၍၊ ဇာနာတိ=သိ၏။ ဝါ=သိအောင်ဂရုစိုက်၏။ အကတဉ္စ= မပြုအပ်သေးသော လုပ်ငန်းကိုလည်း။ အကတတော=မပြုအပ်သေးသော

လုပ်ငန်း၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ ဝါ=ဟူ၍။ ဇာနတ်=၏။ ဂိလာနကာနဉ္စ=မကျန်း
 မာသော ထိုသူတို့၏လည်း။ ဗလာဗလံ=အားရှိသည်၊ အားမရှိသည် အဖြစ်ကို။
 ဇာနတ်=၏။ စ=ထို့အပြင်။ အဿ=ထိုအတွင်းသူ အတွင်းသား လူအများအား။
 ခါဒနီယံ=ခဲဖွယ်ကိုလည်းကောင်း။ ဘောဇနီယံ=ဘောဇဉ်ကို လည်းကောင်း။
 ပစ္စံသေန (ပတိအံသေန)=မိမိ မိမိတို့ ကိုယ်စီကိုယ်င ရထိုက်သော ဝေစုဖြင့်။
 သံဝိဘဇတိ=ခွဲခြမ်းဝေဖန်ပေး၏။

[ထို့နောက် ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၃) ဥဂ္ဂဟသုတ်အတိုင်း “ယံ ဘတ္တာ” ဟု
 ပါဠိရှိပါစေ] ဘတ္တာ=လင်ယောက်ျားသည်။ ယံ ခနံ ဝါ အကြင်ဥစ္စာကို လည်း
 ကောင်း။ ယံ ခညံဝါ=အကြင်စပါးကိုလည်းကောင်း။ ယံ ရဇတံ ဝါ=အကြင်
 ငွေကို လည်းကောင်း။ [ပါဠိတော်၌ “ရဇတံ ဝါ” ပါဠိကျနေသည်] ယံ ဇာတရူပံ
 ဝါ=အကြင်ရွှေကိုလည်းကောင်း။ အာဟရတိ=ဆောင်ယူ၏။ တံ=ထိုဆောင်ယူ
 အပ်သော ဥစ္စာစပါးရွှေငွေကို။ အာရက္ခေန=စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့်။ ဂုတ္တိယာ=
 လုံခြုံအောင် ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့်၊ သမ္မာဒေတိ=ပြည့်စုံစေ၏။ စ=ထို့အပြင်။
 တတ္ထ=ထိုဥစ္စာစပါး ရွှေငွေ၌။ အဓုတ္တိ=သေရည်သောက်စား၊ ယောက်ျားနှင့်ပျော်၊
 အပျက်အချော် မိန်းမ မဟုတ်သည်။ အထေနိ=ခိုးဝှက်သူမ မဟုတ်သည်။
 အသောဏ္ဏိ=သေသောက်ကြူးမ မဟုတ်သည်။ အဝိနာသိကာ=ဖျက်ဆီးသူမ
 မဟုတ်သည်။ ဟောတိ=၏။

ပန=ထို့အပြင်။ ဥပါသိကာ=ရတနာသုံးရပ် ဆည်းကပ်သူမသည်။ ဗုဒ္ဓံ=
 ဘုရားရတနာကို။ သရဏံ=အားကိုးအားထားရာဟူ၍၊ ဂထာ=ဆည်းကပ်
 သူမသည်။ ဓမ္မံ=တရားရတနာကို။ သရဏံ=၍။ ဂတာ=သည်။ သံဃံ=သံဃာ
 ရတနာကို။ သရဏံ=၍။ ဂတာ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ပန=ထို့အပြင်။ သီလ
 ဝတီ=သီလရှိသည်။ ပါဏာတိပါတာ=မှ။ ပဋိဝိရတာ=အမြဲအစဉ်ရှောင်ကြဉ်
 သံညလည်းကောင်း။ အဒိန္နာဒါနာ=မှ။ [စာပိုဒ် (၃၉) အဘိသန္တသုတ်၊ ဤစာအုပ်
 စာမျက်နှာ(၄၉၁)ကြည့်] ပဋိဝိရတာ=ကောင်း။ပ။ ဟောတိ=၏။

ပန=ထိုမှတပါး။ စာဂဝတီ=စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှု ကုသိုလ်ရှိသည်။ ဟောတိ=
 ဖြစ်၏။ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန=သော။ စေတသာ=ဖြင့်။ပ။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော
 =လျက်။ အဂါရံ=၌။ အဇ္ဈာဝသတိ=နေ၏။ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆) ဤ
 စာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၅) ဝိတ္တတ ဓနသုတ်ကြည့်] အနုရဒ္ဒ=ဒွါ။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။
 ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။
 ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်ပြီ)။

[ဂါထာ] ယော (ဘတ္တာ)=အကြင်လင်ယောက်ျားသည်။ အာတာပိ=အပူ
 တပြင်း လွန်မင်းစွာ ကြိုးစားလျက်။ ဥဿုကော=ကြောင့်ကြစိုက်လျက်။ နံ=
 ထိုမိမိမယားကို။ သဗ္ဗဒါ=အခါခပ်သိမ်း။ နိစ္စံ=အမြဲ။ ဘရတိ=မွေးမြူ၏။ ဝါ=

ကျေးမွေးစောင့်ရှောက်၏။ သောတ္တိ (သုတ္တတ္တိ)=ကောင်းသော မိန်းမသည်။ သဗ္ဗကာမဒံ=လိုချင်ရာအားလုံးကို ပေးကမ်းလျက်။ ပေါသံ=မွေးမြူသော။ တံ ဘတ္တာရံ=ထိုလင်ကို။ န အတိမညတိ=ကျော်လွန်၍ မမှတ်ထင်။ ဝါ=ကျော်လွန်၍ အခြားယောက်ျားကို မတောင့်တ။ တံ ဘတ္တာရံ=ထိုလင်ကို။ ဣဿာဝါဒေန= ငြုစွရွံ့စောင်း မကောင်းပြောခြင်းဖြင့်။ န စာပိ ရောသယေ=ဒေါသဖြစ်ပွား မစော်ကားလည်း မစော်ကား။ စ=ထို့အပြင်။ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိအမျိုးသမီးသည်။ ဘတ္တု=လင်၏။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ဂရုနော=အလေးဂရုပြုထိုက်သော မိဘ စသည်တို့ကို။ ပဋိပူဇေတိ=ပူဇော်၏။

(ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိသော အမျိုးသမီးသည်) ဥဋ္ဌာဟိကာ=ထကြွအားထုတ်ပြု လုပ်၏။ အနုလသာ=မပျင်းရိ။ သင်္ဂဟိတပရိဇ္ဇနာ=ချီးမြှောက်အပ်သော နှစ်ဖက် သော ဆွေမျိုးအသိုင်းအဝိုင်းရှိ၏။ (ချစ်မြတ်နိုးခြင်း လက်ဆောင်ပေးပို့ခြင်း စသည် ဖြင့် မိမိ၏ဆွေမျိုး၊ လင်ယောက်ျား၏ဆွေမျိုးတို့ကို ချီးမြှောက်တတ်၏။) ဘတ္တု= လင်၏။ မနာပံ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော အပြုအမူကို။ စရတိ=ပြု ကျင့်၏။ သမ္ဘတံ=(ကုန်သွယ်လယ်လုပ်ခြင်းစသည်ဖြင့်) ရှာဖွေဆောင်ယူထား အပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကို။ အနုရက္ခတိ=အစဉ်မပြတ်စောင့်ရှောက်၏။ ယာ နာရီ= အကြင်မိန်းမသည်။ ဘတ္တု=လင်၏။ ဆန္ဒဝသာနဂါ=ဆန္ဒအလိုအကြိုက်သို့ အစဉ် လိုက်လျက်။ ဧဝံ=ဤဟောပြုအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း။ ဝတ္တတိ=လိုက်နာပြုကျင့်၏။ သာ နာရီ=ထိုမိန်းမသည်။ [ဥပပဇ္ဇတိ-၌စပ်] ယတ္ထ=အကြင်နတ်ပြည်၌။ မနာပါ နာမ=မနာပါမည်ကုန်သော။ ဝါ=စိတ်ကြိုက်ဖန်ဆင်းအပ်သော ရုပ်သွင်၌ ပျော်မွေ့ ကြကုန်သော။ တေ ဒေဝါ=ထိုနိမ္မာနရတီနတ်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။ တတ္ထ=ထိုနတ်ပြည်၌) ဥပပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ရ၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဆဋ္ဌံ။ သတ္တမံ။

၄၈ (စာပိုဒ်)။ ၈-နကုလမာတာသုတ်။ ။ [စာပိုဒ်(၃၀)အနုရုဒ္ဓ မဟာဝိ- တက္ကသုတ်၊ ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၄၆၀)လည်းကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌။ နကုလမာတာ=နကုလမာတုမည်သော။ ဝါ=နကုလ၏ မယ်တော်ဖြစ်သော။ ဂဟပတာနီ=အိမ်ရှင်မသည်။ ပ။ နကုလမာတေ=နကုလမယ်တော်။ အဋ္ဌဟိ ဓမ္မေဟိ။ ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပဌမ တ္တလောကီကသုတ်

၄၉။ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ။ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရား တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်။ ဣလောက ဝိဇယာယ=ဤ ပစ္စုပ္ပန်လောကကို အောင်မြင်ခြင်းငှာ။ ဝါ=ဤ ပစ္စုပ္ပန်လောက အကျိုးမဲ့ကို ရှောင်ကွင်းနှိမ်နှင်း အောင်မြင်ခြင်းငှာ။ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်။ ဟောတိ=၏။ အဿ=ထိုမာတုဂါမသည်။ အယံ လောကော=ဤပစ္စုပ္ပန်လောက အကျိုးစီးပွားကို။ ဝါ=သည်။ အာရဒ္ဓေါ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။

[အယံ သံသယ=အယံ +အဿ]ကတမေဟိ=ကုန်သော။ စတူဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ =တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ မာတုဂါမော=သည်။ ဣဓလောကဝိဇယာယ =ငှာ။ ပဋိပန္နော=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ကတမေဟိ=ကုန်သော။ စတူဟိ =ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတဿ=သော။ အဿ=ထို မာတုဂါမ သည်။ အယံ လောကော=ကို။ အာရဒ္ဓေါ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။)

ဝိသာခေ=ခါ။ ဣဓ=ဤလောက၌။ မာတုဂါမော=သည်။ သုသံဝိဟိတ ကမ္မန္တော=ကောင်းစွာစီစဉ်အပ်သော အိမ်မှုလုပ်ငန်းရှိသည်။ (အချိန်မှန်ကန် တိကျ၍ ကောင်းစွာစီစဉ် ပြုလုပ်အပ်သော ယာဂုထမင်း ကျိုချက်ခြင်းစသော အိမ်မှုလုပ်ငန်းရှိသည်။) သင်္ဂဟိတပရိဇနော=ချီးမြှောက်အပ်သော အခြွေအရံ ပရိသတ်ရှိသည်။ ဝါ=အခြွေအရံပရိသတ်ကို ချီးမြှောက်တတ်သည်။ ဟောတိ= ဧ၏။ ဘတ္တု=လင်၏။ မနာပံ=စိတ်ကြိုက်အမှုကိစ္စကို။ စရတိ=ပြုလုပ်၏။ သမ္ဘတံ=ရှာဖွေယူဆောင်ထားအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကို။ အနုရက္ခတိ=အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်၏။

ဝိသာခေ=ခါ။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ မာတုဂါမော= သည်။ သုသံဝိဟိတကမ္မန္တော=ကောင်းစွာစီစဉ်အပ်သော အိမ်မှုလုပ်ငန်းရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဣဓ=ဤသတ္တလောက၌။ မာတု ဂါမော=သည်။ [ဒက္ခာ ဟောတိ-စသည်၌စပ်]။ ဘတ္တု=၏။ ဥဏ္ဍာတိ ဝါ။ ပ။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်။ (ဤသို့ အိမ်တွင်းမှုလုပ်ငန်း ကျွမ်းကျင် ခြင်းအားဖြင့်)။ မာတုဂါမော။ ပ။

ဝိသာခေ=ခါ။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ မာတုဂါမော=သည်။ သင်္ဂဟိတပရိဇနော= သည်။ ဟောတိ=မူ။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဣဓ=၌။ မာတုဂါမော=သည်။ [ဇာနာတိ၊ သံဝိဘဇတိ-တို့၌စပ်]ဘတ္တု=၏။ အပ္ပန္နရော။ ပ။ သံဝိဘဇတိ=၏။ ဝိသာခေ= ခါ။ ဧဝံ=အားဖြင့်။ (ဤသို့ ကျွန်အစေခံအလုပ်သမားဖြစ်သော လက်အောက်ခံ အတွင်းသူ လူအပေါင်းကို စောင့်ရှောက်ခြင်း အားဖြင့်)။ မာတုဂါမော=သည်။ ပ။ ဟောတိ=၏။

ဝိသာခေ=ခါ။ ကထဉ္စ=ဖြင့်။ မာတုဂါမော=သည်။ ဘတ္တု=လင်၏။ မနာပံ =စိတ်ကြိုက်လုပ်ငန်းကိစ္စကို။ ဝါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော အပြုအမူ ကို။ စရတိ=ပြုလုပ်သနည်းဟူမူ။ ပ။ မာတုဂါမော=သည်။ [နအဇ္ဈာ စရတိ၌စပ်]။ ဘတ္တု=လင်၏။ အမနာပသင်္ခါတံ=မနှစ်သက် မမြတ်နိုးအပ်သော အပြုအမူ လုပ်ငန်းကိစ္စဟု ဆိုအပ်သော။ ယံ=အကြင်အပျော်အပါး လိုက်စားခြင်း စသည် သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏)။ တံ=ထိုလင်ယောက်ျား မနှစ်သက်သော အပျော် လိုက်ခြင်း စသည်ကို။ ဒီဝိတဟေတုပိ=အသက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် သော်မှလည်း။ န အဇ္ဈာစရတိ=မကျူးလွန်မပြုကျင့်။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဖြင့်။ (ဤသို့ လင်

ယောကျ်ား မနှစ်သက်ဖွယ် အပြုအမူကို မကျူးလွန် မပြုကျင့်ခြင်းအားဖြင့်)။ပ။
စရတိ=ပြုကျင့်၏။ပ။

ဝိသာခေ=ခါ။ စတုဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။
မာတုဂါမော=သည်။ ပရလောကဝိယောယ=နောင်တမလွန်လောကကိုအောင်မြင်
ခြင်းငှာ။ ဝါ=နောင်တမလွန်လောကအကျိုးမဲ့ကို ရှောင်ကွင်း နှိမ်နင်း အောင်မြင်
ခြင်းငှာ။ ပဋိပန္နော=သည်။ ဟောတိ(အဿ=ထိုမာတုဂါမသည်)။ ပရလောကော
=နောင်တမလွန်လောက အကျိုးစီးပွားကို။ ဝါ=သည်။ အာရဒ္ဓေါ=သည်။
ဟောတိ=၏။ပ။ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။
သီလသမ္ပန္နော=သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။ စာဂသမ္ပန္နော=စွန့်ကြဲ
လှူဒါန်းမှု ကုသိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။ ပညာသမ္ပန္နော=ပညာနှင့်
ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=၏။

ဝိသာခေ=ခါ။ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ မာတုဂါမော=
သည်။ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော=သည်။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ။ ဝိသာခေ=ဝိသာခါ။ ဣဓံ=
ဤလောက၌။ မာတုဂါမော=သည်။ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသည်။ ဟောတိ=
၏။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဗောဓိ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်တော်ကို။ သဒ္ဓဟတိ=ယုံကြည်၏။ ဝါ=ကြည်ညို၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။
သဒ္ဓဟတိ=ယုံကြည်ကြည်ညိုသနည်းဟူမူ)။ သော ဘဂဝါ= ထိုမြတ်စွာဘုရား
သည်။ ဣတိပိ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသည် အဖြစ်ဟူသော ဤ
အကြောင်းကြောင့်လည်း။ အရဟံ=အရဟံမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။
ဣတိပိ=အမှားမပါ၊ မှန်စွာပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စေထွင်၊ ကုန်စင်ခပင်း၊ ကျန်ကြွင်း
မရှိ၊ သိမြင်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး၊ စရဏ (၁၅)ပါး
တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ ဝိဇ္ဇာစရဏ
သမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္န မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=
ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူခြင်းဟူသော ဤ
အကြောင်းကြောင့်လည်း။ သုဂတော=သုဂတ မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=
သည်။ ဣတိပိ=(သတ္တလောက၊ သင်္ခါရလောက၊ သြကာသလောကတည်း
ဟူသော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူခြင်းဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်
လည်း။ လောကဝိဒ္ဓု=လောကဝိဒ္ဓု မည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ စသော ဂုဏ်တော်
တို့ဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲတော်မူခြင်းတည်း
ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ အနုတ္တရော=အနုတ္တရမည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ပုရိသဒမ္မသာရထိ မည်တော်မူ၏။ [တနည်း-သော ဘဂဝါ=သည်။ 'ဣတိပိ= ဆုံးမသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူရာ၌ တန်းတူရည်တူ မှီသူကင်းအောင် စွမ်းဆောင်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ အနုတ္တရောပုရိသဒမ္မသာရထိ=....ရထိမည်တော်မူ၏။]။

သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ=သတ္တာ ဒေဝမနုဿာနံ မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင်သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့် သိစေတော်မူခြင်း ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း။ ဗုဒ္ဓေါ=ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ= သည်။ ဣတိပိ=(ဣဿရိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ သိရီ၊ ကာမ၊ ပယတ္တ ဟူသော) ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့် လည်း။ ဘဂဝါ=ဘဂဝန္တု မည်တော်မူ၏။ ဣတိ=ငှါ။ (သဒ္ဒဟတိ=ယုံကြည် ကြည်ညို၏)။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်။ (ဤသို့ အရဟတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ကို ယုံကြည် ကြည်ညိုခြင်းအားဖြင့်)။ပ။

☞ ဝိသာခေ=ခါ။ ကထဉ္စ=အားဖြင့်၊ မာတုဂါမော=သည်။ သီလသမ္ပန္နော= သည်။ ဟောတိ=နည်းဟူမူ။ပ။ ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဖြင့်။ (ဤသို့ပါဏာတိပါတ စသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအားဖြင့်) မာတုဂါမော=သည်။ သီလသမ္ပန္နော= သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ [ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန စသည်ကို သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆) ဝိတ္ထတဓနသုတ်၊ စာမျက်နှာ(၂၅)ကြည့်] ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဖြင့်။ (မစ္ဆေရ- မနော၊ ရက်ရောစွာ လှူဒါန်းခြင်းအားဖြင့်) မာတုဂါမော=သည်။ စာဂသမ္ပန္နော= သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ [ထို့နောက် "ပညဝါဟောတိ။ပ။" ၌ ပေယျာလကို သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလသုတ်၊ ဤစာအုပ်မျက်နှာ(၂၂) ကြည့်ဖော်ပါ] ဝိသာခေ=ခါ။ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်။ (ဤသို့ ဥဒယတ္တဂါမိနိ စသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) မာတုဂါမော=သည်။ ပညာသမ္ပန္နော =သည်။ ဟောတိ။ပ။

[ဂါထာ] (ယာ=အကြင်အမျိုးသမီးသည်)။ သုသံဝိဟိတကမ္မန္တာ=ကောင်းစွာ စီစဉ်ပြုလုပ်အပ်သော အိမ်မှုလုပ်ငန်းရှိ၏။ ဝါ=အိမ်မှုလုပ်ငန်းကို ကောင်းစွာ စီစဉ်ပြုလုပ်တတ်၏။ သင်္ဂဟိတပရိဇ္ဇနာ=ရှိ၏။ ဝါ=တတ်၏။ပ။ သဒ္ဓါ= ရတနာသုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားရှိ၏။ သီလေန=ငါးပါးသီလနှင့်။ သမ္ပန္နာ=ပြည့်စုံ၏။ ဝဒညု=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားအဓိပ္ပါယ်ကို သိနားလည် ၏။ ဝိတမစ္ဆရာ=ကင်းသောဝန်တို့မူရှိ၏။ သောတ္တာနံ=ကြီးပွားချမ်းသာကြောင်း

ဖြစ်သော။ သမ္ဗရာယိကံ=တမလွန်ဘဝ၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော။ မဂ္ဂံ=ကုသိုလ်
လမ်းကြောင်းကို။ နိစ္စံ=အမြဲ။ ဝိသောဓေတီ=သုတ်သင်ရှင်းလင်း၏။

ယဿာ နာရိယာ=အကြင်အမျိုးသမီးမှာ။ ဣတိ=ဤပြဆိုအပ်ပြီးကုန်သော။
အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဧတေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်။ ဝိဇ္ဇန္တိ=ရှိကုန်၏။
တံ=ထိုအမျိုးသမီးကို။ သီလဝတီ=သီလရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း။ ဓမ္မဋ္ဌံ=ကုသိုလ်
တရား၌ ရပ်တည်သူဟူ၍လည်းကောင်း။ သစ္စဝါဒိနိ=မှန်ကန်သော စကားကို
ပြောဆိုသူဟူလည်းကောင်း။ အာဟု=(ပညာရှိတို့) မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

သောဋ္ဌသာကာရသမ္ပန္နာ^၁=(၁၆)ပါးသော အခြင်းအရာနှင့်ပြည့်စုံသော။
အဋ္ဌင်္ဂံ သုသမာဂတာ=ရှစ်ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် ကောင်းစွာပေါင်းဆုံသော။
ဝါ=ရှစ်ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့သည် ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်အပ်သော။ တာဒိသိ
=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော။ သီလဝတီ=သီလရှိသော။ ဥပါသိကာ=ရတနာ
သုံးပါး ဆည်းကပ်သော ဒါယိကာမသည်။ မနာပံ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်
သော။ ဝါ=နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော။ ဒေဝလောကံ=နတ်ပြည်၌။ ဥပပဇ္ဇတိ=
ဖြစ်ရ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီ)နဝမံ။ [နောက်သုတ် အထူး
ရေးဖွယ် မရှိ] ဒသမံ။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော။ ဥပေါသထဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ ပဏ္ဍိတသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်းအစုသည်။
သမတ္ထော=ပြီးပြီ။

၁။ သောဋ္ဌသာကာရသမ္ပန္နာ။ ။ဤသုတ်ပါဠိတော်ရင်း (စုဏ္ဍိယ)၌ ဟောထား
အပ်ပြီးသော တရားရှစ်ပါးနှင့် ဂါထာ၌ပြဆိုထားအပ်သော တရားရှစ်ပါးအားဖြင့် သောဋ္ဌ
သာကာရ (၁၆-ပါးသော အခြင်းအရာ)ဖြစ်၏။ တနည်းအားဖြင့် သုတ်ပါဠိတော်ရင်း၌
ဟောတော်မူအပ်သော တရားရှစ်ပါး၌ သူတပါးကိုလည်း လက်ခံကျင့်သုံးစေခြင်း ရှစ်ပါး
နှင့် ထပ်ဆင့်ပေါင်းလိုက်လျှင် (၁၆)ပါးဖြစ်သည်ဟု ဧကေဆရာတို့ဆိုကြောင်း အဋ္ဌကထာ
၌ မိန့်ဆို၏။ ထိုနည်းနှစ်ပါးတွင် ပဌမနည်း၌ သုတ်ပါဠိတော်ရင်း၌ ဟောတော်မူအပ်
သော တရားရှစ်ပါးနှင့် ဂါထာ၌ပြဆိုထားအပ်သော တရားရှစ်ပါး ဆိုသည်မှာ အတူတူပင်
ဖြစ်၏။ (၁၆)ပါး မပြည့်၊ ပြည့်အောင် ဖြစ်သလို ရေတွက်ထားခြင်းဖြစ်ရာ၏။ ထိုတွင်-
ဂါထာ၌ “ဝဒည၊ ဝိတမစ္ဆရာ”သည် သုတ်ပါဠိတော်မှ “စာဂသမ္ပန္နော”နှင့်တူ၏။
“နိစ္စံ မဂ္ဂံ ဝိသောဓေတီ၊ သောတ္တာနံ သမ္ဗရာယိကံ”ဟူသော ဂါထာစကားသည်
“ပညာသမ္ပန္နော”ဟူသော သုတ်ပါဠိနှင့် တူ၏။ ကျန် (၆)ပါးကား စကားအသုံးမျှပင်
မကွဲပြားတော့ဘဲ သုတ်နှင့်ဂါထာ အတူတူချည်းသာ ဖြစ်၏။ထို့ပြင် “အဋ္ဌင်္ဂံသုသမာဂတာ”
အရ ရှစ်ပါးသီလကို ယူရန် အဋ္ဌကထာ၌ အထူးမဖွင့်သောကြောင့် သုတ်ပါဠိတော်၌
ဟောတော်မူအပ်သော တရားရှစ်ပါးသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

၂-ဒုတိယ ပဏ္ဍာသက

(၁၆)၁-ဂေါတမိဂဂ်

၁-ဂေါတမိသုတ်

၅၁။ [စာပိုဒ်(၂၅)မဟာနာမသုတ်၊ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၄၄၅)လည်းကြည့်] နိကြောဓာရာမေ=၌။ ဝိဟရတိ=၏။ (ပဌမဆုံးအကြိမ် ကြွရောက်၍ သီတင်းသုံး နေတော်မူ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “ပဌမဂမနေန ဂန္ဓာ ဝိဟရတိ”ဟု ဖွင့်သည်) အထခေါ=ထိုအခါ၌။ (သက္ကတိုင်းပြည်၊ ကပိလဝတ်မြို့အနီး နိကြောဓ ကျောင်း တိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) မဟာပဇာပတိ= မဟာပဇာပတိ မည်သော။ ဝါ=မြတ်သော သားသမီးတို့၏ အရှင်မ မည်သော။ ဂေါတမိ=ဂေါတမိသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ=(သင့်လျော် လျောက်ပတ်သည့်) တခုသောအရပ်၌။ အဋ္ဌာသိ =ရပ်နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ ဌိတာ=ရပ်နေပြီးသော။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို။ အဝေါစ=လျှောက်ထား ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=လျှောက်ထားသနည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏။ မာတုဂါမော=အမျိုးသမီး သည်။ တထာဂတပ္ပဝေဒိတေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်သော။ ဓမ္မဝိနယေ=သုတ်အဘိဓမ္မာ ဝိနယာပိဋကတ် သာသနာတော်မြတ်၌။ အဂါရသ္မာ =အိမ်မှ။ ဝါ=အိမ်ရာတည်ထောင်လှူဘောင်မှ။ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ =ရဟန်းမ အဖြစ်သို့။ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေး မရှိရာ ရဟန်းမအဖြစ်သို့) ပဗ္ဗန္တံ=ဝင်ရောက်ခြင်းကို။ ဝါ=ဝင်ရောက်ခွင့်ကို။ လဘောယျ=ရလို ပါ၏။ ဝါ= ရပါရစေ။ [တနည်း-ဘန္တေ=ရား။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ လဘောယျ =ရပါမူကား။ သာဓု=ကောင်းပါ၏] ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ ဂေါတမိ=ဂေါတမိ။ အလံ=မသင့်လျော်။ မာတုဂါမဿ=အမျိုးသမီး၏။ပ။ အနဂါရိယံ=သို့။ ပဗ္ဗန္တံ=ဝင်ရောက်ခြင်းသည်။ တေ=သင့်အား။ [တနည်း-တေ= သင်၏။ စိတ္တေ=စိတ်၌] မာ ရုစ္စိ မနှစ်သက်လင့်။ ဝါ=နှစ်သက်ခြင်းကို မဖြစ်စေ လင့်။ ဣတိ=ဤသို့။ (ပဋိက္ခိပိ=ပယ်မြစ်တော်မူပြီ)

ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ မဟာပဇာပတိ=မဟာပဇာပတိမည်သော။ ဂေါတမိ=သည်။ပ။ အထခေါ=မြတ်စွာဘုရားက သုံးကြိမ်တိတိ ပယ်မြစ်တော် မူရာ ထိုအခါ၌။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာ

ဘုရားသည်။ မာတုဂါမဿ=၏။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ဝင်ရောက်ခြင်းကို။ န အနုဇာနာတိ=
 ခွင့်မပြု။ ဣတိ=ဤသို့တွေးတော၍။ ဒုက္ခိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်းရှိသည်။ ဒုမ္မနော=
 မကောင်းသော စိတ်ရှိသည်။ အဿုမုခိ=မျက်ရည်ဖြင့် စိုစွတ်သော မျက်နှာ
 ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ရဒမာနာ=ငိုကြွေးလျက်။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ အဘိဝါဒေ
 တွာ=၍။ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။ ပက္ကာမိ=ကပိလဝတ်မြို့တွင်း
 သို့ ပြန်လည်ဝင်သွားပြီ။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ကပိလဝတ္ထုသို့=ကပိလဝတ်မြို့၌။
 ယထာဘိရန္တံ=အလိုတော်အားလျော်စွာ။(ဝေနေယျအများ၊ ကျိုးစီးပွားကို၊ လေးစား
 ရှုမျှော်၊ အလိုတော်အားလျော်စွာ) ဝိဟရိတွာ=သီတင်းသုံးနေတော်မူပြီး၍။ ယေန
 =အကြင်အရပ်၌။ ဝေသာလီ=ဝေသာလီမြို့သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထို
 ဝေသာလီမြို့ရှိရာ အရပ်၌။ စာရိကံ=ခရီးဒေသစာရိ လှည့်လည်ကြွသွားတော်မူ
 ခြင်းကို။ ပက္ကာမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ။ အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်။ စာရိကံ=
 ခရီးဒေသစာရိ ကြွချီတော်မူခြင်းကို။ ဝါ=ကြွချီတော်မူခြင်းဖြင့်။ စရမာနော=
 ကြွချီတော်မူလသော်။ ယေန (ပဒေသေန)=အကြင်အရပ်၌။ ဝေသာလီ=
 ဝေသာလီမြို့သည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ (ပဒေသံ)=ထိုဝေသာလီမြို့ရှိရာအရပ်သို့။
 အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ။ [တနည်း-ယေန (ဒိသာဘာဂေန)=အကြင်အရပ်
 မျက်နှာဘက်ဖြင့်၊ ဝေသာလီ=ဝေသာလီမြို့သို့။ (အဝသရိတဗ္ဗာ=ရောက်အပ်
 ရောက်နိုင်၏) တံ(တေန ဒိသာဘာဂေန)=ထိုအရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်။ ဝေသာလီ
 =ဝေသာလီမြို့သို့။ အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ။]

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ တတြ ဝေသာလိယံ=ထိုဝေသာလီမြို့၌။
 မဟာဝနေ=မဟာဝန်၌၊ ဝါ=ကြီးစွာသောတော၌။ ကုဠာဂါရသာလာယံ=အထွတ်
 တပ်ဆင်ထားအပ်သော ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်၌။ ဝါ=ကုဠာဂါရသာလာ
 ကျောင်းတိုက်၌။ ဝိဟရတိ=၏။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ (ဝေသာလီမြို့ မဟာ
 ဝန်တော ကုဠာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးနေတော်
 မူရာ ထိုအခါ၌)။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ ဧကသေ=ဆံပင်
 တို့ကို။ ဆေဒါပေတွာ=ရိတ်စေ၍။ ကာသာယာနိ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော။
 ဝတ္ထာနိ=အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို။ အစ္ဆာဒေတွာ=ဝတ်ရုံလွှမ်းခြုံ၍။ သမ္မဟုလာဟိ=
 များစွာကုန်သော။ သာကိယာနိဟိ=သာကိဝင်မင်းသမီးတို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။
 ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဝေသာလီ=သည်။ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=
 သို့။ ပက္ကာမိ=ထွက်ခွာသွားပြီ။

အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဝေသာလီ=ဝေသာလီ
 မြို့သည်လည်းကောင်း။ မဟာဝန်=မဟာဝန်သည်လည်းကောင်း။ ကုဠာဂါရ
 သာလာ=ကောင်း။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌ (ထိုဝေသာလီမြို့၊ မဟာဝန်၊

ကုဋ္ဌာဂါရုသာလာ ကျောင်းတိုက်ရှိရာအရပ်၌။ ဝါ=သို့။) ဥပသင်္ကမိ=ရောက်ပြီ။
 အထ ခေါ်=ကုဋ္ဌာဂါရုသာလာကျောင်းတိုက်သို့ရောက်ရာ ထိုအခါ၌။ မဟာပဇာ
 ပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ သူနေဟိ=ဖူးဖူးရောင်နေကုန်သော။ ပါဒေဟိ=
 ခြေတို့ဖြင့်လည်းကောင်း။ ရဇောကိဏ္ဍေန=မြူမှုန်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။
 ဂတ္ထေန=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဤကရိုဏ်းဝိဘတ်တို့ကား ဣတ္ထမ္ပုတလက္ခဏ
 အနက် ဟောများချည်းတည်း] ဒုက္ခိ=သည်။ပ။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=တံခါးမုခိ
 အပြင်ဘက်၌။ အဋ္ဌာသိ=ရပ်တည်နေပြီ။

အာယသ္မာ အနန္တော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ မဟာပဇာပတိ=မဟာပဇာပတိ
 မည်သော။ ဂေါတမိ=ကို။ သူနေဟိ=ကုန်သော။ ပါဒေဟိ=ကောင်း။ ရဇောကိ
 ဏ္ဍေန=သော။ ဂတ္ထေန=ကောင်း။ ဒုက္ခိ=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲရှိသည်ဖြစ်၍။ ဒုမ္မနံ=
 မကောင်းသောစိတ်ရှိ၍။ အဿုမုခိ=မျက်ရည်စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိ၍။ ရဒမာနံ=
 ငိုကြွေးလျက်။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=၌။ ဌိတံ=ရပ်နေသည်ကို။ အဒ္ဓသာ
 ခေါ်=မြင်ရသည်သာ၊ ဒိသ္မာ=မြင်ရပြီး၍။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=ကို။
 ဇေတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=မေးမြန်းပြောဆိုပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ အဝေါစ=
 မေးမြန်း ပြောဆိုသနည်းဟူမူ)

ဂေါတမိ=ဂေါတမိ၊ တံ=သင်သည်။ ကိနု=အဘယ်ကြောင့်။ သူနေဟိ=
 ကုန်သော။ပ။ ဒုက္ခိ=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲရှိသည်။ ဒုမ္မနာ=ရှိသည်။ အဿုမုခိ=
 ရှိသည်။ (ဟုတွာ) ရဒမာနာ=လျက်။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=၌။ ဌိတာ=ရပ်နေ
 ပါသနည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ)။ ဘန္တေ အာနန္ဒ=အရှင်ဘုရား
 အာနန္ဒာ။ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်။ ဘဂဝါ=သည်။ မာတုဂါမဿ=၏။ပ။
 ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ န အနုဇာနာတိ=ခွင့်ပြုတော်မမူ။ တထာ(တသ္မာ)=ထိုကြောင့်။
 (သူနေဟိ=ကုန်သော။ ပါဒေဟိ=ကောင်း။ပ။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=၌။ ဌိတာ=
 ရပ်နေပါ၏)။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။ ဂေါတမိ=
 မိ။ တေနဟိ=ထိုသို့ဖြစ်လျှင်။ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်ကာလပတ်လုံး။ အဟံ=
 ငါသည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ မာတုဂါမဿ=၏။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။
 ယာစာမိ=တောင်းခံနေ၏။ တာဝ=ထိုခွင့်တောင်းခံနေသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး။
 တံ=သင်သည်။ မုဟုတ္တံ=တမဟုတ်အချိန်ကာလမျှ။ ဣဓေဝ=ဤနေရာ၌သာ
 လျှင်။ ဟောဟိ=ဖြစ်ရစ်(နေရစ်)ဦးလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ)။ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဒေသာ ဂေါတမိ=ဤဂေါတမိ
 သည်။ သူနေဟိ=ကုန်သော။ ပါဒေဟိ=လည်းကောင်း။ပ။ ရဒမာနာ=ငိုကြွေး
 လျက်။ ဘဂဝါ=သည်။ မာတုဂါမဿ=၏။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ န အနုဇာနာတိ=မမူ။
 ဣတိ=ဤသို့ ညည်းတွား၍။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=၌။ ဌိတာ=ရပ်နေပါ၏။
 ဘန္တေ=ရား။ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။

လဘောယျ=ရပါစေလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ အာနန္ဒ= အာနန္ဒာ။ အလံ=မသင့်လျော်။ပ။ ပဗ္ဗဇာ=သည်။ တေ=အား။ မာရုစ္စိ=လင့်။ ဣတိ (ပဋိက္ခိပိ=ပယ်မြစ်တော်မူပြီ)။ ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း။ပ။ တတိယမ္ပိ။ပ။ မာ ရုစ္စိ=လင့်။ ဣတိ(ပဋိက္ခိပိ)

အထံ ခေါ=သုံးကြိမ်တိတိ ပယ်မြစ်ပြီးရာ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=အရှင်အာနန္ဒာမှာ။ ဧတံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=ခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဟူမူ)။ ဘဂဝါ=သည်။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ န အနုဇာနာတိ=ခွင့်ပြုတော်မမူ။ အဟံ=ငါသည်။ အညေနပိ ပရိယာယေန= အခြားသောအကြောင်းပြု တမျိုးဖြင့်လည်း။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ယန္တုန ယာစေယျ=တောင်းခံရပါမူ ကောင်းလေစွာ။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ပြီ)။ အထံခေါ=စဉ်းစားမိပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ မာတု ဂါမော=သည်။ပ။ အနဂါရိယံ=သို့။ ပဗ္ဗဇိတွာ=ဝင်ရောက်၍။ သောတာပတ္တိဖလံ ဝါ=သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ပ။ အရဟတ္တဖလံ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း။ သစ္စိကာတုံ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ ဘဗ္ဗော နုခေါ=ထိုက်ပါ၏လော။ ဣတိ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)။ အနန္ဒ=နွာ။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ သောတာပတ္တိ ဖလမ္ပိ=ဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း။ပ။ အရဟတ္တဖလမ္ပိ= ကောင်း။ သစ္စိကာတုံ=ငှာ။ ဘဗ္ဗော=ထိုက်ပါ၏။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်ကြားပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ သစ္စိကာတုံ=ငှာ။ သစေ ဘဗ္ဗော= အကယ်၍ထိုက်ငြားအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ထိုက်သည်ဖြစ်လသော်)။ ဘန္တေ= ရား။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ ဗဟုကာရာ=များသောကျေးဇူးရှိပါ၏။ ဘဂဝတော၊ ၏။ မာတုတ္ထာ=မိထွေးတော် ပါတည်း။ (မယ်တော်၏ ညီမပါတည်း)။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားကို။ အာပါဒိကာ=ဖွဲ့ထွားလက်ခြေ၊ ကိုယ်နေစည်ကား၊ ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်စေ သူပါတည်း။ ဝါ=ခြေလက်စည်ပင်၊ ကိုယ်သန့်စင်အောင်၊ သုတ်သင် စောင့် ရှောက်သူပါတည်း။ ပေါသိကာ=ရေမိုးချိုးပေး၊ စားသောက်ကျွေး၍၊ မွေးမြူခဲ့သူ ပါတည်း။ ဝိရဿ=နို့ရည်ကို။ ဒါယိကာ=တိုက်ကျွေးပေးလှူခဲ့သူပါတည်း။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဇနေတ္တိယာ=မယ်တော်အရင်းသည်။ ကာလင်္ကတာယ=နတ်ရွာစံ လသော်။ ထညံ=နို့ရည်ကို။ ပါယေသိ=တိုက်ကျွေးခဲ့ပါပြီ။ ဘန္တေ=ရား။ သာဓု= ပါ၏။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ လဘောယျ=ရပါစေလော။ ဣတိ= (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အာနန္ဒ=နွာ။ မဟာပဇာပတိ=သော။ ဂေါတမိ=သည်။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုး ကုန်သော။ ဂရုဓမ္မေ=ဂရုဓမ်တို့ကို။ ဝါ=အလေးဂရုပြုထိုက်သော တရားတို့ကို။ သစေ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=အကယ်၍ လက်ခံနာယူကျင့်သုံးအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့

လက်ခံနာယူကျင့်သုံးလသော်) သာဝ=ထိုဂရုဓမ္မတို့ကို လက်ခံနာယူ ကျင့်သုံးခြင်းသည်ပင်လျှင်။ အသ္မာ=ထိုမဟာပဇာပတိဂေါတမိ၏။ ဥပသမ္ပဒါ=မြင့်မြတ်သော ဘိက္ခုနီအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်။ ဟောတု=ဖြစ်စေလော။ [ထို့နောက် ဂရုဓမ္မရစ်ပါးကိုပြလို၍ “ဝဿသတူပသမ္ပန္နာယ” စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏။

ဝဿသတူပသမ္ပန္နာယ=မြင့်မြတ်သော ဘိက္ခုနီအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီး၍ အနှစ်တရာရှိသော။ ဘိက္ခုနီယာ=ရဟန်းမသည်။ တဒဟူပသမ္ပန္နဿ=ထိုနေ့၌ မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းကို။ အဘိဝါဒနံ=ရှိခိုးခြင်းကိုလည်းကောင်း။ (မာနန္ဒိမ်ချိုး၊ ငါးမျိုးအင်္ဂါ၊ မြေမှာတည်ရိုး၊ ကော်ရော်မျိုးဖြင့်၊ ရှိခိုးခြင်းကိုလည်းကောင်း)။ ပစ္စုဋ္ဌာနံ=နေရာမှထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းကို လည်းကောင်း။ [ပတိဥဋ္ဌာန=ထိုင်နေရာမှ ရှေ့ရှုကြိုတင် ထပေးခြင်း။ ရှေ့ရှုကြိုတင်ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း။ ဝါ=ခရီးဦးကြိုဆိုသောအားဖြင့် ထိုင်နေရာမှ ရှေ့ရှု ကြိုတင်ထပေးခြင်း။]။ အဗ္ဗလိကမ္ပံ=လက်အုပ်ချီမှု ပြုခြင်းကိုလည်းကောင်း။ သာမိစိကမ္ပံ=အရိုအသေပြုခြင်းကိုလည်းကောင်း။ [လမ်းဖယ်ပေးခြင်း၊ နေရာခင်းပေးခြင်း၊ ယပ်လေခပ်ပေးခြင်း၊ သောက်ရေဖြင့် ဖိတ်မန်ခြင်း စသော သင့်လျော်သော အမှုတည်းဟူသော အရိုအသေ ပြုမှုကိုလည်းကောင်း။ သာမိစိ=သင့်လျော်သော+ကမ္ပံ=ပြုလုပ်မှု။ ကတ္တမ္ပံ=ပြုရမည်။ အယမ္ပိ ဓမ္မော=ဤတရားကိုလည်း။ သက္ကတွာ=ကောင်းစွာပြု၍။ ဂရိကတွာ=အလေးဂရုပြု၍။ မာနေတွာ=မြတ်နိုး၍။ ပူဇေတွာ=ပူဇော်၍။ ယာဝဇီဝံ=အသက်ကုန်ဆုံးသည် တိုင်အောင်။ အနတိက္ကမနီယော=မကျူးလွန်ရ။ ဝါ=မဖောက်ဖျက်ရ။

ဘိက္ခုနီယာ=ရဟန်းမသည်။ အဘိက္ခုကေ= (ယူဇနာဝက်အတွင်း၌)ဩဝါဒပေးမည့် ဆရာရဟန်း မရှိသော။ အာဝါသေ=ကျောင်း၌။ ဝဿံ=မိုးလပတ်လုံး နေခြင်းသို့။ ဝါ=ဝါသို့။ န ဥပဂန္တမ္ပံ=မကပ်ရောက်ရ။ပ။ အန္ဓမုမာသံ=လခွဲတိုင်း။ ဘိက္ခုနီယာ=ရဟန်းမသည်။ ဘိက္ခုသံဃာတော=ရဟန်းသံဃာမှ။ ဒွေ ဓမ္မာ=တရားနှစ်ပါးတို့ကို။ ပစ္စာသီသိတဗ္ဗာ=တောင့်တထိုက်ကုန်၏။ ဝါ=တောင့်တကြရမည်။ ဥပေါသထပုစ္ဆကဉ္စံ=ဥပုသ်ကိုမေးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဩဝါဒုပသက်မနဉ္စံ=ဩဝါဒခံယူလိုပါကြောင်း ခွင့်တောင်းခြင်းငှာ လာရောက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ဩဝါဒခံယူခြင်းငှာ လာရောက်ခွင့်ကိုလည်းကောင်း။

၁။ ဥပေါသထပုစ္ဆကံ။ ။ “ကဒါ အယျ ဥပေါသထော=ဘယ်တော့ ဥပုသ်နေပါလဲ အရှင်ဘုရား။ အယံ ဥပေါသထော စာတုဒ္ဓသိကော ပန္နရသိကော=ဤဥပုသ်သည် စာတုဒ္ဓသိပါလား၊ ပန္နရသိပါလား အရှင်ဘုရား” ဟူ၍ မေးမြန်းခြင်းသည် ဥပေါသထပုစ္ဆကမည်၏။ ဥပေါသထဿ ပုစ္ဆနံ ဥပေါသထပုစ္ဆာ၊ သာယေဝ ကပစ္စယံ ရဿတ္တဉ္စ ကတွာ ဥပေါသထပုစ္ဆကန္တိ ဝုတ္တာ။ ပါစိတ်ဩဝါဒသိက္ခာပုဒ် သာရတ္ထဋီကာ။ ၄၄။

ပဏ္ဏာသီသိတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ ပ။ ဝသံဝုဋ္ဌာယ=မိုးလပတ်လုံးနေပြီးသော။ ဝါ= ဝါကျွတ်ပြီးသော။ ဘိက္ခုနိယာ=ရဟန်းမသည်။ ဥဘတောသံဃေ=(ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ အားဖြင့်) နှစ်ပါးစုံသောသံဃာ၌။ ဒိဋ္ဌေန ဝါ=မြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ သုတေန ဝါ=ကြားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ ပရိသင်္ကာယ ဝါ=သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော) တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော။ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ဖြင့်။ ပဝါရေတဗ္ဗံ=ဆုံးမခြင်းကို အလိုရှိစေရမည်။ ဝါ= ဖိတ်ကြားရမည်။ [ဝရဓာတ် ဣစ္ဆာအနက်ဟော]။ ပ။

ဂရုဓမ္မံ=ကြီးလေးသော သံဃာဒိသေသ်အာပတ်သို့။ ဝါ=ကို။ အဇ္ဈာပနာယ= ကျော်လွန်လွှမ်းမိုး၍ရောက်သော။ ဝါ=လွန်ကျူးသော။ ဘိက္ခုနိယာ=သည်။ ဥဘတောသံဃေ=၌။ ပက္ခမာနတ္တံ=တစ်ပက္ခပတ်လုံး ကျင့်ထိုက်သောမာနတ် ကျင့်ဝတ်ကို။ (တစ်ပက္ခပတ်လုံး ကျင့်ထိုက်သော ရဟန်းတို့မြတ်နိုးကြသည်၏ ဖြစ်ကြောင်း ကျင့်ဝတ်ကို) စရိတဗ္ဗံ=ကျင့်ရမည်။ ပ။ ဒွေ ဝဿာနိ=နှစ်နှစ်တို့ ပတ်လုံး။ ဆသု=ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေသု=သိက္ခာပုဒ်တရားတို့၌။ (ပါဏာတိပါတမှ စ၍ ဝိကာလဘောဇနတိုင်အောင်သော သိက္ခာပုဒ်တရားတို့၌) သိက္ခိတသိက္ခာယ=(သိက္ခာပုဒ် တံခွဲတလေမျှကိုပင် မကျိုးမပေါက်အောင်) ဖြည့်ကျင့်အပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်သိက္ခာရှိသော။ သိက္ခမာနာယ=သိက္ခမာန်မသည်။ ဥဘတောသံဃေ=၌။ ဥပသမ္ပဒါ=(မြင့်မြတ်သော ပြည့်စုံခြင်းဟူသော)ဘိက္ခုနီ အဖြစ်ကို။ ပရိယေသိတဗ္ဗာ=ရှာမှီးရမည်။ ဥပရိဘူတာ အဂ္ဂဘူတာ သမ္ပဒါ ဥပသမ္ပဒါ။ သာရတ္ထ ဋီကာ၊ တ-၁၅။ မဟာဝါ၊ မဟာဓန္ဒက၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တန သုတ်အဖွင့်]။ ပ။

ကေနစိ ပရိယာယေန=တစုံတခုသောအကြောင်းကြောင့်။ ဝါ=မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ။ ဘိက္ခုနိယာ=ရဟန်းမသည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းယောက်ျား ကို။ န အက္ခောသိတဗ္ဗာ=မဆဲရေးရ။ (အက္ခောသဝတ္ထု ဆယ်ပါးတို့တွင် တပါးပါးဖြင့်မျှ မဆဲရေးရ) နပရိဘာသိတဗ္ဗာ=ဘေးကိုပြု၍ မခြိမ်းခြောက်ရ။ ပ။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကိုအစပြု၍။ ဘိက္ခုနိနံ=ရဟန်းမတို့၏။ ဘိက္ခုညု=ရဟန်း တို့၌။ ဝစနပထော=ပြောဆိုဆုံးမ တရားဓမ္မဟောခြင်းဟူသော အကြောင်းကို။ ဩဝဇ္ဇော =တားမြစ်ပိတ်ပင်တော်မူအပ်ပြီ။ ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏။ ဘိက္ခုနီညု= ရဟန်းမ တို့၌။ ဝစနပထော=ကို။ အနောဝဇ္ဇော=တားမြစ်ပိတ်ပင်တော်မမူအပ်။ [ဝစနံ ယေဝ ဝစနပထော-ဟု ပထသဒ္ဒါကို အနက်မဲ့ဖွင့်၏။ “ပြောဆိုဆုံးမ တရားဓမ္မ ဟောခြင်းကို”ဟု အနက်ဆိုပါ]။ ပ။

အထခေါ=၌။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား ၏။ သန္တိကေ=အထံတော်၌။ အံဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေ ဂရုဓမ္မေ=ဤ ဂရုဓမ်တို့ကို။ ဥဂ္ဂဟေတွာ=သင်ယူပြီး၍။ ပ။ ဂေါတမိ=ဂေါတမီ။ တံ=သင်သည်။

အဋ္ဌကရုဓမ္မေ=ရှစ်ပါးကုန်သော ဂရုဓမ္မတို့ကို။ သစေ ပဋိဂ္ဂဏှေယျာသိ=အကယ်၍ လက်ခံနာယူအံ့။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့လက်ခံနာယူသည်ဖြစ်လသော်) သာဝ= ထိုဂရုဓမ္မရှစ်ပါးတို့ကို လက်ခံနာယူခြင်းသည်ပင်လျှင်။ တေ=သင်၏။ ဥပသမ္ပဒါ = (မြင့်မြတ်သော ပြည့်စုံခြင်းဟူသော)ဘိက္ခုနီအဖြစ်သည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ပ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်ကြားပြီ)

ဘန္တေ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ဒဟရော=ငယ်ရွယ်သော။ ယုဝါ=နုပျိုသော။ မဏ္ဍနကဇာတိကော=တန်ဆာဆင်တတ်သူ၏ သဘောရှိသော။ သီသံနာတော=ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ရေချိုးပြီးသော။ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမသည်လည်းကောင်း။ ပုရိသော ဝါ=ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း။ [အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော “ပုရိသော” ပုဒ်အတိုင်း “ဒဟရော ယုဝါ” စသည်ဖြင့် ပုလ္လိင်ဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ သို့သော် အနက်ပြန်ဆိုသောအခါ၌ကား “ဒဟရာ=ငယ်ရွယ်သော။ ယုဝတိ=နုပျိုသော။ မဏ္ဍနကဇာတိကာ=သော။ သီသံနာတာ=သော။ ဣတ္ထိ ဝါ=လည်းကောင်း။ ဒဟရော=သော။ ယုဝါ=သော။ မဏ္ဍနကဇာတိကော=သော။ သီသံနာတော=သော။ ပုရိသော ဝါ=လည်းကောင်း”ဟူ၍ လိင်ပြင်ပြီး အသီးသီးတွဲစပ်၍ အနက်ပေးလိုကပေးနိုင်၏] ဥပ္ပလမာလံ ဝါ=ကြာပန်းကိုလည်းကောင်း။ ဝသိကမာလံ ဝါ=မြတ်လေးပန်း (ဝါ=မိုးဆွေပန်း)ကိုလည်းကောင်း။ အတိမုတ္တကမာလံ ဝါ=စစ်ကြီးပန်းကိုလည်းကောင်း။ လဘိတွာ=ရ၍၊ ဝါ=ရလသော်။ ဥဘောဟိ=နှစ်ဖက်ကုန်သော။ ဟတ္ထေဟိ=လက်တို့ဖြင့်။ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ=ခံယူပြီး၍။ ဥတ္တမဂေ=မြတ်သောကိုယ်အင်္ဂါဖြစ်သော။ သီရသ္မိ=ဦးခေါင်းပေါ်၌။ ပတိဋ္ဌာပေယျ သေယျထာပိ=တည်စေရာသကဲ့သို့။ ဘန္တေ အာနန္ဒ=အရှင်အာနန္ဒာ။ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဣမေ ဂရုဓမ္မေ=ဤဂရုဓမ္မတို့ကို။ ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အနတိက္ကမနိယေ=မကျူးလွန်မဖောက်ဖျက်ထိုက်ကုန်ဟူ၍။ ပဋိဂ္ဂဏှာမိ=လက်ခံနာယူပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ ပ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ မဟာပဇာပတိယာ=မဟာပဇာပတိမည်သော။ ဂေါတမိယာ=ဂေါတမိသည်။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ဂရုဓမ္မာ=တို့ကို။ ယာဝဇီဝံ=အောင်။ အနတိက္ကမနိယာ=ဟူ၍။ ပဋိဂ္ဂဟိတာ=လက်ခံနာယူအပ်ပါကုန်ပြီ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=န္ဒာ။ မာတုဂါမော=သည်။ ပ။ ပဗ္ဗန္တံ=ကို။ သစေ နာလဘိဿာ=အကယ်၍ မရငြားအံ့။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့မရသည်ဖြစ်လသော်) ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအကျင့်ဟူသော သာသနာတော်သည်။ စိရဋ္ဌိတိကံ=ကြာမြင့်စွာတည်ခြင်း ရှိသည်။ အဘဝိဿာ=ဖြစ်ရာပြီ။ သဒ္ဓမ္မော=သူတော်ကောင်းတရားသည်။ (သူတော်ကောင်းတရားတည်းဟူသော ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓမည်သော သာသနာတော်သုံးရပ်သည်)။ ဝဿ

သဟဿမေဝ=အနှစ်တထောင်ပတ်လုံးပင်လျှင်။ တိဋ္ဌေယျ=တည်ရာ၏။ အာနန္ဒ
 =န္ဒာ။ စခေါ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍။ ယတော=အကြံကြောင့်။ မာတုဂါမော=
 အမျိုးသမီးသည်။ပ။ အနဂါရိယံ=ရှင်ရဟန်းမ၏ အဖြစ်သို့။ ပဗ္ဗဇိတော=
 ဝင်ရောက်ပြီ။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ (တတော=ထို့ကြောင့်)ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ဗြဟ္မ
 စရိယံ=သည်။ စိရဋ္ဌိတိကံ=သည်။ န ဘဝိဿတိ=မဖြစ်တော့လတ္တံ့။ အာနန္ဒ=
 န္ဒာ။ ဒါနိ=၌။ သဒ္ဓမ္မော=သည်။ ပဉ္စေဝ ဝဿသတာနိ=အနှစ်ငါးရာတို့ပတ်လုံး
 သာလျှင်။ ဌဿတိ=တည်တော့လတ္တံ့။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ဗဟုတ္ထိကာနိ=များသောမိန်းမရှိကုန်သော။ အပ္ပပုရိသကာနိ=
 နည်းသောယောက်ျားရှိကုန်သော။ ယာနိ ကာနိစိ=ကြွင်းမဲ့ဥသံ့ အားလုံးစုံ
 ကုန်သော။ ကုလာနိ=အမျိုးတို့သည်။ ဝါ=အိမ်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)။
 တာနိ (ကုလာနိ)=ထိုအားလုံးသောအမျိုးတို့ကို။ ဝါ=ထိုအားလုံးသော အိမ်တို့ကို။
 ဝါ=တို့သည်။ ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟိ°=အိုးမီးအရောင်ဖြင့် ခိုးတတ်ကုန်သော။
 စောရေဟိ=သူခိုးတို့သည်။ သုပ္ပဓံသိယာနိ=လွယ်ကူစွာ ဖျက်ဆီးအပ် (ဖျက်ဆီး
 နိုင်)ကုန်သည်။ ဟောန္တိ သေယျထာပိ=ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ဧဝမေဝံ=
 ဤအတူပင်။ ယသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=အကြင်တုတ်ဓားမပါ၊ တရားဖြင့်သာ ဆုံးမရာ
 သာသနာတော်၌။ မာတုဂါမော=သည်။ပ။ ပဗ္ဗဇံ=ဝင်ရောက်ခွင့်ကို။ လဘတိ=
 ရ၏။ တံ ဗြဟ္မစရိယံ=ထို ဓမ္မဝိနယဟူသော မြတ်သောအကျင့်သည်။ စိရဋ္ဌိတိကံ
 =ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းရှိသည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံသော။ သာလိက္ခေတ္တော=သလေးစပါး လယ်
 ကွင်း၌။ သေတဋ္ဌိကာနာမ ၂=ဖြူဖတ်ဖြူရော်ဖြစ်အောင် ဖျက်ဆီးတတ်သော

၁။ ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟိ။ ။ထေနေန္တိတိ ထေနကာ=ခိုးဝှက်တတ်သူများ။ ကုမ္ဘေန=
 မီးအိုးဖြင့်။ ဝါ=အိုးအတွင်း၌ ထွန်းထားအပ်သော မီးတိုင်အရောင်ဖြင့်။ ထေနကာ
 ကုမ္ဘတ္ထေနကာ၊ တေဟိ ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟိ။

၂။ သေတဋ္ဌိကာ နာမ ရောဂဇာတိ။ ။“အဋ္ဌိတိ အာတုရတာ ဗျာဓိ ရောဂေါ”
 ဟူသော ဝေရဉ္စကဏ္ဍ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ (၁၄၄) အဖွင့်နှင့် အညီ အဋ္ဌိသဒ္ဓါသည်
 အနာရောဂါဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ အဋ္ဌဓာတ် ဣပစ္စည်း။ အဋ္ဌတိ ဟိံသတိတိ
 အဋ္ဌိ=ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သောအနာရောဂါ။ သေတာ=ဖြူဖတ်ဖြူရော်ဖြစ်သော။ ဝါ=
 ဖြူဖတ်ဖြူရော်ဖြစ်အောင် နှိပ်စက်တတ်သော။ အဋ္ဌိ=ကောက်ရောဂါတည်း။ သေတဋ္ဌိ=
 ဖြူဖတ်ဖြူရော်ဖြစ်အောင် နှိပ်စက်တတ်သော ကောက်ရောဂါ(ဖလံဖြူနာ) သေတဋ္ဌိ ဧဝ
 သေတဋ္ဌိကာ။ ရှင်းပြဦးအံ-

ကောက်ပင်များ အဖုံးဖုံးသောအခါ ဖလံဖြူမည်သော ပိုးကောင်သည် ကောက်ပင်
 ၏ ရိုးတန်အတွင်းမှ အဆစ်အညောက်တို့ကို ထိုးဖောက်ဖျတ်ဆီး၏။ ထို့ကြောင့်
 စပါးအခွံအတွင်း၌ နို့ရည်မရှိသဖြင့် အဆန်မတည်နိုင်တော့သည့်အတွက် ထွက်လာ

ဖလံဖြူနာ မည်သော။ ရောဂဇာတိ=ရောဂါမျိုးသည်။ နိပတတိ=ကျရောက်အံ့။
 ဧဝံ=ဤသို့ ကျရောက်လသော်။ တံ သာလိက္ခေတ္တံ=ထိုသလေးလယ်ကွင်းသည်။
 စိရဋ္ဌိတိကံ=သည်။ န ဟောတိ သေယျထာပိ=မဖြစ်သကဲ့သို့။ ပ။ ဥစ္ဆန္ဒေတ္ထေ=
 ကြံခင်း၌။ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ နာမံ=နိကြင်ကြင် အဆင်းရှိအောင် ပြုတတ်ဖျက်ဆီး
 တတ်သော အနာမည်သော။ ပ။ ဧဝံ=သော်။ တံ ဥစ္ဆန္ဒေတ္တံ=ထိုကြံခင်းသည်။ ပ။

အာနန္ဒ=နွာ။ ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ မဟတော=ကြီးစွာသော။
 တဠာကဿ=တဖက်ဆည်ကန်၏။ အာဠိ=ကန်ဘောင်ကန်ရိုးကို။ ဥဒကဿ=
 ရေ၏။ ယာဝဒေဝ အနတိက္ကမနာယ=မကျော်လွန်နိုင်လောက်အောင် အကျိုး
 ငှာသာလျှင်။ ပဋိကစ္စေဝ=ကြိုတင်၍သာလျှင်။ ဗန္ဓေယျ သေယျထာပိ=ဖွဲ့နှောင်

သော စပါးနံသည် ဖြူဖပ်ဖြူရော် အရောင်ပေါက်၍ စပါးဖျင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရလေ
 တော့၏။ ထိုအဖြစ်မျိုးသို့ ရောက်စေတတ်သော ကောက်နာကို သေတဋ္ဌိကာဟု
 ခေါ်သည်။ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်အတွက် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ မုဒ္ဒဗေဒမ
 အက္ခရာ နှစ်လုံးဆင့်ဖြင့် “သေတဋ္ဌိကာတိပိ ပါဠော” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ထားပါလျက်
 ယခုစာမူများ၌ မုဒ္ဒဗေဒ ပဌမ ဒုတိယ အက္ခရာနှစ်လုံးဆင့်ဖြင့် “သေတဋ္ဌိကာ”ဟု ပါဠိ
 ရှိနေလေ၏။ အရိုးအနက်ဟော အဋ္ဌိသဒ္ဓါနှင့် ထိုသေတဋ္ဌိကာပါဠိကာ၊ ဒုဗ္ဘိက္ခပုဒ်ပါရှိသော
 ဝေရဉ္စကဏ္ဍနှင့်သာ လျော်၍ ဤနေရာနှင့်မလျော်။

၁။ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ နာမ ရောဂဇာတိ။ ။ ဥစ္ဆန္ဒံ=ကြံတို့၏။ အန္တောရတ္တာဘာဝေါ=
 အတွင်း၌(အတွင်းက အသားများ)နိမြန်းကုန်သည်၏ ဖြစ်ကြောင်းရောဂါသည်။ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ
 နာမ ရောဂဇာတိ=မဇ္ဈိဋ္ဌိကာမည်သော ရောဂါမျိုးမည်၏။ ဤ၌ နိမြန်းသည်ဟု ဆိုရသော်
 လည်း ကြက်သွေးကဲ့သို့ အနီရင့်ရောင်ကို မဇ္ဈိဋ္ဌဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ မဇ္ဈိဋ္ဌသဒ္ဓါသည်
 မန္တရတ္တ (အနည်းငယ်နီသော အဆင်းရောင်ဟူသော) အနက်ကို ဟောသောကြောင့်
 ကြံပင်များ ပိုးကျသောအခါ ကြံချောင်း၏ အထဲက အသားများ နိကြင်ကြင် (အန္တောရတ္တ)
 ဖြစ်နေသည်ကို မဇ္ဈိဋ္ဌဟု ဆိုလို၏။ ထို့နောက် တဒ္ဓိတ်ဏိက (ဣက)ပစ္စည်းသက်၍
 “မဇ္ဈိဋ္ဌ ကရောတိတိ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ=(ကြံချောင်းတို့၏အတွင်းသားများ) နိကြင်ကြင် အဆင်း
 ရှိအောင် ပြုတတ်(ဖျက်ဆီးတတ်)သော ရောဂါ”ဟု ဝစနတ္ထပြု။

မန္တရတ္တံ သိန္နုဝါရ ကရဝီရမကုဋ္ဌသမာနံ မဇ္ဈိဋ္ဌကံ(အဋ္ဌသာလိနီ၊ ရူပကဏ္ဍ၊ ၃၅၄)။
 ရဇကော ဟိ....မဇ္ဈိဋ္ဌကတ္တာယ ဥပသံဟရန္တော ကဏဝီရပုပ္ဖသဒိသေ မန္တရတ္ထေ။
 မူလပဏ္ဏာသ ဝတ္ထသုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ၁၇၁။

ထို့အပြင် မြတ်စွာဘုရား၏ မဇ္ဈိဋ္ဌရောင်ခြည်တော်ကို မောင်းသော ရောင်ခြည်တော်
 ဟူ၍ မြန်မာပြန်ရာ၌လည်း “မဇ္ဈိဋ္ဌာနန္တိ မန္တရတ္တာနံ” ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌ
 ကထာ၊ ၃-၁၃ (ရောင်ခြည်တော်ဖွင့်)နှင့်အညီ အနီနု(မန္တရတ္တ)အရောင်ကို မောင်းသော
 ရောင်ခြည်တော်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်၏။

ဆည်ဖို့ရာသကဲ့သို့။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူသာလျှင်။ မယာ=ငါသည်။
 ပဋိကစ္ဆေဝ=သာလျှင်။ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့အား။ ယာဝဇီဝံ=အသက်ကုန်ဆုံး
 သည်တိုင်အောင်။ အနတိက္ကမနိယာ=မကျူးလွန် မဖောက်ဖျက်နိုင်ကုန်သော။
 အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဂရုဓမ္မာ=ထိုကို။ ပညတ္တာ=ပညတ်တော်မူအပ်ပြီးကုန်ပြီ။
 ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ဩဝါဒသုတ်

၅၂။ [စာပိုဒ် (၁၂) သီဟသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၃၈၁)လည်းကြည့်] ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ကတိဟိ=အဘယ်မျှအရေအတွက်ရှိကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းကို။ ဘိက္ခုနောဝါဒ ကော=ရဟန်းမတို့ကို ဆုံးမတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗော=အသိအမှတ် ပြုထိုက်ပါသနည်း။ ဝါ=သမုတ်ထိုက်ပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ= မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=ကို။ ဘိက္ခုနောဝါဒကော=၍။ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗော= ထိုက်ပါ၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ= တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ပ။ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗော=ထိုက်သနည်းဟူမူ) အာနန္ဒ= န္ဒာ။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ [ထို့နောက် သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၅) ပဌမဝိနယဓရသုတ်။ စာပိုဒ်(၆) ဝိတ္တတဓနသုတ်။ စာပိုဒ်(၇၆) ဒုတိယဝိနယဓရသုတ် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၂၅)တို့ကို ကြည့်။ ဤ၌ ယခင်က မပါခဲ့သေးသော ဝါကျတို့ကိုသာ အနက်ရေးအံ့]။

(ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်) ကလျာဏဝါစော=ကောင်းမွန်ပီသသော စကား ရှိသည်။ ကလျာဏဝါက္ကရဏော=ကောင်းမွန်ချိုသာသော စကားသံရှိသည်။ ပေါရိယာ=မြို့ကြီးသူသဖွယ် နုနယ်သိမ်မွေ့သော။ ဝါ=မြို့သူမြို့သားတို့ ဥစ္စာ ဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းဖြစ်သော။ ဝိဿဋ္ဌာယ=သည်းခြေ ခွဲ သလိပ်၊ မပိတ် မကပ်၊ လွတ်လပ်ရှင်းလင်းသော။ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၁၃၆၊ ၂၁၈) စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၈) ဝိသာခသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၉၇) ခိပ္ပနိသန္တိသုတ်တို့လည်းကြည့်] အနေလဂဋ္ဌာယ=အပြစ်လည်းမရှိ၊ ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အက္ခရာလည်းမရှိသော။ (မသံမကွဲ ဗလုံးဗထွေးဖြစ်၍ ယုံမှားတွေးတောစေနိုင်ခြင်း၊ ဒရွတ်တိုက် ဆွဲငင်ပြောရခြင်း စသောအပြစ်လည်း မရှိ၊ ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အက္ခရာလည်း မရှိသော) ဝါ=သဒ္ဒါအနက် ပြစ်ချက် မရှိ၊ ကျကျန်ယုတ်ဟာ ပုဒ်အက္ခရာလည်း မရှိသော။ အတ္ထဿ=ပြောဆိုလိုအပ် သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ ဝိညာပနိယာ=သိစေနိုင်သော။ ဝါစာယ=စကားနှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

(ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်) ဘိက္ခုနီသံဃသံဃာ=ဘိက္ခုနီသံဃာကို။ ဓမ္မိယာ=တရား ရှိသော။ ကထာယ=စကားဖြင့်။ သန္တသေတံ=(ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သော အကျိုးတရားတို့ကို) မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်စေခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမာဒ ပေတံ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာလက်ခံနာယူစေခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမုတ္တေဇေတံ=(နာယူအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့၌) ကောင်းစွာအားတက် ထက်မြက်စေခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမ္ပဟံသေတံ=(ရပြီးဝုဏ်ထူး ချီးကျူးပြော လျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ပဋိပလော =စွမ်းနိုင်သည်။ ဟောတိ=၏။

(ဘိက္ခု=သည်) ယေဘုယျေန=များသောအားဖြင့်။ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့၏။ ပိယော=ချစ်ခင်ကြည်ညိုခံရသည်။ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ ပန=ထို့အပြင်။ (သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ ဂိဟိကာလေ= ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါ၌) ဧတံ ဘဂဝန္တံ=ထိုမြတ်စွာဘုရားကို။ ဥဒ္ဓိဿ=ရည်စူး၍။ ပဗ္ဗဇိတာယ=ဘိက္ခုနီ၊ သိက္ခမာန်၊ သာမဏေရီ အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ကာယာယ ဝတ္ထဝသနာယ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်သင်္ကန်းကိုဝတ်သော အမျိုး သမီး၌။ ဂရုဓမ္မံ=ကြီးလေးသော ကာယသံသဂ္ဂအပြစ်သို့။ ဝါ=ကို။ ဝါ=ကြီးလေး သော ကာယသံသဂ္ဂ၊ မေထုနဓမ္မသို့။ ဝါ=ကို။ အဇ္ဈာပနုပုဗ္ဗော=ရှေး၌ လွှမ်းမိုး ဖိစီး၍ ရောက်ဖူးသည်။ ဝါ=ကျူးလွန်ဖူးသည်။ နဟောတိ=မဖြစ်။ [ဘိက္ခုနီ၌ ကာယသံသဂ္ဂကို လည်းကောင်း၊ သိက္ခမာန် သာမဏေရီတို့၌ မေထုနဓမ္မကို လည်းကောင်း မကျူးလွန်ဖူးဟူလို]

(ဘိက္ခု=သည်) ဝိသတိဝသော ဝါ=(ရဟန်းဘဝ၌) အနှစ် (၂၀)ရှိသည် သော် လည်းကောင်း။ အတိရေကဝိသတိဝသော ဝါ (တစ်ဝါနှစ်ဝါ စသည်ဖြင့်) ပိုလွန်သော အနှစ် (၂၀)ရှိသည်သော် လည်းကောင်း။ ဝါ=ရဟန်းသက် အနှစ် (၂၀)ကျော်ရှိသည်သော် လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ အာနန္ဒ=နှာ။ အဋ္ဌဟိ= ကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ ပ။ သမ္ပန္နိတဗ္ဗော=၏။ ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၁။ ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပနုပုဗ္ဗော။ ။ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “ဂရုဓမ္မန္တိ ကာယသံ သဂ္ဂံ”ဟူ၍ ကာယသံသဂ္ဂကိုသာ ဂရုဓမ္မအဖြစ် ဖွင့်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ပါစိတ် သြဝါဒဝဂ် သြဝါဒသိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ (၅၆)၌မူ “ဂိဟိကာလေ ဘိက္ခုနီယာ ကာယသံသဂ္ဂံ ဝါ သိက္ခမာနာသာမဏေရီသု မေထုနဓမ္မံ ဝါ အနဇ္ဈာပနုပုဗ္ဗော ဟောတိ (လူ့ဘဝတုန်းက ဘိက္ခုနီ၌ ကာယသံသဂ္ဂကိုလည်းကောင်း၊ သိက္ခမာန် သာမဏေရီတို့၌ မေထုနကို လည်းကောင်း မကျူးလွန်ဖူးသူ ဖြစ်၏)” ဟူ၍ မေထုနဓမ္မကိုပါ ဂရုဓမ္မ အဖြစ်ဖွင့်ထားသည်။

၃-သံခိတ္တသုတ်

၅၃။ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏။ မေ=တပည့်တော်အား။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်။ ဓမ္မံ=တရားကို။ ဒေသေတု=ဟောတော်မူပါ။ အဟံ=တပည့်တော်မသည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ယံ ဓမ္မံ=ယင်းတရားတော်ကို။ သုတွာ=ကြားနာပြီး၍။ ဧကာ=တစ်ပါးတည်းသည်။ ဝုပကဋ္ဌာ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်။ အပ္ပမတ္တာ=ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌ မမေ့လျော့သည်။ အာတာပိနိ=ပြင်းထန်သော လုံ့လရှိသည် (ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းခြောက်ခန်းစေတတ်သော ထန်ပြင်းသော ဝီရိယရှိသည်)။ ပဟိတတ္တာ=(ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) ရဲဝံ့စွန့်စား နိဗ္ဗာန်သို့ စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရေယျံ=နေလိုပါ၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)

ဂေါတမိ=ဂေါတမီ။ တံ=သင်သည်။ ယေ ဓမ္မေ=အကြင်ပရိယတ္တိတရားတော်တို့ကို။ ဇာနေယျာသိ=သိရာ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဇာနေယျာသိ=သိရာသနည်း ဟူမူ) ဣမေ ဓမ္မာ=ဤပရိယတ္တိတရားတော်တို့သည်။ (အယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် မှန်ကန်သင့်လျော်သော အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့်။ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ=ပြုကျင့်သောသူမှာ) သရာဂါယ=တပ်မက်မှုရာဂနှင့်တကွ ဖြစ်သည်အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ ဝါ=ကာမရာဂ၊ ဘဝရာဂတိုးပွားခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိရာဂါယ=ရာဂဖြင့် မတပ်မက်ခြင်းငှာ။ ဝါ=ရာဂကင်းပျောက်ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ။ နော သံဝတ္တန္တိ=မဖြစ်ကုန်။ [ဓမ္မေတိ ပရိယတ္တိဓမ္မေ၊ သရာဂါယာတိ သရာဂ ဘာဝါယ၊ ကာမရာဂ ဘဝရာဂ ပရိတြူဟနာယ-ဟူသော အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ၊ ၃-၃၅၆၊ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋီကာ-၁၇၆ တို့ကိုလည်း မှီငြမ်းပြု၍ အနက်ပြန်ဆိုသည်]

သံယောဂါယ=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲခြင်းငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=၏။ ဝိသံယောဂါယ=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ မယှဉ်တွဲခြင်းငှာ။ နော သံဝတ္တန္တိ=ကုန်။ အာစယာယ= ဝဋ်ဆင်းရဲ ၏ တိုးပွားခြင်းငှာ။ ပ။ အပစယာယ=ဝဋ်ဆင်းရဲကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ။ ပ။ မဟိစ္ဆတာယ=များသော လောဘ အလိုရမ္မက် ရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ဝါ=များစွာသော ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့ကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ငှာ။ ပ။ အပ္ပိစ္ဆတာယ=လောဘအလိုရမ္မက်မရှိသည်အဖြစ်ငှာ။ ပ။ အသန္နုဋ္ဌိယာ=ပစ္စည်းလေးပါးတို့၌ မရောင့်ရဲမတင်းတိမ်နိုင်ခြင်းငှာ။ ပ။ သန္နုဋ္ဌိယာ=ပစ္စည်းလေးပါးတို့၌ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်းငှာ။ (ပစ္စည်းလေးဝ၊ သန္တောသသုံးဖြာ၊ ဆင့်ကာမြှောက်ပွား "၁၂" ပါးသော ရောင့်ရဲတင်းတိမ်မှု အကျိုးငှာ)။ ပ။ သင်္ဂဏိကာယ=အပေါင်းအဖော်သတ္တဝါ၊ ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းဆုံရောနှောခြင်းငှာ။ ပ။ ပဝိဝေကာယ=ကာယဝိဝေက

စသော ကင်းရှင်းတိတ်ဆိတ်မှုအကျိုးငှာ၊ (ကာယဝိဝေကစသည်နှင့် တဒင်္ဂဝိဝေက စသော ကင်းရှင်းတိတ်ဆိတ်မှု အကျိုးငှာ)။ပ။

ကောသဇ္ဇာယ=ပျင်းရိခြင်းငှာ။ပ။ ဝီရိယာရမ္ဘာယ=(ကာယိက၊ စေတသိက ဟူသော)ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ဒုဗ္ဘရတာယ=ခက်ခဲသဖြင့် မွေးမြူ အပ်သည် အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ သုဘရတာယ= လွယ်ကူသဖြင့် မွေးမြူအပ်သည်အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ။ နော သံဝတ္တန္တိ= မဖြစ်ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဇာနေယျာသိ=သိရာ၏) ဂေါတမိ=ဂေါတမီ။ တေ ဓမ္မေ=ထိုပရိယတ်တရားတို့ကို။ (တွံ=သင်သည်) ဧကံသေန=စင်စစ်ဧကန် အမှန် အားဖြင့်။ ဓာရေယျာသိ=သိနားလည်ထားလော။(ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဓာရေယျာသိ =သိနားလည်ထားရမည်နည်းဟူမှု) ဧသော=ဤပရိယတ်တရားသည်။ (သရာဂ စသည်အကျိုးငှာဖြစ်၍ ဝိရာဂစသည် အကျိုးငှာ မဖြစ်သော ဤပရိယတ် တရားသည်) န ဓမ္မော=အပါယ်စသည်တို့၌ မကျအောင် ကောင်းစွာ ဆောင်ထား တတ်သောတရားမဟုတ်။ ဧသော= ဤပရိယတ်တရားသည်။ န ဝိနယော= ကိလေသာပယ်ရှားကြောင်း တရားမဟုတ်။ ဧတံ=ဤပရိယတ်တရားသည်။ န သတ္ထုသာသနံ=သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်မဟုတ်။ ဣတိ= ဤသို့။ ဓာရေယျာသိ=သိနားလည်ထားလော။ [ဓာရေယျာသိ ဇာနေယျာသိ အဝဗုဇ္ဈေယျာသိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ ဋီကာ၊ တ-၄၄၄]

ဂေါတမိ=မီ။ ယေ စ ဓမ္မေ=အကြင်ပရိယတ်တရားတို့ကိုကား။ တွံ=သင် သည်။ ဇာနေယျာသိ=သိရာ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဇာနေယျာသိ=ဟူမှု) ဣမေ ဓမ္မော= ဤပရိယတ်တရားတော်တို့သည်။ (ယောနိသော၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် မှန်ကန်သော အကြောင်းအားဖြင့်။ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ =ကျင့်ကြံ အားထုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်မှာ) ဝိရာ ဂါယ=ငှာ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ သရာဂါယ=ငှာ။ နော သံဝတ္တန္တိ=ကုန်။ပ။

၁။ ယောနိသော ပဋိပဇ္ဇန္တဿ။ ။ဤပါဌ်ကို သာရတ္ထဋီကာ၊ တ-၄၄၄ (ဘိက္ခုနီကန္ဓက)နှင့် ယခင်ဋီကာတို့မှယူ၍ ထည့်စွက် အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။ အကြင် ပရိယတ်တရားတော်ကို ဥဂ္ဂဟဏ (သင်ယူမှု)လည်း ပြု၏။ ဓာရဏ (နှုတ်တက် ဆောင်ထား မှတ်သားမှု)လည်း ပြု၏။ ပရိပုစ္ဆာ (အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သင်ကြားပို့ချ ဟောပြောမှု)လည်း ပြု၏။ မနသိကာရ (ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု)လည်း ပြု၏။ ယင်းသို့ ပြုခြင်းသည် ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် မှန်ကန် သင့်လျော်သော အကြောင်း (ယောနိ) ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ မှန်ကန်သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ယင်းပရိယတ်တရားတော်သည် သရာဂစသည်အကျိုးငှာ မဖြစ်မှု၍ ဝိရာဂစသည် အကျိုးငှာ ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ဝိရာဂစသည် အကျိုးငှာဖြစ်သော ထိုပရိယတ်တရားသည် သာလျှင် အမှန်တကယ် ဓမ္မ(အပါယ်စသည်၌ မကျအောင်ကောင်းစွာ ဆောင်ထား တတ်သော တရား)မည်၏။ ထိုပရိယတ်တရားတော်သည်သာလျှင် ဝိနယ

ဒုဗ္ဗရတာယ=ငှာ။ နော သံဝတ္တန္တိ=ကုန်။ ဣတိ=သို့။ (ဇာရေယျာသိ=၏။) ဂေါတမီ
 =မိ။ တေ ဓမ္မေ=ထိုပရိယတ်တရားတို့ကို။ (ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် မှန်ကန်သင့်လျော်
 သောအားဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်သော သူမှာ သရာဂစသည် အကျိုးငှာ မဖြစ်မူ၍
 ဝိရာဂစသည် အကျိုးငှာ ဖြစ်သော ထိုပရိယတ်တရားတို့ကို) တံ=သင်သည်။
 ဧကံသေန=ဖြင့်။ ဇာရေယျာသိ=လော။ (ကိန္တိ=သို့။ ဇာရေယျာသိ=မူ) ဧသော=
 ဤပရိယတ်တရားသည်။ (သရာဂစသည်အကျိုးငှာ မဖြစ်မူ၍ ဝိရာဂစသည်
 အကျိုးငှာဖြစ်သော ဤပရိယတ် တရားတော်သည်) ဓမ္မော=အပါယ်စသည်၌
 မကျအောင် ဆောင်ထားတတ်သောတရားတည်း။ ဧသော=ဤပရိယတ်တရား
 တော်သည်။ ဝိနယော=ကိလေသာ ပယ်ရှားကြောင်း တရားတည်း။ ဧတံ=သည်။
 သတ္တုသာသနံ=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်တည်း။ ဣတိ=သို့။ (ဇာရေ
 ယျာသိ=သိနားလည်ထားလော) ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ။

၄-ဒီဃဇာဏုသုတ်

၅၄။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။
 ကောလိယေသု=ကောလိယဇနပုဒ်၌။ ဝါ=ကောလိယတိုင်းနယ်ပယ်၌။ [ဤပုဒ်
 မျိုး၌ ဧကဝုဗ္ဗ အနက်ပြန်ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းကို တိက နိပါတ်စာပိုဒ်(၆၄)
 ဝေနာဂပုရသုတ်၊ ဒုဟိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၄၀၅)၌
 ရေးခဲ့ပြီ] ကတ္တရပတ္တံ နာမ=ကတ္တရပတ္တမည်သော။ ကောလိယာနံ=ကောလိယ
 မင်းမျိုးတို့၏။ ယော နိဂမော=အကြင်နိဂုံးသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏။ တတ္ထ=ထိုနိဂုံး၌။)
 ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ အထ ခေါ=၌။ ဒီဃဇာဏု=ဒီဃဇာဏု
 မည်သော။ ကောလိယပုတ္တော=ကောလိယမင်းသားသည်။ ပ။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ
 =လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်။ ကာမဘောဂိနော=
 ကာမဂုဏ် တို့ကို ခံစားကြကုန်သော။ ဂိဟိ=လူတို့သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ
 ၍) ပုတ္တသမ္မာဓေယနံ= သားမယားတို့ဖြင့် ကျဉ်းမြောင်းသော အိပ်စက်ရာ
 နေအိမ်၌။ အဇ္ဈာဝသာမ=နေကြရပါကုန်၏။ ကာသိကစန္ဒနံ=ကာသိတိုင်း၌
 ဖြစ်သော နူးညံ့တောက်ပြောင်သော စန္ဒကူးကို။ ဝါ=ကာသိတိုင်း၌ဖြစ်သော
 အဝတ်ထည်နှင့် စန္ဒကူးကို။ ပစ္စနုဘောမ=သုံးစွဲနေပါကုန်၏။ [ဆက္ကနိပါတ်
 စာပိုဒ်(၅၉) ဒါရုကမ္ပိကသုတ်လည်း ကြည့်ပါ] မာလာဂန္ထ ဝိလေပနံ=ပန်း
 နံ့သာ နံ့သာပျောင်းကို။ ဇာရယာမ=ပန်ဆင်သုတ်လိမ်းကြပါကုန်၏။ ဇာတရူ

(ကိလေသာကို ပယ်ရှားကြောင်းတရား) မည်၏။ ထိုပရိယတ်တရားတော်သည်သာလျှင်
 သတ္တုသာသန မည်၏။ ဤသို့ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို မှတ်ရာ၏။

အပါယာဒီသု အပတနဝသေန သမ္ပဒေဝ ဇာရေတိတိ ဓမ္မော၊ ကိလေသေ ဝိနေဓံ
 ဧတေနာတိ ဝိနယော-ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ရဇတံ=ရွှေငွေကို။ ဝါ=ရွှေနှင့် အခြားသောပစ္စည်းဥစ္စာကို။ သာဒယာမ=သာယာ
ကိုင်တွယ်နေပါကုန်၏။

ဘန္တေ=ရား။ (ယထာ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဘဂဝတာ=
မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဒေသိယမာနာ=ဟောကြားအပ်ကုန်လသော်။ ဝါ=ဟော
ကြားအပ်ကုန်သော) ယေ ဓမ္မာ=အကြင်တရားတို့သည်။ အမှာကံ=တပည့်တော်
တို့၏။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတာယ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၏ စီးပွားအလို့ငှာလည်းကောင်း။
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခါယ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သမ္မရာ-
ယဟိတာယ=တမလွန်ဘဝ၏ စီးပွားအလို့ငှာလည်းကောင်း။ သမ္မရာယသုခါယ
=တမလွန်ဘဝ၌ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း။ အသု=ဖြစ်ပါကုန်၏။ တထာ=
ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ထို ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတ စသည်ဖြစ်နိုင်လောက်အောင်)
ဘဂဝါ=သည်။ တေသံ အမှာကံ=ထိုတပည့်တော်တို့အား။ တံ ဓမ္မံ=ထိုတရား
ကို။ ဒေသေတု=ဟောတော်မူပါ။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [နောပုဒ်
အနက်မဲ့ကြံပါ]။

ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ^၁ =ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ။ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရား
တို့သည်။ ကုလပုတ္တဿ၊ အမျိုးသား၏။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတာယ=လည်းကောင်း။
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခါယ=ကောင်း။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ စတ္တာရော=လေးပါးသော
တရားတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ=ထကြွလုံ့လ
ဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း။ အာရက္ခသမ္ပဒါ=စောင့်ရှောက်မှု၏ ပြည့်စုံ
ခြင်းလည်းကောင်း။ ကလျာဏမိတ္တတာ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်
လည်းကောင်း။ သမဇီဝိတာ=ညီမျှကောင်းမွန်စွာ အသက်မွေးသူ၏ အဖြစ်
လည်းကောင်းတည်း။

၁။ ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ။ ။ ဗျုပ္ပိနံ ပဇ္ဇော (ပဇ္ဇာ ဝါ) ဗျုပ္ပပဇ္ဇော (ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ ဝါ)=ကျားတို့၏
လမ်းခရီး။ ဤ၌ ပဇ္ဇော, ပဇ္ဇာ ဟူ၍ ပုလ္လိင်, ဣတ္ထိလိင် နှစ်လိင်ရှိကြောင်းနှင့် သက္ကတ
၌မူ ဣတ္ထိလိင်သာရှိကြောင်းကို အဘိဓာန်နိဿယသစ် ဘူမိဝဂ် (၁၉၁) ဂါထာ၌
မိန့်သည်။ ထို့နောက် “ဗျုပ္ပပဇ္ဇော (ဗျုပ္ပပဇ္ဇာယံ ဝါ)ဇာတာ ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်
အညီ အနွယ်ဦးယောက်ျား(ပုဗ္ဗပုရိသ)တို့က ကျားလမ်းခရီး၌ မွေးဖွားကြသောကြောင့်
ထိုအမျိုးအနွယ်ဝင် နောက်နောက်လူများကိုပါ “ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ” ဟု ခေါ်ကြောင်းကို ဤသုတ်
အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်၏။

စတုတ္ထနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၉၄) သာမုဂိယသုတ် အဋ္ဌကထာ (၃၆၆)၌မူ “ဗျုပ္ပပဇ္ဇော
မာပိတံ ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ကောလမြို့ကိုပင် ကျားလမ်းခရီး၌ တည်
ထောင်အပ်သောကြောင့် ဗျုပ္ပပဇ္ဇာဟုလည်း ခေါ်၍ “ဗျုပ္ပပဇ္ဇော ဝသိသုတိ ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ”
ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ အနွယ်ဦးယောက်ျားတို့က ထိုဗျုပ္ပပဇ္ဇာမြို့၌ နေထိုင်ခဲ့ကြသော
ကြောင့် ယခုအထိ ထိုမြို့နေလူများကို ဗျုပ္ပပဇ္ဇာဟု ခေါ်ကြောင်းဖွင့်ခဲ့သည်။ ထိုရာဇဝင်
သမိုင်းကို သီလက္ခန္ဓာ အဋ္ဌကထာ အမ္မဋ္ဌသုတ်အဖွင့် (၂၃၃-၄)၌ ကြည့်ကြကုန်။

ဗျုပ္ပန္န=ဗျုပ္ပန္န။ ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ=ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသည်။
 ကတမာ စ=အဘယ်နည်းဟူမူ။ ဗျုပ္ပန္န=ဇူ။ ဣဓ=ဤလောက၌။ ကုလပုတ္တော=
 အမျိုးသားသည်။ ယေန ကမ္မဋ္ဌာနေန=အကြင်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်း
 ဖြင့်။ [ဋ္ဌာန=အသက်မွေးမှု၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော+ကမ္မ=လုပ်ငန်း]
 ဇီဝိကံ=အသက်မွေးမှုကို။ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။ ယဒိ ကသိယာ=လယ်လုပ်ခြင်းဖြင့်
 သော်လည်းကောင်း။ ယဒိ ဝဏိဇ္ဇာယ=ကုန်သွယ်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း။
 ယဒိ ဂေါရက္ခေန=နွားကျောင်းနွားမွေးခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း။ ယဒိ ဣဿ
 တ္တေန=လေးသမားတို့၏ အမှုလုပ်ငန်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း။ [ပဉ္စကနိပါတ်
 စာပိုဒ်(၁၉၂) ဒေါဏဗြာဟ္မဏသုတ်လည်းကြည့်] ယဒိ ရာဇပေါရိသေန=မင်းထံ
 စား မင်းမှုထမ်းယောက်ျားအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ယဒိ သိပ္ပညတရေန=
 (ဆင်မြင်းအတတ် အစရှိသော) အတတ်ပညာတခုခုဖြင့်သော်လည်းကောင်း။
 (ဇီဝိကံ=အသက်မွေးမှုကို။ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။)

တတ္ထ=ထိုအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်း၌။ ဒက္ခော=ကျွမ်းကျင်သည်။
 အနလသော=မပျင်းရိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တတြုပါယာယ=ထိုထိုအချိန်
 အခါအလိုက် ပြုထိုက်သောလုပ်ငန်းကိစ္စကိုသိခြင်း၌ အကြောင်းဥပါယ်ဖြစ်သော။
 ဝိမံသာယ=စူးစမ်းဆင့်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာနှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်
 စုံ၏။ ကာတံ=ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ခြင်းငှာ။ အလံ=စွမ်းနိုင်၏။ သံဝိဇာတံ=
 စီမံခန့်ခွဲခြင်းငှာ။ ဝါ=သူတပါးကို စေခိုင်းခြင်းငှာ။ အလံ=၏။ ဗျုပ္ပန္န=ဇူ။
 အယံ=ဤတရားသဘောကို။ (အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်း၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်
 ၍ ကိုယ်တိုင်လည်း ပြုလုပ်နိုင်၊ သူတပါးကိုလည်း စေခိုင်းနိုင်သော လုံ့လဝီရိယနှင့်
 ပြည့်စုံခြင်း သဘောကို) ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ=ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍။
 ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဗျုပ္ပန္န=ဇူ။ အာရက္ခသမ္ပဒါ=ခြင်းဟူသည်။ ကတမာ စ=ဟူမူ။ ဗျုပ္ပန္န=ဇူ။
 ဣဓ=ဤ။ ကုလပုတ္တဿ=အမျိုးသားမှာ။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတာ=ထကြွလုံ့လဝီရိယ
 ကြောင့် ရအပ်ကုန်သော။ [နောက်ထပ် အနက်ပေးနည်းများနှင့် ရှင်းလင်းချက်
 တို့ကို ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၁)အာဒိယသုတ်ကြည့်] ဗာဟာဗလပရိစိတာ=
 လက်ရုံးခွန်အားဖြင့် ဆည်းပူးစုဆောင်း ထားအပ်ကုန်သော။ သေဒါဝက္ခိတ္တာ=
 ထွက်ကျယိုစီးစေအပ်သော ချွေးပေါက်ရှိကုန်သော။ ဝါ=ချွေးတဒီးဒီးယိုစီးအောင်
 ကြိုးစားသဖြင့် ရရှိအပ်ကုန်သော။ ဓမ္မိကာ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားနှင့် ယှဉ်
 ကုန်သော။ ဓမ္မလဒ္ဓါ=ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားဖြင့် ရအပ်ကုန်သော (ကုသိုလ်
 ကမ္မပထတရား မပျက်ပြားစေဘဲ ရအပ်ကုန်သော) ဘောဂါ=စီးပွားဥစ္စာတို့သည်။
 ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။

(ကုလပုတ္တော=အမျိုးသားသည်) တေ(ဘောဂေ)=ထိုစီးပွားဥစ္စာတို့ကို။
 အာရက္ခေန=စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့်။ ဝုတ္တိယာ=လုံခြုံစေခြင်းဖြင့်။ သမ္မာဓေတိ=

(ဆန္ဒလိုအင်စုံလင်) ပြီးစီးစေ၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ သမ္မာဒေတိ=ပြီးစီးစေ သနည်းဟူမူ) ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စောင့်ရှောက်လသော်။ မေ=ငါ၏။ ဣမေ ဘောဂေ=ဤစီးပွားဥစ္စာတို့ကို။ ရာဇာနော=မင်းတို့သည်။ နေဝ ဟရေယျံ= မဆောင်ယူနိုင်ကုန်အံ့နည်း။ စောရာ=သူခိုးတို့သည်။ န ဟရေယျံ=မခိုးနိုင်ကုန် အံ့နည်း။ အဂ္ဂိ=မီးသည်။ န သုဟေယျ=မလောင်နိုင်ရာအံ့နည်း။ ဥဒကံ=ရေသည်။ န ဝဟေယျ=မသယ်ဆောင် မမျှော်နိုင်ရာအံ့နည်း။ အပ္ပိယာ=မချစ်အပ်ကုန်သော။ ဝါ=မုန်းတီးဖွယ်ရာ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒါယာဒါ၊ အမွေခံတို့သည်။ န ဟရေယျံ= မသယ်ဆောင်နိုင်ကုန်ရာအံ့နည်း။ ဣတိ=ဤသို့ စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့်။ (သမ္မာ ဒေတိ=ပြီးစီးစေ၏) ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ အယံ=ဤတရားသဘောကို။ (ဤသို့ မင်း စသော ရန်သူမျိုးငါးပါးတို့ကြောင့် မပျက်စီးအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော တရားကို) အာရက္ခသမ္ပဒါ=စောင့်ရှောက်မှု၏ ပြည့်စုံခြင်း ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။

ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ ကလျာဏမိတ္တတာ=ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ် ဟူသည်။ ကတမာစ= မူ။ပ။ ယသ္မိံ ဂါမေ ဝါ=အကြင်ရွာ၌သော်လည်းကောင်း။ ယသ္မိံ နိဂမေ ဝါ=အကြင်နိဂုံး၌သော်လည်းကောင်း။ ပဋိဝသတိ=နေထိုင်၏။ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌။ ဒဟရာ=အသက်အရွယ် ငယ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာပိ=ဖြစ်၍ လည်း။ ဝါ=ဖြစ်ပါသော်လည်း) ဝုဒ္ဓသီလီနော ဝါ=ကြီးပွားတိုးတက်သော အကျင့်သီလရှိသူသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ ဝုဒ္ဓါ=အသက်အရွယ် ကြီးကုန် သည်။(ဟုတွာပိ=ဖြစ်၍လည်း။ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်း) ဝုဒ္ဓသီလီနော ဝါ= ကုန်သော။ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ သီလသမ္ပန္နာ= သီလနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ စာဂသမ္ပန္နာ=စွန့်ကြဲလှူဒါန်းမှုကုသိုလ်နှင့် ပြည့်စုံ ကုန်သော။ ပညာသမ္ပန္နာ=ပညာနှင့်ပြည့်စုံကုန်သော။ ယေ တေ ဂဟပတိ ဝါ= အကြင်အိမ်ရှင်တို့သည်လည်းကောင်း။ ယေ တေ ဂဟပတိပုတ္တာ ဝါ=အကြင် အိမ်ရှင်၏ သားတို့သည်လည်းကောင်း။ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏။

တေဟိ=ထိုအိမ်ရှင်၊ အိမ်ရှင်သားတို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ သန္တိဋ္ဌတိ= ရပ်၏။ သလ္လပတိ=စကားပြော၏။ သာကစ္ဆံ=အတူတကွ တိုင်ပင်ပြောဆို ဆွေးနွေးခြင်းသို့။ သမာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။ ယထာရူပါနံ=ယင်းသို့ (ကြီးပွား တိုးတက်သော အကျင့်သီလရှိခြင်း) သဘောရှိကုန်သော။ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာနံ=သဒ္ဓါ တရားနှင့် ပြည့်စုံသော သူကြွယ်၊ သူကြွယ်သားတို့၏။ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ=သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို။ အနုသိက္ခတိ=အတုလိုက်၍ ဖြည့်ကျင့်၏။ ယထာရူပါနံ=ကုန် သော။ သီလသမ္ပန္နာနံ=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော သူကြွယ်၊ သူကြွယ်သားတို့၏။ သီလသမ္ပဒံ=သီလပြည့်စုံခြင်းကို။ အနုသိက္ခတိ=၏။ ယထာရူပါနံ=ကုန်သော။ စာဂသမ္ပန္နာနံ=စွန့်ကြဲလှူဒါန်းမှုကုသိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသော သူကြွယ်၊ သူကြွယ် သားတို့၏။ စာဂသမ္ပဒံ=စွန့်ကြဲမှု ကုသိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို။ အနုသိက္ခတိ=

၏။ပ။ ပညာသမ္ပန္နာနံ=ပညာနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော သူကြွယ်၊ သူကြွယ်သားတို့၏ ပညာသမ္ပဒံ=ခြင်းကို။ အနုသိက္ခတိ=၏။ ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ အယံ=ဤ တရား သဘောကို။ (သဒ္ဓါသီလ စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော သူကြွယ်၊ သူကြွယ်သား တို့နှင့် ပေါင်းသင်းခြင်းကို)။ပ။

ကုလပုတ္တော=သည်။ ဘောဂါနံ=စီးပွားဥစ္စာတို့၏။ အာယဉ္ဇ=ဝင်ရောက် လာခြင်းကိုလည်း။ ဝါ=ရရှိခြင်းကိုလည်း။ ဝိဒိတွာ=သိ၍လည်းကောင်း။ ဘောဂါနံ =တို့၏။ ဝယဉ္ဇ=ထွက်သွားခြင်းကိုလည်း။ ဝါ=အကုန်အကျကိုလည်း။ ဝိဒိတွာ= ကောင်း။ ဧဝံ=ဤသို့ သုံးစွဲလသော်။ ဝါ=ဤသို့ အသက်မွေးမှု ပြုလသော်။ မေ=ငါ၏။ အာယော=ဝင်ငွေပစ္စည်းဥစ္စာသည်။ ဝယံ=ထွက်ငွေ ကုန်ငွေ ပစ္စည်း ဥစ္စာကို။ ပရိယာဒါယ=ကျော်လွန်အောင် ယူငင်၍။ ဝါ=နိုင်ထက် ဖိလွှမ်းကုန်ခန်း စေ၍။ ဌဿတိ=တည်လတ္တံ့။ မေ=ငါ၏။ ဝယော စ=သည်ကား။ အာယံ=ကို။ ပရိယာဒါယ=၍။ န ဌဿတိ=မတည်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ ချင့်ချိန်စဉ်းစား၍။ နာစောဂါဠ=ထွက်ငွေက အလွန်မများရလေအောင်။ နာတိဟိနံ=ဝင်ငွေက အလွန် ယုတ်လျော့ နှမ်းပါးမသွားရလေအောင်။ သမံ=ညီမျှ ကောင်းမွန်စွာ၊ (သုံးဖြုန်း လွန်း၊ ချွေတာလွန်း၊ နှစ်ဖက်စွန်းမကျ၊ ညီမျှစွာသုံးစွဲခြင်းဖြင့်) ဇီဝိကံ=အသက် မွေးမှုကို။ ကပေတိ=ပြု၏။

ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ တုလာဓာရော ဝါ=ချိန်ခွင် ကို ကိုင်ဆောင်သောသူသည်သော်လည်းကောင်း။ တုလာဓာရန္တေဝါသီဝါ=ချိန်ခွင် ကိုင်ဆောင်သူ၏ တပည့်သည်သော်လည်းကောင်း။ တုလံ=ချိန်ခွင်ကို။ ပဂ္ဂဟေတွာ =မြှောက်၍။ ဝါ=မြှောက်လသော်။ ဧတ္တကေန=ဤမျှလောက် ထည့်၍ ချိန်တွယ် ခြင်းကြောင့်။ ဩနတံ=အောက်သို့ ညွှတ်ကျသွားခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့လည်းကောင်း။ ဧတ္တကေန=ခြင်းကြောင့်။ ဥနတံ=အထက်သို့ မြင့် တက်သွားခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ ဣတိဝါ=ကောင်း။ ဇာနာတိ သေယျထာပိ =သိသကဲ့သို့။ ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ ဇီဝိကံ=ကို။ ကပေတိ=၏။

ဗျုပ္ပပဇ္ဇ=ဇူ။ အယံ ကုလပုတ္တော=ဤအမျိုးသားသည်။ အပ္ပါယော=နည်း သော ဝင်ငွေရှိသည်။ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်။ ဥဠာရံ=မြောက်မြားစွာ သုံးစွဲခြင်း ဖြင့်။ ဝါ=အသုံးအစွဲများလွန်းသော၊ ဇီဝိကံ=အသက်မွေးမှုကို။ သစေ ကပေတိ= အကယ်၍ ပြုငြားအံ့။ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ ပြုသည်ဖြစ်လသော်) တဿ=ထိုအမျိုး သားကို။ (ထိုအသုံးအစွဲကြီးသော အမျိုးသားကို) အယံ ကုလပုတ္တော=သည်။ ဥဒုမ္မရခါဒီ ဣဝံ=သဖန်းသီးကို စားသောသူကဲ့သို့။ (သဖန်းပင်ကို လှုပ်ခါချလိုက် ခြင်းကြောင့် အလွန်များစွာသော သဖန်းသီးများ ကြွေကျကုန်သော်လည်း စားလိုရာ ကိုသာ စား၍ ကျန်သမျှ သဖန်းသီးတို့ကို စွန့်ပစ်ဖြုန်းတီးခဲ့သော သဖန်းသီးစား သူကဲ့သို့) ဘောဂေ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို။ ခါဒတိ=ခဲစား၏။ (ခဲစားဖြုန်းတီးပစ်၏) ဣတိ=ဤသို့။ ဝတ္တာရော=ပြောဆိုသော သူတို့သည်။ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ဗျုပ္ပန္န=ဇ္ဇ။ ပန=ယင်းသို့မဟုတ်မူ၍။ အယံ ကုလပုတ္တော=သည်။ မဟာ
 ယော=များသောဝင်ငွေရှိသည်။ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်။ ကသိရံ=ချွေတာ
 လွန်ကဲ ဆင်းရဲနွမ်းပါးစွာ။ ဇီဝိကံ=ကို။ သစေ ကပေတိ=ငြားအံ့။ (ဧဝံသတံ=
 သော်) တဿ=ထိုအမျိုးသားကို။ (ထိုချွေတာလွန်ကဲ ဆင်းရဲနွမ်းပါးစွာ အသက်
 မွေးမှုပြုသော ထိုအမျိုးသားကို) အယံ ကုလပုတ္တော=ဤအမျိုးသားသည်။ (ဤ
 ကပ်စေးနဲ့အမျိုးသားသည်) အဇေဋ္ဌမရဏံ တ္တုဝ=အားကိုးအားထားရာ အကြီး
 အကဲမရှိ၍ သေရခြင်းကိုကဲ့သို့။ (ခိုးကိုးရာမဲ့ သေရခြင်းကဲ့သို့) မရိဿတိ=
 သေရလတ္တံ့။ တ္တုတိ=သို့။ ဝတ္တာရော=တို့သည်။ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဗျုပ္ပန္န=ဇ္ဇ။
 စ=သမဇီဝိတာ ဖြစ်ပုံကား။ ယတော=အကြံကြောင့်။ အယံ ကုလပုတ္တော=
 သည်။ပ။ ဗျုပ္ပန္န=ဇ္ဇ။ (တတော=ထို့ကြောင့်) အယံ=ဤသဘောတရားကို။
 (ဤပစ္စည်းဥစ္စာတို့၏ အဝင်အထွက်ကို သိ၍ ညီမျှစွာသုံးစွဲကာ အသက်မွေးခြင်း
 သဘောတရားကို) သမဇီဝိတာ=အဖြစ်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။

ဗျုပ္ပန္န=ဇ္ဇ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသမဇီဝိတာတရားကြောင့်။ (ဤသို့ ပစ္စည်း
 ဥစ္စာတို့၏ အဝင်အထွက်ကိုသိ၍ ညီမျှစွာအသက်မွေးခြင်းကြောင့်) သမုပ္ပန္နာနံ=
 ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်ရရှိထားကုန်သော။ ဘောဂါနံ=တို့၏။ အပါယမုခါနိ=

၁။ ဘောဂါနံ အပါယမုခါနိ။ ။အပါယမုခါနိတိ ဝိနာသဿ ဌာနာနိ-ဟူသော
 အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အပါယမုခပုဒ်ကို လွယ်ကူအောင် အနက်ပေးထားပါသည်။
 ဋီကာဝိဂြိုဟ်များကား-

အပေန္တိ အပဂစ္ဆန္တိတိ အပါယာ=ကင်းကွာတတ်သော သဘောတရားများ၊ ထို
 ကင်းကွာတတ်သော သဘောတရားဟူသည် ဝိနာသ(ပျက်စီးခြင်း)ပင် ဖြစ်၏။
 “အပါယာ=ကင်းကွာတတ်သော ပျက်စီးခြင်းသဘောတရား”ဟု ဝိဂြိုဟ်နက် ပြန်ဆို
 ရာ၏။ (တနည်း) အပေတိ ဧတေဟိတိ အပါယာ=ကင်းကွာကြောင်းသဘောတရား။
 ဤနည်း၌လည်း ပျက်စီးခြင်းသဘောတရားကိုပင် ကင်းကွာကြောင်းသဘောတရားဟု
 ဆိုရမည်ဖြစ်၏။ သို့မှသာလျှင် အဋ္ဌကထာမှ “ဝိနာသဿ”ဟူသော အဖွင့်ပါဠိနှင့်
 ဆက်စပ်မိမည်။

ထို့နောက် (၁) အပါယာနံ မုခါနိ ဒွါရာနိ အပါယမုခါနိ=ကင်းကွာတတ်သော
 ပျက်စီးခြင်း သဘောတရားတို့၏ အကြောင်းများ။ ဝါ=ကင်းကွာကြောင်းဖြစ်သော
 ပျက်စီးခြင်း သဘောတရားတို့၏ အကြောင်းများ။ (၂) တနည်း-အပါယာ ဧဝ ဝါ
 မုခါနိ အပါယမုခါနိ = ကင်းကွာတတ်သော ပျက်စီးခြင်းသဘောတရားဟူသော
 အကြောင်းများ။ ဝါ=ကင်းကွာကြောင်းဖြစ်သော ပျက်စီးခြင်းသဘောတရားဟူသော
 အကြောင်းများ။ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ် သင်္ဂါလောဝါဒသုတ်ဋီကာ (၁၂၈)ဝိဂြိုဟ်များကိုပင်
 ဤသုတ်ဋီကာဆရာ ယူပြထား၏။ သို့သော် ဤသုတ်ဋီကာ၌ (၁) ဝိဂြိုဟ်မပါချေ။
 “အပေန္တာ”ဟုလည်း ပါဠိပျက်၏။

ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်။ ဣတ္ထိဓုတ္တော=မိန်းမလိုက်စားပျော်ပါးသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သုရာဓုတ္တော=သေသောက်ကြူးသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း။ အက္ခဓုတ္တော=ကြွေအံကြူးသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း။ ပါပမိဇ္ဇော=ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော။ ပါပသဟာယော=ယုတ်မာသော အဖော်သဟဲ ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော။ ပါပသမ္ပဝင်္ဂော=ယုတ်မာသောသူတို့၌ ညွတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းသူ၏အဖြစ် ဟူသော။ (ဓမ္မော=သဘောတရားလည်းကောင်း။ ဣတိ= ဤသို့) စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ [ဣတ္ထိဓုတ္တစသော ပုဒ်တို့ကို ဘာဝပွဲဓာနကြီးရသည်။ ထို့တွင် ပါပမိတ္တစသော နောက်သုံးပုဒ်မှာ အနက်အဓိပ္ပါယ် အတူတူဖြစ်သောကြောင့် ထိုသုံးပုဒ်လုံးပေါင်းမှ လေးခုမြောက် အပါယမုခတပါး ဖြစ်သည်]

ဗျုပ္ပဇ္ဇ=ဇူ။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ မဟတော=ကြီးစွာသော။ တဠာကဿ=တဖက်ဆည်ကန်၏။ ဝါ=တဖက်ဆည်ကန်မှာ။ စတ္တာရိ=လေးခု ကုန်သော။ အာယမုခါနိ စေဝ=ရေဝင်ရာ လမ်းပေါက်တို့သည်လည်းကောင်း။ စတ္တာရိ=ကုန်သော။ အပါယမုခါနိ စ=ရေထွက်ရာလမ်းပေါက်တို့သည် လည်း ကောင်း။ (အသု=ရှိကုန်ရာ၏)ပုရိသော=ယောက်ျားသည်။ တဿ=ထိုတဖက် ဆည်ကန်၏။ ယာနိ အာယမုခါနိ=အကြင်ရေဝင်လမ်းပေါက်တို့သည်။ (ဟောန္တိ =ရှိကုန်၏) တာနိ စေဝ အာယမုခါနိ=ထိုရေဝင်လမ်းပေါက်တို့ကိုလည်း။ ပိဒဟေယျ=ပိတ်ရာ၏။ ယာနိ အပါယမုခါနိ=အကြင်ရေထွက် လမ်းပေါက်တို့ သည်။ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏)။ တာနိ စ=ထိုရေထွက်လမ်းပေါက်တို့ကိုလည်း။ ဝိဝရေယျ=ဖွင့်လှစ်ရာ၏။ ဒေဝေါ စ=မိုးသည်လည်း။ သမ္မာ=ကောင်းစွာ။ ဓာရံ= မိုးရေအလျဉ်ကို။ န အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ=မရွာသွန်းရာ။ ဗျုပ္ပဇ္ဇ=ဇူ။ ဟိ=ယင်း ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးကား။ (ရေဝင်ပေါက်ကို ပိတ်ခြင်း၊ ရေထွက် ပေါက်ကို ဖွင့်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ မိုးမရွာခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုး ကား) ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ ရေဝင်ပေါက်ပိတ်ခြင်း စသည် ဖြစ်ချေ လသော်) မဟတော=ကြီးစွာသော။ တဿ တဠာကဿ=ထိုတဖက်ဆည်ကန်၏။ ပရိဟာနိယေဝ=ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်သာလျှင်။ ပါဠိကင်္ခါ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုးသည်။ ဝါ=မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဝုဒ္ဓိ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းသည်။ ပါဠိကင်္ခါ=...အကျိုးသည်။ ဝါ=သည်။ နော ဟောတိ=မဖြစ်။ပ။

ဗျုပ္ပဇ္ဇ=ဇူ။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ကြောင့်။ သမုပ္ပန္နာနံ=ကုန်သော။ ဘောဂါနံ=

၁။ တဠာကဿ အာယမုခါနိ အပါယမုခါနိ။ ။အာယန္တိ အာဂစ္ဆန္တိ ဥဒကာနိ ဧတေဟိတိ အာယာ၊ အပေန္တိ အပဂစ္ဆန္တိ ဧတေဟိတိ အပါယာ၊ တေ 'ဝေ မုခါနိ ဆိဒ္ဓါနိ အာယမုခါနိ အပါယမုခါနိ။

တို့၏။ အာယမုခါနိ=ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်။ န ဣတ္ထိဓု
 တ္တော=မိန်းမ မလိုက်စား မပျော်ပါးသည်၏အဖြစ်လည်းကောင်း။ န သုရာ
 မုတ္တော=သေသောက် မကြူးသည်၏ အဖြစ်လည်းကောင်း။ န အက္ခမုတ္တော=
 ကြွအံမကြူးသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း။ ကလျာဏမိတ္တော=ကောင်းသော
 မိတ်ဆွေရှိသည်အဖြစ်ဟူသော။ ကလျာဏသဟာယော=ကောင်းသော အဖော်
 သဟဲ ရှိသည်အဖြစ်ဟူသော။ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ဂော=ကောင်းသော မိတ်ဆွေတို့၌
 ညွတ်ယိမ်းကိုင်ရှိုင်းသည် အဖြစ်ဟူသော (ဓမ္မော=သဘောတရားလည်းကောင်း။
 ဣတိ=ဤသို့) စတ္တာရိ=လေးပါးတို့သည်။ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ပ။

ဗျုပ္ပဇ္ဇ=ဇူ။ စတ္တာရော=ကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကုလပုတ္တဿ=
 ၏။ သမ္ပရာယဟိတာယ=တမလွန်ဘဝ၏ စီးပွားအလို့ငှာလည်းကောင်း။
 သမ္ပရာယသုခါယ=တမလွန်ဘဝ၌ ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း။ သံဝတ္တန္တိ=
 ဖြစ်ကုန်၏။ပ။ သဒ္ဓါသမ္ပဒါ=သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း။ပ။ ပညာသမ္ပဒါ
 =လည်းကောင်းတည်း။ [ထို့နောက် ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၅၁၇) စာပိုဒ်(၄၉)
 ပဌမဣလောကီကသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဗျုပ္ပဇ္ဇ=ဇူ။ အယံ=ဤတထာဂတဗောဓိကို
 ယုံကြည် ကြည်ညိုခြင်းကို။ သဒ္ဓါသမ္ပဒါ=ခြင်းဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ အယံ=
 ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းစသော ငါးပါးသီလနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကို။ သီလ
 သမ္ပဒါ=သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍။ ဝုစ္စတိ။ပ။ [ထို့နောက် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ
 (၂၂၊ ၂၅)သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလ။ (၆) ဝိတ္ထတဓနသုတ်ကြည့်]

[ဂါထာ] (ကုလပုတ္တော=အမျိုးသားသည်) ကမ္မဓေယျေသု^၁=လုပ်ငန်း
 ကိစ္စပြုလုပ်ရာဌာနတို့၌။ ဥဋ္ဌာတာ=တက်တက်ကြွကြွ ပြုလုပ်၏။ အပ္ပမတ္တော=
 မမေ့လျော့ မပေါ့ဆသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဓာနဝါ=စီမံပြုလုပ်ခြင်းရှိ၏။
 သမံ=ညီမျှစွာ။ (ချွေတာလွန်ကဲ၊ သုံးစွဲလွန်လွန်း၊ နှစ်ဖက်စွန်းမကျ၊ ညီမျှစွာ)
 ဇီဝိကံ=အသက်မွေးမှုကို။ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။ သမ္ဘတံ=ရှာဖွေစုဆောင်းထားအပ်ပြီး
 သော ပစ္စည်းဥစ္စာကို။ အနုရက္ခတိ=အစဉ်မပြတ်စောင့်ရှောက်၏။

သဒ္ဓေါ=ရတနာမြတ်သုံးပါးတို့၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားရှိ၏။ သီလေန
 =ငါးပါးသီလနှင့်။ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံ၏။ပ။ [စာပိုဒ် (၄၉) ပဌမ ဣလောကီက
 သုတ်၊ စာမျက်နှာ(၅၁၉)ကြည့်] ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ^၂=ရှစ်ပါး

၁။ ကမ္မဓေယျေသု။ ။ကမ္မဓေယျေသု ပုဒ်ကို "ကမ္မကရဏဋ္ဌာနေသု" ဟု အဋ္ဌ
 ကထာဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဓာဓာတ်ကို ကရဏအနက်ဟောကြံ၍ ဓိယတေ ဝိဓိယတေ
 ဇတ္တာတိ ဓေယျာနိ။ ကမ္မဿ ဓေယျာနိ ကမ္မဓေယျာနိ=လုပ်ငန်းကိစ္စကို စီမံပြုလုပ်ရာ
 ဌာနများ [ဏျပစ္စည်း အဓိကရဏအနက်ဟော]

၂။ ဣစ္စေတေ အဋ္ဌဓမ္မာ။ ။ဤ၌ အဋ္ဌဓမ္မကို ရေတွက်ပြရသော်--(၁) ဥဋ္ဌာတာ
 ကမ္မဓေယျေသု=လုပ်ငန်းခွင်တို့၌ ထကြွလုံ့လဝီရိယဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ (၂) အပ္ပမတ္တော

ကုန်သော။ စေတ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို။ သဒ္ဓဿ=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသော။ ယရမေသိနော=အိမ်ဟူသော နေရာဌာနကို ရှာမှီးနေထိုင်သော လူ၏။ ဝါ=အိမ်ဟူသောနေရာဌာန၌ မှီတည်နေသောငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို ရှာမှီးသောလူ၏။ ဥဘယတ္ထ=ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သောဘဝ၌။ သုခါဝဟာ=ချမ်းသာကို ဆောင်ကုန်၏ ဟူ၍။ သစ္စနာမေန=(သိဖွယ်လုံးစုံ အကုန်သိခြင်း၊ အကြောင်းရင်းနှင့်မယွင်းလျော်ကန်) စစ်မှန်သော ဗုဒ္ဓဟူသော နာမည် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ အက္ခာတာ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

စာဂေါ=စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှုကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ပုညံ=အခြားသော ကုသိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဂဟဋ္ဌာနံ=အိမ်နေသူ လူတို့၏။ ဧတံ=ဤကုသိုလ်ကောင်းမှုသည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတတ္ထာယ=ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၏ စီးပွားအလို့ငှာ လည်းကောင်း။ သမ္မရာယသုခါယ စ=တမလွန်ဘဝ၌ ချမ်းသာခြင်းငှာလည်းကောင်း။ ပဝဗုတိ=တိုးပွား၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) စတုတ္ထံ။

၅-ဥဒ္ဓယသုတ်

၅၅။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဥဒ္ဓယော=ဥဒ္ဓယမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်။ ပ။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ။ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်။ ပဝါသံ=သားမယားနှင့် ခွဲခွာနေရာ အရပ်တပါးသို့။ ဂန္ထကာမာ=သွားလိုကြပါကုန်၏။ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ယထာ=အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဘောတာဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်။ ဒေသိယမာနာ=ဟောကြားအပ်ကုန်လသော်။ ဝါ=ဟောကြားအပ်ကုန်သော) ယေ ဓမ္မာ=အကြင်တရားတို့သည်။ အမှာကံ=အကျွန်ုပ်တို့၏။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတာယ=ငှာလည်းကောင်း။ [ယခင်သုတ်ပြန်ကြည့်]။ ပ။ သမ္မရာယသုခါယ=ကောင်း။ အသု=ဖြစ်ပါကုန်၏။ တထာ=ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=ထိုဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတ စသည်ဖြစ်နိုင်လောက်အောင်။ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်။ တေသံ အမှာကံ=ထိုအကျွန်ုပ်တို့အား။ တံ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတု=ဟောကြားတော်မူပါလော။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [ထို့နောက် ယခင်သုတ်အတိုင်းဆိုလေ] ပဉ္စမံ။

ဝိဓာနဝါ=ယင်းသို့ ပြုလုပ်ရာ၌ မမေ့မလျော့ မပေါ့ဆသော သတိဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း။ (၃) သမံ ကပ္ပေတိ ဇီဝိကံ (၄) သမ္ဘတံ အနုရက္ခတိ။ (၅) သဒ္ဓေါ။ (၆) သီလေန သမ္ပန္နော။ (၇) ဝဒညူ ဝိတမစ္ဆရော။ (၈) နိစ္စံ မဂ္ဂံ ဝိသောဓေတိ၊ သောတ္တာနံ သမ္မရာယိကံ။ ဤသို့ ရှစ်ပါးပြည့်အောင် ရေတွက်ရာ၏။ သင့်လျော်သလိုခွဲ၍ ရေတွက်ခြင်းတည်း။

၆-ဘယသုတ်

၅၆။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဘယန္တိ ဧတံ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်။ ကာမာနံ=(ငါးဖြာအာရုံ)ကာမဂုဏ်တို့၏။ အဓိဝစနံ=နာမည် တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဒုက္ခန္တိ ဧတံ=ဒုက္ခဟူသော ဤနာမည်သည်။ ကာမာနံ= တို့၏။ အဓိဝစနံ=တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရောဂေါတိ ဧတံ=အနာရောဂါ ဟူသော ဤအမည်သည်။ ပ။ ဂဗ္ဘောတိ ဧတံ=အိုင်းအမာဟူသော ဤနာမည် သည်။ ပ။ သလ္လန္တိ ဧတံ=မြားပြောင့်ဟူသော ဤနာမည်သည်။ ပ။ သင်္ဂေါတိ ဧတံ=ငြိတွယ်ဖွယ်တရားဟူသော ဤနာမည်သည်။ ပ။ ပင်္ကောတိ ဧတံ=ရွံ့ညွှန် ဟူသော ဤနာမည်သည်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဂဗ္ဘောတိ ဧတံ=အမိဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေခြင်းဟူသော ဤနာမည်သည်။ ကာမာနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ= တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=မေးဖွယ်ရှိသည်ကား။ ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်။ ဘယန္တိ ဧတံ=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်။ ကာမာနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ= နာမည်သည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=အဖြေကား။ ယသ္မာ=အကြံကြောင့်။ ကာမရာဂရတ္တော=ကာမရာဂဖြင့် တပ်မက်သော။ ဆန္ဒ ရာဂဝိနိဗဒ္ဓေါ=ဆန္ဒရာဂသည် ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်အပ်သော။ အယံ=ဤသတ္တဝါ အပေါင်းသည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော။ ဘယာပိ=စိတ် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းမှလည်း။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်။ သမ္မရာယိကာ= နောင်တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော။ ဘယာပိ=မှလည်း။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ ဘယန္တိ ဧတံ=သည်။ ကာမာနံ=ကာမဂုဏ်တို့၏။ အဓိဝစနံ =သည်။ (ဟောတိ=၏)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=ထို့အပြင်။ ကသ္မာ=အဘယ်ကြောင့်။ ဒုက္ခန္တိဧတံ=သည်။ ကာမာနံ=ကာမဂုဏ်တို့၏။ အဓိဝစနံ=သည်။ (ဟောတိ=ဟူမူ)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=ကား။ ယသ္မာ=ကြောင့်။ ကာမရာဂရတ္တော=သော။ ဆန္ဒရာဂဝိနိဗဒ္ဓေါ=သော။ အယံ=ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ=သော။ ဒုက္ခာပိ=ဆင်းရဲမှလည်း။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်။ သမ္မရာယိကာ=သော။ ဒုက္ခာပိ=လည်း။ န ပရိမုစ္စတိ= မလွတ်။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ ဒုက္ခန္တိ ဧတံ=သည်။ ကာမာနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ= သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=နောက်ထပ်မေးဖွယ်ကား။ ကသ္မာ= ကြောင့်။ ရောဂေါတိဧတံ=သည်။ ကာမာနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ ဟောတိ=ဟူမူ။ ပ။

၁။ ဂဗ္ဘော။ ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာပိ ဂဗ္ဘာ။ ။ဂဗ္ဘောတိ ဂဗ္ဘဝါသော [ဝါသဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသည်ဟု ဆိုလို၏]။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာပိတိ သန္တိဋ္ဌိကဂဗ္ဘဝါသသဒိသာ ပုနပိ မနုဿဂဗ္ဘာ၊ သမ္မရာယိကာပိတိ ဌပေတွာ မနုဿဂဗ္ဘေ သေသဂဗ္ဘာ။ ဤအဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ စ=ကား။ ကသ္မာ=ကြောင့်။ ပကောတိ ဧတံ=သည်။ ကာမာနံ အဓိဝစနံ ဟောတိ။ပ။

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ စ=ကား။ ကသ္မာ=ကြောင့်။ ဂဗ္ဘောတိ ဧတံ=အမိဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေကိန်းအောင်းခြင်းဟူသော ဤနာမည်သည်။ ကာမာနံ=တို့၏။ အဓိဝစနံ=သည်။ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ=ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းနှင့်တူသော။ ဂဗ္ဘာပိ=နောက်ထပ် လူအမိဝမ်းတိုက် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းမှလည်း။ နပရိမုစ္စတိ=မလွတ်။ သမ္ပရာယိကာ=နောင် တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော။ ဂဗ္ဘာပိ=လူဝမ်းတိုက်မှ တခြားသော ဝမ်းတိုက်ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းမှလည်း။ န ပရိမုစ္စတိ=မလွတ်။ပ။

[ဂါထာ] ဘယံ=ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးလည်းကောင်း။ ဒုက္ခဉ္စ=ဆင်းရဲလည်း ကောင်း။ ရောဂေါ=အနာရောဂါလည်းကောင်း။ ဂဏ္ဍော=အိုင်းအမာ လည်း ကောင်း။ သလ္လဉ္စ=မြားငြောင့်လည်းကောင်း။ သင်္ဂေါစ=ငြိတွယ်ဖွယ်တရား လည်း ကောင်း။ ပကောစ=ရွံ့ညွှန်လည်းကောင်း။ ဂဗ္ဘောစ=အမိဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းလည်းကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့သော) ဥဘယံ=နှစ်မျိုး နှစ်မျိုးသော တရားသည်။ (ဘယ၊ ဒုက္ခ၊ ဘယ၊ ရောဂ၊ ဘယ၊ ဂဏ္ဍ၊ ဘယ၊ သလ္လ၊ ဘယ၊ သင်္ဂ၊ ဘယ၊ ပကံ၊ ဘယ၊ ဂဗ္ဘအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်မျိုးသောတရားသည်) (အတ္ထိ= ရှိ၏)။ ဧတေ=ထိုနှစ်မျိုး နှစ်မျိုးသော တရားတို့ကို။ ကာမာ=ကာမတို့ဟူ၍။ ပုစ္ဆန္တိ=ဆိုအပ်ကုန်၏။ ယတ္ထ=ယင်းကာမတို့၌။ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်သည်။ သတ္ထော=ငြိကပ်တွယ်တာနေ၏။

သော=ထိုပုထုဇဉ်သည်။ သာတရူပေန=သာယာဖွယ်သဘောရှိသော ကာမ ချမ်းသာသည်။ ဩတိဏ္ဍော=ဝင်ရောက်အပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ပုန= နောက်ထပ်တဖန်။ ဂဗ္ဘာယ=အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေခြင်းငှာ။ ဂစ္ဆတိ= သွား၏။ စ=မသွားသောပုဂ္ဂိုလ်ကား။ ယတော=အကြင်ကြောင့်။ အာတာပိ= ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာပူပန်စေတတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသော။ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်။ သမ္ပဇညံ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်ကို။ န ရိဉ္စတိ=မပယ်စွန့်။ (တတော=ထို့ကြောင့်)။ တထာဝိဓော= ထိုသို့မပယ်စွန့်ခြင်းသဘောရှိသော။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ ဒုဂ္ဂံ=ခက်ခဲစွာ

၁။ သမ္ပဇညံ န ရိဉ္စတိ။ ။ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၃)သုတ် အဋ္ဌကထာ(နှာ-၃၃) တုန်းက “န ရိဉ္စတိ ပဋိသလ္လာနန္တိ ဧကိဘာဝံ န ဝိဿဇ္ဇေတိ” ဟု ဖွင့်ခဲ့၏။ ထိုအဖွင့် နှင့် အလားတူပင် သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (တ-၁၁၆)၌လည်း “သမ္ပဇညံ န ရိဉ္စတိတိ သမ္ပဇညံ န ပဟောတိ” ဟု ဖွင့်ထား၏။ ထို့ကြောင့် “ရိစော ရ ရိဉ္စနေ” ဟူသော ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟနှင့်အညီ သကမ္မက ရိစဓာတ်ဖြင့် “ရိဉ္စတိ” ဟု ရုဓာဒိရုပ် ရှိသင့်၏။ ယခု ပါဠိတော်စာအုပ်၌မူ “ရိစ္စတိ” ဟု ဒိဝါဒိရုပ် ရှိနေလေ၏။

ကူးသွားအပ်သော။ ဝါးကူးသွားနိုင်ခဲ့သော။ ဣမံ ပလိပံ^၁ = ဤ ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော
 ရွံ့ညွှန်ဗွက်ခရီးကို။ အတိက္ကမ္မ = ကျော်လွန်ပြီး၍။ ဇာတိဇရူပေတံ = ပဋိသန္ဓေ
 နေခြင်း၊ အိုခြင်းတရားတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော။ ဝါ = ... ကပ်ရောက်အပ်
 သည်ဖြစ်၍။ ဖန္ဒမာနံ = တဝသုံးပါးတို့၌ တုန်လှုပ်နေသော။ ပဇံ = သတ္တဝါအပေါင်း
 ကို။ အဝေက္ခတိ = ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် ကြည့်ရှု၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ဆဋ္ဌံ။

၇-ပထမအာဟုနေယျသုတ်

၅၇။ ဘိက္ခဝေ = တို့။ အဋ္ဌဟိ = ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ = တရားတို့နှင့်။
 သမန္နာဂတော = ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု = ရဟန်းသည်။ အာဟုနေယျော = ... မှုထိုက်
 သည်။ ပါဟုနေယျော = ... မှုထိုက်သည်။ ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ = တော်မူသည်။ ဟောတိ
 = ဖြစ်၏။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၄) ပုဂ္ဂလသုတ်၊ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ
 (၃၁) ကြည့်။ ထို့နောက် “သီလဝါ ဟောတိ” စသည်ကို သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်
 (၇၅) ပထမဓိနယဓရသုတ် စာမျက်နှာ(၂၇၅)ကြည့်။ ဗဟုသုတော - စသည်ကို
 သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆) ဝိတ္ထတဓနသုတ် နှာ(၂၄)ကြည့်။ ပ။ ကလျာဏမိတ္တော =
 (သဒ္ဓါတရားရှိသူ စသော) ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသည်။ ကလျာဏသဟာယော
 = ကောင်းသော အဖော်သဟဲ ရှိသည်။ ကလျာဏသမ္ပဝကော = ကောင်းသော
 မိတ်ဆွေတို့၌ ညွတ်ကိုင်သည်။ ဟောတိ = ၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော = မှန်ကန်သော
 ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်။ သမ္မာဒဿနေန = မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်။ သမန္နာ-
 ဂတော = ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ = ၏။ [ထို့နောက် “စတုန္နံ ဈာနာနံ” စသည်ကို
 သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၇) နဂရောပမသုတ် နှာ(၂၂၉)ကြည့်။ အာသဝါနံ ခယာ-
 စသည်ကို ၎င်းနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၅) ဥဒကူပမာသုတ် နှာ(၄၁)ကြည့်။ ကျန်အားလုံးကို
 ဤ အဋ္ဌကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၁) ဝေရဋ္ဌသုတ်၊ နှာ(၃၆၆-၇)ကြည့်။ သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယအာဟုနေယျသုတ်

၅၈။ [တချို့အညွှန်းကို ယခင်သုတ်ပြန်ကြည့်။ အာရဒ္ဓဝိရိယော - စသည်ကို
 သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလသုတ်၊ နှာ(၂၁)ကြည့်။ အာရညိကော =
 တော၌ နေခြင်းအလေ့ရှိသည်။ (ဟုတွာ = ဖြစ်၍)။ ပန္တသေနာသနော = အလွန်ဝေး
 ကွာခြား၊ အစွန်အဖျားကျသော အိပ်ရာနေရာကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဟောတိ =

၁။ ပလိပံနှင့် ပလိပထံ။ ။ အဋ္ဌကထာ သိမ္မု၌ “ပလိပန္တိ ဝဋ္ဌပလိပံ” ဟုအဖွင့်
 ပါဠိရှိ၏။ “ပရိတော လိမ္မနဋ္ဌေန ပလိပံ ဝုစ္စတိ မဟာကဒ္ဓမံ” ဟူသော မူလပဏ္ဏာသ
 ဋီကာ။ ဒု-၂၉၄ (သလ္လေခသုတ်)နှင့်အညီ ပလိပသဒ္ဓါသည် ရွံ့ညွှန်ဟူသော အနက်ကို
 ဟော၏။ ယခုစာမူ၌ကား “ပလိပထံ” ဟု ရှိ၏။ စုဋ္ဌနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ (၁၂၃)၌လည်း
 “ပလိပထန္တိ ကာမကလလမဂ္ဂံ” ဟူ၍ ပထသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ် မဂ္ဂသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ထား၏။
 ထိုအဖွင့်အလို “ပလိပထံ” ဟု ပအက္ခရာနှစ်လုံးရှိရာ ယခုအခါ တလုံးကျနေလေ
 သလောဟု တွေးတောဖွယ် ဖြစ်နေ၏။

ဖြစ်၏။ အရတိ + ရတိ + သဟော = သမထဝိပဿနာအကျင့် ပဋိပတ်၌ မပျော်မွေ့ခြင်းနှင့် +ကာမဂုဏ်တို့၌ ပျော်မွေ့ခြင်းကို +ဖိစီးလွှမ်းမိုးနိုင်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဥပ္ပန္နံ = ဖြစ်ပေါ်လာသော။ အရတိ = သမထဝိပဿနာအကျင့်၌ မပျော်မွေ့ခြင်းကို။ အဘိဘုယျ အဘိဘုယျ = လွှမ်းမိုး၍ လွှမ်းမိုး၍။ ဝိဟရတိ = နေ၏။ ဘယ + ဘောရဝ + သဟော = စိတ်ကြောက်ရွံ့ခြင်းဘေးနှင့် +ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံဘေးကို +ဖိစီးလွှမ်းမိုးနိုင်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဥပ္ပန္နံ = သော။ ဘယ + ဘောရဝ = စိတ်ကြောက်ရွံ့ခြင်း ဘေးနှင့် +ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံဘေးကို။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ပထမပုဂ္ဂလသုတ်

၅၉။ ဘိက္ခဝေ = တို့။ အဋ္ဌ = ရှစ်ဦးကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ = ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ အာဟုနေယျာ... မူထိုက်ကုန်၏။ [စာမျက်နှာ(၃၁)ယခင်သတ္တက နိပါတ် စာပိုဒ်(၁၄) ပုဂ္ဂလသုတ်အတိုင်းဆို]။ပ။ အဋ္ဌ = ရှစ်ဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူသည်။ ကတမေ = အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ သောတာပနော = သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဝါ = ကောင်း။ပ။ အရဟတ္တာယ = ငှာ။ ပဋိပနော = ကောင်းတည်း။ [စာမျက်နှာ(၄၂၈) စာပိုဒ်(၁၉) ဟာရာဒသုတ်ကြည့်]။

၆။ [ဂါထာ] ပဋိပနော = ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ ကျင့်ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ စတ္တာရော စ = လေးဦးသော မဂ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း။ ဖလေ = ဖိုလ်၌။ ဌိတာ = တည်ကုန်သော။ စတ္တာရော စ = လေးဦးသော ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း။ (ဣတိ = ဤမည်သော)။ ဒေ သံဃော = ဤရှစ်ယောက်သော အရိယာသံဃာတော်သည်။ ဥဇုဘူတော = ဖြောင့်မတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်၏။ (ကိုယ်အကောက်ဖြစ်သော ကာယဒုစ္စရိတ်စသည် မရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် ဖြောင့်မတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်၏) ပညာသီလသမာဟိတော = ပညာသီလနှစ်ပါးဖြင့် မိမိကိုယ် စိတ်ကို ကောင်းစွာ

၁။ ဘယဘောရဝသဟော။ ။စိတ်ထိတ်လန့်ခြင်းဘေး (စိတ္တုတြာသဘယ)ကို လည်းကောင်း၊ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ(အာရမ္မဏဘယ)ကိုလည်းကောင်း ဘယဟုခေါ်၍ အာရမ္မဏဘယတမျိုးကိုသာ ဘောရဝဟု ခေါ်၏။ ဘယတိတိ ဘယံ = ကြောက်ရွံ့တတ်သောစိတ် (စိတ္တုတြာသဘယ)။ ဘယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ = ကြောက်ရာအာရုံ၊ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ (အာရမ္မဏဘယ)။ ဘိရုနော ဣဒံ ဘောရဝံ = ကြောက်ရွံ့သောသူ၏ဥစ္စာ။ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ(အာရမ္မဏဘယ)။ နိဿယခန်း၌ကား ရှုပ်ထွေးမည်စိုးသောကြောင့် ဘယပုဒ်အရ စိတ္တုတြာသ ဘယတခုကိုသာယူ၍ အနက်ပေးထားသည်။ ဤပုဒ်များကို ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၁) အာကခံသုတ်၌ ဖွင့်သည်။

၂။ ပညာသီလသမာဟိတော။ ။ “ပညာသီလသမာဟိတောတိ ပညာယ စ သီလေန စ သမန္နာဂတော” ဟု ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ (၁၄၀) ၌ကား “အထ ဝါ သမာဟိတံ သမာဓိ၊ ပညာ သီလံ သမာဟိတဉ္စ အဿ အတ္ထိတိ ပညာ သီလ သမာဟိတော” ဟူ၍ သမာဟိတပုဒ်အရ သမာဓိကိုယူ၍လည်း ဖွင့်သေး၏။

ထားတော်မူ၏။ ဝါ=ပညာသီလနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၏။ ဝဲါ=ပညာ၊ သီလ၊ သမာဓိတရားသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၏။

ယဇမာနာနံ=လှူဖွယ်လှူဒါန်း ပေးကမ်းပူဇော်ကြကုန်လျက်။ ပုညပေက္ခာနံ= ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ကြည့်ရှုရှာမှီးကြကုန်သော။ [တနည်း-ပုညပေက္ခာနံ= ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အလိုရှိကြကုန်၍။ ဝါ=အလိုရှိကြကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်။ ယဇမာနာနံ=လှူဖွယ်လှူဒါန်း ပေးကမ်းပူဇော်ကြကုန်သော] သြပဓိကံ= သုဂတိဘဝခန္ဓာအကျိုးရှိသော။ ဝါ=သုဂတိ ဘဝခန္ဓာအကျိုးကို ပေးတတ်သော။ [နောက်ထပ်အနက်အမျိုးမျိုးကို အောက်ခြေအဓိပ္ပါယ်ခန်း၌ကြည့်] ပုညံ=

၁။ သြပဓိကံ ပုညံ။ သြပဓိကပုဒ်ကို “ဥပဓိ+ဏိက” ဟု ပုဒ်ပစ္စည်းခွဲ၊ ဥပဓိ သဒ္ဒါသည် ဤ၌ မည်သည့်အနက်ကို ဟောသည်ဟု ဤသုတ် ၅ ဋီ တို့၌ အထူး မဖွင့်ပြ။ ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ(၁၄၀)နှင့် ဣတိဂုတ် အဋ္ဌကထာ (၈၅၊ ၂၄၇)တို့၌မူ ခန္ဓာ(အတ္တဘော)ဟူသော အနက်နှင့် ကာမဂုဏ်အနက်တို့ကိုဟောသည်ဟု တိတိကျကျ ဖွင့်ပြထား၏။ ထိုတွင် နိဿယခန်း၌မူ ခန္ဓာအနက်ကိုသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုခဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ=သုခ ဒုက္ခ၏ တည်ရာဖြစ်သော ခန္ဓာအတ္တဘော နှင့် ကာမဂုဏ်။ ဥပဓိနံ ဝိပါကံ သြပဓိကံ=ခန္ဓာအတ္တဘော (ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံ) ဟူသော ဥပဓိ အကျိုးတရားတို့၏ ရင့်ကျက်ကြောင်း ကုသိုလ်(တနည်း)ဥပဓိသု ဝိပါကံ သြပဓိကံ=ခန္ဓာ အတ္တဘော (ဝါ=ကာမဂုဏ်) ဟူသော ဥပဓိတို့၌ အကျိုးပေးသော ကုသိုလ်။(တနည်း) ဥပဓိယော ဧတဿ သန္တိတိ သြပဓိကံ=ဥပဓိဟူသော အကျိုးတရား များရှိသော ကုသိုလ်။ ဝါ=ဥပဓိအကျိုးကို ဖြစ်စေသော ကုသိုလ်။ ဤ ဝစနတ္ထများမှာ “ဥပဓိ ဝိပစ္စန္တိ ဧတေန၊ ဥပဓိသု ဝါ ဝိပစ္စတိ၊ ဥပဓိယော ဝါ ဝိပါကာ ဧတဿာတိ ဥပဓိဝိပါကံ” ဟူသော ဤသုတ် ဋီကာအဖွင့်နှင့်အညီ ပြုအပ်သော ဝစနတ္ထများ ဖြစ်၏။

ဝိမာနဝတ္ထု၊ ဣတိဂုတ်အဋ္ဌကထာအဖွင့်။ ။ ဥပဓိဿ ကရဏံ ဥပဓိကရဏံ= ခန္ဓာအတ္တဘော (ကာမဂုဏ်အာရုံ)ဟူသော ဥပဓိကို ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်စေခြင်း၊ ဤသို့ ဥပဓိကရဏံ-ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေ၊ သို့မဟုတ် ဥပဓိပုဒ်ကို ဌာနပစာရကြံ၍ ထို ဥပဓိပုဒ်အရ ခန္ဓာအတ္တဘော (ကာမဂုဏ်)ဟူသော ဥပဓိကိုသာမက ထိုဥပဓိကို ပြုခြင်း ဖြစ်စေခြင်း တိုင်အောင် ယူရ၏။ ထို့နောက် “ဥပဓိ သီလံ ယဿာတိ သြပဓိကံ=ဥပဓိကို ပြုခြင်းအလေ့ရှိသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု” ဟု တဿီလ တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု။ (တနည်း)ဥပဓိ ဧတဿ အတ္တိတိ သြပဓိကံ=ဥပဓိ ဟူသော အကျိုး ရှိသောကုသိုလ်၊ (သမ္ပတ္တိဘဝ၌ အတ္တဘောကို ဖြစ်စေသော ကုသိုလ် ကောင်းမှု၊ ဝါ=သုဂတိပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိအကျိုးကိုပေးသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု။(တနည်း) ဥပဓိ အရဟတိတိ သြပဓိကံ=ဥပဓိဟူသော အကျိုးကို ထိုက်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု။

သြပဓိကန္တိ ဥပဓိ နာမ ခန္ဓာ၊ ဥပဓိဿ ကရဏသီလံ၊ ဥပဓိပယောဇနန္တိ ဝါ သြပဓိကံ၊ အတ္တဘာဝဇနကံ ပဋိသန္တိပဝတ္တိဝိပါကဒါယကံ။ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၊၁၄၀။

ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို။ ကရောတံ(ကရောန္တာနံ)=ပြုလုပ်ကြကုန်သော။ မနုဿာနံ =လူဖြစ်ကုန်သော။ ပါဏိနံ=သတ္တဝါတို့၏။ သံဃော=အရိယာသံဃာတော်၌။ ဒိန္နံ=ပေးလှူအပ်သော အလှူဒါနသည်။ မဟပ္ပလံ=များသော အကျိုးရှိ၏။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၆၀(စာပိုဒ်)၊ ၁၀-ဒုတိယပုဂ္ဂလသုတ်။ ။ဂါထာ၌-ပဋိပန္နာ=ကုန်သော။ပ။ ဌိတာ=တည်ကုန်သော။ စတ္တာရောစ=ကောင်း။ (ဣတိ=ဤသို့အားဖြင့်) သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့ထက်။ သမုတ္တဋ္ဌော=(သီလသမာဓိ၊ စရိုက်မွန်) သာလွန် မြင့်မြတ်သော။ ဒေသ သံဃော=သည်။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ပုဂ္ဂလာ=တို့ သည်။ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏)။ပ။ ဧတ္ထ=ဤရှစ်ယောက်သော အရိယာသံဃာ တော်၌။ပ။ ဒသမံ။

ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာသော။ ဂေါတမိဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

(၇) ၂-ဘူမိစာလဝဂ်
၁-ဣတ္ထာသုတ်

၆၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌။ အဋ္ဌ=ရှစ်ဦး ကုန်သော။ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဝါ=တို့ကို။ သန္ဓော=ထင်ရှား ရှိကုန်၏။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏။ ဝါ=သိမြင်အပ်ကုန်၏။ အဋ္ဌ=ရှစ်ဦး သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ=ဤသာသနာတော်၌။ ပဝိဝိတ္တဿ=ကာယပိဝေကဖြင့် ကင်းရှင်းတိတ်ဆိတ် လျက်။ (အပေါင်းအဖော်များ၊ ခွဲခွာထားသဖြင့် ကိုယ်အားဖြင့် ကင်းရှင်း တိတ်ဆိတ်လျက်) နိရာယတ္တဝုတ္တိနော=ကိစ္စကြီးငယ် မဆက်သွယ်ဘဲဖြစ်ခြင်း ရှိလျက်။ ဝိဟရတော=ဝိပဿနာအလုပ်အားထုတ်နေထိုင်သော။ ဘိက္ခုနော= ရဟန်းမှာ။ လာဘာယ=ပစ္စည်းလေးရပ် လာဘ်ရခြင်းငှာ။ ဣတ္ထာ=လိုချင်တောင့်တ လောဘတဏှာသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်လာ၏။

သော=ထိုပစ္စည်းလာဘ် လိုချင်သော ရဟန်းသည်။ လာဘာယ=ပစ္စည်း လာဘ်ရခြင်းငှာ။ ဥဋ္ဌဟတိ=ထကြွအားထုတ် ပြုလုပ်၏။ ဃဋ္ဌတိ=အဆက်မပြတ် အားထုတ်၏။ ဝါယမတိ=လုံ့လစိုက်ထုတ် ပြုလုပ်၏။ တဿ=ထိုရဟန်းသည်။

ဥပမိ ပုစ္ဆန္တိ ခန္ဓာ၊ ဥပမိဿ ကရဏံ သီလံ ဧတေသံ၊ ဥပမိပ္ပယောဇနာနိ ဝါ သြပမိကာနိ၊ သမ္ပတ္တိဘဝေ အတ္တဘာဝဇနကာနိ ပဋိသန္နိပဝတ္တိဝိပါက ဒါယကာနိ။ ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၈၅။

ဥပမိယတိ ဧတ္တ သုခဒုက္ခန္တိ ဥပမိ အတ္တဘာဝေါ ကာမဂုဏာ စ၊ ဥပမိကရဏံ သီလံ ဧတေသံ၊ ဥပမိ ဝါ အရဟတီတိ သြပမိကံ ပုညံ။ ဣတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၄၇။

လာဘာယ=ငှာ။ ဥဋ္ဌဟတော=ထကြွအားထုတ်ပြုလုပ်လသော်။ ဝါ=ထကြွ
 အားထုတ်ပြုလုပ်စဉ်၊ ဃဋ္ဌတော=အဆက်မပြတ်အားထုတ်လသော် ဝါ=စဉ်။
 ဝါယမတော=လုံ့လစိုက်ထုတ်ပြုလုပ်လသော်။ ဝါ=စဉ်။ လာဘော=ပစ္စည်း
 လေးရပ် လာဘ်လာဘာသည်။ နုပ္ပဇ္ဇတိ=မဖြစ်။ ဝါ=မရ။ [တနည်း-လာဘာယ=
 ငှာ။ ဥဋ္ဌဟတော=ထကြွအားထုတ် ပြုလုပ်သော။ ဃဋ္ဌတော=အဆက်မပြတ်
 အားထုတ်သော။ ဝါယမတော=လုံ့လစိုက်ထုတ် ပြုလုပ်သော။ တဿ=ထို
 ရဟန်းမှာ။ လာဘော=သည်။ နုပ္ပဇ္ဇတိ]

သော=ထိုပစ္စည်းလာဘ် မရသော ရဟန်းသည်။ တေန အလာဘေန=ထို
 ပစ္စည်းလာဘ်မရခြင်းကြောင့်။ သောစတိ=ဝမ်းနည်း၏။ ကိလမတိ=ပင်ပန်း၏။
 ပရိဒေဝတိ=ငိုကြွေးမြည်တမ်း၏။ ဥရတ္တာဋ္ဌိ=ရင်ဘတ်ကို တီးခတ်ထုရိုက်၍။
 ကန္တတိ=ခေါ်ဝေါ်မြည်တမ်း၏။ သမ္မောဟံ=ပြင်းစွာတွေဝေခြင်းသို့။ အာပဇ္ဇတိ=
 ရောက်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို။ လာဘာယ=ငှာ။ ဣစ္ဆော
 =လိုချင်တောင့်တလျက်။ ဝါ=လိုချင်မှုတဏှာလောဘရှိလျက်။ ဝိဟရတိ=နေ၏
 ဟူ၍။ ဝါ=နေသူဟူ၍။ လာဘာယ=ငှာ။ ဥဋ္ဌဟတိ=ထကြွအားထုတ်ပြုလုပ်၏
 ဟူ၍။ ဃဋ္ဌတိ=၏ဟူ၍။ ဝါယမတိ=၍။ စ=သို့သော်လည်း။ န လာဘီ=ပစ္စည်း
 လာဘ်မရရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ သောစိ စ=ပူဆွေး ဝမ်းနည်းသူဟူ၍
 လည်းကောင်း။ ပရိဒေဝီ စ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းသူ ဟူ၍လည်းကောင်း။ သဒ္ဓမ္မာ=
 ဝိပဿနာဟူသော သူတော်ကောင်းတရားမှ။ စုတော စ=ရွှေ့လျောစုတေ သေလွန်
 သူဟူ၍လည်းကောင်း။ (ထိုပစ္စည်းလာဘ်ရအောင် အားထုတ်ဆဲ ခဏမှာပင်
 ရွှေ့လျောစုတေ သေလွန်သူဟူ၍လည်းကောင်း)။ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=ဤ။ ပ။ လာဘော=ပစ္စည်းလာဘ်
 သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏။ ဝါ=ရ၏။ သော=ထိုပစ္စည်းလာဘ်ရသော ရဟန်း
 သည်။ တေန လာဘေန=ထိုပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်းကြောင့်။ မဇ္ဇတိ=မာန်တက်
 မူးရူး၏။ ပမဇ္ဇတိ=အလွန်အကဲမာန်တက်မူးရူး၏။ ပမာဒံ=မေ့လျော့ခြင်းသို့။
 အာပဇ္ဇတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ ဘိက္ခု=ကို။ ပ။ ဝါယမတိ=လုံ့လ စိုက်
 ထုတ်ပြုလုပ်၏ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ လာဘီစ=ပစ္စည်းလာဘ်ရသောသူဟူ၍လည်း
 ကောင်း။ မဒီ စ=မာန်တက်မူးရူးသူ ဟူ၍လည်းကောင်း။ ပမာဒီ စ= မေ့လျော့
 မူးရူးခြင်းရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း။ သဒ္ဓမ္မာ=မှ။ စုတော စ=ကောင်း။ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ပ။ သော=ထိုပစ္စည်းလာဘ်လိုချင်သော ရဟန်း
 သည်။ လာဘာယ=ငှာ။ န ဥဋ္ဌဟတိ=ထကြွအားထုတ် မပြုလုပ်။ န ဃဋ္ဌတိ=
 အဆက်မပြတ် အားမထုတ်။ န ဝါယမတိ=လုံ့လစိုက်ထုတ် မပြုလုပ်။ ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။ အယံ ဘိက္ခု=ကို။ ပ။ လာဘာယ=ငှာ။ န ဥဋ္ဌဟတိ=ထကြွ
 အားထုတ် မပြုလုပ်ဟူ၍။ ပ။ န ဝါယမတိ=၍။ ဝုစ္စတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။

(သော=ထိုရဟန်းကို)။ န လာဘီ=ပစ္စည်းလာဘ်မရသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ သောစီ စ=လည်းကောင်း။ ပရိဒေဝီ စ=ကောင်း။ သဒ္ဓမ္မာ=မှ။ စုတော စ=ကောင်း။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ န သောစတိ=ဝမ်းမနည်း။ မှ ကိလမတိ=မပင်ပန်း။ န ပရိဒေဝတိ=မငိုကြွေး မမြည်တမ်း။ ဥရတ္တာဋ္ဌိ=၍။ န ကန္တတိ=မခေါ်ဝေါ် မမြည်တမ်း။ သမ္မောဟံ=သို့။ န အာပဇ္ဇတိ=မရောက်။ပ။ ဝါယမတိ=ဟူ၍ ဝုစ္စတိ=၏။ န စ လာဘီ=ပစ္စည်းလာဘ် မရသူဟူ၍လည်းကောင်း။ န စ သောစီ=မပူဆွေးသူဟူ၍လည်းကောင်း။ န စ ပရိဒေဝီ=ကောင်း။ သဒ္ဓမ္မာ=မှ။ အစ္စုတော=မရွေ့လျော မစုတေသူဟူ၍လည်းကောင်း ဝုစ္စတိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ပါး။ ဣဓ=၌။ပ။ န မဇ္ဇတိ=မာန်မတက် မမှူးရူး။ နပမဇ္ဇတိ=အလွန်မာန်မတက် မမှူးရူး။ ပမာဒံ=သို့။ န အာပဇ္ဇတိ=မရောက်။ပ။ စ=ထို့ပြင်။ လာဘီ=ပစ္စည်းလာဘ်ရသည်။ (ဟုတွာ=၍)။ န စ မဒီ=မာန်မတက်၊ မမှူးရူးသူဟူ၍လည်းကောင်း။ န စ ပမာဒီ=မေ့လျော့ မှူးရူးခြင်းရှိသူ မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း။ သဒ္ဓမ္မာ=မှ။ အစ္စုတော=ကောင်း။ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ (သော=ထိုရဟန်းကို)။ န စ လာဘီ=ပစ္စည်းလာဘ်မရသူဟူ၍ လည်းကောင်း။ န စ သောစီ=ကောင်း။ပ။ ပဌမံ။

၂-အလံသုတ်

၆၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဆဟိ=ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ အတ္တနော=မိမိ၏။ (ဟိတပဋိပတ္တိယံ=စီးပွားကို ကျင့်ခြင်း၌)။ အလံ=စွမ်းနိုင်၏။ ဝါ=သင့်လျော်၏။ ပရေသံ=သူတပါးတို့၏။ (ဟိတပဋိပတ္တိယံ=၌)။ အလံ=၏။ ဝါ=၏။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ ဆဟိ=ခြောက်ပါးကုန်သော။ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ ဘိက္ခု=သည်။ အတ္တနော=၏။ ဟိတပဋိပတ္တိယံ=၌။ အလံ=စွမ်းနိုင်သနည်း။ ဝါ=သင့်လျော်သနည်း။ ပရေသံ=တို့၏။ ဟိတပဋိပတ္တိယံ=၌။ အလံ=စွမ်းနိုင်သနည်းဟူမူ။ ဝါ=မူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌။ ခိပ္ပနိသန္တိ စ=လျင်မြန်စွာ သိမြင်နိုင်ခြင်းရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သုတာနံ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်ပြီးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=ဓမ္မက္ခန်ပါဠိ ပရိယတ္တိတရားတော်တို့ကို။ ဓာရဏဇာတိကော စ=နှုတ်တက်အရ ဆောင်ထားခြင်း သဘောရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ဓတာနံ=နှုတ်တက်အရ ဆောင်ထားအပ်ပြီးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ္တိတရားတော်တို့၏။ အတ္ထုပပရိက္ခိတာ စ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြံစည်စဉ်းစားတတ်သည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော စ=သည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ [စာပိုဒ် (၂၅) မဟာနာမသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၄၄၇)ကြည့်]။ စ=ထို့အပြင်။

ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ [စာပိုဒ်(၅၂)သြဝါဒသုတ်၊ နာ-၅၂၉ ကြည့်]။ စ=ထို့
 အပြင်။ သဗြဟ္မစာရီနံ=သီတင်းသုံးဖော်တို့ကို။ သန္တဿကော=...တို့ကို မျက်ဝါး
 ထင်ထင် မြင်စေတတ်သည်လည်းကောင်း။ [ထိုသြဝါဒသုတ်မှ သန္တဿတုံပုဒ်ကို
 ကြည့်၍ အနက်ဆိုပါ]။ သမာဒပကော=...နာယူစေတတ်သည်လည်းကောင်း။
 သမုတ္တေဇကော=...မြက်စေတတ်သည်လည်းကောင်း။ သမ္ပဟံသကော=...
 လန်းစေတတ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပဉ္စဟိ=ငါးပါးကုန်သော။ပ။ ဘိက္ခု=သည်။ ကုသလေသု=
 ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တို့၌။ ခိပ္ပနိသန္တိစ=ရှိသည်ကား။ နဟေဝ ဟောတိ=မဖြစ်
 သည်သာ။ပ။ ပရေသံ=တို့၏။ ဟိတပဋိပတ္တိယံ=၌။ နာလံ=မစွမ်းနိုင်။ ဝါ=
 မသင့်လျော်။ပ။ ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ သမန္နာဂတော=သည်။ နော စ
 ဟောတိ=မဖြစ်သည်သာ။ပ။ သမ္ပဟံသကော=သည်လည်းကောင်း။ နော စ
 ဟောတိ=သာ။ပ။ အတ္တနော=၏။ (ဟိတပဋိပတ္တိယံ=၌)။ နာလံ=နိုင်။ပ။
 ဓာရဏဇာတိကော စ=လည်း။ ဟောတိ=၏။ ဓတာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=
 တို့၏။ အတ္ထုပပရိက္ခိတာ=သည်။ နော စ ဟောတိ=သာ။ အတ္ထံ=ကို။ပ။
 ဓမ္မာနုဓမ္မပုဋိပန္နော=သည်။ န စ ဟောတိ=မဖြစ်သည်သာ။ စ=ထိုမှတပါး။
 ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ စ=ထိုမှတပါး။ သန္တဿကော=သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တိဟိ=သုံးပါးကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=။ပ။ ခိပ္ပနိသန္တိ စ=
 ရှိသည်ကား။ န ဟေဝ ဟောတိ=မဖြစ်သည်သာ။ သုတာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=
 တို့ကို။ ဓာရဏဇာတိကော စ=လည်း။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပုဋိပန္နော
 စ=လည်း။ ဟောတိ=၏။ ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ သမန္နာဂတော=သည်။
 နော စ ဟောတိ=သည်သာ။ သဗြဟ္မစာရီနံ=တို့ကို။ သန္တဿကော=သည်။ပ။
 သမ္ပဟံသကော=သည်။ နော စ ဟောတိ=သည်သာ။ပ။ ဓတာနံ=ကုန်သော။
 ဓမ္မာနံ=တို့၏။ အတ္ထုပပရိက္ခိတာ=...စားတတ်သည်။ နော စ ဟောတိ=
 သည်သာ။ပ။ စ=ထိုမှတပါး။ ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ ဟောတိ=၏။ပ။
 ဒုတိယံ။

၃-သံခိတ္တသုတ်

၆၃။ အထခေါ=၌။ အညတရော=မထင်မရှား တပါးသော။ ဘိက္ခု=သည်။ပ။
 သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတံ=ကို။ အဝေါစ (ကိန္တိ
 အဝေါစ)။ပ။ [စာပိုဒ် (၅၃) သံခိတ္တသုတ် စာမျက်နှာ(၅၃၁)ကြည့်] ဝိဟရေယျံ
 =နေလိုပါ၏။ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဧဝမေဝ=ဤသို့အကြောင်းမဲ့
 သာလျှင်။ (ရဟန်းတရားကို အားထုတ်လိုခြင်းမရှိဘဲ အကြောင်းမဲ့ အကျိုးမပြီး
 အချည်းနှီးသာလျှင်) ဝါ=ဤရဟန်းတောင်းပန်သကဲ့သို့ပင်။ ဣစ=ဤသာသနာ
 တော်၌။ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော။ မောဃပုရိသာ=(ဈာန်နှင့် မဂ်ဖိုလ်၊ မသိုမမှီး)
 အချည်းနှီးသော ယောက်ျားတို့သည်။ မမညေဝ=ငါ့ကိုသာလျှင်။ အဇ္ဈေသန္တိ

=(တရားဟောရန်) တောင်းပန်ကြကုန်၏။ ဓမ္မေ=တရားကို။ ဘာသိတေ စ=ဟောအပ်ပြီးလျှင်လည်း။ မမညေဝ=ငါဘုရားနောက်သို့သာလျှင်။ အနုဗန္ဓိတဗ္ဗံ=အစဉ်တစိုက် လိုက်သင့်၏ ဟူ၍။ မညန္တိ=အောက်မေ့မှတ်ထင်နေကြကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=ပြစ်တင်စကား မိန့်ကြားတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးသခင် ဘုရားရှင်သည်။ မေ=တပည့်တော်အား။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတု=ဟောတော်မူပါ။ သုဂတော=ကောင်းသောစကား မိန့်ကြားတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ သံခိတ္တေန=ဖြင့်။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတု=ပါ။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဘာသိတဿ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ အပ္ပေဝနာမ အာဇာနေယျံ=ကွဲပြားစွာ သိနိုင်တန်ရာပါ၏။ အဟံ=သည်။ ဘဂဝတော=သည်။ ဘာသိတဿ=၏။ ဒါယာဒေါ=အမွေခံယူသူသည်။ အပ္ပေဝနာမ အဿံ=ဖြစ်နိုင်တန်ရာပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။)

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တဿာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ အသင်တောင်းပန်ခြင်းကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ ဓမ္မဒါယာဒဖြစ်ရန် အသင်ကျင့်ကြံအားထုတ်လိုခြင်းကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌။ တေ=သင်သည်။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ) မေ=ငါ၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌။ (မိမိခန္ဓာအစဉ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တံ) ဝါ=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံဟူသော ဂေါစရဇ္ဈတ္တံ။ ဋ္ဌိတံ=တည်တံ့နေသည်။ သုသဏ္ဍိတံ=ကောင်းစွာ တည်တံ့နေသည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော။ ဝါ=မပယ်ခွာအပ်သေးကုန်သော။ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်။ စိတ္တံ=ကုသိုလ်စိတ်ကို။ ပရိယာဒါယ=ယူဆောင်၍။ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၍။ ဝါ=ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တားဆီးလျက်။ န စ ဌဿန္တိ=မတည်လည်း မတည်ကုန်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍

၁။ အဇ္ဈတ္တံ မေ စိတ္တံ ဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတိ။ ။ဤသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၃၁၆-၌ အဇ္ဈတ္တံပုဒ်အရ နိယကဇ္ဈတ္တံကို ယူ၏။ နိယကဇ္ဈတ္တံဟူသည် သက်ရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်စိကိုယ်ငှ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အသီးသီးတည်း။ ထို့ကြောင့် “ငါ၏ စိတ်သည် ငါ၏ ခန္ဓာအစဉ် (နိယကဇ္ဈတ္တံ)၌ တည်တံ့နေလတ္တံ့”ဟု ပါဠိ တော်၌ ဆိုလို၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဋီကာ၊ ပ-၃၆၈-၌ကား-

“အဇ္ဈတ္တံ ဂေါစရဇ္ဈတ္တော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာရမ္ပဏေတိ အတ္ထော”ဟု ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံဟူသော ဂေါစရဇ္ဈတ္တံကိုယူ၏။ ထိုအလို နိယကဇ္ဈတ္တံကိုသာမက ထိုရဟန်းနှလုံးသွင်းသမျှ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံအားလုံး အဇ္ဈတ္တံချည်းတည်း။

(သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်) ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ တေ=သင်သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တေ=သင်၏။ စိတ္တံ=စိတ်သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ ဌိတံ=သည်။ သုသဏ္ဍိတံ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ဥပ္ပနာ= ကုန်သော။ပ။ န စ တိဋ္ဌန္တိ=မတည်လည်း မတည်ကုန်။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ တတော= ထိုအခါ၌။ (ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တံ၌ သင်၏စိတ် တည်တံ့နေရာအခါ၊ အကုသိုလ်တရား တို့က ကုသိုလ်စိတ်ကို ယူဆောင်၍လည်း မတည်ရာအခါ၌) တေ=သင်သည်။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ (ကိန္တိ=၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=နည်းဟူမူ) မေ=ငါသည်။ မေတ္တာ=မေတ္တာမည်သော။ (အပ္ပနာအဆင့်သို့ရောက်သော တိက စတုက္ကဇ္ဈာနိကမေတ္တာမည်သော) စေတောဝိမုတ္တိံ=စေတောဝိမုတ္တိသည်။ ဝါ=.... ကြောင်းတရားသည်။ ဝါ=ကို။ [စာပိုဒ် (၁) မေတ္တာသုတ် စာမျက်နှာ(၂၉၂) ကြည့်] ဘာဝိတာ=အပြည့်အစုံဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်။ ဗဟုလိကတာ=.... အပ်ပြီးသည်။ ယာနိကတာ=....အပ်ပြီးသည်။ပ။ သုသမာရဒ္ဓါ=ပြီးသည်။ ဘဝိသတိ=တ္တံ။ ဣတိ=၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်) ဘိက္ခု=ဟန်း။ ဧဝံ=၍။ တေ= သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တေ=သင်၏။ ဝါ=သင်သည်။ အယံ သမာဓိ=ဤမူလသမာဓိသည် (ဤ မိမိခန္ဓာအစဉ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တ ဖြင့် စိတ်တည်ကြည်ရုံမျှဖြစ်သော မူရင်းအခြေခံသမာဓိသည်) ဝါ=ကို။ ဧဝံ= ဤသို့ မေတ္တာအစွမ်းဖြင့်။ ဘာဝိတော=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်။ ဗဟုလိကတော =ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ တတော=ထိုအခါ၌။ တံ=သင်သည်။ ဣမံ သမာဓိ=ဤမူလသမာဓိကို။ သဝိတက္ကံ=ဝိတက်နှင့်လည်း တကွဖြစ်၍။ သဝိစာရမ္ဘိ=ဝိစာရနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်အောင်လည်း။ ဝါ=ဝိစာရနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ ဘာဝေယျာသိ=(ကသိုဏ်းစသား၊ အာရုံများ၌) ဖြစ်ပွားစေ ဦးလော။ အဝိတက္ကံ=ဝိတက်မရှိမူ၍။ ဝိစာရမတ္တမ္ဘိ=ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်း အတာ ပမာဏရှိအောင်လည်း။ ဝါ=ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိ သော ဒုတိယဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ ဘာဝေယျာသိ=လော။ အဝိတက္ကံ=ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍။ အဝိစာရမ္ဘိ=ဝိစာရလည်း မရှိအောင်လည်း။

၁။ မူလသမာဓိ။ ။မူလသမာဓိဟူသည် နိယကဇ္ဈတ္တဖြင့် (သို့မဟုတ်) ဂေါစရ ဇ္ဈတ္တဖြင့်) စိတ်တည်ကြည်ရုံမျှဖြစ်သော သမာဓိ (စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တသမာဓိ)တည်း။ ထိုသမာဓိသည် ပြုလတ္တံ့သော သဝိတက္ကံ သဝိစာရ သမာဓိစသော သမာဓိအထူးတို့၏ အခြေခံမူရင်းအကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုစိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တသမာဓိကို မူလ သမာဓိဟု ခေါ်သည်။

ဝါ=ဝိစာရလည်း မရှိသော တတိယဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း ဘာဝေယျာသိ=လော။

သပ္ပိတိကမ္မိ=ပီတိနှင့်တကွဖြစ်အောင်လည်း။ ဝါ=ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်သော အောက် ဒုကတိကဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ [စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ပဌမဈာန် ဒုတိယဈာန်ဟူသော ဒုကဈာန်နှင့် ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ပဌမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်ဟူသော တိကဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင် ဟူလို] ဘာဝေယျာသိ=လော။ နိပ္ပိတိကမ္မိ=ပီတိမရှိအောင်လည်း။ ဝါ=ပီတိမရှိသော တတိယဈာန် စတုက္ကဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ ဘာဝေယျာသိ=လော။ [စတုက္ကနည်း ပဉ္စကနည်းခွဲ၍ယူပုံကို ယခင်နည်းမှီသိ] သာတသဟဂတမ္မိ =သာယာဖွယ်သုခနှင့်တကွဖြစ်အောင်လည်း။ ဝါ=သာယာဖွယ်သုခနှင့်တကွ ဖြစ်သော အောက်တိကစတုက္ကဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ ဘာဝေယျာ သိ=လော။ ဥပေက္ခာသဟဂတမ္မိ=ဥပေက္ခာနှင့်တကွ ဖြစ်အောင်လည်း။ ဝါ= ဥပေက္ခာနှင့်တကွ ဖြစ်သော စတုက္ကဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင် လည်း။ ဘာဝေယျာသိ=လော။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ယတော=၌။ တေ=၏။ ဝါ=သည်။ အယံ သမာဓိ=ဤ မူလအခြေခံ သမာဓိသည်။ ဝါ=ကို။ ဧဝံ=ဤမေတ္တာ၊ သဝိတက္ကသဝိစာရ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဘာဝိတော=သည်။ သုဘာဝိတော=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တတော=ထိုအခါ၌။ တေ=သင်သည်။ ဧဝံ=၍။ သိက္ခိတမ္ပံ=မည်။ (ကိန္တိ=၍။ သိက္ခိတမ္ပံ=ဟူမူ)။ မေ=ငါသည်။ ကရုဏာ=ကရုဏာမည်သော။ (အပ္ပနာအဆင့်သို့ရောက်သော တိကစတုက္ကဈာန်က ကရုဏာမည်သော) စေတောဝိမုတ္တိ=သည်။ ဝါ=ကို။ ဘာဝိတာ=သည်။ ပ။ မေ=သည်။ မုဒိတာ=မုဒိတာမည်သော။ (အပ္ပနာအဆင့်သို့ ရောက်သော တိကစတုက္ကဈာန်က မုဒိတာမည်သော)။ ပ။ ဥပေက္ခာ=ဥပေက္ခာ မည်သော။ (အပ္ပနာအဆင့်သို့ ရောက်သော စတုက္ကဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာမည်သော)။ ပ။

ဘိက္ခု=ရဟန်း။ ယတော=၌။ တေ=သင့်မှာ။ ဝါ=သင်သည်။ အယံ သမာဓိ=ဤမူလ အခြေခံသမာဓိသည်။ ဝါ=ကို။ ပ။ ဣမံ သမာဓိ=ဤမူလ အခြေခံသမာဓိကို။ သဝိတက္ကသဝိစာရမ္မိ=ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်၍ ဝိစာရ နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်အောင်လည်း။ ဝါ=ဝိတက်နှင့်လည်းတကွဖြစ်၍ ဝိစာရနှင့် လည်းတကွဖြစ်သော ပဌမဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ ဘာဝေယျာသိ= ဖြစ်ပွားစေလော။ (ကသိုဏ်းစသား အာရုံများ၌လည်း ဖြစ်ပွားစေဦးလော) အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တမ္မိ=ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအတာ ပမာဏ ရှိအောင်လည်း။ ဝါ=ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအတာ ပမာဏ

ရှိသော ဒုတိယဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်လည်း။ပ။ အဝိတက္ကအဝိစာရမ္ပိ= ဝိတက်လည်းမရှိ၊ ဝိစာရလည်းမရှိအောင်လည်း။ ဝါ=လည်း။ပ။ သံပွီတိကမ္ပိ= အောင်လည်း။ ဝါ=လည်း။ပ။

ဘိက္ခု=ဟန်း။ ယတော=၌။ တေ=သင့်မှာ။ ဝါ=သည်။ အယံ သမာဓိ= သည်။ ဝါ=ကို။ ဧဝံ=ဤမေတ္တာစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ တတော=ထိုအခါ၌။ တေ=သင်သည်။ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ= ရမည်။ (ကိန္တိ=၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ။ အဟံ=ငါသည်။) အာတာပိ=ပြင်းထန် သော သမ္ပပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသည်။ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ် သော သမ္ပပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသည်) သမ္ပဇာနော=ရူပကာယကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော သမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ရှိသည်။ သတိမာ=(ရူပကာယကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ရူပ ကာယ၌။ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌။ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿကို။(ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ တပ်မက် တတ်သော တဏှာအဘိဇ္ဈာနှင့် ပဋိဃသမ္ပယုတ်ဒေါမနဿကို) ဝိနေယျ= ပယ်ရှား၍။ (တဒဂံဝိနည်း၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိနည်းဖြင့် ပယ်ရှား၍) ကာယေ=ရူပကာယ၌။ ဝါ=အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါင်းအစု၊ ဆံပင်အမွှေးစသည်တို့၏ အပေါင်းအစု၌။ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ်ဆံပင်စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌။ ကာယာနုပဿီ= ရူပကာယကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝိဟရိဿာမိ=နေအံ့။ ဣတိ= ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။) ဘိက္ခု=ဟန်း။ ဧဝံ=၍။ တေ= သင်သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။

ဘိက္ခု=ဟန်း။ ယတော=အကြင်အခါ၌။ တေ=သင်သည်။ အယံ သမာဓိ= ဤ မူလအခြေခံသမာဓိကို။ ဧဝံ=ဤကာယာနုပဿနာအစွမ်းဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခု= ဟန်း။ ယတော=၌။ တေ=သည်။ အယံ သမာဓိ=ကို။ ဧဝံ=ဤကာယာ နုပဿနာစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ= ရမည်။ (ကိန္တိ=၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ။ အဟံ=သည်။) အာတာပိ=သည်။ သမ္ပဇာနော=လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်။ သတိမာ= (လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီဝေဒနာ၌။ ဝါ=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌။ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို။ ဝိနေယျ=၍။ ဝေဒနာသု=(သုခဒုက္ခစသော) လောကီဝေဒနာတို့၌။ ဝေဒနာ နုပဿီ=လောကီဝေဒနာတို့ကိုပင် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝိဟရိဿာမိ=နေအံ့။ ဣတိ=၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်)။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ တေ=သည်။ ဧဝံ=၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ =မည်။ [ထို့နောက် “ယတော ခေါ် တေ ဘိက္ခု” စသည်ဖြင့် “သဝိတက္ကသဝိ စာရမ္ပိ” စသည်တို့အတွက် ဆက်ဆို]။ပ။

အာတာပီ=သည်။ သမ္ပဇာနော=လောကီစိတ်ကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော သမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ရှိသည်။ သတိမာ=(လောကီစိတ်ကိုပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိ ရှိသည်။ (ဟုတွာ)လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီစိတ်၌။ ဝါ=...ငါးပါး၌။ အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ=ကို။ ဝိနေယျ=၍။ စိတ္တေ=(သရာဂ စသော) လောကီစိတ်၌။ စိတ္တာနုပဿီ=လောကီစိတ်ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်။ ဝိဟရိဿာမိ=အံ့။ ဣတိ(သိက္ခိတဗ္ဗံ)။ပ။ အာတာပီ=သည်။ သမ္ပဇာနော=လောကီ ရုပ် နာမ် တရားတို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ရှိသည်။ သတိမာ=(လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်။ (ဟုတွာ)လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီ ရုပ် နာမ် တရား၌။ ဝါ=...ငါးပါး၌။ အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ=ကို။ ဝိနေယျ=၍။ ဓမ္မေသု=(နီဝရဏ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးစသော) လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့၌။ ဓမ္မာနုပဿီ=လောကီရုပ်နာမ်တရားကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်။ ဝိဟရိဿာမိ=အံ့။ ဣတိ=၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ) ဘိက္ခု=ဟန်း။ ဧဝံ=၍။ တေ=သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်။

ဘိက္ခု=ဟန်း။ ယတော=၌။ တေ=သင့်မှာ။ ဝါ=သည်။ အယံ သမာဓိ= သည်။ ဝါ=ကို။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဓမ္မာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်။ပ။ ဥပေက္ခာ သဟဂတမ္ပိ=လည်း။ ဘာဝေယျာသိ=လော။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ ယတော=၌။ တေ= သည်။ အယံ သမာဓိ=ကို။ ဧဝံ=ဤသို့အပ်ပြီးသော အစီအစဉ်အတိုင်း။ ဝါ=ဤ ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ ကာယာနုပဿနာစသည်အစွမ်းဖြင့်။ ဘာဝိတော။ပ။ ဘိက္ခု=ဟန်း။ တတော=ထိုအခါ၌။ တံ=သင်သည်။ ယေန ယေနေဝ=အကြင် အကြင်အရပ်၌။ ဝါ=သို့။ [ဧဝ-အနက်မရှိ] ဂဠသိ=သွားအံ့။ [သဒ္ဓနိတိ၌ "ဂမိဿ ဗုဗ္ဗ ဂဠ" ဟု (၁၀၁၃) သုတ်တည်၍ ဂမုဓာတ်ကို ဂဠပြုသည်] တေန တေန=ထိုထိုအရပ်၌။ ဖာသံယေဝ=ချမ်းသာစွာသာလျှင်။ ဂဠသိ=သွားရလတ္တံ့။ ယတ္ထ ယတ္ထ=အကြင် အကြင်အရပ်၌။ ဌဿသိ=ရပ်အံ့။ (တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုအရပ်၌) ဖာသံယေဝ =လျှင်။ ဌဿသိ=ရပ်ရလတ္တံ့။ ယတ္ထ ယတ္ထ=၌။ နိသီဒိဿသိ=ထိုင်အံ့။ (တတ္ထ တတ္ထ=၌)။ ဖာသံယေဝ=လျှင်။ နိသီဒိဿသိ=ထိုင်ရလတ္တံ့။ ယတ္ထ ယတ္ထ=၌။ သေယျံ=အိပ်ခြင်း(လျောင်းစက်ခြင်း)ကို။ ကပ္ပေဿသိ=ပြုအံ့။ (တတ္ထ တတ္ထ=၌)။ ဖာသံယေဝ=လျှင်။ သေယျံ=ကို။ ကပ္ပေဿသိ=ပြုရလတ္တံ့။ ဣတိ(အဝေါစ)။

☸ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာ ဘုရားသည်။ ဣမိနာ ဩဝါဒေန=ဤအဆုံးအမ တရားတော်ဖြင့်။ ဩဝဒိတော= ဆုံးမအပ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ပဒက္ခိဏံ= အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာသွားပြီ။ အထခေါ=၌။ သော

ဘိက္ခု=သည်။ပ။ [စာပိုဒ် (၃၀) အနုရုဒ္ဓမဟာဝိတက္ကသုတ်၊ စာမျက်နှာ (၄၇၀) ကြည့်] တတိယံ။

၄-ဂယာသီသသုတ်

၆၄။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဂယာယံ=ဂယာရွာ၏အနီး၌။ (ဂယာမည်သော မြစ်၏အနီး၌ တည်ရှိသည်

၁။ ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဂယာသီသေ။ ။ဂယာယံ၌ သ္မိဝိဘတ်ကို ထုံးစံအတိုင်း သမိပအနက်၌သက်။ “ဂယာနာမိကာယ နဒိယာ အဝိဒူရေ ပဝတ္ထော ဂါမော (က္ကတ္ထိလိင်္ဂဝသေန) ဂယာ နာမ=ဂယာမည်သောမြစ်၏ အနီး၌ ဖြစ်သော ရွာသည် (က္ကတ္ထိလိင်္ဂဖြင့်) ဂယာမည်၏” ဟု သံယုတ်ဋီကာ၊ ဒု-၂၈၀-၌ ဝစနတ္ထပြု၏။

ဂယာသီသေတိ ဂယာဂါမဿ ဟိ အဝိဒူရေ ဂယာတိ ဧကာ ပေါက္ခရဏီပိ အတ္ထိ နဒိပိ၊ ဂယာသီသနာမကော ဟတ္ထိကုမ္ဘသဒိသော ပိဋ္ဌိပါသာဏောပိ၊ ယတ္ထ ဘိက္ခုသဟဿဿပိ ဩကာသော ပဟောတိ=ဂယာရွာ၏အနီး၌ ဂယာမည်သော ရေကန်တခုနှင့် ဂယာမည်သော မြစ်တစင်းရှိ၏။ ဂယာသီသမည်သော ဆင်ဦးကင်းနှင့် တူသော ကျောက်ဖျာလည်းရှိ၏။ ထို ဂယာသီသ ကျောက်ဖျာသည် ရဟန်းတော် တစ်ထောင် နေနိုင်လောက်အောင် ကျယ်ပြန့်၏။ သံယုတ်အဋ္ဌကထာ=တ-၆။ သာရတ္ထ ဋီကာ တ-၂၀၈။

ထိုအဖွင့်များအရ ဂယာသဒ္ဓါ၏ အနက်များမှာ (၁) ဂယာမည်သောရွာ၊ (၂) ဂယာမည်သော ရေကန်၊ (၃) ဂယာမည်သောမြစ် ဟူ၍ (၃)နက်ဖြစ်၏။ ဤ၌ ‘ဂယာတိ’ ဟူသော ဝိသေသနကို ပိဋ္ဌိပါသာဏောတိုင်အောင် လိုက်စပ်၍ ဂယာသီသ ကျောက်ဖျာဟူသော အနက်ကိုပါ ဂယာပုဒ်၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် အဘိဓာန်အနက် ပြန်ဆိုရေးသားမိကြ၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား ပိဋ္ဌိပါသာဏော၏ ဝိသေသနမှာ “ဂယာသီသနာမကော” ဟု သီးခြားရှိနေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် “ဂယာတိ” ဟူသော ဝိသေသန၏ ဝိသေသျှတို့မှာ ပေါက္ခရဏီ၊ နဒိဟူသော နှစ်ပုဒ်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကျောက်ဖျာဟူသော အနက်သည် ဂယာပုဒ်၏အနက်မဟုတ်၊ ဂယာသီသ ပုဒ်၏ အနက်သာတည်း။ ပြခဲ့သော ဂယာပုဒ်အနက် (၃)နက်တို့တွင် ပါဠိတော်အနက် ပြန်ဆိုရန်အတွက် ဂယာရွာဟူသော အနက်တနက်ကိုသာ ယခင်ဋီကာတို့၌ ညွှန်ပြ ထား၏။

ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ(၆၇)၌ကား “ဂယာတိ ဂါမောပိ တိတ္ထမ္ပိ ဝုစုတိ=ရွာကို လည်း ကောင်း၊ ရေချိုးဆိပ်ကိုလည်းကောင်း ဂယာဟုခေါ်၏” ဟု ဖွင့်ဆိုပြီးလျှင် ပါဠိတော် ၌လည်း “ဂယာယံ=ဂယာမည်သောရွာ၏အနီး၌။ ဝါ=ဂယာမည်သော ရေချိုးဆိပ်၏ အနီး၌” ဟု အနက်ပြန်ဆိုရန် ညွှန်ပြထား၏။ ထို၌ ဂယာရေချိုးဆိပ် (ဂယာတိတ္ထ) ဟူသည် တခြားမဟုတ်၊ ဂယာရွာ၏အနီးမှာရှိသော ယခင်ပြခဲ့သော ရေကန်နှင့်

အဖြစ်ကြောင့် ဂယာမည်သော ရွာ၏အနီး၌) ဂယာသီသေ=(ဆင်ဦးကင်းနှင့် တူ၍) ဂယာသီသမည်သော ကျောက်ဖျား၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုဂယာသီသကျောက်ဖျား၌။ ဝါ=(ဂယာရွာအနီးရှိ ဂယာသီသကျောက်ဖျား

မြစ်ပင်တည်း။ ထိုရေကန်နှင့် မြစ်ကို ပါပပဝါဟနတိတ္ထ (မကောင်းမှုကို မျှောရာဆိပ်)ဟု လူအများ ခေါ်ကြ၏။

ထို့ပြင် ယခင်ဋ္ဌဋီတို့၌ ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော ကျောက်ဖျားကိုသာ ဂယာသီသခေါ် ဆိုရန် ဖွင့်ပြထားသော်လည်း ဤဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၌ကား “ဂယာသီသေတိ ဂဇသီသသဒိသသီခရော တတ္ထ ဧကော ပဗ္ဗတော ဂယာသီသနာမကော” စသည်ဖြင့် ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော အထွတ်ရှိသော တောင်တလုံးကို ဂယာသီသဟုခေါ်၍ ထိုတောင်၌ ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော (ရဟန်းတစ်ထောင်နေနိုင်လောက်သော) ကျောက်ဖျား၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏”ဟု ဖွင့်ထားသည်။

ဂယာသီသ၏ ဝစနတ္ထ။ ။ဟတ္ထိကုမ္ဘသဒိသော ဟူသော အဖွင့်နှင့် ဂဇသီသ သဒိသသီခရောဟူသော အဖွင့်တို့ကိုထောက်၍ နဂိုမူလက ဆင်အနက်ဟော ဂဇသဒ္ဓါဖြင့် “ဂဇသီသ”ဟု ပါဠိရှိရာမှ ဧကိုယပြု၊ ဒိဃလည်းပြု၍ ဂယာသီသရုပ်ပြီးသည်ဟု ကြံသင့်၏။ ဇနှင့်ယသည် ပြောင်းလဲတတ်၏။ ဥပမာအားဖြင့် ဇမှ ယသို့ ပြောင်းလျှင် နိဇံ ပုတ္တံမှ နိယံပုတ္တံဟု ဖြစ်၍ ယမှ ဇသို့ ပြောင်းလျှင် ဂဝယောမှ ဂဝဇောဖြစ်၏။ ဂဇသေ သီသံ ဂယာသီသံ=ဆင်ဦးကင်း။ ဂယာသီသံ ဝိဟာတိ ဂယာသီသော=ဆင်ဦး ကင်းနှင့်တူသော ကျောက်ဖျား၊ (တနည်း) ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် ယင်းသို့ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု၍ “ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော တောင်ထွတ်”ဟူသောအနက်ကို ယူပြီးနောက် “ဂယာသီသော ယတ္ထ အတ္ထိတိ ဂယာသီသော=ဆင်ဦးကင်းနှင့် တူသော အထွတ်ရှိသောတောင်”ဟူ၍ တောင်ကိုလည်း ဂယာသီသဟု ခေါ်ရမည်ဖြစ်၏။

ဂယာရွာမှ ဂယာမြို့သို့။ ။ ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာဋီကာအဖွင့်များအရ မြတ်စွာ ဘုရားလက်ထက်တော်တုန်းက ဂယာဂါမ (ဂယာရွာ)ဟူ၍ ရွာမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း သိရ၏။ သို့သော် မော်လမြိုင်မြို့ တောင်ပေါက်ဆရာတော်ကြီး၏ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝိဝင်ကျမ်းကြီးနှင့် မောင်အံ့ (မဟာဝိဇ္ဇာ-ဘုံဘေ)၏ ဗုဒ္ဓဂယာစာအုပ်တို့၌ ပါရှိသည့် အတိုင်း ဖော်ပြရသော် ထိုဂယာရွာသည် ယခုအခါ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဝိဟာပြည်နယ်အတွင်း၌ ဂယာမြို့ဟူ၍ ဒီစတြိတ်မြို့ကြီးအဖြစ်ဖြင့် တိုးတက်စည်ကားနေ၏။ ဘုရားပွင့်တော် မူရာ မဟာဗောဓိပင်နှင့် မဟာဗောဓိစေတီတော်တည်ရှိရာ ဒေသအနီးတဝိုက်ကို (ထိုဂယာမြို့၏အနီး၌ တည်ရှိမှုကြောင့်) ယခုအခါ ဗုဒ္ဓဂယာဟုခေါ်၏။ ထိုဗုဒ္ဓဂယာနှင့် ဂယာမြို့သည် ၇ မိုင် (၁၂-ကီလိုမီတာ) ဝေး၏။ ဂယာသီသအရပ်ကား မဟာဗောဓိ (ဗုဒ္ဓဂယာ)၏ မြောက်ဘက် ၆-မိုင်ခန့်အကွာ (ပါဠိကျမ်းဂန်တို့အလို သုံးဂါဝုတ်အကွာ) ၌ တည်ရှိ၏။ ဂယမည်သောမင်းက တည်ထောင်ခဲ့၍ ဂယာမြို့ခေါ်သည်ဟုလည်း ဆို၏။

ဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ)ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ ဘိက္ခုဝေါ=ရဟန်းတို့။ ဣတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ။ပ။ ဘိက္ခုဝေ=ရဟန်းတို့။ အဟံ=ငါဘုရားသည်။ သမ္မောဓာ=အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးမှ။ ဝါ=အရိယမဂ်ဉာဏ်လေးပါးသို့ ရောက်ရာအခါမှ။ ပုဗ္ဗေဝ=ရှေး၌ပင်လျှင်။ အနဘိသမ္မုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်း မသိသေးသော။ ဗောဓိသတ္တောဇဝ=ဘုရားအလောင်းတော်သည်သာလျှင်။ သမာနော=ဖြစ်စဉ်။ ဩဘာသဉ္ဇေဝ=ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဟူသော အရောင်အလင်းကိုသာလျှင်။ သဉ္ဇာနာမိ=သိ၏။ ရူပါနိစ=(နတ်ရူပါရုံစသော) အဆင်းရူပါရုံတို့ကိုကား။ နော ပုဿာမိ=မမြင်ရ။

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ တဿ မယံ=ထိုငါဘုရား၏။ ဝါ=မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ အဟောသိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်။ ဩဘာသဉ္ဇေဝ=ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အရောင်အလင်းကိုလည်း။ သစေ သဉ္ဇာနေယျံ=အကယ်၍ သိငြားအံ့။ ရူပါနိစ=တို့ကိုလည်း။ သစေ ပဿေယျံ=အကယ်၍ မြင်ရငြားအံ့။ ဧဝံ=ဤသို့ သိသည် မြင်သည် ဖြစ်လှသော်။ မေ=ငါ၏။ ဣဒံ ဉာဏဒဿနံ=ဤဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အမြင်သည်။ ပရိသုဒ္ဓတံရံ=သာ၍ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသည်။ အဿ=ဖြစ်နိုင်၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ 'သော အဟံ=ထိုငါသည်။ အပရေနံ=တပါးတခြားသော။ သမယေန=အခါ၌။' အပ္ပမတ္တော=မမေ့လျော့သည်။ အာတာပိ=ပြင်းထန်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယရှိသည်။ ပဟိတတ္တော=(အလိုရှိအပ်သောအကျိုး ပြီးစီးရေးသို့ ရှေ့ရှု)စေလွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရန္တော=နေလသော်။ ဩဘာသဉ္ဇေဝ=ကိုလည်း။ သဉ္ဇာနာမိ=သိ၏။ ရူပါနိ စ=တို့ကိုလည်း။ ပဿာမိ=မြင်ရ၏။ စ=သို့သော်လည်း။ တာဟိ ဒေဝတာဟိ=ထိုနတ်တို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ နေဝ သန္တိဋ္ဌာမိ=မရပ်ရ။ နော သလ္လပါမိ=စကားမပြောရ။ သာကန္တံ=ပြောဆိုဆွေးနွေးခြင်းသို့။ နော သမာပဇ္ဇာမိ=မရောက်ရ။ပ။

အဟံ=သည်။ ဩဘာသဉ္ဇေဝ=ကိုလည်း။ သစေ သဉ္ဇာနေယျံ=အံ့။ ရူပါနိ စ=လည်း။ သစေ ပဿေယျံ=အံ့။ တာဟိ ဒေဝတာဟိ စ=ထိုနတ်တို့နှင့်လည်း။ သဒ္ဓိံ=ကွ။ သစေ သန္တိဋ္ဌေယျံ=အကယ်၍ ရပ်ရငြားအံ့။ သစေ သလ္လပေယျံ=အံ့။ သာကန္တံ=သို့။ သစေ သမာပဇ္ဇေယျံ=အကယ်၍ရောက်ငြားအံ့။ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်။ မေ=ငါ၏။ပ။ အဿ=၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (အဟောသိ=ပြီ)။ပ။ တာဟိ ဒေဝတာဟိ စ=တို့နှင့်လည်း။ သဒ္ဓိံ=ကွ။ သန္တိဋ္ဌာမိ=ရပ်ရ၏။ သလ္လပါမိ=စကားလည်းပြောရ၏။ သာကန္တံ=သို့။ သမာပဇ္ဇာမိ=ရောက်ရ၏။ စ=သို့သော်လည်း။ တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်တို့ကို။ ဣမာ ဒေဝတာ=ဤနတ်တို့သည်။ အမုကမ္မာ ဝါ=ထိုမည်သည်လည်း ဖြစ်သော။ အမုကမ္မာ ဝါ=သော။ ဒေဝနိကာယာ=နတ်အပေါင်းမှ။ ဝါ=နတ်ပြည်မှ။ (အာဂတာ

=ရောက်လာကြကုန်သော။ ဒေဝတာ=နတ်တို့တည်း) ဣတိ=သို့။ နော ဇာနာမိ=မသိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ မယံ=၏။ ဝါ=မှာ။ပ။ သစေ သမာပဇ္ဇေယျံ=အံ။ စ=ထို့အပြင်။ တာ ဒေဝတာ=ထိုနတ်တို့ကို။ ဣမာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ အမုကမာ ဝါ=သော။ အမုကမာ ဝါ=သော။ ဒေဝနိကာယာ=မှ။ ဝါ=မှ။ (အာဂတာ=ကုန်သော။ ဒေဝတာ=တည်း) ဣတိ=သို့။ သစေ ဇာနေယျံ=အံ။ပ။ တာ စ ဒေဝတာ=တို့ကိုလည်း။ ဣမာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ပ။ ဣတိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိ၏။ စ=သို့သော်လည်း။ တာ ဒေဝတာ=တို့ကို။ ဣမာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဣမဿ ကမ္မဿ=ဤကုသိုလ်ကံ၏။ ဝိပါကေန=အကျိုးဝိပါက်ဖြင့်။ ဣတော=ဤလူ့ဘဝမှ။ ဝါ=ဤလူ့ပြည်မှ။ စုတာ=ရွေ့လျောစုတေ သေလွန်ခဲ့ကြကုန်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်ကြ၍) တတ္ထ=ထိုနတ်ဘဝ၌။ ဝါ=နတ်ပြည်၌။ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြကုန်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ နော ဇာနာမိ=မသိရ။ပ။ တာ စ ဒေဝတာ=တို့ကိုလည်း။ပ။ ဥပပန္နာ=ပြီ။ ဣတိ=သို့။ ဇာနာမိ=သိရ၏။

စ=သို့သော်လည်း။ တာ ဒေဝတာ=တို့ကို။ ဣမာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဣမဿ ကမ္မဿ=၏။ ဝိပါကေန=ဖြင့်။ ဧဝမာဟာရာ=ဤသို့သော အစာအာဟာရရှိကုန်၏။ ဧဝံသုခဒုက္ခပုဋ္ဌိသံဝေဒီနိယော=ဤသို့သော ချမ်းသာဆင်းရဲကို ခံစားနေကြကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ နော ဇာနာမိ=မသိရ။ပ။ ဣမာ ဒေဝတာ=တို့သည်။ ဧဝံဒီဃာယုကာ=ဤမျှလောက်ရှည်သော အသက်ရှိကုန်၏။ ဧဝံစိရဋ္ဌိတိကာ=ဤမျှလောက် ကြာမြင့်စွာတည်နေခြင်း ရှိကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ နော ဇာနာမိ=ပ။ စ=သို့သော်လည်း။ တာ ဒေဝတာ=တို့ကို။ မေ=ငါသည်။ ဣမာဟိ ဒေဝတာဟိ=ဤနတ်တို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ။ ယဒိ သန္နိဝုတ္တပုဗ္ဗံ=ရှေး၌နေသော်လည်း နေအပ်ခဲ့ဖူးပြီ။ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော် လည်းကောင်း။ ယဒိ န သန္နိဝုတ္တပုဗ္ဗံ=ရှေး၌မနေသော်လည်း မနေအပ်ခဲ့ဖူး။ ဣတိ ဝါ=ကောင်း။ နော ဇာနာမိ=မသိရ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿ မယံ။ပ။ သစေ သဗ္ဗာနေယျံ=အံ။ပ။ ယဒိ န သန္နိဝုတ္တပုဗ္ဗံ=ဖူး။ ဣတိ ဝါ=သော်လည်းကောင်း။ သစေ ဇာနေယျံ=အကယ်၍ သိရငြားအံ။ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်။ မေ=ငါ၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယာဝကီဝဉ္စ=အကြင်မျှလောက် ကာလပတ်လုံး။ မေ=ငါ၏။ ဧဝံ=ဤသို့သော။ အဋ္ဌပရိဝဋ္ဌံ=ရှစ်ဆင့် ရှစ်ထပ်ရှိသော။ အမိဒေဝ ဉာဏဒဿနံ =သမ္မုတိနတ်တို့ထက် သာလွန်သော ဥပပတ္တိ နတ်တို့နှင့် စပ်သော ဉာဏ်အမြင်သည်။ သုဝိသုဒ္ဓံ=ကောင်းစွာသန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည်။ န အဟောသိ=မဖြစ်သေး။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တာဝ=ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး။ အဟံ=သည်။ပ။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅၀) မေထုနသုတ်၊ ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၁၁၆) ကြည့်] စတုတ္ထံ။

၅-အဘိဘာယတနသုတ်

၆၅။ ဘိက္ခုဝေ=တို့။ အဘိဘာယတနာနိ^၁=အဘိဘာယတန ဈာန်တို့သည်။
၀၁=ဆန့်ကျင်ဘက်တရားနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်သော ပရိကမ်၊

၁။ အဘိဘာယတနာနိ။ ။အဘိဘူ+အာယတန-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ နဂိုမူလက
"အဘိဘူ" ဟု ဥဒိဃနှင့် ရှိသော်လည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုသောအခါ၌ကား အာယတနပုဒ်၏
နပုလ္လိင်သို့ လိုက်၍ ပထမာ သိဝိဘတ်၌ ထုံးစံအတိုင်း "အဘိဘု" ဟူ၍ ဥရဿနှင့်
ရှိရသည်။ ဋီကာဝိဂြိုဟ်များမှာ-

အဘိဘဝတိတိ အဘိဘု=ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်သော ပရိကမ်နှင့် ဉာဏ်။ အဘယ်ကို
ဖိစီးလွှမ်းမိုးသနည်းဆိုသော် (၁) နီဝရဏအစရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကိုလည်း
ဖိစီးလွှမ်းမိုး၏။ ဉာဏ်ထက်မြက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဆန့်ကျင်ဘက်
တရားတို့ကို ကြာရှည်စွာ ခက်ခဲစွာ ပယ်သတ်ရသည် မဟုတ်ဘဲ လျင်မြန်စွာ အလွယ်
တကူ အနိုင်ယူပယ်သတ်လိုက်သောအားဖြင့် ဖိစီးလွှမ်းမိုး၏။ ယင်းသို့ အနိုင်ယူ
ပယ်သတ်လိုက်သည်ကိုပင် ဖိစီးလွှမ်းမိုးသည်ဟု ဆိုလို၏။

(၂) သေးငယ်ကြီးမား အစားစားသော ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကိုလည်း ဖိစီးလွှမ်းမိုး၏။
ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် (ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်၍ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာ
အောင်) ထိုကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို ကြာမြင့်စွာ ခက်ခဲစွာ ရှုနေသည်မဟုတ်ဘဲ (ဉာဏ်
ထက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သောကြောင့်) အလွန်လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ရှုလိုက်ခြင်းဖြင့်
ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာ၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ပေါ်လာသည်နှင့်တပြိုင်နက် အပ္ပနာ
ဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ ယင်းသို့ လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်
လာအောင် (ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာအောင်)
ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း ရှုနိုင်သည်ကိုပင် ဖိစီးလွှမ်းမိုးသည်ဟု ဆိုလို၏။
ဤတိုင်အောင်ကား အဋ္ဌကထာဋီကာအဖွင့်များကို ရှု၍ မိမိသဘောပေါက်ထားသည့်
အတိုင်း "အဘိဘဝတိတိ အဘိဘု" ဟူသော ဝစနတ္ထကို အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြခြင်း
တည်း။ ထို့နောက် ကာရဏအနက်ဟော အာယတန သဒ္ဒါဖြင့်-

"အဘိဘု အာယတနံ ဧတဿာတိအဘိဘာယတနံ=(ဆန့်ကျင်ဘက်တရားနှင့်
ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို) ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်သော ပရိကမ်နှင့် ဉာဏ်ဟူသော အကြောင်း
ရှိသော ဈာန်" ဟူ၍ ဝစနတ္ထပြု။ ထို၌ ပရိကမ်ဟူသည် ဈာန်မရမီရှေ့ပိုင်း၌ ကသိုဏ်း
အာရုံတို့ကို ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ္မဘာဝနာတည်း။ ဉာဏ်ဟူသည် "ဉာဏံ အပ္ပနာ
ပညာ" ဟူသော အနုဋီကာ၊ ပ-၁၁၃-နှင့်အညီ အပ္ပနာဈာန်နှင့် ယှဉ်သောဉာဏ်တည်း။

(တနည်း) အဘိဘဝတိတိ အဘိဘု=ဖိစီးလွှမ်းမိုးထိုက်သော ကသိုဏ်းအာရုံ၊
အဘိဘု အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးထိုက်သော ကသိုဏ်း
အာရုံဟူသော အကြောင်းရှိသောဈာန်။ (တနည်း) အာရမ္မဏံ အဘိဘဝတိတိ အဘိဘု=
အာရုံကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်သော တရား။ ထို့နောက် အာယတနသဒ္ဒါအတွက် အဓိဋ္ဌာန

ဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော ဈာန်တို့သည်။ ဝါ=ဖိစီး လွှမ်းမိုး ထိုက်သော ကသိုဏ်းအာရုံဟူသော အကြောင်းရှိသော ဈာန်တို့သည်။ ဝါ=အာရုံ တို့ကိုလည်း ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်၍ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သုခဝိသေသ၏ တည်ရာနှင့် မနာယတန ဓမ္မာယတနလည်း ဖြစ်သော သသမ္ပယုတ္တဈာန်တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်ပါးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ။

ဧကော=တဦးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌။ ဝါ=မိမိ၏ဆံပင်စသည်တို့၏ ညှိနက်အရောင်စသော ကသိုဏ်းရုပ်၌။ ရူပသညီ =ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော ပရိကမ္မသညာရှိသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဗဟိဒ္ဓါ=မိမိခန္ဓာကိုယ်၏ အပြင်အပ၌။ ဝါ=မိမိခန္ဓာကိုယ်မှ တခြားတပါးသော ပြင်ပအရာဝတ္ထု၌ တည်ရှိကုန်သော။ ပရိတ္တာနိ=ကျဉ်းငယ်ကုန်သော။ (ဗန်း

(တည်ရာဟူသော) အနက်နှင့် မနာယတန ဓမ္မာယတနတို့ကို ယူရ၏။ ထိုတွင်-

တည်ရာဟူသည် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ချမ်းသာအထူး၏ တည်ရာတည်း။ အဘိဘု စ တံ အာယတနဉာတိ အဘိဘာယတနံ=ကသိုဏ်းအာရုံကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးတတ်သော တရားလည်းဖြစ်၍ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သုခဝိသေသ၏တည်ရာနှင့် မနာယတန၊ ဓမ္မာယတနလည်းဖြစ်သော သသမ္ပယုတ္တဈာန်(ယှဉ်ဘက်တရားနှင့်တကွ ဖြစ်သောဈာန်)

၁။ အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ။ ။ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ပရိကမ္မသညာ ရူပသညာ= ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းခြင်းသဘောတည်းဟူသော ပရိကမ္မသညာ (ပရိကမ္မ ဘာဝနာနှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ ရူပသညာ ယဿ အတ္ထိတိ ရူပသညီ=ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော ပရိကမ္မသညာရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်-ဟူ၍ ဝစနတ္ထပ္ပု။ မိမိဆံပင်နှင့် မျက်နှာဝန်းစသည်တို့၏ အညိုရောင် အနက်ရောင် (နီလ) ကသိုဏ်းရုပ်၊ အသား အသွေး စသည်တို့၏ အနီရောင် (လောဟိတ) ကသိုဏ်းရုပ်၊ အရိုးနှင့်သွား စသည် တို့၏ အဖြူရောင် (သြဒါတ) ကသိုဏ်းရုပ်စသော မိမိခန္ဓာကိုယ်မှာရှိသော ကသိုဏ်း ရုပ်ကို အဇ္ဈတ္တရူပ (အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်)ဟုခေါ်၏။ ဤ၌ ထိုအဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ္မပြုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို “အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ”ဟု ဟောတော်မူ သည်။

ထို အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းခြင်းကြောင့် ထင်ပေါ်လာသော ကသိုဏ်း နိမိတ်အာရုံသည် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသည် မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော်လည်း ပရိကမ္မဘာဝနာအဆင့်သို့ ရောက်ရုံ မျှသာ စီးဖြန်း၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်အောင်၊ အပ္ပနာဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင် စီးဖြန်းသည်မဟုတ်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်အောင်၊ အပ္ပနာဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်အောင်ကား “ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ=နေရောင် လရောင်စသော(ပရိတ္တ၊ သုဝဏ္ဏ ဒုဗ္ဗဏ္ဏဖြစ်သော) အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၏။

စကော၊ ရေအိုးဖုံးလောက်မျှသာ ရှိသဖြင့် ကျဉ်းငယ်ကုန်သော) သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ= တင့်တယ်သောအဆင်းရှိကုန်၊ မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်သော။ ရူပါနိ =ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို။ ပဿတိ=ရူ၏။ တာနိ=ထိုဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို။ အဘိဘုယျ=ဖိစီးလွှမ်းမိုး၍။ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကာရူ၍။ (သမာပဇ္ဇတိ?=အပ္ပနာ ဈာန်သို့ ရောက်၏)ဇာနာမိ=(ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို)ငါသိ၏။ ပဿာမိ=(ကသိုဏ်း ရုပ်တို့ကို) ငါမြင်၏။ ဣတိဇဝံ သညီ^၂=ဤသို့သော အမှတ်သညာရှိသည်။ (ဤသို့သော အာဘောဂသညာ၊ အဘိဘဝနဈာန်သညာရှိသည်)ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣဒံ=ဤဈာန်သည်။ (အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ်ပြုပြီး နောက် ပရိတ္တသုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် ဖိစီးလွှမ်းမိုးရှုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤအပ္ပနာဈာန် သည်) ပဋ္ဌမံ=ရှေးဦးစွာသော။ အဘိဘာယတနံ=အဘိဘာယတန ဈာန်မည်၏။

စကော=တဦးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ပ။ အပ္ပမာဏာနိ= ကျယ်ပြန့်သော ပမာဏရှိကုန်သော။ပ။ ဣဒံ=ဤဈာန်သည်။ (အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်း

၁။ တာနိ အဘိဘုယျ (သမာပဇ္ဇတိ)။ ။ဝမ်းမီးတောက်၍ အစားကောင်းသော သူသည် တဇ္ဇန်းလောက်မျှသော ထမင်းကို တလုတ်တည်းဆုပ်၍ စားလိုက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဉာဏ်ထက်မြက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုကျဉ်းငယ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်း ရုပ်၌ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် ရှုခြင်း (အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရှုခြင်း) ကိစ္စ၌ အနည်းငယ်မျှ တာဝန်မကြီး၊ ထို့ကြောင့် အလွန်လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်၍ အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာအောင်-တာနိ အဘိဘုယျ=ထိုဗဟိဒ္ဓ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးရူ၏ (နိုင်နင်းကျွမ်းကျင်စွာ ရူ၏)

ယင်းသို့ ရှုခြင်းကြောင့် ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြာမြင့်စွာ လေ့ကျက်ပွားများမှု (ပရိဝါသ) မပြုလုပ်ရတော့ဘဲ ဥပစာရဈာန်ရပြီးသည့်နှင့် တပြိုင် နက်ပင် အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။

၂။ ဇာနာမိ ပဿာမိတိ ဇဝံသညီ ဟောတိ။ ။ထိုသို့ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးရူ၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဇာနာမိ ပဿာမိ (ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိတယ် ငါမြင်တယ်)ဟူ၍ ဆင်ခြင်စဉ်းစား မှတ်သားမှု (အာဘောဂသညာ)နှင့် အဘိဘဝနဈာန်သညာ ဖြစ်၏။ ထိုတွင် ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဈာန်ဇောတွေချည်းဖြစ်နေသောကြောင့် အာဘောဂသညာသည် ဈာန်သမာပတ် အတွင်း၌ မဖြစ်နိုင်။ ဈာန်မှ ထသောအခါ၌သာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထို ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ငါသိတယ် ငါမြင်တယ်ဟု မဆိုသော်လည်း ဆိုသကဲ့သို့ဖြစ်သော အဘိဘဝန ဈာန်သညာသည်ကား သမာပတ်အတွင်းမှာပင် ဖြစ်၏။ ထို၌ အဘိဘဝန ဈာန်သညာဟူသည် ကသိုဏ်းရုပ် တို့ကို ဖိစီးလွှမ်းမိုးရူသော ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သညာတည်း။

ရုပ်တို့ကို ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ်ပြုပြီးနောက် အပ္ပမာဏ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏ ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် ဖိစီး လွှမ်းမိုးရှုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤအပ္ပနာဈာန်သည်) ဒုတိယံ = သော။ အဘိဘာယ-တနံ = မည်၏။

☸ ကော = သည်။ အဇ္ဈတ္တံ = ဌံ။ အရူပသညီ = ကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော ပရိကမ်သညာ၊ ဈာန်သညာရှိသူ မဟုတ်သည်။ (ဟုတွာ = ဤ)။ ပ။ ဣဒံ = ဤဈာန်သည်။ (အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ်မပြုမူ၍ ပရိတ္တ သုဝဏ္ဏ ဒုဗ္ဗဏ္ဏဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် ဖိစီးလွှမ်းမိုးရှုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤအပ္ပနာဈာန်သည်) တတိယံ အဘိဘာယတနံ။ ပ။

ကော = သည်။ အဇ္ဈတ္တံ = ဌံ။ အရူပသညီ = သည်။ (ဟုတွာ = ဤ) ဗဟိဒ္ဓါ = ဌံ။ ပါ = ကုန်သော။ နီလာနိ = ညိုကုန်သော။ (နီလဝဏ္ဏ၊ နီလနိဒဿန၊ နီလနိဘာသ အားလုံးစုံပင် ပါဝင်သက်ဆိုင်သည့် အညိုသာမာန် ဖြစ်ကုန်သော) နီလဝဏ္ဏာနိ = ညိုသောအဆင်းရှိကုန်သော။ (ပင်ကိုသဘာဝ မူလဓာတ်ခံ ညိုသော အဆင်းရှိကုန်သော) နီလနိဒဿနာနိ = (ကြိုးကြားမလပ်၊ တဆက်စပ်တည်း) အညိုချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော။ နီလနိဘာသာနိ = ညိုသော တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ (ပင်ကိုမူလဓာတ်ခံ ညိုသောအဆင်းမှ ဝင်းဝင်း လက်လက် ပေါ်ထွက်တောက်ပြောင်သော အညိုရောင်ရှိကုန်သော) [အရောင်သေကို နီလဝဏ္ဏ ဟု ဆို၍ အရောင်ရှင်ကို နီလနိဘာသဟု ဆိုလိုသည်] ရူပါနိ = ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို။ ပဿတိ = ရှု၏။ ပ။ ဣဒံ = ဤဈာန်သည်။ (အဇ္ဈတ္တ ကသိုဏ်း ရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု ပရိကမ်မပြုမူ၍ နီလ နီလဝဏ္ဏ နီလနိဒဿန နီလနိဘာသ ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပေါ်လာအောင် ဖိစီးလွှမ်းမိုးရှုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤအပ္ပနာဈာန်သည်) ပဉ္စမံ = ငါးခု မြောက်သော။ အဘိဘာယတနံ = ၏။

၁။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာ ဝိရဟိတော” ဟူ၍ ယခင် ရူပသညီပုဒ်၌ကဲ့သို့ပင် ပရိကမ္မသညာကို ယူထားသည်။ သို့သော် “ရူပေ သညာ ရူပသညာ၊ သာ အဿ အတ္တိတိ ရူပသညီ၊ န ရူပသညီ အရူပသညီ၊ သညာသိသေန ဈာန် ဝဒတိ” ဟူ၍ (သညာကို အဦးပဓာနပြု၍ ဈာန်ကို ဆိုသည်) ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် နိဿယခန်း၌ ထို ဌ ဋီ အဖွင့်နှစ်မျိုးလုံးပါဝင်အောင် “ပရိကမ် ဈာန်သညာ” ဟု အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။

ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်းသော အဇ္ဈတ္တ ရူပသညာကို မရခြင်း(မဖြစ်စေခြင်း)ကြောင့် (သို့မဟုတ်) ထိုအဇ္ဈတ္တ ရူပသညာကို အလိုမရှိသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တ အရူပသညီပုဂ္ဂိုလ် (အဇ္ဈတ္တရူပသညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်) ဖြစ်ရသည်။

ဧကော=သည်။ အဇ္ဈတ္တံ=၌။ပ။ ပီတာနိ=ဝါရွှေဖြစ်ကုန်သော။ ပီတဝဏ္ဏာနိ= ဝါရွှေအဆင်းရှိကုန်သော။ ပီတနိဒဿနာနိ= (ကြီးကြားမလပ်, တဆက် စပ်တည်း) ဝါရွှေချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော။ ပီတနိဘာသာနိ=ဝါရွှေ တောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ရူပါနိ=တို့ကို။ ပဿတိ=၏။ပ။ လောဟိတကာနိ=နီကုန်သော။ လောဟိတကဝဏ္ဏာနိ=နီသော အဆင်းရှိကုန် သော။ လောဟိတကနိဒဿနာနိ=(ကြီးကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း) အနီ ချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော။ လောဟိတကနိဘာသာနိ=နီသော တောက် ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ရူပါနိ=တို့ကို။ပ။ သြဒါတာနိ=ဖြူကုန်သော။ သြဒါတဝဏ္ဏာနိ=ဖြူသော အဆင်းရှိကုန်သော။ သြဒါတနိဒဿနာနိ=(ကြီး ကြားမလပ်, တဆက်စပ်တည်း)အဖြူချည်းသာ တွေ့မြင်အပ်ကုန်သော။ သြဒါတ နိဘာသာနိ=ဖြူသောတောက်ပြောင်သော အရောင်ရှိကုန်သော။ ရူပါနိ=ကသိုဏ်း ရုပ်တို့ကို။ ပဿတိ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) ပဉ္စမံ။

၆-ဝိမောက္ခသုတ်

၆၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဝိမောက္ခာ^၁=ဝိမောက္ခမည်သော သမာပတ်တို့သည်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွန်ကဲထူးခြားစွာ လွတ်မြောက်တတ်သော သမာပတ်တို့သည်။ ဝါ=ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံ၌ ပျော်မွေ့သောအားဖြင့် လွန်ကဲ ထူးခြားစွာ သက်ဝင်တတ်သော သမာပတ်တို့သည်။ ဣမေ အဋ္ဌ=ဤရှစ်ပါး တို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ရူပီ^၂=(အဇ္ဈတ္တဆံပင်စသည်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော) ရူပဈာန်ရှိသည်။ (ဟုတွာ =၍)။ ရူပါနိ=ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုလည်း။ ပဿတိ=ဈာန်စက္ခုဖြင့် ကြည့်ရှု

၁။ ဝိမောက္ခပုဒ် ဝ.စနတ္ထ။ ။ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စတိ အဓိမုစ္စတိတိ ဝိမောက္ခော= ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွန်ကဲထူးခြားစွာ လွတ်မြောက်တတ်သောတရား။ အာရမ္မ ဏေ စ အဘိရတိဝသေန ဝိမုစ္စတိ အဓိမုစ္စတိတိ ဝိမောက္ခော=ဆိုင်ရာဆိုင်ရာအာရုံ၌ အလွန်ပျော်မွေ့သောအားဖြင့် လွန်ကဲထူးခြားစွာ သက်ဝင်တတ်သောတရား။ ဖခင်၏ ရင်ခွင်၌ ခြေလွတ်လက်လွတ် စိတ်ချလက်ချ ကလေးသူငယ်အိပ်နေခြင်းကဲ့သို့ အဖိ အနှိပ် အခြပ်အခြယ်မရှိ ယုံမှားကင်းမဲ့စွာ အာရုံ၌ဖြစ်ခြင်းရှိသောတရား။ ဤ ဒုတိယ ဝစနတ္ထသည် နောက်ဆုံး နိရောဓသမာပတ်နှင့် မဆိုင်။

၂။ ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိ။ ။ရူပီပုဒ်မှ ရူပသဒ္ဒါ၌ "ရူပဇ္ဇာနံ"ဟု ဆိုလိုလျက် ဈာနပုဒ်ကိုချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုရူပသဒ္ဒါအရ ရူပဈာန်ကို ယူရ၏။ ယင်းရူပဈာန်သည် လည်း အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော ဆံပင် အသွေးအသား အရိုးစသည်တို့၏ နီလ လောဟိတ သြဒါတကသိုဏ်း စသည်တို့ကို ရှု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရူပဈာန်တည်း။ ရူပံ အဿ အတ္ထိတိ ရူပီ=(အဇ္ဈတ္တဆံပင်စသည်တို့၌ ဖြစ်စေအပ်သော) ရူပဈာန်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။

၏။ အယံ=ဤဈာန်တရားသည်။ (အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်ကို ရှု၍ အပ္ပနာ ဈာန်ကို ဖြစ်စေပြီးနောက်၊ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်ကို ရှု၍လည်း အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဤရူပဈာန်လေးပါးသည်။ ဝါ=အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၊ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ် နှစ်မျိုးလုံး၌ ရူပဈာန်ကို ဖြစ်စေသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဤရူပဈာန်လေးပါးသည်) ပဌမော=သော။ ဝိမောက္ခော=ဝိမောက္ခဈာန်သမာပတ်မည်၏။

အဇ္ဈတ္တံ=အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌။ ဝါ=မိမိ၏ ဆံပင်စသည်၏ အညိုအနက် ရောင်စသော ကသိုဏ်းရုပ်၌။ အရူပသည်=ထိုအဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်သညာရှိသူမဟုတ်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ ဗဟိဒ္ဓါ=၌။ ဝါ=ကုန်သော။ ရူပါနိ=ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုသာလျှင်။ ပဿတိ=၏။ အယံ=ဤဈာန်တရားသည်။ (အဇ္ဈတ္တဆံပင် စသည်တို့၌ အပ္ပနာဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရှုမှတ်စီးဖြန်းမှု မပြုမူ၍ ဗဟိဒ္ဓကသိုဏ်းရုပ်၌သာ ရှုမှတ်စီးဖြန်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤရူပဈာန်လေးပါးသည်) ဒုတိယော ဝိမောက္ခော။

သုဘန္တေဝံ=(ဤအဆင်းရောင် ကသိုဏ်းကား)တင့်တယ်လှပပါပေ၏ ဟူ၍သာလျှင်။ (ပုဂ္ဂလော=ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဓိမုတ္တော=နှလုံးသွင်းနေသည်။ (အလွန်သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော အညိုရောင်စသော အဆင်းရောင်ကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ဈာန်ဝင်စားနေသည်) ဟောတိ=၏။ အယံ=ဤဈာန်တရားသည်။ (သုဘဟု နှလုံးသွင်းနေသူဟု ဆိုရလောက်အောင် အလွန် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်တင့်တယ်သော အဆင်းရောင်ကသိုဏ်းတို့၌ ရှုမှတ်စီးဖြန်း၍ ဖြစ်စေအပ်သော ဤရူပဈာန်လေးပါးသည်)။ ပ။ ပြုလတ္တံ့သော အရူပဈာန်ဆိုင်ရာပုဒ်တို့၏ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကို ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃၅)၌ ရေးခဲ့ပြီ။

ရူပါနိပုဒ်၌ကား ကသိဏရူပါနိ-ဟုဆိုလိုလျက် ကသိဏဟူသောရှေ့ပုဒ်ကို ချေထားသည်။

၁။ သုဘန္တေဝံ အဓိမုတ္တော။ ။အပ္ပနာဈာန်များ ဖြစ်ပွားနေစဉ်အတွင်း၌ သုဘဟု နှလုံးသွင်းမှု မဖြစ်နိုင်၊ သို့သော် အလွန်တင့်တယ်လှပ၍ သုဘဖြစ်သော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းကို ရှုကာ ဈာန်ဝင်စားနေသူဖြစ်ရကား သုဘဟု နှလုံးသွင်းနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုရလောက်သည့် အဖြစ်မျိုးအထိ ရောက်နေသောကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို “သုဘန္တေဝံ အဓိမုတ္တော ဟောတိ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်အလို ယင်းသို့ သုဘကသိုဏ်းတို့ကို ရှု၍ ဝင်စားအပ်သောရူပဈာန်လေးပါးကို သုဘဝိမောက္ခဟုခေါ်၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် (၂၃၅)၌ကား ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို သုဘ ဝိမောက္ခဟု ဟောတော်မူ၏။ အကြောင်းကား မေတ္တာ အစရှိသော ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာသည် သတ္တဝါတို့ကို အပဋိကူလ (စက်ဆုပ်ဖွယ်မဟုတ်သည့်) အနေအားဖြင့် အာရုံပြုဖြန့်ကြက်၏။ သတ္တဝါတို့ကို သုဘဟု နှလုံးသွင်း၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ [သမတိက္ကမာ၊ အတ္ထင်္ဂမာ၊ အမနသိကာရာတို့၌စပ်] ဝါ=အားလုံးစုံကုန်သော။ [ရူပသညာနံ၊ ပဋိဃသညာနံ၊ နာနတ္တသညာနံ-တို့၌စပ်] ရူပသညာနံ=ရူပဈာန်၌ ယှဉ်သောသညာနှင့် ကသိုဏ်း ရုပ်အမည်ရှိသော အာရုံတို့ကို။ ဝါ=(၁၅)ပါးသော ရူပဈာန်နှင့်တကွ ရူပဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်းပညတ်တို့ကို။ ဝါ=တို့၏။ သမတိက္ကမာ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ ဝါ=ရွံ့မှန်းစက်ဆုပ်ကင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ ပဋိဃသညာနံ=ပဉ္စဝတ္ထုနှင့် ပဉ္စာရုံတို့ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆယ်ပါးသော ဒွိပဉ္စဝိညာဏ်သညာတို့၏။ အတ္ထင်္ဂမာ=ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း။ နာနတ္တသညာနံ=အထူးထူးသောသဘောရှိသော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို။ ဝါ=အထူးထူးသောသဘောရှိသော အာရုံ၌ ဖြစ်သော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို။ အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။

အနန္တော=(ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော) အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော။ အာကာသော=ကောင်းကင်တည်း။ ဣတိ=ဤသို့စီးဖြန်း ပွားများလျက်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သို့။ ဝါ=(ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း) အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောဈာန်သို့။ ဝါ=ဈာန်ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍။ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍။ ဝိဟရတိ=နေ၏။ အယံ=ဤအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သည်။ စတုတ္ထော = လေးခုမြောက်သော။ ဝိမောက္ခော=မည်၏။

သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ဝါ=အားလုံးစုံသော။ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို။ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ သမတိက္ကမ္မ=လွန်မြောက်ပြီး၍။ အနန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော၊ ဝိညာဏံ=ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်တည်း။ ဣတိ=ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများလျက်။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သို့။ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်သို့။ ဝါ=ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=၏။ အယံ=ဤဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သည်။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော။ ဝိမောက္ခော=၏။

သဗ္ဗသော=ဖြင့်။ ဝါ=စုံသော။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို။ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ သမတိက္ကမ္မ

=၍။ ကိဉ္ဇိ=(ပဌမာရပုဂ္ဂိုလ်၏) အနည်းငယ်စိုးစဉ်း၊ ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်
သည်။ နတ္ထိ=မရှိတော့ချေ။ ဣတိ=ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများလျက်။ အာကိဉ္ဇညာ
ယတနံ=အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်သို့။ ဝါ=(ပဌမာရပုဂ္ဂိုလ်၏) အနည်းငယ်
စိုးစဉ်း၊ ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသည်အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်
ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်သို့။ ဝါ=ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=၏။
အယံ=ဤအာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်သည်။ ဆဋ္ဌော ဝိမောက္ခော။

သဗ္ဗသော=ဖြင့်။ ဝါ=သော။ အာကိဉ္ဇညာယတနံ=အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်
နှင့်တကွ ထိုဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော နတ္ထိဘောပညတ်ကို။ ဝါ=ပဌမာရပု
ဂ္ဂိုလ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း၊ ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသည်အဖြစ်တည်း
ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်၊ ပဌမာရပု
ဂ္ဂိုလ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း၊ ဘင်မျှအကြွင်းအကျန်မရှိသည်အဖြစ်တည်း
ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို။ သမတိက္ကမ္မ=၍။ နေဝ
သညာနာသညာယတနံ=နေဝသညာနာသညာယတနတရားသို့။ ဝါ=ရုံရင်း
ထင်ရှားသော သညာမရှိသည်လည်းဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော သညာမရှိသည်လည်း
မဟုတ်သော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော မနာယတန ဓမ္မာယတနသို့။ ဝါ=
ရုံရင်းထင်ရှားသော သညာလည်းမဟုတ်၊ သိမ်မွေ့သော သညာမဟုတ်သည်လည်း
မဟုတ်သည့်ပြင်၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာလည်းဖြစ်သော သညာသို့။
ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ ဝိဟရတိ=၏။ အယံ=ဤနေဝသညာနာသညာယတနတရား
သည်။ သတ္တမော=သော။ ဝိမောက္ခော=၏။

သဗ္ဗသော=ဖြင့်။ ဝါ=သော။ နေဝသညာနာသညာယတနံ=နေဝသညာ
နာသညာယတနတရားကို။ သမတိက္ကမ္မ=၍။ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ=သညာ
ဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ခြင်းသို့။ ဝါ=....ချုပ်ခြင်းတည်းဟူသော နိရောဓသမာပတ်သို့။
ဝါ=ကို။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ=၏။ အယံ=ဤသညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ်
သည်။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော။ ဝိမောက္ခော=နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့မှ လုံးဝ
ဥသု လွတ်မြောက်သော တရားမည်၏။ ဆဋ္ဌ။

၇-အနရိယဝေါဟာရသုတ်

၆၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အနရိယဝေါဟာရာ=သူယုတ်မာတို့၏ ပြောဆိုခြင်း
တို့သည်။ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ ပြောဆိုကြောင်း စေတနာတို့သည်။ ဝါ=
အပြစ်မကင်းသော ပြောဆိုခြင်းတို့သည်။ ဝါ=အပြစ်မကင်းသော ပြောဆို
ကြောင်း စေတနာတို့သည်။ ဣမေ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ [အရိယ=အရိယာ
သူတော်ကောင်း။ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော။ အနရိယ=သူယုတ်မာ။
ဝါ=အပြစ်ကင်းသည်မဟုတ်သော]

အဒိဋ္ဌေ=မိမိမတွေ့မြင်အပ်သော အရာ၌။ ဝါ=မိမိစက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မမြင်
အပ်သော ရူပါရုံ၌။ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ=မြင်အပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်

လည်းကောင်း။ (မြင်အပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း) အသုတေ=မိမိမကြားအပ်သော အရာ၌။ ဝါ=မိမိသောတဝိညာဏ်ဖြင့် မကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံ၌။ သုတဝါဒိတာ=ကြားအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ် လည်းကောင်း။ အမုတေ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ မသိအပ်သော အရာ၌။ ဝါ=ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝါဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ မသိအပ်သော ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌။ မုတဝါဒိတာ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း။ အဝိညာတေ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သောအရာ၌။ ဝါ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၌။ ဝိညာတဝါဒိတာ=သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ် လည်းကောင်း။ ဒိဋ္ဌေ=မိမိတွေ့မြင်အပ်သောအရာ၌။ ဝါ=မိမိတွေ့မြင်အပ်သော ရူပါရုံ၌။ အဒိဋ္ဌဝါဒိတာ=မတွေ့မြင်အပ်ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ် လည်းကောင်း။ သုတေ=မိမိကြားအပ်သောအရာ၌။ ဝါ=မိမိကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံ၌။ အသုတဝါဒိတာ=မကြားအပ်ဟု...ကောင်း။ မုတေ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်သောအရာ၌။ ဝါ=၌။ပ။ ဝိညာတေ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၌။ အဝိညာတဝါဒိတာ=မသိအပ်ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ် လည်းကောင်းတည်း။ပ။ သတ္တမံ။

၆၈(စာပိုဒ်)။ ၈-အရိယဝေါဟာရသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ အရိယဝေါဟာရာ=သူတော်ကောင်းတို့၏ ပြောဆိုခြင်းတို့သည်။ ဝါ=သူတော်ကောင်းတို့၏ ပြောဆို ကြောင်း စေတနာတို့သည်။ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော ပြောဆိုခြင်းတို့သည်။ ဝါ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော ပြောဆိုကြောင်း စေတနာတို့သည်။ ဣမေ အဋ္ဌ=တည်း။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ) အဋ္ဌမံ။

၉-ပရိသာသုတ်

၆၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ပရိသာ=ပရိသတ်တို့သည်။ ဝါ=အစည်းအဝေးတို့သည်။ ဣမာ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ ခတ္တိယပရိသာ=ဘုရင်မင်းပရိသတ်လည်းကောင်း။ ဝါ=ဘုရင်မင်းတို့၏ အစည်းအဝေးလည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏပရိသာ=ပုဂ္ဂိုလ် ပရိသတ်

၁။ ခတ္တိယပရိသာ။ ။ခတ္တိယာနံ ပရိသာ သန္နိပါတော သမာဂမော ခတ္တိယပရိသာ=မင်းတို့၏အစည်းအဝေး၊ မင်းအပေါင်းအစု၊ မင်းပရိသတ်။ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၏ ဤဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၌ “ပရိသာနံ”ဟူ၍ “နံ” ပါနေသည်မှာ အပိုသက်သက်ဖြစ်၍ ပါဠိ ပျက်နေခြင်းသာတည်း။ ဤသုတ်ကဲ့သို့ ပရိသတ်ရှစ်မျိုးကို ပြသော နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖွယ် အခြားအဖွင့်များမှာ-ခတ္တိယာနံ ပရိသာ ခတ္တိယပရိသာ၊ (ခတ္တိယ)သမူဟောတိ အတ္ထော။ ဒီ, ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၂၂၇။ ခတ္တိယာနံ သမူဟော ခတ္တိယပရိသာ၊ မူလပဏ္ဍိတိကာ၊ ၃-၂၈။

လည်းကောင်း။ ဝါ=ပုဏ္ဏားအစည်းအဝေးလည်းကောင်း။ ဂဟပတိ ပရိသာ= အိမ်ရှင် လူတန်းစားပရိသတ်လည်းကောင်း။ ဝါ=အိမ်ရှင် လူတန်းစား အစည်း အဝေး လည်းကောင်း။ သမဏပရိသာ=ရဟန်းပရိသတ်လည်းကောင်း။ ဝါ= လည်းကောင်း။ စာတုမဟာရာဇိကပရိသာ=စာတုမဟာရာဇိနတ်ပရိသတ် လည်း ကောင်း။ တာဝတိံသပရိသာ=တာဝတိံသာနတ်ပရိသတ်လည်းကောင်း။ မာရ- ပရိသာ=မာရ်နတ်ပရိသတ် လည်းကောင်း။ ဗြဟ္မပရိသာ=ဗြဟ္မာပရိသတ်လည်း ကောင်းတည်း။ ဝါ=ဗြဟ္မာ အစည်းအဝေးလည်းကောင်းတည်း။

ဣဒိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=ငါသည်။ အနေကသတံ=တစ်ရာမကများစွာသော။ ဝါ=ရာပေါင်းများစွာသော။ ခတ္တိယပရိသံ=ဘုရင်မင်းအစည်းအဝေးသို့။ ဥပသင်္ဂ မိတာ=သွားရောက်ခဲ့ဖူးသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)။ အဘိဇာနာမိ=(သွားရောက်ခဲ့ဖူး ခြင်းကို) သိပါ၏ [တနည်း-ဥပသင်္ဂမိတာ=သွားရောက်ခဲ့ဖူး၏ဟူ၍။ အဘိ ဇာနာမိ=သိပါ၏]။ တတြပိ=ထိုခတ္တိယပရိသတ်၌လည်း။ မယာ=ငါသည်။ သန္နိသိန္နုပုဗ္ဗဉ္စေဝံ=ရှေး၌ နေလည်းနေခဲ့ဖူး၏။ သလ္လပိတ ပုဗ္ဗဉ္စ=ရှေး၌ စကား ပြောလည်း ပြောဆိုအပ်ခဲ့ဖူး၏။ သာကတ္တာ စ=အတူတကွ ပြောဆိုဆွေးနွေးခြင်း သို့လည်း။ သမာပန္နုပုဗ္ဗာ=ရှေး၌ ရောက်အပ်ခဲ့ဖူး၏။

တတ္ထ=ထိုခတ္တိယပရိသတ်၌။ တေသံ=ထိုဘုရင်မင်းတို့၏။ ဝဏ္ဏော=အသွင် သဏ္ဍာန်သည်။ ယာဒိသကော=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သည်။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ မယံ=ငါ၏။ ဝဏ္ဏော=အသွင်သဏ္ဍာန်သည်လည်း။ တာဒိသကော= ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သည်။ ဝါ=ထိုဘုရင်မင်းတို့ အသွင်သဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ပင် ထင်မြင်ရသည်။ ဟောတိ=၏။ တေသံ=ထိုဘုရင်မင်းတို့၏။ သရော=အသံ သည်။ ယာဒိသကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ မယံ=ငါ၏။ သရော=အသံသည် လည်း။ တာဒိသကော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သည်။ ဝါ=ထိုဘုရင်မင်းတို့၏ အသံကဲ့သို့ပင် ထင်မြင်ရသည်။ ဟောတိ=၏။

စ=ထို့အပြင်။ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော။ ကထာယ=စကားဖြင့်။ သန္ဓုသေမိ= (ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သောအကျိုးတရားတို့ကို) မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်စေ တော်မူ၏။ သမာဒပေမိ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာလက်ခံနာယူစေတော် မူ၏။ သမုတ္တေဇေမိ=(နာယူအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့၌) ကောင်းစွာ

၁။ သန္နိသိန္နုပုဗ္ဗဉ္စေဝံ သလ္လပိတပုဗ္ဗဉ္စ။ ။ဤနေရာဝယ် သန္နိသိန္နုပုဒ်၌ သဒဓာတ် သည် အကမ္မကဓာတ်ဖြစ်၍ ကံပုဒ်ပါဖွယ်မလို၊ ကတ္တားမှာလည်း မယာ-ဟု အဝုတ္တ ကတ္တားဖြစ်နေသောကြောင့် တပစ္စည်းသည် ကတ္တားဟောမဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် သန္နိသိန္နုပုဒ်ကို ဘောဟောကြံရတော့မည် ဖြစ်၏။ အနက်ကိုကား အဓိပ္ပါယ်ရအောင် သင့်လျော်သလိုပေးရ၏။ သလ္လပိတပုဗ္ဗဉ္စ တ ပစ္စည်းကို ကံဟောကြံ၊ ဝစနဟု ကံပုဒ် ထည့်ဆိုနိုင်၏။

အားတက်ထက်မြက်စေတော်မူ၏။ သမ္ပဟံသေမိ=(ရပြီးဂုဏ်ထူး ချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေတော်မူ၏။ စ=ထို့အပြင်။ ဘာသမာနံ=စကားပြောဆိုနေသော။ မံ=ငါ့ကို။ န ဇာနန္တိ=မသိကြကုန်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ နဇာနန္တိ=မသိကြကုန်သနည်းဟူမူ)။ ဘာသတိ=စကားပြောဆိုသော။ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား။ ကော နုခေါ=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်လေနည်း။ [ဘာသတိ-ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ပြုလုပ်၍ အနက်ပေးသည်] ဒေဝေါ ဝါ= နတ်လေလော။ မနုဿော ဝါ=လူလေလော။ ဣတိ=ဤသို့။ (န ဇာနန္တိ=ကုန်)။

(အဟံ=ငါဘုရားသည်)။ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော။ ကထာယ=စကားဖြင့်၊ သန္တသေတွာ=ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၊ နှစ်တန်သောအကျိုးတရားတို့ကို မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်စေတော်မူပြီး၍။ သမာဒပေတွာ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာလက်ခံနာယူစေတော်မူပြီး၍။ သမုတ္တေဇေတွာ=နာယူအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့၌ ကောင်းစွာအားတက် ထက်သန်စေတော်မူပြီး၍။ သမ္ပဟံသေတွာ=ရပြီးဂုဏ်ထူးချီးကျူးပြောလျက် စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွှင်လန်းစေတော်မူပြီး၍။ အန္တရဓာယာမိ=ကွယ်ပျောက်တော်မူ၏။ စ=ထို့အပြင်။ အန္တရဟိတံ=ကွယ်ပျောက်သွားသော။ မံ=ငါ့ဘုရားကို။ န ဇာနန္တိ=ကုန်။ (ကိန္တိ=သို့။ န ဇာနန္တိ=ဟူမူ)။ အန္တရဟိတော=ကွယ်ပျောက်သွားသော။ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကား။ ကောနုခေါ=နည်း။ ဒေဝေါ ဝါ=လော။ပ။ ဣတိ (နဇာနန္တိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဟံ=သည်။ အနေကသတံ=သော။ ဗြာဟ္မဏပရိသံ=ပုဏ္ဏား ပရိသတ်သို့။ ဥပသင်္ကမိတာ=သည်။ (ဟုတွာ) အဘိဇာနာမိ=၏။ တတြပိ=ထိုပုဏ္ဏားပရိသတ်၌လည်း။ မယာ=သည်။ပ။ ဗြဟ္မပရိသံ=ဗြဟ္မာပရိသတ်သို့။ ဥပသင်္ကမိတာ=သည်။ (ဟုတွာ) အဘိဇာနာမိ=၏။ တတြပိ=ထိုဗြဟ္မာပရိသတ်၌လည်း။ပ။ တတ္ထ=ထိုဗြဟ္မာပရိသတ်၌။ တေသံ=ထိုဗြဟ္မာတို့၏။ ဝဇ္ဇော=သည်။ ယာဒိသကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ မယံ=၏။ ဝဇ္ဇော=လည်း။ တာဒိသကော=အပ်သည်။ ဝါ=ထိုဗြဟ္မာတို့၏ အသွင်သဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ပင် ထင်မြင်ရသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ မယံ=၏။ သရော=လည်း။ တာဒိသကော=သည်။ ဝါ=ထိုဗြဟ္မာတို့၏ အသံကဲ့သို့ပင် ထင်မြင်ရသည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ ဣတိ=သို့ (အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-ဘူမိစာလသုတ်

၇၀။ [စာပိုဒ် (၁၂) သီဟသုတ်၊ ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၃၈၁)လည်းကြည့်] အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဘဂဝါ=သည်။ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်းကို ကောင်းမွန်စွာ ဝတ်၍။ ပတ္တစိဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြုံရုံ၍။ ဝေသာလီ=ဝေသာလီမြို့သို့။ ပိဏ္ဏာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ။ ပါဝိသိ=ဝင်တော်မူပြီး။ ဝေလာလီယံ=ဝေသာလီမြို့၌။ ပိဏ္ဏာယ

=ငှာ။ စရိတွာ=လှည့်လည်တော်မူပြီး၍။ ပဏ္ဏာဘတ္တံ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးရာကာလမှ နောက်၌။ ပိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရာအရပ်မှ ဖဲခွာတော်မူပြီးသည်။ ဝါ=ဆွမ်း ဘုဉ်းပေးရာဌာနမှ ဖဲခွာတော်မူပြီးသည်။ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ=အရှင်အာနန္ဒာကို။ အာမန္တေသိ=အမိန့်ရှိသိစေတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ် သို့။ အာမန္တေသိ=နည်းဟူမူ)

အာနန္တံ=အာနန္ဒာ။ နိသီဒနံ=နိသီဒိင်အခင်းကို၊ ဝါ=သားရေပိုင်း နေရာ ထိုင်ခင်းကို။ ဂဏှာဟိ=ယူခဲ့လော။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ စာပါလံ= စာပါလ မည်သော။ (စာပါလမည်သော နတ်ဘီလူးအုပ်စိုးတည်နေရာဌာန၏ အဖြစ်ကြောင့် စာပါလမည်သော) စေတိယံ=စေတီဘုံနန်းနတ်ကွန်းသည်။ (လူတို့ လေးမြတ် ပူဇော်အပ်သဖြင့် ခေါ်မှတ်နာမည် စေတီဘုံနန်းနတ်ကွန်းသည်) ဝါ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက်လုပ်အပ်သောကျောင်းသည်။ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထို အရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဒိဝါဝိဟာရာယ=နေ့အခါသီးသန့်နေခြင်းငှာ။ ဥပသင်္ဂမိဿာမ =သွားကြကုန်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=မူပြီ)

ဝေံ ဘန္တေ=ကောင်းပါပြီဘုရား။ ဣတိ ခေါ်=ဤသို့ပင်=အာယသ္မာ အာနန္တော =သည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား။ ပဋိသုတွာ=စကားတုံ့ပြန် နာခံပြီး၍။ နိသီဒနံ=ကို။ အာဒါယ=ယူ၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားသို့။ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော= နောက်က နောက်က။ အနုဗန္ဓိ=အစဉ်လိုက်သွားပြီ။ အထခေါ=၌။ ပ။ ဥပသင်္ဂမိ =ကြွသွား တော်မူပြီ။ ဥပသင်္ဂမိတွာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍။ ပညတ္ထေ=ခင်းထား အပ်သော။ အာသနေ=နေရာထိုင်ခင်း၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။ ဘဂဝါ= သည်။ နိသဇ္ဇေ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍။ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ=ကို။ အာမန္တေသိ=ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ)

အာနန္တံ=အာနန္ဒာ။ ဝေသာလီ=ဝေသာလီမြို့သည်။ ရမဏီယာ=ပျော်မွေ့ဖွယ် ကောင်း၏။ ဥဒေနံ=ဥဒေနမည်သော။ (ဥဒေနမည်သော နတ်ဘီလူးသည် အုပ်စိုးတည်နေအပ်သည်အဖြစ်ကြောင့် ဥဒေနမည်သော) စေတိယံ=စေတီဘုံနန်း နတ်ကွန်းသည်။ (လူတို့ လေးမြတ်ပူဇော်အပ်သဖြင့် ခေါ်မှတ်နာမည် စေတီ ဘုံနန်းနတ်ကွန်းသည်) ဝါ=သည်။ ရမဏီယံ=၏။ ဂေါတမကံ=ဂေါတမက မည်သော။ (ဂေါတမကမည်သော နတ်ဘီလူးသည် အုပ်စိုးတည်နေအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဂေါတမကမည်သော) စေတိယံ=သည်။ ရမဏီယံ=၏။ သတ္တမ္ပံ^၁

၁။ သတ္တမ္ပံ စေတိယံ။ ။[ဤ၌ စာပါလ၊ ဥဒေန၊ ဂေါတမကပုဒ်တို့သည် သာရန္ဒဒပုဒ်နှင့် သဘောတူ၏။ သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၁) သာရန္ဒဒသုတ်၌ သာရန္ဒဒ နှင့် စေတိယပုဒ်အနက်အဖွင့်ရေးခဲ့ပြီ။ ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၅၃)ကြည့်] ကဿပမြတ်စွာ ဘုရားလက်ထက်တော်အခါ၌ ကိကိမင်းကြီး၏ သမီးပျို (၇)ဦးတို့ သံဝေဂ ဖြစ်ပွားသဖြင့် ဖခမည်းတော် ဘုရင်၏နန်းတော်မှ ထွက်ခွာ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား အားထုတ်ရာဌာနကို

=သတ္တမ္မမည်သော။ (ဘုရင့်သမီးတော် ခုနစ်ဦးတို့ တရားအားထုတ်ရာဌာန၏ အဖြစ်ကြောင့် သတ္တမ္မမည်သော) စေတိယံ=သည်။ ရမဏီယံ=၏။ ဗဟုပုတ္တကံ =ဗဟုပုတ္တကမည်သော။ (ညောင်ပင်စောင့်နတ်အထံ၌ လူအများတို့ သားရလိုကြောင်း တောင့်တရာ ပညောင်ပင်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗဟုပုတ္တက မည်သော)။ပ။

[သာရန္တဒကို စာမျက်နှာ(၅၃) သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၁) သာရန္တဒသုတ်ကြည့်]

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ။ ယဿ ကဿစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော။ ဣဒ္ဓိပါဒါ=ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့ကို။ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက် အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော ဆန္ဒအစရှိသောတရားအဖို့ အစုတို့ကို။ ဘာဝိတာ=အပြည့်အစုံဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးကုန်အံ့။ ဗဟုလိကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်ပြီးကုန်အံ့။ ယာနိကတာ=အာဇာနည်မြင်းကအပ်သော ယာဉ်နှင့်တူစွာ (အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်အောင်) ပြုအပ်ပြီးကုန်အံ့။ ဝတ္ထုကတာ=တည်ရာမှီရာဌာနကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်အံ့။ [ဤအဋ္ဌကနိပါတ်စာပိုဒ်

“သတ္တမ္မ စေတိယ” ဟု အဆိုရှိကြောင်းကို ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၌ ဝဒန္တိဝါဒ ပြလျက် ဖွင့်ထား၏။ ထိုအလိုကြံရသော်-

ရှေးဦးစွာ “သတ္တ+အမ္မာ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အမ္မာသဒ္ဓါသည် “ဇီတမှ ဝတ ဘော အမ္မကာယ” ဟူသော ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် (၈၂)၌ကဲ့သို့ မိန်းမအနက် ဟောတည်း။ သတ္တ အမ္မာယော သတ္တမ္မ (ခုနစ်ဦးသောအမျိုးသမီး)ဟု သမာဟာရ ဒီဂုသမာသ် တွဲပြီးနောက် “သတ္တမ္မဿ ပဒဟနဋ္ဌာနံ သတ္တမ္မံ၊ သတ္တမ္မံ ဝါ ပဒဟတိ ဧတ္တာတိ သတ္တမ္မံ=အမျိုးသမီးပျို (၇)ဦး၏ တရားအားထုတ်ရာဌာန” ဟု တဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထ ပြုသင့်၏။

သတ္တမ္မန္တိ ကိကိဿ ကိရ ကာသိရညော ဇီတရော သတ္တ ကုမာရိယော သံဝေဂ ဇာတာ ရာဇဂေဟတော နိက္ခမိတွာ ယတ္ထ ပဓာနံ ပဒဟိသု၊ တံ ဌာနံ “သတ္တမ္မံ စေတိယ”န္တိ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၃)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာ။

၁။ ဗဟုပုတ္တကံ စေတိယံ။ ။ဗဟုပုတ္တကပုဒ်ကိုလည်း ပြလတ္တံ့အဖွင့်များကို ရှု၍ “ပုတ္တေ ပတ္ထေန္တိ ဧတ္တာတိ ပုတ္တကံ=သားတို့ကို တောင့်တရာ၊ ဆုတောင်းရာ ညောင်ပင်။ (တဒ္ဓိတ်ကပစ္စည်း)၊ ဗဟုနံ ပုတ္တကံ ဗဟုပုတ္တကံ=(ညောင်ပင်စောင့် နတ် အထံ၌) များစွာသော လူတို့က သားရလိုကြောင်း ဆုတောင်းရာညောင်ပင်” ဟု ဝစနတ္ထပြုသင့်၏။ ဤဗဟုပုတ္တကပုဒ်၌သာ “ညောင်ပင်” ဟု အနက်ဖွင့်သည်ကို တွေ့ရ၏။ အခြားသော စာပါလ၊ ဥဒေနစသောပုဒ်တို့၌ ညောင်ပင် (သို့မဟုတ်) အခြားသစ်ပင်တပင်ပင် ဟူသော အနက်ဖွင့်ဆိုသည်ကို မတွေ့ရ။

ဗဟုပုတ္တကန္တိ စ ဗဟုပါရောဟော ဧကော နိဂြောဓရက္ခော၊ တသ္မိံ အဓိဝတ္တံ ဒေဝတံ ဗဟု မနဿာ ပုတ္တေ ပတ္ထေန္တိ၊ တဒုပါဒါယ တံ ဌာနံ “ဗဟုပုတ္တကံ စေတိယ”န္တိ ပညာယိတ္ထ။ ၎င်းဌာနီ။

(၁) မေတ္တာသုတ် စာမျက်နှာ(၂၉၃)လည်း[ကြည့်] ဝါ=ကောင်းစွာသုတ်သင်အပ် ပြီးသော ဘေးရန်ရှိသော တည်နေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်အံ့။

အနုဋ္ဌိတာ=မပြတ်မလပ် အထပ်ထပ်ဖြစ်စေအပ်ပြီးကုန်အံ့။ ဝါ=ထိုထို အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းကိစ္စအား သင့်လျော်အောင် စွဲမြဲစွာ တည်ရှိစေအပ်ပြီးကုန်အံ့။ ပရိစိတာ=ဝန်းကျင်ဥသံ့ အပြည့်အစုံဆည်းပူးအပ်ပြီးကုန်အံ့။ သုသမာရဒ္ဒါ= (ထိပ်ဆုံးသို့ရောက် ကျမ်းကျင်လောက်အောင်) ကောင်းစွာအားထုတ်အပ်ပြီး ကုန်အံ့။

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ (ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး အပြည့်အစုံ ဖြစ်ပွားစေပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) အာကခံမာနော=အလိုရှိလသော်။ ကပွံ ဝါ=အာယုကပ် တကပ်ပတ်လုံးသော် လည်းကောင်း။ (ထိုထိုကာလ တည်ရှိ ကြသော လူတို့သက်တမ်းအပြည့်အဝပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း) ကပ္ပါဝသေသံ ဝါ=ထိုအာယုကပ်ထက် အနည်းငယ်ပိုလွန်သော နှစ်အရေအတွက်ပတ်လုံးသော် လည်းကောင်း။ ဝါ=အာယုကပ်တကပ် ကျော်ကျော်သော်လည်းကောင်း။ တိဋ္ဌေယျ =တည်နေနိုင်၏။

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ။ တထာဂတုဿ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ စတ္တာရော= ကုန်သော။ ဣဒ္ဓိပါဒါ=တို့ကို။ ဘာဝိတာ=အပြည့်အစုံ ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ ဗဟုလိကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။ ယာနိကတာ =ပြီးကုန်ပြီ ။ပ။ သုသမာရဒ္ဒါ=ပြီးကုန်ပြီ။ အာနန္ဒ=နှာ။ ထထာဂတော= မြတ်စွာ ဘုရားသည်။ အာကခံမာနော=(သက်တော်ရှည်ရှည် တည်နေခြင်းငှာ) အလိုရှိ တော်မူလသော်။ ကပွံ ဝါ=အနှစ်တရာဟူသော အာယုကပ်ပတ်လုံးသော် လည်း ကောင်း။ ကပ္ပါဝသေသံဝါ=အနှစ်တရာ အာယုကပ်ထက် အနည်းငယ်ပိုလွန် သော နှစ်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း (အနှစ်တရာထက် အနည်းငယ်ပိုလွန် သော- ၂၀၊ ၃၀၊ ၄၀၊ ၅၀၊ ၆၀-သော နှစ်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း) ဝါ= အာယုကပ် တကပ်ကျော်ကျော်သော်လည်းကောင်း။ တိဋ္ဌေယျ=တည်နေတော် မူနိုင်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့ပင်။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ သြဠာရိကေ=ပေါ်လွင် ထင်ရှားသော။ နိမိတ္တေ=ပရိယာယ်အရိပ်နိမိတ်စကားကို။ (အာယုကပ်ပတ်လုံး

၁။ သြဠာရိက နိမိတ္တနှင့် သြဘာသ။ ။ပါဠိတော်၌ "သြဠာရိကေ နိမိတ္တေ။ပ။ သြဘာသေ ကယိရမာနေ" ဟူ၍ ဟောတော်မူရာ၌ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်နှင့် တကွ နိမိတ္တနှင့် သြဘာသတို့၏ ထူးခြားချက်ကို သိထားသင့်၏-

"သြဠာရိကေ နိမိတ္တေတိ ထူလေ သညျပ္ပါဒနေ" ဟူ၍ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ (၂၉၅)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာဖွင့်၏။ သြဠာရိက (ထူလ)=ကြီးမားသော။ ဝါ=ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော။ နိမိတ္တ=အရိပ်နိမိတ်စကား။ သညျပ္ပါဒန=အမှတ်သညာ (အရိပ်အခြည်)ကို ဖြစ်စေသော

ပရိနိဗ္ဗာန်မစံသေးဘဲ တည်နေတော်မူပါရန် တောင်းပန်လျှောက်ထားဘို့အတွက် သွယ်ဝိုက် ချိတ်ရိပ် ပရိယာယ်အရိပ် နိမိတ်ပြစကားကို) ကယိရမာနေပိ=ပြုအပ်

စကား။ အရိပ်အခြည်ကို ဖော်ပြသောစကား၊ အရိပ်နိမိတ်ပြသည့် အနေဖြင့် သွယ်ဝိုက် ပြောဆိုအပ်သော ပရိယာယ်စကား။ ဤအတိုင်း နိမိတ္တပုဒ်အနက်ကို သိရာ၏။ ထို့နောက်-

“ဩဘာသေတိ ပါကဋ္ဌဝစနေ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဩဘာသဟူသည် ပါကဋ္ဌဝစနေ=အတိအလင်း ဘွင်းဘွင်းပြောဆိုအပ်သော စကားဖြစ်၏။ နိမိတ္တ ကဲ့သို့ အရိပ်နိမိတ်ပြရုံ၊ သွယ်ကာ ဝိုက်ကာ ပရိယာယ်ပြောရုံမျှ မကတော့ဘဲ မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်ပြောဆိုအပ်သောစကားဖြစ်၏။ ပါဠိတော်နှင့် ဆက်စပ်၍ အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြရသော်-

မြတ်စွာဘုရားသည် ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး ပွားများအားထုတ်ထားသည် ဖြစ်ရကား ယင်းသို့ ပွားများမှု (ဣဒ္ဓိပါဒ်ဘာဝနာ)၏ အစွမ်းတန်ခိုးကြောင့် အသက်တရာဟူသော အာယုကပ်တကပ် အပြည့်အဝ (သို့မဟုတ်) အာယုကပ်တကပ်ထက် ကျော်လွန်သည် အထိ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မမူသေးဘဲ သက်တော်ရှည်ရှည်တည်နေတော်မူနိုင်၏။ ယင်းသို့ တည်နေတော်မူနိုင်ခြင်းကြောင့် “တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ကပ္ပံ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရား...အာယုကပ်ပတ်လုံး သက်တော်ရှည်ရှည် တည်နေတော်မူပါဦး၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မမူပါနဲ့ဦး” ဟူ၍ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ် လျှောက်ထားတောင်းပန် နိုင်ရန် အကျိုးငှာ အာယုကပ်ပတ်လုံး သက်တော်ရှည်ရှည် တည်နေတော်မူနိုင်သည် ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို အရှင်အာနန္ဒာအား (၁) အရိပ်နိမိတ်ပြသည့်အနေဖြင့်လည်း မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူ၏။ (၂) အရိပ်နိမိတ်ပြရုံမျှမက အတိအလင်း ဘွင်းဘွင်း (ဩဘာသ အားဖြင့်)လည်း မိန့်ကြားတော်မူ၏။ ထိုသို့ မိန့်ကြားတော်မူရာ၌-

(၁) “ယဿ ကဿစိ အာနန္ဒ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဘာဝိတာ။ပ။ အာကဇံ မာနော အာနန္ဒ ကပ္ပံ ဝါ တိဋ္ဌေယျ ကပ္ပါဝသေသံ ဝါ” ဟူသော စကားတော်သည် မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟု နာမည်မတပ် မသတ်မှတ်ဘဲ ယဿ ကဿစိ (အမှတ်မထား ပုဂ္ဂိုလ်တပါးပါး)ဟူ၍ အညာပဒေသအားဖြင့် မိန့်ကြားတော်မူအပ်သော စကားတော် ဖြစ်၏။ [အညာ=(မြတ်စွာဘုရားမှတပါး) အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးကို +အပဒေသ=(ယဿ ကဿစိ-စသည်ဖြင့်) ညွှန်ပြခြင်း၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး ပွားများအားထုတ်ထားသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးကို အာယုကပ်ပတ်လုံး တည်နေနိုင်သူအဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း၊ ယင်းသို့ ညွှန်ပြခြင်းအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်မြတ်လည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ပင် တည်နေတော်မူနိုင်ကြောင်းကို မိန့်ကြားရာရောက်ခြင်း] ယင်းသို့ အညာပဒေသအားဖြင့် မိန့်ကြားတော်မူအပ်သော “ယဿ ကဿစိ အာနန္ဒ” အစရှိသော ထို (၁) စကား ဝါကျကို နိမိတ္တ (အရိပ်နိမိတ်ပြစကား)ဟု ခေါ်၏။ ပရိနိဗ္ဗာန်မစံသေးရန် အရှင်အာနန္ဒာ လျှောက်ထားတောင်းပန်ဖို့အတွက် အရိပ်နိမိတ်ပြသောစကားဟု ဆိုလို၏။ ထို့နောက်-

ပါသော်လည်း။ ဝါ=ပြောဆိုအပ်ပါသော်လည်း။ (“ယဿ ကဿစိ အာနန္ဒ” စသည်ဖြင့် မိန့်ဆိုအပ်ပါသော်လည်း) [“ဧဝမ္မိ”၌ ပိသဒ္ဒါကို ကယိရမာနေပုဒ်၏ နောက်၌ယူ၍ အနက်ဆိုသည်] သြဇ္ဇာရိကေ=သော။ သြဘာသေ=(မသွယ်မဝိုက်) တိုက်ရိုက်ရှင်းရှင်း ပွင့်လင်းသောစကားကို။ ကယိရမာနေပိ=လည်း။ (“တထာ ဂတဿ ခေါ အာနန္ဒ” စသည်ဖြင့် မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါသော်လည်း) အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ ပဋိပိဇ္ဈိတံ=(ထိုနိမိတ္တ၊ သြဘာသစကားအဓိပ္ပါယ်ကို) သဘောပေါက်နားလည်ခြင်းငှာ။ နာသက္ခိ=မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပြီ။ ဘဂဝန္တံ=ကို။ နယာစိ=မတောင်းပန်မိခဲ့လေပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ နယာစိ=နည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားသည်။ ကပ္ပံ=သက်တော်တရာ အာယုကပ်ပတ်လုံး။ တိဋ္ဌတု=(ပရိနိဗ္ဗာန် မဝင်စံသေးဘဲ) တံည်နေတော်မူပါဦး။ ဗဟုဇနဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ။ ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ။ လောကာနုကမ္မာယ=(ဒေသနာတော်ကို သိနားလည်နိုင်သော) သတ္တဝါအပေါင်းကို ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားခြင်းငှာ။ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်၊ လူတို့၏။ အတ္ထာယ=ယခုဘဝ ကြီးပွား ပြည့်စုံခြင်းငှာ။ ဟိတာယ=နောင် တမလွန်ဘဝ ကြီးပွားကြောင်း စီးပွားအလို့ငှာ။ သုခါယ=နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ အလို့ငှာ။ ဥဒါနံ အဋ္ဌကထာ၊ ၂၉၅] သုဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (ကောင်းသောစကား မိန့်

(၂) တထာဂတဿ ခေါ အာနန္ဒ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဘာဝိတာ။ပ။ အာကင်္ခ မာနော အာနန္ဒ တထာဂတော ကပ္ပံ ဝါ တိဋ္ဌေယျ ကပ္ပိဝသေသံ ဝါ”ဟူသော စကားတော်သည်ကား အရိပ်နိမိတ်ပြုရုံမျှ (သွယ်ဝိုက်၍ ပရိယာယ်ပြောရုံမျှ) မကတော့ဘဲ မသွယ်မဝိုက်ကိုယ်တော်မြတ်ကိုပင် တိုက်ရိုက် “တထာဂတဿ”ဟူ၍ ညွှန်ပြမိန့်ကြားတော်မူအပ်သော စကားဝါကျတော်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “တထာဂတဿ ခေါ အာနန္ဒ” အစရှိသော ထို (၂) စကားဝါကျကို သြဘာသဟု ခေါ်၏။ သြဘာသတိ ဒိဗ္ဗတိ ပါကင်္ဂ ဟောတီတိ သြဘာသော=ပွင့်လင်းထင်ရှားသောစကား။ အာနန္ဒာ...တထာဂတ (ငါ ဘုရား)သည် ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးပွားများစေအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အလိုရှိတော်မူပါလျှင် အာယုကပ်တကပ်၊ တကပ်ကျော်ကျော် သက်တော်ရှည်ရှည် တံည်နေနိုင်သည်ဟူ၍ တထာဂတဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် ပွင့်လင်းစွာ မိန့်ကြားအပ်သောစကား။ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မမူသေးရန် အရှင်အာနန္ဒာလျှောက်ထားတောင်းပန်ဖို့ အတွက် တိုက်ရိုက်ရှင်းရှင်း ပွင့်လင်းစွာ မိန့်ကြားအပ်သော စကားဟူလို။

ရှေးနိဿယနှင့် မြန်မာပြန်။ ။ဤနေရာ၌ သြဘာသပုဒ်ကို “အရိပ်အယောင်၊ အရိပ်အမြက်”ဟူ၍ အနက်ပြန်ဆိုတော်မူကြ၏။ ထိုအနက်သည် နိမိတ္တပုဒ်၏ အနက်နှင့် ဘာမျှထူးခြားမှု မရှိသည်သာမက “ပါဠက ဝစနေ”ဟူသော အဖွင့်နှင့်လည်း ဆန့်ကျင်နေသည်ဟု ယူဆ၏။

ကြားတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်) ကပ္ပံ=လုံး။ တိဋ္ဌတု=ဦး။ ဣတိ=သို့။
 (န ယာစိ=မတောင်းပန်မိခဲ့)။ မာရေန=မာရ်နတ်သည်။ ပရိယုဋ္ဌိတ စိတ္တော=
 ထက်ဝန်းကျင်မှ အုပ်စီးတည်နေအပ်သော စိတ်ရှိသော။ အညော=အခြားသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးသည်။ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ=သူတပါးစကားကို သဘောပေါက်နားလည်
 ခြင်းငှာ။ န သက္ကုဏေယျ ယထာ=မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့။ တထာ=ထို့အတူ။
 အာယသ္မာ အာနန္ဒော=သည်။ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ=နိမိတ္တ ဩဘာသကို သဘောပေါက်
 နားလည်ခြင်းငှာ။ နာသက္ခိ=မစွမ်းနိုင်ခဲ့လေပြီ။ပ။

≡ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ (သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် နိမိတ္တဩဘာသစကား မိန့်ကြား
 တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=
 ကို။ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) အာနန္ဒ
 =နှာ။ တံ=သင်သည်။ ဂစ္ဆ=သွားတော့လော။ ယဿ(ဂမနဿ)၊ အကြင်သွား
 ခြင်း၏။ ကာလံ=အချိန်ကို။ (တံ=သည်) မညသိ=သိ၏။ (တံ ဂမနံ=ထို
 သွားခြင်းကို။ တံ=သည်။ ကရောဟိ=ပြုလော) ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=
 မူပြီ)။ပ။ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ။ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။
 အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍။ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို။ ကတွာ=ပြု၍။
 ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ အဝိဒူရေ=အနီး၌။ အညတရသ္မိံ=တပင်သော။
 ရုက္ခမူလေ=သစ်ပင်၏အနီး၌။ ဝါ=သစ်ပင်အောက်၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ပါပိမာ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်ရှိသော။ (အကုသိုလ်
 ပါပ၊ အပြည့်အဝ အလွန်အကဲရှိသော) မာရော=မာရ်နတ်သည်။ (သတ္တဝါ
 တို့ကို အကျိုးမဲ့၌ ယှဉ်စေလျက် ဂုဏ်သေအောင် သတ်တတ်သော နတ်ယုတ်မာ
 သည်) အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ=အရှင်အာနန္ဒာသည်။ အစိရပက္ကန္တေ=ဖဲခွာသွားပြီး
 ၍ မကြာမြင့်မီပင်၊ ဘဂဝန္တံ=ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။
 (ကိန္တိ အဝေါစ) [မာရော ပါပိမာပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကို စာမျက်နှာ(၂၂၉) သတ္တက
 နိပါတ်စာပိုဒ် (၆၇) နဂရောပမသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဘန္တေ=ရား။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။
 ဘဂဝါ=သည်။ ပရိနိဗ္ဗာတု=ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူပါ။ ဝါ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်း
 တော်မူပါ။ သုဂတော=သည်။ ပရိနိဗ္ဗာတု=ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။
 ဝါ=ယခုအခါသည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလောံ=
 ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရာ အခါပါတည်း။ ဘန္တေ=ရား။ ပန=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရန် အချိန်တန်ပုံကို
 လျှောက်ရသော်ကား။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဧသာ ဝါစာ=ဤစကား
 ကို။ ဘာသိတာ ခေါ်=မိန့်ကြားတော်မူအပ်ဖူးသည်သာ။ (ကိန္တိ=သို့။ ဘာသိတာ=
 ဖူးသနည်းဟူမူ)။

ပါပိမာ=မာရ်နတ်။ မေ=ငါ၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ယာဝ=အကြင်မျှ
 လောက် ကာလပတ်လုံး။ ဝီယတ္တာ=အရိယမဂ်ဖြင့် ထက်မြက် ကျွမ်းကျင်

ပညာရှင် ဖြစ်ကုန်သော။ ဝိနိတာ^၁=အရိယမဂ်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးကုန်သော။ ဝိသာရဒါ^၂=ကြောက်ရွံ့ကြောင်း ဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော အကုသိုလ်ကင်းကုန်သော။ ဝါ=ကြောက်ရွံ့အောင်ပြု၊ အကုသိုလ်ကင်း၊ ရဲတင်း ရွှင်ပျကုန်သော။ ပတ္တယောဂက္ခေမာ^၃=ရောက်အပ်ပြီးသော ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိကုန်သော။ ဝါ = ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးကုန်သော။ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာသင်မှတ် ထားအပ်ပြီးသော သုံးဖြာ ပိဋကတ် ပရိယတ်ရှိကုန်သော။ ဝါ=များစွာကြားနာ မြင်သိ ပရိယတ္တိ ပဋိဝေဓ တရားရှိကုန်သော။ ဓမ္မဓရာ=သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ် တရားကို မေ့ပျောက်မသွားအောင် ဆောင်ထားနိုင်ကုန်သော။ ဝါ=ပရိယတ္တိ ပဋိဝေဓတရားကို ဆောင်ထားနိုင်ကုန်သော။

၁။ ဝိယတ္တာ ဝိနိတာ ဝိသာရဒါ။ ။ "ဝိယတ္တာတိ မဂ္ဂဝသေန ဗျတ္တာ" ဟု ဖွင့်၏။ ဝိယတ္တပုဒ်ကို ချုံးလိုက်လျှင် ဗျတ္တဟု ဖြစ်၏။ ဝိပုဗ္ဗ အာပဓာတ် တပစ္စည်း ကြံ၍ ဗျဉ္ဇယန္တိ ပကာသေန္တိတိ ဝိယတ္တာ ဗျတ္တာ=ထင်ရှားပြတတ်သူများ၊ ထက်မြက် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ ဝိပုဗ္ဗ အာပဓာတ်လည်း ကြံတော်မူကြ၏။ "ဗျာပေန္တိ=ပျံ့နှံ့ကုန် ၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်။ ဝိယတ္တာ ဗျတ္တာ=နှံ့စပ် ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များ" ဟု ဝစံနတ္ထ ပြုရာ၏။

ထိုဝိယတ္တပုဒ်နောင် ဘာဝတဒ္ဓိတ် ဣပစ္စည်းဆင့်လျှင် "ဝိယတ္တဿ (ဗျတ္တဿ) ဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ=ထက်မြက် ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာ" ဟု အနက်ဖြစ်၏။ ထိုဉာဏ်ပညာဟူသည်လည်း ဤနေရာ၌ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိတတ်သော မဂ်ပညာတည်း။ ထို့ကြောင့် "သစ္စသမ္ပဋိဝေဓဝေယျတ္တိယေန ဗျတ္တာ" ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ဝိနိတ၌ နိဓာတ်သည် ရာဂဝိနယစသည်၌ကဲ့သို့ ပယ်ဖျောက်ဖျက်ဆီးခြင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဝိနယိသူတိ ဝိနိတာ။ ဝိသာရဒပုဒ်၌ "သာရဒ္ဓကရာနံ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဒိ ပါပဓမ္မာနံ ဝိဂမေန ဝိသာရဒဘာဝံ ပတ္တာ" ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ "သာရဒ္ဓတိ ဧတေဟိတိ သာရဒါ=ကြောက်ရွံ့ကြောင်း ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော အကုသိုလ်များ။ ဝိဂတာ သာရဒါ ယေသံ ဘိက္ခုနန္တိ ဝိသာရဒါ=ကင်းသောကြောက်ရွံ့ကြောင်း အကုသိုလ် ရှိသော ရဟန်းများဟု ကြံပါ။

၂။ ပတ္တယောဂက္ခေမာ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ဖွင့်ထား သည်ကို မတွေ့ရ။ ပတ္တယောဂက္ခေမာတိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမတ္တာ အရဟတ္တံ ဣဓ ယောဂက္ခေမံ နာမ၊ တံ ပတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်၊ ပါသာဒိကသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ (၉၄)။ ယောဂေဟိ ခေမံ ယောဂက္ခေမံ၊ ပတ္တံ ယောဂက္ခေမံ ယေဟိ (ယေသံ ဝါ)တိ ပတ္တယောဂက္ခေမာ။

ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နာ=အရိယမဂ်ဖိုလ်တရားအားလျော်သော ဝိပဿနာတရားကို ကျင့်ကုန်သော။ [ဓမ္မ=အရိယမဂ်ဖိုလ်တရားအား +အနု=လျော်သော +ဓမ္မ=ဝိပဿနာတရား] ဝါ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော ဝိပဿနာတရားကို ကျင့်ကုန်သော။ သာမိစိပဋိပန္နာ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်ကုန်သော။ ဝါ=ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိအားလျော်သော ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့် အကျင့်ခြောက်ပါးကို ကျင့်ကုန်သော။ အနုဓမ္မစာရိနော^၁=ဝိပဿနာအကျင့်အားလျော်သော ကိလေသာအညစ် ခွာခြစ်ပယ်ရှားတတ်သော အပ္ပိစ္ဆတာအစရှိသော တရားကို ခံယူကျင့်သုံးလေ့ရှိကုန်သော။ ဝါ=ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့် အကျင့်တရားအားလျော်သော ကိလေသာ အညစ် ခွာခြစ်ပယ်ရှားတတ်သော အပ္ပိစ္ဆတာ အစရှိသောတရားကို ခံယူကျင့်သုံး လေ့ရှိကုန်သော။ ဝါ=လျော်သော မဂ်ဖိုလ်တရားရှိသော ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာကို ကျင့်လေ့ရှိကုန်သော။ သာဝကာ=တပည့်တို့သည်။ န ဘဝိဿန္တိ=မဖြစ်ကြကုန်သေး။

သကံ=မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်သော။ အာစရိယကံ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ မြတ်ဆရာ၏ သစ္စာလေးပါး ဝါဒတရားကို။ ဥဂ္ဂဟေတွာ သင်ယူကြကုန်၍။ န အာစိက္ခိဿန္တိ=ဦးစွာပဌမ မဟောပြုနိုင်ကြကုန်သေး။ (မိမိ သင်ယူခဲ့သော နည်းအတိုင်း သူတပါးကို ဦးစွာပဌမ မသင်ပြ မဟောကြားနိုင်ကြကုန်သေး) န ဒေသေဿန္တိ=ပါဠိကို ကောင်းစွာ မပို့ချနိုင်ကြကုန်သေး။ န ပညပေဿန္တိ=(အမျိုးမျိုး အစားစား) အပြားအားဖြင့် မသိစေနိုင်ကြကုန်သေး။ န ပဌပေဿန္တိ=အထူးထူး အပြားပြားသော နည်းတို့ဖြင့် ထင်ရှားစွာ မထားနိုင်ကြကုန်သေး။ န ဝိဝရိဿန္တိ=ပေါ်လွင်အောင် မဖွင့်ဆိုနိုင်ကြကုန်သေး။ န ဝိဘဇိဿန္တိ=မခွဲခြား မဝေဖန်နိုင်ကြကုန်သေး။ န ဥတ္တာနိကရိဿန္တိ=(တိမ်မြုပ်နက်နဲ အခက်ခဲကို) သဲကွဲပေါ်လွင်အောင် မပြုနိုင်ကြကုန်သေး။

ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်ပေါ်လာသော။ ပရပ္ပဝါဒံ=(ဗုဒ္ဓဝါဒမှ)တပါး တခြားသော မိစ္ဆာအယူဝါဒကို။ သဟဓမ္မေန=အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွဖြစ်သော စကားဖြင့်။ သုနိဂ္ဂ

၁။ အနုဓမ္မစာရိနော။ ။အနုရူပေါ ဓမ္မော အနုဓမ္မော=လျော်သောတရား။ ဝိပဿနာအကျင့်အား လျော်သောတရား။ ဝါ=သီလဝိသုဒ္ဓိ အစရှိသော အဆင့်ဆင့်သော ဝိသုဒ္ဓိအကျင့်အား လျော်သောတရား။ ထို လျော်သော-တရားဟူသည် ကိလေသာတို့ကို ခြစ်ခွာပယ်ရှားတတ်သော အပ္ပိစ္ဆတာ အစရှိသော တရားများတည်း။

(တနည်း) အနုရူပေါ ဓဂ္ဂဗလဓမ္မော ဧတိဿာကံ အနုဓမ္မာ (သင့်လျော်ကောင်း မြတ်သော မဂ် ဖိုလ် တရားရှိသော ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ)။ အနုဓမ္မံ စရန္တိ သီလေနာတိ အနုဓမ္မစာရိနော။ အာစရိယဿ ဣဒံ အာစရိယကံ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား ဥစ္စာဖြစ်သော အယူဝါဒ (သစ္စာလေးပါးတရားဒေသနာ)။

ဟိတံ = ကောင်းစွာ နှိပ်ကွက်အပ်ပြီး ဖြစ်အောင်။ နိဂ္ဂဟေတွာ=နှိပ်ကွပ်၍။ သပ္ပါဠိဟာရိယံ” = ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ဆွဲထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ခြင်းနှင့်တကွ

၁။ သပ္ပါဠိဟာရိယံ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ သပ္ပါဠိဟာရိယံပုဒ်ကို “နိယျာနိကံ ကတွာ”ဟု ဖွင့်၍ ဋီကာ၌ “သနိဿရဏံ”စသည်ဖြင့် ဖွင့်၏။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၂၆) ဂေါတမကစေတီယသုတ် အဋ္ဌကထာ (နာ၊ ၂၃၇)၌မူ “သပ္ပါဠိဟာရိယန္တိ ပစ္စနိကပဋိဟရဏေန သပ္ပါဠိဟာရိယမေဝ ကတွာ ကထေမိ”ဟု ဖွင့်ခဲ့၏။ ထို ဂေါတမကစေတီယသုတ် ပါဠိကိုပင် မဟာနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ ကလဟာဝိဝါဒသုတ် (၃၁၂)၌ “သပ္ပါဠိဟာရိယန္တိ နိယျာနိကံ ကတွာ”ဟုလည်းကောင်း၊ မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ-၁၁၈)၌ “သပ္ပါဠိဟာရိယန္တိ သနိဿရဏံ သပ္ပဋိဟရဏံ၊ ပစ္စနိကပဋိဟရဏေန သပ္ပါဠိဟာရိယမေဝ ကတွာ ဒေသေမိတိ အတ္ထော”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်၏။ သီလကွန်အဋ္ဌကထာပေါဋ္ဌပါဒသုတ် (၃၁၃၊ ၃၁၄)၌လည်း အပ္ပါဠိဟိရကတ၊ သပ္ပါဠိဟိရကတပုဒ်တို့ကို သပ္ပါဠိဟာရိယပုဒ်ကဲ့သို့ပင် ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “နိယျာနိကံ ကတွာ”နှင့် သနိဿရဏံ စသော အဖွင့်တို့သည် ဖွင့်ရိုးဖွင့်စဉ် အဖွင့်များသာ ဖြစ်၏။ ပြခဲ့သော ထိုအဖွင့်များနှင့် တကွ ပြလတ္တံ့သော သပ္ပါဠိဟိရကတပုဒ် အဖွင့် သာဓကဝါကျတို့ကို နည်းမှီ၍ ပါဠိဟာရိယပုဒ်ကို ပတိပုဗ္ဗ ဟရဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့်-

ပဋိပက္ခာနံ ရာဂါဒီနံ ဟရဏံ ပဋိဟာရိယံ=ဆန့်ကျင်ဘက်ရာဂ စသည်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်း။ ပဋိဟာရိယမေဝ ပါဠိဟာရိယံ၊ သဟ ပါဠိဟာရိယေန ယော ဓမ္မော ဝတ္တတိတိ သပ္ပါဠိဟာရိယော=ဆန့်ကျင်ဘက် ရာဂ စသည်တို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်နိုင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သောတရားတော်။ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် ရာဂ စသည်တို့ကို ပယ်ရှားတားမြစ်နိုင်သော အစွမ်းတန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံသောတရားတော်။ ဤနည်းကို ယခင် တိကနိပါတ် ဂေါတမကစေတီယသုတ်၌လည်း ရေးခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ နောက်တနည်းကား-

ဝဇ္ဇဒုက္ခတော ပဋိဟရဏံ နိဗ္ဗာနပါပနံ ပဋိဟာရိယံ၊ တဒေဝ ပါဠိဟာရိယံ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်း။ သဟ ပါဠိဟာရိယေန ယော ဝတ္တတိတိ သပ္ပါဠိဟာရိယော=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ဆွဲထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော တရားတော်။ ဝါ=....သို့ ဆောင်ပို့နိုင်သော တရားတော်။ ဤဒုတိယ ဝစနတ္ထသည် ပြလတ္တံ့သော သာဓကဝါကျမှ နိယျာနိကပုဒ် ဝစနတ္ထနှင့် သဘောတူ၏။

သာဓကများ။ ။သပ္ပါဠိဟိရကတန္တိ နိယျာနိကံ။ ပါထိကဝဂ် ပါသာဒိကသုတ် ဋီကာ။ ၉၃။ ထိုပါသာဒိကသုတ်ပါဠိတော် (၁၀၂)၌လည်း ဤဘူမိစာလသုတ်အတိုင်း “သပ္ပါဠိဟာရိယံ ဓမ္မံ”ဟု ရှိသေးသည်ပင် ဖြစ်ပြီး သပ္ပါဠိဟိရကတပုဒ်နှင့် အဓိပ္ပါယ် အတူတူ ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အဖွင့်များကား-

ရာဂါဒီပဋိပက္ခဟရဏံ၊ ယထာနုသိဋ္ဌံ ဝါ ပဋိပဇ္ဇမာနာနံ ဝဇ္ဇဒုက္ခတော ပဋိဟရဏံ နိဗ္ဗာနပါပနံ ပဋိဟာရော၊ သော ဒေဝ အာကာရဿ ဣကာရံ ကတွာ ပဋိဟိရော၊

ဖြစ်အောင်။ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ဆွဲထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော အစွမ်း
 တန်ခိုး ရရှိအောင်။ ဓမ္မ=လောကုတ္တရာကိုးပါး တရားတော်ကို။ န ဒေသေဿ
 န္တိ=မဟောကြားနိုင်ကြကုန်သေး။ တာဝ=ထိုမျှလောက် ကာလပတ်လုံး။ အဟံ=
 ငါသည်။ န ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မမူသေး။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=
 ဤသို့သော စကားကို။ (ဘာသိတာ=မိန့်ကြားတော်မူအပ်ဖူးပါပြီ) [ဘုရား
 ဖြစ်ပြီးနောက် အဋ္ဌမသတ္တာဟဝယ် ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်ကပင်
 ထိုစကားကို မိန့်ကြားတော်မူအပ်ခဲ့ဖူးပါပြီ]

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာ
 ဘုရား၏။ သာဝကာ=တပည့်ဖြစ်ကုန်သော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့သည်။ ဝိယတ္တာ

ပဋိဟိရော ဧဝ ပါဠိဟိရော၊ သဟ ပါဠိဟိရေနာတိ သပ္ပါဠိဟိရံ၊ တထာသုပ္ပဝေဒိတ
 တာယ သပ္ပါဠိဟိရံ ကတန္တိ၊ သပ္ပါဠိဟိရကတံ၊ တာဒိသံ ပန ဝဇ္ဇတော နိယျာနေ
 နိယုတ္တံ၊ နိယျာနပ္ပယောနေဉ္စ ဟောတိတိ အာဟာ "နိယျာနိက"န္တိ။ ၎င်းပါသာဒိကသုတ်
 ဋီကာ၊ ၉၀။

သာဓကဋီကာပါဠိ စိစစ်ချက်။။ဤဋီကာ၌ ယခုပြခဲ့သည့်အတိုင်း "အာကာရဿ
 ဣကာရံ"ဟု ပါဠိရှိပြီး "ပါဠိဟိရံ"ဟူ၍ ဟ၌ ဣရဿဖြင့် ရုပ်ပြီးထားသည်ကို
 တွေ့ရ၏။ ဋီကာဆရာ၏လက်ထက်က ယင်းသို့ ဣရဿဖြင့် တွေ့ရသောပါဠိ အတိုင်းပင်
 ရုပ်စီရင်ထားလေသလောဟု တွေးတောမိ၏။ သို့သော် ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌
 "ပါဠိဟိရံ"ဟုချည်း ဒီဃဖြင့်ရှိသော ပါဠိအတိုင်းဆိုလျှင် အာဒိဃမှ ဣရဿသို့ ပြောင်းလဲ
 ခြင်းထက် ဒီဃသရတခုနှင့် ဒီဃသရတခုကို ဖလှယ်သည့် အနေဖြင့် အာဒိဃမှ ဤ
 ဒီဃသို့ ပြောင်းလဲခြင်းသာ သင့်လျော်၏။ ယင်းသို့ ဒီဃသရ အချင်းချင်းလဲလှယ်ခြင်း
 သည်သာလျှင် သဒ္ဒနိတိ (၁၃၀၃)သုတ်နှင့် ပဋိတော ဟိဿ ဟေရဏ် ဟိရဏ်"ဟူသော
 ကစွည်းသဒ္ဒါကြီးသုတ်တို့၏ ဤဒီဃဖြင့် ရုပ်ပြီးထားပုံနှင့် တထပ်တည်း တူညီနိုင်မည်
 ဖြစ်၏။ တနည်းဆိုရသော် "ဣကာရံ ကတွာ"ဟူသော ယင်းဋီကာပါဠိမှာ ကာလ
 ကြာမြင့်၍ ချွတ်ယွင်းသွားသော ပါဠိဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ယင်းပါဠိကို "ဤကာရံ
 ကတွာ"ဟု ဤဒီဃဖြင့် ပြင်လိုက်လျှင်လည်း ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာနှင့် သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌
 ကဲ့သို့ ဋီကာ၌လည်း ဤဒီဃဖြင့် "ပါဠိဟိရံ"ဟုသာ ရှိရမည်ဖြစ်၏။

ဤသုတ် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ အဖွင့်။ ။ဋီကာ၌ "ယထာ ပရဝါဒံ ဘဒ္ဒိတွာ
 သကဝါဒေါ ပတိဋ္ဌဟတိ၊ ဧဝံ ဟေတုဒါဟရဏေဟိ ယထာဓိဂတမတ္ထံ သမ္မာဒေတွာ
 ဓမ္မံ ကထေဿန္တိ၊ တေနာဟာ "နိယျာနိကံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေဿန္တိ"တိ ဟူ၍ ဖွင့်
 ထား၏။ ထိုအဖွင့်သည် သပ္ပါဠိဟာရိယဓမ္မ၏ ဂုဏ်ဝိသေသနကို ပြသောအဖွင့်
 ဖြစ်၏။ ပရဝါဒကို ဖျက်ဆီး၍ သကဝါဒ တည်မြဲအောင် အကြောင်းယုတ္တိဥဒါဟရဏ်
 တို့ဖြင့် ရနိုင်သမျှ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြည့်စုံစွာ ဟောကြားအပ်သော တရားသည်
 သပ္ပါဠိဟာရိယဓမ္မ ဖြစ်သည်ဟူ၍ သပ္ပါဠိဟာရိယဓမ္မ၏ဂုဏ်ကို ပြသည်ဟူလို။

=အရိယမဂ်အစွမ်းဖြင့် ထက်မြက်ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်ဖြစ်ပါကုန်၏။ ဝိနိတာ
 =....သတ်ပြီးပါကုန်၏။ ဝိသာရဒါ=....ကင်းပါကုန်၏။ ဝါ=....ပျပါကုန်၏။
 ပတ္တယောဂက္ခေမာ=ရှိပါကုန်၏။ ဝါ=သို့ရောက်ပါကုန်၏။ ဗဟုသုတာ=ရှိပါ
 ကုန်၏။ ဓမ္မဓရာ=ထားနိုင်ပါကုန်၏။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ=ကိုကျင့်ပါကုန်၏။
 သာမိစိပုဋိပန္နာ=ကိုကျင့်ကြပါကုန်၏။ အနုဓမ္မစာရိနော=လေ့ရှိကြပါကုန်၏။
 သကံ=သော။ အာစရိယကံ=ကို။ ဥဂ္ဂဟေတွာ=၍။ အာစိက္ခန္တိ=ဦးစွာပထမဟော
 ကြားနိုင်ကြပါကုန်၏။ ဒေသေန္တိ=ပါဠိကို ကောင်းစွာ ပို့ချနိုင်ပါကုန်၏။ပ။
 ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေန္တိ=ဟောကြားနိုင်ကြပါကုန်၏။ပ။ ယာဝ=လုံး။ မေ=ငါ၏။
 ဘိက္ခုနိယော=ရဟန်းမတို့သည်။ပ။ ဥပါသကာ=သီတင်းသည်တို့သည်။ ဝါ=
 ရတနာသုံးရပ်ကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သော ဒါယကာတို့သည်။ပ။ ဥပါသိကာ=
 သီတင်းသည်မတို့သည်။ပ။

ပါပိမ=မာရ်နတ်။ ယာဝ=လုံး။ မေ=၏။ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ဤမြတ်သော
 အကျင့်သည်။ (သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော အားလုံးသော) သာသနာ
 ဟူသော ဤမြတ်သောအကျင့်သည်။ ဣဒ္ဓုဇ္ဈေဝ=ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း။
 (သာယာဖွယ် စျာန်ချမ်းသာအနေအားဖြင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း)။ [ဟော
 ကြားသည့်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ကြံ အားထုတ်ကြခြင်းကြောင့် သာယာဖွယ်
 စျာန်ချမ်းသာဟူသော အကျိုးထူးကို ရရှိကြ၏။ ထိုရရှိထားအပ်သော စျာန်
 ချမ်းသာ အကျိုးတရားဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း ပြည့်စုံသော ဗြဟ္မစရိယ
 ဖြစ်သည် လည်းကောင်း ဟူလို]။

ဖိဘဉ္စ=စည်ပင်ပွင့်လင်းသည် လည်းကောင်း။ (ဝန်းကျင်ဥသယံ အားလုံးစုံ
 ပင်လုံးကျွတ် ပွင့်သကဲ့သို့ အဘိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့် စည်ပင်ပွင့်လင်း
 သည်လည်းကောင်း)။ ဝိတ္တာရိကံ စ=ကျယ်ပြန့်ခြင်းရှိသည်လည်းကောင်း။ (ထိုထို
 အရပ်မျက်နှာဘက်၌ တည်ရှိသောအားဖြင့် ကျယ်ပြန့်ခြင်းရှိသည်လည်းကောင်း)။
 ဗာဟုဇေညံ စ=(ထိုးထွင်းသိသောအားဖြင့်) များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏
 စီးပွားဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ ပုထုဘူတံ စ=ကျယ်ပြန့်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်
 လည်းကောင်း။ (အနည်းငယ်မျှ မကျန်ရအောင် လုံးဝဥသယံ ဘက်ပေါင်းစုံနည်း
 အားဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်သည်လည်းကောင်း)။ ဝါ=ကျယ်ပြန့်သည်အဖြစ်သို့
 ရောက်သည်လည်းကောင်း။ ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ=ပညာရှိနတ်လူတို့ တိုင်
 အောင်။ သုပ္ပကာသိတံ စ=(အာဒိကလျာဏ စသည်အဖြစ်အားဖြင့်) ကောင်းစွာ
 ထင်ရှားပြအပ်သည်လည်းကောင်း။ န ဘဝိဿတိ=မဖြစ်လတ္တံ့သေး။ တာဝ=
 ထိုမျှကာလပတ်လုံး။ အဟံ=ငါသည်။ န ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော်
 မမူသေး။ ဣတိ=သို့။ (ဘာသိတာ=ဖူးပါပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဧတရဟိ=၌။ ဘဂဝတော=၏။ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်။ ဣဒ္ဓုဇ္ဈေဝ

=လည်းကောင်း။ပ။ သုပ္ပကာသိတံ-စ=ကောင်း။(ဟောတိ=ဖြစ်နေပါ၏)။ ဘန္တေ
 =ရား။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ဘဂဝါ=သည်။ ပရိနိဗ္ဗာတု=ပါ။ပ။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလော
 =တည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ ပါပိမ=မာရ်နတ်။ တံ=
 သင်သည်။ အပ္ပေါဿုက္ခော=(ငါဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရန်) လုံ့လကြောင့်ကြ
 စိုက်ထုတ်မှု မရှိသည်။ ဝါ=ကြောင့်ကြံမဲ့နေသည်။ ဟောဟိ=ဖြစ်လော့။ န
 စိရံ=မကြာမြင့်မီ။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ပရိနိဗ္ဗာနံ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု
 ခြင်းသည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ဣတော=ဤနေ့မှ။ တိဏ္ဍံ မာသာနံ=
 သုံးလတို့၏။ အစ္စယေန=ကျော်လွန်ရာအခါ၌။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား
 သည်။ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူလတ္တံ့။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=
 မိန့်တော်မူပြီ)။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ (ဤနေ့မှ သုံးလကျော်လွန်ချိန်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ
 မည့်အကြောင်းကို မာရ်နတ်အား မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌)
 ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ စာပါလေ=သော။ စေတိယေ=၌။ သတော=သတိ
 စွဲကပ်အမှတ်ရတော်မူသည်။ (ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မဟူသော အာရုံ၌
 သတိလေးဖြာ မြဲစွာစွဲကပ် အမှတ်ရတော်မူသည်) သမ္မဇာနော=ညဏ်ဖြင့်ပိုင်း
 ဖြတ်သိမြင်တော်မူသည်။ (ဗုဒ္ဓဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို တရားဓမ္မဟောပြမှုကိစ္စ
 ပြီးဆုံးချိန်ဖြစ်သော ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်ရာကာလကို ညဏ်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ်သိမြင်တော်
 မူသည်) ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ အာယုသင်္ခါရံ=သက်တော်ရှည်ရန် ပြုစီမံတတ်သော

၁။ အာယုသင်္ခါရလ္လုတ်ဟူသည်။ ။ “သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော=အာယု သင်္ခါ
 ရော အာယုသင်္ခါရော=အသက်ခေါ် ဇီဝိတိန္ဒြေကို ပြုပြင်စီမံတတ်သော ဖလသမာပတ်”
 ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ရောဂါကင်းကွာ ကျန်းမာစွာဖြင့် အသက်တော်ကို ကြာရှည်တည်တံ့
 အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်တတ်သော ဖလသမာပတ်တရား”ဟု ဆိုလို၏။ မြတ်စွာ
 ဘုရားသည် အကယ်၍ အာယုကပ် တကပ်၊ တကပ်ကျော်ကျော် အသက်ရှည်စေတော်မူ
 လိုလျှင် ဖလသမာပတ်ကို ဆက်လက်ဝင်စားတော်မူရမည်။ အာယုဝစနဆေး ဘုဉ်းပေး
 သကဲ့သို့ ဖလသမာပတ်ဝင်စား၍ အသက်တော်ကို ကြာရှည်တည်တံ့အောင် ကျန်းမာ
 အောင် စောင့်ရှောက်ပြုပြင်တော်မူရမည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသို့ အသက်တော်ကို
 ပြုပြင်တတ်သော ဖလသမာပတ်ကို အာယုသင်္ခါရဟု ခေါ်၏။ ငါသည် ဤနေ့မှစ၍
 သုံးလမျှသာ ဖလသမာပတ်ဝင်စားတော့မည်။ သုံးလကျော်လျှင် ရောဂါကင်းကွာ
 သက်ရှည်ကြာစေသော ဖလသမာပတ်ကို ဆက်လက်ဝင်စားမှု မပြုတော့အံ့ဟု စိတ်ဆုံး
 ဖြတ်တော်မူသည်ကို အာယုသင်္ခါရစွန့်လွှတ်သည်ဟု ခေါ်၏။

နောက်တနည်းအဖွင့်။ ။သင်္ခရိယတေတိ သင်္ခါရော=ဖလသမာပတ်သည် ပြုစီမံ
 အပ်သော (ဖလသမာပတ်၏ ပြုပြင်ပေးမှုကို ခံယူရသော)၊ အာယု=အသက်ဇီဝိတိ
 န္ဒြေ။ အာယု စ တံ သင်္ခါရောစာတိ အာယုသင်္ခါရော၊ ဤဝစနတ္ထအလို အသက်

ဖလသမာပတ်ကို။ (အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကို ကြာရှည် တည်တံ့အောင် ပြုလုပ်စီမံ တတ်သော ဖလသမာပတ်ကို)။ သြဿန္တိ=(မဝင်စားတော့အံ့ဟု) စွန့်လွှတ်တော် မူပြီ။ (တနည်း)အာယုသင်္ခါရံ=ဖလသမာပတ်သည် ပြုလုပ်စီမံအပ်သော အသက်

ဇီဝိတိန္ဒြေကို အာယုသင်္ခါရဟု ခေါ်၏။ ဖလသမာပတ်ကို အာယုသင်္ခါရဟု ခေါ်သည် မဟုတ်။ ထို့ပြင် အာယုသင်္ခါရစွန့် လွှတ်သည်ဟု ဆိုရာ၌လည်း ပဌမနည်းတုန်းကကဲ့သို့ ဖလသမာပတ်ကို စွန့်လွှတ် သည်ဟု တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်မထွက်။ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကို စွန့်လွှတ်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်၏။ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ်ဝင်စားခြင်းကြောင့် ရောဂါကင်းကွာ ရှည်ကြာစွာ တည်တံ့မည်ဖြစ်သော အသက်တော်ကို ဖလသမာပတ်ဖြင့် ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုမပြုတော့အံ့ဟု စိတ်ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်ကို အာယုသင်္ခါရလွတ် တော်မူသည်ဟု ခေါ်သည်။ ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးနှင့် ဆီလျော်အောင် အဓိပ္ပါယ်နှစ်နည်း ရှင်းလင်းရေးပြနေရသော်လည်း မူရင်းအဓိပ္ပါယ် အနှစ်သာရ မထူးခြားလှပါ။

အာယုသင်္ခါရလွတ်တော်မူခြင်း၏ မူရင်းအကြောင်း။ ။ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော် မူပါဟု မာရ်နတ်က တောင်းပန်ခြင်းကြောင့် မြတ်စွာဘုရား အာယုသင်္ခါရ လွတ်တော်မူ သည်ဆိုသော်လည်း အမှန်တကယ်အားဖြင့်ကား မာရ်နတ်က တောင်းပန်ခြင်းကြောင့် အာယုသင်္ခါရ လွတ်တော်မူသည်မဟုတ်။ အကယ်၍ နိမိတ္တဩဘာသပြုသည်နှင့် တပြိုင် နက် "တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ကပ္ပံ" ဟု အရှင်အာနန္ဒာက အချိန်မီ တောင်းပန်နိုင်ခဲ့လျှင် လည်း အာယုသင်္ခါရ မလွတ်ဘဲ နေတော်မူမည်မဟုတ်။ လွတ်မည် ဧကန်သာ ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟု မူရင်းအကြောင်းကို ဖော်ပြရသော်-မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည် သတ္တဝါတို့ကို တရားဓမ္မ ဟောပြောဆုံးမခြင်းငှာသာ လျှင် လူ့ပြည်လူ့လောက၌ အသက် ခန္ဓာ ဆက်ကာ ကြာရှည် တည်နေတော်မူကြ ခြင်းဖြစ်၏။ ယင်းသို့ တည်နေတော်မူ ကြရာ၌လည်း မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ဟောပြောဆုံးမမှုပြုထိုက်သော သတ္တဝါ (ဗုဒ္ဓဝေနေယျ သတ္တဝါ)ရှိမှသာ တည်နေတော်မူမည်။ မရှိလျှင် တည်နေတော်မူမည် မဟုတ်။ ထိုဗုဒ္ဓဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကလည်း ထိုနေ့မှ စ၍ သုံးလကျော်လွန်လျှင် တဦးတယောက်မျှမရှိတော့။ သို့ဖြစ်လျှင် မြတ်စွာဘုရား၏လုပ်ငန်းကိစ္စ (ဗုဒ္ဓကိစ္စ)မရှိ တော့ပြီ။ ယင်းသို့ ဗုဒ္ဓဝေနေယျသတ္တဝါမရှိတော့၍ ဗုဒ္ဓကိစ္စ အားလုံး ပြီးဆုံးပြီဖြစ်သော ကြောင့်သာလျှင် အာယုသင်္ခါရ လွတ်တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

နိမိတ္တဩဘာသပြုတော်မူခြင်း၏ မူရင်းအကြောင်း။ ။ထို့အပြင် "တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ကပ္ပံ" ဟု အရှင်အာနန္ဒာက တောင်းပန်မှုပြုရန် ရည်သန်၍ နိမိတ္တ ဩဘာသပြုတော်မူသည်ဟု ဆိုခဲ့သော်လည်း ထိုရည်သန်ချက်သည် နိမိတ္တဩဘာသ ပြုတော်မူခြင်း၏ မူရင်းအကြောင်းမဟုတ်။ တကယ် မူရင်းအကြောင်းကား "သောက တနုကရဏတ္ထံ" နှင့်အညီ အရှင်အာနန္ဒာကို သောကနည်းပါးစေလိုတော်မူခြင်း (စိတ် သက်သာရာရစေတော်မူလိုခြင်း)ဟုသောအကြောင်းသာတည်း။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊ ၂၉၈။

ဇီဝိတိန္ဒြေကို။ သြဿဇ္ဇိ=စွန့်လွှတ်တော်မူပြီ။ (ဖလသမာပတ်ဖြင့် တည်တံ့စေမှု မပြုတော့အံ့ဟု စိတ်ဆုံးဖြတ်တော်မူပြီ)။

စ=ထူးဆန်းအံ့သြဖွယ်ဖြစ်ရပ်ကား။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာယု သင်္ခါရေ=အာယုသင်္ခါရကို။ သြဿဋ္ဌေ=စွန့်လွှတ်တော်မူအပ်ပြီးလသော်။ ဘိသနကော=(ရာဂမကင်းသူတို့ကို) ကြောက်လန့်စေနိုင်သော။ [ဘိသိ+ ဇော+ ယု+က။ အဝိတရာဂေ ဘိသေတိတိ ဘိသနော။ သော ဧဝ ဘိသနကော] သလောမဟံသော=အမွေးရွှင်ပျ၊ ကြက်သီးထခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဝါ=ကြက် သီးမွေးညင်းထစေနိုင်လောက်သော။ မဟာဘူမိစာလော=ကြီးစွာသော မြေတုန် လှုပ်ခြင်းသည်။ (ဇာတိခေတ်ဖြစ်သော တသောင်းသော လောကဓာတ်အရပ်ဌာန အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ကြီးစွာသော မြေတုန်လှုပ်ခြင်းသည်) အဟောသိ= ဖြစ်လေပြီ။ ဒေဝဒုန္နဘိယောစ=မိုးစည်ကြီးတို့သည်လည်း။ ဝါ=မိုးတိမ်ကင်း ပျောက်, အခြောက်တိုက် မိုးခြိမ်းသံတို့သည်လည်း။ ဖလိသု=ထစ်ချုန်းမြည်ဟီး ကုန်ပြီ။

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ (အာယုသင်္ခါရ လွှတ်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌) ဘဂဝါ =သည်။ ဧတမတ္ထံ =ဤအနက်သဘောကို။ (ဤသင်္ခါရနှင့် ဝိသင်္ခါရတို့၏ ထူးခြားချက်အနက်သဘောကို) ဝိဒိတွာ=အကြွင်းမဲ့သိမြင်တော်မူ၍။ တာယံ ဝေလာယံ=(အာယုသင်္ခါရ လွှတ်တော်မူပြီးရာ)ထိုအခါ၌။ ဣမံ ဥဒါနံ=ပီတိ အဟုန်တွက်, ပေါ်ထွက်ရွှင်လန်း, ဤဥဒါန်းဂါထာကို။ (ကြွင်းမဲ့ဥသံ အားလုံး စုံသော သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်တော်မူ၍ သင်္ခါရကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ကိုယ်တော် မြတ် ကြွသွားတော်မူခြင်းကို ဖော်ပြသော ဤဥဒါန်းဂါထာကို) ဥဒါနေသိ= ကျူးရင့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဥဒါနေသိ=ကျူးရင့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

၁။ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ။ ။ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာတိ ဧတံ သင်္ခါရဝိသင်္ခါရာနံ ဝိသေသသင်္ခါတံ အတ္ထံ သဗ္ဗကာရတော ဝိဒိတွာ။ ၎င်း-၂၉၈။

၂။ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ။မြတ်စွာဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ် ကိုယ်တော်တိုင် ဆုံးမရမည်ဖြစ်သော ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကို ဟောပြောဆုံးမမှု ဗုဒ္ဓကိစ္စအားလုံး ပြီးဆုံးရန် သုံးလမျှသာ လိုတော့သော ဤနေ့၌ “ငါဘုရားသည် ဘဝသံသရာ ကြာမြင့်စွာ ထမ်းရွက်လာခဲ့သော ဤခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောတည်းဟူသော ဒုက္ခဝန်ထုပ် ဝန်ပိုး ကြီးကို မကြာမီ ပစ်ချထားခဲ့တော့မည်”ဟူ၍ ကောင်းစွာ ဆင်ခြင် သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားမှာ ထိုခန္ဓာဒုက္ခဝန်ထုပ်ကြီးမရှိရာ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ၏ ဂုဏ်ကို အထပ်ထပ် ဆင်ခြင်စဉ်းစားတော်မူသောအခါ အလွန်မွန်မြတ်သော နှစ်သက်ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်မှု ပီတိသောမနဿများ ဖြစ်ပွားလာ၏။ ယင်းသို့ ဖြစ်ပွားလာသော ပီတိသောမနဿ အရှိန်အဟုန်ကြောင့် “တုလမတုလဉ္စ” အစရှိသော ဥဒါန်းဂါထာကို ကျူးရင့်တော်မူ သည်။ ဣမံ ဥဒါနံ အနဝသေသသင်္ခါရေ ဝိဿဇေတွာ အတ္တနော ဝိသင်္ခါရဂမနဒိပကံ

မုနိ=သိဖွယ်အားလုံး၊ စဆုံးမကျန်၊ အမှန်သိမြင် ဘုရားရှင်သည်။ သမ္ဘဝံ= အကျိုးဝိပါက် ဖြစ်ပေါ်လာရာ ဖြစ်သော။ ဘဝသင်္ခါရံ=ဘဝအသစ် စီမံပြုလုပ် တတ်သော။ တုလံ စ=နှိုင်းချိန် သတ်မှတ် ပိုင်းဖြတ်အပ်သော ကာမာဝစရက်ကို လည်းကောင်း။ (အစွမ်း၊ အာနုဘော်နည်းပါးခြင်းကြောင့် တိုင်းတာ သတ်မှတ် ပိုင်းဖြတ်၍ ရစကောင်းသော ကာမာဝစရက်ကိုလည်းကောင်း) အတုလံ စ^၁=

ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ၊ ကသ္မာ ဥဒါနေသိ။ပ။ တေန ပီတိဝေဂေန ဥဒါနေသိ။ ဥဒါနံ အဋ္ဌကထာနည်း။

၁။ တုလ အတုလမည်သော ကံများ။ ။သဗ္ဗေသံ သောဏသိင်္ဂါလာဒီနမ္မိ ပစ္စက္ခဘာဝတော တုလိတံ ပရိစ္ဆိန္နန္တိ တုလံ=ကာမာဝစရက်သည် အိမ်ခွေး တောခွေး များပါမကျန် အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်များပင် ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ပစ္စက္ခဖြစ်သောကြောင့် ပိုင်းဖြတ်အပ်သောတရားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကာမာဝစရက်ကို တုလခေါ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၌ အိမ်ခွေး၊ တောခွေးများမှာပင် ပစ္စက္ခဖြစ်သည်ဟူသော စကား၏ဆိုလိုရင်းမှာ ထိုခွေးများသည်ပင် ကာမာဝစရက် အကောင်းအဆိုးကို ခွဲခြား သိနိုင်သည်။ (သို့မဟုတ်)ထိုခွေးများမှာပင် ကာမာဝစရက် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်ကံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကာမာဝစရက်သည် ဂုဏ်အရည်အချင်းအားဖြင့် နိမ့်ကျသေးငယ် ၍ တိုင်းတာပိုင်းဖြတ်အပ် ပိုင်းဖြတ်နိုင်သည်ဟူ၍ ဆိုလိုရင်း စဉ်းစားမိ၏။ ဋီကာ၌ “အပ္ပါနဘာဝတာယ ပရိစ္ဆိန္နံ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ-

ကာမာဝစရက်သည် တန်ခိုးအရှိန်အဝါ အာနုဘော် အစွမ်းနည်းပါး၏။ မဟဂ္ဂုတ်ကံ များကဲ့သို့ အစွမ်းမထက်မြက်။ မဟဂ္ဂုတ် ဈာန်ဇောအစဉ်များလောက် အချိန်ကြာရှည်စွာ မဖြစ်နိုင်။ ကြာရှည်စွာလည်း အကျိုးမပေးနိုင်။ ထို့ကြောင့် ကာမာဝစရက်သည် သေးငယ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကဲ့သို့ တိုင်းတာအပ်၊ ပိုင်းဖြတ်အပ်သည်။ တိုင်းတာပိုင်းဖြတ်၍ ရစကောင်းသည်ဟု ဆိုလို၏။ တုလိယတိတိ တုလံ=ပိုင်းဖြတ်အပ်သော ကံ(ကာမာဝစရ ကံ)။

မဟဂ္ဂုတ်ကံများကား ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတို့ကို ပယ်ခွာနိုင်၏။ ဈာန်ဇော အစဉ် အနေအားဖြင့်လည်း အချိန်ကြာရှည်စွာ ဖြစ်နိုင်၏။ မဟာကပ်ပေါင်းများစွာ ရှည်မြင့်ကြာအောင် ကျယ်ပြန့်ကြီးမားသော အကျိုးကိုလည်းပေးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် န တုလံ အတုလံ=မပိုင်းဖြတ်အပ်သော ကံ။ (ဂုဏ်အရည်အချင်းအားဖြင့် ကာမာဝစရ ကံများနှင့် နှိုင်းချိန်တိုင်းတာမှု ပိုင်းဖြတ်မှု မပြုအပ်သောကံ)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ တနည်း အားဖြင့် နတ္ထိ တုလံ သဒိသံ ယဿာတိ အတုလံ=နှိုင်းချိန်တိုင်းတာဖွယ်ရာ အလားတူ အခြားသော လောကီကံမရှိသောကံ (မဟဂ္ဂုတ်ကံ)။ အခြားသော တုလကံ၊ အတုလကံ နှစ်မျိုးခွဲခြား အရကောက်ပုံအမျိုးမျိုးကို နိဿယခန်း အနက်ပေးနည်းများအတိုင်း သိလေ။

“သမ္ဘဝတိ ဇောသ္မာတိ သမ္ဘဝေါ=အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကံတရား”ဟု ဋီကာ ဝစနတ္ထပြု၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ထိုပုဒ်ကို “ရာသိကာရကံ ပိဏ္ဏကာရကံ=အကျိုးတရား

မပိုင်းဖြတ်အပ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကံကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=နှိုင်းချိန်ပိုင်းဖြတ်ဖွယ်ရာ အလားတူ အခြားသော လောကီကံမရှိသော မဟဂ္ဂုတ်ကံကိုလည်းကောင်း။ အဝဿဇိ=အရိယမဂ်ဖြင့် စွန့်လွှတ်တော်မူပြီ။

(တနည်း)-တုလံ စ=နှိုင်းချိန် ပိုင်းဖြတ်အပ်သောကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရကံကို လည်းကောင်း။ အတုလံ စ=မနှိုင်းချိန် မပိုင်းဖြတ်အပ်သော အရူပါဝစရကံကို လည်းကောင်း။ (တနည်း) တုလံ စ=ဤရွေ့ ဤမျှဟု နှိုင်းချိန်ပိုင်းဖြတ်နိုင်၍ နည်းသော အကျိုးရှိသော ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရကံကို လည်းကောင်း။ အတုလံ စ=ဤရွေ့ ဤမျှဟု မနှိုင်းချိန် မပိုင်းဖြတ်နိုင်အောင်များသော အကျိုးရှိသော ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရကံကို လည်းကောင်း။ အဝဿဇိ=အရိယမဂ်ဖြင့် စွန့်လွှတ်တော်မူပြီ။

(သင်္ဂါမသီသေ=ရှေ့တန်းစစ်မြေပြင်စခန်း၌၊ မဟာယောဓော=စစ်ဗိုလ်ကြီးသည်) ကဝစံ=ချပ်ဝတ်တန်ဆာကို။ ဘိန္ဒုတိ ဣဝ=ဆုတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးပစ်

အစုအဝေးကို ပြုလုပ်တတ်သော ကံ"ဟူ၍ ဖွင့်သည်။ အဋ္ဌကထာ၌ နောက်ထပ် ဂါထာအနက် တနည်းဖွင့်ထားသေး၏။ ထိုအဖွင့်အနက်မှာ-

နောက်တနည်း ဂါထာအနက်။ ။ မုနိ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အတုလဉ္စ=တန်းတူ ရည်တူ တရားမရှိသော နိဗ္ဗာန်ကို လည်းကောင်း။ သမ္ဘဝဉ္စ=ဘဝဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို လည်းကောင်း။ တုလံ (တုလေန္တော)=စူးစမ်းဆင်ခြင်တော်မူလျက်။ (ခန္ဓာငါးပါးကား အနိစ္စ၊ ခန္ဓာချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကား နိစ္စဟူ၍ နိဗ္ဗာန်၏အကျိုး၊ ခန္ဓာ၏ အပြစ်ကို စိစစ်သောအားဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်တော်မူလျက်။ ဝါ=ခန္ဓာဖြစ်လာခြင်းကား ဘယ။ ခန္ဓာ မဖြစ်ခြင်းကား ခေမဟူ၍ အကျိုးအပြစ်ကို စိစစ်သောအားဖြင့် စူးစမ်း ဆင်ခြင်တော်မူလျက်) ဘဝေ=ဘဝခန္ဓာ၌။ အာဒိနဝံစံ=အပြစ်ကိုလည်းကောင်း။ နိဗ္ဗာနေ=နိဗ္ဗာန်၌။ အာနိသံသံ စ=အကျိုးဂုဏ် အာနိသင်ကို လည်းကောင်း။ ဒိသ္မာ= မြင်တော်မူ၍။ ဘဝသခါရံ=ဘဝခန္ဓာကို စိမ့်ပြုလုပ်တတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံ ကို။ အဝဿဇိ=(ထိုကံကုန်စေတတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့်) ပယ်စွန့်တော်မူပြီ။ (ကထံ= အဘယ်သို့။ အဝဿဇိ=ပယ်စွန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

(သင်္ဂါမသီသေ=ရှေ့တန်း စစ်မြေပြင်စခန်း၌၊ မဟာယောဓော=စစ်ဗိုလ်ကြီးသည်) ကဝစံ=ခန္ဓာကိုယ်ကို ရစ်ပတ်ဝတ်ထားသော ချပ်ဝတ်တန်ဆာကို။ ဘိန္ဒုတိ ဣဝ=ဆုတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးပစ်သကဲ့သို့။ တထာ=ထို့အတူ။ မုနိ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဇ္ဈတ္တရတော=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ ဝိပဿနာရှုသောအားဖြင့် ပျော်မွေ့တော်မူသည်။ သမာဟိတော=သမထဖြင့် တည်ကြည်တော်မူသည်။ ဝါ=သမထဖြင့် စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ ထားတော်မူသည်။ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍) အတ္တသမ္ဘဝံ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကိလေသာပိုက်ကွန်ကိုလည်း။ အဘိန္ဒု=ဖောက်ဖြတ်ဖျက်ဆီးတော်မူပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဥဒါနေသိ=ကျူးရင့် မိန့်မြှောက်တော်မူပြီ)

သကဲ့သို့။ တထာ=ထိုအတူ။ မုနိ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဇ္ဈတ္တရတော=မိမိ
 ခန္ဓာအစဉ်တရားတို့၌ ပျော်မွေ့တော်မူသည်။ (မိမိခန္ဓာအစဉ်တရားတို့၌ ဝိပဿနာ
 ရှုသောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အာရုံပြုဆင်ခြင် စဉ်းစားသောအားဖြင့် လည်း
 ကောင်း ပျော်မွေ့တော်မူသည်) သမာဟိတော=(ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ၊ နှစ်ဖြာသော
 သမာဓိဖြင့်) စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ ထားတော်မူသည်။ ဝါ=
 တည်ကြည်တော်မူသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) အတ္တသမ္ဘဝံ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော
 ကိလေသာကိုလည်း၊ အဘိန္နိ=ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးတော်မူပြီ။ ဣတိ=ဤသို့။ (ဥဒါနေသိ
 =ကျူးရင့်မိန့်မြှောက်တော်မူပြီ) [နောက်တနည်း ဂါထာအနက်ကို အောက်ခြေ
 အဓိပ္ပါယ်ခန်း၌ ရေးထားပြီ]

အထခေါ=မဟာဘူမိစာလဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌။ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=
 အရှင်အာနန္ဒာမှာ။ ဧတံ=ဤသို့ လွန်စွာအံ့ဩ၊ သိလိုသော ဆန္ဒသည်။ အဟောသိ
 =ဖြစ်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့၊ အဟောသိ=နည်းဟူမူ) အယံ ဘူမိစာလော=ဤမြေ
 တုန်လှုပ်ခြင်းသည်။ မဟာ ဝတ=ကြီးမားလှပါပေစွာတကား၊ အယံ ဘူမိစာလော
 =သည်။ ဘိသနကော=ကြောက်လန့်စေနိုင်သည်။ သလောမဟံသော=အမွေး
 ရွှင်ပျ ကြက်သီးထခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ ဝါ=ကြက်သီးမွေးညင်း ထစေနိုင်
 လောက်သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) သုမဟာ ဝတ=အလွန်ကြီးမားလှပါပေစွာ
 တကား။ ဒေဝဒန္တုဘိယော စ=လည်း။ ဖလိသုံ=ကုန်ပြီ။ မဟတော=ကြီးမားလှစွာ
 သော။ ဘူမိစာလဿ=မြေတုန်လှုပ်ခြင်း၏။ ပါတုဘာဝါယ=ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းငှာ။
 ဟေတု=အကြောင်းဟိတ်ကား။ ကော နုခေါ = အဘယ်နည်း။ ပစ္စယော
 =အကြောင်းပစ္စည်းကား။ ကော နုခေါ=နည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ ဝါ=ဤသို့
 လွန်စွာအံ့ဩ၊ သိလိုသော ဆန္ဒသည်။ (အဟောသိ=ပြီ)

အထခေါ=(လွန်စွာအံ့ဩ၊ သိလိုသောဆန္ဒဖြစ်ရာ) ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ
 အာနန္ဒော=သည်။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ အယံ ဘူမိစာလော=သည်။ မဟာ ဝတ=
 ကား။ ဘန္တေ=ရား။ အယံ ဘူမိစာလော=သည်။ပ။ ပစ္စယော=သည်။ ကော
 နုခေါ=နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊
 မဟတော=သော။ ဘူမိစာလဿ=၏။ ပါတုဘာဝါယ=ငှာ။ ဟေတု=အကြောင်း
 ဟိတ်တို့သည်။ ဣမေ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့ပေတည်း။ ပစ္စယာ=တို့သည်။ ဣမေ
 အဋ္ဌ=တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

အာနန္ဒ=နွာ။ အယံ မဟာပထဝီ=ဤမြေကြီးသည်။ (ယူဇနာ နှစ်သိန်း
 လေးသောင်း ထုထည်ရှိသော ဤမြေကြီးသည်) ဥဒကေ=(ယူဇနာ လေးသိန်း
 ရှစ်သောင်းထုထည်ရှိသော) ရေပြင်၌ ။ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏။ ဥဒကံ=(ယူဇနာ
 လေးသိန်းရှစ်သောင်းထုထည် ရှိသော) ရေသည်။ ဝါတေ=လေထု၌။ (ယူဇနာ
 ကိုးသိန်းခြောက်သောင်း ထုထည်ရှိသော လေ၌) ပတိဋ္ဌိတံ=တည်၏။ ဝါတော=
 လေထုသည်။ အာကာသဋ္ဌော=ဟင်းလင်းပြင်၌ တည်သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ယံ (ယသ္မိံ သမယေ)=အကြင်အခါ၌၊ [တနည်း-ယံ ယေန သမယေန=အကြင်အခါဖြင့်] မဟာဝါတာ=(ဥက္ခေပကမည်သော) ကြီးမား ပြင်းထန်သော လေတို့သည်။ (ရေထုကို ဆောင်ထားသော လေထုကို ဖောက် ဖြတ်၍ ထိုလေထုကို တည်နေရာဌာနမှ ပစ်လွှင့် ဖယ်ရှားတတ်သော ကြီးမား ပြင်းထန်သော လေတို့သည်။) ဝါယန္တိ=တိုက်ခတ်ကုန်၏။ [ဥက္ခေပက=လေထုကို တည်ရာဌာနမှ ပစ်လွှင့်ဖယ်ရှားတတ်သောလေ] မဟာဝါတာ= (ဥက္ခေပက မည်သော) ကြီးမားပြင်းထန်သောလေတို့သည်။ ဝါယန္တာ=တိုက်ခတ်ကုန်လသော်။ ဥဒကံ=ရေထုကို။ ကမ္မေန္တိ=လှုပ်ရှားစေကုန်၏။ ဥဒကံ=ရေထုသည်။ ကမ္မိတံ =(လေထုကံ) လှုပ်ရှားစေအပ်သည်။ ဝါ=(လေထုကြောင့်) လှုပ်ရှားသည်။ (သမာနံ =ဖြစ်လသော်) [တနည်း-ကမ္မိတံ=လေထုက လှုပ်ရှားစေအပ်သော၊ ဝါ=လေထု ကြောင့် လှုပ်ရှားသော။ ဥဒကံ=ရေထုသည်] ပထဝီ=မြေထုကို။ ကမ္မေတိ= တုန်လှုပ်စေ၏။ သော သမယော=ထိုအခါသည်။ (ဥက္ခေပကမည်သော ပြင်းထန်သောလေတို့ တိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် ရေထုလှုပ်ရှားသဖြင့် မြေထု တုန်လှုပ်ရာ ထိုအခါသည်) 'ဟောတိ=တရံကခါ ဖြစ်တတ်ပေ၏။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (ဥက္ခေပကမည်သော လေပြင်း တိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် ရေထုတုန်လှုပ်ရွေ့လျားခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=ဥက္ခေပကမည်သော ဝါယောဓာတ် ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း သည်) [အဋ္ဌကထာ၌ ထိုအကြောင်းကို "ပဋ္ဌမော ဓာတုကောပေန" ဟု ဖွင့်သည်] မဟာတော=သော။ ဘူမိစာလဿ=၏။ ပါတုဘာဝါယ=ငှါ။ ပဋ္ဌမော=ရှေးဦးစွာ သော။ ဟေတု=အကြောင်းဟိတ်တည်း။ ပဋ္ဌမော=သော။ ပစ္စယော=အကြောင်း ပစ္စည်းတည်း။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အကြောင်းတမျိုးကား။ [တနည်း-အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်။ အပရံစ=အခြားသော အကြောင်းကိုလည်း။ အဟံ=ငါသည်။ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့] ဣဒ္ဓိမာ= ကြီးသောတန်ခိုးရှိသော။ စေတောဝသိပ္ပတ္တော=စိတ်၏ ဝသိဘော်သို့ရောက်သော။ ဝါ=စိတ်၏ လိုတိုင်းပြီးမြောက် သိဒ္ဓိပေါက်သည်အဖြစ်သို့ရောက်သော။ [ပုဒ်နက် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ဒုတိယတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၁၄) စတုတ္ထ နိပါတ်စာပိုဒ် (၅) အနုသောတသုတ်ကြည့်] သမဏော ဝါ=ရဟန်းသည်သော် လည်းကောင်း။ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းသည်သော် လည်း ကောင်း။ မဟိဒ္ဓိကာ=ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော။ (အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ အကြီးအကျယ် ပြီးစီးထမြောက်မှုရှိသော) မဟာနဘာဝါ=ကြီးသော အာနဘော် ရှိသော။ (ကြီးမားများပြားသော ခံစားဖွယ် ဣဿရိယသမ္ပတ္တိ စသည် ရှိသော) ဒေဝတာ ဝါ=နတ်သည်သော်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ရှိတတ်၏။

တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ (ထိုတန်ခိုးကြီးသော သမဏ ဗြာဟ္မဏ ဒေဝတာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝါ=မှာ)။ ပရိတ္တာ=အားနည်းသော။ (ရပြီး ခါစမျှဖြစ်၍ အလွန်ကောင်းမွန်ကြေညက်စွာ မပွားစေအပ် မလေ့ကျက်အပ်သေး၍ အားနည်းသော) ပထဝီသညာ=မြေဟူ၍ရှုမှတ်သော သညာသည်။ ဝါ=ပထဝီ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု ရှုမှတ်ပွားများအပ်သော သညာအမျိုးပြုသော ဘာဝနာသည်။ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ အပ္ပမာဏာ=အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော။ ဝါ=အတိုင်းအဆပမာဏမရှိအောင် အဖန်ဖန်ကြေညက်စွာ လေ့ကျက်ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်ဖြစ်၍ အားကောင်းသော။ အာပေါသညာ=ရေဟူ၍ ရှုမှတ်သော သညာသည်။ ဝါ=အာပေါကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု ရှုမှတ်ပွားများသော သညာအမျိုးပြုသော ဘာဝနာသည်။ ဘာဝိတာ=သည်။ ဟောတိ=၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဣမံ ပထဝီ=ဤမြေကြီးကို။ ကမ္မေတိ=တုန်လှုပ် စေ၏။ သင်္ကမ္မေတိ=ဝန်းကျင်ပတ်လည်တုန်လှုပ်စေ၏။ သမ္ပကမ္မေတိ=ဝန်းကျင် ပတ်လည် အမျိုးမျိုးတုန်လှုပ်စေ၏။ သမ္ပဝေခေတိ=ဝန်းကျင်ပတ်လည် အမျိုးမျိုး လှုပ်ခါ၏။ [သင်္ကမ္မေတိ-စသည်တို့မှာ ဝေဝုဏ်ပရိယာယ် စကားလှယ်များ ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အလွန်ထူးခြား အောင် အနက်ပြန်ဆိုဖွယ် မလိုတော့ပေ။] အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်း သည်။ (တန်ခိုးအာနုဘော်ကြီးမားသော သမဏ ဗြာဟ္မဏ နတ်ဗြဟ္မာ၏။ ပရိတ္တာ ပထဝီသညာနှင့် အပ္ပမာဏာ အာပေါသညာ ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=ဤဉာဏ်ခွံ၊ ကမ္မဝိပါကဇိခွံ၏ အစွမ်းအာနုဘော်ဟူသော အကြောင်းသည်။) ပ။ ဒုတိယော^၁=သော။ ဟေတု။ ပ။ ပစ္စယော။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=အကြင်အခါ၌။ ဗောဓိသတ္တော=ဘုရား အလောင်းတော်သည်။ တုသိတာ=တုသိတာမည်သော။ ကာယာ=နတ်အပေါင်း မှ။ ဝါ=နတ်ပြည်မှ။ စဝိတွာ=စုတေ၍။ ဝါ=ကွယ်လွန်ခဲ့၍။ သတော=သတိမလပ် အမှတ်ရလျက်။ (စုတေသည်၊ ပဋိသန္ဓေနေသည်ကို သတိမလပ် အမှတ်ရလျက်) သမ္ပဇာနော^၂=ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားသိလျက်။ (စုတေသည်၊ ပဋိသန္ဓေနေသည်ကို

၁။ အယံ ဒုတိယော ဟေတု။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ဒုတိယော ဣဒ္ဓါနုဘာဝေန” ဟု ဖွင့်၍ ဋီကာ၌ “ဣဒ္ဓါနုဘာဝေနာတိ ဉာဏ်ခွံယာ ကမ္မဝိပါကဇိခွံယာ ပဘာဝေန တေဇေနာတိ အတ္တော” ဟု ဖွင့်၏။ ထို၌ ဉာဏ်ခွံဟူသည် “သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဣဒ္ဓိမာ စေတောဝသိပ္ပတ္တော” ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏ အဘိညာဉ်တန်ခိုးတည်း။ ကမ္မဝိပါကဇိခွံဟူသည် “ဒေဝတာ ဝါ မဟိဒ္ဓိကာ မဟာနဘာဝါ” ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ နတ်၏ကမ္မဝိပါကအနေအားဖြင့် ဖြစ်သော တန်ခိုးတည်း။

၂။ သတော သမ္ပဇာနော။ ။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် စုတိစိတ်မဖြစ်မီ အနည်းငယ်သော စိတ်ဝါရ (စိတ်အလှည့်အကြိမ်=စိတ်အသိုင်းအဝိုင်း)မှစ၍ “ငါစုတေခါ

ခွဲခြားတတ်သောဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားသိလျက်) မာတုကုစ္ဆိ=မယ်တော်ဝမ်းတိုက်သို့။
 ဩက္ကမတိ=သက်ရောက်တော်မူ၏။ တဒါ=ထိုအခါ၌။ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌
 ပဋိသန္ဓေတည်နေသက်ရောက်ရာ ထိုအခါ၌) အယံ ပထဝီ=ဤမြေကြီးသည်။
 ကမ္မတိ=၏။ပ။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌
 ဘုရားအလောင်းတော် ပဋိသန္ဓေ တည်နေခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။
 ဝါ=မယ်တော် ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသော ဘုရားအလောင်းတော်၏

နီးပြီ။ ငါစုတေ နေသည်” ဟုသိ၏။ အမှတ်သတိရ၏။ (အခြားသာမန်နတ်လူတို့ကဲ့သို့
 ကြောက်လန့်ပြီး သတိလက်လွတ်ဖြစ်သွားသည် မဟုတ်)။ မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေ
 နေပြီးလျှင်လည်း “ငါသည် မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေနေပြီ” ဟု သိ၏။ အမှတ်သတိ
 ရ၏။ ယင်းသို့ စုတေမှန်း၊ ပဋိသန္ဓေနေမှန်းသိသည်၊ သတိရသည်ကို “သတော
 သမ္ပဇာနော” ဟု ဆိုလို၏။ အတိအကျဆိုရသော်-

စုတိစိတ် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်နေတုန်း အချိန်၌ကား “ငါ့မှာ စုတိစိတ် ပဋိသန္ဓေစိတ်
 ဖြစ်နေသည်ဟု ချက်ချင်းမသိနိုင်၊ မသိစကောင်း။ စိတ်ဖြစ်ပုံက အလွန်တိုတောင်း
 သောကြောင့်မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ထိုစုတိစိတ် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့်ပင် ထိုစုတိစိတ်
 ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို ပြန်၍ သိနိုင်ရိုးထုံးစံမရှိသည်သာမက စုတုပပါတဉာဏ်ဖြင့်ပင် ထိုစုတိ
 ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို မသိစကောင်း၊ သိနိုင်သော အရာမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် မရဏာသန္တဝီထိ
 မဖြစ်မီ အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော ကာမဇောမနောဒွါရဝီထိ တခုခု၌ပါသော သတိဉာဏ်ဖြင့်
 “ငါ စုတေသေလွန်နေသည်” ဟု အမှတ်သတိရခြင်း သိခြင်းဖြစ်၏။

ထို့အတူ ပဋိသန္ဓေဝီထိဖြစ်တုန်းအချိန်နှင့် ဘဝနိကန္တိကဝီထိ ဖြစ်တုန်းမှာလည်း
 အဝိသယဖြစ်၍ (သိလို့ဖြစ်နိုင်သောအရာမဟုတ်၍) ပဋိသန္ဓေနေမှန်း မသိနိုင်သေး။
 ထိုဝီထိများဖြစ်ပြီး၍ အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော ကာမဇောမနောဒွါရဝီထိ တခုခု၌ပါသော
 သတိဉာဏ်ဖြင့် “ငါသည် မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေနေပြီ” ဟု သိ၏။ အမှတ်သတိ
 ဖြစ်လာ၏။ ယင်းသို့ သတိဉာဏ်ဖြစ်သည်ကို “သတော သမ္ပဇာနော” ဟု ဟောတော်မူ
 သည်ဟု အတိအကျဆိုရာ၏။ သာဓကပါဠိကား-

စုတော စ စဝါမိတိ ဇာနာတိ၊ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ၊ ပဋိသန္တိ ဂဟေတွာပိ
 ဇာနာတိ၊ ပဋိသန္တိစိတ္တမေဝ န ဇာနာတိ၊ ဣမသ္မိ မေ ဌာနေ ပဋိသန္တိ ဂဟိတာတိ ဧဝံ
 ပန ဇာနာတိ။ပ။ စုတိက္ခဏေပိ စဝါမိတိ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ မဟာဝဂ်၊ မဟာပဒါနသုတ်
 အဋ္ဌကထာ၊ ၂၃။

စဝါမိတိ ဇာနာတိ၊ စုတိအာသန္နဇေနေဟိ ဉာဏ သဟိတေဟိ စုတိယာ ဥပဋ္ဌိတ
 ဘာဝဿ ပဋိသံဝိဒိတတ္တာ၊ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ စုတိစိတ္တက္ခဏဿ ဣတ္တိရာဘဝတော၊
 တထာ ဟိ တံ စုတုပပါတဉာဏဿပိ အဝိသယော၊ ပဋိသန္တိစိတ္တေပိ ဒေသေဝ နယော။ပ။
 နိကန္တိယာ ဥပ္ပတ္တိတော ပရတော “အသုကသ္မိ မေ ဌာနေ ပဋိသန္တိ ဂဟိတာ” တိ
 ဇာနာတိ။ ၎င်းမဟာပဒါနသုတ် ဋီကာ။ ၂၄။

ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ တန်ခိုးရှိန်စော်အာနုဘော်ဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ [၎င်းကို ပုညတေဇေန-ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်] မဟတော=သော။ ဘူမိစာလသ =၏။ ပါတုဘာဝါယ=ငါ။ တတိယော=သော။ ဟေတု=အကြောင်းပေတည်း။ ပ။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=အကြင်အခါ၌။ ဗောဓိသတ္တော=သည်။ သတော=သတိမလုပ် အမှတ်ရသည်။ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်မှ ဖွားမြင် နေသည်ကို သတိမလုပ် အမှတ်ရသည်)။ သမ္မဇာနော=(ဖွားမြင်နေသည်ကို) ကောင်းစွာ သိသည်။ ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ မာတုကုစ္ဆိသ္မာ=မယ်တော် ဝမ်းတိုက်မှ။ နိက္ခမတိ= ထွက်တော်မူ၏။ ဝါ=မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူ၏။ တဒါ=(ဘုရားအလောင်း တော် မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူရာ)ထိုအခါ၌။ အယံ ပထဝီ=သည်။ ပ။ အာနန္ဒ =န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်မှ ဘုရားအလောင်းတော် ဖွားမြင်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=မယ်တော်ဝမ်းတိုက်မှ မီးရှူး သန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူသော ဘုရားအလောင်းတော်၏ ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ဟူသော ဤအကြောင်းသည်)။ ပ။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=၌။ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား သည်။ အနုတ္တရံ=သူထက် သာလွန်မွန်မြတ်သော တရားမရှိသော။ ဝါ=သာလွန် မွန်မြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော။ သမ္မာသမ္မောဓိ=(မမှားကောက် အမှန် ကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို။ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ =ထိုးထွင်းသိတော်မူ၏။ ဝါ=ရရှိတော်မူ၏။ တဒါ=ထိုအခါ၌။ (အနုတ္တရသမ္မာ သမ္မောဓိကို ထိုးထွင်းမြင်သိရရှိတော်မူရာ ထိုအခါ၌)။ အယံ မဟာပထဝီ= သည်။ ပ။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (အနုတ္တရသမ္မာသမ္မောဓိ ဉာဏ်၏ တန်ခိုးတေဇော် အာနုဘော်ဟူသော ဤအကြောင်းသည်)။ မဟတော= ။ပ။ ပဉ္စမော=သော။ ပစ္စယော=တည်း။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=၌။ တထာဂတော=သည်။ အနုတ္တရံ= သော။ ဓမ္မစက္ကံ=ဓမ္မစကြာကို။ ဝါ=ပဋိဝေဇဉာဏ်၊ ဒေသနာဉာဏ်တည်းဟူသော တရားစက်ဝန်းကို။ ပဝတ္တေတိ=လည်စေတော်မူ၏။ တဒါ=ဓမ္မစကြာကို လည်စေ တော်မူရာ ထိုအခါ၌။ ပ။ အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (အနုတ္တရဓမ္မ စက်ကို လည်စေတော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=မဟာပထဝီမြေ ကြီး၏ကောင်းချီးနုမော် သာဓုခေါ်ရေး ဩဘာပေးခြင်းဟူသော ဤအကြောင်း သည်) [ဆဋ္ဌော သာဓုကာရဒါနဝသေန-ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်]။ ပ။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=၌။ တထာဂတော=သည်။ ပ။ ဩသဒ္ဓတိ =စွန့်လွှတ်တော်မူ၏။ [စာပါလေ စေတိယေ သတော သမ္မဇာနော အာယုသင်္ခါရံ ဩသဒ္ဓိ-ဟူသော ရှေးယခင်ဝါကျအတိုင်း "သတော သမ္မဇာနော" ကို အနက်ပြန် ဆိုပါ]။ တဒါ=အာယုသင်္ခါရလွှတ်တော်မူရာ ထိုအခါ၌။ အယံ ပထဝီ=သည်။ ပ။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (အာယုသင်္ခါရ လွတ်တော်မူခြင်း ဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=အာယုသင်္ခါရလွတ် ခြင်းကြောင့် မဟာပထဝီ မြေကြီးက သနားကြင်နာသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်) [သတ္တမော ကာရုညဘာဝေန=အဋ္ဌကထာ]။ပ။ သတ္တမော =(၇)ခုမြောက်သော။ ပစ္စယော။

အာနန္ဒ=န္ဒာ။ ပုနစပရံ=ကား။ ယဒါ=ဌ်။ တထာဂတော=သည်။ အနုပါဒိ သေသာယာ=(ကံကိလေသာတို့သည် ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းဖမ်းယူအပ်သော) ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ် အကြွင်းအကျန်မရှိသော။ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ=ခန္ဓာ ဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဓာတ်သဘောဖြင့်။ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ချုပ်ငြိမ်းတော်မူ၏။ ဝါ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ၏။ တဒါ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ပ။ အာနန္ဒ =န္ဒာ။ အယံ=ဤအကြောင်းသည်။ (မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူခြင်း

၁။ အနုပါဒိသေသာယာ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ။ ။အနုပါဒိသေသပုဒ်ကို “န+ဥပါဒိ+ သေသ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ထိုတွင် ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကဋ္ဌတ္တာရုပ်ဟူသော အကျိုးခန္ဓာ တို့ကို ဥပါဒိဟု ခေါ်၏။ ကမ္မကိလေသေဟိ ဥပါဒိယတိတိ ဥပါဒိ(ကံကိလေသာတို့က “ငါ့ဟာ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့အကျိုးတရားများ”ဟူ၍ ပြင်းထန်စွာ စွဲလမ်းဖမ်းယူအပ်သော ထိုအကျိုးခန္ဓာတရား)။ အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြရသော်-

မြတ်စွာဘုရားသည် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံဟူသော အဘိသင်္ခါရမာရ်နှင့် ကိလေ သမာရ်ဟူသော မာရ်နှစ်မျိုးကို ချေမှုန်းဖျက်ဆီး၍ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရတော်မူ သောအခါ ထိုကံနှင့် ကိလေသာဟူသော မာရ်နှစ်မျိုးကား ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွား၏။ သို့သော် ၎င်းတို့၏ ထိုအကျိုးခန္ဓာများကား ကျန်ရစ်နေခဲ့သေး၏။ ထိုကျန်ရစ်ခဲ့သော ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ဟူသော အကျိုးခန္ဓာတို့ကိုပင် သေသ(အကြွင်းအကျန်) ဟု ခေါ်၏။ [သေသ=(ကံကိလေသမာရ် နှစ်မျိုးတို့မှ) ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့သော အကျိုးခန္ဓာ တရား။ ဝါ=ကံကိလေသာတို့က ခွဲခွာချန်ထားခဲ့သော အကျိုးခန္ဓာတရား] ဥပါဒိ စ သော သေသော စာတိ ဥပါဒိသေသော (ကံကိလေသာတို့မှ ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့သော ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တရား)။

တဖန် ထိုမြတ်စွာဘုရားသည် ခန္ဓမာရ်နှင့် မစ္စုမာရ်တို့ကို ချေမှုန်းဖျက်ဆီး၍ အနုပါဒိ သေသပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော်မူသောအခါ၌ကား ဥပါဒိသေသဟုခေါ်သော ထိုအကျိုးခန္ဓာ များပင် မကျန်ရစ်အောင် ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွား၏။ ယင်းသို့ ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွား သောကြောင့် ဥပါဒိသေသခေါ် ထိုအကျိုးခန္ဓာများပင် မရှိတော့သောနိဗ္ဗာနဓာတ်ကို “အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်”ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “နတ္ထိ ဥပါဒိသေသော ဧတိဿာ နိဗ္ဗာနဓာတုယာတိ အနုပါဒိသေသာ=ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်ဟူသော အကြွင်း အကျန်မရှိသော နိဗ္ဗာနဓာတ် (အနုပါဒိ သေသနိဗ္ဗာန်)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ သာရတ္ထဋီကာ (ပ-၂၈)နှင့် ဝိမတိဋီကာ (ပ-၁၀)ကို နည်းမှီး၍ ရေးသည်။

ဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ ဝါ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူခြင်းကြောင့် မဟာပထဝီ
 မြေကြီး၏ ငိုကြွေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်။ အဋ္ဌမော
 အာရောဒနေန-ဟု ဖွင့်သည်။ မဟာတော=သော။ ဘူမိစာလဿ=၏။ ပါတု
 ဘာဝါယ=ငါ။ အဋ္ဌမော=ရှစ်ခုမြောက်သော။ ဟေတု=အကြောင်းဟိတ်တည်း။
 အဋ္ဌမော=သော။ ပစ္စယော=တည်း။ အာနန္ဒ=နွာ။ မဟာတော=သော။ ဘူမိ
 စာလဿ=၏။ ပါတုဘာဝါယ=ငါ။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ ဟေတု=အကြောင်း
 ဟိတ်တို့ဟူသည်။ ဣမေ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။ အဋ္ဌ=ကုန်သော။ ပစ္စယာ=
 ဟူသည်။ ဣမေ=ပင်တည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)၊ ဒသမံ။
 ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော။ ဘူမိစာလဝဂ္ဂေါ=ဘူမိစာလဝဂ်တည်း။

(၈) ၃-ယမကဝဂ်
 ၁-ပထမသဒ္ဓါသုတ်

၇၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဒ္ဓေါ စ=(ရတနာ
 သုံးပါးတို့၌ ယုံကြည်၊ ကြည်ညိုသော) သဒ္ဓါတရား ရှိသူသည်သာလျှင်။
 ဟောတိ=ဖြစ်၏။ သီလဝါ စ=သီလရှိသူသည်ကား။ ဝါ=သီလတို့၌ အပြည့်အဝ
 ဖြည့်ကျင့်မှု ပြုလေ့ရှိသူသည်ကား။ နော ဟောတိ=မဖြစ်။ ဝေ=ဤသို့မဖြစ်
 လသော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါတရားရှိသူသာဖြစ်၍ သီလရှိသူ မဖြစ်လသော်) သော=
 ထိုရဟန်းသည်။ တေန အင်္ဂေန=သီလဟူသော ထိုဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။
 အပရိပူရော^၁=ပြည့်ဝစုံလင်သူမဟုတ်သည်။ ဟောတိ=၏။ တေန=ထိုသို့မပြည့်ဝ၊
 မစုံလင်ခြင်းကြောင့်။ တေန=ထိုရဟန်းသည်။ [နှစ်ထပ်အနက် ပြန်ဆိုသည်]
 အဟံ=ငါသည်။ ကိန္တိ=အဘယ်သို့ ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းဖြင့်။ သဒ္ဓေါ စ=
 သဒ္ဓါတရားရှိသူသည်လည်းကောင်း။ သီလဝါ စ=သီလရှိသူသည်လည်းကောင်း။
 အသံ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း။ ဣတိ=ဤသို့ ဖြည့်ကျင့်လိုမှု ကုသိုလ်ဆန္ဒဖြင့်။
 တံ အင်္ဂံ=ထိုသီလဟူသော ဂုဏ်အင်္ဂါကို။ ပရိပူရေတဗ္ဗံ=ပြည့်ဝစုံလင်စေသင့်၏။

၁။ တေန အင်္ဂေန အပရိပူရော၊ ပရိပူရော။ ။ပြည့်စုံလုံလောက် (ရောင့်ရဲ
 တင်းတိမ်)ခြင်းအနက်ဟော ပူရဓာတ်၏ ယှဉ်ရာပုဒ်(သုဟိတတ္ထပယောဂ)၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်
 ကိုသော်မှပင် ကရိုဏ်းအနက်၌ သက်ရမည်ဟု ရူပသိဒ္ဓိ သဒ္ဓနိတိကျမ်း (ကာရကအခန်း)
 တို့၌ မိန့်ဆိုထားပြီး “ပတ္တံ ဩဒနဿ ပူရေတွာ၊ ဩဒနေနာတိ အတ္ထော။ပ။ ဗာလော
 ပူရတိ ပါပဿ” စသည်ဖြင့် ဥဒါဟရဏ်ကိုလည်း ထုတ်ပြထား၏။ “ပူရဓာတ်ပြီ၊
 ပါဌ်ယှဉ်မှီ၊ ဆဋ္ဌိကရိုဏ်းပေး” ဟုလည်း ရှေးနိယံရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ “တေန
 အင်္ဂေန” ပုဒ်ကို “ဖြင့်” ဟု ကရိုဏ်းအနက်ပေးထားသည်။ ထို့အပြင် ထိုပရိပူရပုဒ်သည်
 သမန္နာဂတပုဒ်နှင့် သဘောတူသည်ဟု ယူဆ၍ ရှေးအစဉ်အလာအတိုင်း “နှင့်” ဟုလည်း
 သဟာဒိယောဂအနက် ပြန်ဆိုထားပါသည်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယတော စ=အကြင်အခါ၌ကား။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ သီလဝါ စ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ နှစ်ဝဂ္ဂဏ်အင် စုံလင်သည် ဖြစ်လသော်) တတော=ထိုအခါ၌။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေနင်္ဂေန=ထိုသီလဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။ ပရိပူရော=ပြည့်ဝစုံလင်သူသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ သီလဝါ စ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ဗဟုဿုတော=များစွာသော ပရိယတ္တိ ဓမ္မသုတ ရှိသူသည်။ နော ဟောတိ=မဖြစ်။ ဧဝံ=ဤသို့ မဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ ဗဟုဿုတရှိသူ မဖြစ်လသော်) သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေနင်္ဂေန=ထိုဗဟုဿုတ ဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။ အပရိပူရော=သည်။ ဟောတိ=၏။ တေန=ထို့ကြောင့်၊ တေန=ထိုရဟန်းသည်။ အဟံ=ငါသည်။ ကိန္တိ=ဖြင့်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ သီလဝါ စ=ကောင်း။ ဗဟုဿုတော စ=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတရှိသူသည်လည်းကောင်း။ အသံ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း။ ဣတိ=ဤသို့ ဖြည့်ကျင့်လိုမှု ကုသိုလ်ဆန္ဒဖြင့်။ တံ အင်္ဂံ=ထိုဗဟုဿုတ ဂုဏ်အင်္ဂါကို။ ပရိပူရေ တဗ္ဗံ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယတော စ=ကား။ ပ။ သီလဝါ စ=ကောင်း။ ဗဟုဿုတော စ=ရှိသူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်လသော်။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေနင်္ဂေန=ထိုဗဟုဿုတ ဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။ ပရိပူရော=ပြည့်ဝစုံလင်သူသည်။ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ ပ။ ဗဟုဿုတော စ=ရှိသူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ဓမ္မကထိကော=တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ နော ဟောတိ=မဖြစ်သေး။ ပ။ ဗဟုဿုတော စ=ကောင်း။ ဓမ္မကထိကော စ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ပရိသာဝစရော=ပရိသတ်အတွင်းရဲတင်းကျက်စားပြောကြားနိုင်သူသည်။ နော ဟောတိ=သေး။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ ပ။ ပရိသာဝစရောစ=နိုင်သူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ဝိသာရဒေါ=ကင်းသောကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း ရဲတင်းသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ပရိသာယ=ပရိသတ်အား။ ဓမ္မ=တရားကို။ နော ဒေသေတိ=မဟောကြားနိုင်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ ပ။ ပရိသာဝစရော စ=ကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏။ ဝိသာရဒေါစ=ရှိသည်လည်း။ (ဟုတွာ) ပရိသာယ=အား။ ဓမ္မ=ကို။ ဒေသေတိ=ဟောကြားနိုင်ပေ၏။ စ=သို့သော်လည်း။ အာဘိစေတသိကာနံ=ကုန်သော။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၆၇) နဂရောပမသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၂၉) ကြည့်]။ ပ။ အကသိရလာဘိ=သည်။ နော ဟောတိ=မဖြစ်။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ပ။ ပရိသာဝစရော စ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဝိသာရဒေါ=သည်။ (ဟုတွာ စ=ဖြစ်၍လည်း) ပရိသာယ=အား။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ စ=ထို့အပြင်။ အာဘိစေတသိကာနံ =ကုန်သော။ပ။ အကသိရလာဘီ=သည်။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ အာသဝါနံ=တို့၏ [သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၅) ဥဒကူပမာသုတ် စာမျက်နှာ (၄၁) ကြည့်]။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ နော ဝိဟရတိ=မနေနိုင်သေး။ ဧဝံ=ဤသို့ မနေနိုင်သေးလသော်။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေနဂေန=(စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိသို့ရောက်၍ နေခြင်းဟူသော)ထိုဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။ အပရိပူရော =သည်။ ဟောတိ=၏။ တေန=ထို့ကြောင့်၊ တေန=ထိုရဟန်းသည်။ အဟံ=သည်။ ကိန္တိ=ဖြင့်။ သဒ္ဓေါ စ=ကောင်း။ပ။ ပရိသာဝစရောစ= ကောင်း။ အသံ=နည်း။ ဝိသာရဒေါ စ=လည်း။ (ဟုတွာ=၍) ပရိသာယ=အား။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေယျံ= ဟောကြားနိုင်ပါမည်နည်း။ စ=ထို့ပြင်။ အာဘိစေတသိကာနံ=ကုန်သော။ပ။ အကသိရလာဘီ=သည်။ အသံ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း။ စ=ထို့ပြင်။ အာသဝါနံ =တို့၏။ပ။ ဝိဟရေယျံ=နေနိုင်ပါမည်နည်း။ ဣတိ=ဤသို့သော ဖြည့်ကျင့်လိုမှု ကုသိုလ်ဆန္ဒဖြင့်။ တံ အင်္ဂံ=ထိုစေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိ ဂုဏ်အင်္ဂါကို။ ပရိပူရေတမ္ပံ=ပြည့်စုံလင်စေသင့်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယတောစ=ဌ်ကား။ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ပရိသာဝစရော စ= ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဝိသာရဒေါ စ=သည်လည်း။ (ဟုတွာ)ပရိသာယ=အား။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။ အာဘိစေတသိကာနံ။ပ။ အကသိရလာဘီ =သည်။ ဟောတိ=၏။ စ=ထို့ပြင်။ အာသဝါနံ=တို့၏။ပ။ ဝိဟရတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့နေလသော်။ (တတော=ထိုအခါ၌)သော=ထိုရဟန်းသည်။ တေနဂေန =ထိုစေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာဝိမုတ္တိ ဂုဏ်အင်္ဂါဖြင့်။ ဝါ=နှင့်။ ပရိပူရော=ပြည့်စုံ လင်သည်။ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ ဘိက္ခု=သည်။ သမန္တ ပါသာဒိကော စ=(သဒ္ဓါစသည်၊ ပြည့်စုံညီသဖြင့်) ပတ်လည်ဝန်းကျင်၊ ကုန်စင် ခပင်း၊ ကြည်ညိုခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်လည်းကောင်း။ သဗ္ဗကာရပရိပူရော စ=ရဟန်းတရား၊ များပြားလုံးစုံ၊ အကြောင်းဂုဏ်ခြင်းရာ၊ စုံညီညာသည် လည်း ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-ဒုတိယသဒ္ဓါသုတ်

၇၂။ ဝိသာရဒေါစ=သည်လည်း။ (ဟုတွာ=၍) ပရိသာယ=အား။ ဓမ္မံ=ကို။ ဒေသေတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ သန္တာ=ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်၊ ပူပန်ခပ်သိမ်း၊ အေးငြိမ်းကုန်သည်။ ဝိမောက္ခာ=ဆန့်ကျင်ဘက်တို့မှ လွတ်မြောက်သော တရား တို့သည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ရူပေ=ရူပဈာန်နှင့် ကသိုဏ်းရုပ် အာရုံတို့ကို။

သမတိက္ကမ္မ=လွန်မြောက်၍။ (ပဝတ္တာ=ဖြစ်ကုန်သော)။ ယေ တေ အာရပ္ပိ= အကြင်အရူပဈာန်တို့သည်။ (သန္တိ=ရှိကုန်၏။) တေ=ထိုအရူပဈာန်တို့ကို။ ကာယေန=သဟဇာတနာမကာယဖြင့်။ ဝါ=တကွဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက် ဟူသော နာမ်တရားအပေါင်းဖြင့်။ ဖုသိတွာ=တွေ့ထိ၍။ နော ဝိဟရတိ= မနေနိုင်။ပ။ ဖုသိတွာ=၍။ ဝိဟရတိ=နေနိုင်၏။ စ=သို့သော်လည်း။ အာသဝါနံ= တို့၏။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍။ နော ဝိဟရတိ=နိုင်။ပ။ ဒုတိယံ။

၂-ပထမမရဏာဿတိသုတ်

၇၃။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ နာတိကေ=နာတိကရွာ၌။ (ဆွေမျိုးတို့ နေရာဌာန၏ အဖြစ်ကြောင့် နာတိက မည်သော ရွာ၌) ဝိဇ္ဇကာဝသထေ=အုတ်ပြာသာဒ်၌။ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေ တော်မူ၏။ တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌။ (နာတိကရွာဝယ် အုတ်ပြာသာဒ်၌ မြတ်စွာ ဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) [ထို့နောက် သတ္တကနိပါတ် ပထမ ဆုံးသုတ် စာမျက်နှာ(၁၇)ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မရဏဿတိ=မရဏဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ ဝါ=သေခြင်းတရားကို အာရုံပြု၍ အထပ်ထပ် အောက်မေ့ အမှတ်ရနေခြင်း သဘောတရားသည်။ ဝါ=ကို။ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်။ ဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်။ (သမာနာ=ဖြစ် လသော်)။ မဟပ္ပလာ=(လောကုတ္တရာသုခဟူသော) မြတ်သော အကျိုးရှိသည်။ မဟာနိသံသာ=(လောကုတ္တရာသုခဟူသော) မြတ်သောအာနိသင် ရှိသည်။ အမတောဂဓာ=အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထောက်တည်ရာရှိသည်။ [အမတ + ဩဂဓာ] အမတပရိယောသာနာ=အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အပြီးသတ်တရားရှိသည်။ ဟောကံ =ဖြစ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တုမေ=သင်တို့သည်။ မရဏဿတိ=မရဏဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို။ ဘာဝေထ နော=ဖြစ်ပွားစေကြပါကုန်၏လော။ (ဖြစ်ပွားစေကြ ရဲ့လား)။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မေးတော်မူအပ်လသော်။ အညတရော= တပါးသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကား ကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ)။ ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ အဟံ=တပည့်တော်သည်။ မရဏဿတိ=ကို။ ဘာဝေမိ=ဖြစ်ပွားစေပါ၏။ ဣတိ =သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)=ဘိက္ခု=ရဟန်း။ တံ=သင်သည်။ ကထံ=အဘယ် သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်။ မရဏဿတိ=ကို။ ဘာဝေသိ=ဖြစ်ပွားစေပါသနည်း။ [ယထာ အနက်မရှိ] ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။

ဘန္တေ=ရား။ ဣစ=ဤအရပ်၌။ မယံ=တပည့်တော်မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ မရဏဿတိကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဟောတိ =ဖြစ်သနည်းဟူမူ)။ အဟံ=ငါသည်။ ရတ္တိန္တိဝံ=တည့်၌ တနေ့ပတ်လုံး။ ဇိဝေယျံ=

အသက်ရှည်ပါမူကား။ အဟော ဝတ=ဪကောင်းလေစွာ။ (တံ ရတ္တိန္ဒိဝံ=ထို အသက်ရှင်သမျှ တညဉ့်တနေ့ပတ်လုံး။ ဝါ=ထိုအသက်ရှင်သမျှ တညဉ့်တနေ့ အတွင်း၌)။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ သာသနံ=အဆုံးအမကို။ (အရိယ မဂ်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်စေနိုင်သော အဆုံးအမကို) မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ ကရေယျံ= သွင်းပိုက်ထားရပါမူကား။ မေ=ငါသည်။ ဝတ အမှန်တကယ်ပင်။ (ကိစ္စံ=မိမိ၏ စီးပွားဖြစ်သော ရဟန်းကိစ္စကို) ဗဟု=များစွာ။ ကတံ=ပြုကျင့် အားထုတ်အပ် သည်။ အသံ=ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိ=ဤသို့ မရဏသတိကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏)။ ဘန္တေ=ရား။ ဧဝံ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်။ အဟံ=တပည့် တော်သည်။ မရဏသတိ=ကို။ ဘာဝေမိ=ဖြစ်ပွားစေပါ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။

အညတရော=တပါးသော။ ဘိက္ခုပိ=ရဟန်းသည်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား။ အဟမ္မိ=တပည့်တော်လဲပဲ။ မရဏသတိ=ကို။ပ။ အဟံ=ငါသည်။ ဒိဝသံ=တနေ့ ပတ်လုံး။ ဇီဝေယျံ=အသက်ရှည်ပါမူကား။ အဟောဝတ=စွာ။ (တံ ဒိဝသံ= ထိုအသက်ရှည်သမျှ တနေ့ပတ်လုံး။ ဝါ=ထိုအသက်ရှည်သမျှ တနေ့အတွင်း၌)။ ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ=ကို။ မနသိ=၌။ ကရေယျံ=မူကား။ မေ=ငါသည်။ ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်။ (ကိစ္စံ=မိမိစီးပွားဖြစ်သော ရဟန်းကိစ္စကို)။ ဗဟု= များစွာ။ ကတံ=သည်။ အသံ=၏။ ဣတိ=သည်။ (ဟောတိ= ၏)။ပ။

အညတရော=သော။ ဘိက္ခုပိ=လည်း။ပ။ အဟံ=ငါသည်။ ဥပဗုဒ္ဓိဝသံ= ထက်ဝက်ဖြစ်သော နေ့ပတ်လုံး။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ (တံ ဥပဗုဒ္ဓိဝသံ=ထိုထက်ဝက်သောနေ့ပတ်လုံး။ ဝါ=ထိုထက်ဝက်သောနေ့အတွင်း၌)။ ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ=ကို။ပ။ အဟံ=ငါသည်။ ယဒန္တရံ (ယံ+အန္တရံ)= အကြင် အခိုက်အတန့်ခဏမျှသော ကာလပတ်လုံး။ ဧကပိဏ္ဍပါတံ=တကြိမ် တထပ်သောဆွမ်းကို။ ဘုဇ္ဇာမိ=စား၏။ တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတကြိမ်တထပ်စား အခိုက်အတန့်ခဏမျှ ကာလကြာရုံပင်။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ (တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတကြိမ်စား အခိုက်အတန့်ကာလအတွင်း၌)။ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ။ပ။

အဟံ=ငါသည်။ ယဒန္တရံ=အကြင်အခိုက်အတန့်ခဏမျှ ကာလပတ်လုံး။ ဥပဗုဒ္ဓိဝသံ=(တကြိမ်တထပ်စား ဆွမ်း၏) ထက်ဝက်သော ဆွမ်းကို။ ဘုဇ္ဇာမိ =စား၏။ တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတကြိမ်၏ ထက်ဝက်ဆွမ်းစား ကာလမျှ ကြာရုံပင်။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ (တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတကြိမ်၏ ထက်ဝက် ဆွမ်းစားကာလအတွင်း၌)။ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ။ပ။ အဟံ=သည်။ ယဒန္တရံ =လုံး။ စတ္တာရော အာလောပေ=လေးလုတ်သော ဆွမ်းတို့ကိုသော် လည်းကောင်း။ ပဉ္စအာလောပေ=ငါးလုတ်သော ဆွမ်းတို့ကိုသော် လည်းကောင်း။ သင်္ခါဒိတွာ

=ဝါး၍။ အဇ္ဈောဟရာမိ=မျိုးချ၏။ တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းလေးငါးလုတ် ဝါးမျိုးရာ အခိုက် အတန်မျှ ကာလကြာရုံပင်။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ (တဒန္တရံ= ထိုဆွမ်း လေးငါးလုတ် ဝါးမျိုးရာ အခိုက်အတန်မျှ ကာလအတွင်း၌)။ ဘဂဝတော =၏။ သာသနံ။ပ။

အဟံ=ငါသည်။ ယဒန္တရံ=အကြင်အခိုက်အတန်မျှ ကာလပတ်လုံး။ ဧကံ အာလောပံ=တလုတ်သော ဆွမ်းကို။ သင်္ခါဒိတွာ=ဝါး၍။ အဇ္ဈောဟရာမိ=၏။ တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတလုတ် ဝါးမျိုးရာ အခိုက်အတန်မျှ ကာလကြာရုံပင်။ ဇီဝေယျံ= မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ (တဒန္တရံ=ထိုဆွမ်းတလုတ်ဝါးမျိုးရာ အခိုက်အတန်မျှ ကာလအတွင်း၌) ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ။ပ။ အဟံ=သည်။ ယဒန္တရံ=လုံး။ အဿသိတွာ ဝါ=ဝင်သက်လေကို ရှုသွင်းပြီး၍သော်လည်း။ ပဿသာမိ= ထွက်သက်လေကို ထုတ်၏။ ပဿသိတွာ ဝါ=ထွက်သက်လေကို ထုတ်ပြီး၍ သော်လည်း။ အဿသာမိ=ဝင်သက်လေကိုရှုသွင်း၏။ တဒန္တရံ=ထိုနှာခေါင်းလေ တကြိမ်တခါ အသွင်းအထုတ်ပြုလုပ်ရာ အခိုက်အတန်ခဏမျှ ကာလကြာရုံပင်။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟောဝတ=စွာ။ (တဒန္တရံ=ထိုနှာခေါင်းလေ တကြိမ်တခါ အသွင်းအထုတ်ပြုလုပ်ရာ အခိုက်အတန်မျှ ကာလအတွင်း၌) ဘဂဝတော=၏။ သာသနံ=ကို။ပ။ မရဏဿတိ=ကို။ ဘာဝေမိ=၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)။

ဧဝံ=ဤသို့။ ဝုတ္တေ=ရဟန်းတို့က လျှောက်အပ်လသော်။ ဘဂဝါ=သည်။ တေ ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းတို့ကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=သို့။ အဝေါစ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယွာယံ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းသည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ မရဏဿတိ=မရဏဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို။ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွား စေ၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဘာဝေတိ=ဟူမူ) အဟံ=သည်။ ရတ္တိန္ဒြိဝံ=တညဉ့် တနေ့ ပတ်လုံး။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ပ။ ဗဟု=စွာ။ ကတံ=သည်။ အဿ=ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိ=သို့။(ဘာဝေတိ=၏)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယော စ အယံ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းသည်လည်း။ ဧဝံ=သို့။ မရဏဿတိ။ပ။ [“ဣမေ ဝုစ္ဆန္တိ ဘိက္ခဝေ”စသော ဝါကျသို့ သွားတော့အံ့] ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ ဘိက္ခု=ဤခြောက်ဦးသော ရဟန်းတို့ကို။ (မိမိအသက်ကို တညဉ့်တနေ့ ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ တနေ့ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ နေ့ထက်ဝက် ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ ဆွမ်းတကြိမ်စား ကာလပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ ဆွမ်း တကြိမ်၏ ထက်ဝက်စားကာလ ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ လေးငါးလုတ်စားကာလ ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်းတည်းဟူသော ဤခြောက်ဦးသော ရဟန်းတို့ကို) ပမတ္တာ= မေ့လျော့ကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တိ=နေကုန်၏ဟူ၍။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏။ ခယာယ=ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှာ။ ဒန္တံ=နေ့ကွေးသော။

ဝါ=နွေးကွေးစွာ။ မရဏသတိ=ကို။ ဘာဝေန္တိ=ဖြစ်ပွားစေကုန်၏ဟူ၍။ ဝုစ္ဆန္တိ=ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ယော စ ခေါ အယံ ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းသည်ကား။
☰ ဧဝံ=ဤသို့။ မရဏသတိ=ကို။ ဘာဝေတိ=၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဘာဝေတိ=ဟူမူ) အဟံ=သည်။ ယဒန္တရံ=လုံး။ ဧကံ အာလောပံ=ကို။ သင်္ခါဒိတွာ=ဝါး၍။ အဇ္ဈော ဟရာမိ=၏။ တဒန္တရံ=ရုံပင်။ ဇီဝေယျံ=မူကား။ အဟော ဝတ=စွာ။ပ။ [“ဣမေ ဝုစ္ဆန္တိ” သို့ သွားတော့အံ့] ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣမေ ဘိက္ခု=ဤနောက် နှစ်ဦးသော ရဟန်းတို့ကို။ (မိမိအသက်ရှည်ချိန်ကို ဆွမ်းတလုတ်စားကာလမျှ ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်း၊ တကြိမ်တခါအသက်ရှုရှိုက်ကာလမျှ ပိုင်းဖြတ်သော ရဟန်းတည်း ဟူသော ဤနောက်ရဟန်းနှစ်ပါးတို့ကို) အပ္ပမတ္တာ=မမေ့လျော့ကြကုန်ဘဲ။ ဝိဟ ရန္တိ=နေကြကုန်၏ဟူ၍။ အာသဝါနံ=တို့၏။ ခယာယ=ငှာ။ တိက္ခံ=ထက်သန် သော။ ဝါ=ထက်သန်စွာ။ မရဏသတိ=ကို။ ဘာဝေန္တိ=၏ဟူ၍။ ဝုစ္ဆန္တိ=ဆိုအပ် ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ နောက်နှစ်ဦးသော ရဟန်း တို့သာ မမေ့မလျော့နေကြ၍ ထက်သန်စွာ မရဏသတိကို ဖြစ်ပွားစေကြကုန် သည်အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌။ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍။ သိက္ခိတဗ္ဗံ =ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ။ မယံ=ငါတို့သည်) အပ္ပမတ္တာ=မမေ့လျော့ ကြကုန်ဘဲ။ ဝိဟရိသာမ=နေကြကုန်အံ့။ အာသဝါနံ=တို့၏။ ခယာယ=ငှာ။ တိက္ခံ=သော။ ဝါ=စွာ။ မရဏသတိ=ကို ဘာဝေသာမ=ဖြစ်ပွားစေကြကုန်အံ့။ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်) ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ ဘာလျှင်။ ဝေါ=သင်တို့သည်။ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တကိယံ။

၄-ဒုတိယမရဏသတိသုတ်

၇၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ စ=မေးဖွယ်ရှိသည်ကား။ ကထံ=အဘယ်သို့။ ဘာဝိတာ =ဖြစ်ပွားစေအပ်သော။ ကထံ=အဘယ်သို့။ ဗဟုလိကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သော။ မရဏသတိ=မရဏသတိကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ မဟပ္ပလာ =သည်။ပ။ အမတပရိယောသာနာ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ =တို့။ ဣမေ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။ ဒီဝသေ=နေ့အချိန်သည်။ နိက္ခန္ဓေ=ကုန်လွန်လသော်။ ရတ္တိယာ=ညဉ့်အချိန်သည်။ ပတိဟိတာယ=ဆိုက် ရောက်လာလသော်။ [ပတိပုဗ္ဗ ဟိဓာတ်၊ ဟိ ဂတိမိ ဟုကြံရာ၏။ ဆက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၀) ဒုတိယမရဏသတိသုတ်၌ “ပတိဂတာယ” ဟု ရှိခဲ့သည်] ဣတိ= ဤသို့။ ပတိသဗ္ဗိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်စား၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ပတိသဗ္ဗိက္ခတိ=ဟူမူ)။

မေ=ငါ့မှာ။ မရဏဿ=သေခြင်း၏။ ပစ္စယာ=အကြောင်းတို့သည်။ ဗဟုကာ
 ခေါ=ကေန်ပင် များလှကုန်၏။ အဟိဝါ=မြေသည်သော်လည်း။ မံ=ငါ့ကို။
 ဒုံသေယျ=ကိုက်ရာ၏။ ဝိစ္ဆိကော ဝါ=ကင်းမြီးကောက်သည်သော်လည်း။ပ။
 သတံပဒီ ဝါ=ကင်းခြေများသည်သော်လည်း။ပ။ တေန ထိုသို့ကိုက်ခြင်းကြောင့်။
 မေ=ငါ၏။ ဝါ=ငါ့မှာ။ ကာလကိရိယာ=သေဆုံးခြင်းသည်။ အဿ=ဖြစ်လေ
 ရာ၏။ သော=ထိုမြေစသည် အကိုက်ခံရခြင်းသည်။ မမ=ငါ၏။ အန္တရာယော=
 အန္တရာယ်သည်။ (အသက်၏ အန္တရာယ်၊ ရဟန်းတရား၏ အန္တရာယ်၊ ပုထုဇဉ်
 ဘဝဖြင့် သေဆုံးခဲ့ သော် နတ်ပြည်၏ အန္တရာယ်၊ အရိယမဂ်၏ အန္တရာယ်သည်)
 အဿ=ဖြစ်လေရာ၏။ ဥပက္ခလိတွာ ဝါ=ချွတ်ချော်၍သော်လည်း။ ပပတေယျံ=
 လဲကျသွားလေရာ၏။ ဝါ=ချောက်ထဲစသည်သို့ လိမ့်ကျသွားလေရာ၏။ မေ=
 ငါ၏။ ဝါ=ငါသည်။ ဘုတ္တံ=စားထားအပ်ပြီးသော။ ဘတ္တံ ဝါ=ထမင်းအစာသည်
 သော်လည်း။ ဗျာပဇ္ဇေယျ=(အစာမကျေခြင်း စသည်ဖြင့်) ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့
 ရောက်လေရာ၏။

မေ=ငါ၏။ ပိတ္တံ ဝါ=သည်းခြေသည်သော်လည်း။ ကုပ္ပေယျ=ဖောက်ပြန်လေ
 ရာ၏။ မေ=ငါ၏။ သေမှံ ဝါ=သလိပ်သည်သော်လည်း။ ကုပ္ပေယျ=ရာ၏။
 မေ=ငါ၏။ သတ္တကာ=ခါးလက်နက်ကဲ့သို့ ကိုယ်အင်္ဂါတို့ကို ဖြတ်တောက်တတ်
 ကုန်သော။ [သတ္တံ ဝိယ ကရောန္တိ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ကန္တန္တိတိ သတ္တကာ။ သတ္တံ +
 ကရ + ကိ] ဝါတာ ဝါ=လေတို့သည်သော်လည်း။ ကုပ္ပေယျံ=ဖောက်ပြန်ကုန်
 ရာ၏။ မနုဿာ ဝါ=လူဆိုးတို့သည်သော်လည်း။ မံ=ငါ့ကို။ ဥပက္ခမေယျံ=
 သေအောင်သတ်မှု လုံ့လပြုကုန်ရာ၏။ အမနုဿာ ဝါ=ဘီလူး၊ သားရဲ၊ နတ်ဆိုး
 တို့သည်သော်လည်း။ မံ=ငါ့ကို။ ဥပက္ခမေယျံ=ရာ၏။ တေန=ထိုချွတ်ချော်လဲကျ
 ခြင်းစသော အကြောင်းတခုခုကြောင့်။ မေ=ငါ့မှာ။ပ။ သော=ထိုချွတ်ချော် လဲကျ
 ခြင်း စသည်သည်။ မမ=ငါ၏။ အန္တရာယော=သည်။ အဿ=ဖြစ်လေရာ၏။
 ဣတိ=သို့။ (ပတိသဉ္ဇိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏)။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ တေန ဘိက္ခုနာ=ထိုဆင်ခြင်စဉ်းစားသော ရဟန်းသည်။
 ဣတိ=ဤသို့။ ပဋိသဉ္ဇိက္ခိတဗ္ဗံ=ထပ်မံ၍ ဆင်ခြင်စဉ်းစားသင့်၏။ (ကိန္တိ=သို့။
 ပဋိသဉ္ဇိက္ခိတဗ္ဗံ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်။ ရတ္တိံ=ညဉ့်အချိန်၌။ ကာလံ=သေဆုံးခြင်း
 ကို။ ကရောန္တဿ=(အကယ်၍) ပြုစဉ်။ ဝါ=အကယ်၍ ပြုလသော်။ ယေ=
 အကြင်အကုသိုလ်တရားတို့သည်။ အန္တရာယာယ=(အရိယမဂ်၏) အန္တရာယ်
 အကျိုးငှာ။ အဿ=ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ မေ=ငါ၏။ (သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌) အပု
 ဟိနာ=မပယ်သတ်အပ်သေးကုန်သော။ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော။ အကု
 သလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ တေ ဓမ္မာ=ထိုတရားတို့သည်။ အတ္တိနုခေါ=
 ရှိလေကုန်သလော။ ဣတိ=ဤသို့။ (ပဋိသဉ္ဇိက္ခိတဗ္ဗံ=သင့်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့။

ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ ပစ္စဝေက္ခမာနော=ဆင်ခြင်စဉ်းစားလသော်။ ဧဝံ=ဤသို့။ သစေ ဇာနာတိ=အကယ်၍ သိငြားအံ့။ (ကိဋ္ဌိ=အဘယ်သို့။ ဇာနာတိ=သိသနည်း ဟူမူ)

မေ=ငါသည်။ ရတ္တိ=ညဉ့်အခါ၌။ ကာလံ=ကို။ ကရောန္တဿ။ပ။ အကုသလာ =ကုန်သော။ တေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ အတ္တိ=ရှိနေကုန်၏။ ဣတိ=သို့။ (သစေ ဇာနာတိ=အံ့။ ဧဝံ သတိ=ဤသို့ သိသည်ဖြစ်လသော်) ဘိက္ခုဝေ=တို့။ တေန ဘိက္ခုနာ=ထိုရဟန်းသည်။ (မိမိမှာ အကုသိုလ်တရားများကို မပယ်အပ်သေးဟု သိသော ထိုရဟန်းသည်) ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော။ အကုသလာနံ= အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော။ တေသံယေဝ ဓမ္မာနံ=ထိုတရား တို့ကိုပင်လျှင်။ ပဟာနာယ=ပယ်ရှားခြင်းငှာ။ အဓိမတ္တော=လွန်ကဲသော အတိုင်း အတာရှိသော။ ဝါ=အားကောင်းသော။ ဆန္ဒော စ=ကုသိုလ်ဆန္ဒကိုလည်းကောင်း။ ဝါယာမော စ=(ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း) ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ဝီရိယကိုလည်းကောင်း။ ဥဿာ ဟော စ=ထို့ထက်ပိုလွန်၍ အားထုတ်မှု ဝီရိယကိုလည်းကောင်း။ ဥသောဋ္ဌိ စ=ပြီးစီးထမြောက်စေသော ဝီရိယကို လည်းကောင်း။ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိ စ=(လုပ်ငန်း ကိစ္စ မပြီးဆုံးမီအတွင်း၌) နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း မရှိသည် အဖြစ်ကိုလည်း ကောင်း။ သတိ စ=မြဲစွာစွဲကပ် အမှတ်ရမှု သတိကို လည်းကောင်း။ သမ္ပဉာဉ= ကောင်းစွာဆင်ခြင် သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာကို လည်းကောင်း။ ကရဏီယံ= ပြုသင့် ဖြစ်စေသင့်၏။

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား။ အာဒိတ္တစေလော ဝါ= မီးလောင်အပ်သော ကိုယ်ဝတ်ပုဆိုးရှိသောသူသည်လည်းကောင်း။ အာဒိတ္တ သိသော ဝါ = မီးလောင်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသောသူသည်လည်းကောင်း။ တဿေဝ စေလဿ ဝါ=ထိုကိုယ်ဝတ်ပုဆိုးကိုသာလျှင် လည်းကောင်း။ တဿေဝ သိသဿ ဝါ=ထိုဦးခေါင်းကိုသာလျှင် လည်းကောင်း။ နိဗ္ဗာပနာယ=မီးငြိမ်း စေခြင်းငှာ။ အဓိမတ္တံ=သော။ ဆန္ဒုဉ=ပြုလုပ်လိုသော ဆန္ဒကို လည်းကောင်း။ ဝါယာမဉ=ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ဝီရိယကိုလည်းကောင်း။ပ။ ကရေယျ သေယျ ထာပိ=ပြုရာသကဲ့သို့။ ဘိက္ခုဝေ=တို့။ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ တေန ဘိက္ခုနာ= သည်။ပ။ ကရဏီယံ=၏။

ဘိက္ခုဝေ=တို့။ ပန=ထိုသို့ မဟုတ်မူ၍။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ သစေ ဇာနာတိ=အံ့။ (ကိဋ္ဌိ=သို့။ ဇာနာတိ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်။ ရတ္တိ=၌။ ကာလံ= ကို။ပ။ အကုသလာ=ကုန်သော။ တေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ နုတ္တိ=မရှိတော့ကုန်။ ဣတိ=သို့။ (သစေ ဇာနာတိ=အံ့။ ဧဝံ သတိ=သော်) ဘိက္ခုဝေ=တို့။ တေန ဘိက္ခုနာ=ထိုရဟန်းသည်။ (မိမိမှာ အကုသိုလ်တရားများ ပယ်အပ် ပြီးသည်ကို သိသော ထိုရဟန်းသည်) တေနေဝ ပိတိပါမောဒဒုနု=ထိုနှစ်သက်မှု ဝမ်းမြောက်

မူဖြင့်ပင်၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌။ အဟော
ရတ္တံ=နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး အနုသိက္ခိနာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဖြည့်ကျင့်အားထုတ်
လျက်။ ဝိဟာတဗ္ဗံ=နေသင့်၏။ ဝါ=နေရမည်။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု=သည်။
ရတ္တိယာ=ညဉ့်သည်။ နိက္ခန္ဓာယ=ကုန်လွန်လသော်။ ဒိဝသေ=နေ့သည်။ ပတိ
ဟိတေ=ဆိုက်ရောက်လာလသော်။ ဣတိ=သို့။ ပဋိသဉ္ဇိက္ခတိ=၏။ပ။ ဒိဝါ=
နေ့၌။ ကာလံ=သေဆုံးခြင်းကို။ ကရောန္တသံ=အကယ်၍ ပြုစဉ်။ ဝါ=သော်။ပ။
ဝိဟာတဗ္ဗံ=နေသင့်၏။ ဝါ=နေရမည်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့အားဖြင့်
(မြွေစသည် ကိုက်ခြင်း၊ လဲချော်ကျခြင်း စသည်ကြောင့် သေနိုင်ခြင်း၊ မသေမီ
အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်း၌ အပြင်းအထန် လုံးပမ်းကြိုးကုတ်
အားထုတ်ခြင်းအားဖြင့်) ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော။ ဧဝံ=ဖြင့်။ ဗဟုလီ
ကတာ=သော။ မရဏသတိ=သည်။ပ။ အမတပရိယောသာနာ=သည်။
ဟောတိ=၏။ ဣတိ(အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၇၅(စာပိုဒ်) ။ ၅-ပထမသမ္ပဒါသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့။ သမ္ပဒါ=ပြည့်စုံခြင်း
တို့သည်။ ဣမံ အဋ္ဌ=ဤရှစ်ပါးတို့တည်း။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးတို့ဟူသည်။ ကတမာ=
အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၅၄)ဒီဃဇာဏုသုတ် (ပါဠိတော်
စာမျက်နှာ-၁၀၇နှင့်, ၁၁၀)၏ ဤနိဿယစာအုပ် စာမျက်နှာ(၅၃၄၊၅၄၀)ကြည့်၊
ဒုတိယသမ္ပဒါသုတ်ကိုလည်း ဒီဃဇာဏုသုတ် နိဿယမှာပင်ကြည့်။]ဆဋ္ဌံ။

၇၇(စာပိုဒ်) ။ ၇-ဣတ္ထာသုတ်။ ။တတြ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ သာရီ
ပုတ္တော=အရှင်သာရီပုတြာသည်။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အာဝုသော ဘိက္ခဝေါ=
ငါ့ရှင်ရဟန်းတို့။ ဣတိ=ဤသို့။ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ။ အာဝုသော=
အရှင်ဘုရား။ ဣတိခေါ=ဤသို့ပင်။ တေ ဘိက္ခု ထိုရဟန်းတို့သည်။
အာယသ္မတော သာရီပုတ္တဿ=အရှင်သာရီပုတြာ၏။ (အာမန္တနံ=အမိန့်စကားကို)
ပစ္စသောသံ=ရှေ့ရွာနာယူကြကုန်ပြီ။ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ။ [ထို့နောက်
စာပိုဒ်(၆၁၊နာ-၅၄၇) ဣတ္ထာသုတ်ကြည့်။ထို့နောက် အလံသုတ်လည်း စာပိုဒ်(၆၂၊
နာ-၅၄၉)အလံသုတ် အတိုင်းပင်] အဋ္ဌမံ။

၉-ပရိဟာနသုတ်

၇၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌ=ရှစ်မျိုးကုန်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်
။ပ။ [သတ္တကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၈) ပဌမပရိဟာနိသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၂၄) ဒုတိယ
သတ္တကသုတ်တို့၌ မပါသော ပုဒ်တို့၏ အနက်ကိုသာ ရေးအံ့။ ဤစာအုပ်မျက်နှာ
(၆၇)ကြည့်] သံသဂ္ဂါရာမတာ' =အမျိုးသမီး စသည်တို့နှင့် ရောနှောဆက်သွယ်
ငြိတွယ်ကြောင်း ရာဂငါးမျိုး၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ် လည်းကောင်း။
(အမျိုးသမီး စသည်တို့နှင့် သတင်းစကား အသံကြားခြင်း၊ ရုပ် အဆင်းမြင်ခြင်း၊

အတူတကွ စကားပြောရခြင်း စသည်ကြောင့် ဖြစ်သော ရောနှော့ ဆက်သွယ် ငြိတွယ်ကြောင်း ရာဂ၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသည် အဖြစ်လည်း ကောင်း) ဝါ=.... ကြောင်း ရာဂငါးမျိုးဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း။ ပပဉ္စာရာမတာ=တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိဟူသော ပပဉ္စတရား၌ ပျော်မွေ့ခြင်း ရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်း။ (သတ္တဝါ ခန္ဓာအစဉ်ကို သံသရာ၌ ချဲ့ထွင်တတ် သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတရား၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း။) ဝါ=ပပဉ္စတရားဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ [ဤ အနက်များ တွင် လက်သဲကွင်းအနက်မှာ ပပဉ္စပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ် အနက်ဖြစ်သည်။ ဝိဂြိုဟ်ကို စာပိုဒ်(၃၀) အနုရုဒ္ဓမဟာဝိတက္ကသုတ် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၄၆၂)၌ ရေးခဲ့ပြီ]

အသံသဂ္ဂါရာမတာ=အမျိုးသမီးစသည်တို့နှင့် ရောနှောဆက်သွယ် ငြိတွယ် ကြောင်း ရာဂငါးမျိုး၌ ပျော်မွေ့ခြင်းခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း။ ဝါ=.... ငါးမျိုးဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ မဟုတ်သည့် အဖြစ်လည်းကောင်း။ နိပ္ပပဉ္စာ- ရာမတာ=တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဟူသော ပပဉ္စတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်၌ ပျော်မွေ့ခြင်း ရှိသူ၏

၁။ သံသဂ္ဂါရာမတာ။ သံသဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ သံသဂ္ဂေါ=ရောနှော့ ဆက်သွယ် ငြိတွယ်ကြောင်း ရာဂ၊ ထိုသံသဂ္ဂသည် သဝနသံသဂ္ဂစသည်ဖြင့် ငါးမျိုးရှိ၏။ ပဉ္စကနှင့် နဝကနိပါတ် ဋီကာ၊ နှာ (၃၁၊ ၂၇၉) အဖွင့်အကျဉ်းချုပ်မှာ-

(၁) အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ ရုပ်ဝါအဆင်းလှပခြင်းစသော ဂုဏ်သတင်းကို သူတပါး ထံမှ တဆင့်ကြားရခြင်း၊ (သို့မဟုတ်) ထိုအမျိုးသမီး၏ ရယ်မောသံ စကားပြောသံ သီချင်းသံကို ကိုယ်တိုင် ကြားရခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏဝီထိနှင့် စပ်၍ ဖြစ်ပေါ် လာသော ရာဂသည် သဝနသံသဂ္ဂ မည်၏။ သဝနဟေတုကော သံသဂ္ဂေါ သဝန သံသဂ္ဂေါ=ဂုဏ်သတင်းသံ၊ ရယ်မောသံစသည်တို့ကို ကြားရခြင်းဟူသော အကြောင်း ရှိသော (ဝါ=ကြားရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော) ရောနှော့ဆက်သွယ် ငြိတွယ်ကြောင်း ရာဂ(သံသဂ္ဂရာဂ)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဟေတုကပုဒ်အကျေကြီး၊ (တနည်း) သဝနဝသေန ပဝတ္တော သံသဂ္ဂေါ သဝနသံသဂ္ဂေါ=အသံကြားရခြင်းနှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော ရောနှော့ ဆက်သွယ်ငြိတွယ်ကြောင်း ရာဂ (သံသဂ္ဂရာဂ)။

(၂) ဝိသဘာဂမိန်းမအာရုံကို ကြည့်ရှုသဖြင့် စက္ခုဝိညာဏဝီထိနှင့် စပ်၍ ဖြစ်သော သံသဂ္ဂရာဂသည် ဒဿနသံသဂ္ဂမည်၏။ (၃)အချင်းချင်း စကားပြောခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သံသဂ္ဂရာဂသည် သမုလ္လပနသံသဂ္ဂ (သံမုလ္လပသံသဂ္ဂ)မည်၏။ (၄) တဦး၏ ပစ္စည်းကို တဦးက ယူငင်သုံးစွဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ရာဂသည် သမ္ဘောဂသံသဂ္ဂမည်၏။ (၅) လက်စသည်ကို ဆွဲကိုင်သုံးသပ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ရာဂသည် ကာယသံသဂ္ဂ မည်၏။

အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း။ ဝါ=...နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်
လည်းကောင်းတည်း။ပ။ နဝမံ။

၃၀-ကုသီတာရမ္မ ဝတ္ထုသုတ်

၈၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ကုသီတာဝတ္ထုနိ=ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်းတရား
တို့သည်။ (ပျင်းရိသူအဖြစ်၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော တွန့်ဆုတ်သော

၁။ ကုသီတာဝတ္ထု။ ။ကုသဒ္ဒါပပဒ၊ သဒဓာတ်အပစ္စည်း၊ သဒဓာတ်ကို သီဒပြု
ဒကို တပြု၍ “ကုသီတာ” ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ကုစ္ဆိတံ သီဒတိတိ ကုသီတော=စက်ဆုပ်ဖွယ်
တွန့်ဆုတ်တတ်သောသူ၊ ဝါ=ပျင်းရိသောသူ။ သို့သော် ဤနေရာ၌ကား ပျင်းရိသောသူကို
ကုသီတာဟု မဆိုလို၊ ကုသီတာပုဒ်ကို ဘာဝပွဇာနကြံ၍ ကုသီတာ ဘာဝ (ကောသဇ္ဇ)ကို
ကုသီတာဟု ဆိုလို၏။ [ကုသီတာဘာဝ (ကောသဇ္ဇ)=ပျင်းရိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းတရား၊
ဝါ=ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်၊ ဝါ=ပျင်းရိခြင်း] “ပဋိဿ=ပုဆိုး၏၊ သုက္ကံ=ဖြူသည်၏အဖြစ်”
ဟူသော ဥဒါတရုဏ်၌ ဘာဝဇောတနသဒ္ဒါ (ဘာဝအနက် ထွန်းပြသောသဒ္ဒါ) မပါဘဲ
လျက် သုက္ကသဒ္ဒါက သုက္ကဘာဝအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ထိုအတူ ဤနေရာ၌လည်း
ဘာဝဇောတနသဒ္ဒါမပါသော ကုသီတာပုဒ်က ကုသီတာဘာဝ အနက်ကို ဟောသည်။

ကုသီတာဿ ကုသီတာဘာဝဿ ဝတ္ထုနိ ကာရဏာနိ ကုသီတာဝတ္ထုနိ
ကောသဇ္ဇကာရဏာနိ=ပျင်းရိသောသူ၏ အဖြစ်၏ တည်ရာအကြောင်းတရားများ၊ ဝါ=
ပျင်းရိခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းတရားများ။ တရားကိုယ်အားဖြင့်ကား “ငါ’ အလုပ်လုပ်
ရတော့မှာပါလား” စသည်ဖြင့် တွန့်ဆုတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော အကုသိုလ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို ကုသီတာဝတ္ထု (ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်း)ဟု ခေါ်သည်။

တနည်းကား-ရှေးရှေးပျင်းရိမှုသည် နောက်နောက် ပျင်းရိမှုကို အထောက်အကူ
ပြု၏၊ အားပေး၏၊ ထို့ကြောင့် နောက်နောက်ပျင်းရိမှု၏ အကြောင်း အထောက်အကူ
ဖြစ်သော ရှေးရှေးပျင်းရိမှုကို ကုသီတာဝတ္ထုဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသီတာမေဝ
(ကောသဇ္ဇမေဝ) ဝတ္ထု ကုသီတာဝတ္ထု၊ ကုသီတာမေဝ=ရှေးရှေးပျင်းရိမှုသည်ပင်၊ ဝတ္ထု=
နောက်နောက်ပျင်းရိမှု၏ တည်ရာအကြောင်းတည်း၊ ကုသီတာဝတ္ထု=ရှေးရှေးပျင်းရိမှု
သည်ပင် နောက်နောက်ပျင်းရိမှု၏ တည်ရာအကြောင်း၊ ဝါ=နောက်နောက် ပျင်းရိမှု၏
တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေးပျင်းရိမှု (ရှေ့ပိုင်းပျင်းရိမှု)ဟု ကမ္မဓာရယသမာသ်
ဝစနတ္ထပြု။

အဖွင့်နှစ်နည်း၊ ကောက်ချက်ချ။ ။ဤဒုတိယနည်း၌ ကုသီတာပုဒ်နှင့်ဝတ္ထုပုဒ်
အရ ပျင်းရိခြင်း (ရှေးရှေးပျင်းရိခြင်း) သဘောကိုချည်းသုရ၍ နှစ်ပုဒ်လုံးအနက် အဓိပ္ပါယ်
တူသကဲ့သို့ ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်တွဲရသော ယခင် ပထမနည်း၌လည်း “ကုသီတာဿ ဝတ္ထု
ကုသီတာဝတ္ထု=ပျင်းရိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ပျင်းရိခြင်း” ဟုပင် ဆိုရမည် ဖြစ်ရကား
နောက်နောက်အကျိုးပျင်းရိမှု (ကုသီတာ)နှင့် ရှေးရှေးအကြောင်းပျင်းရိမှု (ဝတ္ထု) ဟူ၍

အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တရားတို့သည်) ဝါ= နောက်နောက် ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေးပျင်းရိခြင်းတို့သည်။ [ယခင်အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ပင်တည်း] ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့တည်း။ အဋ္ဌ= ရှစ်မျိုးတို့ဟူသည်။ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခုနာ=ရဟန်းသည်။ ကမ္မ= နဝကမ္မလုပ်ငန်းသည်။ (သင်္ကန်းအခန်း စီစဉ်ခြင်း ချုပ်ခြင်း ဆိုးခြင်းစသော ကြီးမားသေးငယ် အသွယ်သွယ်သော နဝကမ္မလုပ်ငန်းသည်) ဝါ=နဝကမ္မ လုပ်ငန်းဟူသော၊ ကတ္တမ္မံ=ပြုစရာသည်။ ဟောတိ=ရှိ၏။ တဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ (နဝကမ္မလုပ်ငန်း လုပ်စရာရှိသော ထိုရဟန်းမှာ) ဝေ=ဤသို့ အပျင်းထူပြော တွေးတောခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဟောတိ=ဖြစ် သနည်းဟူမူ)။ မေ=ငါ့မှာ။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းသည်။ ကတ္တမ္မံ=ပြုလုပ်ရတော့ မည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းကို။ ကရောန္တဿ=ပြုလုပ်ရ သော။ မေ=ငါ၏။ ကာယော=ခန္ဓာကိုယ်သည်။ ကိလမိဿတိ=ပင်းပန်းလိမ့်မည်။ ဟန္တု=ယခု။ ဝါ= ကိုင်း။ အဟံ=ငါသည်။ နိပဇ္ဇာမိ=အိပ်လိုက်ဦးအံ့။ ဣတိ=ဤသို့ အပျင်းထူပြော တွေးတောစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစား၍)။ သော=ထိုရဟန်းသည်။ နိပဇ္ဇတိ=အိပ်၏။

(သော=ထိုရဟန်းသည်) အပ္ပတ္တံဿ=မရောက်အပ် မရအပ်သေးသော ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်တရားသို့။ ဝါ=ကို။ ပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းရခြင်းငှာ။ အနဓိ ဂတဿ=မသိအပ်သေးသော ဈာန်ဝိပဿနာမဂ်ဖိုလ်တရားကို။ အဓိဂမာယ= သိခြင်းငှာ။ အသစ္စိကတဿ=မျက်မှောက်မပြုအပ်သေးသော ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်တရားကို။ သစ္စိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ။ ဝီရိယံ=(ကာယိက စေတသိက)လုံ့လဝီရိယကို။ န အာရဘတိ=အားမထုတ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ= ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ယခုအိပ်လိုက်ဦးမည်ဟုဆိုကာ နဝကမ္မလုပ်ငန်း ကိစ္စ

အကျိုးအကြောင်းမျှသာ ကွဲပြား၍ ကုသိတပုဒ်၊ ဝတ္ထုပုဒ် နှစ်ပုဒ်လုံးအရ ပျင်းရိခြင်း အနက်ကိုချည်း ယူရခြင်းအားဖြင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယဿ ဓမ္မဿ ဝသေန ပုဂ္ဂလော "ကုသိတော"တိ ဝုစ္စတိ၊ သော ကုသိတ ဘာဝေါ ဣဓ ကုသိတသဒ္ဓေန ဝုတ္တော၊ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနသဒ္ဓံ ဘာဝတ္ထော ဝိညာယတိ၊ ယထာ "ပဋ္ဌဿ သုတ္တ"န္တိ၊ တဿ ကုသိတဘာဝဝတ္ထုနီတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ "ကောသဇ္ဇကာရဏာနီတိ အတ္ထော"တိ။ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဒီ၊ ပါထိကဝဂ် သင်္ဂီတိသုတ်ဋီကာ၊ ၂၆၁။

ကမ္မံ ခေါ မေ ကတ္တမ္မံ ဘဝိဿတိတိ အာဒိနာ ဩသိဒနာကာရေန ပဝတ္တ စိတ္တုပ္ပါဒါ ကောသဇ္ဇကာရဏာနိ၊ ကောသဇ္ဇမေဝ ဝါ ကောသဇ္ဇန္တရကာရဏတာယ ကောသဇ္ဇကာရဏာနီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း မုလဋီကာ၊ ၂၂၇။

မပြုလုပ်ရသေးမီက ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်)ပဌမံ = ရှေးဦးစွာသော။ ကုသိတဝတ္ထု=ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်းတရားမည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ကုသိတဝတ္ထုကား။ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်၊ အပရံစ=အခြားသော ကုသိတဝတ္ထုကိုလည်း။ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့] ဘိက္ခုနာ=ရဟန်းသည်။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းသည်။ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ (နဝကမ္မလုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်ပြီးစီးသော ထိုရဟန်းမှာ)ဧဝံ=ဤသို့ ပျင်းရိလေငြား စဉ်းစားခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ (ကိန္တိ ဟောတိ) အဟံ=ငါသည်။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းကို။ အကာသိ=ပြုလုပ်ခဲ့ပြီ။ မေ=ငါသည်။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းကို။ ကရောန္တဿ=ပြုရစဉ်။ ကာယော=ခန္ဓာကိုယ်သည်။ ကိလန္တော=ပင်ပန်းခဲ့ပြီ။ အဟံ=ငါသည်။ ဟန္တု=ယခု။ နိပဇ္ဇာမိ=အံ့။ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစား၍) သော=ထိုရဟန်းသည်။ နိပဇ္ဇတိ=အိပ်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (လုပ်ငန်းကိစ္စ ပြုလုပ်ပြီးနောက် ခန္ဓာကိုယ်ပင်ပန်းသည်ဟုဆိုကာ ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော။ ကုသိတဝတ္ထု=ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်းမည်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော ကုသိတဝတ္ထုကား။ ဘိက္ခုနာ=သည်။ မဂ္ဂေါ=ခရီးကို။ ဝါ=ခရီးသည်။ ဂစ္ဆဗ္ဗော=သွားရမည်။ ဟောတိ=၏။ တဿ=(ခရီးသွားရမည်ဖြစ်သော) ထိုရဟန်းမှာ။ ပ။ မေ=ငါသည်။ မဂ္ဂေါ=ကို။ ဝါ=သည်။ ဂစ္ဆဗ္ဗော=သွားရမည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ မေ=ငါသည်။ မဂ္ဂံ=ကို။ ဂစ္ဆန္တဿ=သွားရစဉ်။ [တနည်း-မဂ္ဂံ=ကို၊ ဂစ္ဆန္တဿ=သွားရသော။ မေ=ငါ၏] ကာယော=သည်။ ကိလမိဿတိ=လတ္တံ့။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ခရီးမသွားမီ ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်)။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဘိက္ခုနာ=သည်။ မဂ္ဂေါ=ခရီးကို၊ ဝါ=သည်။ ဂတော=သွားအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ=၏။ တဿ=(ခရီးသွားပြီးသော) ထိုရဟန်းမှာ။ ပ။ အဟံ=ငါသည်။ မဂ္ဂံ=ခရီးကို။ အဂမာသိ သွားပြီးပြီ။ မေ=ငါသည်။ မဂ္ဂံ=ခရီးကို။ ဂစ္ဆန္တဿ=သွားရစဉ်။ [တနည်း-မဂ္ဂံ=ကို။ ဂစ္ဆန္တဿ=သွားရသော။ မေ=ငါ၏] ကာယော=သည်။ ကိလန္တော=ပင်ပန်းပြီ။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ခရီးသွားပြီးနောက် ပင်ပန်းသည်ဟု ဆိုကာ ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်)စတုတ္ထံ ကုသိတဝတ္ထု=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဘိက္ခုနာ=ရဟန်းသည်။ ဂါမံ ဝါ=ရွာကိုလည်းကောင်း၊ နိဂမံ ဝါ=နိဂုံးကိုလည်းကောင်း။ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ စရန္တော=

လှည့်လည်လသော်။ လူခဿ ဝါ=အကြမ်းစား အညံ့စားသော်လည်း ဖြစ်သော၊
 ပဏီတဿ ဝါ=အကောင်းစားသော်လည်းဖြစ်သော။ ဘောဇနဿ=ဆွမ်းဘောဇန
 ကို။ ယာဝဒတ္ထံ=အလိုရှိသလောက်။ ပါရိပူရိ=အောင်။ နလဘတိ=မရ၊ တဿ=
 ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ ဟောတိ)အဟံ=ငါသည်၊ ဂါမံဝါ=
 ကောင်း။ပ။ ပါရိပူရိ=အောင်၊ နာလတ္ထံ=မရခဲ့။ တဿ မေ=ထိုငါ၏။ ကာယော=
 ခန္ဓာကိုယ်သည်။ ကိလန္တော=ပင်ပန်း၏။ အကမ္မညော=ဘာဝနာအမှုလုပ်ငန်း၌
 မခိုင်ခဲ့။ ဝါ=ဘာဝနာ အမှုလုပ်ငန်းပြုလုပ် နိုင်စွမ်းမရှိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=
 ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ဆွမ်းဘောဇန လုံလောက်အောင် 'မရ၍ ခန္ဓာကိုယ်
 ပင်ပန်းသည်ဟုဆိုကာ ဘာဝနာတရား ကြီးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်)။ပ။
 ဘိက္ခဝေ=တို့။' ပုနစပရံ=ကား။ပ။ ပါရိပူရိ=အောင်။ လဘတိ=ရ၏။ပ။
 ပါရိပူရိ=အောင်။ အလတ္ထံ=ရခဲ့ပြီ။ တဿ မေ=ထိုငါ၏။ ကာယော=သည်။
 မာသာစိတံ မညေ' =ပဲကြီးရေပွကဲ့သို့။ ဝါ=ပဲကြီးတို့ဖြင့် ဖောင်းပွနေသကဲ့သို့။

၁။ မာသာစိတံ မညေ။ ။အာစိတ (တိန္တ) = ရေစိုနေသော။ ဝါ = ရေပွနေသော။
 မာသ = ပဲကြီး။ မာသော အာစိတံ မာသာစိတံ = ပဲကြီးရေပွ။ မာသာစိတံ မညေတိ
 ဧတ္ထ ပန မာသာစိတံ နာမ တိန္တမာသော၊ ယထာ တိန္တမာသော ဂရုကော ဟောတိ၊
 ဧဝံ ဂရုကောတိ အဓိပ္ပါယော (အဋ္ဌကထာ အဖွင့်)။

(တနည်း) မာသေဟိ အာစိတံ နိစိတံ မာသာစိတံ = ပဲကြီးတို့ဖြင့် ပြည့်စေအပ်သော
 ကိုယ်။ ဝါ = ပဲကြီးတို့ဖြင့် ဖောင်းပွနေသောကိုယ်။ ဤသို့ ဋီကာဖွင့်၏။ အဋ္ဌကထာ
 ဋီကာအဖွင့်နှစ်မျိုးလုံးနှင့်အညီ "မာသာစိတော" ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိသင့်သော်လည်း
 လိင်သာမန်ကို ဆိုလိုသောကြောင့် "မာသာစိတံ" ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ရှိသည်ဟု စဉ်းစား
 မိ၏။ သာမညေ ဘိမတေ သဒ္ဓေါ၊ နိဒ္ဒိဿတိ ပုမေန ဝါ၊ နပုံသကေန ဝါပီတိ၊
 သဒ္ဓသတ္ထဝိဒူ ဝိဒုံ။ ဗာလာဝတာရဂါထာ။

(တနည်း) မူလဋီကာ၌ "မာသစယော ဝိယ" ဟုလည်း ဖွင့်သေး၏။ မာသာနံ
 အာစိတံ စယော မာသာစိတံ = ပဲကြီးတို့၏ အစုအပုံ။ ဝါ = ပဲကြီးပုံ။ ဤသို့ ဝစနတ္ထ
 ပြုရာ၏။ မာသာစိတံ မညေတိ ဧတ္ထ အာစိတသဒ္ဓေါ တိန္တသဒ္ဓဿ၊ မညေသဒ္ဓေါ စ
 ဝိယသဒ္ဓဿ အတ္ထံ ဝဒတိတိ အဓိပ္ပါယေန "တိန္တမာသော ဝိယာ" တိ အယမတ္ထော
 ဝိဘာဝိတော၊ မာသစယော ဝိယာတိ ဝါ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်းမူလဋီကာ၊
 ၂၂။

မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာဋီကာအဖွင့်။ ။မူလပဏ်ဋီ၊ ၃-၃၂၀ (မာရတဇနီယ
 သုတ်)၌မူ မာသဘတ္တံ မာသော ဥတ္တရပဒလောပေန၊ မာသဘတ္တေန အာစိတံ ပုရိတံ
 မာသာစိတံ မညေ (ပဲကြီးထမင်းဖြင့် ပြည့်နေသကဲ့သို့)။ပ။ တနည်း-တိန္တမာသော
 ဝိယာတိ တိန္တမာသော ပသိဗ္ဗကော ဝိယ (ပဲကြီးရေပွအိပ်ကဲ့သို့) ဟု အနက်ပြန်ဆိုလေ။

ဂရုကော=လေးလံနေ၏။ အကမ္မညော=ခုံ။ ဝါ=မရှိ။ ဟန္တ=ကိုင်း၊ အဟံ= ငါသည်။ နိပဇ္ဇာမိ=အိပ်လိုက်ဦးအံ့။ ဣတိ=ဤသို့ အပျင်းထူပြော တွေးတော စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့စဉ်းစားပြီး၍) သော=သည်။ နိပဇ္ဇတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ဆွမ်းအလုံ အလောက်ရ၍ စားသောက်ပြီးနောက် ခန္ဓာကိုယ် လေးလံသည် အိပ်ဦးမည်ဆိုကာ ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်) ဆဋ္ဌံ=ခြောက်ခုမြောက် သော။ ကုသီတဝတ္ထု=ပျင်းရိခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏။ ဝါ=မှာ။ အပ္ပမတ္တ ကော=မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်မျှသော။ အာဗာဓော=မကျန်းမာမှု ရောဂါ တခုခုသည်။ ဥပ္ပန္နော=ရရှိဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဟောတိ=၏။ 'တဿ=ထိုရဟန်း မှာ။ (အနည်းငယ်မျှ မကျန်းမာသော ထိုရဟန်းမှာ) ဧဝံ=ဤသို့ အပျင်းထူပြော တွေးတောခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ (ကိန္တိ ဟောတိ) မေ=ငါ့မှာ။ အပ္ပမတ္တ ကော=အနည်းငယ်မျှသော။ အယံ အာဗာဓော=ဤရောဂါသည်။ ဥပ္ပန္နော= ရရှိဖြစ်ပေါ်လေပြီ။ (မေ=ငါ့မှာ)။ နိပဇ္ဇိတံ=အိပ်ခြင်းငှာ။ ကပ္ပေါ=အကြောင်း ပြချက် အရိပ်အမြွက်သည်။ အတ္ထိ=ရှိပါ၏။ပ။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ဤ အနည်းငယ်မျှ အာဗာဓကြောင့် လုံ့လကင်းကွာ ဘာဝနာတရား ကြိုးအား မထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်) သတ္တမံ=(၇)မြောက်သော။ ကုသီတဝတ္ထု။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ဘိက္ခု=သည်။ ဂိလာနာ=မကျန်းမာသူ၏ အဖြစ်မှ။ (မကျန်းမာသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းအနာရောဂါမှ) ဝုဋ္ဌိတော=(ပျောက် ကင်းကျန်းမာ) ထူထလာသည်။ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ စာမျက်နှာ(၄၉၃) တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၄) မဟာနာမသက္ကသုတ် နိဿယ၌ "ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော" အဖွင့်ရေးခဲ့ပြီ] ဂေလညာ=မကျန်းမာသူ၏အဖြစ်မှ။ အစိရ ဝုဋ္ဌိတော=ထူထပြီး၍ မကြာမြင့်သေးသည်။ ဟောတိ=၏။ တဿ=ထိုရဟန်းမှာ။ (ထို ဂိလာနဝုဋ္ဌိတ ရဟန်းမှာ)။ပ။ အဟံ=ငါသည်။ ဂိလာနာ=မှ။ ဝုဋ္ဌိတော= ထူထလာပြီ။ ဂေလညာ=မှ။ အစိရဝုဋ္ဌိတော=ထူထပြီး၍ မကြာမြင့်သေး။ တဿ မေ=ထိုငါ၏။ ကာယော=ခန္ဓာကိုယ်သည်။ ဒုဗ္ဗလော=အားမရှိ။ ဝါ= အားနည်း နေ၏။ အကမ္မညော=ဘာဝနာ အမှုလုပ်ငန်း၌ မခိုင်ခံ့။ ဝါ=ဘာဝနာအမှုလုပ်ငန်း ပြုနိုင်စွမ်းမရှိ။ပ။ ဣဒံ=ဤတွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်။ (ဤသို့ ရောဂါကင်းကွာ များ မကြာသေး စိတ်ကြံတွေး၍ နှောင့်နှေးစေကာ ဘာဝနာတရား ကြိုးအားမထုတ် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်) အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခု မြောက်သော။ ကုသီတဝတ္ထု။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အာရမ္မဝတ္ထုနိ=အားထုတ်လုံ့လဝီရိယ၏ အကြောင်းတို့သည်။ ဝါ=နောက်နောက် လုံ့လဝီရိယ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေးလုံ့လ ဝီရိယ တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=ဤရှစ်မျိုးတို့ပေတည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဓေ=၌။

ဘိက္ခုနာ=သည်။ ကမ္မံ=သင်္ကန်းစသည်ဆိုင်ရာ နဝကမ္မလုပ်ငန်းသည်။ ကတ္တဗ္ဗံ= ပြုရမည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တဿ=(နဝကမ္မလုပ်ငန်း ပြုရမည်ဖြစ်သော) ထိုရဟန်းမှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ ကြောင့်ကြစိတ်ဝင် ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းသည်။ ဟောတိ =၏။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ 'စဉ်းစားခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဟူမူ)။

မေ=ငါသည်။ ကမ္မံ=နဝကမ္မလုပ်ငန်းကို။ ဝါ=သည်။ ကတ္တဗ္ဗံ=ပြုရတော့ မည်။ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့။ ကမ္မံ=ကို။ ကရောန္တေန=ပြုလုပ်ရသော။ မယာ= ငါသည်။ ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏။ သာသနံ=အဆုံးအမတရားတော်ကို။ မနသိကာတံ=နလုံးသွင်းရှုပွား အားထုတ်ခြင်းငှာ။ နသုကရံ=လွယ်ကူစွာ ပြုအပ် သည်မဟုတ်။ ဝါ=မပြုလွယ်။ ဟန္တု=ယခု၊ အဟံ=ငါသည်။ အပ္ပတ္တဿ=သို့။ ပတ္တိယာ=ငါ။ ပ။ သစ္စိကိရိယာယ=ငါ။ ပဋိကစ္ဆေ=ကြိုတင်၍သာလျှင်။ ဝီရိယံ= လုံ့လဝီရိယကို။ အာရဘာမိ=အားထုတ်ပေအံ့။ ဣတိ=ဤသို့ကြောင့်ကြစိတ်များ စဉ်းစားခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားပြီး၍)။ သော=ထို ရဟန်းသည်။ အပ္ပတ္တဿ=သို့။ ပ။ သစ္စိကိရိယာယ=ငါ။ ဝီရိယံ=ကို။ အာရဘာတိ =အားထုတ်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ် ခြင်းသည်။ (ဤသင်္ကန်း စသည်ဆိုင်ရာ နဝကမ္မလုပ်ငန်းကိစ္စ မပြုလုပ်မီ ကြိုတင် ၍ ဘာဝနာပွားများ အားထုတ်ခြင်းသည်) ပဌမံ=သော။ အာရမ္မဝတ္ထု= အားထုတ် လုံ့လဝီရိယ၏ အကြောင်းပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ်အခြားသော အာရမ္မဝတ္ထုကား။ ဘိက္ခုနာ=သည်။ ပ။ အကာသိ=ပြီ။ အဟံ=ငါသည်။ ကမ္မံ=ကို။ ကရောန္တော= ပြုလုပ်နေစဉ်။ ဗုဒ္ဓါနံ=တို့၏။ သာသနံ=ကို။ မနသိကာတံ=ငါ။ နာသက္ခိံ=မစွမ်း နိုင်ခဲ့ပြီ။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရားပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (ပြုလုပ်ပြီးစီးခဲ့သော သင်္ကန်းလုပ်ငန်းစသော နဝကမ္မမှုကိစ္စကြောင့် ပျက်ကွက် ခဲ့ရသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဘာဝနာတရား မနားမဆုတ် အားထုတ်ခြင်းသည်) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ ပ။ မဂ္ဂံ=ခရီးကို။ ဂစ္ဆန္တေန=သွားရသော။ မေ=ငါသည်။ ပ။ မနသိကာတံ=ငါ။ နသုကရံ=ဟုတ်။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ= ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (ဤခရီးမသွားမီ ကြိုတင်၍ ဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်) တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု။ ပ။ အဟံ=သည်။ မဂ္ဂံ=ကို။ ဂစ္ဆန္တော=သွားနေရစဉ်။ ပ။ မနသိကာတံ =ငါ။ နာသက္ခိံ=ပြီ။ ပ။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများ အားထုတ်ခြင်းသည်။ (ဤခရီးသွားခဲ့ရခြင်းကြောင့် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်ကို ပြန်လည်စဉ်းစား၍ ဘာဝနာ တရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု =တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ တဿ မေ=ထိုငါ၏။ ကာယော=ကိုယ်သည်။ လဟုင်ကာ=ပေါ့ပါး၏။ ကမ္မညော=ဘာဝနာအမှုလုပ်ငန်း၌ ခိုင်ခံ့၏။ ဝါ=ဘာဝနာအမှုလုပ်ငန်း၊ ပြုစွမ်းနိုင်၏။ပ။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (ဆွမ်းဘောဇဉ်လုံလောက်အောင် မရ၍ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ့ပါးသဖြင့် ဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်) ပဉ္စမံ=ငါးခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု=တည်း။ပ။ ကာယော=သည်။ ဗလဝါ=အားရှိ၏။ ကမ္မညော=၏။ပ။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (ဤဆွမ်းလုံလောက်အောင် ရရှိ၍ ခန္ဓာကိုယ်အင်အားကောင်းသဖြင့် ဘာဝနာတရား ပွားများ အားထုတ်ခြင်းသည်) ဆဋ္ဌံ=(၆)ခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ပုနစပရံ=ကား။ပ။ ယံ(ယေန ဌာနေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ မေ=ငါ၏။ အာဗာဓော=မကျန်းမမာ အနာရောဂါသည်။ ပဝဗ္ဗေယျ=တိုးလာရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=ဤရောဂါတိုးလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်။ ဝါ=ဤရောဂါတိုးလာခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိနိုင်၏။ ဝါ=ဖြစ်နိုင်၏။ ဟန္တု=ယခု။ အဟံ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (မပြောလောက်ဖွယ် နည်းငယ်ဖြစ်လာ နာရောဂါ၏ နောင်ခါတိုးရေး စိတ်ဝယ်တွေး၍ မနှေးမြန်စွာ ဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်) သတ္တမံ=သော။ အာရမ္မဝတ္ထု=တည်း။ပ။ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်။ မေ=ငါ၏။ အာဗာဓော=သည်။ ပစ္စုဒါဝတ္ထေယျ=တဖန်ထပ်ကာဖြစ်ပေါ်လာရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ=ဤဖြစ်ပြီးရောဂါ ထပ်ကာပေါ်လာခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်။ ဝိဇ္ဇတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဣဒံ=ဤဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်။ (ပျောက်ပြီးရောဂါ ထပ်ကာဖြစ်ရေး စိတ်ကြံတွေး၍ မနှေးမြန်စွာ ဘာဝနာတရား ပွားများ အားထုတ်ခြင်းသည်) အဋ္ဌမံ=ရှစ်ခုမြောက်သော။ အာရမ္မဝတ္ထု=အားထုတ်လုံလက်ရှိယ၏ အကြောင်းပေတည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အာရမ္မဝတ္ထုနိ=တို့သည်။ ဣမာနိ အဋ္ဌ=တို့တည်း။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ယမကဝဂ္ဂေါ=ယမကဝဂ်တည်း။

(၉) ၄-သတိဝဂ်

၁-သတိသမ္ပဇေသုတ်

၈၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သတိသမ္ပဇေ=သတိသမ္ပဇေတရားသည်။ ဝါ=မြဲစွာ စွဲကပ် အမှတ်ရမှုသတိနှင့် ကောင်းစွာဆင်ခြင်သိမြင်သော ဉာဏ်ပုံညာသည်။ အသတိ=မရှိလဲသော်။ သတိသမ္ပဇေဝိပန္နဿ=ပျက်စီးသော သတိသမ္ပဇေ

တရားရှိသောသူ၏။ ဝါ=သူမှာ။ ဟိရောတ္တပုံ=ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပသည်။ ဝါ= အကုသိုလ်ဒုစွရိတ်ရှက်ခြင်း၊ ကြောက်လန့်ခြင်းသဘောသည်။ ဟတူပနိသံ= (မိမိကိုယ်တိုင်ပင်) ဖျက်ဆီးအပ်သော မှီရာအကြောင်းရှိသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ထို့နောက် ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ (၂၁၁)သတ္တကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၅) ဟိရီ ဩတ္တပ္ပသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ပုဏ္ဏိယသုတ်

၈၂။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏိယော=အရှင်ပုဏ္ဏိယသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=ထိုအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=ကြွသွား ပြီး၍။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍။ ဧကမန္တံ= သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌။ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ။ ဧကမန္တံ=၌။ နိသိန္နော= ထိုင်နေပြီးသော။ အာယသ္မာ ပုဏ္ဏိယော=သည်။ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို။ ဧတံ=ဤစကားကို။ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=မူ)

ဘန္တေ=ရား။ ယေန=အကြင်အကြောင်းအကြောင့်။ အပ္ပေကဒါ=တရံတခါ ၌။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဒေသနာတော်သည်။ ပဋိဘာတိ=ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာ၏။ အပ္ပေကဒါ=၌။ န ပဋိဘာတိ=ဉာဏ်အား ထင်ပေါ်မလာ။ သော ဟောတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်။ (ဉာဏ်အား တရား ဒေသနာ ထင်ပေါ်ခြင်း မထင်ပေါ်ခြင်း၏ ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်) ကောနုခေါ =အဘယ်ပါနည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်။ ကောနုခေါ= နည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

ပုဏ္ဏိယ=ပုဏ္ဏိယ။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဒ္ဓေါစ=သဒ္ဓါတရားရှိသူသည် သာလျှင်။ (ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ၊ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါဟူသော သဒ္ဓါတရားနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ သူသည်သာလျှင်) ဟောတိ=၏။ [သဒ္ဓါတရားနှစ်ပါး၏ အဓိပ္ပါယ်ကို သတ္တက နိပါတ်စာပိုဒ် (၆၇) နဂရောပမသုတ်၊ ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၃၀)၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဥပသင်္ကမိတာ စ=ဘုရားထံမှောက် သွားရောက်ချဉ်းကပ်သူသည်ကား။ နော ဟောတိ=မဟုတ်။ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရား၏။ ဓမ္မဒေသနာ=တရားဒေသနာ တော်သည်။ (တဿ=ထိုရဟန်း၏) နေဝ ပဋိဘာတိ=ဉာဏ်အားထင်ပေါ်မလာ။ [တနည်း-ဥပသင်္ကမိတာ စ=သည်ကား၊ နော ဟောတိ=မဟုတ်၊ (တဿ=ထို ရဟန်းအား) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်၊ နေဝ ပဋိဘာတိ=ထင်ပေါ် မလာ]။

ပုဏ္ဏိယ=ပုဏ္ဏိယ။ စ=ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ယတော= အကြင်အခါ၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ သဒ္ဓေါစ=သဒ္ဓါတရားရှိသည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ဥပသင်္ကမိတာစ=သူသည်လည်း။ ဟောတိ၊ ၏။ ဧဝံ=ဤသို့။

ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါရှိသူလည်း ဖြစ်၍ သွားရောက်ချဉ်းကပ်သူလည်း ဖြစ်လသော်) ဝါ=ဤသို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ (တတော=ထိုအခါ၌) တထာဂတံ= မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=ထိုရဟန်း၏) ပဋိဘာတိ= ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာ၏။ [တနည်း-(တတော=ထိုအခါ၌၊ တဿ=ထိုရဟန်း အား) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ ပဋိဘာတိ=ထင်ပေါ်လာ၏။] ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=သဒ္ဓါတရားရှိသူသည်လည်းကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာစ=သူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ပယိရုပါသိတာစ=ဓမ္မဒေသနာအကျိုးငှါ ဆည်းကပ်သူသည်။ နောဟောတိ= မဟုတ်။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=ထိုရဟန်း၏) နေဝ ပဋိဘာတိ=ဉာဏ်အား ထင်ပေါ်မလာ။ [တနည်း-(တဿ=ထိုရဟန်းအား) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ နေဝ ပဋိဘာတိ=ထင်ပေါ်မလာ။]

ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ယတော=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာစ=ကောင်း။ ပယိရုပါသိတာစ= သူသည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ စသော သုံးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်လသော်) ဝါ=ကြောင့်။ (တတော=ထိုအခါ၌) တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=ထိုရဟန်း၏) ပဋိဘာတိ=ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာ၏။ [တနည်း-(တတော=ထိုအခါ၌၊ တဿ =ထိုရဟန်းအား) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ ပဋိဘာတိ=ထင်ပေါ် လာ၏။] ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာစ =ကောင်း။ ပယိရုပါသိတာစ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=ကြောင်းကျိုးဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို မေးမြန်းတတ်သည်။ နောဟောတိ=မဖြစ်။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=၏) နေဝ ပဋိဘာတိ=လာ။ ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ယတော =၌။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာစ=ကောင်း။ ပယိရုပါ သိတာစ=ကောင်း။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဧဝံ= သော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ၊ ဥပသင်္ကမန၊ ပယိရုပါသန၊ ပရိပုစ္ဆနတို့နှင့် ပြည့်စုံလသော်) ဝါ=ကြောင့်။ (တတော=၌) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ= ၏) ပဋိဘာတိ=၏။

ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ ဥပသင်္ကမိတာစ=ကောင်း။ ပယိရုပါသိတာစ=ကောင်း။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ စ=သို့သော် လည်း။ ဩဟိတသောတော=စွင့်ထောင်ထားအပ်သော နားရှိသည်။ (စွင့်ထောင် ထားအပ်သော ပသာဒနား၊ ဉာဏ်နားရှိသည်) ဟုတွာ=ဖြစ်၍။ ဓမ္မံ=တရားကို။ နော သုဏ္ဍာတိ=မနာယူ။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=၏)

နေဝပဋိဘာတိ=လာ။ ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။
 ယတော=ဌ်။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ပ။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=ကောင်း။
 ဟောတိ=၏။ ဩဟိတသောတော=သည်။ (ဟုတွာစ=ဖြစ်၍လည်း)။ ဓမ္မ=ကို။
 သုဏာတိ=နာယူ၏။ ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်လသော် (ဤသို့ သဒ္ဓါ၊ ဥပသင်္ကမန၊
 ပယိရုပါသန၊ ပရိပုစ္ဆန၊ ဩဟိတသောတ ဓမ္မဿဝနဖြစ်လသော်)။ဝါ=ကြောင့်။
 (တတော=ဌ်) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ (တဿ=၏) ပဋိဘာတိ။

ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ပ။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=ကောင်း။
 ဟောတိ=၏။ ဩဟိတသောတော=သည်။ (ဟုတွာစ=လည်း)။ဓမ္မ=ကို။
 သုဏာတိ=၏။ စ=သို့သော်လည်း။ သုတွာ=ကြားနာပြီး၍။ ဓမ္မ=ပရိယတ်တရား
 ကို။ နော ဓာရေတိ=နှုတ်တက်မဆောင်ထား၊ မမှတ်သား။ တထာဂတံ=၏။
 ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=၏) နေဝ ပဋိဘာတိ=လာ။ ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=
 ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ယတော=ဌ်။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=
 ကောင်း။ပ။ ပရိပုစ္ဆိတာစ=ကောင်း။ ဟောတိ=၏။ ဩဟိတသောတော=သည်။
 (ဟုတွာစ) ဓမ္မ=ကို။ သုဏာတိ=၏။ သုတွာစ=ကြားနာပြီး၍လည်း။ ဓမ္မ=ကို။
 ဓာရေတိ=နှုတ်တက်ဆောင်ထား မှတ်သား၏။ ဧဝံ=သော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ၊
 ဥပသင်္ကမန၊ ပယိရုပါသန၊ ပရိပုစ္ဆန၊ ဩဟိတသောတ ဓမ္မဿဝန၊ သုတွာ
 ဓမ္မဓာရဏာ ဖြစ်လသော်) ဝါ=ကြောင့်။ (တတော=ဌ်) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မ
 ဒေသနာ (တဿ=၏) ပဋိဘာတိ။

ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ပ။ သုတွာစ=လည်း။
 ဓမ္မ=ကို။ ဓာရေတိ=၏။ စ=လည်း။ ဓတာနံ=နှုတ်တက်ဆောင်ထား မှတ်သား
 အပ်ပြီးကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ်တရားတော်တို့၏။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်
 ကို။ နော ဥပပရိက္ခတိ=မကြံစည်မစဉ်းစား။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=
 သည်။ (တဿ=၏) နေဝ ပဋိဘာတိ=လာ။ ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=ကား။ ယတော=
 ဌ်။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ပ။ ဓတာနံ=ကုန်သော။ ဓမ္မာနံ=တို့၏။
 အတ္ထံ=ကို။ ဥပပရိက္ခတိ=၏။ ဧဝံ=သော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ။ပ။ သုတွာဓမ္မဓာရဏာ၊
 အတ္ထုပပရိက္ခာ ဖြစ်လသော်) ဝါ=ကြောင့်။ (တတော=ဌ်) တထာဂတံ ဓမ္မ
 ဒေသနာ (တဿ=၏) ပဋိဘာတိ။

ပုဏ္ဏိယ=ယ။ ဘိက္ခု=သည်။ သဒ္ဓေါစ=ကောင်း။ပ။ ဓတာနံ=ကုန်သော။
 ဓမ္မာနံ=တို့၏။ အတ္ထံ=ကို။ ဥပပရိက္ခတိစ=ကြံစည်စဉ်းစားလည်း စဉ်းစား၏။
 စ=သို့သော်လည်း။ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို။ အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မ=ပါဠိ
 ကို။ အညာယ=သိ၍။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအား
 လျော်သော သီလသမထဝိပဿနာ အကျင့်တရားကို ကျင့်သည်။ နော ဟောတိ=
 မဖြစ်။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=၏) နေဝ တာဝ ပဋိ

ဘာတိ=ညာဏ်အား မထင်ပေါ်လာသေး။ ပုဏ္ဏိယ=ယ။ စ=ထင်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းကား။ ယတော=၌။ ဘိက္ခု=သည်။ [ထို့နောက် ပေယျာလ မမြှုပ်တော့ ပေ။ နပါဠိတော် အပြည့်အစုံရှိထားသည့်အတိုင်း အနက်ဆို]။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နောစ=ကျင့်သည်လည်း။ ဟောတိ=၏။ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်။ (ဤသို့ သဒ္ဓါ။ပ။ အတ္ထုပပရိက္ခာ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နတာ ဖြစ်လသော်) ဝါ=ကြောင့်။ (တတော=၌) တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ (တဿ=၏) ပဋိဘာတိ =၏။

ပုဏ္ဏိယ=ပုဏ္ဏိယ၊ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါး ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော (သမန္နာဂတဿ) =ပြည့်စုံသော ရဟန်း၏၊ ဧကန္တပဋိဘာနာ=ဧကန်မူချညာဏ်အား ထင်ပေါ်လာ သည်။ ဟောတိ=၏။ [တနည်း-ပုဏ္ဏိယ=ယ။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော (သမန္နာဂတဿ)=ပြည့်စုံသော ရဟန်းအား။ တထာဂတံ=၏။ ဓမ္မဒေသနာ=သည်။ ဧကန္တပဋိဘာနာ=ဧကန်မူချ ထင်ပေါ်လာသည်။ ဟောတိ=၏။] ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [သမန္နာဂတော၌ ပထမာဝိဘတ်ကို သာမီအနက်၌ သက်ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်သည် အခြားနေရာတို့၌ ဒုတိယာဝိဘတ်၏ သာမီအနက်နှင့် သမ္ပဒါန် အနက်အဖွင့်မျိုးပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သမ္ပဒါန်အနက်လည်း ဖြစ်သင့်ပါသည်] ဒုတိယံ။

၃-မူလကသုတ်

၈၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အညတိတ္ထိယာ=သာသနာပ အယူရှိကုန်သော။ (ဘုရား အဆုံးအမအယူဝါဒမှ တပါးသော အယူဝါဒ ရှိကုန်သော) ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ် တို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။ သစေ ပုစ္ဆေယျံ=အကယ်၍ မေးမြန်းကြကုန်အံ့။ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့။ ပုစ္ဆေယျံ=မေးမြန်းကြကုန်ရာသနည်း ဟူမူ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ဓမ္မာ=ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့သည်။ ကိမူလကာ= အဘယ်မည်သော မူရင်းအကြောင်း ရှိကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ= ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့သည်။ ကိသမ္ဘဝါ=အဘယ်မည်သော ဖြစ်ကြောင်းတရား ရှိကုန်သနည်း။ ဝါ=အဘယ်တရားကြောင့် ဖြစ်ပါကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိသမုဒယာ=အဘယ်မည်သော ပေါင်းစုဖြစ်ကြောင်း တရား ရှိကုန်သနည်း။ ဝါ=အဘယ်တရားကြောင့် ပေါင်းစုလျက် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိသမောသရဏာ=အဘယ်မည်သော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ တရားရှိကုန်သနည်း။ ဝါ=အဘယ်တရား၌ ပေါင်းဆုံစုဝေး ကြကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိပမုခါ=အဘယ်မည်

သော အကြီးအမှူး ရှိကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိ
 အဓိပတေယျာ=အဘယ်မည်သော အကြီးအကဲ ရှိကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်
 သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိဥတ္တရာ=အဘယ်မည်သော ထူးကဲလွန်မြတ်သော
 တရားရှိကုန်သနည်း။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ကိသာရာ=အဘယ်
 မည်သော အနှစ်သာရရှိကုန်သနည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (သစေ ပုစ္ဆေယျံ=အကယ်၍
 မေးမြန်းကြကုန်ရာငြားအံ့) ဘိက္ခဝေ=တို့။ တုမေ=သင်တို့သည်။ ဧဝံ=ဤသို့။
 ပုဋ္ဌာ=မေးမြန်းခံရကုန်သည်။ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) အညတိတ္ထိယာနံ=
 ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကောနံ=တို့အား။ ကိန္တိ=အဘယ်သို့။ ဗျာကရေယျာထ=
 ဖြေဆိုကြကုန်အံ့နည်း။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)။ပ။

[ဘဂဝံမူလကာစသည်ကို စာပိုဒ်(၆)ဒုတိယလောကဓမ္မသုတ်။ ဤစာအုပ်
 စာမျက်နှာ(၃၁၇)ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့။ ပုဋ္ဌာ=မေးမြန်းအပ်ကုန်သော၊
 (ပရိဗ္ဗိဇိတို့၏ မေးမြန်းမှုကို ခံကြရကုန်သော)တုမေ=သင်တို့သည်။ အညတိတ္ထိ
 ယာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကောနံ=တို့အား။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဗျာကရေယျာထ
 =ဖြေကြားကြကုန်လော၊ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့။ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော။ ဓမ္မာ
 =ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့သည်။ ဆန္ဒမူလကာ=ဆန္ဒမည်သောမူရင်းအကြောင်း ရှိပါ
 ကုန်၏။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ မနသိကာရ သမ္ဘဝါ=မနသိကာရ
 မည်သော ဖြစ်ကြောင်းတရား ရှိပါကုန်၏။ ဝါ=မနသိကာရကြောင့် ဖြစ်ပါကုန်
 ၏။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ဖဿသမုဒယာ=ဖဿမည်သော ပေါင်းစု
 ဖြစ်ကြောင်းတရား ရှိပါကုန်၏။ ဝါ=ဖဿကြောင့် ပေါင်းစုလျက် ဖြစ်ပါကုန်၏။

သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ဝေဒနာသမောသရဏာ=ဝေဒနာ
 မည်သော ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ တရားရှိပါကုန်၏။ ဝါ=ဝေဒနာ၌ ပေါင်းဆုံ စုဝေး
 ကြပါကုန်၏။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ သမာဓိပုမုခါ=သမာဓိ
 မည်သော အကြီးအမှူး ရှိပါကုန်၏။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။
 သတာဓိပတေယျာ=သတိမည်သော အကြီးအကဲရှိပါကုန်၏။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော။
 ဓမ္မာ=တို့သည်။ ပညုတ္တရာ=မဂ်ပညာမည်သော ထူးကဲလွန်မြတ်သောတရား
 ရှိပါကုန်၏။ [နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄) သမိဒ္ဓိသုတ်၌ “ပညုတ္တရာ” ၌ ပညာအရ
 မဂ်ပညာကို ယူရန်ဖွင့်ပြ၏] သဗ္ဗေ=ကုန်သော။ ဓမ္မာ=တို့သည်။ ဝိမုတ္တိသာရာ=
 ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖိုလ်တရားဟူသော အနှစ်သာရရှိပါကုန်၏။
 ဝါ=ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီး ဖိုလ်တရားဟူသော အနှစ်သာရ ရှိပါကုန်၏။
 ဣတိ=ဤသို့။ (ဗျာကရေယျာထ=လော)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဧဝံ=ဤသို့။ ပုဋ္ဌာ=
 မေးမြန်းခံရကုန်သည်။ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်။ ဝါ=ဖြစ်ကုန်သော)။ တုမေ
 =သင်တို့သည်။ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော။ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကောနံ=တို့အား။
 ဧဝံ=ဤငါဟောကြားအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း။ ဗျာကရေယျာထ=လော။ပ။ တတိယံ။

၄-စောရသုတ်

၈၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေမိ=အကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော။ မဟာစောရော=ခိုးသားဓားပြကြီးသည်။ (တိုင်းနိုင်ငံကို လုယက်တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးနိုင်သော ခိုးသားဓားပြကြီးသည်) ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာ။ ပရိယာပဇ္ဇတိ=ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်၏။ စိရဋ္ဌိတိကော=ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းရှိသည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေမိ=တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော=သော။ မဟာစောရော=သည်။ ခိပ္ပံ=စွာ။ ပရိယာပဇ္ဇတိ=....သို့ရောက်သနည်း။ စိရဋ္ဌိတိကော=သည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်သနည်းဟူမူ။

(မဟာစောရော=သည်)။ အပ္ပဟရန္တဿ=မိမိကို ရိုက်နှက်မည့် ရန်သူမဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ (မိမိကိုရိုက်နှက်မည့် ရန်သူမဟုတ်၍ မရိုက်နှက်သင့်သော သီလ စသော ဂုဏ်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အဘိုးအိုနှင့် ကလေးသူငယ်ကို) ပဟရတိ=ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်၏။ အနဝသေသံ=(ပစ္စည်းအားလုံး သိမ်းကြိုးမချန်) မကြွင်းကျန်အောင်။ အာဒိယတိ=လုယက်ယူငင်၏။ ဣတ္ထိ=မိန်းမကို။ ဟနတိ=ညှဉ်းဆဲပုတ်ခတ် သတ်ဖြတ်၏။ ကုမာရိ=အမျိုးသမီးပျိုကို။ ဒူသေတိ=ဖျက်ဆီး၏။ ဝါ=မုဒိမ်းကျင့်၏။ ပဗ္ဗဇိတံ=ရဟန်းကို။ ဝိလုမ္မတိ=လုယက်၏။ ရာဇကောသံ=မင်းဘဏ္ဍာတိုက်ကို။ ဝိလုမ္မတိ=၏။ အတ္ထာသန္နေ=(ရွာနိဂုံးမင်းနေပြည်၏)အနီးအပါး၌။ ကမ္မံ=လုယက်တိုက်ခိုက်မှုကို။ ကရောတိ=ပြု၏။ နိဓာနကုသလောစ=(မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၌) လှူဒါန်းမြှုပ်နှံခြင်း၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်သည်လည်း။ န ဟောတိ=မဖြစ်။ပ။

မဟာစောရော=သည်။ ခိပ္ပံ=စွာ။ နပရိယာပဇ္ဇတိ=ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ မရောက်။ စိရဋ္ဌိတိကော=သည်။ ဟောတိ=၏။ပ။ အပ္ပဟရန္တဿ=ကို။ နပဟရတိ=မရိုက်နှက်။ အနဝသေသံ=အကြွင်းအကျန်မရှိအောင်။ နအာဒိယတိ=မယူ။ ဣတ္ထိ=ကို။ န ဟနတိ=မညှဉ်းဆဲ မပုတ်ခတ် မသတ်။ ကုမာရိ=ကို။ နဒူသေတိ=မဖျက်ဆီး။ ပဗ္ဗဇိတံ=ကို။ န ဝိလုမ္မတိ=မလုယက်။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅-သမဏသုတ်

၈၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ သမဏောတိ=သမဏဟူသော။ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ ဧတံ အဓိဝစနံ=ဤနာမည်သည်။ အရဟတော=ကိလေသာတို့မှ ကင်းဝေးတော်မူသော။ ဝါ=လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော်မူထိုက်သော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=မမှားကေန်အမှန်ပိုင်နိုင် ကိုယ်တိုင်စတွင် ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော။ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏။ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း။ ဘိက္ခဝေ=တို့။

ဗြာဟ္မဏောတိ=ဗြာဟ္မဏဟူသော။ ဝါ=မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားပျောသွားစေ
 ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ ဧတံ=ဤနာမည်သည်။ အရဟတော=သော။ သမ္မာ
 သမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော။ တထာဂတဿ=၏။ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း။ ဘိက္ခဝေ=
 တို့။ ဝေဒဂူတိ=ဝေဒဂူဟူသော။ ဝါ=လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို
 ထိုးထွင်းသိမြင်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ ဝါ=လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့်
 အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်သတ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ ဘိသက္ကောတိ=ဆေးဆရာဟူသော။ (ကိလေသာရောဂါကို
 ပျောက်ကင်းစေသော ဆေးဆရာဟူသော)။ ဧတံ=ဤနာမည်သည်။ပ။ နိမ္မ
 လောတိ=ကိလေသာ အညစ်အကြေးမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ပ။ ဝိမလောတိ
 =ကိလေသာအညစ်အကြေးကင်းစင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ပ။ ဉာဏီတိ=
 သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ပိုင်ရှင်ဟူသော။ပ။ ဝိမုတ္တောတိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်
 မြောက်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော။ပ။ ☸

[ဂါထာ] ယံ(ဂုဏဇာတံ)=အကြင်ဂုဏ်အပေါင်းသို့၊ (သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ
 အစရှိသော အကြင်ဂုဏ်အပေါင်းသို့)။ သမဏေန=မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို
 ငြိမ်းစေပြီးသော အရှင်မြတ်သည်။ ပတ္တဗ္ဗံ=ရောက်သင့်ရောက်ထိုက်၏။ ဝုသီ
 မတာ^၁=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သောအရိယမဂ် အကျင့်ရှိတော်မူသော။
 ဗြာဟ္မဏေန=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားပျောသွားစေပြီးသော အရှင်

၁။ ဝုသီမတာ။ ။ဝသဓာတ်၊ အတီတကာလိက ကံဟော ဣပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော
 ဝုသီဝုဒ်ကို-ဝုသီယိတ္တာတိ ဝုသီ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ (မြတ်သော
 အရိယမဂ်အကျင့်)ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ထို့နောက် အဿတ္တိ မန္တုပစ္စည်းဆင့်၍ “ဝုသီမန္တု”ဟု
 ဖြစ်၏။ ဝုသီ အဿ အတ္တိတိ ဝုသီမာ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယရှိတော်မူ
 သော မြတ်စွာဘုရား။ (တနည်း) ထိုဣပစ္စည်းကို ပစ္စုပ္ပန်ကာလိကကြံ၍-ဝုသတိတိ
 ဝုသီ=ကျင့်သုံးအပ်ဆဲဖြစ်သော အရိယမဂ်။ ဝုသီ အဿ အတ္တိတိ ဝုသီမာ=(ကျင့်သုံး
 အပ်ပြီးသော) ထိုအရိယမဂ် ရှိတော်မူသော (ဝါ=ထိုအရိယမဂ်ကို ကျင့်သုံးတော်မူပြီးသော)
 မြတ်စွာဘုရား။ တနည်း-ဣပစ္စည်းကို အတီတကာလိက ကတ္တာဟောကြံ၍-အဝုသိတိ
 ဝုသီ=(မဂ္ဂဗြဟ္မ စရိယကို) ကျင့်သုံးပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်။ ဝုသီ အဿ အတ္တိတိ
 ဝုသီမာ=(မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို) ကျင့်သုံးပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာ
 ဘုရား။

ဝုသီမတောတိ ဝုသီတပတော၊ ဝုသီတဗြဟ္မစရိယဝါသဿာတိ အတ္ထော၊ ဝုသတိတိ
 ဝါ “ဝုသီ”တိ မဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ၊ သော ဧတဿ ဝုတ္ထော အတ္တိတိ ဝုသီမာ၊ အဂ္ဂဖလံ
 ဝါ ပရိနိဋ္ဌိတဝါသတ္တာ “ဝုသီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဧတဿ အတ္တိတိ ဝုသီမာ။ ပဋိစ္စ
 သမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း မူလဋီကာ၊ ၁၂၁။ “ဝုသီမတော”ဟူ၍ ဣရဿဖြင့် ရှိသင့်သော်လည်း
 ဆန္ဒာနုရက္ခဏအကျိုးငှါ သ၏ ဣကို ဤဒိဗုပြု၍ “ဝုသီမတော”ဟု ရှိသည်။

မြတ်သည်။ (ပတ္တပွဲ=ရောက်သင့်ရောက်ထိုက်၏။ တံ=ထိုဂုဏ်အပေါင်းသို့။ မယာ=ငါဘုရားသည်။ ပတ္တံ=ရောက်တော်မူအပ်ပြီ) အနုတ္တရံ=တန်းတူကင်းလတ် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော။ ယံ=အကြင်ဂုဏ်အပေါင်းသို့။ ဝေဒဂုနာ=လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်တော်မူပြီးသော အရှင်မြတ်သည်။ ပတ္တပွဲ=၏။ ဘိသက္ကေန=ကိလေသာရောဂါ၊ အနာကုစား သမားတော်သခင် အရှင်မြတ်သည်။ (ပတ္တပွဲ=၏။ တံ=ထိုဂုဏ်အပေါင်းသို့။ မယာ=သည်။ ပတ္တံ=ပြီ)။

ယံ=အကြင်ဂုဏ်အပေါင်းသို့။ နိမ္မလေန=ကိလေသာ အညစ်အကြေးမရှိသော အရှင်မြတ်သည်။ ပတ္တပွဲ=၏။ သုစီမတာ=ညစ်ကြေးမတင် ဖြူသန့်စင်သည့် ဂုဏ်တော်ပိုင်ရှင် ဖြစ်တော်မူသော။ ဝိမလေန=ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းဝေးသော အရှင်မြတ်သည်။ (ပတ္တပွဲ=၏။ တံ=ထိုဂုဏ်အပေါင်းသို့။ မယာ= ငါဘုရားသည်။ ပတ္တံ=ရောက်တော်မူအပ်ပြီ) အနုတ္တရံ=သော။ ယံ=အကြင် ဂုဏ်အပေါင်းသို့။ ဉာဏိနာစ=သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရှင်သည်သာလျှင်။ ပတ္တပွဲ= ၏။ ဝိမုတ္တေန=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်တော်မူသော အရှင်မြတ်သည်။ (ပတ္တပွဲ=၏။ တံ=သို့။ မယာ=သည်။ ပတ္တံ=ပြီ)

သော အဟံ=ထိုငါဘုရားသည်။ ဝိဇိတသင်္ဂါမော=အောင်အပ်ပြီးသော ငါးတန် ဆင်နှင့် မာရ်စစ်ပွဲ ရှိတော်မူ၏။ ဝါ=ငါးမာရ်စစ်ပွဲ ဆင်နှင့်သုတ်သင် အောင်မြင် တော်မူပြီ။ ဗန္ဓနာ=(ရာဂစသော အားလုံးသော) အနှောင်အဖွဲ့မှ။ မုတ္တော= ကိုယ်တော်တိုင် လွတ်မြောက်တော်မူသည်။ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) မောစေမိ=များစွာ သော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်း လွတ်မြောက်စေတော်မူ၏။ (အဟံ=ငါသည်) နာဂေါ=အကုသိုလ်အမှု မပြုရှောင်ကြဉ် သူတော်စင် ဖြစ်တော်မူသည်။ ပရမဒန္တော =အမြတ်ဆုံးလေ့ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့တော်မူသည်။ (ဆရာသခင်၊ သွန်သင်မလို၊ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်မြတ်၊ အသိဓာတ်ဖြင့်၊ အမြတ်ဆုံးလေ့၊ ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့တော် မူသည်) အသေခေါ=သိက္ခာအားလုံး ပြီးဆုံးအဆင့်ဖြင့် ဖြည့်ကျင့်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပရိနိဗ္ဗုတော=ကိလေသာဟူ အပူကင်းဝေး ငြိမ်းအေးတော်မူသည်။ အမိ=ဖြစ်တော် မူ၏။ ဣတိ(အဝေါစ) ပဉ္စမံ။

၆-ယသသုတ်

၈၆။ ဧကံ=တပါးသော။ သမယံ=အခါ၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ မဟတာ=အရေအတွက်အားဖြင့် များစွာသော။ ဝါ=(အပို့စွတာ အစရှိသော) ဂုဏ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော၊ ဘိက္ခုသံဃေန ရဟန်းအပေါင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ=အတူ တကွ။ ကောသလေသု=ကောသလမည်သော ဇနပုဒ်၌။ ဝါ=ကောသလတိုင်း နယ်ပယ်၌။ စာရိကံ=ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းကို။ ဝါ=ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူခြင်းဖြင့်။ စရမာနော=(ဖြည်းဖြည်း သက်သာ) ကြွသွားတော်မူ

လသော်။ [စရမာနော^၁=တနေတယူဇနာ၊ နှစ်ယူဇနာနှုန်းထား၊ ရပ်ကာနား၍
ကြွသွားတော်မူလသော်။ ဝါ=တနေ တယူဇနာ၊ ယူဇနာဝက်ထား၊ ရပ်ကာနား၍
ကြွသွားတော်မူလသော်" ဟူ၍လည်း အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုနိုင်၏။ အောက်ခြေ
သာဓကကြည့်]

ယေန (ပဒေသေန)=အကြင်အရပ်၌။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလံနာမ=ဣစ္ဆာနင်္ဂလ
မည်သော။ ကောသလာနံ=ကောသလမင်းသားတို့၏။ [ဗဟုဝစ်အနက်ဆို]
ဝါ=ကောသလတိုင်းနယ်ပယ်၏။ [ဧကဝစ်အနက်ဆို၊ သာဓကကို တိကနိပါတ်
စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဗြာဟ္မဏဂါမော=ပုဏ္ဏားရွာသည်။
(အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ (ပဒေသံ)=ထိုအရပ်သို့။ (ထိုဣစ္ဆာနင်္ဂလပုဏ္ဏားရွာ ရှိရာ
အရပ်သို့) အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ။ [တနည်း-ယေန (ဒိသာဘာဂေန)=
အကြင်အရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ နာမ=သော။ ကောသလာနံ=တို့၏။
ဝါ=၏။ ဗြာဟ္မဏဂါမော=သို့။ (အဝသရိတဗ္ဗော=ရောက်အပ်ရောက်နိုင်၏)
တံ(တေန ဒိသာဘာဂေန) ထိုအရပ်မျက်နှာဘက်ဖြင့်။ (ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ နာမ=သော။
ကောသလာနံ=တို့၏။ ဝါ=၏။ ဗြာဟ္မဏဂါမံ=သို့) အဝသရိ=ရောက်တော်မူပြီ]

ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ တံတြ ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ=ထိုဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာ၏
အနီး၌။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍေ= ဣစ္ဆာနင်္ဂလမည်သော တောအုပ်၌။ ဝိဟရတိ=
သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလကာ=ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာသားဖြစ်ကြကုန်သော။
ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ=ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့သည်။ အသောသံ ခေါ=ကြားသိ
ကြရကုန်ပြီးသည်သာ။ (ကိန္နိ=အဘယ်သို့။ အသောသံ=ကြားသိကြရကုန်ပြီး
သနည်းဟူမူ) ဘော=အိုအမောင်တို့။ သကျပုတ္တော=သာကီဝင် သုဒ္ဓေါဒနမင်း၏
သားတော်ဖြစ်သော။ သကျကုလာ=သာကီဝင် မင်းမျိုးမှ။ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်
ခွာ၍)ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဝါ=ရဟန်းပြုသော။ ဂေါတမော
=ဂေါတမအနွယ်ဘွား ဖြစ်တော်မူသော။ သမဏော=ရဟန်းတော်မြတ်သည်။
ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ=ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာသို့။ အနုပ္ပတ္တော=ကြွရောက်တော်မူလာသည်။ (ဟုတွာ
=ဖြစ်၍) ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ=ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာအနီး၌။ (ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာအနီးက)

၁။ စာရိကံ စရမာနော။ ။ယံ ပန ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ဒေဝသိကံ ယောဇနဒ္ဓိယော
ဇနဝသေန ပိဏ္ဏပါတစရိယာဒိဟိ လောကံ အနုဂ္ဂဏုန္တဿ ဂမနံ၊ အယံ
အတုရိတစာရိကာ နာမ။ သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ၊ ၂၁၅။ (အဗ္ဗဒ္ဓသုတ်)။ အင်္ဂုတ္တိရ်
အဋ္ဌကထာ၊ ၃-၁၆၅။ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၆၄)ဝေနာဂပုရသုတ်၌ကား
“ယောဇနအဒ္ဓယောဇနဝသေန”ဟုလည်းကောင်း၊ အောက်ခြေ(သျှာ၊ က) စာမူ၌မူ
“ယောဇနဝသေန ဒ္ဓိယောဇနဝသေန”ဟုလည်းကောင်း ရှိ၏။ အောက်ခြေစာမူသည်
သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာနှင့် ကိုက်ညီ၏။

က္ခန္ဓာနင်္ဂလဝနသဇ္ဈော=က္ခန္ဓာနင်္ဂလတောအုပ်၌။ ဝိဟရတိ ခလု=သီတင်းသုံးနေတော်မူသတဲ့။

တံ ခေါ် ပန ဘဝန္တံ' ဂေါတမံ=ထိုအရှင်ဂေါတမ၏။ ဧဝံ=ဤသို့။ ဝါ=ဤယခု ပြောပြမည့်အတိုင်း။ ကလျာဏော=ကောင်းသော။ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ=ချီးကျူးအံ့ဩ ပြောဆိုအပ်သော ဂုဏ်သတင်းသည်။ ဝါ=ချီးကျူးသောအားဖြင့် ဖြစ်သော ကျော်စောသံသည်။ အဗ္ဗဂ္ဂတော=နတ်နှင့်တကွ လောကအားလုံး လွှမ်းခြုံဖုံးလျက် ပျံ့နှံ့တက်ပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဗ္ဗဂ္ဂတော=ဟူမူ) သော ဘဂဝါ=သည်။ ဣတိပိ=ကြောင့်လည်း။ အရဟံ=မူ၏။ ပ။ [ဤစာအုပ် စာမျက်နှာ(၂၀) (သတ္တက နိပါတ်စာပိုဒ်(၄) ဝိတ္ထတဗလသုတ်ကြည့်]

တထာရူပါနံ=ထိုအရှင်ဂေါတမကဲ့သို့ သဘောရှိကုန်သော။ အရဟတံ= ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ကို။ ဒဿနံ=(ဖူးမြင်ရုံမျှ) ဖူးမြင်ရခြင်းသည်သော်မှလည်း၊ (ရှိခိုးခြင်း၊ တရားနာခြင်း စသည်ကို မဆိုထားဘိ၊ ဖူးမြင်ရုံမျှ ဖူးမြင်ရခြင်းသည် သော်မှလည်း)သာဓုခေါ်ပန ကောင်းမြတ်လှပေသည်သာ။ (မျက်မှောက်၊ တမလွန်၊ တဖန်ပရမတ်၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ဟု၊ သုံးရပ်စီးပွား၊ ချမ်းသာများအောင်၊ ဆောင်နိုင်ပေ တတ်၊ ကောင်းမြတ်လှပေသည်သာ) ဟောတိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဇ္ဈာသယံ =အလိုဆန္ဒကို၊ ကတွာ=ပြု၍) [အဇ္ဈာသယံ ကတွာ-ဟူသော ပါဠိသေသကို ဥပသင်္ကမိသု၌ စပ်၊ ဤနေရာ၌ ရေးသင့်သမျှကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယစာမျက်နှာ (၄၁၂)၌ ရေးခဲ့ပြီ]

အထခေါ=ကြားသိကြပြီးရာ ထိုအခါ၌။ ဣန္ဒာနင်္ဂလကာ=ကုန်သော။ ဗြာဟ္မ ဇာဂဟတပတိကာ=တို့သည်။ တဿာ ရတ္တိယာ=ထိုည၌၏။ အစ္စယေန= ကျော်လွန်ရာအခါ၌။ ပဟူတံ=များစွာသော။ ခါဒနိယံ=ခဲဖွယ်ကိုလည်းကောင်း။ ဘောဇနိယံ=ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း။ အာဒါယ=ယူခဲ့ကြကုန်၍။ ယေန= အကြင်အရပ်၌။ ဣန္ဒာနင်္ဂလဝနသဇ္ဈော=က္ခန္ဓာနင်္ဂလတောအုပ်သည်။ (အတ္ထိ= ရှိ၏) တေန=ထိုက္ခန္ဓာနင်္ဂလတောအုပ်ရှိရာအရပ်၌။ ဝါ=သို့။ ဥပသင်္ကမိသု=သွား ကြကုန်ပြီ။ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားကြပြီး၍။ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ=တံခါးမုခ်မှ အပြင်အပ၌။ ဥစ္စာသဒ္ဓါ=မြင့်တက်သောအသံရှိကုန်လျက်။ မဟာသဒ္ဓါ=များပြား ကျယ်လောင်သောအသံ ရှိကုန်လျက်။ အဋ္ဌသု=ရပ်နေကြကုန်ပြီ။ [ဗဟိဒ္ဓါရ ကောဋ္ဌကေတိ ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကတော ဗဟိ။ စာပိုဒ်(၁၅) ဂေါတမီသုတ် အဋ္ဌကထာ]

တေန ခေါ် ပန သမယေန=ထိုအခါ၌။ (ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ ဣန္ဒာနင်္ဂလ တောအုပ်သို့သွား၍ တံခါးမုခ်၏ အပြင်ဘက်၌ ရပ်တည်နေကြရာ ထိုအခါ၌) အာယသ္မာ နာဂိတော=အရှင်နာဂိတသည်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။

ဥပဋ္ဌာကော=လုပ်ကျွေးပြုစုသူသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။
 (ဥစ္စာသဒ္ဓ မဟာသဒ္ဓဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌)ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာယသ္မန္တံ
 နာဂိတံ=အရှင်နာဂိတကို။ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ။ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊
 အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူသနည်းဟူမူ) နာဂိတ=နာဂိတ။ မစ္ဆဝိလောပေ=
 ငါးတို့ကို လုယက်သကဲ့သို့ ဝယ်ယူခြင်းကိစ္စ၌။ ဝါ=ငါးတို့ကို လုယက် ခြင်းကိစ္စ၌။
 ဝါ=ငါးလုရာအရပ်၌။ ကေဝဇ္ဇာ မညေ=တံငါသည်တို့ကဲ့သို့။ ဝါ=တံငါသည်
 တို့နှင့်တကွ များစွာသော လူတို့ကဲ့သို့။ ဥစ္စာသဒ္ဓါ=မြင့်တက်သော အသံရှိကြ
 ကုန်သော။ မဟာသဒ္ဓါ=များပြားကျယ်လောင်သောအသံ ရှိကြကုန်သော။ တေ=
 ထိုသူတို့သည်။ ကေ ပန=အဘယ်သူတို့နည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အာမန္တေသိ=
 မေးမြန်းတော်မူပြီ)

(တနည်း) နာဂိတ=နာဂိတ။ မစ္ဆဝိလောပေ=၌။ ကေဝဇ္ဇာ=တံငါသည်
 တို့သည်။ ဝါ=တံငါသည်တို့နှင့် များစွာသော လူတို့သည်။ ဥစ္စာသဒ္ဓါ=မြင့်တက်
 သော အသံရှိကုန်သည်။ မဟာသဒ္ဓါ များပြားကျယ်လောင်သော အသံရှိကုန်
 သည်။ ဟောန္တိ မညေ=ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ (တထာ=ထိုအတူ) ဥစ္စာသဒ္ဓါ=
 ကုန်သော။ မဟာသဒ္ဓါ=ကုန်သော။ တေ=ထိုသူတို့သည်ကား။ ကေပန=နည်း။
 ဣတိ=သို့။ (အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား။ ဧတေ=ထိုသူတို့သည်။ (ထိုမြင့်တက်သော အသံ၊
 များပြားကျယ်လောင်သောအသံ ရှိသူတို့သည်) ဣစ္ဆာနဂံလကာ=ဣစ္ဆာနဂံလ
 ရွာသားဖြစ်ကြကုန်သော။ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ=ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ပါတည်း။
 ဘဂဝန္တံဧဝ=မြတ်စွာဘုရားကိုပင်လည်းကောင်း။ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ=ရဟန်းတော်
 အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ ဥဒ္ဓိဿ=ရည်မှန်းကြကုန်၍။ ပဟူတံ=သော။ ခါဒနိယံ
 =လည်းကောင်း။ ဘောဇနိယံ=ကောင်း။ အာဒါယ=ယူခဲ့ကြကုန်၍။ ဗဟိဒ္ဓါရ
 ကောဋ္ဌကေ=၌။ ဌိတာ=ရပ်တည်နေကြပါကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=
 လျှောက်ပြီ)

နာဂိတ=နာဂိတ။ အဟံ=ငါသည်။ ယသေန=အခြံအရံ အကျော်အစောနှင့်။
 (သဒ္ဓိံ=အတူတကွ) သမာဂမံ=ပေါင်းဆုံခြင်းကို။ မာ ပတ္တေမိ=မတောင့်တပါ။
 ယသော စ=အခြံအရံ အကျော်အစောသည်လည်း။ မယာ=ငါနှင့်။ (သဒ္ဓိံ=ကွ)မာ
 သမာဂဉ္စိ=မပေါင်းဆုံစေသတည်း။ နာဂိတ=တ။ [“ယသဟဟံ”စသည်သို့ သွားအံ့]
 အဟံ=ငါသည်။ ယဿ=အကြင်သို့သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=နေက္ခမ္မ ချမ်းသာကို
 လည်းကောင်း။ ဝါ=ကာမမှ ထွက်မြောက်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။
 ပဝိဝေကသုခဿ=ပဝိဝေက ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=အပေါင်းအဖော်
 ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်းမှ ကင်းရှင်းသော ချမ်းသာကို လည်းကောင်း။
 ဥပသမသုခဿ = ကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ရာဂစသည်တို့ ကင်းငြိမ်းကြောင်း

ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ သမ္မောဓသုခဿ=ကောင်း။ ဝါ=အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေသော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ [ပဉ္စကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၀)၊ နာဂိတသုတ် ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက် တတိယတွဲ နိဿယစာမျက်နှာ(၅၅) လည်းကြည့်] နိကာမလာဘီ=အလိုရှိတိုင်းရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ အကိစ္ဆလာဘီ=အခက်အခဲမရှိ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ အကသိရလာဘီ=မနည်းမရှား ပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။ [ထို့နောက် “ယော ခေါ နယိမဿ” စသည်ကို အနက်ပေးတော့အံ့]

ယော=အကြင်သူသည်။ ဣမဿ=ဤသို့သော။ ဝါ=ဤသို့ ငါ့အတွက် အလိုရှိတိုင်း ရနိုင်၊ အခက်အခဲမရှိ ရနိုင်၊ များပြားစွာ ရနိုင်သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=ကိုလည်းကောင်း။ ပ။ သမ္မောဓသုခဿ=ကောင်း။ နိကာမလာဘီ=သည်။ အကိစ္ဆလာဘီ=သည်။ အကသိရလာဘီ=သည်။ န အဿ=မဖြစ်ရာ။ သော=ထိုသူသည်သာ။ (ငါ့အတွက်အလိုရှိတိုင်း အခက်အခဲမရှိ များပြားစွာ ရနိုင်သော နေက္ခမ္မသုခစသည်ကို မရသော ထိုသူသည်သာ) တံ မိဒ္ဓသုခံ=ထိုမစင်ပမာ ရွံဖွယ်ရာချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ ဝါ=ထိုမစင်ပမာ ရွံဖွယ်ရာ ကာယကံနှင့် ကိလေသာကိုမှီ၍ ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ တံ မိဒ္ဓသုခံ=ထို အိပ်ငိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ တံ လာဘာ + သက္ကာရ + သိလောက + သုခံ = ထိုပစ္စည်းလာဘ် + ရိသေသမှုကောင်းစွာ ပြုဖုခံရခြင်း + ချီးမွမ်းခံရခြင်းကို မှီ၍ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ သာဒိယေယျ=သာယာ ရာ၏။ ဣတိ=သို့။ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဓိဝါသေတု=သည်းခံတော်မူပါ။ သုဂတော=ကောင်းသော စကားမိန့်ကြားတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဓိဝါသေတု=ပါ။ ဘန္တေ=ရား။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ဝါ=ယခုအခါသည်။ ဘဂဝတော=ဘုန်းတော်ကြီးမား မြတ်စွာ ဘုရား၏။ အဓိဝါသနကာလော=သည်းခံတော်မူရာ အခါပါတည်း။ ဘန္တေ=ရား။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ယေန ယေနော=အကြင်အကြင်အရပ်၌။ ဝါ=ရပ်သို့။ ဂမိဿတိ=ကြွသွားတော်မူလတ္တံ့။ နေဂမာစေဝ=နိဂုံးနေသူလူလည်း ဖြစ်ကြကုန်သော။ ဇာနပဒါ စ=နယ်ပယ်နေပုဒ်နေသူလူလည်း ဖြစ်ကြကုန်သော။ ဗြာဟ္မဇာဂဟပတိကာ=ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့သည်။ ဝါ=ပုဏ္ဏားနှင့် အိမ်ရှင်ဖြစ်သောကုန်သည် လယ်သမားလူတန်းစားတို့သည်။ တဒ္ဓိန္ဒာဝ=ထိုမြတ်စွာဘုရား ကြွသွားတော်မူရာအရပ်သို့ ညွတ်ကိုင်ကုန်သည်သာလျှင်။ ဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရား ကြွသွားတော်မူရာအရပ်သို့ ရှေ့ရဦးတည်ကုန်သည်သာလျှင်။ ဘဝိဿန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်လတ္တံ့။

ဘန္တေ=ရား။ ထုလ္လုဖုသိတကေ=ကြီးသော မိုးရေမိုးပေါက်ရှိသော။ ဒေဝေ=မိုးသည်။ ဝဿန္တေ=ရွာလသော်။ ယထာနိန္ဒံ=နိမ့်ရာနိမ့်ရာ အရပ်တိုင်းသို့။

ဥဒကာနိ=ရေတို့သည်။ ပဝတ္တန္တိ သေယျတာပိ= စီးဆင်းကုန်သကဲ့သို့။ ဘန္တေ= ရား။ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ တန္တိန္နာဝ=လျှင်။ ဘဝိဿန္တိ=တ္တံ။ တံ=ထိုသို့။ ညွတ်ကိုင်ကြခြင်းသည်။ ကိဿ ဟေတု=အဘယ့်ကြောင့် နည်းဟူမူ။ ဘန္တေ= ရား။ ဟိ (ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်။ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏။ သီလ ပညာဏံ=သီလနှင့် ဉာဏ်တော်သည်။ တထာ=ထိုသို့ ညွတ်ကိုင်ရလောက် အောင် မြင့်မြတ်လှပါ၏။ ဣတိ=ထိုကြောင့်ပါတည်း။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ =လျှောက်ပြီ)။ပ။

[“ဒေဝတာပိ ခေါ” နာဂိတ။ပ။ ယဿာဟံ နေက္ခမ္မသုခဿ”စသည်ကို အနက်ပြန်ဆိုအံ့] နာဂိတ=နာဂိတ။ အဟံ=ငါသည်။ ယဿ=သော။ နေက္ခမ္မ

၁။ “ဒေဝတာပိခေါ” စသည်၌ ပြင်ဆင်ဖွယ် ပါဠိများ။ ။ “ဒေဝတာပိ ခေါ နာဂိတ” မှ စ၍ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” တိုင်အောင် ပါဠိတော် စာကြောင်း တဆယ့် တကြောင်း၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို စဉ်းစားကြည့်လျှင် ထိုအတွင်းရှိ တချို့ ပါဠိများ ပျက်စီးချို့ယွင်းနေကြောင်း သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ စာအုပ်၌ ကေစွာ ဣမဿ(?)၊ နိကာမလာဘိနိယော အင်္ဂိစ္စလာဘိနိယော (?)၊ တာသမ္ပိ(?)၊ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တေ ဒိသ္မာ(?)ဟူ၍ ရှိသင့်မည်ထင်သော ပါဠိကို အောက်ခြေ၌ ပြထားတော်မူကြ၏။ သို့သော် ထိုမျှလောက် ပါဠိပြင်ရုံမျှဖြင့် လုံလောက်မည် မဟုတ် သေးပါ။ “န ဟိ နုနမေ” စသော အကာရဝါကျအတွင်းရှိ “ယဿာဟံ” စသည်တို့ကို လည်း “ယဿ မယံ နေက္ခမ္မသုခဿ။ပ။ နိကာမလာဘိနိယော အင်္ဂိစ္စလာဘိနိယော အကသိရလာဘိနိယော” ဟူ၍လည်း ဒေဝတာနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပြင်ရဦးမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ပြင်သင့်သည်ဟု ထင်ရသော ပါဠိတို့ကို ပြင်ဆင်ပြီးပါက ထိုပါဠိတော် တဆယ့်တကြောင်း၏ အကျဉ်းချုပ် ဆိုလိုရင်း မြန်မာပြန်မှာ-

“နာဂိတ.... ငါဘုရားမှာ နေက္ခမ္မသုခစသော သုခလေးမျိုးတို့ကို အလိုရှိတိုင်း အခက်အခဲမရှိ ပေါများစွာ ရရှိထားသကဲ့သို့ အချို့နတ်များမှာလည်း ရရှိထားကြပေလိမ့် မည်။ ထိုနတ်တို့သည် အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် ရောနှောနေထိုင်ကြသူတို့ကို တွေ့မြင် ရသောအခါ ဤသို့ စဉ်းစားမိမည် ဖြစ်၏။ “ဤအရှင်တို့ကား နေက္ခမ္မသုခစသော သုခလေးမျိုးကို အလိုရှိတိုင်း အခက်အခဲမရှိ ပေါများစွာ ငါတို့ရရှိထားသလို ရရှိထားသူ များ မဖြစ်နိုင်။ ထိုသို့ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်ပင် ဤအရှင်တို့သည် အပေါင်းအဖော် တို့နှင့် ရောရောနှောနှော နေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်ဟူ၍ ထိုနတ်များ စဉ်းစားမိမည် ဖြစ်၏” ဤသို့ အကျဉ်းချုပ် မြန်မာပြန်ဆိုချက်ဖြင့် ထိုပါဠိဝါကျ (၁၁)ကြောင်း၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို သိရာ၏။

ပါဠိဝါကျ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ခြင်းသော်လည်း ပြုသင့် ။ ။ တဖန် ယင်းသို့ အဓိပ္ပါယ်မယူဘဲ ဤနေရာ၌ ပါဠိတော် ဝါကျစာကြောင်းများ ကျကျန်နေသည် ဟုသော်လည်း ဆိုနိုင် ယူဆနိုင်၏။ အကယ်၍ ယင်းသို့ ယူဆလျှင် ပြန်ပြီးနှင့်

သုခဿ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ အကသိရလာဘီ=သည်။ (ဟောမိ=၏)
ဒေဝတာပိ=နတ်တို့သည်လည်း။ ဧကစ္စာ=အချို့တို့သည်။ ဣမဿ=သော။ ဝါ=

ပြုလတ္တံ့သော အလားတူ ပါဠိတော်ဝါကျတို့ကို နည်းမီကာ အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင် မိမိစွမ်းနိုင်သလောက် စဉ်းစား၍ ပြင်ဆင်သင့်သမျှ ပုဒ်ပါဠိတို့ကို ပြင်ဆင်ပြီး ကျကျန် နေရစ်သည်ဟု ထင်ရသော ဝါကျစာကြောင်းတို့ကို ထည့်စွက်ပြရသော်-

ဒေဝတာပိ ခေါ် နာဂိတ ဧကစ္စာ နယိမဿ နေက္ခမ္မသုခဿ ပဝိဝေကသုခဿ ဥပသမသုခဿ သမ္မောဓသုခဿ နိကာမလာဘိနိယော အဿု အကိစ္ဆလာဘိနိယော အကသိရလာဘိနိယော၊ ယဿာဟံ နေက္ခမ္မသုခဿ ပဝိဝေကသုခဿ ဥပသမသုခဿ သမ္မောဓသုခဿ နိကာမလာဘိ အကိစ္ဆလာဘိ အကသိရလာဘိ၊ တာ တံ မိဒ္ဓသုခံ မိဒ္ဓသုခံ လာဘသက္ကာရသိလောကသုခံ သာဒိယေယျ။ ဣဓာဟံ နာဂိတ ဘိက္ခု ပဿာမိ သင်္ဂမ္မံ သမာဂမ္မံ သင်္ဂဏိကဝိဟာရံ အနုယုတ္တေ ဝိဟရန္တေ၊ တဿ မယံ နာဂိတ ဧဝံ ဟောတိ “နဟိန္နနမေ အာယသ္မန္တော ဣမဿ နေက္ခမ္မသုခဿ ပဝိဝေက သုခဿ ဤသို့ စသည်ဖြင့် “နဟိန္နနမေ အစချီသော ဝါကျမှစ၍ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်မှု မပြုရတော့ဘဲ ယခုပါဠိတော် လက်ရှိစာမူအတိုင်း ထားနိုင်ပြီ။

ဤသို့ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားသော ပါဠိတော် ဝါကျများနှင့်တကွ “သင်္ဂဏိက ဝိဟာရံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ” တိုင်အောင် ပါဠိတော် ဝါကျတို့၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို သိသာထင်ရှားအောင် အကျဉ်းချုံး၍ မြန်မာပြန်ဆိုပြရသော်-

နာဂိတ....အလိုရှိတိုင်း အခက်အခဲမရှိ ပေါများစွာ ငါဘုရားရရှိထားသော နေက္ခမ္မ သုခစသော သုခလေးမျိုးကို မရရှိနိုင်ကြသော အချို့သော နတ်တို့သည် ထိုမိဒ္ဓသုခ၊ မိဒ္ဓသုခ၊ လာဘသက္ကာရသိလောကသုခကို အရသာခံယူ သုံးဆောင်ကြရာ၏။ နာဂိတ.... အပေါင်းအဖော်များနှင့် ရောနှောနေကြသော ရဟန်းများကို ငါတွေ့မြင်နေရ၏။ ယင်းသို့ တွေ့မြင်ရသော ငါဘုရားမှာ ဆင်ခြင်စဉ်းစား သံဝေဂဖြစ်ပွားမိသည်မှာ- အလိုရှိတိုင်း အခက်အခဲမရှိ ပေါများစွာ ငါဘုရားရရှိထားသော နေက္ခမ္မသုခစသည်ကို ဤအရှင်များ မရရှိကြသည် ကေန်ပင် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ မရရှိကြသောကြောင့်ပင် ဤအရှင်တို့သည် အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် အရောရော အနှောနှော နေထိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟူ၍ ငါဘုရား ဆင်ခြင်စဉ်းစား သံဝေဂဖြစ်ပွား၏။

ဤသို့အားဖြင့် ကျကျန်နေရစ်သည်ဟု ထင်ရသော ပါဠိဝါကျတို့ကို ဖြည့်စွက် ဖော်ပြရပါသော်လည်း တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုရန် အလားတူ ပါဠိတော် အလုံအလောက် (သို့မဟုတ်) အဖွင့်အဋ္ဌကထာဋီကာ အလုံအလောက် တွေ့ရမှသာ အားရ ကျေနပ်ဖွယ် ကောင်းလောက်အောင် မှန်ကန်ပြည့်စုံသော ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်မှု ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ မတွေ့ရပါဘဲလျက်-ဤအတိုင်းသာ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ် အမှန်ဟု ယူဆပြီး ကျကျန်နေ ရစ်သည်၊ ချွတ်ယွင်းသည်ဟု ထင်ရသော ပါဠိ ဝါကျတို့ကို ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ ပုဒ်ပါဠိ ပြင်ဆင်ခြင်းကား “ဤသည်ပင် ဘုရားဟောပါဠိတော် မှမှန်ဖြစ်ပါသည်” ဟု ဆိုနိုင်ရန်

သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=ကောင်း။ပ။ သမ္မောဓသုခဿ=ကောင်း။ နိကာမလာ
ဘိနိယော=ခြင်းရှိကုန်သည်။ အကိစ္ဆလာဘိနိယော=ကုန်သည်။ အကသိရလာဘိ
နိယော=ကုန်သည်။ န အဿု=မဖြစ်ကုန်ရာ။ ၇

နာဂိတ=တ။ သင်္ဂမ္မ=ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်ကြကုန်၍။ သမာဂမ္မ= တပေါင်း
တည်း လာရောက်စုဝေးကြကုန်၍။ သင်္ဂဏိကဝိဟာရံ=အပေါင်းအဖော် တို့နှင့်
ပေါင်းဆုံသောအားဖြင့် နေထိုင်ခြင်းကို။ အနုယုတ္တာနံ=အားထုတ်ကြကုန် လျက်။
ဝိဟရတံ=နေထိုင်ကြကုန်သော။ တုမှာကမ္မိ=သင်တို့မှာလည်း။ ဧဝံ=ဤသို့
စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (ကိန္တိ=သို့။ ဟောတိ=ဟူမူ) အဟံ=သည်။
ယဿ=သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=ကောင်း။ပ။ နိကာမလာဘိ=ရှိသည်။ပ။
အကသိရလာဘိ=ရှိသည်။ (ဟောမိ=၏။) ဣမေ အာယသ္မန္တော=ဤအရှင်တို့
သည်။ ဣမဿ=သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=ကောင်း။ပ။ အကသိရလာဘိနော=
ခြင်း ရှိကုန်သည်။ န ဟိ နူန အဿု=တကယ်ပင် မဖြစ်ကြပါလေတကား။
[“နူန+ဣမေ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣမေကို အာယသ္မန္တောနှင့် တွဲပေးခဲ့ပြီ] တထာဟိ=
ထိုသို့ မဖြစ်ကြသောကြောင့်သာလျှင်။ ဣမေ အာယသ္မန္တော=တို့သည်။
[ပန+ဣမေ] ။ပ။ အနုယုတ္တာ=အားထုတ်ကြကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏။
ဣတိ=ဤသို့ သံဝေဂပွားစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏)

နာဂိတ=နာဂိတ။ ဣမေ=ဤအရှင်၌။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အညမညံ=
အချင်းချင်း။ အင်္ဂုလိပတောဒကေန=(ချိုင်းကြား စသည်တို့၌) လက်ချောင်းတို့ဖြင့်
ထိုးဆွကျိစယ်ခြင်းဖြင့်။ သဗ္ဗဂ္ဂန္တေ=ကျယ်လောင်စွာ ရယ်မောကြကုန်လျက်။
သံကီဠန္တေ=မြူးထူးပျော်ပါး ကစားနေသည်တို့ကို။ အဟံ=ငါသည်။ ပဿာမိ=
မြင်ရ၏။ နာဂိတ=တ။ တဿ မယံ=ထိုငါ့မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့သံဝေဂပွား စဉ်းစား
မိခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ (ကိန္တိ ဟောတိ) အဟံ=သည်။ ယဿ=သော။ပ။
အကသိရလာဘိ=သည်။ (ဟောမိ=၏)ဣမေ အာယသ္မန္တော=တို့သည်။ ဣမဿ
=သော။ နေက္ခမ္မသုခဿ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ အကသိရလာဘိနော=
ကုန်သည်။ နဟိနူန အဿု=တကား။ တထာဟိ=လျှင်။ ဣမေ အာယသ္မန္တော=
တို့သည်။ပ။ သဗ္ဗဂ္ဂန္တိ=ကျယ်လောင်စွာ ရယ်မောကြကုန်၏။ သံကီဠန္တိ=ကစားနေ
ကြကုန်၏။ ဣတိ=ဤသို့ သံဝေဂပွား စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏)
[ဤနေရာ၌ ဣတိသဒ္ဒါပါသင့်၏]။

နာဂိတ=တ။ပန=ထိုမှတပါး။ ဣမေ=၌။ ဘိက္ခု=တို့ကို။ ယာဝဒတ္ထံ=အလို
ရှိသလောက်။ ဥဒရာဝဒေဟကံ=ဝမ်းဗိုက်ကိုပြည့်စေလျက်။ ဝါ=ဝမ်းဗိုက်ပြည့်
အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ သို့ဖြစ်ရကား ထိုအတိုင်း ပါဠိပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်သင့် မသင့်
(သို့မဟုတ်) မည်သို့ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်သင့်သည် (သို့မဟုတ်) လက်ရှိ ပါဠိတော်
စာမူ၏ အဓိပ္ပါယ်မှန်မည်သို့မည်ပုံ ဖြစ်သင့်သည်တို့ကို ဆက်လက်၍ စဉ်းစားကြပါကုန်။

အောင်။ ဘုဒ္ဓိတွာ=စား၍။ [ဥဒရံ အဝဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပူရေတိတိ ဥဒရာဝဒေဟကံ (ဝမ်းဗိုက်ကို ပြည့်စေတတ်သော စားခြင်း) ဘာဝနပုံသကဉ္စေတံ၊ ဥဒရာဝဒေဟကံ ကတွာ ဥဒရံ ပူရေတွာတိ အတ္ထော။ ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၉၁)သောဏသုတ် ဋီကာ၊ ၅၆] သေယျသုခံ=အိပ်ရာပေါ်၌ အိပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာကို လည်းကောင်း။ ဝါ=အိပ်ရာ၏ အအေးငွေ့၊ အနွေးငွေ့ ကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ ပဿသုခံ=ဝဲ ယာ နံပါးတို့ကို ပြောင်းလှည့် စောင်းငဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း၊ မိဒ္ဓသုခံ= အိပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း။ အနုယုတ္တေ= အထပ်ထပ် အားထုတ်ကြကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တေ=နေကြသည်တို့ကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ =၏။ပ။ မိဒ္ဓသုခံ=ကိုလည်းကောင်း။ အနုယုတ္တာ=ကုန်လျက်။ ဝိဟရန္တိ=၏။ ဣတိ=ဤသို့ သံဝေဂပ္ပား စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ)။

နာဂိတ=တ။ ဣမ=ဤသာသနာတော်၌။ ဂါမန္တဝိဟာရိ=ရွာအနီးကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော။ ဘိက္ခု=ရဟန်းကို။ သမာဟိတံ=သမာဓိဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်စွာထမ်းလျက်။ [သမာဓိနာ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဒဟတိ ဌပေတိတိ သမာဟိတော ဘိက္ခု] ဝါ=သမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်ဝင်စားလျက်။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေသည်ကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ=မြင်တော်မူ၏။ နာဂိတ=တ။ တဿ မယံ=မှာ။ ဧဝံ=ဤသို့ ထိုရဟန်းရှေ့ရေး မျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ (ကိန္တိ ဟောတိ) ဣဒါနိ=ယခုအခါ၌။ ဣမံ အာယသ္မန္တံ= ဤအရှင်ရဟန်းကို။ အာရာမိကောဝါ=အာရာမိစောင့်သည်သော်လည်းကောင်း။ သမဏုဒ္ဓေသောဝါ=သာမဏေသည်သော်လည်းကောင်း။ ဥပဋ္ဌဟိဿတိ= ချဉ်းကပ် တည်နေလတ္တံ့။(ဥပဋ္ဌဟန္တော=ချဉ်းကပ်တည်နေလျက်) တံ=ထိုရွာအနီး ကျောင်းနေ ရဟန်းကို။ တမှာ သမာဓိမှာ=ထိုသမာဓိမှ။ စာဝေဿတိ=ရွေ့လျောစေ လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ ရှေ့ရေးမျှော်တွေး စဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ=၏)။

နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ သမာဓိမှ ရွေ့လျောစေလိမ့်မည့် အရေးကို မျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်းကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ အာရာမိစောင့်နှင့် သာမဏေ တို့က သမာဓိပျက်အောင် နောက်ယှက်ကြလိမ့်မည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) အဟံ= ငါသည်။ တဿ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်း၏။ (ထိုသို့ သမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက် ဝင်စားနေသောရဟန်း၏) ဂါမန္တဝိဟာရေန=ရွာအနီးကျောင်း၌ နေခြင်းကြောင့်။ န အတ္တမနော=မိမိ၏ ပင်ကိုမနော နှစ်သက်သော စိတ်မရှိသည်။ ဝါ=စိုးရိမ်စိတ် နော သဘောမကျသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်ရ၏။

နာဂိတ=တ။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဣမ=ဤသာသနာတော်၌။ အာရညိကံ= တော၌နေလေ့ရှိသော။ အရညေ=တော၌။ ပစလာယမာနံ=အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်း လျက်။ (သမာဓိကိုမဝင်စားဘဲ အိပ်ငိုက်ရုံသာ အိပ်ငိုက်လျက်) [အက္ခိဒလာဒိနံ

ပစလံ ကရောတီတိ ပစလာယမာနော=မျက်လွှာစသည်တို့ကို တလှုပ်လှုပ် ပုတ်ခတ်မှုပြုနေသော (အိပ်ငိုက်နေသော) ရဟန်း] နိသိန္နံ=ထိုင်နေသော။ ဘိက္ခု= ရဟန်းကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ=၏။ နာဂိတ=တ။ တဿ မယံ=မှာ။ ဧဝံ= ဤသို့ ရှေ့ရေးမျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ ဟောတိ(ကိန္တိ ဟောတိ)။

ဣဒါနိ=ယခုအခါ၌။ အယံ အာယသ္မာ=ဤတောနေအရှင်သည်။ ဣမံ နိဒ္ဒါကိလမထံ=ဤငိုက်မျဉ်းအိပ်ချင် မရွှင်မလန်း ပင်ပန်းထိုင်းမှိုင်းမှုကို။ ပဋိ ဝိနောဒေတွာ=ပယ်ဖျောက်၍။ [နိဒ္ဒါ=အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းခြင်းဟူသော+ကိလမထံ= မရွှင်မလန်း ပင်ပန်းထိုင်းမှိုင်းခြင်း။ (တနည်း) နိဒ္ဒါ=အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းကြောင်း ထိနမိဒ္ဒတည်းဟူသော+ကိလမထံ=မရွှင်မလန်း ပင်ပန်းထိုင်းမှိုင်းကြောင်းတရား] ဧကတ္တံ=တခုတည်းသော သဘောရှိသော။ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ စသည်မနှော၊ တသဘောတည်းသာရှိသော) အရညသညံယေဝ=တောဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ် သညာကိုသာလျှင်။ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌။ ကရိဿတံ=သွင်းပိုက်ထားလတ္တံ့။ ဝါ= ဖြစ်ပေါ်စေလတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့ရှေ့ရေး မျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ ဟောတိ =၏။ နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ စဉ်းစားမိခြင်းကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ အရညသညာကိုသာလျှင် စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထားလိမ့်မည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ အဟံ=ငါသည်။ တဿ ဘိက္ခုနော=ထိုအိပ်ငိုက်နေသော ရဟန်း၏။ အရည ဝိဟာရေန=တော၌ နေခြင်းကြောင့်။ အတ္တမနော=မိမိ၏ပင်ကိုမနှော နှစ်သက် သောစိတ်ရှိသည်။ ဝါ=စိုးရိမ်မနှော စိတ်သဘောကျသည်။ ဟောမိ=ဖြစ်၏။

၆၂

နာဂိတ=တ။ ပန=ထိုမှတပါး။ ဝါ=နောင်ထပ်ရဟန်းတပါးကား။ ဣဓ=၌။ အာရညိကံ=သော။ အရညေ=၌။ အသမာဟိတံ=သမာမိဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ မထားဘဲ။ ဝါ=သမာမိကို မဝင်စားဘဲ။ နိသိန္နံ=ထိုင်နေ သော။ ဘိက္ခု=ကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ=၏။ ပ။ ဣဒါနိ=၌။ အယံ အာယသ္မာ =သည်။ အသမာဟိတံ=သမာမိဖြင့် အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ မထားအပ် သော။ [သမာမိနာ အာရမ္မဏေ သမ္မာ အာမိယတေ ဌပီယတေတိ သမာဟိတံ၊ န သမာဟိတံ အသမာဟိတံ စိတ္တံ] စိတ္တံ ဝါ=စိတ်ကိုလည်း။ သမာဒဟိဿတိ= အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာထားလတ္တံ့။ သမာဟိတံ=သမာမိဖြင့် အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ ထားအပ်ပြီးသော။ စိတ္တံဝါ=စိတ်ကိုလည်း။ အနုရက္ခိဿ တိ=အစဉ်မပြတ်စောင့်ရှောက်လတ္တံ့။ ဣတိ=ဤသို့မျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်းသည်။ (ဟောတိ) နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ မျှော်တွေးစဉ်းစားမိခြင်း ကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ အသမာဟိတံစိတ်ကို အာရုံ၌ တည်ငြိမ်စွာထားမှု၊ သမာဟိတံ စိတ်ကို အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်မှုပြုလိမ့်မည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) အဟံ=သည်။ တဿ ဘိက္ခုနော=၏။ ပ။ ဟောမိ=၏။

နာဂိတ=တ။ ပန=ပါး။ ဝါ=ကား။ ဣဓ=၌။ အာရညိကံ=သော။ ဘိက္ခု=

ကို။ 'အရညေ=တော၌။ သမာဟိတံ=သမာဓိဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန် တည်ငြိမ်စွာထားလျက်။ ဝါ=သမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်ဝင်စားလျက်။ နိသိန္နံ= ထိုင်နေသည်ကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ=၏။ပ။ ဣဒါနိ=၌။ အယံ အာယသ္မာ =ဤအရှင်သည်။ အဝိမုတ္တံ=ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသော။ စိတ္တံ ဝါ=ကိုလည်း။ ဝိမောစေဿတိ=လွတ်မြောက်စေလတ္တံ့။ (တဒဂံဝိမုတ္တိစသော ငါမျိုးသော ဝိမုတ္တိတို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်စေလတ္တံ့)၊ ဝိမုတ္တံ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော။ စိတ္တံ ဝါ=လည်း။ အနုရက္ခိဿတိ=တ္တံ။ ဣတိ=သည်။ (ဟောတိ) နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့စဉ်းစားမိခြင်း ကြောင့်။ ဝါ=ထိုသို့ ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်သေးသောစိတ်ကို လွတ် မြောက်စေမှု၊ လွတ်မြောက်ပြီးသော စိတ်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်မှု ပြုလိမ့်မည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်)။ပ။

နာဂိတ=တ။ ပန=ကား။ ဣဓ=၌။ ဂါမန္တဝိဟာရိ=ရွာအနီးကျောင်း၌ နေလေ့ ရှိ၍။ စိဝရ...က္ခာရာနံ=သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ အိပ်ရာနေရာကျောင်း၊ လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့်အကြောင်း အဆောက်အဦးဖြစ်သော ဆေးတို့ကို။ လာဘိ=ရခြင်းရှိသော။ ဘိက္ခု=ကို။ အဟံ=ငါသည်။ ပဿာမိ=၏။ သော=ထိုရွာအနီးကျောင်းနေရဟန်းသည်။ တံ လာဘာ + သတ္တာရ + သိလောကံ = ထိုရိုးရိုးပစ္စည်းလာဘ် + အထူးကောင်းစွာ စီမံ ပြုလုပ်အပ်သော ပစ္စည်းလာဘ် + ချီးမွမ်း အံ့ဩကျော်စောမှုကို၊ နိကာမယမာနော= လိုလားတောင့်တသည်။ (ဟု တွာ=ဖြစ်၍)။ ပဋိသလ္လာနံ = ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် တပါးတည်း ကိန်းအောင်းနေထိုင်ခြင်းအကျင့်ကို။ ရိဇ္ဇတိ=ကြည့်ဖယ်၏။ အရညဝန ပတ္တာနိ=အရညကင်စုတင်ဖြစ်မြောက်၊ တောဆိုလောက်၍ လူသူအရောက်နည်း သော တောကျောင်းဖြစ်ကုန်သော။ ပန္နာနိ=အလွန်ဝေးကွာခြား၊ အစွန်အဖျား ဖြစ်ကုန်သော။ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့ကို။ ရိဇ္ဇတိ=စွန့်ခွာ ရှောင်ရှား၏။ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိ=ရွာ၊ နိဂုံး၊ မင်းနေပြည်သို့။ ဩသရိတွာ= ချဉ်းကပ်သက်ရောက်၍။ ဝါသံ=နေထိုင်ခြင်းကို။ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။ နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ ပဋိသလ္လာနနှင့် တောကျောင်းတို့ကို စွန့်ခွာ၍ ရွာနိဂုံး မင်းနေပြည်တော်တို့သို့ သွားရောက်နေထိုင်ခြင်းကြောင့်) အဟံ=ငါသည်။ တဿ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်း၏။ ဂါမန္တဝိဟာရေန=ရွာအနီး၌ နေခြင်းကြောင့်။ န အတ္တမနော=သည်။ ဟောမိ=၏။

နာဂိတ=တ။ ပန=ကား။ ဣဓ=၌။ အာရညိကံ=တော၌နေလေ့ရှိသော။ ဘိက္ခု=ကို။ စိဝရ...က္ခာရာနံ=တို့သို့။ လာဘိ=ရခြင်းရှိသည်ကို။ အဟံ=သည်။ ပဿာမိ=၏။ သော=ထိုတောနေရဟန်းသည်။ တံ လာဘာသတ္တာရ သိလောကံ= ကို။ ပဋိပဏာမေတွာ=ပယ်စွန့်၍။ ပဋိသလ္လာနံ=ကို။ နရိဇ္ဇတိ=မကြည့်ဖယ်။ပ။

နာဂိတ=တ။ တေန=ထို့ကြောင့်။ (ထိုသို့ လာဘာသက္ကာရ သိလောကကိုသာ ပယ်စွန့်၍ ပဋိသလ္လာနနှင့် တောကျောင်းတို့ကို မစွန့်ခွာခြင်းကြောင့်)။ပ။ နာဂိတ= နာဂိတ။ ယသ္မိံ သမယေ=အကြင်အခါ၌။ အဟံ=ငါသည်။ အဒ္ဓါန မဂ္ဂပဋိပဇ္ဇော =အခွန်ရှည်လျားသော ခရီးကိုသွားသည်။ (သမာဓော=ဖြစ်လသော်)။ ပုရတော ဝါ=ငါ၏ ရှေ့၌လည်းကောင်း။ ပစ္စတော ဝါ=ငါ၏နောက်၌လည်းကောင်း။ ကဗ္ဗိ=ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်ကိုမျှ။ န ပဿာမိ=မမြင်ရ။ နာဂိတ=တ။ တသ္မိံ သမယေ=ပုဂ္ဂိုလ်တဦးကိုမျှ မမြင်ရရာ ထိုအခါ၌။ မေ=ငါ့မှာ။ ဖာသု=ချမ်းသာ ခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ အန္တမသော=ယုတ်စွာအဆုံးအားဖြင့်။ ဥစ္စာရပဿာဝ ကမ္မာယ=ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်စွန့်ခြင်းအမှုကိစ္စ အကျိုးငှါသော်မှပင်။ (ဖာသု= သည်။ ဟောတိ=၏)။ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ပတ္တနိက္ကုဒ္ဓနသုတ်

၈၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ=အကြောင်းအင်္ဂါတို့ နှင့်။ သမန္နာဂတဿ=ပြည့်စုံသော။ ဥပါသကာဿ=ဥပါသကာ ဒါယကာအား။ အာကင်္ခမာနော=(သပိတ်မှောက်ခြင်းငှာ) အလိုရှိလသော်၊ ဝါ=အလိုရှိသော။ သံဃော=သံဃာတော်သည်။ ပတ္တံ=သပိတ်ကို။ နိက္ကုဒ္ဓေယျ=(သပိတ်မှောက် ကမ္မဝါစာဖြင့်) မှောက်ထိုက်၏။ ဝါ=မှောက်နိုင်၏။ (ထိုဥပါသကာက ပေးလှူ အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို အလှူမခံခြင်းငှါ သပိတ်မှောက်ကမ္မဝါစာဖြင့် မှောက် ထိုက်၏၊ မှောက်နိုင်၏) [ထိုဥပါသကာက ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို အလှူမခံရန် တညီတညွတ်တည်း ပတ္တနိက္ကုဒ္ဓနကမ္မဝါစာ ရွတ်ဖတ် ဆုံးဖြတ် ကြသည်ကို သပိတ်မှောက်သည်ဟုဆိုလို၏။ သပိတ်၏မျက်နှာဝကို အောက် လှည့် မှောက်ထားသည်ကို မဆိုလို၊ စူဠဝါပါဠိတော် ခုဒ္ဒကဝတ္ထုက္ခန္ဓက၊ ၂၆၂- ကြည့်]

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ= တို့နှင့်။ သမန္နာဂတဿ=သော။ပ။ နိက္ကုဒ္ဓေယျ=မှောက်ထိုက်သနည်းဟူမူ။ (ဥပါ သကော=ဥပါသကာသည်) ဘိက္ခုနံ=ရဟန်းတို့၏။ အလာဘာယ=ပစ္စည်းလာဘ် မရခြင်းငှာ။ ပရိသက္ကတိ=ကြိုးစားအားထုတ်၏။ ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ အနတ္တာယ= အကျိုးစီးပွားပျက်ပြားခြင်းငှာ။ ပရိသက္ကတိ=၏။ ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ အဝါသာယ= နေမြဲကျောင်း၌ မနေနိုင်ခြင်းငှာ။ ပရိသက္ကတိ=၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်းတို့ကို။ အက္ကာ သတိ=ဆဲရေး၏။ ပရိဘာသတိ=(ဘေးကိုပြု၍) ခြိမ်းခြောက်၏။ ဘိက္ခု=ရဟန်း တို့ကို။ ဘိက္ခုဟိ=ရဟန်းတို့နှင့်။ ဘေဒေတိ=ကွဲပြားစေ၏။ ဗုဒ္ဓဿ=မြတ်စွာ ဘုရား၏။ အဝဏ္ဏံ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်ကို။ ဘာသတိ=ပြောဆို၏။ ဓမ္မဿ=တရား တော်၏။ပ။ သံဃဿ=သံဃာတော်၏။ အဝဏ္ဏံ=ကို။ ဘာသတိ=၏။ပ။ နိက္ကု ဒ္ဓေယျ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ ပတ္တံ=သပိတ်ကို။
 ဥက္ကုဇ္ဇေယျ=(သပိတ်လှန်ကမ္မဝါစာဖြင့်) လှန်ထိုက်၏။ ဝါ=လှန်နိုင်၏။ပ။
 ဘိက္ခုနံ=တို့၏။ အလာဘာယ=ငှာ။ န ပရိသက္ကတိ=အားမထုတ်။ပ။ ဘိက္ခု=
 တို့ကို။ န အက္ခောသတိ=မဆဲရေး။ န ပရိဘာသတိ=မခြိမ်းခြောက်။ပ။ ဗုဒ္ဓဿ=
 ၏။ ဝဏ္ဏံ=ချီးမွမ်းဖွယ်ရာဂုဏ်ကို။ ဘာသတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=
 ကုန်သော။ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤအကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတဿ။ပ။
 ဥက္ကုဇ္ဇေယျ=၏။ ဣတိ=(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-အပ္ပသာဒပဝေဒနီယသုတ်

၈၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်။ သမန္နာ
 ဂတဿ=သော။ ဘိက္ခုနော=အား။ အာကခံမာနာ=အလိုရှိကုန်လသော်။
 (မိမိတို့၏ မကြည်ညိုမှုကို ဖော်ပြသိစေခြင်းငှာ အလိုရှိကုန်လသော်) ဝါ=အလိုရှိ
 ကုန်သော။ ဥပါသကာ=ဒါယကာတို့သည်။ အပ္ပသာဒံ=(မိမိတို့၏) မကြည်ညို
 ခြင်းသဘောကို။ ပဝေဒေယျံ=သိစေထိုက်ကုန်၏။ ဝါ=သိအောင် ဖော်ပြထိုက်
 ကုန်၏။ (ထိုင်ရာမှ ထမပေးခြင်းစသည်ဖြင့် ဖော်ပြသိစေထိုက်ကုန်၏) [ထိုင်
 နေရာမှ ထမပေးခြင်း၊ ရှိမခိုးခြင်း၊ ခရီးဦးကြိုမဆိုခြင်း၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထု မလှူဒါန်း
 ခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ မကြည်ညိုပုံ၊ အကြည်ညိုပျက်နေပုံကို သိအောင်
 ပြုလုပ်ရမည်ဟူလို]

ကတမေဟိ=ကုန်သော။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ ပဝေဒေယျံ
 =ကုန်သနည်းဟူမူ။ (ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်) ဂိဟိနံ=လူတို့၏။ အလာဘာယ=
 ငှာ။ ပရိသက္ကတိ=၏။ပ။စ=ထို့အပြင်။ အဂေါစရေ=သွားလာဝင်ထွက်

၁။ ဂေါစရ၊ အဂေါစရဟု ခေါ်ဆိုသင့်သူများ။ ။ပိဏ္ဏပါတာဒီနံ အတ္တာယ
 ဥပသင်္ကမိတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနံ ဂေါစရော၊ အယုတ္တဋ္ဌာနံ အဂေါစရော=ဆွမ်း စသည်အတွက်
 သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာ(ဆက်ဆံသင့်ရာ)ဋ္ဌာနသည် ဂေါစရ မည်၏။ ယင်းသို့
 မကျက်စားသင့်ရာ (မဆက်ဆံသင့်ရာ)ဋ္ဌာနသည် အဂေါစရမည်၏-ဟူ၍ ဈာနဝိဘင်း
 အဋ္ဌကထာ(နာ-၃၂၅)ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထို့အပြင် ဈာနဝိဘင်းပါဠိတော် (နာ-၂၅၅၊ ၂၅၆)၌
 ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း (အကျဉ်းချုံး၍)ဖော်ပြရသော်-

ရဟန်းသံဃာတော်တို့၏ အကျိုးကို လိုလား၍ ကြည်ညိုသဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံသော
 ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမ စသည်တို့သည် ရဟန်းသံဃာတော်များအတွက် သွားလာဝင်ထွက်
 ဆက်ဆံမှုပြုသင့်သော ဂေါစရမည်သူများဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ သွားလာဝင်ထွက်ဆက်ဆံမှု
 မပြုသင့်သော ပြည့်တန်ဆာမ၊ လင်သေလင်ကွာမုဆိုးမ၊ အပျိုကြီး၊ နပုံပဏ္ဍုက်၊
 ရဟန်းမ(ဘိက္ခုနီ)၊ အရက်ဆိုင်နှင့် သဒ္ဓါတရားမရှိ၍ မကြည်ညိုသူ၊ အကျိုးမလိုလားသူ
 လူစိမ်းသူစိမ်းတို့သည် အဂေါစရမည်သူများ ဖြစ်၏။

မကျက်စားသင့်ရာဌာန၌၊ (ပြည့်တန်ဆာမ၊ မုဆိုးမစသော သွားလာဝင်ထွက်
 မကျက်စားသင့်ရာဌာန၌) နံ=ထိုရဟန်းကို။ ပဿန္တိ=တွေ့မြင်ကြကုန်၏။ ဘိက္ခုဝေ
 =တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ အပ္ပသာဒံ=ကို။
 ပဝေဒေယျံ=ကုန်၏။ပ။ ပသာဒံ=ကြည်ညိုခြင်းသဘောကို။ ဝါ=ကြည်ညိုပုံ
 အမူအရာ ကို။ပ။ စ=ထို့အပြင်။ ဂေါစရေ=သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာ
 ဌာန၌။ (သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံ၍ အကျိုးကိုလိုလားခြင်းကြောင့် ဆွမ်းစသည်
 အတွက် သွားလာဝင်ထွက် ဆက်ဆံသင့်သော ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့အထဲ၌)
 နံ=ထိုရဟန်းကို။ ပဿန္တိ=တွေ့မြင်ရကုန်၏။ပ။ အဋ္ဌမံ။

ပြည့်တန်ဆာမစသည်တို့ထံ ဆွမ်းခံမသွားကောင်းဘူးတဲ့လော။ ။ပုထုဇဉ်
 ရဟန်းများမှာ ပြည့်တန်ဆာမစသော အမျိုးသမီးများထံသို့ ဆွမ်းခံသွားခြင်းကြောင့်
 ထိုအမျိုးသမီးများနှင့် ကျွမ်းတဝင် ခင်မင်ရင်းနှီး၍ ရဟန်းတရားပျက်ပြားသွားနိုင်ပေ၏။
 ထို့ကြောင့် ဆွမ်းစသည်အတွက် သွားလာဝင်ထွက်ဆက်ဆံခြင်းငှါ မသင့်လျော်ဟူ၍သာ
 အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုထားပါ၏။ ထိုအမျိုးသမီးများထံ လုံးဝဆွမ်းခံ မသွားကောင်း၊ ဆွမ်းခံ
 မသွားရဟု ဖွင့်ဆိုထားပါ။ ထိုအမျိုးသမီးများထံ ဆွမ်းခံသွားရုံမျှဖြင့်ပင် ဤမည်သော
 အာပတ်သင့်သည်ဟု သိက္ခာပုဒ်ပညာချက်လည်း မရှိပါ။ သို့ပါလျက် ပြည့်တန်ဆာမ၊
 မုဆိုးမ၊ အပျိုကြီးများအိမ်၌ ရဟန်းများ ဆွမ်းမခံကောင်းဟု ပြောဟောရေးသားနေကြ
 လေ၏။ ဝေသာလီမြို့သူ အဗ္ဗပါလီမည်သော ပြည့်တန်ဆာမသည် မိမိ၏ သရက်
 ဥယျာဉ်၌ ကျောင်းဆောက်ပြီး သရက်ဥယျာဉ်နှင့်တကွ ထိုကျောင်းကို ဘုရားအမှူးရှိသော
 သံဃာတော်အား လှူဒါန်း၏ (မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်အဋ္ဌကထာ အဗ္ဗပါလီသုတ်၊ သံ၊ ၄၊
 တ၊ နှာ-၂၁၃)ထိုအဗ္ဗပါလီအိမ်၌ ဆွမ်းခံမသွားကောင်းဟု ဆိုသင့်ပါမည်လော။ မြတ်စွာ
 ဘုရားလက်ထက်တော်ကပင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်၌ သီရိမာမည်သော ပြည့်တန်ဆာမ
 အိမ်သို့ ရဟန်းများ ဆွမ်းခံသွားကြသည်ကို ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဒု၊ နှာ-၆၆၊၆၇ စသည်၌
 ပါရှိပါ၏။ ထို့ကြောင့် ခင်မင်ရင်းနှီးစွာသွားလာဝင်ထွက် ဆက်ဆံမှုပြုသင့်သူကို ဂေါစရ
 ခေါ်၍ ယင်းသို့ မပြုသင့်သူကို အဂေါစရခေါ်သည်ဟု အချုပ်မှတ်သားသင့်၏။

ရဟန်းနှင့်ရဟန်းမတို့ ဆက်ဆံရေး။ ။ရဟန်း(ဘိက္ခု)နှင့် ရဟန်းမ(ဘိက္ခုနီ)
 နှစ်ဦးတို့ ဆက်ဆံရေးနှင့်စပ်၍ ဈာနဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုထားရာ၌-ရဟန်းနှင့်
 ရဟန်းမတို့သည် မြတ်သောအကျင့်(ဗြဟ္မစရိယ)ကို ပကတိရိုးရိုးလှူတို့ထက် လွန်ကဲ
 ထူးခြားများပြားစွာ ကျင့်ကြရသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြရကား ထိုနှစ်ဦးတို့ အကျွမ်းတဝင်
 ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံမှုကြောင့် စောင့်စည်းထိန်းချုပ်ထားအပ်သော သီလ သိက္ခာပုဒ်
 တို့သည် ရက်အနည်းငယ်အတွင်း ပျက်စီးသွားနိုင်၏ ထို့ကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦး
 တို့သည် အကျွမ်းတဝင်ဆက်ဆံမှု မပြုသင့်၊ သို့သော် လူမမာမေးမြန်းမှုကိုမူ ပြုသင့်ပါ၏။
 ရဟန်းများမှာ ပန်းပွင့်များရရှိထားပါက ဘုရားပူဇော်ဖို့ ပန်းပေးခြင်း၊ အဆုံးအမဩဝါဒ
 ပေးခြင်း အကျိုးငှါ ရဟန်းမထံ သွားကောင်းပါ၏ဟု ချွင်းချက်များ ပြထားပါသည်။

၉-ပဋိသာရဏီယသုတ်

၈၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ အဋ္ဌဟိ=ကုန်သော။ပ။ ပဋိသာရဏီယကမ္မံ=ပဋိသာရဏီယကံကို။ ဝါ=ဒါယကာထံ ပြန်သွားခိုင်းကာ တောင်းပန်စေကြောင်းဖြစ်သော နိဂ္ဂဟကံကို။ ကရေယျ=ပြုထိုက်၏။ [ပဋိသာရေတိ ပုန ဂမာပေတိ ဂန္ဓာ ခမာပေတိ ဧတေနာတိ ပဋိသာရဏီယံ]။ပ။ စ=ထို့အပြင်။ ဓမ္မိကံ=တရားနှင့် လျော်ညီသော။ ဂိဟိပဋိဿဝံ=လူတို့အား ဝန်ခံကတိပေးခဲ့ခြင်းကို။ (အင်း.... ကောင်းပါပြီ၊ အသင်ဒါယကာ၏ကျောင်းမှာ ဝါကပ်ပါမည်စသည်ဖြင့် လူ ဒါယကာတို့အား အာမခံမှု ပဋိညာဉ်ပြုခဲ့ခြင်းကို) န သစ္စာပေတိ=(ဝန်ခံချက် အတိုင်း)မှန်ကန်အောင်မပြုလုပ်။ ဝါ=ကတိပျက်ပြား လွဲမှားစေ၏။ [သစ္စဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ကရောတိအနက်၌ အာပိပစ္စည်းသက်၊ ဣကို ဧပြု၊ သစ္စာပေတိ သစ္စံ ကရောတိ]။ပ။ ပဋိသာရဏီယကမ္မံ=ကို။ ပဋိပဿမ္မေယျ= (ပြန်လည် ရုပ်သိမ်း) ပြေငြိမ်းစေထိုက်၏။ပ။ စ=ထို့အပြင်။ ဓမ္မိကံ=သော။ ဂိဟိပဋိဿဝံ= ကို။ သစ္စာပေတိ=ဝန်ခံချက်အတိုင်း မှန်ကန်အောင် ပြုလုပ်၏။ပ။ နဝမံ။

၁၀-သမ္မာဝတ္တနသုတ်

၉၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿပါပိယသိကာကမ္မကတေန=ပြုအပ်ပြီးသော တဿပါပိယသိကာကံရှိသော။ ဝါ=တဿပါပိယသိကာကံ အပြုခံရသော။ ဝါ= (ဥပဝါဠရဟန်းကဲ့သို့) ထိုယုတ်မာသော ရဟန်းအတွက် ပြုထိုက်သော နိဂ္ဂဟကံ အပြုခံရသော။ ဘိက္ခုနာ ရဟန်းသည်။ [တဿ ပါပိယဿ ကတ္တဗ္ဗာ တဿ ပါပိယသိကာ၊ သာ ဧဝ ကမ္မံ တဿပါပိယသိကာကမ္မံ၊ တံ ကတံ ယဿ ဘိက္ခုနောတိ တဿပါပိယသိကာကမ္မကတော ဘိက္ခု၊ တေန တဿပါပိယ သိကာ ကမ္မကတေန] အဋ္ဌသု=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌။ သမ္မာ= ကောင်းစွာ။ ဝါ=ပျက်ကွက်ခြင်းကင်း မယွင်းကောက်မှန်စွာ။ ဝတ္တိတဗ္ဗံ=လိုက်နာ ကျင့်သုံးရမည်။ [ဤနေရာ၌ “ကတမေသု အဋ္ဌသု” ဟူသော ပုစ္ဆာဝါကျ ပါသင့်၏။ စာကျနေဟန်တူ၏]

ကတမေသု=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌသု=ရှစ်ပါးကုန်သော။ (ဓမ္မေသု= တို့၌။ သမ္မာ=စွာ။ ဝတ္တိတဗ္ဗံ=မည်နည်းဟူမူ)။ (တဿပါပိယသိကာကမ္မကတေန =သော။ ဘိက္ခုနာ=သည်)။ န ဥပသမ္မာဒေတဗ္ဗော=(မိမိကိုယ်တိုင် ဥပဇ္ဈာယ် ပြုလုပ်၍ လူသာမဏေကို) မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့ မရောက်စေရ။ ဝါ=ပဉ္စင်းပြုမပေးရ။ နိဿယော=နိဿယည်းကို။ ဝါ=မိမိထံပါး၌ တပည့်ရဟန်း သာမဏေတို့ မှီခိုနေထိုင်နိုင်ခွင့်ကို၊ (ဆရာတဆူပြုလုပ်ကာ တပည့်ပရိသတ် မွေးမြူခြင်းအားဖြင့် အခြားရဟန်းသာမဏေတို့၏ အမှီခံ ဆရာ၏အဖြစ်ဖြင့် မိမိထံပါး၌ မှီခိုနေထိုင်နိုင်ခွင့်ကို) န ဒါတဗ္ဗော=မပေးရ။ သာမဏေရော= သာမဏေကို။ န ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော=မပြုစု မလုပ်ကျွေးစေရ။ ဝါ=ပြုစုလုပ်ကျွေး

မခိုင်းရ။ ဘိက္ခုနောဝါဒကသမ္ပုတိ=ရဟန်းမတို့ကို ဆုံးမသောရဟန်းဟူ၍ သမုတ်ခြင်းကို။ န သာဒိတဗ္ဗာ=မသာယာရ။ ဝါ=လက်မခံရ။ သမ္ပတေနပိ=(ဘိက္ခုနောဝါဒကရဟန်းဟု) သမုတ်အပ်ပြီးပါသော်လည်း။ ဘိက္ခုနိယော=ရဟန်းမတို့ကို။ န ဩဝဒိတဗ္ဗာ=မဆုံးမသင့်ကုန်။ ဝါ=မဆုံးမရကုန်။

ကာစိ=တစုံတခုသော။ သံဃာသမ္ပုတိ=သံဃာကပေးအပ်သော အသိအမှတ်ပြုမှု သမ္ပုတိကို။ န သာဒိတဗ္ဗာ=လက်ခံကျေနပ်မနေရ။ ဝါ=လက်မခံရ။ (တဿပါပိယသိကာကမ္မကတော=တဿပါပိယသိကာကံ အပြုခံရသော။ ဘိက္ခုရဟန်းကို)။ ကိသ္မိဋ္ဌိ=တစုံတခုသော။ ပစ္စေကဋ္ဌာနေ=သံဃာကဆောင် အကြီးအကဲရာထူးသီးခြားတခုခု၌။ န ဋ္ဌပေတဗ္ဗော=မတင်မြှောက်ရ။ စ=ထို့ အပြင်။ တေနမူလေန=ထိုတဿပါပိယသိကာကံ အပြုခံရသော ရဟန်းဟူသော အရင်းမူလပဓာနပုဂ္ဂိုလ်ဖြင့်။ ဝါ=ထိုတဿပါပိယသိကာကံ အပြုခံရသော ရဟန်းကို အရင်းမူလပဓာန အကြီးအကဲ တင်မြှောက်၍။ န ဝုဋ္ဌာပေတဗ္ဗော=(အခြားရဟန်းကို သံဃာဒိသေသ်အာပတ်မှ) မထစေရ။ ဝါ=အခြားရဟန်းကို သံဃာ ဒိသေသ်အာပတ်ထမြောက်စေရန် အဗ္ဘာနကံမပြုရ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ တဿပါပိယ သိကာကမ္မကတေန=သော။ ဘိက္ခုနာ=သည်။ အဋ္ဌသု=ကုန်သော။ ဣမေသု ဓမ္မေသု=ဤတရားတို့၌။ သံဗ္ဗာ=စွာ။ ဝတ္တိတဗ္ဗံ=ရမည်။ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ။

စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ သတိဝဂ္ဂေါ=သတိဝင်တည်း။

(၁၀) ၅-သာမညဝင်

၉၁-၁၁၆။ အထခေါ=ထိုအခါ၌။ ဗောဇ္ဇာ=ဗောဇ္ဇာမည်သော။ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်။ ယေန=အကြင်အရပ်၌။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်။ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏)။ တေန=ထိုအရပ်၌။ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ။ [ထို့နောက် “ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ ဧကမန္တံ နိသီန္တံ ခေါ ဗောဇ္ဈံ ဥပါသိကံ ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ-အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတော ခေါ ဗောဇ္ဈေ ဥပေါသထော ဥပဝုတ္ထော” စသည်ဖြင့် စာပိုဒ်(၄၃) ဝိသာခါသုတ်ကို ကြည့်၍ ပေယျာလဖော်ထုတ်ဆိုလေ။ “သိရိမာ ဥပါသိကာ၊ ပဒုမာ ဥပါသိကာ” စသည်တို့၌လည်း ဤအတိုင်း ပေယျာလဖော် ဆိုပါ]။

၁။ ဤနေရာအနက်ပြန်ဆိုမှု သတိပြုဖွယ်။ ။ဤနေရာဝယ် စာပိုဒ် (၄၃) ဝိသာခါသုတ်အတိုင်း ပေယျာလဖော်ထုတ်၍ အနက်ဆိုရန် နိဿယခန်း၌ ညွှန်ပြထားခြင်းသည် အဋ္ဌကထာအဖွင့် အဆိုအမိန့် ရှိထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌- “ဣတော ပရံ “အထခေါ ဗောဇ္ဈာ ဥပါသိကာ” တိ အာဒိသု ဗောဇ္ဈာ ဥပါသိကာ သိရိမာ ဥပါသိကာ။ပ။ ဂဟပတာနိ” တိ ဣမာသံ ဧတ္တကာနံ အဋ္ဌင်္ဂံသမန္နာဂတံ

အထခေါ=ထိုအခါ၌။ သိရိမာ=သိရိမာမည်သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ ယေန
 =၌။ ဘဂဝါ=သည်။ပ။ အထခေါ=၌။ ပဒုမာ=ပဒုမာမည်သော။ ဥပါသိကာ
 =သည်။ ယေန=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ပ။ အထခေါ=၌။ သုတနာ= သုတနာမည်
 သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ပ။ အထခေါ=၌။ မနုဇာ=မနုဇာမည်သော။ ဥပါ
 သိကာ=သည်။ပ။ ဥတ္တရာ=သော။ ဥပါသိကာ။ပ။ မုတ္တာ=သော။ ဥပါသိကာ=
 သည်။ပ။ ဓေမာ=သော။ ဥပါသိကာ။ပ။ ရုစီ=ရုစီမည်သော။ ဥပါသိကာ=
 သည်။ပ။ စုန္ဒီ=စုန္ဒီမည်သော။ ရာဇကုမာရီ=မင်းသမီးသည်။ပ။ ဗိမ္ဗိ= ဗိမ္ဗိမည်
 သော။ ဥပါသိကာ။ပ။ သုမနာ=သော။ ရာဇကုမာရီ=သည်။ပ။ မလ္လိကာ=
 မလ္လိကာမိဖုရားသည်။ပ။ တိဿာ=တိဿာ မည်သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ပ။
 တိဿမာတာ=တိဿ၏မယ်တော် ဥပါသိကာသည်။ပ။ သောဏာ=သောဏာ
 မည်သော ဥပါသိကာသည်။ပ။ သောဏာယ=သောဏာ၏။ မာတာ=မိခင်
 ဥပါသိကာသည်။ပ။ ကာဏာ=ကာဏာမည်သော ဥပါသိကာသည်။ပ။ ကာဏ
 မာတာ=ကာဏာ၏ မယ်တော်ဥပါသိကာသည်။ပ။ ဥတ္တရာ=ဥတ္တရာမည်သော။
 နန္ဒမာတာ=နန္ဒ၏ မိခင်သည်။ပ။ ဝိသာခါ= ဝိသာခါမည်သော။ မိဂါရမာတာ=
 မိဂါရ၏မိခင်သည်။ပ။ ခုဇ္ဈတ္တရာ=ခုဇ္ဈတ္တရာ မည်သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ပ။
 သာမာဝတီ=သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ပ။ သုပ္ပဝါသာ=သော။ ကောလိယ
 ဓိတာ=ကောလိယမင်းသွီးသည်။ပ။ သုပ္ပိယာ=သော။ ဥပါသိကာ=သည်။ပ။

ဥပေါသထကမ္မမေဝ ကထိတံ၊ ဣစ္ဆန္တေန ဝိတ္တာရေတွာ ကထေတဗ္ဗံ”ဟူ၍ မိန့်ဆို
 ထား၏။ ထိုအဆိုအမိန့်အရပင် “အထ ခေါ ဗောဇ္ဈာ ဥပါသိကာ” စသော စကားတော်
 များသည် ဗောဇ္ဈာမည်သော ဥပါသိကာစသော အမျိုးသမီး(၂၆)ဦးတို့အား အဋ္ဌင်္ဂ-
 သမန္နာဂတ ဥပုသ်ကံကို ဟောကြားအပ်ရာ သုတ်(၂၆)သုတ် ဖြစ်ကြောင်းသိရ၏။
 အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ ဥပုသ်ကံကို ဟောသောသုတ်ဟုဆိုလျှင်လည်း ထိုသုတ်သည် စာပိုဒ်
 (၄၃) ဝိသာခါသုတ် အတိုင်းဖြစ်သင့်သောကြောင့် “ဣစ္ဆန္တေန ဝိတ္တာရေတွာ ကထေတဗ္ဗံ”
 ဟူသော အဋ္ဌကထာ စကားအရ ထို(၂၆)သုတ်ကို တသုတ်စီ တသုတ်စီ အကျယ်တဝင့်
 ပေယျာလဖော်ထုတ် ရွတ်ဆိုလိုလျှင် ထိုဝိသာခါသုတ်အတိုင်း ရွတ်ဆိုရမည်ဖြစ်၏။
 ယင်းသို့ အကျယ်တဝင့် ပေယျာလဖော်ထုတ်ရမည့် စကားတော်များဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း
 “အထခေါ”ဟူသော ပလ္လင်ခံ အစပျိုး စကားဦးက သက်သေခံနေ၏။ “အထခေါ=ထို
 အခါ၌” ဟူ၍ စကားပျိုးလိုက်လျှင် ရှေ့ဆက်လက်ဆိုရန် စကားဝါကျများစွာ ရှိသေး
 ကြောင်းကို ထို“အထခေါ”ပုဒ်က သက်သေခံနေသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် “ဗောဇ္ဈာ
 =ဗောဇ္ဈာမည်သော၊ ဥပါသိကာ=ဥပါသိကာလည်းကောင်း၊ သိရိမာ=သိရိမာမည်သော၊
 ဥပါသိကာ=ဥပါသိကာလည်းကောင်း” စသည်ဖြင့် အရေအတွက်သင်္ချာအနေဖြင့် အနက်
 ပြန်ဆိုရန် မသင့်လျော်ဟု စဉ်းစားမိပေသည်။

နကုလမာတာ=နကုလ၏ မိခင်ဖြစ်သော။ ဂဟပတာနီ= အိမ်ရှင်မသည်။
ယေန=၌။ ဘဂဝါ=သည်။ (အတ္ထိ)။ပ။ ပဉ္စမော=ငါးခုမြောက်သော။ သာမည
ဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။ ဒုတိယော=သော။ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်ငါးဆယ် အပေါင်း
အစုသည်။ သမတ္ထော=ပြီးပြီ။

(၁၁) ရာဂပေယျာလ

၁၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရာဂဿ=ရာဂကို။ အဘိညာယ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်
သိခြင်းငှာ။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။ ဓမ္မာ=တရားတို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွား
စေထိုက်ကုန်၏။ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော။ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော။
ဓမ္မာ=တို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်သနည်းဟူမူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=
မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ=မှန်ကန်သော
အကြံအစည်ကို လည်းကောင်း။ သမ္မာဝါစာ=မှန်ကန်စွာပြောဆိုကြောင်း သဘော
တရားကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာကမ္မန္တော=မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ကြောင်း သဘော
တရားကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာအာဇီဝေါ=မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်း
သဘောတရားကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာဝါယာမော=မှန်ကန်စွာအားထုတ်တတ်
သော ဝီရိယကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာသတိ=မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့အမှတ်ရခြင်း
သဘောကိုလည်းကောင်း။ သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာစိတ်ကို အာရုံ၌ တည်တံ့
အောင် ထားတတ်သော သဘောတရားကို လည်းကောင်း။ (ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွား
စေထိုက်ကုန်၏)။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ ရာဂဿ=ကို။ အဘိညာယ=ငှာ။ အဋ္ဌ=ကုန်
သော။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏။ ဣတိ(အဝေါစ)။

[ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၁၈၊ ၁၁၉) သုတ်တို့ကို စာပိုဒ်(၆၅) အဘိဘာယ
တနသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၆၆) ဝိမောက္ခသုတ်တို့အတိုင်း အနက်ဆို၊ စာပိုဒ် (၁၂၀-
၁၄၆)သုတ်တို့ကို သတ္တကနိပါတ်အဆုံးမှ ရာဂပေယျာလကို ကြည့်၍ အနက်
ဆိုလေ။]

အဋ္ဌကနိပါတ်ပါဠိ=အဋ္ဌကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်။ ဝါ=တရားရှစ်မျိုး ရှစ်မျိုး
တို့၏ အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အပိုင်းပါဠိတော်သည်။ နိဋ္ဌိတာ=
ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်ပြီ။

ဤအဋ္ဌကနိပါတ်အဆုံးတွင်

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် နိဿယ စတုတ္ထတွဲ ပြီး၏။

